

D. IOANNIS IVSTI LANSPERGII

BAVARI, PROFESSIONE CARTHVSIANI, *VIRI ERVDITISSIMI IVXTA AC* religiosissimi, in omnes Epistolas & Euangelia quæ quidem in festiuitatibus Sanctorum per totius anni decursum in Ecclesijs recitãtur, Paraphrases & Exegeses singulis sermonibus vnicuilibet festiuitati adhibitis: hactenus quidem nõ modo a Concionatoribus orthodoxis, verum etiam omnibus germane vereq; Catholicis summe desideratæ, & nunc primum exhibitæ.

Cum rerum præcipuarum Indice locupletißimo & perpetuo.

COLONIÆ,
Excudebat Ioannes Nouesianus, suis ac Materni Cholini sumptibus, Anno ab orbe redempto,
M. D. LIII.

REVERENDO IN CHRISTO PATRI D. DAMIANO MAIORIS CARTHVSIAE PRIORI DIGNISSIMO, AC

totius ordinis Carthusiani moderatori vigilantissimo, F. Bruno Loher Carthusiæ Coloniensis Vicarius, Salutem, & cum Reuerentia Obedientiam.

Vamuis monachi officium, vt ait D. Hieronymus, potius sit plãgere, quam docere, multoq; tutius sit fugere, tacere, & nesciri, quam omnibus innotescere, & ab oĩbus celebrari: tamen quia charitas nõ quærit quæ sua sunt, sed quę aliorum, veraq; virtus cupit non vni sibi, sed multis prodesse: merito quidem mihi non solum non reprehendendi, sed etiam plurimum laudandi videntur, Reuerende & obseruãde Pater, quotqt licet monachi, zelo domus Dei & honoris diuini, salutisq; animarũ succensi student prodesse Reip. cõscribendis libris, aut scriptis diuinis interp̃tandis, aut alio id genus pietatis studio operam nauando. Quid enim refert monachus quis sit, an ab om̃i monastica professione alienus, modo Dei spectet gloriã & cõmodum non suũ, sed aliorũ, nec inanis gloriolæ cupiditate feratur, sed cupiat ꝓximos ad Deũ reducere, errantes ad viã reuocare, iacẽtes erigere, torpentes excitare, currentibus calcar addere, deniq; omniũ saluti pro sua virili parte cõsulere? Esto, monachus plangere potius debeat, q̃ docere: sed si alios docendo possit itidẽ ad plangendũ prouocare, iam sane nõ solum nihil ipse a suo recedit officio, sed plurimũ etiam lucratur. Quod nimirũ non ignorantes multi diuersorũ ordinũ patres sancti & eruditi, non putarunt satis esse, si sibi solis prospicerent, sed modis om̃ibus conati sunt proximis verbo, scripto, exemplo prodesse, vt plurimos, aut certe vel aliquos secũ ad cœlestẽ patriam perducerent. Inter quos non postremo loco mihi numerãdus videtur sacri nostri ordinis decus & ornamentũ dñs Ioannes Iustus Lanspergius, qui ꝓ suo in Deũ & proximum syncero & ardenti amore in vinea dñi laborauit quantum potuit, ne dicã plus q̃ potuit, quãdoquidẽ duris & acerrimis afflictus morbis, laborare nõ destitit, nõ sane eo nomine vt sese hominibus vẽditaret (q̃d est lõge vanissimũ) sed vt plures Christo lucrifaceret. Atq; inter alia multa ingenij sui haud contẽnenda monimenta, quę posteris dereliq̃t, scripsit Paraphrases in oẽs Epistolas, Exegesesq; in oĩa Euãgelia, adhibitis Sermonibus pijs & eruditis ad singulas dominicas per totum annum, & iam quoq; de Sãctis scribere cœperat, consimili modo ac ordine aliquotq; solennitates sanctorum absoluerat,

 sed mor-

sed morte præuentus nõ potuit operi inchoato extremam manũ impo nere. Quod quam sit dolendum vel inde satis liquet, quod Sermones quos de tempore edidit, sæpius excusi, semper facillime distracti sunt. Habent enim scripta eius literatam pietatem, siue scientiã cũ pietate coniunctam, & lectorẽ non solum eruditum, sed & religiosum efficiunt: q̊d paucis hodie cõtingit. Quare nos plurimum dolẽtes partẽ illã, quam de Sanctis, vt diximus, scribere instituerat, imperfectã ac mutilã remansisse, ne quid pio lectori deesset, multo labore conati sumus ex diuersis sancti patris libellis & schedis quas inuenimus, atq; etiam nostra industria, vbi nobis autoris scripta defuere, quicquid ille omiserat ex autenticis autoribus veterumq; patrum monimẽtis supplere, idq; adeo vt per totum annum oẽs festi dies suum habeant sermonẽ cum Epistolę Paraphrasi & Euangelij Exegesi. Quod quãtum sit cõmodi allaturũ pijs omnibus, maxime diuini v̈bi præconibus, res ipsa testari potest. Materia copiosa suggeritur, vt si quis non omnino obtusi sit ingenij, possit habere abunde, quod non sine fructu audientium dicat. Quicquid autem id est operis, tibi Reuerende Pater nuncupatum esse volumus, hoc ipso quasi cõgratulari cupientes nouæ huic dignitati tuæ, quæ tibi diuinitus oblata est, non ad vnius duntaxat maioris Carthusiæ, cui non ita pridẽ prior præfectus es, qui est in nostro instituto Carthusiano præcipuus honos, sed etiam communem, neq; vulgarem totius ordinis nostri salutem ac vtilitatem. Satis enim quadrare videtur, vt nouum hoc nostri quondam commilitonis in sacra Carthusia Coloniensi, domini Ioannis Lanspergij, diuq; expectatum opus nouo totius ordinis nostri monarchæ dedicetur, exeatq; sub tuo nomine in omnium manus, quod ab omnibus desideratur. Obsecramus autem, vt R. P. T. candide accipiat, quod candide offerimus, & domum nostram nosq; omnes quotquot hic domino Iesu militamus, velit habere commendatos. Possem equidẽ multis hic laudibus vehere R. P. T. nunquam pro dignitate satis laudandam, possem cõmemorare eximias animi tui virtutes, egregiaq; decora, q̃bus te insignite ornauit pater luminum, a quo bona cuncta proficiscũtur, possem referre præclaram ac multijugem eruditionem & variam experientiam summamq; prudentiam tuam, multaq; id genus alia, sed vereor ne eiusmodi encomijs non tã honoratum, quam oneratum te putes.

Vera nanq; virtus non appetit humanas laudes, vento similimas, sed vni Deo placere cupit, cui R. P. T. cum tota domo sua in multos annos felicissime commẽdatam opto. Datum ex Carthusia almæ ciuitatis Coloniensis, Calendas XIX. Septembris, Anno ab orbe redempto. M. D. LIII.

IN.

INDEX SENTENTIARVM MAXIME

memorabilium, eorum scilicet, quæ in hocce altero de Festiuitatibus Sanctorum per totum annum, libro, per D. Ioãnem Lanspergiũ tractantur.

Habet autem hic liber duas partes, Hyemalem videlicet, & Aestiuam. Quamobrem numerus prior adsignatus in hoc Indice designat eiusmodi siue priorem, siue alteram partem. Alter autem numerus indicat quotationem Festorum per Alphabeti elementa seu literas distinctorum. Litera autem quæ sequitur numerũ huiusmodi insinuat id, quod quęritur fore reperiendum sub eodem elemento siue litera.

Bigail quid interpretetur. 2.12.c
Abisac seruiens Dauid uti Mariam designet 2.9.k
abnegare seipsum q̃dnã sit. 1.15.c
Abraham & Isaac quo ritu fuerint sacerdotes 1.4.c
absentia Christi quid fidelibus profuerit. 1.3.g
abstinentia quorundam philosophorum qualis fuerit 1.20.l
abstinere à delectabilibus quando fiat meritorium ibidem k
Acta sanctorũ quinã imitari debeamus. 2.16.f
actus quosnam Christus suos nobis imitabiles proposuit 1.8.k
Aduersa hic potius esse appetenda quam prospera 2.11.f
aduersa quæque quomodo leuia & iucunda fiant Dei amicis 1.9.s
aduersa quãta ꝓ æternis bonis tolerãda sint. 2.3.s
aduersarius noster cum quo in uia concordare debeamus quis sit 2.4.m
aduersitates huius mundi quanta bona secum adferant 1.9.p
aduersitates uti sint munuscula quædam ac indicia Dei erga suos amicos amoris 1.13.i
Aedificia preciosa & curiosa diuitum quam execranda sint 1.5.l
ægritudo corporis quã sit utilis animæ 2.11.e
ægros curare spiritualiter quid sit 2.3.l
Aegyptus, Aethiopia & Saba quid mystice signent 1.15.b
Afflictiões qua rõne Deus homini ꝑmittat. 1.1.b
afflictionum fructus multiplex quis 1.9.r
afflictionum multiplex utilitas quæ. ibi. & 15.m
Ager mysticus quis sit 1.2.e
ager qui mystice comparetur ibidem
agnos mitti inter lupos quid sit 2.22.c
agilitatem quantam Christus habuerit 1.25.i
agricolã uti patrẽ cœlestẽ uocet Christus. 2.1.c
agnoscenti plus ignosci 2.10.q
Albertus Pighius quid de Colloquijs sentiat Erasmi 1.12.i
alieni ut uocentur hæretici 2.5.e
Amabilis quantum fuerit puer Iesus 1.24.m
amandum minus non esse proximum ob culpam suam 1.19.l
amare ac odisse in ꝓximo quæ debeamus ibidem
amare immodice tẽporalia unde cõtingat. 1.17 g
amare male animam suam quid sit 2.14.e
amari à Deo quid sit 2.4.d
ambitio in quæ mala hominem præcipitet 1.9.i
ambitio mala quænam generet 2.11.d
ambitio quænam contingat ibidem k
amici Dei ueri qui sint 1.19.f
amicos suos Deum affligere multis flagellis & pressuris 1.9.q
amicitia Dei quinam obtineatur, quíque dissoluatur 1.19.e
amicum esse Dei quantæ sit præstantiæ. ibidem
Aminadab fidelitas & magnanimitas 1.4.e
amor B. Andreæ erga crucẽ quãtus fuerit. 1.1.m
amor bonus qui obtineatur 1.23.p
amor carnalis quis 2.17.i
amor Christi quantum in sanctis martyribus fecerit tormentorum contemptum 1.13.e
amor cũcta aspera leuia reddit ac suauia 1.1.f
amoris Dei erga nos magnitudinem ex quatuor considerari 2.4.d. (1.1.m
amor diuinus & carnalis quõ cõtra se pugnent
amor diuitiarũ qnã cõmodius uincatur 1.16.i
amor communicatiuus quis dicatur 2.17.n
amorem mouisse Deum ad assumendam humanam naturam 1.21.y
amorem Dei uerum augeri per sacram communionem 2.17.m
amorem Dei quinam extinguat amor temporalium 1.12.g
amorem suum immensum quibusnam argumentis Deus ad nos testatus sit 1.21.Z
amorem temporalium rerum extinguere Dei & ꝓximi charitatem 1.19.n
amore nihil esse ualidius 2.4.e

amor insatiabilis quis sit 2.17.k
amor inter beatam Mariam & diuum Ioseph quam fuerit castißimus 1.9.e
amori proprium quid sit 1.23.0.2.17.i
amoris Dei fructus qui sint 2.17.l
amoris insani paradigma ibidem i
amoris proximorum fructus quis 1.19.c
amoris seculi quaenam sint signa 2.17.l
amor noster uti sit Deo ceu primitiae offerendus 2.22.k
amor parentũ & cognatorũ q̃nã uincẽdus. 1.16.k
amor parentum quid mali ingerat ibidem
amor pditus q̃s, quiq; ipsius sint fructus 2.17.b
amor priuatus quam sit periculosus 1.19.k
amor rerum temporalium quantum spiritum impediat 2.23.e.
amor sancti Petri erga sanctum Ioannem quãtus fuerit 1.8.f
amor sanctorũ erga Deũ quãtus fuerit 1.2.t
amor uehemẽs quis, quaeq; ipsius opera 2.17.i
amor uerus quales sui possessores efficiat. ibidẽ
amor unitiuus quis ibidem m
amor ut amatum bonore affici cupiat ibidem n
Andreas in quibus fuerit magnus 1.1.i
Andreas in quibus nobis sit imitandus. ibidẽ o
Andreas uti Christum sequutus sit imitatione uirtutum & paßione ibidem f
angelicae salutationis praecellẽtia quãta. 1.21.z
angeli cur Christo nato apparuerint 1.6.i
angeli in quibusnam imitandi sint 2.21.q
angeli quidam cur prae caeteris uirtutes dicantur ibidem o
angeli quomodo uocentur filij Dei 1.6.b
angeli sc̃ti quãta sint deuotione uenerãdi. 2.21.k
angeli ut animas deferant in coelum uel purgatorium ibidem x
angeli ut consolentur homines afflictos ibidẽ u
angeli ut daemonum malignitatem nocendi refraenent ibidem r
angeli ut opa nostra bona Deo offerant. ibidẽ x
angeli ut seruiant hoĩbus in bonis opibus. ibidẽ u
angelorum apparitionem in nouo ueteriq; testamento dißimilem fuisse 1.6.b
angelorum circa cunas Christi frequentia & reuerentia ibidem o
angelorum creatio qualis fuerit 1.22.b
angelorum custodiam Dei nobis insinuare charitatem 2.21.i
angelorũ ministeriũ erga hoĩes cuiusmodi. ibi. q
angelorum quisnam diuo Ioanni Apocalypsin reuelauerit 2.21.a
angelos Deo offerre preces hominum ibidem b
angelos in tentationibus constitutis adesse. ibi. r
angelus cuiq; homini deputatus uti honorandus sit & uenerandus ibidem q
angelus cur fuerit creatus 1.22.b
angelus cur missus sit ad uirginem ibidem g
angelus in qua specie ac forma beatae Mariae apparuerit ibidem o
angelus post lapsum cur nõ debuerit redimi. ib. d
angelus quinam definiatur, quidue sit angelicus spiritus 2.21.k
angelus tam bonus quam malus quae hominibus ingerant ibidem s
angelus ut dictus sit Ioannes Baptista 1.16.r
anima amãs quõ spõso suo obuiã pcedat 1.14.l
anima beatae Mariae quomodo magnificauerit dominum 2.9.g
animae piculosa quantopẽ relinquẽda sint. 1.12.g
anima q̃ moriatur, & quãdo gratiã pdat. 2.5.no
anima rõnalis quonam solo satiari poßit 2.2.g
animarũ praestãtia & pulchritudo quãta. 1.19.l
animas proximorum pluris esse faciendas, quam corpora nostra 1.5.o
aĩa sine gratia ut sit sicut carbo extinctus. 2.5.l
anima uti sapienter sit perdenda 1.15.d
anima ut comparetur carboni ignito 2.5.l
animus hoĩs quando à Deo sit remotior 2.15.f
animus humanus quã sit in uitia procliuis 1.12
Annae uiduae & prophetissae cõmendatio. 1.17.s
Anna mater Mariae ut omnes caeteras Annas praecellat 1.12.b
Annam beatam tres genuisse Marias. ibidem
Anna quid interpretetur ibidem
Anna ut cunctis mulieribus praeferatur. ibidem
Anna ut genuerit reginam coeli ibidem
Anna beata quanto laudum preconio sit extollenda ibidem e
anni Christi non defecturi qui sint 1.6.c
Aperire confestim domino redeunti mystice quinam dicantur 1.20.b
Apocalypsin quis uere scripserit 2.21.a
apostoli cur omnibus ueteris testamenti sanctis praeferantur 1.19.n
apostoli omnes quomodo nominentur fundamenta Ecclesiae catholicae 2.8 h
apostoli omnes ut fuerint sapientes 1.7.c
apostoli quaenam omnia reliquerint Christum secuti 1.12.d f
apostoli quõ dicãtur baptizati spũ sc̃tõ 2.3.e

apostoli quomodo iudicabunt cum Christo in extremo iudicio 1.12.d
apostolis ante spiritus sancti aduentum nonnibil imperfectionis inhæsisse 1.16.g
apostolorum amor erga Deum & proximos quantus fuerit 2.20.n
apostolorum Christi præcellentia quanta. 2.8.p
apostolorum perfectio quanta fuerit post spiritus sancti receptionem 2.20.b
apostolorum quosdam tribus uicibus fuisse à domino uocatos 1.1.c
apostolorum uestigijs uti omnibus Christianis inhærere conueniat 2.8.q
apostolos quos quandoque Christus uocauerit ad sui familiaritatem 1.1.c
apostolus ut sit Ioannes Baptista 2.7.f
apparitiones bonorum uel malorum spirituum quinam internoscendæ 1.21.b
apparuisse Christum primo suæ matri 1.25.e
arbitrium hominis quam sit liberum 1.7.f
arbitrium liberum hominis uti adhibendum sit Dei gratiæ 2.8.d
arbitrium uti unicuique maneat liberum 2.5.n
arca Dei ut sit beata Maria 2.15.t
arca diluuij cur uocetur beata Maria 2.18.c
ardere sed non lucere qui dicantur 2.7.n
ardere simul & lucere qui dicantur ibidem o
ardor Ioannis Baptistæ triplex quomodo nobis luceat ibidem
arrogantia alios docere gestientium quam sit reprehensibilis 2.3.a
Ascendere aliunde in ouile ouium quid 2.5.c
ascensione sua quænam Christus homini contulerit charismata 2.3.n
ascẽsione sua quænã Christus suos docuerit. ib.o
ascensum hominis post Christum in coelum quænam impediant ibidem
ascensum mentis in coelũ quænã promoueãt. ibi.
ascẽsu mõtis quid Christus significauerit. 2.23.e
Athletarum uanorum studia laboresq; quam sint sine fructu 2.3.f
Auari & immisericordes quam sint reprehensibiles 2.14.k
auari quantis laboribus comparent sibi damnationem æternam 2.15.n
auaritiæ genus pessimum quodnam sit 2.14.m
auaritia protoparentũ q̃ fuerit enormis. 1.21.x
auaritia uti dicatur idolorum seruitus. 2.14.k
auaritia ut sit insatiabilis 2.11.i
auarus quisnam reuera dicatur 2.14.m
aue conuersum quid sonet 1.22.l
Augustini uita & mores cuiusmodi 2.16.a
aureolam deberi martyribus, doctoribus & uirginibus 1.3.b
aureola quando uirginitas coronanda 1.2.f
aurum trium Magorum in pauperes fuisse expensum 1.17.d
autoritas Ecclesiæ quanta sit 2.13.b
autoritatem quantam Ecclesia habeat in scripturam sacram ibidem
Azylum omnium periculorum, tentationum, timorum & necessitatum nostrarum uti Deum constituamus 1.3.n
BAptismum Ioannis cur Christus susceperit 2.7.u
Baptismus Ioannis ad quid ualuerit. 2.3.b.7.u
baptismus Ioannis Baptistæ ut non fuerit sacramentum 2.7.u
baptismus quæ bona conferat 1.4.m
baptizatio mentis quænam dicatur 2.3.c
baptizati quinam fuerint in nõie Christi. 2.4.b
baptizatis uti coelum aperiatur 1.7.k
Barachias quid interpretur ibidem d
Barbara à quo quomodoq; fuerit baptizata. 1.2.k
Barbaræ historia quur non possit nisi uera haberi 1.2.t
Barbaræ oratio pro alijs qui intelligenda 1.2.q
Barbaræ oratio pro sibi deuotis quæ 1.2.o
Barbaram orasse pro sui memoriam facientibus eamque inuocantibus 1.2.n
Barbara quomodo in pœnis constituta a sponso suo Iesu confortetur ac sanetur 1.2.l
Beatitudine æterna priuari hominem per peccatum 2.19.m
beatitudinem coelestem fore perpetuam 2.2.n
beatitudinẽ desiderare quando debeamus 2.23.p
beatitudinem post hanc uitam nulli sperandam, qui eam hic neglexerit 1.14.t
beatitudines octo quales sint uirtutes 2.23.e
beatitudinis supernæ immẽsitatis causa q̃ 2.23.f
beatitudo sanctorum quam sit perfecta 2.23.t
beatitudo sanctorum quando perficietur 1.9.c
beatitudo patriarcharum & prophetarum in coelis quanta sit 2.23.y
beatitudo quibus medijs obtineatur 2.11.e
Bella & seditiones unde oriantur 1.13.e
benedicta inter omnes mulieres quomodo prædicetur Beata Maria 1.21.g 22.n
benedicta ut fuerit B. Maria multifariã 2.9.q
benedicti abbatis ortus quis 1.20.n

benedictio coniugatarum quæ sit 2.9.i
benedictio uiduarum quæ sit ibidem
benedictio uirginum quæ sit ibidem
benedicti sancti iustitia quanta fuerit 1.20.g
benedictus cur Mosi & Eliæ fuerit æqualis.ib.n
beneficia Christus quãta nobis exhibuerit.2.13.e
beneficia septem quænam beata Maria suis exhibeat deuotarijs 2.9.t
beneficia quænam homines angelico famulatu cõsequantur 2.21.k
beneficia quanta Deus mortalibus cõtulit.1.16.r
beneficiorum Dei quorundam catalogus.ibidem
beneficium ac eleemosyna quonam animo præstanda 2.14.a
beneficium conferenti circunstantiæ quæ attendendæ sint ibidem l
beneficium Dei quale ut quis sanctorum uenerationi deditus sit 1.8.q
beneficium innocentiæ semper seruatæ esse nobilius quam restitutæ 2.10.y
beneplacito Dei cõformandũ q̃cq̃d agimus.2.22i
Beniamin tribus unde ortum habuerit 1.9.l
benignitate quanta usus fuerit Christus erga Iudæos 1.7.g
Bethleem duplex quæ 1.6.e
Bethleem quõ cũ pastoribus eundum sit. ibidẽ p
Binos quur Christus apostolos miserit prædicatum 2.22.a
binos discipulos quur Christus miserit ante faciem suam ibidem
Blasphemiæ contra inuocationẽ & merita sanctorum unde originem sumpserint 1.2.f
blasphemia quanta sit iurare per Christi mortem & uulnera 2.17.e
blasphemi in sanctos Deique amicos reprehenduntur 1.2.r
bona in malis hominibus quomodo Deus remuneret 1.15.b
bona quænã possint fieri mala intẽtione. 1.20.k
bona quænã suis seruis Deus tradiderit 1.3.e
bona quæ proueniant ex ueneratione sanctorum 2.23.a
bona quanta homo amiserit per peccatum originale 1.4.m
bona quæ quantaque electis præparata sint in cœlis 2.2.o
bona si quæ habentur ut sint occultanda 2.16.c
bona temporaria ut Deus diuitibus tantum mutuauerit 2.14.n
boni quicquid habent creaturæ à Deo solo eas id habere 1.21.x. 2.2.n
boni quicq̃d facit homo quo referre debeat. 2.13.i
boni quinam fieri possimus 2.16.e
bonis tẽporalibus quatenus utendum sit 2.20.i
bonis triplicibus ornatã fuisse B. Mariã.2.15.p
bonitas Dei erga nos quanta ibidem q
bono summo priuari hominem p̃ peccatũ 2.19.l
bonorum hominum quam sit hodie numerus paruus 2.22.h
Brigittæ librorum autoritas quanta 1.8.p
CAdere rarius quinam contingat in cœnobijs 1.12.m
Cæcitas hominum huius seculi quanta sit.2.19.i
cæcitas conscientiæ unde contingat 2.5.q
calciamentorum usus quisnam sit prohibitus 2.22.d
calix domini quam sit omnibus hoc seculo inuisus 2.11.e
calliditas auium quarundam quanta naturalis 2.2.q
candela ut significet Christum 1.17.y
carni molesta Christum sanctosq́; omnes elegisse ac docuisse 1.3.o
carni hosti qui resistendum sit 1.8.m
carnis desideria qui mortificentur 2.1.n
carnis humanæ deformatio uti per Christi resurrectionem sit reformata 1.25.g
caro Christi quomodo dicatur descendisse de cœlo 2.6.i
Carthusianorum afflictiones quo spectẽt.1.7.m
Carthusianorum professio & institutum quam sit sublime & nobile ibidem
caste sese gerere quid sit 1.18.e
castitas B. Rogerij singularis 2.7.o
castitas in cœnobijs qui seruetur 1.12.l
castitatem semper Deo placuisse 1.22.b
castitati seruandæ exercitia congrua quæ sint 1.7.m
castitatis pars optima quæ 2.15.o
catholicorum falsorum omnium qualis uita, qualisque mors 2.8.m
catholicorum uerorum uita ac mors quam felix ibidem
causa creationis rerũ omniũ quæ fuerit. 1.22.b
Cedro cur comparetur beata Maria ibidẽ m
celebrandi festos dies consuetudo uetustissima quænam olim fuerit 2.24.a
celebrare eos male festum diui Martini, qui in profesto eius atq; festo student calicibus exhauriendis ibidem

Chari

Charitas beatæ Magdalenæ erga Christum unde perspici poßit 2.10.q
charitas quum una sit uirtus quur duplex dicatur 1.20.f
charitas erga proximũ quomodo exercẽda. 1.1.i
charitas Iesu quanta 1.24.p
charitas quantæ sit efficaciæ uirtus 2.10.k
charitas quorundã sanctorũ quãta fuerit. 2.23.p
charitas quid in nobis efficiat 2.1.k
charitas S. Andreæ quanta fuerit 1.1.i
charitas sanctorum quanta sit in cœlo 2.23.u
charitas uera quomodo à falsa discernatur. 1.1.k
charitas uera ut nunq̃ poßit esse ociosa 2.13.d
charitas uti mouerit beatam Mariam ascendere montana. 2.9.n
charitatem sua natiuitate quantam ostenderit nobis Christus 1.6.l
charitati fraternæ quænã aduersentur 1.19.m
charitatis Christi commendatio 1.3.d
charitatis encomium quantum 1.19.k
charitatis ueræ opus quod ibidem c
charitatis sinũ apit B. Maria uniuersis. 2.15.l
Cherubim quis ordo, quodq̃ eorũ officiũ 2.21.p
choreæ quam sint hoc tempore communes & impuræ ac obscœnæ 2.17.c
Christiani cur adeo desides sint ad communionem sacramenti 2.6.k
Christianos redigi sub Turcorum iugum propter peccata eorum 2.19.b
Christianus primus quis 1.1.i
Christianus uerus quis sit 1.3.f
Christo adueniente in limbo quænam contigerint 1.25.d
Christum à conceptu in matris utero usque ad crucis mortem semper doluisse ac passum fuisse 1.13.k
Christũ docere uoluntatem suam p hoĩes. 1.16.c
Christũ nos seq̃ dũ sanctos eius imitamur. 1.1.n
Christum nos sequi quomodo oporteat 2.3.y
Christum spoliasse limbũ & purgatoriũ. 1.25.d
Christum sumere in sacramento quomodo ipsius sit mandatum 2.6.g
Christus an plus dilexerit Ioãnẽ an Petrũ. 1.8d
Christus cur ex sua glorificatione exultare merito debeat 1.25.b
Christus cur in Aegyptũ delatus fuerit. 1.9.g
Christus cur in mundum uenerit 1.5.k
Christus cur matrem suam fecerit dispensatricem super regnum misericordiæ 1.17.u
Christus cur post resurrectionem suam comederit 1.25.b
Christus cur quadragesimo die à natali suo uoluerit offerri in templo 1.17.o
Christus cur se nobis reliquerit in sacramento sub specie panis & uini 2.6.n
Christus cur sese uocet hoĩem in euãgelio. 1.3.d
Christus cur suos electos sinat multifariam hic affligi 2.1.g
Christus in qua ætate sua pati cœperit 1.9.g
Christus in quanta claritate & gloria matri suæ apparuit 1.25.i
Christus quandiu manserit in limbo ibidem d
Christus quinam nos dilexerit 1.19.c
Christus quomodo catholicæ & ueræ credatur esse in sacramento 2.6.o
Christus quomodo dicatur pegre pfectus 1.3.d
Christus quomodo quibusq̃ sit lux 2.4.k
Christus quõ sedere dicitur à dextris Dei. 2.3.l
Christus ut cum cœlesti curia animæ sanctæ Annæ occurrerit 2.12.b
Christus uti ab instanti conceptionis pati cœperit 1.21.p
Christus uti habitus fuerit pene ab omnibus filius Dauid 1.4.c
Christus uti in membris suis patiatur 1.16.b
Christus uti nobis lux sit multis modis 2.4.l
Christus uti nos instruat p homines ibidem o
Christus uti passus sit in pueris pro eo neci datis 1.9.k
Christus uti seipsum redemerit 1.17.o
Christus uti sit uia ueritas & uita 2.2.f
Christus ut supbiam Adæ sua humilitate sanarit 1.21.u
Cibum potumque conuerti in substantiam sumentis 2.6.n
cibus corporeus ut falso uocetur cibus hoĩs. ibi.e
cibus hominis quinam iure uocetur ibidem
cicatrices uulnerũ cur Chrũs seruauerit. 1.24e
cingulũ tradere Chananæo quid sit 2.10.d
circuncisio quid ualuerit, cuiusque rei fuerit figura 2.7.g
circumspectio Ioannis Baptistæ prouida quomodo nobis luceat ibidem o
circuncisio legis ut fuerit contra peccatum originale, sicut in lege naturæ fides & sacrificia 1.4 n
ciues regni Christi mystici quinã simus. 1.21 l
claritas pastores circũfulgẽs qualis fuerit. 1.6.b
Cœnobitæ quinam cito purgentur à maculis culparum 1.12.p

Cogni

Cognitiõem quam lucidam habuerit beata Maria de Deo & de seipsa 1.17.i
colloquia Erasmi plus continere quam Lutheri quædam scripta impietatis 1.12.i
colloquia & scripta Erasmi quantum damni attulerint monasticæ religioni ibidem b
comedere & bibere cum publicanis & peccatoribus cur Christus uoluerit 2.20.e
comites paupertatis quinam sint 2.11.e
communicandum cur sit frequentius Christi sacramento 2.6.l
communicare quid interpretetur ibidem p
communicare rarius sacramento cuius rei sit indicium ibidem k
communionis frequentioris damna quæ quis incurrat ibidem l
cõionis sacræ frequentioris fructus qui ibidem
compaßio beatæ Mariæ mixta cũ gaudio.1.17.t
compatiendum quur sit beatæ Mariæ puerperæ 1.5.f
compatiendum quatenus sit Christo eiusque matri 2.23.k
cõpẽdiũ doctrinæ Christianæ quodnã sit. 2.20.n
conceptionis Mariæ festum celebrandi ratio quænam sit 1.4.l
concionatores qui quur paruum aut nullum referunt fructum 2.7.b.14.d
cõcordia B. Mariæ & Ioseph quãta fuerit.2.9.n
concupiscẽtia carnis ex pctõ originali 1.4.o
concupiscentia insatiabilis ut faciat homines uere pauperes 2.14.n
cõditiões natiuitatis Christi ad qd ualeãt.1.6.n
confeßio diui Thomæ cur fuerit præ aliorum apostolorum confeßione gloriosior 1.5.f
cõfeßionarius qualis cuiq; sit eligendus 1.16.r
cõfeßionem quantũ desuadeãt dæmones. 2.21.f
confeßio quid signet 1.1.a
confeßio triplex quæ sit ibidem
confessor ut sit Ioannes Baptista 2.7.f
confirmatio angelorum quæ 2.21.m
confirmatos fuisse in gratia apostolos 2.20.i
confusio Mariæ Magdal. publica qualis.2.10.f
congratulandum quantum sit patrum liberationi ex limbo 1.25.c
conscientias suas bonos & malos diuersimode examinaturos in extremo iudicio. 1.14.f
consilium sanctißimæ Trinitatis super salutione generis humani quale 1.22.a
consolatio magna pœnitentibus quæ 2.10.u
consortia hoĩm quantopere fugienda sint.2.7.b
cõsortia prauorũ quãtũ noceãt incautis.1.12.m
consuetudinẽ malã emendandi modus quis.2.5.q
contemnendum fore neminem 2.21.i
contemnendus quanto studio sit mundus 2.20.i
contemptum mundi uti nos docuerit Christus cruci affixus ibidem m
continẽtia in matrimonio qui seruanda.1.20.a
contemplanda quænam sint in uulneribus Christi 1.24.i
contẽplatio B. Mariæ q; fuerit altißima.2.15.a
contritio uera q̃ sit præcellens donũ Dei.1.16.q
contritio uera quantam habeat efficaciam.ibidẽ
conuersantibus nobiscũ quænã debeamus.1.20.m
conuersatio pueri Iesu cum Ioseph qualis fuerit 1.9.f
conuersionis initiũ Mariæ Magdalenæ quale fuerit 2.10.f
conuersionis ueræ forma quæ sit. 1.16.b.2.20.d
conuersio quibusnam difficilis sit 1.16.p
cõuersio S. Pauli q̃ utilis fuerit Ecclesiæ.ibidẽ l
conuersio sancti Pauli ut fuerit potens, miraculosa ac diuina ibidem
conuersio S. Stephani quõ contigerit 1.7.b
conuersio uera cuinam necessaria sit 1.16.p
cõuertenti se ad Deũ quæ septẽ seruanda. ibi.q
cõuertere se uolẽs ad Deũ qd facere debeat.ibi.p
conuiuia celebrandi qualis hodie mos seruetur 2.24.b
cõuiuia luxuriosa quãto studio cauẽda 2.17.d
cõuiuiũ Matthæus quale Chrõ exhibuerit.2.20.e
cor nostrum quõ Deo tradendum sit 1.6.m
coronã præmiũq; quænã præcedere debẽt.2.16.a
coronari neminem in cœlis nisi fuerit tribulatus in terris 1.15.l
corpori proprio quænam quisq; debeat. 1.20.m
corpus & sanguis Christi quid in sumẽte digne efficiant 2.6.d
corpus quale Christus discipulis dederit.ibidẽ p
corpus suum cur Christus post resurrectionem suam palpabile præbuerit 1.24.d
cor quibusnam maculetur 2.23.m
correptio fraterna quanti sit meriti 2.17.a
correptio fraterna quõ fieri debeat & p quos.ib.
correptionis fraternæ incitamenta quæ. ibidẽ b
correptionem delinquentis quandoque differendam certa ratione 1.5.e
correptiones libenter gratanterque esse suscipiendas 2.4.o
cor suum cur Christus pfodi pmiserit.1.24.p
Crapulosos hoĩes suam abbreuiare uitã.2.24.e

Cratis philosophi opũ cõtẽptus quantus 1.20.l
creationis beneficium quantam exigat gratitudinem 2.6.m
creaturæ omni cur Euãgeliũ prædicandũ. 2.3.f
creaturam nullam potuisse satisfacere pro omnibus hominibus. 1.22.c
creatura omnis uti merito subijciatur beatæ Mariæ 1.17.k
creaturas oẽs factas propter hominem 1.22.b
creaturis quam sit caute utendum 2.2.q
credere in Christum quid 2.19.i
credere in Deum quid sit 2.4.e
credere quænã qlibet Christianus teneatur. 1.5.o
credere tantum non sufficere ad salutẽ 2.15.e
crucẽ ferre q̃ sit necessarium saluando 1.15.c
crucem suam quomodo quisque post Christum portare debeat 1.1.g
crucem tollere quotidie quid sit 1.15.c
cruces cuiusmodi ex quanto amore Deus mittat homini 1.1.h
crucis mysterium uti uocetur arbor 2.19.r
crucis sanctæ merito quosdam angelorum confirmatos ibidem o
crudeles in pauperes quur peccent mortaliter 2.14.l
crudelitas quorundam in pauperes unde. ibid. i
crudelitas Iudæorum in pios quosque quanta fuerit tempore Christi 1.7.c
crux quænam sint cuiuis homini, quóue per eam perducatur 1.1.b
crux sua cuiq; qui ferenda 1.9.f
crux ut sit gaudium commune hominum & angelorum 2.19.p
Culpam dimitti absq; pœna peccatorum 2.10.l
cupiditas quibus fomentis crescat 1.19.n
curam animarum solicitam quænam impediant 2.22.d
curiosi huius seculi sciolique Euangelici quam sint reprehensibiles 2.21.d
curiositas quibus quantum imponat ibidem
Cypresso cur comparetur beata Maria. 1.22.m
DAemones quinam & cur in hominibus extinguant charitatem. 1.19.m
Dæmon hostis quinam superandus 1.8.m
Dæmonia eijci qui mysticè contingat 2.3.i
dæmonia quomodo dicantur ex Magdalena eiecta 2.10.m
dæmon quam sit deformis & turpis 2.5.l
Dauid regem Euangelica fuisse perfectione insignem 1.4.g
Debitorem se Deo agnoscere debet homo non solum pro commißis peccatis, sed etiam à quibus præseruatus est 2.10.y
decipi quosdam citius à dæmonibus eo quod pigri sint ad implorandũ diuinũ auxilium 2.23.b
delectatio diuinæ fruitionis quanta sit. ibidem f
delectatio quæ sentitur comedendo, &c. quando sit bona uel mala 1.20.k
delitiæ quænam mala producant 2.11.i
denarius Deo soluendus q̃d signet mysticè. 1.6.e
Descensus Christi ad inferos quomodo, quandóue acciderit 1.25.c
descriptio facta in Christi natiuitate mysticè quid 1.6.d
desertionis monasticæ uitæ quænam quibusdam occasionem præbuerint 1.12.m
desideria carnis quãto sint studio fugiẽda. 2.17.a
desideria etiam licita quando sint mortificanda 1.7.l
desiderijs uitiosis & superfluis renunciare, quã sit Deo gratum 1.5.o
desiderium patrum antiquorum pro Christi aduentum quantum fuerit 1.6.k
desiderium quale fuerit antiquorũ patrum pro aduentu Christi 1.17.e
desolatio Hierusalem à Christo prædicta quando contigerit 1.7.f
despõsata quare fuerit B. Maria uiro 1.21.e
detractionem libenter audire quam sit periculosum 2.3.k
detractionis species sex quænam sint ibidem l
detractio ut sit furto grauius peccatum ibidẽ k
detractores ut sint filij diaboli 2.23.p
detractoribus quid fere semp̃ propriũ sit. 2.20.e
Deo quidnam debeamus 1.1.a
deuotio apostolorũ Christũ sequentiũ quãta, ibi. c
deuotio & gaudium beatæ Mariæ in filij oblatione quanta 1.17.r
deuotio Ioannis Baptistæ ad Christum quanta fuerit 2.7.q
deuotio Simeonis ad Christum infantem quanta 1.17.f
Deum multifariam malorum Christianorum reprehendere uitam 2.3.e
Deus cur subinde uocetur Deus Israel 2.7.l
Deus quænam in nobis coronet 2.1.e
Deus quam fuerit mirabilis in conuersione, uita & morte Barbaræ 1.2.i k l n
Deus quãtum sese naturæ humanæ communicauerit in eiusdem assumptione 1.21.y

Deus

deus quinam prædestinat uocatue ad gloriam 1.5.a
deus quomodo seipsum præbeat in afflictionibus 1.9.r
Diabolus quam fallaciter decipiat temporis pro missione longioris 2.2.p
diabolus ut promittat longiorem uitā fallaciter 2.2.p
didimus cur fuerit uocatus S. Thomas apposto- lus 1.5.c
dies quam fecit dominus quæ sit 1.25.a
dignitas B. Mariæ quanta 2.18.b
dilectione quali S. Ioannes præ alijs sit amatus a Christo 1.8.d
dilectiōe Christus quāta nos dignatus sit 2.6.o
dilectionis Dei erga nos argumentū quod 1.5.b
dilectiōis Dei & proximi pars optima quæ sit 2.15.o
dilectionis differentia triplex quæ 1.8.e
dilectionis fraternæ incitamenta quæ 1.19.b
dilectionis fraternæ indicia quæ 1.19 d
diligentibus Deum quomodo omnia cooperētur in bonum 1.5.a
diligere eum plus cui plus remittitur, ut sit in- telligendum 2.10.p
diligere proximos uiciose multifariam 1.19.b
diligere sese quosdam peruerse 1.1.k
diligi a magno domino quā sit gaudiosum 1.6.l
dimitti plus agnoscenti & dolenti 2.10.p
dionysij S. cupido uidendi B. Mariam unde 2.18.i
discere quænam debeamus in sanctorum celebri tate 2.20.n
discipuli qui olim omnes dicti fuerint Christia ni 1.7.a
discipulos septuaginta duos cur Christus elege rit 2.22.a
discumbere quidnam mystice sit 1.20.c
discussionem sui proficere uolenti necessariam esse 1.3.n
displicentiam sui status cur diabolus quibusdam infundat 2.5.p
diuina & spiritalia cur multis adeo desipiant 2.19.m
diuites aut pauperes cur Deus quosdam esse si- nat 2.14.m
diuitiæ & delitiæ ubinā uere reperiātur 2.11.g
diuitiæ ueræ ut sint solæ uirtutes 2.14.o
diuitiæ ut sint dulce uenenum 1.12.c
diuitiæ ut sint tentatio periculosa 2.14.o
diuitias habere ac diuitijs seruire quid differāt 2.14.o
diuitias non esse nisi aliorum non propria bona 2.14.k
diuitias opulentorum necessitates esse pauperū 2.14.n
diuitijs posse laudabiliter uti 1.12.f
diuitijs quā impie hodie plurimi abutātur 2.23.f
diuitijs quinam utendum sit 1.16.g
Docti quinam uere dicantur 2.8.m
doctiores quinam sacram scripturam lectitent ut sese uenditent 1.12.n
doctores ueritatis cur quibusdam subtrahātur 2.22.c
dolores nostros quænam non sentire nos faciāt 1.5.b
dogmata hereticorum quanto studio sint omni- bus uere catholicis uitanda 2.8.l
dominationibus quinā nos conformemus 2.21.o
dominationum officium quod 2.21.o
dominationum proprietates quænam sint 2.21.o
dominatum quomodo in quemquam diabolus ac- cipiat 2.18.e
dominus quomodo miro modo fuerit cum Beata Maria 1.21.g 2.2.m
domum gloriosam efficientia quinq; quæ sint ut que fuerint in B. Maria 2.18.b
domus Dei quo iure dicatur & sit B. Maria 2.18.a
domus Dei simul & nostra ut sit B. Maria 2.18.b
domus diuersæ a Deo constructæ quibus 2.18.a
domus Iacob allegorice quæ sit 1.21.l
domus quid sit 2.18.b
domus refugij & hospicium misericordiæ ut sit B. Maria 2.18.b c
dona Dei quæ sint uaria 1.7.i
dona Dei uti proximis cōmunicanda sint 1.1.i
dona gratiæ & gloriæ angelis collata q̄ 2.21.m
dormire quomodo dicantur mortui 1.14.e
dormitio Mariæ cū Christo mystice q̄d 2.9.k
dotes quasnam Christus glorificatus assumpsit 1.25.g
Dubitare cur Christus permiserit apostolos de sua resurrectione 2.3.e
dubitare cur dominus permiserit D. Thomam 1.5.c
duces cæci ut sint omnes hæretici 2.5.f
dulcedo Dei quam omnem excedat in infinitū dulcedinem 2.2.m

Ecce

Ecce sponsus uenit, quibus tristitiæ quibusue lætitiæ erit 1.14.c
Ecclesia catholica quænam uere dicatur 2.8.l
Ecclesia catholica q̃ pulchrè naui cõparetur.ib.n
Ecclesia cur per nouas hæreses turbetur.2.19.a
Ecclesiæ catholicæ institutor & rector ut sit spiritus sanctus ibidem c
Ecclesiam bifariam aliquem abijcere à se 2.8.n
Ecclesiam iudicare de scripturis 2.13.b
Ecclesia quibus modis olim creuerit 1.15.g
Ecclesia quõ sit sup S. Petrũ ædificata 2.8.b
Efficacia charitatis triplex quæ sit 2.22.g
Egeno q̃ cõtuleris id non posse tibi pire.2.14.l
Eiectus foras uti dicatur diabolus 2.19.e
Electis Dei nunquam deesse certamina quibus probentur 1.13.b
electorum omniũ mater uti sit B. Maria. 2.9.i
electos Dei hic affligi ob causas diuersas. 1.15.l
electos suos cur Deus in mundo affligi permittat 1.12.d
eleemosyna quando sit merito digna 1.20.o
eleemosyna quinam sit eroganda. 2.14..l2.23.m
eleemosynarios nunquam passos inopiam.2.14.b
eleemosynarius cur Christus ꝓpter nos factus sit 2.15.d
eleemosyna uti sit lauacrum animarum 2.14.o
eleemosyna ut sit triplex 2.14.l
eligenda nobis cum beata Maria optima quæq; uirtutum 1.15.o
Elizabeth quænã spiritu sancto doctore cognouerit 2.9.f
Elizabeth quid interpretetur ibidem c
Elizabeth reginæ charitas erga pauperes quanta 1.20.n
Elizabeth ut præteritorum, præsentium & futurorum scientiam fuerit consecuta 2.9.f
Emanuel cuinam soli conueniat 1.21.c
Episcopale munus unde sumptum sit 1.19.b
episcopos eligendi quis mos olim seruari solitus 1.3.k
episcopus factus S. Martinus qd egerit.2.24.f
Errata electorum uti Deus misericorditer corrigat 2.7 i
errores ac hæreses quosdam uti permittat Deus incurrere ob eorum nimis enormia peccata 2.19.b
errorum omnium in scripturis quænam causa sit 1.24.g
Esther q̃nã signet B. Mariã Dei matrẽ.2.18d
esuries sitisq; iustitiæ quænam exigat 2.23.l
Ethnicorum modestia Christianos omnes merito reuocari ad uitæ emendationem 2.11.b
Euam figuram fuisse B. Mariæ uirginis. 1.4.q
Euam quantum excellat B. Maria 2.9.i
Euangelista ut sit Ioannes Baptista 2.7 f
Euangelium cur non recte doceatur à Luthero 1.6.o
Euangelium cur sanctus Matthæus uocet librum generationis Iesu 1.4.c
Exaltationem sui à terra quid Christus intelligat 2.19.f
exaudire suos cur Deus quandoq; differat.2.1 f
excellentia beatæ Mariæ in singulis uirtutibus, donis ac gratijs quanta 2.15.l
excepisse qui dicatur beata Maria Christum in domum suam 2.15.q
excipere quomodo poßit unusquisq; Christum in domum suam ibidem
excitare angelos ad bona opera homines 2.21 u
exempla uiua quantã habeãt energiam 2.10.b
exercẽda quinã sint misericordiæ opera.2.15.g
exercitationes cõtra carnis uoluptates in cœnobijs quo spectent 1.12.l
exultauerit uti spiritus Mariæ in Deo salutari suo 2.9.h
Ezechias rex ꝓpter quã causam fleuerit.1.4 b
Faciem Dei conspicere quid sit 2.2.l
facultatibus terrenis quõ utendum 1.16 i
fauus mellis qui dicatur Christus 1.24 f
Felices ualde esse contemptores seculi 2.15.n
felicitas martyrum in cœlis quanta sit 2.23.x
felicitas pœnitentium quanta sit in cœlis.ibid.u
felicitas quid sit ibidem f
feruor Ioãnis Baptist. ad Christũ quãtus.2.7.p
feruor Ioannis Baptistæ ad proximum quantus fuerit ibidem q
festa S. crucis cur celebret Ecclesia 2.19 c
festa sanctorum celebrandi scopus quis fore debeat 2.24.a
festa sanctorum quomodo & quam studiose reuerenterq; sint celebranda 2.22g
festi dies cur instituti sint & colendi ibidem
festis diebus bona amissa recuperari ibidem
festis diebus Missæ sacrũ quinã audiendũ.ibi.h
festiuitates sanctorum cur ab Ecclesia celebrẽtur 1.19.o
festum angelorum cur institutum sit 2 21.k
festum omnium sanctorum ob quas rationes sub uno celebretur die 2 23.a
Fidei constãtia in S. Petro quãta fuerit. 2..8f

Fidei signum quodnam sufficiat 2.23.b
fideles oēs uti dicātur uirgo & dei spōsa.1.14.a
fidelitas Dei erga homines quanta. 2.7.c
fidelitas uera qui probetur 2.16.c
fidē salutarē cuiusmōi habuerit B. Thomas.1.5 i
fidē sine opibus nō pdesse, nec opa sine fide 2.13 f
fidē solam non sufficere ad salutem ibidem c
fidem suam quando palam confiteri teneatur quilibet Christianus 1.5.o
fides ad salutem necessaria quæ sit ibidem b
fides ardens quæ sit ibidem i
fides cuiusnam ciuitatis sit fundamētum. 2.11.a
fides in pueris baptizatis quæ exigatur 2 4 f
fides mortua & informis quæ sit 1.5 b
fides ptingens ad charitatem quæ sit ibidem n
fides quænam ad salutē sit necessaria.2.3.b. 13.d
fides quanti sit meriti 1.1 4.5 g
fides sine charitate quid monstri 1.19 c
fides uera quinam probetur 2.18 e
fides uiua quæ sit, quamq; opationē reqrat 1.5.b
fides uera quō candelæ ardenti comparetur.ib.
fides zelans quæ sit ibidem k
fiducia ubi præcipue collocanda 2.13.k
figuræ crucis Christi mysterium quod 2.19.p
filium hominis cur se Christus nominet 2.8 d
filius Dei quomodo dicatur unigenitus & quomodo primogenitus 1.6. b f
finis omnis nostri opis quo tendat 1.20.i
Flagellare Deum iniquos ut resipiscant. 1.9.q
fletus stridorq; dentium quō intelligatur 1.2.b
Fœcunditas uirginum qualis sit 1.22 h
fœminei sexus ordinem triplicem uti gesserit illustrarit q; Maria 2.9.i
fœnerator uti dicatur Deus 2.10.i
fons olei circa sepulchrum sancti Nicolai quid designet 1.3.l
fortitudo angelorum quanta 2.21.l
frænasse B. Mariā motus uitiorū in alijs.2.18.e
fructus Ecclesiæ ut sint apostoli 2.20.b
fructus quantus sequutus sit martyrium Ioannis Baptistæ 2.17.b
fructus uentris beatæ Mariæ ut fuerit multipliciter benedictus 2.9.e r
frui quodnā pprie sit, quoq; solo fruendū.2.23.f
Fuga Christi in Aegyptum pauperrima uti fuerit 1.9 g
functiones diuersæ cur sint in Ecclesia 2.20 b
fundamenta Ecclesiæ ut sint apostoli ibidem b
funiculis qualibus nos ad se traxerit Christus 2.18.g
fur mystice uti quis fiat 2.16.c
furorem suum in quosnam dæmones maxime diffundant 2.21.r
GAbriel cur in Galilæam missus asseratur 1 21.d
Galilæa quid interpretetur ibidem
gaudendū quō sit in Paschali solēnitate. 1.25.b
gaudere quinam non debeant ob Christi resurrectionem ibidem
gaudia æterna beatitudinis quanta. 2.2. l.23.q
gaudium accidentale quod sit 1.15.q
gaudio quanto dominus cœlos cōscēderit.2.3.d
gaudium Christi quod 2.1.b
gaudium domini intrare quid sit 1.3.b
gaudium essentiale quod sit 1.15.q
gaudium quomodo sit angelis de peccatorum pœnitentia 2.21.u
gaudium uirginis Mariæ ex resurrectione filij sui 1.25 e
generatiōes B. Mariæ spiritaliter q̄ sint.1.4.b
generationes duæ in scriptura quæ 1.7.d
generatio spiritualis quomodo fiat 2.5.m
gesta & uerba Christi quur non sint omnia scripta 1.17.r
gesta sanctorum crebrius lecta & recitata quantum habeant energiæ 2.24.d
Gloria apostolorum in cœlis quanta sit 2.23 x
gloria in cœlis quanta præstita beatæ Mariæ uirgini Deiparæ 2.15 b.2 23.y
gloriandi uerus modus quis sit 1.14.a
gloriari non modo homines, sed & angelos in cruce 2.19 p
Gordius cēturio martyr ardētissimus qs.1.13.e
grano frumenti ut quilibet uere credētium comparetur 2.14.c
gratia charitatis quanta abundarit in beata Magdalena 2.10 q
gratia contemplationis ut abundarit in beata Magdalena ibidem r
gratia custodiaque diuina quamdiu perseueret in homine 2.7.o
gratia Dei duplex quæ sit 2.5.i
gratia Dei quænam possimus 2.13 f
gratia Dei ut sit lux animæ 2.5.l
gratiæ ad solem qualis comparatio ibidem o
gratiæ bona quæ sint 2.15.p
gratiæ diuinæ effectus decem qui sint 2.19 n
gratiæ plenitudinē trifariam fuisse beatæ Mariæ collatam 1.22.m
gratia gratis data quæ sit 2.5 i

gratia gratis data ut sit multiplex 2.5.i
gratia gratum faciens quæ sit ibidem
gratia intercessionis quanta abundarit in beata Magdalena 2.10.f
gratiā Dei quid potissimum commendet 2.13.f
gratia plena quomodo Maria salutata sit ab angelo 1.22 f.22.e
gratia præueniens quæ sit 2.5 o
gratia quam inuenerit beata Maria apud Deum 1.22 p
gratiam quantam obtineant à Deo deuoti Mariæ cultores 2.15.n
gratiam suam uti Deus nulli deneget 2.5.o
gratia qui amittatur ibidem m o
gratiarum actio D. Basylio familiaris 2.22 b
gratiarū actionem pecudes docere homines suo facto ibidem
gratiarum quantam actionem tenentur Deo Christiani pro uocatione ad fidem 2.3.f
gratia sensibili subtracta quid quisq; agere debeat 1.9 b
gratia spūs sancti quanta in conuersione sancti Pauli claruerit 1.16.n
gratias omnium creaturarum habuisse beatam Mariam 1.22.m
gratia ut animam bonam efficiat 2.5.l
gratia uti animam gratificet ibidem n
gratis iustificari nos q̄ rite intelligendū. 2.10.i
gratis quonā modo oīa à Deo habeamus 2.13.e
gratitudinem quantam Deo debeamus pro sua incarnatione 1.21.x
gratitudo quando exigatur 2.7 i
gratum Deo nihil esse absq; charitate 2.20.f
gratulari dominum seruo quid sit 1.3 b
HAdeuigis reginæ humilitas quāta. 1.20 n
Hæreditas Deū amantiū quæ sit. 1.4. b
hæreses oriri ex absentia uel negligentia pastorum 2.8.i
hæresum causa omnium quænam sit 2.8.f
hæreticorum impudens temeritas 2,13.k
hæreticos docere contra propriam conscientiam 2 3.b
hæreticos non intrare per ostium in Ecclesiam 2.5.c
hæreticos obstinatos quam consulto & merito exterminet Ecclesia 2.21.f
hæreticos perdite ac damnabiliter uiuere. 2.1.f
hæreticos porcorum mores habere 2,21.m
hæreticos semper quærere latibula ubi sua spargant impietatis semina 2.3.c
hæreticum quænam quem efficiant 2.13.b
Henrici Susij uita quam uirtutibus fuerit eximia 2.3.t
Henricus Suso quam fuerit sitientissimus amator nominis Iesu 1.21.i
Herodes crudelis in innocētes quinam occisus sit 1.9.l
Herodes quur principes & primos Galilææ inuitet ad conuiuium 2.17.c
Herodes qui diuum Iacobum occidit, quis fuerit 2.8.a
Hierarchiæ angelorum tres quæ sint 2.21.m
Hieremias quo tēpore orsus sit ꝓphetare. 1.4.i
Hierusalem quid sonet 1.17.x
Hoc, pronomen, quid signet in consecratione sacramenti 2.6.o
homines bifariam attrahi siue ad bonum, siue ad malum 1.16.o
homines qui neq; ardeant, neq; luceant 2.7.m
homines seculo dediti, quinam hodie dies festos celebrent 2.24.a
hominis filius cur uocetur Christus 1.7.b
hominum genera quatuor quæ sint 2.7.m
homo an creari debuerit 1.22 b
homo quare sit creatus ibidem
homo qui definiatur à sapientibus 2.20.k
homo quonam tendat ibidem m
homo ubinam habitet ibidem l
homo unde uenerit ibidem
honestas B. Mariæ quanta fuerit 2.18.e
honorandam ac diligendam à nobis esse beatam Mariam 2.15 n
honorandi sanctos Dei modus duplex 2.22 f
honorando sanctos nihil Deo nos laudis auferre ibidem
honorari ac inuocari merito beatam Mariam ab Ecclesia 2.15.m
honorari cur se ꝑmiserint sancti quidā. 2.16.d
honore quanta Deus affecerit fœmineū sexum ꝑ incarnationem ex uirgine 1.14.o
honores quonā mō apostoli duo adfectarīt. 2.11.b
horam mortis cur dominus nobis uoluerit fore incognitam 1.20.e
horrere quidnam sup omnia debeat uere Christianus 1.19 o
hostes animæ capitales quinam sint 1.8.l
hostiam quam præcellentem obtulerit beata Maria in templo in die purificatiōis suæ. 1.17.e
humanitas Christi quantum gaudium præstet beatis in cœlo 2.23.y

Humiliandi ſe modus uerus quis 2.21.e
humiliatio quam ſit neceſſaria ei qui cupit humilitatem 2.25.c
humilis quomodo ſeſe habere debeat ibidem e
humilis reuera qualem ſe faciat ibidem
humilis uere quinam dicatur beatus 2.23.f
humilitas B. Mariæ quanta fuerit 1.17.b
humilitas beatæ Mariæ quanta in annunciatione clareſcat 1.21.o
humilitas Chriſti in ſua præſentatione quanta fuerit 1.17 p
humilitas Chriſti quanta 1.24.l
humilitas D. Auguſtini quanta fuerit 2.16 d
humilitas cognitionis quæ ſit 2.23.g
humilitas exhibitionis quæ ſit ibidem
humilitas gratitudinis quæ ſit ibidem
humilitas in purificatione beatæ Mariæ quanta fuerit 1.17.p
humilitas Ioãnis Baptiſtæ quãta fuerit. 2.7.p.u
humilitas quænã Deũ facilius recõciliet. 1.16 q
humilitas quam ſit omnibus neceſſaria 2.23.f
humilitas quid ſit 1.17.k
humilitas ſimplex quanti meriti ſit apud Deum 1.9 t
humilitas uera ut homini ſua bona ſemp̃ abſcondat, mala autem ob oculos ponat ibidem
humilitas ut moueris Mariam ad montana conſcendere 2.9.o
humilitas ut ſit uallis profundiſſima 2.25.a
humilitas ut ſit uia rectiſſima ad ueram charitatem ibidem d
humilitatem & obedientiam ſolum uiam eſſe ad regnum cœlorum 1.17.n
humilitati obtinẽdæ quænã neceſſaria ſint. 1.9.t
humilitati proprium quidnam ſit 1.22.o
humilitatis indicia quæ ſint 2.25.c
humilitatis pars optima quæ ſit 2.15.o
humilitatis ueræ inductiua quæ 1.17.l
hypoſtaſis una ut ſemp̃ fuerit in Chriſto. 1.25.d
Iacob quõ fuerit ſacerdos ante legẽ 1.4 d
Iacobus ſ. cur occiſus fuerit ab Herode. 2.8 a
Idolorũ cultus quãdo & ubi ortũ cœperit. 2.19 d
Iechoniam fuiſſe multinomium 1.4.i
Ieſus cur dictus ſit magnus 1.21 l
Ignis tribulationum uti excoquat animas fideles 1.9.r
ignorantia ex pctõ originali cuiuſmodi 1.4.o
Imago dei ut pfectior ſit in homine, quam in angelo 2.21.l
imitãda q̃nam tria repiantur in apoſtolis. 2.20 i
imitanda quæ nobis reliquerit mater domini in uiſitando cognatam ſuam 2.9 c
imitatio Chriſti triplex quæ ſit 1.1 g
impaſſibilitatem uti induerit Chriſtus 1.25 b
impatientiæ morbus quinam curetur 1.13 l
impatiẽtia quanta mala adferat ſecum. ibidem g
impius quis dicatur 2.5.n
impudentia quorundam in ſacratis templis quãta 2.23.c
Incarnatio Chriſti quur adſcribatur ſpiritui ſancto 1.22.r
incarnatio Chrĩ q̃ ſit abditiſſimũ ſecretũ. 1.21 n
incarnatio Chriſti quo tempore facta ſit. 1.22.i
incarnatio cur potius conueniebat filio quam perſonæ alteri ibidem d
incarnationis Chriſti myſterium quam mirabiliter peractum ſit 1.21 p
incarnationis Chriſti neceſſitas quomodo probetur ibidem u
incarnatio Dei cur dilata fuerit 1.22 e
incedẽdi in monaſterijs cautius ratio quæ. 1.12 n
indigne communicantis uita quam ſit deflenda 2 6.c
indignus quiſnam dicatur cõmunicaturus. ib. b
infantia Chriſti quam perfecte nos doceat quæ facienda 1 9.m
infantium pprietates quædã quænã ſint. 2.21.e
infernus ubinam ſit 2.20.l
ingredi caute quænam faciant cœnobitæ. 1.12.o
inimici quantum nobis proſint 1.19.d
inimicus quomodo diligendus ſit ore, opere ac beneficio 1.7 o
innocentes martyres qui imitandi ſint 1.9 f
inobedientia protoparentum quam fuerit grauiſſima 1.21.t
inſeruiſſe quam officioſiſſime beatam uirginem filio ſuo 2.15.r
inſpirationem diuinam quinam recipiãt. 2.4.n
inſtrumenta apta quæ requirantur in conuerſione hominum 2.[illegible].m
integritas uirtutum quanta fuerit in ſancto Martino 2.24 d
intemperantia edendi & bibendi quænam mala adferat ibidem b.c
intentio animi ut in Deum unico dirigenda in cunctis ſit actionibus 2.15.h
intentionis rectæ quæ bona ſint 2.22.i
interrogaſſe Chriſtum apoſtolos qd ſignet 1.1.c
interrogatio pro diuitibus ad infantulũ Ieſum & reſponſio Ieſu ad ipſos 1.6.g

Intrare per ostium in ouile ouium quid sit. 2.5.c
inuidiæ proprium quid 2.7.f.20.e
inuidiã esse uitium plane diabolicum 2.7.f
Ioachim S. mors quam sancta fuerit 2.12.g
Ioannem Baptistam natũ ex sterilibus parentibus totũ fuisse diuinæ gratiæ munus 2.7.e
Ioannem Baptistam ad salutationem beatæ Mariæ repletum spiritu sancto 2.9 d
Ioannem Euangelistam corpore & anima esse glorificatum 1.8.b
Ioannem quomodo Christus manere uoluerit opinio diuersorum uaria ibidem g
Ioãnes Baptista cur hoĩm turbas fugerit. 2.7.g
Ioannes baptista quando & ubi officium suũ inchoauerit 2.9 p
Ioãnis Bapt preconia & sint præstantia 2.7.d
Ioannes Baptista qui fuerit datus in lucem gentibus 2.7.c
Ioannes quando suũ scripserit Euangeliũ. 1.8 i
Ioannes quid sonet 2.7.g
Ioannis Euangelistæ ætas, carnis castigatio, & uirginea puritas quanta 1.8.e
Ioannis Rusbrochij perfectio quanta 2.25 d
Ioannis scribentis Euangelium cura quænam fuerit 1.8.i
Ioseph Christi nutritij excellẽtia quanta fuerit 1.9.d
Ioseph cur afflixerit fratres suos in Aegypto 1.15.n
Ira quænã mala secum adferat 2.23.i
iræ quænã necessaria sit cõtra uitia ibidem b
ire in pace quid sit 2.10.l
Isaac & Iacob cur repromißionis uocentur filij 1.4 d
Iudæi cur dicti sint serpentes 1.16.d
Iudæi uti gentiles despectui habuerint 2.4.a
Iudæ tribus priuilegia unde fluxerint 1.4.d
Iuda quid interpretetur 2.9.c
Iudas quomodo fuerit diabolus uocatus 1.5.c
iudicare alios leuiter quam sit periculosum & impium 2.10.b
iudices in extremo iudicio uti erunt in quadruplici differentia 1.12.e
iudicij extremi horror quantus erit 1.14.f
iudiciũ extremũ ꝑ quosnam futurum sit. 1.16.b
iudicium temerarium duplex tulisse Simonem pharisæũ de B Maria Magdalena. 2.10.l
iurãdi cõsuetudo impia & hodie ĩoleuerit. 2.17.e
iurare uerum quando non liceat ibidem i
iurasse Herodem ex industria ibidem d
iurationem diuino præcepto prohibitam. ibid.e
iustificari hominem sine operibus ut intelligendum 2.13.g
iustificari neminem posse nisi uolentem 2.4.r
iustitiam esurire & sitire quid sit 2.23 l
iustitia originalis primo homini data, quam præclarum fuerit donum 1.4.l
iustitia uera per quæ probetur 2.20.g
iustitia uera quæ sit 1 20 f l
iustus quis dicatur 1.17.y
LAborandum quantum sit pro reformatione exterioris interiorisq; hoĩs 2.3.u
Laboribus parcendum nullis ac molestijs ꝑ bonis æternis ibidem
lætandum uti sit de aduersitate corpori nostro illata ibidem x
lampades mystice quid insinuent 1.14.c
lampades ornare quid sit mystice ibidem e
lapsus protoparentum qui acciderit 1.21.a
laudandam quantum censerit crucem Ioannes Chrysostomus 2.19 q
laudare digne neminem posse Mariam matrem Dei 1.8.d
laudem crucis mirificam descripsisse Rabanum 2.19.q
laudes & inuocationes quomodo Dei matri tribuat Ecclesia 2.15 m
laudes S. crucis quænam sint 2.19.o
laus hominum quanto studio sit fugienda. 1 21 b
lautius paulo an uescendum diebus solennibus 1.25.b
Lazari nomen quur Euangelium exprimat & epulonis taceat 1.15.l
Legatio Dei ad beatam Mariam per angelum qualis 1.22.f
legis nouæ præcepta quantum præstent antiquæ 2.23.d
Leui filij qui mystice sint 1.16.r
Liberius uiuendo in mundo quæ mala contrahantur 1.12.p
libros scribendi quidnam sanctos Dei impulerit 2.17.l
linguis nouis quinam mystice loquantur 2.3.i
littus maris ut signet finem mundi 1 2.g
Loca altiora cur anima amans petat 2.9 n
loquutio angelorum cuiusmodi sit 2.21 f
Lucere sed non ardere qui dicantur 2.7.m
luci ut comparetur uirgo Maria 2 18 e
luctum sanctum quænam efficiant 2 23.k
lumbis præcingere quid sit 1.20.a

Lumen uerum qui sit dominus Iesus 1.14 g
lupis rapacißimis quibusnam hodie mundus plenus sit 2.22.c
Lutherani cur ieiunia castigationesq; carnis rideant 1.3.o
Lutherani euangelici quenā alios doceāt. 1.16 b
Lutheranorum communio execranda sub utraq; specie 2.6.f
Lutheranorum communio qualis sit ibidem
Lutheranorum in sanctos impietas quāta. 1.8.q
Lutheranorū merces post hāc uitā qualis. 1.16.i
Lutheri fides quo spectet 2.18 e
Lutheri rebellio in prælatos Ecclesiæ quanta 1.17.n
Lutherismi fructus quis 1.16.m
luxuriam quænam mala sequantur 2.11 i
luxuria quænam mala gignat ibidem b
lux ut sit duplex 2.4.l
MAgdalena an fuerit meretrix publica 2 10.m
Magdalena num corpore uirgo fuit ibidem
Magdalenam ut Christus ad se trahere cœperit ibidem n
Magdalena ut publica peccatrix fuerit. ibi. m
magnitudo Ioannis ex parte conceptionis qualis 2.7.t
magnus ut fuerit Ioannes in sua natiuitate. ibi.
magnus ut sit Ioannes in gloria 2.7.y
mala quænā homini ex originali euenerint peccato 1.4.n
mala quænam quantaq; homo peccando incurrerit 2.21.s
mali quomodo se diligant 1.20.g
malos hic impune delinquere quantæ sit damnationis futuræ indicium 2.7.i
malum nunquam appeti nisi sub specie boni alicuius 2.23.q
Mamertinus sanctus contemptor rerum pereuntium quantus fuerit 1.20.n
manere in Christo quisnam uere dicatur, & Christus in eo 2.1.d k.6 f
manibus & pedibus uti multifariam grauiterq; peccetur 2.21 b
mansuetudinis quantæ fuerit Dauid erga suos inimicos 1.4.g
mansuetudo duplex quæ sit 2.23.b
manus mystice quid signet 1.24 k
manuum impositio quid insinuet 2.5.b
mare uti significet præsens seculum 1.2 g
margaritam preciosam signare æternam beatitudinem ibidem
Maria cur dicatur desponsata post emissum uotum uirginitatis 1.21.e
Mariæ Dei genitricis potestas quanta. ibid. z
Mariæ matris Dei fidelitas erga sibi deuotos quanta ibidem
Mariæ nominis uirtus quanta sit ibidem f
Mariæ uirginis creatio q fuerit puriss. 1.22.f
Mariam nec ad momentum quidem subiacuisse peccato originali 1.4.p
Mariam fuisse sine ut multiplici 1.22.l
Maria Magdalena quur Christum tangere prohibita sit 1.5.g
Mariam matrem suam quibus priuilegijs singularibus Deus honorauerit 1 4.q
Maria mater Christi uti magistra, dux sit ac speculum omnium uirginum 1.14.o
Mariā nouo nōie ab angelo salutatam 1.22.l
Mariam parientem & se purificantem exceptam fuisse de lege Mosi 1.17.r
Mariam probari filiam Dauid 1 4.k
Mariā sine originali pctō cōceptā esse. ibidē p
Mariā subueuire oībus se inuocantibus. 2.18.f
Mariam uirginē ab originali peccato præseruari, quam bene congruerit 1 4.q
Mariā quænā beneficia exhibeat fidelib. 1.21 f
Maria quam recte comparetur uiti 1.4.a
Maria quomodo contriuerit caput infernalis serpentis 1 21.a
Maria quomō intelligatur esse mater pulchræ dilectionis 1.4.b
Maria Salomæ quæ fuerit 2.12.g
Maria ubinam acceperit angelicam salutationem 1.21 f
Maria uirgo ut simul & actiuæ & contemplatiuæ uitæ de se præbuerit exemplar 2.9.b
Maria uti oībus omnia facta sit 2.18.g
Maria uti partem optimam elegerit 2.15.s
Maria uti sit esca desperatis hominibus. 1.17 t
Maria ut sit refugiū tutū oīm pctōrū. ibidem
Maria ut tentatis subueniat 2.9.x
Maria ut suis contritionem obtineat peccatorum ibidem u
Martham & Mariam sorores, duas expreßisse uitas 2.15 e
Martini Lutheri uita mores, fructusque quos sua impietate effecit 2.21.g
Martini sancti liberalitas quanta 1.20 n
martyres Christi unde hauserint suam inuictā tolerantiam in pœnis 1.15 m

Mar=

Martyres sancti ut uitam maluerint amittere quam peccato consentire 1.15.a
martyres ut mystice uocentur Iacob & Israel ibidem
martyribus sanctis coelum apiri 1.7.m
martyrio comparari statum monasticum. ibidem
martyriū D. Ioānis Euāgelistæ quale 2.21.a
martyrum memoria qui olim fiebat 1.2.r
martyrum sanctorum certamina & triūphi cur nobis ob oculos constituantur 1.13.a
martyr ut sit Ioannes Baptista 2.7.f
matrem Dei quinam uenerari detrectent. 2.9.f
matrem qualem sibi Christus præpararit. 1.21.z
Matthæus quibus suum Euangelium scripserit 1.4 k
Matthiæ apostoli martyriū quale fuerit. 1.19.o
Matthiæ apostoli perfectio & zelatio pro animarum salute quantæ ibidem n
Matthiæ apostoli progenies ac propago quæ fuerit ibidem
Matthiā apostolū fuisse Christi discipulū. ibi. b
Mediatrix nostra ut sit mater Dei 2.15.t
medicū Christū q cur semp repulerint 2.20.c
memorias sui instituendas quonam modo sancti optauerint 1.2.f
mendicos perpetuos quomodo nos ante Deum exhibeamus 1.3.n
mercedem operibus bonis solis deberi 2.3.b
mercenariorum seruorum Christi quantus hodie sit numerus 1.16.g
merces iniquitatis quæ fuerit 1.19.a
merces relinquentium omnia terrena Christi amore quanta erit 1.12.d
merita sanctorum quō nobis applicentur. 2.22.f
meritum unius applicari alteri 1.15.q
Michaelis archangeli præconium, quiq; sit à nobis eius implorandum suffragium 2.21.q
miles Christi quinam militare debeat 2.14.b
miles strenuus quo pacto quis fiat 1.3.c
mirabilia quatuor facta esse in incarnatione Christi 1.22.q
miracula ad quid in primitiua Ecclesia ualuerint 2.2.i
miracula externa quando quibusq; fuerint necessaria 2.3 i
miracula ut etiam malis sint communia 2.2.i
miserationis exempla parentes quomodo prolibus relinquant 2.14.k
misericordiæ beatitudo quænā reqrat. 2.23.m
misericordiā Dei qs desideret & quis nō. 1.7.g
misericordiā priorem uti Maria superarit posteriore 2.9 l
misericors adeo quur sit beata Maria in miseros peccatores 2.18.f
miser uere quis dicatur 2.11.k
mititas, quatenus beatitudo, quæ sit 2.23.b
mititas quinam acquiratur ibidem i
Modestia Pithagoræ quanta 2.11 g
modus redemptionis hominū quis fuerit 2.6.m
monachi ueri uti mortem confidenter excipiant 1.12.p
monasticam uitam olim necessario per miracula nutritam 1.3 m
monasticum institutum quam persequatur diabolus per se & per suos 1.12.b
mori bene quisnam dicatur 1.16.q
moriendum quibusnam sit dum uiuimus 1.20 e
mortem Christi annunciare quid sit 2 6 b
morte Mariæ appropinquante quæ euenerint 2.15.t
mortem quænā faciant homini terribilē 1.12.p
mortiferum quid quinam mystice bibāt 2.3.k
mortificanda quænam in nobis potißimum sint 1.12 g
mortificationem uitiorum duo quænam promoueant 2.14 d
mortificatio perfecta in quo consistat 2.20.m
mortificatio quāta fuerit in sanctis apostolis. ib.
mori sibijpsi quinam anima discat 2.14.f
mors amatorum seculi quam sit luctuosa 2.15.n
mors & corruptio hominis unde 1.4 o
mors cur illata sit post mortem 1.21.t
mors sancti Simeonis qualis 1.17 f
mortaliter peccans qui sit damnationi æternæ obnoxius 2.19.n
mortua quomodo fuerit B. Anna 2.12.b
mortui uitijs quantum fructū sibi faciāt. 2.14 d
mos amantium quis 2.17.l
Mulieribus cunctis in scriptura laudatis quomodo Maria sit præstantior 2.9.i
munditia cordis quanta etiam in illiteratis efficiat 2.23 m
munditia Mariæ uirginis quanta 2.18 b
mundum contēnendi ac fugiendi rō quæ. 1.13.c
mundum sumi trifariam 2.4.c
mundus quænam male doceat contra ueram Christi institutionem 1.9.m
mūdus totus cur sit in errore cōstitutus. 1.17.q
NAsci quur Christus uoluerit ex semine Dauid 1.21e

nasci in uili stabulo cur Christus uoluerit 1.6.l
natiuitas B. Mariæ ut patribus in lymbo fuerit reuelata 2.1.k
natiuitas B. Mariæ ut fuerit angelis gaudio 2.18.k
natiuitas B. Mariæ ut sit gaudio omnibus hominibus 2.18.l
natiuitas Christi q̃ bona nobis attulerit 1.6.k
natiuitas Christi quibus fuerit gaudio 1.6 n
natiuitas Christi triplex quæ sit 1 6.a
natiuitas sanctorũ uera censenda quæ sit 1.7.b
natura Dei quæ sit 1.7 g
naturæ bona quæ sint 2 15.p
natura hominis corrupta quibusnam malis subiaceat 1 25 b
naturales affectiones quinam mortificãdæ sint 1 20.d
negociator quisnam dicatur mystice 1.2.f
neminem posse uiuere sine omni peccato, qui intelligendum 1.15 i
nepotuli D Annæ qui fuerint 2.12.c
Nicolai S abstinentia quomodo cuilibet sit imitanda 1 3 o
Nicolai S. misericordia quomodo sit imitanda 1.3 o
Nicoluum sanctum apud quos Deus magnificauerit 1.3.b
Nicolaus S absens quonam modo præsens sentiebatur 1.3.l
nobilis moribus quam fuerat S. Anna 2 12 b
nobilitantia fœminam quæ sint 2.18 b
nobilitas B. Mariæ quãta fuerit 1.22 f.2.10.b
nocte nasci cur Christus uoluerit 1.6.m
nomen B. Mariæ ut dæmones exturbet 2 9.x
nomen Iesu cur oleo comparetur 1.21.k
nomen patris unigenitis imponi consuetum ut fuerit Iudæis 2.7 g
nomen uirginis Mariæ quis apostolorum primus inuocauerit ac ꝑ illud miracula fecerit 2.22.a
nomina quado infantibus imponi consuetũ 2.7.o
nominis Iesu uirtus & dignitas quanta 1.21.k
numerositas angelorum ut sit incomprehensibilis 2.21 p
numerositas angelorum secundum quosdam quãtus 2.21.p
numerus centenarius mystice quid signet 1.9 b
numerus duodenarius ut sit mysticus & totus sacratus 2.23.b
numerus millenarius quid signet mystice 1 9.b
nuptiæ seculares quantis sint miserijs innexæ 1.18.f
nuptiæ secundæ & tertiæ S Annæ quam fuerint honestæ 2.12.g
nuptiæ uirginum quæ quam sint felices 1.18 f
OBambulantes ꝑ ædes sacras sub sacris cõcionibus quam sint reprehẽsibiles 2.15.e
obdormiendum in domino quomodo sit mystice 1.7.o
obediendum quibusnam necessario sit ex Dei præcepto 2 15 b
obediendum uti sit malis etiam prælatis 1.17.m
obedientia apostolorum quanta fuerit 2.20.i
obedientia B Mariæ quanta fuerit 1.17 k
obedientia Christi quanta fuerit 1.17.k 24.n
obedientiæ exemplum quale Christus & eius mater nobis reliquerint in sua purificatione. 1 17.z
obedientiæ pars optima quæ sit 2.15.o
obedientiæ perfectæ forma ubi discatur 1.9.k
obedientia fidei sancti Thomæ qualis fuerit 1.5.i
obedientia Lutheranorum qualis 1.17 n
obedientiam nasci ex humilitate 1.17.m
obedientia quibus & quando præstanda 1.9.k
obedientiam quibusnam debeamus 1 17 m
obedientia S. Andreæ & sociorum eius uelox ut fuerit 1.1 e
obedientia Sancti Thomæ quam fuerit magna 1 5 i
obiurgatio per superiores quinam fieri debeat, & quot modis 2 16 b
obliuisci quorumnam Deus dicatur 2.7 a
obstinatum in malo hominem num angelus bonus penitus deserat 2.21.t
obuiare sponso quid mystice 1.14.c
oculus male custoditus quanta mala animæ inferat 2.21 b
odiat quisnam probe animam suam 2.14 f
odij Lutheri cõtra Papã origo quæ fuerit 1.6.o
odiosum quidnam Deo super omnia sit 2.11.i
officia pietatis quænam Christo in suis mẽbris exhibeantur 2.13.e
officium angelorum quod 2 21.n
oleo quid mystice significetur 1.14 c
omissione quorumnam præceptorum totus pæne mundus intereat 2.7.a
opera bona approbari à Christo 1.16.i
opera bona quam sint ad salutẽ necessaria 2.3.g
opa nostra ꝑ manus b. mariæ deo offerẽda 2.18.b

Opera quænam indifferentia sint ad bonum & malum 1.20.k
opera quænam nullo pacto uel tempore possint bona fieri intentione ibidem
operibus quibus præmium reddatur 2.13.b
opes augere quam sit periculosum 1.16.i
optimus omnium ut sit uerus humilis 2.25.e
opus aliquod ut sit bonum duo necessario concurrere 1.14.b 2.10.t
opus clericorum & monachorum quodnam fore debeat 2.15 g
opus indifferens qui Deo acceptum fiat. 1.20.k
Oracula prophetarum quo spectarint 1.22.e
orandi modus duplex quis sit 2.22.b
orare angelos bonos ꝙ sibi cõmißis hoībus. 2.21.t
orare sanctos pro nobis 2.5.b
oratio beatæ Mariæ ad Deum pro incarnatione filij Dei 1.22.k
oratio hominum mutua quid ualeat 1.2.q
oratio sancti Stephani quo spectet 1.7.n
oratio Simeonis ad Christum infantem 1.17 f
ordines angelorum uti cum thronis coniungantur 2.21.p
ordines qui & quot sint angelorum ibidem.m
ornamenta uirginum quænam sint 1.18.d
Ostiarius qui dicatur spiritus sanctus 2.5.e
ostium bis cur se Christus appellet ibidem g
Oues quæ quorum non audiant uocem. ibidem f
oues suas quinam uocet Christus nominatim. ib.e
ouium Christi studia ut sint diuersa ibidem g
ouiũ ꝓprietates quæ quibusnã necessariæ. 2.21.e
PAcem pectori quænam præstent 1.17.x
Pacem ueram quænam impediant. ibidẽ g
pace uera uti nihil dulcius uel præstantius in uita haberi poßit 2.8.o
pacifici qui dicantur triplici ratione 2.23.n
pacis tempore cur Christus nasci uoluerit. 1.6.d
pacis ueræ fructus qui sint 2.8.o
palatium quo pacto ædificauerit beatus Thomas Indorum regi 1.5.l
parabola mira in eos qui oblectationes in creaturis immodice aucupantur 2.11.l
parabolis quidnã potißimũ & ꝓprium sit. 1.14.b
paradigma in suarum opum amatores 2.14 f
partem optimam uti elegerit beata Maria mater Christi 2.15.i k
parentes uti cooperentur ad custodiam uirginitatis in suis prolibus 1.14 p
parturire quid proprie signet 1.6.f
paschæ solẽnitas uti sit oĩm celeberrima 1.25.a
pasci Christum in suis pauperibus 2.15.d
pascua ubinam fideles reuera inueniant 2.5.g
paßionem domini memorandam ante Eucharistiæ sacræ communionem. 2.6.b (2.8.b
pastores suos ut fideles in reuerentia habeant.
pastor ouium quando quis rite dicatur 2.5.d
pater uiuens quinam Deus pater dicatur. 2.6.b
patiens quã fuerit S. Anna in sterilitate. 2.12 c
patientiæ proprium quid sit 1.13.i
patientia quid sit ibidem
pati quare oportuit Christum 1.23.f
patrini quomodo spirituales filios suos instituere debeant 1.5.o
Paulini episcopi charitas quanta 1.20.n
pauperes spiritu qui sint 1.6 i
paupertas B. Mariæ & Ioseph quanta. ibidẽ f
paupertas spiritus quid sit 2.23.e
pauꝑtas uolũtaria ꝙ sit res laudatißima 1.12.f
paupertatem quur adeo Christus delegerit alijsque consuluerit 1.16.g
paupertatis nobilitas quanta sit 1.6.1
pax cum tribus quomodo seruanda sit ibidem
pax uera quænam sit, quiq; obtineatur 2.20.k
Peccantem dæmonibus adsimilari 2.19.m
peccantis animum saxo duriorem reddi. ibidem
peccata cur uocentur tenebræ 2.4.h
pcc̃ta oĩa posse uitari ꝑ diuinum auxilium ibid.
pcc̃ta parentũ quõ dicãtur sup filios uenire. 1.7d
peccata quemlibet leuia quanto luctu olim deplanxerint sancti 1.3 k
peccata quinam fiant grauiora 1.7 d
peccata ut B. Magdalenæ profuerint 2.10.n
peccati captiuitas quam sit miserrima 2.4.q
peccati effectus & monstra qualia 2.19.k
peccato cuiq; peculiare quidnam sit 2.18.e
peccatores cur sint gloria B. Mariæ 1.17.u
peccatores quosnam Christus ad se uocare uenerat 2.20.g
peccatorum multiplicationis hocce nostro seculo causæ præcipue quæ sint 1.8.p
peccatrix cur dicta fuerit Maria Magdalena 2.10 f
peccatum Adæ quotuplex & quam enorme fuerit 1.21.t
peccatum originale quid sit, & quænam includat 1.4.m
peccatum originale quinam remittatur in baptismo ibidem
peccatum protoparentum quam grauiter punitum fuerit 1.21.f

peccatum unde ortum habeat 2.5.m
peccauerit cur Lamech grauius quã Cain.1.7.d
pedes mystice quid signent 1.24.k
perdi animam bifariam 2.14.f
peregrinorum conditiones quæ 1.23.k
peregrinorum mores qui sint ibidem
perfectio angelorum quanta 2.21.m
perfectio monachorum sancti Martini quanta fuerit 2.24.g
perfectiones Dei uti sint õimodis infinitæ.2.2.o
perfectiõi acquirẽdæ q̃ duo necessaria sint.1.3.n
p̃iculis quãtis expositi sint amatores mũdi.2.20 l
persequutio impiorum quomodo fuerit sanctis in testimonium 1.13.f
p̃secutionẽ pios quosq; hodie pati ab impijs. ibi.g
persecutores Dei amicorũ quinam sint 2.17.k
petere in nomine saluatoris quid sit 1.19 g
petere quænam debeamus à Deo 2.22.i
petitioni aliorum quinam non præcipitanter nimis annuendum sit 2.11.c
Petri apostoli autoritas & dignitas quãta 2.8 d
Petri apostoli frugalitas & paup̃tas quãta.ibid.p
Petro apostolo quur Christus nomen mutauerit ibidem b
Petrum apostolum cur Christus se negare permiserit ibidem p
Petrus quõ à Christo uocatus sit petra. ibid. k
Petro tantũ cur dixerit Christus:Sequere me 1.8.c
Petrus constitutus est in pastorem uniuersali Ecclesiæ ibidem
Petrus ut instar magistri sui sit crucifixus.ib.
Pharisæorum in Christum insidiæ & doli inexplebiles fuisse 2.10.e
philosophi quidam quare temporalia sua reliquerint 1.12.e
philosophorum quorundam studium in uitijs edomandis quantum 2.14.d
philosophorum studia pro uirtutibus quo specta uerint 1.20 l
philosophos reliquisse diuitias qui intelligendum sit 1.16 f
Pietas erga parentes pauperes & proles uti exhibenda sit 1.12.f
pietas ut mouerit beatam Mariam ad uisitandam cognatam suam 2.9 o
pietatis opera qui exercenda 1.20.o
piscatores cur Chrũs fecerit prædicatores.1.1 d
piscatores ut sint prædicatores ueritatis.1.2.g
piscis assus quomodo significet Christum gloriosum 1.24 f
Placere Deo nihil absq; charitate 2.22.g
placendi Deo desiderium quam sit Deo acceptum 1.20.b
placere proximo quãdo debeamus ibidem g
placere quomodo poßimus Deo ibidem
placere uelle hoĩbus quẽ fructum pariat 2.8.a
Pœna damnatorum quænam omnium sit grauissima 2.2.b
pœnã quãuis & dolorẽ ex superbia nasci 2.25.e
pœnitendi modus B. Mariæ Magdalenæ quã fuerit mirabilis 2.10.f
pœnitentia apud damnatos qualis erit 2.2.b
pœnitentia B.Ioan.Bapt.q̃ austera fuit 2.7.p
pœnitentiæ fructus qui sint 1.7.l
pœnitentiæ perfectæ forma qualisnam esse debeat 2.10.f
pœnitentiam agendã docet angelus bonus 2.21.f
pœnitentiã agẽdi olim modus quis fuerit 2.10.g
pœnitentiã publicani quando quis agere debeat ibidem
pœnitentia perfecta quæ sit 1.7 l
pœnitentibus cœlum aperiri ibidem k
pœnitentibus quam bonus sit Deus 2.10.c
pœnitere differentes quanto periculo se exponant 1.14 g
pœnitere paucos perfecte 2.10.o
pontificis summi audiendam sententiam 2.13.b
potentia & dulcedo apostolorum quanta 2.8 r
porte inferorum quænã intelligantur ibidem k
porte tribulationum quænam dicantur 1.2.b
potestatum officium quod 2.21.n
Præcellentiæ Beatæ Mariæ uirginis quantæ 1.22.f
præcepta Christi quænam comprehendãt 2.1.b
præcepta Dei quo scopo seruanda 2.5.k
præceptum dilectionis fraternæ quinam intelligendum 1.19.i
prædestinatio quid sit 1.5.a
prædicationis apostolorum ratio mystica quæ 2.3.m
prælati quænam suis subditis debeant 1.20.m
prælati quo referre debeant bonorem sibi exhibitum 2.16.d
prælatis nostris quænam debeamus 1.20.m
prælatorum indignitas quanta sit patientia ferenda 1.20 m
prælatos malos ob subditorũ nequitias adeo permitti 2.22.b
præparatio ad sacram communionem omnium

optima quæ sit 2.6.q
præscientia quid signet 1 5.a
præsentatio Christi in templo quas uirtutes nos doceat 1 17.p
præseruari a peccato quantum sit donum Dei 2.9 h
præsumendum non esse de diuina gratia 2.7 o
præcandi modus præcipuus quis 2.22.a
præces quomodo mutuo pro se fundant homines quantæque eædem efficaciæ sint 1.19.m
præco uerbi Dei quid spectare potissimum debeat 2 22.e
præmiū angelorū uti & qualiter crescat 2.21.x
præmiū duplex dari pro opere bono 1.15.q
præmium quam magnificum recipit uere religiosus post mortem 1 12.q
primitias mysticas quas debeant offerre Christiani diebus festis 2.22.i
princeps huius mūdi cur dictus sit diabolꝰ 2.19d
princeps malorum hominum ut uocetur diabolus 2.19 e
princeps ut sint apostoli 2.20 b
principum & prælatorum decor & ornatus uerus quis sit 2.21.n
professio religiosorum quam apte secundus uocetur baptismus 1.7.m
proles ad uirginitatis custodiam uti sint a parētibus iuuandi 1.14 p
ꝓmissum cælitus quale acceperit S. Anna 2.12.f
propensio duplex ut sit in homine 2.15 p
prophetæ in nouo testamento qui fuerint 1.7 c
prophetia & concio ac canticū Simeonis 1.17 f
propositum Dei in saluatione hominum quomodo intelligendum 1.5 a
prosperitas mundi quidnam sit 1.9 n
prosperitates temporales cur Deus aliquibus subtrahat 1.15.m
proximo quænam debeamus 1.20.b
proximus noster ut sit triplex ibidem l
prudentia B. Mariæ quanta fuerit 1.21.m
prudenta pythagoræ quanta in consilijs dandis 2.11 g
Publicani quinam dicebantur olim 2.20 c
pueri quinam instituendi sint 2.24 d
puritas S. Martini quam fuerit admirabilis ibidem
pugillaris quid 2.7 l
pulchritudo angelorum quæ 2.21 l
purificandis quænam lex præscripserit 1.17.p
puritas B. Mariæ quanta fuerit 1.22.f 2.15b
puritas Christi quomodo imitanda 1.24 p
puritas conscientiæ D. Augustini quanta fuerit 2.16.e
purius uiui in religione monastica 1.12.k
QVadragenarius numerus mystice quid signet 1.9 l
quam periculosissime hodie uiuatur 1 15 e
querelas Marthæ fuisse pias 2.15.f
Quietem uerā in mūdo nō posse inueniri 1.12.o
quietis in cœnobijs causæ quæ sint ibidem
quinꝗ quæ consideranda sint in mundi contemptione 2.20 k
Quomodo nemo possit esse diues, nemo pauper 2.14 m
RAdices uitiorū omnium quæ sint 1.8.m
radix uti sit S. Anna 2.12 f
Rahab non fuisse meretricem 1.4 f
ratio celebrandi festum de S. cruce quæ 2.19 o
rationē quando ponat Deus cū seruis suis 1.5 g
rationes mysticæ eorum quæ Christus ascensurus fecit 2.5 m
Recipi Christum uere in membris suis 2.21 f
reconciliari quinam homo Deo potuerit 1.22 c
referenda quinam sint omnia in Deum 1.20 b
refugij ciuitas cur dicatur B. Maria 2.18.c
reges quinam plura nomina habuerint 1.4.i.k
reges quinam soli iure uocentur 2.21.b
regina angelorum & hominum uti iure dicatur B Maria 2.15 b
regina cœli lætare, quando & a quibus cantatū 1.25.e
reginam esse misericordiæ & pietatis matrem cur proprium sit B. Mariæ 2.18 f
regna cœlorū cur pauꝑibus ꝓmittantur 2 23.f
regnum cœlorum significare Ecclesiam militātem 1.2.f
regnum cœlorum uti duplici iure Christus sibi uendicet 2 23.o
regnum Christi quodnam fuerit B. uirgini promissum 1.22 p
Religio cœnobitica cur hodie tot habeat osores 1.12 b
religiosorum pauꝑtas uoluntaria quæ sit 1.7.m
religiosos prædicari a domino Iesu beatos 2 2[illegible].f
Relinquenda quomodo nobis sint omnia 1.12 g
relinquere quid sit quidque amittere 1.12 e
reliquiæ malæ quænam remāserint ex originali peccato 1.4.o
remediū stabile cōtra chorizādi libidinē 2.[illegible] d

remißionē pctōrum pēdere ex charitate 2.10.k
renunciandum quinam sit omnibus rebus mundi 2.20.d
reprehēsibile quid cur Christus in apostolis hærere permiserit 2.21.c
Rerum temporalium administratio ut necessario animum laceret 2.15.g
Resistere quinā possit anima uoluptatibus prauis 2.14.f
Resurrectio nostra cur non fiat die tertia, sicut Christi 1.25.g
resurrectionem suam cur Christus non distulerit usque ad uniuersalem ibidem
resurrectionem suam quibus argumentis Christus ueram probauerit 1.25.c
resurrectione sua quænam mala Christus depo suerit 1.25.g
resurgendi modum quē Christus seruarit ibi.d
Reuelatiões quādo potissimū fieri soleāt 1.9.d
Reuerentia quanta suscipienda sit filij Dei incarnatio 1.21.r
Rogare in nomine Iesu quid sit 2.2.i
Romanæ sedis priuilegia & autoritas quanta 2.8.i
Rore cœlestis consolationis perfundi monastices ueros professores 1.12.o
Ruditas quorundam apostolorum ante spiritus sancti receptionem quanta fuerit 2.2.b
Ruth contra legem uti mater regum Iudæorum effecta sit 1.4.f
SAcerdos magnus qs in ueteri, & quis in nouo testamento dictus fuerit 1.3.a
Sacramēta cur qbusdam hodie ablata sint 2.22.c
sacrificia Iudæorū q Christus æstimarit 2.20.f
sagena mystice quid significet 1.2.g
Salathiel quis fuerit 1.4.i
Salomon cur permissus sit cadere in idololatriam 1.15.o
Salomonis posteritas quando defecerit 1.4.g
Saluator cur recte uocetur Christus 1.6.i
salutare ꝑ uiam quid sit curue prohibitū 2.22.d
Salutationis angelicæ ad B. uirginem quanta sit efficacia 2.9.f
salutationis mutuæ mos quis apud Iudæos fuerit ibidem o
salutem nostram quomodo uocemus Christum, & quomodo eius matrem 2.15.l
samaritani quinam dicti 2.5.a
sc̄ti cur in aduersitatibus gaudere soleāt 1.15.n
sancti cur sint honorandi, diligendi ac imitandi 1.1.n
sanctificare festos dies q̄ intelligendum 2.22.k
sanctificari & spiritu sancto repleri quinam differant 2.7.t
sancti quinam pro sibi deuotis oruerint 1.2.o
sanctitas B. Mariæ quanta fuerit 1.22.f
sanctitas cur tanta hodie non inueniatur ut olim 1.3.i
sanctitas perfectioq; nostra in quo sita sit 1.3.m
sanctorum cathalogo quomodo adscribantur sancti 1.15.l
sanctos curam habere uiuentium, qui eorum honorant perfectionem 2.22.f
sanctos orare pro alijs qui intelligendum 1.2.p
sanctos pro uiuis apud Deū intercedere 2.24.f
sanctos scire q̄cquid agitur in creaturis 2.5.b
sapiētia æterna Christus uti nominetur Margarita pretiosa 1.2.g
sapientia salutaris quæ sit 2.1.b
satiare animam quodnam solum possit 2.23.t
satanæ tradi a uicario Christi per excommunicationem terribile ac execrandum 2.8.k
satietas spiritualis ubi fiet 2.23.l
satisfactione hominem oportuisse redimi 1.22.c
satisfecerit quinā Christus pro peccatis nostris 2.10.b
satisfecisse Christum pro nobis non sufficere ad salutem 1.24.b
scala ad superbiam quæ sit 2.11.k
scandala præstantes animabus infirmis quā grauissimis se pœnis inuoluant 2.21.g
scandala quænam minime sint uitanda 2.19.a
scandalum pusillorum quonam studio præcauendum 2.21.f
scientia quando solū sit utilis & laudata 2.8.f
scientia sanctorum quæ sit 1.12.a
scisma & hæresis huius seculi unde cœperint ansam 2.13.c
scopus cuiq; ut sit præfigendus 2.22.i
scopus & summa omnium prophetarum & scripturarum uti sit Christus 1.24.g
scribas doctos ac notarios Christi fuisse apostolos 1.2.b
seculo deditis homines cur monachos existiment infelices ipsi multo infelicissimi 1.12.o
seculum præsens cur mari comparetur 1.1.d
sensa scripturarum quonam solo doctore reserātur 1.24.g
sensus catholicus de Sacramento altaris quis 2.6.p

sensus

ſenſus hæreticorum de Sacramento cuiuſmodi ſit 2.6.p
ſequi Chriſtum quam ſit glorificum & commẽdabile 1.12.d
ſeruitus Dei quam ſit glorioſa 1.3.e
ſeruum bonum quænam conſtituant 2.16.a
ſigna in conuerſione infidelium cur fuerint opportuna 2.3.m
ſigna in Eccleſia primitiua quam fuerint neceſſaria 1.7.a
ſigna per quæ homo ſciat aliquatenus ſe eſſe in gratia 2.5.p
Simeon cur fuerit iuſtus 1.17.e
Simeonis charitas quanta fuerit ibidem f
Simeon quid ſignet ibidem p.
ſimilitudo Dei quãta in angelis reluceat 2.21 l
ſimplices rudesque diſcipulos cur Chriſtus delegerit 2.8 g
ſimplicitas Iacob quanta fuerit 1.4 d
ſimplicitas uera quantæ ſit apud Deum exiſtimationis 2.8 f
ſimplicitas ut conſtituat ſeruum bonum 2.16 b
ſimplicitati ueræ proprium quodnam ſit 2.17 i
ſimulatio hypocritarum cuiuſmodi ſit 1.9.i
ſiniſtra dexteraq; quænam inſinuentur 2.11.c
Socratis patientia qualis fuerit 1.13.l
ſolẽnitates ſanctorũ celebrandi ratio quæ 1.8.p
Solonis ſententia memorabilis quæ 1.13.i
ſorte ſua uti nemo hoc ſeculo cõtentus ſit 2.11.d
ſortibus uti num licitum ſit 1.19.l
Specie quali apparuerit angelus beatæ Mariæ uirgini 1.22.k
ſpiritalis omnia dijudicans, quis ſit 2.13.l
ſpiritui ſancto uti locus paretur 1.17.p
ſpiritus boni aut mali uiſio quomodo diſcernatur 1.6 b
ſpiritu ſancto pleni quomodo dicti ſint apoſtoli 1.22.l
ſpiritus ſanctus quænam agat in eis quos replet ac poſſidet 2.9.e
ſpiritus ſanctus quid gratiæ contulerit hominibus in incarnatione Chriſti 1.21.y
ſpiritus ſanctus quis ſit 2.5 a
ſponſum qualem habet uirginitas ſancta 1.18 c
Stabilitas angelorum qualis 2.21.l
ſtabilitate quanta opus ſit in uera catholicaque fide 2.8.m
ſtabulum cur in natiuitate ſua Chriſtus elegerit 1.6.m
ſtadium quid ſit 1.23.c
ſtella maris cur uocetur beata Maria 2.18.b
ſtomachus animæ quinam purgandus 2.23.l
ſubſtantiã ſuam uti S. Anna expẽderit 2.12.d
ſubtilitatem quam Chriſtus induerit 1.25 i
ſuffragijs ſanctorum nos adiuuari 2.8 q
ſumma Chriſtianæ religionis in quo conſiſtat 2.10 c
ſuperbiam uitandam quænã nos hortẽtur 2.11.k
ſuperbia occulta quæ mala efficiat 2.25 b
ſupbia protoparentũ quã fuerit effrenis 1.21.n
ſupbia ſpiritalis ꝙbus ex donis oriatur 2.25.a
ſuperbi & ambitioſi quam lectionem ſibi neceſſariam diſcere debeant 2.21.e
ſuperflua ex quibus præſtanda eſt eleemoſyna, qui intelligenda 2.14.m
ſuppliciorum D. Laurentio illatorum cauſæ quæ fuerint 2.14 i
ſupplicium crucis cur Chriſtus elegerit 2.9.f
Talenta ſibi commiſſa quomodo ſancti duplicauerint 1.5 c
talentis quinque, duobus & uno quidnam diuerſum inſinuetur ibidem e
talentorum parabola quid dominus inſinuare uoluerit ibidem g
talentum quinam in terra abſcondant ibidem f
templum miſericordiæ cur reuera ſit B Maria 1.17 t
templum triplex quod qui intelligendum ibi o
templum uti ſignet Beatam uirginem Mariã ibidem t
templum uti ſignet hominis cuiuſque animam ibidem x
tempus gratiæ uti fuerit inchoatum ab ortu Ioannis Baptiſtæ 2.7 g
tempus omne uitæ huius quinam ſuſpectum habere debeat 1.20.b
tenebras ſuas amantes qui ſint 2.4.b
tentationem qui ſuam non ſentiat 1.15 p
tentationes quinam uincendæ ſint 1.20.b
tepor huius tẽporis quantus ad communicandũ Chriſti ſacramento 2.6.b
terram mitibus promiſſam bifariam intelligendam 2.23.b
teſtamenti ueteris à nouo diſtinctio qualis. 2.6.b
Thadæus & Simon apoſtoli quibuſnam gentibus euangeliũ Chriſti prædicauerint 2.22.a
theſaurariam DEI eſſe Beatam Mariam. 2.15.m
theſaurum abſcondi quid ſit 1.2.d

Thomas apostolus quinam dicatur uidisse & credidisse 1.5.g
Thronorum officium quodnam sit 2.21.p
Timor carnalis quis 1.8.a
timor domini qui acquiratur 1.17.y
timor filialis ac sanctus quis 1.8.a
timor quantus omnium erit in extremo iudicio 1.14.q
timor seruilis quanta mala efficiat 1.19.e
timor seruilis quis dicatur 1.8.a
timor syncerus & castus quis 1.17.a.
Tormentorum genus maximum quodnam sit 1.13.g
tranquillitas ueritas & suauitas angelorum quanta 2.21.m
traxerit uti omnia Christus ad se cruci affixus 2.18.f
Tribulatione à carnis tentationibus liberari 1.15.o
tribulatione acquirere quenq; gloriam magnã in cœlo 1.15.q
tribulatione hões acquirere cõsolationes 1.15.p
tribulatione mentem cuiusque reuocari ad Deum 1.15.o
tribulationẽ esse portã ad regnũ cœlorũ 1.15.m
tribulatione quenque uenire ad sui agnitionem 1.15.o
tribulationes uti de manu Dei sint suscipiendæ 1.1.b
tribulatio uti cor obstinatum emolliat 1.15.m
tristitia quanã & corpori & aïæ nociua 1.13.i
Turbari quõ quisque debeat ob sua pctã 2.15.r
turbata cur fuerit Beata Maria in sermone angeli 1.21.g 22.o
turbata qui fuerit beata Maria in filij sui passione 2.15.r
turpitudo animæ peccatricis quanta 2.5.l
Tyrannis Herodis quanta fuerit in paruulos 1.9.k
VAs electionis cur dictis fuerit Paulus apostolus 1.16.d
Verba Christi ascendentis quanta cum deuotione sint auscultanda 2.3.d
uerba filij sui uti audierit B. Maria 2.15.f
uerbum Dei quanto studio audiendum 2.15.e
uerbum Dei quod iactant nostri seculi Euangelici quale sit 2.13.a
Vestibus qualibus iam induãtur homines 2.11.d
uestium hoc tempore quanta sit petulantia & turpitudo 2.11.d
uestium ornatu & curiositate uti homines alios scandalizent 2.21.g
Viæ rectæ quænam dicantur 1.12.a
uiam ad regnum cœlorum quomodo in se nobis Christus ostenderit 1.6.m
Viam cur se nobis præbuerit Christus 2.20.m
uia quænam sit quæ ducit ad uitam 1.23.e
uia salutis quam difficile hominibus hodie persuadeatur 2.11.g
uia uirtutum difficilis quam retribuat mercedem 2.3.f
uia uirtutum quibusnam sit suauis 2.3.x
uia uirtutum quo ducat 2.3.o
uia uirtutum ut sit primo congreßu ardua, deinde facilior 2.3.p
uia uitiorum quæ sit, quoue ducat 2.3.o
Vicarius Christi supremus in Ecclesia catholica quisnam uere censendus 2.8.i
uictoria contra dæmones cuinam adscribenda 2.3.i
uictoria per Mariam nobis adepta quam sit gloriosa 2.9.m
uigilare uere quinam dicantur 1.20.e
uincere mũdum quinam melius possumus 2.20.l
uirga ut sit B. Maria 2.12.f
Vir fidelis aïæ ut Christus dicatur 2.10.a
Virginem esse uere quanta sit dignitas 1.18.e
uirgines esse Christi sponsas & reginas 1.18.e
uirgines fatuæ quæ intelligantur 1.14.d
uirgines martyres sine miraculo uti raro uisæ sint mori 1.2.a
uirgines prudentes quæ intelligantur 1.14.d
uirgines quanto studio publicam fugere debeant 2.9.b
uirgines ut omnem suam inconditorem conijciant possibilitatem 1.18.a
uirginitas carnis quando dicatur preciosa margarita 1.2.f
uirginitas carnis quanta sit gloria 1.22.g
uirginitas carnis quantum sit laudata à Beata Thoma apostolo 1.5.n
uirginitas quali gaudij corona in cœlo donabitur 1.18.d
uirginitas quænam minus placeat Deo 1.18.d
uirginitas quam præclara sit uirtus 1.14.b
uirginitas quam sit præcellens munus Dei 1.14.k
uirginitas quanta sit cura cũstodiẽda 1.14.k.p
uirginitas uti uere fœcunda efficiatur 1.14.m
uirginitas ut sit perpetuæ duratura 1.14.n

uirginitatem cum Dei gratia fore seruatu possibilem 1.18.a
uirginitatē cur Christus nō præceperit 1.14.m
uirginitatem etiam apud Ethnicos fuisse possibilem & uoto firmatam 1.18.b
uirginitatem etiam in ueteri testamento fuisse Deo gratissimam 1.14.n
uirginitatem omnibus seculis Deo singulari modo placuisse ibidem
uirginitatē tueri ut sit martyriū quoddā 1.18.e
uirginum excellentia quanta 1.8.e
uirginum in cœlo quanta sit felicitas 2.23.u
uirginum quarundam constantia quanta in tormentis horribilibus 1.18.b
uirgo Deū conceptura quæ intelligatur 1.21.c
uirgo ut sit Ioannes Baptista 2.7.f
Virtus cordis quæ 1.24.k
uirtus & uoluptas qui ex diametro diuersæ sint 2.3 q
uirtutes Christiformes quidnam faciat suaues 1.8.l
uirtutes esse in quadruplici discrimine 2.3.x
uirtutes quæ affectiuæ & quæ dicantur actiuæ 1.24.k
uirtutes quanto studio quasnam Ethnici excoluerint 2.11 b
uirtutes quasnam B. Maria exhibuerit cōsentiendo angelo 1.22.r
uirtutes ut sint quædam pennæ quibus animæ in cœlum euolent 2 11.b
uirtutes ueræ quam felicem eas habentem efficiant 1.13 b
uirtutibus nouē quædā specialiter inesse 2.21. o
uirtutum officium quod ibidem
uisibilia inuisibiliaq; omnia ut propter homines ceata sint 2.6.m
uisitasse Mariam cognatam suam ut Ioannes sanctificaretur 2.9.c
uitem cur se Christus uocet, nosq; eius palmites qui simus 2.1.c
uita actiua in quibus sita sit 2.15 q
uita actiua quænam necessario requirat 2.15.b
uita Beatæ Mariæ post Christi ascensum qualis fuerit 2.15.f
uita Christi tota ut fuerit mera humilitas 1.17b
uita Christi tota ut fuerit semp̄ pœnalis & despecta 2.11.d
uita cōtēplatiua quenā tria a nobis requirat 2.15 f
uita cōtēplatiua quare pars optima dicatur ibid
uitæ solitariæ laus ex D. Hieronymo 2.21.b
uita & cōuersatio S. Annæ quā sancta 2.12.f
uitam contemplatiuam requirere mentis abstractionem a curis 2.15.f
uitam hanc quam periculo se homines diligant 1.25 i
uitam monasticam eligentes quam sibi sapienter prospiciant 2.15 d
uita pastorum inculpata quantū proficiat subditis 2.5.e
uita S. Andreæ cuiusmodi sit nobis speculum 1.1.n
uita Sancti Martini quam fuerit sanctissima 2.24.d
uita spiritalis triplex quæ sit 2.15.q
uitia quinam suos amatores excrucient 2.3.u
uitia subditorum uti in prælatos redundent 2.20.b
uitijs quantis B. Maria Magdalena ante conuersionem subiacuerit 2.10.m
Vnctus quinam dicatur Christus 1.6.c
unio duplex in Christo quæ fuerit 1.25.d
unitas corporis Christi mystici quanto sit encomio digna 2.8.n
unum quodnam solum sit necessarium 2.15.b
Vocatione sua unumquemlibet contentum oportere fore 2.5.p
uoluntas hominis quā sit infirma sine gratiæ dei auxilio 2.11.f
uoluntatem Dei opere exequi ut a nobis requiratur 2.21.a
uoluntatis propriæ abnegatio quā sit omni Christiano necessaria 1.15.d
uoluptas prosperitatesq; seculi in quæ mala præcipitent 1.9.o
uota monastica cōtra quænā uitia ordinata sint 1.12 k
uota tua monastica quæ sint 1.7.m
uotifragi desertores monasticæ religionis carnales quam impie uiuant 1.18 c
uoto solenni cur sese astringant monasticæ uitæ professores 1.12.k
uotum castitatis uti Beata Maria emiserit 1.21.m
uox Elizabeth qualis fuerit 2.9 e
Vrbes quibusnam moribus crescant quibusq; euertantur 2.11.b
Vulnera Christi ut sint apothecæ munerum diuinorum 1.24.e
uulnera cur Christus in corpore suo seruauerit 1.24.i

Vulne-

Vulnera quur Christus post resurrectionem reseruauerit 1.25 e
uulnera domini gloriosa quanta cum reuerentia Thomas tetigerit 1.5 f
uulnera quænam ex peccato protoparentum animæ nostræ inflicta sint 1.21 f
uulneribus Christi quomodo medicinam unctionemue adhibeamus 1.20
uulnerum cicatrices cur Christus post resurrectionem seruauerit 1.5 f
uxor Ioseph cur uocetur B. Maria 1.6 e
Zacharias quid significet 2.9 c
Zacharias spiritu sancto repletus quomodo dicatur 2.7 l
Zelandum quomodo unicuique sit pro proximo suo 1.5 m
Zelo quanto beatus Thomas honorem Dei animarumque salutem zelatus sit 1.5 k
Zelum cuiusmodi omnis Christianus habere teneatur pro Deo ibidem
Zelus animarum quantus pectori D. Ioannis apostoli infuerit 1.8 p
Zelus D. Augustini aduersus hæreticos & pro animarũ salute quantus fuerit 2.16 b
Zelus pharisæorum aduersus Christum quantus 2.20 e
Zelus spũalis pfectus q̃ sit hodie modicus 1.3 k
Zorobabel q̃s fuerit & unde sic dictus sit 1.4 i

FINIS.

ERRATA VTRIVSQVE VOLVMINIS, OMISSIS

ijs quæ quiuis, etiam parum in Latinis literis ac sacris paginis uersatus aduertere possit, sic corrigantur.

Numero I. A linea 29. nobis IIII E, in linea generatiõis. Q 50. ita facere potuit, ita uoluit. VI. A 53. par est E 49 & familia. G 55. uilitatem. O 8. enim illis. VIII. 53. uberiori indigẽt F 21. delegarat. M 36 obtutus IX A 6. testimonium reddiderunt B 8. quatuor uirtutum. K 15. uel etiam si interdum minus rationabile uel tolerabile uideatur. XI. L 34. suis XII A 13. sanctitatem. B 7. Nec. I 14 toxicũ. XIII. 32. induemur. K 10. afflictionis diuinæ XIIII. K 55. Noe &. XV. B 21 meq; C 14 uincamur. XVI. E 25. peius. G 31. opum. S 19. qui minus. XVII. H 58. semper deiecit. XIX. A 4. sed quia unus. XX. A 14. concutere. XXI. K 42. Hæc. L 47. Iacob tota S 41. superior uis. XXIII. K 55 si compateretur. P. Sermonem hinc sequentẽ scilicet: Videte manus meas, &c. pone post Exegesin feriæ tertiæ Paschæ. I 60 amore uestri. XXV. I. 45. quoniam.

AESTIVAE.

I. F 14. adsit & K 25. quam cũ. L 2 ut. 3. illiq;. II. L 13. si ita. N. 23. Siccine. T 30 sed sese. VI. B 42 terræ. 61 an attente 63 num uidelicet. F 14. quoq;. O 9. uoluit. VIII. A 66 utcunq;. E 26 abeunt. F 19 Nam si. 24 Erunt. 38. toxicum est. P 26. nullis possit eis T 7. dicant Deos. IX. T 9. quin. 19. desæuiens. V 39 stilla. X. B 14 ope. E 15. inflammans 74 subiisse K 2 quam. P. 44. Ideo parum. X 62. ingentia XI. A 35. quia aliud. I 34. & relin. L 63 conturbatis XII. A 2. hodie ferias. C 79. ad se. 82 suo Nabal. D 17. quo minus. 18. substantia, quam. XIII. distamus. L. sitam. XIIII. H 34. Non est. 37. labore. M 38. perfide. N. 46. utentes. 52. dispersserunt. 55. indigentibus. XV. A 1. memini. B 52. quoq; ac. XVI. A 17. insit. D. 39. totum. XVIII. B 78. mœrentiam. C 2. ad ipsam. E 26. honestissimam. 68. sanctitatis. H 18. respectus. 27. Maria precibus. 27. efficiat ut. L 41. afflictis & miseris consolatio. XIX. 6. folia. XX. P 3. decernit. R 40. præferari. XXIII. H 36. nitantur, maxima sibi acquirunt merita, & quandoq; huius beatæ uirtutis habitũ adipiscuntur. T 20. animi. XXIIII. A 6. ambiatis. B 53. precatoris. XXV. B 22. Si inquã.

IN FESTO SANCTI ANDREÆ APOSTOLI, EPISTOLA B. Pauli Apostoli ad Romanos X.

1. ORDE creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Dicit enim scriptura: Omnis qui credit in illum, non confundetur. Non enim est distinctio Iudæi & Græci. Nam idem dominus omnium, diues in omnes qui inuocant illum. Omnis enim quicunque inuocauerit nomen domini, saluus erit. Quomodo ergo inuocabunt, in quem non crediderunt? Aut quomodo credēt ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient, sine prædicante? Quomodo vero prędicabunt, nisi mittantur? sicut scriptum est. Quam speciosi pedes Euangelizantium pacem, Euangelizantium bona: Sed non omnes obediunt Euangelio. Esaias enim dicit: Domine, quis credidit auditui nostro? Ergo fides ex auditu. Auditus autem per verbum Christi. Sed dico: Nunquid non audierunt? Et quidem in omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.

Esaiæ 28 · Ioel. 2 · Actor. 2 · Esaiæ 52 · Esaiæ 53 · Psalm. 18

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

A

D Romanos Paulus apostolus scribens, vbi dixerat, eum qui Christi crederet resurrectionem, oreq; cōfiteretur, saluum futurum, in eā quæ hodie legitur lectionem continuat, & quasi huius rationē adijciēs. Corde, inquit creditur ad iustitiam, ore autem fit confessio ad salutem. Si enim iustus ex fide viuit, & si ex fide iustificatur homo, recte dicitur om̄em illum quisquis Deo & his quæ scriptura sancta tradit, & quæ Ecclesia, corde præbuerit assensum, crediderit q; ac sese eisdem subiecerit, habere in se iustitiam. Compertissimum autem est nobis, quicquid sumus, quicquid possumus, & quicquid habemus, habere nos à solo Deo. Vnde ei obedientiam, laudem, gratitudinem, amorē & cultum debemus, & hoc corde, ore & opere. Non possumus autem magis Deo intellectum nostrū subdere, quam vt illum hoc modo captiuum redigamus in obsequium Christi per fidē: puta vt Deo propter Deum, & scripturæ sanctæ propter eūdem credamus, in rebus etiam obscuris, arduis & intellectui repugnantibus: vbi plures nos fortasse secundum naturalem rationis discursum obsistunt difficultates, adeo, vt credendi nullā aliam inueniamus rationem, nisi quia dominus dicit, Deus dicit, veritas dicit, quæ fallere neq; vult, neq; potest. Eam ob rē, fides tāti est meriti, atq; initium salutis nostræ, quia credimus quod nescimus, quod non capimus, cuius rationem deniq; inuestigare non possumus: & quia dignum & veracem habemus eum qui nobis hanc fidem & credendi formam tradidit. Itaque corde creditur ad iustitiam, quę hominem hic iustum facit, & ad salutem parat: ore autem fit confessio ad salutem. Vnde credere Deo vtiq; dat salutem, quia iustitiam parit, quæ salutis est causa, si tamen quod corde credit, ore confiteatur. Neq; em̄ solo

Abac. 2 · Roma. 1 · Roma. 3 · Deo quid nam debeamus. · 2. Cor. 10 · Fides quāti sit meriti.

corde Deo subiecti sumus, sed oĩa membra nostra, hoc est, quoduis membrum in officio & actu suo domino cõfitebitur, atque suũ officium faciens, domino sese pro fitebitur subiectum, dñiq; creatoris sui fatebitur seruũ. Quod aũt ad oris attinet cõfessionẽ, hoc est, confiteri, dicere, q̃d habes in corde. Si enim aliud habes in corde, aliud dicis, loqueris quidẽ, non aũt confiteris. Qm̃ vero triplex est cõfessio, hic nõ accipitur confessio pro accusatione suoꝝ delictoꝝ, de qua Psalmus, Dixi, inquit, confitebor aduersum me iniustitiam meam domino: nec pro confessione laudis, seu pro gratiaꝝ actione, de qua Christus loquẽs, Confiteor, inquit, tibi pater dñe cœli & terræ. Sed accipitur pro credendorum protestatione, vocaliq; assertione eorum, quæ credenda sunt. Horum confessio, id est, manifesta oris asseueratio, parat salutem. Scriptum est enim: Quicunq; credit in eum, siue gẽtilis sit is, siue Iudæus, fidei & spei suę in Christũ nõ erubescet, nec huius fidei ꝓbrum habebit, aut ignominiam. Nõ enim est distinctio Iudæi & Græci: hoc est, non certa lex pręscribitur de saluandis hominibus, sed indistincte propheta loquitur, dicens: Omnis, id est, quicunq; in eum crediderit, siue Iudæus fuerit, siue Paganus. Nihil enim distat inter credentes cuiusmodi ante fuerint, modo saltem credant vere in dominum Iesum Christum. Ex vtroq; nãque populo quicunq; syncera fide, iustisq; operibus adhęserit Deo, saluus esse potest. Quod Petrus testatur quoq; apostolorum princeps, dicens: In veritate comperi, quoniam non est personarum acceptor Deus: sed in omni gente qui timet Deum & operatur iustitiam, acceptus est illi. Nam idem est dominus omniũ, tam Iudæorum, quam Gentilium, diues & liberalis, q possit ditare omnes, qui inuocant illum. Aliquid plus est inuocare, quam credere. Nemo enim illum inuocat, in quem non credit. Credere enim dat remissionem peccatorum: inuocare autem Deum, Dei quoq; impetrat promissa. Itaq; cum prope sit dominus, iuxta Psalmum, omnibus inuocãtibus eũ: & Ecclesiasticus dicat: Quis inuocauit illum, & despexit eum? magna fiducia ad thronum gratiæ eius monemur accedere. Omnis enim quicũq; inuocauerit nomen domini perseueranter, saluus erit: nunc quidem in spe per Christi gratiam, quę tandem illum ducet quoq; ad gloriam. Verum, si inuocatio domini, vt propheta ait, saluet, primum necesse erit ei, qui inuocare debet, vt in eum qui inuocandus est, credat. Nemo enim eum in quem non credit inuocat. Ideo sequitur: Quomodo autem inuocabunt, in quem non crediderunt? Neq; enim nisi inuocent, saluabuntur. Aut quomodo credent ei, quem non audierunt? hoc est, cum illis nihil de Christo sit dictum. Credere enim est ex auditu. Quomodo enim audient sine prædicante? Haudquaquam enim audient, nisi sit qui Christum prædicet. Postremo, quis prędicet nisi missus? Contra rationem nanq; est Apostoli, vt prædicet non missus nuncius, præsertim cum suo vt quis ministerio dignus sit, fructumque faciat, necesse sit ei virtutem eius qui illũ misit adesse. Hæc omnia Apostolus illuc refert, quo confutet eos, qui ad Gentes incircuncisas negabant mittendos esse præcones Christi: ostendens salutem per Dei gratiam non Iudęis tantum, sed omnibus etiam aduenisse Gentibus. Salus igitur, inquit, est ex inuocatione, inuocatio ex fide, fides ex auditu, auditus ex prędicatione, prędicatio ex missione: quo totum postremo emanet, quicquid salutis est nostræ ex fonte gratiæ, sicut scriptum est: Quam speciosi sunt (pulchritudine scilicet virtutum, ornatuq; miraculorum) pedes & gressus apostolorum, & Euangelistarum, pacem nunciantium inter Deum & hominem, humanique generis reconciliationem in Christo factam, Euangelizantiumque bona futura cœlestia credentibus promissa. Apostoli itaque omnibus Euangelizant. Sed non omnes obediunt Euangelio. Esaias eñ dicit: Domine, quis credidit auditui nostro? Quotus credit? quam rarus vere credit? Ergo fides est ex auditu: auditus ṽo interior, quo quis ea, quæ docentur, & quæ aure corporis perceperit etiam intra cordis assensum, & in affectu mentis recipit, est per verbum prædicationis Christi, quod intus mentem illuminat, inuitat ac trahit. Et Esaias quidem dicit paucos credidisse. Ego vero dico: Nunquid propterea hoc illis contigit, quod prædicatorem non audierunt? Nunquid illis non prędicatũ est? Prædicatum est vtiq;. Audierunt quidem, sed credere noluerũt. Idcirco inexcusabiles sunt. Audierunt certe, non solum hi qui proximi,

Margin notes: Confiteri quid sit. — Confessio triplex quæ sit. — Psalm. 31 — Matth. 11 — Lucæ 10 — Confessio qd signet hoc loco. — Ioel. 2 — Actor. 10 — Inuocare quid. — B — Psal. 144 — Eccli 2 — Hebr. 4 — Salus vnde proueniat. — Esaiæ 53

Psalm.18 mi, sed etiã qui longissime habitant. Quandoquidem in omnem terram exiuit sonus prædicationis apostolorum, & in fines orbis terrę audita sunt apostolorum, eorundemque discipulorum verba, quemadmodum Christus iusserat, dicens: Eritis mihi testes in omni Iudæa, & Samaria, & Galilæa, & vsq; ad vltimum terræ. Lucæ 24 Actor. 1

EXEGESIS EVANGELIJ IN FESTO SANCTI ANDREÆ APOSTOLI, MATTHÆI QUARTO.

C Ioan. 1

NDREAS apostolus omnium primus ex his qui futuri erant apostoli credidit in Christum. Adeoq; credidit, vt illi curæ quãq; fuerit, fratrem suũ germanum quem amabat, ad Christum adducere. Quod haudquaquã fecisset, nisi fuisset magnæ fidei, & in Christo inuenire se sensisset salutem, cuius fratrem suum optabat esse participem. Est autem aduertẽdum trina vocatione Andream, nonnullosque alios à Christo vocatos. Nam quum Ioannis Baptistæ primo esset discipulus Andreas, accidit quadã post Christi baptismum die, stare Ioannem cum duobus suis discipulis, quorum alter fuit Andreas. Alterius nomen non exprimitur, fortasse quod parum fuerit illud insigne, aut quia Euangelista hic ipse Ioannes fuit, qui in suo Euangelio suum vbiq; tacere solet nomen. Baptista itaq; Ioannes, qui superioribus diebus turbis testimonium perhibuerat Christo, quia ipse esset agnus Dei tollens peccata mundi, nunc etiam videns Iesum iuxta Iordanem ambulantem, suis de Iesu loquitur discipulis, dicẽs: Ecce agnus Dei. Quasi diceret: Ecce inter pctõres innocens, inter reprobos iustus, inter impios sanctus, mansuetus inter crudeles, qui ad saluãdos nos aduenit medicus. Hic enim tollet peccata mundi: hic sicut agnus ad victimã ducetur, nec aperiet os suum, vt à peccatis nostris lauet nos in sanguine suo. Hæc enim suis dicebat discipulis Ioannes, quo eos à zelo, quem à se tanquam ad magistrum suum habebant, auerteret, & ad Christi amorem, pariter ac imitationem conuerteret. Ac si diceret, aut quasi eos intelligere verbis generalibus vellet: Vos filij cur me, qui pœnitentiam tantum peccatorum prædico, qui in aqua tantum baptizo, miramini? Cur non magis illum diligitis, illum sequimini, qui tollit peccata mundi? qui baptizat in spiritu sancto? qui causam nostrã malam in se suscipiens, ad hoc in mũdum venit, vt nos reconciliet Deo? Ecce agnus Dei, quem nos sequi conuenit. Plus nanq; eos voluit Ioannes intelligere, quam se dicere. Nam optabat vt ad Christum se conuerterent, idq; facerent sua sponte ex amore, & non alieno ex imperio, non quasi vt placerent Ioanni, ex necessitate id facerẽt.

Apostolorũ q̃dam tribus vicibus fuisse à Christo vocatos. Ioan. 1 — *Ibidem* — *Esaiæ 53 Hierem. 11 Apoc. 1*

Idcirco Andreas & alius discipulus mox Christum secuti sunt à Ioanne abeuntes. Quo mansuetudo, deuotio, atque humilitas eorum nobis insinuatur, qui tam cito verbis magistri acquiescentes, & non tam imperio eius, quam voluntati obedientes, feruore desiderij trahuntur ad Christum. Maluerunt nanque relinquere Ioannem magistrum suum, quam non audire & sequi Christum. Itaque relinquentes Ioannem, non tam gressu corporis, quam studio imitationis sequuti sunt Christum. *Deuotio apl'orum Christum sequentiũ quanta.*

Quum itaque Christum Andreas cum alio discipulo sequeretur, Iesus qui eorum corda ad se trahebat, conuertit se ad eos & perbenigne interrogãs, Quid, inquit, quæritis? Nihil dubitãs interrogat quod discere velit, sed ad familiaritatẽ eos nititur inuitare, eorum sitiens salutem & perfectionem, & vt exhibeat cunctis ad se venire volentibus fiduciam accedendi, quoniam benignus & misericors est. Videbat discipulos hos verecundos ac timentes, deuotos tamen. Quapropter vt illis animum adderet, prior eos alloquitur, & dicit: Quid quęritis? Quasi diceret: Paratus sum filij ad voluntatem vestrã. Noui enim cur venitis. Veruntamen, dicite ipsi, quid quæritis? Dicunt ei: Rabbi, vbi habitas? Ac si dicerent: Eruditionem tuam quærimus. Sed primum discere volumus vbi habitas, quo sæpius posthac te valeamus conuenire. Et mox dicit illis Iesus: Venite & videte. Videte miram simplicitatem discipulorum Christi. Videte quam etiam à Christo procul absit omnis circumuentio, fraus & impostura in vocatione discipulorum. Attendite tandem quid interrogent: Rabbi, inquiunt, vbi habitas?

Interrogasse Christũ apl'os qd signet. — *Ioel. 2* — *Simplicitas quorundam apostolorum quanta fuerit.*

bitas? Non interrogăt: Vbi est domus tua? Domum enim propriam nõ habuit Christus, sed habitauit vt viator in aliena domo. Sequebantur igitur illum, & manserunt cũ illo die illa & nocte. Hæc prima fuit vocatio Andreæ ad notitiam Christi, ad quem ilico quam primum potuit, fratrem quoq; suum Simonem adduxit. Secunda fuit vocatio Andreę ad familiaritatem Christi, quando scilicet Christus ad stagnum Genezareth stabat, & turba præmente ac impellente nauem vnam intrauit, quæ erat Simonis: Qua à terra paululum abducta, ex naui docebat turbas. Tandem sermone finito, vt laxarent retia sua in capturã piscium iussi piscatores, Andreas & Simon Petrus ceperũt grandem multitudinem piscium. Subductis igitur ad terram nauibus, relictisq; omnibus Christum reuerentiæ gratia prosequuti sunt, animo tamen redeundi ad propria. Quod & fecerunt.

Lucæ 5 Aplos q̃s, q̃liq; Christus ad sui vocauerit familiaritatem.

D Tertia vocatio est, de qua loquitur hodie Euangelium, vbi Christum Andreas, Simon, Iacobus & Ioãnes sequuti sunt, post hac ad suos non redituri. Ait itaq; Euangelista Matthæus:

Matth. 4

Ambulãs Iesus iuxta mare Galilęę, vidit duos fratres, Simonem, qui vocabatur Petrus, & Andream fratrem eius, mittentes rete in mare. Erãt enim piscatores. Et ait illis: Venite post me, & faciam vos fieri piscatores hominum.

Satis congruebat captores atque piscatores piscium, mutari in piscatores hominum. Verum, nõ minus erat mirabile simplices, illiteratosque homines, innocentes, & haudquaquam callidos mutari in prædicatores & doctores mundi, qui mundi principes & sapientes ad fidem conuerterent, & doctissimos quosque facerent elingues. Aduerte tamen, quod dominus Iesus futuro tempore promittens se illos facturum piscatores hominum, præmittit: Venite, inquiens, post me, hoc est, sequimini me affectu & imitatione, ambulate, vt me videtis ambulantem, relinquendo omnia terrena, relinquendo etiam & abnegando vosipsos, & ad Euangelicam omnium perfectionem virtutum anhelando. Quod vbi feceritis, faciam vos piscatores, non pecuniarum, non beneficiorum, non prelationum aut honorum, sed piscatores hominum. Per rete enim prædicationis sanctæ, pisces, id est, homines extrahuntur de profundo pelagi. Quid enim seculum ac vita præsens aliud est, quam pelagus aut maris profunditas? Ibi perturbationes multę, ibi tentationes, ibi fluctuum procellæ & tempestates. Quæ certe nemini non amanti Deum occurrunt omnia.

Piscatores cur Christ' fecerit p̃discatores.

Seq Christum quid sit.

Seculũ p̃sens cur mari comparetur.

E Hæc itaque oportet sustinere, & vincere omnia, eum qui vel transfretãdo duntaxat in mari nauigat. Quanto magis aduersa illum pati necesse est, qui ex hoc pelago pisces capere atque ad littus educere satagit, qui submersas animas in profundo peccatorum, inuolutasque mundi fluctibus extrahere, atque ad littus, hoc est, ad Christum contendit reducere? Hoc re vera est negocium negociorum, afflictio & angustia spiritus, pressura cordis, solicitudo mentis, & inopia consilij. Sed quibus? Deum timentibus, Dei honorem & animarum salutem zelantibus, agnoscẽtibus se animarum esse pastores, qui pro ouibus sibi creditis rationem sunt Deo reddituri: de quorum manibus, si ouium quæuis perierit, sanguis, mors, damnatioque requiretur, si tamen ipsorum negligentia perierit. Solis igitur ambitiosis, Deum post tergum suum proijcientibus, solis mundanis, & vt ex animo loquar, solis animalibus, ne dicam impijs, spiritum non habentibus, optabilis est prælatio, piscatio, curaque animarum: quia hi soli sibi sufficere videntur propterea, quod nesciant, quid sit animarum cura, nesciãt compati afflictis, nesciant subuenire tentatis, nesciant consolari infirmos, nesciant oppressos liberare. Temporale dominium, lucra temporalia, honores & libertates solas diligũt: porro, oues custodiat, qui custodit Israel. Hi, inquam, ad prælationes & curas (rectius dicerem ad negligentias, imo ad corruptiones animarum) anhelant, quia mũdi, temporaliumque rerum amore, tanquam voragine absorpti, in quibus periculis versentur, nesciunt.

Negociũ negociorũ q̃dnam sit

Prælatio quibus solis optabilis sit.

Psal. 120

At illi continuo relictis retibus, secuti sunt eum.

Vide & admirare celerem obedientiam Andreæ, aliorumque apostolorum Christum sequentium. Reliquerunt omnia, vt Chri-

Obedientia Andreę & sociorum eius velox vt fuerit. Philip. 3

Christum lucrifacerent. Fortasse dicis: Quid reliquerunt? Parum habuerunt, quo modo, inquis, multum reliquerunt? Reliquerunt certe multum, quia omnia reliquerunt. Totum quod habuerũt, & quod habere potuerunt, reliquerunt. Quid his plus relinquere potest, qui cẽtum etiam licet milia ducatorum relinquat? Nihil minus reliquit is, qui solidum vnum, si hunc solum habeat, propter Deum relinquat. Nonne & dominus Iesus veritas ipsa idipsum testatur? Sedebat in templo aspiciẽs, quomodo in gazophylatium homines pꝗ munera mitterent, singuli iuxta aut facultatem, aut voluntatem, aut deuotionem suam. Accessit quędã mulier vidua, quæ duo nummismata sola habuit, & hæc in gazophylatium obtulit. Dixit igitur dominus discipulis suis: Hęc vidua plus singulis his qui miserunt, hoc est, qui munera obtulerunt in gazophylatium, misit. Reliqui enim omnes de his quibus abundabãt, obtulerunt. Parum igitur aut nihil læsi sunt. Porro, hæc mulier vidua quicquid habuit, obtulit. Duo minuta, aut duos obolos solos habuit, quos offerens, prorsus egenam & se nihil habentem effecit. Dedit igitur Deo offerens duos obulos, plus quam Zachæus, qui dimidium suorum dedit bonorum pauperibus. Hoc modo tu quoq; des Deo, aut pro Deo relinquas quicquid possides. Non enim pensatur quantum offeras, sed an totum relinquas, totum Deo offeras. Ille totum offert, qui nihil sibi seruat, & habendi quoq; aliquid animum sibi interdicit.

Ioan. 14

Lucæ 21

Lucæ 19. Offerre q̃nam Deo debeamus.

Et procedens inde, vidit alios duos fratres, Iacobum Zebedæi, & Ioannem fratrem eius in naui cum Zebedæo patre eorum, reficientes retia sua, & vocauit eos. Illi autem statim relictis retibus & patre, secuti sunt eum.

F

Magna obedientiæ commendatio, Christum conciti vocantem sequuntur, ea quæ habebant, & quod his dulcius erat patrem, matrem propterea relinquentes.

Andreas quõ secutus fuerit Christũ, illiq; adhęserit.

Sed videamus, quomodo Andreas sequutus fuerit Christum. Nempe amando, quo non tam sequutus Christum, quam Christo adhæsit. Compertissimum est, amantium neminem suauiter abesse posse amato. Volunt enim, optantque semper amantes esse simul. Videmus hæc in carnali, sensualiq; amore. Non possunt amantes separari. Accurrunt sibi vicissim, conueniunt, diuidi nequeũt difficultate quacunque, quam præ amore cõtemnunt. Sic Andreas postq̃ agnouit veritatem, vbi Christum amare didicit, neque de parentibus, neque de amicis, de domibus, aut de re vlla creata solicitudinem, curamve habuit. Inuentum enim hunc thesaurum, cuius fratrem quoque suum esse participem voluit, Christum mũdo, omnibusq; quæ in mundo sunt, prętulit. Placuit illi Christo, Christus quoque placuit Andreæ: ideo amicitiæ huius, mutuoque se amantium facilis fuit conuentio. Propterea Iesum sequutus est Andreas amore. Siquidem amor per spinas & tribulos, per ignem & aquam sequitur. Quare ei qui vere Christum amat, non potest tam durum aut molestum aliquid occurrere, quod non vincat amor, quod amor non penetret. Siquidem cuncta leuia, imo suauia quoque facit amor, quæcunq; alioqui grauia quis & grauate ferret. Secundo sequutus est Andreas Christum virtutum imitatione. Quippe, qui vitæ Christi, eiusque conuersationi deuotissime studuit conformari. Sequebatur enim Christum, hoc est, imitabatur non aliter, quam si quis artificem, pictorem, scriptoremve magistrum suum, pingendo, atque illius artem imitando in se conetur exprimere. Hoc modo beatus est dominum imitatus apostolus Andreas: quia virtutes quas in magistro virtutum didicerat, in se studebat exprimere. Quid enim contulisset Andreę corporalis gressus, ambulatioque post Christum, si virtutes illius non studuisset imitari? Aut si vitæ innocentiam, humilitatem, maturitatem morum, humilitatem, mansuetudinemque Christi, non studuisset assequi, quid profuisset post dominum ire? Tertio, sequutus est Christum passione, quia quemadmodum Christus pro Andreæ, omniumque salute mortuus est, ita, vt testimoniũ ferret Christo Andreas, mortem lætus excepit.

Ioan. 1

Amor cũcta aspera leuia reddit ac suauia.

S. Andreas vt Christum secutus sit imitatiõe virtutum.

Passione vt sanctus Andreas sit Chrm sequutus.

G

De triplici illa imitatione aut sequela, nempe corporis, virtutum, & passionis, dicit dominus: Si qs vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidie, & sequatur me. Si quis, inqt, post me

Imitatio Christi triplex q̃ sit.

Lucæ 9

me vult venire: si me vult seq, vt vadat quo ego vado, introeat vbi ego introeo, & vadat, vbi ego sum, illic sit ipse quoque minister meus. Itaque qui hoc primo cupit me sequi modo, secundum quoque adijciat. Abneget semetipsum, vt in omni virtute, in omni mihi studeat sanctitate conformari: studeat mores, vitæque meæ actus imitari: & tertio passione quoque mihi assimilari, vt tollat crucem suam. Tollat, inquam, id est, non coactus sumat, non inuitus, sed ipse sua spõte tollat crucem suam, hoc est, omnem molestiam, tam internam, quam externam, omnem tristitiam, omnem pressuram, omnem aduersitatem, omnem persequutionem, penuriam, tentationem, laborem vtriusque hominis, consolationis subtractionem, omnem postremo mortificationem, contemptum & infirmitatem patienter, æquanimiterque amplectatur, & ferat. Hæc enim humiliter amplecti de manu mea & patienter ferre, est me sequi. Itaque dum tentaris & cogeris repugnare, dum teipsum oportet abnegare, mortificare, tristia & molesta pati, dum alius te ridet, alius te odit, alius tua tibi tollit, alius contumeliam infert, alius tibi inuidens te impedit, para te ad crucem tollendam. Hæc enim tibi pro cruce sui amore portãda mittit, imponitque dominus. Hæc tamẽ crux salus tibi est, & porta, introitusque regni cœlestis.

Ioan.12

Crucẽ suã quõquisq; post Christum portare debeat.

H Breuiter, quicquid propter Deum toleras, siue in corpore, siue in mente, quod te grauat, vt sunt incongrui mores eorum inter quos habitas, durum imperium prælati, aliena infirmitas, necessitasve, quę te grauat, crux est tua, quę te mittat in regnum cœlorum. Quotquot enim Deus afflictionũ cruces homini transmittit ac largitur, ea id ratione facit, vt per eas ad magnam eum perfectionem, suiq; syncerum amorem atq; familiaritatem perducat. Ob idcirco afflictionum, passionumq; fructũ cuncta homini contraria quasi constituit, voluitque fore molesta. Eadem certe facilitate panem illi producere poterat, qua frumentum ac triticum: sed vt in omnibus homo exerceretur & erudiretur, cũ labore voluit illum ex frumento panem conficere. Eodem modo & alia quęque in æterna sapientia sua præuidit, præordinauit, disposuitque. Nemo ergo fallat semet ipsum, nec in libertatem mentis false nimium soluatur, si vnam aut alteram crucem e humeris suis leuari senserit, quasi non sit multo plures & subinde grauiores expectaturus afflictionum cruces. Aliæ enim, vt dixi, eueniunt nobis cruces a mundo, aliæ à propriæ carnis incentiuis, aliæ à dæmonibus non modo graues, at subinde importabiles propemodum, ni Deus adfuerit adiutor & cõfortator. Verum, sunt & aliæ cruces multo grauiores, vtputa, quæ mittuntur ab ipso Deo, qualescunque demum sint illæ, puta, vt miseria vel adflictio grauis intus & foris. Quas si q̃sque in ea dilectione, ex eoque fundo, vnde Deus ipse eas elargitur, susciperet, mirum profecto gaudium, iucundaque essentia in ipso nasceretur. Quanta pax, quantaque lætitia inde sentiretur, quantæ denique id nobilitatis foret, quis explicet? Minima sane æque vt maxima crux, quam Deus homini accidere sinit, ex ineffabilis dilectionis fundo procedit: tantæ inquam dilectionis quantæ vel maximum quod præstare ei posset, vel præstitit vnquam: quod tamen re vera (si non negligenter crucem ipsam suscipiat) non minus ei vtilitatis adferret, quam afflictio immensa. Aequumne ergo fuerit oculos mentis aperire, Deoq; immensas agere gratias pro tanta eius erga nos indignos misericordia, qua dignatur per tribulationes, afflictionesque diuersas non modo purgare nos à peccatis, ornare sua gratia, & virtutibus (si nosipsi saltem velimus tantam gratiam non negligere) verum vnitissimos sibi constituere amicos. Quicquid igitur aduersi, molestiæ ve nobis acciderit, id ex puro amore de manibus ipsius Dei accipere, illique denuo offerre nos conuenit, vti & sanctus Andreas videns crucem in qua erat suscepturus mortem eminus in illius laudem prorupit, salutauit, atque cum gaudio eandem suscepit. Et nos quoque ęquanimiter, quicquid nobis crucis dominus imposuerit, portemus: vt quemadmodum socij fuerimus passionis, ita & gloriæ consortes efficiamur, per dominum nostrum Iesum Christum, qui est benedictus in secula. Amen.

Crux q̃d homini cuiuis sit, & vnde per eã dicatur.

Afflictiones qua ratiõe Deus homini trãsmittat

Cruces cuiusmodi ex quanta dilectione mittat Deus homini

Tribulationes vti de manu Dei suscipiendæ.

2.Cor.1

SER

SERMO DE SANCTO Andrea. In quibus beatus Andreas fuerit magnus, a Deo nobis exemplar vitæ bonæ constitutus.

I

Agnificauit illum rex; & scripsit eum inter primos amicos. I. Machabæorum decimo. De Ionatha olim Machabæo hoc ad literam scriptum est, q̃d rex Alexander illum inter præcipuos magnum habuerit. Sunt aũt non pauca quoque in beato apostolo Andrea, quibus cognoscitur inter magnos præcipuosque Dei amicos cõstitutus. Fuit enim magnus fide. Primus enĩ in Christum credidit: quare primus dici potest Christianus. Fuit præterea antequã Christum nosceret, discipulus Ioannis, q̃ constat semper eum singulari fide ac deuotione erga Deum enituisse. In hac autem fide vsque ad mortem perseuerauit, in hac fide Christum secutus est, in hac fide itinera incommodaque multa tempore prædicationis sustinuit, in hac fide miracula fecit. In hac postremo fide pro Christo martyrium sustinuit. Est igitur magnus beatus Andreas, quia fide & sanctitate est magnus. Erat enim forti, constanti & ingenti fide præditus. Secundo, illum Christus magum fecit in charitate. Christum enim adeo amauit, vt non difficile, sed impossibile etiam illi fieret, ab eodem separari. Ardentissimo nanque illi amore copulatus, inseparabiliter eidem adhæsit. Charitatis eius magnitndinem passio, ad quam tam alacer & desiderabundus accessit, manifestat. Neque enim Christum aliter sitiuit, quàm ceruus sitiens ad fontem aquarum. Proximi quoque salutem diligenter zelans & procurans, varijs in locis maxime in Achaia Christũ prædicauit. Vide autem quanta charitate feruebat, qui reperto & agnito Christo, non quieuit, donec fratrem suum Simonem inueniret, quem pariter ad Iesum adduceret. Inueniens enim Iesum, se credidit inuenisse vitam: quare ne modicum quidem expectare potuit, quin bonum hoc communicaret suo fratri. Quod simili modo philippus fecit Nathanaeli. Hoc modo vestrum erit quoque posthac filij vt faciatis, vt si qua dona à Deo perceperitis, communicetis vicissim ad ædificationem corporis Christi. Non hoc satis vobis sit, vt ipsi recte viuatis agitisque: sed alios etiam, quoscunque potestis Christo adducatis. Curate quantum in vobis est, vt nemo à salute æterna sit exors. Hoc, verbis, hoc precibus, hoc persuasionibus, hoc minis, hoc promissionibus, hoc præcipue exemplo agite, vrgete, ne quispiam, præsertim de his qui vobis commissi sunt, non Christum sequatur. Christum vocibus, Christum moribus, Christum viuendi exemplo prædicate. Hæc enim est charitas, vt alter alterum inuitet, alteri alter persuadeat, alterum trahat ad Dei timorem, ad mũdi contemptum, ad odium vanitatis, ad studia virtutum, ad deuotionis exercitium, ad vitæ sanctitatem, & ad Dei amorem. Hæc est inquam charitas, qua mutuo nobis & corporalia terrenaque & spiritualia bona communicemus, & vicissim nos iuuemus, quo omnes diaboli insidijs superatis, cœlestem hæreditatem possideamus. Hæc enim est dilectio quam dominus mandat, dicens: Hoc est præceptum meum vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos Quomodo enim, aut ad quid nos aliud: Christus dilexit, nisi vt beatos regnique sui cœlestis nos participes faceret?

Andreas in q̃bus fuerit magnus

Christianus primus quis

Charitas B. Andreę quanta

Psal. 41

Ioan. 1

Dona deĩ quõ pxi mis communicanda sint

Charitas erga proximũ quo pacto sit exercẽda

Ioan. 15

K

Nam qui se in peccatis, aut qui in similitudine conformitateque malæ voluntatis se diligunt, haudquaquam se diligunt, quia in Deo, & quemadmodum nos Christus, se mutuo non diligunt. Vides duos conspirantes ad odium, ad homicidium, aliud ve flagitium, fidem sibi mutuam spondentes, in sceleribus socios. Vides comessantes, bibones, heluones, parique studio ventri & carni seruientes. Vides in lenocinio se amantes. Nunquid hi Dei præceptum de amando proximo implent? Minime. Quomodo enim implerent, aut quomodo in Deo se diligerent, qui charitatẽ non habent? Neq; enim vbi mala est voluntas, ibi esse charitas potest. Nec is diligere dicendus est, qui non secundum Deũ, nec propter Deum, sed contra Deum diligit. Charitas igitur non est simul peccare, non est eiusdem malę volũtatis vniformes esse, non est studijs prauis esse pares: sed est mutuo se diligere sancto amore, ad Dei sese honorem mutuis sanctis colloquijs excita-

Quidã vt si puerse sese diligãt potiusque odiant

Charitas vera quõ à falsa discernatur

I

re, amoris diuini incendium sibi viciſſim exuflare, ad iuſtitiæ opera & exercitia ſancta alterutrum ſe roborare, propter Deum proximorum infirmitates & aliena onera portare, & proximos conſolari, aliena peccata humiliter & manſuete arguere, à vitijs ſpiritu languidos extrahere, proximorũ erumnis compati, bonisque congaudere. Hæc, inquã, ſunt charitatis & ſigna & opera, quibus magnum fecit dominus S. Andream inter amicos ſuos. Ad quæ vos quoque filij mecum ſimul hortor inuitoque omnes. Tertio, fuit virtute magnus factus B. Andreas. Neque enim verbo tantùm prædicauit Euangelium, ſed etiam vita. Quandoquidem humilitatem, mititatẽ, patientiam, pauptatem ſpiritus, obedientiamq; tota eius vita clamat. Quarto magnum ſanctumque Andream fecit Chriſtus paſſione. Similitudine enim ſuæ paſſionis hunc conformauit ſibi, atq; amicũ oſtẽdit, quia crucis paſſionem: genus ſ. idẽ ſuæ mortis, illũ ſuſtinere fecit. Quinto, magnum illũ fecit conſtantia. Cum eñi turbæ Andream liberare niterentur à paſſione, ipſe quibus potuit viribus & præcibus turbas ſedauit, compeſcuit, & ne liberaret impediuit. Auidior nanq; ad ſuſtinẽdã fuit mortẽ, quã Egeas ꝓconſul erat ad inferẽdam. Sexto, magnificauit Andreã inter amicos, cœleſti gloria. Coronauit eñi illũ cœleſti corona, apoſtolatus & martyris honore, principemq; illũ aſſidere ſibi fecit. In nouiſſimo eñi die B. Andreas cum Ieſu iudice eſt venturus, & vt iudicis ſentẽtiã aſſidendo confirmaturus.

L

Dignitas ſumma vt fuerit Chriſti apoſtolat⁹.

In his aũt iã dictis hæc ꝑſtantiora atq; ꝑcipua ſunt, q̃d vocauit illũ dñs ad apoſtolatũ quæ ſumma eſt dignitas: deinde quod vocauit eum ad conſortium paſſionis. Maiorem enim charitatem erga Chriſtum non potuiſſet oſtendere, quam quod tam admirabili feruore cucurrerit ad paſſionem, tam lætus alacerque ſuſtinuerit crucem ac mortem, Chriſti morti ac eiuſdem charitati quaſi vicem redditurus, quamuis non à ſe, ſed ex dono Dei hoc habuerit. Putabat enim indignum abſurdumque fore, ſi non pro magiſtro ſuo, ſi non pro Deo ſuo, qui pro omnibus eſt mortuus, ipſe quoque ſuam vitam impenderet. Sciebat, præterea ſeruũ non eſſe maiorem domino ſuo, neque ſuper magiſtrum eſſe diſcipulum. Audierat à pijſſimo Ieſu, tam ſibi quam alijs Apoſtolis dictũ: Sicut miſit me pater (puta) ad paſſionem, ita & ego mitto vos, vt eadem quę ſuſtinui ego, toleretis. Expectate à mũdo ea quæ ego recepi, quia non ad delitias corporum ſed animarum, non ad pacem temporis, ſed ad pacem pectoris, non ad ocium, ſed ad laborem, ad crucem, ad mortem, ad moleſtias & aduerſitates mitto vos. Inde ergo ſanctus Andreas Ieſu voluntatẽ doctus, ſummopere in hoc Chriſto ſatagebat ſeruire obedireq;, quod eidem iam nõ uerat placere. Idcirco paſſionem crucemque, charitate ſuccenſus diuina, ſitiebat vehementer: anhelabatq; ad martyrium. Inde ad proconſulem ipſum terrere volentem eius vox eſt mirum in modum laudanda: Si crucis, inquiens, patibulum timerẽ, crucis gloriam non prædicarem. Inde charitate conſtantiſſima fortiſſimaque hæc ædidit ad eundem verba: Quicquid in ſupplicijs maius tibi videtur, excogita. Tanto nã que regi meo ero acceptior, quanto ꝓ ipſo ꝑtulero duriora, quantoq; in pœnis fuero conſtantior. Verum, non verbis tãtum cõſtantiam prætendit, ſed animo etiam exhibuit, atque pœnas patientiſſime tolerauit. Siquidem procõſule iubente, à viginti hominibus dure eſt verberatus. Quod patientiſſime ſuſtinuit.

M

Porro cum educeretur ad crucem, nunquid, vt alijs ſolet eueníre morituris, facies eius expalluit? nunqd membra obriguerunt, vox faucibus hęſit, cor palpitauit? Aut nunquid videns paratam ſibi crucem tremuit? Minime, quin potius viſa cruce, quando cæteri ſolent exangues fieri præ nimio horrore, beatus Andreas ingenti perfunditur gaudio, atque in ſancta prorumpens verba, crucem hoc modo affatur. Salue crux ſancta, quæ in Chriſti es corpore dedicata, & ex eius mẽbris non aliter quam margaritis ornata.

Amor be- ti Andre- erga cruc- quant⁹ fu- erit

Antequam te aſcenderet dominus terrenum timorem habuiſti, nunc vero cœleſtem habes lætitiam quandoquidem ex deſiderio ſuſciperis, ſecurus igitur venio ad te, ita vt tu quoque exultans ſuſcipias me, nempę diſcipulum eius qui pependit in te. Amator tui nanque ſemper fui, & deſideraui amplecti te. O çrux bona quæ pulchritudinem & decorem de membris domini ſuſcepiſti, diu deſiderata, ſolicite armata, ſine intermiſſione quæſita, & tandem nunc concupiſcenti animo præparata, accipe me ab hominibus, & red

1. Cor. 5

Ioan. 15

Ioan. 20

& redde me magistro meo, vt per te me recipiat, qui per te me redemit. Beatus quoque Bernardus mirum in modum extollit hanc Andreę patiendi exultationem, moriendiq; fiduciam, dicens: Andreas homo erat similis nobis, passibilis, & tam vehementi ardore spiritus crucem sitiebat, tam inaudito à seculis gaudio tripudiabat, cum paratum sibi eminus patibulum conspexisset: O crux, inquit, diu desiderata & iam concupiscenti animo præparata, securus & gaudēs venio ad te, ita vt & tu exultans suscipias me. Videtis quia nō capit se præ magnitudine gaudij? Ita enim inquit: Vt & tu exultans suscipias me. Ergo ne tāta est exultatio, vt exultet & ipsa crux? nec lethi, hoc est, mortis, quicquā habeat crux, sed totum lætitiæ sit? Videte charissimi, q̄modo hic vir Dei omnino mūdum & carnem vicerat? videte quā omnino aliter, quā amicorum mundi in se quispiam, sentiebat? Quis amicorum mundi, quis præsentium bonorum amator ad crucem, ad mortemve adeo, vt beatus Andreas anhelaret? Certe carnalis amor & amor sanctus spiritualis ex diametro simul pugnant: ideo nihil mirum est, vt fructus dissimiles generent. Gaudere in tribulationibus, exultare in pœnis, anhelare ad mortem, Dei amor sanctus, non mundi amor facit. Carnalis amor quærit sua commoda, sua lucra, suas recreationes, suam quietem, suum honorē: Dei amor in nulla re quærit seipsum, sed Deum solum. Accipiamus igit sancti Andreæ vitam vt speculum, aut vt exemplar viuendi, iuxta quod nostros mores, actus & studia dirigamus. Idcirco eñ eius à nobis memoria celebratur festiua, vt discamus in eius vita quid in ea sit nobis imitandum. Sanctus namq; Andreas studiosissimus fuit imitator Christi. Nos igitur dum Andream imitamur, Christi vitam imitamur. Propter quem solum Andream honoramus, quia Dei seruus erat: diligimus, quia Dei amicus erat: imitamur quia Christi vitæ imitator erat. Sed dicit quis: Ego Christum imitabor, non in Andream respiciam. Bene facis Christum imitaturus. Sed vide ne ore hoc tantum loquaris (quomodo noui Euangelici neochristianique seu Lutherani loquuntur) re vera autem neque in opera Christi, neque in Andreæ vitam respicias. Quomodo enim respiceres vt imitareris, quandoquidem opera bona nihil asseris tibi prodesse? Si itaque opera bona nihil tibi conducunt, vt tu putas, quomodo tu ea frequentares, quæ derides & persequeris in alijs? Hortor tamen vt Christum imiteris, siue in eiusdem siue in Andreę vitam prospiciens. Neque enim quādo Paulus Apostolus dicebat: Imitatores mei estote, abstrahere nos aut eos quibus scribebat separare voluit à Christo, sed se iubebat proponebatque imitandum, ne deuiarent ab imitatione Christi. Propterea imitatores mei, inqt, estote, sicut & ego Christi, quasi diceret: Ego qui per infirmitatem Christo infirmior sum, vilior, vtpote peccator, homo tantum, vobis per omnia similis, me vobis imitandum offero in his, quibus & ego imitator sum Christi, vt si fortasse in lucem solis oculos figere non valetis, certe vel lunam, vel stellam, vel candelam me intueamini. Ne dicatis Christus Deus fuit & homo, sine vitio & fomite peccati. Quomodo illum possem imitari? Ecce me peccatorem hominem similem vobis imitemini, qui ex me nihil, sed Dei gratia sum id quod sum. Me enim imitando imitamini Christum. Siquidem ego sum imitator Christi. Quomodo ergo me dum auditis prędicantem, Christum prædicantem auditis, quia ea quæ Christus docuit & iubet, prædico: ita me si imitemini, Christum imitamini, quem ego imitor. Dico igitur: Sanctorum ideo legimus vitas, vt eorundem operibus nos conformemus, ipsorum imitemur virtutes: imo cum ipsis Christum imitemur, propter quem operamur bonum, & in cuius quicquid agimus gloriam referimus. Quando ergo Andream legimus primo se tradidisse in discipulum Iohanni Baptistæ, deinde cognita maiori Christi perfectione, & ex consilio Ioannis eundem fuisse sequutum Christū, discamus nos quoque oportet deuotionis fore studiosi, & de bono semper ad meliora progredi. Discamus non sufficere charitati, nos solos esse bonos, nisi & alios ad Christum duxerimus, nisi vt & alij boni sint quoq; curauerimus. Idcirco bonis exhortatiōibus, operumq; bonorum prouocatione & exēplo, alios q̄que erudiamus trahamusque nobiscum ad Deum. Quod si quid huius rei gratia aut occasione alia propter Deum nobis occurrerit pati-

Bernard⁹

Phil. 3

Amor dei & amor carnalis q̄modo cōtra se pugnent.

N

Vita B. Andreę cuiusmodi sit nobis speculum

sancti cur sint honorandi diligēdi ac imitandi

Christum sequimur dū sanctos eius imitamur.

I. Cor. 15

Sanctorū vitæ qua ratione legantur

O

In quib⁹ B Andreas imitandꝰ sit nobis

Ioan. 1

patiendum, id si non tam exultabundi vt S. Andreas, saltem patienter & æquanimiter toleremus. Quod vero legimus de Andrea qui Egæam proconsulem durioribus arguit verbis, idque sapienti ac forti animo, docemur nulli peccato consentire, nec homini cuicunque adulari aut morē gerere, (siue propter eius fauorem, beneficia, munera, siue propter minas, damna, & pericula quæcunque) contra Dei voluntatem: Sed quomodo Apostolus nos monet: Vnusquisque fratri suo placeat in bo-
Rom. 15 num ad ædificationem. Deinde quomodo Sanctus Andreas nec minis nec verberibus cessit, sed perseuerantia constantissima veritati inhęsit, pro veritateque mortem excepit, ita nos quoque oportet domum nostram interiorem non super arenam aut sine fundamento ædificare, quam Matt. 7
leuis aut tempestas aut ventus euertat, sed super petram constantissimæ voluntatis in Christo fundatam. Sanctus Andreas postremo hanc vitam miserrimam & ærumnis plenam commutauit felicitate æterna, ideo libenter hanc pręsentem propter Christum vitam exuit ac reliquit, vt æternam per eundem inueniret, eiusque gloriam intraret, qui cum patre & spiritu sancto est Deus benedictus in secula, Amen.

IN FESTO DIVÆ BARBARÆ REGINÆ, virginis, martyris & sponsæ Christi, loco Epistolæ lectio libri Ecclesiastici, ex capitulo LI.

II Onfitebor tibi domine rex, & collaudabo te Deum saluatorem meum. Confitebor nomini tuo, quoniam adiutor & protector factus es mihi, & liberasti corpus meum a perditione: A laqueo linguæ iniquę, & a labijs operantium mendacium. Et in conspectu astātium factus mihi adiutor, & liberasti me secundum multitudinem misericordiæ nominis tui. A rugientibus præparatis ad escam, de manibus quærentium animam meam, & de portis tribulationum, quæ circundederunt me. A pressura flammæ, quæ circundedit me: & in medio ignis non sum æstuata. De altitudine ventris inferi, & a lingua coinquinata, & a verbo mendacij. A rege iniquo, & a lingua iniusta liberasti me. Laudabit vsque ad mortem anima dominum, quoniam eruis sustinentes te, & liberas eos de omni angustia domine Deus noster.

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

A Ectio hæc fratres & filij charissimi, ex Ecclesiastico desumpta est, qua sancta Barbara ac quæuis alia virgo ac martyr Christi introducitur, gratias Deo suo agens pro præcipuis beneficijs sibi exhibitis: maxime autem pro hoc, quod felici cōsummatione, victima Deo digna, oblata est per passionē & mortem, in qua ab omni ęrūna ab omniq; alia futura aduersitate erepta, & liberata est. Dicit igit sancta hæc martyr:
Esther. 13 Confitebor tibi domine rex, te confiteor, te laudo, qui vniuersorum dominus es, quandoquidem omnia creasti, & tua sunt omnia. Es quoque eorundem omnium, quæ in cœlis, & quæ in terris sunt, rector & gubernator sapiētissimus: q tua puidentia oēs nos pascis, foues, & ptegis. Cōfitebor itaq; tibi, & collaudabo te deū saluatorem meum, non sola, sed cum omnibus te sanctis laudabo Deum saluatorem meum, qui ab innumeris periculis me liberatam, duxisti ad perpetuam beatitudinem. Confitebor nomini tuo quoniā adiutor & ptector factus es mihi. Adiutor qdē es, ne originale me absorbeat peccatum, à q̄ p te libera-

te liberatam continue adiuuas quoq;,&in tentationibus protegis, ne peream: idque per gratiam tuã, q gratis ppter temetisum
Sapien. 9 omnia facis. Et liberasti corpus meum à p ditione. Corpus enim q̃d corrumpit, aggrauat animam, & ad gulã fornicationẽq; suapte corruptiõe pronum, nunquam nõ per desiderium ad hæc anhelat. Quapropter à vicijs gulæ, ab æstu luxuriæ me seruans, liberasti corpus meum à perditione.
1. Cor. 6 Qui enim fornicatur, teste Apostolo, in p prium corpus suũ peccat. Qui ergo te, ne pecces, seruat, hic à perditione, quam pro peccato passurus, (si cecidisses) eras, te liberat. In corpore enim soluemus, qcquid in corpore mali, quod hic per pœnitentiam non est deletum, gesserimus. A laqueo linguæ iniquæ, tam propriæ, quam alienæ, liberasti me, ne male loquendo, aut per ostẽtationem, aut per inuidiam peccarem, aut ne linguæ adulanti assentirẽ, aut detrahenti linguæ vindictam meditarer, seu desiderarem. Vtrobiq; enim lingua est iniqua. Et à labijs operantium mendacium liberasti me: & in conspectu astantium, factus es mihi adiutor. Astantium conspectus aut intelligitur hominum, qui passiõibus sanctarum astiterunt virginum, earundem finem contemplantium, quæ raro visæ sunt absque miraculo aliquo, aut prodigio mori. Viderunt enim astantes diuã Catharinam, rota diuinitus confracta, liberari: Agnetem, & Barbaram virgines pudicissimas nudatas stolis cœlitus missis, contegi: aliarum flammas rogumq; paratum extingui, feruentissimum ęs, & adipem, quibus quædam sanctæ erant immergendæ, infrigidari, tortorum manus arefieri, aut lassari, feras indomitas, non solum mansuescere, sed etiam sanctis blandiri: aliaque multa astantes, nõ sine admiratione magna viderunt. Potest nihilominus de angelis hoc intelligi, quorum milia milium domino ministrant, & decies centena milia eidem assistunt.

Lingua iniqua quę dicatur

Virgines martyres sine miraculo vix raro visę sunt mori.

Dan. 7

B

Et liberasti me secundũ multitudinem misericordiæ nominis tui. Liberasti, inquam, me, ne consentirem hosti, ne timerem aduersarium, ne falleret me mũdus, ne diabolus vinceret: & vt minas tyrãnorum æque, vt blanditias rideam. Hoc autem fecisti secundum multitudinem misericordiæ nominis tui. Multæ enim sunt misericordiæ tuæ domine. Liberasti quoque me à rugientibus præparatis ad escã, & de manibus quærentium animam meam, hoc est à diaboli rugitu, qui tanquam leo rugiens circuit, quærens quem deuoret, tyrannorumque principum diaboli membris: & de portis tribulationum, quæ circundederunt me. Portæ tribulationũ, sunt introitus tentationum atque aduersitatum. Sepenumero autem Deus electos suos portas sinit intrare tribulationum: quas tamẽ, vbi ostenderit illis imminẽtes, vbi se aut Deo resignauerint, aut mala imminentia deprecari ceperint, ab eisdem mox liberat. De omnibus igitur hic domino confitetur hæc Christi sponsa & martyr, gratiasque illi agens, narrat à quibus sit liberata: A pressura flammę, hoc est, ab vrentis tentationis, quæ carnem vrit aut spiritum perturbat, feruore scilicet liberasti me, iuxta illud: Transiuimus per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium. Et in medio ignis, hoc est, in medio feruẽtissimæ vehementissimæque tentationis non sum æstuata, nec succubui. Ducit enim electos suos Deus, vt per Zachariam loquitur, per ignem, & probat eos, sicut p batur aurum. De altitudine, hoc est, de profunditate ventris inferi, qui omnes deglutire, & absorbere molitur. Itaque de profunditate ventris infernalis, in quem mortale deijcit peccatum. Nec ab inferno tantum liberauit me, sed etiam à lingua coinquinata, & à verbo mendacij quoque, ne aliena me polluta lingua inquinaret, neve mendacium falleret: & ne ego alium loquendo, scandalizarem, nec verbis mendacij cuipiam imponerem Sic sanctam Barbaram, sanctam Luciam, Sanctã Catharinam, fereque omnes sanctas virgines Christus liberauit, ne, tyrannis ad carnalia opera illas inuitantibus, cõsentirent: sed mortem potius sustinere, quam virginitatem consentirent, amittere. Deinde veritati adhærentes, hanc inter pœnas ac grauissima tormenta quoque sunt confessæ, nec verbis mendaciorum, quæ falso seductorieque illis à tyrannis promittebantur, si Christum negarent, motæ. Propterea sequitur. A rege iniquo, hoc est, à crudelitate Imperatorũ, regum, principum & præfectorum, ne eorum formidarem minas, liberasti me: aut à diabolo, q rex est super omnes filios superbię: & à lingua iniusta, quæ minabatur, inferrique iubebat innocẽtibus pœnas, ita me liberasti, non vt

Psal. 118

1. Petr. 5

Portę tribulationũ quæ nam dicantur.

Psalm. 65

Zach. 13

C

Virgines suas sanctas vti Christ⁹ cõtra tyrannorũ blãditias cõfortauerit

Iob. 14

non vt non paterer,sed vt non solum patienter,sed desideranter etiam ac amanter, tui contemplatione, paterer. Non autem nunc solum laudo,sed laudabit etiam vsq; ad mortem anima mea dominum. Maior
Eccli. 43 enim est omni laude,sicut Ecclesiasticus dicit:Glorificate dominum quantumcunq; poteritis:Super valebit adhuc.Benedicentes dominum,exaltate illum quantum potestis. Maior enim est omni laude. Et exaltantes eum,replemini virtute.Ne laboretis,non enim peruenietis.Itaque,benedicam dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo. Psallam Deo meo quamdiu fuero. Laudabit vsque ad mortem anima mea dominum:quoniam eruis sustinentes te, & longanimiter auxiliũ expectantes misericordiæ tuæ:& liberas eos de omni angustia domine deus noster. (Psal. 33, Psal. 145)
Iacob. 5 Sufferentiam Iob audiuimus charissimi,& finem domini vidimus per fidem & lectionem,sanctarum virginum martyrumque celebramus memorias. Ecce beatificamus eos,qui sustinuerunt. Nihil igitur restat, nisi vt nos quoque inter quæcunque aduersa expectemus dominum,sperantes,vt nobis subueniat tanquam clementissimus pater,et adiutor in tempore opportuno.

EXEGESIS EVANGELIJ in festo D. Barbaræ,aliarum que virginum & martyrũ, Matthæi XIII.

D

Ecte in festo sanctarũ virginum hoc sequens legit̃ Euangeliũ, in q̃ narrat̃, quõ pro amore temporalis thesauri, omnia venderent homines, vt agrum,in q̃ thesaurus temporalis absconditus iaceret, compararent. Quod sanctęque virgines fecerunt.Nam cœlestem thesaurum, hoc est regnum cœleste,aut sponsum cœlestem,quo modocunque hunc intelligas,à Deo concupierunt,vt pro illo obtinendo,quæcunque carni blandiuntur, quæcunq; delectant,quæcunque sunt iucunda, & in hominũ æstimatione mundanorũ preciosa aut gloriosa, traderent, corporaq; sua varijs exponerẽt pœnis,vt thesaurũ sibi hũc cœlestem compararent. Nam sanctæ virgines teneręque puellæ,quanto desiderio huius sponsi sui cœlestis,quanto huius thesauri cœlestis amore feruebant, quæ passę sunt se cædi, exungulari,suspẽdi:&(quod virginali pudicitiæ morte non inferius est)vestibus nudari, ac capitibus truncari, vt ad cupitum venirent thesaurum. Dicit igitur Euangelista Matthæus: (Virginũ tenerarũ desideriũ q̃ntum fuerit erga cœlestem sponsum.)

Simile est regnum cœlorũ thesauro abscondito in agro, quem qui inuenit homo abscondit, & p̃ gaudio illius vadit,& vendit oĩa q̃ habet,& emit agrum illum.

Per regnum cœlorum hic beatitudinẽ cœlestem intelligimus, quæ assimilatur, thesauro.Reuera enim hæc, thesaurus est incomparabilis. Oculus enĩ nõ vidit, nec auris audiuit,nec in cor hominis ascendit, quę præparauit Deus diligentibus se.Thesaurum itaq; cœlestis regni vult dici, amorẽ:quia vt thesaurus,debet desiderari, quæri,diligi & conseruari.Ibi enim sunt diuitiæ immarcessibiles, quæ non putrescunt, neque marcescunt, neq; veterascũt. Thesaurum hunc iubet nos dominus thesaurizare in cœlo. Hic in cœlo sibi thesaurũ cõstituit,qui omnia in Dei gloriam, quẽ solum amat,facit: qui omnia in Dei destinat honorẽ,q etiã tã voluptates q̃ volũtates suas sibi propter Dei beneplacitũ,& propter cœlestis regni bona,interdicit. Thesaurizate,inquit,dominus, vobis thesauros in cœlo:vbi fur non appropiat, vbi neq; rugo consumit, neq; tinea hunc demolitur: vt ibi sit quoque cor tuum, vbi fuerit thesaurus tuus.Hic thesaurus tanto locupletius cumulatur, quo thesaurum opesque terrenas abundius in Dei honorem, & in sustentationes pauperum erogaueris.Hos præsentes thesauros, terrena puta omnia, propter Deum expende,& pauperibus tribue, & habebis non modo thesaurũ in cœlo,sed tuũ etiã erit regnũ cœlorũ.Thesaurũ hunc comparãdum, hoc modo suadet dominus,dicens: Vade,& vende omnia quæ habes,& da pauperibus,& veni,& sequere me.De hoc thesauro loquens beatissimus Gregorius,Thesaurus,inqt,cœleste est desideriũ.Ager vero, in quo thesaurus absconditur, disciplina est cœlestis studij. Quem profecto agrum venditis omnibus com (Regnũ cœlorũ quid hoc loco significet. Esaiæ 64, 1. Cor. 2. Thesaur' q̃d hic significet. Matt. 6. Lucæ 12. Matt. 6. Thesaur' cœlestis q̃ hic obtineatur. Matt. 19, Marc. 10, Lucæ 18. Gregor' Thesaur' veri cœleste sit desiderium.)

comparat, quisquis voluptatibus carnis renuntians, cuncta sua terrena desideria p disciplinæ cœlestis custodiam calcat, vt nihil iam, quod carni blanditur, libeat, nihil quod carnalem vitam trucidat, spiritus p-horrescit. Inuenit autem hic thesaurus per sacram eruditionem prædicationemq; Euangelij: absconditur autem, si quis hoc, quod fide credit, corde diligit, eiusq; nunquã obliuiscitur. Diuus Gregorius iterum dicit. Inuentus thesaurus absconditur, vt seruet: quia studium cœlestis desiderij à malignis spiritibus custodire non sufficit, qui hoc ab humanis laudibus non abscõdit. In præsenti etenim vita, quasi in via sumus, qua ad patriam pergimus. Maligni autem spiritus iter nostrum quasi latrunculi obsident. Depredari ergo desiderat, q thesaurum publice portat in via. Quod tñ ita intelligendum quoq; est, (vt ibi idẽ D. Gregorius plenius elucidat) non vt proximi nostri opera nostra bona non videant, (quãdo dñs dicit: Sic luceat lux vestra corã hominibus, vt videntes opera vestra bona, glorificent patrem vestrũ, qui in cœlis est) sed vt, quantum laudem nostrã attinet, ea potius velimus abscondi, quam prædicari. Hoc est, vt quantum in nobis est, malimus latere, & non agnosci: imo etiam contemni, quam reputari, aut honorari: & per hoc quod agimus, externas laudes haudquaquam quæramus. Sic autem fit opus in publico, vt intentio maneat in occulto, quo proximi nostri quidem ex operibus nostris,, quæ vident, ædificentur: nos autem Dei solius gloriã quærentes, p studiũ humilitatis, vicium euadamus vanitatis. Adhoc nanq; Christus hortat alibi, dicens: Cũ facis eleemosynã, nesciat sinistra tua, quid faciat dextra tua. Hoc est, adeo nihil gloriæ aut vanitatis vsurpes tibi de opere virtutis, vt intẽtio sinistra nesciat puertere q̃d facit dextra iustitiæ. Potest etiã p agrũ, sacra scriptura, aut cõuersatio sancta ac virtuosa intelligi: in q̃ thesaurus siue cœlestis regni amor desideriũve inuenit. Hũc eñ thesaurũ vt obtineas necesse est vẽdere oĩa q̃ habes, & emere agrũ illũ. Oportet, te, inq̃ abnegare oĩa, q̃ priuato cupis diligisve amore, q̃ cœleste desideriũ in te introducat: Nisi eñ teipsum & oĩa relinqueris, thesaurũ hũc nõ possidebis. Vide, qa nõ dicit, illũ emisse thesaurũ, sed agrũ in q̃ situs est thesaurus. Nõ eñ sunt cõdignę passiões, q̃ modo nec labores sufficiũt nostri ad futurã gloriã q̃ reuelabit in nobis. Sed emit, inqt, agrũ illũ. Desiderijs eñ carnalibus abnegatis, spũalia celestiaq; succedũt: & mortificata carne, reflorescit spũs. Itaq; quantũ à terrenis difiũgimur, tãto cœlestibus donis, qbus felicitatis æternæ efficiamur digni, magis ditamur. Potest hic q̃q; virginibus sanctis applicari parabola hęc, vt sit thesaurus in agro, virginitas in carne. Est eñ reuera nobilissimus thesaurus præclara virginitas, Angelorũ soror & cognata q̃uis speciosior, iuxta Ambrosiũ & Hieronymũ, sit virginũ victoria ac corona, q̃ angelorũ. Angeli eñ sine carne viuunt, virgines vero in carne etiã triũphant. Narrãtur autẽ hic tria de thesauro, virginitati cõgruentia, imo & necessaria. Refert eñ hic thesaurus, inuentus, absconsus, & bonis alijs, quæ ppter illũ distrahunt, seu vendun tur, platus. Nõ potest aũt thesaurus hic inueniri in luxuriosis, nec potest abscondi in superbis, ac inaniter gloriosis, nec præfertur bonis temporalibus in auaris. Quot enim superantur, vt nubant concupiscentia carnis? Quot puellas ad matrimoniũ, relicta virginitate, trahit superbia vt maritos obtineãt honoratos ac nobiles? Quot denique virginitatem cõtemnũt, temporalia amantes bona, si maritos sperant opulentos? Virginitas igit pudicitiaque casta, thesaurum nouit inuenire, humilitas hũc nouit abscondere. Paupertas, hoc est, paupertatis amor nouit thesaurũ hunc bonis oĩbus terrenis pferre. Hoc modo Barbara, Agnes, Agatha, Margaretha, alięq; virgines sanctæ thesaurũ inuenerunt, absconderunt, & terrenis omnibus prætulerunt.

Thesaur^o cœlestis q inueniat.

Gregori.

Thesauru absconditus quid sit.

Matt. 5

Matt. 6

E

Ager mysticus qs sit.

Ager qui mystice cõparetur Rom. 8

virginitas in carnis quare nus vocet thesaurus in agro Ambrosi. Hierony.

Virginitati sacræ q̃nã stulte à stultis p̃ferãtur.

Iterũm simile est regnum cœlorum homini negociatori quærẽti bonas margaritas. Inuenta autem vna præciosa margarita, abijt & vendidit omnia quæ habuit & emit eam.

F

Hic regnum accipitur cœlorũ p militãte Ecclesia, quasi diceret: Negociũ agit in Ecclesia, quasi negociatoris qui bonas margaritas requirit. Per negociatorem, q libet homo Christianus intelligitur, qui vilia cuncta à se abdicat, puta caduca tran sitoria

Regnum cœlorũ significari hic Ecclesiam militantem.

Negociator qnam

dicit mystice. fitoria, temporalia, terrena & carnalia: hęc dat, hoc est, Dei amore se illis priuat, vt virtutes, Dei dona, spiritualia æternaque à Deo munera recipiat. Vendere enim illius est terrena pro cœlestibus commutare. Vna autem præciosior alijs margaritis, est paupertas spiritus, cui deest amor priuatus, superbia, inuidia, auaritia, propria voluntas, & huiusmodi. Pro hac obtinenda, multa sunt deserenda, atque abijcienda, q bus comparetur. Potest autem in festo virginum applicari ad virginitatem, quæ præciosissima est margarita. Pro cuius adeptione q̃q; vt emat multa sunt eroganda, multis carendum, multa subtrahenda. Neque enim omnis virginitas, præciosissima hic margarita dicitur. Sunt enim virgines carne, sed non voluntate, quæ optarēt maritos, aut quæ aliquando, si fortuna arriserit, meditantur nubere. Harum integritas non admodum præferenda est, vt dici possit margarita. Neq; enim virginitas à Deo coronatur, nisi ea quæ Dei seruatur amore. Quæ si Deo dicata fuerit, vt omnis trūcetur nubendi voluntas, & virginitatis placeat perseuerantia, roboreturque sic pmanendi propositum, vt arridentibus quibuscunq; mundi felicitatibus, aut conditionibus, nolit mulier à virginitatis proposito discedere: sed Christo tanquam sponso, innupta virgo permanere, iam virginitas dicitur præciosa margarita: quæ non ideo tantum placet Deo, quia virginitas, nec ꝓpterea solum aureola à Deo coronanda, quia seruata est: sed idcirco magis, qa Deo dicata est, cum proposito semper ita manēdi, vt Ambrosius & Augustinus asserunt, & Dei amore seruata. Huiusmodi virgines fuerunt, hæc sancta martyr Barbara aliæq; multæ, quæ spretis diuitijs, spretis honoribus, spretis denique nuptijs regum, cūctisque mundi pmissionibus, maluerūt Christo domino desponsari, ac in virginitate viuere, mortemq; ac cruciatus maximos sustinere, quam carnis pollutionibus, fœdisque delectationibus contaminari.

Margarita vti signet spūs pauptatē

Virginitas carnis qñ dicat præciosa margarita

Aureola qñ virginitas coronanda

Ambrosi⁹ Augusti.

G Potes nihilominus in pręciosa margarita intelligi æterna increataq; Dei sapientia Iesus Dei filius Christus dominus noster: cuius amore vendit omnia, quę habet, hoc est omnia contemnit, etiam seipsum, omnia, quomodo Paulus ait, arbitrās vt stercora, vt Christū lucrifaciat. Et hæc expositio iterū optime sanctis quadrat virginibus, quæ p Christi abrenunciāt amore, carni, mundo, cunctisq; desiderijs.. Nisi enim renunciarent, nō solū oībus, quę possidēt, sed etiā sibijpsis quō p̄ciosam illā vnā, cui nulla est alia æqualis, margaritā cōpararēt, aut quō pro Christo corpore consentirēt occidi, si vicijs concupiscentijsq; malis nō ante voluissent mori? Quod si per margaritam præciosam, beatitudinem aut regnum intelligimus cœlorum, omnibus applicatur Christianis. Est autem adeo præciosa hæc margarita, vt nisi venditis omnibus, non possit emi. Tam vilis quoq;, vt sola valeat bona voluntate comparari. Solēt autem negotiatores, non pericula latronum formidare, non maris horrere tempestates, non famē non sitim, laborēve vllū. Si enim illa fugerent, negotiari nōpossent. Et Christianus pro Dei amore, pro æterna beatitudineque nullum debet refugere laborem, nullam recusare aduersitatem, nō probrum, non contemptū laboremve, aut incommodum vllum. Huiusmodi fuit negociator beatus Paulus, q dixit: Quis nos separabit à charitate Christi? Tribulatio, an angustia? an persecutio? an fames? an nuditas? an periculū? an gladius? Certus sum autem, quia neq; mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque potestates, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profunditas, neque creatura aliqua poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu.

Sapientia æterna Iesus Christus vtinominetur margarita p̄ciosa. Phil.3

Margaritam p̄ciosam signare æternā beatitudinem.

Negotiari pbe q̄nam debeat quiuis Christianus p p̄ciosa margarita Rom.8

Iterum simile est regnum cœlorum sagenæ missæ in mare, & ex omni genere piscium congreganti. Quam, cum impleta esset, educētes, & secus littus sedentes, elegerūt bonos in vasa sua: malos autem foras miserunt.

Tertiam hic contexit parabolam, de sagena missa in mare. Mare seculum intelligit, in q pinde ac in mari semp tēpestates, creberrimaq; pericula versant. Piscatores aūt qui sagenam in mare mittūt, Sicut p̄dicatores sancti, qui sagenam prædicationis verbi Dei expandunt, & ad capiendos extrahendosq; de profundo maris, hoc est, seculi, pisces, id est, homines, diuini verbi auditores mittunt. Est igitur, inquit, simile regnum cœlorum sagenæ missæ in mari,

Mare vti significet seculum p̄sens

Piscatores vt sint prędicatores veritatis

Sagena mysticeqd sit. mari. Regnum cœlorum, vt supra dixi, ecclesia militans dicit. Hæc sagenam prædicationis diuinæ expandit, qua pisces cuiuscunque generis, seu omne genus hominum, id est, tam bonos, q̃ malos in ꝓfundo seculi demersos, capit, ad littusq; perducit. Cõgregat eñ hic tam electos q̃ nõ electos: sed vbi impleta fuerit sagena, puta circa mũdi finẽ, tũc extrahet, piscesq; educet oẽs ad littus, vt segregentur boni à malis. Littus maris vt significet finẽ mundi. Itaq; Ecclesia triumphans, quæ est in cœlo, solos recipit bonos. Porro Ecclesia militans, tam bonos, quam malos recipit: sed in fine discernẽs, diuidit. Siquidem bonos reponet in vasa sua, id est, in cœlestes mansiones, malos in gehennam.

Sic erit in consummatione seculi. Exibunt angeli, & separabunt malos de medio iustorum, & mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus, & stridor dentium.

H Hoc idem alibi dicit: Cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, cõgregabunt ante eum omnes gentes: & separabit eos ab inuicem, sicut pastor segregat oues ab hædis &c. Matt. 25 Et alibi: Sinite vtraque, id est, triticum cum zizania crescere vsque ad messem. Matt. 13 Et tempore messis dicam messoribus: Colligite primum zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum: triticum autem congregate in horreũ meum. Separatio electorũ à reprobis q̃ fiet. Separatio nanque erit electorum à reprobis, vt illi à dextris, hi constituantur à sinistris: & tunc illis q à dextris sunt, dicturus est: Venite benedicti patris mei &c. Matt. 25 His ꝟo q à sinistris erũt. Dicet: Ite maledicti in ignem æternum, &c. Ibidem. De similibus quoq; hic dicitur: Exibunt angeli & separabunt malos de medio iustorum, & mittent eos in caminum ignis. Angelorũ ministerium in extremo iudicio cuiusmodi erit. Quamuis eñ resurrectio mortuoꝝ, retributioq; ęterna nõ fiat, nisi autoritate virtuteq; diuina: multa tñ hic fient angeloꝝ ministeria, q suscitãdoꝝ cineres creduntur collecturi, ab impijs iustos segregaturi, prolataque sententia, ac terra os suum aperiente, reprobos inuoluturi, igneque conflagrationis in infernum præcipitaturi: vbi erit fletus & stridor dentium. Flet⁹, stridorq; dentium quõ intelligat. Fletus quidem propter intolerabiles suppliciorum infernalium dolores: sed stridor dentium propter vehementissimũ frigus. Erit enim in inferno ardentissimus incendij ęstus, & vehementissimum frigus, vt de vno trãseãt in aliud, nõ ꝑ remissionẽ, aut defectionemq; alterius: sed de vehemẽtissimo calore subito ad vehementissimũ frigus, quõ scriptum est. Ad nimium calorẽ transeat ab aquis niuium. Iob 14 Hæc audientes filij cogitate modo, quamdiu estis in itinere, quid vobis euenturum sit in termino viæ, hoc est, in fine vitę vestræ. Matt. 7 Lucæ 13 Modo laborate, modo sudate, & contendite per angustam portam intrare, ne infructuose vobis cõtingat sero pœnitere, nimium ardere, flereque ac stridere dentibus.

Intellexistis hęc omnia? Dicunt ei: Etiam. Ait illis: Ideo omnis scriba doctus in regno cœlorum, similis est hoĩ paterfamilias, q profert de thesauro suo noua & vetera.

Postquam parabolas has dixerat dñs, interrogauit Apostolos, an oĩa, q̃ dixerat, intellexissent, non nesciens quid intellexissent, aut non intellexissent: sed occasionẽ quærens, ad eorum verba inferendi ea quę sequuntur. Nam cum se intellexisse hęc omnia responderent, Ideo, inquit, dico vobis, quod omnis Scriba doctus in regno cœlorum, similis, &c. Scribę docti & notarij Christi vti fuerint apostoli sancti. Apostolos, Scribas & doctos, vtpote Christi (vt ita dicam) notarios vocat, qui legẽ Dei in mentibus audientium scribebant, quos similes vult esse homini patrifamilias, qui suæ familiæ de thesauro suo profert & noua & vetera, hoc est, pecunias, vasa, vestes, cęteraq; id genus, quæ curare habet, producit, iuxta exigentiam cuiuscunque consolandi aut fouendi. Ita prædicator aut Apostolus quoq; de thesauro sacrarum scripturarum quicqd nouerit vtile fore, aut congruum, proferre debet, Siue id fuerit ex veteri testamento, siue ex nouo. Quomodo enim paterfamilias omnia in refectionem, & consolationem & in vtilitatem suæ ordinat familiæ, ita prædicator apostolusve non ignorare debet, quid Christi conueniat familiæ, vnde regat, & qbus sustẽtet: ideoq; ad manũ sunt ei necessaria, vt habeat promptam vtramque scripturam, notitiamq; tam veteris, quam noui testamenti, vnde queat ꝓducere, ea quæ hominibus docendis sint vtilia de Christo Iesu domino nostro, qui est benedictus in secula, Amen.

SERMO IN EODEM festo. Quibus extollenda sit diua sponsa Christi Barbara encomĳs, quomodo ve sancti ꝓ sibi deuotis iudicem interpellent.

I

Laudabit vsq; ad mortem anima mea dominum: quoniam eruis sustinentes te, & liberas eos de omni angustia dominus Deus noster. Ecclesiastici LI. Hæc verba fratres & filĳ charissimi optime in Christi sponsam quadrant sanctam Barbaram: quandoquidem mira Dei beneficia ipsa in conuersione, in vita, in passione denique & in morte sua experta est. Quæ omnia (quia nihil sibi eorum vsurpauit, in laudẽ suam nihil arrogauit, nihil tribuit sibi: in Deum vero retulit omnia) illius esse dona, nihilq; ibi suum, perfectissima humilitate cognoscens, propterea dixit: Laudabit vsque ad mortem anima mea dominum, & cætera. In conuersione nanque illius quis Dei bonitatem digne collaudet, qui absque hominis eruditione illam preueniens, illuminauit adeo, vt naturali quoque lumine simulachrorum, deorum q; multiformium deprehenderet vanitatem: Adeo nanque rationis lumen in ea præualuit, vt ea, quæ facta sunt, quæ instituta sunt, quæ aliquando non fuerunt, viliora crederet esse ĳs, qui cultum venerationemque illis instituerunt. Quamobrem eos quoq; deos q ab hominibus colebantur (quandoquidẽ homines olim fuere) iudicabat prorsus nihil posse numinis habere, sed necessarium fore, vt aliqua virtus sit omnipotens omnia sciens, omnia creans ac regens, infinita, sine tempore, numero & mensura, quæ ante oĩa sempiterna ac indeficiens fuerit, à qua omnia reliqua, quæ habent esse, inceperint, quæ iustius diuinitatis & rem & nomen habeat quam ea, quorum nomen ac honor (sine virtute) ex aliorum pendet voluntate & institutione. Pro hac itaque sui illuminatione laudat te Iesu bone sancta Barbara puella sapientissima, qua deorum tum vanitatem, tum stultitiam deprehendens, illos respuit, & in tui desideriũ amoremq; (licet nondum te ꝑfecte cognosceret) tua illustrata gratia exarsit. Tu enim ipsam, vt te quæreret, tu vt ꝑfectius te cuperet & cognosceret, & amaret, es excitasti. Tu inueniẽdũ ei te obtulisti. Nã vbi seruũ tuum Origenem veræ diuinitatis audisset Alexandriæ doctorẽ, cõfestim illi literas scribens, & tui veræq; fidei sibi petĳt notitiã inferri. Quod, te cũcta dirigẽte, quõ petiuit, ab Origenis quodã discipulo clã ad se missum edocta impetrauit. Pro ĳs, inq̃, ꝑclare sponsæ tuæ Barbaræ anima laudabit vsq; ad mortẽ te dñm, qm̃ eruis sustinentes te à caligine ꝑfidiæ & errorum tenebris, ad veri luminis tui notitiã, q̃d in mundũ venit illuminare eos, qui in tenebris & in vmbra mortis sunt, ad dirigẽdos pedes suos in viã pacis.

In conuersione diuæ Barbaræ q̃ fuerit admirabilis De⁹ & laudandus

Gen. 1. Sapien. 1

Luce 1

K Itaq; in sanctæ Barbaræ vita mirabilis valde, atque laudandus apparuit dñs. Siquidem in turri, quã pater eius paganus illi construxerat, lectioni sanctorum librorum, quos Origines illi miserat, abstinentiæ, ieiunĳs, orationi atque vigilĳs deuotissime solitaria insudabat. Super omnia autem, fauente etiã patre, qui ob sui dilectionem putabat id fieri, & ꝓpterea turrim pulcherrimam ei fecit ædificari, ꝑciosissimũ virginitatis thesaurũ Christo, quem tota amabat corde, custodiebat. Videns vero in turri sibi constructa duas tantum esse fenestras, his tertiam adĳci contra patris mandatum iussit, vt exercitium pariter & occasionem sanctæ Trinitatis adorãdæ colendæq; inde sumeret. Progrediens deinde longius lauacrum sibi à patre paratum inuenit sculptum, miroque artificio ornatum. Quod introiens, dum aqua abesset, dñm rogauit, & mox aqua vsq; ad eius vmbelicum impletum est: in quo à præcursore dominique Baptista Ioanne baptizata est. Pro ĳs alĳsq; multis in vita sua acceptis beneficĳs, quæ prætergrediens ad eius vitam legendam vos mitto, inqt beata Barbara: Laudabit vsque ad mortẽ aĩa mea dñm, &c̃. Cognouit enim omnia Dei esse dona gratis sibi collata, ꝓ qbus ita gratias agendas Deo sciebat, quõ eadẽ dona cognouit haud esse negligẽda.

In vita sanctæ Barbaræ q̃ fuerit de⁹ admirabilis & laudandus

Barbara quo modo fuerit baptizata

L In passione vero sua benignitatẽ Dei clementissimã expta est. A qbusdã eñi grauibus tormentis illam eripuit, in qbusdam fortitudinem dedit & tolerantiam: charitate quoque constantissima ac ignea cor eius succẽdit vt nõ solũ tolerabilia, verum desiderabilia, quæ patiebatur etiam redderentur, licet naturæ alioqui horrida erant. Cæterũ, inquis: si naturæ erant horribilia, quomodo de

In passione S. Barbaræ vti de⁹ fuerit admirabilis & laudandus.

do desiderabilia facta sunt? Id patiendi fecit causa. Haudquaquã enim pro se, sed p Christo passa est, cuius amor adeo pectori eius erat impressus, adeo erat feruens, adeo suauis, vt dulcia ac leuia ei viderent, quęcunque in eius gloriam ferre potuisset. Itaque gaudebat ansam occasionemque sibi præberi, quo suum Christo amorem posset ostendere. Proinde patre demum redeunte (longius enim absens fuerat) postq̃ tertiam vidit in turri fenestram contra suum mandatum factam, à filia huius rationem sciscitatur. Quæ nihil metuens patrẽ veram diuinitatem eandemq; vnã in psona rum trinitate prædicabat: fallentem vero ac vanam esse simulachrorum imposturã. Iratus itaque pater, per seipsum primo licet eam flagellasset, tamen Martiano præsidi, qui nullla miseratione commotus neruis iubet thaurinis eam expoliatam cædi, obtulit. Ibi dum fuso sanguine liuidas acerbasque sustineret plagas (vtpote quibus sal crepitans iniectum fuerat) atque in teterrimum carcerem reducta foret, Iesus illi apparuit, eius amator sponsusq; pijssimus, dicens: Præelecta filia mea ac sponsa Barbara confide atq; confortare, quoniam copiosum magnumq; gaudium fit in cœlo sup tua passione. Quo hæc dicente, eius plagæ omnes sanatæ sunt.

Iesus suã sponsam Barbaram pœnis cõstitutam confortat ac sanat

M Pro hoc quoque laudauit te dulcis Iesu Barbaræ aĩa vsque ad mortẽ, quoniã nõ solũ à pœnis his liberasti sponsam tuam, verũ etiã fortitudinem animiq; constantiã illi indidisti, vt sermonibus veritatis cõfutaret, torqueretque & tyrãnos, & quoscunq; veritatis ac fidei tuæ hostes. Nam quum postea in equulio esset iubente Martiano, pedibus sursum erectis, suspensa & arpaginibus latera eius lacerarent, lãpadarumque, hoc est, facium ardentiũ applicatiõe vrerent, lamineq; ferreæ ignitæ adhiberent, quæ vulnera, vnde sanguis vbertim fluebat, carnemq; torrerent, qs eã, vt ferre hæc posset, interea etiã psallentem ac te laudantem confortauit, nisi tu, qui eruis sustinentes te, & liberas de omni angustia dominus Deus noster? Deinde cum equuleo deposita, versoque capite in stipite esset ligata, & caput eius malleis ferreis tunderetur, atque subinde mãmillæ eius gladijs desecarent obtusis, quis ei hanc dedit fortitudinem, vt tyrannum etiam ludens obiurgaret, dicens, Quid, in me secas fœmineum decus? Vis me virum efficere? & reliqua, quę non nisi spiritu sancto charitateq; Dei plena potuit dicere: pfecto tu solus. Ad hæc cum furiosus Martianus nudam vulneribusq; sauciatã per prouinciam iusserat ignominiose duci, dolet quidem Barbara sancta ac pudicissima virgo propter pudicitiam virginalem, quę in virginibus valde est tenera ac verecunda: sustinet tamen. At vero, quia morte ac omnibus erat illi pœnis hæc ignominia atque honestatis denudatio grauior, pudicitiæ gerit curam, atque protegumento suæ nuditatis tibi sponso suo supplicat. Qua oratione fusa mox adest angelus, qui stola candidissima eam induit: signansq; illã, omnia simul eius vulnera & dolores adeo abstulit, vt decorem etiam adderet, quam olim habuerat, maiorem. Dulcis Iesu pro hoc laudat te sponsæ tuæ anima vsque ad mortem, qm̃ eruis sustinentes te, &c.

Virginalis pudicitia quãtæ fuerit in beata Barbara tenetitudinis.

N Postremo, circa mortem quoque, quam dictata sententia genitor ei suus intulit, quẽ alium laudaret, cui gratias alteri, quam tibi benignissime Iesu hæc dignissima tua sponsa Barbara ageret, quod in hanc vsq; horam varia ei dedisti pro tui amore tormenta sustinere: vbi in omnibus etiam eidem adfuisti, doloribus atque patiendi virtutem administrasti? Cæterum quãtæ virtutis, quantæ charitatis fuit id, quod hæc gloriosa virgo Barbara in extremis iam vitæ constituta, vtpote iam iamque gladio trucidãda, proximorũ nõ fuit immemor, pro quorũ tam diligenter orans salute, etiã hoc plena fide abs te impetrauit, vt quicũque sui egerit memoriã inuocauerit ve: hoc est, quicunque ipsam aduocauerit ad orandum pro se, illiusque, hoc est, gratiæ ac misericordiæ sibi multiplicis abs te factę fuerit memor, à te suorũ peccatorũ obtineat veniam, & ante mortẽ suam Sacramenti venerabilis recipiat munitionem? Quod qa tu benignissime Iesu exaudire hancq; sponsam tuã consolatione huiusmodi dignatus es, vt sciret & se pro alijs exauditã & ad thronum gloriæ tuæ seipsam vocatam laudabit non solũ ipsa, verum etiã & vniuersa Ecclesia te dominum, quoniã eruis sustinẽtes te, &c.

In morte sanctæ Barbarę q̃ fuerit De° mirabilis

S. Barbara orat p sui memoriã facientibus eam q; inuocantibus.

O Cęterũ, qa multi addubitat de hoc, an iuste hoc debeat credi de sancta Barbara, vel Catharina, vel Margaretha, alijsve sanctis, qui singulares habentur intercessores (tametsi omnes sancti intercedere pro nobis possint) vt ipsi in hac

Sancti q nam p suis deuotis orauerint

vita ita pro sui memoriam agentibus orauerint, quandoquidem quibusdam id superbia, illicitum atque incongruum videtur. De sȗpbia certe nemo habet iudicare, aut in suspitionē trahere sanctos, pſertim in illa hora, qua Christo pro eiusdem amore suscipientes mortem, spiritum suum reddiderunt: nec quis debet iuxta suas passiones vitiosas (si fortasse ipse absque superbia id non posset, quō etiam fortasse alia non potest multo minora) de sanctis impie sentire, qm̄ in hac oratione inuenti sunt huiusmodi sancti humillimi, à superbia prsus alieni, atq; ꝑ Dei honore maxime zelosi, cuius honoris zelo duntaxat inducti hæc orauerunt, & de hoc infra dicemus plura. Verum discutiamus primū an, aut quare, incongruū fuerit sanctā Barbarā, Catharinam aliosve sanctos id orasse, aut quare verisimile non sit id eos orasse, sed scriptor id quispiam asseruerit mendacij ad historiæ reliquæ veritatē? Sed & hoc ante videatur quō orauerunt huiusmodi sancti. Sancta Barbara certe hoc modo orasse legitur. Vt primū ꝑ se orauerat, dn̄o sese agonemque, quē vltimū esset subitura, suū commendans, humilibus atq; supplicibus tandē verbis adiunxit pro suis orās proximis, hoc modo. : Dn̄e Iesu Christe, concede misericorditer ancillæ tuæ gratiā hanc, vt oēs, qui in necessitatibus, seu angustijs suis mei memoriam agentes, fideliter te inuocauerint largiflua tua pietate consolentur: & præcipue passionis meæ ad laudem tuam recolentes, quatenus morte nō præueniantur improuisa, sed vera confessione conterantuur cum munimine perceptionis sacrosancti corporis & sanguinis tui, ne à diabolo illaqueati, faciali gloria tua priuentur. Domine ne memineris peccata eorum in die iudicij, sed ꝑpitiare eis. Scis enim omnium benignissime cōditor, qa caro sumus. Hæc sunt beatę Barbarę orantis verba, quō in eius gestis inuenitur. Cuiusmodi legunt de quibusdā alijs, q̄ parū in verbis differunt qa spiritu, orandiq; intentione consentiunt.

Oratio sanctæ Barbarę ꝑ sibi deuotis.

P Iā ergo interrogo, qd hic absurdum, qd incongruū qd ve illicitum sit in hac oratione? Primo, q̄d orauerit pro alijs, non potest non laudari, tantum abest, vt reꝑhendi possit, quādoqdem iubemur alter ꝑ altero orare, & Paulus ꝑ alijs orans aliorū rursus pro se petiuit orationes. Quod vero orauit ꝑ ijs q

Orare sāctos ꝑ alijs q intelligendum

Iaco. 5

sui acturi essent memoriā, nihil video, qd contineat illicitum. Si mihi licet: imo si à Christo iubeor orare pro calumniantibus & persequentibus me, quare non licet orare pro ijs, qui amant me, aut qui mihi gratulantur aut fauent? Certe puto legem naturæ quoque hoc iubere. Iam si hic amor, aut fauor, aut gratulatio proximi est erga me, propterea quia Christi sum, aut quia existimor esse Christi, vt Christus causa sit, quare mihi hic honor aut gutulatio fiat, quis legens illud Euangelicum, Amen dico vobis, si quis vos receperit, quia Christi estis, &c̄. Et illud: Si quis calicem aquæ frigidæ sitienti dederit in nomine meo, &c̄. dicet aut illius amorem, fauorem aut gratulationem erga me non summopere cōmendabilem, dignamque Christo, cui idē retribuat, qui omnibus retribuit ijs, quicūque suo nomine, hoc est, ad sui honorem, aut sui contemplatione amoreve aliqd egerint aut sustinuerint. Et quare non liceat mihi ijs, q propter Christum me amant aut gratulantur mihi, orare Deum? Sed quæro vltra, an liceat mihi Deum orare ꝑ ijs, qui me inuocant, licet ignorem ipse, an odio amoreve dignus sim? Non video cur non liceat humiliter orare, propter fidem præsertim illius, qui bene de me sentit, & orationibus se meis committit, licet fortas se erret, & plus de me sentiat, quam est sentiendum. Cur enim non liceret mihi dn̄o Deo dicere, Domine Deus meus da illis, q me inuocant (licet adhuc mortalem) hoc est, q ꝑ se postulant à me orari, hæc & illa salutaria, propter humilitatem eorū? Neq; enim propter me orationem meam scio tibi placiturā. Scis eñ tu qa ego nullius sum virtutis coram te: & ideo tu pro bonitate tua, non finas nos falli. Nam etsi errent in me, tamen quomodo debent, bene sentiūt de proximo. Da igitur illis salutem, qui me ad orandum inuocant, aut qui mihi bene faciunt, aut qui mihi bene facturi sunt, aut qui mihi tua beneficia fauent, mihiq; gratulantur aut gratulabunt vnquam: pſertim cū tu sis finis omniū & causa, cur hæc faciant.

Matt. 5

Mat. 10
Mar. 9
Ibidem

Eccle. 8

Q Quare, inquam, hæc oratio foret illicita? imo quare ego ex charitatis debito, non obliger orare pro huiusmodi? Nō quod præstare aliquid possem, sed q̄d ego nequeo pſtare, valeo & debeo emēdicare, ꝑ illis à magno illo, largissimoq; donatore atq; omni benefactore deo, ipsum cū

Oratio hoim mutua qd valeat.

Psalmi

Psalm. 137 Psalmista rogando, vt ipse dominus retribuat p me. Quare non debeam orare pro eiusmodi, qui ex charitate mihi Dei gratiã, Deique beneficia fauent, qui mihi gratulantur, qui bene faciunt, cum horum omniũ, quod dixi, vt fiant, solus est causa, scopus finisq; Deus? Quomodo nõ debeo eos redamare, à quibus intuitu Christi solius me scio amari? Si hoc illicitũ foret, peccasset Paulus, & alijs peccandi occasionem ansamq; præbuisset, quos ipse viuentes adhuc in carne, & de salute propria incertos inuocauit, vt pro se orent. Quare mihi nõ liceret, quod illis licuit, & quod Paulus, vt pro se fieret, flagitauit? Id est, quare non licet mihi orare pro ijs, q à me hoc ipsum postulant, qui fauẽt mihi Dei beneficia & gratiam, qui gratulantur meo profectui? maxime si propterea per hoc nihil desidero, vt habear sanctus talisve, qui possit orare, aut aliquid impetrare: nec locum habeat ambitio huiusmodi in me aliquid, vt cupiã non nihil æstimari: sed potius erubesco, & in me ipso cõfundor, q̃ de me melius sentiũt homines, quam ipse me inuenio? Atque illorum pio errori compatiens, Deumquomodo debeo, rogo, vt ille suppleat pro me, vt quamuis indignus sim ego audiri, ipse tamen faciat illos non indignos propter fidem & suam humilitatem exaudiri. Iam igitur ad sanctam Barbaram transeamus, eiusq; similes sanctos. Ipsa nõ petiuit (vide illius verba) se ad interpellandum inuocari, nec sibi petijt festum, honorem, memoriamve statui: sed rogauit, vt si quis sui memoriam agens, Deum inuocauerit, hoc vel illud obtineat. Quid hic absurdi audis? Nõ petiuit se inuocari, nec petiuit, vt qui se inuocaturi sunt, exaudiãtur, quamuis etsi ita orasset (quod fortasse in sanctorũ aliorum vita legitur) nequaquam orasse perperã putãda foret. Nihil enim orasset aliud, quam isti (quos Paulus inuocauit) orauerũt: qui vtique Deum rogauerunt, vt is, qui se inuocauerat Paulus exaudiret. Hoc modo sancta Barbara quoque orasset (etiam si dixisset, Qui me inuocauerint, hoc est, qui me pro se vt orem, flagitauerint) vt daretur illis hoc, quod illorũ conduceret saluti. Iam vero non dixit, qui me, sed, qui te Christe inuocauerint mei habentes memoriam, id est, misericordiæ tuę in me fulgentis, datu, &c. ridiculum est id esse illicitum cogitare. Deinde (quod fortasse sciolos hos magis torquet) q̃d orauit pro his, q suæ passionis forent memoriam acturi, &c. volunt quidam mox iudicare, quasi corona se martyrij dignam habuerit. Certe, & si de misericordia etiã diuina hoc sensisset, cui omnes alias suas adscripsit victorias, eidemque soli propterea gratias egit, vt se martyrij corona dignam faceret, qui fecerat sui amore vt pateretur dignam, nihil superbi egisset, nec præsumptionis propterea foret arguenda. Tantam enim in se, tamque mirabilem ac exuberantissimam experta iam fuerat in omni vita ac passione sua Dei tum misericordiam, tum munificentiam, vt desperare non posset dignam se (non dico ex se fieri) sed dignam per misericordiam diuinam haberi: atq; faciente id dignatione diuina, tanquam dignam se martyrio misericorditer acceptari. Per multa eñi iã à Deo cœlitus dona, auxilia & bñficia receperat, vnde æternæ salutis confidenter se sperare potuit absq; vlla hæsitatiõe fore participẽ.

2. Thess. 3 (margin, beside "liceret, quod illis licuit")

Oratio S. Barbaræ pro alijs q intelligenda sit. (margin, beside "igitur ad sanctam Barbaram")

R Cõtra blasphemos in sãctos Dei q; amicos.

Hæc si omnia legissent hi, qui modo temere obganniũt, ori silentiũ imponerẽt. Neq; enim spes firmior atq; maxima confidentia de Deo impedit, sed perficit humilitatẽ. Volunt eñi & ipsi oẽs homines salutẽ à Deo sperare, & q̃dammodo certos fore, & tamen diuã Barbarã de sua reddũt salute nõ securam, quasi quæ adeo sibi timere debuerat, vt licet in vita adhuc cõstituta, quod bonis malisq; cõmune est, orare pro alijs propterea non debuisset. Iã vero omnino ne verbum quidem habetur in illius oratione, q̃d id sonaret, quasi martyrij corona, aut sanctitatis noïe, aut vt festiuitas sibi institueretur, dignã se æstimasset, tãetsi merito à dño id sperare potuit, vt inter martyres haberetur apud Deum, quæ iam iamq; pro eius amore genua flectens, gladiũ post alios multos passionũ agones, quas domino confortãte vicerat, erat susceptura. Certe tam ipsa, quam alij tunc sancti non ignorabant, quomodo martyrum tunc fiebant memoriæ (quod ex multis quoq; sanctorũ vita facile colligitur) nẽpe vt ad sepulchra martyrum, aut ad martyrij loca conueniebant pij homines, & ieiunio orationiq; vacantes, Deum laudabant, qui pro magnificentia sua, pro fideiq; suæ exultatione gratiam huic dedisse martyrij atq; victoriam, qua adiutus & tyrannos, & mundũ, & amicos, & carnem suam contempsisset, atq; illi hoc est, Christo nõ absq; sui effusione san

Memoria martyrũ qui olim fiebat.

b iiij gui-

guinis testimonium fidele(quod ipse cum patre & spiritu sancto verus vnusque esset Deus) reddidisset. Iam vide quid fuerit piaculi, vel sanctam Barbaram, vel aliũ quem uis sanctorum orasse se pro ijs, qui diem passionis suæ cum aliqua sui memoria ob seruauerunt, vt propterea à domino misericordiam consequantur. Nam quid aliud sic orans orat, quam, Rogo te domine Iesu pro ijs, qui diem hunc meę recolunt passionis, in qua tu tua me gratia, tuiq; amore, pati ac mortẽ sustinere fecisti & adiuuisti? Qui fragilitatis, inquã, meæ fuerint memores simul ac tuæ virtutis, qui hãc misericordiam tuam mihi fauerint, qua tanta me dignatus es gratia, vt dares & animum & voluntatem pro tuo nomine patiẽdi. Qui deniq; huius diei reminiscuntur mihi gratulãtes, qua ex innumeris me periculis eripuisti, & qui te, dona tua misericordiamq; tuam in me honorauerint, quive pro me tibi gratias egerint, atq; q te pro misericordijs tuis in me relucentibus laudauerint, quandoquidem nunquam ego te satis laudare queo, licet ad mortem vsque te anima mea laudet domine, da eis, quicquid à te salutare petierint. Quid quęso illicitum est sic orasse? Si tibi displicet oratio sanctæ Barbaræ, Deo non dsplicuit, qui libenter annuit eius supplicationi. Nam & quod promisit, innumeris postea per S. Barbaræ spõsę interpositam memoriam se inuocãtibus misericorditer est largitus, & in hodiernũ vsque diẽ, licet te murmurãte, largit. Vana igitur om̃ino est illorum calumnia, vel qui sanctos ita orasse non credũt, aut si ita orauerint, modo eos illicito orasse credũt. Siquidẽ omnia eorũ obiecta inde oriũtur, quod sanctorum gesta vitioso corde, quẽadmodum seipsos sentiunt (vtpote spiritualium rerum, atq; verarum virtutum prorsus inexperti) dijudicant. Dicunt enim temerarium fuisse, q̃d sancti eiusmodi orauerint pro alijs quando ipsi adhuc nesciebãt se saluandos. Hæc eorum indoctissima est iustitia, & stulta omnino obiectio. Nam si propterea non foret orãdum pro alijs, nemini tũc liceret orare (quod cõtra Christi est præceptum) pro suo proximo, quando quidẽ nemo scit an amore, odiove dignus sit. Sed dicunt: Orauit Barbara pro ijs, qui adhuc post mortem suam forẽt sui memores. Et hoc vanum est, inaniterq; obijcitur. Vbi enim scriptum est, pro ijs tantum qui

Eccl. 51

S

Blasphemiæ cõtra inuocatiõnẽ & merita sanctorũ vnde originẽ sum pserint

Eccl. 9 In cauillosos hæreticos.

nobiscum adhuc viuũt, orari debere, non pro futuris neq; pro præteritis? Si ante viginti annos audirem aliquem deliquisse, nõ orabo pro eo, quia ante multos annos hoc peccatũ factum est? Bona verba. Item, si aliqua coniectura æstimo futuros, qui post mortem meam in bono, atq; ex charitate, & dulci Christianoque affectu mei recordabuntur, nũ quamdiu superstes sum, nõ licebit mihi pro eiusmodi orare? Num in vita (quomodo oro pro ijs, qui modo per charitatem me diligunt, aut mihi bonum fauent) non possum orare pro ijs, qui post mortem aut mihi fauebũt, aut me excusabunt, aut charitatis aliquid defuncto impendent, aut saltem Christi intuitu diligunt, atq; suauiter, hoc est, cum affectu charitatis mei recordabuntur? Neminem vix ita desipere puto, qui hoc nefas esse iudicet: imo qui hoc non laudet. Si igitur licet hoc, & laude dignum est, quomodo tunc sunt arguendi sancti, qui legunt pro sui memoriam habituris orasse? Respondes: Non hoc modo negamus, vt illicitum sit orari pro sui memoriã facturis, sed hoc reprehendimus, quod aras, sacrificia, memorias, solennesq; inuocationes sibi statuendas putarũt. Dico omnino id fictum atque falsum esse. Nullus hoc sanctorum optauit, licet quibusdam hoc futurũ à Deo in vita reuelatum sit, paucis tamẽ & humillimis, qui non poterant inde fieri deteriores, sed fundati in humilitate, inde magis humiliabantur, ex tam magna, admirabilique dignatione Dei erga se, quam essent in terris etiam post hanc vitam ab eodem recepturi: quod tamen omnino illis absurdum videbatur vt fieret sibi, vtpote tam indignis, licet non haberent, quo promissiones diuinas aut arguere, aut illis obstrepere, seu non credere deberent. Quomodo enim post mortem (vt inique nonnulli calumniãtur) sibi hoc fieri appeterẽt sancti, aut quomodo honoribus sibi futuris oblectarẽtur, quãdo in vita omnia hæc radicitus à se extirparunt? hoc est, & honores & honoris appetitũ? Absit hoc ab illis, absit etiam à nobis, vt putemus eos vel vnã cogitatiunculam admisisse, qua se fuissent consolati, exultassent, sperassent, desiderassentve sibi honores institui, celebrariq; nomina sua post mortem. Haudquaquã de illis hoc est, sentiendum. Hoc enim omnino commiserunt Deo, quid post mortem sibi fieret

Memorias sui instituendas q nã modo sancti optauerint.

fieret in terris, quandoquidem ne ea quidem quæ viuentibus occurrebant, aliter quam de manu domini acceperunt, in illius gloriam omnia referentes. Non tamen inficias eundum puto, optasse etiam eos & in vita, & in morte, & post mortem suam, vt haberēt qui Deum pro se laudarent, qui benedicerent, qui gratias agerent: quādoquidem impares atq; minores se omni vita sua fuisse agnoscebāt, vt p tot bñficijs, gratijsq; ac Dei donis dignas Deo egissent, agereve possent gratias. Idcirco p alios hoc cupiebāt expleri, atq; in Deo laudando se optabant adiuuari, vt Dei laus, q̄ ipsi minus extulissent, p alios suppleretur. Erat autem hoc non arrogantiæ, sed profundissimæ humilitatis, qua Dei bonitatē, beneficiaq; in se, & e regione suam vilitatē, indignitatemq; perfecte agnoscebant. Inde enim vidētes se ad gratias Deo agendas omnino non sufficere, suaq; omnia nihil æstimantes, cupiebant per quoscunque Deo laudes fieri pro illius beneficijs, quæ in se tāto clariora atq; maiora videbāt, quā to ea indignioribus sibi præ cæteris (vt putabant) hominibus, qui fuissent magis grati, essent collata beneficia. Hoc modo desiderare, vel vsq; in finem mundi haberi memoriam mei, vnde Deo gratiæ agantur & laudes pro me, mihi quoq; peccatori quare non liceat? Omnino enim cupio per alios suppleri, quod ipse negligo: quanto magis id licuit, imo laudari debet in beata Barbara? Absit, absit igitur, vt dixi, in sui honorem aras, aut monumēta sibi beatissimam Barbaram optasse fieri post mortem, quæ in vita propter Christum omnia contempsit, neq; seipsam, neq; aliud quid diligens aliter, quam propter Deum. Quomodo ergo post mortem aliquid posset desiderare, quod in Dei gloriam & laudem non dirigeret, aut quod propter Deum non concupisceret? Tanti enim tūc faciebat Christū, vt non modo pro exaltatione & honore illius sanguinem funderet, verum etiam ad tradendam in mortem animam suam pro eiusdem gloria genua sua iam iamque moritura flectebat. Quomodo igitur tunc adeo potuisset esse cæca, vt ambiret aliquid in illa hora, quo omnes alias virtutes suas obumbraret, aut Christi gratiam amitteret? Nec propterea in hac parte censenda est falsa esse historia, qua ipsa vel alij nonnulli pro sui memoriam agentibus orasse leguntur: quandoquidem & in vita, & post mortem nihil, quam Dei gloriā aliud quæ sierunt. Quamobrem, quomodo licuit illis orare, ita licuit etiam scriptori eorundem orationem manifestando scribere.

T Sancti qd nā potissimum pro sui memoria & veneratione à Deo desiderauerit.

Historia sanctę Barbaræ cur nō possit nisi vera haberi.

Cogitetur de sanctis, quam pure dilexerint Deum, adeo vt nec seipsos amauerint, nec vllam creaturam, nisi quantum in Deo & propter Deum amare tenebantur. Dei autem gloriam pure in se & in omnibus quæsierunt: propter quam & se & reliqua omnia spreuerunt, & secundum hāc normam ea quæ dixisse, egisseve leguntur, intelligantur, tunc non erit, quod obijciant ij, qui cuncta semper in deteriorem iudicant partem, ad hoc nati, vt quæuis aliena, quum ipsi nihil agant laudandum, carpant. Dominus Iesus illis posthac saniorē tribuat mentem, qui est cum patre & spiritu sancto benedictus in secula, Amen.

Amor sanctorum erga Deū quantus fuerit.

IN FESTO S. NICOLAI EPISCOPI, LOco epistolæ, Lectio libri Ecclesiastici, ex capit. quadragesimoquarto, & quadragesimo quinto.

III. Cce sacerdos magnus qui in diebus suis placuit Deo, & inuentus est iustus, & in tempore iracundiæ factus est reconciliatio. Non est inuentus similis illi, qui conseruaret legem excelsi. Ideo iureiurādo fecit illum dominus crescere in plebem suam. Benedictionem omnium gentium dedit illi, & testamentum suum confirmauit super caput eius. Cognouit eum in benedictionibus suis, conseruauit illi misericordiam suam, & inuenit gratiam coram oculis domini.
Eccli 45 Magnificauit eum in conspectu regum, & dedit illi coronam gloriæ,

Statu-

Statuit illi testamentum sempiternum,& dedit illi sacerdotium magnũ, & beatificauit illum in gloria, fungi sacerdotio,& habere laudem in nomine ipsius. Et offerre illi incensum dignum in odorem suauitatis.

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

A

Ectio hęc ex Ecclesiastico sumpta est, ex duobus puto capitibus, à quibus ea quę sanctis cõfessoribus congrua erant, adunata sunt, nonnullis verbis aut sententijs, interim quę minus videbãtur huc idonea, intermissis. Itaq; lectionem Ecclesiæ secuturi ac textum sic legemus: Ecce sacerdos magnus. In veteri testamento sacerdos dicebatur magnus, qui erat põtifex, aut princeps sacerdotum. Porro, in nouo testamẽto pro pontifice aut episcopo sumitur. Fuit autem sacerdos magnus beatus Nicolaus, beatus Augustinus, beatus Ambrosius, beatus Martinus, alijq; innumeri, qui non solum dignitate, præeminẽtiaq;, sed etiam virtute, sapientia, charitate, atque omnium virtutum genere fuere præclari. Sequitur: Qui in diebus suis, dum hic viueret, dum in luce gratiæ ambularet, placuit Deo, qa immaculatum se custodiuit ab hoc seculo, aut innocentiam seruans, aut per pœnitentiam eandem reparans, Dei misericordia & gratia super illum coruscante. Placuit Deo, & erga proximum inuentus est iustus, reddens vnicuique quod suum est, ita vt nulli quid deberet nõ solutum, aut non impletum relinqueret. Et in tempore iracũdiæ, dum ad iram, dumq; ad vindictam Deum excitasset plebs, ipse factus inter Deum & populum arbiter, hoc est, se medium exhibens, & lachrymas, preces, oblationẽque sacrã pro populo Deo offerẽs, factus est plebis ad Deum reconciliatio. Hoc nanque non raro sancti fecere episcopi, qui iram Dei auertentes à populo, & vltionem deprecantes diuinam, plebem quoque ad pœnitentiam induxerunt suorum peccatorũ. Non est inuentus similis illi, qui conseruaret legem excelsi. Non comparatione aliorum sanctorum hoc dictum est, nec vt reliquis contemptis, vnus præferatur omnibus. Solus enim spirituum ponderator est, vt Salomõ ait, Dominus enim est, qui nouit solus quid sit in homine. Nam sanctorum vnicuiq; hoc ad laudem ipsius dicitur, quod non fuerit similis illi, qui conseruaret legẽ excelsi. Varia ... sunt dona Dei, & iuxta Apostolum, Vnusquisq; proprium donum habet à Deo. Quo fit, vt in hoc vnus, in alio alius præemineat: & qui in vna virtute est inferior, in alia ediuerso sit præclarior. Eam ob rem iureiurando, hoc est, tam firmo decreto, quod iusiurandum dici valeat, fecit illum dominus crescere & dilatari perfectione charitatis, omniumq; virtutum in ædificationem plebis suę, cuius est doctor, pater, pastor & episcopus. Benedictionẽ omniũ gentium dedit illi, hoc est, tanta gratiarum perfectione donorum circumvallauit eum, vt beatus dicatur inter omnes gentes, dicaturq; ab omnibus fauorem & gratiã apud omnes inuenisse. Itaq; benedictionem omnium gentium dedit illi dominus, & testamentum suum confirmauit super caput eius, hoc est, in mente illius testamentum legis Euangelicæ confirmauit. Sacerdotum enim est docere populum, explanareq; legem. Quod quomodo quis recte fecerit, si in lege domini non sit eius voluntas, nec in lege eius meditatur die ac nocte? Cognouit eum dñs in benedictionibus suis, tã varia sua in illo dona multiplicans, vt ostẽderit se illum cognoscere, diligere & approbare. Cõseruauit illi misericordiam suam, seruans eum misericorditer à ruina peccati, ne à Deo excidat. Nam vt tanta illi præstaret Deus, id inde fuit, quod inuenit sanctus iste gratiam coram oculis domini. Magnificauit præterea dominus eũ in cõspectu regum. Siquidem S. Nicolaũ vt coram Constãtino, Ambrosium corã Theodosio, Martinum coram Maximo & Valentiniano, Hugonem coram Anglię rege Henrico, virtute, sanctitate, scientia & opinione clarus esset ac magnus, fecit. Et dedit illi coronam gloriæ, vt hic quoq; apud homines autoritate & gloria pręemineret. Sanctis enim episcopis multi admodũ reges se humiliauerunt. Aut coronauit eum corona gloriæ, hoc est, mitra episcopali, quo vt præstantior plebe deuota sit merito, ita etiam esset insignior sacro ornatu. Aut de corona glorię sempiterna intelligitur, quã sanctis prædicatoribus Ecclesięq; docto

Marginalia: Sacerdos magn⁹ qs in veteri, & quis in nouo testamento di ct⁹ fuerit. — Iacobi 1 — Prouer. 16 — 1. Cor. 7 — B — Psalm. 1 — S. Nicolaũ apud qs Deus magnificauerit.

Aureolam deberi martyrib⁹ doctorib⁹ & virginibus. doctoribus, martyribus ac virginibus Deus dabit, quæ aurea & aureola dicitur, singularem. Statuit ei testamentum, Euangelium iuxta quod viueret, sempiternum. Illi enim aliud non succedet, sed in patria cœlesti perficietur. Et dedit illi sacerdotiũ magnũ, puta vt pontificis fungeretur officio. Et beatum illum fecit in gloria cœlesti, in morte eum consolans, & dicens: Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituã: intra in gaudium domini tui. Itaq; dedit illi dominus fungi sacerdotio, & habere laudem non ex seipso, quia nihil vnde laudetur, à seipso habet: sed dedit illi in nomine ipsius, id est, Dei habere laudem, quo in domino laudetur, exultetq; anima ipsius, nec aliam laudem optet aut sentiat, quã vt laudetur Deus. Postremo, illi quoq; dedit Deo offerre incensum dignum, hoc est, feruẽtissimam orationem, quæ vt fumus aromatum ante Deum ascendat Deo digna in odorem suauitatis.

Matth. 25

Lucæ 1

Apoc. 8

EXEGESIS EVANGELIJ, de sancto Nicolao episcopo, siue quouis alio Confessore, pontifice, Matthæi vigesimoquinto.

C

Dominus noster Iesus Christus parabola nos instructurus memorabili fratres ac filij charissimi, nõ hoc vult, vt peccatis, malisq; operibus abstinẽtes, viuamus reliquo tẽpore ociosi: sed docet nos hic, tam etsi mala nõ faciamus opera alia, ipsum ocium, ipsam acediam nobis esse imputariq; in peccatum: propterea quod donis à Deo ad bene operandũ acceptis, non fuerimus ad Dei gloriam vsi. Vult igitur nos pigritiæ & negligentię damnare, si non, vbi cõuenit aut oportet, Dei, ad ipsius gloriã dona expenderimus. Strenuos nos igitur & feruentes Christi decet esse milites, non pigros, aut negligentes, qui Christi honorẽ, animarũ quoq; quærant lucra. Cuius gratia nullis se subtrahant oportet laboribus, nulli indulgeãt ocio, nõ sibi ipsis parcant: sed in omni tempore ad glorificandũ dominum nostrum Iesum Christum, ad eius cultum promouẽdum, ad eius honorem procurandum, ad animarumq; ædificationem impigre & alacres currant. Hoc S. pontifices olim feruẽtissima perfecerũt charitate, operibus pietatis, studijsq; sanctis continuis intenti. Cuiusmodi sanctus fuit Nicolaus, sanctus Martinus, sanctus Augustinus, & innumeri alij: qui animarũ corporumq; necessitatibus subuenientes alienis, talenta à Deo accepta duplicarunt. Siquidem hi verbo doctrinæ reficiebãt auditorum animas, & corpora beneficijs ad hęc necessarijs nihilominus pascebãt. Duplicabant igitur eleemosynam, duplicabãt charitatis beneficium, quando nõ tam corporibus, quam animabus subueniunt proximorum. Alij oratione redimebant carceribus captiuos, & ex diaboli faucibus nihilominus eripuerunt animas prędicatione, quas miserunt ad Christũ. Proinde de cõfessoribus sanctis pontificibus legitur in Ecclesia hoc Euangelium, qui dona à Deo potiora ad regendã, docendamq; plebẽ acceperunt, quare illis vigilandum hæc parabola docet, ne dona hæc sibi credita negligant, ne hæc ociosa finant, & absq; fructu, neve in quęstum humanę laudis aut lucri temporalis, non in Dei honorem ac cultũ, sed in opprobrium improperiumque Iesu Christi eadem expendant. Dicit igitur Euangelista:

Quo pacto qs strenuus fiat miles.

Talenta sibi cõmissa quõ sancti duplicauerint.

Homo quidam peregre proficiscens.

D

Hominem vt re vera erat, se dicit dominus Iesus Christus, qui quamuis Deus erat, in similitudinem tamen hominum factus, & habitu inuentus est vt homo. Itaq; homo hic peregre proficiscens, electis suis formam, conuersationemq; suam, quã aliquãto tempore in mundo exhibuerat humanam, iterum ad patrẽ cœlos ascendens, subtraxit: donec aliquãdo exacturus rationem de singulis operibus nostris, donisq; nobis collatis redeat in eadem forma, qua abierat in cœlum. Ita enim apostolis dictũ est: Hic Iesus q à vobis assumptus est in cœlũ, sic veniet, queadmodum eũ vidistis euntẽ in cœlũ. Dicitur aũt peregre profectus, secundũ B. Gregorij sententiã, ideo, qa cũ terra ꝑprius sit carni locus ab eo tẽpore q Adę dictũ est, Terra es, & in terrã ibis. Christus ab hoc loco humanę naturę olim deputato, dũ suũ corpus in cœlũ leuãs abduxit,

Philip. 2
Hominem curse se vocet hic Christus.

Actor. 1

Quõ Christus dicat peregre ꝓfectus.
Gene. 3

xit, quasi in alienum locum peregre profectus est. Caro enim quam adsumpserat dominus Iesus, non ita in terram iuit, ut videret corruptionem, sed e sepulchro resurgens, abijt in cœlum. Verum quum potius Christus in mundo peregrinus fuerit, & tanquam aduena seu colonus, nihil habens propriũ in mundo, habitauerit, quomodo dicendus est peregre in cœlum, vbi locus proprius est beatorum, potissimum corporis gloriosi domini nostri Iesu Christi, abijsse? Respodendum iuxta Chrysostomum, Christum suam quam ad electos habet charitatem hic commendasse: ad regna enim cœlestia, & ad patrem iturus suum vnde descenderat, peregre se profecturum dicit propter charitatem sanctorum, quam ad sanctos suos habebat, quos relinquebat in terris. In mundum enim venies peregrinabatur, quando neminem habebat, qui nomen suum confiteretur. At vbi discipulos habuit, iam paterfamilias factus est: de mundoq; proficiscens, & à suis recedens, iam quasi peregre proficiscebatur. Vt igitur, quantum suos qui erant in mundo diligeret, ostenderet, peregre se abiturum insinuat. De quo Chrysostomus sic loquitur: Vis scire quantum diligat Deus fideles suos? Considera quid passus est pro eis. Si enim magis quam gloriam suam illos amauit, quasi homo moriens pro eis, quid mirum, si maiori dilectione tenebatur sanctorum quos relinquebat in terris, quam dilectione gloriæ, quam habebat in cœlis?

Psalm. 15

Chrysost. Charitatis Christi cõmendatio

Vocauit seruos suos, & tradidit illis bona sua,

E Qui sunt hominis huius serui? Quoniam de prælatis præcipue, puta animarũ custodibus atq; rectoribus, parabolã hanc adfert dominus, qui plena, potioraq;, quã alij multi à domino recipiũt munera, quibus alios dirigere, fouere, atque pascere debent: primo quidem hi intelliguntur, qui curam animarum susceperunt. Nihilominus tamen omnibus ac singulis hæc parabola dicitur à Christo, qua monẽtur non negligere gratiam & dona sibi diuinitus collata. Sunt itaq; Dei aut hominis illius Euangelici, hoc est, Iesu Christi serui quotquot Christus in sui nominis agnitionem uocauit. Huius hominis seruitus, vera est libertas ac gloria. Huius seruitutem nemo sanctorum erubuit, sed pro magna gloria esse se Dei seruos omnes habuerunt. Inde est, quod fere singulis epistolis se præscribendum seruũ Iesu Christi apostolus Paulus dixit. Et Psalmista etiam ait: Quoniam seruus tuus sum ego, & filius ancillæ tuæ. Bona quæ tradidit seruis suis, spiritualia sunt munera, quæ nobis contulit gratiarum: puta, animæ virtutes, sacramenta, eorundemq; dispensationem, gratiasq; gratis datas, imo & merita nostra, illius sunt munera. Quæ ita distribuit, vt non tanquã parcus aut inuidus, nec tanquam acceptor personarum, sed pro fide suscipientiũ, pro diuersitate quoq; officiorum vni plus, alteri minus commisit. Ideo sequitur:

Serui Christi quinã hic vocentur.

Seruitus Dei q̃ sit gloriosa.

Roma. 1 Galat. 1 Psalm. 115

Bona quæ nã seruis suis Deus tradiderit

Et vni dedit quinq; talenta, alij duo, alij vero vnum. Vnicuiq; secundum propriam virtutẽ, & profectus est statim.

Quod vni quinq;, alteri duo, alteri vero vnum commisit, hoc fecit, vt iuxta cuiusque capacitatem, meritumque atq; officium dona sua distribueret. Idem enim dominus omnium, idemq; spiritus dona sua distribuens vnicuiq; sicut vult. Alij enim datur per spiritum, vt Apostolus ait, sermo sapientiæ, alij sermo scientiæ, secundum eundem spiritum: alteri fides in eodem spiritu, alij genera linguarũ, alij operatio virtutum, & alia multa quæ enumerat. Hæc itaq; dona commisit seruis suis, vt in his negocientur, atq; ad lucra, id est, ad diuini honoris augmentum, ad animarumq; ædificationem his vtantur. Per quinq; igitur talenta, secundum Gregorium, dona quinque sensuum corporis intelliguntur, quibus homo exterior regitur. Ei vero q duo talenta accepit, datus est intellectus & operatio, seu intellectus & voluntas, vt quæ agenda sunt homo intelligat, & quæ intellexerit, etiam velit. Quo liquet plura iuxta hunc intellectum cepisse dona eũ qui duo, quam illum, qui quinque talenta accepit. Minus nanq; recipit, qui exteriorum tantum accipit cognitionem, quæ quinq; sensibus agitur, quam is qui intellectũ, id est, interiorum scientiam simul, ac in exteriobus operationem seu prudentiam accipit. Alteri vero, inquit, commisit vnum, id est, solam intelligentiam scripturæ, quo talento seipsum regeret, & alios erudiret. Quomodocun-

1. Cor. 12

Gregor. Talentis quinq; duob' & vno quidnã diuersim insinuetur.

Talentorum parabola qd dñs insinuare voluerit.

modocunq; autem exponãtur hæc secundum numerum talẽta, aut quinq;, aut duo, aut vnum, hoc dominus vult nobis dictũ, neminem esse, qui non aliquod, aut plura receperit à Deo talenta, in quo, aut quibus operari vnumquemq; vult, & ea ad incrementa virtutum, ad iustitiæ profectum, ad proximorum subsidium, & in gloriã Dei conuertere, expendere ac dispensare quisque debeat.

Abijt aũt qui quinq; talenta acceperat, & operatus est in eis, & lucratus est alia quinq;. Similiter & qui duo acceperat, lucratus ẽ alia duo. Qui autem vnum acceperat, abiẽs fodit in terram, & abscondit pecuniam domini sui.

F Vterq; seruus & qui duo, & qui quinque acceperat talẽta, abijt in operationem, & dona sua seu gratiam quã accepit, in alios, iuxta admonitionem Apostoli, administrauit: duplicauitq; talenta, dum donis à Deo acceptis, & pie vsus est in se, & eisdem quoq; proximis seruiens, vtilis fuit. At vero qui vnum duntaxat talẽtum acceperat, abiens illud non studuit multiplicare: cuiusmodi sunt qui scientiam scripturarum, intellectumq; percipiunt, nec tamẽ se, nec alios recta docent. Hoc autem ideo illis cõtingit, vt ex talento, quod acceperunt (siue sit illud gratia eruditionis aut prædicationis donum, aut aliud quodcunq; munus à Deo) nullum referant lucrum, quia illud in terram abscondunt. Qui sunt, inquis, qui talentum suum in terram abscondũt? Qui terrena sapiunt, qui terrena diligunt, puta honores, opes, hominum fauores, ac laudes, aut alia quæcũq; caduca & terrena: vnde eorum affectiones adeo inquinãtur, adeo opplentur, adeo abstrahuntur: adeo etenim huiusmodi caducis impleti sunt, vt nihil illis interim diuinum libeat, sed donum quod à Deo receperũt, interim in terra iaceat sepultum: hoc est, per terrenas cõcupiscentias maneat neglectum ac absque fructu. Iuxta Chrysostomũ, ille qui fodit talentum suum in terram, similis est fatuis virginibus, quæ habẽtes lampades, oleum non habebant. Tam enim ille, quã istę putabant sibi ad salutem, hoc solũ, quod credebant in Christum, sufficere. Neq; enim vere talentum domini sui perdidit, sed in terram abscondit. Quamuis autem nõ perdiderit, reus tamen est damni. Non enim propter hoc solum vnusquisque fit Christianus, vt sit Christianus seruans fidei suę talentum, sed operetur iustitiam Christo. Sicut enim, qui seminandi causa accipiens semen, tempore seminationis non seminauerit, damnum facit domino suo: & si non perdiderit semen, est tamen damnum tantum, quantum poterat lucrum facere, si opportuno tempore seminasset: sic qui accipit fidem Christi, & in hoc seculo seminationis non fuerit operatus iustitiam, & si fidem suam non perdiderit, tamen tãtum videtur peccasse, quantum potuit iustitiam facere, si non neglexisset. Hæc Chrysostomus. Qui bene intellectus, non reor vt in hoc, alijsque locis similibus placeat Lutheranis.

1. Petri 4

Talentum in terram abscondẽtes q sint.

Chrysost.

Matth. 25

Fidem solam non sufficere ad salutẽ

Christianus verus quis sit.

Post multum vero temporis venit dominus seruorum illorum, & posuit rationem cum eis.

G Post multum temporis, puta ab ascẽsione domini, vsque ad iudicium vltimum (grande enim tempus interest) quando dominus reuertetur, atque ad rationem audiendam, iudex sedebit. Sed quia supradictũ est, Christum propterea peregre dici profectum, quod familiã hic in terris sanctorum, hoc est, Ecclesiã sibi asciuerat, quam diligens ab ea discedebat, mirari quis possit, quare ad tẽpus ab electis suis dominus, si adeo eos amabat, hinc in cœlos discessit, aliquando rediturus, & semper cũ sanctis futurus: Hoc pariter ex amore fecit, vt electi in illius absentia per fidem operarẽtur, crescerentque in gratia ipsius, ac probarentur, & gloriam, vitamq; sempiternam sibi acquirerent: hoc est, se idoneos æternæ vitæ exhiberent. Præsente enim Christo fideles probari non poterãt, an vere essent fideles, quoniam quod pręsens est nõ creditur, sed cernitur. Porro quod absens est, non cernitur, sed creditur, quãdo illius offensio cauetur, aut ira eius timetur. Itaque Christo præsente si fideles tẽtationem aliquam propter eundem sustinerent, aut iustum aliquid operarentur, opus illud non videbatur agi ex fide, sed esse in oculis. Seruus enim fidelis ne fit, absente dño probatur: præsente autẽ domino quicquid fecerit, non laus est serui, sed domini. Vt igitur electi Christi crescerent in fide, crescerent

Ecclesiam suam intã ine amans cur Chrs reliqrit, ascendes ad cœlos?

Absentia Christi qd fidelibus profuerit.

in iustitia bonorum operum, redderentque se idoneos vitæ æternæ, expediebat Christū eis ab oculis subtrahi. Quod Christus quoque eos præmonuit & prædixit, dicens: Expedit vobis, vt ad patrem à vobis abeam. Alioqui paracletus non veniet ad vos. Liquet igitur Christum non tam propter suā vtilitatem, quam propter vtilitatem electorū suorum ad cœlos ascēdisse. Itaque post multum temporis, rediīt dominus seruorum illorum, & posuit cum eis rationem. Tunc enim ratio cum seruis ponitur, quando districte à nobis exigit dona sua Deus, quæ tam misericorditer, quam libenter nobis tribuit. Tunc, inquam, exiget, quando ante tribunal (vt Apostolus ait) adstabimus, Christo rationem pro his quæ gessimus, reddituri.

Ioan. 16

Rationem quādo ponat Deus cum seruis suis.

2. Cor. 5

Et accedens qui quinque talenta acceperat, obtulit alia quinque talēta, dicens: Domine, quinque talenta tradidisti mihi, ecce alia quinque superlucratus sum. Ait illi dominus eius: Euge serue bone & fidelis, quia sup pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam: intra in gaudium domini tui.

H Accedit ad dominum fiducia fultus seruus ille, qui quinque acceperat talenta, quoniam testabatur illum conscientia innoxium atque fidelem dño suo fuisse. Cuius manifestum habuit argumētum, quoniam quinque talenta accepta, domino duplicata retulit. Eam ob rem à domino laudatur, quod in his quæ in comparatione æternorū modica sunt, fidelis fuerit. Gratiæ enim dona quinque quę à domino receperat, ad Dei honorem erogauit in sui ac proximorum salutem, eaque per dilectionem Dei & proximi duplicauit: quod est duplicasse talentū. Gratulatur autem dominus seruo, atque ob illius exultans fidelitatem. Euge, inquit, serue bone, & qui iustitiam operatus es, & fuisti fidelis, qui meū quęrens honorem, quæcunque egisti, ad meam retulisti gloriā, non teipsum, sed in te & in proximo tuo meum beneplacitum es zelatus. Quia autē super pauca tibi cōmissa fuisti fidelis, super multa te cōstituam. Vt autem Hieronymus ait, quamlibet omnia quæ in præsenti habemus magna videantur & plurima: comparatiōe tamen futurorum parua & pauca sunt. Hic igitur seruus quoniam terrena fideliter dispensauit, pro temporalibus transitoriisque rebus æternam recepit mercedem, vt sequitur: Intra in gaudium domini tui. Vide, quia non dicit, Intra ad gaudiū domini tui: sed, intra in gaudium domini tui. Suscipe nūc, quę nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Hoc gaudium intra, hoc est, gaudio vndique circunseptus esto, & quasi in gaudiorum medio consiste, quo omni ex parte tibi sit gaudium, sursum ex visione Dei, deorsum ex consideratione inferni aut supplicij quod euaseris, interne ex gloria cōscientiæ, externe ex omnium creaturarum decore.

Gratulari dñm seruo qd sit.

Hierony.

Esaiæ 64
1. Cor. 2
Gaudium dñi intra quid sit.

Accessit autem & qui duo talēta acceperat, & ait: Domine, duo talenta tradidisti mihi, ecce alia duo superlucratus sum. Ait illi dominus eius: Euge serue bone & fidelis, quia sup pauca fuisti fidelis, super multa te constituam: intra in gaudium domini tui.

Vide domini bonitatem, nō iuxta hoc quod plura pauciorave talenta commisit, quod præmiū statuit, sed quia vtrique æque dicit: Intra in gaudium domini tui. Quo vult indicare, non propterea te maiorē habiturum mercedem, quia multorum fuisti dispensator bonorum: sed illud apud Deū respicitur, illud ad præmium, mensurā & differentiam coronarum tribuendarū, inter eos qui pariter vna sunt felicitate beati, discernitur. Examinatur etiam vnusquisque qua dñi talenta dispēsauerit charitate, qua animi deuotione, & qua dño seruierit tum fidelitate, tū alacritate. Inde enī orietur differentia præmiorum, vnde disparitas generata est meritorum. Dicitur igitur illi quoque, vt intret in gaudiū dñi sui. Glorioso nanque certaminis cursu cōsummato, laborumque præsentis vitę studijs atque conatu finitis, gaudium dñi sui intrabit, qui licet quinque hominū milibus prædicauerit, vnā tamē duntaxat animā fuerit lucratus, aut fortasse nullam, nō minus tamē sui studij, laborisque ac charitatis, quam si multas cōuertisset animas, meritum præmiumque habebit. Siquidē miles qui strenue, fortiterque pugnat, non qui feliciter, commēdatur. Postremo, de seruo pigro

Serui fodientis talẽtum in terram pœna quanta.

pigro adijcit, quomodo suum quoq; talẽtum, sed sine lucro is retulerit, nec absq; iniuria & contumelia domini se excusauerit: quem propter pigritiam atq; inutilitatem, quia laborare noluit (tametsi nulla mala de eo opera alia nuncietur) ad domini sui gloriam, proijci in tenebras exteriores iussit. A quibus tam internis, quam externis nos seruet dominus noster Iesus Christus, qui est benedictus in secula, Amen.

SERMO IN EODEM festo. Vera deuotio ad Deum, veraq; perfectio vitæ Christianæ, quare hoc calamitosissimo seculo sint tã in paruo precio ac vsu.

I

Domine preuenisti eum in benedictiõibus dulcedinis. Psalmo vigesimo. Ad bonorum ac pie mœrentium consolationem, ad nonnullorum quoque excitationem filij charissimi tacere nequeo, qui fiat vt tanta fuerit olim deuotio, tanta perfectio, tam vehemens Dei amor, & tam frequens studium apud multos inueniebatur seruiendi Deo: hodie vero raro apud homines inuenitur sanctitas. Hoc, scio, nõ paucos vestrum contristat, qui licet bonæ sint voluntatis, nihil tamen inueniunt in seipsis huiusmodi, quod de pristinis sanctis & legũt, & mirantur. Cumque eadem imitari gestiant, si in se nihil, quod studium hoc feliciter promoueat, inueniant, nullum consilium, nullumque auxilium illis restare putant, adeo vt videatur eis (quamuis ita non sit) omnis conatus suus impendi frustra.

Sciti's cur tanta hodie nõ inueniatur vt olim.

Possunt igitur dari rationes nonnullæ, quare non tanta hodie vt olim inueniatur sanctitas in mundo. Prima est, quod olim crebrius Deus ortum sanctorum mirificauerit, hoc est, in benedictionibus gratiarum præuenerit, vt Psalmista ait, quę in pueris, infantibus, aut etiam in necdum natis comperta sint signa quædam, quæ non solum supra ętatem, sed etiam supra naturam diuinæ gratiæ benedictionem, atque donorum Dei exuberantiam huiusmodi hominibus, aut à puero, aut in baptismo, quam cæteris, datam indicant esse cœlitus largiorem. Inter illos sunt Hieremias, Ioannes Baptista, sanctus Nicolaus, alijque item multi, quos legimus benedictionibus domini præuentos. Cæterũ, quot qui Deo soli inter electos noti, nobis incogniti, à pueritia, baptismi, quam semel receperunt gratiam, nunquam postea amiserunt? Verum vt de sancto Nicolao modo loquamur, cũ paulo ante natus esset infans, & baptizaretur, erectus stetit in pelui. Quis illũ hoc docuit, vt in sacramenti huius perceptione Deo reuerentiam faceret, atq; tanq̃ ad fidei confessionem se erigens, supra naturam ętatis vt Dei miles, staret? Deinde cũ quarta & sexta feria infantulus ieiunaret, semel tantum in die matris vbera sugens, num hoc humanæ prudentiæ, aut infantilis ingenij fuit? Haudquaquam: sed indicabant hęc signa illum adhuc infantem à spiritu regi. Itaq; qui huiusmodi sunt, qui domini benedictione p̃ueniuntur, nihil mirũ est, vt anteeant alios in virtutum perfectione.

Psalm. 20

S. Nicolaꝰ q̃ pacto p̃uentus sit à Deo in benedictionibus diuinis.

K

Secundũ est, quare hodie nõ tam perfecti, vt olim inueniuntur sancti. Quia idem zelus, eadem charitas, idem feruor, idemq; studium & conatus pro assequẽda perfectione nobis, vt olim, hodie non est. Omnia enim deficiunt, atq; à sua auita virtute degenerant. Nihil in ea nobilitate, integritateq; hodie, in qua olim, perseuerat. Quomodo ergo charitas multorum refrigescit, ita necesse est quoque virtutes alias extenuari. Solebant magnopere antiqui peccata, non modo magna lethaliaq;, verumetiam modica, leuissimaq;, quæ nos non vt peccata plangimus, sed honestates, ciuilitates, necessitatesq; arbitramur, imo vt ea, quæ caueri non possint: Ita, inquam, leuissima quæque planxerunt sancti, quomodo nos ne grauissima quidẽ delicta lugemus. Non enim illis ardenter Deum amãtibus videri poterat quicq̃ esse leue aut paruum, quod à Deo nõ probatũ iri haud ignorabant. Non videbatur esse peccatum aliquod illis veniale, sed grauius, dolorosi usq; plangebant, quam nos hodie lethale quoduis peccatum, quamlibet veniale aut exiguum illud foret. Hic feruor, hæc deuotio, qua minima, vel suspecta ne Deo fortasse non placeant, cauebant, & ad arduissima ac molestissima quæq; toleranda se offerebant, parauit Deo locum in illis, quem donis suis, virtutumq; perfectione multifaria illustraret. Hic feruor charitatis & deuotio si esset pariter in nobis, nihil eorum nobis negaret Christus, quæ illis est largitus ad profectũ. Verum, vt de sancto Ni-

Zelus spiritualis p̃fectus q̃ sit hodie modicus.

Matth. 24

Peccata quælibet quanto luctu olim deplanxerint sancti

Sanctitas parentum sancti Nicolai quanta

colao nonnihil dicamus, S. Nicolaus licet esset deo deuotissimus parẽtibus ortus (puta ex his qui post primam prolem Nicolaum coniugiĳ sancti fructum, cœlebem deinceps ducebant vitam) mundum tamen mundiq; gaudia toto pectore respuit Dei amicus, mundo, carni & diabolo perpetuus hostis. Idcirco immaculatus ab hoc seculo vixit, orationi & pietatis operibus die ac nocte vacans. Nam orationi continue vacasse, vel inde eum liquet, quod legimus illum mane præ foribus templi excubias orationum seruasse. Siquidem vbi Smyrnæorum eligendus foret episcopus, & pro eadem re ieiunia, supplicationesque fierent (alio nanq; tunc modo episcopi eligebantur atque hodie) inter episcopos vni autoritate & pietate potiori à Deo dictum est, vt mane expectarent, & quem ante alios primo in oratione excubantem ad fores templi inuenirent, hunc ordinarent episcopum. Quem dum Nicolaum esse inuenissent, licet renitentem, ordinauerunt Smyrnæorum episcopum. Vixit autem episcopus ex innocente innocẽtior, ex simplice simplicior, ex sobrio abstinentior, & ex humili humilior factus. Quum enim singulis præfulgeret virtutibus, nescires qd in sanctissimo viro primum, aut tanquam potissimum foret mirãdum, laudandumve. Erat totus pietati deditus. Vnde in cuiusdam domum qui ex inopia suas filias lupanaribus prostituere cogitarat, cum etiam nõdum foret episcopus, ter auri massam non paruam proiecit, quo filias dotaret, & honeste viueret paup. Captiuos multos inuocatus, liberauit. Nam licet absens corpore, in visione tamẽ ac spiritu tyrãnis regibusq; apparẽs, eos terruit, eos nisi innoxios absoluerẽt, minabatur. Virꝫ misericordiaꝝ eum mundus agnouit, ideo illo adhuc superstite Deũ homines afflicti p S. Nicolai merita, quę Christus ipẽ in eo & cum eo operabatur, inuocabant ac liberabãtur. Quod vero Nicolaus sæpenumero dum Smyrnę foret in oratione cõstitutus, narratur alibi in locis remotissimis periclitantibus adfuisse, aut pręcepisse, aut captos liberasse, non opinãdus est corporis mole inde translatus, aut duobus, quod impossibile est, locis eodẽ simul tẽpore interfuisse: sed credendus est corpore vno in loco fuisse: animo vero aut spiritu, seu mẽte alibi interim fuisse, vbi angelo interim in spẽ Nicolai agẽte & loquẽte, creditus sit adfuisse Nicolaus, & formasse verba. Hoc nãq; modo etiã in veteri testamento sæpe audit dñs loqui, aut Mosi, aut alteri, quãuis non dñs Deus loquatur, sed angelus in persona dñi loquitur: Ego sum dñs Deus tuus. Ita hic credenda ac intelligẽda sunt q̃q;, si quæ huiusmodi in vitis legimus sctõrum: puta q̃sdam sanctos corpore in oculis oĩm vno in loco sedisse inter Missaꝝ solennia, & alio interim loco simul eodemq; tẽpore adfuisse, vbi mortuũ sepeliebant, aut captiuũ redimebant, aut aliud quid simile inter pietatis opa faciebãt. Huiusmodi nãq; nõ raro cõtigerunt S. Nicolao, q variĳs ac multis visus est adesse in mari, in carceribus, aut inter alia pericula cõstitutis, ipsiusq; nomẽ, hoc est, Nicolai, vt intercessor apud Deum illis fieret, inuocãtibus. Qui putãdus tamẽ non est de loco in locũ translatus, sed si alibi p consolationẽ & subuentionem adesse visus est, hoc credendũ est p angelũ in Nicolai specie factũ. Eã tamen ob rem vir misericordiaꝝ vniuerso mundo est agnitus, prædicatorq; veritatis, Deo eius eruditiõi veræ ac sanctæ vitæ incõtaminatæ testimoniũ signis & miraculis tã in vita, q̃ in illius morte perhibẽte. Siquidẽ post multos sanctos labores, post certamina, post lachrymas, post agones deniq; multos cõtra diabolũ, contra mundũq; pro Christi gloria, pro animaꝝq; salute exantlatos. S. Nicolaus dũ spm̃ Deo reddidisset, sepultusq; corpore fuisset, circa eius caput fons cœpit scaturire olei, q̃ in vita misericordiaꝝ virũ fuisse illũ Deus palã oĩbus fecerit, atq; in necessitatibus ac tribulationibus nostris se p illius interuẽtionem inuocãdum doceret. Congruũ nanq; est misericordiam à misericordissimo Deo, interuentione, aut intercessione viri misericordiaꝝ impetrari.

Deuotio sancti Nicolai quanta fuerit.

Episcopos eligendi q̃s mos olim seruari solitus.

S. Nicolai vita q̃bus fuerit virtutibus ornata.

Pietas & misericordia sancti Nicolai, quantæ.

Nicolaus absens q̃nã modo p̃sens sentiebatur.

Exod. 20 Leuit. 19

Fons olei circa se pulchrũ S. Nicolai quid designet.

Tertiũ est, cur pauciores modo, aut nõ in tãta, vt olim, pfectione inueniuntur sancti. In initio nãq; nascẽtis Ecclesiæ, & post tẽpora persecutionũ multi sancti vixerunt episcopi, monachi plures, quos claritate signoꝝ, & mira sanctitate dñs illustrauit, cũ hodie sctũs defecisse oĩs credatur. Quod tamẽ vt tunc ita fieret, necessariũ erat, q̃ intelligeretur sine martyrio posse ad sanctitatis perfectionẽ veniri: disceretur q̃q; q̃ foret vtile ac salubre, in statu monastico viuere: cuius institutor vna cũ tot sanctis viris status huiusmodi professoribus atq; vitæ huiusce-

Psalm. 11 Monasticã vitam olim necessario p miracula nutritam.

huiusceemodi alumnis, tam mira polleret excellentia sanctitatis. Itaq; cum in initio multi varijq; status Ecclesię testimonijs in digerent diuinis, quibus certum fieret huiusmodi statuū obseruatores Dei fore amicos, Deus in singulis statibus licitis, ac bene viuendi ordinibus nonnullos sanctos varijs donis & miraculis reddidit illustres, quos posteri non in miraculis, sed in virtutibus imitandis, sequerentur. Cum igitur miracula non faciunt, sed ostendunt sanctum, quis dubitet his temporibus, cū nullis sit miraculis nūc opus (satis nanq; confirmata tum miraculis, tum sanctorum exemplis est om̄is religio) nec à Deo soleant absque necessitate fieri: quis, inquam, dubitet esse in mundo multos adhuc sanctos, qui licet signis aut miraculis non fulgeant, vitiorum tamen mortificatione, aduersitatū perpessione, plenissima suijpsius ad Deum resignatione, & in tentationum, pressurarumq; patientissima tolerantia creduntur placere Deo, & coram eodem, licet sine externa euidētiq; manifestatione testimonio ve sanctitatis inter sctōs annumerari? Verum est igitur, hodie non admodum multos vt olim, nec admodum illustres cum testimonio signorum ac miraculorum, vt olim, inueniri sanctos. Non tamē vsq; adeo mundo deesse sanctos crediderim Dei secretos, qui licet non vsqueadeo alijs videātur sancti, propterea quod sępe in miserijs hic magnis humiliati, indigni ac viliores alijs videantur hominibus, nec sibijpsis sint manifesti, vtpote in suā vilitatem, imperfectionemq; suos oculos semper habentes apertos: Deo tamē cogniti sunt, & tempore manifestationis ac reuelationis filiorum Dei ab alijs q̄q; cognoscentur fuisse, esseq; filij dilecti, & amici Dei. Hos dicere hodie q̄q; possemus sctōs, licet nō in illa sint euidentia sanctitatis à Deo manifestati, vt priores antiqui. Veruntū charissimi nostra sctitas, nostra pfectio, nostraq; mēsura sit (q operanō habemus virtutū) in agnitiōe nostrę vilitatis, indignitatis, ac prauitatis, quę nos humiliet ac deprimat. Sit q̄q; in desiderijs atq; exercitijs cōtinuis virtutū amorisq; diuini, quæ depressos nō prosternant, sed ad spem expectationeq; erectos roborent.

Miracula q̄ non faciant, sed ostendant sanctitatē

Sanctitas huius seculi hominū indicijs q bus declaretur.

Sanctitas pfectioq; nostra in q̄ sita.

N Duo autem sunt, quæ ad sanctitatē seu ad perfectionē multū conferunt. Primum sagax prudensq; discussio ac inuestigatio occasionū & circūstantiarum circa peccata nostra, quo deprehendamus, quid nobis fuerit causa ruinæ, quidve labēdi occasio. Nisi enī hæc prudenter inuestigemus, nunquam emendabimus, sed ambulabimus vt cæci, qui nesciunt, nisi læsi, vbi impingant, festinamusq; lęti ad perditionē eūtes. Quid enim emendaremus, quando qd in nobis deforme, corrigendumve sit, nō videmus? Sagacissimo igit conatu interiora nostra, motus, intentionesq; animorum nostrorum exploremus, & quicquid in nobis deprehenderimus vitiosum, non relinquatur illud non ejciendum, non castigandū, non mutandum: sed ilico tollatur, eradatur, atque sancta importunitate corrigatur. Nihil in nobisipsis dissimulemus, tametsi emendare nostris id viribus solis non valeamus: possumus tamē omnia quæ Deus nobis pręcepit auxilio diuino, quod nunquā requirentibus illud deest. Idcirco quod secūdo est necessarium, est opportuna, importuna, humilis, iugis, indeficiēs, feruensque ad Deum oratio, qua perpetuos nos mendicos exhibeamus ante Deum. Solēt alij mendici diuitibus, si crebro veniāt crebroq; petant, esse molesti. Deū quantūlibet roges, quātumlibet pro te & pro alijs illum, vt ita dicam, orando fatiges, fatigare nō potes, nec illi molestus esse: sed quo frequentior es in oratione, q̄ sępius obsecras, quo plura petis, eo propterea magis places eidem. Neque enim dando fit pauperior, nec tribuendo laborat, nec audiendo grauatur, nec mendicitatem nostram fastidit: quin potius auaritia hæc sancta, virtutum spiritualiumq; bonorum nostra esuries, illum præcipue delectat. Quapropter in omni re qua tu pro te, vel pro alijs indiges, vbi humana vsus fueris industria, vbive non spreueris aut neglexeris naturæ auxilium, non alio, quam ad Deum curras atq; confugias. Hic omnium curarum & solicitudinum, hic omnium timorum & periculorum tuorum vnicum sit azylum, securum refugium, plena consolatio, adiutoriū certum: nec de assiduitate accedendi, aut sæpius pro pluribus orādi sit tibi verecundia: quin etiam inde maior sit tibi ad Deum fiducia. Quantum autem confidis, tantū impetras. Vbicunq; igitur tibi deesse aliquid percipis, concitus ad Deum recurre, eiusq; ab eo consilium & auxilium implora. Hęc duo si diligenti exercitio frequentaueris, atq; in vsum consuetudineq; duxeris, pro-

Perfectiōi acqrendæ duo necessaria quæ.

Discussio sui homini proficie e volenti necessaria quæ sit.

Mendicos quō nos ante Deū perpetuos exhibeamus.

Azylū omnium periculorū, tētationum, timorum & necessitatū nostrarum vti Deum cōstituamus

O ficies q̃tidie ad meliora. Itaq; filij charissimi prouocet vos deuotio & innocẽtia S. Nicolai ad amorẽ virtutis. Incepit in infantia adhuc matris vbera sugẽs, ieiunare. Subtrahite ẽ[?]so vos pari modo vobisipsis supflua, & quædam delicata nõ necessaria. Obsecro aũt vos p dñm nostrũ Iesũ Christũ nõ pmittatis vos seduci à carnalib. Lutheranis, q ieiunia & castigationes carnis rident, idq; propterea, qa cũ vita eorũ tota in carne sit, ne vilis habeatur hæc atq; carnalis, si quẽpiam abstinentẽ viderint, papisticam mox calumniãtur, & operũ suorum bonorum negociatorẽ nugantur, regniq; cœlorum mercatorem. Iterum rogo vos filij, nõ permittatis vos decipi. Christus quę carni sunt duriora elegit. Quod sancti ad vnum oẽs imitati sunt & docuerunt, maxime Paulus, monẽs vbiq; mortificationem membrorum nostrorũ, crucifixionem corporis, mortificationem exutionẽq; veteris hominis, abnegatiõem desideriorũ nostrorum, atq; secundum spiritum conuersationem sanctam internam, non carnalẽ. Christus q̃q; nonne abnegationẽ & crucis suæ acceptionem docet? Ideo dico, quomodo Christus quæ duriora carni erant, elegit, quõ sancti austera quoq; omnia omnes sibi intulerũt, sic tu fili saltem vitiosa, saltem superflua, saltem non necessaria tua desideria reseca & proscinde. Sub amissione eñi salutis meæ, vnicuiq; dico vestrum: Quoties vel minimum quid desideratum, atque à te cupitũ, optatumve, tibi negaueris, subtraxerisve, idq; Dei feceris amore, qui amarissima quæq; tolerauit, toties Christi vulneribus, quasi is qui medicinã aut vnctionem apponeret, cõsolationem adfers. Toties, inquam, pro bona hac voluntate, pro tui abnegatione, pro intentionis directione à Deo (qui propter Dei amorẽ, rem alio qui dilectã tibi interdixisti) coronã à Deo recipies ęternam. Quid dubitas? Nonne benedicto ore suo veritas dixit, eum qui calicem aquæ dederit frigidæ egenti, habiturum in cœlo mercedem? Quanto magis si rei cupitæ in te delectationem tibi negaueris, hancque Deo in sacrificium obtuleris, Deum tibi concilias, ac propitium, amicumque tibi facies? Vt igitur dixi, si necessaria vobis subtrahere non potestis, saltem subtrahatis superflua, innecessariaque vobis, vt eadem consecretis Deo. Fuit pręterea sanctissimus Nicolaus pudicus, sobrius, & in opera pietatis promptissimus & misericordissimus. Vos quoque caste, sobrie, ac pie viuatis in hoc seculo, & omnem humanitatem, omnem misericordiam, omnem charitatem in oñes egenos ac pauperes dilatatione spiritus ac cordis vestri extẽdite. Iniuriam vobis putate fieri, si egenus aut miser quispiam sine vobis iuuetur ab homine alio. Te quisquis es debitorem omnibus crede, tibi derelictum esse pauperem æstima, cui tu subuenis. Quia diligit te dominus Deus tuus, ideo merendi, placendi ei atq; coronandi te, pro quibus bonis occasiones tibi mittit. Imitare igitur misericordiam sanctissimi Nicolai, vt inuenias tu quoq; misericordiam Christi, qui est cum patre & spiritu sancto benedictus in secula, Amen.

Abstinentia S. Nicolai quõ cuilibet imitanda sit.

Lutherani cur ieiunia castigationesq; carnis rideant.

Christum sanctosq; omnes ea quę carni duriora sunt elegisse ac docuisse. Coloss. 3 Galat. 5 Ephe. 4 Coloss. 3 Titum 2 1. Pet. 2 Lucæ 9 Mat. 10. 16 Luc. 9. 14

Desiderijs vitiosis & superfluis renunciare quã sit Deo gratũ

Vulneribus Christi quõ medicina cõsolationeq; adhibẽda sit

Matth. 10 Marci 9

Titum 2

Misericordia S. Nicolai quõ imitanda.

IN SOLENNITATE CONCEPTIONIS GLOriosissimæ semper virginis Mariæ, lectio loco epistolæ ex Ecclesiastico capite vigesimo quarto.

IIII.
Go quasi vitis fructificaui suauitatem odoris, & flores mei fructus honoris & honestatis. Ego mater pulchrę dilectionis, & timoris, & agnitionis, & sanctæ spei. In me gratia omnis vitę & veritatis, in me omnis spes vitæ & virtutis. Transite ad me omnes qui cõcupiscitis me, & a generatiõibus meis implemini. Spiritus enim meus super mel dulcis, & hæreditas mea super mel & fauum. Memoria mea in generatione seculorum. Qui edunt me, adhuc esurient, & qui bibunt me, adhuc sitient. Qui audit me, non confundetur, & q operantur in me, non peccabunt. Qui elucidant me, vitam æternam habebunt.

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

Ver-

A

Verba huius lectionis charissimi, quamuis de increata, æternaq; sapientia scripta sint & intelligantur, applicantur tamē per spiritualem significationem, beatissimæ semper virgini Mariç, idq; vsu & autoritate Ecclesiæ catholicæ, quæ non errat nec fallitur, quia doctorem ac rectorem sui habat spiritum sanctū, qui idē autor est totius sacræ scripturç, cuius varia esse sensa multiplicesque intelligētias nemo nescit, qui vel aliquid norit. Itaque & nos matris Ecclesiæ irrefragabili autoritate subnixi, sanctosque patres diuinorum scriptorum interpretes vel tractatores secure sectantes, licet hodie improbi quidā vel alioqui nimium rudes putēt quæ de Christo scribuntur, aliis applicari non debere, totā hanc lectionem matri virgini libenter applicabimus: siquidem & sancta mater Ecclesia in diuinis officiis, multa de Christo scripta nedum matri, sed & cæteris Christi membris scienter sapienterque accomodare non dubitat, certa q̄ capiti conueniant, ea facile posse etiam mēbris adiungi, quamuis aliter capiti, aliter membris congruant. Si quis hac de re dubitat legat sanctorum patrum monumenta, & illorum testimoniis verum nos dicere probabit. Sed his propter impbos aut insulsos quosdam obiter præmissis, ad ipsius lectionis interpretationem nos accingamus. Dicit itaq; B. Maria, qua nullus omnino innocentia, sanctitate puritateque ad æternam & increatam sapientiam propius accedit: Ego quasi vitis fructificaui suauitatem odoris. Ego produxi fructū suauitatis Christū Dei filiū, q suauitas est odoris, vtpote olfactū spūalem interiorem hoīs suauiter recreās, potēter alliciēs, ac vehemēter oblectās. Quō eñ fructū suauē, bonū ac viridē pfert vitis odorifera vel dū floret, vel dū vuas pducit, vel dū vino inebriat, ita ego ancilla dñi, ad hoc à Deo, eius mia me pueniēte, electa, Christū, q flos est in incarnatiōe, botrus in passiōe torculari crucis expssus, vinoq; inebriās cœlicę suauitatis, genui. Aut ita: Ego q̄si vitis fructificaui. i. fructū dedi, aut pduxi odoriferū suauemq; qui fructus est odor bonæ famæ (qua euulgata sum Dei vera esse mater) & innocentis vitæ meæ, dispgens se circunquaq;, & neminem non excitās, qn ex tā ingenti bñficio intelligat potissima & p̄ eminētissima gratiæ dona ppterea mihi diuinitus cōcessa. Quis eñ non videt quāta sit bonitas & mīa Dei, q matrem sibi elegit, eā dignā fecit, tot tantisq; gratiis eandem dotauit, propterea q̄d ex ea vellet nasci? Est eñ locutionis modus quidā, q̄ & Paulus vtitur Corin. scribēs: Gratias Deo qui p nos odorē notitię suę manifestat. Et in Cāticis: Curremus in odore vnguētorū tuorū. Itaq; ego q̄si vitis fructificaui suauitatē odoris, aut ex bona fama, & virtute, aut quia odoriferum fructū Christum peperi. Et flores mei fructus, honoris & honestatis. Florem pręcedere fructum nemo ignorat. Maria aūt hic dicit, flores quoq; suos esse quosdam fructus sanctissimæ & lucidissimæ cōtēplationis, affectiōes purissimas ac feruētissimas, venustissimos denique mores, actiōes ædificatorias, v̄ba sapientissima: postremo, oīa signa motus ac gestus virginalis verecundiæ in Maria beatissima virgine ita erant flores, vt nihilominus essent fructus quoque honoris & honestatis. Ita enim omnia in Deum erecta, ita Deo suauiter erāt placētia, ita deniq; ad Dei amorē, ad virtutū quoq; studiū erant singula beatæ Mariæ conuersa, ita vel minima quæq; erāt, siue in moribus, siue in v̄bis beatæ Mariæ ad Dei amorē excitatiua, ædificatoriaq;, vt merito ea, quę in aliis sanctis dicerentur flores, In hac dicantur electissima Dei virgine fructus honoris & honestatis. Ego mater pulchræ dilectionis & timoris, & agnitionis, & sanctę spei. Ex Maria virgine tāquam ex origine virtutum hæc in nobis non generant, nec infunduntur (quia Dei solius hoc opus est) sed qa ipsa hæc filiis Dei īpetrat, īpetrataq; dispensat, tanquam ea cui regnum misericordiæ suæ Deus cōmisit, vt sit ipsa Dei nomine in omnes qui inuocant Deum, aut qui etiam inuocant ipsam propter Deum, tanquam Dei, eiusque donorum dispensatrix, mater, hoc est, imperatrix pulchræ dilectiōis, & timoris, & agnitionis, & sanctæ spei. Aut ita: Ego mater sum pulchræ dilectionis. i. ego sum mater ipsa eius, in q̄ est, & à q̄ pcedit pulchra dilectio. Ego sum q̄ genui eū, in q̄ fons est & scaturigo pulchræ dilectionis. In me, ex collatione & ex autoritate filii mei est potestas impetrandi gratiam omnem vitæ & veritatis, hoc est, spiritualis, virtuosęque vitæ. In me ex commissione est filii mei, tanq̄ in dispēsatri

Maria q recte cōparetur viti.

Lucæ 2

2. Cor. 2

Can. 1

Flores B. Mariæ q̄ q̄les fuerint fructus

B

Quō Maria intelligenda sit pulchræ dilectiōis esse mater.

satricę, oĩs ſpes vitę & virtutis. Trāſite ab affectu rerũ mundanarũ, ad amorē virtutũ, & venite ad me oēs qui cōcupiſtis me, id eſt, q ex deſiderio diligitis me, q meam interuentionem interceſſionemq; & opē deſideratis: & à generationibus meis implemini. Generationes ſuas beatiſſima virgo Maria, vocat operationes ſuas ſanctas, q̃ ex ea veluti fructus ꝓdierũt, nos reficiētes. Spũs eñi meus ſup mel dulcis eſt in ſeipſo, ſuauis ac qetus, qm̃ guſtātibus me, ac dona mihi à Deo collata participantibus mentē exhibeo affectuoſam, piā ac ſuauē. Et hæreditas mea, i. ſpũalia bona gratiarũ, q̃ Deũ amantibus hæreditas ſunt, qppe q terrena cōtēnunt, hæc ſup mel & fauũ dulcia ſunt. Memoria mea nunq̃ pibit, ſed manebit in generatione ſeculorũ. Qui edũt me, adhuc eſuriēt, & q bibũt me, ad huc ſitient. Hoc eſt, q guſtāt experiunturq; meam benignitatē, beneuolentiā, amorē, q experiunt meā, hoc eſt, eā p me tanq̃ p gratiarũ dominicarũ diſpenſatricē, elargitionē clementiſſimā, non ſatiabuntur, nec faſtidiũ bonorum diuinorum, ſed magis famē & ſitim habebũt. Qui meis exhortationibus atque conſilijs obtemperans, audit me ad timorem & amorem filij mei, tā verbo, q̃ exemplo inuitantem, non confundetur, ſed conſequetur ſalutem. Qui operant in me, id eſt, iuxta meā conuerſationem exēplarē viuentes, nō peccabunt in eo ſcilicet quod me imitātur. Qui elucidant me, hoc eſt, qui gloriam meam, qui gratias & dona mihi à Deo collata alijs inſinuant ac manifeſtant, vitam æternam habebunt.

Generationes B. marię ſpiritaliter quæ ſint.

Hęreditas Deũ amantiũ quę ſit

EXEGESIS EVANGELIJ ſolennitatis eiuſdem Matthæi I.

C

ILIVS Dei, qui de honorandis parētibus legē tulit, matrē ſuam nedum in triũphāte, ſed etiā militāte eccleſia mirificeex altauit, reddiditq; eā ſumme venerabilē, multosq; p anni circulũ ſolēnes dies in eius honorē fecit inſtitui & celebrari, idq; adeo, vt etiā diē cōceptionis eius nō ſine nutu diuino colat Eccleſia catholica, nihil dubitans, q ſicut oĩpotēs Deus facile potuerit p ſua virtute, ita & optime nouerit pro ſua ſapientia, & cōueniētiſſime ac libētiſſime voluerit p ſua bonitate eā q̃ futura erat Dei veri vera genetrix, p̄ cunctis creatūris ſingulariter ac pcipue honorare, & ab oĩ omnino p̄ſeruatā cuiuſlibet culpæ macula, ſumus & excellentiſſimus decorare chariſmatibus. Itaq; hodie feſtum agimus diē conceptionis virginis ſacratæ, in quo Euāgelium recitatur ex Matthæi primo cap. deſumptum, quod nos modo exponemus

Liber generationis Ieſu Chriſti filij Dauid, filij Abraham.

Scripturus generationem Ieſu Chriſti Euangeliſta, librũ vocat generationis Euāgeliũ ſuũ, quis non ſola generatio Chriſti, verum etiā totius vitæ eius decurſus, paſſio ac reſurrectio deſcribat. Hoc aũt eā ob rē feciſſe credit, q̊d caput principiumq; noſtræ redemptionis, noſtræq; ſalutis fuerit incarnatio Chriſti. Iuſte igitur ab incarnatione, ſeu à Chriſti generatione liber Euāgelij inſcribitur, quia oĩ admiratione pleniſſimũ eſt, q̊d Deus homo factus eſt. Nominat aũt Chriſtum primo filiũ Dauid, q̃ Abrahæ, licet generatione & ordine Abraham prior fuerit, q̃ Dauid, qa vulgatiſſimũ erat apud omnes, Chriſtũ ex ſemine Dauid eſſe naſciturũ. Vñ Phariſæos cum interrogaret dñs de Chriſto, cuius filius eſſet, dicũt ei: Dauid. In oĩm itaq; ore verſabat, Chriſtũ filiũ eſſe ex Dauid naſciturũ, adeo vt mulier q̊q; Chananæa de finibus ſuis egreſſa, dũ ſalutē poſceret filiæ ſuę, diceret: Miſerere mei fili Dauid, qm̃ filia mea male à dæmonio vexatur. Pueri quoq; in templo cantarent: O ſanna filio Dauid. Multo nanque vicinior recentiorque erat promiſſio Dauid, quam Abrahæ facta. His autem ex omnibus certior, & præcipue de Chriſto eſt facta promiſſio. Siquidem Abrahæ dictum eſt: In ſemine tuo benedicent omnes gentis. In ſemine non immediate ex Abraham nato ſed deriuato, & ex filia Abrahæ immaculatiſſima virgine Maria nato. Porro, Dauidi promiſſus eſt Chriſtus, quando dictum eſt illi: De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam. Dixi autem potiſſime his duobus promiſſionē factā, tanq̃ his qui opinatiſſimę p̄ cæteris fuerint ſanctitatis & dignitatis. Nam Abraham primogenitus Thare fuit ſacerdos

Euangelium ſuum cur Matthæus librum vocet generationis Ieſu Chriſti.

Matt. 22 Chriſtus vti habitus fuerit ab oĩbus pene filius Dauid

Matt. 15

Matt. 21

Gen. 22

Pſal. 131

dos altissimi, non eo ritu, vt postea in lege scripta: sed quomodo sub lege naturæ eo tempore vsque ad Isaac perhibentur primogeniti fuisse sacerdotes benedictionẽ à patribus pro alijs pręcipuam accipiẽtes. Hoc modo Abraham & Isaac in linea generationis domini sacerdotes fuerunt. Dauid vero rex præ alijs nominatur.

Abraham & Isaac q̃ ritu fuerint sacerdotes

Abraham genuit Isaac. Isaac autem genuit Iacob. Iacob autem genuit Iudam & fratres eius.

D

Abraham Isaac genuit supernaturaliter ex Sara coniuge, ideo dicitur p̃ repromissionem genitus Isaac. Fecunditatis nãque duplex habuit eius mater impedimentum. Erat natura sterilis: erat præterea iam ex senio infœcunda atq; inepta ad conceptum. Quocirca diuina effectum est virtute, vt fœcunda efficeretur Sara Isaac filium conceptura: q̃ clarius intelligeretur Christum figurare, quo grandiori miraculo fuisset conceptus. Hoc modo Iacob quoque ex sterili natus est. Scriptum namque est, quod Isaac ad præcandum dominum se contulerit pro vxore infœcunda, vt conciperet. Vnde Isaac, quem generauit Abraham, & Iacob quem Isaac genuerat, filij sunt non solum carnis, sed etiam repromissionis, nõ ob hoc tñ, quod hæreditatem terræ repromissionis (dicente domino ad Abraham, Tibi dabo terram hanc & semini tuo) susceperunt, quæ significabat cœlestem repromissionem, terram videlicet, viuentium, in qua bona dñi se visurũ S. p̃pheta quoq; credidit: sed etiã ob hoc filij promissionis vocantur, quod nõ tã vsu humano, q̃ dono cœlesti, q̃d geniti sint, p̃uenerint. Isaac quoq; genuit Iacob. Et hic Iacob sacerdos fuisse creditur, indutus vestibus Esau valde bonis dum benedictionẽ à patre acciperet Esau primogeniti: cui si nõ vẽdidisset iura primogenituræ, debebãtur. Fuit autem Iacob vir simplex & innocens, visionem crebro habens angelorũ, qui nominis mutatione ab angelo sancto vocatus est Israel. Hic moriturus de Christo multa p̃phetauit, filiosq; suos benedicẽs, sanctissimũ vitæ finẽ habuit. Esau aũt nulla hic mentio fit, quia nihil erãt eius posteri cum Israelitarũ gente ac genere, e q̃ Christi g̃nationis linea deriuat, habituri cõmune. Quod genus in sequenti mox generatione exprimit, q̃ñ dicit: Iacob autem

gen. 21
gala. 3. 4
gen. 11
gen. 21
gen. 25
Isaac & Iacob cur repromissionis vocentur filij
ge. 12. 13
Psal. 26
gene. 25
gene. 27
Iacob quõ fuerit sacerdos ante legem.
gen. 25
Simplicitas Iacob quanta fuerit
gen. 32. 35
gen. 49. 50

genuit Iudam & fratres eius, duodecim .s. patriarchas. Iudas iste non primogenitus fuit, sed quartus filius Iacob, hic tamẽ fratribus suis præponit, propterea q̃d ex eius semine Christus fuerit natus. Habuit nihilominus tribus ex Iuda nata præ alijs hãc claritatem, q̃d ex ea reges orti sint, cultusque Dei deuotior perseuerauerit in tribu Iudæ, quam in reliquis tribubus.

Gen. 29
Iudæ tribus prius legia vñ fluxerũt.
3. Reg. 12

Iudas autẽ genuit Phares, & Zarã de Thamar. Phares aũt genuit Esrõ. Esrom aũt genuit Aram. Arã autem genuit Aminadab. Aminadab autem genuit Naason.

E

Quomodo Iudæ Phares & Zarã peperit Thamar, liber indicat Geneseos. Narrat enim Thamar nurum Iudæ mutatis vestibus meretricẽ existimatã, & à socero cognitam concepisse. Quia cum Iudas dare nollet Selam filium suum Thamar inmaritum, qui fratrum suorũ sine prolibus defunctorum semen suscitaret, Thamar in via, qua Iudam sciuit transiturum mutato habitu sedit (desiderabat eñ de sanctorũ semine prolẽ concipere.) Ille igitur nesciens hanc nurum suam esse, concubuit cũ ea & geminos hos generauit. Itaq; Thamar hos qdem ex fornicatione accepit, nõ tñ hæc nebula fornicationis claritatẽ g̃nationis obfuscat Christi, sed illustrat magis, & misericordissimã eius p̃dicat erga nos dignationem, q̃d nõ solũ p̃ pc̃toribus incarnari, sed etiã de peccatoribus nasci dignatus est. Idcirco cum nullã vt Hieronymus ait, sanctarum posuisset mulierum in generatione Matthæus, non erubuit tñ noĩa earũ matrũ inserere, quas scriptura reprehẽdit. Nã vt ex posterioribus erit manifestum, Rahab q̃que ponit & Bethsabee, & Ruth Moabitis, q̃ mulier licet esset virtutis, alienigena tñ erat, q̃ in Ecclesiã dñi intrare etiã post decimã g̃nerationem lex prohibebat. Quapropter D. Chrysostomus ait: Si nudi tantum hominis genus describeretur, merito has Euãgelista reticuisset. Quia vero de incarnati mysterio Dei scribitur, non modo non tacere, verum etiam ostentare debemus. Venit enim non vt nostra effugeret opprobria, sed vt ea potius extingueret. Quare oĩa opp̃bria quæ p̃pter nos sustinuit, illũ nobis nõ modo nõ redduñt p̃brosum, sed magis gloriosum ex mĩa.

Gen. 38
Hierony.
Deut. 23
Chrysost.
Esaie 53

Docet

Docet quoque in ipso Euangelij vestibulo nobis non gloriandum in parentibus, sed proprijs virtutibus. Itaque Iudas genuit Phares. Hic Phares cum patre suo Iuda ingressus est Aegyptum, vbi genuit Esrom. Esrom quoque ibidem genuit Arã, & Aram Aminadab, Aminadab quoq; in Aegÿpto genuit Naason. Sed vterq; tã pater, q̃ filius cũ Mose Aegyptũ ingressus est. Hic est Aminadab, de quo referunt Hebręi quod mari rubro diuiso, cũ Moses ingrederetur, nemo aliarum tribuum mox sequi ausus fuerit, donec Aminadab cũ tribu sua, in qua præcipuus erat, secutus sit, deinde etiam aliæ tribus sint secutæ.

Gen. 46 2. Para. 2

Aminadab fidelitas & magnanimitas

Naason aũt genuit Salmõ. Salmon aũt genuit Booz de Rahab. Booz autẽ genuit Obed ex Ruth. Obed autem genuit Iesse.

F Naason princeps fuit tribus Iudę, de quo in Numeris legimus, cuius soror Elisabeth vxor fuit Aarõ sacerdotis. Salmõ aũt genuit Booz de Rahab: & Booz genuit Obed ex Ruth. Hic ẽ Salmõ q cũ Iosue terrã intrauit pmissiõis. Porro, Rahab meretrix erat vrbis Hiericho, q̃ exploratores à Iosue missos suscepit, & abscõdit, atq; p fenestrã domus q̃ hærebat muro, ex ciuitate Hiericho, emisit. Deñ capta vrbe cũ ppings amicisq; suis õibus q̃tq̃t illa saluari voluit, & in domo sua cõtinuit, mãsit ex oĩbus incolis oppidi illius salua. Hinc ad Iudaismũ relicta gentilitate conuersa fuit, p batæque vitæ: ob quã rem à Salmone credit desponsata. Sunt q Rahab meretricẽ non fuisse putant, licet sic cognominata fuerit. Aiũt ẽm in Hebræo poni hospitatricẽ. De Booz in historia Ruth legit, vbi q̃d vir syncerus, iustus, castusq; ac timoratus fuerit insinuatur. Ruth v̄o Moabitis aliũ habuerat maritũ filiũ Nohemi, q̃ Nohemi, ob famẽ extra Iudæos ad alienigenas peregrinata fuerat. Ruth itaq; socrũ suã marito defuncto diligens, eidemq; adhærens reuertentẽ ad terrã Iudę comitata est, Ibiq; cũ mulier esset virtutis, à Booz in vxorẽ opulẽte ducta est. Erat aũt, vt dictũ est, alienigena, vtpote Moabitis. Quare nõ tã pro se, q̃ etiã contra se legẽ habuit dñi. Nã lex Mosaica Ammonites & Moabites excludebat ab Ecclesia Iudæorũ penitus. Ex hac parte nõ erat recipiẽda in societatẽ aut cõmunionem filiorum Israel. Ex alia aũt parte, quoniam ex terra Iudæ priorem habuerit maritum absque prole defunctum ei hoc concedebatur. Lex enim prioris mariti fratrem aut propinquum in maritũ ad suscitandum defuncti fratris aut propinq semen concessit. Huic igitur lex iterũ succurrit, vt non solum in ecclesiam dñi intraret, sed etiam in consanguinitate Christi, vtpote q̃ secunda gñatione genuerat Dauid regem. Est itaq; nõ solum in Ecclesiã Iudæorũ ingressa, sed etiã mater regum effecta. Huius aũt gratiæ se fecit dignam, puta vt tali nobilitaretur connubio, quia patriam, cognatos, amicos, parentes & domũ suam reliquit, ad Deum Israel cum sua socru confugiens. De his duabus matribus Rahab & Ruth Chrysostomus ait: Vides, inquit, quia nõ frustra Rahab & Ruth Euangelista intulit mentionem? quarũ vnã alienigenam, alteram etiam meretricem fuisse constat: sed vt disceres idcirco venisse Christum, vt mala nostra deleret oĩa. Nõ enim quasi iudex, sed quasi medicus aduenit. Sicut igitur illi de quibus secundũ carnem natus est, coniuges suscepere meretrices: sic etiam ille fornicatricem hominum naturam sibi copulauit.

Num. 7 Exod. 6

ruth 4 Iosue 2

Iosue 6

Rahab nõ fuisse meretricem.

Ruth 4

Ruth 2

Deut. 23

Deut. 25

Ruth cõtra legem vt mater regum iudæorũ effecta sit

Chrysost.

Iesse autem genuit Dauid regẽ. Dauid aũt rex genuit Salomonẽ ex ea quæ fuit Vriæ. Salomõ autẽ genuit Roboã. Roboã autẽ genuit Abiã. Abia autem genuit Asa. Asa autem genuit Iosapat.

G Supra dictum est Booz ex Ruth Moabiti de Obed generasse: Obed vero Iesse, qui Dauid genuit regem. Est autem Iesse trinomius. Siquidem vocatus est Isai in primo libro Regum, & vocatur hic Iesse, de quo Esaias loquit propheta: Egrediet virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet. Fuit alio quoq; nomine vocatus Nahas. Hic itaq; genuit Dauid regẽ oĩm filiorum minimum. Dauid iste mira fuit pietate in Deũ deuotus, vir Euangelica pfectione insignis. Nam persequutori suo ac hosti Sauli, cum illum in manus suas tradidisset dominus, Dauid non semel pepercit, vitam donauit, omni iniuria abstinuit, illum adorauit, humilimeq; honorauit, se pulicem, canẽ mortuum ac perdicem nominans. Imo postquã in duo crimina gra-

Ruth 4 1. Reg. 16 Iesse nomẽ triplex. Esaiæ 11

Dauid regem Euangelica fuit pfectione insignis

1. Reg. 24 1. Reg. 26

2. Reg. 11

grauia: labi permissus est, homicidij scilicet, & adulterij, & pœnitens Deo reconciliatus est, quantum humiliauit se erga blasphemum Semei, sibi, hoc est, Dauidi regi insultantem? Certe quamuis rex esset, nullam tamen maledicentiæ vicem in illũ retulit, sed ne militem quidem vlcisci regis iniuriam volentem permisit, sed eundẽ cõpescens: Dimitte, inquit, vt maledicat Dauid. Forsan dñs respiciet humilitatem meã, & reddet mihi benedictionẽ p maledictione hac hodierna. Deniq; Absolonem filium fugiens, cũ arcam dñi sacerdos sumere cum Dauid vellet, qua deuotissimus vir magis solaretur fugam suam: nõ est passus rex sanctus vt educeretur arca, sed dimitte, inqt, eã. Si ppitius est mihi dominus, ostẽdet eã mihi iterũ. Quod si me reiecerit, dicẽs: Nõ places: dñs est, q̃d bonum in cõspectu suo videbit, faciat. Vide igit quam humilis & mansuetus, quã pius & Deo deuotus vir fuerit, adeo vt dominus de eo dixisse legatur: Inueni virũ secundum cor meũ.

2.Reg.16 Mansuetudinis quantæ fuerit Dauid erga suos inimicos Ibidem 2.Reg.15

Hic itaque genuit Salomonem ex ea q̃ fuerat vxor Vriæ, hoc est, ex Bethsabee. Nõ tamen hic erat puer, qui p adulterium natus est Salomon (siquidem puer ille infans obijt) sed omnibus fuit filijs Dauid ex Bethsabee (vt quidã volũt) iunior. Post mortem nanq; Vriæ, Dauid Bethsabee accepit vxorem. Ex qua quatuor filios recepit, puta Sammaa, Sobab, Nathan & Salomonem. Fuit itaq; Salomon omniũ iunior, fratrem habens Nathan ex vtroq; parẽte per generationem carnis, nõ vt quidam mentiunt p adoptionẽ Dauidis, q illũ filiũ Vriæ cũ Bethsabee eius matre, dum coniugem sibi copularet eandem, in filiũ sum psisset adoptiuum. Quin potius (vt Philo asserit, cuique Hieronymus consentit) Nathan frater fuit Salomonis ex vtroq; parẽte. Nam nisi fuisset, quõ Christus fuisset filius Dauid, posteritate Salomonis deficiẽte, quam Lucas ascendendo per lineã Nathan ducit vsque ad Dauid? Dauid nanq; cum primogenitus eius Amnon fuisset occisus, Absolon quoq; interemptus, subsecutaq; esset discordia filiorũ discertantiũ, in regno qs patri succederet, iurauit Dauid, hoc est, decreto firmauit, q̃d minimus ex Bethsabee post se regnare inciperet cũ sua posteritate, si quã haberet. Ea aũt deficiente, succederet posteritas Nathan qui p ximus natu fuerat Salomoni, vtpote præter Salomonem inter fratres suos ex matre Bethsabee iunior. Quod & Bethsabee Dauid postea promisit, se nõ reuocaturũ, quando Adoniam à præsumpto propterea regno deposuit, sic dicens: Sicut iuraui tibi per dominum. Per dominum, inquit, quo intelligas domino hoc iuramentum Dauidis placuisse, atque non ex amore carnali Bethsabee, sed ex beneplacito atq; cõstituto diuino emissum. Ergo sicut iuraui tibi, inquit, per dominum Deum Israel, ita fiet: vtpote id quod iuraui, & quod tu desideras impleri, vt Salomon filius tuus regnet super solio meo. Nam diuina iussione hoc gestum in Paralippomenon primo libro Dauid testatur, dum moriturus principibus loquitur, dicens: Dominus elegit Salomonem filium meum, vt sederet sup soliũ meũ. Huius posteritas Salomonis defuit in Ochozia, q filiũ naturalẽ nõ habuit. Itaq; Ochozias ex sola posteritate relictus erat Salomonis. Quo non habente filium, eoque interempto Athalia conata est omne semen regium occidere, puta quod ex linea Nathan fratris Salomonis supererat, & illius stirpi regiæq; dignitati in regno succedere debebat. Seruatus est tamẽ Elih, aut Eliakin ex Ahrasarim ex stirpe Nathan ortus: qui sic dicebatur, vtpote donati lege ac iure successionis in regno: & vocabantur filij ac fratres principis. Vide Breuiarium Philonis. Hic autem Elih, & Eliakim cognminatus est Ioas à Iozabeth sorore Ochoziæ. Nam persecutioni Athaliæ fuit subtractus, & seruatus. Hic primus (vt dixi) ex cathena seu linea Nathan filij Dauid descendens (non tamen putes illũ fuisse Nathan, qui ppheta dicit & sacerdos, sed filiũ Dauid) rex Iudæ est institutus, iuxta decretũ Dauid. Itaq; Dauid genuit Salomonẽ, q regnauit sapiẽs, pius atque deuotus Deo in principio: in fine tamẽ per mulieres deprauatum est cor eius. Ex Salomone natus est Roboam, qui dure loquens plebi, atque cum austeritate imperans, decem tribus vt à se deficerent, ansam præbuit ex Roboam Abia: ex Abia Asa: ex Asa vero Iosaphat natus est. Hi duo reges Asa & Iosaphat inter pios & bonos reges numerantur, licet repræhensione non careant.

Psal.88 Acto.13 2.Reg.12 2.Reg.5 1.Para.3 Nathan qs fuerit. Philo hi. Hieronymus. Lucæ 3 2.Reg.13 2.Reg.18 3.Reg.1 Ibidem 1.Para.18 Salomõis posteritas qñ defecerit 4.Reg.11 4.Reg.11 Ibidem 3.Reg.11 3.Reg.12 3.Reg.15 2.Par.14 3.Reg.15 3.Reg.22

Iosaphat aũt genuit Iorã. Iorã aũt genuit Oziã. Ozias aũt genuit Ioathan

than. Ioathã aũt genuit Achaz. Achaz autem genuit Ezechiam. Ezechias autem genuit Manassen.

H Iosaphat genuit Ioram virum prauũ, q filiam Achab & Iezabel pessimæ ac Gẽtilis fœminæ accepit vxorem, q fratres suos occidit: nec Heliæ est increpationibus correctus.

4.Reg.8

2.Para.21 4.Reg.11 4.Reg.12 4.Reg.14

Hic Iorã dicit hic genuisse Oziam, licet secundum historiæ veritatem, vt Regũ libri testantur, genuerit immediate Ochoziam. Ochozias vero genuit Ioas. Et Ioas genuit Amasiam. Amasias vero genuit Oziam. Tres igitur reges intermedij ab Euangelista intermissi sunt.

Hierony. Hilarius Ioannes Chrysost. 4.Reg.8

Cuius rationem Hieronymus, Hilarius & Chrysostomus assignant, q̃d hoc propterea factũ sit, qa Ioram semini miscuit se impijssimę Iezabel, cuius filiam acceperat vxorem: ideo eius posteritas vsque ad quartã gñationem abijcit, ne in Christi sanctæ gñationis ordine collocetur.

2.Par.26

Hic Ozias tumidus, cũ sibi officium niteret vsurpare sacerdotũ, à Deo lepra in frõte pcussus est. Sentiẽs aũt leprã mox de templo festinauit exire, qa intelligebat dñi plagam: idcirco credit pœnituisse.

4.Reg.15

Genuit is aũt Ioathan, q patre viuente seorsum propter lepram, gubernauit interea palatium vir iustus.

4.Reg.16 4.Reg.18 2.Para.32

Hic genuit Achaz, virum reprobum. Achaz aũt genuit Ezechiam virum optimum, religiosum ac Deũ timentem, adeo vt de illo quartus Regũ liber dicat, quod nec ante, nec post eũ aliqs fuerit regum ei similis.

4.Re.21

4.Reg.20

Hic genuit Manassen. Postquam infirmus lecto decubuerat flens & dominũ orãs. (Nã orãti ad iecit ei ad viuendũ dñs qndecim annos) interim genuit Manassen.

Ezechias rex ꝓpter q̃ causã fleuerit

Vñ volũt Ezechiã non horrore mortis aut metu fleuisse, sed propterea tantũ, quod non relicto semine mori deberet, quo fieret vt e semine suo nõ nasceretur Christus, frustrareturque spe promissionis patribus olim à Deo factæ.

Manasses aũt genuit Amon. Amon aũt genuit Iosiam. Iosias autẽ genuit Iechoniam & fratres eius in trãsmigratione Babylonis. Et post transmigrationem Babylonis, Iechonias genuit Salathiel. Salathiel autem genuit Zorobabel.

I Manasses iste vir fuit flagitiosus, q̃uis ex sancto patre genitus, & Hierusalẽ sanguine repleuisse vsq; ad os scribit. Captus tñ à rege Assiriorum & in carcerẽ coniectus, inter vincula vehementer pœnituit, Deumq; inuocans liberat, & regno restituitur.

4.Reg.21 2.Pa.33

Hic genuit Amon: qui patrẽ suũ in sceleribus, non in pœnitentia delictorum est imitatus.

4.Reg.21

Hic vir sanctissimũ Iosiam genuit. Siquidẽ cũ octo duntaxat esset annorũ Iosias, cœpit quærere dñm. Sub hoc Hieremias quoq; orsus est vaticinari.

2.Para.34 4.Reg.22

Hieremias q̃ tẽpore orsꝰ sit pphetare

Eccl.49

De hoc Iosia Ecclesiasticus loquens, dicit: Memoria Iosiæ in compositione odoris, facta opus pigmentarij, in omniũ ore quasi mel indulcorabit, & vt musica in conuiuio vini.

4.Reg.23 2.Para.36

Hic Iosias, inqt Matthęus, genuit Iechoniam & illius fratres in trãsmigratione Babylonis, hoc est, imminẽte transmigratiõe Iudæorũ in Chaldæam, cuius fuit regia ac metropolis Babylon. Hic Iechonias filius Iosiæ, pater est alterius Iechoniæ, qui post transmigrationem genuit Salathiel.

Hierony.

Vnde, secundum Hieronymum, intermissa est hic generatio, scriptorum vitio, quod ex quarto Regum, & secundo Paralippomenon libris probatur.

4.Reg.24 2.Para.36

Vbi is, qui Iechonias nominatur, natus in transmigratione Babylonis vocatur Ioakim.

Hierony.

Quapropter Hieronymus, Sciamus, inqt, Iechoniã priorẽ ipsum esse, quẽ & Ioakim: secundũ vero filiũ, non patrẽ. Quorũ prior p k & m, hoc est, Ioakim: sequens vero, per ch, & n, hoc est Ioachin scribitur.

Iechoniam fuisse multinominum

Fuit itaq; Iechonias idem, qui & Ioakim, qui filium genuit Ioachin post se regnantem.

Ioachin. 4.Reg.24

Hic tandem sponte se tradidit Nabuchodonosor, abductus in Babylonem.

Hiere.51 & 52

Vbi contra iusiurandum, hoc est contra datam fidem Nabuchodonosor, cum eum posuisset in carcerem, post annos multos tandem à filio huius magni Nabuchodonosor Euilmerodach est liberatus & honoratus valde.

Elich. Neri Lucæ 3

Fuit autẽ & aliud ei nomen, quo vocatus est Elich: sed post liberationem eius ex carcere, vocatus est Neri, quomodo à Luca quoque nominatur. Timebatur autem lucernã ex stirpe Dauid extingui in Israel. Ideo dum in carcere esset, æditus pro eo fertur & cantatus Psalmus octuagesimus septimus: Domine Deus salutis meæ.

Psal.87 Philo.

Dum vero esset liberatus, in gratiarum actionem, teste Philone, æditus est & decantatus Psalmus qui sequitur octuagesimus octauus: Misericordias domini, &c̃. Cui ex carcere liberato,

Psal.88

rato, mox datus est à Deo filius proprio nomine vocatus Mezisebeel, cognomẽ vero Salathiel, q genuit filium Barachiam, q dictus est à principatu Zorobabel, id est, princes captiuitatis Babel. Hic Zorobabel genuit Resa quem Lucas nominat. Obseruandum enim est, q̃d fere oẽs qui post Ioas primum regem ex linea Nathan deficiente stirpe Salomonis, atque ipse Ioas aut binomij aut trinomij fuere. Nã & hic in vicinioribus idem est qui Ioachin: & à Philone Elih: & Neri, tam à Philone, quã à Luca: & hic in Matthęo Iechonias nominatus est. Idem & Mesizebeel aut Mesizehel & Salathiel, Barachias quoque & Zorobabel idem est vir.

Salathiel qs fuerit. Zorobabel qs fuerit & vñ sic dictus sit

Lucæ 3 reges qui namplura nomina habuerũt

Zorobabel aũt genuit Abiud. Abiud autem genuit Eliachim. Eliachim autem genuit Azor. Azor autem genuit Sadoch. Sadoch autem genuit Achim. Achim autem genuit Eliud. Eliud autem genuit Eleazar. Eleazar autem genuit Matthan. Matthan autem genuit Iacob.

K Deficiẽte nobis scriptura sacra ac certissima historia, vnde ꝓbari possint hæ generationes, nihil à nobis dici potest, nisi q̃ modo Euangelista dicit, & intelligi voluit generationes has sibi inuicem fuisse succedentes. Scripsit enim his qui illo tempore viuebant, quibus ignotum non erat, qua linea quorumque nominibus Maria ex semine Dauid duceretur. Hoc enim erat necessarium, si vere recteq; Christus natus ex semine Dauid deberet dici. Hoc, in quam necessarium est Mariam fuisse ex Dauidica stirpe natam. Alioqui Christus non esset filius Dauid. Neque enim satis foret Ioseph ex Dauid deductum, si non Maria quoq; fuerit filia Dauidis, ex qua sola Iesus Dei filius carnem suscepit. Itaq; minor fuit sollicitudo, quam vt clare scriberetur Mariæ genealogia: quandoquidẽ tunc, puta in initio fidei, nemini ex fidelibus erat hæc ignota.

Matthęus qbus suũ Euangelium scripserit

Maria ꝓbari filiã Dauid.

Iacob autem genuit Ioseph virũ Mariæ, de qua natus est Iesus, qui vocatur Christus.

Vt paulo ante dixi, satis probat hic & alijs Euangelicis testimonijs, Ioseph esse filium Dauid. Sed quid hoc ad Christum, q̃ ex Ioseph non est natus? Oportebat igitur Mariæ genus deduci, quo vnde Christi veniret genealogia, constaret. Verum Hieronymus, omnesque alij tradunt consuetudinem non esse scripturarum, vt mulierꝝ generationis ordo contexatur. Ideo omissis aliorum opinionibus, quæ in varijs autoribus aliæ atque aliæ reperiuntur, vnius dicam opinionem, qui dicit, Matthæum carnalem generationem, naturalemq; descripsisse: Idcirco posuerit, ait, patrem naturalem Ioseph Iacob: cæterum, Lucas alio posuerit respectu patrem Ioseph Eli, seu Elih. Syris nanque & Egyptijs idem esse nomen volũt Elih, & Eliakin, & Ioachin. Dicit itaque autor ille testimonio vtens Philonis, Eli, siue Elih eundem fuisse quẽ & nos Ioachin patrem naturalem beatissimæ Mariæ dicimus virginis: dictum vero à Luca patrem Ioseph, non quidem secundum carnem, sed iuxta legem seu consuetudinem, quia Ioachin siue Eli pater Mariæ coniugis Ioseph. In eodem aut tibi attinet gradu pater coniugis tuæ, aliusve consanguineus, qui attinet tuæ coniugi. Pater itaque coniugis tuæ, pater est tuus. Si igit Eli, qui idem est, quem nos vocamus Ioachin, propterea dictus est pater Ioseph à Luca quia ille pater fuit carnalis coniugis Ioseph beatæ Mariæ: tunc certum fit, quomodo Maria ex Dauid per Nathan descẽderit, Ioseph vero per Salomonem: quorũ vterque de tribu est Iudæ, & filius ex semine Dauid, Testatur autem Ambrosius q̃que vere Christum descendisse per Nathã qui legitimus filius fuit naturalisq; Dauid ex Bethsabee, non sacerdos, sed cui vt principi eius quæ successoribus commissus erat ordo sacerdotum, haberetque respectum super eos, ne quid iniqui molirentur contra regem.

Matt. 1 Luc. 1. 2

Hierony.

Gñationẽ qualẽ Matthæus explicet in genealogia Christi. Lucæ 3

Ambros.

SERMO IN EADEM solennitate. Quid originale sit peccatum, quantumve noceat: a quo beata est virgo Maria præ seruata.

Ota pulchra es amica mea, & macula nõ est in te, Canticorũ IIII. Nemini verba hæc iustius applicant, quã beatissimæ virgini Ma- L

ni Mariæ. Quippe, quæ sola inter omnes creaturas tota pulchra est, sola ex oĩ parte cãdida, adeo vt nulla sit in ea macula. Legũtur igitur hodie merito de ea in illius laudem hæc verba. Siquidem hodie concepta est: quæ conceptio in omnibus hominibus aliis est immunda. Omnes enim concipimur filij iræ & in peccato originali: à quo nisi mundemur, non videbimus Deũ nec eius beatitudine perfruemur. Ab hoc tamen defectu singulari, diuinoque priuilegio exempta præseruataq; fuit beatissima virgo Maria, ne incederet. Et hæc ratio nobis est, & causa iucunditatis hodiernæ, qua illi decorem hunc, pulchritudinẽ, puritatemque post Deum excellentissimã gratulamur, Deoque pro hac re gratias agimus. Itaq; charissimi filij cũ nũc dicẽdũ nobis sit, cuiusmodi hoc fuerit beneficiũ, præseruari ab originali peccato diuinitus, ea propter quid originale peccatum sit, est primo inuestigandum. Quapropter sciendum, quod benedictus Deus hominẽ creauit rectum, quem secundum imaginem suam creans, secundum se etiam eundem vestituit virtute: quia inferiores animæ vires & concupiscentias omnes plene fecit obedire rationi. Ea propter si Adã non peccasset, nulla fuisset neq; in eo, neq; in aliq̃ homine concupiscentia praua, nulla rebellio carnis, nulla denique inordinata commotio sensualitatis aduersus spiritum, aut rationi contraria. Non fuisset denique in homine alicuius mali cogitatio, nulla alia voluntas qua læderet proximus, aut ex alio alius offenderetur nulla quoque repugnãtia membrorum. Ideo ex nuditate etiam nulla erat erubescentia, quia ibi inobedientiæ deerat turpitudo: neq; concupiscentię, vnde erubescentia posset generari, libido. Et quamuis nemo famem, sitimve sensisset nihilominus tamen suo quisq; tempore edens seruante hac originali iustitia, nec perturbationẽ sensisset, nec ægritudinem. Neminem vlla creatura læsisset, non aer, non ignis, non aqua, non bestia, aut quodcunq; aliud. Oĩa enim obedissent homini, & homo obedisset in oĩbus Deo.

Ephe. 2

Conceptionis festum celebrãdi rõq̃ nam sit.

Sapien. 2

Eccl. 17

Iustitia originalis primo homini data q̃ pclarũ fuerit donum

M Hoc itaq; pclarum donum originalis iustitiæ acceperat Adã, p se & p posteris suis. Quod quomodo pro se, suisq; successoribus cunctis accepit, ita præuaricando præceptum diuinum, pro se, pro suisq; omnibus iterum amisit, non aliter, quam si quis comitum immunitate aliqua aut priuilegio donatus fuerit pro se suisq; hæredibus. Sed si postea domino suo perfidus fuerit inuentus, amittit iterum pro se suisq; hæredibus priuileginm quo fuerat donatus. Quapropter peccatum transgressionis in Adam licet actuale fuerit peccatum, in nobis tamen illud non est actuale, sed originale, quod per generationem in nos, hoc est, de vno in vnum transfunditur, oẽsque illius efficiamur peccati, quantum ad priuationem originalis iustitię attinet, participes, q̃tquot humanæ sumus naturæ cõsortes. In hoc peccato concipimur omnes, vt Dauid testatur: Ecce enim in iniquitatibus cõceptus sum, & in peccatis cõcepit me mater mea. Est igitur originale peccatũ, defectus aut priuatio originalis iustitiæ, quã habere debet homo, & nõ habet: hoc est, quam natura humana quidem acceperat, sed demerito suo, hoc est, per primũ peccatum in natura humana commissum, iterũ amisit. Quotquot enim nascimur communi lege, nascimur filij iræ, non habẽtes originalem iustitiam, quam deberemus habere, vt puta in Adã nobis, hoc est, naturę humanæ datam. Itaq; nõ habere q̃d debemus habere idipsum dici potest originale peccatum. Quod licet ex priuatione sit originalis (vt dixi) iustitiæ, non tñ pctm̃ originale hunc solum nominat defectum originalis iustitiæ, qua caremus, sed affectionem etiam nominat malam, pronitatẽ ad malum, peccandi libidinem, tarditatem, grauitatẽq; ad bonũ atq; cõcupiscentiam, & vitiorum oĩm fontem, oĩmq; malorum scaturiginẽ, q̃ in carne nostra latentia inde pmanant atq; pullulãt, ob originalis iustitię defectum, seu originale peccatũ. Quod q̃dem pctm̃ nobis in baptismo ita remittitur, vt non imputet à Deo paruulo, aut alteri baptizato, q̃d iustitia careat originali, aut q̃d infirmitatem, rebellionemq; carnis, concupiscentiarumq; sentiat importunitatẽ. Quo fit vt non solum nihil damnationis propterea sit his, qui sunt in Christo Iesu baptizati, sed etiã gratiã Dei, innocentięq; recipiant vestẽ, submersis, deletisq; omnibus peccatis eorundẽ in baptismo. Ibi eñ oẽs Christi redẽptiõis efficimur participes: Ibi filij adoptiõis efficimur Dei, filij gratiæ, filij lucis, mẽbra Christi, hæredes Dei. Non erga nobis in Christo baptizatis nocet: q̃d defectus in nobis maneat originalis

Quanta bona per pctm̃ originale homo amiserit

Psal. 50

pctm̃ originale q̃d

Ephe. 2

Pctm̃ originale q̃nam includat

Originale pctm̃ quãrẽmittatur i baptismo

roma. 8

Baptismi q̃ bona conferat

Ibidem
Ephe. 1
Rom. 8

nalis iustitiæ, quem defectũ originale peccatũ vocamus q̃dve in ordinatarum cõcupiscentiarũ, vitiorũq; sentimus multitudinem, motuumq; indomitorum rebellionẽ quæ tñ nos à Deo separarent, si in pctõ illo originali, puta non baptizati, aut nõ in Christũ credentes moreremur. Secundo, sciendũ, ex pctõ originali nobis euenire grauia: Primũ est, obligatio ad dãnationẽ ppetuã. Quicunq; em̃ in pctõ mortuus fuerit originali, huic clausum est regnũ cœloꝝ æternaq; damnatione separat à Deo. Proinde Paulus, Eramus, inquit, natura filij irę, sicut cæteri. Porro, filij iræ q̃d sunt, nisi filij pditionis? Hoc malum tollit nobis p baptismũ. Tollebat quoq; in veteri lege per circũcisionẽ, & in lege naturę p sacrificia & per fidẽ. Nunq̃ enim defuit mũdo remedium cõtra originale pctm̃, q̃ efficerentur hoĩes filij gratiæ atq; amici Dei. Nullũ tñ erat ante Christi passionẽ remediũ, q̃d reconciliaret Deo naturam humanã nec beatæ virgini quidẽ (quæ sine pctõ concepta est originali, quia præseruata est ex dono Dei singulari ab originali peccato, quod, nisi præseruaretur, incidisset) nec cuius sanctoꝝ pateret regnũ cœloꝝ, anteq̃ Christus debitum oẽ p Adam, pro nobis & pro vniuersa natura humana, in qua peccatum erat, soluisset. Non debet aũt cuipiã hoc iniustum videri. Siq̃dem si Adam nõ peccasset, profuisset nobis etiam omnibus ad seruandã originalem iustitiã, illius bona voluntas. Idcirco pari rõne nobis quoque obest peccantibus Adæ mala voluntas, non secus ac si exhæredato patre necesse est filium exhæredari. Habet aũt hoc locum in originali peccato tm̃. Siquidem de alijs peccatis actualibus non puniuntur filij pro parentum peccatis, neq; parentes pro filijs, nisi criminum sint eorũ participes: quia anima quæ peccatum commiserit in ipso morietur. Pater enim non portabit iniquitatem filij, neq; filius portabit iniquitatem patris. Verum, vt dixi, in originali peccato, hoc est, in exhæreditatiõe originalis iustitiæ, filij pati habẽt in parentibus. Secundũ malum, q̃d ex pctõ nobis relinquit originali, concupiscentia est carnis aduersus spiritũ. Hæc etsi peccatum nõ sit, Iacobo tamẽteste, ex pctõ est, & ad pctm̃ prouocat, imo pctm̃, si ei consentiatur, gignit. Quo fit vt in scriptura non raro pctm̃ nominetur. Sic enim Paulus hunc carnis languorem, non semel pctm̃ vocat, Augustinus quoque concupiscentiã ait nobis dimitti, non vt nõ sit, sed vt non imputetur. Ex hac autem cõcupiscentia praua, oritur continua ad mortem vsque hæc nobis pugna quæ est inter carnem & spiritum, de qua Apostolus conqueritur dicens: Sentio aliam legem in membris meis, repugnãtem legi mentis meæ, & captiuum me ducentem in legem pcti. Et ad Galatas: Caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem, vt non quæcunque vultis, illa faciatis. Hæc concupiscentia non tollitur nobis vsquequaq;, sed minuitur bene, & Dei gratiæ adiutorio cõfortamur, ne vim nobis possit inferre, nec sine voluntatis nostræ assensu nobis nocere.

Tertium est malum, ignorantia. In magna enim scientia creatus fuit Adam, omniumque rerum notitia plenus, quippe qui iuxta proprietates singulorum animalibus nomina posuit. Nos vero à sublimi scientia illa excidentes, parum nouimus. Nullam enim substantiam in propria essentia, sed ex accidentibus tantum cognouimus.

Quartum malum est, ex originali peccato manans, mors, & post mortem corruptio, incineratioque. Nam vt Sapiens ait. Non fecit mortem Deus, nec lætatur in pditione viuorum. Si ergo Deus non fecit mortẽ, vnde, nisi ex pctõ, venit? Inducit itaque originale pctm̃, non solum mortem, sed & pœnas, infirmitatesq;, famem, sitim, fatigationem, dolorem, tristitiamque inordinatam, & id genus incommoda multa: post mortem vero putrefactionem, & incinerationem, iuxta Dei maledictionẽ Adæ datã, dicẽtis: Quia puluis es & in puluerẽ reuerteris. Tertio, mirãdũ nõ est hominẽ baptizatũ, & à pctõ originali mũdatũ, concipere gignereve in pctõ originali: q̃a q̃d pater aut mater gignit, non est ex substantia gratiæ, sed ex substantia naturæ vitiatę. Quare hæres sicut efficitur per patrem naturæ (vt ita dicam) ita non potest esse aliter de lege communi, quam hæres naturæ vitiatæ. Quod enim caret pater originali pctõ per baptismum, est diuinæ gratiæ, quod vero ex eo nascitur filius est naturæ: Hoc autem locum habet (vt supra dixi) in solo originali peccato. Quomodo enim personalis virtus, probatasve patris non deriuatur in filium, ita nec iniquitas personalis, puta furtum aut homicidium. Con-

Marginal notes (left column): N — Mala q̃nã hoi ex originali euenerint peccato — Ephe. 2 — Circuncisio legis vt fuerit cõtra peccatũ originale, sicut in lege naturæ fides & sacrificia — Ezech. 18 — Ibidem — Concupiscentia carnis ex peccato originali — Iacob. 4 — Rom. 5. 6.

Marginal notes (right column): Gal. 5 — August. — Rom. 7 — Gal. 5 — O — Ignorãtia ex pctõ originis — Gen. 2 — Mors & corruptio hois vnde — Sapien. 1 — Gen. 3

Contra vero, si originalem iustitiam Adã tenuisset, hanc in omnem posteritatem trãsfudisset. Nunc vero quia amisit non sibi tãtum, sed omnibus quoq; nobis, hoc est, vniuersæ posteritati suæ amisit. Generat igitur regeneratus in baptismo filiũ in originali peccato, vt dixi, quia vt Augustinus ait, Iudæus circuncisus generat filium nõ circuncisum. Et palea licet magno sit labore separata à grano tritici, si tñ in terrã pijciatur tritici granum, nõ triticum pducit sine palea, sed cũ palea. Sic aliud est, tam pater, quam mater per Dei gratiã, iuxta quã non ex illis nascitur proles, aliud est p naturam, iuxta quam generat prolẽ. Quarto, qa ex omnibus diuina bonitas elicit bonum, noluit p baptismũ nos ita ab originali liberari peccato, vt nullæ huius in nobis molestiæ, nullæ reliquiæ manerent, sed, q̃ dixi mala superiora, primo excepto, in nobis reliquit ad virtutis exercitium, vt inde coronaremur à Deo: vnde astutia, inuidiaque serpentis sibi voluit nos subijcere, cœlestique priuare hæreditate. Quinto, sentiendum est firmiterq; tenendum, beatissimam virginem Mariam conceptam esse sine originali peccato. Sanctus nanque Ioãnes baptista, S. Hieremias cõcepti qdẽ sunt ĩ originali pctõ, sed ĩ vtero ante sunt purgati seu sanctificati, q̃ nati. Quare beatissimam Dei matrẽ singulari atq; maiori priuilegio decuit sanctitatis ac puritatis illustrari, nõ vt purgaretur ab originali peccato, sed quæ ne contraheret illud, præseruaretur. Dixerat enim dominus de beatissima hac virgine serpẽti, hoc est, diabolo: Inimicitias ponam inter te & mulierem, & inter semen tuum & semen illius. Ipsa conteret caput tuũ & tu insidiaberis calcaneo eius. Quomodo beatissima hæc virgo contriuisset caput serpentis huius, si vel ad momentum serpenti, hoc est, diabolo per originale peccatũ subiacuisset? Absit absit, vt beatissimam Dei matrem, ne ad momentum qdem filiã dicamus aliqñ fuisse diaboli, filiamq; iræ. Quomodo enim dici posset in matrem Dei ab ęterno electa, si aliquando diaboli fuisset ancilla? Non hoc passus est, in sua dilectissima matre Deus, Dei & virginis filius. Propterea B. Hieronymus de beatissima virgine loquens, ait: Nulli dubium est de matre domini, qa talis debuit esse, quæ non posset argui de peccato: qñquidem ad ignominiã non modicã id vergeret Christi: qn potius dicebat maxime (vt verbis D. vtar Anselmi) ea sanctitate, ea puritate nitere hanc virginem, quæ Christum Dei filium conceptura erat & paritura, qua maior sub Deo non posset intelligi. Nequaquam igitur Dei mater, nequaq̃ regina cœlorum, angelorum dña, nec ea q̃ dæmonibus est terrori ac formidini, existimanda est in originali fuisse pctõ cõcepta. Eua in sua creatione omnis maculæ expers fuit ac vitij. Num Euã inferiorẽ putabimus Mariã, vt illã dicamus sanctã, hãc dicamus in originali pctõ conceptã? Aut q̃modo eã p̃ cæteris dicemus mulieribus benedictã, si eã cęteris æquamus? Quõ est inq̃ p̃ oĩbus bñdicta Maria, si in pctõ concepta est, aut si eius ortus, q̃ Euę fuerit immũdior? Absit igitur, vt in Eua p̃feramus imaginem ac figuram veritati. Nihil enĩ nisi figura beatissimæ Marię fuit Eua. Sed quõ quis dubitare possit de beatissima virgine ab initio & ante secula in Dei matrẽ electa, quin illius conceptio munda esset & sine peccato? An plus non valet gratia, quam natura? Sunt sanctorum, sunt quoque scripturæ sacræ sententiæ quædam generales, quod nemo nascatur, nemo viuat sine peccato, Esto, lex cõmunis est. An Deus non potuit, quẽ voluit à lege cõmuni eximere? An matrem suã non potuit priuilegio singulari honorare? Si eã in multis a alijs exemit, quõ hic eam neglexit? Naturæ vsitatum non est nec consentaneum, virginem concipere & parere: præstitum tamẽ hoc diuinitus est Mariæ. Nonne cunctis mulieribus dictum est à Deo, In dolore paries filios? Maria tamen peperit virgo, nec in partu dolorem, tristitiamve sensit. Nonne homini dictum est, vniuersoque generi humano, Quia puluis es & in puluerem reuerteris? Maria tamen non sensit corruptionem. Eius nanque sacratissimum corpus non decuit incinerari, nec etiam putrefieri potuit, quæ neq; conceptu, neque partu est violata. Si igitur in alijs multis à cõmuni lege aliorum sanctorum est exempta & decorata priuilegio singulari, quare non etiam præseruata est à peccato originali præ alijs? Nihil enim Deus intermisit in ea, quod ad venerationem, ad cultũ, ad honoremque spectaret suæ sanctissimę matris. Si igitur non præseruasset eam, hoc ideo esset, vel quia nollet, vel quia non posset, aut quia non congrueret. Nullum horũ

Marginalia: August. — Reliquiæ malæ quę nam remanserint ex originali pctõ — P — Mariã sine originali pctõ conceptã esse — Lucæ 1 — Hiere. 1 — Gen. 3 — Nec ad momentũ quidem beatam Mariam subiacuisse pctõ originis — Hierony. — Anselmus. — Genes. — Lucæ 1 — Q — Euã fuisse figurã beatæ Mariæ virginis — 3. Reg. 8 — Mariã matrẽ suam qbus priuilegijs singularibus Deus honorauerit — Gen. 3 — Ibidem

mariam virginem ab originali pctō pferuari, q̄ bene cō gruerit

rum hic habet locum. Congruit maxime dignissimam omniū creaturarū, p̄ximam post Christū deū, honore singulari atq; excellentiori affici. Decebat quoq; Christū innocentissimam, immaculatissimamq; matrem habere. Congruebat eandem quoque (quibus potuit creatura modis ornari) virtutum, puritatisque excellentia, omniq; genere sanctitatis honorari à filio: q̄ tanta esset, vt non posset esse in creatura præstantior, nec sub Deo intelligi maior. Congruit igitur non solum hoc Christo, vt matrē suā seruaret mundā ac sanctā, verum etiam ita suæ matri facere debuit, ita voluit: & quod nostrum est constanter credere, ita fecit. Nos igit filij charissimi veneremur hanc virginem, ipsam diligamus, imitemurq; eius puritatē ac sanctitatē. Scimus eñ Christū dixisse, dū à quodā illi nunciaret, matrem ipsius & fratres foris stare: Qui sunt fratres mei, & quæ est mater mea? Quicunq; fecerit voluntatem patris mei, qui in cœlis est, hic meus frater & mater, & soror est. Si ergo qui voluntatem Dei faciunt, Christi sunt fratres, sorores & mater, videte quomodo non solum filij Mariæ efficimur, ipsius vitam imitando: nec filij tantum sumus Christi nos cōfirmando vitæ Christi: sed esse possumus etiam Christo & soror & frater & mater, si fecerimus quæ beneplacita sunt eius patri. Quo manifestum fit, Christum non tā amare coniunctionem sanguinis, quā voluntatis. Studeamus igitur virtutes beatissimę virginis imitari, & eijsdem quibus ipsa placuit Deo placere, puta humilitate p fundissima. Ipsa enim de excellentissimis, multifarijsq; donis Dei nihil sibi asscripsit nihil sibi arrogauit, sed liberam ab omni se gloriatione continuit, patientia mitissima & constanti. Ipsa enim patientissimā, mansuetissimamque se exhibuit, & ab omni rancore, & amaritudine alienam erga eos, qui filium suum persequebantur, aut crucifigebant se seruabat. Charitate denique & temperantia, paupertate quoq; spiritus, & virtute discretionis emicuit. In q̄bus omnibus se speculū exhibuit sine macula, quod imitemur, in quo Christum cōtemplemur, in quo Christum laudemus, Christo gratias agamus, qui nobis huiusmodi matrem dedit, reginā misericordiæ pijssimam, clementissimamque: cui sit honor, laus, virtus & gloria in secula seculorum, Amen.

Quō filij efficiamur B. virginis mariæ

Virtutes B. Mariæ nobis imitandæ quę sint

IN FESTO SANCTI THOMAE APOSTOLI

Epistola beati Pauli apostoli ad Romanos VIII.

V

Cimus quoniam diligētibus Deum omnia cooperantur in bonum, his qui secūdum propositum vocati sunt sancti. Nan quos præsciuit, & prædestinauit cōformes fieri imaginis filij sui, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus. Quos aūt prædestinauit, hos & vocauit. Et quos vocauit, hos & iustificauit. Quos autem iustificauit, illos & magnificauit. Quid ergo dicemus ad hæc? Si Deus pro nobis, quis contra nos? Qui etiam proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non etiam cū illo omnia nobis donauit? Quis accusabit aduersus electos Dei? Deus qui iustificat, quis est qui condemnet? Christus Iesus qui mortuus est, imo qui & resurrexit, qui est ad dextram Dei: qui etiam interpellat pro nobis? Quis ergo nos separabit a charitate Christi? Tribulatio, an angustia, an persequutio, an fames, an nuditas, an periculum, an gladius? Sicut scriptum est: Quia propter te mortificamur tota die, æstimati sumus vt oues occisionis. Sed in his omnibus superamus, propter eum qui dilexit nos. Certus sum enim quia neq; mors, neque vita, neq;

angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare a charitate Dei, quæ est in Christo Iesu domino nostro.

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

A

N festis quorundã apostolorum hæc non immerito legitur Epistola, in qua perfectissima charitas describitur, qua decebat apostolos, qui primitias habebãt spiritus, præeminere aliis. Itaq; dicit diuus Paulus apostolus: Scimus, per reuelationem, indubitataq; fide tenemus, quoniam diligentibus Deum charitate seu dilectione quæ domini custodit mandata intuitu placendi Deo, cooperantur in bonum omnia, ac cõuertuntur illis ad profectũ: adeo vt non solũ aduersa & tristia, verumetiã, si illos hallucinari ac deuiare aliqñ cõtingat, hoc ipsum illis proficiat in bonũ, qa humiliores inde redeunt, doctiores, prudentioresque & bonis actibus feruentiores deinceps insistunt. His scilicet, qui secundum propositum diuinæ prædestinationis, in quo perseuerabunt, tametsi aliquando ad tempus aberrent, redeunt tamen, vt propositum Dei in eis impleatur. Proposuit enim, hoc est, prædestinauit eos ad vitam venire: quod mutari non potest. Secundum hoc igitur propositũ, non secundum meritum, vocati sunt sancti. Nam quos præsciuit saluandos, hos vt essent, prædestinauit quoq; conformes fieri imaginis filii eius. Hoc est, hos vt fierent imitatores Christi prædestinauit, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus, & primatum tenens in collegio sanctorum. Itaq; quos ab æterno sciuit cõformes fieri imaginis filii sui, etiam prædestinauit, hoc est, per oppositam gratiam illos præparauit, vt verbo crederent prædicationis. Omnis prædestinatio, est etiam præscientia: nõ autem omnis præscientia est etiam prædestinatio. Prædestinatio enim diuina solorum est bonorum, quæ præparat ad gratiam: & est causa salutis nostræ. Prædestinat nanq; ei quæ est facturus. Præscientia vero est bonorum & malorũ. Præscit aũt Deus multa, quæ ipse non est facturus. Siquidem malorum pscit damnationem, cuius tñ ipse damnationis nequaquam est causa. Igit quos præsciuit saluos fieri, hos prædestinauit: qs autem prædestinauit, hos & vocauit ad fidem, & gratiam suam p inspirationem & illuminationem internam, p prędicationem externam, p angelicam custodiam & directionem. Et qs vocauit, puta secundum suum propositum prædestinationis suæ, (sunt enim vocati alii quoq; qui ad tempus credunt ac diligunt, sed non electi, nec perseuerant) hos & iustificauit. Quomodo imperator quempiam diligẽs, si promouere ex plebeo genere illum vellet ad comitatum, daret illi ante opes, honores, officia, dignitates, qbus illũ dignũ tandem redderet comitatu illo, & propter quę comes futurus, idoneusq; æstimaret. Quę tamen oĩa prædicta, quibus dignus fieret comitatu, & ipsum comitatũ ab Imperatore suscepisset. Hoc modo, quos Deus prædestinauit & vocauit ad gloriã suã, hos & iustificauit, idoneosque facit ac dignos cœlesti præmio. Quapropter merita nostra ac præmia, dona sunt Dei: nec aliud in nobis Deus coronat, quam dona sua.

B

Itaque quos vocauit, hos & iustificauit, peccata eis dimittens, & gratiã infundens. Quos autem iustificauit, illos & magnificauit, id est, illos & magnos fecit, hic in sanctitate, & postea in gloria & fœlicitate ęterna. Iuxta diuum Augustinum, prædestinatio pparatio est gratiæ in præsenti, & gloriæ in futuro. Vocatio gratiam offert, & retrahit à peccato. Iustificatio gratiam confert. Magnificatio gratiam consumat in gloria. Quid ergo dicemus ad hæc tanta Dei nobis collata beneficia ac dona? Nunquid adhuc aliqua ex nobis habere putabimus? Haudquaquam: sed omnia ascribamus gratiæ. Si ergo Deus est, pro nobis, nos prædestinans, vocans, iustificans

Marginalia: Rom. 8 — Quõ Deũ diligentibus oĩa cooperent in bonum — Propositũ Dei in saluatione hoim qui intelligendum — Coll. 1 — Prædestinatio qd sit — Præscientia qnam signet — De'qnam pdestinat vocat ve ad gloriã — August.

ficans,& glorificans,quis contra nos erit? Itaq; Deo in his omnibus pro nobis constituto,quis nobis in his voluerit aduersari,paret se,si bellare potuerit cõtra Deum. Adeo nanq; is diligit nos,vt filio suo non adoptiuo,sed proprio ac naturali non pepercerit,sed in mortem pro nobis omnibus tradiderit illum.Quia ergo quod maximũ &sibi charissimũ est dedit nobis,quõ quicquam negare nobis poterit? imo quõ non omnia cum illo donauit? Quis accusabit, seu accusationem adferre poterit vllam aduersus electos Dei?puta vt priuare eos his, quæ Deus illis gratis donauit, possit. Nemo prorsus. Accusant quidem in hac vita proximi,damnant & puniunt prælati, sed nõ vt bonis æternis nos spolient: quin potius,vt ad bona æterna nos dignos reddãt ac parent. Diabolus quoq; accusat, sed nõ electis nocebit,qn beatitudinem vltimam assequantur.Quis ergo accusabit? Nunqd Deus?Non.Quia ille est qui iustificat,idcirco non accusare,sed accusatis solet misereri.Homo hic seipsum salubriter corã Deo & coram sacerdote accusat. Sed hæc accusatio non facit vt electum peccata grauent, sed vt deleantur, ac non sint. Nemine igitur accusante,quis est qui condẽnet?Num cõdemnabit electos Iesus Christus q mortuus est,imo qui & resurrexit,qui est ad dexteram Dei,qui etiam interpellat pro nobis?Minime.Neq; enim nos cupit cõdemnare,qui ad saluandos nos Deus homo factus ad nos venit,& pro nobis apud patrẽ interpellat. Interpellare Christi, est seipm coæterno patri hominem commonstrare. Ostẽdit enim patri in seipso, quid damnari in electis nolit.Nempe id quod suscipiendo liberauerit. Quum ergo nos Christus adeo diligat,quis nos separabit à charitate Christi,vtChristum non diligamus?Nemo. Num faciet hoc tribulatio corporis? Num angustia mentis?Minime.Num faciet hoc persecutio,vt relinquamus Christũ? An fames,an nuditas,an periculũ, an gladius?Hoc est,num pœna aliqua,aut persequutio,num mors,timorve mortis,à Christi nos charitate separabit? Et hoc dico, sicut scriptũ est de nobis, & hæc nostra vox est:Quoniam propter te mortificamur tota die,id est, propter te varijs pœnis afficimur, idcirco te non deserimus. Aestimati sumus sicut oues occisionis.Existimant enim nos sine vllo respectu misericordiæ

Dilectiõis Dei erga nos argumentũ qd. Esaiæ 53

Interpellare quõ dicat Christus.

Psalm. 43

nos debere occidi,cum nemini resistamus, sed parati simus in simplicitate nostra & mansuetudine nostra mori. Hæc omnia pro Christo patimur,sed non superamur. Quin potius in his omnibus superamus, victoresq; efficimur:nõ tamen propter vires nostras,sed propter eũ, qui dilexit nos. Dum enim illius amore inebriamur, sensum doloris amittimus. Si enim vere eius nos charitas rapuerit, si vere nos absorpserit,& nostrum in se affectũ abduxerit cruciatum corporis,&dolorẽ nos sentire non sinit. Certus sum eñ, quia neq; mors, seu moriẽdi timor,neq; vita,scilicet voluptuosa,quę appetitur,&in qua est amor delectatioq; viuẽdi,neq; angeli,neq; principatus, neq;virtutes iuxta distinctiones quascunque hierarcharum, ordinumq; beatorum spirituum,neq; quæ instant præsentia,neque quæ expectantur futura,neq; violẽtia aliqua,aut fortitudo, neq; altitudo,seu potentia seculi,neq; profundum astutiæ,prudentiæq; secularis,neq; creatura alia poterit nos separare à charitate Dei,qui melior est omnibus:quæ charitas Dei patris erga nos manifestata est & exhibita in Christo Iesu domino nostro, quẽ tradidit pro nobis in mortem,nos per eum &in eo suæ cõstituens adoptionis filios.

1. Mach. 2

Dolores nostros q na nõ sentire nos faciant.

Esaiæ 53

EXEGESIS EVANGELIJ EIUSDEM FESTI, IOANNIS VIGESIMO.

C

Oc præsens Euangelium in octauis Paschæ legitur,quoniã quod tunc gestũ fuit,narrat. Huic tamẽ festo cõgruit æque, quare etiam legitur hodie. Narrata nãq; apparitione prima, quæ Christi apostolis simul constitutis facta est in festo Paschæ, sequitur quod hodie legitur Euangelium de sancto Thoma.

Thomas autem vnus ex duodecim,qui dicitur didymus, non erat cum eis,quando venit Iesus.

Vnus ex duodecim apostolis Thomas fuit.Siquidem duodecimum numerum tenere voluit apostolorum dominus Iesus.

Ioan. 6

Dicit nanq; Nonne duodecim vos elegi, & vnus ex vobis diabolus est? Duodecim elegit Christus, sed Iudas diabolus fuit, participādo diaboli malitiam, non naturam.

Iudas quō fuerit diabolus vocatus.

Fuit autem apostolus Iudas vere, & ad apostolatū à Christo electus, id est, institutus, atq; ex aliȷs discipulis desumptus, nō tamē prædestinatione adoptioneque filiorum à Deo fuit electus. In hac enim gratia Iudæ successit Matthias, qui duodecimū numerum impleuit, q adeptus est apostolatum, à quo præuaricatus est Iudas, & electionē adoptiuorum, quam haudquaq̄ Iudas creditur adeptus. Hoc ideo dico qm̄ numerus mansit apostolorum duodenarius, subrogato Matthia. Et hic ab Euāgelista dictus est Thomas vnus ex duodecim, licet tempore resurrectionis Christi, apostoli tantum fuerint vndecim: paulo post tamen resarcitus est in Matthia numerus duodenarius. Itaq; Thomas vnus ex duodecim qui dicitur didymus, hoc est, (vt veteres ex Hebræo interpretati sunt) dubitator, licet recentiores quidam dicant geminum. Quo subindicat naturali fortasse vitio Thomā inclinatū, quo tardiuscule, nec facile credere aliȷs solebat. Permiserat aūt hic dn̄s illū naturali inclinationi non sine vitio succūbere ac vinci: sed hoc tamē non absq; dispēsatione singulari. Voluit enim dn̄s prædilectum sibi apostolum Thomam dubitare, ne nos dubitaremus. Aut si dubitemus, vera illius experiētia instruamur. Dubitauit enim ipse propter nos, & ea in quibus nos hæsitare possemus, ipse hæsitans explorauit, & de veritate nos certiores reddidit. Quamobrem, vt Beda ait, plus mihi Thomas qui dubitauit, profuit, q̄ Magdalena, quæ cito credidit. Igitur cum sero vna sabbatorum apostoli essent simul, foresq; essent clausę propter metū Iudęorum (quod contigit in dominicę resurrectionis) venit Iesus & stetit in medio eorum, & dixit: Pax vobis. Et cum hæc dixisset, ostendit eis manus & latus. Discipulis itaq; viso domino gauisis, insufflando tradidit spiritum sanctum Christus. In quo consessu apostolorum, domino apparente, abfuit apostolus Thomas.

Actor. 1 — Didymus cur fuerit sic vocat⁹ Thomas apſtus. — Dubitare cur dn̄s p̄miserit Thomam — Beda. Gregori⁹. — Ioan. 20

Dixerunt ergo ei aliȷ discipuli: Vidimus dominum. Ille autem dixit eis: Nisi videro in manibus eius fixuram clauorum, & mittam digitum meum in locum clauorum, & mittam manum meam in latus eius, non credam

D

Ex præcedētibus fortasse oritur quæstio, quomodo hic Thomas dicatur abfuisse, cum Lucas referat discipulos illos duos, qui in Emaus abierant, in sero rediȷsse Hierosolymam, & vndecim simul ibi inuenisse: quibus narrauerunt quomodo dn̄m cognouissent in fractione panis. Ergo illo sero adfuit Thomas: qui nisi adfuisset, nō simul fuisse dixisset Lucas vndecim, sed decem tantum. Cui obiectioni, iuxta Augustinum respondetur, Thomam tunc adfuisse, quando adueniebant discipuli duo ex Emaus redeuntes. Sed illis colloquētibus dum abiret paululum, interim venit Iesus ianuis clausis in medio discipulorum stās, & dicens: Pax vobis. Non igitur absq; ratione erat, quod Thomas abierat, vel domino propter nos hoc permittente, quo ex illius dubitatione & certificatione nos erudiremur, stabiliremurque in veritate, vel Thoma se indignum faciente, propter duritiam & tarditatem credendi. Siquidem à culpa excusatur Thomas, propter hāc duritiā. Licet em̄ Christus aliȷs q̄q;, quādo ascēsurus erat in cœlū duritiā & incredulitatē exprobrauerit, propterea q̄d his qui viderant eum resurrexisse, nō crediderāt. Thomā tamē hic singulariter, vt sequitur, arguit, quādo post dies octo propter ipsum solū apparēs sanandū ei dicit: Noli esse incredulus, sed fidelis: modeste illū arguens incredulitatis p̄teritę. Quocirca verisimile est cum Thomas mulieres de sepulchro venientes audisset, & Petrū sibi factam apparitionem narrantem, tertioq; discipulos ex Emaus redeūtes, lōga tristitia ex passione ac morte dn̄i perturbatus, oēs illorum̃ sermones pertesus, propterea q̄d rem nouā nec facfaciliter (vt sibi videbatur) credendā narrarent, abiuit ex loco q̄ simul erant discipuli. Quo absente interim aliȷs simul residentibus apparuit Iesus. Quod cum Thomę postea redeunti significarent discipuli, respōdens, Nisi, inquit, videro fixuram clauorum, &c̄. Vnde coniȷcitur, q̄d nunciatū illi clare fuerat, q̄d dominus ostenderat apostolis latus & manus, inuitādo eos ad tāgendū. Videte, ingens, & palpate manus & pedes. Quam-

Lucæ 24 — August. — Thomas apl's cur abierit ex collegio apl'orum — Marc. 16 — Lucæ 24 — Ibidem.

Quamobrē Thomas respōdit: Nisi videro fixuram clauorum, & mittā digitū meum in locum clauorum, & mittam manum meam in latus eius, non credam.

Et post dies octo, iterū erāt discipuli intus, & Thomas cū eis. Venit Iesus ianuis clausis, & stetit in medio, & dixit eis. Pax vobis.

E Vides hic benignitatem dñi Iesu, qui nobis oībus, ne de eius resurrectione dubitaremus, voluit succurrere. Atq; ideo prædilectum discipulum permisit (vt prædixi) in dubitationem venire. Quem tamen nequaquam in hac fluctuatiōe, seu duritia reliquit, sed propter illum rediēs, omnem de eius corde dubietatem sustulit. Nam post dies octo dominus rediit, cum iterum simul essent discipuli, & Thomas cum eis. Ianuis igitur clausis stans Iesus in medio discipulorum, dicit eis: Pax vobis. Quia vero Thomas cęteris fuit durior, ideo illum dominus præ alijs quoque humiliauit. Octo nanque dies illum emendare distulit, vt interea ab alijs apostolis instrueretur, idoneusque magis efficeretur ad credendum. Nam salutatis in vniuersum oībus, mox Thomæ ostensurus, cuius gratia aduenisset (nempe vt illius desiderio acquiescens, sese tangendum præberet) fecit quod sequitur.

Deinde dicit Thomæ: Infer digitum tuum huc, & vide manus meas: & adfer manum tuā, & mitte in latus meum, & noli esse incredulus, sed fidelis.

Ex ordine verborum indicat Thomæ, ad satisfaciendum ipsius desiderio sese venire, nec se latere verba, quę alijs dixerat discipulis: Nisi videro fixurā clauorum, &c. Quo simul Thomas vere agnosceret adesse Christum, quem frequēter audierat pharisæorum cogitationes arcanas, & secreta cordium reuelasse. Et vide benignitatē domini, pro vna anima aduenientis, & vulnera sua ostendentis. Aduerte quoque quod diebus nihilominus octo dominus resipiscentiam expectauit. Quo admonetur qui à Deo ad regimen sunt animarū constituti, quanta benignitate suorum exorbitantias ad tēpus dissimulent, donec præstita occasione, vtilius admoneantur. Prodest interdū homini tentato mox vbi periculū sentitur, moneri & corripi: interdū prodest ad aliquam morā dierum dissimulari. Quando enim delinquentis animus ad excedendum pronus paulatim ex mora iterum à peccandi voluntate deferuescit, vtilius est ipsum ad reditum iam se parantem expectare, vt tunc moneatur, quando id melius ferre potest. Si vero ex mora vulnus timetur ingrauescere, præsenti quantotius occurrendum est remedio. Natura igitur hominis peccatoris corripiendi exploranda est, an duriora in eo plus valeant verba, an benigna mansuetudo. Omnia igitur tentanda, & quod ex multis congruentius videtur remedium est apponendum, ita vt in omnibus Dei potissimum quæratur honor, & proximi salus atq; profectus.

Matth. 9 Marc. 2 Lucæ 5

Delinquētis correptionem quādoq; differendā certa ratione.

Naturam pctōris explorandā.

F Est autem hic aduertendum, non ociose factum, vt dominus in suo seruaret corpore vulnerū cicatrices. Erat enim primo hoc necessarium, ad adstruēdam veritatem resurrectionis. Hoc enim vehemēter testatur nos eodē corpore quo hic viuimus, q̄ delectamur aut patimur, resurgere, quando veritatē idētitatemq; sui corporis post resurrectionem ostendit Christus, & cicatricibus vulnerum, & tactu deuotorū. Non enī Thomas solus tetigit, sed tetigerunt etiā mulieres deuotæ pedes eius. Hoc enim vno Thomā ad fidem adduxit, discipulos q̄q; alios in fide plene instruxit ac roborauit, q̄d scilicet ostēderit eis latus & manus. Et, vt Lucas habet, dixit discipulis suis: Videte manus meas & pedes. Secūdo seruauit vulnerū cicatrices, q̄ patri q̄d pro nobis esset passus ostenderet, easq; pro nobis patri offerret. De quo Ioannes ait in epistola: Aduocatum habemus apud patrem Iesum Christum, & ipse est propiciatio pro peccatis nostris. Tertio, ad ostēdendam suæ dilectionis erga nos magnitudinē. Si enī plagarū cicatrices, quas nostri tolerauerat amore voluit vel post resurrectionē seruare, quāto maiori cura nos nō vult pdere aut, nisi nos obedire noluerimus, nō amittere? Ad consolationē igitur nostrā, vehemēter hoc facit, q̄d suæ dilectionis, suæ passionis, suæ mortis, ipse q̄q; non obliuiscit: quādoquidē vulnerū & suæ passiōis signa suo in corpore seruat. Quocirca in Esaia loquitur: Ego tui non obliuiscar: ecce in manibus meis descripsi te. Quarto, vt nos ad redamandum se, ad confugiendum

Vulnerū cicatrices cur Christus post resurrectionem seruauerit.

Matth. 28 Ioan. 20

Lucæ 24

1. Ioan. 2

Esaiæ 49

endum ad se, ad cõmorandum quoq; in se prouocaret. (Ioan.5) Est em̃ ille probatica piscina, quinq; porticus habens, quinque scilicet vulnera, in quibus languidi immergimur sanguine eius à peccatis nostris lauandi, & ab omni sanãdi infirmitate. (Apocal.1) Dilexit (inqt) nos & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo, vt nos q̃q; illum redamemus, (Apoc.7) & stolas nostras lauemus in sanguine agni.

Quinto, ad electorum gloriam, & impiorum ignominiã & damnationem seruauit quinq; vulnera. In iudicio enim exhibebit hæc, ostendens, quid pro hominibus passus sit, & quam iuste hi qui grati fuerũt inde consolentur: qui vero ingrati, supplicijs inuoluantur.

Respondit Thomas, & dixit: Dominus meus, & Deus meus.

Mox vbi dominus Thomam solum alloquebatur, credẽdus est toto corpore cõtremuisse, credidisse perfecte, atq; in excellentissimam hanc confessionem prorupisse, Dñs meus, & Deus meus. Tanta nullius apostolorum confessio fuit aliorum. Quocirca, sicut prę alijs dubitauit & fide fuit tardior, ita in confessione quoq; alijs fuit sublimior. Et qui per dubitationem fuerat humiliatus, per deuotissimam confessionem, (Cõfessio D. Thomę cur fuerit p̃ aliorum apl'orum cõfessione gloriosior) iterum est exaltatus. Tu, inquit, es dñs meus, magister meus, q me redemisti. Tu q̃q; es Deus meus, qui me creasti, q pro me carnem assumpsisti, quã vt me à morte liberares, cruci affixisti. Sunt qui putant Thomã pro reuerẽtia gloriosi corporis Christi exhorruisse tactum, & immersionem digitorum in cicatrices benedicti illius corporis, cuius putãt iudicium, quod dñs postea respõdit: Quia vidisti me Thoma credidisti. Nõ em̃ dicit, qa tetigisti me, credidisti. Sed alijs videtur benigne dñm nobis consulere voluisse, vt pro nobis nõ solum visu, sed etiam tactu gloriosum eius corpus ex mortuis resurgẽs exploraretur. Vnde creditur (Vulnera dñi gloriosa quãta cũ reuerentia Thomas tetigerit.) Thomas ante tactũ perfecte credidisse, tactũ libenter pro reuerentia corporis benedicti subtrahere voluisse: verũ propter dñi mandatũ, non iam ex curiositate, sed ex deuotione & obedientia paruisse. Cognouit enim domini in hoc esse voluntatem: quare hac in re non sibi, iam nõ dubitanti, sed plene credenti satisfacere habuit, quin potius Christo obedire.

Dicit ei Iesus: Quia vidisti me Thoma credidisti. Beati qui non viderunt, & crediderunt.

G

Quia vidisti me, quia sensisti, quia intellexisti me esse, qui pro te pependi in cruce, credidisti. Beati autem magis sunt illi, qui non viderunt, & crediderunt. Quia vidisti me, inquit, credidisti. Quomodo potuit Thomas credere quæ vidit? Quę enim videmus, non credimus, sed scimus. Sed dicendum est, aliud Thomam vidisse, aliud credidisse. (Thomas apl's quã rã dicatur vidisse & credidisse.) Christum nanque vidit, corpus eius tetigit: dominum vero & Deum suum exclamans, id quod videre non potuit, puta Deum suum esse Christum, credidit. Corpus eius tetigit & cicatrices, quia sic Christus tangi voluit: quo apostolis omnibus, simulque nobis manifestaretur eundem resurrexisse, qui fuerat crucifixus, neminemque pro eo alium suspicemur suscitatum. Idcirco cum signis crucis resurrexit Christus, coramque discipulis manducauit. (Lucæ 24) Quod signum permagni fecerũt apostoli in Actis, dicentes: (Actor.10) Qui cum eo simul manducauimus & bibimus. Et Ioannes: (1.Ioan.1) Quod audiuimus, quod vidimus, q̃d præspeximus, & manus nostræ contrectauerunt de verbo vitæ. Dicit fortasse qs, quare Thomam dominus non solum à tactu corporis sui non prohibuit, sed ad tangendum etiam inuitauit, quum Mariam Magdalenam à tactu prohiberet, causam huius inferens, Nondum enim, inquit, ascendi ad patrem meum. Quæ quidem ratio, non minus in Thoma locum habuit. Dicendum, Magdalenam idcirco prohibitam, (Ioan.20) (Maria Magdalena cur fuerit prohibita tangere Christum) quia præ lætitia cordis cogitabunda ac pręceps, vt solebat iuxta pristinam consuetudinem familiariter eum tangere: aut (vt quidam volunt) amplecti voluit, nihil de maiestate tunc ipsius cogitans sublime, aut magnum. Vnde quod illi dictum est, Nondum ascendi ad patrem meum, nõ de (Ioan.20) corporali, gloriosaq; ascensione dominus dixit, sed loquebatur de ascensu suo per fidem veram in corde Mariæ. Hæc em̃ ascensio in cœlum ibi significat Christũ sedere ad dexterã patris, hoc est, æqualẽ esse Deo patri. Hoc in illa subita perturbatione iuxta ac exultatione nondum capiebat B. Magdalena. Quærebat em̃ corpus eius sublatũ, vt illius haberet curã. Quod nõ fecisset si perfecte credidisset. At Thomas apostolus perfecte credidit, ideo tangere meruit.

In illi

In illius enim corde ad patrem ascenderat dominus, patri credebatur æqualis, quando dicebat: Dñs meus, & Deus meus. Deinde ad consolationẽ futurorũ, Beati, inqt, qui nõ viderunt, & crediderũt. Quasi diceret: Nõ opus est, vt qspiam cõqueratur, tristeturve, qd me non viderit in carne resurrexisse. Maior est enim horum fides, potiorq;, qui me non videntes crediderunt, atque hi sunt propterea beatiores. Maximũ enim, aut inter maxima vnum, quo mereri nos facit Deus, est fides. Et videmus quomodo propter nos, ad vtilitatemque nostram Deus oĩa abscondit & reuelat per fidem. Parum hic, aut propemodum nihil scimus de futuris, sed credimus ea tãtum: quod multo nobis est fructuosius, quam scire. Scire enim quid habet laudis aut meriti, cuius habes experimentum? Porro, fides difficultatem habet credendi quod nõ vides, quod non intelligis, quod denique non capis: sed ideo credis, quia Deo summo maximo & optimo te & tua cũcta subijcis, captiuans intellectum tuum in obsequium Christi. Nisi enim credere difficultatem haberet, non tanti esset meriti fides. Iam vero quo maiorẽ habet difficultatem vt possit credi, minusq; de persuasione humana, puta cum res sit tam ardua, vt humano non possit persuaderi ingenio, nisi per fidem crederetur Dei verbo, eo magis est meritum fidei. Quam integram firmamq; nobis largiat dominus noster Iesus Christus, qui est benedictus in secula, Amen.

Fides vera quanti sit meriti.

2. Cor. 10 Fides vera cur apud Deũ sit tanti meriti.

Euãgelium hoc idem reperies studiose Lector, etiam elucidatũ cum egregio de pace multiplici Sermone in altera parte primi Tomi de Tempore, scilicet, in octauis Paschæ.

SERMO IN EODEM festo. Cuiusmodi fuerit fides in B. Thoma salutaris.

H

Heb. 11

Noli esse incredulus, sed fidelis. Ioannis vigesimo. Si Paulo credimus, sine fide impossibile esse placere Deo, nõ debemus mirari, si vel Thomæ sancto apostolo, vel nostrum cuilibet pręcipiatur: Noli incredulus esse, sed fidelis. Hoc enim pręcipitur, quod adeo nobis extat necessarium, vt absque illo saluari potuerit nemo. Est igitur fides omnibus necessaria, non tamẽ quælibet fides saluare potest, sed ea tantum, quæ charitate ardet, & quæ per dilectionem operatur. Si enim credis Christũ propter te natum, propter te mortuũ, propter te resurrexisse, & non obedieris eius voluntati, nec ea vitaueris, quæ prohibet, nõ potest hęc te fides saluare. Quare? Quia charitati non est coniuncta. Neque enim sola fides tibi est necessaria, sed etiam spes & charitas. Vnde si credis, & non diligis, nihil tibi blandiaris de fide: quia fides hęc absque charitate mortua est, neque lucens neque ardens. Est enim similis candelæ ardenti fides charitati coniuncta, quæ lucet, tibi viam ostendens in tenebris, ne offendas. At vero, si candela exufflata fuerit, manet primo quidem quasi fauilla in lychno quędam ignea, sed non calefacit, nec lucet, qua videas aut discernas. Ita fides, quam exufflat amor priuatus, aut mundanus, extinguitur, vt ibi non sit fidei adiuncta charitas, sed nuda fides tantum, quæ neque luceat, aut ardeat ad præbendum calorem. Hæc fides ociosa est, mortua est, & informis, quæ stat cum peccato mortali. De hac dicit Iacobus in epistola. Quid pderit fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? Nunquid poterit fides saluare eũ? Tu credis, quia vnus est Deus. Bene facis. Et dæmones credunt, & contremiscunt: non tamen ex hac proficiũt ad salutem, quia non diligunt. Non diligentes autem, nec operari possunt opera ad beatitudinem fructuosa. Quomodo igitur corpus mortuum est, quod spiritu caret & vita, ita fides mortua est, quæ charitate caret in opera mouẽte. Viuat igitur fides per charitatem, & charitas prodat operationẽ necesse est. Operationẽ hic voco actionem & conatum, siue in operatione bonorum operum, siue in abstinentia malorum operum, siue in cõfessione ac luctu peccatorũ, siue in Dei laude, operumq; eius, ac beneficiorum, gratiarumq; actione, ac confessione. Huiusmodi fidem viuam, charitatiq; coniunctam, Christus Thomam habere voluit, qñ dixit: Noli esse incredulus, sed fidelis. Quod intelligẽs Thomas quoque, in actum fidei mox prorupit, hoc est, in cõfessionem, dicens: Dominus meus, & Deus meus. Deinde quoq; post domini ascensionem

Fides ad salutẽ necessaria q. Galat. 5

Fides vera quõ candelæ ardẽti comparetur.

Fidẽ verã q̃nam exufflent.

Iacobi 2

Ibidem. Fides mortua & informis q̃ sit.

Fides viua quæ sit

I

Cuiusmõi fidẽ salutarẽ habuerit B Thomas.

nem ac spiritus sancti missionem, cũ Thomas esset in Cęsarea, illumq; dominus mitteret in Indiam: quamuis Indos ægre accederet: propter domini tamen voluntatem libēter obediuit. Siquidem Christo illi apparente, & dicente: Rex Indiæ misit quæsitum architectũ. Quo volo, vt accedas. Cui Thomas. Quodcũque, inquit, domine voleris mitte me, pręterquam ad Indos: Cui cum respondisset dominus. Vade securus, quia ero tecum. (Nam cum Indos conuerterteris, cũ palma martyrij venies ad me.) Thomas quã totius respondit: Dominus meus es tu, & ego seruus tuus: fiat volũtas tua. Vide hic cuiusmodi in Thoma fuerit fides. Num vt ocio vacaret, neminiq; prodesset? Num vt duntaxat credens Iesum, iuxta suum affectum siue delectum deinceps viueret? Minime. Sed fuit in eo fides (vt dixi) vera, viuens, ardensq;, atq; impellens, qua credidit Deum, Deiq; filium dominũ Iesum. Hæc docuit illum, hæc illum excitauit, stimulauitq;, vt quem crederet Deũ ac Dei filium, adoraret vt Deũ, coleret vt Deum, honoraret, diligeretq; vt Deum, obtēperaret quoq; vt Deo. Hæc fides vera fuit fides, & salutaris. Vide igitur iam in sancto Thoma, quomodo ipse credens Dei filio, obediuit. Vide ad quæ opera domino se resignauerit. Nempe ad exiliũ inter barbaros, ad famem, sitim, labores, derisiones, pœnas, & ad mortem. Hęc enim illi omnia euenerunt inter prædicandum. Hæc pertulit alacer & lætus, quia non solum fide, sed etiam charitate plenus erat. Gaudebat in tribulationibus, gaudebat pro nomine Iesu cõtumeliam pati, exultabat pro Christo mori: non ob aliud, quam, quia amabat eum, in quem credebat, in quem sperabat. Hoc porro desiderium moriendi pro Christo Thomæ non fuit nouum, sed quando hic Christum sequebatur in terris ambulãtem, nihilominus cum Christo cupiebat mori. Siquidem ęgrotante Lazaro, miserunt sorores duę Martha & Maria ad Iesum, nunciantes: Domine ecce quem amas, infirmatur. Itaq; domino dicente, Redeamus in Iudæam iterum, dixerunt apostoli, trepidantes: Domine, iam quęrebant te Iudæi lapidare, & tu iterum vadis illuc? Porro apostolus Thomas alios exhortãs, roboransque apostolos, Eamus, inquit, & nos, & moriamur cum illo. Quo quid aliud ostendit, quam propositum, voluntatemq; resignatam ad cõmoriendum Christo? Secundo fuit in Thoma fides zelans. Nam hortabatur alios apostolos (vt dixi) ad cõmoriendum cum Christo. Non illi erat satis, vt Christo solus hunc deferret honorem. Cupiebat eum etiam ab alijs honorari, quomodo fidelis seruus domini sui debet zelari honorem & seruiētium fidelitatem. Ad quod cuncti tenētur Christiani: puta execrari, odisse & persequi irreuerentiam, probrum, contemptum, inobedientiamq; Dei, eiusdemque agnitionem, cultum, laudem, honorem ac gloriam procurare & promouere. Quod Psalmista faciēs, dixit: Tabescere me fecit zelus meus: quia obliti sunt verba tua inimici mei. Honorem Dei zelãs, eiusdem detestabatur in hoc irreuerentiam, quam ægre ferebat in malis: deinde illius honorem promouere quoq; cupiens, Docebo, inquit, iniquos vias tuas, & impij ad te conuertent. Hoc modo sanctus Thomas quoque domini zelabatur honorem. Dolebat Indorũ animas à sui conditoris agnitione aberrare & perire. Dolebat diabolo honorem, qui Dei erat solius, offerri. Conabatur eas creatori suo adducere. Idcirco illis prædicans, Dei veri notitiam infudit. Nam abstinere à peccatis, credere in Christum, orareq; Deum in omni loco docuit. Biennio autem Indis prædicabat. Sed proh dolor, quanta vidit interea blasphemiarum portenta, quantas idololatriæ insanias, quot abominationes paganorum, & diabolica sacrificia? quæ omnia, quia ad Dei fiebant iniuriam, Thomas non potuit non animo vulnerari contuens. Hæc autem arguebat, hæc demoliebatur, hæc deprecabatur, & vt ad Christũ conuerterentur, obnixe etiam rogando, eos inuitabat. Hęccine fides est charitate zelans & ardens, quæ proximos pariter, non se tantum, saluari satagit. Pro hac re in laboribus continuis constitutus, docendo, palam prædicando, increpando, consolando, miracula faciendo, sanitatumque præstãdo beneficia, occupabatur. Quid, quod pecuniam maximam ad cõstructionem palatij à rege Indorum sibi traditam Thomas in pauperes erogauit? Nonne regem diligens, ei qui terrenam cupiebat sibi domum ædificari, Thomas nobilissimam fabricauit domum nõ manu factam in cœlis? Vides, quam credulus fuerit, tenaxq; Euangelici cõsilij à Christo traditi, quo

Obediētia fidei sancti Thomę qualis fuerit.

Fides ardēs quę sit

Obediētia S. Thomæ quã fuerit magna.

Actor. 5

Ioan. 11

K

Fides zelãs quę sit

Zelum eiusmodi ois Christianus pro Deo habere tenetur.

Psalm. 118

Psal. 50

Zelo quãto B. Thomas honorẽ Dei, animarumq; salutẽ zelatus sit.

L

Palatiũ quo pacto ædificauerit Indorũ regi B. Thomas in cœlis.

Hebr. 9

Matth. 6
Lucæ 12
quo Christus monuerat non thesaurizare nos super terram, vbi fur appropinquat, ærugo consumit, tineaq; demolitur: sed thesaurizate, inquit, vobis thesaurum in cœlis. Curabat igitur regi nobilius palatium, quam putarat ille, per pauperes ædificari, curabat pauperum manibus thesauros in cœlum portari, illuc regi ædificaturus præmittebat thesaurum, simulq; interea egenorum leuabat inopiã, in eadem re bis misericors, bis prouidus. Vbi estis vos diuites, qui palatia & paradisos vobis hic ædificatis? Quam diu possidebitis? an semper habitabitis super terram? Sed dicitis: Non habemus in his delectationem. Bona verba. Gratis ergo in lutum tot aureorũ milia proijcitis. Si non delectat vos fastus ille, & ædificiorum superbia, quare non dedistis egenis pecuniã, qui reciperent vos in æterna tabernacula? Heu quomõ fallimini, & vosipsos fallitis. Aliter regi Thomas consultum voluit. Nam etiam ignoranti palatium in cœlo constituens, curauit. Aberat per id tẽporis rex Indiæ à regno Gundopherus vocatus. Atque ideo Thomę copia erat maior populo prædicandi, Ecclesias construendi, & ministros constituendi sacramentorum. Rediens autem rex, vbi nihil vidit ædificatum, Thomam simul ac Abianem præfectum, qui Thomam adduxerat, in carcerem coniecit, mente tractãs, quo genere eos mortis perimeret. Verum, interea frater regis moritur, atque post triduum nondum sepultus, à Deo resuscitatur, narrans quam augustum viderit palatium, quod regi fratri suo Thomas in cœlo construxisset: prædicansq; sanctitatem apostoli, fecit vt rex apostolum e vinculis educeret, veniamque humiliter ab apostolo peteret. Sanauit autem apostolus omes infirmos qui adducti fuerant, & multa hominum milia baptizabantur. Dixi igitur Thomam fidem habuisse zelantem. Cupiebat nanque Deo reddi honorem suum, cupiebat animas recuperare statum cœlestis paradisi, ad quem creatæ fuerant.

Aedificia preciosa & curiosa diuitum q̃ execranda sint.

Lucæ 16

M Pari modo autem, quod hic laudamus in sancto Thoma, debemus imitari omes. Nemo enim nõ tenetur ex lege charitatis sui proximi salutem, bonum ac cõmodum zelari. Magnopere enim nobis curandum est, summoq; studio conãdum, vt nihil pximis nostris, quicqd in nobis est officij, obsequij, auxilij ve ad salutem eorum pertinentis negemus, nihil subtrahamus: sed in omni gñe misericordiæ succurramus proximis, quomodo Christus monet, dicens: Omni petenti te tribue: hoc est, quacunq; re indiguerit frater tuus, illam, si habes & communicare potes, mox impartire. Vide autem quam pulchre Thomas eos q̃q;, qui se honorauerant, zelo diuini honoris pro temporali honore illis æternæ salutis beneficia impetrauit: & iterum, quomodo eum, qui contumelia sanctum affecerat apostolum atque iniuria Deus vltus est? Vt discas Deum quicquid seruis suis viderit exhibitum aut coronare, aut punire, perinde ac si sibipsi esset factum. Nam vbi Thomas apostolus à domino missus ex Cæsarea vt supra dixerã, cum Abane Indiæ præfecto demigraret ad Indiã, in via venerunt Andronopolim: ibi tunc accidit, vt rex illius ciuitatis nuptias seruaret filio suo Dionysio, despõsata illi puella nobilissima Pelagia. Quibus nuptijs interesse rex præceperat omes. Itaq; cum ibi esset quoq; Abanes cum Thoma, puella quædã vnicuique laudes aut cõmendationem illius aliquam canebat. Erat aũt Hebræa, fortasse tũ captiua illuc abducta puella. Videns igitur hæc apostolum Thomam non manducantem, sed oculos in cœlum leuantem, intellexit illum adorare Deum cœli, virumq; esse Hebręum. Cantauit igitur, quod libentius illum sciuit auditurũ, ipsi in Hebræa lingua blandiens: Deus vnus qui fecit cœlum & terram, & fundauit maria. Quod audiens apostolus, attentius auscultauit. Vidẽs aũt quidam mensis præpositus, quia Thomas non manducaret, in maxillam apostolum percussit. Quamobrẽ nihil indignatus apostolus, nec meditatus vltionem, sed Deum pro illo rogauit, vt in hac vita, non in futura, mereretur propter hanc culpã puniri.

Zelãdum quõ sit vnicuique pro proximo suo.

Lucæ 6

Prænunciauit igitur Hebræo sermone (quẽ puella intelligebat) se nõ discessurũ ante de hoc loco cõuiuij, q̃ canis manum hãc, qua fuerat pcussus, p locũ conuiuij circũferret. Quod protinus secutũ est. Illum enim pro aqua recente abeũtem leo offendens, occidit, & sanguinem lambuit. Cuius corpus canes lacerauerunt: quorũ vnus confestim cũ manu à cadauere auulsa aufugiens, conuiuiũ intrauit, & pcussoris circũtulit manũ. Puella aũt Hebræa, quę audierat apostolũ loquentẽ, vbi id euenisse, quõ ab apostolo fuerat prædictum, sensit, ad pe N

 des apo-

des apostoli procidit, eiusq; laudes euulgauit. Porro rex illius ciuitatis apostolum rogauit, vt sponso sponsæque benediceret. Quod annuens apostolus, vtrumq; benedixit, & ad seruandam virginitatem hortatus est. Est quoq; illis sequenti nocte caste obdormientibus illata huiusmodi visio: Siquidem apparuit illis quasi rex gemmatus, eosq; circumplectens, & dicens: Apostolus meus benedixit vos, vt vitæ æternæ efficiamini participes. Post hæc iterũ illos cõueniẽs apostolus, ait: Rex meus in visione vobis locutus est, vultq; vt mea in vobis bñdictio fructificet. Habete carnis integritatem, quæ om̃ium est regina virtutum & fructus salutis perpetuæ. Virginitas soror est angelorum, victoria libidinũ, fidei trophæum, expugnatio dæmonum, æternorum securitas gaudiorum, & omnium bonorum possessio. Illis itaque baptizatis, & per discipulũ S. Thomæ illuc missum multis conuersis, Dionysius regis filius ibi episcopus factus est: qui sponsam suam Pelagiam sacro velamine consecrauit. Tertio, fuit in S. Thoma fides pertingẽs ad veram charitatem, perducensq; ad illum, quẽ credebat. Nam sicut Thomę fides nunq̃ fuit mortua, nec ociosa post domini ascensionem, nec dubia, ita operans quoq; per charitatem, nequaquam ociose, gratis, frustra aut inutiliter operabatur: sed hoc q̃d credidit, quod docuit, quod quęsiuit, ad q̃d anhelauit, aliosq; docuit & perduxit, hoc ipse assecutus est. Quid, inquis, est illud? Corona profecto regni cœlestis, vita immortalis, æternitas beata, quã aliĳs p̃dicauit aliĳsque ex ore dñi promisit, hanc ipse hodie apostolus & martyr gloriosus assecutus est. Nam vbi eos quos ad Deum conuersos baptizauerat, instruxerat ad pietatem, vnitatemq; ac pacem, tandẽ omnia repetens, eo modo q̃ Ephesios Paulus apostolus, docebat simul & admonuit, dicẽs: Obsecro vos in dño, vt digne ambuletis vocatione, qua vocati estis cum omni humilitate ac mansuetudine, cum patientia supportantes inuicem in charitate: solliciti seruare vnitatẽ spiritus in vinculo pacis. Quod re vera est præstare Christianũ, germaneq; Christũ imitari. Exhortatiõe igitur finita, concessit ad superiorem Indiã, cupiẽs ibi q̃q; dño populum lucrari: propter q̃d assecutus est etiam coronã martyrĳ. Vt em̃ ex diaboli faucibus gẽtem illam extraheret, morti vitam suam exposuit: sciens hanc esse Christi charitatem, vt quõ ipse pro nobis animã suam posuit, ita nos q̃q; p̱ fratribus debeamus animas ponere. Pluris enim facere debemus animas fratrũ nostroꝝ, q̃ corpora nostra. Quapropter vt illas à morte eripiamus, vltro (q̃d & Thomas fecit apostolus) vitã nostrã seu corpora nostra tradere nos decet in mortem. Igitur illuc vbi Thomas peruenit, magnam cito populi turbam, reginã quoq; ac eius sororem Migdoniam Charysĳ vxorem ad Christum conuertit. Quo nomine tam à rege, quam à Charysio multis pœnis affectus est. Primũ enim supra ferrum ignitum, seu super lameas ferreas candentes (vt in eius gestis legitur) stare iussus est, sed non læsus: deinde in fornacẽ ardẽtem coniectus, aut, sicut gesta eius habent, in thermas æstuantes. Postremo ad templum solis ductus, oratione ad Deum fusa, diabolo præcepit, vt idolum desereret, contereret & abscederet. Quod vbi factum est, sacerdotibus in furorem versis, ab vno illorũ gladio, seu quod Isidoro magis placet, lancea perfossus est. Hac itaque gloria, puta martyrĳ, apostolus coronatus transiuit ad Christum. Nos igitur eius gratulemur lætitiæ: quandoquidem superatis om̃ibus huius vitæ laboribus, pœnis & incommodis quibuscunq;, plenus nũc gaudio intrauit in gloriã à Christo illi donatã. Imitemur ergo nos eius deuotiõem, feruorem ac constantiã. Recolamus quanto fuerit robore Christi verbis mox in fide confirmatus, dicẽtis: Noli esse incredulus, sed fidelis. Quibus verbis vos quoq; o filĳ admonitos volo, vt articulos fidei, hoc est, Symbolum apostolorum expresse articulatimq; credatis. Ea vero quę in scriptura sancta habẽtur, & quæ credidit Ecclesia admi nus implicite credatis. Symbolum em̃ apostolorum nemini Christiano licet ignorare, nec ignorantẽ decet ad Eucharistiæ sanctæ accedere sacramentum, donec illud discat. Videant hic parẽtes quomodo instruant proles suas, oratiõem puta dñicam, angelicam salutationem, & fidei confessionẽ. Quod si neglexerint, grauissimã inde habebunt damnationem. Patrini q̃q; coram Deo reddent rationẽ, qui in baptismo pro infantibus baptizandis in fide spoponderunt, illorum nomine respondẽtes, credo, abrenuncio, &c̃. quò instituerint filios, q̃rũ in regeneratiõe hac spirituali facti sunt patres

Virginitas carnis quantũ sit laudata à B. Thoma apostolo.

Fides ptingẽs ad charitatem quæ sit.

Ephe. 4

1. Ioan. 3

Animas proximorum pluris esse faciendas quam corporanostra.

Martyriũ S. Thomæ apostoli quam fuerit horrificum.

Isidorus.

S. Thomas apostolus in quibus sit à nobis imitandus.

Ioan. 20

Credere quęnã cuilibet renea tur Christianus.

Parentes q̃d proles suas docere debeãt.

Patrinoꝝ negligentia periculum quantum inferat

patres aut matres. Nam hoc ipsum mandatur quoq; in Iure canonico, vt patet de cõsecratiõe dist. 4. c. Vos: vbi sic dicitur: Vos ante omnia tam viros, quam mulieres, qui filios in baptismo suscepistis moneo, vt cognoscatis vos fideiussores apud Deũ pro illis extitisse, quos de sacro fonte suscepistis. Ideo semper eos admonete, vt custodiant castitatem, iustitiam diligant, charitatem teneant: & ante omnia Symbolum apostolicum & orationem dominicam addiscant. Et vos ipsi tenete, & illis quos de sacro fonte accepistis, ostendite. Postremo, non putetis Deo tunc satisfactum, si corde credideritis, nisi (vbi opus fuerit) etiam ore cõfiteamini. Ad om̃em enim Christianum necessario pertinet, paratum habere semper animum pro loco & tempore, fidem palam profiteri. Prius enim debet auferri vita, quæ potius est etiam amittenda, quam fides: & interrogatum de fide, tacere non licet. Qui enim interrogatur, Christianus an sit, si tacuerit, Christũ negat. Nunquam pariter licet tempore persequutionis fidem clam in corde tenere, & ore negare: sed recordari oportet Christi dicentis: Qui me erubuerit, id est, confiteri timuerit coram hominibus, hunc filius hominis erubescet coram patre & angelis Dei, Quod Deus à nobis auertat: sed in fide, spe & charitate perseuerantiam nobis concedat dominus noster Iesus Christus, in secula benedictus, Amen.

Patrini quõ spũales filios suos instruere debeant.

Eidẽ suam q̃ñ palam cõfiteri q libet teneatur Christianus.

Lucæ 9

IN SACRATISSIMA SOLENNITATE NAtiuitatis domini nostri Iesu Christi, epistola beati Pauli apostoli, ad Hebræos cap. primo.

VI.

Vltifarie multisque modis olim Deus loquens patribus in prophetis, nouissime diebus istis loquutus est nobis in filio suo, quẽ constituit hæredẽ vniuersorũ, per quem fecit & secula. Qui quum sit splendor gloriæ, & figura substantiæ eius, portansque omnia verbo virtutis suæ, purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexteram maiestatis in excelsis. Tanto melior angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hæreditauit. Cui enim dixit aliquãdo angelorum, Filius meus es tu, ego hodie genui te? Et rursum: Ego ero illi in patrem, & ipse erit mihi in filium. Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terræ, dicit: Et adorent eum omnes angeli Dei. Et ad angelos quidem dicit: Qui facit angelos suos spiritus, & ministros suos flammam ignis. Ad filium autem: Thronus tuus Deus in seculum seculi. virga æquitatis, virga regni tui. Dilexisti iustitiam & odisti iniquitatem, propterea vnxit te Deus, Deus tuus oleo exultationis prę participibus tuis. Et tu in principio domine terram fundasti, & opera manuum tuarum sunt cœli. Ipsi peribunt, tu autem permanebis, & omnes vt vestimentum veterascent. Et velut amictum mutabis eos, & mutabũtur. Tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient.

Sapien. 7
psalm. 2
2. Reg. 7
Deut. 32
Psalm. 96
Psalm. 103
Psalm. 44
Psal. 101

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

A

Natiuitas Christi triplex q sit.

Riplicem esse domini natiuitatem scire oportet. Vnam, quæ est æterna ex Deo patre: alterã quæ temporaria est, ex virgine matre. Tertiam, quæ fit in hominis mente. Has tres natiuitates expedit non ignorare, quandoquidem in hac epistola de vna natiuitate, quandoq; interdũ de alia necesse est intelligantur verba apostoli, aut sacræ scripturæ, si recte omnia debeant intelligi. Dicit igitur Paulus apostolus: Multis varijsq; modis olim loquutus est do-

est dominus Deus patribus ac prophetis. Hoc est, per varia quidem genera loquendi patribus futura, aut salutis necessaria locutus est, interdum manifeste, interdum obscure, aliquando per figuras, aliquãdo nude, quandoque per angelum manifeste, & nunc iterũ per inspirationẽ: sed & aliquando blandiens, aliquãdo terrens. At, nouissime diebus istis, iam quando alia Dei non sequitur locutio, locutus est nobis in filio. Filius enim de seipso dicebat Iudæis: Verba quæ ego loquor, à meipso non loquor.
Ioan, 8 Locutus itaq; nobis est Deus in filio, quẽ ne vilem putemus, sciamus oportet hũc esse filium, quẽ pater hæredem cõstituit vniuersorum, secundũ humanam naturam adsumptam, iuxta quam etiã dñs est omnium
Acto. 10 cõstitutus à patre: per quem, iuxta hoc, q̃d est verbum Dei, & eiusdem naturæ ac potestatis cum patre, fecit & secula, hoc est, omnia hæc visibilia & mutabilia. Qui filius patri coæternus & coæqualis, cũ sit splendor gloriæ & figura substantiæ eius, vtpote in quo perfecte resplendet tota perfectio patris, & similitudo, sicut Philippo Christus dicebat: Qui videt me, videt & patrẽ. Quã-
Ioan. 14 tus enim est pater, tantus est & filius. Et qualis est pater, talis est etiã filius, puta coæternus, sicut est soli splendor coæuus, cõsubstantialis, eiusdemque virtutis & potentiæ. Qui portat omnia ne in nihilum reuertantur, sustentans, cõseruans ac gubernãs tam visibilia, quam inuisibilia, absq; suo labore: sed ṽbo virtutis suæ, hoc est, solo imperio suo, sola voluntate sua, quæ in eo virtus est & omnipotentia, & purgationẽ pec-
Apoc. 1 catorum faciens in sua passione, vbi à peccatis nostris nos lauit in sanguine suo: qui nihilominus, iuxta hoc quod est Deus, peccata nobis dimittit, sedetq; ad dexterã patris, cui in maiestate parasti & æqualis in excelsis, seu in cœlo empyreo: tãto melior angelis effectus, ac angelis, secundum humanitatẽ, prælatus per vnionẽ cũ verbo hypostaticã, qua ab initio suæ incarnationis tanquam dignior tãto angelis p̃latus est, quãto differentius excellentiusq; nomẽ, quod est super omne nomẽ, puta vt homo sit vo-
phil. 2 ceturq; vnigenitus Dei filius ac verus Deus: q̃d nomẽ ex generatione habet æterna qua plenitudinẽ diuinitatis accepit à patre, quãuis, quantũ attinebat hic mortalitatẽ,
psal. 8 passibilitatem ac sepulturã carnis, dicatur paulo minor angelis factus. Verunta-

mẽ propter vnitatẽ psonæ vt eius intelligatur excellentia clarius, sequitur: Cui enim angelorũ aliqñ dixit, q̃d filio dixit Christo suo vnigenito: Filius meus es tu, ego hodie, id est, in die æternitatis, vbi neq; p̃teritum est, neq; futurũ, genui te? Quãuis enim psalm. 2
angeli per adoptionẽ gratiæ consummatę in scriptura vocẽtur filij Dei, vt est illud in Iob, Vbi eras, quando me laudarent astra matutina, & iubilarent omnes filij Dei? non tamẽ ex Deo sunt geniti, sed à Deo creati. Angeli q̃ vocent̃ filij Dei. Iob 38
Soli igitur filio dicitur: Ego hodie genui te. Non dicit: Hodie gigno te, ne hodie videatur initium sumpsisse, ac Deus videatur recens: sed cum die æternitatis posuit præteritum, qa semper genuit. Et rursus pater
loquitur: Ego ero illi homini, cui vnietur meũ verbũ, hoc est, ego ero Christo in patrem, & ipse erit mihi in filiũ. Verbum enĩ 2. Reg. 7
caro factum, est in duabus naturis vna persona. Quasi Paulus dicere vellet: Antequã Ioan, 1
Dei filius homo fieret, promisit Deus eidẽ se fore homini in patrem. Et cum iterũ introducit primogenitũ suum in orbem terræ, id est, cum introducendũ promittit, seu prænunciat visibilem in carne adsumpta, qui tũ erat in mundo inuisibilis (Secũdum diuinitatẽ nanq; est patri vnigenitus, quia fratres non habet: secundũ humanitatẽ vero primogenitus est, qm̃ electorũ multorũ dignatus est esse frater) admonentur angeli adorare eum. Hoc aũt iuxta translationẽ Fili⁹ Dei q̃ modo dicat vnigenitus & q̃ modo primogenit⁹
septuaginta legitur in cantico Deuteronomij, hoc modo: Lætamini cœli simul cum Deut. 32
eo, & adorẽt eum oẽs angeli Dei. Inde enĩ citat verba: quandoquidẽ autoritas maior erat apud Hebræos translationis iuxta septuaginta. Et angelos quidem, hoc est, de conditione angelorum loquẽs, dicit: Qui psal. 103
facit angelos suos spũs, hoc est, eos q sunt spiritus cœlestes, facit Dei angelos seu nũcios. Vt qui semper quidem spiritus sunt ex officio fiant angeli, id est, nũcij vocent. Et ministros suos flãmã ignis. Hoc est, eos spiritus qui ardent dei amore vt flãma ignis, puta Seraphin, facit ministros suos Deus pater siue Christus. Ad filium aũt pater loquitur per prophetam: Tronus tuus, id est, iudiciaria potestas, regia dignitas imo regnum tuũ (o Deus fili) stabit ac manebit in seculũ seculi, seu perpetuo. Virga regni tui, hoc est, sceptrum iudiciariæ potestatis, cẽsura ac disciplina tua iudiciaria, est virga et regula æquitatis. Nec mirum. Dilexisti enĩ

xisti eñ iustitiam, omneq; bonum, & odisti iniquitatem, ac omne malum. Quapropter non immerito vnxit te o Deus fili Deus tuus. Vnxit te secundũ humanam naturam oleo exultationis, dono videlicet & gratia spiritus sancti, conscientiã tuã exhilarantis: idq; præ participibus tuis: perfectiore nimirũ vnctione q̃ vngit electos alios tibi cohæredes. Illi eñ posteaq̃ cõcepti sunt aut nati, vngũtur oleo spiritus sancti, ac postq̃ in pctis fuerũt sanctificant. Christus vero q de spiritu sctõ cõceptus est, nõ ante cõceptus est, deiñ vnctus: sed hoc ipm cõcipi de spiritu sctõ & incarnari in vtero virginis fuit à spiritu sctõ vngi. Prosequtur aũt Paulus eius ęternitatẽ insinuans: Et tu dñe fili mi, in pricipio mũdi ac tẽporis, fundasti ac esse fecisti terrã, q eras ante oẽ principiũ, & ante oĩe tẽpus: & opa manuũ tuarũ sunt cœli, vtpote virtute volũtatis ac iussionis tuę facti. Ipsi peribũt, q̃tenus ad modũ (vt ita dicã) essendi attinet, quẽ nunc habẽt, & quantũ ad accidẽtia, nõ tñ quantum ad substantiã. Tu aũt Christe pmanebis. Et oẽs cœli veterascẽt sicut vestimentũ, q̃d lõgęuitate deterius fit. Ita cœli, p̃sertim aerij, quãtum ad accidẽtia veterascẽt, vt virtute, influẽtiaq; languescãt. Et æque faciliter vt qs mutauerit amictũ, mutabis eos, à soli to cursu, influxuq; cessabũt, & mutabũtur in melius, sicut in Apocalypsi vidisse se Ioannes testatur, dicẽs: Vidi cœlum nouum, & terram nouã. Tu aũt idem es & immutabilis, quomodo in propheta dixisti: Ego dñs, & non mutor. Itẽ: Ego sum, qui sum. Et anni tui nõ deficiẽt. Anni tui non sicut nostri anni sunt, q trãseunt & deficiẽt. Porro annus tuus stat, nec transit. Annus tuus dies est, q semper stat, semper lucet, nunquam finitur, vtpote ipsa æternitas.

C — Vnctus q̃nam dicatur Christus.

Apoca. 21

Mala. 3
Exodi 3
Anni Christi non defecturi q̃re.

EXEGESIS EVANGELIJ IN NOCTE SACRATISSIMA NATIUITATIS dñi nostri Iesu Christi, quod legitur ad primam Missam, Lucæ II.

D

HOc p̃sens Euangeliũ, q̃d in nocte huius solennitatis in prima legit Missa Lucas scribit, Christi nobis natiuitatẽ explicãs & tẽpus. Et hoc iã nobis explanandũ videtur. Quare? Quia diei huic magis congruũ est, clariusq; potest & enarrari & intelligi: ideo prędicandum illud vobis duxi. Nam si Euangeliũ vobis dixero Ioannis, tãetsi tribus diebus p̃dicauero, nõ tamen faciam, vt ita intelligatis illud, vt ædificati recedatis doctiores, deuotioresve. Itaq; dicit Lucas:

Exijt edictum a Cæsare Augusto, vt describeret vniuersus orbis.

Post longa multaq; Romanorum prælia, post strages multas, post victorias denique crebras adeptas, tandem sub Octauiano Augusto, tãta est pax vniuerso orbi reddita, vt vnus homo quiete vniuerso imperaret mundo, essetq; tempus, q̃d tam Esaias, q̃ Micheas prophetarat, dicens: Conflabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces. Non leuabit gens cõtra gentem gladium. Tanta, inquam, per orbẽ vniuersum erat pax, tanta quies, vt describeretur vniuersus orbis, quo scire posset Augustus q̃t prouinciæ, q̃t ciuitates, q̃t pagi, q̃t deniq; homines sibi forent subiecti. Hanc aũt pacem dñs mũdo tunc cõcessit cũ ipse vellet nasci, quo agnosceretur natus, q terrena cœlestibus, homines Deo pacificaret, reconciliaretq;. Nascebatur, inquam, hoc pacis tempore, qui pacẽ amat, pacẽ quærit, pacem p̃cipit, pacẽ largitur, in pace sola habitat. Signa aũt pacis certissimũq; indiciũ erat, q̃d totus describebatur orbis. Obserua autẽ, q̃d ne ipsa quidẽ descriptio hæc mysterio significationeque mystica vacat. Quam D. Gregorius explicãs, Quid, inq̃t, est, quod nascituro dño mundus describitur, nisi hoc q̃d aperte monstratur, quia ille apparebat in carne, q electos suos adscriberet in ęternitate? Quotquot eñ ab æterno sunt ad vitam p̃destinati æternam, modo temporaliter à spiritu sancto cõsignantur, atq; in Dei familiam adscribuntur. De quo Esaias dicit: Et erit, omnis qui relictus fuerit in Sion, & residuus in Hierusalẽ sanctus vocabitur, omnis qui scriptus est in vita in Hierusalem. Et Daniel: In tempore illo saluabitur populus tuus, omnis qui inuentus fuerit scriptus in libro. De hac inscriptione Christus loquit̃ apostolis, quando dicit: Gaudete & exultate, q̃a nomina vestra scripta sunt in cœlo. Itaq; tempus illud impletum erat, quo ablato sceptro de Iuda, duceq; de stirpe eius, vbiq; dominantibus Romanis, venturus erat Messias, q erat ex

Esaiæ 2
Mich. 4

Pacis tempore cur nasci Christus voluerit.

Gregori.

Descriptio hæc mystica quid.

Esaiæ 4

Daniel. 12

Lucæ 10

Genes. 49

pectatio gentium. Igitur edicto promulgato, præsidū quilibet ex pagis, villis ac oppidis sibi subiectis subditos ad ciuitatē suam præcipuam, vnde erant nati, conuocabat, quo vnusquisq; Imperatori cēsum solueret, Romanoque sese profiteretur subiectum imperio, descriptionesq; & pecuniæ ad Imperatorem mitterentur. Scire eñ Augustus voluit, cuiusmodi tributum, q̄d tolerandum plebi foret, imponeret.

Hæc descriptio prima facta est sub præside Syriæ Cyrino.

E Prima omniū descriptionū, quæ totius fuit orbis vniuersalis, anteq̄ nullo hoc modo fuerat alia prior, facta est sub præside Syriæ Cyrino, hoc est, dum hęc fieret descriptio prima, Cyrinus tū p̄sidebat Syrię. vel ideo dicitur prima, qa in illa terra, hoc est, in Syria incipiebatur describi. Soluebat autem p̄fecto quilibet inscribendus seu inscriptus denarium, qui decem fertur nummos valuisse vsuales. Hic denarius decalogū præceptorū Dei significat Deo p̄standum, ab his qui vocati sunt ad vnitatē, vnde excidimus. Ciuitas hæc nostra ē patria, puta regnum cœlorū quod amisimus, sed per Christū reuocati sumus. Quod in propheta facturum se promiserat Deus dicēs: Tollam quippe vos de gentibus, & congregabo vos de vniuersis terris, & adducā vos in terram vestram.

Denarius Deo soluēdus quid signet mystice,

Ezech. 36.

Ascendit autem & Ioseph a Galilæa de ciuitate Nazareth in Iudęā ciuitatē Dauid, quę vocatur Bethleem, eo q̄ esset de domo & familia Dauid, vt profiteretur cū Maria desponsata sibi vxore prægnante.

Lucæ 1

Sicut Nazareth suę incarnatiōi, vbi Maria virgo illū benedicta conciperet, ita Hierosolymam, vbi pateretur, & Bethleem, vbi nasceretur locum Christus elegit. Hic nanque in propheta etiam locus nominatur, quando dicitur: Et tu Bethleem Ephrata paruulus es in milibus Iuda. Ex te mihi egredietur, qui sit dominator in Israel. Et egressus eius à principio, à diebus æternitatis. Hæc prophetia vt impleretur, vide quomodo nesciens Octauianus Augustus diuinę dispensationi inseruierit. Edicto nanque euulgato accedente tempore partus Mariæ, data est occasio Ioseph & Mariæ veniendi in Bethleem. Erat enim Bethleem Iudęa, id est, Iudaica p̄tinens ad tribū Iudę. Siquidē erat alia q̄q; ciuitas Bethleē in tribu Zabulon sita, ad cuius differentiam hic Euāgelista Bethleē vocat Iudæā, hoc est, Iudaicā, vt legatur hęc dictio Iudęa. Vocatur q̄q; ciuitas Dauid, q̄nquidem in ea natus est Dauid. Dicitur aūt Ioseph natus de tribu Iudæ, de domo & familia Dauid. Vnde liquet Mariā q̄q; de eadē tribu familia fuisse, propterea q̄d lex virum & vxorem eiusdē iubebat esse tribus, nec ex alia tribu, q̄ ex sua vir poterat accipere vxorē. Vocatur autē beatissima virgo Maria vxor Ioseph, quia quō tūc putabatur Euāgelista refert. Erat aūt re vera B. Maria coniunx Ioseph. Verum nanq; inter Ioseph & Mariam fuit matrimonium, ad cuius veritatem opus non est vt interueniat copula carnalis.

Mich. 5

Bethleem duplex.

1. Reg. 16.

Num. 36

Vxor Ioseph cur vocetur Maria.

Factū est aūt cū essent ibi, impleti sunt dies Mariæ vt pareret. Et peperit filiū suum primogenitum.

F Non dubium est sanctissimam virginem Mariam spiritu sancto plenā, prophetarumq; mysteria omnia clarius, q̄ hi qui prophetarant intellexisse. Vnde nō ignorabat Michæā prophetā de Bethleem Ephrata loquentem, qn etiā spiritu sancto reuelante, nouerat se in Bethleē pariturā. Impleti itaq; sunt dies vt Maria pareret, & sol iustitiæ post longam ignorantiæ noctē prodiret. Peperit igitur filium suum primogenitum. Peperit, inquā, non parturijt. Parturire enim, est cū dolore ad partum se parare. De hac aūt virgine sacratissima propheta Esaias dicit: Antequam parturiret, peperit: hoc est, anteq̄ dolores sentiret pariendi, peperit masculū. Quis vnquā audiuit tale, aut qs vidit huic simile? Siquidem in omni partu, alia partum p̄cedit parturitio. In hoc vero partu, partus p̄cedit parturitionē: imo parturitio nulla fuit, qa dolor omnis abfuit. Sciēdum q̄q;, beatissimam virginem, quō in partu fuit à dolore libera, ita infantem portans in vtero, nō fuit grauata. Cōpatiendum tamen virgini teneræ, quæ itineris labore fatigabatur: cōpatiēdum eius verecundiæ, qa itinere fatigata, hospitium q̄ reciperet, non inuenit. Erāt eñ hospitiorū loca occupata oīa, aut seruata ditioribus, & à qbus maior quæstus sperabatur. Videbant enim, vt creditur, qui hospitia locabant, parum sibi lucri accessurum ex his hospi-

Mich. 5

Parturire qd p̄prie signet.

Esaiæ 66

Cōpatiendū cur sit B. Marię puerperę.

hospitibus. Vide tñ tu quõ suos exercet Christus, eosq; charissimos humiliatione ac pauptate grauat. Vide qa nihil inde turbat Maria, nihil ægre fert. Nõ quærulatur, non iactat se, q̃d mũdi habeat dñm in vtero non dicit: Mihi bonum amplumq; debetur in terra hospitium, qa eum porto, q fecit cœlum & terrã. De huius pauptate dicit Chrysostomus: Quicunq; paup est, accipiat consolationem: Ioseph & Maria mater dñi non habebãt seruulum, nõ ancillã. De Galilęa, de Nazareth soli veniunt. Nõ habebãt iumentum. Ipsi sunt dñi & famuli. O rem nouã. Ingrediuntur in diuersorium, nõ ingrediuntur ciuitatẽ. Pauptas eñi timida, inter diuites nõ audebat accedere.

Chrysost. Paupertas Mariæ & Ioseph q̃nta.

Itaq; cũ in stabulo, vbi asinus & bos erãt alligati ad p̃sepe, forent, & cõsolatiõe sese mutua ac plane diuina virginei coniuges sup pauptate sua confotarẽt, vterq; ad angulum oratiõis gratia secessit. Interea, dũ iam silentium teneret oĩa, & nox medium iter in cursu suo haberet, adfuit hora illa felicissima, & ab æterno benedicta, qua dignissima ac Dei mater peperit filiũ suũ primogenitũ, id est, ante quẽ nõ habuit alium, vt esset primus, non in ordine sequentium, nec post quẽ aliĳ, sed ante quẽ nullus. Quo hæreticorũ elidit error atq; impietas dicentium B. Mariã plures habuisse filios, propterea quod Christus hic dicitur primogenitus.

Sapien. 18

Christus vti dictus sit primogenitus

Et pãnis eum inuoluit & reclinauit eum in præsepio: quia non erat ei locus in diuersorio.

G

Sicut beatissima virgo Maria Deum sine carnali delectatione, cum spirituali vero ingenti lætitia concepit, constituta interim in sublimi contemplatione, ita gaudio spirituali internoq; tota refecta, ac deuotissima contemplatione, in Deum absorpta, in partu nigil doloris sensit. Virgo enim integra peperit, virgo etiam post partum inuiolata pmansit. Erat aũt tunc, vt nõnulli volunt, virgo beata in oratiõe genibus flexis, & subito ac q̃si in ictu oculi genuit infantẽ. Quẽ vbi ante se iacentẽ vidit, Deũ suũ verũ & hoĩem illico adorauit, pannis inuoluit, nullo vtens alieno obseqo. Nulla eñi in hoc partu obstetrix fuit, nulla mulierculaũ sedulitas fuit. Ipsa, vt Hieronymus ait, pãnis inuoluit infantẽ, ipsa mater & obstetrix. Ipsa pueũ reclinauit pannis inuolutũ in p̃sepi. Neq; eñi ei locus erat in diuersorio. Cui Creatori cœli & terræ, Deo oñipotẽti nõ fuit locus in diuersorio. Vñ cogebat eius mater iuxta aĩalia habitare ac parere, puerumq; vt credit, ppter frigora in p̃sepe, & fortasse ante iumentoũ ora ponere. Locũ eñi p puero q̃ illũ poneret nõ inuenit aptiorẽ. Posset ne hic pauperius qd, vilius qd, atq; humilius p Dei matre, p Dei filio excogitari? Accurrite diuites, & videte regis nostri diuitias. Intuemini fastũ & magnificentiã eius. Pergrite, in q̃ sitis vos ei similes. Certe si is q dicit se Christi esse, debeat, quõ ipse ambulauit, ambulare, tũc nimis estis ei dissimiles. Vita vestra cibi vestri, lecti, domus, vtensilia, serui, vestes, thesauri, & oĩa q̃ agitis, ex diametro Christo repugnãt infanti. An non erubescitis eius infantiã cõtemplari? Attẽdite, q̃ p vobis hæc sustinet. Imitemini illũ aut saltẽ an necessaria sibi velit suppeditari, interrogate. Dicã sciscitando p vobis infantẽ, Quid puer regis altissimi à diuitibus his cupis, qd postulas ab his, q habent omnia? Vis habere pannos holosericos quę diuitibus abundant? Num phialam cupis argenteam? Num cibos delicatos opipare præparatos? Nunquid pecunias? Aut vis tibi palatium ædificari? His enim omnibus abundant diuites. Nihil, inquit, terrenum, nihil temporale desidero. Hęc si mihi vultis dare, pauperibus date. Quicquid enim illis dederitis, mihi dedistis. Non in hunc ideo mundum veni, vt vos doceã terrenis abundare, aut amare diuitias, sed paupertatem, honores contemnere, carnẽ castigare, vtilitatem sanctamq; rusticitatem amplecti, modicis & vilibus contentos esse. Ego paupertatem in meipso consecrabo. Date mihi peccata vestra, & imponite dorso meo, ea scilicet, à quibus deinceps vultis abstinere, quæ vultis plangere, pro qbus pœnitere vultis: & ego pro his satisfaciam. Ego pro his sinam me flagellari, crucifigi, & occidi. Porro, si peccata habetis, quæ nõ plangitis, quæ nõ emendatis, q̃rum non pœnitemini, illa si retinueritis, retinebunt vos, & demergent in infernum. Contra hæc nõ erit redemptio. Ego quidem pro vobis patiar, at mea pœna, meaque satisfactio nihil proderit vobis, sed impœnitentes moriemini in peccatis vestris.

Maria virgo vti Christũ cõceperit & pepererit in alta cõtemplatione constituta.

Natiuitatis Christi modus quis

Hierony.

Pauptas & vilitas Christi nascẽtis q̃nta fuerit

1. Ioan. 2

Interrogatio p diuitibus ad infantulũ Iesum

Respõsio pueri Iesu ad diuites

Et pastores erãt in regiõe eadẽ, vigilantes & custodientes vigilias noctis sup gregẽ suum. Et ecce angelus domini stetit iuxta illos, & claritas Dei circumfulsit illos: & timuerunt timore magno.

H Pastores vigilabant sup gregẽ. Nõ vnus sed plures erant, q̃ Christi possent natiuitati ferre testimoniũ. Illis igit Christus suã reuelari voluit infantiam. Vide aũt, quia sicut Christi sunt natiuitatis testes pastores, ita prædicationi ac vitæ eiusdem apostoli piscatores prębuerunt testimonium, vtriq; illiterati & simplices, nec fallere docti. Vide præterea, q̃modo angelus non more solito apparet, quo patribus olim se erant soliti exhibere angeli. Siquidem hic apparet non solum in specie humana visibili, sed etiam cum lumine. Nam & claritas Dei, inqt Euangelista circumfulsit illos. Vbi similem apparitionem in veteri legisti testamẽto? Discreuit dominus à tempore legis tẽpus gratiæ: tempus in q̃ erat figura tantũ & vmbra futurorũ, à tẽpore in q̃ erat veritas & gratia. Decebat Dei filio hoĩ nato reuerentiã, q̃ olim maiorem erga naturam nostram exhiberi ab angelis, & nos non tanquam exules, abiectos, proscriptosq; seruos, sed vt Dei filios, cohęredesq; agnosci. Quod claritas Dei circumfulserit illos, intelligenda est lux diuinitus missa, q̃ aerem lucidum & clarũ iuxta illos reddidit, quo fierent idonei ad recipiendam internã illuminationem de Christi natiuitate, eo modo q̃ in Actis legitur apostolorum de Paulo: Subito circumfulsit eũ lux de cœlo. Sequitur nanq;, q̃d ex visione hac magno timore fuerint perculsi, quo parabantur ad recipiendam reuelationem.

Angelorũ apparitio in veteri nouoq; testamento dissimilis

Claritas pastores circũfulgens qualis fuerit.

Act. 9

Et dixit illis angelus: Nolite timere. Ecce enim euãgelizo vobis gaudium magnũ, quod erit omni populo: quia natus est vobis hodie saluator, qui est Christus dominus in ciuitate Dauid.

Officiũ boni spũs seruat angelus, cuius est illũ, cui apparet, timentẽ consolari. Incipit enim angelica visio cũ timore, sed magis magisq; continue videns, & serenior efficit. Cui cõtrario habet modo spũs malus, qa eius visio principio blandit, sed in obscuritatem ac tenebras inducens in terrorem q̃q; semp maiorẽ crescit. Ideo hic angelus videns pastores cõterritos, consolat eos, dicẽs: Nolite timere. Quin potius gaudete. Vñ? Ecce annũcio vobis gaudiũ magnum, q̃d tã gẽtibus, q̃ Iudæis omniq; erit populo. Euãgelizo, inqt vobis. Quibus vobis? Vobis paupibus, simplicibus, humilibus, vigilãtibus pastoribus. Videte filij. Angelus nõ ad molle stratum stetit Herodis, non Caiphæ, pontificibusq; nunciat Iudæorũ Christi natiuitatem. Multi erant diuites, qui tũc sumpta cœna delicata dormiebant in lectis suis: multi potẽtes & reges, quorum nulli Christi reuelata est natiuitas: sed pastoribus pauperibus, vigilantibusque duntaxat apparuit. Euangelizo, inquit, vobis. Quid? Gaudium magnum. De quo? Quia natus est vobis hodie saluator, qui est Christus dominus. Videsne quare hoc diuitibus non fuerat annunciandum, neque ambitiosis? Illis enim gaudio non est nũciari Christum esse natum: gauderent vero de thesauro adepto pecuniarum, de fortuna accidente, aut de honoribus. Hoc enim amantes gaudẽt dum assequuntur. Pauperibus igitur spiritu, humilibus, mundi amore vacuis, & in mundi respectu, aut æstimatione vilibus & abiectis, ad domini aduentum vigilantibus erat hoc gaudium euangelizandum, vtpote q de mundo gaudiũ nõ habent, ideo de Christi possunt gaudere natiuitate.

Spũs boni spũsq; mali visio q̃ modo discernatur.

Natiuitas Christi cur paupe ribꝰ potiꝰ q̃ diuitibꝰ nunciata fuerit.

I Saluator mundi dicitur Christus, cui saluare congruit tanq̃ Deo, q per Esaiã dicit: Deus iustus & saluãs, nõ est p̃ter me. Et in Osee: Ego dñs Deus tuus, & saluator nõ est p̃ter me. Cõuenit ei q̃q; saluatorẽ dici, secũdum quod est homo assumptus, queãdmodũ ad Ioseph patrem Iesu nutritiũ dictum est: Vocabis nomen eius Iesum. Ipse enim saluum faciet populum suum, à pctis eorũ. Quod Christus dñs noster q̃q; impleuit, quia passione sua nos redemit, atq; salutẽ sanguine nobis suo comparauit.

Saluator cur rectè vocetur Christus. Esaiæ 45 Osee 13

Matt. 1

Apoc. 5

Et hoc vobis signum. Inuenietis infantem pannis inuolutum, & positum in præsepio.

Videte cuiusmodi signũ dicat angelus, per quod Christus agnosci debeat saluator. Nempe pauptatem. Adeo salutaris est paupertas, adeo est eius amor nobilis, vt

Paupertatis nobilitas qua. ta.

Bernard. Christus illam e cœlo veniens præ cunctis bonis mundi elegerit. Abundabat thesaurus hic in terris, sed nesciebatur pciũ eius quusq; Christus e cœlo veniens, & pauptatem in se transformans, hanc in se consecraret, & nobis amabilem faceret. Beati igitur paupes spiritu, hoc est, affectu, quibus terrenarum rerũ abest amor, quibus nulla adest cupiditas: quoniã ipsorum est regnũ cœlorum. Est itaq; signũ paupertas Christi nobis in salutem, sed in signũ cui à multis contradicitur, puta ab omnibus mũdi amatoribus. Docuit enim hoc signo nos mundũ contẽnere. Sed quis huic signo nõ contradicit, nisi pauci electi?

Matt. 5 pauperes spũ q sint

Lucæ 2

paupratt Christi est se signum cui à multis contra dicitur

Et subito facta est cũ angelo multitudo militiæ cœlestis, laudantiũ Deũ, & dicentiũ: Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.

Copiosum angelorum agmen subito vno angelo loquẽte apparuit, cœlestis exercitus similitudinem habens: qd tñ nõ ad pugnam, sed ad Dei laudem ideo erat cõgregatum, q̃ Dei prędicaret maiestatem, & sapientiã, & potentiam, & bonitatem latentem in externo, viliq; apparentia infantis. Hunc, inquam, vt regem suum nobis manifestarent, collaudarent, nobisque gratularentur apparuere angeli. Vide autem quid dicant: Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonę volũtatis. Deo cui soli debetur gloriã tribuunt, hoĩbus vero, qua indigent maxime, pacem. Vide autem q̃d nõ hominibus quibuslibet, sed de his tm̃, qui sunt bonę voluntatis. Nõ est enim pax impiis dicit dñs: sed pax multa diligentibus legẽ Dei. Seruemus igit nos pacẽ cũ Deo, eius obediendo voluntati: seruemus cum proximo, illum diligẽdo ac portando: seruemus nobiscum, in animi tranquillitate oĩa ferendo. Tunc Christum infantem digne possumus cum pastoribus audire natum, quærere & inuenire, nõ imperantem angelis, non signa facientẽ: sed in p̃sepi ante iumentorum ora iacentem, inuolutum pannis, humilem, mansuetumque corde, q cum patre & spiritu sancto est benedictus in secula, Amen.

Angeli cur christo nato apparuerint.

Esaiæ 48 Psal. 118 pax cũ tri bus quõ seruanda sit.

Matt. 11

SERMO IN EADEM solennitate. Vnde gaudendum sit. & quid docuerit, quove nos inuitauerit Christi natiuitas.

EVangelizo vobis gaudium magnum, q̃d erit omni populo: qa natus est vobis hodie saluator. Lucæ II. Nemo fratres filiique charissimi quouis onere aut molestia grauatus, non gaudet, si certa illi promittatur ab hoc onere liberatio. Qui enim tenebris est inclusus, gaudet redire ad lucem. Qui in infirmitate est, gaudet de aduentu medici. Qui captiuitate est detentus, gaudet adesse libertatem. Qui deniq; dãnatus est, gaudet de aduentu aut præsentia saluatoris. Hæc aliaque omnia nobis Christus fuit, quia & nos ediuerso fuimus omnia, puta captiui, cæci, infirmi, ad mortemq; damnati. Gaudete igitur omnes, inquit, angelus, quia natus est vobis hodie saluator, q ab oĩ vos molestia liberet. Est eñ cæcis lux, infirmis sanitas, captiuis redẽptio, dãnatis salus, vita mortuis. Nunciabat igit angelus his, q gaudere de hoc nouerant, q̃d natus esset Iesus, spes, salus, & redemptio omniũ. Nunciat autem angelus gaudiũ. Quapropter sciẽdum ex multis oriri, vt qs gaudeat. Primo, vt si quis rẽ diu affectatã assequat. Christi igit natiuitas cũ diu promissa fuerit mundo, cũ eius aduentus continue expectaretur, cum magnis deniq; postularetur gemitibus, non potuit non esse gaudio, vbi aduenit. Siquidem, vt Christus ait, Multi reges & principes & pphetę voluerunt videre, quæ vos vidistis, & nõ viderunt. Et, Abraham, ingt, desiderauit videre diem meũ: & vidit, subaudi in fide, & gauisus est. Clamabant quoq; sancti patres in lymbo: Dñe, inclina cœlos tuos, & descende. Et: Vtinam disrumperes cœlos, & descenderes. Cum itaq; tantũ esset patrũ, tãq; æstuãs desideriũ vt veniret, quõ nõ potuit gaudiũ esse mũdo, nõ huic scilicet cuius filii sunt reprobi, atq; à filiis Dei diuisi: sed mundo. i. hic viuentibus in mũdo, de q̃ loqtur Ioannes, cum dicit: Sic Deus dilexit mundũ, vt daret filiũ suũ vnigenitũ, vt oĩs qui credit in illum non pereat, sed habeat vitam æternam. Quomodo, inq̃, non esset gaudiũ mũdo, quando venit? Magna igitur necessitas, quæ præmebat mundum, qui cõsilio opeq; indigebat Christi, id fecit, vt magnũ pro eodem esset desideriũ, vt ve

K

Natiuitas Christi q bona obtulerit

Gaudium oriri ex multis

Desideriũ patrũ antiq̃rum pro aduentu Christi quantum. Lucæ 10 Ioan. 8

Psal. 17 Esaiæ 64

Ioan. 3

psal.110 veniret. Propterea exultabundus Psalmista canit: Redemptionem misit populo suo quia misit eum, qui saluum faceret po- Matth. 1 pulum suum à pctis eorum. Qui igitur tantopere desiderabatur, veniens necesse erat vt sui desiderabūdos gaudio magno reficeret. Similiter secundū gaudiū est magnum, vt cum qs liberatur à magno periculo. In q̄ aūt piculo, dic mihi, fuit vniuersus mūdus? Profecto sub sentētia æternæ dānationis. Venisse itaq; eū q nos à iugo seruitutis diaboli, à iugoq; pcti, dānatione ppetua, ab oībusq; malis aliis, qbus inuoluti tenebamur liberet, nōne ad gaudiū hoc merito nos excitaret? Maxime profecto. Erat em̄ tūc nobiscū, quēadmodū Esaias prophetauerat, dicens: Populus meus captiuus ductus est, & infernus dilatauit animā suā. Haudquaquā igitur, Augustino teste, liberaret homo, nisi Deus fieret homo. Gaudiū igit erat de Christi natiuitate. Tertio, gaudium exhibet magnus honor assecutus. Quō putas assecuti sumus honorē ex incarnatiōe & natiuitate Christi? Maximū profecto, q̄ nec esse, nec euenire nobis posset maior. Siquidē dedit nobis, ait Ioannes, potestatē filios Dei fieri. Si autē filios, ergo &, secundum Apost. hæredes. Hæredes qdem Dei, cohæredes aūt Christi, imo & ciues & domesticos dei tam hic in Ecclesia, q̄ regni in patria.

In quanto periculo fuerit mūdus ante christi aduentum

Esaiæ 5

Augusti.

Honorem cuiusmodi assecutus sit homo ex christi incarnatiōe

Ioan. 1

Rom. 8

Ephe. 1

Quarto, q̄d magnum generat gaudium ē, qn̄ qs à magno se dn̄o vehemēter cognoscit diligi. Nesciui inqt Bernardus, q̄ntum me Deus diligeret, nisi p me mori eligeret. Nasci autē idcirco voluit, qa mori p nobis voluit. Si em̄ teste Augustino, Deus pctōres nō amaret, de cœlis ad terrā nō descenderet. Vide autem, & diligentius hāc charitatem expende. Cum em̄ in sua esset potestate, in sua quoq; optione modum in q̄ nos redimere vellet, eligere, non alium eligere voluit, q̄ eum, q̄ maximam nobis ostenderet suam erga nos charitatē. Neq; enim hoc tantum eius charitatē nobis insinuat, quod nos redimere voluit, sed hoc quod modo, cum potuisset faciliori, nos redemit. Voluit enim ad nos venire humilis. Idcirco non elegit parentes potentes, aut iuxta fastum mundi nobiles, sed humiles & pauperes, ne quis timeret illum accedere. Voluit enim non in castro, sed in stabulo nasci, quo doceret omnibus licere accessum, nulli aditum præcludi. Non est, vt causeris in magno illum palatio natum, q̄ ad illum introitus non pateat. In stabulo natus est, vili & pauperi loco, solus est, infans est, quē timere nō habes. Quo igitur te nō deterreret, sed inuitaret ad se, pauper & humilis natus est. Quo deinde videres, quantum te amaret, quātumq; ad se imitandum pariter & ad diligendum te inuitaret, quo s. carnem contra petulantiā affligere humilis & mitis esse disceres in vili tugurio, in hyeme, in frigoribus, in nocte, quę paruulis teneris molestiora sunt, voluit nasci. Voluit te aduertere & cognoscere, q̄nta se maiestas propter te in tam grandem vilitatem humiliaret. Aeternus, vnius horę fieret homo: omnia implens, in præsepio iaceret: mundum regens, nihil in mundo proprium possideret: angelis imperans, vbera sugeret virginis, omnia pascens, in præsepio iaceret. Immortalis & impassibilis, fieret mortalis & passibilis. Qui ora aperit mutorum, infans esset. Diues, cuius sunt omnia, pauper esset. Cui ministrant angeli, ignotus & sine hospitio esset. Quare hęc omnia filii? Vt charitatem suam ad vos mōstraret vobis, & ostenderet quanti vos faceret, quantumve ad se redamandum vos prouocare niteret. Ipse em̄ nobis factus est via sicut dicit: Ego sum via, veritas & vita p q̄ ingredi nos oportet in regnum cœlorum.

Diligi à magno dn̄o quam gaudiosū. Bernard.

Augusti.

Charitatē quantā ostenderit nobis christus

Christus cur in stabulo vili voluerit nasci

Natiuitas christi q̄ fuerit homini apta, & mirabilis

Leo papa.

Esai. 35

Ioan. 14

Ne igitur aliam quæramus viam, in seipso nobis ostendit, quæ sit via. Nēpe via humilitatis, patientiæ, paupertatis & simplicitatis, quam mundum mox ingressus, ante præmonstraret exemplo, quam prædicaret verbo. Imo quam in sua exhibuit natiuitate, p omnem tenuit vitā, vt in Psalmo dicit: Pauper sum ego, & in laboribus à iuuentute mea: exaltatus autem humiliatus sum, & conturbatus. Vnde sanctus loquitur Bernardus: Nascitur Dei filius, in cuius arbitrio erat quodcunque vellet tempus eligere. Christus elegit, q̄d molestius est, præsertim paruulo & paupis matris filio, q̄ vix pānos haberet ad inuoluēdum, psepe ad reclinādum. Et cum tāta esset necessitas, nullam audio vel pellium fieri mentionem. Christus vtiq; q nō fallitur, elegit q̄d carni molestius est. Id ergo melius, id vtilius, id potius eligendum. Et quisquis aliud doceat, vel suadeat, ab eo tanquam à seductore cauēdum. Et tū fratres, ipse est q promissus est olim per Esaiā prophetam paruulus sciens repbare malum

Via ad regnum cœlorū quā Christus in seipso ostēdit nobis

Psal. 87

Bernard.

Esaiæ 7

malũ,& eligere bonũ. Malum ergo voluptas corporis est:bonum vero afflictio est. Siquidem & hanc elegit, & illam reprobauit puer sapiens,verbum infans. Itaque iã opere docet hic beatissimus infans Iesus Christus,vt fugiamus voluptatem,& agamus pœnitentiam:appropinquat enim regnum cœlorum,quod nemini patrũ sub lege nec ante legem dictũ est apppinquare. Sed huic tẽpori,& regni cœlorũ, & fugę seculi,& pœnitẽtiæ salutaris euangelizatio seruata est. Hæc dñi clamat p̃sepe,hæc stabulũ,hæc pãni,hæc manifestant infantilia mẽbra,hęc lachrymæ &vagitus annũciant infantis. Quare eñ carere voluit hospitio dñs Iesus,quare nõ erat ei in diuersorio locus? Nõ ob aliud p̃fecto, q̃ vt se ostẽderet terrena nõ q̃rere,nec amare. Docere te q̃q; voluit,de palatiis non cogitare, nõ supbe p̃sumptuoseq; ædificare,vilitate,contentũ manere. Ipse stabulum elegit,vt supbas destrueret ædes,hoc est,vt tu mũdi curiositatẽ,mundi sterneres gloriã, ædificiorũque contẽneres apparatũ. Ipse hospitium non habuit,vt tu illius misertus,cor tuũ illi tradas ad inhabitandũ. Quõ trades? Eiiciendo malas inclinationes & desideria, vitia & passiões. Nihil eñ tã desiderat,q̃ cor mũdum. Solus nanq; vult habitare in te sine cõsortio aliẽo. In aliena terra voluit nasci, vt tu cognoscas te aduenã & peregrinum in hoc seculo, & ab hoc seculo cõtẽdas amorẽ tuũ transferre ad cœlestia. In nocte voluit nasci,ne nimiũ te occupes in splendore mũdanæ gloriæ & secularis honestatis,sed animum geras simplicẽ, Christoq; absconditũ. Vide igit cõditiões natiuitatis eius, qbus mũdi p̃dicauit ac suasit contemptũ. Hæ eñ explicãt eius ad te charitatẽ,cũ tãti habitũ videris, cuius curam Christus habuit,&acerba molestiaq; infantulus Iesus tui amore, q̃ te sibi attraheret, tolerauit. Inde igit, sicut dixi, magnũ tibi oriri debet gaudiũ, q̃d ab immenso dño sis amatus. Recte igit ex Christi euãgelizat natiuitate gaudiũ magnũ futurũ. Sed qbus inquis,nũciat? Non eñ oĩbus est gaudio Christi natiuitas. Siquidem tribus Magis paulo post venientibus & dicentibus. Vbi est q natus est rex Iudæorũ? Herodes rex turbatus est,& oĩs Hierosolyma cũ illo. Fuit igit Christi natiuitas qbusdã fastidio nõnullis odio,multis q̃q; gaudio. Fastidio fuit his q terrena amãtes, cœlestia aut nõ appetũt,aut cõtẽnunt. Odio fuit his, q̃rũ gloriæ ambitiõi,aut cupiditati p Christũ aliqd depibat. Herodes nãq; suę metuebat gloriæ & regni:ideo Christũ p̃sequebatur,timẽs aut sui expulsorẽ,aut regni inuasorẽ. Iudæorũ pharisæi Christũ p̃sequebãt quia tãta eorũ erat auaritia,ambitio, iactãtia,tãtus vitiorũ horũ amor,vt Christi verba & eruditionẽ tanq̃ sibi molestã atq; cõtrariam p̃sequerent. Illis igitur fuit solis gaudio, q vigilabant p gregis sui custodia,qbus Christus futurus erat instructio, redemptio,sctificatio, exemplarq; vitæ. Hi eñ Christo indigebant,Christũ reqrebãt, qa se suamq; inopiã attendebant. Quo nũciato aduenisse ad illius p̃sentiam gaudebant. Quocirca humiles,simplices,paupes spũ,vigilãtes cõtra diabolũ, pro sui custodia soliciti,Deumq; metuẽtes significabantur in his pastoribus,qbus Christi annunciatur natiuitas. Recte quidẽ simplicibus nunciatur Christi in mundum natiuitas, quandoquidẽ cũ simplicibus est sermocinatio eius. Ignorabant interea hãc natiuitatem Philosophi & mundi sapiẽtes, ignorabant pagani. Indigni erant, qbus nunciaretur,scribæ & pharisæi:& cunctis in mũdo potentibus,pastorum simplicitas antefertur. Vos estis charissimi, qbus hoc gaudiũ nũciat, q estis in luctu pctõrũ vestrorũ,q vigilatis in oratiõibus ad fores sapiẽtiæ q̃tidie. Vos q nõ habetis, vt diuites, hic cõsolationem vestram, non estis iusti & magni in oculis vestris, qbus dicit. Natus est nobis hodie saluator. Quomodo eñ nũciaretur natus saluator, q obstrepũt Euangelio, quod Christus verbo docuit, & opere monstrauit. Non loq̃r de his q cõtradicũt Euãgelio Lutheri. Vtinã oẽs contradicerent, q neq; verba sana docet etiam qñ Euangeliũ docet, qa nõ cũ Ecclesia & in sensu, quẽ spũs sctũs dedit Ecclesiæ Euãgelium docet, sed quõ ab alio spũ q̃dã q dissensionis, fraudis & seductiõis est artifex, accepit. Nec docet exemplo apostata & votifragus, sed seducit quõ ipse vltro seductus e st ex odio Papæ: apud quẽ ferẽ impetrare q̃ postulabat nõ potuisse, atq; nũc tã cõtra Papã, q̃ cõtra ea q̃ sibi negata sunt, p̃dicare. Itaq; his q Christi Euangelio, qui Christi Ecclesiæ obstrepũt, q Christi vitæ & moribus repugnãt, q Christo reipsa dicũt, Recede à nobis, sciẽtiã viarũ tuarũ nolumus, qñ nũciaret, Natus est vobis hodie. sal-

Matt. 3 Luca. 3

Stabulum cur in sua natiuitate elegerit christus

Cor nostrũ quõ Deo tradendũ sit

Nasci cur voluerit Christ⁹ in aliena terra.

Nocte cur nasci voluerit christus

N

Conditiones natiuitatis christi ad quid valeant.

Matt. 2 Natiuitas Christi q b⁹ fuerit fastidio & odio

Natiuitas Christi q b⁹ fuerit gaudio

Simplicib⁹ cur nũciata christi fuerit natiuitas. Prou. 3

O

Lucæ 2

Euãgeliũ cur nonrecte doceat à luthero.

Odij Lutheri contra Papã origo quę

Iob 21

saluator quandoquidem huiusmodi est eorum vita, vt Christus eos saluare nõ possit, qa saluari nolũt? Nõ qdẽ prius nolũt: sed vt pctã sua relinquãt, vt Christo obediant, tãti redemptionẽ Christi, q̃ illis pdesse possit, nõ faciũt. Nõ luxuriosis, auaris, nõ homicidis, nõ fornicarĳs, nõ ebriosis Christi nunciat natiuitas: quin q talia agũt, regnũ Dei nõ cõsequent. Et in hoc Christi vilitugurio, nihil est q̃d auari aut gulosi cõcupiscant, nihil in tã sancta virginea est natiuitate, quod immundos oblectet. Sed vobis, inquã, nunciat, q iam cœpistis imitari, quod in Christo infante didicistis. Iam placet vobis, q̃d e cœlo veniens Dei filius suo exemplo vos docuit. Idcirco euangelizo vobis gaudium magnum, qa natus est vobis hodie saluator. Gaudete gaudio magno, quia Deus Israel visitauit vos, oriẽs ex alto. Visitauit & fecit redemptionẽ plebi suæ. Visitauit vos vt pater, qui filios suos erudit, pascit, liberat, defendit & puidit eis hæreditatem. Hæc oĩa nobis Christus fecit. Visitauit vt pastor, dispersas oues congregans, & perditam ouem suis humeris imponens, atq; domum reducens. Ad hoc enim venit in mundũ, inqt Euãgelista, vt filios Dei, q erãt dispsi in mũdo, congregaret in vnũ. Visitauit vt medicus, qui languidos curaret. Oẽs enim eramus infirmi. Omne nempe erat caput languidũ, & omne cor mœrens. Venit igit vt suo nos liuore sanaret.

Gala. 5 | Lucæ 2 | Esaiæ 66 | Luc. 1 | Ezech. 34 | Lucæ 15 | Ioan. 11 | Esaiæ 1 | Esaiæ 53

P Cæterum, vbi Christi nunciabat natiuitas ab angelo plena gaudio, subito comparuit lux cœlestis quoq;, q̃ testaret verba angeli, pastores inducens ad mirandum, & ad quærendum eũ, q nunciabat. Facta est aũt inqt, multitudo cœlestis exercitus, laudantium Deum, & dicentiũ. Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonę volũtatis. Quo credendum insinuatur angelos aut singulos, aut de singulis choris aliquot descendisse, & magna reuerentia, magnaque lætitia ad videndum saluandumq; regẽ suum aduolasse. Stupebant em̃ eius humilitatẽ nimiã, adorabant eius maiestatem, bonitatem eius collaudabant, officiosissimaque veneratione ad domini sui matrem se exhibebant. Vnde, vt dixi, nullum angelum fuisse, q nõ ideo veniret, vt Christũ Deũ & hoĩem salutaret, adoraret, eiq; gratularet, verisimile est. Quapropter deceret quẽq; Christianũ ad hoc Christi tuguriũ, imo ad cœleste hoc palatiũ accedere, & videre regem Salomonem in diademate, q̃ coronauit eum mater sua. Eamus igitur cum pastoribus Bethlem, & videamus regem nostrum, saluatoremq; nostrũ. Admiremur eius charitatẽ, & gratias illi, non labiorũ duntaxat motu, sed deuotissima effusione cordis agamus. Subĳciamus nos eius seruituti & obedientiæ, qui tot ærumnis & pœnis nostri se amore subiecit. Adĳciamus nonnihil præter solitum morem, ad pristinam eius seruitutem, vt post hac feruentiores, humiliores, mitiores, & in omni virtute inueniamur, quam olim, perfectiores. Si enim vetus nostra indeuotio, si inolita detinuerit nos consuetudo, nec pfectui nostro aliqd adiecerimus, qd Christi in nobis q̃so hodie operata est natiuitas? Præstemus igit ope ac veritate, vt etiam ab his q diligenter nos obseruãt q̃tumuis celare id voluerimus, nõ possit non percipi, vnde nobisipsis meliores sumus facti: id largiente nobis Iesu Christo Dei & virginis filio, qui cum patre & spiritu sancto est Deus vnus benedictus in secula, Amen.

Lucæ 2 | Angelorũ circa cunas Christi frequentia & reuerentia. | Can. 3 | Bethleem quõ cũ pastoribus eũdum sit.

IN FESTO SANCTI STEPHANI PROTOmartyris, loco epistolæ Lectio Actuum apostolorum caput VI. & VII.

VII

Tephanus plenus gratia & fortitudine, faciebat pdigia & signa magna in populo. Surrexerũt autem quidam de synagoga, quę appellatur Libertinorum, & Cyrenensium, & Alexãdrinorum, & eorum qui erãt in Cilicia & Asia, disputantes cum Stephano. Et non poterant resistere sapiẽtiæ & spiritui, qui loquebatur. Audiẽtes aũt hæc, dissecabantur cordibus suis, & stridebant dentibus in eũ. Cum autem esset Stephanus plenus spiritu sancto, intendens in cœlum

Acto. 7

cœlum, vidit gloriam Dei, & Iesum stantem a dextris, & ait: Ecce video cœlos apertos, & filium hominis stantem a dextris virtutis Dei. Exclamantes autem voce magna, continuerunt aures suas, & impetũ fecerunt vnanimiter in eũ. Et eijcientes eum extra ciuitatẽ, lapidabãt. Et testes deposuerunt vestimenta sua secus pedes adolescẽtis qui vocabatur Saulus. Et lapidabant Stephanũ inuocantẽ, & dicentem: Dñe Iesu suscipe spiritum meum, Positis autem genibus, clamauit voce magna, dicens: Domine ne statuas illis hoc peccatum. Et cum hoc dixisset obdormiuit in domino.

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAE LECTIONEM.

A

Acto. 6

Ante hanc lectionem præmittit Lucas, ad sedandum murmur eorum qui ex gentibus erant conuersi discipulorum (hoc enim nomine tũc omnes Christiani vocabantur) septẽ ab apostolis esse diacones, q̃rum vnus erat Stephanus, constitutos. Verum, omissis reliquis de solo hic beatissimo prosequitur Stephano, dicens: Stephanus aũt plenus gratia & fortitudine. Idcirco autem à gratia & fortitudinis dono commendatur, quia strenum ac fortem militẽ in fide pro Christo (vt primũ dicebat martyrem) gessit. Itaq; Stephanus spiritu sancto cõfortatus, signa & prodigia magna, quæ diuinæ gratiæ ac fidei essent testimonia, faciebat in populo. Doctrinæ enĩ Euãgelicæ in primitiua Ecclesia erant necessaria signa facienda ab apostolis & sanctis p̃dicatoribus, quæ eorũ prædicationi adstipularentur. Ideo scriptum est in Marco: Illi autem, hoc est, apſtoli, profecti prædicauerunt vbique, domino cooperante, & sermonem confirmante, sequentibus signis. Insurrexerunt autem de quinque locis congregati Iudæi, pleni dolo & inuidia, disputantes cum Stephano, prædicationem eius, quæ erat, Iesum fuisse Messiã & Christum, confutare cupientes, At non valebant resistere sapientię Stephani, & spiritui sancto, qui loquebatur in ore illius. Implebat enim promissionem suam dñs: Ego aũt dabo vobis os & sapientiam, cui contradicere non poterunt oẽs aduersarij vestri. Reddidit enim de singulis sibi obiectis rationẽ Stephanus ac tandem vitia & duritiam eorum qui erant in consilio arguens, propterea q̃d spiritui sancto repugnarent, dixit: Dura ceruice, & incircuncisi corde & auribus vos spiritui sancto semper restitistis. Quem prophetarum non persequuti sunt patres vestri? Et occiderũt eos, qui prænunciabant de aduẽtu iusti, cuius vos nunc proditores, & homicidæ fuistis. Hæc audientes, cordibus prę ira ac furore dissecabantur, & vt canes rabidi in eũ dentibus fremebant. Surda enim aure Salomonis legerant prouerbiũ: Viro qui corripientem dura ceruice contemnit, repentinus superueniet interitus. Cum autem esset Stephanus plenus spiritu sancto, videretq; sibi instare martyrium ac morti fore proximum, spiritu sancto confortatus, & mente & oculis intuens in cœlum, quia in terris præmebatur, vidit gloriam Dei. Vidit enim cuius amore pugnabat, stantẽ, & se pugnantem, quõ in Psalmo scriptum est, Salus autẽ iustorum à domino, & protector eorum in tempore tribulationis adiuuare paratum. Vidit (inquam) Iesum stantem à dextris Dei, tanquam ad subueniendũ paratum, & ait: Ecce video cœlos apertos, & Iesum stantẽ à dextris virtutis Dei. Iustum autem erat, vt primus martyr in cõsolationem futurorum sequentium, quia vitam pro Christi amore statuit in terris, cœlos sibi videret apertos, & paratum præmium, ad quod sitiens accenderetur.

Vide hic quod ad maiorem duritiæ Iudęorum confutationem non filium Dei, sed filium hominis Iesum nominat. Hunc enim quem vt hominem occiderant Iudæi, nolentes Deum credere, videre se dicit. Exclamantes autem voce magna continuerunt aures suas, quasi adeo essent religiosi (cũ tamen vehementer forent blasphemi) ne blasphemiam audirent. Continuerunt aures ad audiendum veritatem, qui eas ante ad Christi obturauerunt prædicationem. Itaque impetu in eum vnanimiter facto, eijcientes eum extra ciuitatem, lapidabant. Quomodo enim Christum extra ciuitatem

Marginal notes: Discipuli q olim omnes dicti fuerint Christiani. — Signa in Ecclesia primitiua q̃ fuerint necessaria. — Mar. 16 — Lucæ 21 — Acto. 7 — Prou. 28 — Psal. 36 — B — Hois filius vocatur hic Christus. — Marc. 15 — Heb. 13

tem suam crucifixerunt, ita eius quoque te
Leuit.24 stem de ciuitate eijciunt lapidandũ. Extra castra nãq; iubebat lex lapidibus blasphemũ obruendũ. Et testes iniq, q illũ de blasphemia accusauerunt, vestimenta sua ad pedes deponebant adolescentis, q vocabatur
Ibidem Saulus. Horum enim manus secundũ legem necessario erat in lapidando prima. Ad quod expeditiores redderent, eiecerũt vestimenta sua, ad pedes eadẽ ponẽtes Sau
Acto.9 li, q postea vas electionis factus, vocatus
Acto.13 est Paulus. Hic zelum quendam habuit p
Ioan.16 lege, putans se obsequium in hoc pstare Deo, si psequeretur Christianos. At tandẽ ipse quoq; ad Christũ cõuersus, intellexit
2.Tim.1 se errasse, dicẽs se fuisse blasphemũ, & Deo cõtumeliosum. Hoc igitur modo lapidabant Stephanũ inuocantem, & dicentem: Domine Iesu accipe spiritum meũ. Corpus hic amitto ac relinquo ad tẽpus, spiritum tu meũ interim recipe. Positis aũt genibus: oraturus p alijs genua ponebat. Pro se em̃ ipse non orauerat flexis genibus, quo charitatẽ ostenderet, orandiq;, tam intentionem, quam necessitatem pro alijs maiorem: clamauit pro magnitudine affectus voce magna dicens: Domine ne statuas, id est, ne imputes illis hoc peccatum. Hoc est, ignosce illis, quod lapidibus me impetunt. Et cum hoc dixisset, feliciter obdormiuit, requiescens in domino, qui illius animam inter brachia paternæ recipit charitatis.

EXEGESIS EVANGELIJ eiusdem Festi Matthæi XXIII.

C

Nte verba Euangelij huius festi, dñs noster Iesus Christus Pharisæorũ & scribarũ auaritiã, hypocrisim & ambitionẽ dure obiurgauerat. Eo nanq; hęc loquente, pontifices cũ Iudæorum consilio
Iudæorũ tempore Christi quãta fuerit crudelitas in pios quosq; iam Christum interficere statuerant. Nihil enim dominus Iesus à Iudæis aliud, q̃ quod sancti olim prophetæ, expectauit. Iudæi namq;, vt viri sanguinum, neminẽ, q illis diceret veritatem, sinebant viuere. Multis sanguis innocens fusus fuit in Hi
Lucæ 19 erusalem. Quamobrem etiam dominus fleuit etiam super Hierusalem, grauem vindictam super illos venturam præmeditans, non à se, sed à Romanis paratam, q Iudæorum tentabant subiugare punireq; rebellionem: Deo tamen illam calamitatem in peccatorum supplicium eis ordinante. Dicit itaque apud Matthæum Euangelistam Christus turbis Iudæorũ & principibus sacerdotum:

Ecce ego mitto ad vos prophetas, & sapientes & scribas: & ex illis occidetis & crucifigetis & flagellabitis in synagogis vestris: & psequemini de ciuitate in ciuitatem.

Prophetas, sapientes & scribas suos vocat apostolos & pręedicatores, quos post resurrectionem suam dominus misit non solũ Iudæis, sed etiã in mundũ vniuersum. Præcipue tñ, quod Paulus testatur & Petrus, Iudæis missi erant prædicare verbũ salutis. Vbi vero Iudæi illud repulerunt, indignos, se re ipsa, hoc est, contẽptu & psecutione exhibentes æternæ vitæ, conuersi sunt ad gẽtes. Fuerunt aũt apostoli, alij itẽ multi ex prædicatoribus sanctis prophetę futura prædicentes, fuere sapientes, docentes legẽ Euangelicã, fuerunt scribæ, doctores in lege veteri quoq; eruditi. Vnde dominum Iesum verum esse Christũ, atq; argumentis non leuibus Iudæos conuincebant. Siquidem de Ioanne Apostolo, qui Apocalypsim scripsit & de Agabo, itẽ de Paulo non dubium est, quin fuerint prophetæ. Taceo de pluribus alijs, adeo vt propter pacem & quietem seruandam, Paulo quoq; visum sit necessarium in epistola legem dicere prophetiæ. Multi quoq; inter Ecclesiæ culmina erant sapientes. Nã sapiẽtes fuere omnes Apostoli, qui p diuinã inspirationem, notitiam intelligentiamq; omnium habuerunt scripturarum, iuxta illud: Aperuit illis sensum, vt intelligerent scripturas. Scribæ vero & in lege humanitus docti fuere Paulus, Gamaliel, Stephanus, Nathanael, Zena, Apollo, Nicodemus. Hos aliosq; multos, inquit, Christus ad pdicandũ, & ad cõuertẽdos vos mittã. At vos illis, quõ vestri olim patres fecere prophetis ad se missis, facietis apostolis: imo facietis deteriora, grauioraque, quandoquidem exemplum eorum quos ipsi male egisse iudicatis, imitamini, nec vt de-
beretis

Prophetę in nouo testamẽto q fuerint. Mar.16 Acto.10 Acto.13 Apoc.1 Acto.11 Acto.10 1.Thes.5 Apostoli oẽs vt fuerint sapientes Lucæ 24 Acto.13 Acto.5 Acto.6 Ad Ti.3 Acto.18 Ioan.3

beretis correcti aut illis facti dissimiles. Dicitis enim: Si fuissemus in diebus patrum nostrorum, non communicassemus in sanguine prophetarum cum eis. Sed hæc ore tantum dicitis, quemadmodum in cordibus vestris peiora absconditis, maioremq; fouetis malitiam, quia peiora molimini. Ipsi enim seruos (quos in parabola vobis paulo ante dixeram) domini vineæ ad se, vt censum seu fructum suo dño reportarent, missos occiderunt. Vos autem vineę hæredē filium domini (quod magis nefandum est) interficietis, atq; nomē eius conabimini extinguere. Nam eos quoq; q illū diligunt, q confitentur occidetis, & flagellabitis in synagogis vestris, & psequimini de ciuitate in ciuitem. Stephanum nanq; Iudęi occiderunt, apostolos flagellauerūt, & lapidato Stephano persecutio magna facta est in Ecclesia, quæ erat Hierosolymis. Præter enim apostolos, reliqui omnes dispersi sunt.

Matt. 23
Matt. 21
Mar. 12
Acto. 7
Acto. 5
Acto. 8

Vt veniat super vos oīs sanguis iustus, qui effusus est super terram a sanguine Abel iusti, vsq; ad sanguinem Zachariæ filij Barachiæ, quem occidistis inter templum & altare.

D Peccata parentum sup filios venire dicunt, non vt in illis puniāt, quia scriptū est, Filius non portabit iniquitatem patris, & pater non portabit iniquitatē filij, sed vt Chrysostomus vult, propter peccata parentum, aggrauantur peccata filiorum. Viderunt enī patres deliquisse, intellexerūt eos dominum ad iracundiam prouocasse & sibi iustitiam Dei malorum omniū vindicem comparasse: eorum tamē nō sunt exemplo à peccatis deterriti. Inde est, vt vltio à Lamech maior exigeretur, q̄ à Cain, licet vt hic, ille fratrem suum non occiderit: sed propterea plus deliquit Lamech, q̄ Cain: quia Lamech ante se habuit, in q̄ Dei iram & peccatum Deo displicere didicit, nec tamē doctus exemplo, abstinuit. Hoc mō cū scirent Iudæi, q̄ impium fuerit prophetas occidisse, adeo vt ad parabolam domini de vinea & colonis occisoribus martyrum interrogari meruissent, responderunt: Malos male perdet, & vineā suam locabit alijs, qui fructum illi reddant in tempore suo: contra seipsos sententiam proferentes. Cū

D parentum peccata q̄ sup filios dicant venire.
Ezech. 18
Chrysost.
Gen. 4
Lamech curgrauius peccauerit q̄Cain
Matt. 21

itaq; scirent, quam foret iniquum innocētes psequi, non debuerant hoc ipsi facere. Zachariam hunc, quem fuisse existimat Hieronymus filium Ioadæ, qui occisus est in vestibulo tēpli: sed idcirco Zachariæ magis, q̄ Ioadæ filium hic dictum, ad commēdandam patris sanctitatem. Barachias nāque sonat benedictum domini. Cuiusmodi fuit Ioada pontifex vir Deo charus, & non exigua virtute præditus. Potuit etiam binomius fuisse Ioada, q̄d regibus & pontificibus non infrequens fuit. Nōnulli Zachariam hunc patrem Ioannis baptistæ fuisse putant, propterea occisum, quod beatissimam virginem Mariam postq̄ peperit Christum, & ex humilitate quasi purganda veniret ad tēplum, idē Zacharias inter virgines stare voluit (erat enim in tēplo locus singularis virginibus deputatus) pro ea contra repugnantes certans. Sed de hac re nil certi habetur in scriptura.

Zacharias hic qs fuerit.
4. Reg. 12
2. para. 24
Hierony.
Barachias qd interptatur.

Amen dico vobis, venient hæc omnia super generationem istam.

Duas generationes scriptura ponit, electorum & reproborum. De generatione iustorum legimus Hæc est generatio quęrentium dominū. De gñatione praua scribit: Gñatio praua & exasperans. Vult itaq; dñs malos significari, quādo hic loquitur de generatione ista, super quam omnia mala venient. Cum illa enim vos, inquit, vtpote mali, vnū corpus consistitis, & simul in pœnis eritis socij. Sicut enī electi in cœlo sibi gaudia cumulant, ita in inferno reprobi sibi alijsq; exaggerant pœnas. Terret itaq; nūc eos, q̄ à malo desistāt proposito, qui iam in Christi mortem conspirauerant, dicens omnia peccata priorum patrū eorum in illos reuoluenda. Hi enim (quō paulo ante dixi) qui cognoscunt alios, q ante se de liquerūt propter peccata punitos, nec inde docti cauent delicta, grauius quidē, si eadem admittant delicta, peccant. Vnde iustius quoq; fit, vt grauius puniantur, q̄ hi qui vltione diuina nondum castigatos agnoscentes, peccant. Vnde liquet diuturnitate temporis peccata fieri grauiora.

Generationes duę in scriptura
Psal. 23
Psal. 77
peccata q nam fiant grauiora.

Hierusalem, Hierusalem, quæ occidis prophetas, & lapidas eos, qui ad te missi sunt: quoties volui congregare filios tuos, quemadmodū cō

gregat gallina pullos suos sub alas & noluisti.

E Geminatio verbi, affectũ diligẽtis ac miserentis exprimit. Dolet enim pijssimũ cor Iesu, quod toties tã multifariam conatus sit populum hunc duræ ceruicis reuocare, reducere ac saluare: sed frustra, cũ non fuerit qui vellet sequi quin etiam vocantem contempserunt, ac nuncios persecuti sunt. Ac si diceret: Hierusalem, Hierusalem vsqueq̃ non audis, mihi obstrepens? Misi ad te Esaiam, & serra illum secasti. Misi Hieremiam, & hunc lapidasti. Misi Ezechielem & excerebrasti illum. Hoc modo prophetas impie oẽs tradidisti. Quid vltra facere debeo, q̃d tibi nõ fecerim? Quõ sanabo te, q medicos oẽs psequeris? Sanctis meis non pepci, & tibi parcerem peccatrici. Illoꝝ vitã neglexi, ne mortẽ tuã viderẽ. Omnes in te medici spirituales defecerunt, & tu nihilominus curata nõ es. Si ad tuã gaudere voluissem mortem, nunq̃ ad te misissem prophetas. Si te pdere voluissem, non venissem ad te ipse. Ego igit̃ qd faciã, si tu

Deut. 32 ipse viuere nõvis? Quoties te, vt gallina suos pullos sub alas congregare volui? at no

Exod. 6 luisti. Misi ad te Mosen & Aarõ, q de Pharaone te liberarent, ad meq; reducerent. Sed quantũ in omnibus dura fuisti cerui-

Iudic. 2 ce, & mihi rebellis? Misi iudices, qui te liberarẽt: sed denuo semper à me auersa, ad peccata tua, & ad idolorum culturam redijsti.

1. Esdr. 5 Reduxi te ex Babylone, sed spreuisti, abiecistiq; me post tergum tuũ. Hoc modo vsq; in præsentem horã ad vnius veri Dei cultũ in vnitatem fidei & dilectionis te congregare volui, immenso affectu ad modũ gallinæ, q̃ inter pennata aĩalia feruentiorẽ gerit ad pullos suos, q̃ reliqua, affectũ, vtpote p̃ amore & sollicitudine, q̃ habet ad pullos suos, languens, & vocẽ in raucedinẽ mutans: sed noluisti. Vides hic q̃ sit arbitriũ liberꝝ, cũ deus hoĩem saluare se nõ posse dicat, qa nolit ipse. Neminẽ eñi cogit sed libertatẽ hoĩ voluntatis relinqt, ne virtus non sit virtus, si homo recipe cogeret eã, aut si inuito daret̃ salus. Potest quidem Deus de nolẽte facere volentẽ: nolentẽ tñ nõ cogit. Vide etiã q̃ consolatoria vtatur similitudine, gallinæ se cõparans, q̃ nouimus inter volatilia ferueñtissimo, fidelissimoq; amore suos fouere pullos, q̃s ad pastũ ducit, à se paululũ distãtes aduocat,

Gallina quantum feruorem habeat erga pullos suos

F

Arbitriũ hois q̃ sit liberum.

Gallinę ad pullos suos fidelitas quãta.

& voce sub alas, q̃ foueat eosdẽ, conuocãs congregat. Si quispiam pullum tãgere quæ rat, tametsi ferrea indutus sit lorica, inuadit eũ, ne pullũ relinquat indefensum. Decet autem nos q̃q; Christi & Ecclesiæ matris vocem agnoscere, atq; sub illius alas cõfugere, si foueri cupimus, & in fide coalescere. Scito quoq; q̃d Hierusalẽ hic alloquens, carnalem illã putat, q̃ credere noluit, & q̃ spiritualẽ Hierusalẽ, id est, Ecclesiã hic militantẽ, hoc est, apostolos & credentes quoq; psecuta est. Aduerte p̃terea, qa non dicit ad Hierusalem, Quæ occidisti pphetas, de his q ante Christum fuerunt dũtaxat loquẽs, sed apostolos q̃q; & alios sanctos prædicatores post se psequendos, lapidandos, interficiendosq; sciens. Hierusalẽ, inqt, q occidis prophetas & cætera. Facturos igitur præuidet illos apostolis & sanctis, quod eorum patres fecerunt prophetis.

Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta.

Causam desolationis huius iã indicauit, quia noluerunt non solum cognoscere tempus visitationis suæ, & audire Christum vel in seipso, vel in prophetis, vel in apostolis, sed tam dominum, quã seruos etiam occiderunt. Iusta igitur sequit̃ vindicta, vt relinquat̃ eis domus deserta. Quod in Psalmo quoq; p̃dictum est: Fiat habitatio eoꝝ deserta, & in tabernaculis eorũ nõ sit qui inhabitet. Hæc desolatio illis erat supuẽtura, sub obsidione Titi & Vespasiãi, & p exercitũ Romanoꝝ, q̃ vastata est ciuitas atq; depopulata, templũ q̃q; & ministerium sacerdotũ, vnctio, sacrificiũ, omniaq; arcana Iudæorũ penitus defecerunt, sicut in Daniele fuerat prophetatũ, dicente: Ciuitatem & sancturiũ dissipabit populus cũ duce vẽturo, & vsq; in finẽ pseuerabit desolatio, Et in Hieremia, Reliq domũ meam dimisi hæreditatem meã. Facta est mihi hæreditas mea, quasi leo in sylua: dedit cõtra me vocem.

Lucæ 19

psal. 108

Desolatio Hierusalẽ à Christo pdicta q̃ cõtigerit.

Dan. 9

Hiere. 12

Dico eñi vobis: Non me videbitis amodo, donec dicatis: Benedictus qui venit in nomine domini.

Quod amodo se videndum dicit Christus, nõ intelligit̃ ab hac hora, q̃ hęc loquebat̃ verba, sed post passionem, quæ prope instabat, post quam non erant ipsum visuri,

G

suri, vsque dum dies adesset iudicij, qñ, iuxta Apocalypsin Ioannis, videbit eum omnis oculus, & qui eũ pupugerunt. Aut intelligitur hoc futurũ post tẽpus illud Antichristi. Hunc enim, spreto Chrsto Deo & Dei filio dño Iesu Iudæi recipiẽt. Sed vbi illũ dominus Iesus interfecerit spũ oris sui, Iudæi se videntes illo deceptos, & tunc q supfuerint, iuxta Esaiæ prophetiam, conuertentur ad Christum bñdicẽtes illũ in noĩe dñi, cõfitentesq; eũ verũ esse Messiã atque Christũ. Quod pari modo, iuxta Hierony. de cõuersione cuiuscunq; Iudęi intelligit ad fidẽ Christi. Nisi eñ, ingt, pœnitẽtiam egeritis, & me verũ esse Messiã credideritis (q̃d est videre & bñdicere Christũ) cõfitentes me Christum Dei filium, faciẽ meam non videbitis. Aedificẽt nos hic charissimi in hoc Euangelio Christi charitas, longanimitas & misericordia. Quãta eñ benignitate erga Iudæos vsus est ne damnaret: quorum tamen p̃sciuit duritiã. Hoc modo etiã nos misericorditer sustinet. Verũ q̊ diutius tolerans ad conuersionẽ nos tolerat, eo nõ cõuersos, postea grauius dãnat. Inuitus eñ cõpellitur dãnare pctõres. Eius eñ natura nõ est dãnare, sed misereri & parcere. Quocirca vt Chrysostomus ait, quemadmodum in nobis contra naturã est bene agere (puta iã post lapsum naturę) sic Deo contra naturã est male facere aut pdere. Verum dicet aliquis: Cum in potestate habeat dñs pdere & saluare, quis eũ inuitũ, vt damnaret compellit? Sed audi: Tu cõpellis, q nõ desideras, hoc est, nõ reqris misericordiam Dei. Sicut enim misericordiã q desiderãti negat, crudelis est, ita q nõ desiderãti p̃stat misericordiã, iniustus est. Sed dices: Quis nõ desideret misericordiã Dei? Tu qui in peccatis pmanes. Desiderare eñ misericordiã Dei, est cõuerti ad Deum. Ille eñ Dei misericordiam desiderat, q eius metuit irã. Qui aũt nõ eius timet iram nõ desiderat misericordiam. Quapropter filij apertã nunc vobis diuinę misericordię ianuã cognoscite. Modo vos ad Christũ cõuertite, à mũdo auertamini, & Christo conformemini. Certi sitis, qa non repellet, sed recipiet vos, imo occurret vt mansuetissimus pater, vobis. In facultate eñ nunc vestra constitutum est vt si vultis p Dei misericordiã, quæ vltro occurrit vobis, possitis saluari. Præstet ipse idem nobis voluntatem, spm̃ & auxiliũ se reuertentẽdi, q cõsilium suum prærogauit, idem dominus noster Iesus Christus, qui est benedictus in secula, Amen.

Apoc. 1 — 2. Thes. 2 — Esaiæ 10 — Hierony. — Benignitate quanta Christus vsus fuerit erga Iudæos — Natura Dei q̃ sit — Chrysost. — Compelli gnam dicat vt dãnet aliquẽ — Misericordiã Dei qs desideret & qs non.

SERMO IN EODEM Festo. Quibus cœlum aperitur quibusq; clauditur.

Lapidabant Stephanũ inuocãtem, & dicentem: Dñe, suscipe spm̃ meũ. Positis aũt genibus, clamauit voce magna dicens: Dñe ne statuas illis hoc peccatũ. Et cũ hoc dixisset, obdormiuit in dño. Acto. VII. Heri dilectissimi solẽnitatẽ celebrauimus regis, hodie festiuã agimus memoriã militis. Heri natalẽ diẽ celebrauimus Christi, hodie passionem veneramur Stephani. Heri mundus recepit Christũ, hodie misit Stephanũ mundus in cœlũ. Heri Christus est natus, hodie Stephanus est mortuus. Sed hæc mors sctõrum, natiuitas sola ac vera censenda est, q̃ à miseria mortali, caduca, instabiliq; vita p̃iculis multis calamitosa, & q̃ mors cõtinua potius, q̃ vita dicenda foret sancti p mortem renascunt. Pręciosa eñ in conspectu dñi mors sanctorũ eius. Hac nãque ad felicitatem electorũ aĩæ renascunt. Ingrediunt eñ vitã, q̃ immortalis & sempiterna est, & mœrore caret. Itaq; heri recepit mundus Deum in infirmitate carnis latentem, hodie cœlum recepit hominem p̃tomartyrem in gloria triumphantẽ. Cuius vt nos passio ad deuotionem prouocet eam ex Actis apostolorum petamus. Primo igit dicendũ Stephanũ p Christi p̃dicationem venisse ad fidem, vnumq; ex septem fuisse diaconibus ab apostolis institutis. Quotquot eñ credentium erant, si agros habebant, aut domos, aut aliud qd, illud vendebant, & p̃ciũ ad pedes apostolorum ponebãt. Nemo eñ ibi habebat aliquid p̃priũ, nec qcq̃ dicebat suũ, sed erant illis oĩa coĩa. Vnde liquet apostolos, tam spũalium, q̃ corporaliũ fuisse dispensatores bonorũ. Diuidebatur aũt singulis de bonis illis communibus ex fidelium donatione congregatis, quantum vnicuiq; opus erat. Et ad hoc quædam sanctæ erãt cõstitutæ viduæ ex genere Hebræorum, propterea quod ad huiusmodi hæ magis forent industriæ. Verũ hoc quidã ex Græcis qui ad fidem venerant, ægre ferentes, q̃ ipsorũ viduæ ad huiusmodi ministeriũ nõ ad-

H — Natiuitas sanctorũ vera censẽda q̃ sit. — Psal. 115 — Acto. 6 Cõuersio sancti Stephani qñ acciderit. Acto. 4 — Acto. 6

admitterentur, ac propterea contemptæ illæ existimarentur: pro pace huius sanctæ ac magnæ congregationis, apostoli septem instituerunt diaconos, viros plenos spiritu sancto, qui huic temporaliũ administrationi pęessent. Spũalibus eñi apostoli occupati, & reductioni animarũ intenti ad suum creatorem, per fidem aĩas inducere, pascereq; cupiebãt, ad tẽporalia aliĳs sibi (q̃d apostolicum erat) substitutis. Vnus itaq; ex septẽ fuit S. Stephanus, q huic ministerio intendebat. Cũ vero pdicatione & disputatione versaret assiduus inter Iudæos illos qui periti erãt in lege, differendo continue eos cõuincebat asseuerãs Iesum esse Christũ q pmissus fuerat patribus, atq; verũ Messiã. Erat pręterea S. Stephanus clarus in operãdis miraculis & pdigĳs. Cui Christus, vt pmiserat, dedit os & sapientiã, cui nõ poterãt cõtradicere oẽs eius aduersarĳ. Itaq; fidelibus primis discipulis (ita enim vocabant) sub obediẽtia S. Petri, & apostolorũ viuẽtibus & oĩa in cõmuni habẽtibus (q̃ hodie hi q dicunt monachi vitã illã apostolicã imitant) cũ Stephanũ in scripturis Iudæi supare non possent, submiserunt iniquos testes, qui dicerent Stephanum blasphemasse templum & legem. Cõsilio igitur ordinato, Stephanum ad respondẽdũ sibi statuerũt. Quibus Stephanus respõdens, vbi veritate se purgauerat, tandẽ illorũ duritiam ac obstinationem arguens, pphetarũ illis psecutionẽ ac Christi mortẽ exprobrauit. Seuere eñi illis (sed nõ absq; charitate hæc erat seueritas) loquebat, dicens: Dura ceruice & incircuncisi corde & auribus, vos semp spiritui sctõ restitistis. Quem prophetarum non sunt psecuti patres vestri? Et occiderũt eos q pnunciabãt de aduentu iusti: cuius nũc vos pditores & homicidæ estis. Iuxta q̃ verba hic expendendũ est, q̃ varia sunt dona Dei. Alius mitis corde, sępenumero sua lenitate vehemẽter ædificat: alius acerbioribus vtit verbis, & in spũ sctõ loquẽs, obiurgat. Vnus tñ vtrumq; hoc operat spũs, spũs scilicet charitatis. Neq; eñi minus hic loqtur spũs sctũs ex Stephano, dũ zelo Dei seuere obstinatos obiurgat, quam loquebatur ex Petro, qui plebi blandiens, eam ad conuersionẽ trahebat. Nam Petrus vbi mitioribus verbis plebem ob Christi necem arguisset, quam Stephanus, tandem etiam consolans eos salubriter dixit: Et scio fratres, quia p ignorantiam fecistis. At Stephanus, Dura inquit, ceruice, &c. Vtrobiq; tamẽ spũs sanctus loquebatur, nec facile est ꝑpterea quẽpiam iudicari, cũ spũ sanctus multifariam eos q̃s implet, regat, charitatisq; officia nõ vniformiter administret, quemadmodum nobis etiam in scriptura loqtur, nunc qdẽ cõsolando, rursus vero cõminando & terrendo. Non igitur obliuiscenda est parabola de Samaritano, q vulneratũ à latronibus spoliatũq; collegit, & curam illius vulneribus adhibens, oleumq; & vinũ infudit. Si itaq; ibi vnus medicus vni infirmo nõ vnũ, sed ferme cõtraria, olei scilicet & vini, cũ alterũ leniat, alterũ purget seu mordeat, adhibuit medicamina, quõ diuersis infirmis nõ ab vno medico, nõ alia atque alia sunt adhibẽda medicamina? Quãuis dici possit, mitius qdem loquendũ fuisse plebi, & iuxta institutionẽ Christi lignũ fumigans nõ extinguendũ, nec fractũ calamũ cõquassandũ, q̃ respexisse credẽdus est Petrus, q̃ doctis atq; in lege pitis, qui p inuidiam magis q̃ per ignorantiam Christũ fuerant persecuti, q̃ respexisse credit Stephanus. Illis eñi q scienter & ex malitia peccauerant, duriorem censebat fore necessariam obiurgationem, q̃ his q per ignorantiam deliq̃rant. Quãuis tñ Stephani obiurgatio fuit seuerior, nihilominus in verborũ seueritate magna simul seruata est charitas. Quod inde liquet: nam dum acrius Iudæi in illum seuirent, Stephanus inter lapides spm̃ traditurus pro eisdẽ genua flexit, &, vt seqtur, pro illis orauit. Stephano itaque Iudæos obstinatos arguente, fremebant illi præ ira dẽtibus in eũ. Verũ inter hæc cũ Stephanus in cœlum intenderet, & illuc vbi erat mente dirigeret oculũ, vidit cœlum aptum & Iesum stantẽ à dextris virtutis dei. Exclamauit igitur: Ecce video cœlos apertos. Sæpius in scriptura legimus aptos cœlos. Nã Christo baptizato aperti sunt cœli, & vox de cœlo facta est, dicens: Hic est filius meus dilectus, in q̃ mihi cõplacuit. Significat aũt baptizatis aperiri cœlos. Si eñi anteq̃ peccarent, post baptismũ morerent, mox ad Deum euolarẽt. In baptismo eñi ab oĩbus nudati, ablutiq; sunt pctis, q̃ baptizatis plene oĩa remittunt. Simili modo aperit cœlum vere & pfecte pœnitẽtibus. Quod in Actis significat, vbi Petrus cœlum vidit aptum, & vas descẽdereq̃ si linteum, reptilibus plenum, Petroq; dictum

Marginalia (left): I — Lucæ 12 — Monachi quorũ vitam imitẽtur. — Acto. 7 — Dona Dei q̃ sint varia — Acto. 3

Marginalia (right): K — Lucæ 10 — Medicamina q̃bus diuersim applicanda — Esaiæ 42 Matt. 12 — Acto. 7 — Matt. 3 Marc. 1 Lucæ 3 — Cœlũ baptizatis vt aperiatur — pœnitẽtib9 cœlum aperiri — Acto. 10

ctū: Occide & manduca. Cui cū Petrus respōderet, se immundum nunq̄ comedisse: iteꝝ illi dictum est. Quæ Deus mundauit, tu immundum ne dixeris. Et receptum est vas in cœlū. Animalia immūda ante pedes Petri, id est, ante sacerdotes se demittentia sunt pctōres, q ad pœnitentiā, & pctōrum suoꝝ sese humiliāt confessionē corā sacerdote: vbi mundati recipiūt in cœlū. Si em̄ vt ait Ioannes, confiteamur pctā nostra, fidelis & iustus est Deus, vt remittat nobis pctā nostra, & mūdet nos ab oī iniqtate.

1. Ioan. 1

L

Veruntñ hoc de feruenti pœnitētia atq; pfecta intelligatur, oportet. Nisi em̄ pœnitentia q̄dā esset tepidoꝝ, nō diceret Ioānes Baptista: Facite fructus dignos pœnitētiæ. Fructus digni pœnitētię, iuxta sententiā S. Gregorij, sunt, mortificatiões desiderioꝝ etiā licitoꝝ, quemadmodum Dauid pfecte pœnituit. Quippe q ante adulterij cōmittere non timuerat pctm̄, postea pœnitens, aquam ex cisterna in Bethleē concupitā ac sibi allatā bibere recusans, hanc dño in sacrificiū, suum desideriū mortificādo, obtulit. Qui ergo multa illicita admisit, iustum est, vt multa q̄q; sibi p sui abnegationē licita subtrahat: & q̄ pluribus cōtra Dei voluntatē delectatiōibus seruiuit, eo plures iam consolationes vel licitas sibi subtrahat, q̄ veram pœnitentiam, fructusq; agat pœnitentiæ dignos. Et quantū se exaltauit quis in delictis, tm̄ se humiliet in cōtritione ac pœnitentia. Contra superbiam introducatur humiliatio: cōtra delectationes corporis, castigatio adhibeatur carnis: vt quanta fuerit culpa, tanta sit & pœna. Et sicut quis membra sua seruire exhibuit immunditiæ & iniquitati, ita nunc exhibeat seruire iustitiæ, in sanctificationem. Scriptum est q̄que: Secundum mensuram delicti erit plagarum modus. Et in Apocalypsi: Quātum glorificata est in delitijs anima peccatrix, tantum date illi luctum & tormentū. Hæc autē perfecta est pœnitentia, ab omni auertere se consolatione, quæ est in creatura, & ad Deum toto se corde conuertere.

Matt. 3 Lucæ 3 Pœnitentię fruct⁹ digni qui sint. Gregori. 2. Reg. 11 2. Reg. 23 Desideria etiā licita quando sint mortificanda. Matth. 3. Roma. 6 Deut. 25 Apocā. 18 Pœnitentia perfecta q̄ sit.

M

Tertio hoc in loco legimus cœlum apertum, vt vidisse testatur se S. Stephanus: quo subindicat sanctis martyribus cœlū reserari, liberūq; patere ingressum. Nam Augustinus, Qui orat, inquit, pro martyre, iniuriam facit martyri. Impleuit enim perfectā charitatem, qua nemo, vt ait Christus, habet maiorem. Et hęc operit multitudinem peccatorum.

Actor. 7 Martyrib⁹ sanctis cœlū aperiri. Auguft. Ioan. 15 Prouer. 10 Iacobi 5 1. Petr. 4

Quarto legimus Ezechielem cœlos vidisse apertos, virum religiosum perfectum atq; consummatum. Applicatur autem à maioribus nostris professioni monachorum, quæ est sicut alter baptismus, q̄ iterum iuuentutem suam renouat homo, vetusti denuo renuncians peccati. Maxima sunt enim quę in professione sua ac voto offerūt monachi, seu religiosi: Obedientia, quæ plena est sui abnegatio, holocaustumq; Deo acceptissimum. Castitas ad cuius obseruantiam multa dura, carniq; afflictiua, in monachorum regulis ordinantur, puta non lineis vti ad carnem, sed laneis: apud Carthusienses vero cilicio, hoc est, ex pilis contexto hispido indusio: non comedere carnes: abstinere ab alijs multis delicatis: ieiunare, nocte media surgere, diu vigilare, genuflexionibus & laboribus deniq; multis carnem, ne contumax insolescat, domare. Volūtaria paupertas, qua sua omnia ac seipsos relinquūt, nullius rei ius dominiumve (quandoquidem sine vsu impossibile est necessarioꝝ viuere) sibi seruantes. Huiuscemodi aūt professionē, statūve assumere & ex animo ferre, nescio q̄ sit martyrio inferius. Neq; enim non sunt, q leuius ac desideratius semel capitis ferrent trūcationem, quam tot tentationum assiduas pugnas, mortificationū agones, passionū ac vitioꝝ certamina, atq; charoꝝ omnium abrenunciationē. Non igit eā ob rē inique senserunt, q monasticā professionē secundum baptismū dixerūt. De hoc S. Bernardus fratribus de mōte Dei, hoc est, Carthusiensibus scribēs, Altissima, inquit, est professio vestra. Cœlos trāsit, par angelis ē, & angelicę similis puritati. Nō em̄ solū vouistis oēm sctitatē, sed oīs sctitatis pfectionē & oīs cōsummatiōis finē. Nō em̄ est vestrū circa coīa pcepta lāguere, neq; hoc solū attēdere, qd pcipiat Deus, sed qd velit: pbantes q̄ sit volūtas Dei bona & bñplacēs, & pfecta. Alioꝝ em̄ est Deo seruire: vestꝝ adhęrere. Alioꝝ est Deū credere, scire, amare, reuereri: vestrū est sape, intelligere, cognoscere & frui. Magnum ē hoc, arduum est hoc. Sed oīpotens & bonus est Deus, q in vobis est pius pmissor, fidelis redditor, & indefessus adiutor, q magno eius amore magna pfitentibus, & in fide & spe gratiæ eius maiora viribus suis aggrediētibus, & voluntatē & desideriū suggerit inidipm, & q voluntatis gratiā pgauit, subrogabit etiā virtutē

Ezech. 1 Professio religiosorum quā apte secundus appelletur baptismus. Vota tria monastica quæ sint. Castitati seruandæ exercitia congrua quæ. Carthusianoꝝ afflictiones q̄ spectent. Paupertas religiosorū volūtaria quæ sit. Martyrio cōparari statū monasticum. Bernard. Carthusianorū professio & institutum quam sit sublime ac nobile. Roma. 12

N

ad prouectum. Hæc Bernardus. Sed de hoc satis. Stephano itaq; quod Iesum stantem cerneret à dextris virtutis Dei, dicēte, continuerunt hypocritæ aures suas, q̃uasi blasphemiā tātam audire recusantes: in furorem, tumultumq; versi omnes, Stephanum eiecerunt extra ciuitatem lapidantes. Qui in passione sua bis orauit. Primo p se orans, petiuit suscipi à Christo spiritum suum. Deinde iterum orauit pro lapidatoribus suis. Pro se quidem orasse tantum legitur, pro lapidatoribus vero suis inter orandum etiā genua flexit. Quo manifestatur intentionē dilectionis, orandiq; animum quam diligētiori studio suis inimicis, atq; sibi ipsi applicuerit. Imitator autem obedientissimus in hac re fuit magistri sui, à quo pro inimicis orādi sumpsit exemplum, idipsum nobis quoque relinquens vt imitemur. Quocirca charissimi diligamus inimicos nostros, benefaciamus his, qui oderūt nos: oremus pro calumniantibus & persequentibus nos. Et quāuis in mandatis Dei Augustinus nil dicat esse mirabilius dilectione inimicorū, non tamen adeo est graue aut molestū, quin possit impleri. Sūt autem octo, quæ si attendantur, etiam facilitatem in hac dilectione præbent. Primū, status miser, in quo constitutus est, qui te odit aut persequitur. Cui re vera condolēdum est, non inuidendum. Est enim in se mortuus. Quid vero tu irasceris mortuo? Dedecet prorsus vindictā expetere à mortuo aut ab insano. Secundum, est vtilitas iniuriæ illatæ. Nam iuxta illud Ecclesiastici, Vsq; in tempus sustinebit patiens, & postea redditio erit iucunditatis. Nihil enim tibi aliud inimicus fabricat, nisi coronam & mercedem corā Deo. Tertium, quod inimicorum persecutio tibi fructuosior est, quam dilectio amicorum. Habere enim persecutores, facit te prudētem, vigilem, humilemq; cū ediuerso amicorū dilectio extollat, blandiatur, fallat, atq; non raro tibi imponat. Confert deinde ad vulnerum tuorum sanationem non parum. Vnde Augustinus ait. Ad dilectionem inimicorum vos moneo, quia ad sananda peccatorum vulnera nullum medicamētum vtilius esse cognosco. Christus quoq; vtilitatem dilectionis huius non tacens, dicit: Diligite inimicos vestros, & erit merces vestra magna. Quartum, quod hæc dilectio inimicorum nos nō solum Dei facit amicos, sed etiam filios. Ideo Christus ait: Diligite inimicos vestros, & eritis filij altissimi. Quintum, quod hæc dilectio vehementer nos conformes reddit Deo. Quid enim diuinæ est bonitati cōformius, quam inimicis, indignis, atq; lædentibus esse benignum, atque placabilem? Sextum, q̃d dilectio tua in eo qui tibi inimicatur, inimicitias destruit, odium extinguit, in illoque odij vulnus magis, quam quoduis aliud remedium sanat. Quapropter hortatur Paulus: Si esurierit inimicus tuus, ciba illū: si sitit, potum da illi. Sic enim faciēs, carbones ignitos congeres super caput eius. Septimū, quod inimico nō potes reddere malū aut nocere, quin tibi magis noceas. Malitia enim ante lædit suum autorē, quā eum, cui intentatur. Sæpenumero quoque aliena malitia eum, qui hanc tolerat, minime lædit, vel q̃a patiens est, vel quia contēnit: eum autem qui agit, non potest non lædere. Non igitur malum reddas pro malo, sed in bono vince malum. Octauum, quod tranquillitatem cordis, pacem conscientiæ, lætitiam spiritus, qua nihil dulcius, diligendo inimicum, seruas. Debet autem inimicus diligi communi charitate, qua diligit quis om̃em proximum. Porro, singulari motu dilectionis illum diligere, non est necessitatis: habere tamen animum debet quis paratum, si occurrerit necessitas, vt singulari etiam velit motu dilectionis illi fauere aut subuenire. Itaque inimicus tuus abs te diligendus est corde, vt non optes ei malum, sed optes ei salutem ęternam, eaq; quę ad hanc sunt necessaria, & faueas omnē prosperitatem, quæ illi expedit ad salutem. Iterum inimicus diligendus est ore, ne illi detrahas, ne diffames, ne ore lædas, derideas, aut contumeliam facias, sed pro illius ores salute. Tertio, diligendus est opere, vt caueas illum lædere cōtristare, molestus illi esse, omniaq; mēbra tua contineas ac sensus, ne quid ex te prodeat, quod tuo fuerit inimico iniuriosum, aut ei ad afflictionem siue animi, siue corporis. A beneficijs præterea generalibus nō licet illum tibi excludere aut separare, sed illi debes, quod omnibus debes. Postremo, quum sanctus Stephanus pro inimicis orasset, dicens, Domine, ne statuas illis hoc peccatum, obdormiuit in domino. Sic vos quoque filij ad auaritiam, ad æstum luxuriæ, ad superbiæ fastum, ad iræ odijq;

O

Marginal notes: Oratio S. Stephani q̃ specter. — Lucæ 23 — Matth. 5 — August. — Inimicorū dilectio ex q̃bus octo cōsiderationibus fiat facilis. — Eccle. 1 — Persequutio inimicorū cur fructuosior sit q̃ dilectio amicorum. — August. — Matth. 5 — Lucæ 6 — Roma. 12 — Malitia alicuius vt suū autorem lædat ac noceat. — Roma. 12 — Inimici q̃li dilectione sint diligendi. — Inimicus quō sit diligendus corde. — Ore. — Opere. — Beneficio. — Obdormiendū quo mystice sit in dn̄o.

ędiſq; faces obdormiatis, nõ aliter, quam in domino, vt nihil eorum in vobis viuat, optantibus ſanctimoniã ſeruare &pacem, &ad omnes charitatem in Chriſto Ieſu domino noſtro, qui eſt in ſecula benedictus, Amen.

IN FESTO BEATISSIMI THEOLOGI IOannis apoſtoli, Lectio epiſtolæ loco ex Eccleſiaſtico, capite decimoquinto.

VIII. VI timet Deum, faciet bona: & qui continens eſt iuſtitiæ, apprehendet illam: & obuiabit illi quaſi mater honorificata. Cibabit illum pane vitæ, & intellectus & aqua ſapientiæ ſalutaris potabit illum. Et firmabitur in illo, & non flectetur, & continebit illum, & non confundetur: & exaltabit illum apud proximos ſuos. In medio Eccleſiæ aperiet os eius, & implebit illum ſpiritu ſapientiæ & intellectus, & ſtola gloriæ induet illum. Iucunditatem & exultationem theſaurizabit ſuper illum, & nomine æterno hæreditabit illum, dominus Deus noſter.

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

A

Pro.1, 9 Eccle.1 Eccle.40 Vm initium ſit ſapientię timor domini: ſitq; quod Eccleſiaſticus habet, is vt paradiſus benedictionis, corona iuſtitiæ, plenitudoq; ſapientiæ, recte ſanctiſſimus apoſtolus & Euãgeliſta hic à timore laudatur Dei: non tamen à quouis timore, ſed filiali ac ſancto, quo filius ſuum, quem amat, patrem timet offendere, timet iratum reddere, timetq; aliquid de eius voluntate negligere. Eſt enim multiplex timor non æque laudãdus.

Timor ſeruilis qui dicatur. Nam timor quidem eſt ſeruilis, q peccare metuit, ac cauet ſolo timore pœnę retractus, non virtutis neq; Dei amore. Hic ad ſalutem non ſufficit, hic timor nec aliter laudatur, niſi q̃d ad conuerſionẽ aliquo modo diſponit, & ad vitanda aſſuefacit pctã. Stat enim hic timor cum peccato mortali. Hoc timore mulier metuit adultera alienum admittere virum, timens deprehendi à ſuo marito.

Hugo. De hoc tamen timore Hugo loquens, ita hortatur: Si amor Dei te tenere non poteſt, ſaltem te teneat ac terreat timor iudicij, metus gehennæ, laquei mortis, dolores inferni, ignis vrẽs, vermis corrodens, ſulphur fœtens, flamma tartarea, & omnia mala.

Timor humanus qs. Alius eſt timor humanus, quo malum ne deſpiciatur, ne diſpliceat, ne obiurgetur, aut ne temporale quid amittat propter homines tantũ vitatur. Hic timor peccandi difficultatem differre poteſt, peccandi voluntatem auferre non poteſt. Si tamen quis timeat hominem iuxta illud, quod ſibi propter Deũ eſt timendus, puta ſuperior, cui obedire debet, aut proximus, cuius offenſionem, atq; triſtitiam cauere debet, ne hominem offendendo, Deũ offendat: huiuſmodi timor nõ humanus, ſed Dei vocat timor.

Eſt tertius timor carnalis, quo ſibi qs timet, vtpote moleſta aut grauia, atq; ſibi contraria horrens. Hic timor quando vitioſa cauet ac animę noxia bonus eſt: quando ſalutaria, pernicioſus. Timor carnalis quis

Quartus timor filialis, ſanctus, caſtus ac reuerentialis eſt erga Deum, permanẽs non ſolum in charitate, ſed etiam in ſeculum ſeculi. Timor filialis ac ſanctus quis. Pſalm.18

De hoc hodie loqtur lectio hæc Eccleſiaſtici, dicens: Qui timet Deũ, faciet bona. Ocioſus eñ hic timor nõ eſt, ſed culpã declinat, Deiq; offenſam, bona agens. Qui eñ Deũ timet, nihil negligit. Eccle.7

Et qui tenax ſeu continens eſt iuſtitiæ apprehẽdet ac aſſequetur illã. Similis eſt loquẽdi modus, vt illud in Euangelio: Beati q eſuriũt & ſitiũt iuſtitiam, qm̃ ipſi ſaturabuntur. Matth.5

Ita qui tenax eſt iuſtitiæ, maiorẽ aſſequetur iuſtitiã, vt iuſtus iuſtificet adhuc. Apoca.22

Huiuſmodi enim iuſtitiã quærẽti, obuiabit iuſtitia, quaſi mater filio ſuo obuiat honorificata. Quo eñ magis iuſtitiã & virtutẽ amat atque honorat, eo magis copioſiorq; ei aduenit, illũq; amplectitur iuſtitia. Cibabit illũ pane vitæ, q eſt Dei gratia, vnde & viuat ſpiritu, habet homo. B

Et intellectus ſacrę ſcripturę,

qui similimodo panis est, qa nō in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, q̄d pcedit de ore Dei. Et aqua sapientiæ salutaris, puta consolatione ac donis, quæ de spiritu sancto emanant, potabit illum. De hac aqua loquitur dominus Iesus, quando dicit: Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternum: sed aqua quam dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitā æternam. Et alio loco: Flumina fluent de vētre eius aquæ viuæ. Vbi Euāgelista idem Ioannes hoc exponens, ait: Hoc autem dixit de spiritu, quem erant accepturi credentes in eum. Ita q timet Deū, in eodē roborabitur, nec passione cōcupiscētia ve aliqua vitiosa à rectitudine deflectet, ita vt pereat, sed Deus cōtinebit eū, ac cōseruabit, vt non patiatur ignominiā, nec cōfundetur, cū loquet inimicis suis in porta. Hoc est, quādo vitæ huius portā egredi, & inimicis suis accusatoribus respondere habuerit in morte aut in vltimo iudicio, non cōfutabitur, sed dominus exaltabit illū, glorificabitq; coram proximis suis, & amicū commōstrabit. Interim aūt Deus os eius in medio Ecclesiæ aperiet, quandoquidem dabit ei os & sapientiam, ad docendum & ad conuincendos eos, q sanæ audent doctrinæ resistere: implebit enim eum spiritu sapientiæ & intellectus. Et stola gloriæ vesteq; immortalitatis induet eū. Iucunditatem mentis & conscientiæ (secura em̄ mēs quasi iuge cōuiuiū) & cordis exultationē thesaurizabit, hoc ē, tanq̄ thesaurū cumulabit super eū quē præcipue tunc tanq̄ thesaurū inueniet congregatū, cum viuendi finis aduenerit: q̄n scilicet sua in cōsciētia nihil nisi Dei bona, gratiam & virtutes, quę illi Deus in merita & in thesaurum donauit, atque eadem illi imputans tunc coronabit. Denique nomen æternum hæreditabit: quandoquidem in memoria æterna erit iustus: & corpora quidem sanctorum licet in pace sepulta sint, viuent tamen nomina eorum in seculum seculi. Itaque nomen quod nunquam peribit, puta quod vocetur, sit, agnoscaturque ab omnibus filius Dei, hæreditabit illum, hoc est, in hæreditatem perpetuam illi adsignabit dominus Deus noster.

Deuter. 8 / Matth. 4 / Ioan. 4 / Ioan. 7 / psal. 126 / Lucæ 21 / prouer. 15 / psalm. 111 / Eccle. 44

EXEGESIS EVANGELIJ eiusdem Festi, Ioannis vigesimo primo.

Ntequā ea quæ hoc die loco Euāgelij in Ecclesia recitant verba Simoni Petro diceret dn̄s noster Iesus Christus, scribit Ioānes post resurrectiōis dominicæ octauum diem abijsse Petrum cum sex alijs discipulis piscatum: sed nocte illa nihil ceperunt. Mane autē facto, stetit Iesus in littore, dicens: Pueri, nunquid pulmētarium habetis? Qui responderunt: Non. Mittite, inquit, illis ad dexteram nauigij rete, & inuenietis. Quo facto, tantam cœperunt piscium multitudinē, vt rete vix possent trahere præ multitudine piscium. Venientes autem ad littus, inuenerūt in terra prunas, piscemq; superpositum & panem. Quibus dn̄s, Venite, inquit, & prandete. Cum igitur fuissent pransi, ter interrogauit dn̄s Petrum, an se, id est, Christum diligeret. Cui tertio respondenti, Etiam domine, tu scis, quia amo te, commisit oues suas, constituens eum vniuersæ Ecclesiæ pastorē, prædicensque illi passionem suā, qua Deum esset clarificaturus. His itaq; gestis, surgens dn̄s quasi abiturus de loco prandij, quæ hodiernum narrat Euangelium, dixit:

C / Ioan. 21 / Petrus cōstituitur in pastorē vniuersalis Ecclesiæ

Dixit Iesus Simoni Petro: Sequere me.

Mirum quibusdam videtur, cur soli hic dixerit Petro, Sequere me, cum tamen alij sex discipuli similiter Christum vt magistrum sequerentur: nec solus Petrus, sed Christianus etiam vnusquisq; verus Christum sequatur oportet, quia Christum sibi audit, dicētem: Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suā, & sequatur me. Dicendum primo, Christum soli Petro tanquam principi atq; capiti Ecclesiæ post se atq; vicario instituto, dixisse: Sequere me, quo in illo omnes moneret Christianos se debere sequi, atq; sua vestigia imitari. Cōstituerat enim Petrum (vt dixi) ouiū suarum omnium pastorem, quem vt doceret q̄q; qua oues sibi cōmendatas via duceret, quove introducere conaretur, iubet illum Christus se seq, hoc est, post se gradi, ipsius vestigia imitādo, iubet q̄q; oues per eandem viam ducere, dicens: sequere me, tu scilicet, & quas tibi cōmisi oues, per vestigia mea (sicut me vidisti ambulantem)

Cur petro soli dixerit Chri: seq̄re me / Matth. 16 / Lucæ 9

bulantem) vt ambulent, instrue, duc & dirige. Alio modo de passione hoc credit intelligendum Augustinus. Nam quod paulo ante dixerat, Cum autem senueris, alius te cinget, & ducet te quo tu non vis, subaudi iuxta naturalem sensitiuum appetitum, dictum voluit de passione. Quod etiam alibi nonnullis qui præsentes erant accidit, qui propter Christum ducti sunt ad martyrium, & ad mortem. Quod vero soli hic dixit Petro, Sequere me, non solum ei passionem, sed passionis & mortis suæ quoq; similitudinem denunciat. Siquidem quomodo Christus, ita etiam est Petrus crucifixus. Iacobus vero, aut alij qui aderāt, etsi pro Christo sint mortui, non sunt tamen crucifixi. Huic intellectui, puta vt per sequelam passio intelligatur, adstipulantur verba Christi, quando cœna facta, Petro præsumēti se iturum cum eo in carcerem, atque illi commoriturum, dixit: Quo ego vado, non potes me sequi modo: hoc est, iam non commorieris mihi. Sequeris autem postea, id est, tempore alio adhuc futuro, per passionem mortis me sequeris, non solum passione, sed etiam mortis similitudine. Tertio quidam hæc verba intelligunt de prædicatione & regimine Ecclesiæ, ac si Petro diceret: Sequere me, hoc est, ego pro me te vicariū substituo, vt post me meas gerēs vices, præsis Ecclesiæ, & in prædicationis regiminisq; animarum officio sis mihi successor. Quapropter Theophylactus, Sequere me, inquit, qui educo te ad prædicationem, & totum orbem terrarum in manus tuas trado.

August. Ioan. 21

Petrus vt instar magistri sui fit crucifixus.

Matth. 26 Marc. 14 Lucæ 22 Ioan. 13

Theophy.

Conuersus Petrus, vidit illum discipulum, quem diligebat Iesus sequentem, qui & recubuit in cœna super pectus eius, & dixit: Domine, quis est qui tradet te?

Ioan. 13

D

Quando de seipso loquitur Ioannes Euangelista, non aliter se describit, quam discipulum illum, quem diligebat Iesus. Quo dubium non est, singularia illum dilectionis signa à Christo præ cæteris accepisse. Non autem hoc ita intelligendum est, vt hoc dixerit Ioannes quasi gloriando in hoc, quod maiori illū amore, quam cæteros dilexerit Christus, tāquam meliorem, aut Christi dilectione digniorem se æstimauerit, quia non est dictum, quod Ioannem diligebat ita Christus, quasi Ioanni plus gratiæ gratum facientis dominus, quam aliorum cuipiam dedisset. Neque enim de illa dilectione loquitur Ioannes, quæ est vestis nuptialis, puta charitas seu gratia Dei, cui in futura vita præmium respondebit essentiale, sed loquitur de familiari illa dilectione, qua se illi Christus exhibuit amicabiliorem, quam cæteris. Nam apostolorū quis in charitate fuerit maior, aut apud Christū nunc beatior, soli cōstat illi, qui ponderator est spirituū. Nos vtrunque scimus à Christo dilectum, Ioannem scilicet & Petrum, & à Christo vtrunq; honoratum. Siquidem Ioanni commendauit matrem suam, Petro cōmisit Ecclesiā. Scimus quoq; omnes Christo apostolos & discipulos dilectos. Veruntamen si quęratur, An Christus plus dilexerit Ioānem, q̄ Petrum, dicendū erit illud Sapientis: Ego dilgētes me diligo. Vnde sequi necesse est, dn̄m se plus diligētes, plus etiam diligere. Petrū vero constat ex interrogatione Christi, plus alijs dilexisse Christum. Neque enim Petrum Christus interrogasset, Simō Ioānis diligis me plus his? nisi ita quomodo interrogauit, fuisset. Quo nomine non potest negari Petrum plus alijs dilexisse Christum. Qui sicut plus dilexit Christū, ita iuxta regulam aliam, plus etiam dilectū credamus à Christo, oportet. E diuerso q̄que, quandoquidem Ioannes se vbiq; nominat discipulum, quem diligebat Iesus, necessario etiam sequatur necesse est, Ioannem singulariter præ alijs dilectū à Christo. Nisi enim ita fuisset, haudquaq̄ Ioānes hæc diceret. Inter hęc dicendū est, iuxta mentem S. Thomæ, triplicem esse dilectionis differentiam: Prima, in familiaritatis exhibitione sita est. Hoc modo plus Ioannē Christus dilexit, quā Petrum. Secunda, ex collatione donorum dicenda est: & hoc modo Petrū magis dilexisse Christus credendus est, cui Ecclesiā cōmisit, & regni cœlorum tradidit claues. Tertia, pensatur ex præcordiali eius amore: hoc modo oēs dilexit. Cum dilexisset, ait Ioānes suos, vsq; in finem dilexit eos. Ad obiectiones vero diluendas supra positas, dicendū, quia Petrus dominum dilexit feruentius, & à domino diligebatur fortius: Ioannes vero amabat dulcius, & amabat familiarius. Potest quoque dici, quia maiorem in externa exhibitione dilectionem, blandioreq; solemus

Signa dilectiōis qua lia S. Ioannes à Christo acceperit.

Matth. 22

Prouer. 16

Ioan. 19 Ioan. 21

Ioannē an plus Christus dilexerit, quam Petrum. Prouer. 8

Lucæ 7

E

Dilectiōis differētia triplex.

Matth. 16

Ioan. 13

mus

mus præferre erga iuuenes, erga mites, erga eos qui mansueta habent naturalia, erga senes, & erga castas virgines. Idcirco hoc modo familiariori, blandiorique dilectione exhibuit erga Ioãnem se dominus Iesus. Erant enim ferme hæc omnia in Ioanne. Fuit enim teneræ ætatis, vtpote omnium natu minor (vt creditur) vnius & viginti annorum. Secundo, quia à carnis se continuit delitiis, Christi amore. Putatur enim fuisse sponsus in Cana Galilææ, cuius Christus interfuit nuptiis. Tertio purissimus virgo fuit. Cui adstipulatur sanctus Hieronymus, dicens: Hic est Ioannes Euangelista, qui virgo est à Deo electus, quem nubere volentem, vocauit à nuptiis Deus. Inde igitur magis sibi amicum fecit Christum, iuxta illud Prouerbii: Qui cordis diligit munditiam, habebit amicum regem. Et illud Sapientiæ: Incorruptio facit proximum Deo. Maior enim (vt patrum est sententia) virtus est, castitatem seruare, quam dæmones expellere. Damascenus quoque, Quanto, inquit, angelus homine est superior, tãto virginalis castitas nuptiis est honorabilior. Quarto mãsuetissimam habuit naturam, vtpote mitissimus & amabilis. Non tamen est tacendum, quod in hoc quod Ioannem Christus dilexisse dicitur, minime derogatur cęteris discipulis, quia & quibusque sanctissimis & dilectissimis sæpenumero nequaquam maior exhibetur dilectionis familiaritas aut blandities, propterea quod de amicitia securi nõ hæsitãt, nec familiaritate vberiori nõ indigent. Nam matri suæ multo omnium dilectissimæ Christum minime legimus familiariter multum, aut blande locutum, quãuis de eius maxima dilectione erga illum dubitet nemo. Adeo nanque maturus, vbicunque matri, aut ei illa loquitur, inuenitur, vt ferme suspectus de duritia haberi possit, cum tamen Mariæ Magdalenæ magnam dilectionis exhibuerit familiaritatem, puta dum lachrymis eius lauãtem pedes laudat: dum coram sorore Martha causante, quod se solam reliquerat ministrantem, illam excusat: dum Lazarum eius fratrem resuscitabat mortuum, & cum plorãte plorabat: dum super caput suum illã vnguentum effundentem, ab apostolis murmurantibus defendit, & dum in horto non inuento eius corpore in monumento se quærenti, apparuit. Sequitur:

[Margin: S. Ioannis ætas, carnis castigatio, & virginea puritas. — Ioãn. 2 — Hierony. — Prouer. 22 — Sapien. 6 — Virginit. excelletia quanta. — Damasce. — Ioan. 2 — Lucæ 2 — Lucæ 7 — Lucæ 10 — Ioan. 11 — Ioan. 12 — Ioan. 20]

F

Conuersus Petrus, hoc est, retrospiciens, quis illum sequeretur, vidit discipulum, quem diligebat Iesus quoque sequentem. Christo enim dicente Petro, Sequere me, continuo corporaliter sequebatur Christum Petrus. Petrum vero sequebatur Ioannes, cum quo præcipua illi semper fuit consuetudo. Secundum Augustinum neuter illorum intelligebat, cur dixerit Iesus, Sequere me. Sed quid huc attinet, inquis, quod Ioannes hic seipsum describens, meminerit, quod in cœna super domini pectus recubuerit, & innuente sibi Petro, dominum interrogauerit, dicens: Domine, quis est qui tradet te? Cur hanc rem hoc loco inserit? Sed respondens Chrysostomus, Non ab re factum est, inquit, sed vt ostendat Petri post negationem fiduciam. Qui enim tunc non est ausus (puta in cœna) Iesum interrogare, sed id muneris alteri delegerat: hic commissa sibi fratrum cura, non modo alteri vicem suam non mandat, sed & ipse magistrum pro Ioanne interrogat: & Ioannes quidem tacet, ipse autem loquitur. Præterea & suam in eum manifestat dilectionem. Diligebat enim mirum in modum Ioannem Petrus.

[Margin: August. — Ioan. 13 — Chrysost. — Amor S. Petri erga S. Ioannẽ quantus fuerit.]

Hunc ergo cum vidisset Petrus dixit Iesu: Domine, hic autem qd? Dicit ei Iesus: Sic eum volo manere, donec veniam. Quid ad te? Tu me sequere.

Dilexerat Petrus Ioannem, & nũc quoque diligere non desiit. Cum itaque Christum loquentem audisset de sua passione, qua Christum esset sequuturus, videns Ioannem quoque sequi, interrogat dominum cupiens scire, quo fine ille ex hac esset vita migraturus, & an vitam quoque ipse foret positurus pro Christo. Erat autem Petrus ad interrogandum velocior, diligens illum, & non libenter ab eo volens diuidi. Sæpenumero enim se sociauerant, vt ex Euangelistis liquet, & ex Actis apostolorum. Respondit ei Iesus, Ita tamen, vt nihil ex eius disceret responsione, sed magis dubitaret. Voluit enim Petrum compescere, qui in huiusmodi interrogationes feruentius solebat prosilire, nosque simul erudire, nihil curiosius pręter diuinam voluntatem inuestigandum. Quasi enim Petro diceret, ait dominus: Quid ad te ptinet scire, quid

[Margin: Matth. 17. 18 & 26 — Marc. 5. 9 — Lucæ 8. 9 — Ioã. 13. 18 — Actor. 3]

re, quid ego illi prouiderim? Tuum nõ est vltra, quam ad te pertinet, quantumuis illum diligas, percontari. Sic eum volo manere: Aut, vt quidam legunt: Si eũ volo manere, quid ad te? Tu me sequere.

Exijt ergo sermo iste inter fratres, quod discipulus ille non moritur. Et non dixit Iesus, Non moritur: sed, Sic eum volo manere, donec veniam, quid ad te?

G Ex his Christi verbis ambiguus mox ortus est intellectus. Nam & discipuli hæc verba ita intellexerunt, quasi dominus dixisset, Ioannem vsque ad finem mundi victurum, quando denuo veniret dominus ad iudicium, cuius secundi aduentus sæpe scriptura meminit. Veruntamen Ioannes ipse hoc Euangelium scribens, huic cõtra dicit opinioni, asseueratque à Christo non dictum, se non moriturum, sed mãsurum, donec veniat. Quamobrem de Ioanne multiplex fuit opinio, cur illum, aut quomodo dominus manere voluerit. Fuerunt enim quidam (vt Augustinus refert) q tradunt eum non mortuũ, sed sub terra dormientem viuere. Ad q̊d credendũ illos mouet, q̊d legitur post longam senectutem sano & vegeto corpore sepulchrum intrasse, nec eius interim inueniri corpus, nisi q̊d scaturigo ibi inuenitur pulueris, atq; ebulitio terræ: quod ex flatu quidam putant (vt ait) venire dormientis. Hi circa finem mũdi credunt illum à somno excitandum, atque pro Christo passurum. Verum, hoc credendum facile nõ est, quia verisimile non est, dilectiorem discipulum tanto tempore à gloria differri vsque ad diem, puta iudicij, nec alio honore aut gaudio, quam somni quiete perfrui, quum interim minores alij sancti æterna fruantur beatitudine secundum animam. Sunt alij, qui putant Ioannem translatum in paradisum, & cum Enoch & Helia tempore Antichristi rediturum, atq; passurum. Verum huic contra dicit opinioni Apocalypsis eiusdẽ Ioãnis, vbi de duobus tm̃ narrat testibus, amicis suis, q̊s contra Antichristũ mittet Deus in hũc mundũ: Dabo, inqt, duobus testibus meis, & prophetabũt diebus mille ducẽtis sexaginta amicti saccis. Hi sunt duæ oliuę, & duo candelabra in conspectu dñi terræ stantes. His si Ioannes additus fuisset tertius, non tacuisset idem apostolus. Hieronymus nihil ambigit, qn Ioannes fuerit mortuus: quãdoquidem in sepulchrum suum ipse Ioannes vltro descẽderit, interim tam ab omni dolore mortis, quam à carnis corruptione alienus. Verũ quo Deus eius corpus absconderit, quidve cum illo operatus sit, eidem cui omnia arcana nota sunt, committit.

(Ioãnẽ q̃mõ Christus manere voluerit, opinio diuersorũ varia.) (Apoca. 11) (Hierony.)

H Tertia opinio omnium est verisimilior, q̊d Ioãnes mortis sibi adesse sentiens tempus, iuxta dominicam reuelationem sibi factam (id enim omnibus fecisse apostolis creditur, quod in cœna vltima eis videtur promisisse, se scilicet ante mortẽ visitaturum & ad se accepturum eos, quando dixit: Cum abiero & præparauero vobis locum, iterum veniam ad vos, & accipiam vos ad meipsum: vt vbi ego sum, & vos sitis) non languorem sensit, non lecto decubuit, sed in foueã descendens leniter ad modum obdormientis tradidit spiritum. Vnde sicut beatissimæ suæ matri propter mortis dolorem, quẽ sub cruce ipsius stãs pertulit, dolorem mortis sustulit, ita creditur ex singulari priuilegio Ioanni dilectissimo suo discipulo, & beatissimæ virginis custodi, æque sub cruce tempore passionis suę in amarissimis doloribus stanti concessisse, vt moreretur quidem ipse, tamen à dolore mortis liber, & virginea eius caro à corruptione maneret singulari prærogatiua immunis, quantotiusq; corpore & anima assumeretur in cœlum. Siquidem in eius sepulchro nihil aliud est inuentum, quam manna resudans. Magnum & singulare est hoc. Verum, si Ioannis integritas, virginitas, synceritas, charitas, mansuetudo, laborumque & vitæ diuturnitas atque sanctitas singularis attendatur, mirum nõ videbitur, vt tantus apostolus, quem dominus prædixerat, donec veniat, mansurum, absque passione aut supplicio, quomodo alij apostoli sunt mortui, mortuum quidem, sed corpore & anima mox rursus glorificatum.

(Ioan. 14) (S. Ioannes euãgelista quo pacto mortuus fuerit.) (Ioan. 19) (S. Ioannes vt corpore & anima sit glorificatus.)

Hic est discipulus ille, qui testimoniũ perhibet de his, & scripsit hæc: Et scimus, quia verum est testimonium eius.

I Euãgelistarum vltimus post alios omnes, Euangelium scripsit beatus Ioãnes, cuius diuinæ doctrinæ testem seipm̃, imo

& veritatem subscripsit, asserens veritate hæc omnia esse vallata, atq; super ipsa veritate fundata. Scripsit autem sub Nerua Imperatore, circa annum sexagesimum quintum ab ascensione domini, rogatus ab episcopis Asiæ, vt propter insurgentes hæreses circa diuinitatem Christi, scriberet Euangelium, quod diuinitatem enunciaret Christi. Triduano igitur ieiunio indicto, & cunctis pro eo orantibus, scripsit hoc Euangelium suum, vnde hæc legimus, q̃d tam sublimiter est exorsus, vt humano vix possit capi intellectu. Fuit autem scribentis cura & studium, vt quod alij Euangelistæ satis dixissent, ipse præteriens taceret: quod illi tacuissent, ipse reseraret. Sciuit autem tum per experientiã, tum per diuinam reuelationem, tum per alia argumenta se non deceptum, sed Deo hæc omnia inspirante scripsisse. Postremo Euangelij sui veritatem per magna miracula, soli Deo possibilia, per nomen Iesu adstruxit. Quę nos quoq; legentes discimus, Deum testimonium perhibuisse veritati Euangelij S. Ioannis. Quomodo enim Asiam conuertisset aliter, nisi Euangelij prędicasset veritatem? Cuius vtiq; prædicationem Deus miraculis & signis suam esse atq; Euangelicam cõprobauit. Nos igitur his credentes Christum diligamus, Christum confiteamur, Christum imitemur, eiusq; apostolum Ioannem, quem nũc in ęterna sua fouet gloria, Deus in personis trinus atque natura vnus ab omni creatura sempiterne benedicendus, Amen.

S. Ioannes quando scripserit suum Euangelium

S. Ioannis scribentis Euãgeliũ q̃nã cura fuerit.

SERMO IN EODEM Festo. Vt Christum Iesum per aduersa & prospera constanter sequi debeamus: & de quibusdam eximijs donis sancto Ioanni diuinitus collatis.

K

Dixit Iesus Simoni Petro: Sequere me. Ioannis XXI. Dominus noster Iesus Christus, qui vt nos oues errantes ad ouile nostrum, puta cœlestem paradisum reduceret (procul enim ab Hierusalem patria nostra recesseramus in Hiericho) humanam assumpserat naturam, multis modis adhortari non destitit humanum genus, vt relictis illis, quæ ab æterna excluderent vita, id est, vitijs, pœnitentiam agerent, & ad veras excolendas virtutes, quibus vita obtinetur æterna, sese conferrent. Ea enim sola ex causa venerat in hunc mundum, vt nos ad amissam beatitudinem reuocaret. Itaque & verbis nos abundantissime instruxit, & præterea etiam exemplis animauit. Parum enim erat immensæ illius charitati legem nobis præscribere, quam seruaremus, parum itidẽ iter ostendere quo pergeremus, nisi etiam ipse se itineris ducem nobis præberet. Hac de causa quanta fecerit, quanta perpessus sit, omnes Euangelij paginæ loquuntur. Nimirum id præcipuum illius desiderium, cura, studium fuit semper, vt quibuscũq; posset rationibus ad rectam nos reduceret viam, à qua nos nimium aberrasse non erat nescius, atque ab indignissima dæmonum & vitiorum seruitute abstractos & liberatos, in libertatem filiorũ Dei nos restitueret. Sæpius igitur monet nos, vt se sequamur. Cur hoc? Ipse est enim via: & nemo venit ad patrem nisi per ipsum. Et ne fortassis per deuia erraremus, nesciremusque quo sit pergendum itinere, in seipso nobis om̃igenarum expressit virtutum exempla, quibus si inhęrere velimus, non possimus vnquam duci in errorẽ, aut aberrare à vera salute, ad quã vt diximus, nos reuocare maximopere voluit. Inspicienda erga nobis est vita illius, & qua eam ratione transegerit considerandum, vt quæ eum sectatum fuisse: perspexerimus, nobis quoque imitanda, quæ vero fugijsse, cauenda ac fugiẽda sciamus. Eo nanq; hortantur nos ea quoque verba quæ iam paulo superius recitauimus, quibus ait ad Simonem Petrum, atq; adeo etiam ad vnumquẽlibet e religione Christianum: Sequere me: tanq̃ diceret: Exemplum dedi vobis, vt queadmodum ego feci, ita et vos faciatis. Hoc est em̃ sequi Christũ, eius vitã imitari. Ab hac Christi imitatione nemo exceptus est. Atq; eã ob rem, vt nemo se posset excusare, tanq̃ humanas excedat vires, sequi dñm saluatorem, idem ipse vsq; adeo vitã suã in om̃ibus temperauit, vt q̃squis bona saltẽ voluntate p̃ditus est, facile illi se possit conformare, in illis pręsertim, quę ad obtinendã salutẽ sunt necessaria.

Quod idcirco dixerim, q̧ quædã eum gessisse constat, quæ tamẽ nolit exigere ab oĩbus, cuiusmodi est, q̧ om̃ino pauper vixit in hoc mũdo, atque id genus alia, quæ magis

Lucæ 10

Matth. 4 Lucæ 4

Christus cur in mũdum venerit.

Ioan. 14

Ioan. 21 Ioan. 13

Actus quã nam Christus suos nobis imitabiles proposuit.

Zacha. 9 2. Cor. 8

magis in consilio esse voluit q̃ pcepto, humano scilicet condescendēs infirmitati: interim nihilominus in seipso perfectionis nobis exēpla pbens, vt sciamus quæ sit voluntas Dei non solū bona, quæ est oībus necessaria, aut beneplacens, quæ ad proficientes pertinet, sed etiam perfecta, quā non nisi absolutæ virtutis, id est, perfecti homines sectantur & inquirunt. Porro quod in omnibus semper mundi rerumq; labentiū contemptum, quod profundam humilitatem, admirandam mansuetudinem, promptissimam nedum erga Deum patrem, sed etiam erga matrem sanctissimam & beatū patriarchum Iosephū, atq; etiam alios homines obedientiam, itemq; fidissimā charitatem, beneuolentiam, fidem, patientiam, multasq; alias virtutes præ se tulit, id nimirum omnibus in commune proposuit imitandum. Hæ sunt enim veræ virtutes, sine quibus nemini patet aditus ad regna cœlorum: & de his intelligi debet, quod ait: Sequere me. Videat iam vnusquilibet vitā illius, & quibus ea fulserit virtutibus, easq; in se exprimere curet. Nec frangatur animo, si quædam, præsertim in initio sese offerat difficultas, sed de Dei sui ope ac pietate securus perseueret in hoc tā salutari proposito, & paulatim eo pertinget, vt quod prius durum ac molestū experiebatur, postea iucundum ac suaue sentiat. Non enim potest mentiri veritas, quæ ait: Iugum meū suaue est, & onus meū leue. Verum non deerunt, qui in partem diuersam, studiaq; plane contraria Christum sequi instituentem illicere ac pertrahere conentur. Habemus enim omnes & singuli tres hostes capitales, qui noctes atq; dies magna importunitate ad suas partes nos inflectere, & à Christi imitatione abducere moliunt. Hostes isti caro sunt, & mundus ac diabolus. Hostes reuera pernitiales, & q innumeros traxerint in tartara. Caro quidem suis nos nititur irretire voluptatibus, fœdisq; cōcupiscentijs: mundus ostentat ac ingerit obtutibus nostris quæ auare ambiamus: diabolus animum quodam tumore ac elatione inflat, nec sinit nos humilem Christum per placidissima humilitatis itinera seq. Ita iam habemus hic concupiscentiam carnis, cōcupiscentiam oculoꝝ, & superbiā vitæ: quæ vt sunt vitioꝝ omniū radices, ita perpetuo sese nobis ingerunt, & velut in animos nostros irrepere nitunt, hac vtiq; sententia, vt Christū eiusq; gratiā à nobis excludant. Quod q̄a non latuit pījssimū animaꝝ nostraꝝ medicum, ne hoꝝ præstigījs & fallacījs seduceremur, iussit vt se potius sequamur, certus videlicet nullā esse efficatiorē ijs resistēdi eaq; superādi rōnem, q̃ si ipsius vestigījs inhęreamus. Itaq; si blāditur caro, & suis nos oblectamētis illaqueare tētat, mox vertēdus est animus ad exēpla Christi Iesu cōsideranda, vt videamus, q̃ ille semp carnem suā licet innocētissimā multis afflixerit modis, puta ieiunījs, etiam diuturnis, pcibus admodū prolixis, laboribus, fatigatiōibus, fame, siti, frigore, ęstu, nuditate, (Nā semp caput ac pedes nudus incessit) alījsq; similibus, atq; ex his si non oīa, saltem quędā etiā nos ad edomandam carnis petulantiā assumamus. Absit em̄, vt quisq; ita sit stolidus, vt putet absq; vllo labore vel dolore posse se carnis vitia supare. Porro si mūdus vanis suis pmissis euertere nos conet, opesq; nobis & amplas possessiones fallaciter ingerat, itidem ad Christū, tanq̃ efficacissimū aduersum quęuis venena antidotū mentis oculi referēdi sunt, vt inspiciamus, quātopere oēs vitę temporariæ etiā necessarias facultates ipse spreuerit, adeo vt nec tātillū quidē ex rebus psentibus cōmodi habere cōsenserit, vbi caput suū reclinaret. Qua re dubiū non est, quin mūdi huius bona maxime contēnenda declarare voluerit. Demū si damnatus ille maloꝝ spirituū cœtus animi fastu ac superbia nos inflare moliatur, vt ambiamus honores & pōpas vitæ labentis ac momentaneæ, rursum ad Christū Iesum spectādum animi obtuens intendendi sunt, vt religiose ac sedulo intueamur, vt ipse olim cum se sciret rapiendū à populo ad regni fastigia, plane refugerit, seseq; occultarit, totoq; vitæ suæ spatio semp abiectissimus & despectissimus vixerit, vt sua humilitate & nos fidissime instrueret, & dæmonē supbissimū prorsus elideret ac cōfutaret. Itaq; semp in Christo Iesu tanq̃ optimo ac pclarissimo duce efficacissima inueniemus aduersus quis vitia, in quæ nos iam memorati hostes pellicere velint, remedia, si tantū non recusemus oculis cordis eius exēpla fideliter ac studiose intueri, & imitanda suscipere.

Cur em̄ alioq̄ nos seq iuberet, nisi ipse pbe nosset, in sua vita, tanq̃ in speculo clarissimo om̄igenas relucere virtutes, q̄bus nos contra omne vitiorum genus, qualia

Roma. 12

Virtutes quasnam omnibus imitabiles Christus proposuit

Virtutes Christiformes q̄d nā faciat suaues. Matth. 11

Hostes aīę capitales tres quinā sint.

1. Ioan. 2 Radices vitiorum omnium quæ sint.

M

Carni hosti q̄ resistendū sit.

Matth. 4 Marc. 1 Lucæ 4

Mūdus hostis quinā vincēdus.

Matt. 8 Lucæ 9

Dæmō hostis q̄n sit superādus

Ioan. 6

N

Matth. 4

Tẽpor huius seculi Christianoꝝ quanto lachrymaꝝ fonte plangẽdus.

qualia ea sint, communire queamus? Vnde maximopere dolendum, & omni lachrymaꝝ fonte plangendũ est ab oĩm fere Christianoꝝ cordibus, eoꝝ quę idem ipse benignissimus Saluator noster ꝓpter nos assumpsit, fecit & perpessus est, memoriam ita prorsus exclusam, vt nihil minus libeat, q̃ eoꝝ vel tenuiter meminisse. Et tamen ipse dñs sciens ex quanta, quamq; incõprehensibili charitate & misericordia talia egisset ac pertulisset, quãtus item ad nos ex grata & pia illoꝝ recordatione redeat fructus & vtilitas, præcelsissimũ sui corporis & sanguinis sacramentũ instituit, nobisq; cõficiendum & sumendũ dereliquit, in sui, vt ipse ait, cõmemorationem, vt scilicet immensæ charitatis, ærumnosæ vitæ, acerbæ passionis, & ignominiosissimæ mortis ipsius perpetim memores essemus, atq; q̃tidianus tanti sacramenti vsus & aspectus hoꝝ nobis memoriam iugiter refricaret: ex ipsa autem frequenti & sedula eoꝝ commemoratione primo quidẽ videremus, atque perspiceremus, quænam eligenda, quæve fugienda sint, deinde etiam ad ea siue amplectẽda, siue respuenda accederemur. Hoc enim præstat deuota & frequẽs vitæ & passionis Christi cõmemoratio, vt nõ solum quid vitium, quid virtus sit, inde perspicue intelligamus. Verũetiam paulatim magis ac magis vitioꝝ odio, & virtutum amore inflãmemur, atq; adeo etiã ad omnem diuinam capessendã gratiã apti, ac habiles reddamur. Nec poterit vnq̃ præstare id quod Christus hortatur & iubet, dũ vt se sequamur præcipit, quisquis illius vitæ & passionis vitam ducit immemorem. Quomodo enĩ sequeris illum, cuius nõ habes vllã certam notitiam? Qui vero illum nosse queas, cuius res gestas ac vitæ ordinem, itemque exempla & vestigia contueri, & explorata habere non curas? Ergo vt idonei simus sectatores Christi, nõ nos pigeat identidem animo & cogitatione cõplecti ea, quæ ipse propter nos agere ac perpeti non est dedignatus.

Passionis dñicæ frequens cõmemoratio q̃d fructus adfert.

O

Passionem dñicã deuote meditatã nouẽ proferre vtilitates.

Et vt libẽtius his commemorandis operam demus, quãdo ita se offert occasio, placet hoc loco nouem recensere haud vulgares vtilitates, quas dominus Iesus cuidam amico suo per reuelatiõem indicauit assequi eum, qui eius passionẽ subinde ad memoriam reuocet. Prima vtilitas est, quod hoc ipso ab omnibus repurgatur vitiis, & quicquid neglexit, Christi meritis resarcitur, atque restituitur. Secunda, quod aduersum hostes suos vsque adeo corroboratur, vt eum superare non possint. Tertia, q̃d vires accipit ad quaslibet colendas virtutes, & quæuis bona exequenda opera. Quarta, quod quamlibet breui temporis spatio in ea commemoranda sese occupet, semper anima illius in Dei gratia renouatur. Quinta, quod deuote eam commemoranti, Christus ipse libẽter adest. Sexta, quod arcana, quæ Deus pater Christo manifesta reddidit, etiam ipsi libenter Christus reuelat. Septima, quod ante obitum ad perfectionis eum apicem Christus perducet, & vita functum cum amantissimis amicis suis remunerabitur. Octaua, quod nulli vnquam seriæ ac rationabili petitioni illius Christus negabit assensum. Nona, quod in morte Christus ei aderit, atq; ab hostibus defensum, de vita æterna certum ac securum efficiet. Has vtilitates quum dominus, vt iam diximus, cuidam excellentis meriti amico suo reuelaret, simul eidem conquestus est paucissimos inueniri, qui ipsius velint leuare onera, eiusque angustiis, doloribus & afflictionibus compati, & ad mentem reducere, quæ propter nos perpeti dignatus est, quum tamen certissimum sit, etiam neglecta & perdita omnia in præclarissimo passionis eius thesauro reperiri, restaurari, ac recuperari posse.

P

Pctõrum multiplicationis hocce nostro seculo causæ ꝓcipuę quæ sint.

Atque equidem affirmare nõ dubitem non aliam esse causam maiorem, cur Christianorum multo maxima pars vsq; adeo in omne vitiorum genus præceps ruat, nisi quod tantam Christi charitatẽ, quã nobis in assumpti hominis vita & passione abundantissime declarauit, nolunt reuocare ad memoriam, atque pro ea debitas Deo gratias agere. Multa hinc leguntur tremenda & metuenda in scriptis sanctorum virorum, atque etiam in Reuelationibus sacratissimæ illius viduæ Brigittę, quarum non est leuis apud pios omnes autoritas.

D. Brigittæ libroꝝ autoritas.

Verum dum hæc de dominica passione agimus, videbimur fortassis dilectissimi, recessisse ab instituto. Sed quisquis rem bene perpenderit, nihil nos alienum attulisse sentiet. Cum enim dominus nos se sequi hortetur, id autem fieri non possit, nisi quæ ab illo nobis imitanda proposita sint nouerimus, eaque non nisi sedula eorum quæ pro nobis egit & perpessus est cõmemoratione discãtur,

nihil

nihil à proposito fuit alienum ad commemorandam vitam & passionem illius vos adhortari. In iis enim maxime elucent virtutes eius, ad quarum imitationem nos inuitat, dum ait: Sequere me. Quod paulo significantius sanctus Ioannes Euangelista his verbis expressit: Qui dicit se in Christo manere, debet quemadmodum ille ambulauit & ipse ambulare. Cuius quidem admodum præcellentis apostoli & Euangelistę, quando festũ hodie diem colimus, committere nõ debemus, quin vestrę charitati ad honorem Dei vestramq; ædificationem de illius eximiis quibusdam virtutibus atq; prærogatiuis nonnihil proferamus. Cur enim sanctorũ ab Ecclesia solennitates celebrantur, nisi vt illorum res præclare gestæ virtutesq; & dona, quibus diuinitus aucti sunt, hominibus proponãtur, quo ea tum imitari, tum desiderare, quatenus fas est, studeant, atque eorum implorent patrocinium, & apud seuerissimum iudicem Deum eos sibi adiutores ac defensores parent? Difficillimum autem reuera fuerit, imo & impossibile huius præclarissimi apostoli merita pro dignitate extollere, atque eius virtutes congruis celebrare encomiis. Sed tamen propterea eas omnino ceu canes muti silentio præterire non debemus. Dicamus ergo inde vel parũ aliquid ad honorem Christi, & tanti apostoli venerationem. Certe dubium non est, quin in hunc vnum tot suæ gratiæ dona contulerit dominus Iesus, vt merito Christiani omnes singulari eum studio, amore & honore prosequi debeant. Et vt multa summatim perstringamus, fuit apostolus, & quidem ex præcipuis vnus: fuit Euangelista, imo princeps Euangelistarũ: fuit propheta, fuit martyr, fuit cõfessor, fuit virgo pudicissimus: in cœna supra pectus domini recubuit, dulcedine corporis & sanguinis eius ebriatus, haustumq; sapientiæ & gustum dulcedinis diuinæ percepit: fuit post mortem Christi peculiaris virginis matris custos & filius, fuit Christo inter apostolos longe charissimus, fuit eiusdem Christi consobrinus, fuit denique Christo patienti & morienti comes pene indiuiduus atque fidissimus. Vides quam multis sit decoratus ornamẽtis: quæ si particulatim fusius explicare ac pertractare velimus, quanta hic erit laudum eius materia, quam ingens campus? Sed fortassis onerosi essemus. In ipso Euangelio quod scripsit, in epistolis item & Apocalypsi sua nonne singulari quadam cœlestis gratiæ aspiratione vsus videtur? Quã cũcta illius verba ꝙ́ ignea sunt, & diuinũ spirãtia amorem, vt de eo peculiariter dictũ videri possit: Ignitum eloquium tuum vehementer. Quantopere conatur tum Dei erga nos cõmendare nobis amorem, tum nostrum in Deum & proximum verbis mellifluis & vere aculeatis accendere? Quam dulcissimo vbiq; spiritu vtitur, vt vel ex hoc ipso agnoscas in eis castissimo pectore nil nisi amorem, benignitatem, dulcedinem, pietatem, misericordiam resedisse. Iam quid non venerationis habet, quod (sicut in Ecclesiastica refertur historia Eusebii Cæsariẽsis) quum iuuenem quendam cuidam cõmendasset Episcopo, isq; primo quidem diligẽtissime eius gessisset curã, sed postea remissius se gerens, iuueni tantorum quodammodo malorum præstitisset occasionem, vt flagitiis omnibus se manciparet, multisque sibi adiunctis, latrocinia crudelissime, ceu eorum princeps exerceret, idq; aliquãto post sacratissimus Christi apostolus rescisset ex ipso cui eum commendarat Episcopo, scidit vestimẽta sua, & cum ingenti gemitu feriens caput suum, ita ait ad Episcopum: Bonum te custodem animæ fratris dereliqui. Nec his contentus, mox iter arripuit ad montem, in quo iuuenis ferocissimus demorabatur: cumque ad eum venisset, & iuuenis agnito eo, actus pudore in fugam verteretur, D. Ioãnes ętatis oblitus, tantum salutem illius miseri cogitãs, eum insequitur, atq; post eum clamat: Quid fugis o fili patrẽ tuum? Quid fugis inermem senem? Miser hære: noli timere, adhuc habes spem vitæ. Ego Christo rationem reddam pro te, &c. His auditis substitit iuuenis: & vehementissimo animi dolore compunctus, apostoli pedibus prouolutus est. Sed & apostolus eius genibus prouolutus eius dexteram tanquam iam per pœnitentiam purgatam osculari cepit. Deinde ad Ecclesiam eum reduxit, & indefinẽter pro eo orationes profundens, & cum ipso pariter ducens crebra ieiunia, indulgentiam à Deo, quam ei pollicitus fuerat, expetebat. Nec prius abstitit, quam eum in omnibus emendatum etiam Ecclesię pręficeret. Si cui libet huius rei pleniorem habere notitiam, legat historiam Ecclesiasticam Eusebii

Marginalia: Ioan. 21 — 1. Ioan. 2 — Solennitates sanctorum celebrandi ratio quæ. — Ioannis Euangelistæ prerogatiua & sanctitas quanta. — Psalm. 118 — Zelus animarũ quãtus pectori D. Ioannis apostoli insederit.

sebij Cæsariensis, libro III. cap. XXIII. Nos in compendium, quę ibi latius referuntur, contraximus. Quis hanc tantam apostoli iam senio grauati charitatem non toto animi affectu & summo studio exosculetur & prædicet? Quis non omni amore & veneratione tam pijssimum senem prosequatur? Audiuit ouem raptam lupi tartari dentibus, nec sine vitę periculo eam recuperare licebat, & tamen intrepidus pergit ad ipsam latronum arcem, & quasi tota salus sua ex illa anima penderet, ita anxius eam nitebatur ad viam reducere, & ne peccatorum suorum magnitudine deterreretur, etiam se pro ea Christo rationem redditurum pollicebatur. O quam excellenter ipse egit, quod in sua docet epistola, ita dicēs: Et nos debemus pro fratribus animas ponere. Agedum dilectissimi honoremus tam præcellentis meriti, tam flagrantis charitatis apostolū Dei, eiusq; suffragia apud Deum quotidianis precibus ambiamus. Nec dubitemus, quin propensissima volūtate nostri apud Deum curam sit habiturus iam beatus in cœlis, qui olim adhuc fragili indutus carne, tāta sollicitudine perditum iuuenem quæsiuit, inuentum reduxit, ac reducto veniam impetrauit. Nemo prorsus ambigat charissimi vnum ex præcipuis esse beneficijs Dei, vt quis erga illius sanctos, maxime tam illustres & eximios piæ deuotionis & amoris affectu pręditus sit. Esto Lutherus & eius asseclæ sanctorum inuocationem damnēt. Num propterea nos non debemus sanctos venerari, eorumque poscere suffragia? O venenatam diaboli linguam, quæ per os Lutheri miseram ac rudem plebeculam intantum fascinauit, vt etiam idololatriæ crimen putent sanctis honorem exhibere. Et tamen pij omnes nihil dubitant clementissimum Deum innumeros à grauibus periculis, imo & ab ipsa æterna damnatione sæpius liberasse, eo tantum nomine, quod sanctos eius aliquo venerationis studio prosequuti fuerint. Hæc ita sunt manifesta, ac infinitis pene probata exemplis, vt superfluum sit pluribus inde agere. Gaudeant & gratias agant Deo, quotquot se alicuius sancti amore præditos sentiūt, nec quicquam curent dæmonis præstigia, quibus hodie innumeros à diuorum veneratione pœnitus abstraxit, non aliquo sanctorum damno, qui iam perfecta cum Deo beatitudine perfruūtur, sed ineffabili miserorū detrimento, qui cum Deū suis pctīs grauissime offendūt, etiā oēm sibi spem venię pcludūt dū amicos Dei cōtemnūt, q̄rum meritis & pcibus possent adiuuari apud Deū, queadmodū innumeris euenisse constat. Possem hoc loco etiā certa recitare bñficia, quæ Deus oīpotens speciatim per hūc B. Ioannem apostolū suū multis impertijt ipm pie inuocātibus, sed vitāda prolixitas est, & finis nostro sermoni imponēdus. Itaq; dilectissimi, vt ab initio dixi, sequamur Christum, & q̄cquid siue caro, siue mūdus, siue diabolus, q̄d ab illius voluntate discordet, nobis ingesserit, penitus contēnamus, atq; vt hac in parte firmiores simus muniamus nos sedula vitę & passionis eius cōmemoratiōe: & ne forte nostris vitijs Deus offensus gratiā suā nobis infundere nolit, q̄ hæc pstare possimus, hūc B. apostolū & Euangelistā p nobis apud Deū intercessorē adhibeamus: q̄d quidem facilime efficiemus, si q̄tidie aliq̄d ei venerationis impēderimus, deuotisq; eū pcibus pulsauerimus, vt suis pcib. Christi nobis gratiā cōciliet, q cum patre & spū scto viuit & regnat deus in secula seculorū.

R

1. Ioan. 3

Beneficiū Dei quale vt q's sanctos venerari deditus sit.

Lutheranorum in sanctis impietas quanta.

IN FESTO SANCTORVM INNOCENTVM martyrū, Lectio epistolæ loco, ex Apocaly. Ioannis apostoli, cap. XIIII.

IX. N diebus illis, Vidi supra montē Sion agnū stantē, & cū eo centū quadraginta q̄tuor milia, habentes nomē eius, & nomē patris eius scriptū in frōtibus suis. Et audiui vocē de cœlo, tanq̄ vocē aquarū multarū, & tanq̄ vocē tonitrui magni: & vocē quā audiui, sicut citharædorū citharizātium in citharis suis. Et cantabāt quasi canticū nouū ante sedē, & ante q̄tuor aīalia & seniores. Et nemo poterat dicere canticū nisi illa centum quadraginta q̄tuor milia q empti sunt de terra. Hi sunt q cum mulieribus non sunt coinquinati, virgines em̄ sunt.

Hi

Hi sequuntur agnum quocunque ierit. Hi empti sunt ex omnibus primitiæ Deo, & agno, & in ore eorum non est inuentum mendacium. Sine macula sunt ante thronum Dei.

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

A Vandoquidem hodie sanctorum innocentum martyrũ, solennitatem celebramus, q Christo recens nato neq; intelligendo, neq; operando, sed tantum moriendo reddiderunt, atque eo genere martirij ab impio Herode coronati sunt, quod solo opere non voluntate suscipitur, congrue nimirũ præsens Lectio Epistolæ loco in Ecclesia recitatur, vtpote in qua mentio fit virginum simul & martyrũ, cuiusmodi hos beatissimos paruulos fuisse constat: tametsi ipsa Apocalypsis verba ad solas virgines possint accommodari. Ait ergo S. Ioannes: Vidi per spiritalem intelligentiã, aut imaginariam visionem, agnum stantem, de quo sacratissimus Christi Baptista Ioannes olim dixerat: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi: agnus vtiq; ob singularẽ innocentiam & mansuetudinẽ, qui peccatum nõ fecit, & corã tõdentibus se ministris diaboli prius obmutuit, ne vnũ saltẽ asperius verbũ proferẽs. Hũc ergo stantẽ vidi, tanq̃ paratũ ad ferẽdũ auxiliũ cũctis eius opẽ poscẽtibus, supra montẽ Siõ. i. vel militãtẽ, vel triumphantẽ Ecclesiã. Vtriusq; enim rex & princeps atq; caput est Christus, sicut eius verbis in Psalmo dicitur: Ego aut constitutus sum rex ab eo sup Siõ montem sanctũ eius. Et cum eo centũ quadraginta quatuor milia, subaudi, stantes erant. Siquidẽ etiã sancti mortalibus auxilio sunt. Positus est autem hic numerus definitus p indefinito, quo sanctorũ illorum vniuersitas comprehenditur, de quibus hic agit. Per ipsa vero centum quadraginta quatuor milia intellige cunctorum martyrum agmina, qui carnis & mentis integritatem seruauerunt. Apud Deum enim illi maiori excellunt dignitate, quos martyrium simul & virginitas exornãt: q̃n quidem pprius ad eũ accedũt, & q̃cunq; ierit, eũ sequũt, eo q̃d nõ mõ corporis integritate sed etiã ppessionis amaritudine ipm imitant. Aut si magis placet, de solis virginibus accipe. Porro numerus iste magno haud vacat mysterio. Per centũ eñ sepe q perfectum est in diuinis literis significatur. Quadragenarius quoque numerus vel decalogi & legis complemento, vel alijs occultis rõnibus in mysterio est cõsecratus. Quaternarius itẽ vel ppter q̃tuor Euãgelia, vel q̃tuor paradisi flumena, vel q̃tuor paradisi virtutũ principaliũ exercitationẽ sacratus est. Mille narius denique etiam crebro tanquam absolutus ponitur. Vnde quod alibi Sanctus Ioannes in Apocalypsi dicit sanctos eum Christo mille annis regnaturos, non ita accipiendum est, vt qdẽ inepte sẽserũt, q post resurrectionẽ in terris tot annis sint regnaturi, sed q semp in oĩa futura secula seculorũ. Neq; otiose hic trãseundũ est, q ait hæc centũ q̃draginta q̃tuor milia supra mõtẽ Siõ stetisse. Cũ sint eñ ipsi mõs Siõ, quõ stãt supra montẽ. Itaque hoc de ipsorũ excellẽtia intelligendũ est, q̃ aliorũ fideliũ sublimitatẽ transcendũt: aut certe q̃d etiã seipsos trãscẽderint. In carne eñ pter carnẽ viuere, angelicæ potius dignitatis, q̃ humanæ fragilitatis est. Habentes nomẽ eius. i. fidẽ vñ appellant Christiani, & nomẽ patris eius. i. fidẽ q̃ vocant filij Dei scriptũ p indeficientẽ pseuerãtiã in frõtibus suis, p publicã ac manifestã cõfessionẽ, q̃ nõ erubuerũt cõfiteri ea q̃ sunt veritatis fidei Christianæ q̃ filius Dei, vt à patre didicerat nos edocuit. Et audiui auribus internis vocẽ de cœlo siue triumphãtis, siue militantis Ecclesiæ tanquam vocem aquarum multarum vel quia multi erant, quorum audiebat vocem, vel quia ardentissime & totis viribus laudabant, Deum. Et vox quam audiui sicut citharœdorum citharizantium in citharis suis. Nanq; & Deo sanctisque angelis eius gratissima, & mihi Ioanni eam audienti longe suauissima erãt

C Et cantabant quasi canticum nouum, .i. de incorrupta mentis & corporis integritate, & p Deo ppessis cruciatibus gaudebãt Nõ dicit, nouũ, sed q̃si nouũ. Nõdũ eñ pfecta ẽ sctõrũ beatitudo, q̃ tũ cõplebit, cum corpora sua receperint, in quibus dum hic essent Deo & iustitiæ militarunt. Cantabant autem ante sedem Dei, id est, coram angelicis spiritibus, in quibus Deus residet, & ante quatuor animalia & seniores, id est,

Ioan. 1 — 1. Pet. 2 — Esaiæ 53 — Phil. 2 — Martyrium simul cum carnis virginitate q̃ excellens sit munus — B — Numerus centenarius q̃d mysterio signet — Quadragenarius numerus q̃d mystice significet — Millenarius numerus q̃d signet mystice — Apoc. 20 — Hierony. — Rom. 8 — Beatitudo sctorũ q̃n pficietur.

id est, præcipuos sanctos, vel prædicatores & iudices. Et nemo poterat dicere canticũ nisi illa centum quadragintaquatuor millia. Nõ enim poterit de mentis & corporis incorrupta virginitate gaudere, nisi q ea pditus fuerit, ne ipse quidem Apostolici ordinis princeps Petrus Apostolus, qui vxorem habuit. Qui empti sunt de terra, redempti pretioso sanguine agni immaculati, & a terrena concupiscentia eleuati, aut ab hominum carnalium numero selecti & segregati. Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati: virgines enim sunt. Ecce habes carnis integritatem. Hi sequuntur agnum quocunque ierit: habes & passiõis imitatiõem. Vel intellige de solis virginibus, qui mentis & corporis intemeratam seruauere castimoniam. Hi empti sunt ex omnibus, id est, tota hominum frequẽtia primitiæ Deo & agno, tanquam præcipue illis chari ob virginitatis ac passionis meritum, vel ob inuiolatũ corporis pudorem: & in ore ipsorum non est inuentum mendacium. Non enim potuerunt abduci vllo suppliciorum genere, vt dæmonũ idola mentirentur Deos esse, sed veritatem constantissime professi sunt. Quod ad nostros beatissimos innocentes martyres attinet, eos quidem certum est nullum vnquam mendacium protulisse. Sine macula sunt ante thronum Dei: qui tametsi originis maculam contraxerint, tamen vel circuncisione, vel sanguinis sui effusione penitus sunt expiati. O beatos & vere immaculatos paruulos, in quibus nihil hæsit vitij, qui ante pro Christo & Deo occisi sunt, quam vllam vel Christi vel Dei notitiam haberẽt, quos sibi Christus in hunc mundum editus martyrum suorum primitias consecrauit, & paruus adhuc paruulos collegit, tanquam iamtum diceret: Sinite paruulos venire ad me talium est enim regnum cœlorum.

1. Pet. 1

Matt. 19

EXEGESIS EVANGElij in eodem festo. Matth. II.

D

N huius diei Euãgelio luculenter nobis describit tũ ipsiusdñi vixdũ nati eiusq; mæstissimæ matris duræ & miserabile exilium, quod ob declinandam Herodis regui sæuitiã Rex cœli & terræ propter nos infirmus tolerare voluit: tũ beatissimorũ paruulorum crudelis ac in humana necatio, quos idem Herodes humana quidem vsus calliditate, sed plusquam belluina feritate neci dedit eo consilio, quod se speraret inter cæteros etiam illum quem quærebat, sed ignorabat, infantem posse perimere. Atqui o quanta est humana versutia cõtra Dei cõsiliũ. Vnũ Christũ molit extinguere, & non solum Christo nihil nocet sed etiam illos quos se occidisse putauit, potius ad vitam misit coronandos. Inter hæc dilectissimi id primum debetis aduertere, quam tener dominus noster Iesus Christus huius mundi persecutiones & odia ac iniurias ceperit experiri, quam ab ipso matris vtero pro nostris peccatis Deo patri satisfacere innumeris perferendis incommodis, subeundis laboribus, tolerandis pœnis & cruciatibus fit exorsus. Verum ad ipsam iam Euangelij explanationem accedamus.

Angelus domini apparuit in somnis Ioseph dicens.

Posteaquã enim puerum Iesum in templo obtulerant parentes eius, iam redire parabant in Nazareth. Sub idem autem tẽpus Deus misit angelum suum, qui diuini adhuc ignarum consilij sanctum Iosephum admoneret, vt cum puero & matre eius secederet in Aegyptum. Factaque est hæc apparitio sub specie seu visione imaginaria. Solent enim in somnis fieri diuinæ reuelationes, quod tum sensus vacent, & phantasia quietior fit. Sæpius autẽ huic beatissimo patriarchæ Iosepho angelus domini apparuisse legitur, neque id immerito: quandoquidem præcellentis meriti virum eum fuisse multa declarant: vnde iam nonnihil obiter dicturi sumus. Et iustum quidem eum fuisse etiam ante natum saluatorem, Euangelista Matthæus testatur. Quod si attendas verissimo matrimonio iunctum eum fuisse sacratissimæ virgini Mariæ, qua nihil vnquam sanctius mundus habuit: quæque mox Deum paritura erat, nonne hoc ipso omnino persuadere tibi cogeris, nunquam id Deum permissurum fuisse, nisi illi tam singulari virgini & corporis ac animi pudicitia, & morum integritate

Matt. 1

Reuelationes qñ potissimũ fieri solitæ sint.

Matt. 1 Ioseph excellentia quanta fuerit

tate & vitæ sanctimonia maxime consimilis fuisset, atq; ob id dignus plane, qui filij Dei nutritor & pater putatitius, tantæque virginis coniunx fieret? Credamus ergo (nam id quoque ad Saluatoris nostri cedit honorē) hunc reuerendissimū virū virginitate purissima, humilitate ꝓfundissima, tū Dei tum ꝓximi amore feruētissimo, contemplationis gratia haud vulgari salutis animarum zelo vehementissimo multisq; alijs præclaris virtutibus & charismatibus instar sponsæ suæ sacratissimæ virginis Mariæ præditum fuisse. Et quia diuinis abunde illustrata fulgoribus virgo beata eum sibi sponsum & virginitatis suę custodem ac vitæ solatium, itēq; nutritiū ex se nascituri filij Dei diuinitus datum optime nouerat, omnemque interioris hoīs eius statum non ignorabat, nihil ambigi potest, quin eum castistime & feruentissime dilexerit. Quomodo enim non posset non modo non vehementer amare, sed etiam præcipua in veneratione habere eū, cui præ cunctis mortalibus id à Deo honoris delatū cerneret, vt filij eius custos & nutritius esset? Quis vero cogitare sufficiat quā ignitas pro illo ad Deum preces sæpe fuderit, quantumq; ijsdem suis præcibus illi profuerit apud Deum? Si enim virginem sacratissimam omni gratia & virtute plenam fuisse credimus, qui fieri possit, vt cum continuis vteretᵉ beatissimi Iosephi seruitijs, non rursum illi quicquid potuerit præstiterit, maxime apud Deum, feruentissime pro illo obsecrando, vt Deus in eo sua dona magis ac magis augmentaret? Nam nisi ita egisset, posset ingratitudinis argui, quæ ab ea semper longissime abfuit. Iam si diligenter perpēdas tam diuturno coq; ꝑpetuo & admodū familiari vsum tantæ virginis & ipsius quoque filij Dei cōtubernio, habes nimirū rationem efficacissimā, qua etiam cogaris credere in omni virtute in dies mirifice eum profecisse ac summe perfectum fuisse. Si enim cum sancto sanctus & cum innocente innocens eris quomodo ille non sanctissimus & innocentissimus habendus est, qui cū sanctissimis & innocētissimis puta matre Dei, & filio Dei, cui vsq; ad vltimū spiritū, vt pater officio, & nutritius beneficio cōuixit, assidue versatus est? Porro si attendas eundem Dei filium eidem reuerendissimo viro & beatissimo patriarchæ semper prō-

(margin: E; Amor inter sanctā Mariā & diuum Ioseph q̄ fuerit castissimus; Iosephsan ctitas q̄nta fuerit; Psalm. 17; F)

ptissime obtemperasse, ac ei ceu patri reuerenter detulisse, sæpius quam eū dulcissime amplexatum, deosculatum consolatum fuisse (Hæc enim omnia pia mens libere secum cogitare potest) omnino sentias oportet, non potuisse non summo eum diuinitatis amore accendi, qui tanta tam stupenda & cunctis inaudita seculis in se experiretur beneficia Dei. Non enim fas est putare filium Dei non maximis eum affecisse beneficijs, cuius erga se perpetuam eamque ineffabilem curam, solicitudinem, ministerium experiebatur. Quam etiam curam & sollicitudinem beata virgo manifeste in eo deprævhendit, quando filium suum amiserat. Vnde postea eidem inuento sic ait: Pater tuus & ego dolentes quærebamus te. O quid non doleret venerandus patriarcha amisisse se Deum ac dominum suum in quem vnum totum cordis, & spiritus sui amorem contulerat? Denique si omnipotens Deus ei quem ad aliquem statum vel officium eligit, etiam cuncta gratiæ suæ dona illi vel statui vel officio necessaria infundit, hunc autem beatissimum Iosephum ad tantam elegit dignitatem, vt filij sui patrē eum secum vellet haberi, efficax hinc ratio sumi potest, summis eum & præclarissimis virtutibus ornatum fuisse. Non enim decuisset talem ac tantum filium, patrem quamuis putatitium se indignum vel saltem minus dignum habere. Minus dignus autem videri poterat, si non omni virtute admodum præcellenter instructus atque decoratus fuisset. Sed hactenus de tanti patris sanctitate & præstantia singulari dictum sit satis. Vtinam cū mereamur habere propitium apud Deum. Tali igitur tanque Illustri patriarchæ angelus domini in somnis apparuit. Sed cur non potius ipsi virgini & matri Saluatoris? Potest dici, quod Spiritus sanctus in hoc deferre voluit sancto Iosepho, vt qui à Deo ad id electus erat, vt tū Saluatoris, tum matris virginis curam gereret, etiam diuinitus, qua id ratione fieri oporteret, edoceretur? Quid autem angelus sancto Iosepho mandauerat, sequentia verba declarant.

(margin: Conuersatio pueri Iesu cū Ioseph q̄lis fuerit.; Lucæ 2; Matt. 2)

Surge, & accipe puerum & matrem eius, & fuge in Ægyptum.

G O vere triste nuntiũ,ipsi qdem S. Ioseph graue,sed virgini matri, ꝑsertim tã tenerae,tã verecundae longe grauissimum,id que non tam sua,quam infantuli Iesu, cuius vicem summe dolebat, causa. Surge inquit.Non licebat filio Dei in illa tam tenera aetate vel quietum somnum capere, iubetur sanctus Ioseph e somno surgere.Ergo non poterat Deus pater filiũ suũ tueri,nisi in tenebris fugientẽ?Sed nolebat parcere amãtissimo vnigenito suo vt nobis miseris, nobis ꝑditis parceret.Vide in hoc ipso immẽsam erga nos charitatẽ dei,vt scias q̃n tũ illũ amare,quã illi gratus esse debeas.O quã verũ est,quod per prophetam quendam ipse dicit: Diligam eos spontanee: & per alium: In charitate perpetua dilexi te ideo attraxi te miserans. Quomodo enim nos vnquam mereri potuissemus tantam erga nos benignitatem Dei, nisi quia ipse suapte spõte,ac gratuita bonitate sua talem se erga nos praebere voluit? Simul autem consideres hic velim, quam molestum fuerit tum matri virgineae, quae plus minus sextum decimum aetatis annum tum agebat,tum domino Saluatori adhuc tenerrimo infantulo,tum ipsi venerando seni Ioseph,tam longinquum & ignotum carpere iter. Vides nimirum, vt Saluator ꝑ[illegible]ssimus in ea aetate,quae omnis laboris & doloris summe impatiens est, laborem & dolorem molestissimum perpeti voluerit.

Osee 14

Hiere. 31

In qua sua etate christus pati coeperit

Attẽde singula curiosius.Ioseph admonitus ab angelo confestim surgit & matrẽ excitat.Illa totis concussa visceribus anxia & tremens arripit paruulũ Saluatorẽ & iter accelerat.Puer ita praeter solitum excitatus moestos aedit vagitus,non tam sua incommoda,quam nostra demerita lugens. Ad hoc enim venerat,& suis immeritis poenis & laboribus nostra peccata aboleret. Ita iam in tenebris incipiunt proficisci. Interim nulla hic fit mentio alicuius magni apparatus,non famulorum, non curruũ, non equorum,sed filius omnipotẽtis Dei cum paupercula virgine, & simplici sene iter ingreditur,relicta patria,relicta domo relictis notis & cognatis oĩbus. O vos q semper mollia quaeritis,& nihil vnq̃ molestiae perpeti vultis,huc quaeso oculos animumq; aduertite,& vel tanto admoniti exemplo discatis ꝑpriae salutis causa vel paꝝ aliqd ꝑpeti,cuius gratia Dei filius tanta perferre voluit.Vos delitias expetitis,easque indebitas:non enim decet in exilio voluptatibus operam dare,ille cũ omniũ esset dominus,& eo nomine omni commodo & quiete dignissimus,tamen dura & aspera amplexus est. Sed qd sibi vult, quod in Aegyptum dominus mittitur? Vt scilicet impleretur S.Esaiae vaticinium, qua ait.Ecce dominus ascendet super nubem leuem,& ingredietur Aegyptum, & mouebuntur simulachra Aegypti à facie eius: atque vt hoc ipso ostenderetur eum, quem impij Iudaei non essent recepturi à gentibus suscipiendum: quod etiam post eius mortem & ascensionem euidentissime impletum est,hodieq; impletur, quando innumeri in ignotis orbis partibus summa cũ auiditate Christi fidem amplectuntur, & Saluatorem mundi ingenti cum feruore excipiunt.

Fuga christi paupri ma in Aegyptum q fuerit

In Aegyptum cur Christus dilat⁹ fuerit

Esaiae 19

Et esto ibi vsq; dum dicam tibi.

H Haec verba spiritali significatiõe nõ carent.Solet omnipotẽs Deus qñque seruis suis subtrahere om̃em deuotionem & gratiam sensiblem, omnem pium affectũ & illuminationem internam, & in tantis eos relinquere tenebris vt sibi videantur relicti à Deo,perinde ac si nullam illius vnq̃ notitiam habuerint.Interim etiam graues & horrendae saepe accedunt tentationes, quales cõmemorare forte nec expedit propter inexpertos. Isti ergo in Aegypto degunt,quamdiu tali in derelictione versantur.Sed quidam impatientes, dum diuinã sentiunt abesse consolationem, vanam & temporariam inordinate aucupantur.Tales seipsos liberare volunt, nec expectant donec diuinitus liberentur. Faciũt igitur contra hanc admonitionem angeli, imo spiritussancti dicẽtis:Esto ibi vsq; dũ dicã tibi.Cum enim gratia sensibilis non arridet,sed tenebrae & torpor quidam hominem occupant, non debet ex vitae huius noxijs oblectamentis remedium ac leuamentum quaerere,sed fideliter perseuerare Deo ac domino suo,semper in animo suo propositam sibi gerens illam Apostoli sententiam:Fidelis Deus,qui non patiet vos tẽtari supra id q̃d potestis,sed faciet etiãcũ tentatione prouentum,vt possitis sustinẽre:sicque aequanimiter praestolari, donec visum sit sancto spiritui ex eiusmodi eum tenebris educere, & reuocare in terram Israel vbi iam Deum & diuina cognoscat

Deũ suos electos subinde exponere q; uet iis afflictiõib⁹

Gratia sensibili subtracta qd q̃sque agere debeat.

1. Cor. 10

gnoscat & contempletur, ac solita gratię affluentia visitetur, & pię deuotionis affectū recuperet.

Futurum est enim, vt Herodes quærat puerum ad perdendū eū.

I Videmus hic dilectissimi, quantū malum sit execrāda ambitio. Herodes iste homo, alienigena apud Iudęos dominium atque regnū pter ordinē obtinuerat. Itaq; vbi didicit ex Magis natū verū Iudaici regni hærede & successorem, veritus ne si is à populo agnosceret, ipse tanq̄ regni inuasor depelleret, mox animū ad infantē illū extinguendū adiecit. Atq; ea de causa Magis psuasit, vt irent puerum exploratū, ac deinde si qd certi cōperissent, ad ipsum referrēt, vt & ipse puerū adoraret, imo vero prorsus neci daret. Ita enim iam occupauerat quædā licet iniqua & indebita dominandi libido, vt contra fas & ius oē innoxiū paruulum, q̄uis legitimum Israelitarū principē extinguere sit molitus. Quod vt facilius posset, simulatū spondet obsequiū, & cuius interitum animo iam conceperat, ei se supplicem fore cōfitet. Ita vt possit in regno perseuerare inuictus, libenter Dei legem & præcepta cōtemnit. Quam pulchræ sane in hoc ipso hypocritarū typum gessit, qui cum nihil minus appetant, quā debitum pstare cultum omnipotenti Deo, tamen vt humanā captēt gratiam, & hominū laudibus vehantur, opesq; sibi & honores accumulent, interim foris, quædā ostētant recte facta & studia pietatis, quæ, nisi eiuscemodi iam dicta sperarent, nunq̄ sectarent. Verū vt Herodes Christum, quem falso se adoraturum promiserat, nunquā inuenit tametsi regnum retinuit, ita & hoc hypocritarum genus nunq̄ verā potest adipisci salutē, cuius autor est Christus Iesus eo q̄d ficte tm̄ & simulate eā quærant, licet sæpius quædam præsentis vitę momētanea prosperitate patiunt, sed in exitiū duntaxat suū. Caueamus ergo dilectissimi ambitiōis & hypocrisis execrāda flagitia. Honores & mūdi psperos successus despiciamus potius q̄ appetamus. Nā vana sunt & periculis plena. Ita fiet vt non solū nō inuideamus, nec quicquam mali machinemur ijs, qbus hæc arrident, sed potius misereamur ac condoleamus, tanq̄ in maximis periculis cōstitutis: nosq; fœlices iudicemus, vt quibus tantis malis carere liceat.

Matt. 2

Ambitio in q̄ mala hoiem pcipitet

Simulatio hypocrytarū cuiusmodi sit.

Obiter circa hęc Euāgelij vba monēdi estis charissimi, vt ne qs frangat ex vobis si d ū qppiā boni agere instituit, mox aduersis affligat. Ecce eñ ipse dñs Iesus Christus vt nos ad pferenda huius vitæ mala corroboraret, statim ab ipso vitæ suæ exordio persecutionibus fatigari voluit: vt scilicet sua patientia nos ad malorū tolerantiā puocaret. Semp enim oēs conatus boni habent præsertim in initio difficultates & molestias multas: sed propter eas desistendum non est, imo vero tanto virilius perseuerādum. Non enim sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Rom. 8

Qui consurgens, accepit puerū & matrem eius nocte, & secessit in Ægyptum. Et erat ibi vsq; ad obitum Herodis, vt adimpleretur q̄d dictum est a domino per prophetam dicentem: Ex Ægypto vocaui filium meum.

K Habemus hic pfectissime obedientię exemplum. Poterat sanctus Ioseph respondere angelo: Puer tenerrimus est, & mater itidem tenera ac delicata puella: fortassis in itinere peæ labore deficiat: nec habemus vitæ sustentandæ necessaria, & terra illa cultui dæmoniū dedita est. Sed his omnibus omissis ac tacitis, sine vlla vel calcitratione vel dilatione ad iter se accingit. Discamus ergo & nos promptam exhibere obediētiam tum Deo, tū superioribus nostris. Hæc eñ ad eruditionem nostram scripta sunt, vt quicquid vel Deus, vel superiores nostri iusserint, sciamus obediendum nobis esse, vel tolerabile etiāsi interdū minus rationabile videat: Ipsa aūt obedientia quanto fuerit velocior, tanto semper & Deo gratior & nobis fructuosior erit. Mansit autem S. Ioseph in Aegypto cū paruulo Dei filio eiusq; pudicissima matre vsq; ad obitū Herodis. Ergo sane diuturnum fuit illud exilium. Posset hic pia fieri inquisitio, quid interim egerint in Aegypto, vnde vixerint, quo hospitio vsi sint: aliaque huiuscemodi: sed satius est, ea vnicuique secum studiose meditando relinquere. Habent enim piam & dulcē valde cō sideratio nem: nec fructu suo defraudabit, qsqs exilium domini sui matrisq; eius sanctissimæ li

Obedientię pfecte forma vbi discatur

Obedientia qbꝰ & qn pstanda.

mæ libenter erit meditatus. Homines mũ
Psal 61 do dediti & fastidiosi talibus non capiun
tur, quia vani sunt.

Tunc Herodes videns quoniã illusus esset a Magis, & iratus est valde: & mittens occidit omnes pueros, qui erant in Bethleem, & in omnibus finibus eius, a bimatu & infra, secũdum tempus quod exquisierat a Magis.

Matt. 2 Magi in somnis admoniti ne redirẽt ad Herodẽ, per aliam viã reuersi fuerant in regionem suam. Quod quidẽ principio Herodes ita interpretabat, vt putaret eos illusos, & eã ob rem nõ fuisse ausos redire ad ipsum. Postea vero q̃ rumor sparsim de illis q̃ circa dñi ortũ, ac p̃sentationẽ in templo euenerãt, dilatari cepit, peruenitq; ad aures regis q̃d pastores, quid S. Simeõ & Anna de nato saluatore retulissent, persuasit sibi Magos, vt ipsum fallerent, rem ei certam iudicare noluisse. Quapropter ira inflammatus, communẽ in cunctos Bethlehemiticos & locorum circumadiacentium paruulos tyrannidem exercuit, & qui puerum suspectum nesciret, saltem inter alios vel incognitũ trucidaret. Quod tametsi non est assecutus, tamen tanta crudelitate vehementissime pijssimum cor paruuli saluatoris afflixit, totq; illud acerbissimi doloris confodit gladijs, quot infantes ꝓpter ipsum occidit. Patiebat eñ ipse in omnibus, illis tanquã membris suis, quoꝝ cruciatum & mortem sine maximo tormẽto sentire nõ potuit. Sed & parẽtibus atq; cognatis paruulorũ, maxime matribus ex aĩo condolebat. Neq; ab hoc tum dolore, tum condolentia virginem beatissimã immunem fuisse credendum est. Occidit aũt omnes pueros à bimatu & infra, id est, ab infantibus duorum annoꝝ vsq; ad vnius noctis. Non tamen statim post Magorum discessum eos occidit, sed iã anno euoluto, cum ab Augusto redisset. Quæ causa fuit, vt etiam in infantes maioris ætatis deseuiret.

L Possit sane pie credi hos beatissimos paruulos, qui singulari quadam prærogatiua pro ipsa Christi ꝑsona, quod de nullo alio martyre legitur, occisi sunt, dũ alij martyres ꝓ fide & charitate Christi ꝑempti sunt, haud vulgarẽ ob idipsum in cœlesti patria gloriã & beatitudinẽ adeptos. Cũ eñ in patiendo Christi ꝑsonam sustinuerint (nõ eñ aliũ nisi ipsum Christum Herodes cupiebat interficere) citra absurditatem, absq; tñ temeraria assertione existimari licet, eos q̃q; p̃miũ siue donũ q̃ddã p̃cellẽs ac eximiũ, q̃d eiuscedmodi ꝑpessioni respondeat, ꝑcepisse. Si huius rei quęris rationẽ, audi apostolũ dicentẽ: Diuisiones gratiaꝝ sunt, idẽ aũt spũs, diuidens singulis ac distribuens dona sua prout vult. Christus ergo qui propter se illos occidi ꝑmisit, nõ poterit etiam sua benignitate singulare quoddam eis conferre p̃mium? Noli in eis exquirere merita, quos Christus sua gratia p̃uenit. Paruulus editus in hanc lucem paruulos sibi asciuit, electos ante secula, tanquam flores quosdam cœlestes & infantiæ suæ sodales charissimos, qui sicut pro Christo primi occisi sunt, ita videntur etiam abunde redemptoris gratiam participasse. 1. Cor. 12

Tunc adimpletum est, quod dictum est per Hieremiam prophetam, dicentem: Vox in rama audita est, ploratus & vlulatus multus, Rachel plorans filios suos. Et noluit consolari, quia non sunt.

Probat sanctus Euangelista scripturæ autoritate lõge ante hoc beatissimoꝝ paruuloꝝ martyriũ esse p̃dictũ, sicut & alias sæpe scripturæ testimonia adhibet, idq; eo libentius, q̃d Euangelium suum Iudæis hebraice scriberet, quos putabat etiam diuinorum voluminum sententijs ad credẽdum promouendos. Quod autem dicit vocem in rama auditam, in excelso intelligẽdum est. Cũ eñ multi occisi sint infantes, atq; parentes multi suis orbati liberis, cõmunis multorum clamor & planctus exortus est, qui etiam cœlos posset attingere. Porro quod Rachelem dicit plorasse filios suos, cum Bethleem sit in tribu Iuda, quæ ex Lia potius orta est, de locis adiacẽtibus, in quibus etiam multi occisi sunt, accipiendum est. Constat eñ Rachelẽ haud procul à Bethleem sepultam: & ideo ratione sepulturæ mater eorum dicitur, qui illis in locis perempti sunt. Siue etiã quod tribus Iuda & Beniamin finitimæ sunt: atque ita dum non modo in Bethleem, q̃ ad Gen. 35

Marginal notes: Luc. 1. 2 — Tyrannis Herodis impij quã ta fuerit in paruulos. — Christus vti patiebat in pueris ꝓ eo necatis. — Innocẽtes singulari martirij gloria subleuãt eos in cœlis

Beniamin tribus vñ ortum habueris

ad tribum Iuda pertinet, sed in omnibus finibus eius, quos etiã tribus Beniamin quę ex Rachele duxit originem, attingit, occisi dicuntur. Rachel suos plorasse fertur filios per Synecdochen. Et noluit consolari, qa non sunt, quod potest duplicem habere significationem, vel quia non sunt superstites, vel quia non sunt extincti, sed potius martirij beatitudinem adepti. Dubium autem nõ est, quin dolor vehementissimus & qui nullam ferme consolationem admitteret, illorum infantium matres inuaserit. Sed Herodes impius diuinam non euasit vltionem. Nam & ipse suis liberis miserabiliter orbatus est, & sua manu se interemisset, nefuisset à quodam præpeditus breui tamen postea obijt vt Iosephus refert, super omnes infelicissimus. Non enim dignus erat diuinam euadere vltionẽ, qui sine vlla ratione innoxios paruulos tam immaniter trucidarat, & missum mundo saluatorem ante extinguere voluit, quam id cuius causa missus erat, id est, humani generis liberationem perfecisset.

Herodes crudelis in innocẽtes quã occisus sit

SERMO IN EADEM solennitate. Vt mũdi huius prospera tanquam perniciosa contemnẽda, & aduersa ceu saluberrima amplectenda sint: & de paruulorũ innocentia, simplicitate ac humilitate sectanda.

M

Surge, & accipe puerum & matrẽ eius, & fuge in Aegyptum. Matth. II. Quod dñs noster Iesus Christus ab ipso vitę suę exordio p̃ oĩbus delicijs & cõmodis temporarijs, incommoda, miseriam, laborẽ & dolorẽ amplexus est, magno mysterio & saluberrima institutione ac efficacissima persuadendi ratione non vacat. Non multis opus est libris, vnde discamus quid præcipue placeat Deo, aut saluti nostræ conducibilius sit. Inspiciamus tantum exempla Christi, & abũde inde de omnibus docebimur. Vis nosce quid potissimum sequi, quid respuere debeas? Ipsa Christi infantia satis superq; te docet. Elige non quæ Mundus habet in præcio: (hæc enim vana & misera, imo & fallacissima sunt) sed ea potius quę mundus fugit & horret. Si ignoras ea, clamat tibi Christus infantulus ad matris hubera pendens & dicẽs: Noli amare voluptates, diuitias, honores, prospera mundi & eiuscemodi. Vide vt ego q dominus omnium sum, quicquid carni molestum est, extremam inopiam, mei contemptum, & mundi aduersa propter te non solum redimendum, sed etiam instituendum, amplector. Nec debes putare paruipendendũ esse, exemplum meum. Cum enim Dei patris increata sapientia sim, non possum nisi quod optimum sit agere: neq; erro plane, neq; fallor: sed quæ me contemnere vides, ea reuera vilia sunt, atq; ob id merito contemnenda: quę autem me eligere cernis ea omnino salutaria sunt, atque ea re cum primis amplectenda. Hortatur mundus & verbis & exemplis pernitiosissimis, & mollia & suauia secteris, vt loquacitati, scurrilitati des operam, vt opes corradas, vt comessationibus & potationibus tempus transigas, vt honores & dignitates ambias: sed si bene attendas, longe aliud te hortatur paupertas mea, stabulum vile & durum præsepium, graue molestumq; exiliũ, vagitus & lachrimæ, taciturnitas, diuitiarum contemptio, sobrietas & abstinentia mea, summa humilitas mea, & oĩs honoris fastidium. Ista dilectissimi in Christo adhuc infantulo nobis proponũt non tantum legenda, sed etiam imitanda. Ipse veritas est, ergo qcqd ab eo discordat vanũ & fallax est: ipse via est: deuium ergo & errore obnoxiũ sit oportet, quicqd ab ipso abducit, ipse deniq; vita est: exitiale est igitur quicquid ei repugnat. Si beatitudinem, si veram animarum nostrarum salutem appetimus, isti veritati, huic viæ, huic vitæ inhæreamus. Discamus mundum istum cõtemnere, si à Deo contemni nolumus. Quid est eñ omnis huius mundi prosperitas, qd oblectamenta, quid voluptas, nisi vmbra quædam vanissima, nisi somnium inanissimum? Noli ęmulari, ait propheta, in malignantibus, neque zelaueris faciẽtes iniquitatem: quoniam tanquam fœnũ velociter arescent, & sicut olera herbarum cito decident. Et Apostolus Ioannes, Ecce mundus trãsit, ait, & cõcupiscentia eius. Et D. Ioãnes Chrysostomus, Centum, inquit, si placet annos demus delitijs: adde & alios centũ si libet: adde & decies centũ, q̃ erit ex his ad æternitatẽ cõpensatio? Nõne oẽ tẽpus vitæ huius, q̃ delitijs frui videmur & indulgere vanitati, q̃ si noctis vnius somnus ad

Infantia Christi q̃ plerosq̃ doceat q̃ facienda.

Prou. 8

Mund⁹ q̃nam male doceat cõtra veram Christi institutionẽ

Ioan. 14

N

prosperitas mũdi qdnam sit

Psalm. 36

1. Ioan. 2

Chrysost.

nus ad æternitatis cōparationē videt. Sic etiam D. Iob, Parce, ait, mihi dn̄e: nihil em̄ sunt dies mei. Atq; apud eundē etiā alibi dicit: Laus impiorꝝ breuis est, & gaudiū hypocrytæ instar puncti. Si ascenderit vsq; in cœlum superbia eius, & caput eius nubes tetigerit: quasi sterquilinium in fine perdetur, & qui eum viderant, dicent: Vbi est? Velut somnium auolans non inuenietur, transiet sicut visio nocturna. Quid his verbis possit dici efficacius? Sed hæc iam attendere nolumus quando ea summa cū vtilitate attenduntur. Itaq; velimus, nolimus tū ea attendemus, qñ iā eorꝝ consideratio plane infrugifera erit. Interim mundi prosperitas & vanissima gaudia ac oblectamenta auidissime appetuntur tanq̄ ea finis noster sint, ob quem conditi simus: & tamen etiam cū iam habentur, continenter præterfluunt, nec possunt vlla vi aut arte retineri. Præterit enim figura huius mundi, præterit quicquid temporarium est, & quo quisq; maioribus se putat huius vitæ frui oblectamentis, eo se inaniorem magisq; delusum sentiet, vbi ad extrema peruentū erit.

Iob 7
Iob 20
1.Cor.7

O Itaq; sciens benignissimus Saluator noster prosperos huius mundi successus vt plurimum periculosos & pnitiales esse hominibus, noluit vnquā quicq̄ habere prosperum toto vitæ suæ spacio non quo sibi timeret, sed vt nobis suo exemplo consuleret. Vnde factum est vt paulo post natiuitatem suam angelum mitteret ad S. Ioseph, qui eum moneret secedere in Aegyptum. Et reuera quid poterat illi tantillæ ætati accidere grauius? Tamen hoc non coactus sed sponte sua suscepit, & aliq̄t annis pertulit. Poterat omnibus bonis rebus, omni honore & dignitate regia, delicijs q̄que saltem licitis & commodis perfrui: & quidem nemo iustius. Quid em̄ vnq̄ peccati admiserat, cuius causa aduersa ppeti deberet? Sed hæc omnia contempsit & fastidiuit, vt nobis cōtemnenda & fastidienda persuaderet. Ergo dilectissimi nō quæramus, præsertim immodice, huius labentis vitæ prosperitatem. Multū enim reuocat animū ab vtilissima futurorꝝ consideratione de q̄ Sapiens qdem ait: Memorare nouissima tua, & in æternū nō peccabis. O q̄ multos, misere euertit, atq; in extremā miseriā horrendamq; dānationem adduxit rerū voluptatūq; affluētia, q si aduersis fortunæ flatibus iactati fuissent, nunq̄ fortassis in tot aīæ picula incidissent. Exēplo nobis sunt Saul, Absalō, Salomō, Ieroboā, atque innumeri alij, q̄s prospera fortunæ aura in maxima impulit picula & in ipsā q̄q;, vt veremur, tartari voraginē, quanq̄ de Salomōe dubiū adhuc est seruatus ne sit an pierit. In Euāgelio secundū Lucā diues quidā introducit, indutus purpura & bysso & splēdide q̄tidie celebrās cōuiuia: Sed post momētaneas illas sui corporis voluptates sepultus dicit in inferno. Cōtra vero miser qdā & mēdicus Lazarus cōmemorat, q etsi aliqd molestiæ sensit dū viueret, postea tñ receptus est in sinū Abrahæ. Eqdē facile crediderī diuitē illū si Lazari penuria & morbo laborasset, nunq̄ ad id calamitatis pueuturꝝ fuisse: atq; ediuerso Lazarꝝ si diuitis esset fortunā exptus, in idē dānationis piculum potuisse incidere. Hoc em̄ pter cætera mali habent secūdi ac læti huius temporariæ vitæ successus, q̄d sæpe etiā bene firmos & robustos animos emolliūt ac labefactant, atque sensim ita penitus eneruant, vt oīs virtutis ac pudoris obliti, in q̄suis vitiorꝝ gurgites sese emergant. Exempla possunt ex scripturis peti.

Prospera hui⁹ mundi vt christus habere noluerit
Matt.2
Eccl.6
Voluptas prosperitasq; seculi in q̄ mala præcipitent
1.Reg.15
2.Reg.15
3.Reg.11
2.Reg.18
Lucæ 16
Prosperitas huius mūdi qb⁹ malis sit obnoxia

P Atq; sicut pessimos plerunq; exitus habet mūdana prosperitas, & pauci ea bene vti nouerūt, sitq; plurimis male agēdi & æternę dānationis occasio: ita ediuerso multis laborare aduersitatibus, multasq; adflictiones, tentatiōes, miserias ppeti ac experiri tot secū fructus & vtilitates aduehit, vt eas nemo satis cape, nedū explicare queat. Dāda tñ opa est, vt æquanimiter ferant. Quod si obmurmuret carnis infirmitas, id nihil obstat tm̄ voluntas & ratio superior patiēs sit. Libet hic cōmemorare primū exempla quædā, qbus quantū psint aduersa pspicuū fiat. Populus ille Israeliticus duræ ceruicis q̄ties relicto vero Deo ad colēdos dæmones sese cōtulit, mox ab hostibus suis grauiter afflictus fuit. In ipsa aūt afflictione cepit redire ad agnitionē pcti sui, clamauitq; ad dn̄m, & relictis idolis, vni Deo seruiuit, isq; eorꝝ misertus, ab hostibus eos liberauit. Qando illi vnq̄ ad sanā mentē redissent, nisi vexatio dedisset intellectū auditui? Ioseph filius Iacob patriarchę plus vexatiōibus creuit etiā in solo peregrino, puta apud Aegyptios, q̄ vnq̄ in paterna domo crescere potuisset, apud patres suos. Sub Iosue duce populi Israel nunq̄ legit idem populus ad adoranda dæmonū simulachra

Aduersitates huius mūdi quāta bona secū adferāt
Iudic.10
Esaiæ 28
Gen.39

sachra, defecisse (nam continuis ferme bellis & laboribus vexabant) mox aũt vbi ceperunt otio & quiete perfrui, animum suũ ad idololatriam adiecerunt: ex q̃ vno exẽplo & aduersitatis vtilitas, & prosperitatis pericula satis possunt animaduerti. Manasses rex impijssimus, cum propter immanissima flagitia sua ductus esset captiuus in Babylonem, in ipsa captiuitate resipuit, & tanta dominum, quem prius contempserat, humilitate & instantia præcatus est, vt suo regno restitutus sit. Non oportet singulis recitandis immorari. Carptim tãtum hinc inde quædam adferimus. Iudith vidua illa singularis & admirabilis, castitatis exemplum cũ suos admoneret, inter cætera hæc quoq; ait: Memores esse debetis, quõ pater noster Abraham tẽtatus est, & p multas tribulatiões pbatus, Dei amicus effectus est. Sic Isaac, sic Iacob, sic Moyses: & oẽs q placuerunt Deo, per multas tribulationes transierunt fideles. Quam prope adsit dominus afflictis, & tribulatis, etiã ex Daniele satis colligi licet, apud quẽ Nabuchodonosor rex legitur cũ tribus socijs eiusdẽ Danielis in fornacem cõiectis quartum vidisse similem filio Dei. Idem ipse Nabuchodonosor rex felicitate nimia in intolerabilem erectus superbiam, tandẽ vsq; ad bestiarũ cõditionẽ redactus & extreme humiliatus, recuperauit sensum, & multa laude persecutus est Deũ cœli viuentẽ in secula seculoꝶ in quẽ prius blasphemus fuerat. Et hæc qdem ex veteri testamento desumpta sunt, pauca e plurimis. Possunt itidẽ multa ex nouo adferri, sed omissis oĩbus hoc tm̃ dicamus Ecclesiã & fidẽ Christi ac verã pietatem nulla re magis q̃ persecutionibus & vexationibus creuisse. Lapidato à Iudæis Stephano protomartyre, facta est persecutio magna in Ecclesia quæ erat Hierosolymis, ac omnes dispersi sunt per regiones Iudææ & Samariæ præter Apostolos: sed hac occasiõe lõge lateq; diuulgari cepit Euangeliũ Christi. Sed hactenus quãta sit aduersitatis vtilitas exemplis declarasse sit satis: iam de eadem etiam alia ratione nonnihil dicamus. Libenter enim hac de re & loqui & audiri debemus: siquidem id potest prodesse multis, maxime qui afflicti sunt & aduersis casibus fatigant, q̃ꝶ grãdis numerus est. Solet oĩpotens Deus electos suos multis affligere incõmodis, & duris ac aspis castigare flagellis. Posset id videri ex odio pficisci. Sed absit, vt benignissima dei natura talis sit. Cur igit eos pcipue flagellat, q tñ illius student voluntatẽ exeq, ac eius obedire mandatis? Non aliã vtiq; ob causam, nisi qa eos pcipue diligit. Ergo singularis dilectionis indicium acriora flagella sunt? Ita plane. Quẽ enim diligit Deus castigat: flagellat autẽ omnem filium quem recipit. Noli iudicia mansuetissimi & clementissimi creatoris ex teipso metiri. Tu forsitan neminem nisi iratus percuteres: ille suos non nisi summe diligens castigat. Imo vero etiam improbos & iniquos non nisi summo cũ amore flagellat, hoc scilicet solum efficere cupiens, vt resipiscant. Et vt iam partim exemplis probatum est, innumeri vexationibus ad rectã viã reducuntur, q si semper secundis vterent successibus, nunq̃ salui fierent. Vis aũt nosse, quomodo se gerat Deus erga eos quos vere & iuste odit? Audi eum per Psalmistam dicentem: Dimisi eos secundũ desideria cordis eoꝶ, ibunt in adinuentionibus suis. Ergo illos summe odit, quos licet male viuentes flagellis affligere nõ vult, sed in hoc mundo prospere agere permittit. Sed graue est aduersa perpeti. O quisquis ita dicis, vide obsecro quid dicas. Graue quidem est aduersa perpeti, sed humanę infirmitati. Verum audi qd p prophetam dominus polliceatur ei, q aduersitate laborat: Cum ipso sum inquit, in tribulatione, eripiã eũ, & glorificabo eum. Esto iã carni molestũ sit: nisi enim molestũ foret, quæ virtus esset æquanimiter ppeti? sed dñs ppe est, vt eruat afflictos oẽs, vt cũ eis portet onera quibus præmuntur, imo vt ipse maximam oneris partem in se recipiat, & spiritui quandam addat fortitudinem, qua etsi non semp hylariter, tamen patiẽter ferat, quicquid oneris quicquid molestiæ impositum erit. Carnis obmurmuratio nihil veræ patientiæ derogat: tantum si spiritus suo sit subditus creatori. Ait qdam eximius Theologus Deum se æque p̃bere in afflictionibus, sicut in venerabili sacramento. Facile id credi potest, si quis afflictionum multimodo fructus attendat. Afflictionibus omnipotens Deus tanquã aptissimis instrumentis vti solet ad expurgandam præparandamque hominis animam, vt gratiæ illius capax fiat: & quo sublimius quempiam euehere ac præclarioribus ornare virtutum & charismatum muneribus

Marginalia (left column): Iudic. 8 — 4. Reg. 21, 2. Para. 33 — Iudith 8 — Gen. 22 — Gen. 26 — Gen. 30. 31, Exod. 2. 3 — Dan. 3 — Dan. 4 — Q — Ecclesiã catholicã semp ex psecutiõibus creuisse. — Acto. 8 — Amicos suos Deũ affligere multis flagellis & pressuris

Marginalia (right column): Heb. 12 — Iniqs cur Deus sub inde flagellet. — R — Psal. 80 — Quosnam Deus summo odio habere dicatur — Psal. 90 — In afflictionib' q modo se ipsum De' pbeat & exhibeat. — Afflictionũ fruct' multiplex quis

neribus constituit, eo solet durioribus & acerbioribus, tum externis, tum internis eum doloribus affligere. Ita si cunctos superiorum temporum sanctos aspiciamus, vt quique Deo fuere charissimi, & vitę sanctimonia præcellentius instructi, ita eos videbimus plura immanioraq; perpessos cruciamenta. Putas si in huiusmodi cruciatibus & afflictionibus non maxima inesset vtilitas, Deus benignissimus talibus amicos suos vexari permitteret? Minime vero. Non enim delectatur pœnis nostris: & tamē affligit nos, quia cupit nos maximis afficere beneficiis gratiæ suæ: sed ea capere non sumus idonei, nisi prius bene purgemur: nihil tamen tam efficax est ad purgādas & excoquendas animarum sordes, q̄ ignis tribulationum & vexationum temporalium. Quæ res multos permouit amicos Dei, præcipue martyres sanctos, vt ad immania quamuis tormenta haud aliter, quam ad epulas alacriter accurrerent, & quippiam se pati posse gratularentur. Sicut etiam de Apostolis S. Lucas refert, q̄d gaudentes ierint à conspectu concilii, quoniam digni habiti essent pro nomine Iesu contumeliam, imo & verbera pati. Nam flagellis tum cæsi erant. Huc etiam, vt scilicet aduersa libentibus animis perferantur, multum confert non tam ipsa considerare aduersa, quam amorem, benignitatem & beneuolentiam ea nobis irrogantis Dei. Nihil enim vnquam quicquā nobis in hac vita molestiæ vel doloris accidit, quin ex æterna & incomprehensibili Dei charitate proficiscatur. Dum igitur flagellis qualibuscunq; nos inuisit, cogitemus ex amantissimo & vere paterno corde eius xenia præclarissima nobis donari: & licet ipsa per se molesta & aspera sint, tamē contemplatione mittentis Dei paulatim dulcescent. Quanto autem plus habent amaritudinis diuinæ flagella misericordiæ, tanto maiori ex beneuolentia & dilectione ea manare prsus certissimi simus. Atq; vtinam ea essemus animi fortitudine & cōstantia p̄diti, vt afflictiones auidissime sitiremus, quemadmodum Saluator noster vnigenitus Dei filius nihil æq̄ tota vita sua appetiisse videt. Imo in ipso matris suę vtero crucē sibi tanq̄ sponsam gratissimā & electā ex millibus ardentissimo amore coniunxit, & vsq; ad vltimū vitæ articulū nullo q̄uis breuissimo tēporis spacio dereliqt.

Ignis tribulationū vti excoquat aīas fideles

Acto. 5

S

Aduersa q̄que quō leuia & iucūda fiant Dei amicis

Et vt nulla electoꝝ suoꝝ ætas à cruce immunis esset, statim post ortū suum innocētissimos paruulos grandi numero, id est, vt habet missa Aethyopica, quatuordecim milia, crudeliter extingui p̄misit, q̄ simul etiā tāto gloriosius coronarent. Quisqs igit in mēbris Christi appetit numerari, crucē amplectat, crucē semp & vbique ferat, à cruce nunq̄ se auelli patiat: mollia aūt & fallacia temporaliū vanitatū & oblectamentorū blandimenta & illecebras carnis, tanquā insidiosissimū diaboli laqueū semp fugiat quantū potest. Sed ne beatissimoꝝ paruuloꝝ, Christi innocentiū martyꝝ solennitatem absq; fructu nostro celebrare videamur, debemus charissimi ex eis quædam nobis imitanda sumere. Neque est quod putemus in tantilla ætate defuisse virtutes, quas etiam viros imitari deceat. Nam hoc ipso q̄d paruuli fuere, summam in se nobis innocentiā, mansuetudinem, humilitatem simplicitatē, pluresq; alias virtutes exhibēt. Vnde etiam Christus ad beatā nos infantiam reducere cupiens, Nisi, inquit conuersi fueritis & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cœloꝝ. Imitemur igitur primo paruuloꝝ innocentiā, ne cui vnquam noceamus. Nullus in animo rancor nulla maleuolentia, nulla nocendi libido, nullum odium resideat. Si quandoque subita subrepit iracundia, non retineatur: non hæreat animo, non erumpat in vindictam, sed mox sopita cōquiescat. Imitemur etiam humilitatem. Paruuli quāuis diuites non fastidiunt consortia paupeꝝ paruulorū, eadem facilitate iungunt infimæ sortis puerulis, vt maxime fortunatis: non se extollūt, non sunt ambitiosi, nō suas opes aut generis dignitatē iactitant, nō cupiūt aliis anteferri. Quid non in his est, q̄d oīi Christiano maxime sit expetendū? Atq; hæc oīa vera p̄stat humilitas, q̄ virtus sicut est p̄cipue necessaria filiis gratiæ q à Christo iubent discere q̄d sit mitis & humilis corde: ita pene apud Christianos oēs prsus sepulta & explosa videt. Si qs iā mūdi fastū sectari nolit, sed Christi humilitatē in se malit vtrunq; exprimere, nō aliter q̄ amēs qspiā aut barbarus irridet. Veꝝ tanto nos magis oportet tā eximiā excolere virtutē. Hoc ipsum em̄ argumēto est multū eā placere Deo, & inuisam esse diabolo, q̄d insipiētes & miseri filii seculi huius vsq; adeo eā cōtēptui habēt. Porro ad obtinēdā veram

Crux sine cuiq; q ferenda

Innocētes martyres q imitandi sint

Matt. 18

Virtutes innocētū q̄nam imitandæ sint

Innocētia

Humilitas

Matt. 11.

T

Humilitati obtinendæ quæ nam necessaria sint. rã humilitatem maxime cõducit agnitio sui vt agnoscas ꝓpriã vilitatẽ & fragilitatẽ: q̃ qſqs bene agnoſcit, nõ ſolũ ea ſibi imputat pctã, quantũ qdem ad ipſum ptinet, in q̃ plapſus eſt, ſed etiã in q̃ plabi potuiſſet & haud dubię plapſurus fuiſſet, niſi dei benignitate ſeruatus eſſet, niſi occaſiões & tẽtationes ipſi ſubtractæ eſſent, dicitq; cũ D. Bernardo ex ſentẽtia: Niſi qa dñs adiuuit me, paulo minus cecidiſſet in oẽ pctm̃ aĩa mea. Atq; hac cõſideratiõe nõ ſe extollit, etiãſi ſe ſentiat nõ admodũ grauiter peccaſſe. Sic eñ hoc nõ ſuæ virtutis, ſed ſolius eſſe mĩæ Dei: nec facile ſibi tribuit innocentiã, ſed potius mortaliũ oĩm miſerrimũ ſe confitetur. Nec opus eſt id vt ſimulate faciat. Nã reuera ita eſt: & eſſet ſane miſerrimus omniũ, niſi diuinitus ꝓtectus foret. In vitis patꝝ de beatiſſimo abbate q̃dam Syſois vocabolo exemplũ memorabile ꝓfundiſſimæ humilitatis legit, q̃d cũ multis annis ſanctiſſime & ſeueriſſime vixiſſet, videretq; angelos veniẽtes q eiusanimã ducerent in cœlũ, petierit ſpaciũ ſibi cõcedi, quo adhuc pœnitentiã ageret: & cum aſtantes fratres dicerent eum non habere opus pœnitẽtia, reſponderit neſcire ſe ſi vel initium pœnitẽtiæ feciſſet. Ecce quantũ ab eius oculis omnẽ anteactam perfectiſſimam vitã ſumma humilitas abſcondit, quæ eũ nõ ſinebat aſpicere qd feciſſet, ſed qd eſſet ex ſeipſo. Semp eñ vera humilitas abſcondit homini bona illius, tanq̃ quæ ſolius Dei ſint: mala aũt, q̃ proprie noſtra ſunt ſemper ab oculos ponit, niſi forte quandoque nimia animo obrepat puſillanimitas vel deſpatio, ꝓpter q̃ vtile ſit & expediens recte facta ſua ad memoriã reuocare, quemadmodũ Ezechias rex in ſe mori tuꝝ putaret, flens dixit ad dñm: Memento quæſo quõ ambulauerim corã te in veritate, & in corde pfecto, & q̃d placitum eſt coram te fecerim. Hæc humilitatis virtus in tantũ placuit Deo in beatiſſima ſempque virgine Maria, vt illius ſpecie ac pulchritudine captus, nimiũq; delectatus, vltra ſe cohibere nõ poſſet, qn inea & ex ea naturam humanã aſſumeret. Erãt qdẽ in illa ſacratiſſima virgine plures aliæ imo & oĩs generis virtutes etiã in ſummo gradu, & tñ nulla ſic regẽ gloriæ illexiſſe & attraxiſſe videt, vt eius inæſtimabilis humilitas. Poteſt hoc ipſius venerandæ virginis teſtimonio comꝓbari, Reſpexit inquit, dñs humilitatẽ ancillæ ſuæ. Nõ dicit virginitatẽ, q̃ in ea erat integerrima, nõ charitatẽ, non ſapientiam nõ quaſuis alias virtutes, ſed tm̃ humilitatẽ. Et qd miꝝ, ſi tantã apud Deũ gratiã nobis conciliauit humilitas, qñ ſuperbia ex angelis dæmones, ex paradiſi habitatoribus exules & dæmonũ ſeruos fecit? Si eñ tantum potuit nocere ſuperbia, cur non multo amplius humilitas prodeſſet, cum ſuperbia vel diabolicæ vel humanæ malitiæ vicium ſit, humilitas autem donum gratiæ cœleſtis? Sectemur hanc virtutẽ dilectiſſimi, vt nos q̃q; apud Deũ gratiam inueniamus. Excelſus dñs, ait propheta, ſed humilia reſpicit, alta autem, id eſt, ſuperbos à longe cognoſcit. Atq; idem ipſe ſuperbis reſiſtit, at humilibus dat gratiam. O q̃ multi ſimplices & idiotæ ſuæ humilitatis merito ad maximã euecti ſunt Dei familiaritatẽ, vbi contra multi philoſophi, multi etiam ſeculi ſapiẽtes ob ſuã ſupbiam demerſi ſunt in cœnũ ſtultiſſimaꝝ opinionũ & portẽtoſaꝝ hęreſũ, & q magis horrẽdũ eſt, in pfundiſſimã tartari abyſſum. Sed pgamus nũc ad cæteras paruuloꝝ virtutes cõmendãdas, q̃ etſi plures ſint q̃ vt hoc loco cõmode tractari qãnt, ex ijs tñ vel vnã, nẽpe ſimplicitatẽ vobis chariſſimi imitandã ꝓponemus. Hãc eñ vt Chriſtiani oẽs ſectarent, Chriſtus ipſe admonuit vbi ait: Eſtote ſimplices ſicut colũbæ: q̃ virtus etiam in S. Iob diuino teſtimonio laudat, dicẽte ſcriptura q̃d fuerit vir ſimplex. Hæc virtus p̃cipue ornat oẽs e religiõe Chriſtianos, à qbus maxime abeſſe debet oĩs duplicitas, oĩs ſimulatio & hypocriſis, qppe q ſimpliciſſimæ veritati. i. dño noſtro Ieſu Chriſto in baptiſmo nomẽ dedere. Abſit igit, vt qſquã qcq̃ erga ꝓximũ ſuũ per fraudem, dolũ, & calliditatem gerat, abſit vt qſq̃ mendaciorũ cuniculis fratres euertere velit. Sit in omnibus vera & Chriſtiana ſimplicitas, q̃ ſyncere & ex aĩo cunctis gratificari, prodeſſe & opitulari pro ſua qſq; virili cupiamus neque tamẽ pro huiuſcemodi ſtudijs & officijs beneuolẽtię & charitatis, humanas captemus laudes: nam & id quoq; duplicitatis eſt, quam dñs cõdemnat, vbi ait: Nemo poteſt duobus dominis ſeruire: ſed ſimplici corde vni Deo ac dño noſtro in omnibus placere appetamus. Ita nimirum vere paruuli erimus, & faciemus ſatis dominicæ ad hortationi qua ait: Niſi conuerſi fueritis & efficiamini ſicut paruuli, nõ in-

Bernard. — Pſal. 93 — Paradigma. Syſois — Humilitas vera vt homini ſua bona ſemper abſcondat mala autẽ ob oculos ponat. — 4. Reg. 20 — Humilitas beatiſſimæ Mariæ quantũ deo placuerit Pſal. 44 — Lucæ 1 — Eſaiæ 14 Gen. 3 — Pſal. 137 — Prou. 29 Iacob. 4 1. Pet. 5 Humilitas ſimplex q̃nti meriti ſit apud Deum — V — Simplicitatis virt᷒ quãti ſit facienda — Matt. 10 Iob 1 — Duplicitas q̃ diſplíceat Deo Matt. 6 — Matt. 18

trabitis in regnum cœlorum. Iam finem sermoni nostro imponere liberet: sed quia superius multa de aduersitatū tolerātia ac vtilitate dicta sunt, q̄ddam hic exemplum memoratu dignissimum recitare placet, quod possit animos vestros ad aduersorum perpessionē vehementer accēdere. Neq; me putetis narrare fabulam, sed rem gestē, quam fide dignissimus D. Ioannes Cassianus Abbas in XVIII. Collatione patrum commemorat in hæc verba. Fœmina quædam haud obscuris orta maioribus, Alexandriæ degens in domo q̄ ipsi à parētibus fuerat derelicta, religiose dn̄o deseruiebat. Hæc igit veniens ad beatæ memoriæ Athanasium Episcopū, p̄cabatur vt aliquam sibi alendam viduam daret, quæ ecclesiasticis sumptibus pascebat. Et vt petitionē eius verbis ipsius exprimamus, Da mihi, ingt, aliquam de sororibus, in qua repausem. Sacerdos igit cum laudasset propositū fœminæ q̄d eam ad opus misericordiæ vidisset esse promptissimā, iussit ex omnibus eligi viduam, quæ & honestate morū grauitate ac disciplina omnibus præferretur, ne forte desiderium largitatis percipientis vitio vinceret, & q̄ mercedē q̄ret in egena, dānū fidei prauis eius offensa moribus pateret. Cui cū domū abductæ omnibus deseruiret obsequiis, virtutē modestię eius ac lenitatis experta, videns q; se ab ipsa momentis singulis gratiaꝝ actiōe pro officio humanitatis honorari, post dies paucos ad memoratū reuertit sacerdotē, Rogauerā ingens, vt mihi dares q̄ ego reficerem & cui morigeris famularer obsequiis. Cūque ille necdū propositum fœminæ ac desideriū intelligens, æstimasset petitionē eius dissimulatione p̄positi fuisse neglectā, causasq; moræ illius non absq; animi sui commotione pqrens, protinus agnouisset honestiorē ei cæteris viduā deputatam, occulte præcepit, vt ea illi q̄ esset cunctis nequior traderet: quæ scilicet vel iracundia, vel rixis, vel violentia, seu verbositate atq; etiam vanitate cūctas, qbus hæc vitia dominarēt, excederet. Quā cū multo facilius inuentā sibiq; traditā domi habere cepisset, atq; eadē ei diligētia q̄ priori illi viduæ vel etiā studiosius ministraret, hoc solū ab ea p̄ tantis obseqis recipiebat gratiæ, vt indignis iugiter afficeret iniuriis, cōuitiis q; ab ea exprobrationibusq; cōtinuis vexaret obiicientis ei & male dicis obtrectionibus increpantis, eo q̄d se non ad refrigerium, sed potius ad cruciatum & contumeliam ab episcopo poposcisset magisq; se de requie ad laborem, q̄ de labore trāstulisset, ad reqem. Cū ergo assiduitas iurgiorū eousq; prorumperet, vt ne ab iniectione q̄dē manuū procax mulier tēperaret illa aūt humilioris obsequii ingeminaret officia, non furentē vincere renitendo, sed semetipsam humilius subiiciēdo discebat, vt multimodis indignationibus lacessita, iurgantis insaniā humanitatis mā suetudine deliniret. Quibus ad plenū exercitiis cōfirmata, p̄fectamq; virtutē desideratæ patientiæ consecuta, ad memoratū sacerdotem, tam pro electionis illius iudicio, q̄ etiam pro beneficio exercitationis suæ gratias relatura perrexit, eo quod secundū desideriū suum tandem ei magistram patientiæ dignissimā prouidisset, cuius iniuriis iugibus vt q̄dam palestræ oleo q̄tidie roborata, ad summā aī patientiam p̄ueniret. Tandem ingens, dedisti mihi in qua repausarem. Nā illa prior suis me potius honorabat ac refrigerabat obsequiis. En dilectissimi quantopere fœmina hęc, vt eiusdem D. Ioannis Cassiani, ex q̄ ista descripsimus verbis vtar nō solū tentationū nō vitarit incursus, sed etiā molestiaꝝ sibi occasiones procurarit. Vt igit tādē finē nostro sermoni imponamus discamus obsecro vana mundi blādimenta flocci pendere, discamus pro Deo & amore Dei libēter aduersa p̄peti, certi q; blāda plerūq; fallacia, aduersa vero semp salutaria sint. Imitemur beatissimoꝝ innocentiū martyrum innocentiā, imitemur humilitatem, atq; eoꝝ q̄ad possumus simplicitatem vere colūbinā sectemur non ita tñ vt sensibus sed malitia paruuli simus. 1. Cor. 14 Atq; vt ad hæc imo & ad virtutes oēs excolendas ac app̄hendēdas magis simus apti & instructi, vitemus immoderatam voluptatem quæ ex cibo potuque capitur, vitemus somni intemperantiam ac nimietatem, vitemus occupationes, & studia infrugifera, vitemus animi multiplicē distractionē ac dilacerationem, vitemus cōfabulationes & inaniloqa, vitemus oēm duplicitatē & hypocrisim, vitemus deniq; reꝝ labētiū ac viliū appetitiōes. Hęc septē q̄sqs bñ vitauerit, facile virtutes oēs adipiscet gratia & benignitate dñi nostri Iesu Christi, cui cū patre & sc̄tō sp̄ū vna est gloria ac indissimilis potestas p̄ īfinita secula seculoꝝ, A.

Paradigma.

X

IN FESTO CIRCVNCISIONIS DOMINI nostri Iesu Christi, epistola B. Pauli Apostoli ad Titum tertio.

X
Pparuit benignitas & humanitas saluatoris nostri Dei. Non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos: sed secundum misericordiam suam saluos nos fecit, per lauachrum regenerationis & renouationis spiritus sancti, quem effudit in nos abunde per Iesum Christum Saluatorem nostrum. Vt iustificati gratia ipsius, hæredes simus secundum spem vitæ æternæ, In Christo Iesu domino nostro.

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

A
Ostquam Apostolus, quam vitiosi, mali, malignique fuimus ante conuersionē & viles, monstrauerat, qd ex gratia Dei iam simus, quid Christi nobis contulerit incarnatio, indicat hac lectione, dicens: Apparuit nobis benignitas Dei, misericordiæ suæ largitatē in nos effundens, simul ac humanitas saluatoris nostri Dei, puta à Christo Dei filio adsumpta, se nobis in sua natiuitate manifestans, nobis illuxit. Inde em̄ salus nobis orta est. Neque enim hæc venit ex operibus iustitię, quę fecimus nos: quia hęc nulla feceramus, vnde salus nobis proueniret, nec vñ meruissemus, vt salus nobis pueniret: sed ipse secūdum misericordiam suam nos iniquos ac perditos saluos effecit: & hoc per lauachrū, seu baptisma, quo sumus regenerati & innouati, veniente in nos spiritu sancto, per quem datur nobis remissio peccatorum. Vide tamen, quia hic alibiq; sæpius, vbi dicimur salui facti, nō, vt quidā, perperā intelligas de salute vltima, quę nobis promittitur: illam em̄ nōdum assecuti sumus, nisi in spe: quāuis hæc adeo (si tamen ipsi nos per peccata impedire, & per impœnitentiam à nobis Dei gratiam excludere noluerimus) est nobis certa, vt iam dicamur salui facti: quo intelligimus nos in statum, quo saluari possumus, perductos. Quod nisi ita intelligatur, nullus foret Christianorum, qui damnaretur: quod manifesto apparebit falsum. Multi enim à sinistris erunt, & plures, quam à dextris, iudicandi & reprobandi: inter quos non pauci erūt Christiani nomine ac fide per charitatē non viuente: quia multi sunt vocati, pauci vero electi. Itaq; empti sumus precio magno, hoc est, sanguine immaculati agni Christi Iesu. Et hæc redemptio in baptismo nobis cōmunicata est: quia merito conuersationis & passionis suæ nos saluos à iugo diaboli, & à seruitute peccati fecit, vt iam (quomodo alibi dicitur) spe salui facti sumus, nondum re. Neque enim adeo sumus propter mutabilitatem arbitrij nostri securi, vt à salute nostra non valeamus denuo excidere. Quod tamen si ita cōtingat, ex culpa sola est nostra. Igitur per lauachrum regeneratiōis & renouationis spiritus sancti, quem effudit in nos per varia dona abunde, hęc salus & redemptio nostra nobis operata est p Iesum Christū saluatorē nostrū, vt nō nostris meritis, sed ipsius gratia iustificati atq; à peccatis exuti per spē quoq; simus hæredes vitæ æternæ.

Salui facti quō dicantur omes Christiani.

Matth. 25

Cor. 6

Matth. 22

1. Petri 1

Roma 8

Posse quēque Christianorū p culpam a salute excidere.

EXEGESIS EVANGELIJ in eodem Festo. Lucæ. II.

Hristo dn̄o nostro Dei filio incarnato, & nato ex Maria virgine, mansit exigua hæc familia, Ioseph puta & Maria cum infante in domo, vbi virgo pepererat. Voluit autem beatissima virgo per omnia subdere se legi, nec vlla gaudere, quātum legis attinet obseruantiam, prærogatiua. Eam ob rem, licet virgo conceperat absq; viro, filium virgo pepererat, quomodo tamen purificationis ritum suscepit, ita etiam ingressu templi & consuetudine hominum, legi obediens, abstinuit, puerumque circuncidi fecit: tametsi nullo pacto legi adstrin-

B

Lucæ 2

ſtringebatur ipſa, ſed palam eximebatur, lege dicente: Mulier quæ ſuſcepto ſemine, & cæt. Quod prorſus erat à beatiſſima Dei matre virgine Maria alienum. Tamen, vt dixi, noluit apparere ſingularis, ſed ex humilitate ſe conformare cæteris. Ideo ab exordio noſtræ ſalutis, à natiuitate infantis, poſtquam conſummati ſunt dies octo (octauo enim die natiuitatis neceſſe erat circuncidi puerum) infans Dei & virginis filius circunciſus eſt. Quod Euangeliſta breuiter ſic refert:

Leuit. 12 · Geneſ. 17 · Leuit. 12

Poſtquam conſummati ſunt dies octo, vt circuncideretur puer.

Præceptum datum erat Abrahæ, vt Geneſeos habet liber, de circuncidendo omni maſculino. Ita enim dictum eſt illi: Ego ſtatuam pactum meum inter me & te, & ſemen tuum poſt te in generationibus ſuis fœdere ſempiterno, vt ſim Deus tuus & ſeminis tui poſt te. Hoc eſt pactum meum, quod obſeruabitis inter me & vos, & ſemen tuum poſt te. Circuncidetur ex vobis omne maſculinum, & circūcidetis carnem præputij veſtri, vt ſit in ſignum fœderis inter me & vos. Infans octo dierum circuncidetur in vobis: eritque pactum meum in carne veſtra in fœdus æternum. Maſculus cuius præputij caro circunciſa non fuerit, delebitur anima illa de populo ſuo, quia pactum meum irritum fecit. Vides igitur, quam erat neceſſaria circuncifio ſub lege, & à tempore Abrahæ vſque ad Chriſtum. Si interrogas, quare erat neceſſaria? dicendum, ideo, quia à Deo præcepta & inſtituta, non omni populo, ſed genti tantū Hebræorum: hoc eſt, Abrahę, filijs eius ac vniuerſę poſteritati eius, quādiu genti eſſent Hebræorū adunati. Si quęris, quare fuerit inſtituta circūciſio? dicendū, in remediū originalis peccati. Adam enim peccans atq; præcepti ſibi dati à Deo tranſgreſſor, originalē iuſtitiam in qua creatus fuerat, amiſit, & ſententiā damnationemq; Dei, dicentis, In quacunque die comederis de ligno hoc, morte morieris, incidit, & ſeipſum vniuerſamq; ſuā poſteritatē immortalitate, hęreditateq; cœleſti priuauit. Huius enim originalis peccati, huiuſq; ſententiæ diuinæ latę ſup genus & poſteritatem Adæ, oēs, quotquot ex ipſius ſemine naſcimur, participes efficimur.

Gene. 17 · Circūciſio cur in veteri lege fuerit neceſſaria. · Circūciſionem valuiſſe contra originale peccatum · Gene. 3

C Veruntamen, miſericordia Dei noluit nos omnino perire, ſed cōtra hoc peccatū originale remedia mundo nullo non tempore prouidit, ne perpetuo eſſemus dānati: ſed in Chriſtū, ſiue olim naſciturum ac promiſſum, ſiue iam natū, quiſquis crederet, ſaluus eſſet. Eadem enim fides eſt omnium eorum, ſcilicet qui Chriſti præceſſerunt incarnationē, & qui ſequuntur. In eūdem nempe redēptorem pariter credimus qui ante Chriſtū & poſt Chriſtū nati ſumus: niſi quod pro tempore veteris teſtamenti, patres illi crediderūt in venturum, nos in eum qui iam venit. Huius fidei proteſtatio ſeu profeſſio quædā fuit ſub lege naturę ſacrificiū aut Dei cultus. A tēpore vero Abrahæ, & ſub lege ſcripta circunciſio: quę à tēpore illo vſq; ad Chriſti paſſionē durabat: nunc vero ſub lege gratiæ baptiſmus. His remedijs liberamur ab originali peccato, quamuis nullum remedium ante baptiſmum inſtitutum, & antequam Chriſtus pro omnibus noſtris peccatis ſatisfecit, aperire nobis potuerit regnum cœlorum, ſicut hic dicit Beda in homelia: Scire debet fraternitas veſtra, quia idem ſalutiferæ curationis auxilium circunciſio in lege contra originalis peccati vulnus agebat, quod nūc baptiſmus reuelatæ gratiæ tēpore agere conſueuit: excepto quod cœleſtis regni ianuā necdū intrare poterāt, donec adueniens benedictionē daret, qui legē dedit. Quod tamē ita intelligendū non eſt, quod circunciſio, ſicut nec alia ſacramenta veteris legis, hominem iuſtificauerit (quia contrarium ad Romanos ſcribit Paulus) quod contulerit dederitve gratiam ex opere operato, ſeu ex virtute ſacramenti, ſed erat ſignū & proteſtatio fidei iuſtificātis. De his autem qui ſub lege vixerunt naturæ, teſtatur D. Gregorius, dicens: Quod apud nos iam valet aqua baptiſmi, hoc apud veteres potuit pro infantibus fides (puta actus ille exterior, quo fidem proteſtabantur ſuam parentes pro puero) in adultis vero virtus ſacrificij & oblationis. Itaq; vt Beda teſtatur, vtraq; purificatio, circūciſionis videlicet in lege, & in Euangelio baptiſmatis tollendæ præuaricationis primæ gratiæ poſita eſt. Et ne cui ſeculi labentis ætati superni reſpectus munera deeſſent, illi quoque qui à mundi exordio, vſq; ad tempora datæ circunciſionis, vel poſt datam circunciſionem, de alijs nationibus placuerūt Deo, vel hoſtiarum oblationibus, vel ſola certæ fidei virtute ſuas Deo ſuoq; creatori animas cōmendantes, à primi

Fides quō omniū ſit eadem. · Remedia quæ ſemper fuerint cōtra originale peccatum. · Beda. · Pſalm. 83 · Circūciſio nō ac alia ſacramēta veteris legis iuſtificare non potuiſſe quēquam. Roman. 3 · Gregori. · Beda.

à primi reatus vinculis absoluere se curabant. D Quod si quis dixerit, cum fides & oblatio, siue sacrificium sub lege etiam naturæ essent in remedium originalis peccati, quid opus fuit vt institueretur circuncisio? Dicendum, circuncisionem datam esse, non solum ad purgationem, & in remedium originalis pcti, sed etiam in signum distinctionis ab alijs nationibus, quo scilicet discerneretur hic populus Deo electus atq; peculiaris, ex quo Christus erat nasciturus, singulari sanctitate, præ alijs populis clarus Deoq; dilectus. Atq; ideo huic soli populo Hebræorum in signum distinctionis erat circūcisio danda. Sed, inquis, quare potius id tempore factum est Abrahę? Quare non antea, aut post? Dicendum: Ante Abrahæ tempora non fuit necessarium, propterea quod tunc pene omnes erāt fideles, nec clara erat aliqua promissio de Christo. Abrahæ vero tempore cœpit idololatria & pctm̄ contra naturam. Abundare quoq; cœpit & crescere om̄is iniquitas. Quare tunc etiam recte promissio erat facienda de Christo nascituro, qui pctā mundaret, signum quoq; fidei ponendum erat contra infidelitatem, & signū castitatis cōtra luxuriam: quę (vt dixi) cœperat abūdare. Huiusmodi itaq; Deus sibi populum segregare cupiens sanctum, ex quo nasceretur, Abrahæ dedit de circuncisione præceptum, in signum fœderis ac pacti sempiterni cum eo, & cum semine eius, hoc est, in signum nascituri Christi ex semine eius.

Circūcisio cur data sit Abrahæ. *Idololatria & peccatū cōtra naturam quādo ortum cœperint.* *Gene. 17*

Exhibuit autem Abrahæ benignitatem & dilectionem magnam Deus: atq; (vt ita dicam) singularem amicitiam ad Isaac filium eius: ad Iacob quoq; filium Isaac ostendit. A quorum sanctitate dum inciperēt degenerare eorum filij & filiorum filij, tempore Mosis denuo vniuersum populum ex Abraham per Isaac & Iacob (ad quos facta erat repromissio) natum sibi segregauit, atque lege data restrinxit. Ante igitur quam legem daret, necesse erat gentem cui legem esset daturus, puta semen Abrahæ in Abraham adoptare, signoq; circuncisionis hūc (ui faciebat repromissionē de Christo nascituro) ab alijs distinguere. Circuncidebatur itaque solus hic populus peculiaris, aut ex Abraham genitus, aut ei familiaris: hoc est, vernaculus & emptitius, & q in Iudęorum voluit transire coloniam. Quia soli huic populo præceptum à Deo hoc datū fuit pro maribus, non p fœminis. Eua em̄ si sola trāgressa fuisset Dei pceptum sine viro, mansisset Adæ & nobis omnibus originalis iustitia. Per Adam igitur mors in omnes intrauit, ideo singulari mares purgatione egebāt, dum mulieribus interim fides sufficeret. Verum, obijcis fortasse, cur Christus voluit circūcidi, quum fuerit ab omni culpa alienus. Licet enim veritatem adsumpserit carnis, non tamen adsumpsit veritatem carnis pcti, sed similitudinem, sicut scriptum est: Propter nimiam charitatem suam qua dilexit nos Deus, misit filium suum in similitudinem carnis peccati. Si ergo Christus carnem habens, pctm̄ autem aut carnem pcti non habēs voluit circuncidi, quæ illius circuncisionis ratio fuit? Dicendum, id factum fieriq; conuenisse: Primo, ad Iudaicæ perfidiæ confutationē. Futurū enim erat, vt ipse (quemadmodum Apostolus ait) per semetipsum euangelizando minister foret circūcisionis propter veritatem Dei, & ad implendas promissiones patrū. Ne ergo iustam prętendere possent occasionem Iudæi, ad refutandam illius doctrinam, aut rationem prætendere, quare Christum non reciperent, voluit circuncidi. Nisi enim circuncisus fuisset, dixissent, patribus dissimilē, nec de gente ipsum esse Iudæorum, aut semine Abrahæ, vnde Christus foret nasciturus: atq; idcirco nec Dauid esse filium, nec Christum. Vt igitur nihil illis relinqueretur, quo suæ maligni tatis obumbrarent inuidiam, aut se excusarent, voluit circuncidi, & in se circuncisionem finire. Acceperat enim Abraham circuncisionem in signum fœderis inter Deum & se, & quod semini eius Deus daturus esset terram hāc promissionis, & in eius semine benedicerentur omnes gētes. Quod quid aliud fuit, quam quod ex eo foret nasciturus Christus, in quo omnes nos benediceremur, atq; per fidem filij Abrahæ facti, fratres vero Christi, per eundem possideremus portas inimicorum nostrorum, possideremus terram promissionis, quæ figurabat terrā viuentiū, hoc est, cœlestē patriam. Credidit igitur Abraham Deo, scilicet in seminis promissione, quod esset sibi futurum, in quo benedicerentur oēs gentes, & fidei suæ signum à Deo accepit, vt inter illum semenque eius & Deum esset fœdus sempiternum. Cuius tam fidei Abrahæ, quam fœderis diuini, signum erat circunci-

gene. 20 *Gene. 31* *Gene. 22* *gene 26* *Gene. 18* *Quinam olim circūcidebant.* *Gene. 17* *Exodi 12* *gene. 3* *Mulieres quō olim a pctō originis purgabātur.* *Roma 5* *Roma. 5* E *Christus cur circūcidi voluerit.* *Ephe. 2* *Circūcisionis Christi ratio triplex q. Roma. 15* *gene. 17* *gene. 22* *genes. 15* *Galat. 3*

F cuncisio. Quisquis igitur Abrahæ fidem imitans circuncidebatur, ipsa circuncisione se semen illud, hoc est, Christũ nasciturum expectare profitebatur. Circuncisio enim futuri seminis expectandi professio erat. Neq; enim de seminibus Abrahę promissio facta est, tanquam de multis, sed de semine vno, q est Christus. Hinc iam liquet, quare circuncisio iam abolita est, & per Christũ est finita: adeo vt si quis circũcideret se, Christum negaret, quia & Apostolus dicit: Si circuncidimini, Christus nihil vobis prodest. Loquebatur autem gentibus ad Christum conuersis. Sed quare Christus illis nõ prodesset? Quia circuncidendo se, testarentur se Christum expectare venturum, qui iam venit: quod est Christum negare. Nam si alius expectatur adhuc venturus Christus, fuisse Christus ille qui venit, negatur. Abolita igitur atque prorsus illicita est posthac circuncisio. Quod si Iudæi dicant, perpetuo circuncisionem mãsuram, propterea quod Abrahæ dixerit Deus: Statuam pactum meum inter me & te, & semen tuum post te in generationes suas fœdere sempiterno: & iterum, Eritque pactum meum in carne vestra in fœdus æternum. Sed respondendũ illis, circuncisionem non esse fœdus, sed signum fœderis, sicut dixit ad Abraham Deus eodem loco: Circuncidetis omne masculinum, &cæt. vt sit signum fœderis inter me & vos, & semen vestrum. Fœdus itaque Dei, siue pactum nobiscum manet, æternum perpetuumque. At signum fœderis nihil obstat mutari. Secundo, Christus voluit circuncidi, propter exemplum, & ad instructionem humilitatis. Qui enim natiuitatis suæ die paulo minus minoratus ab angelis, habitu inuentus est vt homo, hodie ab angelis multo magis minoratus est, non solum formam hominis, sed etiam formam exhibens peccatoris. Puerũ Iesum alloquẽs Bernardus, dicit: Ad quid tibi circuncisio necessaria, qui peccatum non commisisti nec contraxisti? Quod ipse non feceris, ætas manifestat: quod non cõtraxeris, multo certius probat patris diuinitas, & integritas matris. Summus sacerdos es, quem nec super patre, nec super matre contaminandum prophetatum est in lege, potius quam mandatum. Est enim tibi pater ab æterno, sed Deus est, in quem peccatum non cadit. Est & mater ex tempore, sed virgo, nec parere potuit incorruptio corruptelam. Super hæc omnia circunciditur puer, agnus sine macula: & si non eguit, tamen voluit circũcidi. Nec vestigium quidem vllum vulneris habens, alligaturam non refugit vulneris. Sed nõ sic agit peruersitas elationis humanæ. Erubescimus vulnerum alligaturam, qui de vulneribus etiam interdum gloriamur. Quem nemo arguere potest de peccato, ipse peccati remedium, & verecundum pariter & austerum sine vlla necessitate suscepit. Nos econtrario inuerecundi ad obscœnitatem culpæ, erubescimus agere pœnitentiam (quod extremæ dementię est) male proni in vulnera, peius in remedia verecundi. Qui peccatum non fecit, non dedignatus est peccatorem se reputari: nos & esse volumus, & non æstimari. Itane sano opus est medicina, & non potius male habentibus? Sed Christus patienter quę non rapuit, exoluit, qui venit purgationem facere, non suscipere delictorum. Sed dicis: Quid ni susciperet paruulus? Imo vero, qd ni susciperet humilis & mansuetus? Quid ni obmutesceret coram circuncidente, qui coram tundente obmutuit, coram crucifigente siluit? Alioquin non erat illi difficile carnem suam integram seruare, ne scinderetur, qui fecerat, ne virginalis vteri porta in exitu suo aperiretur. Non erat difficile paruulo prohibere, ne caro illa circuncideretur, quando nec mortuo difficile fuit custodire, ne corrumperetur. Hoc igitur nos exemplo docere voluit, vt qui adeo sumus proni ad vulnera suscipienda, hoc est, ad delicta admittenda, tardi ad remedia, discamus pro remediis esse solliciti ad exuenda sanandaque delicta: quandoquidem ille, in quo peccatum non fuit, peccati remedium admisit. Tertio, vt doceret nos spiritualiter circuncidendos, voluit ipse corporaliter circuncidi. Debemus enim circuncidi, tam interne, quam externe. Primo, quantum ad ea spectat, quæ extra nos sunt debemus circuncidi, resecando superflua: quod Christus docuit, dicẽs: Veruntamen quod superest, date eleemosynam. Et Ioannes: Qui habet duas tunicas, det non habenti. De duabus tunicis loquitur, quando alteram dare iubetur non habenti. Nam vnam habens, non habet q̃d inde tribuat. Si enim vna tunica diuiditur, nemo est qui vestitur. Et Ioannes apostolus: G

Galat. 3

Circũcisio cur in noua lege abdita sit, & illicita.

Galat. 5

Genes. 17

Ibidem.

Ibidem.

Philip. 2

Bernard. Humilitatẽ Christi quantam prorogarit in sua circũcisione.

Nume. 6

Matth. 9

Psalm. 68

Hebræ. 1

Esaiæ 53

Ibidem.

Quõ spiritualiter homo circũcidere se debeat.

Lucæ 11

Lucæ 3

1. Ioan. 3 ftolus: Qui habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum necesse habere, & clauserit viscera sua ab illo, quomodo charitas Dei manet in illo? Secundo debemus linguam nostram circuncidere à detractione, contentione, & ab ocioso sermone. Siquidem Christus dicit: De omni verbo ocioso reddendam hominibus rationem in die iudicij. Si ociose nobis loqui Christus non concedit, quid monachorum arguimus instituta, qui propter cauendum sermonem ociosum, silentium indicunt? Calumniator igitur est, qui quis reprehendit id, quod ne Euangelium transgrediatur, custoditur. Tertio, sensus nostros circuncidere debemus à vanitate. Prohibemur enim in scriptura oculos habere sublimes, vagosque. Nisi enim pudicos habeamus oculos & aures, non possumus castum habere cor. Quæ enim videmus, hæc meditamur & concupiscimus. Quæ autem quis nunquã vidit, nunquam etiam concupiscit. Quãobrem prudenter oculos suos circunciderat, qui dixit: Pepegi fœdus cum oculis meis, ne cogitarem de virgine. Breuiter, omnia in nobis debemus circuncidere, quæ nos coram Deo dehonestant. Quicquid eius oculis ingratum didicerimus, circuncidẽdum est nobis. Hæc circuncisio purgat, nosque commendat Deo. Huius circuncisionis alia, quæ est legalis & Abrahæ data, fuit figura, & significabat resurrectionem futurã, qua circuncidemur ab omni corruptione & defectu corporali.

Lingua quõ sit circuncidẽda — *Matth. 12* — *Ociosa verba quam vitanda.* — H — *Sensus nostri quõ circũcidẽdi sint.* — *Esaiæ 3* — *Iob. 31* — *Circuncisio mystica q̃ grata sit Deo.* — *Gene. 17*

Vocatum est nomen eius Iesus.

Nominis impositionem in circuncisione fieri traditio creditur habuisse antiqua à tempore Abrahæ. Idcirco hic quoque Christus nomen accepit, quod ab æterno habuit. Hoc est, nomen eius hodie euulgatum est, quod habet ęternum. Vocatum est enim nomen eius Iesus, id est, saluator. Hoc certe nomen, quo ad rem præcipue, diu est expectatum, diu desideratum, hodie est exhibitum. Olim enim longe erat à peccatoribus salus. Petebatur, sed non sentiebatur, vt prope esset dominus omnibus inuocantibus illum. Sentiebatur magis & vocabatur etiam Deus vltionum dominus, Deus iudicij, Deus exercituum, & huiusmodi: quibus nominibus satiatus Dauid petijt, dicẽs: Dic animæ meæ, salus tua ego sum. Quasi dicat: Satis sensimus te vindicem iniquitatum, Deum iudicij, dominum exercituum. Abscõde nunc nomina potestatis: audiamus nomen benignitatis. Sentiamus nomen bonitatis & salutis. Qđ hodie impletum est, vt in epistola significatur hodierna: Apparuit benignitas & humanitas saluatoris nostri Dei. Hoc est nomẽ quod impositum est à patre Deo, sicut in Esdra legitur: Reuelabitur filius meus Iesus cum his qui cum eo iucundabuntur. Et iterum: Et erit post annos hos, & occidetur filius meus Iesus, & conuertetur seculum. A prophetis quoque hoc nomẽ est cognitum. Vnde Abacuc dicit: Ego autem in domino gaudebo, & exultabo in Deo Iesu meo. Nomen denique hoc est, ab angelo reuelatum. Dictum nanq; fuit beatæ Mariæ per angelum: Vocabis nomen eius Iesum. Ad sanctum Ioseph quoque cum grauidam cerneret coniugem suã virginem Mariam, & turbaretur angelus dixit: Ioseph fili Dauid, noli timere accipere Mariam coniugem tuam. Quod enim in ea natum est, de spiritu sancto est. Pariet autem filium, & vocabis nomen eius Iesum. Ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum. Nomen etiam hoc ab apostolis pręedicatum. Non est enim, inquit Petrus, aliud nomen sub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri. Est & hoc nomẽ ab om̃i creatura honoratum. In nomine enim Iesu omne genu flectitur cœlestium, terrestrium, & infernorum.

Nomina in circũcisione olim imponi solita. — *Psalm. 118* — *Psal. 144* — *Psalm. 93* — *Esaiæ 30* — *Esaiæ 6* — *Psalm. 34* — *Titum 3* — I — *Abacuc 3* — *Lucæ 1* — *Matth. 1* — *Actor. 4* — *Philip. 2*

Quod vocatum est ab angelo, priusquam in vtero conciperetur.

Antequam angelo consensisset beatissima Maria ad concipiendum filium Dei, reuelatum est ab angelo nomen hoc sanctum. Vbi sciendum, quando nomina ab hominibus imponebantur, plerunque ab euentu infantes nomina sortitos fuisse, vt Phares, qui ita vocatus est propter euentum diuisionis maceriei. Et Esau, quia rufus, & Gerson filius Mosi, quia pater eius aduena in terra erat aliena. Et Manasses filius Ioseph, & alij multi, quorum nominum rationem scriptura suis in locis explicat. At vero, quãdo Deus nomen imponit,

Lucæ 1 — *Nomina quõ olim imponebantur.* — *Gene. 38* — *Gene. 25* — *Exodi 2* — *Gene. 41*

nit, ex ipso nomine significat donum aliquod gratiæ ei, cui nomen imponitur, collatum. Sic Christo collatum est, vt saluaret omnes: idcirco vocatum est nomen eius
Matth.1 Iesus, vt Euangelista ait: Ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum. Quapropter charissimi, quia scriptum est, Et erit, vt omnis q inuocauerit nomen do
Iael.2 mini saluus erit: inuocemus in hoc nomine, & petamus ea, quę nobis salutaria sunt. Neq; enim fieri potest, vt aliquid in huius nomine petentibus negetur ab eo, qui est benedictus Deus in secula, Amen.

SERMO IN EODEM Festo. Quid nobis sit Iesu nomen, & vnde efficiamur filij Dei.

K

Vocatum est nomen eius Iesus. Lucæ secundo. Duplex hodie nobis seruanda est Iesu memoria. Siquidem hodie primo sanguinem pro nobis suum adhuc infans tenellus fudit, circuncisus, matrique teneræ haud dubium compassionis vulnus acerbum inflixit, ipse vehementer dolens. Neque enim in eo locum habuit, quod de cæteris solet dici infantibus, quod minorem sentiant dolorem in principio suæ infantiæ, propterea quod minorem tunc habeant imaginationem. Certe hoc de Christo non potuit dici infante. Omnia enim in eo erant perfecta in primo puncto temporis, quo fuit in vtero virginis incarnatus. Hoc igitur primum est, quod Deo pro sanguinis eius effusione agere debemus gratias.

Effusio sanguinis Christi prima.

Nomen Iesu quantæ sit dulcedinis.

Secūdum, quod saluificum sibi nomen imponi voluit. Nomen, quod tantæ foret dulcedinis, tanti amoris, tantæ reuerentiæ deniq;, vt nemini illud non gratum, nemini non consolatorium ac suaue sit. Quis enim vnquā dulce hoc nomen horruit? Cā-
Psalm.95 tate igitur & benedicite nomini eius, annū ciate de die in diem salutare eius. Confite-
Psal.148 mini, inquam, & benedicite nomini eius, quia exaltatum est nomen eius solius. Ex-
Psalm.97 ultate domino quia venit, quoniam venit non iudicare, sed saluare terram. Bene autem simul refertur, infantem Christum circuncisum, & Iesum vocatum. Quod enim circunciditur, infirmitatem carnis demonstrat: quod Iesus vocatur, potestatem diui-
Oseæ 13 nitatis. Est enim nobis salus tantū in Deo nostro. Nam vt sanctus dicit Bernardus, Bernard. magnum hic & mirabile est sacramentum. Circunciditur puer, & vocatur Iesus. Quid sibi vult ista connexio? Circuncisio nempe saluandi magis, quam saluatoris esse videtur: & saluatorem circuncidere magis decet, quam circuncidi. Sed agnosce media- 1.Tim.2 torem Dei & hominum, qui ab ipso suæ natiuitatis exordio, diuinis humana sociat, ima summis. Nascitur ex muliere, sed cuius fœcunditatis fructus sic accedit, vt nō decidat flos virginitatis. Pannis inuol- Lucæ 2 uitur, sed ipsi panni angelicis laudibus honorantur. Abscōditur in præsepio, sed pro- Matth.2 ditur stella radiante de cœlo. Sic & circuncisio veritatem probat susceptæ humani- Philip.2 tatis, & nomen, quod est super omne nomen, gloriam indicat maiestatis. Circunciditur tanquam verus Abrahæ filius: Iesus vocatur, tāquam filius Dei. Hoc autem nomen verbum Deus ex tunc habuit, ex quo caro vel homo factus est. Sed causa, cur facto homini tale nomen positum est, nō ex natura humana, sed ex diuina virtute pendet. Vnde enim nos saluat, aut saluator noster est, nisi ex eo quod non homo tātum, sed & etiam Deus est? L De hoc nomine in Canticis olim scriptum est: Oleum Cantic.1 effusum nomen tuū: aut, vt alia habet trāslatio, vnguentum effusum nomen tuum. Tres conditiones sunt olei, huic nomini sancto peculiares. Lucet enim oleum, pascit & vngit. Dicitur autem lucere, quia fouet ignem. Nutrit carnē, idcirco cibus est, aut condimētum cibi. Doloremque lenit, atque ideo hoc nomen medicina est. Iam vide si non hæ conueniant nomini Iesu proprietates? Lucet nomen Iesu prædicatum, pascit recogitatum, inuocatum lenit & vngit. Est itaque, vt dixi, primo lux. Quod autem lux sit, diuinus testatur Ber- Bernard. nardus, dicens: Vnde putas in toto orbe terrarum tanta & tam subita fidei lux, nisi de prædicato Iesu? Nonne in huius nomi- 1.Petr.2 nis luce Deus nos vocauit in admirabile lumen suum? Quibus illuminatis, & in isto Psalm.35 lumine vidētibus lumē, dicat merito Apo- Ephe.5 stolus: Fuistis aliquando tenebræ, nunc autem lux in domino. Hoc denique est no- Actor.9 men, quod coram regibus & gentibus & filijs Israel portare iussus est idem Apostolus. Ob quā rem, nisi vt hoc illuminaretur nomine, quicunq; venerit in hūc mūdum? Ioan.1 Quibus illuminatis ꝓe diceret Apostolus:

Olei cōditiones tres nomini Iesu peculiares.

Nomē Iesu quō sit lux.

Fuistis

Ephe.5 Fuistis aliquando tenebræ, nūc autem lux in domino. Tenebræ ex vobis, lux autem in domino Iesu. Secūdo est nomen Iesu cibus. De quo loquens Bernardus: An nō, toties cōfortaris, quoties Iesu recordaris? Quid æque, inquit, mentē cogitātis impinguat? Quid ita exercitatos reparat sensus, virtutes roborat, vegetat mores bonos atque honestos, castas fouet affectiones? Aridus est omnis animæ cibus, si nō oleo isto infundatur. Insipidus est, si nō hoc sale cōdiatur. Si scribas, nō sapit mihi, nisi legero ibi, Iesum. Si disputes, aut conferas, non sapit mihi, nisi ibi sonuerit Iesus. Iesus mel in ore, in aure melos, in corde iubilus.

Bernard⁹. Nomē Iesu vti sit cibus.

M Tertio, est nomē Iesu medicina. Siquidem per huius sancti nominis virtutem, remissionem accipimus peccatorū. Quod sancto Ioseph angelus clare explicās: Vocabis, inquit, nomen eius Iesum. Ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorū. Et Ioannes in epistola, Scribo vobis, inqt, filioli, quoniam remittuntur vobis peccata in nomine eius. Et beatus Petrus, Huic, inqt, omnes prophetę testimonium perhibent, remissionem accipere peccatorum per nomen eius omnes qui credunt in eum. Nulla igitur confidentia iustior, quam à saluatore peccatorum remissionem petere, rogare à Iesu salutem. Hoc enim vere in nomine Iesu est petere, petere ea ꝑpter quę Christus ipse, qui hoc nomen sibi delegit, descēdēs de cœlis, venit in mundū, propter nos incarnatus est, passus est, & mortuus est. Et quid est propter q̄d maxime venit in mundum? Nonne vt nos patri suo recōciliaret, saluosq; nos faceret à peccatis scilicet nostris? Est igitur nobis Christus medicina.

Nomē Iesu quō sit medicina. Actor.4 Matth.1 1.Ioan.2 Actor.10 Quid sit nomine Iesu petere.

Bernard⁹ Nihil enim, vt verbis vtar Bernardi, ita iræ impetum cohibet, superbiæ sedat tumorē, sanat liuoris vulnera, restringit luxurię fluxum, extinguit libidinis flammam, sitim tēperat auaritiæ, ac tocius indecoris fugat pruriginem. Non autem putemus in literis aut syllabis his consistere tantam virtutem, efficaciam, ac medicinam: sed in re, quæ literis significatur. Siquidem, cum nomino, inquit Bernardus, Iesum, hominem mihi propono mitem & humilem corde, benignum, sobrium, castum, misericordē, & omni deniq; honestate ac sanctitate cōspicuum, eundemque ipsum Deum omnipotentem, qui suo me & exemplo sanet & roboret adiutorio. Hæc omnia mihi sonāt simul, cum insonuerit Iesus. Habes itaque in nomine Iesu vnde actus tuos corrigas, vel minus perfectos adimpleas: itemq; vnde sensus tuos aut serues ne corrumpātur, aut, si corrumpantur, sanes. Secūdo, nobis hoc nomen est medicina, quia necessaria nobis impetrat ad salutem. Multis egemus omnes, sumusq; ante ostium domini quotidie mendicantes. Neq; enim peccatorum duntaxat remissio, vulnerumq; curatio est nobis necessaria, nec hac tantum re egemus vt purgemur: sed vt & reficiamur, sustentemur, confortemur, vt euitemus deniq; pericula & aduersa. In omnibus his ad virtutem nominis Iesu recurramus oportet. Sese enim dominus noster Iesus Christus quicquid à patre quæsierimus mediatorem salubriter vult agnosci, adeo vt neminem ad patrem venire, nisi per illum, nemo à patre quid possit impetrare, nisi per illum.

Idem. Matth.11

Ioan.14 Ioan.15

N Est igitur primo nomen hoc Iesus desolatis omibus in refugium, est spes vera, vnicaq; pœnitentium. Nam quicunque inuocauerit nomen domini, saluus erit. Est deinde ægrotantibus & infirmis remedium, quod in Euangelio dicit dominus: In nomine meo dæmonia ejcient, linguis loquentur nouis, serpentes tollent: & si quid mortiferum biberint, non eis nocebit: super egros manus imponent, & bene habebunt. Videsne quantas virtutes hoc nomen Iesus interpellatū impetrat? Tertio, est pugnantibus omnibus in præsidiū. Nam in Christi nomine, dixit sanctus Martinus, hostiū cuneos transibo securus. Sancta Agatha quoq;, Si feras, inquit, adhibueris, audito Iesu nomine, mansuescūt. Et discipuli, ait Lucas, reuersi ad dominum, dixerunt: Domine in nomine tuo etiam dęmonia subjciuntur nobis. Non sunt autē subiecta dæmonia, nisi vincantur: non autem vincuntur, nisi in nomine domini Iesu Christi. Ipse enim fortem illū armatum vincit, & omnia eius spolia distribuit. Hæc sciebat Dauid quoque, qui aduersum se venientem Goliam alloquēs, dicebat: Tu venis ad me cum gladio & hasta, & clypeo: ego autem venio ad te in nomine domini exercituum Dei Israel. Hoc modo nos q̄q; per inuocationem nominis domini oportet vincere, vt cū Psalmista dicamus: In nomine tuo spernemus insurgentes in nobis Est enim, vt in Prouerbijs dicit Salomon, turris fortissima nomen domini, ad ipsam

Ioel.2 Actor.2 Marc.16 S. Martin⁹ S. Agatha. Lucæ 10 Lucæ 11 1.Reg.17 Psalm.43 Prouer.18

confugiet iustus, & liberabitur. Quarto, hoc nomē benedictum patientibus est in solatium. Ibant, inquit Lucas, gaudentes apostoli à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Et quid apostolus Paulus dicebat Agabo prophetæ? Ego inquit, non solum alligari, sed & mori paratus sum pro nomine domini Iesu. Hæc autem aduersa & calamitosa, vt sunt carceres, mundi persecutiones, odia, pœnæ, & huiusmodi alia, alioqui molesta, quam tolerabilia & suauia facit amor Iesu? Quam dulcis fuit apostolis inter aduersa recordatio illa suauis verborum Christi: Hæc autem facient vobis propter nomen meum? Hoc est: persequentur vos, occident vos, propter nomē meum: hoc est, in odium nominis mei. Ipsi quidē hostes hęc mala inferent vobis, propter odium nominis mei: Vos autem hæc omnia ob amorē nominis mei sufferetis. Si impijs est gaudium, quod odio nominis mei vos persequuntur: sit vobis ediuerso quoque gaudium & consolatio, quod mei nomine patimini.

Actor. 5

Nomen Iesu quō sit patiētib⁹ in solatiū.

Actor. 21

Ioan. 15

O Quid enī aliud fecit sanctos martyres exultare in pœnis, nisi quia nō patiebantur vt scelesti, puta vt latrones, homicidæ & flagetiosi alij? sed patiebantur amore Iesu Christi: cuius amor omnia grauia & intolerabilia, faciebat leuia, imo & suauia ac desiderata. Esto, pœna sentiebatur vt pœna, dolor sit dolor martyribus: testimonium tamen altissimū quod moriendo reddere se veritati cognoscebant & Christi nomini, Christi quoq; amor, cuius gratia & contemplatione hęc tolerabant, & securitas futuræ expectationis martyres tanta intus repleuit virtute, tāta gratia, tanto amore & tāta deuotione ac consolatione, vt non solum nō grauia aut immania se cogitarent sustinere, sed propter desiderium placendi ac opus acceptū offerendi Deo, nollent etiam his, alioqui tristibus doloribus ac pœnis, carere. Neque enim in ea, quæ patiebantur, animum figebant, sed in eum, cuius amore & intuitu sustinebant. Qui cum cordibus illorū adeo esset charus, adeo preciosus, adeo suauis, nihil putabant sufficere, in eius honorem, & in ipsius gloriā quicquid paterent etiam: quia nihil se fecisse, nihil adhuc passos se esse arbitrabantur, nisi vniuersa quæ habebant, ac tandē vitam pro illius amore in mortē tradidissent.

Martyres sanctos q̄d fecerit exultare in pœnis.

Nomen Christi quam insuperabile robur indiderit martyrib⁹

Quinto, est nomē Iesu credentibus in honorē & fastigiū. Siquidem dedit eis potestatē filios Dei fieri his, qui credunt in nomine eius. Quid honoratius nominari, quid, vt ita dicā, etiam ambitiosius posset desiderari, quā esse filiū Dei? Omnibus tamē data est facultas fieri filios Dei, his puta, qui credunt in nomine eius. Nolite excogitare o filij hoīm, vt sitis potentes & magni in terra. Filij huius mūdi de terra sunt, & terrena loquuntur, terrena cogitant & terrena ambiunt: quia ibi est cor eorum, vbi est eorū thesaurus. Quia enim terrena preciosū æstimant thesaurū, ideo hunc quærunt. Hunc si inueniunt, cū gaudio & amore possident, cuius etiā amore, & Deū, & omnia ipsius dona spernunt. Vos autem filij adoptionis non sic, thesaurū supremum esse æstimate, esse filios Dei. Hunc desiderate, hūc quęrite, & amore huius mundana, caducaque omnia spernite, abijcite, conculcate. Hunc si obtinueritis, summopere & humilitate maxima custodite.

Ioan. 1

Nomen Iesu vti credentibus sit in honorem & fastigium.

Ioan. 3

Matth. 6

Filios Dei constitui quanti sit nobilitatis.

P Sexto, est nomē Iesu amātibus in suspirium. Nam sponsa in Canticis antequam diceret, Oleum effusum nomen tuum (puta quod tam esset odoriferum, vt abscondi non posset) dicebat: Trahe me post te: curremus simul in odore vnguētorum tuorum. Senserat eius nominis odoriferi fragrantiam, ideo non solum vt sequeretur, sed vt curreret etiam post illū, precabatur. pellecta odore vnguētorum eius. Trahe me, inqt, post te. Inuitat me odor tuus, trahit me amor tui & desiderium, sed non adeo, vt curram. Iam quęso non solum afficiat, non solum alliciat, sed trahat me q̄q; tui amor, quo ego cum meis in amore sodalibus dicere possim: Curremus simul in odore vnguentorum tuorum. Hoc idem ne Esaias quidem propheta ignorabat, dicens: Domine nomen tuum & memoriale tuum in desiderio animæ. Hoc est nomen quod beatus Ignatius martyr in corde suo scriptum circūferebat, sentiēs in se illud inscriptū cordi suo, propter amoris illius vehementiam. Quod quia in vita dixerat in se scriptum, post eius martyrium consummatū, corpore exciso & aperto, in eius corde inuentū est nomē dn̄i Iesu aureis literis scriptū.

Nomē Iesu quō sit amātib⁹ in suspiriū

Cantic. 1

Ibidem.

Ibidem.

Esaie 26

S. Ignatii amor ad nomen Iesus quāt⁹ fuerit.

Septimo, est ḡnaliter oībus orātibus exauditionis suffragiū. Neq; enī fallax est Christi promissio, dicentis: Amen amen dico vobis, quicqd petieritis patrem in noīe meo, dabit vobis. Sed qa paulo ante

Nomen Iesu vti orātib⁹ sit exaudiciōis suffragiū.

Ioan. 16

ante in superioribus cũ dicerẽ credentibus nomẽ esse Iesu in fastigiũ (siqdem dedit nobis oĩbus Deus potestatẽ filios Dei fieri) restat q̃rendum q sint per nomen Iesu exaltati, qve sint q vocari debeãt filij Dei. Dicendũ primo, filios esse Dei, hosq; cognoscendos p fidei veritatem. In his em̃ ipsis verbis hoc ostendit, qbus hãc potestatem dederit q̃nquidem sequitur: his qui credũt in noĩe eius. Quapropter pagani, idololatrę, Iudęi hæreticiq; oẽs, quia nõ sunt filij Dei, ab hęreditate Christi excludentur. Sine fide em̃ impossibile est placere Deo. Qui em̃ Ecclesiæ nõ est filius, non est etiam Dei, vt sunt scismatici oẽs & hæretici, qui à matre defecerunt, matri rebelles, ouibus stolidiores. Neq; em̃ matris, quõ agni agnoscunt vocẽ (matrem Ecclesiã dico) quã vt Osee ait, spõsauit sibi in fide. Oẽs quoq; (Paulus dicit) filij Dei estis, per fidem in Christo Iesu, vtpote ex eadem matre geniti. Secundo, efficiuntur Dei filij, per cordis puritatem. Quod ex Leuitico colligitur, vbi dñs dicit: Immundũ ne tetigeritis, & ero vobis in patrem, & vos eritis mihi in filios. Sanctus enim ẽ ipse pater & Deus noster, nosq; vult esse filios sanctos. Sancti, inquit, estote, q̃niã ego sanctus sum dñs Deus vester. Sanctum aũt esse, est à pc̃õ esse mundũ, prę ser tim mortali. Et omis, ait Ioãnes, qui est ex Deo, nõ peccat sc; mortaliter. Caueamus igit pc̃tã, fugiamus, odiamus, & psc q̃mur eadẽ in nobis gemendo, flendo, vitia castigando, occasiones infirmitati nostræ subtrahendo & orando. Non est vnde excusemus nos, quasi à pc̃tĩs non possimus abstinere, aut tentationes supare. Iubemur em̃ in Euangelio petere & accipere. Quicquid igitur nobis deest virtutis aut auxilij, Hoc à Deo in nomine filij eius petamus, & dabitur nobis. Intra nos est quod retinet nos, quod minime ad radicem pertingentes studemus euellere. Est enim concupiscentia peccati in nobis radicata: huic blandimur, assentimus, hãc toleramus, dissimulamusque. Quam si strenue, seuereq; persequeremur diuino auxilio inuocato, citius liberaremur. Tertio, filij Dei efficimur per vitæ humilitatem. Præ alijs nanque omnibus virtutibus dominus Iesus humilitatem suam ac mititatem in exemplum nobis posuit, dicens: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Quo exemplo vt disceremus nos fieri filij Dei, & verbo & opere inuitauit nos ad sui imitationem, quam præcipue in hoc sitã esse voluit, si fuerimus humiles & mites corde. Siquidem humilitatem vbiq; in vita ac moribus p̃tulit. Nam quasi Dei filium se ignoraret, quasi nesciret se regem angelorum, ad Ioannem venit baptizandus. Nullum remedium peccati à se voluit esse alienum. Vbiq; se depressit, vbiq; humiliauit. Idcirco post illam humiliationem sui audire meruit, voce cœlitus delapsa: Hic est filius meus dilectus. Quarto, filij Dei efficimur si pacem, si concordiam & charitatem cum proximis nostris seruemus. Quod dominus quoq; Iesus ipse confirmat, dicens: Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Christus nanq; mediator noster pacem inter homines & Deum, pro nobis moriendo fecit: cuius signum præbuit, quando in cruce à terra eleuatus inter cœlum & terram medius pendens, mortem sustinuit. Simus ergo pacifici, vbiq; cauentes omnem occasionem delinquendi, & circuncidentes linguas nostras, ne quid à nobis prodeat, quod pacẽ alioꝝ turbet, quod scandalizet, quod vnitatem scindat, aut vulneret charitatem. Qd' Apostolus quoq; monens ait: Quantum in vobis est, cum omnibus pacem habentes. Quinto, per misericordiam & pietatem filij Dei efficimur. Et ideo in Ecclesiastico scriptũ est: Pupillis esto misericors & eris velut altissimi filius. Christus quoq; idipsum iubens, Estote, inquit, misericordes, sicut & pater vester cœlestis misericors est. Per misericordiam igitur diuinam naturam imitamur, atq; Dei filij efficimur.

Sexto, Dei filij efficimur, in flagellorum assiduitate, quæ à domino patimur. Ita em̃ Hebræis hoc Paulus loquitur, dicens: Quẽ diligit dominus castigat, flagellat autem omnem filium quem recipit. In disciplina perseuerate: tanquam filijs vobis offert se Deus. Quis enim filius, quem nõ corripit pater? Quod si extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes, ergo adulteri, & non filij estis. Videte igitur quanta sit hic consolatio mœrẽtium, gementiumque sub disciplina patris. Omnes à correctione eius esse vellemus liberi, cum tamen correctio ipsa signum est nobis, quod simus filij Dei. Expedit autem, nobisq; vtilissimum est, pro singulis excessibus hic castigari. Neque enim bis Deus punit: sed q̃d hic castigatũ est, parcitur in futuro. Siquidem

Marginalia (left): Ioan. 1 — Filij Dei dicendi q sint, & quõ cognoscã tur. — Hebr. 11 — Fides quę nam filios dei nos efficiat. — Osee 2 — Galat. 3 — Puritas cordis & modo obtinẽda sit. — Leuit. 11 — Leuit. 19 — Sanctũ esse quid sit. — 1. Ioan. 3 — Q — Peccata sua qbus modis sint homini ꝑsequẽda. — Ioan. 15 — Lucæ 11 — Humilitas quõ faciat filios Dei. — Matth. 11

Marginalia (right): Imitatio Christi in q̃ pcipue sita. — matth. 3 — Ioan. 1 — marci 1 — Lucæ 3 — Cõcordia fraterna vt filios Dei efficiat. — matth. 5 — 1. Tim. 2 — Pacificus quõ quis fiat. — Roma. 12 — R — Misericordia vt nos filios Dei constituat. — Eccle. 4 — matth. 5 — Lucæ 6 — Flagella Dei patienter ferre vt constituat filios Dei. — Hebræ. 12 — Nahum 1

Prouer.3 dem in Prouerbijs legitur: Quem dñs diligit, corripit, & quasi pater in filio cõplacet sibi. Et in Ecclesiastico: Qui diligit filium
Eccle.30 assiduat illi flagella. Videte igitur quãtam gratiam, quãtamq; charitatem fecit nobis Deus, vt filij Dei nominemur & simus. Ex
1.Ioan.3 hibeamus igitur nos vt filios Dei, non vt Deum imitari velimus in potentia, in scientia, in gloria, in dominatione: sed in miseratione, in innocentia, in puritate, in benignitate, in dilectione inimicorum, in lõganimitate, & huiusmodi virtutibus alijs, quibus sese nobis Christus pbuit in exemplum, qui cũ patre & spiritu sancto est benedictus in secula, Amen.

IN SOLENNITATE APPARITIONIS DOmini nostri Iesu Christi, loco epistolæ lectio Esaiæ prophetæ, cap. LX.

XI,

Vrge, illuminare Hierusalem, quia venit lumen tuum, & gloria domini super te orta est. Quia ecce tenebræ operient terram, & caligo populos. Super te autem orietur dominus, & gloria eius in te videbitur. Et ambulabunt gentes in lumine tuo, & reges in splendore ortus tui. Leua in circuitu oculos tuos & vide, oẽs isti congregati sunt, venerunt tibi. Filij tui de longe venient, & filiæ tuæ de latere surgent. Tunc videbis & afflues, & mirabitur, & dilatabitur cor tuum, quando conuersa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo gẽtium venerit tibi. Inundatio camelorum operiet te, dromedarij Madian, & Epha. Omnes de Saba venient, aurum & thus deferentes, & laudem domino annunciantes.

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

A

Nter omnes prophetas clarius, fusiusq; de Christo & Ecclesia Esaias prophetat. Atq; ideo vbi de vocatione loquitur gentium, hodierna lectio desumpta est. Nam primitiæ gentium in fide, puta tres Magi hodie conuersi sunt ad
Hierusalẽ vti signet Ecclesiam Christum. Videns itaque propheta in spiritu Ecclesiam ex gentibus colligendam, Surge, inquit, Ecclesia militans Hierusalẽ. Ibi enim Ecclesia exordium sumpsit noui testamenti, & primitiæ credentium in fide ibi coaluerunt, quos Petrus coadunauit:
Actor.3.5 Ioan.4 quoniam salus ex Iudæis est. Nam ex Iudæis Christus, inde nati sunt apostoli atque discipuli domini. Inde quoque sunt nati, de quibus dixi, primi qui ad fidem sunt conuersi. Igitur, Hierusalem surge ab amore & curis terrenarum rerum, eleuare ad Deum & illuminare. Prope enim est cõsolatio tua, ad quam recipiendam te parare decet: quia venit lumen tuum, lumen, il-
Lucæ 1 lud oriens ex alto, quod ad te venit, illuminare his qui in tenebris & in vmbra mortis sedent, ad dirigendos pedes, hoc est, affectus tuos, in viam pacis. Hoc est lumen, de quo Christus conqueritur: Lux venit in mundum, & dilexerunt homines tenebras magis, q̃ lucẽ. Itaque venit tibi lumen tuum, tibi promissum: & gloria domini super te orta est. Viderũt pastores claritatem Dei se circumfulgentem. Viderunt Magi stellam se ad sequendum inuitantem, & locum pueri nati, qui est salus omnium, mõstrantem. Videbis tu quoque gloriam domini super te ortam, tunc quando illustrabit te eius potestas, diuinaque maiestas, ex cognitione scilicet secretorum cordium, & ex virtute signorum & miraculoꝝ. Quia ecce tenebræ, ignorantię, operient terram, & caligo populos. Apud omnes homines, qui sunt extra Ecclesiam, & qui non pertinent ad Hierusalem, sunt tenebræ & caligo. Super te autem orietur dominus. Tibi innotescet illius cognitio: & gloria maiestatis eius per opera diuinitatis manifestãdæ

Ioan.3 Lucæ & matth.2 Tenebris obcæcati vt sint oẽs hoĩes extra Ecclesiæ vnitatem existẽtes.

dæ in te videbitur. Tibi itaq; venit lumen,
Actor.13 Matth.15 tibi missum est verbum salutis, puta ad sal
B uandas oues domus Israel. Tamen
non sola tu Iudæa huius particeps eris, sed
ambulabunt etiam gentes in lumine tuo.
Conuertentur gẽtes quoq; ad Christum,
ambulabũt vias iustitiæ post eum, & reges
terræ in splendore ortus tui, id est, partici-
pes erunt gratiæ, & sapientiæ Christi. Hęc
enim est lumen, de quo dicit Saluator ipse:
Ioan.8 Ego sum lux mundi: qui sequitur me, non
ambulat in tenebris, sed habebit lumen vi-
tæ. De quo & Esaias idem dicit sub perso-
Esaiæ 42 na patris ad Christũ: Dedi te in lucem gen
tium, vt sis salus mea ad vltimũ terræ. Itẽ-
Esaiæ 9 que: Populus qui ambulabat in tenebris
vidit lucem magnam, habitantibus in re-
gione & vmbra mortis lux orta est eis. Pu
er enim natus est nobis, & filius datus est
nobis: cuius imperium super humerum e-
ius, &c. Quapropter leua in circumitu ocu
los tuos, & vbique circumspice, & vide: o-
mnes isti, tam ex Iudęa, quam ex gentibus
ad Christum conuersi, congregati sunt, &
ad constituendam Ecclesiam per fidem &
charitatem adunati venerunt tibi, quia in
Ecclesiæ vnitatem tibi incorporandi sunt.
Filij tui licet per vniuersum orbẽ dispersi,
tamen electi Dei de longe venient, vt tibi
per fidem & charitatem incorporentur, &
per fidei vnitatem socientur. De longe qui
dem venient, quia in regione dissimilitudi
nis constituti venient, vt filij fiant adopti-
Ephe.2 Psalm.33 ui: & qui fuerãt à Christo longe, fiant pro-
pe, accedant per fidem & illuminentur: &
filiæ tuæ, infirmiores scilicet animæ, de la-
tere, aut, vt alia litera habet, lac sugent, id
est, consolatione fouebuntur spiritus san-
cti, & faciliori apostolorum indulgentio-
rique doctrina. Tunc videbis impleri ea,
quæ dico: Nam afflues diuitijs gratiarum,
donorumq; exuberantia locupletaberis:
afflues denique multitudine filiorum con
uertentium se ad Christum, adeo vt etiam
admiretur & lætitia dilatetur cor tuum,
quando conuersam ad te videris tam subi-
to multitudinem insularum maris, quan-
dove brachium, fortitudoq; gentium, qui
in potentia & æstimatione sunt mundi, ve
nerit seu accesserit tibi. Inundatio camelo
rum operiet te, dromedarij regionum Ma
dian & Epha. Si secundum literam quę
rimus hic sensum, ille est, vt tot homines
in Hierusalem aduenturi dicãtur, vnde vel
ex multitudine camelorum aut dromeda-
riorũ quibus aduecti sunt, Hierusalem ope
riatur. Sed propheticus est modus loquen
di, significans tãtam multitudinem in Ec-
clesiam, quę per vniuersum orbem vna est,
ingressuram, fidemq; & Euangeliũ Chri- Cameli ac dromedarij mystice qui dicantur.
sti suscepturam, quorum mores camelis et
dromedarijs similes ante fuerant, vt Eccle
sia videretur operiri magis, quam impleri.
Vno nanq; sancto martyre pro fide Chri-
sti patiente, & gloriose tormenta ac bestias
vincẽte, interim sæpenumero tria milia ho
minum conuertebantur, nec poterant tot
occidi, quot Christus subito fecit inde re-
nasci. Et ita in vniuerso mundo splẽdebat
Euangelium, Christique fides, quo sancta
Hierusalem, id est, Ecclesia domino extrue
retur. Om̃es, id est, de singulis regionibus
ex Saba venient aliqui, aurum & thus defe
rentes, & laudem domino annunciantes.
Quod futurum tres hodie Magi præfigu- Matth.2
rarunt, qui ex gentibus primitiæ gentium
in fide Christum quæsierunt, Christũ ado
rauerunt, Christoq; munera, aurum, thus
& myrrham obtulerunt.

EXEGESIS EVANGE lij in eodem Festo. Matthæi secundo.

ON parum ad rem C
pertinebat, vt quum
Euangelista scriptu
rus Christi esset ap-
paritionem Mago-
rumq; aduẽtum, ne-
que locum neq; tem
tempus taceret. Mul
tum quoq; fidei astipulatur, vbi rei quæ de
scribitur, tam ad locum, quam ad tempus
testimonia prophetarũ consentiunt. Quan
do enim Iudæorum magis confutari pos-
set impietas, q̃ dum ex eorum libris, ex re-
rum euentu, ex prophetarum oraculis, &
ex eorum tandem confessione probari po
tuit: vt quod confitentur ipsi, & alijs astru
unt, ipsi credere nolunt? Sciebant ex pro- Gene.49
phetia Iacob tempus adesse Christi nasci-
turi: puta cum iam ablatum foret sceptrum
de Iuda, cũ tempus item hebdomadarum
à Daniele p̃dictum, foret impletum. Quã- Danie.9
obrem cum omnia iam viderent impleta,
de Christi nascituri tempore non poterãt
dubitare. Ad hæc autem non ignorabant

Mich.5 locum ex Michæa propheta. Quæ omnia tacite hic Euangelista indicat, cum dicit:

Cum natus esset Iesus in Bethlem Iudæ, in diebus Herodis regis, ecce Magi ab oriente venerūt Hierosolymam, dicentes.

Herodes Ascalonita quis fuerit. Hic Herodes alienigena fuit, non de semine Israel, patre scilicet natus Idumæo, matre Arabe, à Romanis, quibus Iudæa facta est tributaria, Iudææ constitutus in regem. Hic alioqui Ascalonita vocatus est: cuius filius Herodes erat Antipas, qui decollauit Ioānem, & Christo in passione in alba veste illusit. Huius tēpore (vt prophetia impleretur Iacob patriarchæ, dicentis: Nō auferetur sceptrum de Iuda, & dux de fœmore eius, donec veniat qui mittendus est: & ipse erit expectatio gentium) debuit nasci Christus. Debuit etiam nasci in Bethleem Iudæ, quomodo Michæas ante prophetauerat. Vbi Iesu domino nostro nato, impleta quoq; alia est prophetia. Nam Iacob fratrem suum Esau in Mesopotamiam fugiens, & in eodem loco dormiens, q dicebatur Bethel, vidit per somnium scalam positam, cuius summitas pertingebat ad cœlum, angelosq; ascēdentes & descendentes per eam. Quamobrem dixit: Quam terribilis est locus iste. Non est hic aliud, nisi domus Dei, & porta cœli. Reuera Christo ibidem nato, erat ibidem domus Dei. Corpus nanque eius de virgine sumptum, domus est Dei. Porta autem est & cœli, per quam intramus in cœlestem hęreditatem, idem Christus. Hęc porta primo hoc in loco nobis manifestatur. Siquidem hic Magi primi sunt ex gentibus, qui ad hanc domum accedunt. Vide autem quanta sit Magorum deuotio. Mox vbi ex stella, quę illis apparuit, regem didicerūt natum, nullam facientes moram, adueniunt, vt suo aduentu, & gētilium futuram ad Christum deuotionem præsignarent, & impietatem confutarent Iudæorum. Illi enim exvltabant propter natiuitatem Christi, hi dolebant. Sequitur enim paulo post omnē Hierosolymam cū Herode ex Magorum aduentu & rei nouitate turbatam. Illi, inquam, regem quærebant alienum, hi spernebant suum. Illi rogabant vt ostēderetur, hi quidem indicauerunt locū, vbi esset inueniendus: sed nemo Iudæorum vel ex curiositate mouebatur, vt cum Magis ad quærendum, ad contemplandumq; regem suum se fatigaret.

Marginalia (left): Herodes Antipas qs fuerit. Matt.14 Marc.6 matth.27 Lucæ 23 Gene.49 — Mich.5 — Gene.28 — D Deuotio Magorum quanta fuerit.

Vbi est qui natus est rex Iudæorum?

Quid facitis o Magi, quid facitis? Cur sic loquimini in terra aliena? An nescitis in Iudæa nullū alium vocari regē, nisi quem Romanorum potestas constituit? Num ignoratis regem alium ibi adhuc viuētem? Qua temeritate audetis alium nominare regem, cum sciatis iustitiam legis, crudelitatemque tyranni, qui non sinat alium honorari regem, se in potestate regni constituto? Cur periculo tanto vos exponitis? Si regem, inquiunt, timeremus pręsentem ac temporalem, nōn inquireremus futurum ac cœlestem. Sed quid de periculo mortis, cui vos inuoluitis? nonne prudentius fuisset tacuisse? Si periculum timeremus mortis, ad hanc regionem nunquam aduenissemus. Videsne Magorum deuotionem, fidem atq; confidentiam? Nondum viderāt Christum, & parati iam erant mori pro Christo. Nondum Christum nouerant, & parati erant coram crudelissimo rege in illius præiudiciū Christum confiteri, Christum adorare, Christum offerre munera.

Fides Magorum quanta fuerit.

E Qui fuerunt, inquis, hi Magi? Fuerunt, inquit Chrysostomus, sapientes in Perside, quia eo tempore ibi regnabant sapientes. Hi enim, hoc est, eorum maiores audierant Balaam diuinatoris olim prophetiam, seu oraculum, de stella hac loquentis: Orietur stella ex Iacob, & exurget virga de Israel, & pcutiet duces Moab, &c. & erit Idumæa possessio eius. Propter hoc vaticinium, per sapientes successores obseruabatur aduentus, seu apparitio huius stellæ. Verisimile est autem, stellam hanc apparuisse tanta singularitate ab alijs stellis distinctam, vt dubitare non possent, singularem maximi regis cuiuspiam ortum hanc significare. Neque enim de illis stellis erat vna, quæ ab initio fuerunt creatæ, sed ad Christi natiuitatem significandam esse cœpit, & peracto ministerio suo iterum desijt. Hanc enim vbi viderunt Magi & sapientes in dinoscendis astris periti, intellexerunt hanc regis Iudæorum ortum significare. Per hoc enim puer ille Iesus reges, seu Magos hos illuminabat, per quod erudiri & certiores fieri poterant. In hoc, inquam

Marginalia (right): Magi tres qui & quales fuerīt. Chrysost. — Nume 24 — Stellæ tribꝰ Mag.s apparētis qualitas quæ — Gene.1

inquam, eis loquebatur, eorum opinioni condescendens, in quo intelligebant. Nō enim tam facile credidissent angelo) si forte ad illos fuisset missus) quam crediderunt stellę: Angelorum enim notitia apud illos fuisse minor credenda est, quam stellarum. Siue autem allocutione per stellā, siue illuminatione erga Magos Deus fuerit vsus, nihil refert, cum constet eos de ortu plene informatos noui regis Christi nihil dubitasse. Erant igitur certi Christum regem Iudæorum natum, licet vbi natus foret id nescirent: nisi quod suspicabantur magnum gloriosumq; regem in maxima, nobilissimaq; ciuitate, inter ditissimos, interq; peritissimos (maximi enim faciebāt ipsi sapientiam, cum nemo apud illos nisi sapientissimus regnaret) quærendum, inueniendumq;. Quapropter Hierosolymā primo accedunt, dicentes: Vbi est, qui natus est rex Iudæorum? Vides, quia non interrogant, an natus sit. De hac enim re non ambigunt, sed, Vbi, inquiunt, natus est?

Magi quō de ortu Christi fuerint certificati.

Vidimus enim stellam eius in oriente, & venimus adorare eum.

F Vidimus stellā eius natiuitatis ostensuā, in oriente nos constituti, quam eius esse intelleximus. Deo enim vt dixi, eis inspirante, aut quocunque modo reuelante, didicerunt hanc esse stellam à Balaam vaticinatam: quam mox quoque deuote secuti sunt. Illis itaque Hierosolymam ingressis stella disparuit, quo Christi fieret natiuitas manifestior, & Iudæorū ignauia magis detestanda probaretur. Neq; enim interrogati, & de loco natiuitatis certa indicia scripturarum testimonia proferentes, excusare se de ignorātia poterant, q inquirentibus Christum, locum, vbi inueniret indicabant. Itaq; si voluissent, Dei admonitionē merito intellexissent, Magorum deuotione & exemplo inuitati, qui indicabant Iudæis tempus, ab ijsdem vero sciscitabantur locū natiuitatis Christi: quo citius, q̄d in salutem fiebat omnium, Christū scilicet esse natum euulgaretur. Quod Leo papa luculenter enunciat, dicēs: Ad omnium hominum spectat salutē, quod infantia mediatoris Dei & hominum iam vniuerso declarabatur mundo, cum adhuc exiguo detineretur oppidulo. Quamuis enim Israeliticam gentem, & ipsius gentis vnam familiam delegisset, de qua naturam vniuersæ humanitatis assumeret: noluit tamē intra maternæ habitationis angustias ortus sui latere primordia: sed mox ab omnibus voluit agnosci, qui dignatus est pro oībus nasci. Tribus igitur Magis in regione orientis stella nouæ claritatis apparuit, quæ illustrior cæteris, pulchriorq; syderibus, facile in se intuentium oculos, animosq; conuerteret: vt confestim aduerteretur, non esse ociosum, quod tam insolitum videbatur. Dedit ergo aspicientibus intellectum, qui præstitit signum: & quod fecit intelligi, fecit inquiri, & se inueniendum obtulit requisitus. Ideo absque dissimulatione ingenue Hierosolymis confitentur: Et venimus adorare eū. De longinquis adeo regionibus aduenimus, vt adoremus eum. Vide hic, quomodo puer ad quem festinabant, non modo eos illuminabat, sed etiam, quo nullam metuerēt potestatem, quin libere voluntatem suam confiteri auderent, confortauit.

Num. 24

Leo papa.

1. Tim. 2

Stellę Magorū claritas quāta fuerit.

Audiēs autem Herodes rex turbatus est, & omnis Hierosolyma cum illo.

G Nunquā non grandis potestas timori subiecta est. Erat aūt rex Herodes nō iniuria pauidus, quippe qui timore anxius, nec vnquam securus regnum suū tutabatur. Erat p̄terea execrabilis parricida, multi sanguinis effusi sibi male conscius, qui nec Hircano socero suo regi summo sacerdoti, nec vxori suę Hircani propinquę, nec proprijs ex eadem susceptis filijs pepercit, quos omnes aliosq; multos truculentus carnifex morte damnauit. Premit enim tyrannos quoq; metus, quomodo eorum quidam dixisse fertur: Quem multi timēt, vt multos quoq; ipse timeat necesse est. Verum quam pulchre Herodi hymnus insultat Ecclesiasticus in hęc verba loquens: Hostis Herodes impie, Christum venire quid times? Non eripit mortalia qui regna dat cœlestia. Attende præterea hic peruersam adulationem Iudæorum: quia vt refert Euangelista, turbata est om̄is Hierosolyma cum illo. Vt quid enim turbantur propter natum sibi regem? fortasse respondet quispiam: Timebant (quoniam de Christo futuro, & iam, vt ferebatur, nato carnaliter sentiebant) ne duobus regibus inter se decertantibus, ipsi perturbationibus inuolu-

Herodis crudelitas quāta fuerit.

Timoris Iudæorū causa quę fuerit.

uerentur. Timebant sane. At quæ est hæc ignauia, temporalem & malam inter peccandum pacem adeo præferre, vt malint impio Herodi subijci, quam à rege cœlitus veniente, cœlitusq; misso & nunciato, gubernari? Figurabatur quoq; in hac Herodis ciuitatisq; propter Magorum Christum quærentium aduentum turbatione, infantumq; cruenta perditione, turbatio futura Iudæorum, quando post Christi ascensionem apostolis prædicantibus, gentibusq; Christi Euangelium suscipiētibus Hierusalem, vniuersumq; Iudaicū regnū turbabatur atque tumultuabatur, quoniam apostolorum prædicationem extermi nare, Christiq; nomen conabantur persequēdo, fugando, occidendoque sanctos Dei prædicatores extinguere.

Turbatio hęc Iudęorum & Herodis qđ figurarit.

Acto. 5

Et conuocans oēs principes sacerdotum, & scribas populi, sciscitabatur ab eis, vbi Christus nasceretur. At illi dixerūt ei: In Bethleē Iudæ. Sic eñ scriptū est p Prophetam: Et tu Bethleem terra Iuda, nequaquā minima es in principibus Iuda. Ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Israel.

Mich. 5

H Quando Herodem audimus ꝑpter Christi natiuitatem turbatū, nō potest ex pietate euenire, q̄d tam studiose de Christo nascituro interrogat. Audiuit enim ex Magis natum regē Christum: ideo vult scire ex sacerdotibus summis & scribis, quorū erat regere, docereque populum, & explanare legem, vbi Christus nasceretur. Quæ, inquis, Herodi erat notitia de Christo? Intellexit eñ Magorum interrogationem, non de quouis rege, sed de maximo ac summo rege Christo, quem Iudæi expectabant. (Licet in hoc errabant, q̄d temporali potestate & in gloriosa maiestate illū regnaturꝫ putabant.) Dicendum: Herodē proselytū fuisse Iudæorū, id est, ad Iudaismū cōuersum, sed imperfecte in lege institutū (q̄d actus eius & vita testant) ideo audierat Messiā venturum, quē suspicat hunc esse regem natū, quem Magi quærebant. Cupit igitur, vbi ille sit nasciturus, vbi ve expectandus, discere ex sacerdotibus & peritis in lege. Respondent illi quomodo legerunt in Michæa scriptum. Quid de scripturis tu intertogas Herodes? Si scripturis credis, cur iam acuis gladiū in puerum, meditans, illū quō ꝑossis perdere? Num poterit homo corrigere ne fiat, quod Deus, vt fieret, ordinauit & prędixit? Quod si scripturis non credis, quid de his, si iuxta mentem tuam vaniloquæ sunt, interrogas? Respondens Chrysostomus, Credebat, inqt, Herodes in malo, in bono non credebat: quoniam quidem quod inde nasciturus foret Christus, vt scripturæ dicebant, credebat: quoniam aūt aduersus illū agere nō poterat, quē Deus mittebat, non credebat: qa non suo consilio gubernabatur, sed vinculo diaboli trahebatur ligatus. Sic sunt omnes homines peccatores: in qbus diabolus operatur: credunt scripturis: & non credunt: quia hoc ipsum quod credunt: pfecte credere nō permittuntur. Siquidem oēs q Christiani sumus, & legimus & scimus, qa mundus consummandus est, & quia morituri sumus: & hoc ipsum tamen perfecte non credimus. Si eñ perfecte crederemus, sic viueremus, quasi post modicum transituri de hoc mundo, non quasi in æternum mansuri.

Herodē fuisse proselytū Iudęorum.

Chrysost.

Scripturis q̄modo credāt & quō nō credant peccatōres.

Tūc Herodes clam vocatis Magis, diligenter ab eis didicit tēpus stellæ, quæ apparuit eis. Et mittens illos in Bethleē, dixit: Ite & interrogate diligenter de puero. Et cum inueneritis, renunciate mihi, vt & ego veniens adorem eum.

Duplici modo credibile audierat Herodes à sacerdotibus responsum. Primo, quia à sacerdotibus fuit dictum: deinde quia exemplo prophetico fuit comprobatum. Non tamen ad deuotionem flectitur nasciturí regis, sed ad malitiam interfectionis eius per dolum. Malus enim homo, q̄ Dei sunt intelligere potest, quæ Dei sunt autem agere non potest. Quapropter vide, quam insidiose ad se vocat Magos Herodes, nihil mali suspicantes. Explorat tempus, hoc est, diem apparitionis stellæ. Deinde diligentem inquisitionem de puero mandat. Tertio, renunciari sibi rem postulat, puta puerumne, ac vbi inuenerint. Quarto, quo dolus non sentiatur, adorare puerꝫ se fingit, ac muneribus honorare, quem tamen gladio parabat occidere. De I

Herodis insidiæ quæ in Christū puerū.

quo

Leo papa. quo elegãter sanctus Leo papa disserit, dicens: Audiens Herodes rex, Iudæorũ principem natum successorem suspicatus, expauit, & molitus necem salutis autori falsum spopondit obsequiũ. Quàm felix foret, si Magorũ imitaretur fidem, & conuerteret ad religionem q̃d disponebat ad fraudẽ. O cæca stultæ æmulationis impietas, q̃ perturbandum putas tuo furore diuinum cõsiliũ. Dominus mundi tẽporale nõ quærit regnum, qui præstat æternum. Quid incõmutabilem dispositarum rerũ ordinẽ vertere, & aliorũ facinus præoccupare disponis? Mors Christi non est tẽporis tui. Ante condendum est Euangelium, ante p̃dicandum est Dei regnum, ante sanitates donandæ, ante sunt facienda miracula. Cur Herodes q̃d alieni est operis, tui vis esse criminis: & non habiturus effectum sceleris, in solum te reatum præcipitas malæ volũtatis? Nihil hac molitione proficis, nihil p̃agis. Qui voluntate natus est, arbitrij sui potestate morietur. Renunciate, inquit, mihi, vt & ego veniens adorem eum. Videte

Psal. 27 serpentinam vocem. Ex illorum enim erat numero vnus, qui loquuntur pacem cum proximo suo, mala aũt in cordibus eorũ. Simulat se adorare velle, quẽ necare decre-

Bernardus uit. Quam misera aũt (ait Bernardus) est ciuitas aut congregatio, in qua regnat Herodes, quoniã Herodianæ sine dubio particeps erit malitiæ, & ad nouæ salutis ortũ Herodiana mouebitur turbatione. Nam

Herodiana malitia & Babylonica crudelitas mystice; quę Herodiana malitia & Babylonica crudelitas est, nascentem velle extinguere religionem, & allidere paruulos Israelis. Si quid enĩ ad salutem pertinẽs, si quid religionis oritur, quicunq; resistit, quicũq; repugnat,

Exod. 1 plane cum Aegyptijs paruulos Israelitici germinis necare conatur: imo cum Herode nascentem persequitur saluatorem.

Qui quũ audissent regẽ, abierunt. Et ecce stella, quam viderant in Oriente antecedebat eos, vsque dum veniens, staret supra vbi erat puer.

K Viderat magnã Magorũ deuotionẽ Herodes erga Christum: nec sperabat eos blanditijs, nec minis, sed nec auro posse corrumpi, vt in nati pueri necẽ consentirent. Quia igitur aliud non potuit, deuotionem ipse quoque simulabat, & reges innocentes abire dimisit. Vide autem & ab initio quanta sit pietas, quanta deuotio Magorũ, quanta fides gentium. Vna stella eos per alienas terras, vt in Christum crederent, permouit: Iudæos vt crederent, nec sol iustitiæ Christus ipse mouere potuit. Pietas deuotio fide[s] Magorũ quanta. Stella, inquit, antecedebat eos, puta Magos ab Hierusalem recedẽtes. Hæc erat stella quã in oriente viderant, & quæ eos ducatu suo in Hierosolymam duxerat: q̃ deni que non longe ab Hierusalem se, q̃ Magi interrogare cogerentur, subduxerat. Hæc euntibus versus Bethleem Magis iterum præcedens sociata est, donec staret supra locũ, vbi puer erat. Quia enĩ loquendo nõ poterat, stãdo Christum locumque eius indicabat. Noli autem mirari, quod stella seruit Magis Christum quærentibus: mirare potius quod non vna stella tantum, sed omnia etiam elementa tibi seruiunt delinquenti, Deiq; inimico.

Videntes autem stellam, gauisi sunt gaudio magno valde.

Multum ex stellæ ducatu, quem se amisisse putabant, exhilarati sunt Magi. Videbant enim se haudquaq̃ deceptos, p̃sertim cum etiã testimonia sacerdotũ & scripturæ interim accessissent: vnde ad inueniendum regem, quem quærebant Christum, certiores redderentur. Videtis quam sapientes fuerunt hi tres viri. Nihil numinis tribuerunt stellæ: puerũ vt Deum adoraturi quærebãt. Stãt iuxta domũ, parãt munera: nec scandalizãtur de neglecto tanti regis apparatu. Nullã enĩ ibi curiam, non altum palatium, non ædes regales, nullos ministros, nec signum aliquod temporalis maiestatis offendunt. Sapientia magorũ quanta

Et intrãtes domũ inuenerunt puerum cũ Maria matre eius: & procidentes adorauerunt eum.

L Mirũ fuit deuotionẽ tantorũ virorũ nõ perijsse, cũ regẽ q̃rerẽt, inuenirẽtq; nullo schemate regio insignitum, non viderunt purpuram aut regium aliquid, sed mirabilem inopiam & pauptatẽ. Viderũt domum vilem, & animalibus magis q̃ hominibus ad inhabitandum idoneam. Viderunt matrẽ eius, vix, vt Chrysostomus ait, tunicã vnã habentẽ, non ad ornamẽtum corporis, sed ad tegimẽ nuditatis. Viderũt puerum vilibus pannis inuolutũ, & sordidiori Chrysost.

diori in præsepio positũ. Quamuis credẽdum potius sit, hac hora in gremio matris sedisse, atq; hospites tam deuotos blando atque amicabili contuitu oculorum benigne recepisse. Vide aũt quantæ fuerit reuerentiæ, ante puerum inopem mox procidere, & vt Deum adoraret.

Infans Christ⁹ q̃ modo Magos exceperis

Et aptis thesauris suis, obtulerũt ei munera, aurũ, thus & myrrham. Et respõso accepto in somnis, ne redirent ad Herodem, per aliam viã reuersi sunt in regionem suam.

Nunq̃ satis Magorum horum laudari potest deuotio. Siquidem non satis illis erat adorasse, sed etiam muneribus oblatis sese profitebantur, obtabantq; feruentissimo desiderio, puero huic vero regi ac Messiæ Iudæorum esse subiectos. Offerebãt munera, quibus iuxta mysticam significationem, puerum hunc agnoscebant Deũ, agnoscebant regem, agnoscebant mortalem. Oblatis aũt muneribus, commendatisq; animabus tuis (neq; em̃ dubiũ est, hac præcipue hora summa exultatione, alacritateq; spirituali perunctos, sentiẽtes in puero hoc q̃d lingua non possent explicare, nec corde comprehendere) moniti sunt in somnis responso accepto, quippe qui solliciti fuerant, inter se consultantes, an ad Herodem sibi foret redeundũ, nõnihil sinistri suspicantes. Moniti igitur ne redirent, per aliam viam reuersi sunt in regionem suam. Et nobis à regione similitudinis, ab innocentia, ab originali iustitia, qua olim excidimus, hallucinamurq; opus est redire in regionem nostram vtputa, cœlestem patriam, per aliã viã, quam per illam per quam excidimus, præstante domino nostro Iesu Christo, qui est benedictus in secula, Amen.

Munera Magorũ tria mystice quid.

SERMO IN EODEM Festo. De Magorum deuotione, studio ac muneribus.

M

ENtrantes domũ, inuenerũt puerũ cũ Maria matre eius: & procidẽtes, adorauerũt eũ. Et aptis thesauris suis obtulerũt ei munera, aurũ thus & myrrhã. Matth. II. Memoriam apparitiõis dominicæ hodie agimus filij Charissimi, quã puer Iesus, & adhuc infans seipsum gentibus, hoc est, primitijs gentium se exhibuit. Itaque hos Magos Christum quærentes, ex Aethiopia aut Perside venisse multi volunt, quos tam lõgo itinere breui potuit tempore adducere puer Iesus. Fuisse autem horum aduentus occasionem Chrysostomus hanc ita narrat, dicens: Legi Magos istos ex libris Balaam diuinatoris appariturae huius stellæ scientiam accepisse: cuius diuinatio posita est in veteri testamento: Orietur stella ex Iacob, & exurget homo de Israel, & dominabitur omnium gentium. Audiui aliquos, inquit, iterum Chrysostomus, referentes de quadam scriptura, & si non certa, non tamen destruente fidem, sed potius delectante, quoniam erat quædam gens sita in ipso principio ipsius Orientis iuxta Oceanum, apud quos ferebatur quædam scriptura inscripta nomine Seth, de apparitura hac stella & muneribus ei huiusmodi offerendis, quæ per generationes studiosorum hominum patribus referentibus filijs suis habebatur deducta. Itaq; elegerunt seipsos duodecim, quidam ex ipsis studiosiores & amatores mysteriorum cœlestium: & posuerunt seipsos ad expectationem stellæ eiusdem. Et si quis moriebatur ex eis, filius eius aut aliquis propinquorum qui eiusdem voluntatis inueniebatur, in loco constituebatur defuncti. Dicebantur autem Magi in lingua eorum, quia in silentio & voce tacita Deum glorificabant. Hi ergo per singulos annos post messem trituratoriam ascendebant in montẽ aliquẽ positũ ibi, qui vocabatur lingua eorũ mõs Victorialis, habẽs in se quãdam speluncã in saxo, fontibus & electis arboribus amœnissimam: quem ascendentes & lauantes se, offerebant, & laudabant in silentio Deum tribus diebus. Et sic per singulas faciebãt generationes, expectantes semper ne forte in generatione sua stella illa beatitudinis oriretur, donec apparuit eis, descendẽs super montem illum Victorialem, habens in se formam quasi pueri paruuli, & super se similitudinem crucis. Et locuta est eis, docuitque eos, & p̃cepit eis vt proficiscerentur in Iudeã. Proficiscentibus aũt eis per biennium præcedebat stella, & neq; esca, neq; potus defecit in peris eorum. Cætera autem quæ gesta referuntur ab eis in Euangelio compendiose posita sunt. Tamen

Magorũ patria q̃ fuerit

Chrysost.

Num. 24

Chrysost.

Magi vnde dicti sint

Mons Victorialis q̃s fuerit

N

Causa profectiõis Magorũ in Iudeam q̃ fuerit.

men cum reuersi fuissent, manserunt colentes & glorificantes Deum studiosius magis quàm primum, & prædicarunt oĩbus in genere suo, & multos erudierunt. Deniq; cum post resurrectionem domini Thomas isset in prouinciam illam, adiuncti sunt ei, & baptizati ab eo facti sunt adiutores prædicationis illius. Hæc omnia Chrysostomus. Quæ ideo recensere volui, quia manifestum est, absq; ratione grãdiq; causa non accidisse, vt tres reges ex tã longinqua venirent terra, nisi diuina eos virtus pmouisset ad assumendam tam longam, difficilemque peregrinationem, ad pericula viarum sustinenda, ad quærendum ignotum regem adhuc puerum, ad adorandum infantem tanquã Deum cœlo, mundoq; imperantem. Quod autẽ nihil eos nisi fides & deuotio permouerit, inde perspicuum est, quia mox vbi adorauerant, vbi munera obtulerant, ad propria reuertuntur, nihil eiusmodi expectantes quod in curijs terrenorum solet regũ exhiberi, puta conuiuari, ad tempus commorari, gloriam exhibere, & etiam iactare. Nihil horum, inquam, hic fuit, sed oblatis muneribus, mox redierunt. Sola fides & hæc magna valde, eos adduxit, sola reduxit. Quapropter Bernardus deuotissimus in horum fide delectatus, Cui, ingt, comparabimus, aut cui similes æstimabimus viros istos? Si latronis fidem, si Centurionis confessionem, considero, in eo superexcellere videntur isti, quod tunc miracula multa fecerat, iam tunc à multis prædicatus fuerat, à multis adoratus. Attamẽ consideremus quid & illi dixerint. Clamabat latro de cruce: Domine memento mei dum veneris in regnum tuũ. Ergo ne per supplicium ille vadit in regnum? Quis indicauit tibi, quia oportebat pati Christũ, & sic intrare in gloriam suam? Tu quoque Centurio eum vnde nosti? Videns quod sic clamans expirasset: Vere, inquit, hic homo filius Dei erat. Mira res, & omnium admiratione digna. Propterea rogo vos, intuemini & videte, quàm occulta sit fides, quam Linceos habeat oculos diligentius considerate. Cognoscit Dei filium lactentem, cognoscit in ligno pendentem, cognoscit morientem. Siquidẽ latro in patibulo. Magi in stabulo cognoscũt. Quicquid illi sermonibus, hoc isti muneribus confitentur. Latro regẽ, Centurio Dei filium, simul & hominẽ pronunciat. Et hæc tria ipsoꝝ Magoꝝ munera indicãt.

Magos sancto Thomæ apostolo auxilio fuisse in prædicatione fidei, ac ab eo baptisma suscepisse.

Bernard⁹

Lucæ 23

Lucæ 23

Lucæ 19

Fides quã linceos habeat oculos

Ibidem

Obseruemus hic quatuor studia Magoꝝ. Primũ est, q̃d studiose pscrutati fuerunt Christi ortum, vigilãtes q̃tannis, ne præteriret eos stella hæc, quam orituram credebãt. Vide iam si tanta in nobis sit deuotio fidelibus, quanta fuerit olim in gentibus, vt adeo simus studiosi ad pcipiendã Christi stellam seu Christum, hoc est, ad inquirendum eius beneplacitum. Fuit autem Magorum studium huiusmodi, vt digni essent qui inuenirent. Siquidem scrutabantur inuestigando, vigilando, orando. Inuestigabant oracula suorum prophetarũ licet paganorum, orabant vt inuenire discereque possent stellam. Vigilabant donec viderent. Hoc modo inuestigare & ex scripturis discere nos decet voluntatem Dei. Decet ptérea ad fores nos sapientiæ vigilare q̃tidie: deinde vigilare nos oportet in oratiõibus. Secundũ Magorũ fuit studiũ, q̃d q̃sierunt Christũ: & hoc trifariã q̃q; fecerunt. Siquidem quæsierũt eum fortiter, nullis laboribus nec itineris diuturnitate deterriti. Quæsierunt sapienter, quia astutia Herodis non sunt decepti. Quæsierunt dulciter, quia Herodes tantam in eis fidem deuotionemq; ad Christum inueniens, nequaquam audebat eos promissionibus vt corrumperet, tentare. Heu quam pauci hodie sunt fidelium, qui Deum quærant dulciter, vt nullis concupiscentijs tentationibusve ab integritate abducantur: cum vnusquisq;, vt Iacobus ait, à concupiscentia sua tentetur, abstractus & illectus. Tertiũ Magoꝝ fuit studium, quod syderis ductu præcedentis, vbi tandem Christum inuenerunt, procidentes ante eundẽ ipsum adorauerũt. Sic enĩ narrat Euangelista: Et intrãtes domũ, inuenerunt puerũ cũ Maria matre eius: & procidentes adorauerunt eũ. Sup quo verbo sic exclamat deuotissimus Bernardus: Vnde hoc vobis o alienigenę? Neq; enĩ tãtam inuenimus fidem in Israel. Sic vos nõ offendit vilis habitatio stabuli, nõ paupes cunę pſepij? Nõ vos paupis matris psentia, non lactentis infantia scandalizat? Quid facitis o Magi, q̃d facitis? Lactentẽ puerũ adoratis, in tugurio vili, in vilibus pãnis? Ergo ne Deus est iste? Deus certe in templo sancto suo, Deus in cœlo sedes eius: & vos q̃ritis eum in stabulo, in matris gremio?

O

Tria Magorũ studia cõsideranda quæ sunt.

Deuotio Magorũ quanta

Prou. 8

1. Pet. 4

Quæsitus vti fuerit Christus à Magis trifariam.

Iacob. 1

P

Matt. 2

Bernard⁹

Matt. 8

Psal. 10

mio? Quartum Magorum erat studiũ, quod non solum procedentes adorauerũt Christum infantem, sed eidem etiam obtulerunt munera, illum honorantes atque cultum ei exhibentes. Quadruplex autẽ est munus q̃d Magi dño obtulerunt. Primo, est munus à corde, qa in eũ tã crediderunt, q̃ eundem dilexerunt. Quid aũt Deo offerre potuissent charius, q̃ corda sua, qui bus se totos tradiderunt Christo, diligentes eũ? Secundo, est munus à lingua seu ab ore, q̃d est laus Christi, vt scriptũ est: Sacrificiũ laudis honorificabit me. Deũ eñ verũ cõfessi sunt. Tertio, est munus à manu: & hoc modo obtulerunt Magi dño, aurũ thus & myrrhã. De hac offerendi ratione exclamat beatissimus Bernardus dicens: Quid facitis Magi, q̃d au℞ offertis? Ergo rex est ipse? Et vbi aula regia, vbi thronus, vbi curiæ regalis frequentia? Nunquid aula est stabulum, thronus præsepium, curiæ frequentia Ioseph & Maria? Quomodo ita insipientes facti sunt viri sapientes, vt adorent paruulum despicabilem tam sua ætate, quam paupertate suorum? Nõne timendum erat fratres, quod scandalizarẽtur viri isti, & illusos se crederent, cum tã indigna viderent? A regia ciuitate, vbi regẽ quærendum coniectabantur, ad Bethleem villam paruulam diriguntur. Ingrediuntur stabulum, inueniunt inuolutum pãnis infantulum. Non illis sordet stabulũ, non pannis offenduntur, nõ scandalizantur lactantis infantia. Procidunt, venerantur vt regem, adorant vt Deum. Sed profecto qui illos abduxit, ipse & instruxit: & qui per stellam foris admonuit ipse in occulto cordis edocuit. Quarto, est munus ab obsequio. Hoc obtulerunt Magi, & quãdo longo illo itinere fatigati sunt, ad puerum venientes, & quando procidentes adorauerunt eum. Quid enim aliud fuit ante Christum procedere, quàm se totum in eius obsequium obedientiamque tradere? Magi igitur ante dominum procidetunt, quia seipsos in eius obsequium atq; seruitium totos expenderunt. Restat nunc vt nos quoq; ad Christum ambulemus, Christum adoremus, Christoq; offeramus munera. Esaias olim de gentibus Deo loquens, dicebat: Ambulabunt gentes in lumine tuo, & reges in splendore ortus tui. Ambulemus nos in lumine Dei, ductu scilicet gratiæ eius, quæ nobis est lumen ad dirigendos gressus nostros in semitis mandatorum Dei. Ad ambulandum autem ad cœlestem illum paradisum, quatuor lumina sunt nobis necessaria, quæ veluti quatuor nos candelæ præcedãt. Prouidit igitur nobis benignissimus dominus de quadruplici lumine habitantibus in tenebris, & in regiõe vmbrę mortis. Est eñ lumen naturæ, lumen doctrinæ, lumen exemplare, & lumen gratiæ seu illustrationis diuinæ. De primo lumine est illud Psalmi: Signatum est super nos lumen vultus tui domine. Omnibus nobis hoc lumen rationis naturaliter inditũ est, vt cognoscamus bonum & malum, honestum & inhonestum, quod decet & q̃d dedecet. Possumus hoc lumen sequentes (tametsi illud nobis haud quaquam sufficiat ad salutem) nos disponere aut parare ad lumen diuinæ gratiæ suscipiendũ, puta, vt in nobis non inueniatur obex gratiæ. Siquidem ethnicus aut paganus si dãnatur, non nisi iuste damnatur, propterea q̃d lumine hoc naturæ nõ fuit recte vsus. Si enim recte vteretur, & ad Deum (quem lumine potest rationis agnoscere) se conuerteret, non posset fieri, quin per media illuminaretur à Deo, & ad salutem perueniret. Aliud est lumen doctrinæ siue eruditionis, vt quod lucet in scriptura, quomodo Psalmus dicit: Lucerna pedibus meis verbum tuũ, & lumen semitis meis. Et iterum: Declaratio sermonum tuorum illuminat, & intellectũ dat paruulis. Tertium est lumen exẽpli, vbi quis opere docet quid fugiendum, quid amplectendum ve sit. Et hoc lumẽ efficax qdem est, sed nõ sufficit absq; lumine gratiæ. Quartum igitur lumen diuinæ est gratiæ necessariũ. Hoc lumen in homine tanto radiat clarius, quanto fuerit hominis cor purius. Quàm multi enim sunt qui docti prædicare sciunt, & dare consilia aliis: sibi ipsis tñ nihil consulere nouerunt, sed ambulãt in tenebris, nec sciunt quo vadant. Vides sæpenumero doctos multos sed indeuotos, cũ ediuerso offendas simplices, illiteratos, sapientissimos ac spiritu deuotos. Quare? quia lumen gratię sua negligentia aut nõ habent, aut minus habent. Quapropter omnes quantum sufficeret, sumus rationis capaces: videmus quoq; exempla bona: ꝑterea sumus instituti salutari doctrina, & tamen hæc omnia, quia ad Deum non conuerti-

Marginalia (left): Munus q̃druplex Christo oblatum à Magis — Munus à lingua. Psal. 49 — Munus à manu q̃d. — Bernard⁹ — Mun⁹ ab obsequio — Procidere ante christũ infantẽ qd fuerit — Q — Esaiæ 60 — Ambulare in lumine Dei qd sit

Marginalia (right): Psal. 118 — Lumina q̃tuor hoi necessaria quæ — Psalm. 4 — Lumẽ naturale homini inditũ qd efficiat — Ethnici & pagani cur iuste damnẽtur — Lumen doctrinæ q̃ sit necessariũ homini. — Psal. 118 — Ibidem — Lumen exempli qd nam sit — R — Lumen diuinæ gratiæ q̃ sit necessariũ homini. — Ioan. 12 — Doctiores cur sint cõmuniter minus deuoti ac illuminati Dei gratia.

uertimus, nec applicamus, grauiter delinquimus, nos ipsos negligentes. Omnibus enim his q̃ diu vtimur ad luminis superni, hoc est, ad gratiæ extinctionẽ, non potest nobis inesse salus. Quid, inqs, faciã, vt diuino illustrer lumine? Deponere omnia peccata p confessionẽ, animumq; posthac delinquendi nullo vnquam tempore admittere, peccãdi occasiones fugere, ob nullius hominis amorem, ob nullius cõmodi, nulliusve rei desiderium aut fauorem à Dei voluntate declinare. Nisi hoc, abstinendi scilicet à peccato, declinandi peccatorum occasiones, tam propositum q̃ studium in te firmum sit ac cõstans, vana est correctioris vitæ quæuis promissio. Non adeo grauius & laboriosa est res bonæ voluntati vitam malam deserere, & ad meliora se mutare. Adsit bona voluntas, & sentiuntur cuncta leuia, Age tantũ vt velis, & vere velis te ad meliora conuertere. Verum audio vestrum quosdam dicentes. Voluntatem habeo bonam, instituo propositum sanctum, & dum ab aliis sequestratus sum, vtcunq; recte me habeo. At vbi inter homines viuere cogor, cogor quoq; acquiescere aliis, meq;, nisi malim offendere, aut derideri atq; contemni, præsentibus cõmunem conformemq; reddere. Itaq; quãuis bona mihi sit voluntas, impedior. Si enim nõ acquiesco amicis, male audio. Quid dicis? Quos habes amicos, qbus placere magis appetis, quàm Deo? An pluris facies hominis amicitiam, q̃ Dei? Nunquid, ne male audias ab homine, offendas Deũ? Nũqd vtilior tibi est amicitia hominis, q Dei? aut potuis deseres Deum illo contempto, ne contristes hominem Deo dilecto? Nimis stulte loqueris. Quæ tu cognoscis Deo placita, virtuosa, saluti tuæ necessaria, propter hominem deseres? Quæ Deum offendunt quæ tibi noxia sunt, quæ dedecẽt, propter hominis fauorem, & ad Dei iniuriam facies? Si te rogaret amicus, vt tibi eruas oculum, num facies? Si vt pecces, animæq; tuę vulnus infligas homo inuitat, nunquid ne illũ contristes, acquiesces? Stulta hęc est excusatio: propter homines, & ne deridearis aut male audias, cogi ad peccandũ. Audi quid apostoli fecerunt. Ibant aũt, inquit Lucas, gaudentes à conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Exulta & gaude tu quoq; si propter virtutem continentiæ, si propter temperantiam sobrius & castus viuis, & si propter quamuis virtutem aliam, vt placeas Deo, aut ne offendas Deum, aliquid agis aut caues, propter quod sperneris, aut propter quod male audis, exulta & gaude, quia pro Christo & pro virtute hoc pateris. Qui enim propter iustitiã patiuntur, beati. Et quis tibi nocebit, si boni ęmulator fueris? Grauate fers si despiceris. Audi consilium. Despice teipsum primus, nec te dignum iudices, qui hominum habeas fauorem. Hominum gratiam contemne, ne Dei gratia priueris. Nihil tua interfit quid de te homines loquantur, modo Deo placeas. Quid animæ tuæ conferat aut noxium sit attende: & quid de te homines cogitent aut loquantur, contemne. Vecordia est duntaxat tua, qui voluntate inconstans es, qui parui facis Dei gratiam & amicitiam. Ideo leuiter transgrederis: cedis vno verbo. Et quia homines mollem, inconstantem leuemque te cognoscunt, quem, vbi in animo etiam boni aliquid habueris, sciunt ad verba hominum mutabilem, ideo magis inconstantem reddunt, nec propositi tui te esse sinunt tenacẽ. Cęterum, propone & constans serua tuum propositum, puta non vorare, non inebriari, non compotare, nigil impudicũ agere aut loqui, non choreis aut spectaculis interesse: quis quæso te inuitum ab hoc proposito abstrahet? Si tentaris ab homine vt à proposito sancto tuo recedas, noli vacillare tu, sed pertinax etiam, bis terve omnes qui offendi volũt, offende: & quã totius illorũ blãditiis aut minus etiã nõ acqescas, vt tandẽ nemo molestus tibi sit, nemo non laudet etiam te. Habet enim etiã apud inimicos semper tam virtus, q̃ veritas laudem. Nam ab omnino reprobis quid timendum est? Profecto prorsus nihil. His nãq; si acquieueris, perdẽt te: si nõ acquieueris, detestabuntur te. Verum hoc nõ ad ignominiam tibi cedet, sed ad laudẽ. Quid enim illi digne laudẽt aut vituperant? Cęci sunt, & iudicio carent. Contra illorũ odia Christus te consolatur, dicẽs: Beati eritis cum vos oderint homines, & psecuti vos fuerint, & eiecerint nomen vestrum tanq̃ malum, propter filium hominis. Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlo. Itemq;: Nolite mirari, qa odit vos mundus. Si de mũdo essetis, mũdus quod suũ erat in vobis diligeret. Sed

Lumine diuino illustrari volẽti qd sit faciendum.

Voluntas bona melioris vitæ q pbet.

S

Acto. 5

Matt. 5
1. Pet. 3

Iudicia hoim q̃ nihili sint facienda vt Deo obediatur.

Propositũ bonũ q̃ sit mordicus tenendũ.

Reprobi hoies q̃ nõ sint timendi.

Matt. 5

1. Ioan. 3
Ioan. 15

De mūdo q̄nam esse dicantur. quia de mundo non estis, ideo odit vos mundus. Quis est de mundo? Profecto q terrena sapit, qui secundum carnem viuit, qui non obedit spiritui Dei. Hi sunt mundus. Hi sunt à q̄bus omnes, qui pie volunt viuere in Christo, persecutionem patiētur. 2.Tim.3 Itaq; si hominibus huiusmodi placere vis, non poteris placere Deo. Gal.1 Si etiam huiusmodi placeres, id est, placere affectares, Christi seruus non esses. Hæc prima cō conuersionis tentatio est, odia ac hominum contemptum in Dei seruitio pati. Tentatio prima cō uersionis q̄nam sit. Veruntamen noli tu ad modum harundinis vento agitari. matt.11 Constans perseuera in tuo bono proposito, præsertim, cui sacra consentit scriptura, & maioris tui aut Ecclesiæ autoritas: quid vero de te loquantur sentiantve homines, contemne. Postremo vt vnde digressus sum, redeam, cū sanctis Magis Christum quære, Christum inueni, ante Christum procide, Christum adora, Christo offer munera, aurum charitatis, thus deuotionis, & myrrham abnegationis, ac mortificationis. Quod nobis omnibus largiatur mellifluus amabilissimusque puer dominus Iesus Christus, in secula benedictus, Amen.

IN FESTO SANCTI MAGNIQVE ANTONII Abbatis ac confessoris. Lectio loco Epistolæ, ex libro Sapie. Ca. X.

XII
Iustum deduxit dominus per vias rectas, & ostendit illi regnum Dei, & dedit illi scientiam sanctorum. Honestauit illum in laboribus, & cōpleuit labores illius. In fraude circumuenientium illum affuit, & honestum fecit illū. Custodiuit illū ab inimicis, & a seductoribus tutauit illum: & certamen forte dedit illi, vt vinceret, & sciret quoniam omnium potentior est sapientia. Hoc venditum iustum non dereliquit, sed a peccatoribus liberauit eum: descenditque cum illo in foueam, & in vinculis non dereliquit illum, donec afferet illi sceptrum regni, & potentiam aduersus eos qui eum deprimebant: & mendaces ostendit, qui maculauerunt illum, & dedit illi claritatem æternam.

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

A
Tot nobis eximiæ sanctitatis proponunt exempla, tot incentiua virtutum, vt durissimus quisq; possit corde compungi, & excussio frigidi ac mundo huic dediti pectoris sui torpore, inflāmari fortiter ad quærendum, colendum & amandum Deū. Quod si obrepat pusillanimitas tanq̄ ardua res sit seruire Deo, tamen animari potest exemplis hominum mortalium, quorum certe eadē nobiscū secundū carnē cōditionis ratio, eadē infirmitas fuit, q nihilominus diuina freti ope in tantā excreuere sanitatē, vt nemo satis mirari queat. Si illi potuerunt, nos itidem nō poterimus? Si illis deus auxilio fuit, vt possent, nobis etiam nō erit? Aut forte illi dormiēdo & otiādo suas sunt adepti virtutes, & Deus illis stertētibus suā impertijt gratiam? Imo vero bonus d̄ns, qui nihil sic optat, quam nos sublimes in gratia & gloria efficere, dabit nobis propensissima liberalitate quicquid adminiculo nobis esse queat, ad apprehendēdam iustitiam: sed conatus noster adsit oportet, vt quæramus, petamus, pulsemus. Ad hoc incitamur exēplo beatissimi Christi confessoris, cuius nunc festū colimus, Luce 11 cuiq̄ aptissime accōmodari possunt verba Lectionis hodiernæ Epistolæ desumptæ ex libro Sapientię, quibus dicit: Iustum deduxit dominus, tum continua suæ gratiæ aspiratione, tum angelica inspiratione, tū Viæ rectæ quænam dicantur. etiam scripturæ diuinæ institutione multiplici, per vias rectas, vias virtutum & iustitiæ: quæ rectæ sunt, quia hominem, recta perducunt ad creatorem, eumque rectum & iustum efficiunt, alienum a vitiorum obliquitate: 1.Cor.8 & ostendit illi, siue per specu-

ſpeculum in ænigmate, ſiue per manifeſtã viſionem, ſiue per crebras & fœlices deguſtationes, regnum Dei, quod eſt patria omnium filiorum Dei, qui modo quotidie in
Matt.5 hoc miſero calamitoſi ſeculi huius exilio
Lucæ 11 ſuſpirant, dicentes patri ſuo cœleſti: Adueniat regnum tuum, quod paraſti nobis à
Matt.25 mundi conſtitutione, vt educti e ſqualore carceris huius videamus faciem tuam, & tibi feliciſſime copulemur. Dedit etiam illi
Scientia ſanctorũ quæ ſit ſcientiam ſanctorum, vt caperet ſcripturæ myſteria, & illuminatis oculis cordis Deũ ac diuina perſpiceret, perſpectaq; amaret. Hoc enim præſtat ſalutaris ſcientia, quam non habent mali, vt mundus & quicquid mundi eſt, id eſt, vitia, voluptates, vanitates magis magiſq; vertantur in nauſeam, & ſummum bonum, id eſt, Deus & quicquid ad illũ pertinet, vt ſunt virtutes, &c. expetatur ac inquiratur. Honeſta-
B uit illum ac celebrẽ fecit, in laboribus pijs,
Matt.20 qui cederent ad honorẽ Dei & ſalutẽ animarum, & compleuit labores illius, atq; ad
Sapien.3 finem perduxit, reddens illis mercedem nũquã defiturã. Bonorũ enĩ glorioſus eſt fru-
2.Theſ.3 ctus. Hæc tamen labor ipſe perpetuus eſt, ſed breuis, vt ſit tolerabilis: merces autem ſempiterna eſt, vt non deficiamus benefacientes, ſed moleſtiam quam parit laboris difficultas, præmij contemplatio mitiget & q tędio laſſeſcimus, ſpe glorię recreemur. Atqui labores impiorum nunq̃ complentur, quia tranſeunt de laboribus ad labores: de laboribus ſcilicet iniqtatis ad labores miſeriæ ſemp duraturæ: q vtinã ꝓ ſua ſalute tertiã laborũ partẽ inſumerent, quã modo pro rebus perituris infatigabiliter impendunt, certe nedum pœnas euaderẽt, ſed etiam ad maximam pertingerent ſanctitatem. In fraude circumuenietiũ illũ, dæmonũ & hominũ peſtiferorũ, adfuit p ſalutaris conſilij inſpirationẽ, ꝑ promptam & celerem liberationem: & honeſtũ fecit illum, ita vt ab omnibus prædicetur, & magno in pretio ac veneratione habeatur. Solet enĩ Deus ſeruis ſuis in bonum conuertere, quæ aduerſum eos inimici viſibiles ac inuiſibiles inſidioſe machinãtur. Cuſtodiuit illum ab inimicis, ne quod ab eis animæ detrimentum pateret: & à ſeductoribus tũ dæmonibus, tũ hoĩbus, tutauit ac ſeruauit illũ, ne vel dæmonũ fallacibus inſtinctibus, vel hominum impꝓbis cõſilijs ſeduceret. Quod ſane maximũ eſt beneficium Dei, ſeruari ſcilicet ab fraudibus &
dolis hoſtium viſibilium & inuiſibilium. 2.Tim.3
Multi enim ſeductores exierũt in mundũ, & euertunt plurimos, vti nos q̃tidie experimur. Et certamen forte dedit illi, multas ei duras & acres ſinens euenire tentationes mundi, carnis, & dæmonis, idque non in perniciem, ſed ſalutem illius, vt vinceret, & poſt victoriam glorioſius coronaretur, & ſciret, quoniam omnium potentior eſt ſapientia Chriſtus Ieſus dominus noſter, cui nihil poteſt reſiſtere. Hæc venditum
iuſtum Ioſeph à fratribus ſuis non dereli- Gen.37
quit, ſed à peccatoribus liberauit eum, eripiens eum de morte quam ei machinati erant, deſcenditque cum illo in foueam ſiue ciſternam in quam ſubmiſerunt eum, & in vinculis carceris non dereliquit eũ, donec afferret illi ſceptrum & principatũ regni Aegyptij, & potentiã aduerſus eos qui eum per calumniam deprimebant. Habent enim pij omnes ſuos calumniatores, qui cum veritate non poſſint, mendacijs eos perſequantur & calumnientur: verum non niſi in confuſionem ſui. Bonis enim aliorum malitia nihil officit, ſed Deo diſponente in bonũ vertitur. Et mendaces oſtendit re ipſa, qui maculauerunt illũ falſis & iniqs obtrectatiõibus, & dedit illi claritatẽ æternã. Sic & dominus Deus hunc ſanctum ſuum multis modis defendit aduerſus hominum calumnias, & mirifice exaltauit, & nunc tam in militanti quã triumphanti Eccleſia maximam illi cõtulit nominis & exiſtimationis claritatem.

EXEGESIS EVANGElij eiuſdem Feſti. Matthæi XIX.

Nte huius Euangelij verba locutus fuiſſe dñs legitur, de diuitibus, quã ſit illis difficile ſaluari. Nempe, q
C
ſuas ſolent amare diuitias atq; terrena negocia, nunq̃ non ſuis in cordibus inquieti ac ſolliciti, quomodo ſuas augeant diuitias, quomodo non minuantur. Inter quæ, ſi quid calamitoſum triſteve illis occurrerit, vt terreni lucri quid amittant, mille telis perfodiun- Diuitię vt ſint dulce venenum.
tur. Sunt igitur diuitiæ dulce quidem vene-

num, sed inquietum malum, quamuis & apud illos plerumq; ipsa quoq; inquietudo ametur. Dicebat autem dñs facilius camelum transire per foramen acus, q̃ diuitem, puta suas diuitias amantē, atq; diuitijs suis auare incubantē, intrare in regnū cœlorū. Qua cōparatione pculsi apostoli, dño dixerunt: Quis poterit saluus fieri. Ac si diceret: In vniuersum mundus post terrena abijt, & caducarū rerū cōcupiscentia, quasi laqueis qbusdā totus irretitus est. Quis euadet? Nunqd oēs in interitū ibūt? Respōdit dñs: Quod impossibile est apud hoīes, possibile est apud Deū, Quasi impossibile dicit esse hoībus ab amore diuitiarū sese extricare: q̃uis id vt fiat possibile sit apud deū. Huic eñ oīa cedūt: huic oīa puia sunt & q̄cunq; vult ea, flectit. Nō deest ei consiliū, qq diuitum quorundam custodiat corda, ne ex diuitijs inflentur, ne alios despiciāt hoīes, ne amēt terrena nimiū, ne auare retineāt, sed in subsidiū diuidāt egenorū, neve etiā pdige sumptuoseq; ad mūdi fastū consumant. Veruntamen quā rarus sit huiusmodi scriptura enunciat, dicens: Beatus diues, qui inuentus est sine macula, & qui post aurū nō abijt, nec sperauit in pecuniæ thesauris. Quis est hic, & laudabimus eū? Hac itaq; sententiæ Christi moderatione audita circa diuites, Petrus nō animo gloriandi, sed humiliter inuestigandi sciscitatur quid propterea sibi apostolisque reliquis sit futuri præmij (quandoquidē cum diuitibus ita res agitur) vtpote qui terrena simul omnia dereliquerunt. Itaq; dicit Euāgelista Matthæus:

Matt. 19 / Marc. 10 / Lucæ 18 / Matt. 19 / Ibidem. / Ecc. 31

Dixit Simon Petrus ad Iesum: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. Quid ergo erit nobis?

Grandis, inqt Hieronymus fiducia. Petrus piscator erat, diues non fuerat: & tñ confidenter loquens, ait: Dimisimus oīa. Chrysostomus quoque, Quænam sunt, inquit, hæc omnia, quæ te dicis beatissime Petre reliquisse? Arundinem vilissimam rethia, vniuersorūque piscatorum artificium: hæc tu omnia vocas? Ita, inquit: sed nō ambitione quadam, aut inani gloria: verū, vt pauperū plebē hac interrogatione introducam. Nam quoniam à domino dictum est, Si vis perfectus esse, vende quæ habes, & distribue pauperibus: & habebis in cœlo thesaurum: ne quis pauperum opinetur non posse ad pfectionē se puenire, cū nō habeat, quæ paupibus offerat, quærit. Petrus, vt tu discas, nihil te minus propter inopiam habiturū. Hæc ille. Vide autem, quia interrogando, ad Christi sententiam alludit dicentis iuueni, qui multas possidebat diuitias: Vende omnia & da pauperibus, & sequere me. Vtrumq; enim apostoli fecerant. Siqdem terrena oīa dimiserant, & Christū sunt secuti. Sed quæ inqs, adhuc oīa reliquerant? Oīa, pfecto q̄ habuerunt, & quæ habere potuerunt. Omnia relinquit, qui nihil sibi retinet, Omnia relinquit, q non solū terrena oīa, sed etiā habēdi à se abdicat animū. Plus itaque S. Petrus, & nōnulli alij apostoli reliquerūt, q, licet pauca possiderēt, ea tñ oīa reliquerunt, nihil sibi asseruantes, q̃ alij qdam, q multa relinquentes distribuerūt pauperibus: nihilominus etiā nōnulla sibi interea reseruātes. Hoc modo vidua illa euāgelica, duo sola habens minuta, & eadē in gazophylatium offerens, laudata est à dño, quod plus alijs oībus obtulerit: propterea, quod alij oēs de abundantia sua obtulerint, ipsa vero totum simul quod habuit, obtulit. Et sequuti sumus inquit, te. Hoc potissimum est, qd Christo placet. Nihil eñ nos cōmendaret Deo facultatibus terrenis nudari, pauperē agere vitā, cū penuria & sobrietate necessarijs vti, nisi id fieret ppterea vt illi placeat. Nihil inq̄ cōduceret nobis ad salutē, nisi aīo ac mēte quoq; seq̄mur Christū, vitæ eius vestigia, virtutūq; actus, quos nobis præmonstrauit, imitādo. Quid ergo erit nobis præmij? Fecimus q̄d iussisti. Optime igitur magister, pijssime cōsolator, qui nihil relinquis irremuneratū: omnia relinquentes, vnum te elegimus, q sufficis nobis. In te nanque habemus omnia.

Hierony. / Matt. 4 / Chrysost. / Matt. 19 / Marc. 10 / Lucæ 18 / D / Matt. 19 / Matt. 19 / Apostoli q̄nam oīa reliquerint Christū secuti. / Marc. 12 / Lucæ 21 / Seq Christū q̄ sit glorificū & cōmendabile.

Iesus autem dixit eis: Amen dico vobis, quod vos qui sequuti estis me, in regeneratione cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus Israel.

Hic, inquit, erit honor vobis, hoc præmium

mium,qui reliquistis oĩa,quiq; me perseueranter estis secuti(ne Iudã quoque ac reliquos,qui perfectionis aliquando specimen ꝓbuerunt,ac laudatæ vitæ habuerunt initia nõ pseuerantiã,putetis adnumerandos.) At vos non soli apostoli, sed quicunque estis me secuti, hic in terris imitando vestigia humilitatis,ac pauptatis meæ:propterea q̊d non erubuissetis p contemptũ & probra,p tribulationes & aduersa , p ignẽ & aquã me seq,hoc honore vos dignabor, vt in regeneratione,resurrectionis scilicet futurę,cũ sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, blãdus & amabilis bonis,malis terribilis:cũ,inq̃,sederit iudex discussurus singulorũ merita,& vnumquemq; secũdum opera sua iudicaturus,tunc vos assidebitis illi sup sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel.Iudicabitis,inquit eos ex collatiõe vestræ fidei, q̃nquidem illis non credentibus,vos credidistis . Vos igit̃ illis eritis in speculũ gloriæ,& in terrorem damnationis:quia videbunt in vobis, quã insensati vestram vitam olim putauerint insaniã:nunc vero inter filios Dei , & iudicis assessoris constitutos.Tũc gementes,agnoscent stupore horribili , & dicẽt: Hi sunt,q̊s aliqñ habuimus in derisum , & in similitudinem improperij:quorũ vitę finem(puta in gladio,in cruce,in flammis,in aquis)existimauimus sine honore.Nos vero(cũ illorũ vię essent pulchrę,& semitę pacificę)lassati sumus in via iniquitatis, ambulauimusque vias difficiles, quæ nos duxerũt ad tenebras sempiternas. Hoc itaque modo vos iudicabitis eos , cum securitatem & gloriã vestrã videbũt:suã vero infœlicitatẽ ærũnosam sero pœnitẽtes, semetipsos condemnabunt, q̊d nõ crediderunt vobiscum in me terrena cœlestibus ꝑ ferẽtes.Ideo nãq; dicẽt: Quid pfuit nobis supbia nostra,& diuitiarũ iactantia qd cõtulit nobis?&c̃. Aut ita: Vos assessores mei eritis dũ sedero in potestate iudiciaria: qa æq̃tatẽ & iustitiã meã diuinã contẽplantes laudabitis,& sententiã approbabitis iudicãtes impios,& à se æterna dãnatione eos repellentis. Obseruandum tñ hic in futuro nouissimo die,q̃ , iuxta Ioelis vaticiniũ, dñs aduocabit iudicandos oẽs,dicẽs, Ascẽdãt & cõsurgant gẽtes in vallẽ Iosaphat:qa ibi sedebo,vt iudicẽ oẽs gẽtes in circũitu, in quadruplici erũt differẽtia iudices.Beatissima eñ Trinitas Deus iudicabit oẽs,vt

Merces relinquenti um christi amore oia terrena quãta erit

Apoc.10

Apostoli quõ iudicabunt cũ christo in iudicio extremo

Sapi.5

Prou.3

E

Ioel.3. Iudices in extremo iudicio vi erũt in q̃druplici differẽtia

pote cuius est summa ꝑcipuaq; autoritas iudicandi,quantũ igit̃ ad autoritatem attinet,præcipuã Dei est iudicare . Secundo, Christus homo vt autoritatis huius executor,per prolationem sententiæ iudicabit, vt ipse testat̃ dicẽs:Pater nõ iudicabit quẽquã sed oẽ iudiciũ dedit filio. Tertio,apostoli veriq; pfecti,vt iudicis assessores iudicabũt,hoc est,iudicis laudabũt sententiã. Quarto,dicunt̃ iudicare minus mali peiores.Hoc modo Niniuitę regina Saba,& Sodomite,Christo asserente,incredulos, eosque qui grauius deliquerant,quasi his iustiores comparatione innocentioris vitæ iudicabunt.

Trinitas.

Christus.

Ioan.5

Apostoli, viriq; perfecti.

Min⁹ mali vt iudicabunt homines peiores

Matt.12 Lucæ 11 Matt.10

Et omnis qui reliquerit domũ, vel fratres,aut sorores,aut patrem, aut matrem,aut vxorem,aut filios, aut agros, propter nomen meum: centuplum accipiet,& vitam æternam possidebit.

Duo hic sermo postulat.Vnũ,q̊d est oĩa relinq̃re.Aduerte tñ qd sit q̊d dicit, relinquere.Neq; enim dicit qui oĩa amittit , sed qui relinquit,Relinquere est sponte carere habitis,tametsi eadem seruare possis. Hoc modo,si fur,si grando,si miles, aut fortuna mala tua aliqua tibi tollat,& tu noueris de necessitate facere virtutẽ,vt sponte & absq; tristitia feras,quod tibi res tua sublata est:iam illam magis reliquisti, quam amisisti.Amittere quid potes inuitus , relinquere potes nõ inuitus.Relinquẽti igitur, hoc est, vltro deserenti qd Christus centuplũ promittit se restauraturum,q̃uis (vt dixi) contingat sæpe,vt alij quod relinquas,tibi auferunt. Vbi si resignatus animo fueris æque ad nõ habendũ,vt ad habendũ,foris quidẽ amittis,animo vero relinqs. Atque ideo Iob sanctus,cũ ei ablata forent oĩa,dici potuit cuncta reliquisse,quia de illorum amissione nõ tristior fuit: nõ maledixit, non murmurauit,nec stultum quid ex impatiẽtia contra Deũ locutus est:sed si bona inquit,de manu domini accepimus, mala quare non sustineamus? Dominus dedit, dominus abstulit.Sit nomẽ dñi benedictũ.

Relinquere qd sit qdq; amittere

Iob 1.2.3

Ibidem

Secundũ est,vt q̊d relinqs ꝑpter Deum, relinquas non more philosophorum quorundam, quibus rerum temporaliũ cura fuit grauis:quare bona temporalia abiecerunt,vt magis liberiusq; deinde possent

Philosophi qdã q̃re temporalia reliquerint sua.

Philosophari. Hic itaq; q vxorē, aut agrꝫ aut charꝫ qduis aliud relinqt, ait Christus, vt animo iā illud non requirat, non diligat, sed sibi subtrahat, aut subtractū esse cōsentiat propter Deū, hic p vna re centuplū accipiet: non eandē rē centies recipiet, sed pro terrenis cœlestia, pro tēporalibus ęterna, pro carnalibus spiritualia, quæ suo genere meliora sunt, pstātiora vtilioraq; plus quæ tēporalia excedūt, q̄ centuplū excedit simplū. Itaq; tēporalia ppter Deū relinquēda sunt. Obseruandū tñ, ne aut prolibus aut parentibus, qbus debes necessaria vnde viuant, subtrahas sub specie pietatis. Pietatis enim maxime est, parētes pauperes enutrire, plesq; ad honestatē, donec seipsas nutrire possint, educare. Quod haudquaq̄ relinquendū est, vtpote à dño pceptū. Vide aūt, qa dñs nō solū cētuplū se redditurꝫ pmittit in hac vita, sed post hāc vitā nihilo minus vitā pollicet̃ æternā. Laudatissima igit̃ est pauptas, q̄ ppter Deū oīa reliquit, quæ nihil possidet, nihil habere etiā possidendū q̄rit, vsu necessariorꝫ cōtenta. Nemo tñ, q fortasse ppter Deum se pauperē fecit, aut pauperē se gerit, alios despiciat iudicet ve, q opes habēt terrenas. Quō eñ nō oēs pauperes sunt beati, vt illorꝫ sit regnū cœlorū, ita nō cuncti diuites à laude meritoq; sunt paupertatis alieni. Pauperes eñ q̄s beatos Euangeliū vocat, quibusq; à dño regnum promittit̃ cœlorum, sunt pauperes spiritu cuiusmodi diuites esse possunt. Siqdem census non facit semper tumidū aut inflatū sed animus. Multos quoq; diuites & fuisse cōstat, & esse, q opes terrenas habēt tanq̄ nō habeāt, q de illarꝫ possessione nō gaudēt, q ad nil aliud has habent, q̄ vt Christo in obsequm, cultum, amorē atq; proximis in subsidiū eas impēdāt. Hoc modo Abrahā, Isaac, Iacob, Loth, Iob: multique scīi in nouo testamento diuites fuerūt, cuiusmodi fuere Ioseph ab Arimathia, Martha, Sabina, Syluester, Gregorius, Leo sanctiq; pōtifices aliȷ̄ multi, q diuitias non q̄s auare retinerēt, sed q̄s paupibus large erogarēt, habuerūt. Hoc modo Ecclesia bona tēporalia abūdāter accepit, vt ex his q̄dā in ministrorꝫ Ecclesię necessariū vsum cōuerteret: reliq̄ vo, q̄ supeessent in pupillorū ac viduarꝫ, in pauperūq; oīm & afflictorū cōsolationē alimoniāq; expēderet. Diceret qs fortasse: Cur tāta Christus pmisit relinquētibus terrena, atq; tēporalia? Dicēdū, ex terrenorꝫ sollicitudine, actiōe, affectioneq; implicari animū, vt totus neq̄at cōuerti adhærereve Deo, quāobrē expedit, & necessarium est, à curis occupatiōibusq; terrenis liberꝫ habere animū, quem Deo cōiūgat. Placet aūt maxime Deo, offerri sibi cor mūdū, pacatū & liberꝫ, q̄d totū solus ipse inhabitet ac possideat. Itaq;, apostoli oīa reliq̄rūt: Primo, qa nō tā res tēporales, q̄ habēdi animū, amorē, cupiditatē sollicitudinēq; tēporaliū abiecerūt iuxta dñi cōsiliū: Nisi qs renūciauerit oībus, quę possidet, nō potest meus esse discipulus. Renūciare aūt, vt dixi, qs potest diuitiȷ̄s cuius status, officiū est & necessitas, vt tēporalia agat, si, iuxta cōsiliū eas apostoli tractat, vt pote q eas habet tanq̄ nō habēs. Secūdo reliq̄rūt apostoli mūdi amorē: quō oībus q̄q; nobis dicit: Nolite diligere mūdū, neq; ea q̄ in mūdo sūt. Quisqs diligit mūdū, nō est charitas patris in illo. Itē: Qui vult amicus esse seculi huius, inimicus dei cōstituet̃. Si igit̃ Deo placere, Deo acceptus esse, Dei fieri amicus cupis, & Christi discipulus, oīa relinq̄s oportet: nō vt pꝛsus nihil habeas, sed vt nulli rei p amorē inhęreas. Iā vide tu q̄ sit relinq̄ndū. Id nāq; ego tibi dicere nō sufficio. Interroga īteriora aī tui, medullas cordis tui: hoc est, cogitationū, affectionū & intētionū tuarꝫ, & expēde qd extra deū diligas, hoc abiȷ̄ce, hoc relinque. Eā obrē apostoli reliquerūt (q̄d secūdo ordine fuerat dicendū) oīa à Dei amore retrahentia. Quod tibi q̄q; psuadeas necessariū, si vllo modo ad pfectionem anhelas. Oportet eñ oīa, quæ pter Christū te afficiunt, in te moriant̃, vt quō Paulus de seipso loquēs, dicebat, ita dicere vere possis: Viuo aūt iā nō ego: viuit vero in me Christus, hoc est: Ego q psecutor fui Christi & blasphemus, tumidus atq; supbus, viuo iā nō vt viuebā. His eñ viciȷ̄s oībus, qbus viuebā, sum mortuus. Christus aūt in me viuit, qa aliud nihil in me viuere sentio nisi Christū. Oīs enim cogitatio mea, oīs affectio, oīs q̄sitio, oīs intentio mea Christus est. Tertio, reliq̄rūt apostoli ea etiā, q̄ mediāt inter hoīem & Deū. Sunt eñ quædā, quæ licita qdem sunt, & licite diligunt̃, ac sine pctō: amor tñ illorꝫ si immoderatus est, impedit Dei amorē: quia se mediū ponit inter Deum & mentem hominis, quo minus eo tempore, dū fertur erga creaturam, ferri potest in Deum. Huiusmodi est amor erga parentes, amicos

F Centuplū accipere q intelligendum sit

Pietas erga parentes pauperes & proles vtiq; exhibenda sit

Paupertas voluntaria q̄ sit res laudatissima.

Pauperi b'qbus nā pmittat regnū cœlorum

Diuitiȷ̄s possē laudabiliter vti

Gen. 13 Gen. 25 Ge. 30. 36. Iob 1 matt. 27 Ioan. 11

Ecclesia cur bona possideat tēporalia

Relinquere oia cur Christus consuluerit.

Apostoli quę oia reliquerint, Christi amore Lucæ 14

1. Cor. 7 G 1. Ioan. 2

Iacob. 4

Relinquēda oia q̄ modo nobis sint.

mortificāda q̄nam in nobis potissimū sint. Gala. 2 1. Tim. 1 Viuens q̄ modo S. Paul' mortu' fuerit

Amorem q̄nam Dei extinguat amor temporalium

Exodi 20 Ephe. 5 amicos, vxorē, & huiusmodi, quos in scriptura iubemur diligere: si tamen amor immoderatus est, facit mediū inter Deū & animā, vt minus libere ferri possit mēs hoīs in
Lucæ 14 Deū. Propterea Christus dicebat: Si qs venit ad me, & nō odit patrē suū, & matrē suam, nō pōt meus esse discipulus. Deniq; adolescēti vocato, vt se sequeretur, rogāti, vt
Matth. 8 Lucæ 9 primū pmitteret sepelire patrem suū, Christus rñdit: Sine mortuos sepelire mortuos suos: tu x̃o vade, & annūcia regnū Dei. Est ergo in amore licito, etiā sæpenumero nōnihil, q̄d impediat amorē Dei: ideo qa vel nimiū est, vel inordinatū est. Quarto, reliq̄runt apostoli oīa animę piculosa. Id eñ in q̄ periculū est, nec tuta securitas, nemo
Periculosa animæ quantopere relin quēda sint sapiens cauere nō debet. Scriptū nanq; est: Qui amat periculū pibit in illo. Multa sūt, quę gñatim pcepta non sunt seruis Dei, vt faciant, aut euitēt. Veruntñ, vbi periculum sibi qs metuit, occasionēq; delinquēdi ibi, quātum potest, cauere debet. Carnē comedere, vinūq; bibere, & alia multa corporis solatia Christus nō prohibuit. Quare? Potest eñ his qs necessario, & tanq̄ re necessaria, nō tanq̄ sola re delectabili vti, nec (quia nō ad voluptatē, sed ad corporis vtitur necessitatē) Deo propterea displicere. Idcirco nō erat prohibendū. Alius ibi laqueos parari sibi ab inimico attēdit, nec harų rerum sentit necessitatem, caueat periculū, discre-
1.Cor. 9 te abstineat, memorq; sit x̃bi Apostoli: Castigo corpus meū, & in seruitutē redigo, ne
Occasiōes peccandi quantopere fugiēdę S. Arseni⁹. forte cū alijs pręedicauero, ipse reprobus efficiar. Declinandę igitur societates, fugienda colloquia, relinquendæ sunt occasiones. Cōsilium hoc Arsenius quōdam sibi cœlitus dari audiuit: in q̄ reuera perfectionis summa latet: Fuge, tace, quiesce. Occasiones & pericula fuge, linguam cohibe, & ab omi cura, occupatione, implicationeq; animi cor liberum & quietū serua. Quod nobis omnibus largiatur dominus Iesus Christus in secula benedictus, Amen.

SERMO IN EODEM Festo. De monasticæ religionis cōmendatione, & de nouem illius cōmodis siue vtilitatibus.

H

Qui non renunciat omibus quę possidet, nō potest meus esse discipulus, Lucæ XIIII. Quando quidē dilectissimi festū agimus diem magni & S. patris Antonij, qui oīm monachorum dux est, & signifer eximius, qui innumerabiles ad vitæ monasticæ capessendū institutum suo & exemplo & sermone pmouit, nō ab re fuerit de monasticæ religionis cōmendatione apud vos agere: maxime qa hoc infelicissimo seculo ex vltimis inferoꝝ latebris pestilētes quidam prodiere, q & scriptis & verbis & factis etiā illā vsq; adeo impugnarūt, nec impugnare desinunt, vt iam multis locis summo con-
Religionē monasticā probari esse à Deo. temptu laboret. Quod ipsum sane vel maxime argumēto esse potest monasticā religionē, & Deo gratissimā, & dęmōibus summæ inuisam, & hoībus cūprimis salutiferam esse. Nam semp optima quęq; infestissimos sentiūt hostes & persecutores, impellēte nimiꝝ diabolo membra sua, hoīes impios, vt q̄d ipsi asseq vel nō volunt, vel non valent, penitus extinguere ac profligare nitantur, si possint, aut certe conuitijs & calūnijs, probrisq; & alijs multis indignis mo-
Monasticū institutum q̄ persequatur diabolus per se & per suos. dis insectentur ac lacerent. Ita actū est cum vita monastica, quā diabolus nimiū sibi inimicā & aduersam diu multūq; expertus, vel ob id solū, quod innumeri per eā seruati sint hodieq; seruentur, licet rumpantur ilia hæreticis membris illius, excitauit quorundam & ingenia & linguas & manus, quibus, quoad possent, rem optimā & nunquā digne cōmendatam acerbissime & pertinacissime insectarentur. Et res certe ipsis cessit haud incōmode, iacentq; nūc multis locis cœnobia vel penitus destructa & euersa, vel oī habitatore destituta, paucosq; hodie inuenire est, qui ad amplectendū aliq̄d institutum monasticū magnopere aspi-
Religio cœnobitica cur hodie tot habeat osores. rent. Quod licet partim hoīm tepore ac p̄sentium oblectamentorum studio & amore accidat, tamē non minimā huic malo ansam p̄buere scripta q̄rundam, qbus monasticē & cœnobiticā vitam turpiter irrident & iuuentutem in illius cōtemptum ac odium extimulāt, vt parum illis fuerit proprium excussisse cucullum, quem semel susceperant, nisi & alios omnes inde auertant.

Colloqa & scripta Erasmi quantum damni attulerint monasticę religioni. Ex his est Desiderius ille Erasmus Roterodamus, quē mundus in tertiū vsq; cœlū euehit iudicio suo, vtinā & Christi Iesu, q, vt cætera illius scripta p̄termittamus, Colloquia edidit, teneræ ac simplici iuuentuti destinata ac elaborata, quibus petulanter admodum aliquot locis in monachos & vitam monasticam incurrit, ridens suo

 more

more quod tamen teste conscientia sua, q̃ literis quibusdã propria manu scriptis declarat, potius commendare debuerat. De quo viro, quia nimium multis placet, quãquam & non paucis viris grauibus & Deum valde amantibus, nec vulgariter eruditis multum displicet ob petulantissimam mordendi libidinem, quam ille ex monachorum & Theologorum odio contraxisse videtur, nos hic multis agere nolumus. Habet iudicium suũ: si recte scripsit & bene vixit, iam felix est: sin aliter, infelicissimus est. Videant qui tãtum illi tribuunt, qua id conscientia faciant. Itaq; vt dixi, nos de illo nihil admodũ hic dicturi sumus, ne stulti & scioli putent nos affectu non ratione duci: tamen committere nõ possumus, q̃n quid de illius Colloquijs senserit vir extra oẽm controuersiã & pius & eruditissimus Albertus ille Pighius, hic cõmemoremus.

I Albertus Pighius quid de Colloquiis sentiat Erasmi.

Ait ergo Pighius iste (qui non monachus fuit, sed Præpositus Traiectẽsis, tãtæ apud eruditos opiniõis, vt q̃dam eũ alterũ Albertũ Magnũ appellẽt) libro II. Ecclesiasticæ Hierarchię, ca. VIII. Dialogis Erasmi (vt dicã ingenue q̃d sentio) nihil ad noxã religionis excogitari potuit à diabolo efficacius, nõ solũ ob vnũ hoc, de q̃ nunc agitur (tametsi hoc ip̃m satis graue & magnũ sit) sed ob eiusdem impietatis plurima, quę illic sub cõpositæ & elegantis orationis lenocinio mira verbo℞ festiuitate ætati ꝓpinat incautę, melle oblitũ sc; venenũ lethale, & animę topicum. Quo semel imbuta recẽs testa, adq̃s sit vsus valitura in poste℞, q̃s deinceps ꝓmittat fructus p̃occupata semel eiusmodi seminibus noxijs indoles tenera, q̃s non videat? Meo sane iudicio minus læderẽt vniuersi blasphemia℞ libri ter execrãdi illius Lutheri, q̃bus ex ꝓfesso, & apto Marte exporrectaq; frõte cõuellit vniuersa dogmata hactenus recepta catholicæ Christi Ecclesiæ, si legant à viris, quibus vel tantillum est iudicij (quamuis pene nullis nõ sit periculosa eiusmodi lectio, quæ fere affricat contagionis & scabiei aliquid, & noxios aliquos scrupulos relinquit in animis legentium, vt de certis discant ambigere) minus inquam læderẽt vniuersa hæc lecta ijs, quibus est rationis & iudicij aliquid, quã dialogi eiusmodi lecti pueris & illi cui scripti sunt ætati teneræ: ex quibus religione soluti eorum animi, qua maxime ætatem eam constringi oportuit, discant deinceps de rebus diuinis, de Ecclesiasticis dogmatibus & institutis libere iudicare ac p̃nunciare, pro suo quisq; captu & ingenio: discant floccipendere, contemnere, deridere. Ex qua semente, quam messem factura propediem sit Christi Ecclesia quis non intelligit? Vtinam non solum pontificio, sed etiam Imperiali edicto, & anathemate exularent perpetuo à ludis literarijs omnibus, &c̃. Hæc Albertus ille Pighius vere pius de Colloquijs Erasmi, quem homines tanti faciunt, quanti vix vel Apostolum Paulum, vel Augustinum & Hieronymũ: cum tñ scripta eius aliq̃t locis insignes habeãt errores, q̃d potest docto℞ viro℞, atque adeo Parisiensis Vniuersitatis iudicio probari. Quę nos hoc loco ob id cõmemorare voluimus, vt nouerint maxime studiosi adolescẽtes nõ nimiũ esse fidendũ dictis scriptisve Erasmi, p̃sertim vbi ea vituperat, quę semp apud bonos oẽs cõstat plurimũ & autoritatis & laudis habuisse: ex quibus est ea de q̃ agimus, monastica religio. De q̃ Erasmi iudicio posthabito & neglecto, (Nõ eñ potuit apostata monachus laudare q̃d ipse deseruerat) audiamus, q̃d viri sanctissimi, & sancto spiritu pleni de eadẽ senserint. Ii ergo vna sententia, quia vno spiritu religioni monasticæ præter alia multa encomia, nouem tribuunt vtilitates, quas nos hic tractare statuimus, maxime ob excitandã iuuentutem ad illius amorẽ, quam impij hoĩes summo studio ad illius odium inflãmare conati sunt. Aiunt igitur: K

Colloq. Erasmi plꝰ cõtinere, q̃ Lutheri quædam scripta impietatis.

In religione monastica homo viuit purius, Cadit rarius, Surgit velocius, Incedit cautius, Quiescit securius, Irroratur frequentius, Purgatur citius, Moritur cõfidentius, Præmium habet copiosius.

Primum id hic commonendi estis charissimi, sicut qui aliquãdiu monachum religiosum & instituti monastici sedulũ ac strenuũ egit cultorẽ facile, propria doctus experiẽtia, credit verissimã esse hãc sanctorum patrum sententiam: ita q expertus nõ sit, vix posse huic fidem accõmodare: maxime si oculos intendat suos in plerosque monachos proh dolor dissolute viuentes, & nihil monasticæ grauitatis prę se ferentes, quales passim multi satis visunt. Talis enim

enim cum nec ipse expertus sit, & complures ex monachis ita cernat viuere, vt pene nihil horum in eis inesse videatur, ad recte sentiendum de sanctissima vitæ monasticę professione adduci vix potest. Et tamen nouem isthæc iam enumerata tam certum est religioni monasticæ bene obseruatæ inesse, eiusque cultores pios ac integros felicissime experiri, vt prope nihil sit certius. Vnde etiam ab ipso statim nascentis Ecclesiæ exordio monachorum instituta sunt inchoata, agente id nimirum spiritu sancto, & animarum saluti prouidissima benignitate, & benignissima prouidentia consulente, vt haberent omes, qui cuperent expeditius militare Deo, & laqueos innumeros fallacissimi dæmonis, & impurissimi huius mundi euadere, quo tanquã ad asylum & animarum tutissimum portum cõfugerent. Legat qui exactius nosse hæc volet, Philonis librum, quem inscripsit de vita cõtemplatiua supplicum, & videbit rem esse antiquissimum, & saluberrimo prorsusq; diuino consilio & Dei nutu ac volũtate institutam monachorum viuendi rationem. Et tamen audent homines leuissimi irridere, carpere, reĳcere, quod ab ipsis inde apostolorum temporibus per omnium ætates temporum semper à sanctissimis & eruditissimis viris summa laude celebratũ est, vtpote propria plerisque doctis experientia, quid ea vita commodi, quid vtilitates haberet. Prima igitur, vt ante dictum est, religionis monasticæ vel cœnobiticę vtilitas est, quod in ea homo viuit purius. Vnde hoc probamus? Certissimis rationibus. Cum enim, teste Ioanne apostolo, omne quod est in mundo, aut concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ sit, sub quibus omne vitiorum genus continetur: vtique consequens est ibi purius vitam trãsigi, vbi isthæc tria studiosius & perfectius profligãtur. Id autẽ fieri in monastica vita satis vel inde liquet, quod monachi omnes, qui tamen regulam, vt vocent, siue institutum ab Ecclesia approbatum & confirmatum sectantur aduersum tria hęc vitiorum omnium capita tribus sese votis cõmuniũt, e diametro cum ĳsdem pugnantibus, eaq; funditus extirpantibus. Nanq; vt carnis domẽt cõcupiscentiam, promittunt perpetuã castitatem: vt oculorũ cupiditate vacẽt, promittũt voluntariam paupertatem, denique

Religio monastica quãdo & à q̃ instituta sint.

Purius viui in religione monastica.

1. Ioan. 2

Vota monastica cõtra quęnã vitia ordinata sint.

vt superbię pestilentissimũ profligẽt virus, obedientiã pollicẽtur. Quare aũt sacramẽto vel voto solenni se astringũt, nisi vt nõ liceat vnq̃ resilire à sancto proposito, nec post missum ad aratrum manum retrospicere, quod nefas est, & hominẽ Dei regno ineptũ efficit? Est em̃ homo ex naturę corruptione mirum in modũ instabilis & procliuis in omne malũ. Quamobrẽ consultissime sane à patribus sancitum est, vt post integri anni probationẽ professionẽ solennem faciãt, qui monachi fieri velint, vt vel hoc ipso intelligant, quiduis potius perferendũ sibi esse, q̃ ad vomitum reuertãtur. Quis autem verbis vllis possit explicare satis, quantam conferant animi puritatem tria isthęc vota bene obseruata? De virginibus scribit Apostolus: Virgo cogitat quæ dñi sunt, vt sit sancta corpore & spiritu. Idem contra de illis, q in matrimonio viuunt, sic habet: Qui cum vxore est, sollicitus est quæ sunt mundi, quomodo placeat vxori: & diuisus est. Quapropter idẽ Apostolus voluit omnes homines esse sui similes, id est, absq; coniugio: non tamen est ausus imperare, ne laqueum inĳceret sese continere nolentibus, aut nimium pronis in libidinem: at tamen absq; vlla hęsitatione pręfert castitatem matrimonio. Qui nõ potest capere tantum donum, agnoscat imperfectiõem suam, & saltem alios patiatur angelicam in terris imitari puritatem. Nõ inuideat alĳs, q̃d ipse assequi non potest. Si dulcius est ipsi miserę carnis vinci ac subdi voluptatibus, & contra animæ dignitatem vilis ancillæ seruum emptitium fieri, non prohibeat alios ad sanctæ religionis castra confugere, vbi ab omnibus ex professo caste viuitur, vbi nefas est quicquam admittere q̃d violet carnis ingritatem: vbi deniq; grauissima multantur pœna, si q voti sui transgressores possint conuinci. Quod si q hodie in tantã lapsi sint deformitatẽ, vt publice in cœnobĳs incontinenter viuant, illi quidem monachorum loco habendi sunt, nec propter eos plurimi innocentes condemnandi, q magno studio & acri contẽtione nituntur reddere dño quod polliciti sunt, carnem suam vigilĳs, ieiunĳs, oratiõibus, alĳs q̃ sanctis exercitĳs in seruitutem redigentes, ne lasciuiat aduersus spiritũ. Nanque & hac de causa huiusmodi piæ & vtilissimæ exercitationes in cœnobĳs vsitantantur & excoluntur, vt possit spiritus ple-

Lucæ 9

Voto solẽni cur sese astringant monasticę vitæ professores.

L

1. Cor. 7

Ibidem

Ibidem

Castitas in cœnobĳs q̃ seruetur

1. Cor. 9

Exercitationes cõtra carnis voluptates in cœnobĳs q̃ spectent.

pleno iure suo corpori dñari. Quas certe q̃cunq; negligũt, vt nũc ꝓh dolor ab hoĩbus mũdanis plus satis negligunt, nõ possunt cõtinenter viuere. Itaq; purius viuit in religione ab angelicæ puritatis ex professo susceptã imitationẽ. Qđ si dicas, multos etiã in mundo caste viuere, equidẽ quibusdam id cõtingere nõ negauerim, sed tã paucos illos esse res ipsa loquit, vt illoꝝ exemplo nemo debeat velle inter infinitas peccandi occasiones hærere in mũdo, vbi innumeri q̃tidie ruũt in turpissima carnis flagitia, eo potissimum noĩe, q̃d inter occasiones versent: quas si rescinderent & fugerent, atq; ab hoĩm consortio abstracti, sanctoꝝ monachoꝝ cõtuberniis sese iungerent, facillime, Deo propitio, non solũ eiusmodi non admitterent scelera, sed etiã purissime viuerent. Sed ne simus prolixi nimium, omisso castitatis voto videamus paucis quid puritatis p̃stet homini pauptatis ꝓfessio. Crescit amor nũmi, ait quidã: quantum ipsa pecunia crescit. Et qui volunt diuites fieri, teste Apostolo, incidunt in laqueos diaboli. Eodẽq; autore: Cupiditas radix oĩm malorũ est. Ergo semel oẽ habendi & acquirẽdi ius à se abdicasse, nihilq; oĩno habere velle id est, vitia simul oĩa radicitus euulsisse, si ita fiat vt oportet. Qui reliquerit domũ, aut agros propter nomẽ meum, ait dñs Iesus, cẽtuplum accipiet, id est, mirabiles interioris hoĩs consolationes & pectoris suauissimã trãquillitatem cordisq; puritatẽ: quam nihil æque inficit, vt cupiditas, quę misero rum corda mortalium in mundo degentium pernitiosissime deuastat. Iam si ad obedientiam veniamus, velimusq; æque ꝑpendere iudicio, q̃ illa totius mali fontem, quę est volũtas propria, in hoĩe ꝓrsus obturet, non poterimus quicq̃ ambigere, qui verissimũ sit, longe purius hoĩem in cœnobio, q̃ in mũdi strepitu viuere. Vbi em̃ cuiq; quiduis agẽdi, ac omittẽdi manet potestas ibi fieri nõ põt, quin multa sæpe mala ꝑpetrent. Animus em̃ hoĩs, p̃sertim in virtutibus paꝝ exercitati, p̃ceps fertur in vitia, nisi freno q̃dam contineat, vbi v̾o non suo, sed alieno licet arbitratu viuere, illic sane peccari vix potest, nisi quis relicto alterius, suo malit duci arbitrio. Non vacat his singulis diutius immorari, tametsi esset materia copiosissima. Id nimirum ex iam dictis potest esse ꝑspicuum, tãta in religione monastica vitam purius transigi, quanto illic

Paupertas monastica qui seruãda quantaque laude extollẽda.
1. Tim. 6
Ibidem.
Matth. 19

M

Obediẽtia cœnobitica quã suos seruitores faciat felices.

Animus humanus quam sit in vitia ꝓcliuis.

minus licet omnium capitibus vitiorum esse deditum. Et quia difficile ac permolestũ est carni & sanguini carere carnis voluptatibus, mundi facultates spernere, superbiam humilitate premere, ea re miseri quidam primo ipsi cucullum excussere, & ad Aegypti ollas reuersi sunt: deinde propria perditione minime contenti, etiam alios quotquot possent, nisi sunt, ad similia prouocare. Quos tamen pii & Deo dediti spreuerunt penitus: impii vero & stolidi quidam non nisi in perniciem suam, & sui similium sequuti sunt. Altera religionis monasticæ vtilitas est, quod in ea homo cadit rarius. Et hoc itidem ea ex causa, quod rariores habeat peccandi occasiones, & plura bene agendi incitamenta. Fit nonnunquam vt diabolo tentante & vexante, incipiat quispiam ad peccandum fieri procliuior. Qui si in mũdo versef, vbi rarissima cernunt virtutis exẽpla, plurima vero, quæ ad oẽm improbitatẽ nedum illiciãt, sed etiam impellant, diabolo tentanti cito obsequit, & perit miser prauis alioꝝ exemplis euersus. Si autem sit in cœnobio bene reformato, habet viros virtutis, ad quos confugiat, quoꝝ & monitis & exemplis ad resistẽdum diaboli suggestionibus accendatur. Nemo facile crediderit, q̃ magnũ sit ad persistendum in bono adiumentum cõuictus & cõsuetudo hoĩm Deũ timentiũ. Testat hoc Psalmista: Cũ sancto, inquit, sanctus eris. Neq; sane dubitari põt permultos adhuc in diuersis diuersoꝝ ordinũ cœnobiis viros religiosos Deũq; apprime amãtes reperiri. Mundus aũt totus in maligno positus est, adeo vt iam virtutis sit improbos imitari: vitii v̾o sectari bonos. Quis illic diu possit ꝑstare fortiter, nisi magna & rara animi fortitudine p̃ditus? Sed aiunt scioli quidã, maioris esse virtutis inter malos vixisse bñ, q̃ inter bonos, & ignauię speciẽ esse, occasiones peccãdi fugere. Quid dicitis miseri? Nõne hac rõne infiniti pereũt, q̃d nolũt prauoꝝ consortia fugere? Ipse D. Ioannes Baptista, quamuis in Dei gratia confirmatus, tamen etiam sanctissimos parentes suos fugit, ne scilicet vel tenuissimam ex hominum congressu maculam contraheret. Et vos illo sanctiores & fortiores in media hominum frequentia viuetis, & viuendum cẽsetis. Sed absit vt stultitiam vestram imitari velint, qui Deo placere cupiant. Sint certe vestri similes, qui malunt hominibus

Disertionis monasticę vitæ quænã quibusdã occasionem præbuerint.

Cadere rarius quinã contingat in cœnobiis.

Hominũ proborũ conuictus & consuetudo quantum prę stet ad iumenti ad bene viuendum.
Psalm. 17
1. Ioan. 5

Consortia prauoꝝ quantum noceãt in cautis.

Matt. 3. 11
marci 1
Lucæ 1. 3

nibus placere, q̃ Deo, mũdo seruire potius, q̃ Deo. Tertia religiõis monasticę vtilitas est, q̃ in ea hõ surgit velocius. Id v̾o nemo in dubiũ reuocare poterit, nisi qui nesciat, q̃ frequens ac prope cõtinua sit in cœnobijs sacræ scripturę lectio, q̃ modo terrẽdo, modo consolando, modo promittendo incitat lapsos ad resurgendum. Accedit eo tum superiorum, tum fratrum crebra ac ferués exhortatio, etsi necesse sit etiam seuera castigatio. Non enim facile impune peccatur in monasterijs bene institutis, vt etiam si quis velit, non possit diu iacere in vitijs. Dulcissima porro illa necessitas est, quæ cogit hominem manere in officio, & recte ingredi. Cæterum qui in mũdo viuũt raro admodũ scripta diuina percipiũt, & pene neminẽ habẽt, q ad corrigendũ perperã admissa hortet. Pleriq; vero ex ĳs, qui docti habentur, eo dũtaxat scripturas sacras & sancto℞ patrũ scripta lectitãt, vt hoĩbus sese venditẽt, & auras populares captẽt: q̃bus ea re plus nocet cognitio scriptura℞, q̃ profit, quando nosse duntaxat illos volũt ob gloriolæ desiderium, non aũt p̃stare q̃d docẽt. Quod hoĩm genus vt plurimũ superbũ ac tumidũ est, & diuinę gratię minime capax. Quo fit, vt sępe in grauia labãtur vitia, atq; adeo in hęreses, vnde vix vnq̃ emergũt. Non eñ ferunt se admoneri aut corrigi, q̃d sibi sapiẽtissimi videantur.

Surgendi velocius ex lapsu in vitium ratio in cœnobijs quę.

Doctores quinam sacras scripturas legentes, vt sese venditent.

Incedendi in monasterijs cautius ratio quæ.

Quarta religionis vtilitas est, q̃d in ea homo incedit cautius. Cũ eñ nõ suo sed alieno, id est, superio℞ suo℞, q̃bus p̃pter Deũ voluntatẽ permisit suã, viuat arbitrio, vbiq; tutus, vbiq; securus est, nec potest vlli patere periculo, Christi gratiã eum protegẽte, cuius amore sese hoĩbus submisit. Nõ eñ potest cõmittere Christus p̃ bonitate sua, q̃n eiusmodi hoĩem tum per superiores, tũ per alios magis expertes, tũ etiã propria experientia abunde instituat ac erudiat, quõ caute debeat ingredi, ne vsquã inimici fraudibus ac nexibus implicetur. Qui vero in mundo viuunt, quicq̃d libet aut agunt aut omittunt, atq; eo ipso innumera cõtrahũt animæ vulnera: & si quandoq; velint seruire Deo & pie viuere, rarissime ad bonã perueniunt frugem, eo q̃ facilime eos decipere potest malus spũs, vt vel plus, vel minus quam oportet agãt, & aut destruant sese nimietate, aut inertia negligant & tepescant: q̃n quidẽ suo ducunt iudicio, nec alio℞ cõsilijs sese submittũt, q̃d est reuera periculosissimũ. Vix eñ potest fieri, vt q̃s p̃pria ductus volũtate ad verã p̃tingat sanctitatẽ.

Voluntati propriæ inniti q̃ sit oĩm malorum sentina & damnationis causa.

Felix aĩa, quę Christi illustrata lumine, & eiusdẽ docta spũ, nõ vult sibi relinq̃, nec suo p̃mitti iudicio, sed magis duci alieno: nec p̃fidit ingenio aut sapientię suæ, sed exemplo filĳ Dei subdita est homini propter Deũ. Quæ res monachos in religione facit cautissime ingredi, & innumera p̃icula euadere, q̃bus inuoluuntur, q̃ ipsos se sibi duces cõstituunt, putantq; felicius esse suapte voluntate, quam sub alterius obediẽtia viuere: tanq̃ illud libe℞, istud coactitium sit. Sed errant. Nihil eñ gratius Deo, q̃, omni propria calcata voluntate, ex alterius præscripto viuere, nec sibi velle licere quicq̃d libitũ sit, sed id duntaxat quod is, cui se submisit, imperarit. Posset hoc innumeris scripturæ diuinę & sancto℞ patrũ testimonĳs confirmari, nisi breuitati studeremus.

O r. Petri a Ingredi caute quæ nam faciant cœnobium.

Quinta monasticę vitę vtilitas est, q̃d illius cultor q̃escit securius. Quid eñ illius possit inturbare quietẽ, qui oẽm oĩno temporaliũ re℞ curã vanãq; solicitudinẽ abiecit, qui nõ est sollicitus in crastinũ, q̃ nesciens qua hora dñs suus vẽturus sit, sic exigit omnem diẽ, tanq̃ hodie venturus sit? Quid vero hac q̃ete suauius, quidve securius, corpore q̃dem in mundo degere, sed animo iã in cœlis versari, nolle quicq̃ curare temporarium tanq̃ indignũ, q̃ animus immortalis, & ad sublimia vocatus, occupetur ac distineatur, atq; iugiter in serenę conscientię amœnissimo thalamo ac tranq̃llissimo sinu q̃escere, & oẽm cogitatiõem, amorem, studiũ, intẽtionem, desideriũ suũ in vno illo summo & vero bono defigere, illo vnice delectari: horrere q̃cq̃d pacẽ turbat pectoris, vt Deus pacis p̃petim in ipso cõmorari delectet? In mũdo aũt q̃ sint perturbata & tumultuosa oĩa q̃s nõ videat? Quis ibi vnq̃ possit v̾a mentis q̃ete perfrui, vbi tot pene sunt p̃turbatores, q̃t conciues vel cõuictores? Ea ex causa etiã philosophos q̃sdã legimus hoĩm fugisse frequentiã, & ad loca solitaria secessisse, q̃ liberius possent vacare sapiẽtię. Vsq; adeo res ipsa loq̃tur, vix quenq̃ posse inter hoĩes animi tranq̃llitatẽ asseq̃.

Quietis in cœnobĳs causæ quæ sint.

Matth 6 Lucæ 12

In mundo non posse veram inueniri quietem.

Sexta monasticę vitę vtilitas est, q̃d rore cœlestis gratiæ & diuinæ cõsolationis illius sectator crebrius p̃fundit. Hoc ipẽ dñs p̃mittere dignatus est in Euãgelio vbi ait: Oĩs q̃ reliq̃rit patrẽ, aut matrẽ, aut fratres, aut sorores, aut vxorẽ, aut filios, aut agros, pro

Rore cœlestis consolationis perfundi monasticos veros professores. Matth. 19

propter nomen meum, centuplum accipiet, id est, vt Sancti doctores exponunt, pro carnalibus & temporalibus quæ contempsit, spiritalia recipiet, vt spiritalibns foueatur delectationibus, qui carnales repudiauit. Iam ante probauimus in religione purius vitam transigi. Vbi autem puritas cordis est, ibi gratia continere se non potest, quin vbertim ac continenter in ipsam influat. Quantum autem eiusmodi supernæ gratiæ, diuinæq; dulcediuis & supernæ cõsolationis mellifluus ros omnem mundi voluptatem, gaudium, consolationes excedat, nemo vnquam digne exprimere poterit. Et tamen plures inuenias licet, qui monachos putent miseros, eo quod multa huius mundi oblectamẽta abijciant, nec fruantur voluptatibus temporarijs, quasi nõ multo felicius sit vel vnam cœlestis roris guttulam percipere, quam omnibus labentis vitæ oblectamentis in vnum cõflatis perfrui. Secura mens, ait Salomon, quasi iuge conuiuium. Qui autem mũdi vanitatibus & voluptatibus dediti sunt, ij nunquã quicquam diuinæ suauitatis sentire merentur, & viuunt vitam longe miserrimam, post breuissima oblectamẽta pœnas æternas luituri. Ducunt in bonis dies suos, ait S. Iob, & in puncto ad inferna descendunt.

Seculo dediti hoĩes cur monachos existiment infelices ipsi multo infelicissimi

Prouer. 15

Iob 21

Septima religionis monasticæ vtilitas est, quod sui cultorẽ citius purgat. Habet enim plurima tum interna, tum externa, tum spiritalia, tum corporalia exercitia quibus anima mirum in modum purgat. Vt sunt verbi causa, Orationes, Ieiunia, Vigiliæ, Corporis castigationes, frequẽs Cõfessio, ac pene quotidiana Eucharistiæ sũptio: pluraq; alia, quibus facilime puritas obtinetur. Quæ certe ita rara visũtur apud homines in mũdo hærentes, vt prope nullus talibus occupari dignetur. Et tamẽ maxima sæpe & innumera committunt peccata: vnde merito ad eiusmodi remedia studiosius confugere deberent. Sed addunt libentius iniquitati iniquitates: quia ipsi se iam purgare nolunt, necesse est flãmis sulphureis semper arsuris sine fine exurãtur, nec sic tamen vnquam expurgandi. Quanto rectius faciunt qui timore diuini iudicij, & Christi amore confugiunt ad pœnitentiæ officinam, videlicet religionem monasticam, vt illic ipsi vltro castigent, quod in Deum perperam se admisisse norunt, & sordentium maculas animarum pœnitentiæ lauacro & continuis lachrymis, alijsq; ante dictis exercitijs citius eluant, expient, aboleantq;. Octaua monasticæ vitæ vtilitas est, quod illius alumni confidentius moriuntur. Mortem nõ faciũt terribilem, nisi peccati conscientia. Vbi igitur peccatum ex conscientia profligatum est, & animus Deo puri amoris integra consensione, & purissima adhæsione vnitus, quid illic terroris omnium licet terribilium terribilissima mors adferre queat? Qui in hac vita sic semper degunt, vt exules & peregrini, nec hic se putant habere manentem ciuitatem, sed futuram inquirũt, qui hic nolunt risu, iocis, ludis, atq; alijs mundi vanitatibus & voluptatibus dissolui: sed aut propriam, aut alienam plangunt iniquitatem, dicuntq; cum Propheta: Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est. Et: Quãdo veniam, & apparebo ante faciem Dei? Quibus deniq; viuere Christus est & mori lucrum, quid illi mortẽ timeant. Et licet nulla res maiorem in morte prestet fiduciam, quam sanguis & mors agni immaculati, Christi Iesu redemptoris, tamen plurimũ etiam bonæ spei, & sanctæ confidentię ingerit vitę bene transactæ cõscientia.

P

Religiosi cœnobitę quinã citius purgẽtur à maculis culparum.

Liberius viuẽdo in mundo q̃ mala contrahãtur.

Monachi veri vti cõfidẽter mortẽ excipiant.

Mortẽq; nõ faciat terribilẽ homini.

Heb. 13

Psalm. 119

Psalm. 41

Philip. 1

Fiduciam quęnã maiorẽ præstant homini in morte.

Atque ita necesse est, vt qui in religione Deo strenue seruierit, iugumq; Domini suaue & onus leue fortiter tulerit, votaquę sua debite persoluerit, ex ipsa recte trãsactæ vitæ conscientia, non solum non trepidet, sed etiã magnopere aspiret, securusque pergat ad mortem. Non enim est alia ad Deum videndum ac fruendum via, nisi corporis dissolutio. Quam fœlix mens, q̃ vbi moriendũ est, Christo se vixisse, Christiq; vestigia sectatam gratulari potest, & spretis mũdi inanissimis gaudijs, cũ Christo & sanctis omnibus gaudet se per arctã salutis viam, & angustam portam ingressã esse. Nona deniq; vitæ monasticæ vtilitas est, quod illius cultor copiosius à Deo recipit præmium. Vnusquisq; mercedem accipiet, ait Apostolus, secundum suum laborem. Et qui parce seminat, parce & metet. Si ergo, quod nemo negare potest, in religiosis cœnobijs plures maioresq; pro Deo & virtute labores suscipiuntur, quam ab hominibus in Mundo viuentibus, idq; fere semper ex obedientia, non propria voluntate, qua vtplurimum ducuntur etiam qui bene viuunt in mundo, quis illis audeat maius negare præmium apud Deum?

Q

Matth. 11

Matth. 7

Luc. 13

Premium q̃ magnũ cũ recipit vere religiosus post mortem.

1. Cor. 3

2. Cor. 9

Certe

Certe æquissimus humanarum actionum examinator, ac iustissimus remunerator, nec minimum aliquid ipsius amore gestũ vel toleratum, sua mercede fraudabit. Ergo dilectissimi cognitis hisce sanctæ religionis monasticæ cõmodis, in eam quęso curam incũbite, vt ne vos vnquam illius odio ab scelestis hominibus inflammari patiamini: & si qui vobis filij aut filię sunt, quos delectet seruire Christo, & institutũ aliquod monasticum amplecti, illos non solum non impediatis, quod faciunt multi summo cum periculo ac pernicie sua, & prolium suarum, sed etiam adiumento illis sitis, vt tam salutare animi propositum possint exequi. Quod certe vobis summã apud Deum conciliabit gratiam, & in ipso mortis articulo non paruam præstabit fiduciam, quod scilicet proles habeatis, quarum precibus apud Deum vos iuuari posse non dubitetis. Tales enim plurimũ pro suis parentibus orant, & sæpe illis obtinẽt à Deo, quod nunquam ipsi impetrassent, præstante domino nostro Iesu Christo, cui est honor & gloria in secula seculorũ, Amen.

Parentes probos nõ debere ꝑ les impedire ab ingressu religionis

IN FESTO S. FABIANI ET SEBASTIANI martyrum, Epistola beati Pauli Apostoli, ad Hebræos cap. vndecimo.

XIII. Ancti per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt repromissiones. Obturauerunt ora leonum, extinxerunt impetum ignis, effugauerunt aciem gladij, conualuerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello. Castra verterunt exterorum: acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos. Alij autem distenti sunt, non suscipientes redemptionem, vt meliorem inuenirent resurrectionem. Alij vero ludibria & verbera experti, insuper & vincula, & carceres. Lapidati sunt, secti sunt, tẽtati sunt, in occisione gladij mortui sunt. Circumierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti: quibus dignus non erat mundus. In solitudinibus errantes, in montibus & speluncis, & in cauernis terræ. Et hi omnes testimonio fidei probati, inuenti sunt in Christo Iesu domino nostro.

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

A Llustres martyꝝ triumphos, & rosei partas effusione sanguinis victorias gratulabunda celebrat Christi Ecclesia in laudẽ Dei, vt & suæ satisfaciat deuotioni & sanctoꝝ tum exẽplis incitetur, tam meritis ac ꝑcibus adiuuetur ad eoꝝ sectãda vestigia, quibus certe ingredi nemo potest, nisi magna Dei ac diuinę gratiæ suffultus ope. Recitat aũt eadẽ S. Ecclesia mater nostra in martyꝝ natalitijs lectionem admodum congruam, ex D. Pauli ad Hebræos epistola extractam, vbi graphice S. Apostolus militum Christi & amicorũ Dei certamina, labores, pericula, cruciatus afflictiones, vexationesq; depingit: nõ aliam sane ob causam, nisi vt q ad illaꝝ quandoq; cõsortium & certã beatitudinẽ pertingere cupiũt, prius nouerint eodẽ ex calice sibi potandum esse, vnde & illi biberunt vt exhausto passionũ & afflictionũ poculo, q̃ ceu amara quadã, sed purgatoria potione penitus ab om̃i fere repurgẽtur: deinde ad plenissimã sempiternę vitæ salutẽ ac incolumitatẽ prouehant. Non em̃ coronabit, nisi q legitime certauerit: nec decet sub capite spinis cõpuncto & coronato, membꝝ esse molle ac delicatum. Ait ergo S. Apostolus: Sãcti martyres alijq; amici Dei per fidẽ in Deum regna expugnarunt, vt Iosue & Dauid, pluresq;. Itẽ tempore gratiæ pluresq; sancti vicerũt regna, etiã amplissima, q̃n ea ad Christi fidẽ traduxerunt, & Christianę religioni subdidere: vel etiã q̃n om̃ia tormen

Diuorum martyrũ certamina & triumphos cur nobis ob oculos cõstituantur

2. Tim. 2

Iosue 6. & 10

tormētorum genera à gentibus illata pro Christi fide superarunt. Operati sunt & executi iustitiam, vt fidem suam sanctis operibus testarentur esse germanam atque religiosam, non qualis est eorum, qui se dicunt nosse Deum, factis autem negant, qui Christum & Euangelium ore iactitant, sed vita ac moribus persequūtur. Sancti autem vt essent imitatores Dei, sicut filij charissimi, iustitiam Deo gratissimam coluerunt, peccata fugiendo, & semper recte ac iuste agendo, præceptisq; Dei & consilijs obtemperando: atque ita adepti sunt repromissiones, id est, consecuti ea quę Deus pollicitus est sibi ex animo seruiētibus. Siquidem bonorum operum gloriosus est fructus. Et iusti omnes, qui hic vitam agunt Deo placitam, fulgebūt sicut sol in regno patris sui. Impij autem, qui hic nolunt diuinæ gratiæ cooperari, sed suis indulgent affectibus, mittentur in tenebras exteriores: vbi erit fletus & stridor dentium. Præterea sancti obturauerunt ora leonum, vt Sampson, Dauid & Daniel, & multi martyres Christi, qui signo crucis edito, immanissimos leonum impetus fregerūt. At si ad mysticum respicias sensum, obturarunt sancti ora leonum, quando dæmonum pestiferis persuasionibus viriliter restiterunt, atq; eos ex simulachris responsa reddere prohibuerunt. Extinxerunt quoque impetum ignis, siue corporaliter nullam ex flammarum incendio sentiēdo molestiam, siue spiritaliter vitiorum æstum comprimendo, vt etsi sentirent acres vitiorum impugnationes, non tamen ex consensu vrerentur. Effugerunt aciem gladij, quandoque ex rationis præscripto, vbi nulla erat spes alios lucrifaciendi, impiorum persequutiones declinando, quod fecit Helias & multi alij, non timore mortis, sed quasi ex instinctu spūs sancti aliter Deo placere vel nūdum adesse tunc vel tempus vel genus martyrij sui videbant. Vel certe, quē admodum vetustus & communior textus habet, Effugauerunt aciem gladij, hoc est, hostium faciem habentium gladios acutos: vel, exercitum accinctum gladio, in fugam dederunt, vt fecerunt in veteri testamento Iosue, Gedeon, Dauid, Machabæi, alijque complures: in nouo autem testamento hoc ipsum fecerunt pene innumeri Catholici Imperatores, reges & principes. Conualuerunt de infirmitate diuina virtute etiam post immanissimos cruciatus pristinæ restituti incolumitati: quod multis martyribus euenisse certum est. Fortes facti sunt in bello, tam externo contra hostes visibiles, quam spiritali contra vitiorum & dæmonum impugnationes. Nunquam enim desunt pijs certamina, quibus probentur, vtrum Deo fideles sint nec ne. Castra verterūt exterorum, nō solum hostes corporeos in fugam vertendo, sed etiam inimicas dæmonis, carnis & mundi acies penitus profligando. Acceperūt mulieres de resurrectione mortuos suos, excitatos meritis & precibus sanctorum vtriusque testamenti. Alij distenti sunt, & in eculeis dire torti, nec tamē pœnas euadere voluerunt: quod quidem potuissent, si impijs consentire voluissent, vt quandoque ad æternæ vitæ capessendam hæreditatem possent resurgere. Non enim volebant breuibus licet duris subterfugiendis doloribus amittere cœlestis patriæ nunquam desituram beatitudinem, & ęternos mereri cruciatus. Alij vero ludibria & verbera experti sunt, insuper & vincula & carceres, instigāte maligno spiritu vasa sua homines impios, vt varijs tormentorum generibus sanctos à Deo abstraherent. Lapidati sunt, secti sunt, tētati sunt varijs modis, tam blándis, quam asperis. Nihil est enim aliud vita hominis, quam tentatio super terram: & necesse est diuersas perpeti tentationes eos, qui volunt cum Christo per omnia tentato & probato in cœlestibus triumphare. In occisione gladij mortui sunt, libentissime Dei amore vitam contemnentes temporariam, tantum ne agerent contra præcepta Dei. Satius est enim vitam amittere, quam impie viuere. Circumierunt in melotis, id est, pellibus ouillis: itemque caprinis pellibus, sicut & sanctus Ioannes Baptista camelorum pilis tegebatur. Sancti enim norunt hic se exules degere ob pctā: itaq; cōtemnūt molles corporis voluptates, & aspera tanq̄ exilio magis cōgrua amplectunt. Qui aūt mollibus vestiunt, in domibus regū sunt, id est, mundo huic militāt potius, q̄ Christo. Atq; insup in summa hic rerum oīm inopia sancti vixerūt, multis p̄ssi angustijs, & vehemētissime foris ac intus afflicti: qbus tñ dignus nō erat mūdus ob eorum eximiā sctitatē. Et hodie beati p̄dicant, qbus oīa ad votū succedūt, qbus nihil occurrit aduersi, sed læta & iu-

Titum 1
Ephe. 5
Sapien. 3
Matt. 13
Matt. 8. 13. & 25
Iudic. 14
1. Reg. 17
Dan. 6. 14.
Leonum ora obturare quid mystice significet.
3. Reg. 19
Electis dei nunq̄ abest se certamina qbus probentur.
Iob. 7
Matth. 3
Marc. 1
Matth. 11

& iucunda eueniunt omnia. Verum hic falluntur miseri. Tanto enim quisq; Christo dissimilior est & amicis illius, quanto hic magis affluit præsentis vitæ voluptatibus. Sed & in solitudinibus errarunt sancti, per secutorum rabiem fugientes, atq; inibi vitam miseram, quod ad carnem attinet, agẽtes & domino nocte ac die studiosissime famulantes: vagãtes in montibus, & in speluncis atq; cauernis terræ sese abscondentes, vt liberius cœlestia meditarentur. Et hi omnes testimonio fidei probati ac fideles inuenti sunt in Christo Iesu domino nostro, pro cuius amore & fide libenter oẽm præsentis vitæ miseriam tolerabant, vt in eius membris possent annumerari. Et nũc post breues exilij perpessos labores, viuũt felices cum Christo: contra vero persequutores eorum, & impij omnes huius mundi voluptatibus dediti, ꝓtrusi sunt in ignẽ æternum, & illic semper male habeant, qui hic noluerunt exiguos pro Christo & pietate labores perpeti.

EXEGESIS EVANGElij eiusdem Festi. Lucæ vigesimoprimo.

C

Ominus noster Iesus Christus omniũ martyrum caput & princeps, ac signifer filij charissimi, in huius diei Euangelio suis martyribus prædicit primo quidem calamitates, bella, aliaque huius mundi mala: deinde persequutiones, quas ipsi pro eius nomine perpeterẽtur, vti eos ad mundi ac omnium rerum mundanarum contemptum accendat, & ad mala mundi, & hominum impiorum iniurias fortiter perferendas bene instructos & animatos reddat. Minus enim feriunt iacula præuisa. Vbi animaduertimus pijssimi Saluatoris erga electos suos summam charitatem ac beneuolentiam, qua ferre non potuit, vt improuisi ab hostibus impeterentur: sed longe ante voluit esse præmonitos, vt sese commodius præparare, & animos suos aduersum impendẽtes inimicorum insultus confirmare possent. Ait ergo: Gregori.

Quum audieritis prælia & seditiones, nolite terreri. Oportet primum hęc fieri: sed nondum statim finis.

Mundus iste, id est, homines mũdo huic dediti nunquam possunt quiescere, nunquam vera pace & tranquillitate gaudere. Quare hoc? Quia contempto aut posthabito Deo, spretisque bonis cœlestibus, totos sese ad terrena conquirenda, ad opes cumulandas, ad capessendos honores trãsferunt. Inde ergo necesse est varijs eos flagrare cupiditatibus: quæ quum sint inexplebiles, innumeras vitiorum perturbationes in miseris excitant: sicque fit vt quoties alij vident se ab alijs vel diuitijs, vel potentia, vel honoribus superari, torqueantur inuidia, cupiantque & nitantur illis se exæquare, imo etiam excellere. Hinc iam oriuntur bella inter reges & principes: & seditiones in ciuibus: dumque putant felices se fore, si suis cupiditatibus obsequentes, victoria potiantur, non intelligunt miseri, se ea ratione non ad felicitatem propius accedere, sed multo longius ab ea remoueri. Qui si sorte sua contenti viuerent, discerentque vitijs & cupiditatibus suis dominari, iam plane in humanis rebus pacata essent omnia. Sed quia impij semper vt mare feruent, varijs exagitati perturbationibus, necesse est crebra ac pene perpetua in terris bella existere, seditionesque grassari, vt se mutuo affligant, vexent, perturbent, qui ab illo summæ pacis ac suauissimæ tranquillitatis fonte Deo sese abiungunt, & cordibus ac animis terrę affigunt. Bella & seditiones vnde oriantur. Esaiæ 57

Itaque dominus hortatur martyres suos, vt auditis prælijs, quæ sunt hostium, & seditionibus, quæ sunt ciuium, non terreantur. Oportet enim Deo ob hominum castiganda flagitia iuste id permittente, hæc primum fieri: sed nondum statim finis, donec sit mundi finis, & impij pacis inimici in carcerem tartareum simul omnes demergantur, atque illic summo odio & acerbissima animorum dissensione sese mutuo sine fine affligant: electique omnes illis ablatis, summa & æterna ac imperturbabili pace fruantur cum Deo patre & creatore suo. Siquidem tum demum, non ante, finis erit bellorum ac seditionũ & malorum omnium. Atq; hęc non minima ratio Mundũ cõtemnendi ac fugiendi ratio quæ.

tio est mundum contemnendi, quod semper calamitatibus ac tumultibus plenus sit: quod tamen proh dolor cæcus hominum mentes ab illius amore auellere non potest.

Tunc dicebat illis: Surget gens contra gentem, & regnum aduersus regnum: & terremotus magni erunt per loca, & pestilentiæ & fames: terroresq; de cœlo, & signa magna erunt.

D His verbis Dominus, quod prius generalius dixerat, specialius exprimit. Et reuera nos hodieque experimur hæc ipsa omnia, quæ tũ à Domino prædicta sunt. Cõtinuis Ecclesia bellicis cladibus affligitur, & Christiani in Christianos plusquã leonina feritate in eurrunt, & quasi non satis multos habeat Ecclesia hostes exteros, intestinis atteritur bellis, vt nihil iã aliud superesse videatur, nisi, vt ipse Dominus ait, Matth.12 Lucæ 11 regnum in seipsum diuisum penitus desoletur. Verum inter hæc pij omnes animis in Deum erectis, consolari sese debent, q̃d mala isthæc nõ solum non æterna, sed nec Psal.125 diuturna sint futura. Seminent interim in lachrymis, & euntes eant ac lugeant cum sanctis omnibus, postea in gaudio messuri. Si qua patiantur temporalis substantiæ detrimenta, ferant vt poterunt, certi se aliã habere hæreditatem, quam nullus eripere queat. Hæc autem omnia, quæ hic Dominus commemorat, puta bella, terremotus, pestilẽtia, fames &c̃, nihil sunt aliud, q̃ amantissimæ optimi creatoris commonitiones, & veræ paternæ castigationes, quibus id solum optat efficere, vt tamen quãdoq; calcatis vitijs resipiscamus, & suæ vo Tob.3 luntati morem geramus. Alioqui sane nõ delectatur miserijs & afflictiõibus nostris. Electos suos cur Deus in mūdo affligi permittat Sed quia videt p̃speris successibus nos nimium seduci, & ad perpetranda mala plus satis procliues reddi, subinde affligi nos finit, vt ad animum redeamus, & mores nostros corrigamus. Vbi autem nihil proficiũt temporaria illius flagella, necesse est ira sempiterna absque vlla misericordia sẽtiatur: idque tanto durius, quanto maior benignitas & clementia nobis prærogata est. Sic olim populum Israeliticum in idololatriæ crimen pronissimum crebris Iudic.10 hostium incursibus, diuersisque morbis & calamitatibus premi sinebat: & quoties sese emendassent, parcebat oppressis. At vbi tandem in sua malitia perseuerabant, obstinati, abiecit eos penitus: & ita vsque hodie electus ille populus prorsus est alienus à Deo, & vbique contemptui habetur. Timeant ergo quicunque flagellis Psal.10 Dei non erudiuntur ad iustitiam, ne & ipsis similia eueniant. Iustus Dominus, & iustitias dilexit. Libenter parcit pœnitentibus, sed obduratos punit acerbissime. Quod autem hic dicitur de terroribus & signis magnis futuris e cœlo, & nos itidem frequenter experti sumus, atque vtinam cum aliquo fructu nostro. Quicquid agat Deus, quantumuis terreat, quãlibet diras intentet minas, nos semper ijdem sumus: & sicut olim Hierosolymitæ licet horrendas easque frequentes nõ mul to post occisum saluatorem cernerent visiones, plenas terroris & comminationis, nihilo secius corrigi noluerunt, donec per Romanorum exercitum deleti sunt & in seruitutem redacti: ita & nos præfractis animis in eodem semper vitiorum luto hęremus, nec ad pœnitentiam compungimur, quamuis dure castigati, donec furor Domini totum in nos sese effundat, mergatque nos in pœnas sempiternas. Et quæ potest maior esse insania, quam re ipsa manifestam Dei iram in dies experiri, & tamen quasi nihil ad nos pertineat, animis dissolutis negligere ac floccipendere?

Sed ante hæc omnia inijcient vobis manus suas & persequentur, tradentes in synagogas & custodias: trahentes ad reges, & præsides propter nomen meum.

Hic iam Dominus martyribus suis E predicit mala ipsis euentura. Atque hæc innumeros propter Christi nomen perpessos nouimus, idque tanto mentis vigore, tanta animi constantia, vt nullis vnquam modis potuerint à Christi confessione separari: imo vero haud secus ad ista, quam suauissimas epulas permultos properasse legimus, vtique ob ingentem nominis Christi amorem, qui eos faciebat cuncta mortis discrimina omnigenosque

que cruciatus & persecutiones tyrannorum pro nihilo ducere vt Christum lucrifacerent. O peræpretium fuerit ædificationis causa vnum hic proferre exemplum viri nobilis ac illustris, nempe Gordij centurionis, de quo D. Basylius Magnus ad populum in signem habuit concionem, vbi inter cætera sic de eo ait: Tantum abfuit, vt intentatas horreret pœnas, vt eas vltro in se prouocaret, supplicijque moras vehementer increparet. Quid, inquit, tardatis? Quid statis? Corripite corpus, membra frustatim cædantur. Denique quodcunque volueritis de me supplicium sumite. Nolite mihi beatam spem inuidere. Quanto enim mihi plus tormentorum accesserit, tanto plus referam præmiorum. Res enim in hac vita aduersæ, nobis apud Deum perpetuam pariunt voluptatem. Si vulnera mille ac cicatrices patimur, in resurrectione splendido induentur amictu. Pro contumelia atque ignominia, palmas coronasque assequemur. Pro vinculis & carcere, per ampla paradisi spacia læti vagabimur. Pro accusatione demum ac iniqua condemnatione, gloriam & Deo & angelis referimus. Minæ vestræ mihi semina sunt diuina, vnde inmortalitatem perpetuaque gaudia metam. Damnum protecto me facere videor, si sæpe varijsque modis extingui, variaque pro Christo pati supplicia nequeo. Hæc ibi.

Basylius. Gordius Centurio martyr ardētissim⁹.

Eiusmodi vero in sanctis martyribus constantiam & suppliciorum contemptū fecit amor Christi. Cum enim scirent se non ob scelera sua, sed propter nomen Domini Iesu pœnis affici, promptissima alacritate festinabant ad mortem, certi ni mirum se, tamen breui volentes, nolentes, mori oportere. Si ergo illi id, quo nihil est homini charius, id est, vitam ipsam pro Christo, ne illum offenderent, perdidere, quanto nos magis viles debemus voluptates contemnere, ne contra Dei præcepta agamus?

Amor Christi quantum in sanctis martyribus fecerit tormentorū contemptum.

Continget autem vobis in testimonium. Ponite ergo in cordibus vestris non præmeditari, quēadmodum respondeatis. Ego enim dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere & contradicere omnes aduersarij vestri.

F Martyribus Christi impiorum persecutio fuit in testimonium eximiæ ac insuperabilis charitatis eorum erga Deum. Facile est enim confiteri Christum, vbi nihil inde periculi metuitur: sed si non possis absque vitæ & rerum omnium iactura Christi nomen profiteri, ac nihilominus libera voce & syncero corde veritatem profitearis, id sane magni est amoris argumentum. Ita martyribus Christi inuicta animi fortitudo, quæ nullis potuit frangi tormentis, quo minus Christum confiterentur, cessit in virtutis testimonium, vt vel ex eoipso certum testatumque habeamus haud vulgari eos Christum amore esse persequutos. Fuit etiam eis in testimonium, quia ob Christi fidem persequutiones & mortem perferendo, martyres, id est, testes Christi effecti sunt. Et quia non sua, sed Christi causa hæc perferebant, sequutos eos voluit esse dominus, monuitque ne anxie secum perquirerent, quid hostibus respōsi darent, pollicens se eis tantam præstiturum sapientiam & eloquentiam, cui nemo posset resistere. Vbi rursus maxima elucet Dei benignitas erga suos electos. Omnem eis aufert formidinis materiam, quando nec id eis curæ esse sinit, quemadmodum respondeant aduersarijs, siue ethnicis, siue Iudæis, siue hæreticis, vel alijs Dei ac iustitiæ inimicis. Atque id apertissimis pius dominus argumentis sæpe declarauit, quando etiam plane idiotis, aut teneris virginibus tantam indidit sapientiam, vt nedum à nemine potuerint superari, sed etiam ab illis victi sint quotquot eis resisterent. De beato Stephano prothomartyre aperte dicit scriptura, quod hostes eius non potuerint resistere sapientiæ & spiritui qui loquebatur. Beatus ille homo, quem Christus inhabitat, & tanquam instrumento quodam pro suę arbitrio voluntatis vtitur, loquēs per eum, & efficiens omnia opera illius.

Persequutio impiorū quō fuerit sanctis in testimonium.

Actor. 6.

Trademini autem a parentibus, & fratribus, & cognatis, & amicis: & morte afficient ex vobis. Et eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum. Et capillus de capite vestro non

peribit.

G Id vero tormentorum genus omnium longe acerbissimum est, quod ab amicis & sanguinis affinitate coniunctis infertur. Hic enim natura vim quandam patitur, & cum dolore corporis etiam animi diros sentit cruciatus, dum ab ipsis, vt ita dicam, visceribus suis summa crudelitate torquetur. Propterea etiam ipse dominus Iesus proditoris sui iniquitatem tanto ferebat grauius, quanto illum sibi magis habebat intimum ac familiarem, & in apostolorum numerum asciuerat. Testatur hoc illa vox Psalmi ex persona Christi: Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem vtique. Tu vero homo vnanimis, dux meus & notus meus, &c. Itemq; illa: Homo pacis meę in quo speraui, qui edebat panes meos, magnificauit super me supplantationem. Sed hoc ipsum debet consolari omnes, qui à suis propinquis infestantur, quod norunt dominum suum ab singulari discipulo proditum, idq; pro vilissimo precio. Quod autem hic dominus addit: Eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum, reuera impletum est, & hodieque impletur, si quis olim Christum esset confessus, haud secus quam blasphemus & execrabilis vbiq; tractabatur: & hodie qui Christi nomen vita & moribus exprimunt, id est, qui Christi vestigijs ingrediuntur, apud omnes ludibrio habentur, & multa mala ferre coguntur ab impijs & stolidis hominibus, hoc solo nomine, quod dominum Iesum imitantur, quod eius nomen iuste & pie & sobrie viuendo sanctificare cupiunt. Verum sint bono animo, nec frangantur hominum vexationibus. Audiant promittentem dominum, capillus de capite vestro non peribit. Sæuierunt olim in sanctos martyres Pagani, Iudæi, Hæretici, ac alij inimici Dei. Sed quantum obsecro nocuerunt illis? Corpus occiderunt. Atqui corpus ipsum in extremo die longe gloriosius, prorsusque impassibile & immortale excitabatur, tanto maiori fruitur beatitudine & splendore ac decore, quanto hic durius & indignius tractatum est. Nihil ergo perit sanctis martyribus. Itidemque nihil poterunt nocere pijs persecutiones malorum, quandoquidem dominus Deus omnia eis in summam mutabit gloriam.

Tormentorum genus maximum quodnam sit.

Psalm. 54

Psalm. 40

Matth. 26 Marc. 14 Lucæ 22 Ioan. 13

Hodie quoque pios quosque persecutionem pati ab impijs.

Titum 2

Persecutiones malorum nihil nocent pijs Dei que amicis.

In patientia vestra possidebitis animas vestras.

Ergo si vel totus hic mundus, & omnes pariter dæmones in vnum aliquem insurgant, tantum sit patiens, & quicquid ab illis infertur, tranquille & placide ferat, & nullum omnino detrimentum patietur. Sed quamuis corpus forte extinguatur, ac penitus in cineres redigatur, tamen animam nemo illi eripere poterit, ob patientiæ meritum, quæ hominem efficit dominum ac possessorem sui. Qui autem impatiens est, dupliciter miser est, quia & præsentia & futura mala perpeti cogitur.

Impatientia quanta mala adferat secum.

SERMO IN EODEM Festo. De commendatione patientiæ, & quam vitanda sit impatientia, & de laudibus sanctorum martyrum.

H

IN patientia vestra possidebitis animas vestras. Lucæ vigesimo primo. In mundo hoc pressuram habebitis, ait dominus discipulis suis. Et omnes qui volunt pie viuere in Christo, persecutionem patientur, vtiq; ab impijs & dæmonibus, quibus pietas omnis crux est & tormentum. Necesse est igitur, vt quisquis instituit seruire & adhærere Deo, stet iuxta Sapientis consilium, in timore, & non suis præfidat viribus, sed in Deo spem suam omnem reponat: atque ita præparet animam suam ad tentationem modo hanc, modo illam: quia donec corpus erit coniunctum animæ, & præstituta diuinitus vitæ huius spacia necdum absoluta fuerint, nunquam deerunt tentationes siue dæmonum, siue carnis, siue mundi: quas vincere non poterit, nisi aduersa omnia in Deo, & cum Deo, & propter Deum fortiter perferendo. Id autem præstat homini Patientiæ virtus, quam frustra quispiam sibi ex seipso pollicetur: quia donum Dei est, vt pulchre ait Propheta Dauid: Veruntamen Deo subiecta esto anima mea: quoniam ab ipso patientia mea. Ne quis sibi inaniter placeat, tanquam suis viribus quicquam vel minimum possit perpeti secundum Deum & ex virtute. Quod idcirco addiderim, ne patientiam tribuamus duris, & sceleratis, atque à Deo alienis hominibus

Ioan. 16

2. Tim. 3

Eccle. 2

Tentationes omnes vincendi quis solus modus sit

Psal. 61

Patientia vera quãdo sola sit

bus:qui etsi ferunt quandoque corporis dolores,cæteraque molesta & aspera, non est tamen ea patientia vera, vtpote quæ nunquam vera esse potest, nisi sit in causa iusta, atque Dei contemplatione & amore suscipiatur, & ab ipso Deo infundatur. Cum igitur ita, vt dictum est, nunquam nobis desint tentationes & molestiæ, communiendus est animus patientiæ clipeo, quo securus possit omnes tentationum ac impugnationum quarumlibet ictus & iacula excipere. Nam si patientia simus destituti, non potest fieri, vt ad cœlestis patriæ pertingamus beatitudinem, cum necesse sit per multas tribulationes nos introire in regnum Dei. Debet autem nos ad comparandam seruandamque patientiam ipse virtutis splendor & dignitas excitare. Namque veris esse præditum virtutibus, id sane incomparabiles & in amissibiles est thesauros possidere. Cætera omnia, quæ in humanis habentur, cum ipso homine occubente deficiunt: sola virtus æternum perseuerat.

Acto. 14 Virtutes veræ q̃ fœlicẽ habẽtem efficiant

I Homerus

Apud Homerum Vlysses cũ e naufragio nudus euasisset, ac reginæ Phæacensiũ verecundus occurrisset, vestis loco virtutis ornamenta suscepit: qua re tantum effecit apud Phæacenses omnes, vt cõtemptis illi voluptatibus, qbus prius nimio dediti fuerant, ad Vlyssis exemplum sese componerent, nihilque se magis optarent, quam Vlyssem esse, quamuis nudum & e naufragio seruatum. Ex quo id licet colligi, virtutem ante omnia colendam esse, quæ nec naufragantem quidem deserat, sed etiam exteris & ignotis maxime reddat honoratum ac venerabilem. Vnde etiam illa est memorabilis Diui Basylij Magni sententia: Alia quidem omnia non magis possidentium, quam quorumlibet sunt, velut in talorum ludo huc illuc transposita. Virtus autem sola possessio immortalis atque immobilis, & viuenti & morienti permanens. Quo pertinet etiam illa Solonis ad diuites sententia. Nos nequaquam commutabimus cum virtute diuitias, quod virtus firma sit: diuitias vero alius alias ac aliter interdum habet. Ergo vt dixi, ad cõparandam patientiam vel solus virtutis amor & decor inuitare nos debet. Est autem patientia, vt eam Diuus Gregorius Papa describit, aliena mala æquanimiter perpeti, & contra eum qui irrogat mala, nullo dolore morderi. Potest & sic describi, quatenus est virtus infusa diuinitus: Patientia virtus est, quæ dolorem vel tristitiam animi moderatur, & aduersitatem, atque afflictionem omnem æquanimiter tolerat ob honorem Dei, & futuram beatitudinem. Solet enim ex rebus iniusis & contrarijs quædam nasci tristitia mala, nedũ animæ, sed & corpori vehementer perniciosa, hominemque ad omnes rationis actiones exequendas ad contemplationem diuinorum, & ad virtutis studium reddens ineptum ac inhabilem, vitam quoq; ipsam obrumpens, & corporis constitutionem perturbans. Hanc igitur vsque adeo pernitialem siue passionem siue perturbationem. Patientia profligat, id præstans homini vt ob amorem Dei & spem cœlestis gloriæ res aduersas magno ferat animo, nec præsentibus malis frangatur, quia dura sunt, sed sese consoletur, quod diuturna esse non possint. Merces autem patientiæ sempiterna & immensa est. Plurimam autem facit ad placide ferendas afflictiones, vt cogitemus eas nihil esse aliud, quam munuscula quædam & nũtios omnipotentis Dei, quibus nos optat inuisere: & si quidẽ eas hilariter excipiamus, ipse vna aduenit, & totum se nobis ob sui amorem libenter aduersa ferentibus impendit haud secus, quam in ipso venerabili Eucharistiæ sacramento. Testatur hoc Psalmista, dicẽs ex persona Dei: Cum ipso, nempe afflicto sum in tribulatione: eripiam eum & glorificabo eum. Solent milites strenui quoad possunt ducis aut regis sui fortia facta imitari, & tanto se beatiores credere, quanto illi sint similiores. Et nos igit vt Christo regi ac Imperatori nostro vtrumq; possumus conformes effici, libenter debemus dura & acerba pati. Talibus enim plena fuit omnis illius vita, & ab illo, quo in matris vtero conceptus est puncto, vsque ad spiritus extremi in cruce exhalationem, nunquam vel ad momentum liber à doloribus fuit etiam immanissimis. Si cruciat afflictiones molestia (sumus enim homines corporis infirmitate circundati, non angeli) consoletur certissimum diuino misericordiæ auxilium, quod nunq̃ deest pro Deo patientibus, & doloris acerbitatem mitiget futuræ beatitudinis infinita dulcedo, vbi Deus abstergit omnẽ lachrymam ab oculis nostris, & cessabit oĩs

Basilius.

Solonis sententia memorabilis

Gregorii Patientia quid sit.

Tristitia q̃nam & corpori & animæ nociua

Patientiæ pprium qd

Aduersitates visitine munuscula q̃dam ac indicia Dei erga suos amicos amoris

Psal. 90

K Christũ à cõceptu in matris vtero vsq; ad crucis mortem semp doluisse ac passum fuisse.

Esaiæ 25 Apoc. 21

luctus & dolor, lætitiaque sempiterna perfruemur. Patiens perpessio vestis nuptialis fuit domini Iesu, quando in crucis altari sanctam sibi despondit Ecclesiam, atque eadem veste omnem suam familiam iam inde à mundi exordio induit. Libenter enim sancti omnes quælibet dura & inuisa perpessi sunt, quando Dei filium talia aut toleraturum, aut tolerasse perspexerunt. Quis enim audiat sub spinoso, id est, spinis transfixo capite delicias & mollitiem appetere? Quid vero admirationis habet, si puluis & cinis æquanimiter molesta ferat, quando dominus maiestatis in ea, quam non aliqua sua necessitate, sed nostri amore suscepit, forma serui, nunquam voluit vel ad momentum esse liber à pœnis. Quod nimirum animas sanctas vehementissime permouere solet, vt nolint vnquam saltem aliqua carere cruce, vt possint domino suo vel vtrumque conformes effici. Atque adeo ipsi dominicæ passione summo iure id omnis debet Christianus, vt sit patiens. Nā si patiēs esse nolit, nimium se ingratum esse declarat erga Deum ac dominum suum, qui ipsius causa tanta passus est, quanta mens nulla capere potest. Quid autem fœdius, quid detestabilius, quid Christiano homine indignius, quam videre Deum turpissimam crucis mortem, non sua, sed hominis causa non modo libenter, sed etiam summo cum desiderio perpeti: & tamen nihil velle sentire asperum, nihil iniucundum, nihil graue experiri: sed semper secundis blandientis fortunæ flatibus, ac prosperis successibus perfrui? Hoccine est per arctam viam, & angustam portam ingredi? Multi adeo sunt ad omnem, quamuis leuissimam, iniuriam aut molestiam impatientes, vt nec verbulum vnum ferre velint: cum tamen ipsi alios sæpe dire affligant? Sed tales tam longe absunt à Christi similitudine, vt propemodum Christiani dici non debeant. Sicut autem libenter & moderate ferre omnem iniuriam signum est hominis secundum animam bene constituti ac reformati, & qui priuatum amorem ac superbiæ spiritum in seipso extinxerit: ita impatientiæ sanies ex pessimo philautiæ & elationis vlcere scatet, hominemque & Deo, ac sanctis omnibus inuisum planeque dissimilem, & cunctis quibuscum viuit

Nuptialis vestis Christi vt fuerit crucis patiēs perpessio.

Eccle. 10

Patiendi aduersa q̄ nam sctōs permoueant.

Matt. 7 Lucæ 13

L

Impatientia vnde p̄cipue ortū habeat.

grauem ac onerosum efficit. Qui enim impatiens est, facile vndecumque & ex quacumque occasione perturbatur, multisque vanis, & falsis agitatur suspicionibus, & vix vnquam potest suauiter & comiter cum hominibus conuersari.

Qui si ab hoc morbo curari velit, discat semper propriam frangere voluntatem, & in omnibus licitis ac honestis non solum Dei, sed cunctorum etiam mortalium sese voluntati conformet & accommodet. Id vero non poterit nisi ex animo humilis esse conetur. Superbus enim aut omnino non potest, aut nō nisi simulate potest sese aliis submittere. Qui autem filii Dei humilitatem amplectitur, is cum eodem dicit ex sententia: Non veni facere voluntatem meam, sed eius qui misit me. Et sicut ille non modo Deo patri, sed etiam virgini matri cunctisque hominibus quantum fas erat, morem gessit, ita & ipse nititur omnibus obtemperare, vbi id ratio dictat, mauultque semper alterius exequi, quam propriam voluntatem. Inde porro fit, vt semper summa pace gaudeat semper patiens, nunquam vero impatiens sit. Cum enim voluntatem suam diuinæ ac hominum submiserit voluntati, nihil potest aduersum vel molestum experiri, quia quicquid ipsi eueniat tanquam ex diuina voluntate profectum suscipit, cui se totū conformauit. Et reuera nihil dulcius, nihil tutius, nihil iucundius, quam ita in omnibus diuinæ esse conformem voluntati. Id namque inconcussam præstat patientiam. Sed quid mirum, si Christiani homines, quibus certa est æternæ beatitudinis proposita spes, placide & leniter ferant aspera quæq;, quando multos veræ religionis ignaros legimus patientissimos fuisse? Socrates philosophus ictu calcis à quodā percussus, patienter tulit. Quod cum alii ægre ferrent, monerentque, vt se vlcisceretur, ait: Si meus me asinus percussisset, num in quadrupedem recalcitrare deberem? Eiusdem Socratis faciem cum quidam vehementi impetu cæderet nihil commotus Philosophus, furentem debacchari & iram satiare permisit, donec totus ex plagis intumesceret. Impleuit nimirum ethnicus ille, quod dominus in Euangelio ait: Si quis te percusserit in vnam maxillam, præbe illi & alteram. Posient & alia plura

Impatientia morbus quomodo curetur

Ioann

Homini omni ex toto p̄pria voluntate propriā quid

Socratis patientia qualis fuerit.

Matt. 5 Lucæ 6

lia plura adferri exempla, sed nihil opus est. Pudeat ergo Christianos nihil velle perpeti, quando ad tolerandas iniurias fortes fuere homines à Deo alieni. Qui impatiens est, ait Salomon exaltat stultitiam suam. Nihil enim stultius, nihil tam à ratione & omni prudentia remotum, quam impatienter ferre aduersa, cum tamen ferre necesse sit: Siquidem & aduersitas eo ipso fit acerbior, & præterquam quod premiũ omne amittitur, etiam pœna sempiterna cumulatur. Multum autem quamuis molestas aduersitates mitigat animi voluntaria perpessio: sicut etiam minimas afflictiones animus obmurmurans & recalcitrans vehementer exaggerat.

Prouer. 14

M Itaque martyres sancti, vt se veros Christi sectatores, & strenuos milites probarent, promptissimo animi feruore, & in superabili mentis fortitudine quicquid humana crudelitas infligere potuit pertulere, fidelibus oculis aspicientes in autorem fidei & consummatorem Iesum: qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contempta. Nec putabant condignas esse passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis quando videbant oportuisse pati etiam ipsum dominum Iesum, et ita intrare in gloriam suam. Non enim minimum ad tolerandum fortiter aduersitates temporarias adiumentum est dominũ Iesum contemplari tam indigna, tam varia, tam horrenda, tam prorsus in humana supplicia patientem. Quod non ignorãtes sancti martyres, vt sua mitius ferrent vulnera, Christi vulnera attentissimi cordibus intuebantur, atque inde sugebant vires & robur, sufficerent ad omnes hostium afflictiones tolerandas. Versabantur nimirum tota deuotione in vulneribus Christi, & iugi meditatione in illis demorabantur: atque inde illis martyrij tolerantia, inde illis magna fidutia apud altissimum. Hoc enim & ipse dominus pro nobis in cruce toto corpore vulneratus optat, hoc expetit, hoc efflagitat, vt ipsum aspiciamus tam dire sauciatum, tam immaniter excruciatum, vt dum illius conspicimus vulnera, animis erigamur, & ad tolerandum fortiores reddamur. Non enim sentiet sua, quisquis Christi vulnera fideliter intuebitur. Vnde etiam D. Bernardus ait: Stat martyr tripudians & triumphans, toto licet lacero corpore, & rimante latera ferro, nõ modo fortiter, sed & alacriter sacrum e carne sua, circumspicit ebullire cruorem. Vbi ergo tunc anima martyris? Nempe in tuto, nempe in petra, nempe in visceribus IESV, vulneribus nimirum patentibus ad introeundum. Si in suis esset visceribus scrutans ea, ferrum profecto sentiret, dolorem non ferret, succumberet & negaret. Nunc autem in petra habitans, quid mirum si in modum petræ duruerit? Sed neq; hoc mirum, si exul à corpore, dolores non sentiat corporis. Neq; hoc facit stupor, sed amor, submittitur enĩ sensus, non amittit. Nec deest dolor sed superat, sed contemnit. Ergo ex petra martyris fortitudo: inde plane potens ad bibendum calicem domini. Hæc Bernardus.

Hebr. 12

Rom. 8

Lucæ 24

Martyres Christi vnde hauserint suã inuictam tolerantiã in pœnis.

Bernard.

Fortitudo martyrum insuperabilis vti ex Christi vulnerib. & passiõe.

Est & aliud, quod nõ vulgariter sctõs martyres inter ipsa tormenta animabat, & consolabatur, spes certa futuræ beatitudinis, ad q̃ se nouerãt tãto gloriosius & fœlicius euolaturos, quanto exqsitiora pro Christo supplicia paterent.

N Et nos dilectissimi in his inuictos illos regis æterni athletas imitari debemus, vt inter aduersos labentis vitæ casus, tum Christi patientis, tũ promissæ nobis beatitudinis contemplatione animos nostros confirmemus. Ecce beatos prædicamus, & tota vbique sancta Ecclesia colit ac veneratur eos, qui pro Christi amore passi sunt. Vbique vox laudis, vox congratulationis, vox gratiarum actionis resonat, lætaque hodie psallit Ecclesia, inuitans omnes nos ad cantica laudis, & ad commemoranda pijs & iucundis animis martyrum certamina, coronas & victorias. Sanctorum, inquit, in hymno quodam, meritis inclyta gaudia pangamus socij, gestaq; fortia. Nã gliscit animis pmere cãtibus victorũ genus optimũ. Hi sunt q̃s retinẽs mundus inhorruit: ipsum nã sterili flore per aridum spreuerunt penitus, teque secuti sunt rex Christe bone cœlitus. Hi pro te furias atq; ferocia calcarũt hominũ sæuaq; verbera. Cessit his lacerãs fortiter vngula, nec carpsit penetralia. Cæduntur gladijs more bidentũ. Non murmur resonat, nec quærimonia: sed corde tacito, mens bene conscia, conseruat patiẽtiam. Quæ vox, q̃ poterit lingua retexere, q̃ tu martyribus munera præparas? Rubrinam fluido sanguine, laureis ditantur bene fulgidis. De his fortissimis martyribus

Martyrũ Christi triumphos quanta celebritate veneretur Ecclesia catholica.

Leo papa. ribus quodam sermone scribit B. Leo Papa in hūc modū: Cū oīm dilectissimi summa virtutū, & totius plenitudo iustitiæ, de illo amore nascat: q̊ Deus ꝓximusq; diligitur: in nullis profecto hic amor sublimius excellere, clariusq; fulgere, q̄ in beatissimis martyribus inuenitur: q dn̄o nostro Iesu Christo ꝓ oībus hoībus mortuo, tā ꝓpinqui sunt imitatione charitatis, q̄ similitudine passionis. Et paulo post: Ad erudiendum Dei populum, nullorum est vtilior forma, q̄ martyrū. Sit eloquētia facilis ad exhortandū, sit ratio efficax ad suadendū: validiora tñ sunt exēpla, q̄ verba: & plenius est opere docere, q̄ voce. Hæc ille. Ergo charissimi, gaudeamus in dn̄o, & laudes gratesq; illi agamus, quod suis martyribus & robur indidit, vt vinceret, & victores gloriosissime coronauit. Discamus illorum exemplis mitissima lenitate ob amorē Christi pro nobis in cruce mortui, & futuræ gloriæ beatitudine aspera quæque ꝑpeti, vt & Christo compatiamur morienti, & cum illo semper regnemus in cœlis coronati. Impatientiæ impetus quoad possumus freno timoris Dei cohibeamus, ne & meritum perdamus quod præstatur æquanimiter patientibus, & pœnas ęternas incurramus. Adest omnibus nobis certissimum diuinæ gratiæ auxilium, & sicut fidelis Deus non patietur nos tentari supra id quod possumus, ita bonæ voluntatis studium adhibentibus ipse præsto erit, eripietque ex malis omnibus, & in suum translatos regnum, immensis donabit gaudijs, Iesus Christus, spes & corona pro se certantium, qui cum patre & spiritu sancto viuit Deus: per omnia secula seculoꝝ, Amē.

Ex triumphis sanctorū martyrū quid discere quoque debes at ad imitandum

1.Cor.1

IN FESTO BEATÆ AGNETIS VIRGINIS ET martyris Epistola Beati Pauli Apostoli, secunda ad Corinthios decimo & vndecimo.

XIIII.

Ratres, Qui gloriatur, in domino glorietur. Nō em̄ qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat. Vtinā sustineretis modicū quid insipientiæ meæ: sed & supportate me. Æmulor em̄ vos Dei æmulatione. Despondi enim vos vni viro virginem castam exhibere Christo.

2.Cor.11

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

A

Vomodo in potestate euāgelicæ p̄dicatiōis à Deo accepta, q̄ modove in domo Dei q̄uis alio sit gloriandū si qs gloriari velit, docet hic Apostolus, dicens: Qui gloriatur in aliquo dono aut gratia sibi data in eo, cuius est gratia hæc aut donum, nō in se, à quo, præter peccatum, nihil habet, glorietur. Neque enim fieri potest vt is, qui suam gloriam quærit, in domino glorietur. Quod enim sibi vsurpat, hoc non potest tribuere Deo. Et qui seipsum commendat aut spectabilē cupit reddi in hoc, q̄d opus Dei facit, puta, docēs, p̄dicans, aut potestatē euāgelicam à Deo sibi collatā efferēs, non est probatus, seu iustus habitus corā Deo & prudentibus viris, sed quem Deus cōmendat testimonio miraculorum gratiaq; sanctæ conuersationis. Illū aūt cōmendat, approbat aut dignum iudicat, quem vt donum à se acceptum prædicet, mittit. Est autem regula laudandi, vt nemo seipsum (quod insipientiæ est) laudet, sed laudetur ab alio, sicut scriptum est: Laudet te alienus & non os tuum. Contra hanc tamen, aut aliam similem eiusmodi regulam non agitur, si non iuxta verba regulæ, sed iuxta illius intentionem quid fiat. Quapropter sancti si de seipsis, laudes dicant, aut vnde æstimationis laudisve quid illos sequatur, narrent aut faciant non in suam, sed in Dei hoc gloriam faciunt. Ideo à superbia manent incontaminati. Quamobrem cum Paulus nonnihil laudis de se propter Corinthiorum ædificationem instructionemq; dicere cogeretur, præmisit: Vtinam sustineretis modicum quid insipientiæ meæ, puta vt me laudē paululū, non ꝓpter me, sed ꝓpter vos, q ædificandi estis ex me, idq; ad gloriam Dei. Si ergo insipientiæ est, ferte quæso modicum insipientiæ, imo supportate me,

Gloriādi ver' mod' quis sit.

Laudādi regula vt ra q̄ sit. Prou.24

2.Cor.11

tate me. Aemulor enim vos, id est, casto amore vos diligo, & pro custodia vestri zelor, non mea nec priuata aliqua affectione, sed Dei aemulatione vos diligẽs. Quod hinc liquet: Despondi enim vos vni viro Christo iudici, assignare sponsam incõtaminatam. Siquidem fideles oẽs charitate cõnexi sunt vna Christi sponsa, vnaq; virgo per fidei synceram integritatem. Quo modo enim virginitas corporis, integritas est carnis: ita virginitas cordis, fides est incorrupta, ac syncera.

Fideles omnes vti dicantur virgo & Dei spõsa

EXEGESIS EVANGElij in eodem Festo, Matthaei XXV.

B

Ominus noster Iesus Christus, fratres charissimi, ob oculos nostros cõstituit in hac p̃sentis Euãgelij lectione similitudinem, seu parabolã, qua nos docet nõ sufficere hoc ad salutẽ, vt pctã & mala declinemus, sed hoc q̃q; necessarium fore, vt iustis bonisq; insudemus operibus. In qbus tñ necdum securi sumus, q̃uis bona nulla, vt sint aeternę vitę meritoria, operari nos possumus, nisi Dei gratia in nobis & nobis cũ operãte. Possumus enim & opa bona operari sine gratia Dei gratũ faciẽte, q̃ qdem virtutum ac bonorum habeant operum speciẽ, non tñ integritatem ac veritatem: quemadmodum pomum sepenumero foris iudicatur pulchrum ac bonum, quod tamen intus putridũ inuenit, & vermibus corruptũ. Dicit itaq; dominus apud Matthaeum:

Simile est regnum coelorum decem virginibus, quae accipientes lampades suas, exierunt obuiã sponso & sponsae.

Praesens Ecclesia in hoc inquit similis est decem virginibus, quae accipientes lampades suas exierunt obuiam sponso & spõsae. Quemadmodum iam caeperam dicere, vt opera bona vere sint bona quę Deo placeant opus est, vti Dei gratia sint nobis cooperãte facta: deinde vt absit quoq; oĩs cõditio mala, seu circunstantia: postremo, vt intentio Deo placendi ad operandum nos moueat, non priuatus aut mũdi amor, necesse est. Alibi peccatoribus minatur, & quae poena illos maneat p̃dicit: hic vero eos, qui iusta se putant agere, quam caute quamque prudenter haec agere debeant, praemonet dicens. Simile est regnum coelorum decem virginibus. Cuius enim rei gratia dicit virginibus? Quare non hominibus parabolam accommodat quibuslibet? nisi quia virginitas praeclarum habet laudis titulum in Ecclesia? Eius namque grande est praeconium, magna dignitas, ingẽs in obseruãdo labor. Veruntñ, si hęc oĩa viceris, & virginitatem continendiq; studium non in Deum retuleris, nihil fecisse te credas. Sed quomodo tu Deũ ignorasti, quõ cuius hoc esset donum, & in cuius obsequium honoremq; sacrificandũ nesciuisti, ita ipse q̊q; (vt non multo post sequetur) tametsi virgo fueris, te ignorat. Quamuis enim virginitatem dñs vehemẽter laudauerit, q̃uis eunuchos q ꝑpter regnũ se castrant coeloꝝ p̃dicauerit, tamq̃ sublimem virtutẽ, puta virginitatẽ, ꝓ illius ardua nobilitate non oĩbus mandauerit, sed q potest capere, capiat dixerit, cõmiseritq; fidelium hanc voluntati: Paulus q̊q; laudauerit qdem virginitatẽ, adhortatusq; fuerit ad illius obseruantiã, praeceptũ tñ neq; ex se, neq; ex domini iussu ꝓseruanda illa dederit, propterea quod tantę sit existimationis, vt à paucissimis qui sub gratia, seu sub lege gratiae viuebãt vix recte digneq; coli potuerit: nõ tñ omnino adeo est tuta, nec secura, qn sub illius ꝓfessione inueniant, q à regno excludantur coelorum. Quia igitur res magna sublimisque erat virginitas, maiorisque in Ecclesia existimationis, ne quis, illa seruata, quasi nullo indigens, in alijs esset negligentior, parabolam non de quibusuis, sed de virginibus, quarum eminentia maior & preclarior esset opinio, proposuit dominus. Si enim per oleum, lętitiam conscientiae synceritatemq; sanctae deuotiõis intelligimus aũt misericordiã (q̃ virtus si defuerit non iuuabit virginitas in Christiano) lãpades lumina vult esse, quae manibus gestantur, quibus fides significãtur & opera. Omnes enim ad iudiciũ dñi essent accessuri, fidem nostram, nobis cũ adferemus, & opa. Sicut scriptura dicit: Opa eñ illoꝝ sequunt eos. Sed dicit: qs quõ mali

Opus bonũ vti fit deo acceptũ q̃nã necessaria Matt. 25

Virginitas q̃ pclara fit virtus

Virginitati qd necessariũ fit

Matth. 19

1. Cor. 7

C

Oleo qd mystice significetur

Lãpades mystice qd insinuerit.

Apoc. 14

mali bona adferent opera (dicendum, neminem adeo esse malum, qui non aliqua habeat bona, licet non sint tam bona, vt p̃mio coronentur æterno. Sunt igitur bona, quibus oleum deest syncerae deuotionis, quia amore studioq; placendi Deo, non sunt facta. Hæc tamen opera nihilominus lampades sunt, quæ manibus gestãtur. Itaq; acceptis lampadibus suis, hoc est, externis operibus, quæ hoïes hic videre potuerunt, & charitate ardentia putare, exierunt de suis habitaculis obuiam sponso & sponsæ. Obuiabimus omnes Christo sponso & sponsæ, id est, Ecclesiæ triũphanti nos, qui sumus Ecclesia militans: vt congregati simus, vna efficiamur Ecclesia atq; sponsa Dei. Aut vt, secundum Augustinum, hoc modo obuiare sponsę dicamur, velut oïbus in Ecclesiã cõcurrẽtibus filij ad matrem concurrere dicantur, cum ipsis filijs congregatis, constet ea, quæ dicitur mater.

Obuiare sponso qd mystice

Augusti.

Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes. Sed quinque fatuæ acceptis lampadibus, non sumpserunt oleum secũ. Prudentes vero acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus.

D

Fatuæ virgines q̃ intelligant.

Fatuitatem hic, pro imprudentia accipimus. Quia fatuæ sunt virgines, quę opera & studia sua nescierunt ordinare ad rectũ debitumq; finẽ. Hoc modo, q ęternis terrena præfert, stultus est, ac insipiẽs. Qui item non ob Dei honorem vitamq; æternã, sed aut p̃pter honores tẽporales, aut p̃pter laudes humanas bona opera agit, stultus est. Quinq; igit ex ijs virginibus erãt fatuę vtpote, quę acceptis lãpadibus, nõ sumpserunt oleum secũ: hoc est, quæ fidei & operibus, neque spiritualem deuotionis lætitiam internam, neq; conscientiæ synceritatem coniunxerunt. Quisqs enim lætitiã internã, nõ habet, q̃a Deo placet, nõ habet, ait Augustinus oleũ secũ. Prudentes vero acceperunt oleum in vasis suis cum lãpadibus: hoc est, testimonium syncerę cõscientiæ bonũ curarunt habere. Siue oleũ conscientiæ dicat serenitatem synceritatẽque, siue lætitiam spiritualem, qua quis in opere bono gaudet propter Deum, puta quod speret illud Deo placere. Vtrunque ex charitate oritur, atque emanat: idcirco non perperam quis in oleo intelligere potest charitatem.

Augusti. Virgines prudentes quæ intelligantur

Moram autem faciente sponso, dormitauerunt omnes, & dormierunt. Media autem nocte clamor factus est: Ecce sponsus venit exite obuiam ei.

E

Moram facit dominus veniendo ad iudicium. Et hęc ipsa mora, tẽpus est intermedium ab ascensione sua, vsq; ad finẽ mũdi, q̃ interim oẽs dormiũt somno mortis in sepulchris: inde ad vltimum domini aduentũ resuscitandi. Eam enim ob rem, q̃a à dño resuscitabimur oẽs, magis dormire nos scriptura dicit, quam mori. Media autem nocte, hoc est nullo sciente, inopinato & ex improuiso. (Hora enim qua non putatis, inquit filius hominis veniet.) Itaq; media nocte, ecce clamor factus est. In voce enim Archangeli & in tuba Dei, descendet filius hominis, cui pater dedit omne iudicium: & tunc qui mortui sunt, resurgent: aut, sicut dicitur hic, qui dormierunt, exibunt Christo obuiam. Hic enim clamor tunc sonabit. Ecce sponsus venit, exite obuiam ei. Perpendite filij, quam tristis erit hæc vox multis, quam gaudiosa vero ac iucunda alijs. Qui enim graui pondere erunt delictorum oppressi, quomodo non erit illis hæc vox tristitiæ & luctui? q vero ad beatitudinem resurgent æternam, quomodo non ad hanc vocem exultabũt? In memoria enim æterna erit iustus, ab auditione mala non timebit?

Morã dñi q̃nam intelligatur

Dormire quõ dicatur mortui.

Lucæ 11

1. Thess. 4

Ioan. 5

Ecce sponsus venit quibus tristitiæ quibus vel lætitiæ erit.

Psal. 111

Tunc surrexerunt omnes virgines illę, & ornauerunt lampades suas.

Omnes quidem resurgemus in ictu oculi, ad vocem angeli, & in nouissima tuba portantes opera nostra, hoc est, tam merita, quam demerita nostra nobiscum. Ornare igitur lampades, est reassumere opera nostra, atque ad reddendam se rationẽ parare. Surrexerunt itaq; omnes, tam iusti, quam peccatores. Surgent iusti de pulueribus, & tumulis ad recipiendam coronam æternam: Surgent ab expectatione longa & spe, ad recipiendam veritatem. Surgent quoque reprobi à somno negligentiæ. Incipient enim tunc timere, incipient in-

1. Cor. 15
1. Thes. 4
Lãpades ornare qd mystice sit.

ent instantis periculi timore resipiscere, incipiet suā fatuitatē detestari & plāgere, Tūc intelligēt, qa nihil est, q̄d vixerūt in mūdo. Tūc, inq̄, incipiēt videre & sapere, qñ

F illis nihil cōmodi, sed ꝓbri & doloris plurimū adferet. Ornare igit̄ lāpades suas est dispicere opera sua ac dijudicare. Tunc enim tā boni q̄ mali interrogabunt cōsciētias suas. Boni qdē q in prudentibus virginibus significant̄, inuestigabūt in se ne qc quā appareat corā Deo, q̄d esset despicabile rephensibile ve, nō aliter q̄ spōsa occurrēs spōso sup venturo, festinat se cōponere, ne qd in ea, spōso displiceat. Mali vero, in fatuis virginibus significati, pariter se inuestigabūt, si qd in cōsciētijs inuenerint suis, q̄ Deo possent placere. Quo nō inuēto, se ipsos accusabūt, & dijudicabūt apud se. Filij, vtinā modo sempq; in vita nos iudicaremus, quō tunc nos iudicabimus, in Deū nunquam peccaremus. Modo itaq; pœnitētiæ maxima foret vtilitas, cum post mortem nihil omnino tunc sit profutura.

In extremo iudicio quō boni & mali diuersi mode suas exanimabunt conscientias

Fatuæ autem sapientibus dixerunt: Date nobis de oleo vestro, qa lampades nostræ extinguuntur. Responderunt prudentes, dicentes: Ne forte non sufficiat nobis, & vobis. Ite potius ad vendentes, & emite vobis.

Fatuæ virgines, reprobiq; oēs, cū nihil in suis cōsciētijs inueniāt, quo se aduersus iudicis irā tueri possint, aliena auxilia implorant: sed hoc quoque frustra. Neque enim tunc tempus est quærēdi, aut operādi, aut medicandi: Sed est tempus metendi, mercedēq; recipiendi laboꝝ. Date, inqūt, nobis de oleo vestro. Succurrite nobis de lætitia cōsciētiæ vestræ, aut de charitate vestra qua lucēt & ardēt lāpades vestræ: qa lāpades nostræ extingunt̄ hoc est, qa fides & opa nostra carētia lumine charitatis extinguunt̄. Extinguunt̄ lāpades hoīs, qñ fides deficit, ac despat. Queadmodū eñ q sibi bene cōscius est magnanimiter ac cōfidenter agit, ita qui mali sibi conscius est, formidat semp. Mali igitur cū in se fidē & opera conspiciunt à lumine gratiæ aliena obscurat̄ eoꝝ spes & consciētia. Cęterum q̄d fatuæ rogāt sapiētes sibi cōmunicari oleum, innuit, malos optare vndiq; sibi subuenire ꝓsertim sig incerti sint, qd de eis iu

Lāpas hominis quō mystice extinguitur

dicabit dñs: vtpote q ante ꝓlationē sententiæ verent̄ dānari. Veꝝ qd respōderūt sapientes? Ne forte nō sufficiat nobis & vobis. Adeo terribile futuꝝ, ingut, est iudiciū, vt nulla sibi cōsciētia cōfidat. Si eñ stellæ, nō sunt mūdę in cōspectu eius: Si iustus vix saluabitur, qs gloriabit̄ mūdū se habere cor? Quod si nemo de se hoc q̄at ꝓmittere, quō tūc ad excusandū alienū pctm̄, potest reo assistere? Tātus igit̄ tūc omniū erit timor, vt nemo speret se iustū inueniendū: sed adhuc timeat, ne forte nō iustus existat. Dicūt igit̄: Nihil est, q̄d supabundet ex meritis nostris: plura potius deficiēt, q̄ sua liberalissima mīa Deus adijciet, q̄ circa minime hęc sufficiēt vtrisq;. Ite potius ad vēdentes, & emite vobis. Ite ad sacerdotes, & pœnitentiā agite, pctāq; vestra pauperū misericordijs redimite. Hoc consiliū dabāt, q̄d solū dari debuit, si tēpus adhuc fuisset miserēdi, & si prodesse tunc potuisset. Secūdū Augustinū, insultādo hæc dixerūt. Ite nūc, & videte, q vos adiuuent, q vobis laudes in vita vēdere cōsueuerūt, & in errorē vos mittere, vt coram hominibus non coram Deo præsumeretis gloriari.

Iudicij extremi horror quantus erit

Iob 15
1. Petr. 4
Proue. 10

G

Timor quantus sit in extremo iudicio.

Dan. 4

Augusti.

Et dū irēt emere venit spōsus. Et q̄ paratæ erāt, intrauerūt cū eo ad nuptias: & clausa est ianua.

Nō est putandū, q̄d tūc, qñ separata aīa est à corpore, pœnitēdi merēdi ve tēpus sit. Ideo nō refert etiā, quod oleū emerint, licet ad emendū iuerint: hoc est, huc, illucq; prę angustia se verterint, tremendæ sententiæ pœnarumq; meditātes euasionē (q̄d fiet in morte singulis, q̄ ad animā: in iudicio vero extremo vniuersis, q̄ ad corpus & animā) Quādiu eñ corpori cōiūcta est aīa, adhuc pœnitētiæ gratiæq; diuinę, & misericordię locus patet, nisi q̄d rarissime, q illuc tantis per differūt pœnitentiā, vix recte pœnitere credēdi sunt, ꝓpter nimiā ꝑturbationē, angustiā tēporis grauē metū exulceratāq; cōscientiā. Pœnitēt qdem, sed metu mortis dānationisq; nō odio peccati. Si eñ diutius viuere possent, nihil de pristina vita illis adeo displiceret, vt emēdarēt. His igit̄ ad nuptias cū spōso intrātibus, qui oleum habebant in lampadibus: illis vero qui iuerunt oleum emere euntibus, regni cœlorum interim clausa est ianua. Non est in parabolis quærenda per omnia ad veritatem cuius est parabola similitudo. Nam vt di-

Pœnitere differētes quāto periculo se exponant.

In parabolis qd potissimum spectandū sit.

xi, pro futuro iudicio nemo ab alio petet merita, aut suffragia: nemo quoq; ad comparanda plura merita est abiturus. Siquidem neque precum, neq; laborum, aut virtutum quærendarum tunc erit locus: sed intelligenda est ratio, quare hæc dicãt. Hic namq; sensus est parabolę: q̃d opa sine charitate facta, non lucent, quandoquidẽ sola fides, quæ per dilectionem operaĩ, fulgebit. Non ergo in huiusmodi lampadibus est oleum. Deinde vult nobis palam esse, post hanc vitam si quis pro auxilio quempiam vellet inuocare, aut si redire ad operandum bona vellet, non ei hoc concedi.

Sens' huius parabolæ quis sit præcipuus

Gal. 5

Nouissime veniũt & reliquę virgines, dicẽtes: Dñe, dñe, api nobis. At ille respõdens, ait: Nescio vos.

I Clausa fuit ianua ingressis his, q ad nuptias vocati & electi erãt, qa post nouissimũ diẽ, cõsummato tẽpore & cuiuscũq; vita, q̃ à Deo vnicuiq; ad bona merẽda est cõcesia, nõ patebit aditus regni cœlorum. Idcirco, quod fatuæ virgines, tũc ad ianuã pulsantes, introduci petunt, indicat quidẽ, q̃d malis infernalibus carere vellẽt & introitũ ad beatitudinem peterent: at nemo illis aperuit. sed responsum est illis à dño: Nescio vos. Vocatis me, dñe, dñe. Quid aũt me vocatis domine, dñe, quãdo ea q̃ facienda cognoscebatis, renuistis facere? Nescio vos: non vos vt filios agnosco, non vt filios adoptiõis habeo. Stat itaq; firma immutabilisq; Christi sentẽtia: Post clausam ianuã post pactũ iudiciũ, imo post vitã exactã, nulli, nisi in hac vita salutẽ reparandã. Vigilate itaq;, quia nescitis diẽ neque horam.

Lucæ 6 Matt. 7

Nulli post hanc vitã sperandũ beatitudinẽ q iam hic neglexerit.

Verba sunt Christi post parabolã ad vigilandũ nos hortantis. Causam namq; vigilãæ inducit, dicens: Quia nescitis diem neq; horam. Cum ignoretis, inquit, quando dominus vester venturus sit, ideo semper interim vigilate, vt quacunq; hora pulsauerit, confestim illis aperiatis. Quod nobis largiatur dominus noster Iesus Christus, in secula benedictus, Amen.

Lucæ 12 Marc. 13

SERMO IN EODEM Festo. De laudibus sanctę virginitatis, quid eadem sit q̃ que seruari debeat: quæ deniq; verę virgines vitare debeant.

Ecce sponsus venit exite obuiã ei. Matthæi XXV. Virginis sacratissimæ Agnetis festũ celebrantes diem, gratias agere debemus Deo charissimi, quod alioqui natura & sexu fragilẽ tanto suæ gratiæ firmauit robore, vt pœnas oẽs atq; ipsam adeo mortẽ non solũ nõ timuerit, sed læto, etiam & alacri animo perpessa sit. Donum hoc fuit gratiæ diuinæ, quæ mira operatur in electis Dei, quam etsi non omnes æque magnam experimur, tamen si in aliis eam diligimus, atq; pro ea Deo laudes gratesq; agimus, nos quoque illius reddimur participes: q̃nquidem charitas q̃ singulorũ sunt ppria, omnibus facit esse cõmunia. Quod propterea libentius vos admonere debui, vt etsi in vobis nõ omnes virginitatis gloriam, quam in hac virgine veneramur, agnoscitis, non propterea sitis abiecti animo, quod vos eam non sitis adepti, sed eo magis accendamini ad laudandum Deũ, qui eam huic dulcissimæ sponsæ suæ contulit, atq; eo ipso vos q̃q; tanti doni participes sitis. Est eñi virginitas pura ac intemerata munus haud vulgare ppotentis Dei, q̃d paucis cõtingit: qa pauci sunt, q carnis suæ voluptatibus obluctari velint. Cuius laudes arrectis & licentibus animis audire debent etiam qui illa carent, vt se hoc ipso declarẽt in aliis amare, quod ipsi minime habeãt. Id eñi maxime decet Christianos omnes, vt aliorum bonis ex animo cõgratularentur: & vbicũq; Dei gratiam agnoscunt, Deũ laudent, & pio mentis affectu sese erigant ad laudandum Deum, ex q̃ tanquam fonte primario bona quæuis in creaturas quaslibet promanant. Ergo dilectissimi promptis quæso animis nos auscultate de virginitatis laude dicturos: de qua vt diceremus, ipsa nos solẽnitas tantæ virginis admonuit. Primo quidem admonendi sunt quotquot virginitatis bonũ se se retinere norunt, vt meminerint se thesaurũ hũc tanq̃ in Chrystallinis gestare vasis, qbus, vtpote fragilibus, magna est cura adhibẽda, ne frãgant. Ita sane & ipsis iisdẽ solicite nauanda est opera, ne pclara virginitatis rosa vel lilium in eis corrumpatur, arescat, effundatur, amittatur, deturpetur, intereat: maxime cum huic virtuti præ cæteris quid-

K

Virginitas q̃ sit ppcelles munus Dei

Gratulandum q sit bonis aliorum.

Virginitas cũ q̃ta sit curã custodienda

ris quiddam peculiare coniunctum & inditum sit. Humilitas quidem, patientia, charitas, & id genus aliæ virtutes si amittant recuperari possunt: atqui virginitas semel amissa nulla potest ratione restaurari. Quã obrem studio maiori cõnitendũ eis est, & cautius ꝓspiciendũ, vt eã seruare possint.

Virginitatem amissam non posse recuperari

L

Sed est sane q̃d laborẽ hũc & solicitudinẽ ipsis suauẽ & iucũdã & potest & debet efficere, q̃n virginitas ob Dei amorem cõseruata spõsa est, vel spõsam efficit summi ac p̃potentis Dei. Noui equidem animos iuueniles amoris exptes esse nõ posse: neq; id ab eis exigo vt amorẽ omnẽ abijciãt. Imo vero hortor & admoneo, vt eo cordis sui cõferãt amorem, vbi amor tutissimus, castissimus, purissimus est, atq; vbi honestũ, laudabile ac meritoriũ est amare. Id aũt ita fiet, si Deũ toto ac integro corde diligant, si illum solum quærant, illum vnũ concupiscant, illum solum spectent, illi vni adhæreant, illi denique soli placere nitantur. Talis amor securus, beatus & iucundus est. Hoc amore præditæ animæ nihil difficile est valefacere omnibus, quæ in mundo sunt: nec molestũ illi est laborẽ omnẽ, & q̃cq̃d certaminis, q̃cq̃d aduersitatis summus atq; charissimus illius amicus & spõsus ei euenire pmittit perpeti: imo aliquam vicissim amoris ac fidelitatis declarandæ occasionẽ sese nactã gratulat̃ erga illũ qui ipsum prior dilexit, etiam non amãtem, imo nec eum cognoscẽtem. Neq; etiã eiusmodi anima mortem ipsam grauate vel anxia cum formidine, sed magno cum desiderio excipit, spõsoq; suo longe dulcissimo cupide pergit obuiam certa nimirũ spũs sui: & propriæ conscientiæ attestatione posse se illi cũ amore & desiderio occurrere: atq; etiã longe maiori cũ fidelitate & charitate ex gratia ab illo se suscipi: neq; nescia est nõ aliud patere ostiũ, per q̃d ad suum possit proficisci sponsum, nisi mortis ipsius. Nõ ergo molestum illi est mori: adeoque maxime eam delectat domini illum sermonem vel auditu, percipere vel mente reuoluere, qui est apud Matthæum: Ecce sponsus venit, exite obuiam ei. Et reuera quisnam tandem putatis sermonis huius dulcedinem digne possit exprimere, Ecce sponsus venit exite obuiam ei? Quid nam oro sentit cor amantis animæ, quid inquã sentit, q̃d experitur, dũ audit. Ecce spõsus venit exite obuiã ei? Quid possit spõsæ referri dulcius, q̃d ab ea iucũdius pcipi, q̃ spõsum illius aduẽtare? Quod tñ de ea dictũ sit spõsa, q̃ spõsum amet suũ, q̃ illi fidẽ seruet, q̃ ita vt dignũ est, sponsi sui aduentum auide ac medullitus suspiret. Nam si secus se habeat, si alium quemlibet ardentius diligat, si erga sponsum infidam se p̃buerit, nimirum illi gratum non possit esse nuntium de adueniente sponso: potius metum ac terrorẽ, quã gaudium illi adferret aduentus sponsi.

Virgines q̃ suum amorẽ trãsferre debeant

Matt. 22

Lucæ 10

1. Ioan. 4

Anima amãs quõ suo spõso obuiam p̃cedat

Matt. 25

Quidnam singulariter amantem animã consoletur.

M

Fateor quidẽ, sermonẽ hũc & nũtiũ suauissimũ cunctis Deum amantibus, Deoq; fidẽ seruãtibus ingeri, maxime tñ ad virgines ptinet q̃nq̃dem tota illa parabola vnde hæc verba excerpta sunt, de virginibus alijs quidem prudentibus, alijs aũt fatuis agit. Virgines igitur sponsa sunt, vt Apostolus ad Corinthios affirmat. Sponsus vero est dominus Iesus. O p̃cipuam virginitatis p̃stantiam ac nobilitatẽ, q̃ spõsum habere Dei filiũ meretur. O p̃clara virginitas, q̃ cũ sis integra, nihilominus adeo fœcunda es: Fructus q̃dẽ nõ alius te decet, neq; partus vllus tibi possibilis est, nisi q̃ Deũ sine dolore ædas. O sancta virginitas, q̃ doloris non paris filios, sed ples fructusq; semp mãsuros. Tãta est celsitudo tua o p̃dicanda virginitas, vt Christus te p̃cipere noluerit, sed tñ cõmendarit. Non em̃ tantæ virtutem excellentiæ omnibus imperatam esse voluit, sed ijs dũtaxat, q̃s ipse ex speciali gratia eo eligeret, q̃q; libẽtibus aĩs eã amplecti vellent. Vñ cũ de triplici Eunuchorũ genere ageret ita inquit: Sũt eunuchi, q de matris vtero sic nati sunt: & sunt eunuchi, q facti sunt ab hoĩbus: & sunt eunuchi, qui seipsos castrauerunt ꝓpter regnũ cœlorũ. Vbi mox subdit: Qui potest capere, capiat: tanq̃ diceret. Sublimis valde est, & supnaturalis atq; angelica vita in carne degere, & carnis inquinamenta nescire. Vsq; adeo id arduum est, vt passim omnibus in cõmune p̃cipere nõ ausim: tamen qui potest capere, capiat. Aio igit, o sancta virginitas, q̃ in sacratissimo Christi corpore, in dignissima illius genitrice Maria, & in p̃cursore ac baptista illius Ioãne dedicata es. Quid hic ego cõmemorẽ sctũ dñi apostolũ Ioãnẽ, quẽ Christus p̃ cæteris apostolis tanq̃ virginitatis participẽ charum habuit, & suæ matri de cruce commendauit? Quid plures alios strenuos Christi milites, sctõs Cõfessores & Dei amicos recenseã, q posteaq̃ ad Deũ se

1. Cor. 7

Sponsum vt se dignet dñs noster Iesus Christ⁹ vocari

Virginitas vt vo ce fæcunda efficiat

Matth. 19

Virginitatem cur Christus nõ p̃cepe rit

Virginitas in q̃b dedicata fuerit.

Ioan. 13

Ioan. 19

se conuerterant aut virginitatem, aut perpetuam castitatem seruarunt? quando in ipso sexu muliebri tot nobis suppetunt præclara egregiaque virgineæ integritatis exempla, ita vt pleræque durissimos maluerunt cruciatus perpeti, quam viri contactu impudico fœdari? Quod si impurus aliquis Epicuri de grege porcus mihi obijciat (vt solent libidinum mancipia hæretici nostri) præcepisse dominum Noe filijs eius, vt crescerent, & multiplicati, replerent terram (quod vtique ad fœcunditatem, non cælibem vitam pertinet) ille idem attendat velim alia tunc atque nunc fuisse tempora: atque pro diuersitate & mutatione temporum non eadem, sed diuersa nobis præcepta, & institutiones promulgari. Quis enim non aduertat illis Noe temporibus quibus totus mundus, id est, creaturæ omnes vitæ participes diluuio interierant, paucissimis, nempe octo hominibus in arca Noe seruatis, merito id præceptum esse à Deo, vt crescerent & multiplicarentur, quando totus orbis mortalibus vacuus erat? Nunc vero hisce extremis temporibus, qbus scriptura ait, securim ad radicē arboris positam esse, id est, quando Mundus prope interitui est & fini proximus, quo etiam spectant illa Apostoli verba, in quos fines seculorum deuenerunt, idem ipse Apostolus prædicat ac præcipit matrimonio iunctis, vt qui vxorem habeant, sint tanquam non habentes. Præterit enim, inquit, figura huius mundi.

Gen. 9 | Matt. 3 | Lucæ 3 | 1. Cor. 10 | 1. Cor. 7

N

Ecquid vero dubij habere potest virginitatis custodia quando Christus ipse, eiusque reuerenda parens, & Sanctus Ioannes atque etiam sanctissimi quique modo in cœlis degentes, virgines permanserunt? Vtique si aliud vitæ genus, puta matrimonium aut fœcunditas prolium Deo gratius fuisset, id Christus amplexus esset, & suo nobis exemplo commendasset. Ne quis tamen putet in veteri Testamento minus Deo fuisse gratam virginitatem (licet non perinde tum culta ac celebrata fuerit) legimus apud Esaiam dominum dicentem: Eunuchis, qui custodierint sabbata mea, & elegerint quæ ego volui, & tinuerint fœdus meum, dabo eis in domo mea, & in muris meis locum, & nomen melius à filijs & filiabus, nomē sempiternum dabo eis, quod non peribit. Quibus verbis consolatur Eunuchos ne sint pusillo aut abiecto animo, tanquam qui in prolibus nomen suum ad posteros non transmittant, pollicens illis, quamuis ob cœlibem vitam nullis relictis prolibus velut extincti videantur, æternum sese daturum nomen, multo beatius, fœcundius, vtilius ac durabilius, quam ex filiorum successione sibi conciliare possint. Helias ipse nonne sub lege vixit? Et quis nesciat raptum illum in paradisum, & nec dum mortis soluisse debitum, cum tamen virgo permanserit? qua re id licet intelligi, virginitatem nunquam mori apud Deum. Sed ne multis sanctorum enumerandis exemplis prolixior sim, id vos dilectissimi certum persuasumque habetote, virginitatem omnibus seculis singulari apud Deum gratia & amicitia flagrasse: tametsi à mundi exordio, & post diluuium homines magis procreandis liberis, & mundo argumentando operam dederint, non quidem libidinis causa, aut ob carnis explendas voluptates, sed quod sperarēt plurimi ex suo semine posse Christum nasci, aut certe plurimum gauderent, si quem sui generis superstitem relinquerent, qui Christum corporalibus oculis videret: vel etiam quando verus Dei cultus apud solos Iudæos extabat, porro apud alios omnes idololatria versabatur, quod optarent Dei populum, atque eo ipso Dei cultum magnis augeri incrementis. Atque ita solus posteritatis amor causa illis fuit matrimonium contrahendi. Quanquam nec ipsa sane virginitas infœcunda est, vtpote quæ cœlo fructus pareat æternum victuros, sicut ex matrimonio fructus terræ nascuntur. Atqui certum est terræ generationem quandoque finem habituram: sed generatio cœlestis perennis est. Siquidem cōiugium desinet: at virginitas perpetuo perseuerat, sicut ipse dominus ait: In cœlis neque nubent, neque nubentur, sed sunt sicut angeli Dei. Ex quo id etiam potest esse perspicuum, virgines castas & intemeratas, nō terrenā sed cœlestē & angelicā in terris vitā agere. Præter hæc y̓o neutiq̄ negligēter cōsiderādū venit, vtile cū primis atq; congruū & cōdecens fuisse vt præclarissimæ, elegātissimæ, gratissimæ, suauissimæ, celsissimęq; atq; angelicæ virtutis nempe virginitatis seruādæ magistra dux atq; autor fieret virgo lōge oīm integerrima, dignissima

Virginitatem etiam in veteri testamēto fuisse Deo gratissimam | Esaiæ 56 | 4. Reg. 2 | Virginitatem omnibus seculis Deo singulari modo placuisse. | Patres antiqui quid mouerit ad matrimoniū cōtrahendū | Virginitas vt sit perpetua duratura | Matt. 22 | Lucæ 20

O

gistra dux fit ac speculum omnium virginum

fima atq; illustrissima, Dei genetrix Maria: cur id seruatum fuit priuilegij, vt ipsa tanquam omnium sanctissima, formam ac specimem siue speculum se præberet sacratissimæ ac minimæ vulgaris & inusitatę cælestisq; virtutis, suo ipsam in corpore dedicans, & voto offerrens Deo. Vnde etiam passim nunc offerunt virgines Deo, sicut scriptum est, post eam, id est, quæ illius imitentur exemplū. Quā sane tanq̄ magistrā suam dignum est virgines omnes imitandam suscipere: atque magnopere lætari, quod filius Dei non nisi virginem matrem habere voluerit: attendere etiam quāto Deus honore affecerit sexum fœmineum præ virili, quando ex fœmina re vera nasci dignatus est. Neque enim id vlli datum est viro, vt fit aut dicatur verus Dei pater, namque Christus ex viri semine genitus non est: Atqui virgini id reipsa concessum est & pręstitum, ad totius fœminei sexus decus & honorem, vt sit & dicatur vera Dei genitrix. Agnoscant igitur q̄tq̄t se virgines esse norunt, tantā Dei benignitatē, & sint gratæ virginis filio, pudeatq; eas vllum aliū vel respicere virū, aut spōsum admittere, præter ipsum solum q̄d tamen maxime curandum est illis, quę virginitatis votum ędidere: quibus nulla ratione committendum est, vt vel tenuissimo mentis assensu vnquam quicquam velint, quod animi vel corporis possit integritatem inficere. Debent etiam parentes summo studio proles educare suas, & ab infantia timoris diuini fræno quodam cōtinere, vt nihil nisi sanctū, nisi castū, nisi pudicū vel oculis, vel auribus hauriant, vt cū ipsis ætatis incremētis magis magisq; in oīmoda mētis & corporis puritate adolescāt: & q̄d alij magno labore asseq habēt, illis tanquam naturale fit ob longam assuefactionē & castissimā educationē. Væ aūt atque iterum væ parētibus illis, qui suis & dictis, & factis ples suas ad turpia ꝓuocāt illisq; ꝑditissimis exēplis suis autores sunt ad perpetrāda mala, qbus deberēt esse causa salutis. Atq; vt sermoni finem imponamus, id vos dilectissimi summopere oratos velim, si quempiam ex illis, qui vestræ curæ commissi sunt, siue sint filij aut filiæ, aut alias sanguine coniuncti, ad virginitatis custodiam aspirare cernatis, vti ne qua ratione illū à tam sancto proposito auocetis: sed potius bene currenti calcar adhibeatis, vt vestris adhortationibus feruentior efficiatur. Non patiamini vnquam pro libus vestris maxime dum adhuc in ætate tenera sunt, familares esse siue famulos, siue ancillas, aut quoslibet alios, qui verbis aut moribus impudici sint, ne ab illis discant, quod postea vix vnquam possint dediscere. Christus Iesus sponsus & corona virginum omnium nostrum cordibus sanctæ castitatis aspiret amorem, vt pro illius desiderio fœdas omnes carnis despiciamus voluptates, tanto copiosioribus olim in cœlesti paradiso delicijs perfruituri, cum sanctis omnibus. Quod ipse nobis præstare dignetur, qui cū Deo patre in vnitate spiritus sancti viuit & regnat in secula benedictus, Amen.

Psal. 44

Honore quanto deus affecerit fœmineū sexū ꝑ incarnationē ex virgine

P

Virginitas voto firmata q̄nto studio custodienda

Parentes vti cooperent ad custodiā virginitatis ī in suis ꝓlibus.

Proles ad virginitatis custodiam vti sint à parentibus iuuandi.

IN FESTO SANCTI VINCENTII MARtyris Epistolæ loco Lectio Esaiæ prophetæ Capite quadragesimo quarto

XV

HÆc dicit dominus creans te Iacob, & formans te Israel. Noli timere, quia redemi te, & vocaui te nomine tuo. Meus es tu. Cum transieris per aquas tecum ero, & flumina non operient te. Cum ambulaueris in igne, non combureris, & flamma non ardebit in te, quia ego dominus Deus tuus, sanctus Israel saluator tuus. Dedi ꝓpitiationē tuā Ægyptū, Æthyopiā & Saba pro te. Ex quo honorabilis factus es in oculis meis, & gloriosus: ego dilexi te, &

dabo homines pro te, & populos pro anima tua. Noli timere, quia ego tecum sum, dicit dominus omnipotens.

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

A
Magna est sctōrū martyrū cōstātia, qua minas & tormenta impiorum pinde vt leuē quędam auræ flatū cōtēpserunt, & diuino armati præsidio casti timoris, & inuicti amoris Dei picula nō attenderunt, non carnificum truces vultus & inmanem crudelitatem, non corpors & membrorum omnium dissipationem: non denique acerbissimam mortis pœnā alicuius pensi habuerūt: sed fidelibus aīs in autorē fidei & consummatorē Iesum aspiciētes, id vnū curarūt, vt p illius honore nullos subterfugerēt cruciatus, nulla sibi putarent tormenta declinanda, quē priorē causa salutis suę scirēt tāta ptulisse, quāta mēs nulla quæat capere. Atq; vt in duris corporis afflictionibus essent patientes, ac mitissima lenitate furentem hostium tyrannidē eliderēt, nō dubiū est, qn sacrorū voluminum sentētijs sese animarint, quales certe plurimæ sunt in vtroque Testamento: cuiusmodi etiam haud vulgares habet isthæc psens Esaiæ lectio, qua dñs martyrem suum confortans, ita eū alloquit: Hęc dicit dñs rex omnipotens, cuius nutu cūcta disponunt, creās te Iacob vitiorum supplantatorē, & formans te Israel Dei contemplatorem, quales fuere sancti martyres, qui vsqueadeo in se vitia passim presserunt, vt maluerint vitam amittere, quam vel in vllum consentire peccatum: & Deum per fidem hic contemplati sunt, sicut Apostolus ait, per speculum in ænigmate. Atq; recte vtroque hoc nomine Christi martyr appellatur nempe Iacob & Israel, quandoquidem non potest esse idoneus martyr Christi, qui nesciat dominari vitijs, & Deum per fidem vel vtcumque contemplari. Quomodo enim pro Christo mori poterit, q vitijs subiacet, & Deum ignorat? Tali ergo dicit dominus: Noli timere hominum minas, pœnas, corporis dolores momentaneos. Fidelis sum, non potero sustinere, vt vltra vires affligaris quia redemi te, non corruptibilibus auro vel argento sed ptioso sanguine meo & vocaui te nomine tuo, quod ex omni æternitate scriptum habui in libro vitæ. Nouit enī dñs q sunt eius. Ita dixit & Moysi, Noui te ex nomine. Impios autē nescit, quia eos tanquā spurios à sua hæreditate prsus excludit vel nec vnquā illorū, meminisse dignatur: dicetq; illis in extremo die, Amē dico vobis, nescio vos. Suis aūt dicit, Meus es tu nō solū creatiōe, & redēptione, sed etiam voluntatis omnimoda cōsensione, & æterna prædestinatione. Nihil ergo timeas, quia cum sis meus, non potero nō tui curā agere. Insurgant licet creaturæ omnes aduersum te, tamen qa meus es, qd tibi officere poterunt? Cum transieris p aquas temporalium afflictionum, & multimodarum perpessionum, vexationum, tentationū, tecū ero, te corroborās, & flumina inūdan tiū malorū nō operiēt neq; obruēt te mea virtute munitū. Impugnaberis quidē sed non expugnaberis: senties acres tētationes foris & intus, sed nō cōsenties meę gratiæ psidio vallatus. Cum ambulaueris in igne feruentiū persecutionū, ac acerrimarum impugnationū & angustiarū, nō cōbureris, nec aliqd senties detrimenti sicut nec tres illi pueri in camino ardēti: & flāma vitiorū non ardebit in te, sed potius ignis amoris mei, q facile oīa te supare faciet & cūctis hostibus & tētatiōibus efficiet supiorē. Sed & ipso corporeo igni si traditus fueris, nō cōbureris, si id tuę & aliorū saluti pdesse poterit. Ita multi martyres etiā flāmas illæsi euaserūt. Et qd mirū, si id pstet dñs martyribus suis, qū etiā bruta animantia qdā in igni viuere dicūt? Quia ego dñs Deus tuus sctūs Israel, Israelis .i. electorū oīm sanctificator, tuusq; saluator, dedi ppitiationē tuā Aegyptū, Aethyopiā, & Saba p te: qnquidē tuo exēplo, tua cōstātia, tua insupabili & inuicta charitate multi peccatorū tenebris & erroribus implicati, q per has gētes significāt, ad me cōuertent, neq; ppitiū habebūt idq; totū in te redūdabit, eritq; in augmentū gloriæ ac meritorū tuorū. Ex q̃ honorabilis factus es in oculis meis & iudició meo ob præclarissima merita tua, & gloriosus ob indeuictā pseuerantiam, q̃ sola coronat, ego dilexi te, amore gratuito & immēso. Et dabo hoīes p te, & populos p aīa tua, ita vt q̃uis crudeles tyrāni ob fidē meā tepenitus extinguere, & memoriā tui prsus oēm delere moliāt, nō solū tñ id non possint, sed etiam velint nolint videre

Marginal notes (left): Heb.12 — Martyres sancti vt vitā maluerint amittere q̃ peccata consentire — 1.Cor.13 — Martyres Vt mystice vocent Iacob & Israel. — 1.Pet.1 — Phil.4 — 2.Cor.2 — Exod.33

Marginal notes (right): Matt.7 — Matt.25 — B — Dan.3 — Aegyptus Aethyopia, & Saba q̃d mystice significent. — Matt.10

dere cogatur plurimos per te venire ad agnitionem & confessionem nominis mei, & pro te vno multos exurgere, q meam fidē amplectātur. Noli ergo timere, qm̄ ego tecum sum, paratus pstare tibi virtutē & sapientiā cui nō possint resistere oēs aduersarij tui. Itaque mea ope fretus noli timere. Nō tu tuis pugnabis viribus, sed meis. Caro quidem infirma est, hostes multi & crudeles valde: sed noli timere, quonia ego tecum sum: tantum cura, vt & tuipse mecum sis, gratiam meam non repellendo, sed ea digne vtendo. O verbum consolatorium, quod merito attendere debeant om̄es qui afflictionibus premūtur, vt certissima Dei sui præsentia & adiutorio erecti, spe bona perseuerent in bono.

Lucæ 21

Matth. 26

EXEGESIS EVANGELIJ huius Festi. Lucæ nono.

C

Atura hoīs in primis parentibus, tanquam in sua radice vitiata, semp in malum pcliuis est, adeo vt, nisi diuina gratia retrahatur, nihil sit tam nefarium, tā execrabile, quod non facile perpetratura sit. Itaq; semper acriter decertādum nobis est contra nosipsos, quia hostem domesticum quotidie circumferimus, nempe carnē nostram: & multa sane vigilantia ac solicitudine vtendū, ne qua ex parte vincantur. Non est quod pollicearis tibi o homo Christiane requiē, & iucūdos dies in hoc exilio. Vę vobis, ait Christus, qui ridetis, quia plorabitis & flebitis. Totus corruptus es ac depravatus, non licet tibi obtemperare desiderijs carnis tuæ, quæ militant aduersus animā tuam. Laborandū est iugiter, & multa adhibenda industria, vt profligatis vitiis, possis ad veram reformari innocētiam. Noli inaniter iactitare Christum pro te satisfecisse. Proderit tibi illius satisfactio, si monitis eius morem gesseris. Vis scire, qd à te exigat? Audi vel præsens Euangelium.

Lucæ 6

1. Petri 2

Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidie, & sequatur me.

Ecce habes, quo te verum Euāgelicum declarare queas. Quid dicis Christo seruatori tuo, domine, domine, & non facis quę præcipit? Olim Iudæi gloriabantur in templo domini. Sed qd illis hoc profuit? Propheta Hieremias loquatur: Nolite confidere in verbis mendacij, dicentes: Templum domini, templum domini, templum domini est. Bonas facite vias vestras, & studia vestra, & habitabo vobiscum in loco isto. Sic ergo nec tibi proderit Christi satisfactio, nisi facias quę ille exigit à te. Exigit autem, vt si ipsius velis esse sectator & discipulus, abneges temetipsum. Quid est abnegare semetipsum? Propriam voluntatem & priuatum amorē funditus extirpare. Hoc opus, hic labor est: & tu audes tanq̄ iam securus gloriari, & tuis indulgere voluptatib9? Abnega teipsum, noli secundum carnem viuere, sed spiritu mortifica carnis desideria, odito propriam voluntatem, & vbicunq; te ipsum inueneris, teipsum desere. Noli aspirare ad honores & dignitates, noli carnis oblectamenta captare, noli cumulandis inhiare opibus, sed abnega teipsum, & eiusmodi perniciosa desideria in altari cordis tui concremata ceu hostiā gratissimā offeras Deo tuo. Deinde etiam tolle crucem tuam, non vno duntaxat die, sed quotidie, donec spiritus in te vllus reliquus erit. Tolle, inquam, crucem tuam, vt aut ipse sponte te affligas per voluntariā pœnitentiam, sine qua nulli salus esse potest post pctā mortifera à baptismo ppetrata, aut flagella Dei patienter feras. Id autem difficile tibi nō erit, vbi teipsum abnegaueris. Quisquis em̄ crucem grauiter fert, necdum sese abnegauit: etiamdum in eo propria viuit volūtas: quę si extincta esset, crux nulla grauate sentiretur. Si autem ipse Deus & dominus noster crucem tulit longe acerbissimam, quid miri est, si seruus crucem ferat? Certe qui diuino bene sunt imbuti amore, mollia potius fugiunt, & crucem charius amplectūtur. Per crucem ad palmam pertingitur. Christianus dici vis? Tolle crucem tuam quotidie, & sequere Christum ad montem Caluarię, propriam crucem deportantem. Sine cruce vix poteris saluus fieri. Porro & teipm abnegando, & tollendo crucē tuam sequere dominum tuum, vt nihil horum agas studio placendi hominibus, aut humanā aucupādo gloriolā, sed vt placeas patri tuo qui in cœlis est. Si enim aliud spe

Matth. 7
Lucæ 6

Hierem. 7

Abnegare seipm qd nam sit.

Roman. 8
Coloss. 3

Crucē tollere quoti die qd sit.

Crucē ferre quā sit necessariū saluando.

Matth. 27

Seq Christum quid sit.

Ioan. 5. 8. & 10 ctes, non sequeris Christum, qui nõ quæsiuit gloriam suã, sed patris. Ergo omi
D Christiano id necessario incũbit, vt in omibus, quæ Dei & Ecclesię pceptis repugnãt,
Volũtatis propriæ abnegatio q̃ sit omni Christiano necessarium. & quę ad salutem exiguntur, sese abneget, frangatq; voluntatem suã, & tollat crucem pœnitentiæ, atq; Christum per arctam salutis viam sequatur. Hęc est totius Euãgelij summa. Quisquis aliud docet, nõ habet
Galat. 1 Christi spiritũ, sed est Antichristus, & ob hoc ipsum haud aliter, q̃ cacodæmõ respuendus. Sed difficile est naturam in vitia procliuẽ edomare, difficile est carere voluptatibus, difficile est Christum sequi. Verum id
Marc. 9 est: sed credenti omnia sunt possibilia, & amanti nihil est difficile. Non vult Deus vt nostris hæc præstemus viribus, sed suã nobis opem pollicetur. Tantum non desit conatus noster, & gratia nullo negocio perficiet, quod nobis esset impossibile. Difficile est aurum cæteraque metalla e terræ visceribus elicere, difficile est mille subire vitę discrimina pro distrahendis siue comparandis mercibus: denique nihil ferme est in rebus humanis, quod non habeat quandam adiunctam difficultatem: & tamen nemo est qui non difficultatem contemnat, vbi se sperat lucri quippiam reportaturum: sicque fit, vt q̃d in seipso difficile videtur, fiat ex Dei gratia & amore facillimum.

Qui enim voluerit animam suam saluam facere, perdet illã. Nam qui perdiderit animam suam propter me, saluam faciet illam.

Hæc sententia damnantur studia hominũ sese amantium, qui aspera quæq; fugiunt, atq; in delitijs corpora sua paulopost in putredinem abitura sollicite enutriunt, & quasi ad hoc nati simus, vt hic semper viuamus, omnia sibi præsentis vitę commoda & oblectamẽta adhibent: nihil vnquam perpeti volentes. Ieiunia, orationes, vigilias, vitæ quãdam seueritatem, solitudinem, silentiũ, corporis castigationes velut mortem ipsam fugiunt: contra vero quicquid potest esse voluptati, & consolationi maximopere expetunt & amplectuntur. Sed au
Galat. 6 diant tales, quid dominus dicat. Qui voluerit animam suam saluam facere, id est, indulgere affectibus suis, & secundum carnẽ viuere, perdet animã suam, & flammis nunquam extinguendis reddet obnoxiã. Qui vero perdiderit exiguo hoc vitæ momentaneæ spacio animam suã, obluctando prauis illius desiderijs, & diuinæ legi obtemperando, saluam faciet illam in vitam æternam. Eligat nunc quisq; quod volet. Animã vere sapienter sit pdẽda.
E
Aut hic breui tempore cum Christo & electis omibus abstineat à carnalibus desiderijs, quæ militant aduersus animam, & seminet in lachrymis, vt postea cum gaudio metat: aut hic molliter & delicate viuat cũ impijs, & reprobis omnibus, vt postea sine fine tormentis ineffabilibus excrucietur. 1. Petri 2 Psalm. 125
Vix enim cuiquam contingere potest, vt hic floreat & gaudeat in hoc mundo, & postea cœlestibus gaudijs perfruatur. Vtinã hęc domini verba attẽderet Euangelici nostri, nõ sic habenas laxarent vitijs suis. Verum, nouit dominus qui sunt eius. Habeãt qui volunt temporarias voluptates: qui autem Deum timent, prospera mundi despiciant, & in lachrymis mittant semina bonarum actionum, lugeant sua & mundi peccata, mollitiem omnem aspernentur, & cũ Christo moriantur in cruce. Gregori. 2. Tim. 2

Quid enim proficit homo, si lucretur vniuersum mundum, se autem ipsum perdat, & detrimẽtum sui faciat?

Cõmunis est hic hoĩm error, vt tum demũ felices se arbitrentur si illis oĩa ex sententia eueniãt, si ad magnos honores & dignitates proueharit, si floreant in hoc mũdo, si affluant bonis huius vitę: nec volunt æquo perpendere iudicio, quam multa his adiũcta sint animę pericula: q̃ multi in his misere pereant, q̃ deniq; difficile, ne dicam impossibile, sit fortunę simul & gratiæ donis abũdare. Et tñ si vel oĩa vnus aliqs mũdi huius bona obtineat, qd prodest, si cum suæ animæ iactura id fiat? Fit sæpius, vt quidam infimæ conditionis, aut certe nõ multum fortunati, paulatim iucundos quosdã fortunæ flatus experiantur, & ex abiectis fiant gratiosi ac sublimes. Isti iã se felices putant: à cæteris item prædicantur. Interim quantum illis accedit temporariæ prosperitatis, tanto etiam ipsi sibi plus indulgent, & quasi diuinæ sit gratiæ argumentum affluere bonis & voluptatibus tẽporalibus, totos sese quieti & oblectamentis tradũt. Rident, comessantur, potant, exultant, & vitam, vt ipsi putãt, suauissimam transigũt. Felicitas fallax quæ sit.

Sed

Sed non est hoc abnegare seipsum,& tollere crucẽ suam,& sequi dñm Iesum,& perdere animã suã. Si sic semper victuri essemus, possent tales felices dici. At nunc infelices merito censendi sunt: quia exilium pro patria amplectuntur:& cum sint in carcere teterrimo inter hostes inexpiabili odio ipsos prosequentes cõstituti, ita securi & hilares sunt, tanquam nullum impendeat periculum. Verum si vel totum lucretur mundũ, quid illis proderit, cum seipsos perdant suis obsequendo voluptatibus,& Christum contemnendo? Olim quidem sub persecutione impiorum, qui Christianos affligebãt, quibusdam magna proponebantur pręmia, si à Christo deficerent: puta honores, delitię, dignitates, diuitię, largissimę possessiones, quibus nonnulli deliniti, cõsentiebant impijs:& felices quidem eos iudicauit mundus: sed quid illis profuit momẽtanea prosperitas, qui animas suas æternæ damnationi obnoxias reddidere? Felicissimi sane fuissent, si spretis vanis pollicitationibus, Deo ac dño suo adhęsissent. At illi mala cupidine irretiti, Christum verecundabantur confiteri, & falsa Deorum simulachra adorabant. Sed quo tãdem fructu? Audiamus infallibilis iudicis sentẽtiã.

Quam hodie viuatur periculosissime.

F

Nam qui me erubuerit, & meos sermones, hunc & filius hominis erubescet, cum venerit in maiestate sua,& patris,& sanctorum angelorum.

Rom. 10

Non satis est semper corde credere, sed etiam ore oportet cõfiteri, vbi id exigit aut honor Dei, aut vtilitas & salus proximi. Quod si tum aliquis vel hominum fauore delinitus, vel terroribus fractus malit à Christo deficere & eius fidẽ negare, quam ingenue confiteri ac prædicare, is etsi magna acquirat lucra temporaria, tamen miserrimus est, quia Deum perdidit, & animam suam ęternis ignibus addixit. Atque vbi extremus venerit iudicij dies, Christus Iesus illum coram omnibus creaturis & ipso cœlesti patre suo confundet,& summa cum ignominia tanquam alienum & apostatam à se repeliet. Possunt autem hæc domini verba etiam ad illos referri, qui ne derideantur, aut illudant ac vexẽtur ab improbis, sæpenumero cõtra conscientiã suã in res illicitas cõsentiunt, & dũ volũt hoibus placere, aut ijsdẽ displicere timent, à iustitia deflectũt,& peccant in Deũ suũ. Qui sane hoc ipso stultissime agũt: & iusto Dei iudicio sępe accidit, vt hoibus, quibus se in malo cõformare student, magis displiceãt, prorsusq; derisui & cõtẽptui sint. Sed etsi ea re magnã sibi hoĩm comparare queant gratiã, semper tamẽ pferendus est Deus,& ob nullius, vel amorem, vel odiũ, quicquã iniquum admittendũ est. Alioq si propter hoĩes velimus Deũ postponere, ipse itidẽ in iudicio suo nos inter suos minime agnoscet. Verum vt id hoibus persuadeatur, difficillimum fuerit. Innumera est multitudo eorũ, qui ne hoĩm vexatiõibus infestarent, relicta iustitia, ad diaboli & impietatis castra se transtulerũt,& paucissimos hodie reperias licet, q nõ libenter Deũ offendãt potius, q̃ ab hoĩbus irrideantur, aut hominũ odio laborẽt. Qui aũt Deũ ex animo diligunt, neutiquã quicq̃ agunt cõtra iustitiam, etiamsi sibi inimicos capiendos esse sciant mortales oẽs: nec putant sibi cuiusq̃ vel ambiẽdam esse gratiam, vel odium formidandum cum pietatis iactura ac detrimento. Semper ante oculos obuersant suos diem illũ extremę seueritatis, q̃ dñs venturus est in maiestate sua,& patris,& angelorũ,& vt illius tunc mereantur gratia persui,& iram subterfugere, iam libenter humanam oẽm, quatenus Deo & iustitiæ inimicus est, cõtemnunt fauorẽ,& malunt apud oẽs inexpiabili laborare odio, q̃ à Deo & iustitia discedere. Sed ne tã arduis propositis præceptis, infirmorum animi discipulorum frangerentur, desperarentq; Christi fidem vnquam posse increscere & perseuerare, iam dominus sententiam subiũgit consolationis plenam, ita dicens:

Placere hoibus studẽtes quæ retributio sequitur.

In eos qui ne hominibus displiceant, Deum offendunt.

G

Matth. 15

Dico autem vobis vere: Sũt aliqui hic stantes, q non gustabũt mortẽ, donec videant regnum Dei.

Passuri quidem estis plurima ppter nomen meũ,& totus in vos mũdus insurget, omnis dæmonum turba debacchabitur, sed tamen omnis eorum conatus mea virtute & sapientia sic elidetur, vt etiam quidam ex vobis vsq; eo victuri sint, vt Ecclesiam meam videant mirifice augmentatam, atq; lõge lateq; propagatã: nec solum non extingui posse fidem meam,& Euangelium impiorum persecutione, sed etiam maiori-

maioribus inde incrementis augescere. Quanquam possunt etiam hęc de Petro & Iacobo & Ioanne accipi, qui Christi gloriam in monte Thabor conspexere. Et verā quidē hanc fuisse domini policitationem, ex sacris literis perspicue declaratur. Creuit enim mirum in modū Ecclesia, adhuc apostolis viuentibus: & licet persecutionibus laboraret, tamen quia nihil potest Dei consilium & voluntatem impedire, nulla inde detrimēta sustinuit, sed gloriosius est sublimata. Vanus est enim & inutilis, siue hominum, siue dæmonum conatus aduersus Deum, qui sua virtute facile premit & eneruat vires omnium ipsi repugnātium: siquidem omnipotēs est. Qua ex re magna nobis prętatur consolatio, vt sicut certi sumus Ecclesiam nullis persecutionibus potuisse extingui, sed magis magisq; profecisse: ita & nos domini adiutorio communiti speremus ex hominum ac malorū spirituum impugnationibus non solum nihil accepturos incōmodi, sed etiam, modo velimus, maiorę gratiæ & gloria augmenta capturos.

Matth. 17

Ecclesia quibus modis olim creuerit,

SERMO IN EODEM Festo. De tolerandis afflictionibus: & de earundem multiplici vtilitate.

H

Er multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cœlorum. Actuū XIIII. Charissimi fratres in omnibus vitis sanctorum, imo & in vita sancti sanctoꝝ domini nostri Iesu Christi legitur, quanta aduersa, quantas tribulationes & infirmitates, quātas deniq; persecutiones sustinuerūt, ita vt de nullo sentiendum sit, quod ad vitam æternam peruenerit sine tribulatione: quia via tribulationis est sola & vnica via, quæ ducit ad vitam: quam instituit & ambulauit dominus noster Iesus Christus, & princeps om̄ibus militibus suis ostendit, sicut principes militiæ. Vnde etiā quādo sancta mater Ecclesia aliquem vult sanctoꝝ cathalogo asscribere examinat vitam eius, & interrogat præcipue de patientia, vtrum & quō sustinuerit tribulatiōes & labores huius vitæ: qa ꝓ certissimo habet scd'm Apostolū, q̄d nemo coronabit, nisi q legitime certauerit. Porro, cū videamus q̄d mali homines vt plurimū prosperant in hoc mundo, sancti vero multas sustinent tentationes & pressuras, possumus non inconuenienter causam huius perquirere. Licet enim non dubitemus quin iudicia Dei sint iusta & vera, quamuis nobis occulta, tamen possemus interrogare & admirari cum sancto Hieremia, qui cum Deo disputans, dicit: Quare via impiorum prosperatur? bene est omnibus qui præuaricantur, & male agunt. Plantasti eos, & radicē miserunt: producunt & faciunt fructum, scilicet in temporalibus bonis. Prope es tu ori eoꝝ (scilicet vt exaudias eos, quicquid pro temporalibus te petūt) & longe à corde eorum, scilicet quia non contristas eos, & nō punis. Et tamē cōtra S. apostolus tuus Paulus dicit: Oēs qui pie volūt viuere in Christo, ꝑsecutionē patientur. Et tu met dicis in Apocalypsi: Ego q̄s amo, arguo, & castigo. Resera nobis dn̄e mirabilium iudicioꝝ tuoꝝ secretum. Nam eos qui te diligūt affligis, & qui te odiūt foues, & cōcedis eis prospera.

Sanctoꝝ cathalogo quē adscribantur sancti.

2. Tim. 2

Hierem. 12

2. Tim. 3

Apoca. 3

Charissimi fratres, licet dn̄s noster & oīpotēs Deus sit erga nos, vt misericordissimus pater, est tamē etiā verax & iustus, & ita exhibet misericordiam, q̄d tñ non declinat à iustitia. Sicut ergo ad bonitatem eius spectat, vti nullum bonum maneat irremuneratum: ita ad iustitiā eius pertinet, vt nullum malum maneat impunitum. Constat autem quod nemo ita bonus & iustus est in hac vita, qui nō habeat aliqua etiā mala, saltem parua: teste Ioāne in epistola sua: Si dixerimus, quia peccatū nō habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. Sic iterum nemo ita malus est in hac vita, qui non faciat etiam aliqua bona, licet modica & insufficientia ad futuram beatitudinē. Quomodo insufficiētia? Quia sine charitate, vel extra charitatem sunt facta. Aut si in charitate aliqua facta sunt, non tamen in charitate ꝑmanserunt: & ideo caruerunt præmio infinito. Fructus enī boni operis (secūdum Gregorium) perseuerantia est. Ne tamen illa licet parua irremunerata maneāt, dat Deus talibus hominibus temporalem mercedem, scilicet bona temporalia, honores, fortitudinem & sanitatem corporis, gratiam & fauorem corā hominibus, bonam fortunam & prosperitatem in agēgis, & similia: peccata autem illoꝝ reseruātur in futurum punienda: quia non sunt digni, vt hic corripiantur à domino. Hic potest se quisq; considerare cuiuscunque

Psalm. 10

Iob 14

1. Ioan. 1

Gregori. Fruct' boni operis quid sit.

Bona in malis hominibus quō Deus remuneret

que sit status, & timere si prospera sibi eueniant, ne forte sibi retribuatur in præsenti: quia, vt dicit beatus Gregorius. Continuus successus temporalium, est certum futuræ calamitatis inditium. Seneca quoque licet gentilis esset, dixit: Nihil infelicius eo, cui nunquam accidit aliquid aduersi: male enim de eo iudicauerunt dij. Et sanctus Augustinus, inquit, nullam plagam maiorem esse à Deo, quam quando Deus non defendit hominem à peccato. Et hoc fit quando non corrigit hominem, sed sinit eum agere secundum desideria cordis sui, donec veniat tempus, quando completa est iniquitas illius. Tunc enim sustinebit horrendum iudicium. De talibus ponit comparationem sanctus Bernardus, inquiens: Qui in delitijs mundi transit huius vitæ curriculum, similis est latroni, qui per florida prata trahitur ad suspendium. Vterque enim transit per delectabilia, sed finis malus est. Exemplum habetis in vita sancti Ambrosij, qui quum Romam pergeret, & ad quendam hospitem magnæ potentiæ & temporalis felicitatis diuertisset, interrogauit de statu suo. Qui respondit: Domine, satis bonus fuit semper felix & gloriosus meus status. Ecce enim diuitijs infinitis abundo, seruos & famulas quam plures habeo, copiosam turbam filiorum & nepotum possideo, & omnia semper ad vota habui, nec vnquam mihi aliquid aduersi accidit, vel quod contristaret aduenit. Quod audiens sanctus Ambrosius, vehementer obstupuit, & his qui cum eo erant in comitatu, dixit: Surgite, & hinc quã totius fugiamus, quia dominus non est in loco isto. Quum ergo fugerent, & aliquantulum processissent, subito terra se aperuit, & illum hominem cum omnibus quæ ad illum pertinebant, ita absorbuit, vt nullum inde vestigium remaneret. Quod cernens sanctissimus episcopus Ambrosius, dixit: Ecce fratres quam misericorditer dominus parcit, quum hic aduersa tribuit: & quam seuere irascitur, quum semper prospera largitur. Et hoc est dictum de malis, cur prospere habeant in hac vita, & Deus dissimulat peccata eorum, id est, ita se gerat, quasi non videret: sed in fine apparebit bene, quando retribuetur eis, tunc gaudium peccatorum vertetur in perpetuum mœrorem. Sic e contrario iusti & boni homines nõ possunt viuere sine paruis peccatis, vt scilicet nunquam peccent: quia licet possimus à singulis abstinere, scilicet ab illo vel illo, &c. sed non ab omnibus. Sicut enim nullus est cibus, à quo homo nõ possit abstinere & viuere: quia si non comedit hoc, tunc comedit aliud: sed non potest abstinere ab omni, scilicet vt nihil comedat. Sic boni homines possunt abstinere à quocunque peccato seorsum considerato, sed non ab omni: quia si cauẽt ab vno, tunc cadunt in aliud: & quando pugnant aut defendunt se contra vnam malam cogitationem vel affectionem, interim subintrat alia. Et hoc est dictum de paruis venialibus, quia de mortalibus peccatis per gratiã Dei potest quis abstinere ab omnibus & singulis.

Marginalia (left): Gregori⁹ — Seneca. — Augustin. — Bernard⁹. — Ambrosi⁹

Marginalia (right): Neminem posse viuere sine oĩ pctõ qin tedigendum.

K Hæc igitur peccata quamuis parua sint ex suo genere, non tamen dimittũtur impunita: aut si magna fuerunt vt mortalia, & per contritionem & confessionem sunt dimissa quantum ad culpam, sed non ex toto dimittuntur quantum ad pœnam: sed oportet, vt satisfiat, vel hic, vel in futuro. Cum ergo sacerdos nimis paruam imponit pœnitentiæ mulctam, & nos etiam nihil adijcimus, tunc Deus vel diuina iustitia supplet quicquid non est purgatum & limatum: quia non possumus intrare in regnum cœlorum, nisi simus purgati, limati & mundati ab omni macula peccati, ita vt simus puriores ac clariores sole. Et hæc est singularis gratia, quam dat Deus dilectis suis amicis, q̃d purgat eos in p̃senti, & non in futuro: q̃a illa futura pœna in purgatorio est nimis acerba & ineffabiliter molesta ac aspera: & homo quãdiu est adhuc in foro misericordię, & in statu merendi, potest cum vno vero cordis gemitu, aut tõsione pectoris tm̃ delere, quantũ aliqua aĩa post mortem multis diebus aut annis in purgatorio, q̃a est iã in iudicio iustitiæ, vbi oportet solui oĩa, vsq; ad minimũ quadrantẽ, vel punctũ, sine dimissione. Et etiã alia causa est: q̃a quicq̃d homo facit vel patitur in hac vita ꝑ pc̃tis suis, est voluntariũ & multũ delet: sed post hãc vitã est inuolũtarium & coactitiũ. Vt vero sancti recipiãt purgationẽ pro pc̃tis paruis, & reprobi remunerationẽ, fit nobis exẽpli loco parabola, q̃ dñs posuit in Euãgelio de diuite epulone, & paupere Lazaro. Dicatis mihi nũc, q̃n videbatur Lazarus iacens in platea, & tam pauper, quod nec haberet de micis, quæ cadebant de mensa diuitis, & quod canes lin-

Marginalia (right): Electorũ suos pc̃tã quõ Deus hic puniat — Matth. 5 — Lucæ 16

nes lingebant eum, quis tunc cogitasset, quòd tam magnus esset amicus Dei? quis veneratus fuisset eum tãquam futurum ciuem cœli? Quis quæso putasset nobilem ibi latere margaritam, id est, tam preciosam animam in sacco putrido corporis vlceribus pleni? Rursus quando diues processit in publicum cum ingenti pompa ac fastu, quis illum delitijs & honoribus plenum contempsisset, tanquam inimicum Dei, & socium dæmoniorum futurum? In fine tamen patuit Deum aliter atq; homines iudicare, sicuti scriptum est: Mortuus est Lazarus, & portatus ab angelis in sinũ Abrahæ. Ecce quantus honor fit pauperi, & despecto Lazaro. Notate, quia ciuis est cœli. Quid ei iam nocet contemptus? Mortuus est aũt & diues, ac sepultus in inferno. Ecce quanta desolatio & miseria.

L Vbi sunt nunc honores, vbi epulæ delicatæ, vbi tenera & preciosa vestimenta, vel cæteræ pompæ? Ecce quando vterque fuit in vita, quis nõ potius optasset diuitias diuitis, quam mendicitatem & infirmitatem Lazari? Sed nunc quando iudicatum est de vtroque, quis non magis commendat paupertatem Lazari, quam velit cum diuite esse? Quid fuit illi dictum posteaquam petiuit guttã aquę sibi porrigi à Lazaro, quem despexerat in vita, quomodo fuit ei respõsum? Recordare quia bona recepisti in vita tua, & Lazarus similiter mala. Nunc vero hic consolatur, tu autem cruciaris. Ex quibus verbis innuitur, quod diues ille etiam pauca bona fecerat, pro quibus in hac vita fuit remuneratus: & similiter Lazarus aliqua parua peccata habuit, quorum purgationem recepit in hac vita. Sed tamen quãtum dilectus fuerit Deo etiam inter flagella sacra scriptura monstrat, cum scriptum sit: Erat diues quidam, &c̃. postea subiungit: Mendicus quidam nomine Lazarus. Certe apud nos solent magis sciri & scribi nomina diuitum quam pauperum. Quis enim illum & illum diuitem non sciat? Sed quis de illo vel illo paupere interrogat? Si transit diues interrogatur: sed pauper nec respicitur. Quare ergo Christus in Euangelio non nominat diuitem, sed mendici describit vocabulum, nisi quia illum nouit ex nomine, cuius vitam nouit ex approbatione? Propterea dicet reprobis in iudicio: Discedite a me operarij iniquitatis, quia non noui vos. Quid est, nõ noui vos? Id est, non accepto vos, non approbo vos, non volo vos: quia in vita nullam notitiam vel familiaritatem cõtraxistis mecum, non fuistis me alloquuti, sed pactum fecistis cum mundo, & consilium cum diabolo. Ex his iam dictis intelligitis illã causam, quare sancti multa patiantur & premantur in hac vita: Primo, scilicet ratione culpæ delendæ, & suæ purgationis. Secundo, ratione suæ coronationis, & gloriosæ remunerationis, siue maioris gloriæ promerendæ: quia sicut prius dixi secundum Apostolum, Nemo coronabitur, nisi qui legitime certauerit. Et ideo quos Deus altius vult coronare in cœlo, illos solet hic diutius & acrius limare & præmere in tribulationibus: sicut metallum, quanto magis & diutius atteritur & limatur, tãto amplius splendescit. Quum autem nemo (sicut dicit Augustinus) possit coronari, nisi qui vicerit, & nemo queat vincere, nisi qui certauerit, nec certare valeat, nisi qs habuerit tentationes & tribulationes, ergo hinc consequens fit, quod nemo coronabitur, nisi qui habeat tentationes & tribulationes. Certamen vero nostrum, quo pugnamus, est patientia, qua vincamus nosmetipsos. Vnde dicit Hieronymus: Non nisi per patientiam impletur quod dicitur: Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud: quia secundum Gregorium, ad sublime prǽmium non peruenitur, nisi per magnos labores. Et sanctus Hieronymus, impossibile est, inquit, vt quis præsentibus fruatur bonis & futuris, vt transeat à delitijs ad delitias. Et diuus Gregorius ait: Non potestis hic gaudere cum seculo, & postea regnare cum Christo. Et diuus Paulus ait: Si compatimur, & conregnabimus. Latro qui Christo socius fuit in passione, fuit & ipsi eodem die socius indiuiduus in paradisi consolatione. Dominus Iesus non habet duos cœlos, scilicet hic & in futuro: alias iniuriam fecisset sanctis martyribus, cæterisque sanctis omnibus, qui dilexerunt eum, ipsique placuerunt: qui omnes, sancta Iudith attestante, per multas tribulationes transierunt fideles.

M Oportet nos semper considerare, quod hæc via despectionis & tribulationis est via & porta ad regnum cœlorum, per quam ipse Christus dominus ingressus est, & omnes qui volunt eum sequi, oportet eadem via ingredi. Quid quæso scriptum

Marginalia: Lucæ 16 | Nomẽ Lazari cur Euangelium exprimit, & epulonis tacet. | Matth. 25 Lucæ 13 | Electos Deus affligit ob causas diuersas. | 2. Timo. 2 | Augustin. | Coronari nemo in cœlis, nisi fuerit tribulatus in terris. | Hieron. Matth. 11 | Gregori. | Hieron. | Gregori. | Rom. 8 Lucæ 23 | Iudith 8 | Tribulationem esse portam ad regnum cœlorum.

Lucæ 24 ptum est de Christo, qui fuit sine peccato: Oportebat Christum pati, &cæt. Licet Christus etiamsi non esset passus, nihilominus intrasset in gloriam suam: tamen decebat vt non potestate, sed merito acciperet sui corporis glorificationem, in hoc quod faceret gratissimum & acceptissimũ opus Deo, moriendo pro salute omnium.
Bernard⁹ Super ista verba dicit sanctus Bernardus: Si oportuit Christum pati, & ita intrare in regnum suum, quomodo nos miseri intrabimus in regnum non nostrum, nisi
Gregori⁹. prius patiamur? Et sanctus Gregorius, Si ipse hinc sine flagello (inquit) nõ exit, qui sine peccato venit, quomodo flagellis digni non erunt, qui huc cum peccato venerunt? Sed inter hęc considerandum est,
Idem. quod ipse Gregorius dicit: Quid illic sunt passuri quos Deus reprobat, si hic sic cruciat quos amat? aut quomodo ferientur, qui in iudicio arguendi sunt, si sic eorum vita pręmitur, qui ipso iudice teste, laudantur? Tertio, sancti tribulantur in hac vita ratione suæ vtilitatis. Sunt autem multæ vtilitates tribulationum. Prima, quia mollit cor obstinatum in malo. Sũt enim multi homines viuẽtes in peccatis, & quia viuunt in delitijs, prosperitatibus & commodis corporis secundum propriam voluntatẽ, ideo sic obdurantur in peccatis, vt non possint ea abijcere: & quandiu nihil sentiunt aduersi, putant se impune semper acturos omnia, & nihil cogitant de futura retributione. Sed tamen dominus etiam inexhaustum misericordiæ suæ fontem permittit interdũ fluere ad tales, subtrahendo eis prosperitates temporales, & sanitates, & honores, & cætera quæ sunt eis occasio peccati: ita vt ad talem deuoluantur statum, quod amplius non libet eis peccare, vel quod non possunt: & tunc faciunt ex necessitate virtutem. Hinc est
Osee 2 quod dominus per Prophetam Osee dicit ad animam peccatricem: Sæpiam viam tuam spinis, id est, impediam propositum tuum malum tribulationibus, vt non possis perficere voluntatem tuam. Et sanctus
Gregori⁹. Gregorius dicit: Mala quæ nos hic præmunt, ad Deũ ire compellunt. Exemplum
2.Par.33 4.Reg.21 habetis in Manasse rege Iudæ, qui super omnes reges, qui ante eum fuerunt in Hierusalem, peccauit in idololatria, & effusione sanguinis, & omni iniquitate: & quam diu fuit in prosperitate sua non agnouit

Afflictio num multiplex vtilitas.

Tribulatio vt cor obstinatũ emolliat.

Prosperitates tẽporales cur Deus aliquib⁹ subtrahat.

peccatum suum, nec emollitus est ad timorem Dei: sed postquam captus à rege Assyriorum, ductus fuit in Babylonem, & vinctus in carcere, tunc demum illa tribulatio emolliuit cor ipsius, quod recognouit peccata sua, & clamauit ad dominum: & confitendo peccata sua, & orando pro liberatione, & humiliando se, exaudiuit eum dominus & liberauit eum. Postea emendauit vitam suam, & cessauit à peccatis. Simile exemplum habetis in parabola de filio prodigo, qui patrimonium suum accepit, & profectus in longinquam regionem, quam diu fuit in prosperitate, tam diu mansit in iniquitate: sed postea quando nihil amplius habuit, redijt ad se, emollitus per inopiam siue penuriam, ac recognouit se, dicens: Reuertar ad patrem meum, & dicam ei: Pater peccaui in cœlum, & coram te, iam non sum amplius dignus vocari filius tuus: fac me sicut vnũ de mercenarijs tuis. Illuminatur ergo homo per tribulationem, quod venit ad cognitionem sui, & se peccasse erubescit. Sũt enim multi agentes in prosperitate, non cognoscẽtes peccata sua, quia obcæcatum habent intellectum per peccatum, quod non intelligunt se peccare, hoc est, non aduertunt vel non curant: tamen quando eueniunt eis aduersa, tunc recognoscunt sibi hæc propter peccata sua euenire. Exemplum habetis in superbissimo rege Antiocho, qui Iudæos voluit omnes delere, & eorum legem, & templum, & ciuitatem in cumulum lapidum redigere: sed punitus à Deo in infirmitate maxima, sua recognouit peccata, & glorificauit Deum, & promisit se Iudæum futurum, & multa bona facturum, si superuixisset. Nonne recolitis historiam in Genesi, quomodo filij Iacob vendiderunt fratrem suum Ioseph in Aegyptum ex inuidia, & dixerunt patri, quod fera deuorasset eum: qui tamen diuina prouidentia factus fuit princeps totius Aegypti, secundus à Pharaone, sicuti ad longum tradit historia. Orta tãdem fame super terram, venerũt fratres ipsius Ioseph in Aegyptum ad emenda alimenta, & non cognouerunt eum: sed ipse probe cognouit illos. Breuiter Ioseph volens eis in memoriam reducere peccatum, quod in ipsum admiserant, dixit eos exploratores esse, & tenuit vnum captiuum ex eis: & postea quãdo iterũ redierũt, iussit in saccis eo-

2.Par.33 2.Par.36 Lucæ 16 Ibidem.

N

Pctã sua cur qdam agnoscere nolint.

1.Mac.1.6 2.Mach.9 Gene.37 Gene.40 Gene.41 Gene.42 Gene.43 Gene.44

Iosephcur afflixerit fratres suos in Aegypto.

rum abscondi ciphum, & furti eos accusauit. Hoc vero totum fecit non vt vindicaret se de fratribus suis, sed ex volũtate Dei & zelo iustitiæ, vt peccatum eorum puniretur. Cumq; hac essent angustia constricti, collegerunt sese, & peccatum suum vexatione erudti agnoscentes, dixerunt inter se: Merito hęc patimur, quia peccauimus in fratrem nostrum Ioseph, videntes angustiam animæ eius cum deprecaretur nos, & non audiuimus: ideo veniunt nobis hæc mala. Ecce tantũ tempus effluxerat, quod hoc peccatum fecerant, nec leguntur pœnituisse, vel cum dolore cõmemorasse, aut retractasse, sed quando fuere afflicti, recordati sunt iustum esse Deum, & quod eos affligeret, eo q̊d afflixissent fratrem suum, & didicerunt ex ipsa angustia, quomodo male vexassent Ioseph.

Gene. 42

Per tribulationem hoiem seruari à vitijs.

Sancti cur in aduersitatib⁹ gaudere soleant.

Secundo, per tribulationem præseruatur homo à vitijs: quia quotidie experientia discimus, vt sanctus quisq;, si non habeat flagellum custodiẽs ipsum, prolabatur facile ad vitia. Et hæc maxima causa est, qua re sancti ita dilexerũt esse in infirmitatibus & tribulationibus, quia cognouerunt per huiusmodi se custodiri & refrenari à peccatis. Exemplũ habetis in vita sancti Thomæ, & de sancta Catherina Senenſi, quę vsqueadeo sitiuit cruces & afflictiões, vt sine illis nollet viuere.

O

Tribulatione à carnis tentationibus liberari.

Tertio, quia per tribulationem sæpe liberatur homo à tentationibus carnis: quia per illam refrenatur concupiscentia, sicut supra exemplum habuistis de filio prodigo, quod consumpta substantia, quando cœpit famẽ pati & paupertatem, ab eo discessit desiderium luxuriæ. Et in vitis patrum habetis exemplum, quomodo quidam tentatus spiritu fornicationis, nulla ratione potuit liberari: tãdem Abbas illius præcepit monachis fratribus suis vt vexarẽt eum, & molestias & iniurias facerent ei, & nihilominus accusarent, quod ipse alijs talia fecisset. Tandem interrogatus, vt haberet erga tentationem fornicationis, respondit: Mihi viuere non licet, hoc est, alius me hic vexat, alius illic, & fornicari libeat?

Tribulatione mentem cuinſque reuocari ad Deum.

Quarto, quia per tribulationem mens dispersa per exteriora, cogitur redire ad se. Deus enim ita se gerit perinde vt mater, quæ abstrahit filium à lacte: quia quando nõ inuenit homo, quod ipsum delectet foris cogitur redire & quęrere pacem intra se cum Deo: quia si tribulationes nõ essent, homines in delitijs cõstituti, obliuiscerentur Dei. Quapropter dicit Gregorius: Electis suis Deus iter asperum facit, ne dum delectentur in via, obliuiscantur eorum, quæ sunt in patria. Exemplum habetis de Salomone, qui in delitijs semper vixit: & quum esset sapientissimus, ad tantam stultitiam deuolutus est, vt idola coleret, victus amore mulierum. Causam huius assignat sanctus Gregorius, dicens: Cor Salomonis idcirco funditus sapientia deseruit, quando ipsum nulla disciplina exterius custodiuit. Et contra sanctus Paulus de seipso dicit: Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ angelus Satanæ, qui me colaphizet. Propter quod ter dominum rogaui, vt discederet à me: & dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea. Nam virtus in infirmitate perficitur. Hinc est quod sancti in tantum diligunt affligi, quandoquidem reipsa experiuntur, sicut prosperitas est ruinæ occasio, ita per afflictiones hominem incitari ad consulẽdum saluti suæ, & virtutes excolendas, Deumque timendum.

Gregori⁹.

3. Reg. 11

Gregori⁹ Salomon cur pmissus sit cadere in idololatriam. 2. Cor. 12

Tribulatione quẽq; venire ad sui agnitionem.

Quinto, facit hominem seipsum cognoscere. Multi enim sunt, qui tempore pacis putãt se valde perfectos & patientes esse, & proponunt ardua: sed veniens leuis aura aduersitatis dissipat totum quod proposuerunt, atque ita apparet, vix vnum verbum tolerare posse, quibus videbatur quod vellent & possent pro Christo mori. Similitudinem habetis in milite vel pugnatore, qui non potest scire vires suas & robur, quandiu non pugnat. Sic electi discunt sæpe & experiuntur infirmitatem spiritus, & paupertatem in tentationibus, quod videlicet sunt vsqueadeo pauperes, vt nõ possint vnã vincere cogitationem, sicque fiunt humiles. Et ideo dicitur in Ecclesiastico: Vasa figuli probat fornax, & homines iustos tentatio tribulationis.

Eccle. 27

P

Tribulatione discere quęq; de suis diffidere viribus. Psalm. 119 2. Par. 20

Sexto, facit hominem de se diffidere, & spem ponere in Deo, & quęrere auxilium ab illo. Vnde dicit David de seipso in Psalmo: Ad dominũ cum tribularer clamaui. Exemplum habetis in libro II. Paralipomenon de Iosaphat rege Iuda, qui quum viderat magnam multitudinem inimicorum venire contra se, à qua se non poterat humano subsidio defendere, clamauit ad dominum, & dixit: Quum ignoremus quid agere debeamus, hoc solum

lum residui habemus, vt oculos nostros ad te dirigamus. Septimo, adducit diuinam consolationem, sicut in Psalmo Dauid dicit: Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo consolationes tuæ lætificauerunt animam meam. Et dominus dixit ad discipulos suos: In mũdo pressuram habebitis: mundus gaudebit, vos autem contristabimini: sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Et sanctus Augustinus ait: Vbi nulla est tentatio, ibi nulla est deuotio. Sed putatis aliquem esse qui nullam habeat tentationem, quum scriptum sit: Tentatio est vita hominis super terram? Haud dubio nemo est sine tentatione. Sed ille dicitur esse sine tentatione, qui tentationem suam non agnoscit. Et hæc est tentatio periculosissima, & perniciosissima, quando scilicet homo non cognoscit se tentari: quia tunc etiam non resistit, sed cadit de vno malo in aliud, & obcæcatus est adeo, vt nesciat quo tendat, aut quid faciat. Et in hanc tentationem digni sunt, vel permittuntur incidere, qui à paruis peccatis non volunt, nec proponunt abstinere, quum facile possint: quia cogitant, quod parua sint: ideo dominus permittit eos sic obcæcari, vt cadant tandem in magna, nec sentiant. Tales similes sunt illi, qui dominum suum non vult quidem occidere, tamen vult ei dare multas alapas, persuasum habens, quod propter has non morietur dominus. Octauo, auget magnum gloriam tribulatio in futuro: quia, sicut prædixi, vt nullum malum manet impunitum, ita nullum bonum irremuneratum. Sed dicit aliquis: Ego multa peccata feci, & tanta, quod nec pro vno sufficio satis & dolere: quomodo ergo possum mereri præmium? quia quicquid facio non sufficit ad soluendum debitum. Debetur ergo adhuc mihi etiam præmium? Respondendum: Verum est, quod omnia opera nostra non sufficiant secundum se, vel ad delendum debitum, vel promerendum præmium: sed tamẽ virtute passionis Christi, quæ est infinita possumus aliqua mereri & delere, quia sumus membra Christi, quam diu sumus ei vniti per charitatem: & ideo meritum eius est meritum meum. Sed ad quęstionem, quod omnia nostra transeant ad solutionem debiti, & per consequens nihil ad acquisitionem glorię, dicendum, tantam esse Dei bonitatem, vt pro vnoquoque opere bono facto in charitate reddat duplex præmium. Vnum est essentiale vel substantiale, & est gaudium, quod consistit in visione iucunda & fruitione Dei, in quo est perfecta beatitudo, & secundum illud attenditur magis charitas & bona voluntas, ex qua factum est opus: sicut qui facit ex maiori charitate, habet tale maius præmium, quam qui facit idem opus ex minori. Vnde intelligitur, quod non respiciat quantum, sed ex quanto. Aliud est gaudium accidentale, de aliquo bono creato, vel de remissione debiti, id est, pœnæ, vel collatione donorum Dei. Et in hoc non solum attenditur charitas: ex qua, sed etiam operatio, scilicet quanta, & quam pœnosa: & secũdum hoc percipit homo etiam prĕmium, id est, absolutionem à grauiori pœna, licet etiam charitas in hoc attendatur. Si tamẽ nõ haberet peccata, datur ei aliquid aliud, id est, deuotio, gaudium in conscientia, vel tale meritum conuertitur ad thesaurum Ecclesiæ, vbi sunt merita sanctorum & Christi, quæ supererogarunt quam necesse fuit: & inde datur illis, qui propria non habent merita: sicut patet in indulgentijs, quas facit Papa. Et ideo patet, quod in vno, eodemque opere & peccati pœna aliqua dimittitur, & aliquid premij in futuro meretur. Vnde potest recte dici, quod is, qui habuit multa pĕccata viuens in pœnitentia facit multa opera bona, venit ad maiorem gloriam, quam aliquis iustus, qui pauca fecit peccata, & etiam pauca bona opera fecit: quia, sicut iam audistis, per bona opera simul delentur peccata & datur aliqua gloria. Et ideo dictum est etiam in Euangelio: Maius esse gaudium angelis Dei super vno peccatore, quam super nonaginta nouem iustis, qui non indigĕt pœnitentia. Quod est intelligendum de peccatore, qui feruenter pœnitet & operatur bona, & de iusto, qui contentus iustitia sua, nõ feruenter operatur bona. Nam, sicut dicit Gregorius: Sunt etiam aliqui iusti, qui deflent parua peccata, & faciunt pœnitentiam, sicut magni peccatores: & de illis non intelligitur dictum Euangelij, nec illis comparandi sunt peccatores: quia etiam iusti licet non sic peccauerint, æque tamen pœnitent. Quicquid tamen patimur vel operamur, multum iuuat intentio, vt scilicet ex charitate omnia procedant. Debemus

Marginalia: Tribulatione hoies acquirere consolationes. — Psalm. 93 — Ioan. 16 — Augustin. — Iob 7 — Sine tentatione quisquam esse dicatur. — Tentatio periculosissima omnium quę sit — Q — Tribulatione acquirere quęque gloriã magnam in cœlo. — Iob 14 — Opera nostra quã pacto fiant merito pmiũque digna. — Pro opere bono dari duplex pmium. — Essentiale gaudium quod. — Gaudium accidẽtale quod sit. — Meritum vnius applicari alteri. — Lucæ 15 — Gregori⁹

Intentio qualis in quis opere habenda.

bemus ergo, si volumus multum placere Deo, in omni opere talem habere intentionem, vt scilicet non faciamus ad euadendam pœnam, sicut faciunt serui, qui timẽt dominum, nec solum ad merendum præmium, sicut mercenarij qui pro mercede laborant, sed solum ad placendum Deo: qa scilicet si vult, facimus, si non vult, non facimus. Et hoc est filiorum verorum, vt scilicet, quod si etiam non esset damnatio & pœna, nec retributio, nihilominus ad placendum Deo facerent bene. Quod nobis concedat dominus noster Iesus Christus in secula benedictus, Amen.

IN FESTO CONVERSIONIS BEATI PAVLI Apostoli, lectio loco epistolæ, Actuum apostolorum capite nono.

XVI.

Galat. 1

Aulus aũt adhuc spirans minarũ, & cædis in discipulos domini, accessit ad principem sacerdotum, & petijt ab eo epistolas in Damascum ad synagogas: vt si quos inuenisset huius viæ viros ac mulieres, vinctos perduceret in Hierusalem. Et quum iter faceret, contigit vt appropinquaret Damasco: & subito circumfulsit eum lux de cœlo. Et cadens in terram, audiuit vocem dicẽtem sibi: Saule, Saule, quid me persequeris? Qui dixit: Quis es domine? Et ille: Ego sum Iesus, quem tu persequeris, durum est tibi contra stimulum calcitrare. Et tremens ac stupens dixit: Domine, quid me vis facere? Et dominus ad eum: Surge & ingredere ciuitatem, & dicetur tibi qd te oporteat facere. Viri aũt illi, qui comitabantur cum eo, stabant stupefacti, audientes quidem vocem, neminem autem vidẽtes. Surrexit autem Saulus de terra, apertisq; oculis nihil videbat. Ad manus autem illum trahentes, introduxerũt Damascum. Et erat ibi tribus diebus non videns, & non manducauit, neq; bibit. Erat autem quidam discipulus Damasci, nomine Ananias, & dixit ad illum in visu dominus, Anania. At ille ait: Ecce ego domine. Et dominus ad eum, Surge & vade in vicum, qui vocatur Rectus, & quære in domo Iudę Saulum nomine, Tharsensem, ecce enim orat. (Et vidit virum Ananiam nomine, introeuntem & imponentem sibi manus vt visum recipiat) Respõdit autem Ananias: Domine, audiui a multis de viro hoc, quanta mala fecerit sanctis tuis in Hierusalem, & hic habet potestatem a principibus sacerdotum, alligandi omnes qui inuocant nomen tuum. Dixit autem ad eum dominus, Vade, quoniam vas electionis est mihi iste, vt portet nomen meum coram gentibus, & regibus, & filijs Israel. ego enim ostendam illi, quanta oporteat eum pro nomine meo pati. Et abijt Ananias, & introiuit in domum, & imponens ei manus dixit, Saule frater, dominus misit me Iesus, qui apparuit tibi in via, qua veniebas, vt videas & implearis spiritu sancto. Et confestim ceciderunt ab oculis eius

1. Cor. 15
2. Cor. 12

tanquam

tanquam squamæ, & visu m recepit, & surgens baptizatus est. Et cum accepisset cibum, confortatus est. Fuit autem cum discipulis, qui erant Damasci, per dies aliquot. Et continuo ingressus * in synagogas, prædicabat Iesum, quoniam hic est filius Dei. Stupebant autem omnes qui eum audiebant, & dicebant, Nonne hic est, qui expugnabat in Hierusalem eos, qui inuocabant nomen istud, & huc ad hoc venit, vt vinctos illos duceret ad principes sacerdotum? Saulus autem multo magis conualescebat, & confundebat Iudæos, qui habitabant Damasci, affirmans quoniam hic est Christus.

al. in synagogis.

PARAPHRASIS IN EANDEM lectionem epistolæ.

A

QVAM ineffabilis sit misericordia Dei erga mortalium genus si vsquam alibi, in hac præcipue lectione plane aduerti potest. O quam bene, quam vere, quam perite dixit Propheta: Iudicia tua abyssus multa. Et hic idem Apostolus, de quo iam lectio recitata est, O altitudo diuitiarum, inquit, sapientiæ & scientæ Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius. Quis vnquã credidisset hominem vsq; adeo seruorum, imo & membrorum Christi sanguinem sitientem, atque illius crudeliter fundendi causa exteras quoque regiones eum autoritate petentem, tam subito, tam præter solitum, tam excellenter ad tantam gratiam peruẽturum fuisse? O vere bonus es tu domine, & natura tua non nisi mœrissima & benignissima bonitas est. Ideo benefacis & gratificaris etiam indignis, præuenis immeritos, reuocas auersos, blandiris odientibus te, & hostes tuos summa beneuolentia, & omni pietate prosequeris. Venite omnes, qui amantissimo patre vestro Deo Optimo Maximo relicto, vitijs totos vos deditis, & iam spem omnem resurgendi pene abiecistis. Aspicite insigne diuinæ miserationis exemplum, auribus cordis & corporis haurite historiam vere iucundam & salutarem quæ vobis licet desperatis animum possit addere vt respiretis, ac resipiscatis, itemque modum ostendere, vti resurgere debeatis. Saulus adhuc spirans minarum & cædis in discipulos domini. Toto pectore inexpiabile conceperat odium. Saulus in discipulos domini, ideoque non nisi iram & minas spirabat. Et licet necdum grandi admodum ætate esset, tamen iam tum maximo feruebat zelo paternæ legis etiam supra multos coætaneos suos, vt ipse de se Galatis scribit: Quo incitatus zelo non contentus erat Hierosolymis intolerabilem exercuisse inhumanitatem ac crudelitatem in fideles, sed etiam procul ad exterã loca ire instituebat, vt scilicet Christianum dogma penitus deleret. Interim ardebat & furebat, & velut indignatione ebrius, nihil nisi Christianorum internecionem meditabatur. Et vt maiori esset suffultus autoritate, accessit ad principem sacerdotum, non quidem vocatus, sed ipse vltro se ingerens. Ergo sane ipse erat de illorum numero, de quibus dominus Iesus prædixerat: Venit hora, vt omnis qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo. Et de quibus ipse Paulus ait: Zelum Dei habent, sed non secundum scientiam. Quam bene, quam recte se moueri putabat, nec tamen propterea non erat impius, & blasphemus, & persequutor vltra modum, quibus nominibus ipse se appellat. Nemo igitur nimium sibi præfidat, quantumuis bono zelo duci se putet. Multis modis humanum iudicium falli potest: atque ideo nihil tutius, quam non altum sapere, sed timere. Petijt autem Saulus Epistolas à Pontifice in Damascum

Psalm. 35 · Roma. 11 · Galat. 1 · Ioan. 16 · Rom. 10 · 1. Tim. 1 · Roman. 11 · Roma. 11

B

ad synagogas, vt si quos inueniret huius viæ viros ac mulieres, id est, si quos deprehendisset credere in Christum, vinctos perduceret in Hierusalem, vbi in eos seuerius animaduerteretur. Et hæc quidem mens atque voluntas Sauli erat: iamque ibat & fremedat, & tanquam culex vnus aduersus elephantem sese armabat. Sed quid nititur humana temeritas, & miserandæ potius, quam formidandę carnis infirmitas, aduersus maiestatē, veri & summi Dei? Et quum iter faceret, lætus & securus, contigit vt appropinquaret Damasco. Eo vsque sustinuit eum patientia Dei. Sed prope est vt superbia tumentis animi diuina virtute prematur. Et subito circunfulsit eum lux de cœlo, quam viderunt comites itineris illius, vt alibi dicitur ab ipso Paulo, & cadens in terram, vel vi cœlesti prostratus, vel ipse vltro se humi abijciēs, audiuit vocem dicentem sibi: Saule, Saule, quid me persequeris? Vere deprehensus es Saule. Adhuc ne tumet contra Deum spiritus tuus? Quid iam facturus aut dicturus es? O homo tu quis es qui resistas Deo? Saule, Saule, quid me persequeris? Vide erga electos charitatem Dei. Nihil in sua persona patiebatur Christus, & tamen dicit se à Saulo persequutionem pati. Vsqueadeo sibi fieri iudicabat, quod membris eius infligebatur. Et quid mirum si tantopere diligebat eos, quorum in se naturam receperat, & pro quibus redimendis sanguinem fuderat? Quod vtinam attenderent fabricatores hæresum, aut qui alios suis, vel verbis, vel scriptis, vel pernitiosis exemplis trahunt in vitia. Tales enim reuera Christum dirissime persequuntur, & quamuis noceant illis quos peruertunt, sibijpsis tamen nocet grauissime. Nam quot per eos seducti fuerint, tot ipsi pœnis & tormentis subiacebunt. Sed hæc stulti & miseri non curant, quam diu præsentis licet vitæ prosperitate perfrui: at vbi ad extrema ventum erit, tum demum sciēt quid egerint. Et dixit Saulus: Quis es domine? Merito dicitur eum lux circūfulsisse, non intus illustrasse. Non dum enim cognouit eum, cuius audiebat vocem. Et dominus: Ego sum, inquit, Iesus Nazarenus, quem tu persequeris. Vere tremenda vox, si dominus vltionem potius, quam clementiam in Saulum exercere voluisset. At quia sciebat Saulum nō obstinata animi malitia, sed ignorantia peccare, eum his verbis ad sui cognitionē perducere voluit, vt cognito illo quem ignorans persequebatur in membris eius, tanto deinceps esset ad eum cæteris annunciandum feruentior ac studiosior, quāto erga se maiorē illius esset expertus benignitatem. Durum est, inquit, tibi cōtra stimulum calcitrare. Si quid nocere potest stimulo tua quamuis importuna calcitratio, etiā mihi resistere poteris. Si autem nulla est virtus hominis contra Deum agnosce saluatorem tuum, ne si illi pertinaciter resistere volueris, deterius pereas. Et tremens corpore, ac stupens animo, dixit: Domine, qd me vis facere? O mutatio dexteræ excelsi. Quā facile efficacissima sancti spiritus gratia ex pessimis optimos potest efficere. Vno eodemq; fere momento Saulus & summam animo impietatem meditabatur, & perfectissime ad Christum conuersus est. Domine, inquit, quid me vis facere? Erraui sicut ouis quæ perijt, sed iam paratū cor meum Deus ad agendum quicquid voles, paratum etiam cor meum ad perferēda omnia. Tantum indica seruo tuo voluntatē tuam. Nihil recuso, nihil excipio: tantum dic quid me velis facere. Hæc est perfectæ conuersionis, & integræ obedientiæ forma. Quisquis ita conuertitur, is facile peccatorum omnium veniam obtinet. Talis conuersio his deploratis ac egelidis temporibus rara nimis est. Ait autē dominus ad eum: Surge & ingredere ciuitatem, & ibi dicetur tibi quid te oporteat facere. Cur non per seipsum dominus eum docuit, quod tamen nullo negocio potuisset? Vt saluberrimo exemplo institueremur, neminem subterfugere debere, q̄ minus ab homine discat ea quæ salutis sunt: atque etiam vt intelligeremus, non per seipsum tantum, sed & per homines docere nos Christum voluntatem suā: vbi maxime refelluntur hæretici, qui nihil quicq̄ momenti habere volunt, quod non ipsis canonicæ scripturæ libris expresse contineatur, quę est reuera insignis tum imperitia, tum stoliditas, ac impudentia. Viri aūt qui comitabantur cū eo, stabāt stupefacti, audientes quidē vocē, non Christi, sed ipsius Pauli, quēadmodum idem ipse affirmat Apostolus alibi: Stupebāt enim cui nā diceret Paulus: Quis es dn̄e, &: Quid me vis facere? cū tamen neminem viderēt. Surrexit autem

Actor. 22

Bernard⁹.

Iob 15

Christus vt in suis membris patiatur.

Hæretici quinam Christum persequātur.

Psalm. 76

Psalm. 118
Psalm. 56. & 107

Cōuersionis veræ forma quę sit.

C

Christum docere suam volūtatem per homines.

Actor. 22

Gregori⁹ autem Saulus de terra. Iam prostratus erat impius persecutor, & surrexit optimus prædicator: apertisque oculis nihil videbat. Nimia enim lucis illius claritas aciem oculorum eius penitus destrinxerat. Sed multo felicius Paulus excæcatur vt postea melius videat, quam olim protoparentum nostrorum oculi aperti fuere. Hi enim cum ante bene vidissent, postea male videre ceperunt, interioribus oculis occæcatis: Paulus vero corporeo visu aliquamdiu priuatus oculis cordis optime videre cœpit. Ad manus autem illum trahentes, introduxerunt Damascũ. Ita erat viribus ex nimio terrore & præsentia Dei destitutus, vt nõ posset nisi alieno fultus auxilio ingredi. Erat tribus diebus nõ vidẽs, & nõ mãducans neq; bibẽs. O quam felix erat isthæc cæcitas. Non videbat oculis carnis lucem hanc corpoream, quam etiam animantes rationis expertes conspiciũt: sed reuelata facie & simplici mentis oculo Dei gloriam contemplabatur. Creditur enim hoc triduo raptus vsq; in tertiũ cœlũ, & Deum per essentiam vidisse audisseque arcana verba, quæ non licet homini loqui. Erat autem quidam discipulus Damasci nomine Ananias, ex Iudæo fidelis effectus & apud Iudæos celebris opinionis, & vt habetur in Actis apostolorum. Et dixit ad illum in visu dominus: Anania. Nominis appellatio, magnæ familiaritatis indicium est. Et ille ait: Ecce ego domine: iube quicqd visum erit: prẹsto sum, vt imperio tuo morem geram. Sic Samuelem puerum docuit senex Heli domino per visionem eũ vocanti, dicere: Loquere domine: quia audit seruus tuus. Et dominus ad illum. Surge, vade in vicum qui vocatur, Rectus, & quęre in domo Iudæ Saulũ nomine Tharsensem, sic dictum à Tharso Ciliciæ, vnde traxerat originẽ. Ecce enim orat. Iã à Christo intimis præcibus gratiã mẽdicat, exemplũ præbens omnibus q se à peccatis ad iustitiam conuertunt, vt diuini auxilij implorent opem, quo possint in bono persistere, quod maxime necessarium est recens conuersis, qui vt plurimum ob peccandi cõsuetudinem & naturã vitijs corruptã facile in pctã recidũt, nisi cœlestis gratiæ adminiculo fulciant. Et vidit, visione imaginaria ex Christi reuelatiõe virũ, Ananiã noĩe, introeuntẽ & imponentẽ sibi manus, vt visum recipiat: Ante enim quam Ananias venisset ad Paulũ, iã illius aduentũ & quicquid acturus esset Paulus prẹuidit. Respõdit autem Ananias: Domine audiui à multis de viro hoc, quanta mala sanctis tuis fecerit in Hierusalem. Ecce quam celebrem fecerat Paulum persecutionis immanitas. Et hic habet potestatem à principibus sacerdotum alligandi omnes qui inuocant nomen tuum. Dixit autem ad eum dominus: Vade, quoniã vas electionis mihi est iste. Sic ipse Apostolus ait in magna domo vasa alia apta esse in honorẽ quæ sunt vasa electionis, alia in contumeliam. Dicitur aũt vas electionis, vt intelligas singularis cuiusdam gratiæ prærogatiua electum Paulum, in quo vt prius delictum, ita postmodum omnis gratia abundauit. Vt portet nomen meum coram gentibus, & regibus, & filijs Israel. Prẹclare hoc impleuit Apostolus, ita vt ob gẽtium multarum cõuersionem. Magister & doctor gentiũ rectissime dicatur. Ego enim ostendã illi quãta oporteat eum pro nomine meo pati. Iam raptus erat in tertium cœlum, & miris perfruitus delicijs paradisi, & hic multa illi pferenda denunciantur. Quod quidem nõ est negligenter prætereundum Paucissimi ad magnam pertingunt gratiam absque magnis præcedentibus vexationibus pugnis certaminibus, impugnationibus dæmonum, carnis & mundi. Quibus autem talis præstatur gratia sine huiusmodi præparamentis, illi plerumque postea duros experiuntur labores & dolores, ne ex cõcessa gratia subrigantur animis & superbia intumescant. Hoc de seipso manifestissime Apostolus affirmat, vbi ait. Et ne magnitudo reuelationum extollat me datus est mihi stimulus carnis meæ angelus Satanæ, qui me colaphizet. Porro si qui nec ante, nec post gratiæ præsertim magnę perceptionem molestis tentationibus aut vexationibus fatigantur, illi vel ob hoc merito de se exiliter ac tenuiter sentire & possunt & debent, quod etiamnum nimis infirmi sint, atque eam ob rem non ausit Deus permittere, vt acriter impugnentur, ne penitus deficiant & ruant in profundum vitiorum. Multos enim Deus non sinit molestis vexari tentationibus, sed semper dulcedinis suæ

Margin notes: Gen. 3. — Quo tẽpore diuus Paulus raptus fuerit in tertium cœlũ. 2. Cor. 12 — Act. 22 — 1. Reg. 3 — Act. 9. 22 — D — 2. Tim. 2 — Vas electionis cur dictus fuerit Paulus apostolus — 2. Tim. 2 — 2. Cor. 12 — Ad magnã hoĩes prępararĩ gratiã per magnas aduersitates & vexationes — 2. Cor. 12 — Quosnam De⁹ nõ sinit vexari molestiis tentationibus

lacte fouet ac nutrit,& gratia sensibili atque internis consolationibus afficit, non quod magna sint sanctitate & perfectione præditi, sed quod bene nouit eos, si aliter ipsis eueniret, haudquaquam in bono diu perseueraturos. Et abijt Ananias, & introiuit in domũ, & imponens ei manus, dixit: Saule frater, dominus Iesus misit me, qui apparuit tibi in via, qua veniebas, vt videas oculis externis, & implearis spiritu sancto, tinctus aquis salutaribus baptismi. Et confestim ceciderunt ab oculis eius tanquam squamæ, & visum recepit. Vbi sic ait Beda venerabilis: Serpentis corpus squamis tegitur. Iudæi serpentes sunt & genimina viperarum, quorum perfidiam Saulus secutus, quasi pelle serpentis oculos cordis texerat: sed cadentibus squamis sub manu Ananiæ, monstratur in facie, quod lumen recepit in mente. Squamas autem istas dicunt quidam fuisse maculas albas & duras instar squamarum, quibus piscium corpora teguntur, quas Saulus ex lucis apparentis nimietate contraxerit. Et surgens baptizatus est, totusque secundum veterem hominem consepultus Christo in baptismo, nouumque indutus hominem in iustitia & sanctitate veritatis. Et cum accepisset cibum, confortatus est. Iam vehementer corpus illius confectum & exhaustum erat illis visionibus internis, & triduano ieiunio. Itaque cibo sumpto, recreatus est. Fuit autem cum discipulis, qui erant Damasci per dies aliquot. Et continuo, statim post baptismum ingressus in synagogas prædicabat Iesum, cuius nomen vsque adeo paulo ante persecutus erat, quoniam hic est filius Dei, non adoptiuus, sed consubstantialis & eiusdem cum patre naturæ. Nota hic quã non erubuerit Paulus id quod perperam prius asseruerat nunc publice recantare, malueritque aliquam sustinere verecundiam ob sententiæ mutationem, quam veritatem agnitam vel impugnare, vel non ad omnium notitiam perducere. Quod vtinam imitari voluissent quidam tum superiorum tum nostrorum quoque temporum viri seculari sapientia tumidi, qui pernitiosissimis scriptis suis multa in orbem Christianum mala se inuexisse non erant nescij, & tamen admoniti ab alijs pertinaciter suos errores tueri quã humiliter corrigere maluerunt: quos tamen mundus hodie vsq; in cœlum euehit, licet omnibus vere pijs imo & ipsi Deo Opt. Max. omni stercore penis sordeant. Stupebant aũt omnes qui audiebant & dicebant: Nonne hic est qui expugnabat in Hierusalem eos q inuocabãt nomẽ istud domini Iesu? Et huc ad hoc venit, vt vinctos illos duceret ad principes sacerdotum. Saulus autem multo magis conualescebat, vulgi atq; hominum sermonibus & iudicijs contemptis, vt ei placeret, cuius ineffabilem erat consecutus misericordiam: & cõfundebat apertissimis & certissimis scripturę testimonijs Iudæos q habitabant Damasci, affirmans, quoniam Iesus Nazarenus Hierosolymis crucifixus est Christus promissus patribus, mundi Saluator, per cuius mortẽ immeritam à merita damnatione redimendũ esset totum genus humanum. Hoc exemplo armati quotquot ex Dei gratia vitam suam in melius mutare instituunt, discant hominum ludibria & iudicia floccipendere, imo quo se senserint magis retrahi & impugnari ab huius mundi sectatoribus, eo conualescant magis, & perseuerent fortiter vsque in finem ob honorem & amorem Saluatoris sui, qui pro ipsis sanguinem suum fundere & crucis ignominiam perferre dignatus est confusione contempta.

Beda. Iudęi cur dicti sint serpentes

Squamæ in oculis Apostoli qd fuerint

Ephe. 4

E

Vitam in melius cõuersuri qd agere debeant

Hebr. 12

EXEGESIS EVANGElij in eodem Festo. Matthæi XIX.

Vangeliũ huius diei licet verbis breue sit, sed cœlesti consolatione refertũ est, qua possint haud mediocriter exhilarari corda eorum q p̃sentis vitæ bona siue facultates & qcqd, id est, quod homini quo minus Christo perfecte adhæreat, possit esse impedimento, contemnũt & abijciunt, vt Christum expeditius sequantur, qui tantã propter nos rerũ omniũ penuriã amplexus est, vt nõ haberet, vbi caput suũ reclinaret. Et si qs bene pp̃edat videbit huius Euangelij di-

F

Matt. 8 Lucæ 9

gelij dictis permotos eos qui primi domino crediderũt, vt omni proprietate reiecta, in commune sua omnia distribuerẽt, vel facerent omnibus communia: quod tametsi postea apud populum Christianum abijt in desuetudinem, tamen constanter in hanc vsque diem seruatur in cũctis bene reformatis monasterijs, vtpote in quibus nulli quicquam licet habere ꝓprij, sed bona quæ habent æquabiliter in vsus omnium distribuuntur, quantum cuiusque necessitas, & monasticæ vitæ ratio exigit. Et quia beatissimus Christi Apostolus Paulus ad eorum pertinebat numerum, qui sua omnia reliquerant, & Christum secuti erant, commode satis hac die per Euangelium istud legitur, vbi Petrus ex persona omnium Apostolorum ita dicit ad Christum:

Acto.4

Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, Quid ergo erit nobis?

Quibus id verbis in primum cuiquam mirum videri possit, quod Petrus alioqui reuera pauper se reliquisse omnia tam libere profitetur. Sed vt diximus non in sua duntaxat, sed etiam cæterorum persona Apostolorum hæc protulit. Constat autẽ inter Apostolos quosdam fuisse diuites, vt Matthæum, & Bartholomæum, qui iure dicere poterant se cuncta reliquisse. Sed & Petrus ipse etsi pauca reliquerat, nihil tamen sibi ex omnibus quæ habuerat fecit reliquum, cum rebus possessis omnem simul habendi & acquirendi spem cupiditatemq; deserens, quod est reuera non vulgaris perfectionis, si Christi contemplatione id fiat, non ob mundi hominumque captandam gloriam, aut aliud quiddam à charitate alienum, quibus Philosophi permoti videntur, qui opes suas penitus abiecerunt. A quibus vt Apostolorum cæterorumque Christifidelium erga contemnendas opes & alia quæ mundi sunt studium discerneretur, adiecit D. Petrus, & ait: Et secuti sumus te: id est, non solum tui amore nos rebus cunctis nudauimus, sed etiã vestigia virtutesq; tuas atq; præcepta sectati sumus. Id Philosophorum gentilium nemo vnquam præstitit. Circa hunc locũ Diuus Hieronymus ita ait. Grandis fiducia. Petrus piscator erat, diues non fuerat, cibos manu & arte quærebat, & tamen loquitur confidenter. Reliquimus omnia. Et quia non sufficit tantum relinquere, iũgit quod perfectum est, Et secuti sumus te. Hæc ille. Nemo putet hunc mundi & rerum omnium contemptum in Apostolis paruipendendum esse. Vocati à Christo, etiam cum nullum adhuc vidissent miraculum, nullam futuræ beatitudinis pollicitationem accepissent, libenter non solum facultates & bona temporaria, sed etiam cognatos omnes reliquerunt. Nos qui tot prouocati exẽplis, tot firmati pollicitationibus, tot comminationibus deterriti sumus, neque sic adhuc nisi ægerrime ab rerum præsentium amore auellimur, & non solum eo adduci non possumus, vt ꝓpter Christum & futuram beatitudinem vilia & caduca huius vitæ commoda despiciamus sed vix paucissimis e nobis persuaderi potest vlla ratione, vt saltem nihil inique, nihil præter fas & iustitiam acquiramus, rebus concessis non nimium nec nimis impie abutamur. Felix sane fuit illa primitiuæ Ecclesiæ conditio, quando facultates omnium in commune conferebantur, & paucorum administratione ac procuratione singulis necessaria præbebantur, cæteris interim liberius cœlestium contemplationi, orationi, alijsq; pijs studijs noctes atque dies vacantibus. Sed q̃a hodie eo adhortari passim omnes non expedit (non enim ea hominum perfectio est, id vt sustinere queant) maximopere tamen admonendi sunt Christiani omnes vt bonis à Deo concessis non ad iactantiam, non ad voluptatem, sed tantum ad necessitatem vtantur. Etsi ante aduentum Christi etiam quidam sancti patres diuitijs abundasse leguntur, tamen postquam per Christum iam nobis cœlestis patriæ inæstimabiles diuitię promissę sunt, & cœlum iam patefactum omnino stultissimũ est temporarijs auare conquirendis diuitijs nauare operam. Qui enim ijs inhiant, vix fidem adhibere videntur pollicitationibus Christi. Si enim credunt non habere nos hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirere, cur opes tanto studio corradunt? cur non potius necessarijs rebus contenti sunt? Sed volunt scilicet prouidere prolibus suis. O si illis bene prouidere volũt, contemnendarum potius q̃ accumulanda

Matt.9
Matt.4
Philosophos reliquisse diuitias q intelligendum
Hieronym.
G
Acto.4
Diuitijs q̃nam vtẽdum sit
Heb.13
Prolibus de quibus prouidendum sit

lādarum opus eis exemplum relinquant.
Matt. 6
Audiant Christum dicentē. Nolite soliciti esse in crastinum. Multi proles suas diuites facere voluerunt, sed interim & seipsos
1. Tim. 6
& proles suas traxerūt in tartara, vbi summa rerum omnium penuria est. Verissime namque dicit Apostolus. Qui volunt diuites fieri incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & desideria multa inutilia & nociua, quæ mergunt homines in interitum & perditionem. Radix enim omnium malorum est cupiditas. Vnde etiam idem statim præmiserat. Habentes autem alimenta & quibus tegamur, his contenti simus. Quod si omnino volunt & sibi &
1. Tim. 6
prolibus suis bene consulere, sequantur eiusdem Apostoli consilium ita scribentis Timothæo: Diuitibus huius seculi præcipe, non sublime sapere, neque sperare in incerto diuitiarum, sed in Deo, qui præstat nobis omnia abunde ad fruēdum. Bene agere, diuites fieri in bonis operibus, facile tribuere, communicare, thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum, vt apprehendant veram vitam. Et tamen eti-
Matt. 16
am cū diuitiis suis bene vsi fuerint, sciant beatiores eos esse, qui cum Apostolis dicere possunt Christo: Ecce nos propter te reliquimus omnia. Nisi enim id se ha-
Matt. 19
beret, frustra dominus Iesus diuiti illi adolescenti præcepta domini etiam inter diuitias obseruanti dixisset, vt si quidem per-
Lucæ 18
fectus esse vellet, iret & venderet omnia sua, & daret pauperibus, & sic pauperem Christum ipse quoque pauper sequeretur. Et ne quis putet nihil obesse diuitias, attēdat hūc ipsum adolescentē hac dñi ad hortatione vsq; adeo animū deiectū esse, vt abiret tristis: siquidē multas habebat possessiones, quæ eius animam tanto sibi amore deuinxerant, vt Christi, id est, ipsius filii Dei sectatorem & comitem, quo illi nihil poterat contingere fœlicius se præstare non posset. Itaque non ignorans fi-
Paupertatē cur adeo Christus delegerat aliisq; cōsuluerit
lius Dei ægre diuitias sine multis vitiis possideri, vitam egit pauperrimam, non vt sibi, sed nobis suo exemplo consuleret: & quos in suam asciuit disciplinam itidem pauperes esse, nihilque proprii habere voluit: atque interim etiam terribilibus quibusdam sententiis contra diuites vsus est, vt est illa, Amen dico vobis, quia
Matth. 19
Lucæ 18
Marc. 10
diues difficile intrabit in regnum cœlorū. Et: Facilius est camelum per foramen acus transire, quam diuitem intrare in re-
Lucæ 6
gnum cœlorum, Item illa. Væ vobis diuitibus, qui habetis consolationem vestram. Cuius simile quiddam legitur in A-
Amos 6
mos propheta: Vę vobis qui opulenti estis in Sion. Et quia Apostoli spretis facultatibus Christi paupertatem imitabantur, recte dicit Petrus: Ecce nos reliquimus omnia & secuti sumus te pauperem pauperes, nudi nudum: quanquam non de sola paupertate, sed etiam cæteris virtutibus Christi quas Apostoli in se exprimere nitebantur, hæc verba accipienda sunt. Quid ergo erit nobis? id est, quid propterea gratiæ ac beneficii præstabis nobis? Hæc præcontatio nonnihil imperfectionis præ se
Apostolis ante spiritus sancti aduentū nonnihil imperfectionis inhæsisse
ferre videtur. Et reuera Apostolos ante domini mortem & aliquamdiu postea non omnino perfectos fuisse certum est. Non debebat Petrus exigere præmium, nam id mercenariorum est: sed amore liberali seruire Christo. Multos hodie mercenarios inuenire est etiam inter illos, qui alioqui pie & honeste viuere videntur: quorum tamen admodum obliquus & impu-
Mercenarios seruorū Christi quantū hodie sit numerus
rus est amor: quandoquidem in omnibus quæ recte faciunt fere semper ad seipsos reflectuntur, & quandiu gratia sensibilis aut consolationes arrident, libenter seruiunt Christo: Ast vbi gratia nonnihil se abscondit, & ipsi quibusdam aduersis casibus aut tentationibus & molestiis diuexantur, facile Christo nuncium remittunt. Non enim amant neq; spectant pure Christum, sed seipsos: tametsi id ipsum nō putent. Vitium istud communissimum est, & paucos inuenies, qui puro amore semper ferantur in dilectum Deum. Et licet plerique sentiant multum se affici erga Deum, at tamen fieri potest vt amor ille non nisi naturalis sit, non autem gratuitus, atque ideo nec meritorius quidem.

Iesus autem dixit illis. Amen dico vobis, quod vos qui secuti estis me in regeneratione cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicātes duodecim tribus Israel.

H Hæc verba quibus dominus ait, vos qui secuti estis me in regeneratione &cæt. ancipitem habent significationem, propter variam distinctionem. Diuus Hilarius ita distinguit. Vos qui sequuti estis me in regeneratione: & exponit, id est, in lauacro baptismi, in fidei sanctificatione. Sed Diuus Hieronymus hæc verba, In regeneratione, nectit consequentibus, cui astipulatur etiam D. Augustinus libro de ciuitate Dei, & Diuus Chrysostomus, & Gregorius, & alij quidam. Isthęc enim sententia rectior est. Absit enim vt qui baptisma & fidem Christi consecuti sunt, oẽs cum eo iudicaturi credantur. Nam innumeri licet baptizati fuerint & crediderint, tamen quia fidem bonis operibus non sunt persequuti, neque seruauerunt ea quę Christo in baptismo polliciti fuere, iam apud inferos dire puniuntur. Sed neque indifferenter cunctis credentibus, etiam illis qui recte vixerint dictũ putandum est, quod eam cuius Christus hic meminit, iudiciariam potestatem sint habituri in extremo iudicij die: quandoquidem ea solis perfectis & apostolicis viris promittitur, q etiam multorum electorum iustitiam trãscenderint: quos hic dominus sub Apostolorum duodenario tanquam perfecto numero vult intelligi: quemadmodum etiam vbi consequenter duodecim tribus Israel commemorat, non Iudæos tantum, sed etiam vniuersitatem humani generis designat. Vides hic quantam gloriam sibi parant, qui Christum perfectæ sequuntur. Recte nimirum ait Sapiens quidam: Gloria magna est sequi dominum. Tales enim non solum impios omnes, sed etiam electos multos iudicabunt: atque insuper incomparabili in cœlis gloria & beatitudine supra multos alios perfruentur. Sed nemo sese decipiat, vt tum se putet sequutum esse Saluatorem, cum eum credit morte sua nostra peccata expiasse. Hęc enim perfectę iustitiæ non nisi particula quædam est, quæ si sola sufficeret, frustra Saluator noster tot nobis virtutes alias in se imitandas proposuisset frustra charitatem, frustra humilitatem, frustra mansuetudinem, patientiam, iustitiam, misericordiam, aliasque innumeras virtutes tãtopere nobis commendasset: frustra deniq; dixisset Apostolis iã iamq; in cœlum ascensurus. Eũtes docete omnes gentes, baptizantes eos in noĩe Patris, & Filij, & spiritus sc̃ti: docentes eos nõ credere duntaxat, sed etiã seruare oĩa quæcunq; mandaui vobis. Quod vtinam diligenter perpenderent Euangelici nostrorũ temporum, qui primo quidẽ & maxime seipsos, deinde etiam miseram plebeculã misere euertunt, solam fidẽ eis vsq; ad nauseã ingerentes, cæteris virtutibus tanq̃ superfluis aut neglectis, aut reiectis. O stulti & miseri quem fallitis? Num semper victuri estis? An non breui velitis nolitis rapiendi estis ad tribunal æquissimi iudicis; qui vnicuiq; reddet secundum opera illius? Stulti cur non vel flammæ tartareę vos perterrẽt vt tandem desinatis euertere ac perdere animas tum vestras, tum aliorũ, quas Christus Iesus redemit sanguine suo? Sed his omissis, exponamus verba Saluatoris, quę iã cõmemorauimus. Ait ergo: Amẽ dico vobis, q̊d vos q secuti estis me, q virtutum mearũ pfectionem imitati estis, nõ cõtenti languere circa cõmunia, & quæ ad salutẽ necessaria sunt, nec solum p̄cepta, sed etiã cõsilia mea executi estis, in regeneratione, id est, vbi mortalia hæc corpora e terrę puluere excitata immortalitate donabunt atque in meliorem cõditionẽ transferent, cũ sederit filius hoĩs in sede maiestatis suæ, quod erit in extremo die, quando vnicuilibet restituet pro meritis singulorum, sedebitis & vos super sedes duodecim, id est, locis præcipuis, iudicantes duodecim tribus Israel, imo etiam iudicandos omnes. Hic enim vterq; numerus duodenarius, sicut iã dictũ est, non ad apostolos, neq; ad Iudæos tantum, sed ad perfectos & iudicãdos oẽs referri debet: quãquã potest & de Apostolis intelligi & Iudæis, vt propterea Iudæos Apostoli iudicaturi sint, quod ipsis credentibus, Iudæi perplures credere noluerint. Sed quia multos illic iudicaturos ex scripturis colligitur, dicamus ex sententia Theologorum, quomodo singuli iudicaturi sunt. Iudicabit primum tota Trinitas vnus Deus per autoritatem: iudicabit Christus quatenus homo per executionem. Vnde dicitur: Pater nõ iudicabit quenquam, sed iudicium omne dedit filio. Iudicabunt Apostoli & viri perfecti per assessoriam dignitatem: cæteri electi per approbationem: nimis mali per cõparationem, quemadmodum regina Saba, Niniuitæ, Sodomitæ Iudæos in sua malitia obstinatos iudicaturi dicuntur?

Hilarius
Hierony.
Augustin.
Chrysost.
Gregori⁹.
Gloria quanta sit seq dñm.
Eccl. 23
Matt. 28
Lutherani euangelici quũã alios doceant
Psal. 61
Apoc. 22
Iudicium extremũ p q̃s nam futurum.
Ioan. 5
Matth. 12
Marc. 10
Lucæ 11

Et

Et omnis qui reliquerit domũ, vel fratres, aut sorores, aut patrem aut matrem, aut vxorem, aut filios aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet & vitam æternam possidebit.

I

Quid hic dicturi sunt nostrorũ temporum Epicurei hæretici, qui non putant recte factis à Deo mercedem restitui, neque ĳs vitam nos æternã mereri posse? Nõne hic manifeste promittit Deus sua relinquentibus centuplum & vitam æternam? Sed nimirum Lutherus eiusq; apostoli & euangelistæ quãdoquidem vulgi animos sibi conciliare volebant, quicquid carni & veteri homini molestum est non solum nõ consulere, sed etiam tanquam superuacaneum, imo & superstitiosum ac impium dãnare debuere, vt tanto facilius in omnium gratiã sese insinuarent. Neq; sane hic eoꝝ conatus eis, vt ipsi volunt infœliciter cecidit. Nam tanto plures sibi adiunxere, quãto magis fauere carnis desiderĳs, magisq; ĳs repugnantia reĳcere visi sunt. Sed vos dilectissimi aliter instituti estis. Nostis eñi omnes veteris & noui testamenti paginas bona opera commendare, ĳsque præmia polliceri: nec moueri vos debet si homines voluptatum amatores magis quam Dei quicquid virtutis est damnent, quæ autem vitia fouent, laudibus vehant. Ex abundantia enim cordis os loquit, & quæ cuique cordi sunt aut displicent ea libenter aut laudare, aut vituperare solet. Interim habeant ipsi quicquid carni libet, quicquid sensibus plausibile est: veniet, veniet ille dies, quando non nisi quicquid maxime nolent in omnem æternitatem sine vlla misericordia patientur. Breuis voluptas, in qua se modo efferunt, vertetur in æternam amaritudinem, & inimici crucis Christi non nisi acerbissimos eosque semper mansuros sentient cruciatus. Verum nos Christi potius quam illorum dictis fidem adhibeamus. Ait enim: Omnis qui reliquerit domum vel fratres aut sorores &c. quibus non modo ad facultatum, sed etiam consanguineorum contemptum nos prouocat. Quod si quis dicat, non obesse ista hæc cuique, si non sit affectus illigatus respondendum est, affectum ęgerrime vinci posse, quamdiu hæc retinentur. Namq; diuitiarum appetitio vel amor non tã multa possidendo, quam cuncta deserendo vincitur. Esto fuerint nonnulli, qui multa sine vllo affectu possederint, sed ediuerso innumerabiles sunt, qui habendi cupiditatẽ ex rebus possessis, licet non ita multis contraxerint, ac deinde cupiditate acquirendi plura inflammati, nullis quantumuis largis opibus exatiari quiuerint. Nihil itaque consultius rerũ labentium amorem penitus extirpare volenti, quam labentia cuncta despicere ac relinquere. Nam si quis id assequi se posse putet opes cumulando, is sane nihil aliud molitur, qnam incendiũ oleo infuso extinguere. Verũ vt ita cũcta deserantur. Dominus humanæ infirmitati compatiens, noluit esse in pręcepto, nisi forte ex aliqua certa ratione, sed tñ in consilio. Atque ea ex causa non dixit diuiti illi adolescenti. Volo vt simpliciter relinquas omnia: sed adiunxit conditionis particulam. Si vis perfectus esse. Impedit igitur perfectionem possessio facultatum: & tamen pĳssimus saluator nõ exigit earũ renuntiationẽ sub præcepto, contentus videlicet indicasse hominibus, quid tutius, quid perfectius, quid Deo gratius sit. Quodsi cui non placet quod perfectum est sectari (neque enim omnium est ea animi fortitudo vt possint) malitque res suas seruare sibi, non peccat vtique: tamen semper sit memor illius admonitiõis Apostolicæ: Præterit figura huius mundi. Reliquum est, vt & qui emũt sint tanquam non possidentes: & qui vtuntur hoc mundo tanquam non vtant, & quod ipse Christus ait. Quod superest, date eleemosynam & omnia mũda sunt vobis. Hoc est, vt paucis multa complectamur, facultatibus suis vtatur religiose, benigne, modeste, vt se meminerit esse in hoc mundo peregrinũ, patriamque inquirere debere: sit item liberalis in pauperes & faciat sibi amicos de mammona iniquitatis. Nam plerisque ꝓpterea Deus mundi huius bona tribuit, vt beneficiẽtia in pauperes Dei gratiã emerẽtur: & certe non desunt exempla quorundam, qui rebus quidem locupletes fuerint sed tanta eas liberalitate tum in seruorum Dei, tum pauperum vsus elargiti sint, vt aliena potius quam sua distribuisse videantur. Qui vero iam opibus abundant, & tamen non desinunt res augere suas, illi re uera multis se periculis exponunt: nec facile

Opa bona hic approbari à Christo

Lutheranorũ hęreticorũ intentio cuiusmodi sit in concionibus & operib⁹ carnis

2.Tim.3

Matt.12 Lucæ 6

Lutheranorũ merces post hanc vitã qualis

Amor diuitiarũ namcõmodi⁹ vincat

Matt.19

1.Cor.7

Lucæ 11

Facultatibus terrenis quõ vtendum

Lucæ 16

Opes augere ꝗ sit periculosum

cile potest fieri, vt vnquam vera pectoris pace gaudeant, quandoquidem curis & solicitudinibus innumeris distrahuntur ac discerpuntur, quibus etiamsi quid habeant gratiæ vel charitatis, facile præfocatur. Nota est enim illa parabola domini Saluatoris de seminante semen suum (Lucæ 8) quam ipse exponens, ait, semen quod inter spinas cecidit, eos significare qui verbum Dei audiunt quidem, sed solicitudo seculi istius, & fallacia diuitiarum suffocat verbũ, & sine fructu efficitur. (Matt. 13 marc. 4) (K) Sed ne simus prolixi nimium, iam omissis istis videamus quid sibi velit dominus ĳs verbis, quibus ait: qui reliquerit fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut filios propter nomen meum. (Matt. 16) Quæ quidem non parum austera videntur, maxime animis infirmis, quibus durum nimis est auelli à carne & sanguine. (Amor parentum & cognatorum quam vincendus) Atque eam ob rem pĳssimus Saluator non hic seuero vsus est pcepto, sed tamen præmium grande proposuit, si quis hac in parte vincere sese velit. Verissimum est enim quod D. Gregorius ait (Gregori⁹) affectus carnales intententionem mentis diuerberare, eiusque obscurare aciem. (Amor parentũ qd male ingerar.) Fit sæpenumero, vt vel parentes, vel fratres, aut sorores, aut cæteri cognati si quem viderint e suis spernere quæ mundi sunt, & vni Deo vacare, mentis puritati nauare operam, & præsentibus contemptis bonis, futura inquirere, totis neruis in id incumbant, vt eum à tam salutari conatu reuocent, & ad mundi amorem ac studium illiciant. Sed hac in parte contemnendi prorsus sunt etiam sub præcepto, hactenus scilicet non propter eos recedamus à voluntate Dei præcepto nos obligante. Quandoque vero non nos retrahere de industria moliuntur à bono, sed inordinato quodam ac sensuali nõ tamen præceptis Dei contrario eis amore afficimur, ita vt libeat nobis semper adesse eis, & ægre diuellamur ab eis, tametsi sentimus impediri nos à melioribus bonis.

Hic igitur consilĳ est, relictis illis, ad Christum crucifixum confugere, & eius amore, qui propter nos omni consolatione destitutus, miser ac miserabilis in cruce animam fudit, eiusmodi carnales affectus salubriter mortificare. Quod vt libentius faceremus, Christus liberalissimus remunerator etiam centuplum in præsenti, & vitam æternam in futuro seculo nobis promittere dignatus est. Et alibi ipse ait: Nolite arbitrari quia pacem venerim mittere in terram. (Matt. 10 Lucæ 12) Non veni pacem mittere, sed gladium. Veni enim separare hominem aduersus patrem suum, & filiam aduersus matrem suam: & nurũ aduersus socrum suam: & inimici hominis, domestici eius: vt intelligamus libenter nos contemnere debere licet consanguineos & cognatos, quando saluti nostræ ipsi sæpe præcipue aduersantur, atque ob id nobis maxime sunt inimici. Quod autem dominus dicit, centuplum accipiat, intelligendum est de internis charismatibus, quæ Deus benignissimus copiosissime largiri solet cunctis isthæc visibilia cõtemnentibus: (Quãta Deus retribuat ppter ipsum omnia relinquentibus carnalia.) quibus sæpe tanta præstantur à Deo, vt si cuncta mundi huius bona in vnum conflentur, nulla tamen ratio ne cum ĳs conferri possint. Sed hæc homines sensibus dediti neq; intelligũt neq; pcipiunt, ideoq; in has externas plane viles rerũ sensibiliũ voluptates sese effundũt. Deniq; addit dñs: Et vitam æternam possidebit. (Psal. 4) O stulti filĳ hominum vsqueq̃ graui corde: vt qd diligitis vanitatem & quęritis mendacium? Si veram fœlicitatem expetitis, ecce vita æterna vobis hic promittitur: Iã accurrite, facite q̃d hortať ipse q est vita æterna, & vere fœlices eritis.

SERMO IN EODEM Festo. De sancti Pauli conuersione plane miraculosa, atque diuina: quomodoque nos a vitĳs ad dñm cõuerti debeamus. & quænã ad veram conuersionem pertineant.

Vrgens autem Saulus de terra, apertis oculis nihil videbat, Ad manus autem illum trahẽtes, introduxerũt Damascũ Acto. IX. (L)

Non otiosum est filĳ, quod præter morem, Ecclesia huius Apostoli Pauli (quidem vere apostolus fuit, nõ minus habẽs, nec minus, sed fortasse multoplus in Ecclesia laborans ceteris apostolis quamuis ex apostolorum numero non fuerit denario) conuersionem ducit festiuam. (Acto. 9) Fuit enim reuera vas electionis qui Iesu nomen

corã gẽtibus & regibus portauit. Accepit euangeliũ, q̃d p̃dicauit, nõ ab hoĩe, nec ab hoĩe didicit, sed p reuelationẽ à Deo. Vtilissima igit supra omnẽ modũ Sauli huius (ita em̃ ante cõuersionẽ vocabat) cõuersio Ecclesię fuit. Fuit q̃q; diuinæ bonitatis, & sapientiæ mirabiliter ostensiua. Fuit p̃terea misericordiæ eius in eũ, qui dedita opera erat in studio actuq; ecclesiam persequendi constitutus, suauiter declaratiua. Postremo, fuit nobis omnibus pœnitendi forma exẽplaris, atq; ad Deũ p̃fecte nos conuertendi regula. Gaudet q̃q; de eius conuersione ecclesia. Siquidem magnus ecclesiæ hostis & persecutor, mutatus est in amicũ & in apostolũ Iesu Christi. Nõ tantũ nocuit ecclesiæ (tametsi vehemẽter aduersaret) p̃secutor, quantũ cõuersus postea profuit p̃ijssimus prædicator. Persequebatur aũt Dei ecclesiam in incredulitate zelator legis, quã p Christi fidẽ p̃rsus relinqui, & perire metuebat. Erat enim de illis, de quibus dominus dicit: Veniet hora, vt omnis qui interficit vos, arbitretur se obsequium præstare Deo. Putabat itaq; Paulus bene se agere, si tutaretur legem, cuius seruandę propugnandæque gratia, omnia destrueret contraria, cuiusmodi secta erat Christianorum. Quæ vbi inualesceret, de lege & gente Iudæorum actum esse sentiebat. Hanc igitur quantum valuit persequens, exterminare moliebatur. Veruntamen, q̃a vir fuit bonus & zelosus, & per ignorantiam peccabat, propterea quod credebat se ad hanc obligari defensionẽ & zelũ legis, misericordiã (q̃d ipse quoq; fatetur) à dño cõsecutus est. Neq; em̃ tã grãde eius fuit peccatum, quã pharisæorum & tyrannorũ q̃rundam, q Christi fidem ex malitia & odio p̃secuti sunt, nõ amore zeloue legis, q̃ ne ipsi q̃dem obseruabãt. Et hæc de eius cõuersatiõe, q̃ ante cõuersionẽ habuit dicta sint. Deinde cuiusmodi in cõuersiõe, & post conuersionẽ fuerit dicendũ. In itinere erat ad Damascũ, in volũtate ac studio malo, ad persequendos Chrystianos cõstitutus. Quare dicendum, Pauli conuersionẽ, fuisse potentem, miraculosam, ac plane diuinam. Siquidem circũfulsit illũ lux de cœlo, quæ terruit atq; mutauit de impio faciens piũ, de sup̃bo humilẽ, de minaci atque crudeli lupo, mansuetũ agnũ. Vide em̃ q̃ cito fuit mutatus & cõuersus ex p̃secutore dicẽs: Dñe q̃d me vis facere? Circũfulserat em̃ illũ lux de cœlo, audieratq; vocẽ sibi dicẽtẽ: Saule, Saule, q̃d me p̃sequeris? Illustrabatur cœlesti fulgore vel à foris, intus adhuc luminis incapax. Vere deprehensus est Saulus. Non est dissimulandi locus, nõ est vlla facultas negandi. In manibus sunt literæ crudelissimæ legationis, autoritatis execrandæ, potestatis iniquæ. Quis, oro, innocentum non formidaret istius persecutoris animositatem? Quis furenti, liganti, trahẽti, p̃cutienti non expauesceret obuiare, Saulo? Proh dolor adhuc aspersũ sanguinẽ p̃tomartyris Stephani gestabat in vestibus, adhuc sc̃tm̃ lãbebat cruorẽ, & tñ adhuc sitiebat. Tenuerat lapidãtiũ vestimẽta, saxa porrexerat oĩmq; manibus lapidauerat, & nihilominus sceleribus istis grauiora addere p̃ctã durabat. Talia porro illo agẽti pluraq; moliẽti multo execrabilia, ingẽti lumine p̃fusus affuit dñs Iesus, voceq; tonãti illũ affatus est dicẽs: Quid agis Saule? Cur sc̃tis meis necẽ adeo crudeliter intẽtas? Vt q̃d nomẽ meũ diuinum conaris extinguere? Desine oro patrare eiusmodi. Sufficiat tibi q̃d hactenus p̃tinaciter nimis pegisti. Exue te lupo, & agni formã induere. Verũ hęc paucis de sc̃ti Pauli apostoli conuersatiõe plus satis superba & crudeli, cõuersioneq; plane omni admiratione digna, egisse sufficiat. At quõ omnis Christi actio nostra est instructio, ita etiã ex sc̃tõrum vita, & gestis cõuenit sugere semper aliquid quod in nostrã trahamus instructionem. Quare opęp̃cium duximus hic paulo susius tractare de vera cõuersiõe cuiusq; veri Christiani hoĩs, qua nã videlicet ea esse fierique debeat, q̃q; sit ad salutẽ (q̃nquidẽ oẽs declinauerũt, nec est q faciat bonũ) necessaria, iuxta illud Sapiẽtis cuiusdã: Ne tardas cõuerti ad dñm & ne differas de die in diẽ. Subito em̃ veniet ira illius, & in tẽpore vindictæ disp̃det te. Cũ igit nihil sit hoĩ formidandũ magis, q̃ vel momentũ vnũ viuere extra gratiã & in ira Dei, nihil vsq; adeo admiratiõe plenũ est, q̃ audere queq̃ cõsentire in q̃dcunq; p̃cm̃ mortiferũ, quale quale illud sit. Id em̃ certissime priuat hominẽ gratia & charitate Dei, & efficit inimicum Dei, Deoq; odibilem, & dignũ cruciatibus sempiternis inferorũ. Etsi q̃tusq̃ q; hodie est mortaliũ, q vel alicuius p̃eñ habeat violare legẽ Dei, cuius trãsgressio peccatũ cõstituit, q̃tusquisq; est, q nõ ita licenter ac intemperãter q̃buslibet passim vitijs ac sce

gala.1

Cõuersio S. pauli q̃ vtilis fuerit Ecclesiæ.

Ioan.16

1.Timo.1

ibidem.

Cõuersio S.pauli v[t] fuerit potens, miraculosa ac diuina. Acto.9

Bernard.

Acto.7

gregori.

Psalm.

Eccle.5

M

ac sceleribus sese implicet & obstringat, ac si non modo nulla constituta supplicia, sed magna etiam præmia flagitijs proposita sint? Videt hoc omnipotens, magnus tremendus & iustus Deus, videt ab toto ferme hominum genere tam impudenter, tam indigne contemni se ac negligi, & tacet: imo etiam sæpe multa finit euenire prospera impijs ac peccatoribus. Sed audiant isti Apostolum dicentem: An diuitias bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis contemnis? Ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundum autem duritiam tuam, & impœnitens cor, thesaurizas tibi iram in die iræ & reuelationis iusti iudicij Dei, qui reddet vnicuique secundum opera eius. Audiant item & diligenter animaduertant eam quam superius cõmemorauimus Ecclesiastici sententiam: Ne tardes conuerti ad dominum, & ne differas de die in diem: Subito enim veniet ira illius: & in tempore vindictæ disperdet te. Totus iam mundus per præceps ruit in vitia, & timor Dei nullus est in hominibus. Editur, bibitur, luditur, garritur, flagitia alia super alia admittuntur. Et reuera iam dies mali sunt. Quis vnquam credidisset populum Christianum tot, tanque eximijs Dei beneficijs affectum ad tã tam Dei obliuionem, incuriam & contemptum deuolutum iri? Extiterunt quidẽ nostris temporibus, qui se Euangelicos iactent, & corruptos Ecclesię mores reformare se velle polliceantur, sed si rem penitius inspiceas, nihil aliud quam seipsos, suam carnem, suas voluptates, sua oblectamenta quærunt: homines corrupti mente & reprobi circa fidem: quorum Deus vẽter est, qui terrena sapiunt, animales, spiritũ non habentes, sine affectione, sine fœdere, sine pace, voluptatum amatores magis quam Dei: qui dicunt hominibus impie agentibus, pax, pax, cum tamen verissime scriptura dicat, non esse pacem impijs. Non ergo reformare in melius, sed bonos etiam mores potius corrumpere, & omnia humana ac diuina miscere conantur. Ita iam vbiq; iacet pietas, dominatur iniquitas, Deus summe verendus contemnitur &, quantumcumque minetur gehennam solo auditu nimis terribilem, tamen non est quia faciat bonum. Adeo nunc omnes declinauerunt non à malo ad bonum, sed à bono ad malum, à iustitia ad iniquitatem, à virtute ad vitia. Et quod acrius dolendum est, etiam illi qui miseræ ac rudi plebeculæ bene ac beate viuendi exempla præferre deberent, magis hi simul confregerunt iugũ, ruperũt vincula. Incrassati sunt & impinguati, & præterierunt sermones Dei pessime: & non dixerunt in corde suo, Metuamus dominum Deum nostrum. O vere dolendam humani generis, maxime plebis Christianæ, quam Princeps Apostolorum genus electum, regale sacerdotium, populum acquisitionis apellat, conditionem. O miserandam & expauendam humanorum pectorũ duritiam & excæcationem. Itaque spiritus sanctus, cui in diuinis personis proprie tribuitur charitas, vehementissime sitiens hominum errantium salutem & conuersionem, vtilissimum & efficax valde hodie nobis perfectæ conuersionis in sancta Ecclesia proponit exemplum, quo possint quantumuis scelesti peccatores moueri ad agendum pœnitentiam. Ipsius enim sancti spiritus instinctu effectum est, vt hodie beatissimi Apostoli conuersionem celebremus, in quo sicut immanis iniquitas & færa crudelitas, ita nihilominus inæstimabilis abundauit gratia, & singularis misericordia Christi. Ibat animo frendens & furibundus ad vinctos etiam ex longinquis regionibus pertrahendos Christicolas Hierusalem ad principes sacerdotum, Hoc est, Christum dominum in membris crucifigere, trucidare, extinguere moliebatur: & in ipso itinere diuinitus correctus totum se ad eum promptissime & perfectissime conuertit, quem crudelissime persequebatur. Non igitur patiamur charissimi tantum exemplum frustra nobis propositum: sed resipiscamus etiam nos & conuertamur ad dominum. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis: non permittamus tantam Deum nobis conciliandi præterfluere opportunitatem. Audiamus non corporis tantum, sed & cordis auribus admonitionem spiritussancti, quam in initio & Ecclesiastico recitaui, hanc videlicet: Non tardas conuerti ad dominum, & ne differas de die in diem. Iam agedum conuertamur omnes, prosternamur cum Apostolo in iniquitatibus nostris, & resurgamus cum eodem in vitæ nouitatem. Quid prodest obsecro hærere in vitijs? quid prodest vo-

Marginalia (left): Rom. 2 · Psalm. 61 · Apoc. 22 · Eccle. 5 · Mundus q fusnã vitijs modo do seruiat · Ephe. 5 · Lutherani euãgelici quibus medijs reformare nitantur christianorũ mores. · 1. Tim. 6 · 2. Timo. 3 · Phil. 3 · Iudæ. 1 · 2. Tim. 3 · Hiere. 6 · Esaiæ 48 · Lutherismi fructus quis · 1. Cor. 15 · Matth. 24 · Rom. 3 · Psal. 13. 52

Marginalia (right): Hiere. 2 · Deut. 32 · Hiere. 5 · 1. Pet. 2 · N · Gratia spiritus scti quanta in cõuersiõe Pauli apostoli clarueris · Ioelis 2 · 2. Cor. 6 · Eccl. 5 · Rom. 6

luptatibus & vanitatibus tempora non nisi agendæ pœnitentiæ indulta miserabiliter transfigere? Et si quædã est in vitijs voluptas & delectatio, tamen præterquam quod illicita & pernitiosa est, etiam celerrime fugit, hominemque prorsus miserũ relinqt, in Deo aũt Optimo Maximo non modo summa & infinita, sed eadem etiam stabilis, casta, firma, honestissima ac suauissima delectatio est. Quam magna, inquit, Propheta, multitudo dulcedinis tuæ domine, quam abscondisti timentibus te. Ad ipsum ergo totius veræ voluptatis & delectatiõis fontem inexhaustum dilectissimi toto corde conuertamur.

psalm. 30

O

Quod si quis scire cupiat, qua ratione se debeat conuertere, id iam explicabimus. Omnipotens Deus, rex & pater noster ex immẽso amore certas quasdam nobis præfixit leges omnino rationabiles & quæ nõ excedunt vires nostras diuinæ gratiæ; quæ nulli petẽti denegatur, ope subnixas, quas si seruemus, æternam nobis pollicetur beatitudinem: si violemus, supplicia minatur æque æterna. Sciebat enim duabus potissimum rebus ad aliquid adduci homines siue fugiendum, siue appetendum, puta vel amore voluptatis, vel timore pœnarũ. Ne igitur aut temporarijs delectationibus illecti, aut vitę huius cruciamentis perterriti à legum illus obseruatione discederemus, ediuerso æternas delectationes promittere, & nunquam finienda supplicia minari dignatus est. Cæterum vbi quis aut ꝓpriæ carnis infirmitate, aut mundi vanitate, aut diaboli insidijs eo perducitur, vt plus moueatur aut bonis aut malis temporalibus quam æternis, malitque transgredi legem & præcepta Dei, quam vel bonis istis carere, vel malis affici, is iam misere auertitur à Deo, summo & vero bono, caducaque & vana ac prope nulla, & quorũ finis mors est, infelix & insanus præferre non erubescit æterni patris amori & & honori snmmoque cum dedecore & ignominia contra natalium suorum dignitatem ac nobilitatem per amorem inordinatum his imfimis rebus sese subijcit, quibus tamen omnibus à Deo prelatus est. Et quia eo ipso peccati demerito spirituali gustu intus priuatur totum se in præsentes rerum labentium voluptates cupiditatesque demergit, tanquam vento sese exatiare quærens, cum tamen nec corpus voluptate nec cor cupiditate satietur.

Bifariam hoíes attrahi siue ad bonũ siue ad malum

P

Huic tali si vnquam seruari debeat, conuersio necessaria est, Auersus est à Deo, id est, à vera vita, vera felicitate, vera voluptate, & in creaturas defluxit, quarum amor immoderatus non nisi mortem, miseriam, cruciatum adducit. Necesse est igitur, vt relictis creaturis, reuertatur ad creatorem. Sed nõ tam facilis est conuersio, quam fuit propẽsa auersio: eorum autem difficillima est cõuersio, qui prauæ consuetudinis mole deprimuntur. Sunt enim in peccatis gradus quidam. Alij peccant solo cogitationis cõsensu, alij operis perpetratione, alij iniqua consuetudine, alij contemptu. Impius enim cum in profundum venerit peccatorum, contemnit. Hi posteriores duo ægerrime cõuertuntur. Et tamen nisi conuertãtur, nulla eis salutis spes reliqua esse potest. Quid igitur agendum est tum ijs, tum alijs conuerti volentibus? Principio quidem confugiendum est ad implorandum auxilium & misericordiam Dei. Nam absque gratia cœlesti nemo vnquam vere conuersus est. Hoc inuocato auxilio, magno & firmo animo secum constituent valefacere omnibus quibus offendatur Deus, & libẽter amplecti & aggredi ea, quibus eius gratia sibi conciliare queant. Sed hic principio labor & dolor sentietur, isque tanto molestior, quanto diutius vitijs inseruitũ est: Itaque sæpius animo frangi, ac nonnunquam relabi continget ijs qui non satis forti & constanti animo sunt. Verum etsi interdum labi contingat, non tamen desperabunt, sed rursus ad Christi poscendam opem, suumque renouandum propositum & conatum sese conuertent. Non deerit misericordia Christi viriliter decertantibus: imo vero etiam pro sua benignitate tentationes & impugnationes aduersæ partis mitigabit, ac temperabit, & sicut Apostolus dicit, non patietur eos tentari supra id puod poterunt, sed faciet etiam cum tentatione prouentum vt possint sustinere.

Cõuersio vera cui nã necessaria sit

Cõuersio quibusnam difficilis sit.

Gradus in peccatis q̃idã esse

Prouer. 18

Conuertere se volens ad deum qd facere debeat.

1. Cor. 10

Q

Cæterum vt recto quodam ordine in sua ad Deum conuersione vtantur (ordo enim vbiq; maxime seruãdus est vtpote sine quo nullum virtututis exercitium potest aut laudabile, aut frugiferum, aut diuturnum esse) septem quædam hic proponemus, in quibus sese excitare debebunt. Quod si fecerint, nihil eorũ omisisse videbuntur, quæ ad veram conuersionẽ perti

In cõuersione ad Deum septem quæ nam seruãda sint.

pertineant. Primo quidem peccata sua præterita ad memoriam reuocare studebunt. Hoc maxime necessarium est. Hic tamen obseruandum est, vti ne nimiam faciant moram in illis recogitandis peccatis quæ adiunctam habent fœdam delectationem, cuiusmodi sunt peccata venerea. Alioqui fieri poterit vt memoria talium immoderata cogitatione refricata praua excitet desideria, quibus animus inflammatus, rursus in eadem prolabatur. In hac peccatorum commemoratione profundissima est adhibeuda humilitas, qua in tantum sese abijciant coram Deo, vt se omnium indignissimos ex animo fateantur: quæ humilitas quanto fuerit demissior, tanto facilius veniam epud Deum & gratiam impetrabit. Secundo amaram de admissis peccatis cordis contritionem & dolorem assument. Magna res est vera contritio. Solent stulti homines quandam sibi in peccatis suis impunitatem polliceri, atque ita secum cogitare: Quid necesse est, vt dum adhuc ætas viget, voluptatibus renũciemus? Licebit in ipso mortis articulo impetrare veniam. Et interim proponunt sibi latronem, qui in cruce veniam meruit: itemque nõnullos alios, qui in extremis gratiã adepti sunt. Sed si attendere vellent quam pauci bene moriantur, qui dum incolumes sunt, Deum ac salutem suam negligunt: deinde etiam quam nõ sit in nostro arbitrio situm, vt nos peccasse vere doleamus, non tam misere sibi ipsis imponerent. Esto interim multis qui semper improbe vixerint, tantum concedatur vitæ spacium, vt ante obitum confiteantur, & sacramentis ecclesiæ muniantur, num propterea certum est eos bene obijsse? Bene moritur, quisquis vere dolet vnquam se peccasse. Sed hic dolor non est sine charitate. Charitas autem præcipuum Dei donum est, quod raro præstatur sero pœnitentibus. Ergo dum adhuc vita incolumis est hanc veræ contritionis gratiam lachrymis, præcibus, votis ac suspirijs à Deo petamus. Eius enim donum est, quanquam etiam multa sunt, quæ diligenter considerata animos nostros eo permouere queant, vt nos peccasse pœniteat, de quibus iam nimis prolixũ foret latius agere. Hoc paucis dici potest veram contritionem tantam habere vim & efficaciam, vt etiam facile peccata simul omnia pœnamque delere possit atqui nihilominus confessio semper facienda est, vt etiam Ecclesiæ iudicio satisfiat.

Humilitas quam Deũ facilius recõciliet

Lucæ 23.

Quisnam bene moriatur.

Contritio vera q̃ sit excellens donũ Dei.

Contritio vera quantã habeat efficaciam

R

Tertio igitur peccata sua fideliter, humiliter & integre confitebuntur. In confessionem omnia mundantur. Non frustra Deus dedit claues Ecclesiæ suæ quibus voluit cœlum patefieri pœnitentibus & peccata sua integre confitentibus. Sed iam quidam existunt, qui putent peccatorum licet mortalium enumerationem non esse necessariam. Sed quo spiritu hæc dicunt? Suo videlicet. Homines stulti & scioli volunt opiniones ex suo parum sano natas cerebro totius Ecclesiæ iudicio anteferri, valeant deliri isti cum somnijs suis. Norunt Christifideles vel propria edocti experientia, quantam pectoris pacem adferat, vera ac pura confessio. Necessaria plane etiam ipsa est ad veram conuersionem o quam pauci hodie bene confitentur imo quam pauci bene confiteri norunt. Qui confessiones recipiunt, quandoq; ita sunt rudes aut negligentes, vt de eis verissime dici possit illud Saluatoris: Si cæcus cæcum ducat, ambo in foueam cadunt. Quidam etiam eorum adeo sunt incurij vt penitus non curent instituere eos & examinare, quorum confessiones auscultant, etiamsi animaduertant eos non recte confiteri. Ideo sine numero ruũt hisce tẽporibus homines in tartara. Quãobrem qui cõfiteri volunt, eiuscemodi sibi virum eligant, qui non minus religiosus quam doctus sit. Quarto etiam satisfactioni, quę est tertia pœnitentiæ pars, operam dabũt. Id vero ita est conuersioni necessarium, vt sine ea nemo recte conuersus dici queat. Hic curandum est, vt pro ratione culparum etiam studeant satisfacere. Si multa & magna admisere peccata, maior q̃q; exigitur satisfactio. Nemo sibi imponat nimium sibi blandiens de diuina misericordia. Quicq̃d hic expiatum non erit, postea nimis dire expiabitur. Christus quidem abũde satisfecisset pro nobis, sed oportet nos illius gratiæ & satisfactioni cooperari. Vtinam hac in parte diligentius magisque serio admonerentur homines tum in priuatis confessionibus, tum concionibus publicis, vt pro peccatis suis dignos studerent pœnitentiæ fructus facere, & iniurias summi Dei, quas accipit ex peccatis nostris, in seipsos castigare. Sed non patitur sermonis augustia hic cũcta perstringere.

Cõfessio pctõrum q̃ sit necessaria

Matt. 15
Lucæ 6

Cõfessionari⁹ qualis cuique sit seligẽdus

S Beneficia quanta De⁹ mortalibus cōtulit

Quinto vt vehementius doleant de peccatis suis, maioremque erga Deum cōcipiant gratitudinem, beneficia Dei attētē considerabunt. Quis enim non acriter doleat eum se vel semel offendisse, à quo se pspicit tot tamq; pręclaris affectū beneficijs vt ea nec numerari nec digne pōderari queant? Præter priuata autem beneficia, quæ innumera singulis præstantur à Deo, sunt quædam generalia, puta creationis, q̊ nos ex mera & summa charitate fecit ad imaginem suam, vt ipsius beatitudinis simus participes: item incarnationis, passiōis & mortis, quod solum si bene ruminetur possit ad quamuis ferrea emollienda corda sufficere: adhæc pręseruationis, quo ab innumeris nos seruauit corporis & animæ malis, præsertim horrenda damnatione æterna, qua innumeri iam puniunt, minus atque nos peccauerint. Hæc aliaque stupēda Dei beneficia cum ingenti suæ ingratitudinis detestatione, & diuinæ benignitatis admiratione recogitabunt. Sexto alacriter, feruenter, fideliter ac perpetim Deū laudabunt. Id plane exigit tanta erga nos diuinæ pietatis multitudo. Et quisq; Deum creatorem, redemptorem, conseruatorem suum non laudabat, omni bruto deterior ac vilior est. Itaq; ad hoc ipsum veræ cōuersioni necessariū est. Septimo quoad poterunt ne recidant in peccata cauebunt fortiter in bono perseuerabunt. Sola enim pseuerantia coronabitur. Multi bene inchoant, sed pauci perseuerant. Non potest autem vera dici conuersio, vbi perseuerantia deest. Quod si quandoq; ex infirmitate labi contingat, curent saltem vt ilico resurgāt: & si millies ceciderint, millies resurgāt nec vnquam iaceant in vitijs: sicq; perseuerent vsque in finem. In his septem qsquis bene se exercitauerit, veræ cōuersionis fructu nō fraudabitur. Itaq; dilectissimi dum adhuc licet, resipiscamus cum Paulo. Habeant sibi corui cras suum: nos hodie potius conuertamur. Habemus patrem clementissimū in cœlis, q nihil magis optat, quā conuersionem, salutem ac beatitudinē nostram, dominum nostrum Iesum Christū, cum patre & sanctospiritu viuentem & regnantem in secula seculorum, Amen.

Beneficiorum Dei generaliū cataiogus quidam Gen.1.2

Matt.10

IN SOLENNITATE PVRIFICATIONIS IMmaculatę semperque virginis Marię, Lectio Malachię prophetæ, loco Epistolæ Malachiæ III.

XVII Matt.11 Marc.1 Lucæ 1 Luc.7 Psal.131

Æc dicit dominus: Ecce, ego mitto angelum meū, & præparabit viā ante faciē meam. Et statim veniet ad tēplum suū dominator quem vos quęritis, & angelus testamenti quē vos vultis. Ecce venit, dicit dn̄s exercituum. Et qs poterit cogitare diē aduētus eius? Et qs stabit ad videndū eū? Ipse em̄ quasi ignis cōflans, & quasi herba fullonum. Et sedebit conflans & emundans quasi argentum, & purgabit filios Leui, & * colabit eos quasi aurum, & quasi argentum, & erunt domino offerentes sacrificia in iustitia. Et placebit domino sacrificium Iuda & Hierusalem sicut dies seculi, & sicut anni antiqui, dicit dominus omnipotens.

conflabit.

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

A

Vā pulchræ isthęc lectio hodiernæ celebritati cōueniat, ita est cuiuis pspicuū, vt id declarare nihil sit necesse. Loquitur enim per prophetam suum Malachiam filius Dei: Ecce ego mitto angelum meum, nempe Ioannem Baptistam (ita enim hęc verba exponit ipse Saluator apud Matthæum) & pparabit viā ante faciē meam, adhortādo homines vt dignos agant fructus pœnitentiæ, vt vitijs repudiatis, virtutibus animę suę domiciliū decēter exornēt, vt sic libeat mihi in ipsum ingredi, in eoq; cōmorari. Nāq; in maleuolā animā non in-

Matt.11

Sapie.1

non introibit sapiētia, nec habitabit in corpore subdito peccatis: vel sua doctrina & baptismo Iudæos ad meæ doctrinæ & baptismatis receptionē aptos ac habiles reddendo. Dicitur aūt Ioannes angelus, ratione ministerij, qa nuncius & pcursor Christi fuit, de q̄ apud Ioannē legitur: Fuit homo missus à Deo, cui nomē erat Ioannes. Et statim, id est, paulo post ortum Ioānis, veniet ad templū suū dn̄ator quē vos quæritis, id est, ipse ego veniam ad templum offerendus iuxta legem à parentibus meis. Non enim veni soluere legem, sed implere. Et angelus testamenti, quē vos vultis: q idem ipse Christus Iesus est, autor & institutor noui testamēti, & magni cōsilij angelus, qui om̄ia quęcunq; audiuit à patre nota fecit nobis, & nomen patris sui annunciauit fidelibus suis. Quod autē dicit, Quē vos quęritis, & quē vos vultis, de bonis omnibus, & iustis à mundi exordio accipiendum est. Illi enim Christi aduētum summopere desiderarūt, de quibus dicit saluator in Euāgelio: Multi reges & prophetæ voluerunt videre quę vos videtis, & nō viderūt. Ecce venit, dicit, dominus exercituum, cui præsto sunt innumerabiles legiones angelorū, cui millia milliū ministrant, & decies millies centena millia assistunt.

Angelus vt dictus sit Ioānes Baptista. Ioan. 1 — Leuit. 12 — Matth. 5 — Esaiæ 9 — Ioan. 15 — Lucæ 10 — Dan. 7

B Et quis poterit cogitare diem aduentus eius? Etenim diabolum non potentia, sed humilitate & patientia debellaturus, mitis ac humilis veniet, nō regio stipatus exercitu, non seculari fastu tumidus, sed sicut Zacharias ait, pauper, id est, humilis & vilis, quantum ad humanum iudicium attinet: ideoque à paucissimis cognoscetur. Nam diuinitatis maiestatem in serui forma occultabit. Et quis stabit ad videndum eum? Multi enim vbi viderunt dominum Iesum tam humilem ac simplicem ducere vitam, eum penitus despexerunt, nec eum aliquo in precio habere voluerunt. Alij etiam eo quod eorum vitia acriter reprehenderet, inexpiabili eum odio prosequebantur, ita vt eis etiam grauis esset ad videndū. Ipse enim quasi ignis conflans, & quasi herba fullonum. Vt igni purgatur aurum & herba fullonum vestes mundantur: ita dominus Iesus ignitis sermonibus suis, multos purgauit à vitijs, & ad meliorem mentem animique puritatem reduxit. Et sedebit conflans, excoquens igni amoris sui, ignitoque eloquio suo sordes peccatorum: & emundans in se credentes quasi argentum quod igni purgatur, & purgabit filios Leui, vt quemadmodum scriptum est, iudicium incipiat à domo Dei. Per filios Leui sacerdotes & templi ministri accipiuntur, qui sæpe maioribus inquinantur sordibus, quam homines laici ac vulgares. Quo enim status dignior, eo vita mala sceleratior ac impurior. Hos igitur dominus quandoq; duris permittit vexationibus affligi, vt eiusmodi flagellis correcti, suis monitis & exemplis alios ad Dei timorem & amorem reducant, quos sua improbitate & pessimis exemplis auertūt à Deo. Atque vtinam vel vexatio daret intellectum auditui. Et conflabit eos quasi aurum & argētum, vt impleatur Esaiæ sermo, dicentis: Conuertam manum meam ad te, & excoquam ad purum scoriam tuam. Et erunt domino offerentes sacrificia in iustitia, non sicut multi faciunt, qui pollutis manibus regem gloriæ & totius puritatis autorem tractare & offerre non verentur: quæ res vel præcipua istarum perturbationum & scandalorum causa est. O resipiscant tandem qui tales sunt, & non sint miseræ plebeculæ in ruinam & laqueum mortis. Alioqui timendum est, vt ira Dei intolerabilis sæuiat in nos. Et placebit domino sacrificium Iuda & Hierusalem, id est, oblatio sacramēti altaris, quod Hierosolymis primo constat esse institutum, sicut dies seculi & sicut anni antiqui, id est, longe magis, quam vnquam antea. Hebraismus enim est. Veteris enim legis sacrificia hactenus placebant Deo, quatenus pijs ac deuotis animis offerebantur: sed nostrum sacrificium in seipso sanctum est, nec potest non placere Deo: quāquam ministri illud offerētes ob vitā indignam sæpe vehementer displiceant.

Zacha. 9 — Sapien. 2 — 1. Petri 4 — Leui filij qui mystice sint. — Esaiæ 28 — Esaiæ 1

EXEGESIS EVANGElij in eadem Solennitate Lucæ II.

C Agnæ humilitatis exemplū nobis ob oculos statuit Euangelium diei huius, tum in ipsa virgine matre, tum in vnigenito filio Dei. Autor legis ceu pec

 cator

cator quispiam legi se subijcit, & mater intemerata, quæ absque viri commixtione conceperat, atque ea re lege nō tenebatur, legis præscriptum studiosissime exequitur. Qua de re pulcherrime dicit diuus Bernardus: Qui sine peccato est, non dedignatur peccator reputari. Itemq;: Putas non poterat animus virginis commoueri ac dicere: Quid mihi opus est purificatiōe? Cur abstineam ab ingressu templi, cuius vterus nesciens virum, factus est templum spiritus sancti? Cur non ingrediar templū, quę peperi templi dominum? Nihil in hoc conceptu, nihil in partu impurū fuit, nihil illicitum, nihil purgādum: nimirū cum proles ista fons puritatis sit, & purgationem venerit facere delictorū. Quid in me legalis purificet obseruatio, quę purissima facta sum ipso partu immaculato? Vere o beata virgo, vere non habes causam, nec tibi opus est purificatione. Sed nūquid filio tuo opus erat circuncisione? Esto inter mulieres tanquam vna earum: nam & filius tuus sic est in numero puerorum. Ergo his maxime confunditur superbia nostra, qui cum reuera miseri ac vitijs pleni simus, tamen non solum non ferimus tales ab alijs nos haberi, sed sæpe etiam iusti & sancti videri volumus. Non sic humilis Deus, non sic humilis mater Dei. Sed videamus ipsa Euangelij verba.

Bernard.

Hebræ. 1

Postquam impleti sunt dies purificationis Mariæ secundum legē Mosi, tulerunt Iesum in Hierusalē, vt sisterent eum domino, sicut scriptum est in lege domini: Quia omne masculinum adaperiens vuluā, sanctum domino vocabitur.

Leuit. 12

Diuina lege præceptum fuit, vt mulier si suscepto semine peperisset masculū, immūda esset septem diebus, quibus nedum à templi ingressu & tactu sacrorum, sed etiam ab hominum consortio excluderetur. Octauo autem die puer circuncideretur, atque tum liceret matri hominum quidem vti consortio, sed tamen adhuc triginta tribus diebus à templi introitu abstineret. Sin vero fœminam peperisset, dies tam quo ad hominum consortium, quam templi accessum duplicarentur. Deinde expletis diebus purificationis, templum ingressa, si diues esset, agnū, sin pauper, duos turtures, aut duos pullos columbarum offerret. Et ista lex generatim ad omnes recens natas proles pertinebat: præter quam alia erat specialis, quæ sola primogenita, tam iumentorum, quam hominum complectebatur, vt, quandoquidem dominus cuncta Aegypti primogenita occiderat, ea illi consecrarentur. Beata igitur Dei genitrix semperq; virgo tametsi ipsius Mosi verbis ab hac priori lege excepta fuit (Non enim concepit suscepto semine: quæ verba ob illius reuerentiam Moses ex sancti spiritus instinctu adiecit: alioqui superfluo adiuncta viderentur) nihilominus libenter passa fuit, velut immundam, tam ab hominum consortio, quam templi aditu se arceri, manēs interim in paruo illo & vili Bethlehemitico tugurio cū filio suo lōge amantissimo, cuius vnius præsentia omniū hominū cōsuetudine longe illi & suauior & gratior fuit. Sed & ipse filius Dei tanquam vnus ex cæteris vt peccator, vt seruus, vt pauper redimi voluit. Nā postq̄ impleti sunt dies purgationis Mariæ secundū legem Mosi, tulerunt Iesum in Hierusalem, vt sisterent eum domino. Vides quantopere oēm singularitatem, oīnem ostentationem filius Dei, & mater eius fugerint. Sed q̄re voluit mater Dei & suæ purificationis & filij pręsentationis obseruare legem, cum vterq; ab ea immunis esset? Multis videlicet ex causis: quas quia omnes enarrare longum foret, dicamus vel paucas. Fecit igitur hoc, tū ne Iudæis vllam vel scandali, vel calumniandi materiam præberet: tum ne legem diuinitus datam contēptui habere ac negligere videretur: tū ne gratiā Dei sibi p̄stitam, & vix paucissimis cognitam, tanq̄ humanę laudis auida, omnibus ostentare crederetur: tum vt perfectæ obediētiæ ac humilitatis nobis præstaret exemplum: tum vt diabolo diuinę incarnationis mysteriū penitus occultaretur. Si quis plures velit nosse causas, legat scripta doctorū. Tulerunt, inquit, Iesum in Hierusalem, vt sisterēt eum domino, id est, offerrent ac præsentarent: & quia primogenitus erat, etiā redimerēt, sicut Euangelista subdit:

Exod. 11
Psalm. 78. & 104

Purificationis legē cur beata Maria seruauerit.

Et vt darent hostiam secundū q̄d dictum est in lege domini, par turturū aut duos pullos colūbarum.

O rem

O rem omni admiratione prosequendam. In templo præsentatur is, qui pios omnes suum sibi templum efficit: quinque siclis vt seruus redimitur, cuius ditioni ac imperio totum subiacet vniuersum: offertur pro eo sacrificium, quo velut peccator expietur, qui cunctorum peccata expurgauit: à matre virgine paruulus gestatur, qui immensus & omnipotẽs omnia portat & sustentat verbo virtutis suæ: non diuitum sed pauperum oblatione vtitur, qui solus est diues, qui per Salomonem dicit: Mecũ sunt diuitiæ & gloria. Tenet puella suum & omnium creatorem, nutrit suum & omnium nutritorem: portat ad templũ suum & omnium rectorem. Sed quærat merito aliquis: Cum certum sit Magos inter cętera munera etiam aurum, & quidem vt tãtos decebat viros, haud exiguum domino obtulisse, quid causæ est, vt virgo beata agnum offerre noluerit, turtures vel pullos columbæ instar pauperum obtulisse contenta? Si habuit vnde agnum emeret, & noluit, videtur fraudem fecisse sacerdoti: sin vero non habuit, vbi Magorum aurum reliquit? Sed virgo pijssima amatrix summa paupertatis, intelligẽs certissima sancti spiritus inspiratione mentem ac propositum filij, quomodo paupertatem maxime amaret, & toto vitæ suæ spacio amplecti statuisset, vt erat in proximos, maxime inopes & miseros longe pijssima, totum illum thesaurum per sanctum Ioseph creditur statim in pauperum solatium distribuisse. Si dicas: Vnde ergo victura erat cum domino saluatore & sancto Iosepho? Nos respondemus, Occupet eiuscemodi sollicitudo eorum animos, qui nesciunt diuinæ se cõmittere prouidentiæ, qui non audent confidere Deo quod posteaquam corpus & animam dedit libentissime sit etiam vitæ necessaria præstiturus. Beata aũt & gloriosa virgo, quæ totam spem suam contulerat in Deum, non poterat nec tenuissimam in animum suum inanis curę aut pusillanimitatis cogitationẽ admittere. Quãobrem pro filij nutu ac voluntate cuncta dispersit in miseros, malens nudari auro, quam pietate ac misericordia. Curam autem omnem sui in Deum reiecit, conuenienter illi admonitioni Propheticæ acquiescẽs: Iacta super dñm curam tuam, & ipse te enutriet. Nouerat nanq; etiã alibi eundẽ dixisse Prophetã: Non vidi iustũ derelictũ nec semen eius quærens panem. Tota die miseretur & commodat, & semen illius in benedictione erit. Animaduertãt hæc diuites auari, qui semper metuunt, ne nõ satis multa relinquãt prolibus suis omẽ fortassis patrimonium suum comessando, potãdo, luxuriando absumpturis, & nec tenuem ipsis gratiã habituris, atq; interim pauperes & miseros crudelissime negligunt.

Hebræo. 1

Prouer. 8

Matth. 2

Aurũ triũ Magorũ in pauperes fuisse expẽsum.

Psalm. 54

Psalm. 36

Et ecce homo erat in Hierusalẽ, cui nomen Simeon, & homo iste iustus & timoratus, expectans consolationem Israel, & spiritus sanctus erat in eo. Et responsum acceperat a spiritu sancto non visurũ se mortem, nisi prius videret Christum domini.

E Hic porro commemorat Euangelista senem iustum & sanctum, dignum qui videret Christum domini, & qui nato saluatori redderet testimonium. Dicitque eum fuisse iustum & timoratum: iustum quidem non modo ob iustitiam, quatenus ea virtus particularis est, qua redditur cuique quod suum est: sed etiam quatenus est virtus communis seu generalis, virtutes omnes in se complectens, quam Augustinus definiens, ait eam esse, qua Deus, proximusque diligitur. Fuit etiam timoratus, non eo timore, quo metuũt homines ne bonis temporarijs priuentur, ne vitam amittant temporalem, ne temporale patiantur incommodum: quæ omnia ad mundanum, aut seruilem timorem pertinent, quem perfecta charitas foras mittit. Non enim est fidelis domino suo, sed proprijs duntaxat lucris ducitur, quod est à vera charitate maxime alienum, quæ non quærit quæ sua sunt, sed tendit in alterum. Nõ ergo ex hoc timore laudatur sanctus Simeon, vt qui magis in vitio est, quam in virtute: sed illo casto & syncero, qualis est filiorum, qui plus veretur iniuriam & offensam Dei, quam quoduis proprium incommodum, de quo scriptura dicit: Qui timet Deum, nihil negligit. Et: Timor dñi sanctus permanens in seculũ seculi. Expectãs consolationẽ Israel. Hoc proprie in hominibus sanctis charitas efficit, vt multorum optẽt salutem. Ita beatus iste senex, non

Simeon cur fuerit iustus.

Iustitia qd

August.

Simeon vt fuerit timoratus.

1. Ioan. 4

1. Cor. 13

Timor syncerus & castus quis.

Eccle. 7

Psalm. 18

non sui duntaxat, verum totius Israel, omnium videlicet electorum consolationẽ ac liberationẽ, quæ in Christi aduentu p̃standa erat, expectabat idq; ardentissimo desiderio, & q̃tidianis perpetuisq; p̃cibus, qui bus intantum placuit Deo, vt etiã iucũdissima illius reuelatione de aduẽtu saluatoris certior effectus sit. Et spiritus sanctus erat in eo: à quo etiã responsum acceperat, non visurum se mortem, nisi prius videret Christum domini. Beatus plane ille homo, cuius habitator est spiritus sanctus. Non potest ille non sanctis feruere desiderijs, & in animum suum aduentum optare saluatoris. Olim sancti homines, grauissimi huius exilij & miserandæ captiuitatis pertæsi, vehementissime Christi nasciturì p̃sentiam suspirabant. Sic Dauid sanctus: Ostende, inquit, nobis domine faciem tuam, & salui erimus. Itemque: Ostende nobis domine misericordiam tuam, & salutare tuũ da nobis. Et Esaias propheta: Vtinam, ait, cœlos disrumperes, & descenderes. Talis erat & hic venerandus & amabilis senex Simeon, quem dubium nõ est quotidie ignitis precibus dominum vt veniret, pulsasse. De talibus dicit S. Bernardus: Ardorẽ desiderij patrum suspirantium Christi in carne præsentiam frequẽtissime cogitãs, compũgor & confundor in memetipso: & nũc vix cõtineo lachrymas, ita pudet me teporis torporisque miserabiliũ tempoꝝ hoꝝ. Cui nãq; nostrum tm̃ ingerit gaudiũ gratiæ huius exhibitio, quantũ veteribus sanctis accẽderat desiderium promissio? Lege hinc plura apud ipsum Bernardum Sermone II. in Cantica canticorum. Hodie miseri magis aurum & argentum, id est, lutum, aut corporis voluptates, id est, porcorum siliquas, aut honores & fastus seculi, hoc est, vanitates & insanias falsas, & diaboli pompas appetimus, quam Christum eiusque gratiam. Verum non nisi nosipsos fallimus. Sequitur:

Desideriũ quale fuerit antiquorum patrũ pro aduẽtu Christi

Psalm. 79

Psalm. 84

Esaiæ 64

Bernard.

Et venit in spiritu in templum. & cum inducerent puerum parentes eius, vt facerent secundum consuetudinem legis pro eo: & ipse accepit eum in vlnas suas, & benedixit Deum.

Ne sanctus & venerabilis senex fraudaretur desiderio suo, eodem tẽpore, quo Christus ferebatur in templum, intus admonitus est à spiritu sancto, vt iret ad templum. Ita factum est, vt eodem reuelãte spiritu cognosceret pueꝝ qui illuc adducebatur, esse mundi saluatorem, cuius conspectum ipsi promiserat spiritus sanctus. Accurrit itaq; & ferueti desiderio petijt à matre præberi sibi infantulũ, quẽ vbi pia mater præbuit, accepit eum lætus in vlnas suas, nõ vtiq; sine maxima humilitate, deuotione & reuerẽtia. Magna profecto huius senis charitas fuit. Nõ enim dubitabat Deum ac dominum suum esse quem sic amplectebatur: vnde merito poterat horrore, timore ac tremore concuti: sed amor præstitit fiduciã, vt securus pijs stringeret amplexibus, quem super se etiam angelicę potestates verentur. Hanc fiduciam non præstat fides sterilis ac bonis operibus vacua, sed feruens & perfecta charitas, quæ vbiq; & semper & in omnibus domini Dei sui voluntatem diligentissime exequitur, idque non ob aliud, nisi quia nouit ita velle eum quem diligit. Sequitur:

Simeonis charitas quanta fuerit.

Et dixit. Nunc dimittis seruum tuum domine, secundum verbum tuum in pace. Quia viderunt oculi mei salutare tuum, Quod parasti ante faciem omnium populorum, Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Israel.

Iam adeptus erat, quod sperauerat, q̃d totis animæ visceribus concupierat, quod tot annis tam anxius expectarat: ideoque nihil iam superesse arbitrans, cur diutius viuendum sibi putaret, pijssimo & trãquillissimo animi affectu exclamauit: Nunc dimittis seruum tuum domine, secundum verbum tuum in pace. Vidi Christum salutare tuum, vidi Deum ac dominum meum, quem semper videre concupiui, vidi eum, qui est summa vnica & vera pax animi, tranquillitas mentis: ergo iam dimitti cupio, sicut pollicitus es, in pace, vt in ipso obdormiam & requiescam, quem vlnis teneo, qui, vt dixi, vera pax est omnium electorum. Quid mihi iam vlterius cum huius miseræ vitæ perturbationibus? quid mihi cum hac vita misera, mille periculorum, tentationum, vexationũ procellis exposita? Dimitte me in pace, vt anima mea ab huius

Psalm. 4

F

ab huius exilij erepta ergastulo ad sinũ Abrahę feliciter quietura trãseat donec peractus omnibus, quæ ad salutem nostram pertinent, Christus filius tuus me ex inferis eductum cum iustis om̃ibus in cœlum secum abducat, id est, supernam Hierusalem, visionem pacis sempiternæ.

G Pacẽ verã quinã prępediant. Ad hanc pacẽ quisquis pertingere appetit, expurget se à vitijs, quæ sola impedimento sunt, ne vera pace perfruamur. Quia, inqt, viderũt oculi mei salutare tuum, quod parasti ante faciem omium populorum: Lumen ad reuelationem gẽtium, & gloriam plebis tuæ Israel. Salutare Dei Christum esse vel ex hoc loco satis intelligitur. Eum Simeon sanctus vbi vidit, iam pręter eum nihil optat videre amplius. Fastidit omnia quæ mundus habet, postquam Deum Dei filium vidit. Quid enim possit in rebus creatis libere ei, qui om̃ium creatorem vidit? Amare im modice tẽporalia vnde contingat. Itaque quod multi vilissima præsentis vitæ bona & res caducas charas habent, inde potissimum fit, quod summi boni nullum adhuc gustum perceperunt. Quod si vel tenuiter gustassent, sentirent nimirum eius comparatione merito contem̃enda esse, quæcunq; mundus suis offert amicis, sicut verissime dicit Papa Gregorius: Gustato spiritu desipit omnis caro. Gregori᷒ Quod autem ait: Quod parasti ante faciem omnium populorũ, lumen ad reuelationem gentium, manifeste indicat dominũ toto humano generi saluatorem venisse. Ipse est enim lux vera, quæ illuminat omnẽ hominem venientem in hunc mundum. Ioan. 1 Væ autem illis, qui suis peccatis aditum præcludunt huic luci, quo minus eorum pectora illustrare queat: de quibus dicit Euangelista: Et lux in tenebris lucet, & tenebrę eam non comprehenderunt, id est, admittere noluerunt. Ibidem. Qui enim peccat, lucem excludit, nec finit gratiæ lumen in se operari. O si homines vitijs dediti aduertere vellent, quantum bonũ à se excludant, quanta luce se priuent, quantis immergant tenebris internis, horrerẽt sane, & minus essent pcliues in vitia: Dominus Iesus verum lumen est, remoueatur quicquid illi obicem ponit, & confestim gratiæ suæ splendoribus totos nos collustrabit. Lumẽ verũ qui sit dominus Iesus. Sed quur dicit sanctus Simeon, Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuę Israel? An ne etiam Iudęos Christus illuminauit? an ne etiam toti humano generi magnam attulit gloriam, quod Dei filius homo fieri voluit? Missus plane erat dominus ad oues quæ perierant domus Israel, Matth. 15 & illis illuminandis quantam nauauerit operam, Euangelica scripta declarant. Sed quia paucissimi eius lucem recipere voluerant, ad gentes gratia eius translata est. Vnde Esaias dicit ex persona Dei: Ecce testem populis dedi eum, ducem ac præceptorem gentibus. Esaiæ 55 Dicitur ergo lumen gentium, quia post eius aduentum gentes dæmonum cultui deditæ ad vnius Dei viui & veri agnitionem conuersæ sunt, & Iudæi in sua cæcitate permanserunt. Gloriam autem plebis Israel eum vocat, quod illi populo maximam attulerit dignitatẽ, quod Dei filius ex ipso carnem sumere voluit: quod idem ad totum humanum genus referri potest, cui id non vulgarem aduexit gloriam, quod Dei filius homo fieri dignatus est. Rogemus nunc dominum dilectissimi, vt dum adhuc in hoc exilio degimus veram pectoris & conscientiæ pacem, cunctis vitijs & perturbationibus exclusis ac sopitis adipisci, Christum veram salutem interioribus oculis, vel per speculum & in enigmate conspicere, 1. Cor. 13 atque eius luce, ne erroribus & mendacijs fallamur, illustrari, atque ipsum tandem, qui certa gloria est plebis suæ in cœlesti patria felicissime possidere, atque in eius populo, id est, veris Israelitis adnumerari mereamur, Amen.

SERMO IN EADEM Solennitate. Vt Christi ac matris eius humilitatem & obedientiam imitari debeamus.

Q Vum inducerent puerum Iesum parentes eius, vt facerent secundum consuetudinem legis pro eo. Lucæ secundo. H Etsi dubium non est dilectissimi totam domini Saluatoris vitam omnigenis claruisse virtutibus, nullam tamen fere tam studiose, ac solicite in seipso expressisse, nobisque colendam tradidisse videtur, atque veram & profundam humilitatem. Vnde ipse ait: Discite à me, non fabricare cœlos, non excitare mortuos, nõ mortalium Matth. 11

omni-

Vita Christi tota vt fuerit mera humilitas.

ominum efferri ac celebrari encomijs: sed quia mitis sum & humilis corde, videlicet vt & vos beatæ humilitatis, & placidę mãsuetudinis gratiam adipisci conemini. Inspiciamus si placet totam Christi mortalē vitam, & in ea vbiq; humilitatē præcipue eminere conspiciemus. Nascitur in exteris locis procul à paterna domo, ex virgine humili ac paupere, in vili & fœtenti stabulo, reponitur in pręsepio, circunciditur vt peccati reus, offertur in templo ac redimitur vt vnus e cæteris, qui est verēdus super omnes, Herodis insaniam sentiens, fugit in Aegyptum tanquam sibi ab illo homuncione metuat, quem solo nutu extinguere poterat: vsq; ad annum tricesimum latet incognitus, vilibus cum S. Ioseph operibus intentus, deniq; vbi mundo prædicare exorsus est, tam manifeste ineffabilem vbiq; humilitatem præ se tulit, vt omnino superuacaneum sit id declarare velle. Quæ omnia breuiter complexus D. Bernardus, ait: Exinaniuit Christus semetipsum formam serui accipiens: filius erat, & factus est tanquam seruus. Nec solum formam serui accepit, vt subesset, sed etiã mali serui vt vapularet, & serui peccati, vt pœnam solueret, cum culpã non haberet.

Lucæ 2

Matth. 2

Bernard. Philip. 2

Ita iam habemus filij Dei admirandam humilitatem: videamus etiam quam ea virtus in eius matre dignissima effulserit. Nouerat virgo supernis splendoribus abunde illustrata solum humilitatē reddere hominem Deo suo fidelem, eidem ascribere bona omnia, sibi vero nõ nisi mala, eamq; nec insolescere in pſperis, nec dejci in aduersis; ideoq; summo studio eam amplexa est. Vnde, tametsi ab æterno patre tam singulariter esset electa, ab ipso Dei filio in matrem assumpta, à Sancto spiritu totius gratię plenitudine inundata, ab angelo officiosissime salutata, multisq; alijs eximijs ac inauditis affecta donis Dei, nihilominus tanquam horum nihil ipsi præstitum esset, in profundissimæ humilitatis abyssũ sese semper Dei erit, gratias quidem agens Deo corde ardentissimo pro beneficijs illius, sed eorum nihil sibi tribuens. Quod in ea admirans S. Bernardus, in hæc verba prorumpit: Quæ est ista tam sublimis humilitas, quæ honori cædere non nouit, in solescere gloria nescit? Dei mater eligitur, & ancillam se nominat. Non est magnum esse humilem in abiectione: magna prorsus & rara virtus humilitas honorata. Et est reuera nimis stupēdum, quod virgo sacratissima, Dei mater veneranda inter tot præclara virtutum charismata, tot diuinorum prærogatiuas munerum, tantam tamque excellentem vitæ sanctimoniam aliaq; multa nulli vnquam tam sublimiter cõcessa non solum non est erecta in superbiam, sed nec tenuissimum elatiõis motum sensit vnquam: imo vero quanto præstantioribus omnipotentis Dei beneficijs augebatur, tanto se semper humilius abiecit, omnibus illis ex animo indignam se iudicans. Vbi facile aduerti potest, quantum vicerit animi constantia & fortitudine, ac profunda humilitate primũ illum ac præcipuum angelum, qui cũ nõ esset tam sublimi affectus honore, vt mater Dei, (Nihil enim sub Deo maioris est dignitatis, quã esse matrem Dei) tamē ex naturali pulchritudine ac decore suo tam intolerãdam cõcepit superbiam, vt irreuocabili benignissimi creatoris sententia detrusus sit in infimum tartari lacum, semper illic sine fine cruciandus. Iam vero si quis diligentius scire velit, quanta fuerit in Dei matre humilitas, cogitet si potest quanta in eius mēte serenissima, ac lucidissima, tum Dei, tum suipsius cognitio fuerit. Quæ quanto est maior in homine, tanto etiam humilitas demissior sit necesse est. Nemo me putet de nuda illa Dei ac sui cognitione dicere, quę potest esse etiam in malis ac impijs: sed de illa potius, quæ à sancto spiritu supernaturaliter infunditur: qua vsqueadeo beatæ semper virginis Mariæ animam cõstat impletam fuisse, vt à nemine satis queat compræhendi. Itaq; frequentissimis diuinæ lucis perfusa fulgoribus, atque in diuinitatis creberrime & altissime demersa abyssum, maximam & ineffabilem diuinæ maiestatis ac celsitudinis, suæq; paruitatis notitiam adipiscebatur: Inde vero intantum sese deiecit, ac omnino nihilipendit, vt Dei erga se benignitatem ac liberalitatem vehementissime admiraretur, eaque se indignissimam toto corde sentiret. Sed & ipse sapientissimus Deus quandoquidem eam supra omnem puram creaturam tam in donis gratiæ gratum facientis, quã gratiæ gratis datæ euehere ac exaltare constituerat pro suo erga ipsam singulari ac ardentissimo amore, vt eorum omnium donorum, & charismatum esset capacissima, ad eaq;

Humilitas B Mariæ quãta fuerit.

Bernard.

Lucæ 1

Esaiæ 14

I

Cognitionem q̃ lucidam habuerit tãta Virgo Maria de Deo & de seipsa

ad eaq; suscipienda cum primis habilis ac idonea, principio perfectissimam & profundissimam ei pr͛stitit humilitatem: qua indies in ea mirifice excrescente, simul etiam alia omnia supernorum charismatum dona cumulabantur. Vt enim ad conuallium concaua vbertim pluuiatilis vnda confluit: & quo conualles sunt profundiores, eo copiosiorem possunt vndam capere, largioresq; in eis aquæ colliguntur: ita in animas humiles diuina gratia propensissime illabitur, eaq; tanto copiosior, quãto sunt humiliores. Quis aũt cogitatione complecti queat, quãtum in humilitate virgo sacratissima profectum fecerit, quando veri Dei filium, cuius summam maiestatem optime nouerat, tam humiliter, tam modeste, tam obedienter quotidie secum victitare perspexit, cuius exemplis non poterat non vehementissime inflammari? sicut dubium non est, quin vt obediẽtissima & summe docilis Christi filij sui discipula, perfectissime ab eodem didicerit, ac executa sit semper, quod ipse dicebat: Discite à me, qa mitis sum & humilis corde. Sed quid nos multis de sanctissimæ virginis humilitate agimus, quæ nunquam potuit, sed nec poterit vllo explicari sermone? Videamus nunc paucis & filij eius & ipsius obedientiam. De se quidẽ ipse filius dicit: Nõ descendi de cœlo vt faciam voluntatẽ meam, sed eius q misit me patris. Ecce habes obedientiam erga patrem. Lucas autẽ Euangelista quodam loco de ipso sic refert: Descendit Iesus cum parẽtibus suis in Nazareth, & erat subditus illis. En habes obedientiam erga parentes: sed obedientiam talem, quam aures humanę sine stupore & tremore vix possint percipere. Quid est enim subditum esse Deum hominibus, omnipotentem infirmis, regem regum & dominum dñorum, pauperculis & simplicibus, creatorẽ creaturis, immortalẽ mortalibus? Neq; solũ parentibus suis obediuit, sed etiã mortalibus cunctis quantum in ipso fuit. Quis vnq̃ aliud petijt ab eo, & passus est repulsam. Atq; quod magis mirandum etiam ipsi vilissimo dæmoni se submisit catenus, quod se permisit ab illo in templi pinnaculũ, & in montẽ excelsum duci. Quã vero bñdicta mater eius hãc Deo gratissimã virtutẽ semp excoluerit, vel ex hoc solo perspicue liquet, q̃d nunq̃ in tota vita sua vel tenuissimo pctõ offenderit Deum: adeo semp summe sollicita fuit, ne qd admitteret, q̃ vel parũ displiceret Deo ac dño suo: poteftq; rectissime illi aptari versus ille Psalmi I. In lege dñi voluntas eius, & in legẽ eius meditabitur die ac nocte. Neq; cõtenta fuit languere circa cõmunia, & p̃cepta dũtaxat obseruare, sed quicqd cognouit præcipue placere Deo, id semp studiosissime executa est. Imo etiã ea, ad quę non erat astricta, perfecte seruare voluit humilitatis & obedientiæ causa: cuiusmodi est, q̃d purificatiõis seruauit legẽ, cũ nullas cõtraxisset sordes, à qbus esset expurganda.

Profectũ quantũ fecerit B. Maria in humilitate vera.

Matth. 11

K

Obediẽtia Christi quanta fuerit. Ioan. 5

Lucæ 2

Apoca. 19

Matth. 4 Lucæ 4 Obediẽtia B. Mariæ quanta fuerit.

Psalm. 1

Lucæ 2

Merito igitur huic p̃stantissimę virgini ac reuerendissimę dñæ nostrę subijcitur ac obtemperat creatura omnis cœlestis & terrestris, & quæcunq; cœli ac terræ ambitu continentur: quãdoquidem ipsa perfectissime Deo semper subiecta fuit. Sed qd prodest dilectissimi, vt has filij Dei matrisque eius virtutes cõmemoremus, nisi etiã pro modulo nostro eas imitari studeamus? Didicimus humilitatem humilis Dei, didicimus humilitatem matris Dei, didicimus et vtriusq; obedientiam, quæ virtus ex humilitate proficiscitur (nõ enim potest esse vere obediens, nisi qui humilis sit, nec potest non obedire, qui humilitate præditus est) discamus ergo & nos esse humiles, discamus esse morigeri ac obedientes. Vtraque virtus ad salutẽ prorsus necessaria est. Humilitatẽ B. Bernardus definit, quod sit virtus, qua quis verissima sui cognitione sibi vilescit. Idemq; ait quod verus humilis nõ vult humilis prædicari, sed vilis reputari. Quod est cõtra hypocritas, q foris humilitatem simulant, cum animo superbi ac tumidi sint. Quod vt caueamus, D. Hieronymus pulchre admonet, vbi ait: Humilitatẽ sequere, nõ quæ ostenditur atq; simulatur gestu corporis, ac ficta voce verborũ, sed quæ puro cordis affectu exprimitur. Aliud est enim virtutem habere, aliud virtutis similitudinẽ. Illa multo deformior est superbia, q̃ sub quibusdã humilitatis signis latet. Nescio enĩ quõ turpiora sunt vitia, cum virtutũ specie celantur. Hæc ille.

Omis creatura vel merito subijciat B. Mariæ.

Humilitas qd sit. Bernard.

Hieron.

Ad verã aũt humilitatem obtinendam multũ prodest bene p̃specta habere, atque ob oculos reuocare vitia qbus Deũ offendimus, itemq; perturbationes siue passiones malas qbus impliciti sumus. Nõ enim facile erigemur in supbiam, si bene attẽdere volemus q̃ viles simus in cõspectu Dei

L

Ad veram humilitatẽ quæ nã promoueat.

P ob

ob peccata & vitia nostra, qbus tamẽ plus satis abundamus. Nihil nanq; Deo peius fœtet, atq; pctm̃: & hoc proprie nostrũ est. Si qua vero bona in nobis sunt, ea non nostra, sed Dei sunt. Nihil igit omnino in nobis est, nisi q̃d pessime fœteat, de illis loq̃r, quę vere nostra sunt. Vnde igitur superbia intumescimus? Si de ingenij pstantia, si de pulchritudine corporis, si de viribus, si de diuitijs, si de quantumuis excellenti eruditione, si deniq;, q̃d maius est, de virtutibus ac charismatibus diuinitus infusis. Hęc omnia aliena sunt, nostra nõ sunt. Quicqd in his boni est, quicquid laude dignũ est, ex totius boni fonte in nos deriuatũ est, non ex nobisipsis profectum. Qua igitur fronte inde superbimus? Si extolli animo placet, extollamur de innumeris sceleribus, vitijs & peccatis nostris: hæc enim nostra sunt. Atqui ex his erigi in superbiam, nihil aliud est, q̃ in furorem & insaniã verti. Deinde nõ parum quoq; adiuuat ad humilitatis capessendam gratiam, considerare vilitatem conditionis nostræ quantũ ad ipsum corpus attinet, de qua D. Bernardus scribens, Si diligenter, inquit, considres, quid per os & nares, cæterosq; corporis meatus egreditur, vilius sterquilinium nunquã vidisti. Itemq;: Nihil est aliud homo, nisi saccus stercorum, cibus & esca vermium, post hominẽ vermis, post vermem fœtor & horror. Et sic in non hominẽ vertitur om̃is homo. Quid ergo superbis homo puluis & cinis? cuius conceptus culpa nasci miseria, viuere pœna, & mori est angustia. Idẽ Bernardus sermone XXXVIII. in Cãtica canticoꝶ sententia vtitur memorabili, qua nõ hęc duo tm̃, sed etiã alia quędã, quæ animũ vehemẽter humiliãt, cõplexus est, ita dicẽs: Quõ non humiliabit anima in vera cognitiõe suipsius, cũ se percerperit peccatis oneratã, mole mortalis corporis aggrauatã, terrenis curis circundatã, carnaliũ desiderioꝶ fere infectã, cæcã, curuam, infirmã, implicatã multis erroribus, mille periculis expositam, mille timoribus trepidã, mille difficultatibus anxiã, mille suspitionibus obnoxiam, mille necessitatibus erũnosam, procliuẽ ad vitia, & inualidã ad virtutes? Hæc ille. Magnũ pterea ad cõsequendam humilitatẽ pręstat adiumentum inspicere sanctoꝶ exempla. Hoc eñi id efficit in nobis, vt dũ aliorum pclara cõspicimus gesta ac merita, nosipsos nõ

Rationẽ meritam nullã habere homines cur superbire possunt.

Bernard.

Eccle, 10

Bernard⁹.

solũ nõ extollere audeamus, sed etiam despicere ac deprimere cogamur. Quid est enim vita nostra ad multoꝶ cũ Christo in cœlis beatã nũc vitã degentiũ collata? Hac de re sic dicit B. Gregorius: Necesse est, qui in virtute humilitatis pficere desiderat, vt exẽpla sanctoꝶ viroꝶ cõspiciat, atq; in eorũ cõparatione se pensans, se pctõrem esse dephendat. Hoc adminiculo vel remedio vti debẽt, qui dum boni quippiam agunt, aut quędã in se Dei dona animaduertunt, ventum superbiæ patiũtur. Credo equidẽ si quis pcedentium sanctoꝶ facta ęquo ppẽdat iudicio, magis ipsum etiã ex quibuslibet quantumuis pclaris factis suis rubore posse suffundi, quam efferri animo. Verum vt dicit S. Papa Gregorius, hæc reprobi nesciunt: quia mẽtis oculũ semper in infimis premunt. Quia & si quandoq; in via domini veniunt, non ad meliorũ vestigia intuẽda, sed ad prauorum exempla vertũtur. Neq; eoꝶ considerant vitam, qbus se humiliando postponãt, sed qbus se superbiẽdo præferant. Deteriores nanq; cõspiciunt, quibus se meliores esse glorientur.

Possent & alia multa, quibus obtineatur humilitas, adduci, sed tempus nõ patitur. De hac virtute, puta q̃ ea necessaria sit etiam illis, qui iam virtutibus acquirendis nauant operam, pulcherrime dicit Gregorius Papa: Perit omne quod agitur, si non solicite in humilitate custodiatur. Qui eñ virtutes sine humilitate congregat, quasi puluerem in ventum portat. Ergo dilectissimi studeamus humilitati, sine qua nihil Deo gratũ esse potest, quantũcunq; excellens sit. Si grandem nitimur & sublimem virtutum structuram conficere, fundamẽtiloco altissimam ponamus humilitatem: quę quãto fuerit profundior, tanto firmius, magisq; diuturnũ erit totũ cæterarum virtutum ædificium. Et si nonnihil laborare oporteat, labor ipse contemnatur virtutis amore. Digna est enim hæc præclara humilitatis virtus, vt eius adipiscendæ causa labor nullus subterfugiatur. Tot tamq; eximios effectus habet: de quibus non est iam singillatim agendum. Deinde vbi humilitatem adepti erimus, virtutes aliæ sua sponte succedent: imprimisq; vera tum erga Deum, tum prælatos, tum alios, maxime quibus parendum est, obedientia, quæ vt diximus, ex humilitate nascitur, nec nisi in humilibus vera ac Deo grata esse põt, nec

Gregor⁹.

Idem.

M

Idem.

Fundamẽtũ veri spiritualis ædificij quodnam sit.

Obedientiam nasci ex humilitate.

Obedientiam quibusnam debeamus. nec vnquã abest ab humilibus. Quisquis autem illis quibus debet morẽ gerere non vult, is hoc ipso superbum se esse declarat. Erga Deum quidem summa ac præcipua semper exhibenda est obedientia, vt quicquid ille siue iussit siue vetuit, ne pro ipsa quidem vita amittenda vnquam aut omittatur, aut fiat. Erga prælatos quoq; & Ecclesiæ proceres integra ac syncera obedientia præstanda est, nec dubitet quisquam quin contemptus illis irrogatus in Deum redundet. Sic enim ipse Dominus ait: Qui vos audit me audit, & qui vos spernit me spernit. Et ne quis putet ob malam ipsorum vitam non eis esse obtemperandum, Dominus manifesto ait ad discipulos suos: Super cathedram Moysi sederunt scribæ & pharisæi. Omnia ergo quæcunque dixerint vobis, seruate & facite: secundum opera vero illorum nolite facere. Istud difficile non est humilibus, qui neminem cõtemnunt, neminem iudicant, sed se solos omnium vilissimos ex animo putant, atq; indiscriminatim quibusuis superioribus suis obediunt, modo ne manifestam præcipiant iniquitatem. Lutherani nostri spiritu nõ humilitatis sed elationis pleni nolunt Romanę sedis antistiti, atq; alijs catholicis Episcopis & superioribus suis obtemperare. Putant enim se nullã eis debere obedientiam. Sed quo authore? Luthero scilicet, excucullato monacho, qui ipse primo votum obedientiæ monasticũ omni pudore simul cum habitu religioso reiecto fregit, ac deinde etiam Romano pontifici atq; adeo toti Ecclesiæ se opposuit. Nec sua damnatione contentus, quoscunq; potuit: ad eandem prouocauit. Quę libentissime innumera hominum carnalium & mundo huic deditorũ turba secta est. Nimium enim delectabat eos hodieque delectat carnis gaudere libertate, quæ est dirissima seruitus, nec vlli parere superiori potestati. Cuius rei præclarum habent exemplũ in ipso lucifero, qui indigne ferens se Deo subiectũ esse debere, tale cõcepit consiliũ: Ascendã, inquit, super altitudinẽ nubium, similis ero altissimo. Sed qd euenit misero? Id quod statim apud Esaiã, vnde hæc eius verba desumpta sunt, sequitur: Veruntamen ad infernum detraheris, in profundum laci. Timeant hæc filij propriæ voluntatis, filij desertores, filij inobedientiæ, qui ab catholicæ Ecclesiæ capitibus & membris sese vltro ąbiungunt, nec per humile ostium quod est Christus, intrare volunt in regnum cœlorum, sed per deuia aberrare malunt cum principe tenebrarum, qui nunquam aduersus miseros mortales fortior est, quã cum eos à Christianæ humilitatis obedientia sese subducere, ac propriæ voluntatis libidini obsequi cernit. Quod vtiq; neq; Christus, neq; eius veneranda genitrix suis nos exemplis docuerunt: qui vt maximum obedientiæ meritum nobis demonstrarent, etiam in illis obedire voluerunt, in quibus erant ab omni lege immunes. Quos nos dilectissimi imitari decet, & eorum potius, quam superbi dæmonis vestigijs ingredi. Nihil est Christianæ pietatis humilitate sublimius, nihil submissa obedientia gloriosius. Posteaquã ex paradisi sedibus ob superbiam & inobedientiã detrusi sumus, nõ alia, qua ad eas reuerti liceat, quam humilitatis & obedientiæ, nobis relicta via est. Hanc teneamus, in hac perseueremus. Non nos delectet libertas carnis, cuius finis est dæmonum seruitus sempiterna apud inferos, sed Christi suaue iugum & onus leue mansuetissimis humeris excipiamus. Humiliemur dum in hac misera vita vel potius morte sumus cum domino Iesu & eius pijssima matre, vt exaltemur in die visitationis, quando veniet dominus exaltare humiles, & humiliare superbos, quãdo pauperes spiritu, id est, humiles obtinebunt regna cœlorũ, & superbi cum eo qui est rex super oẽs filios superbiæ, demergẽtur in flammas pice ac sulphure semper ardentes apud chaos tartarorum, iustam illis vindictam reddente domino nostro Iesu Christo, qui est super omnia verendus & benedictus in secula, Amen.

Marginal notes: Lucæ 10 — Obediendũ vti sit malis etiã prælatis. Matth. 23 — Lutheri rebellio in plaros Ecclesiæ quanta. — Obedientia Lutheranorũ qualis sit. — Esaiæ 14 — Esaiæ 14 — Matth. 10 — Humilitatẽ & obedientiam solam viam esse ad regnum cœlorum. — Matth. 11 — 1. Petr. 5 — Lucæ 1 — Matth. 5 — Iob 41

SERMO II. IN EAdem Solennitate. Templum triplex, in quod Christus mystice offerri debeat, quodnam sit: quas item virtutes in sui purificatione idem Christus & dignissima ipsius mater nos docuerint.

O

SVscepimus Deus misericordiã tuã in medio tẽpli tui. Psalmo XLVII. Charissimi fratres sancta mater Ecclesia peragens solennitatem hodiernam, solennitatẽ Christi, solennitatem etiã beatæ & perpetuę virginis Marię, excitat filios suos ad deuotionem & gratiarũ actionem dño Deo patri pro natiuitate filij sui in carne, pro circuncisione eiusdem, & pro præsentatione seu oblatione illius in templũ, & pro illius manifestatione, quæ hodie clarior fuit, quam in eius natiuitate vel apparitione. Nam in natiuitate solis pastoribus, in apparitione magis, hodie vero apparuit omnibus fidelibus cum testimonio solenni iusti Simeonis, & deuotissimę viduæ S. Annæ. Idcirco statuit mater nostra sancta Eccesia in principio Missę prçalligata verba cãtari hodie: Suscepimus Deus misericordiã tuã in medio tẽpli tui. Quæ verba tripliciter possunt intelligi, secundum quod tẽplum tripliciter potest accipi: scilicet literaliter pro templo materiali, vel mystice pro beata virgine Maria: siue moraliter ꝑ nobisipsis. Primo, literaliter & secundum historiam accipitur templum pro materiali templo Salomonis, in q̃ hodie suscepimus misericordiam Dei, id est, Iesum Christũ dñm nostrũ, qui nõ venit iudicare mundũ, sed saluare, qui semetipm hodie Deo patri obtulit, & seipm redemit, & obtulit hostiã pro pctõ. Non tamen se redemit quasi obnoxiũ peccato, vel in aliquo debitorem: sed redemit nos in seipso: quia nos corpus vnum multi sumus in ipso. Hanc porro oblationẽ & præsentationem Christi in templũ materiale docet hodie Euãgelica hystoria, in qua breuiter tangitur quõ Christus Dei et virginis filius voluit in templum offerri. Sed dicitis: quare voluit in templũ offerri? Interrogo & vos: quare voluit nasci? quare voluit circũcidi? quare voluit & postea crucifigi, & tandem mori? Omnia charissimi propter nos fecit. Nam sicut non habuit necesse, propter se, scilicet crucifigi aut mori, ita non fuit ei etiam necessarium in templum præsentari aut nasci. Nobis necessarium fuit, nobis vtile fuit, nõ solum ad redemptionem nostram, sed etiam ad instructionem nostram. Talia enim sunt opera, & passiones Christi, tam fructuosa, quod non solum prosunt, sed etiam erudiunt. Profuit quidem hæc obseruantia legis. Nã vt sanctus Thomas dicit, Christus voluit sub lege fieri, & præcepta legis seruare, quum tamen esset autor legis, vt eos qui sub lege erant redimeret, & vt iustificatio legis in suis mẽbris impleretur. Duplex enim præceptum in lege de prole nata traditum erat. Vnum quidem generale, quo ad oẽs, vt scilicet completis diebus purificationis matris, offerretur sacrificiũ pro filio vel filia. Et hoc sacrificiũ erat ad expiationẽ peccati, in quo erat proles concepta & nata, & etiam ad consecrationem quandam ipsius pueri: & idcirco offerebatur aliquid in holocaustum, & aliquid pro peccato. Aliud autem præceptum erat speciale in lege de primogenitis, tam in hominibus, quam in iumentis. Sibi enim deputauerat Deus omne primogenitum filiorũ Israel, pro eo quod ad liberationem populi Israel pcusserat primogenita Aegypti ab homine vsq; ad pecus, primogenitis filiorum Israel reseruatis. Quia igitur Christus natus erat ex muliere, & erat primogenitus, & voluit sub lege fieri, idcirco hæc duo seruauit, quod scilicet fuit in templũ præsentatus, & pro eo oblatũ sacrificiũ scilicet, par turturũ vel duo pulli columbarũ. Et quia erat etiam primogenitus, ideo fuit redemptus quinq; siclis. In hac aũt præsentatione habemus tria magna documenta, siue exempla trium magnarũ virtutum, tam ex parte domini Iesu, quã ex parte beatæ virginis Marię. Primum exemplum vel documentum fuit, magnę humilitatis. Primo in Maria virgine: quæ licet virgo conceperat, virgo, & clauso ventre, & sine dolore genuerat, nec cæteris defectibus & incõuenientijs muliebribus, quæ euenire parientibus solent, subiacuerat, tamen ex humilitate voluit se assimilare cæteris corruptis mulieribus. Nam abstinuit per septem dies à consortio hominum, tãquam immunda, & triginta tribus diebus ab ingressu templi, & alia seruauit, quæ in lege habebantur, ac si indiguisset tali purificatione. Seruauit bene illud dictum sancti Gregorij, dicentis: Bonarum est mentium ibi culpam agnoscere, vbi nulla est culpa. Et illud sancti Bernardi: Verus humilis non vult humilis prædicari, sed vilis reputari. Secundo, magna humilitas apparuit Iesu Christi, quod voluit pro se hostiam offerri pro peccato, ac si fuisset conceptus & natus in peccato, à quo oportuit eum

Psalm. 47

Templum triplex ꝙ qui intelligendum

Ioan. 8

Christus quõ seipm redemerit

Ephe. 4

Christus cur voluerit hodie offerri in templo.

Opa & passiones vr nõ solum ꝓsint, sed & erudiãt

S. Thom.

Galat. 4

P

Quænam purificandis lex ꝑ scripserit. Leuit. 12

Exodi 13
Leuit. 12
Numer. 3
Exodi 13

Pręsentatio Christi in templo quas virtutes nos doceat.

Humilitas in purificatione B. Mariæ q̃nta fuerit.

Leuit. 12

Gregori.

Bernard.

Humilitas Christi in sua pręsentatiõe quanta fuerit.

eum expiari. Sed bone Iesu quid habes expiari? Vnde contraxisti peccatum? Non à patre, quia pater tuus Deus est, in quem nõ cadit peccatum. Et tu Deus es ex Deo: non tamen duo dij, sed cum patre & spiritu sancto vnus es Deus. Nam secundum carnem non habes patrem, sed tantum

Cant. 4

matrem, sed virgo est, tota pulchra, & macula non est in ea. Non concepit libidine, sed fide. Accessit ad eam spiritus sanctus, & de purissimis guttulis sanguinis eius formauit tibi corpus in vtero virginali, & virginem intactam & clausam reliquit, sicut inuenit. Non est ergo in te peccatum,

Sapien. 8
Hebræ. 1

qui est speculum sine macula, imago Dei patris, & figura substantiæ eius. Nos sumus qui expiamur à peccato in te, quia membra tua sumus. Tu caput es. Sanum quidem est caput, verum membra infirma sunt, à capite, id est, à te sananda.

Q

Paupertas Christi et eius matris quanta fuerit in eorum Purificatione
Leuit. 12

Secundo, exhibuit exemplum magnæ paupertatis, quia voluit offerre pauperum hostiam, id est, par turturum, vel duos pullos columbarum. Nam soli diuites offerebant agnum. Non autem est mirum, quod etiam hic seruauit paupertatem, quam in tota vita sua semper elegit. Nam quum in sua optione esset eligere tempus, locum, modum, & conditionem, & parentes de quibus vellet nasci, elegit, quod mundo esset abiectius & despectius, & carni pœnalius. Nam parentes pauperes, locum despectum, derelictum, & magis ignotum elegit, tempus quod esset pœnalius infanti, scilicet, propter frigora. Vnde voluit nasci in tempore magis contrario infanti, scilicet hyeme, & de nocte. O bone Iesu, quum sis creator omnium, & tuæ sint diuitiæ & gloria, quare præ omnibus diuitijs elegisti paupertatem? Si bonum est, quod elegisti, quare non omnes eligunt hoc bonum? quare filij hominum, filij huius seculi sic quærunt diuitias, sic quærunt magnificari super terram, exaltari super homines? quum tale exemplum à te non viderunt, qui es summa sapientia. Certe si hoc bonum esset, tu ipse hoc elegisses. Sed quia non elegisti, vel tu errasti, vel ipsi errant. Sed quis dicere potest te errasse, qui es sapientia summa & æterna? Ergo quia non errasti, nec errare potes eligendo paupertatem, sequitur quo[...]tus mundus errat, qui quærit

Leo Papa.

Prouer. 8
Paupertatem quur Christus omnibus prætulerit diuitijs.

Mundus totus cur sit in errore constitutus.

& colligit perituras diuitias. Tertio, exhibuit exemplum magnæ obedientiæ, quia seruauit beata virgo cum filio legem, ad quam non tenebatur. Notate verba legis, & videte si beata Maria debuit illi subijci. Dixit dominus ad Mosen: Hæc dices filijs Israel: Mulier si suscepto semine, peperit masculum, immunda erit septem diebus. Quid necesse fuisset addere, suscepto semine, nisi Moses à domino illuminatus, cognouisset Mariæ virgineum partum sine semine? quia nisi cognouisset, superfluum fuisset addere, suscepto semine. Nam nulla alia mulierum concepit sine suscepto semine. Vnde nisi voluisset excipere Mariam, superflua fuisset talis loquutio. Nam talis est eiusmodi locutio, ac si vobis diceretur: Quicunque fregerit silẽtium lingua, recipiet disciplinam. Quid est necesse addere, lingua? Non enim frangitur silentium manibus vel pedibus. Sic non fuisset necesse dicere: Mulier quæ suscepto semine parit, quia omnes de semine pariunt viri. Sed Moses ex inspiratione diuina noluit blasphemiam irrogare in matrem domini, vt diceret: Omnis mulier quæ parit, immunda erit: sed propter ipsam excipiendam à tali lege, dixit: Mulier quæ suscepto semine parit, immũda est. Sic non peperit Maria: ideo hæc lex non tangebat eam, nec tenebatur eam seruare. Attamen propter obedientiam (quę facit, plus quam tenetur) voluit seruare legem istam. Hic iam licet vobis cogitare, & vobis ipsis formare hystoriam, quomodo scilicet, & cum quanta deuotione beata virgo Maria & Ioseph cum puero Iesu ascenderint de Bethlehem in Hierosolymam. Non sunt omnia scripta gesta saluatoris, nisi quæ maxime necessaria fuerunt fidei: quia Deus voluit vt in talibus nos exercitaremus, cogitando quomodo facta sint. Indubium tamen est, quin beata virgo maximam deuotionem habuit & gaudium, quod Dei filium & suum baiulauit in templum, & obtulit Deo patri, & redemit ipsum quinque siclis. Intellexit quoque, quod hoc pręsignatio quędam erat, quod videlicet Christus filius suus se postmodum in perfecta ætate oblaturus erat Deo patri in cruce pro peccatis totius mũdi, & redempturus omnes homines quinq; vulneribus suis. Interea autẽ venit ille sanctus

R
Obedientiæ exemplum quale Christus & eius mater nobis reliquerit in sua purificatiõe
Leuit. 12

Mariã parientẽ & se purificantẽ exceptam fuisse à lege Mosi.

Gesta & verba omnia Christi cur non sint scripta.

Deuotio & gaudiũ B. Mariæ in filij oblatione quanta.

ctus Simeon, de quo audistis in Euangelio. Venit autē in spiritu in templum, hoc est, ex reuelatione spiritus sancti, qui reuelauit præsentiam Mariæ, cum filio Christo & vero Messia, & dixit: Ecce Simeon completum est desiderium tuum. Ecce iā videbis Messiam tibi promissum. Vade igitur cito ad templum, & ibi eum reperies, & brachiis tuis eundem accipies, & deuote adorabis. Cogitate nunc, cum quanto gaudio, cum quanto feruore sanctus ille senex properauit ad templum: cōsiderate cum quanta reuerentia Saluatorem mundi adorauit, cum quanta fiducia ipsum de manibus beatæ virginis accepit, quæ illum benignissime & libentissime eidem dedit: cum quanta item dulcedine & amore illum inter brachia ad pectus suum strinxit, & osculatus est. Credendum est, quod hæc vel similia verba potuit dicere: O benedicte puer, tu es creator meus, tu es Deus meus, tu es redemptor meus, tu es redēptio Israel, & expectatio gentium, tu desiderium patrum nostrorum, tu prophetarum oraculum. Istæ sunt manus, quæ fabricauerunt vniuersum mundum. Isti sunt pedes quorum scabellum adoratur. Isti sunt oculi contemplantes bonos & malos, quibus nihil est absconditum. Nunc lætus moriar, quia videre te merui. Nunc ergo dimitte me exire de hoc seculo, vt tam felix & bonum nuncium deferam patribus in lymbo, qui te expectant. Dimitte me cum gaudio mori, ne cum tristitia postea videam te à populo nostro reprobari, crucifigi, & inter duos latrones mori. Tunc conuertit se ad circumstantes & prædicauit, quia ipse erat Christus, & quod positus est (sicut in Euangelio habetur) in ruinam, & resurrectionem multorum in Israel, & in signum, cui contradicetur. Et ad Mariam: Tuam, inquit, animam pertransibit gladius. Vbi prædixit ei filii passionem, & eius scilicet, matris compassionem. Postea in gratiarum actionem cantauit canticum, quod hodie cantatur in receptione candelarum: Nunc dimittis seruum tuum domine, secundum verbum tuum, id est, secundum promissum tuum, in pace, & cæt. Aduenιebat etiam sancta Anna, non mater beatæ Mariæ, sed prophetissa, filia Phanuel, quam laudat Euangelium. Hæc vixerat septem annis cum viro suo à virginitate sua. Et hæc vidua erat vsque ad annos octoginta quatuor, quæ non recedebat de templo ieiuniis & obsecrationibus, seruiens Deo die ac nocte. Et hæc ipsa hora superueniens confitebatur domino, & loquebatur de illo omnibus, qui expectabant redemptionem Israel. Et quum omnia peracta erant secundum legem domini, rediit Maria cum Ioseph & puero in Galilæam, in ciuitatem suam Nazareth. Iuit etiam Simeon domum laudans, & benedicens Deum. Et quum ad domum suam peruenisset, genibus flexis in terram, manibusque & oculis in cœlum eleuatis gratias agens Deo de tanto mysterio sibi reuelato, feliciter reddidit spiritum.

Cogitate inter hæc, quantum gaudium habuit beata Maria quum hæc omnia tam miranda aspiceret: quantum gauisa fuit, quod obtulit Deo gratissimam hostiam scilicet, filium suum: & idcirco placauit eum mūdo. Non fuit talis hostia oblata ab initio mundi. Quantum gauisa fuit, q̄d filius suus ita agnoscebatur, & p̄dicabatur Christus à viris & mulieribus tā mirabiliter ad Dei gloriam. Habebat tamen dolorem mixtum cum gaudio, quando audiuit mentionem fieri de passione filii, sicut Simeon prædixit: licet ipsamet melius sciret ex scripturis & reuelationibus, quam Simeon: tamen ex verbis Simeonis in memoriam reducebatur magis. Secundo dixi, quod verba thematis possunt mystice intelligi, vt per templum intelligatur beata virgo Maria sic: Suscepimus Deus misericordiam tuam in medio templi tui, id est, in beata virgine, quæ est templū Dei, non solum ob hoc, quia Deus in ea etiam corporaliter habitauit: sed etiam p̄pter multas conditiones conuenientes cū templo. Nam sicut ad templum confugiunt omnes, diuersas petitiones & vota offerentes Deo: sic ad beatam Mariam specialiter omnes deuoti currunt, qui habēt aliqua vota offerre Deo, quæ citius volūt impetrare. Et sicut templū, id est, Ecclesia habet priuilegium, vt rei qui illuc confugiūt sint immunes ab omni violentia, & iudex non potest contra eos agere: sic confugiētes ad beatam Mariam, immunes sunt à violen-

Marginalia: Simeō vti venerit in spiritu in templum. — S — Deuotio simeonis ad Christū infantem quanta. — Oratio Simeonis ad Christum infantem. — Prophetia & concio Simeonis. Lucæ 2 — Canticū Simeonis. — Annę viduæ & prophetissę cōmendatio. — Lucæ 2 — Mors S. Simeonis. — T — Hostiam q̄ præcellentem hodie obtulit B. Maria in templo. — Cōpassio B. Mariæ mixta cū gaudio. — Templū vti signet B. virginē Mariā.

olentia dæmoniorum. & suspendunt sententiã iudicis Dei quousque beata virgo ipsum placauerit: quia Deus neminem damnat, qui sub alas confugerit Beatæ Mariæ.

Templũ misericordiæ cur re vera sit B. maria

Propterea dico quod ipsa est templum misericordiæ. Quis fugit ad hoc templum, id est, ad Beatam Mariam, & non munitus est? Quis inuocauit eam pro misericordia, & exauditus non est? Quis clamauit ad eam in tribulatione, & consolatus non est? Quis habuit fiduciam in illa, & deceptus est? Quis commisit se illi, & derelictus est? A solis ortu vsque ad occasum non est qui se abscondat à calore misericordiæ & pietatis eius. Ipsa est potentissima & beneuolentissima reconciliatrix omnium pœnitentium peccatorum.

B. maria vt sit refugiũ tutũ omnium peccatorũ

Per ipsam venimus ad Dei gratiam, quotquot venimus. Sicut piscibus ponitur in hamo esca, vt intrent & capiantur: sic dominus Deus (sicut reuelauit Sanctæ Catharinæ de Senis) beatam MARIAM posuit escam miseris & desperatis peccatoribus, vt intrent hamum pœnitentiæ.

Catharina senensis. B. maria vt sit esca desperatis hoibus

Multi sunt, vt innumerabiles peccatores, indurati & desperati in peccatis, qui considerantes sua scelera & Dei iustitiam & seueritatem, non audent se conuertere & intrare hamum pœnitentiæ: quos tamen feliciter & misericorditer Deus decipit, capit, & imponit eis escam, id est, recordationem mansuetudinis, pietatis & dulcedinis MARIAE: & ad illam accedunt, ad illam mordent, & capiuntur: quia acquirunt amorem ad illam incipiunt ei seruire, & paulatim cognitionem & confidentiam de Deo, & sic incipit displicere eis vita ipsorum: quia beata domina non cessat, donec deuotos suos reconciliet cum Deo.

V

Deus & dominus noster Iesus Christus est iustus & misericors, & fecit quasi quandam diuisionem cum matre sua. Reseruauit sibi iustitiam, & matrẽ suã pfecit super misericordiam, fecitque eam thesaurariam & dispensatricem. Quare non seruauit sibi talem dispensationem? quare commisit matri? Quia scit omnes indigere misericordia, omnes clamare pro misericordia: quia omnes sumus miseri. Nemo autem clamat ad Deum pro iustitia. Quare? Quia omnes sunt rei, malefactores, sibique male cõscij. Omnes autem, vt dixi, clamant & quærunt misericordiam, & idcirco dispensationem misericordiæ commisit non viro, sed mulieri pijssimæ, beneuolentissimæ, largissimæ, dulcissimæ, amicabilissimæ, ad quam omnes bene audent accedere, quia neminem spernit, nemini improperat delicta, sed compatitur, excusat, & omnia vertit in melius, tantum vt se peccator peccatorem agnoscat.

Christus cur matrẽ suã fecerit dispensatricẽ sup regnũ miæ.

Et ideo confidenter accedamus ad eam pro misericordia, quia hoc est officium eius, commissio eius, vt subueniat pœnitentibus. Ad hoc enim est ipsa electa, & facta mater Dei, vt per eam peccatores inueniant gratiam. Et ipsamet dixit ad quendam suum deuotum, quod peccatores sunt gloria sua. Quare? Quia sicut Christus non fuit incarnatus & passus, nisi propter peccatores (sicut ipsemet dicit: Non veni vocare iustos, sed peccatores. Et: Non est opus sanis medicus, sed male habentibus) sic beata virgo MARIA non fuisset mater Dei, si non fuissent peccatores. Quia si nullus fuisset peccator, non fuisset opus Deum incarnari. Et si non fuisset DEVS incarnatus, ipsa non fuisset mater DEI quod est maxima gloria eius. Ergo propter peccatores venit ei ille supremus honor, quo non potest maior esse post Deum, id est, esse DEVM. Ideo hoc officium non negligit, sed nec cessat, donec Deum recõciliet omnibus deuotis suis pœnitentiam facientientibus.

Pctõres cur sint gloria beatæ mariæ
Matt. 9
Ibidem

X

Tertio potest accipi templum pro anima hominis deuota, secundum quod dicit apostolus: Nescitis, quia templum Dei estis vos? Et iterum. Nescitis quia mẽbra vestra templũ sunt spiritus sancti qui in vobis est? Sumus igitur templum Dei, si in gratia Dei sumus si charitatem Dei habemus & proximi. Et in hoc templo suscipimus misericordiam Dei & domini nostri Iesu Christi per renouationem feruentioris charitatis, si nobis insunt illæ conditiones quæ scribuntur de sancto Simeone, qui figuram gessit nostri.

Templũ vt significet hois cuiusq animã
1. cor. 3
1. cor. 6

Primum quod de eo scribitur, est interpratatio nominis. Simeon enim interpratatur audiens tristitiam. Ille ergo audit tristitiam, qui compatitur super afflictione pximi, q tristitiã fratris sui reputat suã, q portat patiẽter onera & defectus pximi sui. Tales sunt misericordes cõpatientes,

Simeõ qd significet

& recipiunt dominum in corde suo. Secundo scribitur de eo, quod fuit in Hierusalem. Hierusalem interpretatur visio pacis. Qui ergo dominum vult habere in corde suo, oportet vt habeat pacem in corde suo: quia in pace factus est locus eius, vt dicit Psalmista. Si vis habere pacem in corde tuo, serua mandata Dei, redde ei vota tua, vt non reprehendat te cor tuum in omni conuersatione tua. Serua obedientiam & reuerentiam superioribus tuis, concordiam & charitatem cum fratribus. Noli intromittere te cum hijs quæ ad te non pertinent & quæ tibi non sunt commissa. Noli alios curiose obseruare: secreta eorũ & defectus studeas potius nescire & non videre, quam scire: vt sis tanquam mutus & surdus & cæcus: quia si volueris alios obseruare, incident tibi suspitiones, amare cogitationes, temeraria iudicia, quæ cõmuniter erronea sunt, & continuo minoratur charitas, cum minus bene sentis de proximo tuo. Per hoc tamen non debet intelligi, quin aperta & maiora peccata debeamus corripere, imo tenemur, seruatis conditionibus debitis, vel denunciare hijs, qui habent corrigere quando speratur de emendatione, alias tutius est, vel tempus expectare, vel pro eis ex charitate orare. Tertio dicitur, quod fuit iustus. Ille dicitur iustus, qui reddit vnicuique q̃d suum est, qui facit proximo suo, sicut vellet sibi fieri: & quæ odit sibi fieri, alteri nõ facit. Non detrahit, quia non vult sibi detrahi. Non despicit proximum, quia non vult sperni. Non facit iniuriam, quia iniuriam sibi fieri non vult. Quartum est, quod fuit timoratus: quia initium sapientiæ timor domini: & timorẽ Dei comitat humilitas, cum qua libenter habitat dominus iuxta illud: Super quem requiescet spiritus meus, nisi super humilem & quietum & trementem sermones meos? Quintum est, quod expectabat consolationem Israel, consolationem spiritualem & diuinam. Qui Christum vult in templo sui cordis recipere, necesse est vt non querat hu-, humanam & mundanam consolationem quæ repellit diuinam, iuxta illud D. Bernardi: Delicata est diuina cõsolatio, & nõ datur admittentibus alienam. Qui ergo hæc quinq; pręmissa in se habet, necesse sequitur, vt habeat etiam sextum, quod sequitur. Et spiritus sanctus erat in eo.

[Margin: Hierusalẽ q̃d sonet. — Psal. 75 pacem pectori quæ nam p̄stẽt Iob 27 — Psal. 37 Obseruatio aliorũ curiosa q̃ mala generet. — Y — Iustus qs dicatur Tob. 4 Matth. 7 — Timor domini q ac quiratur Psal. 121 Prou. 1 Esaiæ 66 — Cõsolatio q̃nam sola q̃renda sit — Bernard⁹ — Sp̃ũi sctõ vti locus paretur]

Nunc ergo charissimi, mundemus templa nostra, id est, corda nostra, vt in his recipere mereamur dominum nostrum Iesum Christum. Studeamus obtinere ab intra in spiritu, quod foris ostẽdimus signo. Quid est hoc? Quando accedimus ad gradum altaris accipientes cãdelam, repræsentamus, quod recipimus Christum sicut S. Symeõ. Per candelam enim significatur Christus. Per ceram mundam, caro eius, quæ est sine viri semine ex Maria virgine operatione spiritus sancti formata. Per lichnum eius anima, & per ignem diuinitas. Hæc tria fuerunt in Christo. Accedamus ergo non ex consuetudine quadam, sed cũ feruore & spirituali meditatione, desiderantes & orantes dominum, vt dignetur se dare nobis. Cũ aũt denuo offerimus cereum, offeramus candelam, id est, Christum iterum cum spirituali meditatiõe. Offeramus eum patri cœlesti eius in remissionem omnium peccatorum nostrorum, in suppletionem omnium negligentiarum, & in gratiarum actionem omnium beneficiorum nobis exhibitorum, vt, sicut sanctus Symeon, mereamur in pace dormire & eternaliter cum eo gaudere. Quod præstet nobis idem dominus noster Iesus Christus, qui cũ patre & spiritu sancto viuit & regnat Deus, benedictus in seculorum sæcula, Amen.

[Margin: Access⁹ ad altare q̃d signet. Candela q̃ significet christum — Lichn⁹ ei de la q̃d mystice significet.]

IN FESTO SANCTÆ Agathæ virginis ac martyris spõsæque Christi: paraphrasim in Epistolam & Exegesin in Euangelium quære supra in festo Diui Barbaræ virginis & martyris.

SERMO IN EODEM Festo. De seruanda mentis & corporis integritate.

XVIII A

Ecce sponsus venit exite obuiam ei. Matthæi vigesimo quinte. Inter cætera omnipotentis Dei miracula, non postremum obtinet locum dilectissimi, quod virgines quasdam non solũ diuitijs, nobilitate generis multisq; alijs bonis vitę huius illustres,

ftres, sed etiam ætate pariter ac sexu fragiles fecit pro sui amore primum quidem contemnere facultates omnes & quicquid in mundo habere potuissent, deinde etiam corpora sua tormẽtis omnibus summa cum alacritate expendere. Quis enĩ nõ obstupescat teterrimas & solo auditu horribiles tyrannorum carnificinas promptissimis animis & iucũdis vultibus subijsse puellas nobiles, nutritas in delicijs, quæ ex ipsa sexus infirmitate pene ad omnẽ folij strepitũ trepidare solent? Verum hic manifestã Dei virtutem agnoscimus & prædicamus, & quoad possumus benignissimi creatoris immẽsæ pietati gratias agimus, quod ob sui nominis propagandam gloriã, suamq; potẽtiam declarandam illustres ac tenerrimas virgines in tantũ cœlestis gratiæ suæ firmauit robore, vt nulla persequentium crudelitate potuerint à fidei catholicæ integritate, à veritatis professione, ab vnitate Ecclesiæ, ab indiuidua electorum omnium charitate seperari. Quarũ certe præclarissimis exemplis nos vtilissime instituimur, ne quicquã vnquã veritati, iustitiæ, Ecclesiasticæ vnitati, fidei synceritati, & Dei ac proximi charitati ita præponamus, vt ab his nos abduci aut auelli patiamur. Ad hoc animat nos vel maxime virginis huius sacratissimæ Agathæ cuius hodie solennitate lætamur, inuicta constãtia, quæ Tyranni blandas promissiones iuxta ac terribiles comminationes derisit, malens Christo Iesu fortiter inhærere etiã cũ rerum oĩm atq; ipsius etiam florentissimæ iuuentutis dispendio, quã vel summa cũ felicitate præsentis vitæ ab illo discedere. In qua nimirũ admiranda virgine multa suppetunt, quæ possint merito summe commendari, sed nos ex pluribus eius virtutibus integerrimã animi & corporis illius virginitatem, & virgineam integritatem paucis ita suscipimus prædicandam, vt plurimos optemus ad tãtæ virtutis amorem ac studiũ prouocare. Esto impurissima luthera- (1.Tim.6 / 2.Tim.3) norum fex, hoĩes mente & corpore corrupti & Epicuri potius quã Christi sectatores nobis obganniant, cupiantq; omnes sui similes, id est, voluptatũ mancipia efficere. Quorum neq; exẽplis, neq; verbis quisquã debet cõmoueri. Nam quod aiunt virginitatem aut continentiã esse seruatu impossibilem, idq; cõfirmãt verbis illis Sapiẽtis: Sciui, quod aliter nõ possem esse cõtinẽs, nisi Deus det, nihil habet roboris. (Sapien.8) Quis enĩ nesciat quod virginitatẽ seruãt nõ suis viribus, sed dei adiutorio id agere? Et vt nemo potest esse ab Dei ope cõtinẽs, ita neque humilis, nec patiẽs, nec mitis, nec vlla oĩno vera quis virtute potest esse præditus. Atq cũ absq; Deo nil possumus, nũ propterea cõsequẽs vt cũcta nobis esse impossibilia? Ipse dñs ait, Sine (Ioan.15) me nihil potestis: sed idẽ rursus affirmat, Quæ apud homines impossibilia sunt, pos- (Matt.19) sibilia sunt apud Deũ. Cuius simile est illud Apostoli: Gratia Dei sum id quod sum. I- (1.Cor.15) temq; illud: Oĩa possum in eo qui me cõfortat. (Phil.4) Nõ est igit cõsequens virginitatem aut cõtinentiã nobis esse impossibilẽ, eo quod absq; Dei auxilio nobis impossibilis aut imperfecta sit. Cui vero vnquã Deus virtutes negauit? Cui vnquam noluit ferre suppetias? quando etiã ipse præcipit vt oremus, seseq; daturũ pollicetur? Ille ergo cuius egemus adiutorio, & petere nos iubet, & certissime promittit, qua veritas est sese, preces nostras exauditurũ. Verba illius hæc sunt: Amẽ dico vobis, quicquid petieritis patrem in nomine meo dabit vobis.

(Virginitatẽ cũ Dei gratia fore seruatu possibilẽ. / Matth.6 / Marc.11 / Lucæ 11 / Ioan.16 / Ioan.14 / Ioan.16)

Quibus igit ea à (1.Cor.7) Deo volũtas præstita est, vt velint permanere virgines, ij, teste Apostolo, beatiores sunt. Qui enĩ cũ vxore est, solicitus est quæ sunt mundi, quõ placeat vxori: & diuisus est, ac mẽte distractus ob curas multijuges. Qui sine vxore est, solicitus est quæ dñi sunt, quomodo placeat Deo: sicque animo erga Deũ collecto & vnito permanet. At tamẽ nemo præsidat se ex seipso aut habere aut seruare posse virginitatem vel cõtinentiam: maximeq; caueant qui virgines sunt ne nitãtur sibiipsis, ne sibi nimium tribuant virium, ne se iactitent, sed timeant semper & omnes peccandi vitent occasiones: deniq; cœlestis gratiæ auxilium perpetuis sibi precibus concilient. Tũ vero non dubitent, quin Deus sit opem laturus, si tamen pia cum fiducia & perseuerantia petant.

(Virgines vt oẽm suam in conditorẽ cõficiant possibilitatẽ.)

B

Ita nimirum sentient sibi possibile permanere virgines, aut continentes, vti id innumeris vtriusq; sexus, & fuit, & est etiamnum possibile. Et quid de hoc Christianis cõmemorare attinet, quando etiam apud Ethnicos plures nouimus honestas matronas, diuturnam continentiam, & plurimas virgines perpetuam carnis retinuisse integritatem, adeo vt ante Christum natum etiam extiterint multæ, quæ voto fuerint obstrictæ ad seruandã virginitatẽ, itemq; inclusæ? Quarum etiã erãt immanissima si votum

(Virginitatẽ etiam apud Ethnicos fuisse possibilem & voto firmatam)

damno

dæmoni pstitũ violassent supplicia & terribile mortis genus. Quę tñ hoc loco exēpla referre supfluũ fuerit, qñquidē eiusmodi vel cõtinentia vel virginitas nullā neq; laudē, neq; gloriā, neq; coronā aut pmium habet apud Deũ, eo qd ob Dei nomē & gloriam in recta & vera fide minime seruata sit. Et abũde quidem cuilibet sufficere possunt sacræ historiæ Ecclesiæ catholicæ, vbi plurima pponunt sanctæ virginitatis exēpla, etiā in tenerrimis ac ditissimis & nobilissimis puellis, quar plures suam Deo obtulerunt virginitatē, neq; vllis siue ignis, siue aquæ, siue eculei, siue gladij tormentis, nõ auulsione vberum, nõ totius corporis dissipatione, aut etiā denudatione, quæ castis virginibus sæpe molestior est quā alij cruciatus, non deniq; violentæ mortis acerbitate eo adduci potuere, vt à virginitatis pposito discederēt, & extra amantissimũ spõsum suũ Christũ Iesum, cui se dediderant, vllum alium virum amoris aut voluptatis causa admitterent. Vsque adeo fortis erat in eis Dei dilectio, imo ipsa morte fortior. Har exēpla & res gestas, quar iā noīa scripta sunt in cœlis, quæq; annuā in Ecclesia eamq; honorificā obtinere memoriam ob oculos versare debent qbus est virginitatis studiũ, vt eas imitent. Porro carnales & impuros hęreticos, votifragos monachos & moniales sināt lutherũ suũ, eiusque similes sectari: nec eor dictis offendāt quor vita non est cõsona spiritui, neq; Euāgelio, aut verbo Dei, q̃uis ore multa garriant de scripturis, & etiā literis qbusdam verbũ Dei suis gerāt assutũ manicis aut vestibus. At vita illor nõ nisi carnalis libertas, erga sanctā Ecclesiam catholicā præfracta inobedientia, Dei contēptus, & puersa ac cõtorta scripturæ sacræ interptatio est. Sed illos modo ptermittimus, sentiēt, sentient ppediem seuer districtumq; Dei iudicium. Cæterum, hortamur & obsecramus oēs in dño Iesu, q virgines sunt, ne tm̃ thesaurum, virginitatē loqr, adeo sibi patiant vilescere, vt p vilissima ac momentanea delectatione illũ velint amittere. Si qbus alijs mũdo huic deditis nõ libet cõtinēter viuere, sināt illos inire matrimoniũ, à q̃ vix anno absoluto se cupiant absolutos, vbi multa ferre habeant iurgia, vbi semp necesse sit timere pellicem aut adulterũ, vbi longe maiora pluraq; experiant fastidia, q̃ gaudia, vbi deniq; innumeras cogant experiri calamitates, & curis angi ppetuis. Virginitas sponsum habet immortalē, oīpotentē, nobilissimũ, pulcherrimũ, nunq̃ defecturum aut interiturũ, cuius pulchritudo & amabilitas nunq̃ imminuit, cum q̃ & ipsa manet immarcessibilis, & ęternis pfruetur gaudijs. Sponsus iste nunq̃ senescit, nunq̃ discedit, nisi ipse prior derelinquatur. Ipse prior dilexit nos, & lauit nos in sanguine suo, & annulo fidei & charitatis despõdit sibi, & mortē nostra causa ppessus est. Absit igit, vt qui virginitatem suam dño dedicarunt, doleant si cõsanguineos aut cognatos suos videant gēmis, auro & argēto, pclarisq; monilibus ac ornamentis fulgere, imo luto & stercore obuolui, se vero mundo despectos viuere. Illi de terra sunt, & terrenā aucupant gloriā, lutoq; sese ornāt, deturpant ppe dixerim: qd totũ vanũ & caducũ est. Vos aũt (virgines alloqr) meliorem partē elegistis, portio vestra neutiq̃ de terra est. Niteāt illi in oculis hoīm: vos potius curetis, vt in oculis dñi humilitate, castimonia, mãsuetudine & diuina charitate fulgeatis. Hæ vestræ gēmæ, hæc vestra monilia & margaritæ sunt. Nihil vos pmoueat, qd illos hic cernitis celebrare nuptias & iucundos dies ducere: neq; eor optetis similes effici. Nõ vos mœror cõtrahat, tanq̃ q sine nuptijs, sine spõso vel sponsa, sine tripudio & gaudio sitis. Tēporaria miserorũ gaudia cõspicitis, sed qd obsecro D. Iob ait de illis, qui absq; Dei timore exultant? Tenent timpanũ & citharam, & gaudent ad sonitum organi. Ducũt in bonis dies suos, & in pũcto ad inferna descendũt. Ecce hęc merces eor, q sine timore Dei lætant. Quāuis aũt nõnullos repire liceat Deũ timētes, atq; etiā in ipso cõiugio multi fortassis degāt, q tñ in morē pecor nõ totos sese in libidinem abijciant, sed metuant dominũ, eidemq; per amorem potius, q̃ cõiugi deuincti sint: at nihilominus, qui virginitatē suam dño dedicarunt, ob carnis integritatē & munditiā præ illis qui in matrimonio vixerint singulari eaq; splendida fulgebũt corona, non nisi virginibus pstanda: qd tñ de illis dictũ sit virginibus, qui virginitatē custodiunt ob honorem Dei, secũmq; firmiter statuunt perpetuo virgines permanere, propter Deum. Qui vero sic manēt virgines, vt oportunitatē & felicem aliquā conditionē sibi obtingere cupiāt q̃ possint inire coniugium, nec fixum habent perseuera

Virginũ q̃ rsdam cõstantia q̃nta in tormētis horribilibus.

Math. 5

Cant. 8

C

In votifragos desertores monastice religiõis carnales

Miserias quantas habeat cõiugalitas annexas

Sponsum qualē habet virginitas sa ēta.

1. Ioan. 4

Apoc. 1

Virginitas q̃nam contēnere debeat sui spõsi cõtepiatiõe

D

Lucæ 10

Ornamenta virginũ q̃nam sint.

Iob 21

Virginitas quali gaudij corona in cœlo donabitur

Virginitas quam minus placeat Deo

uerare in virginitate, ĳ etiamsi moriantur virgines, non tamen habent virginum coronam aureolam, eo quod ita decesserint ex hac vita, vt si eius grata se offerret conditio, matrimonium cõtrahere voluerint, si manerent superstites.

E

Cæterũ qui vel in cœnobio vel extra cœnobium fixã habẽt volũtatẽ causa amoris Christi in virginitate pseuerandi, ĳ si pbe se gerãt, cœlestẽ etiã in terris agũt vitã: adeoq; angelica natura virginibus veris tã familiaris & amicabilis est, vt fratres suis sororibus. Quod enĩ angeli ex natura obtinẽt absq; carne & sanguine, virgines ex Dei gratia in carne possidẽt: atq; eo ipso maior est victoria virginum, q̃ angelorũ. Vnde etiã delectat angelos adesse virginibus, vtpote in qbus sibi gratissimam inueniunt puritatem, etiamsi id ipsi non sentiant modo tamen caste & pudice sese gerant.

Virginem esse vere quanta sit dignitas

Caste autẽ sese gerũt, si nulli sensuũ aut carnis volũtati cõsentiãt. Porro si qd in somnis aut vigilia inuitis eueniat, nihil cõscientiam aut animã lædit quãdoquidem nihil inquinare eos potest, nisi q̃d volẽtes siue agãt, siue patiant. Quicqd aũt volũtati cõtrariũ est, nõ delectet id qdem, etiãsi inuiti delectationem sentiant, sed est animi crux quædã. Et reuera virginitatẽ pbe tueri martyrĳ genus est, Atq; ea re si rite decertẽt virgines, vt iã diximus, habẽt coronã aureolã instar martyrũ. Siqdẽ hostẽ quendã in expiabilẽ ppetuo circũferunt, puta carnẽ suã: quã si iuxta Pauli doctrinã ita possint vincere ac mortificare vt secũdũ spm̃ nõ secũdũ carnẽ viuãt, magnã sane cõsecuti sũt victoriã, digniq; sũt p alĳs nõ virginibus, coronã recipe singularẽ, eo q̃d multas superarit tẽtatiões, sintq; sibĳpsis mortui pter Christũ, sicut & Christus illorũ causa mortuus est. Nimirũ Christus ipse spõsus virginũ virgines amat, expectatq; eos vt in suũ & ipsorũ regnũ eos introducat. Cũ enĩ castæ animæ sint spõsæ Christi, certũ est etiam reginas eas esse, & consortes regni ac regiæ dignitatis illius.

Caste sese gerere qd sit.

Virginitatem tueri vt sit martyrium qd dam

1. Cor. 10

Virgines esse Christi spõsas & reginas

Igitur curandũ est virginibus, vt nullis sese cogitatiõibus, desiderĳs, imaginatiõibus fœdis carnaliũ nuptiarũ, oblectamentorũ aut gaudiorũ cõmaculari sinãt: sed certũ habeãt, q hic mõ etiã summis vident pollere honoribus, eos vbi in regnũ suũ ad spõsum suum venerint, vix famuli loco se habituros. Nõ est enĩ vlla cœlestiũ & terrenorũ cõparatio. Quod altũ est hoĩbus in mũdo, vile est apud deũ: & q̃d mũdus despectui habet, deo charius est.

Virginib⁹ quænã cauenda

Lucæ 16

F

Tẽporales nuptiæ & gaudia plerumq; in tristes desinũt exitus: & licet initio magnã p se ferãt iucunditatẽ: tñ paulo post multis pmiscent curis & angoribus, & gaudia vana vndiquaq; congsita cito euanescũt. Virginũ aũt nuptiæ nõ aut duos, aut sex vel octo dies, sed æternũ durabunt, accipientq; coronam immarcessibilem, gaudium immortale, nuptias nunq̃ desituras, & castissimo diuinoq; cœlestis sponsi amplexu sine vlla separationis metu pfruentur. Abstergetq; Deus, vt ait scriptura, omnẽ lachrymã ab oculis eorũ, nec dolor amplius erit siue cordis, siue corporis, neq; luctus vllus: sed lætitia sempiterna super capita eorũ, qua cuncta eorũ explebuntur desideria, licet modo id cõprehendere nequeant, dicente Esaia & Apostolo, quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se. Hæc pro sanctæ virginitatis laude diximus charissimi, vt qui ea præditi sunt, tantum donum omni studio & cura asseruare nitantur: qui vero eam in se non agnoscunt, congratulentur habentibus, vt quod in se non habent, per charitatem possideant in alĳs præstante domino nostro Iesu Christo, qui est benedictus in secula, Amen.

Nuptiæ seculares q̃n tis sint myserĳs innexæ

Nuptiæ virginũ q̃ quanque sint felices Esaiæ 25 Apoc. 21

Esaiæ 35 Psal. 102

Esaiæ 64 1. Cor. 2

IN FESTO S. MATHIÆ APOSTOLI, EPIstolæ loco Lectio Actuum Apostolorum, Cap. I.

XIX

IN diebus illis. Exurgens Petrus in medio fratrum dixit. (Erat autem turba hominum simul fere centum viginti) Viri fratres, oportet impleri scripturam, quã prædixit spiritus sanctus per os Dauid de Iuda q fuit dux eorũ, q cõprehẽderũt Iesum q cõnumeratus erat in nobis, & sortitus erat ministerĳ huius. Et hic quidẽ possedit agrum de mercede iniqtatis: & suspẽsus crepuit medius, & diffusa

Psal. 40 Ioan. 18

Matt. 27

fusa sunt omnia viscera eius. Et notum factum est omnibus habitantibus Hierusalem: ita vt appellaretur ager ille, lingua eorum, Haceldemach, hoc est, ager sanguinis. Scriptum est enim in libro Psalmorum. Psal.68 Fiat commoratio eius deserta, & non sit qui inhabitet in ea. Et episcopatũ eius accipiat * alius. psal.108 alter, Oportet ergo ex his viris, qui nobiscum sunt congregati in omni tempore, quo intrauit & exuit inter nos dominus Iesus, incipiens a baptismate Ioannis vsque in diem qua assumptus est a nobis, testem resurrectionis eius nobiscum fieri vnum ex istis. Et statuerunt duos: Ioseph qui vocabatur Barsabas, qui cognominatus est Iustus, & Mathiam. Et orantes, dixerunt: Tu domine, qui corda nosti omnium, ostende quem elegeris ex his duobus vnum, accipere locum ministerij huius & apostolatus, de quo præuaricatus est Iudas, vt abiret in locum suum. Et dederunt sortes eis: & cecidit sors super Mathiã, & annumeratus est cum vndecim Apostolis.

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

A

Dominus noster Iesus Christus duodecim sibi Apostolos elegerat ex cũctis discipulis suis, nõ absq; grãdi mysterio vnus tantã gratiã contempsit, atq; auaritiæ insania correptus, beatissimo sanctorum Apostolorum collegio indignum se fecit, ne tamen propositum domini, quo Apostolus duodenario voluit numero constare, illius improbitate ac exorbitatiõe impediretur, statim post suam ascensionem discipulos excitauit, ac instigauit, vt in impij Iudę locum alium subrogarent. Huius rei gestę historiam præsens lectio complectitur. In illis enĩ diebus, quibus post Christi ascensum Hierosolymis in cænaculo discipuli & credẽtes sese ob Iudæorũ metũ cõtinebant. Petrus tanquam Christi vicarius, & cæteris ab ipso Christo prelatus, exurgens in medio fratrũ, id est, eorũ q vnã Christi fidẽ amplexi p baptismum renati, atq; per eiusdem regenerationis gratiã vere fratres, nõ tã carne, quã spiritu effecti erãt: qui eodem in loco circiter centum ac viginti collecti fuisse scribũtur, ita dixit: Viri fratres, oportet implere scripturam, quam prædixit spiritussanctus per os Dauid de Iuda. Acto.1 Lucæ 24 Iam Christus eis sensum apperuerat, vt intelligerent scripturas: quamobrem vt voluntas Dei suum haberet effectum, Petrus diuinitus permotus pponit in communi vt in Iudæ locum alius substituatur, qui idoneus sit testis resurrectionis dominicę. Interim quædã intermiscet de Iuda, ducẽ eum vocans eorum qui comprehenderunt Iesum, quod & Euãgelica testatur historia, matt.26 marc.14 atq; connumeratum eum fuisse in ipsis, & sortitum sortem ministerij illius, nempe Apostolatus, non quod sortito illi obtigerit ea dignitas. (Est namq; electus à Christo) Matt.10 sed sortem pro parte vult intelligi, tanquã qui in Apostolicæ gratiæ & officij partem à Saluatore ascitus & admissus fuerit. Et hic, inquit, possedit agrum de mercede iniquitatis. Lucæ 23 Nam illo prætio, quo dominũ vendiderat, ager ille emptus est. Atq; ita tametsi Iudas non fuit possessor agri illius (cessit enim in sepultorum peregrinorũ) Matt.27 tamen eius pecunia comparatus est, quam rectissime S. Lucas mercedem iniquitatis appellat, quod pro execrabili pditionis scelere ei à pontificibus numerata sit. Merces iniquitatis quæ fuerit Et suspensus crepuit medius, & diffusa sunt omnia viscera eius. Matt.26 Non enim congruum fuisset, vt illa impijssima anima ex ore q̊d Christus deosculatus erat, exiret: & viscera quæ proditionem conceperant iure in terram effusa sunt. O breue auaritiæ gaudium, o dignũ auari proditoris suppliciũ.

B

Et notũ factũ est oĩbus habitãtibus Hierusalem, ita vt appellaretur ager lingua eorum, Haceldemach, hoc est ager sanguinis qa ptio sanguinis Christi emptus. Marc.15 Scriptũ enĩ in libro Psalmorũ: Fiat cõmoratio eorũ deserta, & nõ sit q inhabitet in ea: q̊d Psal.68 sumptum est ex Psalmo LXVIII. & refertur ad omnes Christi persecutores, puta Iudæos, quorum vrbes post Christi passionem

Psal. 108 sionē à Romanis vastatæ sunt, & ipsi Iudęi procul abducti. Quod autem sequetur. Et episcopatum eius accipiat alius, ex Psalmo CVIII. desumptum est, & manifeste remoto Iuda Matthię promotionem significat. Apostoli enim Episcopi fuere, & eorum successores hodie Episcopi vocantur, sicut functio ipsa vel officiū, Episcopatus. His de Iuda interpositis, iam suum, imo sanctispiritus explicat consilium. Oportet, inquiens, ex his viris qui nobiscum sunt cōgregati in omni tempore, quo intrauit & exiuit inter nos dominus Iesus, nobiscūque vixit familiariter, incipiens à baptismate Ioannis, hoc est, postquam Ioannis baptismo tinctus est, vsque in diem qua assumptus est à nobis in cœlum, qui fuit à resurrectione dies quadragesimus, testem resurrectionis eius, quæ vt paucissimis erat cognita, ita maiori indigebat testimonio, vt populis persuaderetur, nobiscum fieri vnum ex istis. Ergo perspicuum fit ex hoc loco, Mathiam cum primis domino Iesu adhæsisse: quod non parum illi adfert laudis & dignitatis. Et statuerunt duos, quos digniores & aptiores iudicabant eosq; vt D. Clemens autor est, ex numero septuaginta duorū discipulorū: Ioseph q vocabatur Barsabas, qui cognominatus est iustus ob eximiam & apud omnes peruulgatā eius vitæ sanctitatem &, Matthiam. Et orantes dixerunt, vtilissimo scilicet exemplo hominum instruentes vitam, vt in omnibus, maxime grauibus rebus discamus precibus opem & auxilium poscere à Deo. Quod quia hodie aut omnino nō fit, aut trepide, frigide, & negligenter fit, idcirco tanta est rerum confusio ac perturbatio. Tu domine qui corda nosti omniū, ostēde quem elegeris ex his duobus, quos, quidē nos idoneos putamus: sed vtrum tu magis probes incertum habemus. Itaque precamur vt certo aliquo iudicio declares quem ex his malis accipere locum ministerij & Apostolatus, de quo præuaricatus est Iudas, vt abiret in locum suum, id est, Iudæ apostatæ succederet: quanquam potest & de Iuda intelligi, qui in locum suū abijt, iusto Dei iudicio relegatus in tartara, qui est locus omnium reproborum. Et dederunt sortes eis. Hoc hodie imitari nō licet. Sed nec Apostoli post Sanctispiritus aduentum sortibus vsi leguntur. Et cecidit sors super Mathiam, & annumeratus est cum vndecim Apostolis. Ergo licet nihil hic in commendationem Matthiæ dictum sit, hoc ipsum tamen abunde ad illius laudem satis esse potest, quod Ioseph Iusto, qui fuit Christi consanguineus, prę latus est, & in Apostolorum ordinem diuinitus relatus.

Margin notes: Episcopale munus vnde sumptum. — Ioan. 1, Matt. 3, Lucæ 3 — Mathiā apostolū fuisse Christi discipulum S. Clemēs — Sortibus vti nū licitum sit.

EXEGESIM EVANGELIJ.

Confiteor tibi dn̄e pater cœli & terræ & c̄. quod quædam Ecclesiæ hodie legunt, quære in prima parte primi tomi, scilicet in dominica sexta post Christi Natiuitaem.

EXEGESIS EVANGELIJ in eodem Festo, secundum morem quarundam Ecclesiarum Ioannes XV.

Benignissimus & amantissimus humani generis Saluator, sicut ad nos redimēdos non nisi purissimo ac gratuito prsus amore adductus fuit, ita vt nobis q̊que charitatem vel maxime commendatā redderet, sæpius diuersis Euangelij locis ad eam nos adhortatur, idque adeo vt in Dei ac proximi dilectione totam legis & prophetarum vim & summam contineri affirmet. In eo autem sermone reuera dulci ac mellifluo, quem post cænam habuit, tanquam vltimum vale dicens omnibus, quos hic relicturus erat, electis suis, ad minus tribus vicibus fraternæ charitatis praeceptum iterauit: & quidem bis in eodem ipso capite, vnde Euangelium, quod hic tractandum suscepimus, excerptum est. Ait eīn dn̄s Iesus pastor bonus, cōfirmare ac instruere cupiens oues suas, iam iamq; relinquendis discipulis suis, & in eius etiam omnibus nobis.

Margin notes: C — Matt. 22, Marc. 12, Lucæ 10 — Ioan. 13, Ioan. 14, Ioan. 15 — Ioan. 10

Hoc est præceptum meū, vt diligatis inuicem sicut dilexi vos:

Non ab re dominus Iesus tam solicite, tam serio hoc diligēdorum fratrum prçceptum inculcauit. Nā si hoc solum obseruet summa

Margin note: Amoris proximorū fructus quis.

summa pax & consensio erit hominũ nedum ad Deũ, sed etiam inter ipsos. Cessabunt mox furta, latrocinia, adulteria, auaritia, ambitio, fraus, iniuriæ, bella, lites, cõtentiones, sectæ, inuidiæ & quicqd est aliorum vitiorũ: ita vt verissime dixerit Apostolus: Charitas malum nõ operatur. Et: Qui diligit proximum, legem impleuit. Sciens hoc magister bonus, qui est totius fõs dilectionis, imo & charitas ipsa, tanquam optimum & saluberrimum, imo & plenissimum salutis compendiũ, fraternæ charitatis præceptum identidem suis fidelibus pscripsit, idq; adeo etiam ad inimicos extẽdi voluit, vt neget suorum peccatorum veniam quenquam impetraturum apud Deum, q nõ omnẽ ex corde iniuriam donauerit ipsi nocentibus atq; ipsum offendentibus. Hoc est inquit præceptum meũ, vt diligatis inuicem. Sed nunquid quauis ratione proximos dilexisse satis est? Minime. Multi enim se mutuo etiam ardenter amant, & tamen hoc charitatis præceptum non implent. Itaq; vt quemadmodũ diligẽdi sint proximi certũ haberemus, formam nobis veræ dilectionis expressit, dum mox adiecit, sicut dilexi vos. Quibus verbis omnis amor carnalis, sensualis & quouis modo vitiosus excluditur. Dilexit nos Christus amore castissimo, syncerissimo, atq; purissimo: idq; eo tantum fine, vt beatitudinem adipiscamur. Ita nimirũ & nos fratres diligere debemus, vt nobiscũ ptingant ad cõspectum Dei, quæ est vita æterna. Et qui sic diligit proximũ, nõ potest illi vnq̃ autor aut suasor, aut adiutor esse ad ppetrandum quodlibet peccatum: imo vero quantũ in ipso est verbis, factis, studio ac voluntate eum ad recte pieq; viuendum inuitat, excitat & adiuuat. Qui vero aut proximos in vitia illiciunt ac pertrahunt, aut eos à virtutis ac honesti studio abducere & absterrere nituntur, illi à vera charitate adhuc nimium distant. Vera charitas omne malum proximi psertim culpæ ex aĩo dolet & impedire conat: gaudetq; & lætat illius bonis maxime quæ eum efficiãt gratũ Deo, cuiusmodi sunt veræ ac diuinitus infusę virtutes. Habemus huius locupletem testẽ Apostolum, ita dicentem: Charitas nõ gaudet super iniquitate: congaudet autem veritati. Simul autem notandum, non dicere dominum, Hoc est præceptum meum, vt credatis in me, sed, vt diligatis inuicem. Nam credere quis potest, vt tamen omnibus vitijs plenus sit. Diligere autem non potest, in quo vel vnum hæret vitium mortiferũ. Siquidem peccatum mortiferum charitatem penitus extinguit. Ergo dominus Iesus breue quidem præceptum, sed tamen quod abunde ad salutem sufficeret, daturus fidelibus suis, dilectionem potius quã fidem in præcepto reliquit, eo quod fides etiam grandis valde esse possit in homine, qui tamen omni gratia gratum faciente vacuus sit, cunctisque sit addictus flagitijs atque eo ipso à salute & beatitudine remotissimus: charitas autẽ ea, quam dominus præcipit, non solum peccata in hominis pectore morari non sinat, sed etiam virtutes alias omnes secum aduehat & abducat, faciatque hominem Deo gratissimum, & beatitudinis capacem. Vnde curãdum nobis est dilectissimi, vt fides nostra semper cum vera charitate coniuncta sit, vti ea quę per fidem agenda omittendaque didicimus, ex charitate feruenter ac studiose exequamur. Sequitur:

(Marginal notes: 1. Cor. 13; Roma. 13; Matth. 5; Matth. 18; Christus q nam nos dilexerit. Charitatis veræ opus qd; 1. Cor. 13; Fides sine charitate qd mõstri.)

Maiorem hac dilectionem nemo habet, * vt animam suã ponat quis pro amicis suis.

(* al. quã vt)

D

Aliquã hæc verba obscuritatem p se ferre videtur, nisi recte intelligant. Quis enim dubitet maioris esse charitatis animã ponere pro hostibus, quam pro amicis suis? Sed hic amicorum nomine dominus etiam inimicos voluit intelligi. Nam & ipse mortuus est, non vtiq; pro amicis sed inimicis suis: nempe pro peccatoribus. Ergo inimici potius amici vocandi sunt, exemplo Saluatoris. Et sic reuera se res habet. Inimici sæpius plus conferunt nobis quam amici. Diligere amicum etiam naturæ facile est. Inimicum vero diligere sicut maioris est laboris & gratiæ, ita et meriti excellentioris. Vnde si quis multum se de inimico suo vlcisci vellet, non posset melius, quam eum ardenter amando, illi benefaciendo, & omnigenis beneuolentiæ ac humanitatis officijs eum prosequendo. Hac nanque ratione maxima sibi virtutum ac meritorum compararet lucra eximiamque in cœlis gloriam: atque eo ipso maxime inimici animum cruciaret. Quisquis enim aliquem odio habet, quod est proprium inimicorum bonis illi

(Marginal notes: Amicorũ noie hic signentur. Roma. 5; Inimici quantũ nobis psint.)

nis illius maxime inuidet, eaq; inuidentia misere torquetur. Contra qui tum egregie putant vltos se esse de hostibus suis, cũ eos itidem odia prosequunt aut par pari referunt, illi nimiũ falluntur. Esto interim grauissimis eos damnis afficiant temporariis: sed sibĳpsis multo atrocius ac pernitialius nocent, dum perdunt & occidunt animas suas, seseq; æternæ damnationis reos efficiunt. Sed vt ad domini dicta redeamus, quotusquisq; hodie est, qui vel p amicis, nedum inimicis animã morti obĳcere velit? Et tamen D. Ioannes ait: In hoc cognouimus charitatẽ Dei, q̃niã ille animã suam pro nobis posuit: & nos debemus p fratribus animas ponere. Sed qñ illi posituri essent animas pro fratribus, qui cũ habeant substantiã huius mundi, & vident fratrem suũ necessitatem habere, tamen claudunt viscera sua ab eo? O quam longe ĳ absunt à Christianæ charitatis synceritate. Talibus hominibus plenus est orbis terrarum. Quam multi sæpe pauperes fame ac nuditate moriuntur, & nemo est qui vel pereunti dari velit. Interim nihilominus volunt se Christianos & dici & haberi, cũ tñ esse nolint. Istis olim dicturus est Christus terribiliter: Ite maledicti in ignem æternum. Esuriui enim, & nõ dedistis mihi manducare &c̃. Hĳ plane non faciunt, q̃d Christus toties p̃cepit, vt diligamus inuicem. Sed sicut ipsi modo nolunt misericordes, pios ac liberales se præstare de rebus quas diuinitus perceperunt, egenis ac miseris fratribus suis Christianis: ita & ipsi quandoq; nullũ apud Deũ misericordiæ locum obtinebunt. Qui autem vere diligit is nedũ liberaliter de bonis temporalibus gratificatur ac impertit fratribus inopia oppressis, sed etiam dũ ita res postulat, libẽter quoq; pro fratrũ salute mortis discrimini se obĳcit. Sequitur.

1. Ioan. 3

Ibidem

Matt. 25

Ioa. 13. 14. 15.

Dilectiõis fraternæ indicia q̃.

Vos amici mei estis, si feceritis quæ ego præcipio vobis.

E Vide ad quantum honoris fastigiũ hominũ genus diuina benignitas euexerit vt eos etiam amicos suos vocet. Nouimus quantæ dignitatis semp fuerit in regũ ac principum mũdi huius amicitiam admitti, atque inter eorũ amicos numerari. Quãtæ igitur gloriæ, quãtæ p̃stantiæ est esse amicum Dei? Et huc Christiani omnes pertingere possunt, nec quisquam hinc omnino excluditur. Omnibus ea offertur gratia, vt si velint, possint esse amici Dei. Non tamen absq; vllo certamine, ne tantus honos contemptui pateat. Dictum est enim: Vos amici mei estis, sed si feceritis quę ego præcipio vobis. Ergo amicitia, pręceptorũ executione obtinetur. Præcepta autem omnia vt bene impleantur, hoc opus, hic labor est. Ita semper nos diuina scriptura ad bene agendum hortatur, ne quis sterili fide cõtentus esse velit. Sed quid hic dicemus, tam paucos inueniri, qui pro obtinenda summi ac præpotentis Dei amicitia, qua vix vlla dignitas possit esse maior, aliquid laboris suscipere velint, quando tamen videmus innumeros vel pro muliercułæ cuiusdam aut hominis in dignitate constituti captanda gratia nullos subterfugere labores, nulla declinare pericula? Et tamen q amicitia fruitur hominis, quantumcumq; vel chari, vel potentis, non potest diu eadem frui. Qui vero amicũ habet Deum, non est quod vereatur, ne amicitia illa quandoq; finem accipiat, cum sit stabilis & sempiterna, nisi ipse vltro se auertat, & spõte labatur in vitia, quibus amicitia Dei dirimitur ac dissipatur. Quamobrem danda opera est Christianis omnibus, vt humiliter studeant diuinis parere mandatis, facere quæ præcipit Deus, fugere ac deuitare quæ vetat, amplecti virtutes quibus delectatur Deus, execrari ac repudiare vitia, quibus offenditur: vt sic possint eius potiri amicitia, gratia confirmari, donis augeri, atq; cum ipso deniq; sempiterna frui beatitudine: qua vtique non nisi amici Dei fruentur, qui eius præcepta seruauerint.

Amicitia Dei quã sit præstantia

Amicitia q̃nam obtineatur

Amicitia Dei q dissoluatur

Iam non dicam vos seruos: quia seruus nescit quid faciat dominus eius, Vos autem dixi amicos: quia omnia quæcunque audiui a patre meo, nota feci vobis.

Isthæc verba cum dominus diceret discipulis suis, adhuc valde erant imperfecti & infirmi, idque adeo vt paulo post cuncti etiam à domino profugerent, eo solo relicto in manibus furentium inimicorum. Ergo melius hæc verba de futuro, quam præsenti tempore accipiuntur. Non enim timore illo penitus caruis-

Matt. 26

Lucæ 24

q ĳ se vi-

se videntur Apostoli, qui seruorum proprie est, donec essent induti virtute ex alto & spiritus amoris timorem omnem vitiosum prorsus exclusisset. Quo facto ex seruis amici intimi effecti sunt, conscij secretorum Dei. Seruus autem nescit quid faciat dominus eius. Qui enim solo ductus timore seruili, Deo obtemperat ac famulatur, vix vnq̃ diuino illustratur lumine, nulla Dei secreta percipitq; occultas & cõpẽdiarias ad Deum pertingendi vias nunquam diuinitus edocetur. Non enim dignus est, cui isthæc à Deo reuelentur. Nã tametsi præstat quandam Deo seruitutem tamen coactus id facit metu pœnæ, non honesti ac virtutis & ipsius Dei amore impulsus. Vnde etiamsi solus agat & patiatur omnia quæ mortales omnes vnquam egerint & passi sint quamdiu tamen solo timore seruili ducitur, nihil illis omnibus meretur. Siquidem extra charitatem viuit, sine qua meritũ nullum esse potest. Amicis autem secreta communicantur, si tamẽ fideles sint, de quibus hic agitur, multaque eis præstantur, quæ seruis nulla ratione cõtingunt. Sunt enim & amici infideles: propter quos monent nedum diuina, sed etiã Philosophorum scripta probandos esse amicos.

Timor seruilis quãta mala efficiat

F

Amici veri q sint.

Amici veri sunt, qui Deo non pœnæ formidine, non proprij quæstus aut lucri causa, sed ex amore seruiũt. Sed plenum admirationis est, quod dominus adiungit: Quia omnia quæcunque audiui à patre meo nota feci vobis: nisi quia de futuro tempore hæc accipienda sunt: vt etiam Augustinus exponit. Aut si de præsenti tempore placeat accipi, ea omnia nota fecisse suis intelligatur, quæ & ipsis & Ecclesiæ forent necessaria, quod tamen in Pentecoste demum impletum est. In futura autem vita non dubium est quin omnia reuelata sint Apostolis, imo & beatis omnibus, pro cuiusque tamen mensura: quandoqudem ibi præsentem Dei contemplantur vultum, & in eo ceu lucidissimo speculo omnia. Ad quam nos vitam aspirare semper debemus, atque præ eius amore & desiderio libenter contemnere bona caduca & labentia, vt tantæ felicitatis mereamur esse participes.

Augustin. Nota qui nam oia Christus fecerit suis discipulis.

Non vos me elegistis, sed ego elegi vos: & posui vos vt eatis, & fructum afferatis, & fructus vester maneat, vt quodcumque petieritis patrem in nomine meo det vobis.

His verbis commendatur gratia Dei, qua præuenti sumus, vt crederemus ei, qui præuenit nos, speraremus quæ pollicitus est, & totum amorẽ nostrum in ipsum vnum ceu summum bonum conferremus. Quis enim crederet Deo, speraret in Deũ, amaret Deum, nisi eius gratia præuentus? Totum hoc gratiæ est, vt ne quis sibi præfidat. Verum, solet hic pios quosdam admodum vexare malus spiritus, tanquam ipso non pertineant ad numerum electorum, atq; inexplicabilibus diuinæ prædestinationis perplexitatibus mẽtes eorũ vsq; adeo sæpe pturbat, inuoluit ac deijcit, vt pene nullã inueniãt salutis obtinẽdæ viã. Talibus enĩ susurrijs ꝑpetuo ad aures cordis eorum perstrepit: Quid necesse est vt Deo seruiatis? Si electi estis non peribitis, quantumcunq; male viuatis. Sin vero electi nõ estis, non poteritis esse salui, etiamsi sanctissime viuatis. Ergo ne & hic & in futura vita miseri sitis, missa facite pœnitentiæ opera, & iucundos ducite dies, animumq; voluptatibus & bonis huius vitæ, dum licet oblectetis. Sed hic scutum fidei arripiendum est, quo tela nequissimi ignea extinguantur. Credimus Deum non esse personarum acceptorem, sed ex æquo omnibus offerre gratiam suam, omnium desiderare salutem, omnes & singulos ex summo & infinito amore creasse ea sola causa, vt essent æterno beati: nec posse vnquam in illius benignissimam naturam vllam cadere iniustitiam, sed vsq; adeo singulorum cupere, velle ac amare salutem, vt etiam paratissimus sit denuo potius omnia perpeti, quæ olim perpessus est, quam ex sua parte siuat aliquem perire. Hæc plane certissima sunt, & qui aliter sentit de Deo, iniuriam facit benignitati & charitati illius summæ ac immensæ. Igitur nihil tutius, quam sub huiuscemodi periculosis tentationibus non concertare nec disputare cum diabolo, quantumuis multa etiam ex scripturis ingerente argumenta: sed simpliciter persuadere sibi Deum nihil posse mali facere, atq; eo ipso contentum esse & pro ijcere

Tentatio oim periculosissima q̃nã sit

G

Ephe. 6

Deut. 10
2. Para. 19
Eccles 35
Rom. 2
Acto. 10

Aduersũ tentatione ꝑdictã remediũ.

ijcere se totum plena cum fiducia in abyssum diuinæ misericordiæ, & relinquere

Ezech.18

diabolo commenta & fallacissima argumenta illius. Viuo ego, dicit dominus Deus, nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat. Ergo quisqs non conuertitur & perit, suapte sponte perit. Sed his omissis, videamus cætera Euangelij verba. Et posui vos, inqt, vt eatis & fructum afferatis. Quamdiu in hoc exilio versamur, nõ nisi in itinere positi sumus. Porro alij in ipso itinere subsistunt, contenti videlicet præsentibus bonis, noluntq; proficisci ad patriam, eo quod via nonnihil difficilis sit. Verum dominus posuit nos vt eamus, semper tendendo ad patriã, nusquam in hoc mundo residendo vel hærẽdo, sed cuncta fortiter pertranseundo, sicque fructum afferamus bonorum operũ, quibus & nobis & proximis prosimus. Hæc enim creauit Deus vt ambulemus in eis. Et fructus vester maneat. Qui diuitias qui honores, qui voluptates, & alia mundi huius bona conquirunt & expetunt, ea

Psalm.4

quærunt, quæ tamen diuturna esse nõ possunt. Qui autem bonis operibus, verisque virtutibus accumulãdis nauãt operam, fructus immarcescibiles ac semper duraturos parat sibi. O stulti filij hominum vsqueq̃ graui corde, vt quid diligitis vanitatem & quæritis mendacium? Facite fructus qui semper maneant. Vt quodcunque petieritis patrem in nomine meo, det vobis. In

Petere in noie Saluatoris qd sit.

nomine Saluatoris patrem petere nihil est aliud, quam ea petere, quæ salutaria sint: hoc est gratiam & veras virtutes, & quæ ad eas obtinendas conducant. Qui alia petit, etsi exauditur interdum, non tamen petit in nomine Iesu præstaretque illi non exaudiri: siquidem in suam perniciem exauditur.

SERMO IN EODEM Festo, De seruanda fraterna charitate, vitãdisque illis, quæ ei contraria sunt: & quædam de laudibus S. Mathię Apostoli.

Eccle.13 Ambros.

HOC est præceptum meum, vt diligatis inuicem sicut dilexi vos. Ioannes decimo quinto. Si omnę animal diligit simile sibi, si nihil tam est secundum naturã, quã iuuare consortem naturæ, (quod vtique diligere est) nonne mirum videri possit, q̃d scriptura diuina toties nobis fratrum siue proximorum diligendorum præceptum ob oculos ponit? Quid enim opus est diuino nos ad id præcepto adigi, ad quod ipsa natura hortatur? Sed vsqueadeo per peccatum in hominibus natura vitiata est, & voluntas corrupta, vt multa velit ipsi q̃que naturæ maxime contraria, multa nolit naturæ summe consentanea. Eam ob rem data nobis diuinitus præcepta multa sunt, quæ vel solius naturæ instinctu seruanda forent, vt si ea ipsa, id est, natura minus nos permoueat, ad agenda vel omittenda ea quæ vel agere vel omittere conuenit, saltem diuinæ legis autoritas, & summi legislatoris Dei maiestas nos impellat. Sic itidem de diligendis proximis benignissimus humani generis parens præceptum ædidit, cum tamen sola ad id natura extimulet: sed ne vnquam id negligere audeamus, præceptũ suũ expsſit, vt si lex naturæ minus sit efficax ad continendos nos in officio, lex scripta, & à Deo promulgata omnibusque proposita ac denuntiata & cum æternæ damnationis manifesta comminatione coniuncta compellat nos. Et tamen nec sic quidem duritia cordis humani permoueri potest ad fraternæ charitatis studium, ad quod tum natura, tum lex diuina tam serio nos inuitat & cogit. Iubet natura, dictat ratio, præcipit rex regum & dominus dominantium, vt diligamus prximos, & tamen ex tanta hominum numerositate vix paucissimos inuenies, qui proximos ament.

Matth.22 Lucæ 10

Ad dilectionem p ximi quæ nos extimulent

Deut.6 Matt.22 Lucæ 10

Multi quidem diligunt proximos, sed vt Diuus Gregorius ait, per affectum cognationis & carnis: qui amor nisi infusa diuinitus charitate ornatus sit, nihil meretur, nec sufficit ad obtinendam beatitudinem. Alij proximos turpiter, alij flagitiose alij ficte, alij propter seipsos tantum, alij alijs iniquis amant modis: paucissimi vere & secundum Deum. Itaque non satisfaciunt menti ipsius legislatoris: qui non simpliciter iussit diligi fratres, sed sicut ipse dilexit nos. Quam multi hodie cupiunt ac nituntur proles suas multis augere opibus, ad honores & dignitates euehere, putanq; se tum maxime eas diligere, cum hęc studiosissime eis comparant, sed non sic

gregori⁹.

Diligere p ximos vitiose mul tifariam.

Ioan.3

Christus dilexit suos, qui eos potius ad amplectendam inopiam, ad honores contemnendos, ad mundi aduersa perferenda, ad dolores tolerandos exemplo & verbis suis hortatus est. Qui ergo his contraria suis cupiunt ac parant, non diligunt eos sicut Christus dilexit nos: ergo nec diligunt, quia non vere, sed pernitiose diligunt. Sunt autem multa, quamobrem merito proximos amore prosequi debeamus. Primum quidē est ipsa voluntas Dei, id iubentis, cuius voluntas nobis ita chara esse debet, vt quicquid eum aut velle, aut nolle, didicerimus, id semper & vbique integro cordis affectu tanquam pij ac obedientes filij, Patrem nostrum cœlestem offendere aut iniuria afficere summe verentes, vel facere vel cauere nitamur. Certum est enim nullam posse domino Deo maiorem iniuriam ac contumeliam irrogare, quam si eius voluntas contemnatur. Pij autem filij nulla ratione committere possunt, vt amantissimum ac fidissimum parentem suum, quales erga nos omnes est Deus, contumelia aut molestia afficiāt. Qui vero id facere non curāt, non sunt vtique boni filij, sed oīs humanitatis ac pudoris expertes. Ipse sane immensus, ineffabilis, omnino gratuitus & vehementissimus in nos Dei amor ac beneuolentia, qua summe cupit, sitit efficit, procurat salutem nostram ac omne bonum, vel sola abunde meretur, vt omnibus eius iussis libentissime ac studiosissime pareamus. Iussit autem nedū in hodierno Euāgelio sed etiā alijs multis locis, vt dictū est, vt inuicē diligamus: Diliges, inquiens, proximū tuū sicut teipsum, hoc est, diliges in proximo tuo, quod diligis in teipso, scilicet naturam, imaginem & similitudinem Dei, non vitia illius, vel sicut teipsum, id est, opere & veritate, non solum verbo aut signo: vel sicut teipsum, non quia frater vel cognatus, sed quia homo, tecum in cœlesti patria glorificandus. Exponunt autem Theologi hanc particulam, sicut, quod non de æqualitate, sed similitudine amoris accipienda sit. Nam plus vtique debet homo amare seipsum quā proximum: sicut etiam commune testatur dictum illud: Charitas incipit à seipsa. Charitas aūt hoīs erga seipsum nisi sit spiritualis & rectæ rationi consentiens, nō est laudabilis: imo nec charitas est, sed odium potius. Quæ vero spiritualis & bene ordinata charitas est, ea corpus quidem propter animam, animam vero propter Deū amat, cuncta referes in Deū, corpusq; & animam eo tm̄ diliges, vt possint seruire Deo. Porro, seipsum amare non propter Deum, sed propter se solum, vel propter aliquam mortalem creaturam, nō est spiritalis & rationalis, sed sensualis & carnalis amor quo præditi sunt illi, quos Apostolus commemorat, dicens: In diebus nouissimis instabunt tēpora periculosa, & erunt homines seipsos amantes. Qui amor priuatus, improbus, iniquus dicitur, estq; fons & radix ac origo vitiorum omniū: q nisi pessundet, crescit vsq; ad contemptum Dei. Eo igit nulla ratione proseq nos debere. Sed qa dictū est magis, nos ipsos q̄ pximos diligere debere, nū corpus ppriū aut nostras facultates quā pximorū aās diligere debemus? Minime. Cuius breuē ac facilē rationē D. August. reddit primo lib. de doctrina Christiana dicēs: Amplius alius homo diligēdus est, q̄ propriū corpus nostrum: qa potest nobiscū Deo frui, q̄d nō potest corpus. Secunda ratio, cur pximi diligendi sint, est ipsius charitatis, qua alios diligimus, dignitas præstantia & vtilitas. Certum est enim inter virtutes præcipuum locum charitatem obtinere, vt quæ regina decor, & forma est virtutum omnium de qua pulcherrimam texit sententiam Diuus Augustinus sermone quodam in hæc varba: In charitate, pauper est diues, sine charitate vero diues est pauper. Hęc in aduersis tolerat, in prosperis temperat: in duris passionibus fortis est, in bonis operibus hilaris in tentatione tutissima, in hospitalitate latissima, inter bonos fratres lætissima, inter falsos patientissima. Charitas inter opprobria secura est, inter odia benefica, inter iras placida, inter insidias innocens, in iniquitate gemens, in veritate respirans, in virtute congratulans. Itemque Duinarum, inquit, scripturarum multiplicem abundantiam, latissimamque doctrinam sine vllo errore comprehendit, & sine vllo labore custodit, cuius cor plenum est charitate, dicente Apostolo: Plenitudo legis est charitas. Quæ vtique non ad Dei tantum, sed etiam proximi dilectionem referenda sunt, cum eodem Augustino teste, non alia sit charitas, qua diligimus Deum, quā, qua & pximū. Itaque libēter fratribus amor impēdēdus est, qsi tot tamque

Marginalia: I — Rationes pximos diligendi variaque. — Deut. 6, Leuit. 19, Matt. 22, Marc. 12, Lucæ 10, Rom. 13 — Præceptū dilectiōis fraternæ quo intelligēdū. — K — Amor priuatus q̄ sit periculosus — 2. Tim. 3 — Augustin. — Augustin. — charitatis encomiū quantū. — Rom. 13 — Augustin.

tamque præclaros effectus charitas habet.

1.Cor.12 Tertia ratio est, quia omnes membra sumus vnius corporis mystici Christi Iesu. Quod sane vehementissime & potest, & debet nos mouere ad fraternum amorem. Si enim membra alia aliis compatiuntur, itemque inseruiunt & congratulantur, nimirum etiam nos fratribus & condolere miseris, & congratulari recte habentibus debemus: quæ præcipua sunt veræ charitatis argumenta, & paucis reuera insunt.

L

Quarta ratio est, quia ex vno patre Deo, itemq; vno patre mortali, nempe Adamo prognati sumus. Vnde apud Malachiam dicitur: Nunquid non pater vnus omnium nostrum? Nunquid nō Deus vnus creauit nos? Quare ergo despicit vnusquisq; nostrum fratrem suum? Si Deus est pater omnium nostrum, sicut reuera est, quisquis fratres vel proximos suos non diligit, Deum summa iniuria afficit: quandoquidem non amāt eos, quos ipse suos filios habere dignatur. Contemptus enim quo filii afficiuntur, redundat in patrem. Neque est quod quisquam minus amandos putet proximos, quod forte abiecti & pauperes sint. Esto rebus huius mundi careant, sed ditissimum patrem habent, Deum. Noli attendere in eis rerum præsentium inopiam, sed cogita patrem eos tecum habere Deum: qui etsi tibi maiores præstitit labentis vitæ facultates, illis tamē fortassis pro temporali penuria, summam bonorum omnium affluentiam in cœlis reposuit: tibi vero præsentes mundi opes pro quibusdam benefactis tuis præmii loco restituit: deinde vbi obieris, in tartara, vbi summa est paupertas & miseria, te relegaturus. Neque etiam minus propterea amandi sunt fratres, quod quibusdam culpis obnoxii sint. Vitia quidē odio prosequenda sunt, sed semper mente retinendum, secundum naturam & gratiam non aliam illorum atq; nostram esse originem. Ita nimirū in illis persequi ac detestari debemus vitia, sed amare ac beneuolentia prosequi, quod Deum habent patrem, & ad regni illius hæreditatem capessendam conditi sunt, non minus atque nos. Huc pertinet, quod omnes secundum animam ad imaginem & similitudinem omnipotentis Dei facti sumus: quæ res maximam cōfert nobis dignitatem. Huius contemplatione permoti complures sancti homines, præcipue sancti apostoli, totos se animabus Deo lucrandis impenderunt, nihil neque laboris, neque doloris subterfugientes, quo possent seruare animas Dei similitudine insignitas. Et quia vehementer amabant Deum, non poterant eius imaginem non vehementer amare. Ex iis vnus, nempe feruentissimus salutis animarum zelator Paulus Apostolus: Ego, inquit, libenter impendam, & super impendar ipse pro animabus vestris. Itemque: Omnibus omnia factus sum, vt omnes faciam saluos. Consideremus dilectissimi etiam nos hanc in hominibus similitudinē Dei, & ex animo diligamus, quos tanto honore Deus extulit. O si animarū dum à Deo creantur, pulchritudinem, splendorem, dignitatem, gloriam conspicere possemus, summa nos caperet admiratio, & in sui amorem vel inuitos nos raperent.

Margin notes (left): Malac.2 — Ratio cur nullū hominem despicere debeamus. — Ob culpā suam non minus proximum amandum esse. — Amare ac odisse in proximo quę debeamus — Gene.1.2

Margin notes (right): 2.Cor.12 — 1.Cor.9 — Animarū pstantia et pulchritudo quanta.

M

Sed hæc nolunt homines attendere, sola externa animaduertūt, animas non intuentur, suosque potius affectus, quam verum iudicium sequuntur. Sicque fit, vt proximos aut minus, aut penitus nihil ament. Quæ est dolenda cæcitas. Siquidem id efficit, vt inter homines tam pene nulla sit charitas. Non enim potest amari incognitū. Quisquis autem Dei in hominibus similitudinem, & quæ illis inde præstatur nobilitatem, probe agnoscit, magnum vtique habet fraterni amoris incitamentū. Quinta ratio est, quod ex mutua dilectione aduersum dæmonum impugnationes & tentamenta non mediocriter homines communiūtur, sicut ex odio & dissensione hominū dæmonibus aduersum eos vires augentur. Eam ob rem nihil ita efficere moliuntur tetri spiritus in hominibus, quam vt à se inuicem dissentiant. Inde enim norunt sequi odia, inimicitias, bella, homicidia. Vbi autem isthæc grassantur mala, certum est illic alios pro aliis non orare. Vbi vero preces non fiunt aliorum pro aliis, ibi necesse est dæmones præualere: quandoquidem diuino non proteguntur auxilio, vtpote quod precibus implorare nolunt. Contra vero, qui se mutuo prosequuntur amore, etiam mutuis sese precibus adiuuant, & ipsis dæmonibus terrori sunt, atque horrori, cum & scriptura testetur, si duo cōsenserint super terrā, quicquid

Margin notes (right): Dæmones quam & cur in hominib' extinguant charitatē. — Preces q modo mutuo pro se fundant hoīes quā tæq; eędē efficaciæ sint.

quid petierint eos impetraturos à Deo.

Sunt præterea & aliæ rationes, quibus ad fraternam dilectionem excitemur: sed breuitati studendum est. Quod si quispiam iam dictas bene perpenderit, poterit inde satis superque inflammari. Quod si nihil esset aliud præter solum Dei præceptũ, solam Dei voluntatem, ea nobis nimis quam sufficere deberet. Nemo ergo posthac suo in pectore permittat residere odium, inuidiam, suspiciones malas, temeraria iudicia, displicentias, atque id genus alia mortis semina, quæ charitati fraternæ prorsus aduersantur, sed simus memores semper verborum illorum, quibus Apostolus fideles hortatur, dicens: Induite vos sicut electi Dei, sancti & dilecti, viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatẽ, modestiam, patientiam: supportãtes inuicem, & donãtes vobismetipsis, si quis aduersus aliquem habet querelã. Sicut & dominus donauit vobis, ita & vos. Super omnia autem hæc charitatem habete, quod est vinculum perfectionis. Et vt firmiorem atque inuiolabilem erga proximos charitatem retinere possimus, discamus nihil amare, nihil appetere, nihil aucupari rerum temporalium. Siquidẽ harum amor & studium fraternum amorem facile extinguit. Nam si quis appetat bona temporaria, nõ potest non sæpe inuidia morderi aduersum eos, quos ea haberi nouit. Hac ex causa Christus Dei sapientia noluit apostolis & discipulis suis permittere, vt quicquam haberent proprij, quo tanto purius & studiosius totos se animabus conuertendis applicarent. Nouerat enim cupiditatem esse charitatis venenum, atque radicem malorum omniũ. Cupiditas autem ex facultatibus plerunque nasci aut augeri solet, sicut ille ait: Crescit amor nummi, quãtum ipsa pecunia crescit. Inde legimus, quod in primis Ecclesiæ nascentis initijs erant credentibus omnia communia, nec quisquã dicebat aliquid suum. Et quamdiu ille rerum cõtemptus perseuerauit, fides & pietas maximis augmentabantur incrementis. Vbi autem cœpit inualescere meum & tuum, & amor ad mundi res vanas translatus est, fides elanguit, & pietas penitus eneruata est. Deniq; eo res redijt, vt multi pro frusto panis etiam vitam proximis eripiant. Apostolorum vero omnium, vt eorũ qui illos secuti sunt, vnum hoc charitatis propositum fuit, neque rerum præsentium, neque quietis, neque vitæ mortalis vllam habere rationem, dum consuleretur saluti proximorum. Talis nimirum fuit Matthias apostolus, cuius hodie festa celebramus. Enimuero primo quidem relictis omnibus, sequutus est Christum, pauper pauperem, ac deinde post eius ascensionẽ, quum in partitione prouinciarum Iudæa illi obtigisset, quibus potuit modis conatus est populum illum duræ ceruicis ad fidem, religionemque Christianam traducere, nihil veritus Pharisæorum insidias, & tyrannidem pontificum, tantum vt animas Christo lucrifaceret, pro quibus eundem nouerat fudisse sanguinem suum.

Charitati fraternæ quænam aduersentur.

Col. 3

Amorẽ temporalium rerum extinguere Dei & proximi charitatem.

Mat. 10. 19
Luc. 9. 10 & 14.

1. Tim. 6
Cupiditas quibus fomentis crescat.

Actor. 4

Matthiæ apostoli perfectio, & zelatio pro animarũ salute quãta.

De hoc apostolo in Chronicis quibusdam scriptum fertur, quod fuerit de tribu Iuda, ciuitateque Bethlehem, illustri natus prosapia, in lege & prophetis à pueritia eruditus, lasciuiamq; deuitans, pueriles annos morum grauitate ornarit: in prosperis non elatus, in aduersis constans ac intrepidus: corde mundus, animo prudens, consilio prouidus, in soluendis scripturarum quæstionibus acutus fuerit. In quibus nos eum virtutibus imitari debemus. Neque dubium est, quin ad eorum numerum referri debeat, in quorum persona Apostolus dicit: Nos ipsi primitias spiritus habentes, id est, dona summa ac præcipua sancti spiritus adepti. Et de quibus Propheta ait: Constitues eos principes super omnem terram. Itemque: Mihi autem nimis honorati sunt amici tui Deus, nimis cõfortatus est principatus eorum. Magna quidem & mira legũtur de sanctis veteris testamenti, sed ijs omnibus secure apostoli præponuntur, vtpote qui spiritum sanctum largissime & abundantissime perceperunt, & vbi prophetæ vix Iudaicum populum ad credendũ Deo inducere potuerunt, ipsi totum pene mũdum ad Christum conuerterunt. Et licet cum summo vitæ discrimine tum temporis Christi fides prædicaretur, adeo vt apostoli fere omnes martyrio consumpti sint, nihilominus constantissime ac studiosissime in prædicando perseuerabant. Inde factũ est, vt Põtifex Iudæorum Matthiã apostolũ lapidibus obruere iusserit. Sed cui viuere Christus erat, & mori lucrũ, fortiter mortẽ excipere

Matthiæ apostoli genies ac propago quæ.

Rom. 8

Psalm. 44
Psalm. 138

Apostoli cur oibus veteris testamenti sanctis præferantur.

Matthiæ apostoli martyriũ quale fuerit. Philip. 1

maluit, quam vel fugere, vel, negato Christo, impie viuere. O si nos dilectissimi hanc eius constantiam, fortitudinem & erga Deum fidelitatem imitari vellemus. Nos proh dolor sæpe nullo mortis proposito periculo, nulla vi adhibita, sed sola cupiditate, carnisque illecebris deuicti, relinquimus Deum, relinquimus iustitiam, & in præsentia diuinæ maiestatis turpiter ac indigne nos gerimus. Quid faceremus, si mortis immineret periculum? Nonne perspicue declaramus facile nos et Christum, & omnem Christianam religionem abiuraturos, potius quam mortem pateremur? Quare autem voluit omnipotens Deus apostolorum suorum, aliorumque innumerabilium martyrum preciosam mortem & gloriosos triũphos in Ecclesia celebrari atque commemorari, nisi vt eorum prouocati exemplis, eorum accensi virtutum ac fidei & charitatis æmulatione, quiduis potius perpeti velimus, quam peccare in dominum Deum nostrum? Non parua res est, trãsgredi legem Dei. Nihil debet homo Christianus æque vereri, horrere ac fugere, quam agere quicquam contra Deum. Hoc nobis loquuntur tormenta apostolorom & martyrum certamina. Sanctus Matthias apostolus ne à semel agnita veritate recederet, durissimum mortis genus alacriter sustinuit, nec vlla suppliciorum immanitate eo adduci potuit, vt peccaret in Deum. Et nos ita sumus ad peccandum faciles, ac si nullius momenti sit Deum offendisse. Cõtemplemur obsecro sanctorum gesta, & quanta animi magnitudine etiam immanissimos tulere cruciatus, tantum ne diuinæ legis essent præuaricatores. Resistamus proprijs concupiscentijs, ac dæmonum impugnationibus. Quod si molestum videtur, carere propter Deum præsentibus oblectamentis, & nonnihil labo ris ac doloris in Christi seruitio, & pro vitijs extirpandis, ac virtutibus obtinendis experiri, longe tamen molestius erit pro vanissimis, ac breuissimis carnis voluptatibus postea sempiternos inferni ignes fine vlla spe euadendi perpeti, & cum dæmonibus in stagno pice ac sulphure semp arsuro torqueri, torreri, assari, excarnificari, & ineffabilibus in omnem æternitatem doloribus ac pœnis in cunctis corporis membris, atque singulis animæ viribus excruciari. Vbi iam sunt impij omnes, qui ante nos, spreto Deo, suis voluptatibus seruiere? Quid iam illis prodest apud inferos, hic semper molliter, delicate, voluptuose vixisse. O si possemus vel ad exiguum spacium videre miserias, quas modo patiuntur, semperq; pati cogentur, fortassis melius nobis prospiceremus. Quantum hic in delitijs fuere, tantum iam illic sentiunt luctum & tormentum. Sed hæc nisi Deus vestris in cordibus operetur, nos sermone nostro parum proficimus. Tam multa dicuntur, leguntur, audiuntur, horrenda, tremenda, pauenda, & tamen nos semper ijdem permanemus, semper eodem in luto hæremus. Quod vtinam videat, & pro sua ineffabili benignitate misereſcat Deus ac dominus noster, qui, ne inæternum periremus, animam suam posuit pro nobis, nihilque expectat magis, quam vt à vitijs auersi, & ad ipsum conuersi, faciamus quæ præcepit nobis, sicque mereamur esse amici sui, & quicquid petierimus in suo nomine impetremus, ad laudem & gloriam ipsius, Amen.

Margin notes: Sanctorũ festiuitates celebrandi ab Ecclesia ratio quæ. — Horrerẽ quãnam su pernũ debeat vere Christianus. — Apoc. 21 — Apoca. 18 — Ioan 10 — Ioan. 15

IN FESTO SANCTI Gregorij Papæ require omnia supra, in Festo scilicet, Nicolai Episcopi.

IN FESTO SANCTI Benedicti Abbatis & confessoris, epistolæ huius Festi Paraphrasin require supra in Festo Sancti Antonij Abbatis.

EXEGESIS EVANGELIJ eiusdem festi. Lucæ duodecimo.

XX.

QVVM multa sint aduersus vitia valde efficacia & opportuna remedia, nullum tamen fere tantam videtur habere vim & energiã, vt incertissima mortis hora. Ad eam prouidendam hortatur

tatur nos dominus in Euangelio dici istius. Quid enim tam stultum, tam temerarium, tam impium esse queat, quam quum certus sis te breui euocandum ex hac vita & rapiendum ad tribunal æquissimi iudicis, tamen nihilominus ea perpetrare, quæ te faciant æternę damnationi obnoxium, & reum iudicij æterni? Ergo vel sola mortis ambiguæ sedula & seria cogitatio potest hominem abunde inducere, ac permouere ad deserendam seculi iniquitatem, & sectandam iustitiam. Videmus, & certissima discimus experientia, innumeros in ipso ætatis flore, in ipso fortunæ arridentis prosperimo flatu rapi subito ex hac luce: & quia sceleribus obstricti sunt, nec spacium pœnitēdi eis præstitum est, mergi in inexplicabiles & immanissimos semperque duraturos cruciatus inferorum. Quæso non potest hoc totis nos concurrere visceribus, vt non audeamus vel ad momentum iacere in quouis mortifero crimine, ne & nobis eueniat tā horrendus & inopinatus exitus? Sed quid agimus, quando plerosque sic fascinat peccandi fallax & cæca libido, ac amarissima dulcedo, vt nolint quicquam vnquam cogitare de vitæ huius breuitate: sed adeo totos se dent præsentibus gaudijs & voluptatibus, quasi in ijs semper sint victuri? Videant illi obsecro, & animum aduertāt ad amantissima Saluatoris consilia & præcepta, audiantque cordis & corporis auribus ipsum fidelissime admonentem atque dicentem:

Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris.

Lumbos præcingere quid sit

Lūbos restringere est voluptates molles ac fallaces studio continentiæ edomare ac pessum premere, non sic viuere vt libet carni & sanguini, sed vt ratio dictat, & Deus præcipit: in carne quidem viuere, sed non secundum carnem militare, sed facta carnis spiritu mortificare. Quod est angelicam imitari puritatem, & templum spiritus sancti ab omni spurcitie seruare immaculatum. Hæc continentia vsqueadeo etiam illis qui in matrimonio degunt necessaria est, vt non liceat illis nisi propriam nosse coniugem, & in ipso vsu matrimonij non voluptatem spectare carnis, sed prolium quæ Deo seruiant, & hæredes cœli effici mereantur, procreationem. Maxime vero decet homines semper & vbique à se carnis voluptates abijcere, & honestatem amplecti, vt quemadmodum ratione à bestijs secernuntur, sic vitam quoque suam ab illarum consuetudine auocent. Illæ nanque prono impetu sensuum appetitionibus obsequuntur, quia nesciunt turpitudinem ab honestate discernere: nos vero qui rationis lumine pollemus, tam debemus virtutis ac honesti tenaces esse, vt nihil admittamus vnquam, quod adiunctam habeat peccati turpitudinem. Quod si sensus voluptatis quædam insania titillat, si alia ad manum non habentur remedia, cogitandus est ignis tartareus, qui dirissime semper vret impios, libidinis ignem hic neutiquam restinguentes, vt sic ignis igni extinguatur, & flamma flammam superet. Ita habebimus lumbos præcinctos. Sed non sufficit abstinuisse à malis, nisi etiam bene agamus. Vnde porro iubet dominus, vt sint lucernæ ardētes in manibus nostris: quod nihil est aliud, quam vt semper proximis nostris optima exempla præferamus, in quibus sit lumen veritatis, & ardor charitatis, vt suo lumine proximos quid fugiendum, quid sectandum sit doceant: & suo ardore ad peccati odium, & virtutis amorem inflamment. Efficacissima nanque illa sunt exempla, quæ lucent pariter ac ardent.

2.Cor.10 Col.3

Continentia in matrimonio q seruāda.

A

B Tentationes quomodo vincendæ sint.

Lucernas ardentes manibus tenere quid sit mysticè

Et vos similes hominibus expectantibus dominum suum quādo reuertatur a nuptijs: vt quum venerit & pulsauerit, confestim aperiant ei.

Serui qui domi resident, & expectant domini reditum, non possunt certam nosse horam. Itaque omē temporis punctum suspectum habere coguntur. Ita plane decet & Christianum quemlibet omnem vitæ præsentis horam tanquam vltimam habere suspectam, atque ea re semper boni quippiam agere, & summe vitare omē peccatum, vt possit omni momēto paratus occurrere redeunti dño suo Iesu Christo. Recurrere redeunti dño suo Iesu Christo. Redibit enī ille ad nos vbi moriendū fuerit, & pro

Vitæ huius omne tempus quomodo suspectum haberi debeat.

& pro meritis nos aut puniet, aut coronabit. Non potest autem confestim illi aperire, quisquis adhuc à vitiis perfecte purgatus non est. Nam quam diu adhuc aliquid vitij hæret in animo, quod non satis displiceat, necesse est eiusmodi homo cunctanter aperiat domino pulsanti, & ad adventum illius trepidet. Confestim ergo aperiunt, qui modo sua mortificant vitia, & externum atque internum hominem suum sollicite reformant, vitijsque funditus mortui sunt: quales sunt homines perfecti, qui vitam habent in patientia, & mortem in desiderio. Facile autem ex his verbis domini Iesu licet intelligi, quantopere nos velit omnia quę mundi sunt despicere, curas, sollicitudines & occupationes omnes nō necessarias ad beatam consequendam vitam abijcere, & id solum perpetuo agere & curare, vt quandocunque redire volet, nos prorsus ad iter expediti simus. Quorsum ergo attinet diuitijs cumulandis nauare operam, honores ambire, terrenis occupationibus implicari, quando hęc omnia nos auocant & abstrahunt ab expectatione saluatoris? O quam multi fallunt sese, dum obliti salutis suæ, sectantur inania. O homo Christiane in cœlis tua est hæreditas, & tu terram colis? Iam iamque dominus tuus tecum rationem positurus adueniet, & tu aliena tractas?

Quinā domino redeunti aperiant confestim.

Matth. 25

Beati serui illi, quos quum venerit dominus, inuenerit vigilantes.

C

Vigilare vere quinā dicant.

Qui in vitijs iacet, in tenebris est. Ergo qui in gratia & charitate positi sunt, illi vigilant. Itaque beati serui illi, qui iniquitatis tenebras à se sollicite repellunt, & diuinæ gratiæ lucem magis ac magis in se augere nituntur, idque semper virtutum actionibus incumbendo, & suæ saluti perpetim inuigilando, vt quicquid obscurum ac tenebrosum est, ex se profligēt, nulla ratione se patiantur à desidia & torpore superari, sed tanquam fideles ac strenui serui in exequendis mandatis domini sui iugiter vigilent, dicentes cum Propheta: Oculi mei semper ad dominum. Itemque: Sicut oculi seruorum in manibus dominorum suorum, ita oculi nostri ad dominum Deum nostrum. Et quis nō merito vigilet, quando, vt ait diuus Petrus apostolus, aduersarius noster diabolus tā quam leo rugiens circumit, quærens quē deuoret? Nunquam dormit diabolus: ergo semper vigilet seruus Christi, ne incurrat in dentes sæui leonis illius. Vndiq; tela volant, omni ex parte imminent nobis pericula multa, tentationibus varijs & insidiosis nunquam non impetimur: nisi ergo vigilemus, fieri non potest, quin grauiter vulneremur. Eamobrem admonet nos propheta, vt soliciti ambulemus cum Deo nostro, non vt insipientes & stolidi, qui non vident, aut non curant sua discrimina, sed vt sapientes, ne per incuriam & dissolutionem ab hostibus capiamur.

Psalm. 24
Psalm. 122
1. Petri 5
Mich. 6
Ephe. 5

Amen dico vobis, quod præcinget se, & faciet illos discumbere: & transiens ministrabit illis.

Solent homines magnis propositis præmijs effici alacriores. Ea de causa dominus Iesus cupiens nos ad amplectenda, & exequenda præcepta ac monita sua promptos & strenuos reddere, maximam pollicetur nobis mercedem: nempe vt post huius miseræ vitæ excubias, vigilias & labores, in regno cœlorum felicissime quiescamus. Si enim quandiu hic viuimus, ipsi fideliter & ex animo seruierimus, neque nos laboris molestia frangi, aut illecebrosis abduci voluptatibus permiserimus, potius eligentes cum ipso domino nostro perseuerare fortiter in cruce, & in via veritatis ac iustitiæ, etiamsi multa propterea sint aduersa sustinenda, nimirum vbi tempus aduenerit, quo ex præcepto Imperatoris nostri ex castris militiæ temporalis ad superna cœli palatia euocandi sumus, tum per seipsum præcinget ac præparabit sese ad remunerandos nos pro regia maiestate & opulentia, & faciet nos discumbere, id est, summa & ineffabili quiete refici, tanto felicius & gloriosius, quanto hic duriores & crebriores illius causa labores perpessi erimus. Et transiens, id est, singulos quosque iucundissime visitans, ministrabit nobis seipsum totum. Ipse est enim prēmium nostrum, ipse tota beatitudo nostra. Quæ vero mens capere, nedum lingua explicare sufficiat, quid felicitatis, quid gloriæ, quid gaudij, contineat quod dicitur, Ministrabit illis?

Discūbere quidnam mystice sit.

Bea-

Beati quibus tu ministrabis domine Iesu. Psalm. 26 O homo Christiane viriliter age, & confortetur cor tuum, & noli deficere in laboribus & doloribus vitæ huius momentaneæ: sustine dominum Iesum: quia ecce veniet, & ministrabit seipsum tibi, vt sis totus plenus Deo, id est, omni bono. Vę miseris, quos talia promissa non alliciunt ad recte agendum.

Et si venerit in secunda vigilia, & si in tertia vigilia venerit, & ita inuenerit, beati sunt serui illi.

D Ne quis desperare possit, eo quod ætatem in vitiis detriuerit, diuina misericordia omnibus spem præbet veniæ, si tãtum velint resipiscere. Peccasti in pueritia: malum quidem id est, quia sacramentum militię tuę violasti, & fidem domino tuo præstitam non seruasti, atque adeo vero domino tuo cõtempto, ad castra vilissimi & crudelissimi hostis illius diaboli transfugisti. Sed noli desperare. Rex tuus paratus est in gratiam te recipere, si vel in adolescentia, tanquam secunda vigilia probe te gesseris. Quod si iam multos habes ætatis annos, eosq; male exegisti, maior est illa iniuria regis tui, tot annis militasse te inimico suo: verum adhuc reuertere, & priorem infidelitatem maiori studio ac fide compensa, et haudquaquam abiiciet te dominus tuus. Noli tertiam senescentis ætatis vigiliã negligere: teipsum pœnitentiæ lamentis affice: placa lachrymis iram Imperatoris tui, Psalm. 94 præueni faciem eius in confessione, illius benignitatem profunda humilitate & cõtinuis obsecrationibus tibi cõcilia: & quãto fuisti sceleratior, tanto sis deinceps ad omnem regis tui exequendam volũtatem studiosior. Crede mihi, si sic egeris, breui inter amicos suos te annumerabit, omniũ iniuriarum prorsus oblitus. Videmus hic immensam Dei bonitatem, hominum improbos mores & duras iniquitates tam benigne tolerantem, tam paratam remittere. Sed nemo illius clementia abutatur. Misericordissimus est: at si te non emẽdaueris, iustissimum experieris.

Hoc autem scitote, quia si sciret paterfamilias, qua hora fur veniret, vigilaret vtique & non sineret perfodi domum suam. Et vos estote parati, quia qua hora nõ putatis, filius hominis veniet.

E Aptissima similitudine puocat nos ad præueniendam incertam mortis horã, ne nobis improuisis superueniat, quemadmodum fur solet, tum maxime domibus suffodiendis incumbere, quando nihil minus timetur. Quod si semper vigilet pater familias, non potest aliquod furis damnũ metuere. Ita & nos si semper præparati simus ad mortem, nihil est quod ex ipsa nobis formidemus. Sed quare voluit dominus nescire nos illam tam metuendam horam? Vt semper soliciti simus, nec vnquam vana securitate dissoluamur. Ergo dilectissimi semper nobis ob oculos versetur illa certo certius venturæ mortis hora, atque eius contemplatione vilescat nobis mundus cum omibus nugis suis, virtus & pro Deo suscepti labores dulcescant. Ecce adest præ foribus iudex, iam sententia data est vt emigremus. Cur ergo vanis nos damus gaudiis? cur animum præsentibus rebus implicamus? Moriamur dum adhuc viuere licet, vt mors ipsa irruens, non terrori nobis sit, sed gaudio & desiderio. Moriamur quotidie huic mundo, moriamur vitiis & cõcupiscentiis nostris, & nulla erit nobis ex corporis morte formidanda iactura. Qui vero nolunt sibi consulere dum licet, sed ita viuunt, tanquam mors nulla sequatur, illis filius hominis terribilis adueniet dum minime putabunt, & raptis ad tribunal suum summa cum seueritate exprobrabit, dicens: Stulti & miseri, quare non audistis benignissimam admonitionem meam, ne tam imparati venire tis ad cõspectum meum? Vbi iam sunt voluptates, quibus, me cõtempto, totos vos dedidistis? Ite nunc maledicti in ignem æternum, & qui noluistis vitiis emori, nũc sine fine moriamini in stagno pice & sulphure semper arsuro.

Horam mortis cur dominus nobis voluerit fore incognitam.

Iacob. 5

Moriendũ quibus nã sit dum viuimus.

Matth. 25

SERMO IN EODEM Festo. De charitate & iustitia duplici: omium operum nostrorum quis scopus fore debeat, & de sanctorum exemplis imitandis.

Placu-

F

Placuit Deo, & inuentus est iustus. Ecclesiastici XLIIII. Charissimi fratres Euāgelica histcria, omnis sacra scriptura, imo veritas ipsa dominus noster Iesus Christus docet nos omnem perfectionem nostram consistere in charitate, quę omnium obseruātiam mandatorum in se includit, omnem virtutem in se continet. Hæc autē charitas, etsi vna virtus sit & vnum donū, est tamen gemina, quia per duo præcepta mandatur, & duo (vt ita dicam) habet obiecta, scilicet Deum, & proximum. Quisquis igitur diligit Deum, non luxuriatur, non maledicit, nō est ebriosus, nō est commessator vel compotator: sed est castus, verax, sobrius. Quare? Quia quicquid pręcipit, aut vult ille quem diligit, libenter q̊q; facit illa qui diligit: & quicquid prohibet dilectus, ab eo abstinet is qui diligit: quia non vult offendere illum, quem diligit, sed contendit illi placere: quia si non curat offendere, iam vtique non diligit. Similiter est de proximi dilectiōe. Huius porrò charitatis, quantum ad eius vtramq; partem, perfectio in præalligatis verbis clarius exprimitur, quando sanctus iste pater Benedictus, cuius festum diem hodie celebrem ducimus commendatur ab eo quod placuit Deo, & quod inuentus est iustus. In eo enim quod dicitur placuisse Deo, designatur perfecta charitas ad Deum, quæ est, vt faciamus voluntatem Dei. Hanc aūt facit ille, qui diligit Deum: & qui diligit & facit beneplacitum Dei, placet vtiq; Deo. Ille vero Deo nō placet, qui voluntatē eius non facit. Vnde dn̄s Iesus quosdam in Euangelio reprehēdens: Quid me, inquit, vocatis dn̄e, dn̄e, & non facitis quæ dico? Ergo placuit Deo, hoc est, dilexit Deum, fecit quæ Deo sunt placita: & inuentus est iustus (intelligendū est vtiq; ad proximū) qa nō possumus esse iusti ad Deū, vt reddamus Deo q̄d suū est (nam hæc est iustitia & sic descri bitur, ꝙ reddit vnicuiq; ꝙ suū est) quicqd facimus, adhuc inutiles corā Deo & debitores manemus. Quid enim possumus facere, in q̊ possimus satisfacere tātæ eius nobis charitati ꝓrogatæ, tātæ liberalitati exhibitæ, tātis bn̄ficijs acceptis, tātis ꝑmissionibus cōsequendis, cū nihil sine ipso possumus facere? In ipso em̄ viuimus, mouemur & sumus inqt Apostolus. Quid retribuā dn̄o, inquit Psalmista, pro oībus quæ retribuit mihi? Nunq̄ possum satisfacere ꝑ culpis & pc̄tis iam abolēdis, qn̄ satisfaciā pro bn̄ficijs acceptis, qn̄ merebor & dignū me faciā pro accipiendis? Ergo nō possumus iusti esse corā Deo. i. retribuere & reddere ei, sicut debemus. Sed ipse qa videt impossibilitatē nostrā, de paruo cōtentus est. Sufficit nanq; ei vt faciamus ꝙ possumus, & quę ipse vult. Ergo cū fecerimus q̄d possumus, & desideramus adhuc multa, & oīa quę debemus facere, ꝑficere, ipse nihil reqrit vltra posse nostrū: sed iustificabit nos, et dabit oīa gratis, ita vt in hoc q̊ placemus ei de eius dono est. Quapꝑter ꝑ hoc q̄d dicitur: Inuentus est iustus, intelligitur ad proximū: qa proximo fecit, & ad eū se habuit, sicut debuit, & iustū fuit. Et ꝑ hoc designatur charitas, quā habuit ad proximū. Et videte q̄ discrete sacra scriptura loqtur, & modū huius ꝓcepti indicat, quē debeamus seruare. Instruimur nanq; ex cōmendatione huius S. patris Benedicti, quō debeamus placere Deo, & iusti esse erga proximū. Iam dixi, q̄d nō possumus iusti esse erga Deū, vt reddamus oīa quę debemus ei, & retribuamus ꝑ his q̄ accepimus, sed vt placeamus. Non possumus aūt ei placere, nisi fuerimus boni & virtuosi: & ideo secure totū studiū nostrū ad hoc cōuertere debemus, vt ei placeamus. Hoc porro studiū est charitas & ex charitate. Nō tn̄ sic monemur vt placeamus proximo: qa hoc nō requirit ad dilectionē proximi, vt ei placeamus semp: qa si deberemus ei semp placere, oporteret vt voluntati eius cōformaremus nos. Nūc aūt, qa proximi nostri volūtas nō est semp syncera & bona, vt illi consentiamus & obediamus: & ideo possumus boni esse, proximū diligere, & tn̄ nō placere ei. Exēpli gratia: Quia si ipse malus est, nō amans bonū, cupiens q̄d non est sc̄d'm Deū, si vellemus ei in hoc placere, vt assentiremus ei, iā nō essemus boni, neq; ipsum, neq; Deū diligētes. Quod si voluntati eius prauę resistimus, eūq; corripimus, reuera diligimus eū, licet ei nō placeamus. Vnde latrones sibimetipsis cōplacent, suntq; sępenumero eiusdē voluntatis voti, & tn̄ nō diligunt, scilicet ea dilectione, quā dn̄s pręcipit: quia quando dn̄s mandauit dilectionē proximi, dedit etiā formā dilectiōis, dicēs: Hoc est ꝓceptum meū, vt diligatis inuicē, sicut dilexi vos. Ita nō diligunt se hoīes mali, latrones, incesti, & potatores, sicut

G

Charitas cū vna sit virtus cur duplex dicatur.

Matth. 7 Lucæ 6

Iustitia qd sit. Lucæ 17

Ioan. 19 Actor. 17 Psalm. 115

Benedicti sancti iustitia q̄nta fuerit.

Placere quomodo possumus Deo.

Placere ꝓximo quādo debeamus.

Ioan. 13 Ioan. 15

Christus: qa non in bono, nō in Deo, nō ad beatitudinē æternā, sed in diabolo & ad æternā damnationē sese diligunt. Ergo nō iubemur semp & om̄i proximo placere, sed iusti esse erga proximū, id est, vt faciamus ei sicut faciendum est, & sicut vellemus nobis fieri, ꝓcuremus ei salutē & bona animę (etiāsi ipse talia nō reqrat) & negemus ei saluti eius cōtraria, etiā si ipse cōcupiscat. Pertinet tñ etiam ad iustitiā, vt in his quę licita sunt, q̄ Deum nō offendunt, & nostram salutē nō impediūt nec ꝓximi, placeamus ꝓximo, faciamus eius voluntatē, q̄ramus eius pacē & consolationē. Hæc ergo dixi, q̄ ostenderē, quam cōuenienter describat̄ dilectio Dei p̄ hoc, q̄d placemus: qa quāto plus diligimus, tanto plus placemus, & ecōtra. Dilectio ỽo proximi describit̄ per hoc q̄d est esse iustum. Dixi ergo charissimi fratres, quō S. pater Benedictus cōmendetur in p̄dictis verbis (scilicet, placuit Deo, & inuētus est iustus) à p̄fectione charitatis, quæ est p̄fectio & cōsummatio oīm virtutum. Placuit etem̄ Deo, nec potuisset ei placere, nisi oīa fecisset, quæ illi sunt beneplacita. Fuit nāq; iustus ad proximū, nec fuisset, nisi om̄ia fecisset proximo, quę debuit facere, & quę sibiip̄si vellet fieri. Verū, vt hęc quæ dicimus lucidius capiantur, paulo altius repetēda, fusiusq; explicanda sunt. Et primo qdem vt ab hoc S. patre Benedicto sumamus exēplum, q vti iam recitatū est, placuit Deo, & inuentus est iustus. Ita nos q̄q; oīa quæ facimus vel cauemus, finem ponamus, scilicet ad beneplacendū Deo: Vt videlicet in q̄uis opere si qs interrogaret nos, quare faciamus, respondere possimus veraciter, vt placeā Deo. Qui sic facit, oīa scilicet dirigendo in Deum & faciendo ad beneplacendū Deo, semp in omnibus meret̄, etiam his quę alias nō essent meritoria. Et hoc est principale q̄d Deus inspicit & ei gratū est, scilicet desideriū ei placēdi, & studium in aliq̄ illi gratificandi: qui tñ operibus nostris non ęget, nec ipse nos inspicit, nisi propter hanc bonam voluntatē: quia sic facere, est charitatē habere & ex charitate opari. Et si proximus finis & immediatus non sit in Deum, si tamē sit ordinatus in Deum p̄ media aliqua, ita q̄d vltimus finis est in Deum directe, oēs medij fines reputantur in Deum, & omnia intermedia opa facta sunt meritoria sibi inuicem ordinata. Sumamus huius rei exemplum, q̄ clarius q̄d intendimus, explicemus: Est aliqs finis immediatus, in quem refert̄ proxime intentio operantis sine medio: & ille quandoq; est simul vltimus, qa non refertur vlterius, sed ibi qescitur. Aliqñ refertur in alium, & ille alius in alium, donec venitur ad vnum, vbi est status, & ille est vltimus. Quando ergo ille vltimus est Deus siue sit mediatus, id est, p̄ aliquos medios fines intentus, siue immediatus, sit opus semp̄ meritoriū. Verbi gratia: Aliquis intrauit hic ad concionem, immediate dirigendo intentionē ad hunc finem scilicet, quod velit placere Deo, ita quod si etiam nihil proficeret in concione, tamen propter Deū vult audire verbū Dei. Iste finis est immediatus, estq; vltimus, qa nō est referibilis in alium: ideo fecit meritorie, & opus eius est bonū. Alius intrauit huc, vt audiat concionem propter obedientiam, qñquidem sic vult pręlati autoritas. Ille est immediatus finis, & primo intētus, sed nō est vltimus: quia potest adhuc interrogari, quare seruat obedientiam istam, vel quare vult esse obediens. Si dicit propter Deum ille finis est vltimus in Deum: & ꝓpter hūc etiam primus est in Deum, licet non immediate, sed mediāte secundo: ergo est bonus & meritorius. Sed si diceret, Ego volo esse obediens, ne pœnam incurram. Ecce iam non ordinat in Deum, sed ad vitandā pœnam: & sic etiam illius finis non ordinatur in Deum, qui fuit, audire concionem propter obedientiam: & ideo nullus hoꝝ meritorius est. Aliud adsumamus exemplū: Aliquis vadit ad forum. Quare? Ad emendum scilicet calceos. Quare emit calceos? Ad eundum ad sanctum Iacobum. Quare ad S. Iacobum? Pro peccatis suis, & ad recōciliandum se Deo. Hic est illius vltimus finis estq; bonus, & ideo meritorius: & ꝓpter hunc finem oēs alij priores sunt Deo accepti, meritoq; digni. Exemplum item aliud proponamus: Aliqs seruit domino alicui. Quare? Ad habendum stipendium. Quare? Vt det eleemosynam pauperi mulieri. Quare? Ad alliciendum eam ad amorē & inde ad p̄cm̄. Ecce vltimus finis est malus & cum p̄cō: & propter hunc etiam omnes alij mali sunt. Qui si fuisset bonus, alij priores etiam fuissent boni. Ecce charissimi fratres quātum iuuat ordinare ad bonum finem, per intentionem, opus suum. Contingit subinde tres facere vnum idemq;

Marginalia (left): H — Mali quō se diligāt. — Proximo quænā debeamus. — Placendi Deo desiderium q̄ sic Deo acceptum. Psalm. 15 — Referēda quinam sint om̄ia in Deum.

Marginalia (right): I — Finis oīs nostri opēris quo tēdat.

idemq; opus pari labore: vnus ordinat finem suũ ad placendum Deo & meretur vitam ęternam: alius ad placendum hominibus, vel aliũ illicitum finem, & meretur æternam dãnationem: tertius ad nullum finem ordinat, sed facit quasi irratiõalis bestia, quæ vadit ad stabulum, ad præsepe, ad aquam, ad pascua, ad domum, ex quadam assuefactione.

K

Opa quæ nam nullo pacto possint vl tempore bona fieri intentiõe.

Sunt quædam opera, quæ nullo modo, nulloq; tẽpore possunt bona intentione fieri, vel ad bonum finem dirigi, vt fiant bona, vt sunt ea quæ ex suo gñe sunt mala, & à Deo prohibita, vt sunt sacrificare idolo, incantationes facere, consilium quærere vel auxilium à diabolo vel à diuinatoribus, mentiri, fornicari, id est, extra coniugium copulari, &c. ista semper sunt mala, & nunquam possunt Deo placere, qualicunq; fine fiant, etiam si sequeretur effectus bonus inde, vt liberatio alicuius à morte, &c. vt si coniugata sciret maritum suum interficiẽdum, ex dilectione ad maritum vellet adulterium cõmittere cum iudice, vt liberet virum à morte. Quod nõ licet vtiq;. Mala tamen quandoq; sustinẽtur, vel nõ puniuntur propter effectus bonos, vel ad vitãda maiora mala.

Mala quædam cur non puniantur.

Aliqua item sunt bona ex suo genere, & fieri possunt bona intentiõe, vel ad bonum finem, & manere bona vel fieri meliora: quę nihilosecius possunt fieri ad malum finẽ, & fieri mala ex ordinatione peruersę intentionis, sicut iam dixi. Eleemosynam nãq; dare, vel celebrare ex suo genere est bonum. Sed eleemosynã dare ad ꝑuocandũ mulierem in pcti consensum, vel celebrare principaliter propter pecuniam, est malũ, licet Missa in se tñ maneat bona.

Bona quænam possint fieri mala intẽtione.

Facilius est opus facere malum, q̃ bonũ: qa si debet esse bonũ, oportet finẽ & oẽs circunstantias esse bona. Si vna earꝫ fuerit mala, totum illud opus amittit bonitatẽ & destruitur, qa ad faciendũ malum opus, sufficit vel vnã conditionem apponere malã. Ex vna nãq; cõditiõe bona nõ fit bonũ opus, sed oportet ꝙ oĩa sint bona, quę cõueniunt ad tale opus.

Opus aliquod quęnam bonũ & Deo gratum illud efficiant.

Sunt iteꝝ aliqua opa q̃ ex suo gñe nec bona nec mala sunt, sed indifferẽtia ad vtrunq; fiũt scd'm intentionem, sicut bibere, comedere, dormire, laborare: & alia multa, quę ex se nec bona, nec mala sunt, sed iudicanda sunt, scd'm q̃d ꝑ intentionẽ ordinantur. Si nanq; comedimus propter obedientiã, meritoriũ est: si propter sustẽtationẽ vitæ, vt simus validi ad seruiendũ Deo, meritoriũ est. Si comedimus (intellige semper tempore licito & non vltra mẽsuram) ad cauendã singularitatẽ, & ne grauemus aspectum alioꝝ abstinentia singulari, scilicet ꝑpter pacẽ alioꝝ, vt concordemus nos cõmunitati, meritorium est: si propter delectationem tm̃ cibi, iam est pctm̃: quia licet non possumus qn comedendo sentiamus delectationem, vel naturaliter placeat tanquam naturæ conueniens (hoc enim sentire in se non est pctm̃) sed comedere propter delectationem, vt delectatio sit finis, quem quærimus in cibo, hoc est pctm̃.

Opera quænam indifferentia sint ad bonum & malum.

Opus indifferens qui Deo acceptum fiat.

Delectatioque sentitur comedẽdo, &c. quando sit bona vel mala.

Abstinere autem à tali delectatione, & similibus, non statim & de se est meritorium, nisi fiat ad minus vltimo fine, vt placeat per hoc Deo: quia potest fieri immediate, vt caro humilietur & castigetur, ne insurgat & præualeat contra spiritum: vel ad faciendã pœnitentiam quando licita subtrahimus nobis, quia multa cõmisimus illicita contra Deum: si tamen vltime referatur ad Deum, est vtiq; meritorium.

Abstinere à delectabilibus quando fiat meritorium.

L

Legitur de quibusdam philosophis gẽtilium qui temperatissime vixerunt in cibo & potu, terrena oĩa contempserunt & abiecerunt, ex quibus fuit Crates, qui diuitias iactauit in mare, dicens: Ite pessimæ diuitiæ, ego mergam vos in profundũ, ne mergar à vobis, &c. & tamen nihil profuit eis ad salutem. Quare nihil ꝑfuit? Quia nõ ordinauerunt ad debitũ finem, vt per hoc placerent Deo, sed ne grauarentur curis pro diuitijs, ne superfluitate cibi vel potus intellectus eorũ obfuscaretur, vel impediretur à philosophando & quærendo sapientiam. Ipsi etiã studebant mortificationi passionũ & virtutibus maxime: quidam eorum ad habẽdam quietem cordis, & virtutem diligebãt propter seipsam tanq̃ aliquod pulchrum, vlterius non referendo: ideo etiam nõ peruenerunt ad veras virtutes. In scolis disputabant & persuadebant vnum esse Deum, & in templo adorabant idola. Hæc paulo fusius tractata sint, propter ea verba quæ dicta sunt de hocce S. patre Benedicto, q̃d scilicet placuit Deo.

Abstinentia q̃runda philosophorũ qualis fuerit.

Cratis philosophi opũ cõtempt⁹ quantus.

Philosophorꝫ studia ꝑ virtutibus q̃ spectauerint.

Secundo loco admonendi sumus, alterã charitatis partem seruare, vt simus iusti in proximũ. Iustitia, sicut ante dixi, virtus est, quę reddit vnicuique quod suum est. In triplici autem differentia est proximus noster. Aut eñ est nobis superior, vel ęqualis, vel inferior. Cuili

Iustitia quid sit.

Proximus noster vt sit triplex

 bet co-

bet eorum aliquid debemus: q̄d si reddimus, tunc iusti censebimur, & charitatis legē ad impleuimus. Hæc aūt cōcinne & pulchre describit S. pater Bernardus in sermone tertio de Aduentu dñi, dicens: Tribue tribus quæ sua sunt. Redde superiori, redde inferiori, redde æquali, cuiq; q̄d debes. Redde inquā, reuerentiā prelato & obediētiā, quarum altera cordis, altera corporis est. Nec enī sufficit exterius obtemperare maioribus nostris, nisi ex intimo cordis affectu sublimiter sentiamus de eis. Quod etsi tam manifeste innotuerit indigna p̄lati alicuius vita, vt nihil omnino dissimulationis, nihil excusatiōis admittat: propter eū tamen, à quo est oīs potestas, ipsum quem modo talem nouimus, excelsum reputare debemus, non præsentibus personæ meritis, sed ordinationi diuinę & dignitati ipsius officij deferentes. Sic & fratribus nostris, inter quos viuimus, ipso iure fraternitatis & societatis humanæ, cōsilij sumus & auxilij debitores. Hęc enim volumus vt & ipsi nobis impendant. Consilium, quo erudiatur ignorātia nostra: auxilium, quo iuuetur infirmitas nostra. Porro, si cui forte prælatus es, huic sine dubio teneris debitor sollicitudinis amplioris. Exigit à te, & ipsa custodiam, & disciplinam. Custodiam quidem, vt possit cauere pc̄tm̄: disciplinā vero, vt q̄d minus cauit, minime maneat inpunitum. Quod etsi nemini fratrum p̄esse videris, habes tamen sub te cui custodiam hanc & disciplinā oporteat exhiberi. Dico autem corpus tuum quod sine dubio regendum accepit spiritus tuus. Debes ei custodiā, vt non regnet in eo peccatum, nec membra tua arma fiant iniquitati. Debes ei & disciplinam, vt dignos faciat fructus pœnitentiæ, castigatum & subditum seruituti. Ecce charissimi, vt S. Bernardus pulchre iā descripsit, debemus superioribus reuerentiam & obedientiam, æqualibus consiliū & auxilium, inferioribus vel corpori nostro (quod est inferius spiritu) custodiam & disciplinam. Verum, non possumus singula fusius declarare, p̄pter breuitatē seruandam: sed accipiamus vnum q̄d ad festiuitatem præsentē magis cōuenit, scilicet quod proximis debemus consilium & auxiliū. Cogitate fratres, si qs inter nos in aduersitate, anxietate & perplexitate dubius esset, nesciens quomō posset releuari, quantum putatis desideraret consilium sanum? Et cū illud agnouerit, quantum desideraret auxilium, quam libenter vellet omnium corda sibi inclinata & compatientia fore, & auxiliū sibi impēdi? Qualem ergo eiusmodi homo animum alterius erga se vult haberi, talem habeat & ipse erga proximum, ita vt semper cū pauperē, tribulatum & infirmum inspexerit, interroget seipsum: Si tu esses in tali necessitate vel tentatione, quid cuperes? Respondet illi cor suum: Ego vellem consolari, mihi consuli, iuuari. Hoc ergo faciat etiam alteri. Quum autem tu talis fueris, inspirabit Deus etiam alteri, qui pro te sollicitus sit, sicut tu pro alio. Verum, hæc quæ dicimus melius exemplis sanctorum, quā verbis persuadebimus. Validiora, inquit, ille sanctissimus doctor & Pontifex Gregorius, sunt exempla, quam verba. Hic idē in libro II. Dialogorum refert inter cętera vitæ gesta huius sanctissimi patris Benedicti (cuius festiuitate hæc dies solennis est) quod is ex nobilibus parentibus progenitus fuerit secundum seculum. Qui posteaquam vtcunque in liberalibus, vt vocant, studijs institutus esset, nō solum studia ipsa, sed & parentes, notos substantiamque dereliquit in puerili pene ætate adhuc constitutus, locumq; aptum ad seruiendū conditori liberius, sibi delegit. Quem nō modo ob singularem mentis puritatem, humilitatem, castitatem, sobrietatem aliasq; virtutes eius, sed & propter prophetiæ gratiam, miramq; erga suos inimicos mansuetudinem & charitatem, minime dubitarit idem solennis & fortis Ecclesiæ columna Pontifex idem sanctissimus D. scilicet Gregorius in eodem dialogorum libro, Mosi & Heliæ æqparare. Nec dissimilia scribūt Seuerus, Sulpitius & Gallus de S. Turonēsiū episcopo Martino: qui vtiq; pijssimus & misericordissimus pater pauperum, adiutor & consolator omnium tribulatorum fuit. Qui etiā omnia quæ habuit ex pietatis affectu in pauperes erogauit, adeo vt ante episcopatum & in episcopatu etiam vestimenta sibi necessaria à corpore subtraheret, & egenis daret. Paulinus q̄q; S. episcopus Nolanæ ciuitatis, postq̄ omnia sua in egenos & captiuos contulisset, vt testis est D. Gregorius in libro III. dialogorum, cap. I. tandem seipm̄ ad redimendum captiuū viduæ filiū vendi fecit, & magno cuidam principi, vt puta regis Vandalorū genero

Marginal notes:
M — Bernard.
Prælatis nostris q̄nam debeamus.
Prælatorum indignitas quāta sit patientia ferenda. — Roma. 13
Quibuscū viuimus quænā debeamus.
Prælati q̄nam suis subditis debeant.
Corpori proprio quænam quisq; debeat.
Rom. 6
Matt. 3. 4 — Lucæ 3
N
Gregor.
Benedicti abbatis ortus quis.
Bñdictus cur Mosi & Heliæ fuerit æq̄lis.
Seuerus. Gallus. Martini sancti liberalitas.
Paulini episcopi charitas quanta. Gregori.

genero, in vilissimo ope, scilicet horti cultura fideliter diu seruiuit, spiritu ꝓphetiæ miraculoꝝq; gloria illustris. Sãctus q̃q; Mamertinus spoliatus pallio à latronibus, reuocauit eos, dicens se adhuc habere denarium vnũ, quem rogauit vt tollerent, si forte in itinere illis posset necessarius fore. Traditum q̃q; memorię posteroꝝ est de S. Elizabeth regis Hungariæ filia nobilissima Lantgrauij Turingiæ cõiuge, quæ tantæ fuisse legitur pietatis & liberalitatis in pauperes & desperatos homines, vt matrem eam pauperꝝ omnes ꝑdicarent. Quæ non modo pauperes & inopes liberalissime alebat, sed & nudos vestiebat, mortuos sepeliebat, infirmos visitabat, cæteraq; Christianæ pietatis opera in paupes & miseros desolatosq; strenue exercebat, ipsisq; sicut fideliter, ita & humiliter inseruiebat.

Mamertinus sanct. cõtẽptor rerũ pereũtiũ quantus fuerit.

Elizabeth reginę charitas erga pauperes.

Quę omnia in ipsius q̃q; matertera sancta videlicet Hadeuige regina regis Poloniæ coniuge non modo deuotissima & liberalissima, sed & humilima excelluisse cõstat, adeo vt illa genibus flexis pauperibus eleemosynam daret, eorumq; manus oscula… retur. Verum, quonam hæc omnia spectant, nisi vt ea nos quoq; in ędificationis exemplum trahere debeamus? Debemus nanque ex talibus viuis exemplis discere & moneri ad cõpassionem, pietatem, charitatẽ reliquaq; Christianę pietatis officia erga proximũ. Quod si nõ habemus, q̃d demus de temporalibus rebus, demus de corpore nostro officia membrorũ nostrorum, laborem, sollicitudinem, seruitium, cõsolationem, orationem infirmis & egentibus, quibus quicquid fecerimus eleemosyna est. Demum offeramus voluntatem bonam maiora faciendi, si possemus. Hęc nanq; voluntas bona faciendi operis vbiq; sufficit, etiam sine effectu, dum facultas deest operandi. Nam si adesset operandi facultas, volũtas bona sola, hoc est, absque opere, non sufficeret. Idcirco cum nõ potestis eleemosynam dare, habeatis compassionem & dandi voluntatẽ, & habebitis meritũ æquale cũ diuite porrigente eleemosynam, si charitas par fuerit: quia meritum non facit ipsum munus, sed charitas, ex qua pẽsatur munus, & propter quã respicit Deus ad munus: vnde nec munus Deo placeret sine charitate, id est, sine bona voluntate. Potest contingere non habẽtem dare eleemosynam plus mereri eo, qui habet, & dat, si maiorem habet voluntatem dandi & compassionis affectum. Potest etiam huic egeno, vel non habenti vnde tribuat, compassionis affectus maior inde oriri, id est, ex sua paupertate. Nam diues qui tribuit, inde consolatur: quia paupertatem egeni subleuauit. Qui autem & ipse egenus est, videns alterius egeni inopiam compatitur, nec consolatur, sed crescit compassio & anxietas in corde eius: qa non habet vnde posset inopię alterius subuenire, inde etiam crescit meritum. Postremo, cogitur etiam orare impellente charitate pro egeno, quem iuuare nõ potest ad Deum: qui potest: & hinc iterũ crescit meritum ex hac occasione præ diuite. Demũ habet & ipse suæ propriæ paupertatis meritum, in quo rursus excedit diuitem. Ecce charissimi fratres, non debetis iam dolere si actualiter vel opere non potestis exercere omnia opera misericordiæ ab extra: quia mentaliter & voluntate omnia potestis, si modo bonam voluntatem habueritis, quam præstet nobis dominus noster Iesus Christus in secula benedictus, Amẽ.

Hadeuigis reginę humilitas quanta.

O

Pietatis opa q exercenda.

Eleemosyna quando fit merito digna

Paup quõ eleemosynã tribuat

IN SOLENNITATE ANNVNCIATIONIS domini nostri Iesu Christi Lectio Esaiæ prophetæ, loco Epistolæ, Esaiæ septimo.

XXI.

N diebus illis, Loquutus est dominus ad Achaz, dicens: Pete tibi signum a domino Deo tuo in profundum inferni, siue in excelsum supra. Et dixit Achaz: Non petam, & non tentabo dominum. Et dixit: Audite ergo domus Dauid: Nunquid parum vobis est molestos esse hominibus, quia molesti estis & Deo

meo? Propter hoc dabit dominus ipse vobis signum: Ecce virgo concipiet & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emanuel. Butyrum & mel comedet, vt sciat reprobare malum, & eligere bonum.

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

A
Axima sese nunc offert lætandi materia charissimi filij, & in laudem Dei, atque ex ipsis animæ medullis procedētem gratiarum actionem vel nolentes cogit immēsitas beneficij, quod hac die præstitum nobis annua solennitate recolimus. Hæc est enim dies, in qua opifex mundi Deus hominem, quem sua benignitate crearat, sed diaboli inuidia, ac ipsius hominis inobedientia amiserat, ex miserrima seruitute cepit in libertatem reuocare ac restituere, virgineo illapsus vtero: atq; ex eadem virgine sumpta humana natura, in qua pro peccatis nostris Deo patri patiendo, moriendo, satisfaceret. Creauerat quidem omnipotens Deus hominem in paradiso, absq; vllo peccato, vt diabolo peccatum persuasuro resisteret, ac resistendo vinceret, non cōsentiendo suasioni pestiferæ: idq; ad maximum honorem Dei, & summam diaboli ignominiam, quandoquidem ipse licet infirmior in terra non egisset contra præceptum Dei, quamuis à dęmone tentatus: diabolus vero licet fortior, in ipso cœlo etiam nullo tētante peccasset. Sed quia miser homo, tametsi facile maligni suasionē contemnere potuisset, improbo consulto ri nulla vi adactus, sed spōte sua obtemperare maluit contra voluntatem & honorē Dei, quam ipsi Deo in confusionem & decus diaboli, in tantam nedum seipsum, sed etiam omnem posteritatem suam, & q̊t quot ex ipso nasciturі essent, miseriam adduxit, vt omnino nulla nobis apud Deum consequendæ misericordiæ spes relicta fuerit, nisi peccata nostra ipse in quem peccauimus, per seipsum aboleret. Id vero quis vnquam non dico sperare, sed vel cogitare sine horrore potuisset? Quid enim tam crudele, tam intolerabile, tam iniquum videtur: quam vt pro peccatis nostris Deus summæ maiestatis patiendo satisfaciat? Et tamē nulla alia ratione in gratiam cū Deo restitui potuissemus. Ex quo perspicue licet intelligi, in quas angustias per peccatū Adæ coniecti fuerimus. Sed misericors & miserator dominus, videns hominem callidissimi ac malignissimi dæmonis euersum malitia, ab ipso mox casu illius polliceri dignatus est, quod nemo vnquam fuisset ausus petere. Lege Genesios caput tertium, & ibi scriptum inuenies in hæc verba. Inimicitias, ait dominus serpenti, ponam inter te & mulierem, & semen tuum, & semē illius. Ipsa, vel vt alij legunt, Ipsum conteret caput tuum. Quæ est ista mulier, nisi virgo intemerata, de qua Salomon ait: Mulierem fortem quis inueniet? Quod huius mulieris semē, nisi dominus noster Iesus Christus, quem Paulus dicit factum ex muliere, id est, natum ex virgine? Ipse nimirum contriuit caput draconis, quando quicquid is in hominem iuris acquisierat voluntario peccati consensu, dominus crucis indebitam perferendo mortem penitus aboleuit, suaq; humilitate superbissimum spiritum elisit atq; prostrauit. B Quod quidem hodie facere exorsus est, quando intra materni eiusdēque pudicissimi corpusculi viscera humanam assumpsit naturam, factus homo, vti iam longe ante prædixerat Esaias propheta, & quidem apertissimis verbis, eo pręsertim capite, vnde extracta est lectio, quę hodie Epistolæ loco in Ecclesia recitatur catholica. Loquutus est, inquit, dominus ad Achaz impijssimum regem, idolorum cultorem, & qui neque Deo omnipotenti, neque seruis eius prophetis fidem commodaret: Pete tibi signū à domino Deo tuo, siue in profundū inferni, siue in excelsum supra. Prædixerat Esaias regi Achaz breui finem habitura regna Syrię & Samarię, sed is minime credidit. Iubetur ergo à domino petere signum, siue in profundū inferni, siue in excelsum supra, id est, aliq̊d quamuis eximium ac admirandum prodigium, quod vel circa ipsa terræ viscera, vel inter cœli sydera diuinitus ęderetur, vti visis difficilimis, ac soli Deo possibilibus effectibus, citius credat minus difficiles. Sed quid Achaz respondit? Quod scilicet vulpem decebat. Homo versipellis timens ne ex tali signo verus Deus agnosceretur atque coleretur, eiusque gloriæ inuidens, malensque suis idolis honorem tribui, dissimilata animi sui impietate, ait

Gene. 1. 2
Gene. 3
Sapien. 1

Lapsus ꝓtoparentū qui acciderit.

Prouer. 31
Galat. 4

Maria quomodo cōtriuerit caput infernalis serpentis.

Esaiæ 7

tate, ait se idcirco nolle signum petere, ne tentet dominum. Id enim erat lege vetitum, ne quis Deum tentaret. Sed nunquid fefellit Deũ cordis eius intimos recessus pspicientẽ? Minime. Nouerat dñs non religiõis causa, vt q multa alia fecisset contra legem, sed animi elatione nolle eum signum petere. Et quamuis prohibitũ erat, ne tentaretur Deus, obediendũ tñ erat deo iubenti etiam quod legi contrariũ videref, cum sit vtiq; Deus supra legẽ. D. Hieronymus ait, nomẽ hebræũ & tẽtare & exaltare posse reddi, vt Achaz dixisse videat: Non petã, & nõ exaltabo dñm, scilicet ob causas antedictas. Et dixit, scilicet Esaias propheta: Audite ergo domus Dauid, tu rex Achaz, & q ex Dauidis stirpe ducitis originẽ cæteriq; domestici tui: Nunqd parũ vobis est molestos esse hominibus, dum affligitis seruos Dei, qui vobis in nomine dñi loquuntur & ex vestris iniquitatibus ac summi Dei contẽptu grauissime cruciant, atq; insup etiã vestris iniurijs & psecutionibus diuexant: quæ vtiq; satis magna est impietas, meritoq; à vobis paruipendi nõ deberet. Sed vos tanquam homines fatigasse nihil sit, etiã ipsi Deo molesti estis, dum duras vestras portat iniquitates, & q̃tidie maximum ex vobis contemptũ accipit, quando ipso neglecto dæmones colitis, & vitijs quæ ipse prsus odit, dediti estis. Propter hoc dabit dñs ipse vobis signum. Quæ verba ad id referẽda sunt, q̃d supius dixit Esaias: Pete tibi signũ &c. Ecce virgo cõcipiet, & pariet filiũ, & vocabit̃ nomen eius Emanuel. Vere signũ diuina maiestate dignũ, vere admirabile pdigiũ, à seculis inauditũ vt virgo cõcipiat, & pariat filiũ. O virginẽ ex oĩ æternitate electã à deo, ac singulariter & excellenter præ creaturis omnibus benedictam, o virginem post deum pcipue venerandã, colendã atq; omni deuotionis & pietatis officio psequendã, quæ non ex hoĩe, sed summo spiritu cõcepit, cõcipiẽdo integerrima pmansit, nouẽ mensibus Deũ ac hoĩem intra pudicissimi corporis viscera portauit, à q̃ etiã ipsa & totius mũdi machina portabat, ac deniq; sine vllo dolore, sine vlla virginitatis iniuria, imo cũ maximo puritatis incremento eundem peperit tot expectatũ seculis, tot votis ac præcibus expetitum, qui mundũ erat redempturus, homines cum Deo in gratiam restituturus, ruinam angelicã instaurat urus, summa imis cõciliaturus. Et vocabit̃ nomẽ eius Emanuel, id est, nobiscum Deus, q̃d nomen nulli nisi Christo huius sacratissimæ virginis filio virginis cõgruere potest: q solus est in vnitate psonę Deus verus & verus homo. Calũnias Iudæorũ, qbus hic aduersus Ecclesiam impie vtuntur Doctores abunde dissoluũt, quas nos breuitatis causa pterimus. Butyrum & mel comedet, hoc est, cibis vescetur qbus & alij infantes nutriunt, vt verã se carnẽ & humanã naturam sumpsisse declaret. Vt sciat reprobare malum, id est, hoc ipso cõfutet, hęreticos, q eũ carnẽ phantasticã sumpsisse, aut nõ verũ hoĩem fuisse dicturi sunt, & eligere bonũ, id est, fidei catholicæ veritatem confirmet, qua creditur reuera humanũ corpus accepisse. Vel, etiam butyrum & mel eo comedet, vt cibo illo ad iustam perductus ætatem, publice cõcionando, vitia hominum increpet, reijciat, damnet, virtutes sectãdas, colẽdas, amplectẽdas doceat. Id quod post baptismum studio ac zelo ingenti eum fecisse certum est ex Euangelijs. Atq; vtinã ipse etiam nobis præstet, vt sciamus semper reprobare malum, execrari oẽ pctm̃, & eligere bonũ, exeq & amplecti q: qd ipsi placet, ne frustra nobis tãtus tantæ virginis filius cõceptus & missus sit.

[Margin: Deus, v... | Hierony. | C Virgo deum cõcepturaque quæ intelligatur | Emanuel cui nam sit cõueniat | Matt. 4 Marc. 1 Lucæ 3. 4]

EXEGESIS EVANGElij in eadem solennitate.

Lucæ I.

D

Anctus Lucas Euangelista, qui beatissimæ matris Dei familiaritate vsus fuisse, ab eaque multa Saluatoris mysteria didicisse creditur, iucundissimam ac vere saluberrimam dominicæ incarnationis siue annunciationis historiam pulcherrime describit, singulaque diligenter exprimit, puta & angeli, & eius, à quo is missus est Dei, & oppidi quo missus est, & virginis ad quam missus est, & sponsi virginis nomen, atque etiam eiusdem sponsi familiam siue genus. Nihil enim putauit omittendum, quod ad tantæ rei seriem pertineret. Et nos igitur, quod spiritus sanctus tam exacte per Euangelistã suum describi voluit, attentis animis

& liberis atq; deuotis cordibus audiamus. Proponitur enim hic nobis historia ſalutis noſtræ, quam quiſquis negligenter auſcultat, aut frigido, duro & ingrato corde percipit, vix eſt inter viuos numerandus. Nam etſi corpore viuit, tamen animo pene mortuus eſſe videtur. Excutiatur igitur omnis tepor ac deſidia, cedant terrenarũ ſollicitudines occupationum, faceſſat omnis incuria, faſtidium mortiferum depellatur, vt alacri mente, & arrectis auribus noſtræ reparationis exordia percipiamus. Ait ergo ſanctus Lucas Euangeliſta:

Miſſus eſt angelus Gabriel a Deo in ciuitatem Galileæ, cui nomen Nazareth, ad virginen deſpõſatam viro, cui nomen erat Ioſeph de domo Dauid, & nomen virginis Maria.

En dilectiſſimi audiſtis miſſum à Deo angelum. Iã tot annorũ millia præterierãt & humanæ captiuitatis miſeria ſemp in deterius exceſſebat, & is cuius natura bonitas, cuius opus miſericordia eſt, cui omnino propriũ eſt miſereri ſemper & parcere, tanquam nihil curæ eſſet illi hominum innumerabilium perditio, totum pene humanum genus ob peccata & ingratitudinem, præſertim dæmonum cultũ & vitia carnis à facie ſua abiecerat, paucis de genere Abrahami ad ſui notitiã & cultũ vocatis & inſtitutis ex qbus ſancti qdam q nouerant venturum in carne Deum, grauiſſime illius aduentũ ſuſpirabãt, huius miſerabilis exilij ptæſi, p̃cibusq; & lachrymis aſ-

Eſaiæ 64
Pſalm. 84

ſiduis pulſabant aures Dei, vt tamen veniret ad liberandos nos. Vtinam, aiebant, cœlos dirumperes & deſcenderes. Itemque: Oſtẽde nobis dñe miſericordiã tuã, & ſalutare tuum da nobis: Sed quantumcũq; illi clamarent, plorarẽt, q̃ſi ſurdæ erant aures Dei. Promittebat qdem ſe venturum, ſed res in longũ differebat, ita vt multi etiã ex illo populo electo Iſrael deſperatiõe abſorpti, dicerent: Mãda remanda, expecta,

Eſaiæ 28

reexpecta modicũ ibi, modicũ ibi. Atq hac demũ die pius & clemẽs creator, nõ ferẽs vltra hominũ exitiũ, tactus ineffabili miſericordia, angelũ nõ quẽcunq;, ſed ex principibus vnũ, nempe Gabrielẽ archangelũ miſit in ciuitatẽ Galilææ, cui nomẽ Nazareth, vbi futuræ matris Dei parẽtes habitaſſe ferunt in q̃rũ ædibus virginẽ ſacratiſſimã iã ex tẽplo reuerſam ſctõq; Ioſeph deſpõſatã mãſiſſe colligit. Sed cur nõ potius in Iudæã q̃ Galilæã miſſus eſt angelus? Vt hoc ipſum argumẽto foret relicta Iudæa, dominũ ad gẽtes demigraturũ. Siquidem Galilæa trãſmigrationem ſignificat.

Angelus cur in galilæã miſſus aſſeratur. Galilæa qd interpretetur.

E

Miſſus eſt autem ad virginẽ. O vere virginem, ſemper virginem, corpore & mente virginẽ: virginẽ etiã plusq̃ angelica puritate nitentẽ: virginem deniq; tanta pulchritudine p̃ditam, vt ex immenſa hominum numeroſitate, ipſam vnã rex cœleſtis, filius altiſſimi matrẽ habere cõcupierit. Sequit: Virginem deſponſatam viro. Creditur virgo beata virginitatis amore prima omnium perpetuæ caſtitatis emiſiſſe votum. Quid eſt igitur, quod iã deſpõſata dicitur? Quõ eñ potuit in matrimonium conſentire voto virginitatis obſtricta? Sed q illi inſpirarat vt hoc votũ p̃ſtaret Deo, idẽ ipſe certã eam reddidit, quod nihil ex matrimonio contrahendo ipſius virginitas detrimẽti paſſura eſſet, ſed virgo ppetua p maneret. Sicq; conſenſit ordinationi diuinæ, nihil hæſitans. Deſponſata eſt autem benigniſſimo iuxta ac ſapientiſſimo totius Trinitatis conſilio, tum vt pudiciſſimæ virginis famæ & exiſtimationi conſuleretur, tum ne ipſe filius Dei ex corrupta natus diceret, tum vt S. Ioſoſeph officioſiſſimis miniſterijs tam ipſa, quam filius adiuuaretur. Adhuc enim tenera valde erat virgo beata, quando Dei filium concepit, isque paulo poſt natiuitatem ſuam in exilium relegandus erat, quo itinere niſi virgo tam tenera & verecunda mariti ſolatio releuata fuiſſet, maximis iniurijs & incommodis cum paruulo Ieſu haud dubie obiecta foret. Sunt & aliæ rationes, ſed breuitas ſeruanda eſt. Porro deſponſata fuit viro, cui nomen Ioſeph erat, qui de tribu Iuda ac ſtirpe Dauid, ſicut & ipſa virgo, prognatus erat, ſicut Euãgeliſta mox addit, de domo Dauid. Hic S. Ioſeph iuſtus fuiſſe apud Matthæum manifeſte dicit. Sed etſi id tacerẽt Euãgeliſtæ, anne ſanctitatis eius ſufficientiſſimũ poſſit eſſe documentum, quod in talis tantæque virginis ſponſum, & in filij Dei patrem putatitium electus eſt? O vere beatũ hunc patriarcham, cui vnũ cõceſſum eſt à Deo, quod nulli alij, vt ſit coniunx matris Dei, gaudeatque noĩe patris filij Dei.

Maria cur dicat deſpõſata viro poſt emiſſum votũ virginitatis.

Deſponſata quare fuerit Maria viro.

Matth. 1 Ioſeph ſpõſi Mariæ laus & ſanctitas quanta

Maior

Maior est ista dignitas, imo incomparabiliter maior, q̃ vel Dauidis, vel Salomonis fuerit, videlicet potentissimorũ regũ. De hoc S. Ioseph supra in festo S. Innocentũ quædam dicta sunt. Itaq; nunc ad alia properamus. Interim obseruandum est, tum demum filium Dei mortale accepisse corpus, quando regia dignitas apud Iudæos pene ad extremam erat redacta inopiã. Nõ enim voluit mũdi huius gloriã q̃rere, imo nec attingere qdem, sed potius cõtẽnere, contemnendamq; docere. Itaq; nasci quidẽ voluit ex stirpe Dauid, sed eo tẽpore quando regni Dauidici successores etiam fabri lignarij erant vti in S. Iosepho perspicue videri licet. Sequitur: Et nomen virginis Maria. Quid hic dicemus? aut vndenã exordiemur? Dulcissimum & omni melle dulcius est nomen virginis huius, nec est quisquam qui id pro dignitate possit explicare. Nomẽ Mariæ exhilarat iustos, confirmat pusillanimes, solat mœrẽtes, desperatos erigit, miseros fouet, recreat languidos, dæmones terret & fugat, vitia & tẽtationes diabolicas pellit: deniq; morbis omnibus animæ & corporis medetur. Sed tum materiæ vbertas, tũ tẽporis angustia cogit nos ad alia procedere.

Christus cur nasci voluerit ex semine Dauid.

F

Mariæ nominis virtus quanta sit

Et ingressus angelus ad eam dixit: Aue gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus.

Ad hanc igit virginẽ ingressus est angelus salutandã, nuntiumq; illi à Deo perferendum, quale ante eũ diẽ nunquam erat allatum in terras, Sed quo ingressus est ad virginem? Sedebat illa abscondita in ædibus paternis, residens in conclaui, & tota mentis intentione Deum exorans pro liberatione hominum, diuinæque contemplationi prorsus intenta, ac tota velut absorpta in Deum. Semper enim animus eius Deo coniunctissimus erat ob nimiã cordis puritatẽ, ita vt quoties vellet, posset per contemplationem in Deum tendere. Itaq; dum ita sederet ardentissime obsecrans Deũ pro Christi & Messiæ aduentu, ingressus est angelus ad eam intra cõclaue, vbi soli Deo vacabat & sibi, & ait, scilicet summa cum reuerentia, ita vt decebat erga mox futuram Dei genetricem.

Maria vbinã receperit angeli salutationem,

Aue gratia plena, cunctis virtutibus, omnigenis donis, omnimodis charismatibus excellenter ornata & repleta. Nã cæteris p partes pstatur: tibi aũt totius gratiæ plenitudo se infudit. O vere gratia plena, de cuius plenitudine, vt ait D. Bernardus, accipiũt vniuersi, captiuus redẽptionẽ, æger curationem, tristis consolationem, peccator veniam, iustus gratiã, angelus lætitiam, deniq; tota Trinitas gloriã, Filij psona carnis humanæ substantiã. De qua etiã D. Anselmus ait: O fœmina plena & superplena gratia, de cuius plenitudinis exundantia, respsa sic virescit oĩs creatura. O virgo benedicta, per cuius benedictionẽ benedicit oĩs creatura: non solum creaturæ à creatore, sed etiã creator à creatura. Aue igit, o Maria, gratia plena, ab oĩ vel tenuissimi vitij labe prorsus immunis, tota pulchra, tota immaculata, tota gratia plena, ita vt nunq̃ in te qcq̃ vel ad momentũ hæserit, q̃d displicuerit Deo, sed totã te gratia occupauit, totã possedit. Dominus tecũ, tota Trinitas tecum idque non vulgariter, sed modo quodam peculiari atque plane singulari. Quia complacuit domino in te, & qui creauit te, etiam semp delectatur commorari tecum, illectus decore tuo. Ipse totam te circumcinxit, vt nulla ex parte hostibus pateat aditus in te, semperque tecum, & in te permanet, confirmans & circundans te gratia sua, nec vnquam deserens te, sed præparans intra te dignũ congruum habitaculum filio suo, quem ex te nasci cupit. Benedicta tu in mulieribus, imo præ creaturis omnibus, quæ tãtis es pucenta benedictionibus diuinæ dulcedinis, vt omnipotẽs creator tuus decreuerit esse filius tuus, & qui in seipso immensus est, ex te paruulus nasci velit. Benedicta tu in mulieribus, quæ & virginis gaudebis honore & mater eris altissimi, & sola ex cunctis fœminis sine damno pudoris concipies & absque vllo dolore paries, atque ex ipso conceptu & partu multo & sanctior & purior eris. Obsecro dilectissimi nonne eiuscemodi isthæc est salutatio, vt possit etiam quamuis firmum animum nonnihil commouere? Sed quid effecit oro in virgine & matre domini nostri? Dicitur gratia plena, dicitur dominum habere secum, dicitur præ cunctis benedicta mulieribus. Quid ni igitur non parui se esse meriti præfidat, cui talia dicuntur? Sed virgo in humilitate profundissima firmissime radicata eiusce-

Gratia plena quomodo Maria salutata sit angelo

Bernard.

Maria quã benefi cia exhibeat fidelibus.

Anselm.

Gen. 4

G

Dñs quõ miro modo fuerit cũ beata Maria

Esaiæ 62

Beata maria quõ p dicetur benedicta inter oẽs mulieres

modi

modi encomijs non erigitur, sed terretur. Sic enim ait Euangelista:

Quæ cum audisset, turbata est in sermone eius, & cogitabat qualis esset ista salutatio.

Cur obsecro turbata? Nũ ad aspectum aut affatum angeli? Minime. Iam enim assueta erat & videre & colloqui beatis spiritibus. Sed turbata in sermone eius. Cum enim nihil magnum, nihil altum, imo non nisi tenuissime & vilissime de se sentiret, suoque iudicio omnium infima esset, turbata est, id est, verecundata, quod tantis veheretur encomijs, quibus se prorsus indignam crederet. Quid hic nos miseri dicturi sumus, qui tametsi cunctis pene virtutibus vacui sumus, tamen non solum non horremus ab alijs laudari, sed id etiam summopere appetimus? & si quis minus bene de nobis sentiat, admodum perturbamur. O quam longe absumus ab humilitate matris Dei. Quæ licet esset cunctis plena virtutibus, tamen audiens se laudari, pertimuit, verita ne forte illusio esset diabolica, eo quod ipsa nil tale de se sentiret, nec tanta de se vel suspicari auderet. Vnde etiam noluit respondere salutati angelo, sed cogitabat secum qualis esset ista salutatio. Quod nimirum summæ erat prudentiæ. Ita dum humi-

Turbata cur dicatur beata Maria ad salutationem angeli

H lis virgo virtutes cupit cælare suas, magis eas prodit. Quid est domina nostra, quod turbaris? Diceris gratia plena: sed tu te omnium infimas putas, nec vllam tibi gratiam tribuis, nulla virtute præditam te opinaris: & tamen dum ita de te sentis, en certatim sese produnt virtutes tuæ, & quidem valde admirabiles. Nam quod turbaris, summæ est humilitatis & pudicissimæ verecundiæ. Quod cogitas qualis est ista salutatio, admirandæ est prudentiæ & circumspectionis. Quod non statim respondes, modestiæ est singularis. Fortitudo item & iustitia aliæque virtutes manifeste satis hic apparent, & tum verbis, tum factis tuis sese proferunt. Discamus & nos dilectissimi ad omnem nostri laudationem pertimescere, atque vsque adeo in vitiorum ac totius vilitatis & fragilitatis nostræ consideratione fixi permanere, vt nulla vnquam laude vel tenuiter permoueamur: sed solũ Deum cupiamus in omnibus ac de omnibus laude & honore affici: nobis vero id solum tribuamus, qd propriæ nostrũ est, id est, vitia & peccata nostra.

Laus hominũ quanto studio sit fugienda.

Et ait angelus ei: Ne timeas Maria. Inuenisti enim gratiam apud Deum.

Sensit Archangelus virginem pudentissimam quodam verecundo ac humili timore correptam. Ita mox eam iubet omnem ponere metum, nec quicquam esse solicitã. Ita enim solent boni spiritus, dũ apparent hominibus, pellere ab eis formidinem, & quandam animi præstare securitatẽ & trãquilitatem. Contra mali spiritus timorem incutiunt & horrorem, eumque in hominibus relinquunt. Inuenisti inquit gratiam apud Deum. Etsi noui timorem ac turbationem hanc tuam non ex vitio, sed virtute proficisci, tamen interim esto secura, certa inuenisse te gratiam apud Deum, multũ illi, imo supra modum placere & gratam esse ob pstantissimas animi tui virtutes, precesque assiduas & feruentissimas, quibus illius gratiam expetijsti, quam & inuenisti.

Apparitiones bonorũ vel malorum spirituũ q nam internoscẽda.

O felix Maria, quæ non hominum, sed Dei gratiam quæsiuit & obtinuit. At nunc cæci filij hominum gratiam Dei floccipendunt, & summo studio miserorum hominum gratiam ambiunt: quam tamen sæpe numero aut non impetrant, aut impetrata neque diu, neque tuto frui queunt.

Ecce concipies in vtero, & paries filium: & vocabis nomen eius Iesum.

I O inæstimabilẽ Dei dignationẽ: o incõprehensibilẽ virginis excellentiã. Adeone deijcere se in ima potuisse Deum vt in virgine concipi, in virginis vtero augmẽta sumere corporea, & ex virgine nasci voluerit? Adeone virginẽ potuisse in sublime erigi, vt digna fuerit esse mater Dei? O homo attende q̃ se tua causa abijciat Deus, & pudeat te tanta charitati posthac ingratum inueniri. Ecce, ingt angelus ad virginem, concipies in vtero, non humanitus, sed diuinitus: & paries filium, cuius pater Deus est, cuius maiestas finẽ & modũ nescit, cuius est oĩs potestas in cœlo & in terra, cuius pulchritudinem Sol & luna miranť, quem in cœlis vereñť & adorãt oẽs virtutes & angelicęp otestates, deniq; q solus est, & extra quem nihil est. Et vocabis nomen eius Iesum

Matt. 1 Iesum, hoc est, Saluatorem cuius rationē nominis Matthæus explicans, Ipse enim ait, saluum faciet populum suum à peccatis eorum. De hoc præstantissimo & dulcissimo nomine possent hic multa dici, sed superius in festo Circuncisionis inde tractatū est. At nihilominus in gratiam piorū, quibus sapit quod pietati & deuotioni congruit quidā hic commemorare placet, Temporibus Diui Ioannis Tauleri insignis cōcionatoris & sanctissimi viri quidam floruit Henricus Suso nomine professione Dominicanus, non solum rara ac paucis experta sanctitate præditus, sed etiam miraculorum gloria celebris, qui tāto huius dignissimi nominis ardebat amore, vt quodam tempore acuto stylo ferreo grandiusculis literis in ipso cordis sui loco id exararet, videlicet in manifestum perpetui inter Deum & ipsum amoris signū. Perseuerauit autem hoc ipsum nomē in eius pectore ad mortem vsq;. Neq; contentus erat si ipse solus vsque adeo eius ferueret amore, sed etiam multos alios ad eius amorē & venerationem summo studio, ingentique labore conatus est excitare. Inter complures autem, quos ad Deum conuerterat, habuit filiam quandam spiritualem, virginem sanctissimæ vitæ, cui diuinitus fuit reuelatum, vt idem Suso in suis scriptis recitat, quisquis nomen Iesu vel secreto apud sese deferret aut circumferret, diceretque illi quotidie orationem dominicam cum angelica salutatione, illi in vita quidem benigne facturum, & in morte propitium se præstiturum Deū. Adduntur autem hæc verba ad orationem dominicā & angelicam salutationē: Benedictum sit dulcissimum nomen domini nostri Iesu Christi, & gloriosissimæ virginis Mariæ dulcissimæ matris eius in æternum & vltra. Nos cū prolepia, benedicat virgo Maria: Amē. Quod est reuera perexiguum seruitiū, sed non parum Deo gratum, vtpote cui tanta polliceri dignatus est. Olim qdem tēporibus iā dictis, p plures hæc faciebāt, nō absque benedictione diuina: sed iam male dictus tepor ac execrabilis ingratitudo hominum, eiuscemodi pietatis studia nihilipendit. Dominus Iesus sui nominis amorem venerationem nostris in cordibus excitare dignetur. Non est enim aliud nomē sub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri. Hoc nimirū sanctissimū nomen à Deo est nominatū, ab angelo denunciatū, impositū à parentibus, celebratum à mūdo, vaneratū ab oī genu, positū que omnibus in salutē, dæmonibus tn̄ in terrorē, & operātibus in virtutē. Nā in Seraphinis vi ignea inflammat, in cherubinis splendet, in thronis cōpaginat, in dominationibus imperat, in virtutibus exeqtur, in potestatibus arcet, in principatibus curat prouincias, principes & magistratus, in archangelis sucerdotio fungens dirigit mortales in Deum, in angelis omnia nostra curat, in homine omniū vinculo omnia operatur. Docet nanq; & varijs loqtur linguis in Apostolis, veritate fulget in Euangelistis & Doctoribus, virtute diffundit in operātibus miracula, dulcedine replet cōtēplantes, veniā p̄stat pœnitētibus, & omnigenū auxiliū oībus indigētibus. Huius noīs tanta est virtus, vt oēs in eo ditari possint, dicēte Apostolo, Diues in omnes qui inuocant illum: hoc est, nomen Iesu, quod tam leue, tam communicabile suījpsius est, vt oleo in Cāticis cōparet, vbi scriptum est: Oleū effusum nomen tuum: quia eius virtus chrismate plena diffunditur in eos quos tangit, sicut oleū in panno & qa sanat, quia condit, & omnia facit sicut verū oleū, sciētibus ipsum suscipere, & inuocare, sicut Apostoli faciebāt, q in Iesu nomine loquebanē linguis, dæmones expellebāt, infirmos sanabāt. Hoc pauca licet minima sint cōparatiōe eo℞, q̄ de hoc reuerendissimo nomine dici possent, tamē ob gratiā breuitatis sufficiant. Pius qlibet in scriptis sanctorum aut aliunde plura sibi conquirat, vt in eius amorem castissimum possit inardescere.

Henricus Suso nois Iesu ftientissimus amator

Exercitiū piū ad nomē Iesu suauissimū

K

Acto. 4

Nois Iesu dignitas quanta Phil. 2

Nois Iesu virtus quāta sit Rom. 10

Cant. 1 Nomē Iesu cur oleo cōparetur.

Mar. 16

Hic erit magnus, & filius altissimi vocabitur. Et dabit illi dn̄s Deus sedem Dauid patris eius: & regnabit in domo Iacob inæternū: & regni eius non erit finis.

L Hic erit magnus, qa Deus immēsus, de q̄ propheta dicit: Magnus dominus & laudabilis nimis, & magnitudinis eius nō est finis. Sed & secundū humanitatē magnus erit, qa princeps regū terræ, & caput electorū omniū, p̄sidens cælo & terræ, & omnibus imperans: atq; ob vnionem humanitatis cum verbo maior toto vniuerso, id est, creaturis omnibus. Et filius altissi-

Psal. 47 Psal. 144 Iesus christus cur dictus sit magnus

altiſſimi vocabitur: filius vtiq; non patre minor, ſed omnino æqualis, conſempiternus, naturalis, vnicus. Aduerte hic qualis filius promittatur virgini beatæ, & obſtupeſce tũ dignitatem illius, quod talem meruerit habere filium, tũ humilitatem, quod nec tenuiſſimum ſenſerit elatiõis motum: quod eſt reuera omni admiratione plenũ. Nos ſæpe etiam ex minimis Dei donis nõ minime extollimur, ipſa ex ſummis nec leuiſſime inflata eſt. Sed talem decebat eſſe futuram Dei matrem, ſcilicet omni virtute abſolutã atq; perfectam. Et dabit illi ſecundum humanitatem dominus Deus pater æternus, ſedem Dauid patris eius, id eſt, cuius typum Dauid rex geſſit: qui quidem pater eius erit, quantum ad humanitatem attinet: ſiquidem ex te naſcetur, quę ex ſtirpe Dauidica proceſſiſti. Nemo hæc de temporali ſede Dauidis accipienda putet. Non enim voluit dominus regnare in hoc mundo: quin potius regiam dignitatem ſpreuit & fugit, vt & nos mundi honores fugiendos contemnendosq; nouerimus: ſed de æterna, cuius typus præceſſit in regno dauidico. Itemque quod ſequitur. Et regnabit in domo Iacob in æternũ non de filijs carnis, ſed ſpiritus intelligendum eſt, id eſt, non de Iſraelitis ſecundũ carnem, ſed qui fidem pietatis Iſraelis, ſiue Iacob patriarchæ fuerint imitati quod Apoſtolus ita dicit: Non enim omnes qui ex Iſrael ſunt, ij ſunt Iſraelitæ: neque qui ſemen ſunt Abrahæ, omnes filij. Sed in Iſaac vocabitur tibi ſemen: id eſt, non qui filij carnis, hi filij Dei, ſed qui filij ſunt promiſſionis, æſtimantur in ſemine. Domus igitur, tota eſt Eccleſia electorum, qui aduerſum vitia viriliter dimicantes, & contra inimicum Dei diabolum perpetim reluctãtes, carnem, ſanguinem, peccata omnia & ipſos nequam ſpiritus ſupplantant. In quibus, videlicet dominus Ieſus, regnabit in æternum, quia ipſi populus eius erunt, & ipſe cum eis erit eorum Deus, rex & princeps. Atque huius regni non erit finis. Temporale regnum finem habet: ſed regnum Chriſti ſempiternum eſt. O ſi nos quoque dilectiſſimi huius regni ciues eſſe mereamur. Erimis quidem, ſi mundum, carnem & diabolum ſupplãtauerimus. Sed væ tæpori ac ignauiæ noſtræ. Promittitur militi viliſſimum ſtipendium, & mille corpus animamq; piculis exponit. Mercator ſpe lucri exigui p mare, p terras, p horrenda vitæ diſcrimina impiger pficiſcitur. Et multi alij amici ſeculi huius nihil nõ attẽtant, nihil nõ pferendum putant, vt vel vitę poſſint neceſſaria obtinere. Nobis regni hæreditas pmittitur, cuius non erit finis, & vix dignamur pedem digitumue mouere. Tanta eſt cæcitas, imo amentia & inſania pectoris noſtri.

Regnum Dauid q hoc loco intelligat

Ioan. 6

Domus Iacob quinam hoc loco accipiatur

Rom. 9

Domus Iacob allegorice q̃ſit

Apoc. 21

Ciues regni Chriſti myſtice quam ſim⁹

Dixit autẽ Maria ad angelum: Quomodo fiet iſtud, quoniã virũ non cognoſco?

M

Vide ſacratiſſimæ virginis prudentiam. Nõ diffidit verbis angelicis: ſed neq; temere aſſentitur. Optat edoceri modũ, q̃ id q̃d pollicebat angelus pficiendũ eſſet. Quomodo, inquit, fiet iſtud, quoniam virũ nõ cognoſco? Equidem quantũ in me eſt, nihil magis opto, q̃ caſta pmanere, imo iã caſtitatis voto vltro obſtricta ſum, & virũ nunq̃ cognoſcere ſtatui: (Ita enim S. Doctores ex his verbis acute colligunt, & eſt omnino rationi conſentaneũ) Noſſe itaq; velim huius generationis modũ. Virgo q̃dem beata, vtpote in lege diuina & prophetis, teſte Origine, erudita, nouerat pariturã virginem, ſed vt D. Ambroſius ait, modũ non nouerat: quem nunc optat angelico diſcere eloq̃o. Siq̃dem virginitatis ſeruãdę ingens eam tenebat ſolicitudo quanq̃ dicũt doctores, ſub honeſtiſſima cõditiõe votũ eã virginitatis ędidiſſe, hac videlicet, niſi Deo aliter viſum foret. Vnde prudentiſſime iã dictã angelo quæſtionẽ mouit. Nihil hic attinet reſpondere hæreticis, qui nuptias virginitati anteponunt. Faciunt enim q̃d porci ſolent, qui ſuis delectati ſordibus cænũ margaritis & auro charius amplectũtur. Nouerat virgo beata, etſi necdũ legerat, bene q̃dẽ virginem facere, ſi nubat: ſed melius facere, & beatiorẽ fore, ſi virgo pmaneat. Nec ſibi putabat admittẽdas, q̃uis à deo conceſſas, carnalis matrimonij voluptates, q̃ ineffabilibus q̃tidie, ijſdẽ caſtiſſimis ſpiritalis connubij, quod inter deũ & mundas animas agitur, delicijs frueretur. O beatas illas animas, quæ virginitatẽ matris Dei æmulari malunt, & angelicam in terris imitari puritatem, quam immundis ſe ſubdere corporis voluptatibus. Olim ſentient vere dulciſſimos virginitatis fructus, q̃s non experientur, quicumq; virginitatis expertes erũt.

Prudẽtia beatæ mariæ quanta fuerit

Votũ caſtitatis vtrũ beata maria emiſerit

Origenes. Ambroſi.

Hæreticos porcorũ mores habere

1. cor. 7

Virginitatis fructus olim experientur

Et re-

Et respondens angelus, dixit ei, spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. Ideoque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei.

NHis verbis omnis pudicissimæ virginis metus & præcontatio soluitur. Non enim est, ait angelus, quod timeas virgo castitatis amantissima, vllam pudoris intemerati iacturam. Nã totũ hoc opus erit omnipotentis Dei, qui vt mũdum solo verbo produxit ex nihilo, ita ex te corpus assumet, nullo integritatis tuæ detrimento. En spiritus sanctus, cuius est vna cum patre filioque maiestas, indissimilis potentia, eademq; volũtas, superueniet in te modo q̊dam cunctis retroactis seculis inexperto: nec, vt passim in alios, sed longe excellentius & diuinius: non quo iam primum illum habere incipias, quo nunquam caruisti: sed gratia abundantiori, gratia prorsus singulari superueniet in te, tibi sese infundet tibiq; illabet, atq; ex purissimis sanguinibus tuis repẽte integrũ filij Dei corpus efficiet, mẽbris suis omnibus constãs. Et virtus altissimi obumbrabit tibi, hoc est, comprehensibilem potentiã ac maiestatem suam ita intra te temperabit, vt tantũ opus ferre queas. Vel obumbrabit tibi, hoc est, sub vmbra carnis tuæ latebit. Abdita valde sunt hæc, & vix vlli bene intellecta. Quis enim possit capere modum cõceptus diuini, nisi forte ipsa virgo, q̃ eum in se experire felicissime meruit? Itaque occultissimo hæc mysterio plena sunt, quod vt insignis quidam Theologus ait, nemo adhuc in scriptis explicasse videt. Ideoq; & q̊d nascetur ex te sanctũ, vocabit filius Dei. Longe maiorẽ vim habet, quod dicit neutro genere sanctũ tanq̃ diceret: Christus, q ex te nascet, nõ erit simpliciter sanctus, sed sanctitas ipsa, atq; totius sanctimoniæ fõs & plenitudo secundum diuinitatem: quin & secundum humanitatem electis simul omnibus sanctior erit. Quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei: non tamen ita filius Dei, vt non sit etiam tuus, id est, hominis filius: siquidem & perfectus Deus in forma Dei, & perfectus homo in forma serui erit. Vocabitur filius Dei. Digna plane filio Dei tam noua & supernaturalis conceptio, qua non nisi de spiritu sancto & in virgine conciperetur: haberetque communem quidem nobiscum naturam, in qua pro peccatis nostris satisfaceret, non tamen eandem haberet originis rationem. Sed quia vehementer desiderabat angelus assensum virginis, vt fides astrueretur exemplo, sterilis fœminæ partum mirabilem illi nunciauit dicẽs:

Margin: Psal. 148 — Incarnatio Christi q̃ sit abditissimũ secretum. — Ambros.

Et ecce Elizabeth cognata tua & ipsa concepit filium in senectute sua. Et hic mensis est sextus illi, quæ vocatur sterilis: quia non erit impossibile apud Deũ omne verbum.

OQuasi dicat angelus: En cognata tua Elizabeth, quæ iam ab omnibus vbiq; sterilis non sine probro dicitur, etiam in hac ætate senili filium beneficio Dei concepit, iamque sextus voluitur mensis, quo id contigit. Itaque qui sterili præstitit vt cõciperet etiam supra ætatis tempus: facile tibi quoque præstabit, vt virgo concipias, virgo parias, & virgo nihilominus perpetuo perseueres. Non est quicquam impossibile omnipotenti Deo, sicut & Hieremias ait: Domine Deus non erit tibi impossibile omne verbum. Sed qd iam virgo beata vltra moraris? En tota Trinitas expectat assensum tuum: tota cœlestis curia, itemque genus humanum tuum præstolatur responsum, ex q̃ salus pendet oĩum. His igitur ab angelo dictis, virgo sacratissima tota deuotione plena, nec vllam animi sentiens elationem, sed in ipsam vsque humilitatis abyssum sese demergens, corde, animo, spiritu ac labijs breuem quidem, sed efficacissimum nobisque saluberrimum protulit sermonem, quo nec Deo gratior, nec angelis optatior, nec hominũ generi magis salutaris, magisq; necessarius vllus esse potuisset.

Dixit autem Maria: Ecce ancilla domini: Fiat mihi secundum verbum tuum.

Quis ad hanc vocẽ non exclamet cũ S. Augustino? O fœlix obediẽtia, o insignis gratia, quæ dum humiliter fidẽ dedit, cœli in se opificem comparauit. Itemq;: O vera humilitas, quæ Deum hominibus peperit, vitã mortalibus ędidit, Paradisum aperuit, & hoĩm animas liberauit. Hæc ille. Re uera dilectissimi plena miraculi sunt hæc

Margin: Augustin.

virginis verba, plenaq; mysterij. Quomodo iam potuisset vltra se cohibere Deus, ne humanam sumeret substantiam, qui non solum virginis accepit assensum, sed etiam tantam in ea inuenit humilitatem, vt quãuis mater esset electa, se tamen non nisi ancillę loco haberet? O humilitas Deo grata. O dignam talem virginẽ, quæ Dei filiũ cõciperet. Supbus ille Lucifer in cœlo magnus quidem creatus erat à Deo, non tamen ad tantam electus dignitatem, vt mater Dei, sed nihilominus non contentus honore diuinitus ipsi præstito, Dei æqualitatem impius appetere ausus est. Virgo aũt beata ad maximum à Deo assumpta honorem, non solũ maiorẽ non petijt, sed nec illum quidẽ sibi sumere ausa est. Vnde in tantum placuit Deo, vt eam vltra creaturas omnes mirifice exaltarit, eiusque filius esse dignatus sit. Ita verissimum est, quod Saluator ait: Qui se exaltat humiliabitur, & q se humiliat exaltabitur. Et quod ipsa virgo beata cecinit: Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles. Mox autem vt sacratissima virgo isthæc verba protulit, filius Dei totus in pudicissimi corporis eius viscera se recepit, manens nihilominus totus in sinu patris, atque ex ea carnem assumpsit: eodemq; momento totum Christi corpus formatũ est, anima eius rationalis creata, & simul vtrumq; diuinitati in psona filij coniunctum, vt idẽ esset Deus & homo, salua vtriusq; naturæ proprietate. Simul aũt vt Christus Dei filius nostrã in virgine matre naturã suscepit etiã pro nobis pati cepit. Ab illo nanque momento vsq; ad spiritus exhalationem in cruce nunquam grauissimis cordis doloribus caruit, sed toto vitæ suæ spacio propter nos dirissime seseafflixit, vt nos cum patre in gratiam restitueret: simul etiam vt suo exemplo animaret nos ad perferenda huius vitæ mala, & ad fugiendam omnem mundi dissolutionem & voluptatem, amplectandamque pœnitentiam, & arctam viam illam, quæ ducit ad vitam. Sumus enim in exilio, vbi lugere potius nos conuenit quam lætari, quanquam hodie cæci mortales libenter gaudent & rident etiam inter mille corporis & animæ pericula constituti, cum tamen merito plorare deberent, nec vnquam inaniter aut dissolute lætari.

Humilitas beatæ Mariæ quãta hic clarescat

Esaiæ. 14

Ezech. 28

P

Luc. 14. 18

Lucæ 1

Incarnationis christi quã mirabiliter pactum sit

Christus vti ab instanti conceptionis pati cæpit

Matt. 7

SERMO I. IN EADEM solennitate. De beneficio incarnationis dominicæ, & de excellentia matris Dei.

Ecce concipies in vtero, & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum. Hic erit magnus, & filius altissimi vocabitur. Lucæ primo. Magna prorsus, & vere magna hodie dilectissimi filij solennitas agitur, & omnium radix, fundamentum ac origo solennitatum, in qua Deus pater filio suo in virginis vtero humanæ naturæ desponsatione nuptias fecit: in qua filius dei amore captus, imo ebrius, nostram sibi naturam, hoc est, Deus gloriæ limum inæstimabili dignatione coniunxit: in qua spiritus sanctus huius mirifici autor operis, nunquã ante hac expertam in nos declarare cepit benignitatem suam: in qua virgo intemerata à patre in filiam, à filio in matrem, à spiritu sancto in sponsam est assumpta & consecrata: in qua tota cœlestis curia nouis exultauit gaudijs ob sui propediem futuram instaurationem: in qua humani generis est inchoata liberatio, Mundo cœlestis lux diuinitus infusa & inuecta, quibus nostræ pellantur tenebræ, & totius peccati nox discutiatur ac profugatur: in qua denique filius Dei factus est quasi vnus ex nobis, & frater noster, particepsque miseri & exilij ac peregrinationis nostræ. Quis iam non totus exhilarescat animo, quis non nouo exardescat feruore charitatis ac deuotionis studio, quis non omnibus animæ medullis tantam amplectatur bonitatem Dei, nisi qui ita sit durus, vt penitus non sentiat, quid ipsi imo nobis omnibus præstetur à Deo? vel ita sit cæcus, vt non videat, ex quibus hodie eripiatur malis, ad quæ bona inuitetur ac euehatur? vel denique ita sit ingratus, vt tantam gratiam, tanta beneficia, tantũ benefactorem negligere, aut minus digne reuerenter alacriter excipere non vereatur? Certum est enim dilectissimi filij in tantam Dei iram per protoparentum nostrorum culpam nos fuisse prolapsos, quod nulla vnquam mera creatura nos in gra-

Q

Mirabilia quam in te sic hoc p acta sint.

Gen. 3

in gratiam cum Deo reuocare, nec pro nobis satisfacere potuisset. Hanc igitur infelicitatem nostram, pro suo erga nos amore & fidelitate miseratus Dei filius, quod vnum supererat remedium, nobis reparandis adhibuit, factus homo, idq; hac ipsa die quã nunc festiuam ducimus. Neq; solum patris à nobis auertit iram, & damnatiõis sententiam, sed etiam amissam longe cumulatius restituit beatitudinem. Ex quo nimirum patet & summa calamitas nostra vnde erepti sumus, & summa felicitas, quã adepti sumus, & inæstimabilis charitas ac benignitas erga nos Dei, qua ex tam miseris, tam felices effecti sumus.

R Obsecro domine quid est homo, quod memor es eius, aut filius hominis quoniam visitas eum: Nunc vera cognouimus, quanti facias nos, quantum diligas nos, non solum immeritos, sed etiam nimis male de te meritos, quanta deniq; sit erga nos fidelitas & beneuolentia tua. Iam nunc domine Deus in nos declarare incipis, quod ꝓmiseras per prophetam tuũ, ita dicens: Ad punctum in modico dereliqui te, & in miserationibus magnis congregabo te. In momento indignationis abscõdi faciem meam parũper à te, & in misericordia sempiterna misertus sum tui. Nunc igitur excutere de puluere, consurge, sede Hierusalem. Solue vincula colli tui captiua filia Sion: quia hæc dicit dominus. Gratis venundati estis, & sine argento redimemini. Prope est iustus meus, egressus est saluator meus. Ego ego ipse consolabor vos. Laudate cœli & exulta terra, iubilate montes laudem, quia consolatus est dominus populum suum & pauperum suorũ miserebitur. Ita plane dilectissimi, excipiamus summa cũ animi exultatione, cũ voce laudis & gratiarum actionis saluatorẽ nostrum, totisq; viribus, quoad possumus, illius amplectamur misericordiam. Quid nobis deinceps cum hoc mundo, aut quibuslibet mundi rebus negocij est, qui Deum Dei filium, ad nos descendisse cognouimus? Valeat mũdus cum vanitatibus & voluptatibus suis: nos potius vnigenito Dei filio saluatori ac liberatori nostro occurramus, totumq; tempus nostrum loco digno & tãtę maiestati cõgruo ꝑparando impendamus. O si ꝓstet nobis is, q ꝓpter nos hodie descendit ad nos, vt sui contẽplatione & amore totus hic mundus nobis vertatur in nauseam, nec quicq̃ omnino libeat, nisi tantã cõsiderare gratiã, mirari charitatem, amplecti dignationẽ exosculari fidelitate, venerari maiestatem: atq; ediuerso ꝓpriam commemorare ingratitudinẽ, plorare teporem, detestari improbitatem & superbiam, execrari infidelitatẽ, atque ex animo despicere vilitatem.

S Sed hæc paucos mouẽt: quia pauci agnoscunt, quid hodie ꝓstitum sit nobis. Et tamen verissime atque grauissime dixit S. Augustinus. Quanquã enim quod sumus, quod viuimus, quod cœlum terramq; cõspicimus, q̃d habemus mentẽ atq; rationẽ, qua eũ ipsum q hæc omnia condidit inqramus, nequaq̃ valeamus actioni sufficere gratiarũ: tñ q̃d nos oneratos obrutosq; peccatis, & à contemplatione suæ lucis auersos, ac tenebrarum, id est, iniquitatis dilectione cæcatos, non omnino deseruit: misitque nobis verbum suum, qui est vnicus filius, quo pro nobis in assumpta carne nato atque passo, quanti Deus hominem penderet nosceremus atque in illo sacrificio singulari à peccatis omnibus mundaremur, eiusque spiritum in cordibus nostis dilectione diffusa, omnibus difficultatibus superatis, in æternã requiem, & contemplationis eius ineffabilem dulcedinem veniremus, quæ corda, quot linguę ad agẽdas ei gratias esse satis cõtenderint. Hæc Augustinus. Verum vt ad præstiti nobis hodierna die beneficij maiorem notitiam, simulque feruentiorem gratiarum actionem, laudem & amorem vtrumque perducamur, paucis videndum est, in quæ mala peccando recideramus: vnde nõ nisi ꝑ Dei filiũ liberari potuerimus. Nostis dilectissimi quẽadmodũ primi parentes nostri in Paradiso diuinũ trãsgrediendo mandatũ, seipsos, & omnẽ posteritatẽ suã grauissimo & pene inexpiabili pctõ obstrinxerint. Atq; illud peccatũ mox à Deo acriter & seuere castigatũ & punitum est, eiectis illis & nobis omnibus ex amœnissima paradisi sede, atq; in hoc miserabile exiliũ & mortis vmbram detrusus. Simul aũt & pctm̃ ab eis amissum est, mox supioris appetitiua, siue volũtas corrupta misereq; euersa & puersa est, portio ratiõis exps. i. homo animalis & exterior aduersum rationis imperiũ, cui iure ac merito subditus esse deberet, rebellare cœpit: mortis dãnatio inflicta est, & naturalis oĩs rectitudo ꝓrsus incuruata ac deprauata est,

Psal. 8
Esaiæ 55
Esaiæ 52
Esaiæ 51
Ibidem
Esaiæ 49
Quanta cũ reuerẽtia incarnatio filij Dei suscipienda.
Augustin.
Romte
In q̃nã q̃ntaq; mala homo peccando ceciderit.
Gene 3
Pctũ ꝓto parentum q̃g auiter punitũ fuerit à deo
Appetitus animæ Vulneraq̃nam ex pctõ ꝓtoparentum aiç nostrę inflicta sint
Voluntas animæ

ta est, Volũtatẽ, siue appetentiã superiorẽ vitiatã & corruptã esse, vel inde satis liquet, q̃d ad vitia quã ad virtutes affectu ꝓpensiori ferimur, libetq; magis, toxicũ q̃ cibum salubrẽ sumere: Quod itẽ delectat nos corpori ornãdo, fouẽdo, tuẽdo omnẽ nauare operã, & sũptus etiã grãdes impẽdere, potius q̃ ornare & locupletes reddere animas veris excolẽdis virtutibus: cũ tñ citra vllã controuersiã longe maior sit animarum q̃ corporũ dignitas, & excellẽtia.

T Ita aũt nõ est à Deo creata volũtas, sed queãd modũ prauis humoribus infectus stomachus sępe noxĳs libẽtius, q̃ salutaribus vtit cibis vel potiõibus: ita volũtas pctõ deprauata, respuit vtilia, nociua appetit & amplectitur. O vere pessimum peccati effectum.

Sensitiua animæ — Partẽ autẽ sensitiuam ꝑpetuum aduersus rationẽ bellũ procaciter gerere non est necesse ratione astruere, qñ experiẽtia q̃tidiana id addiscimus. Video ait Apostolus ipse vas electionis, aliã legem in membris meis, repugnantẽ legi mentis meæ, & captiuantẽ me in legem peccati, quæ est in mẽbris meis. Infelix ego homo qs me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei ꝑ Iesum Christũ dñm nostrũ. Igit ego ipse mente seruio legi Dei: carne aũt legi peccati. Ergo velimus, nolimus sentimus legẽ peccati in mẽbris nostris: sed tñ ꝑ Dei gratiã & nostrũ conatũ fit vt sicut idẽ Apostolus monet, non regnet pctũ in mortali corpore nostro. Sed tñ isthæc carnis rebellio in pœnã peccati inflicta est, & admodũ molesta ac periculosa est multis. Quod si Adã in innocentia perstitisset, rationi corpus, & ratio Deo penitus obtemperaret. Iã mors ipsa q̃ non nisi ob peccatũ irrogata sit, vel sola illa Genesis sentẽtia confirmat, dicente ad hominẽ Deo, Quacumq; die ex arbore illa comederis, morte morieris. Deinde etiam inde id constare potest, quod animam immortalem, non decebat nisi immortale habere corpus, quale etiam habuisset, nisi ex ipsa per peccatum mortua, mors etiam in corpus redundasset. Deniq; à naturali ac prima illa rectitudine, in qua cõditus est Adã, penitus nos defecisse ac deflexisse satis inde manifestũ est, q̃d à summis & spiritalibus bonis cognoscẽdis, videdis & sentiẽdis, ad isthæc infima & caduca ꝓlapsi sumus: cũ tñ ex ipsa corporis statura recta de q̃ Cicero ait, q̃d cætera animalia natura deiecerit ad pastũ, solũ hominem erexerit ad sidera, facile quis possit ad moueri ac inuitari vt terrã terrenaq; despiciat, & ad cœlestia mẽte & cogitatiõe, amore ac desiderio ferat. Isthæc ergo mala ex pctõ Adæ cõtracta sunt, & in nos oẽs ꝓpagata. Vñ facile colligi potest, q̃ graue illud pctm̃ fuerit, q̃d tot mala sunt cõsecuta.

Acto.9
Rom.7
Pctĩ lex
Rom.6
Mors cur illata sit post pctm̃
Gen.2
Tullius

Pctm̃ Adæ q̃ruplex & q̃ enorme fuerit. — Videamus nũc breuiter & Adæ iniq̃tatẽ, & necessariam satisfactionẽ. Peccauit Adã inobedientia, sup̃bia & auaritia. Et q̃a in eum peccauit cuius est vsq;quaq; infinita potentia, sapiẽtia & bonitas, pctm̃ etiã illius infinitæ, q̃dammodo malitiæ fuit. Vñ statim id sequit, à nulla creatura id potuisse pctm̃ aboleri, qñ oĩs creaturæ virtus finita est. Quod aũt finitæ virtutis est, nõ potest habere efficaciã infinitã. Sed singulatĩ eius & inobedientiã & sup̃biam, & auaritiã expẽdamus. Debebat q̃dem & modis oĩbus, atq; oĩ iure obstrictus erat integrã p̃stare

Inobediẽtia ꝓpã rentũ q̃ fuerit grauissima. — obediẽtiã Deo ac dño suo, à q̃ gratuita bonitate creatus erat: neq; simpliciter creatus sed ita, vt posset, modo vellet, sempiternã facilime adipisci beatitudinem, in qua Deo ipso .i. summo bono frueret, vbi haberet q̃cq̃d vellet, nec vnq̃ pateret q̃d nollet. Sed in tm̃ mulieris blandimẽtis euersus est, vt summũ optimũ, munificentissimũ creatorẽ desereret, eiusq; p̃ceptũ fœminę ꝑsuasioni posthaberet. Qua re sane grauissime peccauit.

V Quod si adhibeas aliq̃ quãtumuis sanctã & innocentẽ creaturã, siue angelũ, siue hominẽ, modo pura sit creatura, nũquã poterit hãc expiare inobedientiã. Siquidem vnaquælibet creatura ꝓ seipsa tũ creationis, tũ cõseruationis suicausa benignissimo cõditori oĩmodam debet obedientiã: & licet totũ p̃stet q̃d possit, nõ tñ nisi suum: ipsius exoluit debitũ, q̃d ratione creationis est obligata Deo: sicq; transgressio manet, quandoquidem singularem eius expiatio satisfactionem exigit, quam exhibere non potest, nisi qui & ab omni debito sit alienus, nec cuiquam parere teneatur: qualis non est, nisi solus Deus. Nnecesse erga fuitpro Adæ abolenda inobedientia filium Dei eam sumere naturam, in qua summã ac omnimodam præstaret obedientiam, qui alioqui secundũ diuinitatem patri æqualis nullum habebat, cuius esset subiectus imperio, maiorem aut excellentiorem. Ita factum est, vt, quemadmodum Apostolus ait, semetipsum exinaniens, formam serui acceperit in

Incarnationis Christi necessitas q̃modo ꝓbetur

Phil.2

rit, in qua Deo patri perfectissime obtemperando, nostram inobedientiam penitus expiaret. Porro quod ad superbiam Adæ attinet, ea sane admodum intolerabilis, effrænis ac impudens fuit. Cum enim diuinæ maiestatis iussum atque præceptum summa cum veneratione ac sui demissione excipere & exequi debuisset, vti creaturam rationis participem decebat, ipse ediuerso in tantũ animo elatus est, vt penitus seruitutem omnem, quam debebat optimo & pijssimo creatori, recusaret ac abijceret, & summum ipse sibi dominũ ac autoritatẽ contra ius fasq; vsurparet, nihil verius comminationem Dei, neque motus quicquam illius, quam nimis expertus erat, benignitate. Enimuero spreta lege Dei, propriæ obtemperauit voluntati, maluitque summa iniuria & contemptu afficere Deum, quam suis non indulgere affectibus. Quis iam obsecro tantam vnquam potuisset superbiam quauis ratione diluere? Nemo sane, nisi ipse filius Dei, cui ex ipsa natura competit autoritas omnis, ac summa potestas & excellentia. Is ergo summe sese abiecit, exinaniuit, humiliauit. Et sicut homo insipiens temere ad Dei aspirauit similitudinem, ita etiã infra mortales oẽs sese demisit, vt ipse in Psalmo dicat. Ego autem sum vermis & non homo, rei vilissimæ, puta vermiculo sese comparans: ea ipsa humilitate condemnans maligni serpentis suggestionem pestiferam. Eritis sicut dij: & hominis stoliditatem ac elationem Dei similitudinem iniquis modis rapere, quam pie ac humiliter mereri malentis expians. Quæ quidem diuinitatis rapina etiam ad tertium pertinet puta auaritiam Adæ, de qua nunc aliquid consequenter dicendum est. Quam quidem si quis iusto perpendat iudicio, inueniet eam plane crudelem nimisq; intemperantẽ fuisse. Quid est enim aliud hominẽ vsurpare sibi, aut ambire diuinitatem, quam Deum gloriæ sua priuare dignitate, suis spoliare opibus, & quicquid ille habet, sibi vendicare velle? Quod si contraria curanda sunt, contrarijs, & si æqua debet esse transgressionis & satisfactionis magnitudo, quis non videat tãtam auaritiam, non nisi à solo Deo expiari potuisse? Sicut enim homo summam ad miserat auaritiam diuinitatem temere appetendo ac vsurpando: ita necesse erat summa liberalitate ac munificentia eandem aboleri, tanta videlicet, qua homini diuinitatis participatio quædam conferretur. Id vero soli Deo possibile fuit. Diuinitas ab homine auare concupita, eidem alterius liberalitate donari debuit: vt sicut ille alienum impudenter appetijt, ita Deus dando proprium, id est, hoĩ cõmunicando suã deitatẽ, eũ liberalissime ac indulgẽtissime redimeret. Decebat itẽ, & quidẽ secundũ iustitiæ rationẽ necesse erat, vt sicut homo q̃ reuera totus erat pauper, nec qcq̃ habebat, quod posset suum dicere, nisi peccatũ, sua illa auaritia diues fieri concupiuit: ita is qui totus & omnino diues erat in seipso & ex seipso, pauper fieret, & sua inopia inordinatum diuitiarum appetitum primi hominis aboleret. Sed sic diues nemo est, nisi Deus. Nam creaturæ omnes quicquid habent boni, ex Deo habent, nõ ex seipsis. Vnde iam intelligi licet, auaritiã Adæ non nisi per filium Dei expiari potuisse. Quibus omnibus simul collectis, perspicue videmus, quam enorme ac immane fuerit illud primorum hominum peccatũ, q̃ simul etiã nos oẽs obstricti sumus, quandoqdem nõ nisi p Deũ & hominem digna potuit exhiberi satisfactio. Sicut aũt peccatum ipsum non nisi hac ratione elui potuit, ita nec à malis illis quatuor superius cõmoratis, quæ in huius peccati pœnã à iusto iudice Deo inflicta sunt, aliter quã per dei filium eripi ac liberari potuissemus. Cuius vtique excellẽtissimo merito & gratia voluntas nostra in melius reformatur, & carnis rebellio etsi sentitur, nihil tamen officit, nisi consentientibus: imo etiam fit virtutis incrementum, & corpus, etsi moritur, tamen ad vitã reuocabit beatam ac immortalẽ, & rectitudo deprauata restituit. Et hæc qdam etiã in hac vita adipisci licet. Cæterum, post iudicium corporis & animæ summam obtinebimus integritatẽ, perfectionem, ac fœlicitatem. Ita nunc charissimi animaduertere potuistis, quantum nobis collatum beneficium sit verbi incarnatiõe, quæ hodie facta est. Tm̃ obsecro simus grati Deo ac domino nostro. Quid quæso animi gereremus ergo mortalẽ quẽlibet, si nos ex carcere aliq̃, aut vllo corporis periculo liberasset? Anne maximas ei semper gratias habituri essemus, nisi vellemus penitus ingrati inueniri? Quid ergo illi nos præstare, quales in eũ

Marginal notes:

Supbia p̃ mo parẽtis q̃ fuerit effrenis.

Psalm. 21 Christus vt supbiã Adæ humilitate sanauerit Gen. 3

Auaritia primo parentum q̃ fuerit enormis.

Boni quicquid habent creaturæ, adeo solo eas id habere.

Pro sua incarnatiõe quantam Deo debeamus gratitudinem.

esse nos conuenit, q cum sine nobis sit pfecte beatus, nec indigeat nostri, atque adeo etiam tanta à nobis iniuria affectus fuerit, tamen immemor malorum omnium, sua morte nos ex tartareo carcere, vbi est summa miseria & infelicitas, extraxit, & aditum ad regna cœlorum, vbi est infinita beatitudo, patefecit? O cor durũ, cor impiũ, cor execrabile & merito cũ dæmonibus semp excruciandũ, q̊d tantã gratiã, tãtam benignitatẽ ducit cõtemptui, nec vlla ratione ad reddendas gratias potest pmoueri. O filij Adã, genus ingratũ, vsqueq̊ nõ pudebit vos post tantã creatoris pietatẽ & beneuolentiã addere pc̃tm̃ sup pc̃tm̃, & semp illi ingratos atq; ĩmorigeros, imo & contrarios vos præbere illi, q vos tã feruenter, tã fideliter, tã gratuito dilexit? Videte obsecro, & etiam atq; etiã videte, ne qñque audiatis eum dicentẽ: Heu consolabor sup hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis. Reddã vltionẽ hostibus meis, & his q oderunt me, retribuã: Congregabo sup eos mala, & sagittas meas cõplebo in eis. Tacui, semper silui, patiẽs fui, sicut parturiens loquar. Dissipabo & absorbebo simul, desertos faciam montes & colles. Vide te inquã, ne dũ modo Dei patientiã impudenter contemnitis, quãdoq; ad eũ detrudamini diuinæ vindictæ carcerem metuendũ, cuius pœnas quasdã Esaias describens ait: Et cõuertent torrẽtes eius in picẽ, & humus eius in sulphur. Et erit terra eius in picem ardentẽ: nocte & die non extinguet, in sempiternum ascendet fumus eius: à generatione in generationem desolabit: Merito sane ignem illũ pice ac sulphure semper arsurum sentire cogentur, q̊s iam immensa Dei beneficia, charitas, benignitas, bñficentia, pietas, misericordia, dulcedo, fidelitas nõ possunt ad amãdũ deũ accẽdere. Libet adhuc paulo fusius dei, in nos explicare charitatem, hac ipsa die nobis exhitã, & euidentius ponere oĩbus ob oculos quãtope dilexerit nos, q fecit nos. Nõ eñ potest vnq̃ hac de re tantũ dici vel cogitari, qn multo plura & dicẽda & cogitãda, imo & quæ nemo possit comprehendere, supersint. Boni eam esse naturam certum est, vt se alijs communicet. Cum igitur Deus omnipotens summe bonus sit, eiusque bonitas prorsus immensa ac infinita sit, creaturæ suæ rationali, puta homini, tantum sese communicauit, dum humanã sibi copulauit naturã, quantũ illa capere potuit. Neq; sane maius aliqd humanæ naturæ pstari potuisset, q̃ vt à Dei verbo in personæ vnitatem assumeret. Et licet inæstimabilis sit bonitas & dilectio Dei, quod mẽtibus creatis felicissime sese fruendum, atque clarissime conspiciendum in cœlesti patria communicat magis tamen longeque excellentius eius erga nos charitas, dignatio, bonitas inde elucescit, quod ipsemet vnigenitus Dei filius factus est naturæ assumptæ hypostasis, ita vt verissime Dei filius & egisse, & perpessus esse dicatur, quicquid in Christo humana natura siue egit, siue pertulit. Quod quidem nec angelicis est præstitum spiritibus. Quanto autem filij Dei, verbi increati, æternæ sapientiæ præstantior & excellentior est dignitas atque maiestas: & naturæ humanæ, maior abiectio humilitas, tanto inæstimabilior benignitas, & incomprehensibilior Dei erga nos dignatio declaratur, dum tantam humilitatem tantæ voluit cõiungere sublimitati. Ad quod vtique nihil eum aliud permouit, nisi amor illius prorsus gratuitus, ex quo etiam condiderat nos, vt semper cum ipso felices essemus. Vbi etiam aduertendum est, (quando quidem amoris id proprium est, vt dilectũ vniat dilecto) liberalissimã ac omnino absolutã in nos filij Dei dilectionẽ vel hoc solo abunde ostensam esse, quod absque medio & inseparabiliter, ac hypostatice nostram sibi iunxit naturam: cum dubio procul tanto sit amor pfectior, quãto vnio coniunctior ac indissolubilior. Quis vero digne possit cõpræhendere, quãtę pietatis ac dignatiõis fuerit, q̊d Deus pater oĩpotens, ęternus, colẽdus, pdicandus, cõsubstantialẽ sibi atq; charissimum filiũ suum voluit & dici & esse hoĩs & quidem paupculæ virginis filiũ, atq; hoĩm, fratrem & eãdem virginem eiusdem vnigeniti sui verissimam genetricem? Sed & ipsius spiritus sancti nõne omnino indissimilis & par bonitas, charitas, pietas, dignatio est, q̊d illius voluit incarnatiõi intra beatæ virginis viscera cooperari, à quo vere ac æterno procedit: eandemq; virginem fœcundare, vt illum felicissime pareret, à quo ipse æque vt à patre promanat? Iam vero, q̊d illa maiestas, Deus sublimis & verẽdus sup omnia pro-

Bernard⁹

Esaiæ 1
Deut. 13

Esaiæ 42

Esaiæ 34

Y

De⁹ quantum sese naturę humanæ cõmunicauerit in eiusdẽ assumptione.

Leo Papa

Hierony.

Quid Deũ mouerit ad assumẽdã humanam naturam.

In Christi incarnatione qd spirit⁹ sancti gratiæ cõtulerit hominibus

proprij plasmatis sui non respuit fragilitatem, sed vt illi mederetur, eandem, absque tamen peccato, in se recepit, quid, nisi ineffabilem eius misericordiam testatur? qua scilicet deuictus & impulsus, tam extreme sese deiecit, vt nos sublimissime eueheret: nec dedignatus est miser, fragilis, despectus, inops, mendicus, mortalis effici, vt nos diuitias immortales, beatissimam immortalitatem, & summam beatitudinem consequamur. Deinde quam euidens infinitæ sapientiæ illius argumentum est, quod ad nos redimendos, qui pene desperatæ salutis eramus, tam aptum, congruum, ac decentem inuenit modum, quo nostra quidem peccata misericorditer dilueret, nec tamen iustitiæ quicquam derogaretur: idque nobis quidem clementissime indulgẽdo, & totũ satisfactiõis põdus in se recipiẽdo, atq; eo ipso grauissimis sese pœnis spõte obstringẽdo, quas nos oĩno pati debueramus. Possẽt hinc plura alia dici, sed q2 sanctorũ patrũ libri his referti sunt, inde petat, qui plura nosse volet.

Amorẽ suum immẽsum qbus nam argumentis Deus ad nos testatus sit

Nobis quidem dilectissimi iam dicta clarissime testatum reddunt erga nos immensum Dei amorem, quo sic voluit nostræ miseriẹ opitulari. Et licet pro sua sapientia optime compertum haberet, quanta in eum nostra esset futura ingratitudo, & impietas, tamen noluit vinci à malitia nostra, sed satisfecit charitati suẹ, etsi non meritis nostris. Nolebat attendere indignitatem nostrã, sed obsecutus est bonitati suẹ. Et licet non nisi vnam se scisset animã cunctis suis laboribus & pœnis ex diaboli potestate erepturum, tamen libentissime propter illam solam in hoc exilium demigrasset. Vehementissimus nanque animarum amor eum obtinet, nec potest vlla ratione admittere, vt vlla ex eis pereat, quantum in ipso est. Sicut igitur ex omĩ æternitate statuerat hoc pacto redimere hominem suapte culpa perditum, ita opportuno tempore executus est consilium suum: idque eo tempore, quando iam iniquitas maxime abundabat, & veri Dei notitia pene extincta erat, atque adeo in illo electo populo Israelitico tanta excreuerat impietas, vt ipsum Deum ac dominum suum etiam in ipsis cunabulis & etiamnum materna sugentem vbera perdere sint conati: quod etiam tandem reuera executi sunt. Porro, ad sui executionem propositi, quo, vt

Matt. 14

Matth. 1

diximus, humanam sumere naturam decreuerat, virginem sibi condidit talem, tamque excellentem, qualem decebat esse futuram Dei genitricem, id est, innocentissimam, purissimam, nec tenuissimam quidem peccati cuiuscunque maculam habentem, totam pulchram, omnimoda sanctitate, cunctis virtutibus, omni gratia, omnigenisque donis ilustrissimam ac ornatissimam: quam ipse qui condidit, semper moderatus est, solisque diuinis seruauit vsibus, omnemque hostis tartarei vim, dolum, machinas, tentationes ita ab ea remouit, repulit, ac elisit, vt impius ille omni conatu malignitatis suẹ, omnique arte fallaciæ suæ non potuerit vnquam vel leuissimam illi maculam aspergere: sed semper ab ea attritus, victus, proculcatus sit, superbissimus videlicet ab humillima, spurcissimus à purissima, flagitiosissimus ab innocentissima: denique crudelissimus à regina & matre misericordiæ. Neque solum ita victus sit ab ea, vt nihil illi nocere potuerit, verum etiam vsqueadeo fractus & eneruatus, vt nec aduersus quenquam illorum præualere queat, qui huius reuerendissimæ virginis pij cultores sint. Talem igitur ac tantam æterna sapientia sibi matrem condidit, in eiusque intemeratis visceribus velut sponsus in thalamo nouem mensibus dulcissime requieuit, nimium delectatus animæ eius pulchritudine, quam efficiebat virtutum varietas, & multiplicium splendor donorum. Quanta autem hinc accesserit dignitas huic beatissimæ virgini, quod verus Deus eam sibi voluit habere matrem, quis capere, nedum explicare queat? Si enim ea dignitas est creaturæ, vt ad Dei sui quantam potest, accedat similitudinem, eaque dignitas tanto est præclarior, quanto est maior similitudo, quanta est obsecro virginis matris excellentia, quæ eundem sine viri consortio meruit concipere & parere filium, quem Deus pater ab omni æternitate sine fœmina ex se genuit sibi coẹternum & consubstantialem? Quanta est, inquã, dignitas virginis sacratissimẹ, quãta maiestas, autoritas, pſtantia, illũ cõcepisse hodie, ac postmodũ peperisse filiũ, quẽ super se veret ac suppliciter adorat numerositas angelorum, quẽ tremunt omẽs virtutes cœlorũ, ex cuius manibus, nutu ac arbitrio pendet vniuersitas creaturarũ, sine

Matrem qualẽ sibi Christus pparari.

Cantic. 4

Mariẹ matris Dei dignitas quãta sit.

Mariẹ matris dei potestas quãta sit.

quo nihil est, quicquid vspiam est, cuius imperio reges & tyranni & quotquot in cœlis,sub cœlo, & apud inferos degunt, colla submittunt ac parere coguntur? Vnde non immerito exclamat feruentissimus huius virginis amator diuus Bernardus, admirans eius celsissimam dignitatem,& dignissimam celsitudinem: O virgo virga sublimis,in quam sublime verticem sanctum erigis? vsque ad sedentem in throno,vsq; ad dominum maiestatis. Neque enim id mirum,quoniã in altum mittis radices humilitatis. O vere cœlestis plãta,preciosior cũctis,sanctior vniuersis. O vere lignum vitæ, quod solum fuit dignũ portare fructum salutis nostrę. Eia dilectissimi omnibus medullis cordis laudemus,amemus, veneremur, colamus, amplectamur, efferamus etiam nos hanc virginem,Dei matrem,cœli reginam,angelorum dominam, patronam & aduocatam nostram. Offeramus illi quotidie piæ deuotionis pensum aliquod,nec vllum finamus præterire diem, quo non aliquo pietatis officio eam honoremus. Sic enim est voluntas eius,qui non nisi per eam voluit descendere ad nos. Si matrem non honoramus,certum est eius filium summa contumelia nos afficere, q vtiq; quicquid præstatur venerationis matri suæ, sibi ducit præstitum,& quicquid erga eam negligitur,suam putat iniuriã.Quod si quis nosse cupiat,quid nam illi venerationis impẽdere debeat,dici potest,gratissimũ esse virgini matri,si crebro salutetur verbis angelicis, siue anglica salutatione. Hanc enim pater cœlestis imperauit,filius qui est æterna sapientia,dictauit, spiritus sanctus conscripsit,& tota beatissima Trinitas Gabrieli archangelo deferendam cõmisit: de qua D.Bernardus ait:Est tibi virgo Maria qua si osculum,audire hunc versum angelicũ: Aue Maria. Toties enim beatissima oscularis,quoties p Aue deuote salutaris. Hæc ille. Neq; id cuiquam mirum videri debet. Enimuero in illa prima angeli salutatione,mox vbi virgo beata assensum præbuit,Deum maiestatis cum ineffabili gaudio & totius interioris ac exterioris hominis iubilo concepit: & quoties ea salutatio repetit,toties illius gaudij ei memoria quasi refricatur,quod non potest illi non esse acceptissimum. Itaque libenter ac deuote hanc illi salutationem crebris vicibus offeramus: itemque alijs, quibus possumus modis,eam studiosissime veneremur. Ipsa est enim post Deum vnica spes nostra, & quam diuus Bernardus non dubitat dicere totam rationem spei suæ. Currite dilectissimi ad matrem misericordiæ: non eñ potest quenquam repellere. Commisit illi Deus misericordiæ regnum : & nihil in ea nisi dulcedo,nisi pietas,nisi benignitas,nisi clemẽtia inueniri potest. O quot illa iam plane desperatos,reuocauit ad spem veniç portumq; salutis? quot perditos, saluti restituit? quot in peccatis obstinatos emolliuit ad pœnitẽtiam: quot vitijs assuetos, ad optimam reduxit vitam? quot miseros cõsolata est? quot tẽtatos releuauit? quot mœrore absorptos,inopinato affecit gaudio? Denique nemo vnquam eius popiscit opem,quin illius sit clementissimam ac pro pensissimam expertus misericordiam, ita vt confidenter dicat Diuus Bernardus: Sileat misericordiam tuam o beata virgo, si quis inuocatam te in necessitatibus suis sibi meminerit defuisse. Misericordia tua miseris sapit dulcius,qa misericordiam cõplectimur charius, recordamur sæpius,& crebrius inuocamus. Hæc est enim illa, quæ totius mundi reparationem obtinuit,& salutem omnibus impetrauit. Ergo dilectissimi, vt quãdoq; finẽ dicẽdi faciamus, accedamus & nos cum eodem Diuo Bernardo ad thronum gratiæ matris Dei dicamusq; ei totis animæ medullis: Per te accessum habeamus ad filium, o benedicta inuentrix gratiæ,genitrix vitæ, mater salutis: vt p te nos suscipiat,q p te datus est nobis. Excuset apud ipsum integritas tua, culpam nostræ corruptionis, & humilitatis Deo grata nostræ veniã impetret vanitati. Copiosa charitas tua nostrorũ cooperiat multitudinẽ pctõrum,& fœcũditas gloriosa fœcunditatẽ nobis cõferat meritorũ. Dña nostra, mediatrix nostra, aduocata nostra,tuo filio nos recõcilia,tuo filio nos commenda, tuo filio nos repræsenta. Fac o benedicta per gratiam, quam inuenisti, per prærogatiuam quam meruisti, per misericordiam, quam peperisti, vt qui, te mediante fieri dignatus est particeps infirmitatis & miseriæ nostræ, te quoque intercedente particeps nos faciat gloriæ & beatitudinis suæ: & qui hodie intra virginalis vteri tui templum pudicissimum verus Deus & homo verus concipi voluit in no

Bernard.
Maria mater, q̃nam modo honoranda.
Bernard.
Angelicæ salutationis pcellẽtia quãta.
Bernard.
Idem.
Mariç matris Dei fidelitas erga sibi deuotos quãta sit.
Idem.

nostris mentibus & cordibus horis ac momentis oĩbus concipi & nasci dignetur Iesus Christus filius tuus dñs noster, qui est super oĩa Deus bñdictus in secula, Amen.

SERMO II. IN EAdem Solennitate. Mysteria rationesq; dominicæ incarnationis, laudes, virtutesque beatissimæ virginis Mariæ explicat.

XXII.

Recordatus est Deus misericordiæ suæ, Lucæ primo. Verba sunt hæc fratres charissimi sup benedictæ virginis, & dignissimæ matris Dei, quæ vna cum alĳs verbis suauissimis in cantico suo apud Elizabeth locuta est, gratias agens Deo pro inęstimabili dignatiõe ipsius erga humanũ genus, quod disposuit redimere, & sibi reconciliare per incarnationẽ filĳ sui. Quam dignationẽ considerãs B. Maria dixit: Recordatus est Deus misericordię suæ. Nam cũ Deus sit æqualiter iustus & misericors, quia sic vtrumq; exhibet, q̃d tamen vnum aliud non excludit, videbatur quasi misericordię oblitus, & solam exercere iustitiam quãdo humanam naturã in pc̃tõ Adæ viti atam, & propter hoc à regno beatitudinis æternæ, ad quã & propter quam creata fuerat, & seip̃m iuuare nõ poterat, vltra qnq; milia annoꝝ distulit releuare & ad sui gratiã eũ recipere: in q̃ apparebat magna eius iustitia, sed misericordia non sic elucebat. Et licet etiam hoc nõ sine misericordia fuit, q̃d distulit redemptionem nostram, aliquando exhibendam, illa tamen eius dispensatio, & in veniendo mora non sentiebatur vt misericordia, ab his qui miseriam tolerabant. Repromiserat enim diu misericordiam, misericordia quoq; diu expectata est, sed hodie primum manifestata, q̃n inchoauit opus redemptionis nostræ. Et hoc est quod dixit beata Maria: Recordatus est Deus misericordiæ suæ. Hoc prę uiderat olim sanctus Dauid in spiritu, q̃n dixit in Psalmo: Misericordia & veritas obuiauerũt sibi, iustitia & pax osculatę sunt. Sed misericordiam hanc quomodo inchoauerit dominus, docet nos lectio sacri Euangelĳ, ex quo desumptum est quod iã audisti verbum, scilicet: Recordatus est dominus misericordiæ suæ. Charissimi fratres, iam diu videbatur, & multo tempore continuata quasi disputatio quædam, vtrum homo qui peccauerat, & Deum offenderat debuit saluari: & alligationes erant pro vtraq; parte. Ad cuius quęstionis intellectũ repetamus altius & interrogemus, vtrum homo vel angelus debuit creari. Imaginemur itaq; quasi ante mundi creationem consilium habuerit S. Trinitas de creatiõe mundi, & mouisse sequentes quæstiones. Licet enim in S. illa Trinitate proprie non sit quæstio, vel consultatio, sed scit, & potest, & facit quod vult (nihil aũt vult nisi q̃ bonum est) tamen propter illuminandum nostrum intellectũ imaginemur, sicut etiam doctores scribunt, & scripturę sonant.

Margin: A; Psalm. 11; Psalm. 14 (left margin). Cõsilium S. Trinitatis sup saluatiõe generis humani q̃le.

B

Quæritur ergo primo, vtrum angelica natura debuerit creari, id est, vtrum fuerit conueniens, & fuit determinatum per diuinam sapiẽtiam quod sic. Ratio quare: quia bonum, vt bonum, suĳpsius debet esse cõmunicatiuum (sicut dicit S. Dionysius) hoc est, bonum de ratione sui, quod est bonum, est communicatiuum: quia si se non communicaret, quale esset bonum? Tanto etiam perfectius, siue (vt Aristoteles dicit) diuinius dicitur bonum, quanto est communius. Cum igitur Deus sit summũ bonum, videtur quod aliqua creatura rationalis ab eo debuerit produci in esse, quam faceret participem suæ bonitatis. Et sic diffinitum fuit vt angelus crearetur in esse spirituali & intellectuali, & ipso intellectu participaretur ab eodem ipse Deus. Vnde Sententiaꝝ Magister in II. dis. C. ex verbis S. Augustini ponit illam rationem. Credimus (inquit) rerum creatarum cœlestium & terrestrium, visibilium & inuisibilium causam nõ esse, nisi bonitatẽ creatoris, qui est Deus vnus & verus: cuius tãta est bonitas, vt summe bonus beatitudinis suę, qua ęternaliter beatus ẽ, alios velit esse participes: q̃ vidit & communicari posse, & minui oĩno nõ posse. Illud igit̃ bonum q̃d ipse erat, & q̃ beatus erat, sola bonitate, nõ necessitate alĳs cõmunicare voluit, & ita fecit. Fecit igitur Deus creaturã rationalẽ quę summũ bonũ, id est, Deũ intelligeret, intelligẽdo amaret, amãdo possideret, & possidendo frueret. Creauit itaq; Deus multa milia angeloꝝ in multiplici decore, in vario ordine & specie. Ex qbus tñ oĩm pulcherrimus cũ sibi adhærẽtibus cecidit in supbiã:

Margin: Angelus cur fuerit creatus. Dionysius. Aristotel. Petrus Lõbardus. Augustin. Causa creationis rerũ oĩm q̃ fuerit. Angeloꝝ creatio q̃lis fuerit.

&ideo

ideo detrusi sunt e cœlo in infernum, siue in istum aerem, cæteris permanētibus bonis. Secūdo quęritur, quare Deus creauit hominem: vel, vtrum decuit, vt crearet hominem. Respōdetur primo secundum Bonauēturam, & Magistrū in Sen. II. dist. I. ꝑpter pfectionem & decorē vniuersi, qa Deus creauerat duo extrema, inter quæ inuenire est mediū cōponibile ex terminis. Creauerat enim creaturam pure spūalem & intellectualem, scilicet, angelum: creauit & creaturas pure corporales, sicut inanimata: ideo, sicut scriptum est, quod perfecta sunt eius opera, debuit creare etiam creaturam quasi mediam, compositam ex spirituali & corporali, quæ est homo. Alia ratio est principalior secundum Magistrum vbi supra, scilicet, proprer bonitatem Dei ad laudandum Deum: in q̄ proficit homo, non ipse Deus. Sicut enim mundus & cæteræ creaturæ factæ sunt propter hominē, vt seruirent ei (nā ideo etiā vltimo inter alias creaturas creatus est homo) sic homo factus est propter Deum, vt seruiret Deo, vt laudaret Deum in terris, sicut angeli laudant eum in cœlis. Non qa Deus, qui est summe beatus, indiguerit eius officio, vel seruitio (qui bonoꝝ nostroꝝ nō ęget) sed vt seruiret ei, ac frueretur eo, cui seruire regnare est. In hoc ergo proficit seruiens, nō ille cui seruitur. Iste igit̄ nobiliter plasmatus positus in paradisum voluptatis, accepit solum vnū præceptum, ne comederet de ligno scientiæ boni & mali. Sed qa non custodiuit præceptum Dei, ideo offendit Deum, quod nec ipse nec aliquis qui generaretur de semine eius posset percipere illam felicitatem, ad quam creatus fuerat.

Homo an creari debuerit. *Bonauen. Petrus Lōbardus.* *Deuter. 32* *Creaturas oēs factas ꝑpter hominē.* *Homo q̄re sit creat⁹.* *psalm. 15* *Gene. 2* *Gene. 3*

C

Tertio quęritur, vtrum potuit homo reconciliari, & quomodo. Dicendum, q̄d licet Deo sint omnia possibilia, & ideo potuit hominem reconciliare quomodo voluisset: tamen non fuit conueniens quod per alium modum fieret, q̄ per satisfactionem, scilicet pro peccato. Et quia Deus est iustus & misericors, si dimisisset peccatum sine satisfactione, tenuisset misericordiam sine iustitia: & hæc misericordia (sicut dicit Anselmus) potius dicenda esset iniustitia, quia esset inordinata. Quare? Quia peccatum dimittere sine satisfactione, nihil aliud est, quam non punire: non punire autē pct̄m̄, est aliquid inordinatum: sed inordinatū nihil est apud Deū. Debuit ergo homo redimi per satisfactionem. Istam satisfactionē oportebat fieri ab aliq̄ homine: quia cōgruebat vt peccatum puniretur in illa natura, in qua commissum fuerat. Sed nullus hominum, nec quæcunq; alia creatura poterat satisfacere pro peccato. Quare? Quia non erat sufficiens ad satisfaciendum. Quō? Quia cum homo, vel alia creatura sit finitę virtutis, non potest facere aliquod opus, quod sit infinitę virtutis. Satisfactionem aūt illam, qua debebat peccatū deleri, oportebat esse infinitę virtutis. Quare? Quia peccatum erat infinitum ex eo qa erat infinitam bonitatem, id est, Deum, & priuauit naturam humanam infinito bono: ideo nullus homo purus potuit satisfacere. Sequitur ergo primo, quod satisfaciens debebat esse homo, qui debuit satisfacere, id est, qui reus tenebatur: oportebat q̄d simul esset etiam Deus, qui potuit satisfacere: quia (sicut dixi) solus homo debuit, sed non potuit: Deus solus potuit, sed nō debuit. Oportebat igitur ꝙ esset simul Deus & homo q posset & deberet. Quid ergo nunc aliud faciēdum est bone Deus? Nos debemus pro pct̄ō satisfacere, & non possumus: tu potes, & non debes. Conuenit enim tibi qui sine peccato es, & contra quem omne peccatum est, peccatum iudicare & punire potius, q̄ pro illo satisfacere. Quid igitur faciemus, nisi vt oculos nostros ad cœlum leuemus, & clamemus ad te, vt hominem quem creasti, recrees, id est repares à nouo? Non enim possumus nos ipsos iuuare. Quomodo enim quis pro peccato posset alterius satisfacere, qui nequit pro suo? Nemo est enim sine peccato, nec infans vnius diei, sicut habetur in Iob. Et in Psalmo: Oēs declinauerunt simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnū, id est, Christū.

Recōciliari quinam homo deo potuerit. Luc. 1 *Anselmus* *Satisfactione homi nē oportuisse redimi* *Creaturā nullam potuisse satis facere pro omnibus hominib⁹* *Iob. 15 Psal. 13. 52*

D

Cum ergo in creatura reperiretur nullus, qui posset perditæ humanæ naturę sufficiēter subuenire, compassione dominus Deus, cuius natura est bonitas, cuius proprium est misereri & parcere permotus, elegit quendam satisfactionis modum, vbi iustitia seruaretur simul & misericordia, & homo liberaretur: scilicet vt ipse susciperet humanā carnē in qua posset ac vellet pati & satisfacere, quę alias debuisset puniri. Sic ergo nō potuit merito causari iustitia, qa plenissime fieret satisfactio: nec potuit causari q̄sisse neglectā misericordia, qa co-

Incarnatio cur potius cõueniebat filio q̃ psonæ alteri.

copiosa fiebat pctõri miseratio&remissio. Illa autem incarnatio magis conueniebat filio, vt sicut in diuinitate est filius Dei patris, sic in humanitate esset filius virginis matris. Item, quia per filium omnia creata sunt, congruebat per filium omnia reparari. Licet tamen filius solus fuit incarnatus, tamen opus hoc fuit totius Trinitatis, scilicet cooperando. Sed inter hęc incidit quæstio, quare videlicet Deus non fuit misertus angeli lapsi, q modo dicitur diabolus, vt repararet ipm, sicut hominẽ?

Angelus post lapsũ cur nõ debuerit redimi.

Dicendum, non est simile de homine &angelo, quia peccatum angeli non est remediabile. Quare? Quia angelus cognitionẽ habet perfectam fine aliqua ignorantia in luce plena per intellectum deiformem, & nõ potest decipi. Homo vero intelligit discurrendo & inuestigando, quasi in quadã caligine, & ideo potest decipi. Item, angeli voluntas est inuertibilis, & ideo quicquid eligit, illi immobiliter inhæret. Itaq; angeli mali inhærent inauertibiliter malo, q̃d elegerunt, scilicet superbię, &non possunt pœnitere: sicut boni inauertibiliter adhærent bono. Homo autem est vertibilis in voluntate & mutabilis in eligendo, ideo potuit pœnitere. Item, angeli peccauerunt nullo suggerente, sed propria malitia: ideo non debet eis prodesse charitas aliena. Homo vero diabolo instigante cecidit, ideo Dei virtute subleuari potuit.

E

Incarnatio Dei cur dilata sit.

Quarto quæritur, ex quo voluit Deus incarnari, quare non statim post lapsum Adæ fuit incarnatus & redemit hominem? Respondẽdum, quod qui dare vult alicui aliquod donum, si sapiens est & discretus primo considerat vtrum illi expediat donari cui vult, & quando expediat: nec exhibet se nimis facilem vel promptum in dando, ne alteri vilescat, vel non reputet pro beneficio hoc idem datum, vel ne fiat immemor dati. Sic etiam Christus, quando hoc summum beneficiũ exhibere voluit humano generi, non statim exhibuit: qa homo nõ cognouisset, vel putasset se nõ indiguisse, vel per obseruantiam legis naturę vel Mosaicæ suam redemptionem meruisse. Ideo tam diu distulit vt homo videret suam miseriã, & suæ liberationis impossibilitatem, nisi à Deo adiuuetur. Voluit etiam, quod hoc ipsum quærerent, &peterent cum magna difficultate: qa q̃d difficilius acquirit, hoc charius æstimatur, &diligentius conseruatur.

Oracula prophetarum q̃ spectarint

Sub hac dilatiõe tñ Deus reuelauit seruis suis prophetis & sanctis patribus se venturũ & redemptur̃u humanũ genus, sicut varia habẽtur in biblijs oracula. Item, ostendit per varia signa & prodigia suã incarnationem futuram (de qbus iam transeo, vt veniamus ad alia magis necessaria) Interim tñ sancti patres quantũcunq; Deo dilecti, vel mundi &purgati ab actualibus &proprijs pctis, tamen ratione communis naturæ vitiatæ & irreconciliatę, nõ poterant intrare in æternam beatitudinẽ, sed ad lymbum oẽs descendebant q bene vixerant (qa male viuẽtes descendebãt tũc in ppetuam damnatiõnẽ, sicut modo) vbi nõ habebant pœnã sensualẽ, sed carebant visione Dei (quod tamen nõ est parua pœna, quia sancti etiam qui sunt in cœlo, potius vellent esse in pœnis inferni sensibilibus, & videre faciẽ Dei, q̃ in cœlo esse &carere beatifica ipsius visione) qa facies Dei est tam delectabilis &gaudiosa, quod intuens illam nõ posset sentiret aliquã pœnã. Et ideo interim sanctæ animæ illę clamabãt, dicẽtes: Dñe inclina cœlos tuos, &descẽde. Et: Ostẽde nobis dñe faciẽ tuã, & salui erimus. Et: Vsqueq̃ dñe obliuisceris nos in finẽ, vsq; q̃ auertis faciẽ tuã à nobis? Et: Quousq; irasceris sup oratiões seruor̃u tuor̃u? Et: iter̃u: Vbi sunt mię antiquæ dñe, sicut iurasti Dauid in ṽitate tua? Quare faciẽ tuã auertis, obliuisceris inopię nostrę &tribulationis nostræ? Memor esto congregatiõis tuę, quam possedisti ab initio. Fiat misericordia tua dñe super nos queadmodũ sperauimus in te. Tu exurgens misereberis Sion, quia tempus miserendi eius quia venit tempus. Rorate cœli desuper & nubes pluant iustum. Psal. 143 Psalm. 79 Psalm. 12 Psalm. 79 Psalm. 88 Psalm. 43 Psalm. 73 Psalm. 32 Psalm. 100 Esaiæ 45

F

His itaque cum magno gemitu clamantibus, tam magno desiderio expectantibus, post quinque milia annorum &CXCIX. pene annos à creatione mundi, creauit Deus virginem, quam sibi ab æterno præelegerat in matrem, de qua loquutus fuerat ad serpentẽ, id est, diabolum q decerperat Euam, quando expulit Adam de paradiso: Inimicitias ponam inter te & mulierem, & semen tuum & semen illius. Ipsa conteret caput tuum, & tu insidiaberis calcaneo eius. Gene. 3

Mariæ virginis creatio q̃ fuerit purissima.

Hanc creauit formosissimam quæ vnquam nata fuit, quia decuit, vt sicut in anima erat purissima, sic etiam esset & in corpore. Et virtutes excellentiores apparent in pul-

pulchra (ſicut ſunt humilitas & caſtitas) q̃ in turpibus, quę videntur quaſi ex neceſſitate humiles & caſtæ. Item, creauit eam excellenter nobilem, vtputa de ſacerdotali & regali genere, licet pauper fuit & humilis, & ideo non fuit vſa ſua nobilitate ad gloriam vel oſtētationem. Item, ſeruauit eam puriſſimam ab omni peccato, ab omni macula: quia non decebat vt templum, in quo Deus corporaliter habitare diſpoſuerat, et in quo, & de quo carnem ſumere volebat, inquinaretur aliqua macula. Repleuit inſuper eam omni ſanctitate, omni gratia, omni virtute, omnibuſq; donis ſpiritus ſancti, ſicut in ſubditis fuſius dicemus. Ad hanc itaq; virginem (dum veniſſet plenitudo temporis, quam ab æterno Deus prǫuidit) miſit Deus angelū ſuum, vt eam ſalutaret, vt aſſenſum eius requireret: quia non potuit fieri mater Dei inuita. Cogitate nunc, quādo illa benedicta virgo ſine macula, candida vt lilium per virginalem caſtitatem, rubicūda vt roſa per charitatem, electa nō ſolum ex milibus, ſed ex vniuerſitate omnium creaturarum propter excellentem eius humilitatem, quādo ſic ſplendebat in conſpectu altiſſimi, & erat gratiſſima in oculis eius. Cogitate inquam, quomodo Deus vocauit angelum, non quemlibet, ſed vnum ex principibus angelorum (quia ſolet eſſe magnus legatus, vel ex parte mittentis, ſi eſt magnus dominus, vel ex parte eius, ad quem mittitur, ſi eſt honorata perſona, vel ex parte cauſæ, ſi eſt magna vel pregnans: quæ tria ſimul hic concurrunt, quare legatus fuit nobilis & magnus aſſumptus) Vocauit ergo inquā angelum Gabrielem, dicens hęc vel ſimilia: Ecce vides Gabriel illam virginem, cuius ſuauiſſimus odor ſic coram nobis fragrat? Vides puellam illam omnium virtutum pulchritudine rutilantem? Vides paradiſum voluptatis, quam plantauimus à principio? Vides fontem pietatis, quo irrigatur vniuerſa terra? Vides ſacrarium mentis ſuæ, diuinitatis noſtrę habitaculum gratioſum? Vides ortum concluſum? fontē ſignatum, rubum Moſi, virgam Aaron, vellus Gedeonis, archam teſtamenti, portam clauſam Ezechielis, & denique virginem, in quam omnes figuræ legis & prophetarum oracula repromiſſa ſunt, & implenda? Hæc eſt illa quam amaui, cuius decorem concupiui, quam exquiſiui & propoſui ſponſam mihi accipere. Amator factus ſum formæ illius, vt vnigenitus meus ſit vnigenitus eius, & ſpiritus ſanctus ſit habitator eā fœcundans. Curre ergo cito, nuncia illi noſtrum placitum, nuncia ei Trinitatis conſilium. Et hoc eſt, quod Lucas Euangeliſta dicit: Miſſus eſt angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galilææ, cui nomen Nazareth. Ecce audiſtis quis miſſus eſt, à quo miſſus eſt, propter quid miſſus eſt, vbi miſſus eſt, ſcilicet in Nazareth, ad quam miſſus eſt: ad virginem, inquit, deſponſatā viro, cui nomen erat Ioſeph, de domo Dauid, & nomē virginis Maria. Non ſine cauſa ſcriptura tam diligenter exprimit nomina, quia latent vbique myſteria, & ſpirituales intelligentiæ: de quibus non eſt nobis iam tempus dicendi. Miſſus eſt ergo angelus ad virginem, non nouiter aut fortuito inuētam, ſed à ſeculo electam, ab altiſſimo præcognitam & ſibi præparatam, ab angelis ſeruatam, à patribus præſignatā, à prophetis promiſſam. Mittitur ad virginem. Bene conuenit vt angelus mittatur ad virginem: quia, vt inquit Hieronymus, ſemper angelis cognata eſt virginitas. Profecto in carne pręter carnem viuere, non humana vita eſt, ſed cœleſtis. Vnde in carne angelicam gloriam acquirere maioris eſt meriti, quam habere. Eſſe quippe angelū, felicitatis eſt, eſſe virginem virtutis, dum ſcilicet hoc gratia obtinere nititur virgo, quod habet angelus ex natura. Et ſanctus ait Bernardus: O quā felix virginitas, quæ ex homine angelum facit. Sanctus tamen Ambroſius dicit, quod maior eſt victoria virginum, quam angelorum: quia angeli ſine carne & ſine prælio viuunt, virgines vero in carne & in prælio triumphant.

Notate tamen quam laudanda fuerit virginitas Mariæ: Nondum legerat in libris, quantū Deo placeret virginitas. Nondum erat præceptum nec conſilium de ſeruanda virginitate: nullum viderat ante ſe exemplum. Nondum ſcriptum erat, laudabiles eſſe qui ſe caſtrant (ſcilicet ſpiritualiter per caſtitatem) propter regnum Dei. Nondum legerat quod virgines cantabūt canticū nouum: & quod ſequentur agnū, quocunque ierit: & quod empti ſunt ex omnibus primitiæ Deo & agno. Sed magis legerat, quod dominus in exordio mundi dixerat: Creſcite & multiplicamini, & replete terrā. Et: Maledicta ſterilis in Iſrael: & ta-

Marginal notes (left): Nobilitas B. Mariæ quanta fuerit. — Puritas B. Marię q̃nta fuerit. — Sanctitas B. Mariæ quanta fuerit. — Galat. 4 — Luc. 1 — Cant. 2, 4, 5. & 6 — Iudith 10 — Legatio Dei ad B. Mariam p angelum qualis. Præcellētia B. Mariæ virginis. — Pſalm. 44

Marginal notes (right): Sapien. 8 — G — Bernard. — Angelus cur miſſus ſit ad virginem. Hieronym. Virginitas carnis quanta ſit gloria. — Bernard. — Ambroſ. — H — Virginitas B. Mariæ quam pcellens fuerit. — Matth. 19 — Apoca. 14 — Gene. 1. 9 Deuter. 7

& tamen ita dilexit virginitatem, vt anteq̃ vellet corpus suum pollui, aut cõcupiscentia libidinis vri, potius eligeret incidere illã maledictionẽ & obprobriũ sterilitatis, potius voluit carere honore fœcunditatis & gloria posteritatis. Quia sciebat q̃d hæc maledictio nõ erat à Deo, sed solũ erat obprobriũ apud hoĩes: quia semper Deo placuit castitas (nam Helias fuit virgo, & raptus est in cœlũ) sed adhuc in scriptura tacebatur, quia priuilegium hoc Mariæ seruabatur. Hoc tamen obprobrium potius elegit, quam virginitatis dispendium. Sciebat enim, quod virginitas nõ vsquequaq; esset sterilis: quia sicut coniugalitas replet terram filijs, ita virginitas cœlos. De quo marito? De domino Deo, qui est sponsus virginitatis. Omnis nanq; virginis anima sponsa est Dei, siue secundũ carnem sit vir vel mulier: qa non est discretio sexus apud Deum. Quid igitur plus mirabimur in te o benedicta virgo, humilitatem, an virginitatem? Laudabilis plane in te virginitas electa vt seruata, non præcepta, nõ consulta, nõ exemplo apud alias mulieres mõstrata, & adhuc illaudata. (Longe aliter cogitasti, quam filia Iephte, quam pater vouerat Deo immolandam. Et quia adhuc erat incognita viro, petijt vt antequam moreretur, pmitteret ad aliquot dies plangere virginitatem suam, scilicet quod discederet sine semine, sine fructu, sine sui memoria & sine populi Dei augmento) Sed nõ minor in te fuit humilitas, qua elegisti fieri obpbrium inter mulieres. Hęc proculdubio fecit, vt virginitas placeret (quia sine humilitate virginitas non est virtus) & respexit, sicut tuipsa testata es, Deus humilitatẽ tuam. O Maria quia igitur fortiter egisti pro castitate, ideo uon solum cares obprobrio, sed etiam benedicta es inter omnes mulieres, habebisque fructum, qui melior & nobilior erit omnibus filijs totius mundi. Dabit enim tibi Deus gaudiũ matris cum honore virginitatis. Auferet sterilitatem, & seruabit incorruptionem. Quid enim mirum, si à cæteris non fuit obseruata virginitas, vel non cognita eius pulchritudo? Tibi enim seruatum est illud priuilegium, vt nouo seculo noui filij mater noua, nouam aduehæres virtutem. Quum igitur hæc ita se habeant cur Euangelistæ scribunt hanc virginem sanctissimam fuisse viro desponsatam? Puto equidem neminem id latere quare virgo hæc fuerit desponsata, scilicet, vt om̃is suspicio mala tolleretur à beata virgine & obprobrium: qa si genuisset non desponsata, putassent homines eam adulteram vel fornicariã: ideo Deus voluit prouidere famæ virginis, & potius voluit homines errare in eius conceptu, quam matrẽ exponere obprobrio. Voluit etiam potius, quod putaretur filius Ioseph, quam quod aliquid sinistre suspicaretur de beata Maria virgine. Sunt tamen etiam aliæ rationes, quas hic breuitatis gratia prætermitto. Quæritur quoque hoc in loco haud incõuenienter, quo scilicet tempore angelus venit ad beatam virginem, & quando Christus fuit incarnatus. Respondetur, secundum tempus à creatione mundi fuit in sexto millenario, id est, post quinq; milia annorum & pene ducẽtos annos. Si tempus anni inquiras, decimus fuisse in mense Martio, eodẽ die scilicet, quo Adã fuit formatus. Dies porro dominicę incarnationis fuit feria sexta qua & passus est, & Adam hac eadem die peccauit. Horam autem aliqui dicũt de sero, alij in nocte, alij diluculo. Sed concordando, pie sentiendum est, quod angelus venit ad virginem de sero, & loquendo cũ ea vsq; ad noctis medium, virgo tandẽ cõsensit (quia non est credendum, quod hoc magnum negocium ita subito factum sit) & tunc Deus descẽdit in vterum virginis, & homo factus est. Permansit autem cum beata Maria angelus: imo (vt potius credẽdum est) totus exercitus angelorum vsq; mane, diluculo, & tunc recessit Gabriel angelus ab ea. Et hoc repræsentat Ecclesia, quando de sero pulsatur ad, Aue Maria, & post Matutinas scilicet mane.

Quęritur iterum hic, in qua specie angelus apparuit. Respondetur, in specie hominis, id est, pulcherrimi adolescentis: & hoc propter maiorem certificatiõem beatæ virgini, quæ ipsum non solum intellectualibus oculis vidit (sicut cõsueuerat videre angelos continue) sed etiam corporalibus.

Quęritur item, vbi tunc fuerit beata virgo, vel quid fecerit. Respondetur secundũ deuotos, sanctosq; doctores, quod iam recesserat de templo: quia erat desponsata viro Ioseph, sed nondum celebratæ erãt nuptiæ. Et ideo erat vel in domo matris suæ Annæ, vel, vt communiter scribitur, in domo Ioseph (vel forte etiam Ioseph tũ temporis

t

Castitatẽ semp Deo placuisse. 4. Reg. 2

Fœcunditas virginũ q̃lis sit.

Iudic. 11

Lucæ 1

I

Maria virgo cur fuerit despõsata.

Incarnatio Chri q̃ tẽpore facta sit.

K

Specie q̃li apparuerit angel^9 B. Mariæ virgini.

Locus salutationis angelicæ ad B. Mariam quis fuerit. Matth. 1

poris habitabat in domo Annę) Ibiq; erat in camera & clausa, quia non consueuerat videri multũ in publico. Ibi ergo legebat & meditabatur scripturas prophetarum de repromissa incarnatione filij Dei: & ideo feruentissimis suspirijs & lachrymis compassionis & deuotionis rogabat Deum, vt acceleraret promissum, & liberaret genus humanum. Non credendum tamen, q̃d orauerit vel quod putauerit se fore matrẽ dñi: qa depresserat se adeo in abyssum humilitatis, quod nihil tale de se potuit cogitare: Nam nulla creatura pura sic descẽdit in seipsam ad cognoscẽdum nihileitatem suam, & quę reputaret se tam indignam & tam paruam, sicut beata virgo Maria. Et ideo nõ fuit mirum, quod oratio tantę humilitatis penetrauit cœlos. Scribunt autem multi doctores, quod tunc legebat in Esaia propheta, illum textum: Ecce virgo concipiet & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emanuel. Erat autem plus solito deuotione & consolatione diuina superfusa, & contemplationi feruentius, diligenti usque insistebat super secreto mysterio incarnationis, & ideo flexis genibus, & eleuatis oculis ac mente ad Deum hæc vel similia: O clementissime domine Deus, rex regũ, qui bonitate tua mundũ creasti de nihilo, & post angelos hominem ad tuã imaginem formatũ dñm constituisti creaturarũ, vt tibi seruiret, & te diligeret, tibique in omnibus obtemperaret: miserere ei iã perdito per peccatum, miserere bonitate tua: miserere clementia & charitate tua. Aperi cœlos, & descẽde. Iam tot annorum milia percurrerunt, & sancti patres, & prophetę, & patriarchæ, & amici tui in tenebris habitant expectantes lumen tuum. Veni obsecro pater benignissime, veni, & ne respicias peccata hominum, descẽde de cœlis verus Deus, verum lumen, gaudium, solatiũ, dulcedo & consolatio afflictorum. O si oculis proprijs tã grande mysteriũ aspicerem. O q̃ lætarer cum Deũ in carne viderem. O quantum sancti patres gaudiũ susciperẽt. Rumpe moras creator optime, & veni ad liberandũ nos. Fac mihi hãc gratiã, vt tuæ matris ancilla & pedissequa efficiar. O si cernere possem antequam moriar illam benedictam virginem, quæ paritura est meum saluatorem. Profecto illius pedibus ꝓuoluta eius me seruã facerẽ, & illius semp mãdatis obtemperarẽ. Dum hæc & similia in oratione, & flexis genibus pertractaret, interim etiã sancti patres in lymbo clamabant: Memẽto nostri domine in beneplacito populi tui, visita nos in salutari tuo. Quorum clamoribus, suspirijs, gemitibus & necessitatibus tãdem Deus pijssimus, præcipue quoniam plenitudo temporis iã adesset, inclinatus, recordatus est tandem misericordiæ suæ quam promisit domui Israel, & misit angelum suum, sicut iam audistis, ad virginem. Apud quam q̃d egerit Euangelista declarat, dicens: Et ingressus angelus ad eam dixit: Aue gratia plena dñs tecum, Benedicta tu in mulieribus. Hæc verba ab angeli allata q̃dẽ, sed cõposita sunt in consilio sanctæ Trinitatis, & missa beatę virgini: suntq; tam sublimia & tam excelsa, quod nunquam humanus intellectus potuit illa penetrare, vel vt cõponeret meliora inuenire: tam quoq; grata sunt beatæ virgini, quod nulla oratio alia potest tam grata illi offerri (sicut reuelatum fuit sanctæ Mechtildi) quia quotiens ei porrigitur, reducitur ei in memoriam, & renouatur ei illud gaudiũ quod habuit in conceptione filij Dei: quod maius est oĩbus gaudijs, quæ habuit in hac vita: ideo volo singula verba exponere. [Aue,] id est, sine væ. Fuit enim beata virgo Maria sine væ concupiscentiæ. In ipsa enim locũ non habuit quod scribitur de cæteris hominibus: Caro concupiscit aduersus spiritum. Fuit sine væ culpę, quia nec originalem nec actualem habuit: & ideo etiam exempta fuit à generali illo vinculo, de quo dicitur: Nemo mũdus à sorde, neq; infans cuius est vnius diei vita super terram. Item fuit sine væ pœnæ, quia sine dolore peperit: ideo non tetigit eam maledictio Euæ, cui dictũ est: In dolore paries filios. Ideo etiam dicitur ei, Aue: quod verbum si conuertatur, & retrograde legatur, sonat Eua: quia ipsa habuit priuilegia contraria maledictionibus Euæ. Item, fuit sine vę corruptionis: quia in anima & corpore erat, mãsitq; integra virgo perpetuo, nec in morte caro eius fuit incinerata, sed vt pie Ecclesia credit, ad cœlos assumpta & glorificata. [Gratia plena.] Quare non salutauit eam nominatim, sicut nos facimus, Maria? Dicendum, quod omisit proprium nomen, & loco eius imposuit ei nouum nomen, sicut solet fieri quando conferuntur magnæ dignitatis vt Papæ, &c̃, & ideo mutantur

Ambrosi⁹

Humilitas B. virginis Mariæ quanta fuerit.

Esaiæ 7

Oratio B. Mariæ ad Deum pro incarnatione filij Dei.

Psalm. 105

Verba angelicæ salutationis quantæ sunt excellentiæ quæ gratæ que B. Mariæ.

Mechtildi.

Sine væ vt fuerit virgo Maria multiplici.

Galat. 5

Iob. 14

Gene. 3
Aue cõuersum quid signet.

B. Maria nouũ nomẽ hoc loco accepit.

tantur nomina. Sic fiebat Dei futuræ matri, quia imposuit ei angelus nomē, quod ante nulli vnquam homini impositum erat, scilicet: gratia plena. Sic nominat eam, quia inter omnes creaturas puras soli huic beatissimæ virgini conueniebat per excellentiam, vt diceretur gratia plena. Quia licet apostoli dicti sint pleni spiritu sancto, & similiter sanctus Stephanus: hoc tamen fuit dissimiliter valde. Quia licet habuerunt plenitudinem gratię apostoli nō solum sufficienter, & quātum opus est ad salutem, sed etiam abundāter, id est, copiose: beata tamen virgo Maria fuit plena gratia excellentissima prærogatiua per exclusionem omnis vacuitatis: quia tantum recepit quantum potuit aliqua creatura recipere, intantum vt (secundum doctores) Deus vltimam perfectionem creaturarum demōstrauerit in ipsa, nec potuerit ipsam facere maiorem, quā est, scilicet, quod est mater Dei, nisi fieret & ipsa Deus, id est, vniretur cum diuina natura, sed tunc non esset amplius pura creatura: quia, secundū Bernardum, licet Stephanus vel aliquis alius sanctus dicatur plenus spiritu sancto, hoc tamen est longe dissimiliter à Maria: quia nec in illo habitauit plenitudo diuinitatis corporaliter, nec concepit Deum de spiritu sancto. Vnde dicit sanctus Hieronymus: Cæteris sanctis p partes gratia pstatur: Mariæ vero tota se infudit gratiæ plenitudo. Habuit ergo præ cæteris excellentiam vel pogatiuam plenitudinis gratiæ, quę cōsistit in tribus. Primo, quia fuit excellentior dignitate. Quod patet in hoc, quia est mater Dei: quod tantū est, sicut iam dixi, quod non solum nō potest maior fieri, sed nec cogitari. Ideo cōparetur cedro, quæ altior est inter oēs arbores. Secundo, fuit excellentior in præeminentia sanctitatis, quia infra Deum ipsa est super oēs sanctos & angelos sanctissima & purissima (sicut dicit Anselmus) ea puritate, qua sub Deo nequit maior intelligi. Nec solum in se sancta est, sed etiā alios potest sanctificare. Vnde nō iniuriæ cōparatur cypresso, quę est arbor medicinalis. Vnde S. Hugo ait: Benedicta es & gratia plena, & intantum plena, vt ex tua redūdantia totus hauriat mundus. Propterea dicitur fluuius gratiarum. Vnde in Canticis de ea dicitur: Fons hortoꝝ, puteus aquaꝝ viuentium, quæ fluūt impetu de Lybano. Imo gratia ita plena fuit, ꝙ oīs gratia q̄ ad nos venit, secundū Bernardū, non nisi per manus Mariæ fluit: & ideo frustra expectat quisqꝫ aliunde, quam per beatam Mariā aliqd se receptuꝝ sperat. Vnde notate (sicut dicit idem Bernardus) quāto deuotionis affectu Mariā à nobis honorari voluit Deus, q totius boni plenitudinem in ea posuit: vt si qd in nobis est spei, si qd gratię vel salutis, ab ea nouerimus redundare. Totis ergo medullis cordis veneremur Mariam, quia sic est volūtas eius, qui totum nos habere voluit per illam. Tertio, fuit excellentior in superabundātia capacitatis, quia fuit superabundātissime capax omnis gratiæ. Habuit enim oēs gratias generales & speciales omnium sanctorum & oīm creaturaꝝ in excellentia summa. Vnde in Ecclesiastico ipsa dicit: In me omnis gratia vitæ & veritatis. Et S. Bernardus super illud Ecclesiastici ibidē, In plenitudine sctōrum detētio mea, dicit: Vere in plenitudine sctōrum detētio eius, cui non defuit fides patriarchaꝝ, nec spes prophetarum, nec zelus apostolorū, nec constantia martyrum, nec sobrietas confessorum, nec castitas virginum, nec fœcunditas cōiugatorum, nec puritas angeloꝝ. Nihilominus habuit etiā singulares gratias, quæ nullus sanctorum habuit, à quibus omnis creatura vacua fuit, scilicet ꝙ esset virgo & mater, mater Dei & hominis, domina mūdi, regina cœli. [Dominus tecum.] Bernardus: Longe excellētius est dominus tecū, q̄ cum aliis sanctis, cū quibus est spūaliter tantum & in corde: sed est tecum spūaliter in corde, & corporaliter in ventre. Itemqꝫ, Dominus tecū. Dn̄s scilicet pater tecū, qui suum filium fecit esse & tuū. Dominus filius tecum, q ex te carnē assumpsit miro modo. Et dn̄s spiritus sanctus tecum, qui tuū cum patre & filio sanctificauit vterum.

N

[Benedicta tu in mulieribus] id est, præ oīnibus mulieribus. Non dico benedicta tu in virginibus, sed in mulieribus, vt sis sola quæ omnes superexcellis, cui nulla cuiuscunqꝫ status possit æquari, vt sicut non habuisti similē priorem, sic nec es visura sequentem. Benedicta ergo in mulieribus, id est, in virginibus, in coniugatis, & in viduis: quia omnes hosce tres status cōprehendis in te, & omnes in te benedicuntur. Vnde iteꝝ D. ait Bernardus: Benedicta tu in mulieribus, quę generalem mulieꝝ eua

Actor. 2 Actor. 6. 7 Spū sctō pleni quō dicti sint apostoli.

Gra plena quam fuerit B. Maria.

Bernard.

Col. 2

Hieron.

M

Gre pleni tudinē triplicem fuisse B. Mariæ colllatā

Cedro cur cōparetur B. Maria.

Anselmus

Cypresso cur cōparetur B. Maria.

Hugo.

Cantic. 4

Bernard. Gratiam oēm Dei per manꝰ B. Mariæ in nos fluere.

Bernard.

Gras oīm creaturaꝝ habuisse B. Mariā.

Eccle. 24 Bernard.

Idem.

Dn̄s quō singulariter fuerit cū B. virgine Maria.

Benedicta vti fuerit B. Maria in mulieribus.

Bernard.

ſiſti maledictionẽ, vt nec ſterilis permaneas, nec cũ dolore parias. Hæc ſunt quæ per angelũ dicta vel poſita ſunt in ſalutatione virginis, id eſt, in Aue Maria: Reliqua quę Euangelica narrat hiſtoria prolata ſunt ad eãdem virginẽ per ſanctum Elizabeth, loquẽte per os eius ſpiritu ſancto, qui etiam locutus eſt præcedentia per angelum. Vnde ipſa Elizabeth incepit, vbi angelus dimiſit, repetendo eadẽ vltima verba. Dixit enim etiã ipſa, ſicut angelus. Benedicta tu inter mulieres, & poſtea ſubiunxit: Et bñdictus fructus ventris tui, & ſic alia cõpleuit, quæ angelus non dixit: quia non fuit conueniens, vt angelus hoc diceret, eo q̊d Maria nondũ cõcepit filium Dei in vtero ſuo. Cum itaq; (ſicut prædixi) beata virgo Maria maxime deſiderauerat Dei incarnationem & patrũ liberationem, reputans pro maximo beneficio ſi ipſa mereretur talis filĳ matrẽ videre, vel ancilla eius fore, venit angelus portãs literas ex conſiſtorio S. Trinitatis, dicens: Aue gratia plena, dñs tecum, benedicta tu in mulieribus. Ac ſi diceret: O Maria vergo ſuper omnes p̃electa quantũ te humilias. Tu nõ eris huius virginis & matris Dei famula, nõ eris ancilla, non pediſſequa: ſed eris tu ipſa mater Dei, ſicut es ab ęterno adhoc p̃ordinata. Tu eñ es illa virgo, de qua locutĩ ſunt pphetę oẽs: tu es regina cœlorũ & imperatrix oĩm hoĩm & angelorũ, & oĩm gratiarum Dei receptaculũ. Hæc autẽ omnia dixit angelus cũ decenti & magna reuerentia. Similiter beata virgo ſtatim aſſurrexit angelo: & turbata videbaẗ ex verbis eius, vt inquit Euangeliſta. Non quidem

O ob hoc fuit ſimpliciter turbata, quia videbat angelum (conſuerat enim quotidie angelos videre) ſed fuit turbata, primo pudore & verecundia ratione ſalutãtis: quia apparuit ei angelus in inſolita ſpecie, ſcilicet virili & corporali in ætate pulcherrimi iuuenis, cum clara & præfulgida veſte, oſtio clauſo: quia ſicut Bernardus dicit, non eſt ſuſpicandum, q̊d angelus apertum inuenerit oſtium virginis, cui nimirũ erat in propoſito frequẽtias hoĩm fugere, & colloqa vitare, ne vel orantis perturbaretur ſilentium, vel continentis caſtitas tentareẗ. Clauſerat itaq; etiam illa hora ſuum ſuper ſe habitaculum virgo prudentiſſima: ſed hominibus non angelis. Trepidata ergo fuit ad viri ingreſſum & ad ſe ſolam: quia, ſicut dicit Hieronymus, nunquam fuerat à viro ſalutata: & ita verecundabatur: quia tam ſubito non cognouit, quod fuit angelus, ſed ſtatim poſt. Et S. Ambroſius ait: Notare hic poſſumus, quantũ erubeſcebat cõſortia hoĩm, ſi ita erubuit ſermones angelorũ.

Turbaта cur fuerit B. Maria in ſermone angeli.

Angelus in qua ſpecie ac forma B. Mariæ apparuerit Bernard.

Hieron.

Ambroſ.

Secundo, fuit turbata ratione ſalutationis nouę, & ex humilitate. Nunq̃ enim audierat vel legerat talẽ ſalutationem, & talia verba. Admirabatur eñ valde, quõ ei talia dicerentur, quod eſſet gratia plena, & benedicta in mulieribus. Humilitas eñ ſua nõ ſinebat eam aliquod magnum de ſe ſentire: ſed reputabat ſe paruam & indignã qualicunq; ſalutatione angeli. Eſt eñ propriũ humilitati, quod laudes ſuas erubeſcit, & ex eis grauatur. Et ideo in corde reuoluebat: O vnde hoc mihi vt veniat angelus domini mei ad me? Si enim Salomõ expauit, quod deberet ædificare templum nomini & memoriæ domini, quãto magis Maria, quæ ipſamet debebat eſſe templũ dñi, non ſolum nomini eius, ſed deberet eum etiam hoſpitio recipere, id eſt, in ventrem ſuum?

Humilitati proprium quidnam ſit.

3. Reg. 4.

Cum ergo ſic turbatam eam angelus vidiſſet, conſolabatur eam, dicens: Ne timeas Maria: inueniſti enim gratiam apud Deum. Vbi ſic, inquit D. Bernardus. Ac ſi diceret: O ſi ſcires quantum altiſſimo tua placeat humilitas, quantaq; tibi apud ipſum ſublimitas maneat, angelico te indignam nec obſequio iudicares, nec eloquio. Non mireris ergo Maria, quia angelus ad te venit. Nam & maior angelo in te venit. Non mireris angelum dominicum, quia angelorum dominus eſt tecũ. Poſtremo,

Bernard.

P

quid ni angelum videas, cum iam angelice viuas? Cur autem indebitam tibi duxeris gratiam angelorum, quæ inueniſti gratiam apud Deum? Inueniſti enim gratiam apud Deum. Super quę verba idem D. Bernardus iterum ſic dicit: Inueniſti quod ante te inuenire nemo potuit, gratiam ſcilicet apud Deum. Quam gratiam? Dei & hominum pacem, mortis deſtructionem, & vitę reparationem. Inueniſti gratiam, non pro te ſola, ſed pro vniuerſo mundo. Inueniſti reis veniam, ægris medelam, puſillis corde robur, afflictis conſolationem, periclitantibus adiutorium & liberationem.

Gratiam quam inuenerit B. Maria apud Deũ.

Deinde angelus ſecutus, adiunxit: Ecce concipies in vtero & paries filium, & vocabis nomen eius Ieſum. In vtero, non ab extrinſeco, non à viro, ſed ab intra concipies

clau

clausis sigillis virginitatis. Et paries filiũ, & vocabis nomen eius Iesum, id est, saluatorem. Vnde Bernardus: Hoc est, nomen quod dedit cęcis visum, surdis auditũ, claudis gressum, sermonem mutis, vitã mortuis; totamq; diaboli potestatem de obsessis corporibus effugat. Hic erit magnus. Semper quidẽ fuit magnus Deus: sed iã erit magnus propheta, & magnus homo in miraculis & doctrina. Et filius altissimi vocabitur, sicut in veritate est. Et dabit illi dñs Deus sedem Dauid patris eius. Non loquitur hic de sede temporalis regni, quia ipse idẽ dixit Christus in passione ante Pilatũ. Regnum meum non est de hoc mũdo: sed de spirituali regno, quod significatur per regnum Dauid, id est, de cœlesti Hierusalẽ. Et regnabit in domo Iacob in ęternum, id est, super omnes electos: quia omnes filij Iacob fuerunt electi. Non sic aliorum patriarcharum filij, quorum fuerunt aliqui reprobi, & aliq electi, &c. & regni eius nõ erit finis. Dixit autem Maria ad angelum: Quomodo fiet istud, quoniam virum nõ cognosco. Ac si diceret: Non dubito, sed credo, quod fiet sicut dixisti: sed quæro de modo concipiendi: quia virum non cognosco, id est, non cognoscere propono, quia virginitatem perpetuam seruare propono. Iam enim vouerat virginitatem, sicut dicit Augustinus. Ac si diceret, secundum Bernardum: Si oportebit me concipere filium talem & tãtum de viro, scilicet Ioseph: gaudebo quidem de filio, sed dolebo de proposito fracto, id est, de virginitate amissa. O quantus fuit amor virginitatis in Maria, quã etiam in tali casu pro incarnatione filij Dei cum sponso licite & sine libidine timuit amittere, licet tamen, si ita Deus voluisset vel præcepisset ipsa consensisset. Vtinam homines agnoscerent precium huius thesauri, huius margaritæ scilicet virginitatis, vtique non tam faciliter projcerent eum in lutum. O quam vilis reputatur hoc tẽpore, quam faciliter abijcitur. Tantũ sollicitãt homines vt possint hac virtute priuari vel eam amittere, sicut sancti eam curabãt custodire. Et quod peius est, iam quidam erubescunt de virtute, maxime de castitate vel virginitate, &c. Et respondens angelus, dixit ei: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi, id est, non concipies de humano semine, sed de spiritu sancto. Et ne dicas, Quomõ possum sufferre claritatem, lucemq; diuinæ maiestatis, audi: Et virtus altissimi obumbrabit tibi, id est, virtus diuinitatis assumet de carne tua, vbi se velabit, & obumbrabit tibi, scilicet quia sub corpore tuo tegetur quasi sub vmbra: quia si oculi nõ possunt intueri in solem, quis mortalium posset inspicere solem infinitæ claritatis, id est, Deum, nisi sub vmbra obtegeretur carnis? Ideoq; & quod nascetur ex te sanctũ, vocabatur filius Dei. Postea dixit angelus de Elizabeth multa Mariæ ad illi persuadendũ & commouendũ quatenus cõsentiret. O miram dignitatẽ tuam beata virgo, quod vsq; ad tuũ consensum peruenit nostra redẽptio. Tantum ipsa respõdeas verbũ, & suscipias Dei verbũ. Præbeas consensum, & cõcipias Dei filiũ. Expectat tota Trinitas, expectãt patres in lymbo, expectat totus mũdus: tã prope nobis est redemptio nostra, vt si ipsa duntaxat cõsenseris, tunc salui erimus. In fine aũt consentiendo Maria dixit: Ecce ancilla dñi, fiat mihi secundum verbũ tuũ. Ac si diceret: Ex quo ita est volũtas dñi, offero me paratam in ancillam eius. Hęc verba creditur dixisse iterũ flexis genibus, eleuatis oculis in cœlum cũ lachrymis & incredibili humilitate & deuotione. In quibus verbis, hoc est, in tali cõsensu, q̃d fieret mater Dei, & cum virtute prolatis, credit plus meruisse quam oẽs electi totius mundi.

Bernard. Iesus nomini quantæ sit excellentiæ.

Ioan. 18. Regnum Christi quale nam fuerit B. virgini promissum.

Virginitatẽ B. Mariam vouisse Deo. Augustin. Bernard.

Q Virginitatis preciositas quãta sit.

Fuerunt ista verba & iste cõsensus virtutibus plenus: e qbus quatuor præcipue elucescũt. Primo, cum dixit: Ecce, notatur maxima eius obedientia. Quasi diceret: parata sum ad oẽm voluntatem dñi. Secũdo, humilitas immẽsa p hæc verba: ancilla domini. Vnde Bernardus: O venerãda virginitas, o prædicanda humilitas: Ab angelo mater dñi appellatur, & se ancillam dñi cõfitetur. Tertio, charitas inflammata p hæc ṽba: Fiat mihi. Quarto, fides deuota & firma, quæ insinuatur per hæc verba: secundum verbum tuum, id est, sicut dixisti, & sicut ego credo. Hæc aũt verba fuerũt miræ virtutis, quia statim his completis, Dei filius, imo & tota Trinitas intrauit in vterum virginis salua virginitate eius, & cum ineffabili superfusione & repletione consolationis & gaudij in spiritu sancto. Licet em̃ solus filius homo sit factus, id est, carnem assumpsit: tamen hoc factum est ex operatione totius Trinitatis. Adscribitur tamẽ ma

R In cõsensu B. Mariæ quęnã virtutes splẽdeant.

Bernard.

Incarnatio Christi cur ad scribatur spiritui sancto. Ioan. 3

magis hæc operatio, id est, formatio carnis Christi spiritui sancto, ad ostendendũ causam incarnatiõis: quia spiritus sanctus dicitur amor patris & filij. Amor aũt quo dilexit nos Deus est causa quare incarnari voluit. Vnde dicitur in Euãgelio: Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret. Et secũdum hoc intelligitur Christus conceptus de spiritu sancto: non quod spiritus sanctus aliquam materiam ministrauerit Christo, sed quia ipse separauit de purissimis guttulis sanguinis virginei cordis Mariæ, & deduxit in clausum vterum, & formauit illas in corpus Christi.

Quatuor mira facta in incarnatiõe Chri.

Notandum, quod in vno & eodem instanti quatuor hæc fuerũt perfecta in incarnatione Dei, scilicet cõuersio sanguinis purissimi virginis Mariæ in carnẽ, & alias partes corporis Christi. Secundo, perfecta organizatio membrorum. Tertio, anima tio corporis organici. Quarto, assumptio & vnio corporis Christi cum diuinitate. Hæc autem omnia facta sunt non per prius & posterius, sed simul, & in instanti. Vnde sequitur, quod in primo instanti Christus, licet fuerit minimæ quantitatis secundum corpus, vt vix discerni vel apprehendi potuisset, tamen fuit tam perfectæ virtutis, potestatis, scientiæ & omnium bonorum capax & plenus & perfectus sicut cũ fuit XXX. annorum, & sicut iam est in cœlo. Creuit tamen in vtero secundum molem corporis, & etiam post natiuitatẽ: Creuit etiam virtute & gratia, sed hoc intelligitur quo ad ostensionem secundum tẽpus ætatis. Nam in se nihil nouæ perfectionis acquisiuit post natiuitatem suam aliquo tempore, quam prius nõ habuerit, qui est cum patre & spiritu sancto Deus benedictus in secula, Amen.

DE SANCTO AMBROSIO EPISCOPO, PAraphrasin in Epistolam quære in Festo D. Nicolai. Exegesin in Euangelium reperies ibidem, nisi post Festum Paschæ, de eodem celebretur: tum nanq; require Exegesin in Euangelium, Ego sum vitis vera, &c. in Ferijs D. Georgij martyris in principio alterius partis de Festiuitatibus sanctorum. Sermonem autem quære in Festo S. Nicolai, vel S. Martini.

FERIA SECVNDA POST SOLENNITAtem Paschæ, epistola Actuum X.

XXIII.

Tans Petrus in medio plebis, dixit: Viri fratres vos scitis, quod factum est verbum per vniuersam Iudæam, incipiens a Galilæa post baptismum quod prædicauit Ioannes, Iesum a Nazareth, quomodo vnxit eũ Deus spiritu sancto & virtute. Qui pertransiuit benefaciendo & sanando omnes oppressos a diabolo, quo-

Matth. 3 Lucæ 3 Psalm. 44

niam Deus erat cum illo. Et nos testes sumus omnium, quæ fecit in regione Iudæorum & Hierusalem, quem occiderunt, suspendentes in ligno. Hunc Deus suscitauit tertia die, & dedit eum manifestum fieri non omni populo, sed testibus præordinatis a Deo, nobis qui manducauimus

Lucæ 24 Ioã. 20.21 Matth. 28 Marc. 16

& bibimus cum illo, postquam resurrexit a mortuis, & pręcepit nobis prædicare populo & testificari, quia ipse est qui constitutus est a Deo iudex viuorum & mortuorum. Huic omnes Prophetæ testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen eius, omnes qui credunt in eum.

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

Ante

A Act. 10

Nte hanc lectionem scribit Lucas in in Actis, quomodo Centurio ab angelo iussus fuerat, accersire Petrū docturū qd oporteat illū, vt saluus fieret, facere. Petrus quoque per visionem instructus (cū ante ad Iudæos tantum putaret missos apostolos) vt gētes quoque ad fidem colligeret, pfectus fuit ad Cornelium. Et ibi stans in medio plebis, quā secū Cornelius habebat ex amicis collectā, cuius grandior erat pars ex gētibus, dixit. Viri fratres, vos scitis quod factum est verbum per vniuersam Iudæā, quisnam rumor, quæ fama quoque de Christo vbiq; sese diffuderit. Qui incipiens prædicationem suā à Galilæa, post baptismum, quo Ioannes illum baptizauit, prædicauitque eundem Iesum à Nazareth esse Christum, dicens populo: Medius vestrum stetit quem vos nescitis, docens nihilominus quomodo vnctione spirituali vnxerit eum Deus pater, spiritu sancto & virtute gratiarum ac miraculorum. Hic Iesus pertransiuit vniuersas regiones beneficia indigentibus præstando, sanandoque omnes oppressos à diabolo. Diabolus em̄ alios opprimit morbis & calamitatibus vt ad impatiētiam perducat, alios onerat peccatis, vt Deo auferat, alios vanitatibus implicat, vt à Deo abstrahat impediatque, Iesus vero sanauit omnes oppressos à diabolo quotquot ab illo remedium quæsierunt. Quoniam Deus erat cum illo, quare non humana tātum, sed diuina etiam operabatur virtute, cum esset Deus & homo.

Matt. 3 Marc. 1 Lucæ 3 Ioan. 1

Porro nos apostoli testes sumus omnium mirabilium, quæ fecit in regione Iudæorum & in Hierusalem. Quem Iudæi p pterea quod eorum corripuit vitia, occiderunt, suspendentes in ligno crucis. Hunc mortuum & sepultum Deus suscitauit tertiā die, & dedit eū post resurrectionē manifestū fieri nō oī populo indifferēter, nec vt omnibus qui crederent in illū appareret, sed testibus manifestauit ad hoc prærordinatis à Deo, puta nobis, qui manducauimus & bibimus cum illo: & hoc postquā resurrexit à mortuis. Hæc autē causa, quare præcipue nobis præ aliis se post resurrectionem manifestauit, est: Quia præcepit nobis prædicare populo ac testimonium ferre, quia ipse est, qui à Deo patre etiam secundum naturam humanā constitutus est iudex viuorum & mortuorum hoc est, eorū q in Dei gratia ab hac vita decesserunt tanquam viuentium, & illorum quoque, qui in peccato mortali ab hac vita demigrarunt, tanquam mortuorum. Aut ita: Iudex erit viuorum, qui in fine mundi viuentes reperientur in mundi conflagratione morituri, & qui ante finē seculi, hac luce sunt defuncti. In illo autem iudicio duo erunt: Vnum est autoritas iudicandi. Hæc æque vna est & communis tribus in diuinitate personis. Alterum est exequutio iudicij, seu sententiæ prolatio. Hoc competit Christo secundum humanam naturam, quam susipsius humiliatione, subiectione passioneque meruit. Et ideo dicitur de eo apud Ioannem: Potestatem dedit ei & iudicium facere, quia filius hominis est. Itemque: Neque enim pater iudicat quenquam, sed omne iudicium dedit filio. Huic denique Christo omnes Prophetæ testimonium perhibent remissionem accipere peccatorum suorum per inuocationem nominis eius, omnes qui credunt in eum hoc est, omnes qui fide & charitate illi coniunguntur seu incorporantur. Prophetarum enim vnus est sermo omnium, eos qui in Christum credunt, q que Christum inuocant, in nomine eius à peccatis suis iustificari.

Matt. 3 Lucæ 3 Ioan. 1

Matt. 28 Marc. 16 Lucæ 24 Ioan. 20

B Marc. 16

Ioan. 5 Ibidem

EXEGESIS EVANGElij eiusdem feriæ secundæ Paschæ. Lucæ XXIIII

C

Hristus dominus noster non phantastica aliqua specie nec apparēter tm̄ vt q̄run dam hęreticorum astruxerunt figmenta, sed vere se surrexisse, multis voluit ipsemet, dominus probare argumentis. Siquidem vulnera sua quæ recepit ex clauis, quibus affixus est cruci & lancea qua est pfossus, gloriosa, hoc est, vulnerū cicatrices suo in corpore retinuit, eadē Apostolis mōstrauit, palpandum, hoc est, tangendū se pbuit cū eisdem denique mādu cauit. E quibus omnibus argumētis vere & non phantastice se surrexisse ostēdit. Videte inqt, & palpate quia spūs carnem & ossa non habet, cuiusmodi me videtis habere. Præterea, sicut hodie legitur in Euangelio, cū duobus ex disci-

Resurrectionē quibus argumētis pbauerit non fuis veram.

Ioan. 20

Lucæ 24

ex discipulis euntibus Emaus loquens in specie peregrini ambulabat, cũ eisdem quoque ad mensam, quoad ex fractione panis illum cognoscerent, sedit. Sic nanque scribit Lucas.

Ibidem

Duo ex discipulis ibant in castellum quod erat in spacio stadiorum sexaginta ab Hierusalem, nomine Emaus.

Qui fuerint hi duo discipuli, qui ad Emaus se cõferebant castellum, quãuis Ambrosius alterum nominet Amaon, in Euãgelio vero vnus eorum nominatur Cleophas, non improbanda tamen est sententia Theophili & Gregorij, qui eum quem Lucas hic tacet, Cleophæ socium, dicunt ipsum fuisse Lucam, qui hoc Euangelium scripsit, & pro modestia suum nomen tacuisse. Ibant autem in castellum Emaus, quod distabat ab Hierusalẽ sexaginta stadijs. Stadium vocant spacium centum viginti quinq; passuũ, quod Hercules vno, vt aiunt, anhelitu cucurrerit, & tunc steterit à stando dictum. Porro octo stadia vnum faciunt miliare, quasi mille passuum spacium. Colligitur igitur septem miliaribus ab Hierusalem Emaus distitisse, & quatuor stadijs. Castellum hoc post vastationem Hierusalem sub Marco Aureleo reparatum dictum est Nicopolis.

Ambrosi. Theop. gregori⁹. Stadiũ qd sit.

Et ipsi loquebantur adinuicem de his omnibus quæ acciderant. Et factum est, dum fabularentur & simul quærerent, & ipse Iesus appropinquans ibat cum illis. Oculi autem eorum tenebãtur ne eum agnoscerent.

Discipuli hi loquebant de Christi vita & morte, admirantes, non vt hi qui crederent eum resurrecturum, sed quam innocenter esset passus, quam insipienter ac timide ab apostolis derelictus, & quomodo ipsi quoq; deinceps suam instituerent vitã. Dum itaq; sic fabularentur .i. Chrsti facta fabulantium more recitarent, & adinuicẽ quærerent, ipse Iesus appropinquãs, ibat cum illis. Semper enim præsto est de se loquentibus, iuxta illud: Vbi duo vel tres cõgregati fuerint in nomine meo, ibi sum in medio corũ. Oculi aũt eorũ tenebantur ne eũ agnosceret. Ambulabat eñ Iesus cũ eis vt pegrin⁹, habitu & gestibus vtẽs pegrini.

Matt.18

Et ait ad illos: Qui sunt hi sermones, quos confertis adinuicem ambulantes, & estis tristes?

D

Tristes erant discipuli ex his quę circa Iesum viderant accidisse, quem amiserãt desolatione nimia, quem resurrecturum audierant, sed modicum iam inde sperabãt. Expectauerant quidem dubij & tristes si fortasse resurgentem perciperent. Verũ, cum nihil audirent de illius resurrectione, iam ferme desperabant. Tristes igitur erant. Cum vero omnia sint nuda & aperta oculis Christi, non eos interrogat discere cupiens, sed ex verbis eorum occasionẽ vt eos doceat vult sumere. Ideo eñ agnosci ab eis noluit Christus, vt pectoris sui cogitationes scrupulosq; internos omnes libere, tanquam cum homine simplici & ignoto enudarent, & ipse ad singula eorũ responderet dubia.

Heb.4

Et respondens vnus, cui nomen Cleophas, dixit ei: Tu solus peregrinus es in Hierusalẽ, & nõ cognouisti quæ facta sunt in illa his diebus? Quibus ille dixit, Quæ? Et dixerunt, De Iesu Nazareno, q fuit vir Propheta, potẽs in opere & sermõe corã Deo & oĩ populo, & q̃modo tradiderunt eũ summi sacerdotes & principes nostri in dãnationem mortis, & crucifixerunt eũ.

Tu solus peregrinus es in Hierusalem, qui hæc ignoras? Quomodo te latere potuit quod adeo palam factum est, vt nõ solum huius rei fama aut rumor diffusus sit vndique, sed spectaculum quoque miserabile manifestũ est omnibus qui fuerunt Hierosolymis? Qui dixit eis: Quæ? Et dixerunt: De Iesu Nazareno, qui fuit vir Propheta, potẽs in opere & sermõe coram Deo & oĩ populo. Prophetam nominant Christum, Dei filium tacentes, vel qa hoc non credebãt, vel qa hoc confiteri coram ignoto homine non audebant, qui eorũdem posset ad Iudæos deferre testimoniũ. Et quomodo tradiderunt eũ summi sacerdotes & principes nostri in damnationem mor-

mortis,& crucifixerunt eum. Vide hic,licet non confiteantur eum Dei filium,multifariam tamen commendant eum. Nominant eñi illũ prophetam & virum à confiãtia & synceritate: laudant quod verax in sermone,quod syncerus,quod deniq; potens absque fictione & simulatione in sermone fuerit & opere.

Nos autem sperabamus, quod ipse esset redempturus Israel.

E Spe rabamus quasi non amodo sperantes. Temporalis erat hæc redemptio, cuius spes fere omnibus erat iudæis insita, adeo vt nec discipuli dñi Iesu aliud putarent,quam quod temporalis esset Christus rex futurus, aut quod Iudæos de potestate Romanorum atque omni alia subiectione esset humana redempturus. Siquidem vbi eum resurrexisse etiã cognouerãt, interrogabant eum, dicẽtes:Domine,si in tempore hoc restitues regnum Israel? Dicunt igitur: Nos aũt sperabamus, quod ipse esset redempturus Israel. Vide autem, quia de eius resurrectione nonnihil sperauerant,præsertim cum ab eorum nondũ recessisset memoria, id quod olim apostolis cum passionem suam illis prędiceret,insinuarat: Ecce ascendimus, inquiens, Hierosolymam, & consummabuntur omnia quæ scripta sunt de filio hominis. Tradetur enim gentibus & illudetur, & flagellabitur,& conspuetur. Et postquam flagellauerint,occident eum:& tertia die resurget. Huius verbi videbantur adhuc memores, & tertia die resurget. Siquidem mox subiungunt.

Act.1

Luc.18 Matt.20 Marc.10

Et nunc super hęc omnia tertia dies est hodie q̃d hæc facta sunt. Sed & mulieres quædã ex nostris terruerũt nos,quæ ante lucem fuerunt ad monumentũ, & non inuẽto corpore eius,venerunt dicentes, se etiam visionem angelorum vidisse,qui dicũt eum viuere. Et abierunt quidam ex nostris ad monumentum, & ita inuenerunt sicut mulieres dixerunt:ipsum vero nõ inuenerunt.

Vt hominibus solet mœstis & pturbatis cõtingere,ita discipuli hic cũcta narrãt cũ formidine & suspitione erroris aut falsitatis. Dicũt eñi:Sperabamus eum resurrecturum,& narrãt testimonia resurrectionis,nec tñ credunt,sed adhuc hæsitant. Optabant quidem verũ esse,q̃d mulieres narrauerant,& alij formidabãt ab his q fuerãt ad monumẽtum,rẽ nõ recte ab angelis intellectam. Idcirco adhuc diffidẽtia trepidãtes dicũt: Insup tertia est dies hodie à tẽpore passiõis eius,q̃ sicut nobis p̃dixerat,ipse deberet resurgere. Ad hoc aũt,vt simus dubij ac incerti,multũ facit hoc q̃d nos facit quoque mirari,quia mulieres quædam ex nostris terruerunt nos,quæ ante lucẽ fuerũt ad monumentũ, terruerũt nos.i.in maiorem admirationem &dubietatem nos pduxerunt. Siquidẽ non inuento corpore eius,venerunt dicentes, se visionem angelorum vidisse,qui dicunt eum viuere. In pplexietate quadam constituti erant,qua neque omnino credebant, neque etiã ex toto diffidebant. Optabant eñi quod dicebatur viuere,verũ esse,sed quomodo id crederent, quomodove dicẽtibus assentirẽt, quippe qui viderant illum mortuũ sepeliri ignorabant. Et abierũt qdam ex nostris scilicet Petrus & Ioannes,aut fortasse plures ad monumentum,& ita inuenerunt, sicut mulieres dixerunt, monumentum scilicet vacuum:ipsum vero non inuenerunt. Inter fluctus spei & desperationis hi discipuli erant constituti, vt vix ipsi scirent quid credere deberent,ex omni parte & scrupulos & argumenta,& contrarietates & psuasiones ediuerso habentes,ideo pro hac parte modo,mox iterum pro alia parte disputant,donec eos magister illuminaret veritatis. Propterea sequitur.

Ioan.20

Et ipse dixit ad eos: O stulti & tardi corde ad credendũ in omnibus quæ locuti sunt pphetæ. Nõne hæc oportuit pati Christum,& ita intrare in gloriam suam?

Quid,ingt,adeo estis cæci & ignorãtes, vt non capiatis hæc quæ facta sunt? quandoquidem eadem omnia olim sunt prædicta à prophetis futura. Nonne hæc oportuit pati Christũ, quæ scilicet illum pati vidistis,pro redemptione generis humani,& sic per huiusmodi victoriam mortis redire in patriam suam? Hoc enim est redire in gloriam suam. Non putes autem

si Christum oportebat pati, eos propterea excusatos à peccato, q domino passionem intulerunt. Neque enim redemptioni nostræ, cui necessarium fuit pati Christum, seruire cupiebant, sed suæ inuidiæ & furori satis facere. Eorum itaq; nequitiam sapientissima Dei prouidentia nobis conuertit in remedium. Vide autem hic cum dicitur oportere Christum pati, & sic intrare in gloriam suam, quid nobis expectandum est. An meliora habere cupiunt mēbra, quam caput? An mollius quiescent q̃ caput membra? Aut aliud nos expectabimus, quam de omnibus quidam pronunciat: Per multas tribulationes nos, oportet intrare in regnum cœlorum? Nō ergo, si regnum cupis introire cœlorum, aliud quam tribulationem te oportet expectare. Absit vt sine tribulatione sis. Hæc vita si cuipiam salutaris est, tribulatione nō caret. Qua si caret, salutaris non est. Id igitur elige, id amplectere, quod Christus. Oportebat, inquit, Christum pati. Quare? Primo, ꝓpter patris ordinationem. Calicem (propterea ait) quem dedit mihi pater nō vis vt bibā illū? Secundo, propter impletionem scripturę. Quomodo ergo, inquit, implebuntur scripturæ? Tertio, propter suā exaltationem, de quo in præsentiarum dicit: Oportebat Christum pati, & ita intrare in gloriam suā. Et apostolus ait: Christus factus est pro nobis obediens vsq; ad mortem. Propter quod exaltauit illum Deus. Quarto, ꝓpter nostram eruditionem. Ideo à Petro apostolo dicitur: Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum vt sequamini vestigia eius. Quinto, ꝓpter nostram redemptionem. De hoc denuo Petrus dicit: Non corruptibilibus auro & argento redempti estis, sed sanguine immaculati agni filij Dei. Sexto propter nostrā recōciliationē. De q̃ Paulus: Cū inimici essemus, recōciliati sumus per mortē filij eius. Septimo, propter inferni spoliationem & patrum ibi captiuorum liberationē. De hoc Zacharias loquit, dicēs: Tu vero in sanguine testamēti eduxisti vinctos de lacu.

Pati cur oportuit Christum sic & nos

Acto.14

Pati quare oportuit Christū

Ioan.18

Phil.2

1.Pet.2

1.Pet.1

Rom.5

Zach.9

Et incipiēs a Mose, & omnibus prophetis interpretabatur illis in oībus scripturis, quæ de ipso erāt. Et ap̄ꝓpinquauerunt castello quo ibant, & ipse se finxit longius ire.

Incipiēs Iesus à Mose, id est, à quinque libris Mosi & oībus ꝓphetis interpretabatur illis in omnibus scripturis, quæ erant de illo, hoc est, vbicunq; in scriptura sacra, siue id fuisset in lege & in libris Mosi, siue in prophetis aliqd erat de Christo scriptum, declarabat hoc in Iesu ita impletum. Quod tamen intelligēdum est de locis præcipuis, quæ euidenter monstrabant in Christo aliquid implēdum, quod modo in Iesu fuerat impletum. Et appropinquauerunt castello q̃ ibāt, haud dubiū parū fatigati itinere, sed illuminationibus potius recreati diuinis, quæ per Christi eruditionem in eos irradiabant. Et ipse se finxit longius ire. Discipuli em̄ hi duo ibi voluerūt manere, dn̄s aūt speciem ꝑferebat ituri ad locum adhuc magis distātem. Hoc em̄ erat eius fingere, significare scilicet se non mansurum in hoc loco per noctem. Quod nec fecit, nā postea sequitur: Euanuit ex oculis eorū. Finxit quoq; ad significandum q̃d longe à cordibus eorū aberat, non ad decipiendum aut aliquid, quod non erat, persuadendum.

Et coegerūt eū, dicētes: Mane nobiscum, quoniam aduesperascit, & inclinata est iam dies. Et intrauit cum eis.

Coegerunt, inquit, eū haud dubiū suaui molestia atq; reuerentia pia illum rogādo, inuitando, & quasi precum addendo, grauamina (quibus honestū erat nō refragari) non vim inferendo. Coactio hæc nō displicet Christo, Quia potius adeo hæc illi fuit accepta, vt propterea finxisse, hoc est exhibuisse speciem longius ituri credatur, quo eos, quos iam colloquendo ad sui cognitionem aliquanto præparauerat, & propulso perfidei frigore calefecerat ad feruentiora desideria prouocaret. Ideo, inquam, finxit se longius ire, quia hoc verbum audire voluit: Mane nobiscum domine. Illos nanque per charitatis excitationem (qua se inuitabant ad capiendū Dei verbum reddere cupiebat aptiores, & ad sua verba attentiores. Voluit præterea hic nos dominus docere, quam studiosi esse debeamus operum pietatis hospitalitatis & charitatis in proximos Christianos. Siquidem pauperes & pegrini nō solum admittendi, sed nec tantum inuitandi

tandi, verum trahendi sunt etiam ad mensam & hospitiũ propter Christũ. Et intrauit cũ illis. Ibi mensam, vt Gregorius ait, ponũt, cibos offerunt, & eũ quẽ in expositione scripturæ sacrę nõ cognouerãt, in panis cognoscunt fractione. Eleemosyna enim interdum profundius illuminat, seu misericordiæ opus, quam lectio.

Gregori.

Et factum est, dũ recumberet, cum eis, accepit panem, & benedixit ac fregit, & porrigebat illis. Et aperti sunt oculi eorum, & cognouerunt eum. Et ipse euanuit ex oculis eorum.

H Multa fuerant, quæ detinebãt eos, ne Christum agnoscerẽt, puta timor, stupor, luctus, recensq; memoria de Christi morte. Nec facile agnosceret, si qs in aliena specie, aut aliter vestitus, q sciretur mortuus, rediret. Hoc enĩ nemo suspicaẽ, nec sperat quod redeat. Volunt tamen alioqui (vt Augustinus) à satana oculos discipulorũ detentos, ne Christum inter tot eruditionis verba cognoscerent, idque illis ex defectu fidei accedisse, donec Christo simul recumbente morem, quem in eo sæpe olim viderant, assuetum cernerent, puta, qa benedicebat panem, frangebat & porrigebat. Volunt etiam deuoti quidam hunc fuisse Christo morem, vt panem frangeret nullis decidentibus micis, non aliter atq; cultro quis illum scidisset. Hunc igitur morem illi solitum cum vidissent, aperti sunt oculi eorum, id est, quem videbant, cæperunt agnoscere. Sunt qui hæc verba quæ de fractione, benedictione, & porrectione panis narrantur, intelligunt de pane illo, sancto, id est, de eucharistia, cuius perceptione fuerint discipuli perfecte illuminati. Vtunturq; hoc loco in Neochristianos q sub vtraq; specie contra ritũ Ecclesię putãt corporis & sanguinis sacramentũ laicis dãdum, quandoqdem hic sub vna tantũ specie discipulis dederit illis panem, non solum sanctificatum, sed ipsam quoque sanctificationem. Siquidem de calice hic nihil dicitur. Nam mox vbi illi acceperũt de eius manu panem hũc cõsecratũ, apti sunt oculi eorũ, & illũ cœperunt agnoscere. Agnitus vero mox euanuit ex oculis eorũ.

Augustin.

Et dixerunt adinuicem: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, de Iesu dum loqueretur in via, & aperiret nobis scripturas? Et surgentes eadem hora, regressi sunt in Hierusalem, & inuenerunt congregatos vndecim, & eos qui cum ipsis erant dicentes: Quia surrexit dominus vere, & apparuit Simõi.

I In seipsos reuersi discipuli dicebãt: Nõne cor nostrum ardẽs erat in nobis in via? quasi dicerent: Merito debuissemus illum agnouisse, qui suis verbis nos erudiens, tã insolito corda nostra feruore calefecit. Et surgentes eadem hora regressi sunt ad Hierusalẽ. Lætitia enĩ erãt pleni & dicere poterant: Dies hæc boni est nuncij. Si tacuerimus, sceleris arguemur. Ideo curarũt mox ad alios apostolos reuerti, & quæ acciderant, nunciare. Et surgentes eadem hora nondum peracta cœna, nec instantis noctis crepusculum horrentes, regressi sunt Hierusalem. Et inuenerunt congregatos vndecim, & eos qui cum ipsis erant, dicentes, quoniam surrexit dominus vere, & apparuit Simoni. Quasi dicant: Non vt putauimus, deliramenta sunt mulierum, quæ dicunt Christum viuere, sed vere surrexit, apparuitque Simoni.

4. Reg. 7.

Et ipsi narrabant quæ gesta erant in via, & quõ eum cognouerunt in fractione panis.

Propterea hi duo discipuli festinauerunt redire Hierosolymam, quo Apostolis læta nunciarent. Verum, interim quod paululũ abfuerant, lætiora illis quoq; euenerũt. Quare, vbi ad apostolos venerũt, lætitia duplicaẽ tantis gaudiorum nouitatibus. Post grauẽ aũt illã tristitiã, quam sustinuerunt discipuli ex morte & passione domini his diebus, suauior hæc erat illis gaudiorum nouitas, qua eos Christus voluit refici: vt quomodo tristitia illis venerat super tristitiam, ita lætitiam nunc super lætitiam acciperent. Secundum enim multitudinem dolorũ in cordibus eorũ, cõsolatiões diuinæ lætificauerũt aĩs eorũ.

Psal. 93

Præstet nobis omnipotens Deus, vt huius quoq; sanctæ lætitiæ participes efficiamur. Sentiamus quoq; Christũ vere resurrexisse, in nobis præstante eodem dño nostro,

ftro,qui eft benedictus in fecula, Amén.

SERMO IN EADEM feria fecunda. Peregrini conditiones cuiufmodi fint nobis imitabiles: & quid amor faciat.

K On habemus hic manentē ciuitatē, fed futuram inqrimus, Hebræ. XIII. Certum eft nos omnes hic effe aduenas & peregrinos, vt Petrus ait Apoftolus, fuper terram, quare hic non vt in patria, fed in exilio viuimus. Aliter autem longe viuendū eft peregrino & exuli, aliter ciui. Qui enim peregrinus eft, viatorem fe agnofcit, nec diutinam fe vno in loco habere manfionem fed locum videre illi conceditur & tranfire. Quo circa bene dixit Paulus, vt ab amore nos vitæ abduceret præfentis: Non habemus hic manentem ciuitatem, quam fcilicet diligamus, aut credamus diu inhabitare, fed futuram inquirimus. Quafi volens dicere: Non eft nobis cogitandum q̊ modo in hac vita fit nobis bene, nec ita profpiciamus nobis, quafi femper victuris, fed de patria noftra: de ciuitate quam perpetuo inhabitabimus, cogitemus, ad illam afpiremus, ad illam tendamus, ad illamque continue ambulemus. Hoc vt nobis Chriftus quoque commendaret, in fpecie apparuit peregrini. Peregrinus non paucas habet conditiones nobis imitabiles. Prima eft, quod cogitat fcitque in quouis loco non diu manfurum fe, ideo non diu quiefcit, præterq̃ vbi manere eum oportet, hoc eft, in patria fua, aut vbi in loco habitat quafi in patria fua. Si bene illi eft in via, minus inde exultat, propterea qd hoc gaudiū fcit fecū diu pfeuerare nō poffe, & q̊d trāfibit inde. Si vero trifte qd illi occurrerit, minus grauatur, fciēs id, fore quod tolerat, breue & tranfitorium, q̊d mox euadat. Hoc modo omnes nos conuenit effe peregrinos, qui ab amore huius vitæ præfentis ab omnique gaudio caduco & terreno effe debemus alieni, non vt nihil mundani gaudij vnquam fentiamus, fed vt nihil his confidamus, nihil nos implicemus, nihil inde confolemur, nihilque ibi quiefcamus, fcientes quia vanitas vanitatum, & oīa vanitas, nihilq; eft quod fixum ftabileve permaneat fub fole. Filij igitur hominum, vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? Quæritis quæ vobifcum non perfeuerant, quæ coram Deo vos excufare non poffunt, quæ iuuare nequeunt, quæ poftremo vos quoq; fallunt & decipiunt. Secundo, nihil grauiter nos contriftet, memores quod leue & momentaneum eft pōdus tribulationis noftrę, q̊d hic fuftinemus, fi cōpateremur ad futurā gloriā æternitatis. Quicqd enim nos hic torquet, etfi diuturnū fit, propterea quod nulla tribulatio nō affligat & diuturna nō videatur, perpetuum tamen nihil hic eft, fed finitur omnis terrena calamitas hic ęque vt felicitas.

Marginalia: 1. Pet. 2 — Peregrinorū mores qui Hebr. 13 — Lucæ 24 Peregrinorū conditiones. — Eccle. 1. 12 — Pfal. 4 — 2. Cor. 4

L Hæc igitur peregrini conditio nos hic tam inftruit quam cōfolatur, quod peregrinatio noftra perpetua non eft, nec diuturna fuper terrā. Quid igitur bona pereuntia multo labore quærimus, quæ diu non poffidebimus? Aut quomodo lætabimur fuper re aliqua, cum qua diu nō verfabimur, cum quane ad momentum quidem vt moremur, fecuri fumus? Recordemur diuitis illius, qui p̃ nimia rerum abundantia horrea dilatauit, & confolans feipfum, dicebat: Epulare anima mea & gaude, quia in multos annos bona habes repofita. Sed quid illi dixit Deus? Nempe, Stulte hac nocte à te repetent animam tuam, & ea quæ congregafti, cuius erunt? Vides, quia fuper diuitijs exaltauit, quibus frui diu non potuit? Nonne latius fe cogitaffet peregrinū fuper terram, qui nihil in terrenis omnibus fideret, fed vbicunque ambulat, sciret eadem fua non effe, fe cum illis manere nō poffe, nec illa vt fecum afportet, fibi licere? Sunt alij q gaudent ad organū & fonitū tympani, ducuntque in bonis dies fuas, viuuntque hic vt femp victuri, vtpote ciues huius mūdi, nō peregrini. At cū fe viuere putant, cū fibi falua oīa credūt (vt fequitur in puncto ad infernum defcendunt. Imitemur igit̃ peregrinorum conditionem, vt in itinere ea quæ nobis occurrāt, itueamur tantū, vidiffe fufficiat, trenfeamus, nihil nos detineat aut remoretur, alioq nunquā ad patriam veniemus. Nihil etiā vos impediat, fed afpera & dura penetremus. Secunda eft peregrinorū ac viatorum conditio nihil fecum fumere præterquā viaticum. Sciunt em̄ viatores fe grauari ac premi, quicquid fecū portare p̃ter viaticum voluerint. Hoc modo non plura quæramus, quam nobis ad fuften-

Marginalia: Luc. 12 — Iob. 21 Ibidem

1.Tim.6 Psalm.38 stentationem sit necessarium. Habentes enim alimenta & ea quibus tegimur, his cõtenti simus. Sed quis hæc mundo persuadebit? Thesaurizant, & ignorant cui congregabunt ea, omni quo viuunt tempore in angustijs, in tribulationibus, in metu, in tristitia, in inuidia, sese consumentes. Quid dicam de curis & afflictionibus animi? In mollibus lectis inquieti dormiunt, nocte diuque solicitudinibus anguntur, discrutiantur cura filiorũ, vt illos diuites efficiãt, vt illos beent soliciti. Sic easdem miserias, quibus ipsi fatigantur, & calamitosas infelicitates quasi hæreditatem quandam filijs reliquunt. Heb.13 Quam feliciores sunt hi, q paucis contenti peregrinos se agnoscunt super terram, nec onerari se consentiunt in itinere, quibus sufficit vt tantundem habeant, quo ad patriam perueniant. M

Tertia peregrinorum conditio est, quod si calumnia aut iniuria illis irrogatur, transeunt & contemnunt. Neque enim se apud illos, cum quibus vix ad horam manent, arbitrãtur se humiliatos. Nullas idcirco lites, nulla instituunt iurgia, sed eo velocius declinant, ad patriã festinãtes. Ioan 8 Heb.13 Sic tibi fili, qui non vis de hoc esse mundo, qui nõ manentẽ hic habere te putas ciuitatẽ, sed futuram inquiris, viuendum est, Ioan.8 vt si tibi iniuria aut contumelia fiat, cogites te de hoc mundo non esse, nec conuenire tibi, vt iudicij tibi forum quæras inter alienos, vbi manere nõ potes. Nec vlcisci iniuriam quæras, nec cõtendere velis aut rixari, sed dissimulare & transire, memor te aduenã Psal.38 & peregrinũ inter filios hominum. Interea enim quod peregrinus staret pugnans & litigans, aut forum iudicij quærens, interim ab itinere remoraretur, sic tu quoq; à profectu impediris, si omnibus volueris respõdere, omnia discutere, in omni loco te propugnare aut excusare. Quarto, circa ea quæ sibi occurrunt pulchra & amœna, parum aduertit viator & peregrinus. Si pratum floridum, si fontes & riuos lympidos, si frondosum transierit nemus, si denique alia videt quæ illũ delectant, nõ cupit ibi morari, aut qescere, aut domum locare, nec manere, sed de patria sua cogitat, sollicitus ne ab illa deferatur, ne progeĩ suũ desiderium, quo illam semper optat, ad illam aspirat, & quãtum adhuc ab illa distet, quotidie emetitur. Hoc modo viator & peregrinus, dum huius vitæ oblectamenta trãsit, non in his debet hærere, non ibi animum figere, sed vbi amœna, aut ea quæ delectant, aut animum quæunt irretire, viderit, confestim ea derelinquat & prætereat, semper expendens meditando, quantum distet à patria, quid superauerit, & quid sibi adhuc immineat, quæ difficultates adhuc superandæ, donec perueniat, quo interim suspirat. In omnibus igitur quæ tibi occurrunt siue iucunda fuerint, siue aduersa, teipsum consolare, teipsum excita, teipsum frãge & cohibe, teipsum cõtine, vt ad quæcunque effrænis petulansq; appetitus tuus se conuertere voluerit, cum Dauide dicas: Aduena ego hic sum & peregrinus, Psalm.38 sicut omnes patres mei, Itemq; cum Apostolo: Non hic habeo manentẽ ciuitatẽ. Heb.13 Et: Nihil in hunc mundũ intuli, nihil inde exportaturus. 1.Tim.6 Oĩa mihi hic aliena & accõmodata tantum sunt. Ioan.8.17 Hæc de mundo sunt, ego nõ sum de mũdo. Cur igitur propter hęc velim turbari, pacem meam amittere, digladiari, liuorem & virulentum in corde vulnus accipere? Transeant quæ volũt, & ego illa transeã. Christus mihi viuere est & mori lucrum. Dixi ergo in principio: Non habemus hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus. N Phil.1 Heb.13 Sed quæ, inqs, est hæc ciuitas, quã futuram inqrimus? Hæc profecto est, quam Ioannes vidit sanctam descendentem de cœlo, à Deo paratam, & sicut sponsam ornatam viro suo. Apoc.21 In qua absterget Deus omnem lachrymã ab oculis eorum, & mors vltra non erit, neque luctus, neque clamor, neque vllus dolor erit vltra. Esaiæ 25 Hæc est illa ciuitas, quæ habet claritatem Dei, & lumen eius simile lapidi pretioso, tanquam lapidi Iaspidis, sicut crystallum, quam habere Ioannes vidit murum magnum & altum, Apoc.21 habentem portas duodecim, & in portis angelos duodecim, cuius erat structura muri ex lapide Iaspide: ipsa vero ciuitas aurum mundum, simile vitro mundo. Et fundamentum muri ciuitatis omni lapide p̃cioso ornata. Et duodecim portæ ciuitatis duodecim sunt margaritæ. Singulæ eñ portæ ex singulis erãt margaritis, & platea ciuitatis aurũ mundũ tanq̃ vitrũ perlucidum. Et ciuitas hęc non eget sole neq; luna, nam claritas Dei illuminabit eam. Non intrabit in eam aliqd coinqnatum, aut abominationẽ faciens & mendacium, nisi q scripti sunt in libro vitæ agni. Heb.13 Hanc itaq; ciuitatẽ inqrimus.

O

Matt. 7 Via quę nã sit q̃ ducit ad vitam.

Verum non ignorare nos hic oportet, q̃d via quæ ducit ad hanc ciuitatem, est arcta & angusta, paucisq; adamata. Hanc tñ quotq̃t saluati sunt, oẽs ambulauerunt. Ideo aũt est arcta & à paucis frequentata, qa sita est in mortificatione propriorũ desideriorũ, in abnegatione sui, in humilitate, in patiẽtia, & in paupertate volũtaria, quæ omnia habent laborem & difficultatem, quæ nemo amat. Virtutẽ certe nemo est qui nõ amet, at nõ ita amãt oẽs virtutis exercitiũ, & p virtutis assecutione laborem ac pugnã. Est alia via spaciosior, amænior & iucũdior, sed hæc nõ ad ciuitatẽ hãc ducit, sed admiseram quãdã captiuitatẽ. Hæc est via propriæ voluntatis & priuati amoris, quæ cultores habet multos, sed stipendia mala. Ducit enim, teste veritate, ad pditionẽ. Porro arcta via & angusta ducit ad regnũ cœlorũ. Dicit qs: Quid est q̃d huius arctæ & felicis viæ possit tẽperare labore? Dicendũ, nihil magis potest efficere, vt q̃d alioq foret in hac via labor, pœna, difficultas & molestia, iã neq; sit labor, neq; aliud alioq, sed desiderium iucunditatis & amor. Hic eñ omnia dura, oĩa aspera, tolerabilia, suauia & propemodum desiderata facit amor. Quid eñ quæso non facit amor se mutuo amantiũ? Quid amor facit gloriæ aut potestatis? Quid non subire suadet? Quid alioqui intolerabile nõ facit suaue? An amor Dei non potest, quod amor potest mũdi? Nõne videmus multos, q homines præsertim alterius sexus amant, nullo labore, non æstu, non grãdine, nõ metu, sed nec minis arceri posse, nulla difficultate vinci, cũ velint amore potiri optato? Nonne magis est potẽs Deus, suauis & bonus, q trahat, sapienterq; iuxta seculi iudicium dementet amantes se? Est ergo amor solus q ea quæ difficillima & ppe impossibilia sunt, facit tolerabilia & suauia. Hoc videmus in sanctis martyribus. Quid enim non sustinuerunt p eo, quẽ toto corde sua uiter amauerunt? Quis horũ conquestus est de pœna? Nonne prouocauerũt etiã ad cruciatus sibi inferendos tortores? Videamus antiquorũ eremitarum priscorum que monachorum feruorem. Quis eos docuit tanta austeritate ieiunare non solum à delitijs, sed à necessarijs quoq; abstinere, penuriam & contemptum pati, nisi amor Christi? Verũ dicit quis, vt audio maxime necessarius est mihi amor Christi q̃modo alia q̃q;, quæ ex amore fieri debent suauia, sunt necessaria. At ego oĩbus careo. Quis hunc dabit amorem vehementem, q alia facit omnia leuia? Quõ amorem Dei hunc assequar? Dicendum: Omniũ piorũ est hæc quærimonia, & amantium & non amantiũ: hoc est, Dei amorem sentientiũ, & non sentientiũ. His enim q amorẽ Dei in se aduertunt, videtur (atq; id iuste) quod Deum tepide nimis ament, & q̃d de sancto Dei amore sibi (vt reuera est) desit nimiũ. Sunt etiã qui Dei habent, sed non sentiũt amorem. Opera enim & studia eorũ indicant eos absq; Dei non esse amore. Cõqueruntur tamen & plangũt vehementer, q̃d insipida sint illis ea potissimum, quæ maximopere cũ feruore & deuotione perficere desiderant. Verũ, vt quæstioni satisfaciam: Pro amore o filij habendo, necessaria vobis est bona voluntas. Orate Deum vt hũc vobis ad suã gloriã infundat. Interim siue amorẽ senseritis, siue nõ senseritis, cauete omne pctm̃. Quicquid noueritis Deo displicere, hoc nunq̃ veniat in consensum vestrum. Nunq̃ velitis admittere, nunquã etiã negligere, qcqd phibuerit, aut qcqd voluerit ille. Hoc vnum studiũ sit vobis continuũ, nolle scilicet agere, quæ Deo displicent nolleq; omittere, quæ placent. Quod si p subreptionem aut quocunq; alio in vos modo intraverit delictũ, illud cũ dolore ac fletu cordis delete, expurgate, corrigite, & deinceps cauete. Hæc faciendo filij, non solum obtinebitis, sed habetis (credite mihi) Dei amorem: quia id nequaq̃ possetis, nisi Dei amor sanctus hoc operaret in vobis. Neque enim oportet vt sentiatis amorem sed vt habeatis. Nec amor est, sed feruor est amoris seu amoris incendiũ quod sentitis. Sentire autem (vt dixi) non semp est necessarium, sed habere. Quod nobis omnibus largiatur Iesus Christus in æternum benedictus Amen.

Matt. 7

Ibidem

Amori p priũ q̃d.

P

Amor qui obtineat bonus

SERMO I. IN EADEM solennitate. Vulnera quinq; cur Christus seruauerit, & cuiusmodi deuotionis exercitio sint honoranda

I

Idete manus meas & pedes meos, qa ego ipse sum. Lu. XXIIII. Christus Iesus dñs noster fratres charissimi, resurgẽs quinq; vulnera (qbus sumus redẽpti) gloriosa in suo corpore seruauit. In oĩbus operibus saluatoris, nostri, in singulis eius beneficijs nihil tã elucet, q̃ immẽsa ipsius ad nos charitas. Eius natiuitas, eius p̃dicatio, eius passio, eius deniq; hodierna resurrectio qd clamant aliud, qd monẽt, q̃ vt attẽdamus, quãti nos fecerit ipse, quantum nos dilexerit? Quid em̃ attinet, vt resurgens, quinq; vulnera, videlicet signa clauorũ ac lanceę suo in corpore retinuerit adeo manifesta, vt videri, adeo profunda, ac magna, vt immissis digitis poterant tangi, quam vt suã in nos charitatem nobis hoc modo prædicaret? Atqui quod olim verbis per Esaiam, nunc vulneribus proprijs ad quemlibet nostrũ clamat. Nuncquid mulier potest obliuisci infantẽ suum, vt non misereatur filio vteri sui? Etsi illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar tui. In manibus meis descripsi te. Ecce in manibus, ecce in pedibus, ecce in corde quoque redemptoris nostri scripti sumus, ne vnquam nostri apud Deum memoriam putemus abolitam. Ingens prorsus fiducia hic nobis donata est, vt neque at nos obliuisci Christus: quandoquidem signa passionis, signa redemptionis, signa deniq; dilectionis suæ membris suis inarata circumfert, oculis proprijs semper obijciens. Vnde prima hæc causa putanda est, quare suo in corpore vulnera retinuerit, videlicet vt nulla nos vnquam obliuione à suæ dilectionis memoria delendos significaret, tametsi alia quoq; causa sit, vt p̃ dilecto patri suo pro reatibus nostris supplicando hæc tanquam redemptionis nostræ precium pro nobis quotidie offerat, & ipsum patrem misericordiarum ac totius consolationis ad misericordiam erga nos inuitet. Est pręterea tertia causa fortasse cæteris non inferior, vt facilius hoc modo suæ nobis passionis memoriam persuadeat imprimendam in terris, cuius signa circumfert ipse in gloria maiestatis. Et certe immodica foret ingratitudo, acceptũ non recolere beneficium, quãdo is qui impendit, ne cesset benefacere exhibitæ iam charitatis suę sibi retinet monumentum. Id circo apostolis, imo nobis omnibus. Vide te, inquit, manus meas & pedes. Videte & tanquam in libro vitæ legite, quid pro vobis fecerim, quid in exemplum vobis reliquerim. Videte volumen expansum noui testamenti, quinque vulnera tanquam libros quinque Mosi in se continens: qbus quid ego amori vestræ fecerim, & qd mei amore vos deceat agere, legatis. Scrutemur igitur quid in his Christi vulneribus scriptum sit, vt quoties in crucifixi imagine hæc quinq; Christi membra aut plagas osculamur, obiectũ ibi aliqd reperiamus contemplandum, venerandum, imitandũ, & oratione impetrandum. Itaque imaginemur, vt in quinque vulneribus Christi quinque singillatim virtutes nobis occurrant, membris eorundem vulnerũ congruentes. Verbi gratia: Manifestum est omnibus per pedes in scriptura sacra plerũque significari solere hominis affectus. Vt etenim pedibus corpus, ita affectibus graditur animus. Eam ob rem in vulneribus pedum Christi duas virtutes affectiuas ipsius meditemur, humilitatem videlicet & paupertatem. Quas propterea voco affectiuas, quia quatenus in affectu sunt, eatenus etiam & non aliter dicuntur virtutes. His duabus virtutibus mundum vniuersum Christus, & quicquid mundi ambitu extat vitiosum, calcauit: quæ cũ in omni vita sua, præcipue tamen in passione enitent. Quocirca ne à memoria, hoc est, ab imitandi studio virtutes hæ nobis excidant, in pedibus (in quibus dixi significari affectus) Christi manserunt stigmata sacra, quæ oculis nostris obiecta, etiam harum virtutũ in Christo nos commonefaciant, simulq; ad imitaitionem inuitẽt.

Ad hunc modum in manibus Christi vulnera duo, duas etiam nobis virtutes alias significant, obedientiam scilicet & patientiam. Quæ propterea in manibus locũ suum sortiuntur, quod per manus in scriptura operationes intelligimus. Porro in Christi passiõe, tã obediẽtia q̃ patiẽtia eatenus dici possunt virtutes actiuæ quatenus obediendo ac patiendo Christus, & patris voluntatem, & nostri operatus est redemptionẽ. In lateris vulnere, quod est cordis, innuitur nobis quinta virtus, quæ est Christi viscerosa charitas, quæ oẽs Christi actus, omnia verba, cuncta denique quę passus est, & ineffabili decore illustrauit & incredibili suauitate condiuit. Itaque in quinque Christi vulneribus Christi iam

Esaiæ 49

Vulnera cur christus i corpore suo seruauerit

1. cor. 1

Lucæ 14

Contemplanda q̃nam sint in vulnerib⁹ christi

K

Pedes mystice quid signent

Virtutes affectiuę q̃

Virtutes actiuę quę

man⁹ mystice qd significent.

Virt⁹ cordis quæ

quinq; legimus & veneramur virtutes, quę quomodo in Christi vita ac passione emineant singillatim explicabo paucis. Neminem tamen mouere debet, si in festo resurrectionis de Christi loquimur passiõe, quandoquidem victoribus etiam propha nis in triumpho recensentur aut concinũtur, quæ ante gesserint, aut passi sint in p̃lijs. Christus quoque resurgens hodie, vulnera sua gloriosa non ad tristitiam, sed ad gaudium apostolis ostendit. Verũ de hoc satis. Duas ante dixerã virtutes in Christi pedibus nobis significatas, quibus mũdum omnem calcauit, non solum nihil gloriæ, nihilve diuitiarum ambiens, verum ex affectu etiam & desiderio contemptũ & egestatem sustinens. Principio igitur de humilitate eius dicamus. Hæc in nullo fuit homine profundior atque abiectior, quam in Christo. Quippe qua cõculcat & confutat omnem elationem humanam, vt vel sub humili Deo deinceps non altum sapiat homo, nec vltra apponat se magnificare super terram. Sed videamus nunc quam nihil glorię, quam nihil honoris ambiuit super terram, dominus ipse rex gloriæ. Volens incarnari, non diuitẽ, non mundano stemmate insignem elegit matrem: sed pauperum, humilem, & iuxta seculi opinionem abiectam. Iam nãsciturus noluit ciuitatem magnam eligere, noluit amplum palatium, noluit nasci vbi seruientium & occurrẽtium famulorum adulatrix adesset turba, noluit vbi hominum adesset frequentia, sed elegit tuguriolum, desertum, vile, & vbi nihil esset, quod non præferret abiectionem. Vitauit aurea, spreuit holoserica execratus est quæque pomposa: non admisit pręter parentes famulantium obsequia, vilibus inuolutus est pãnis, contemptibili præsepio honoratus. Adde iam, quod nec voluit nisi paucissimis & his vilibus, vtpote pastoribus, idq; solũ pro suæ natiuitatis testimonio, cognosci, noluit prædicari: voluit sui persecutionem fugere, non vlcisci, voluit quasi impotens & imbecillis, non gloriosus haberi. Accedit, quod ignotus mundo atque inglorius triginta annis latuit. Cęterum, pręcedicans atque miracula faciens, quam honorari aut commendari noluit: quam neminem spreuit: quam familiaris pœnitentibus, miseris atque egẽtibus fuit: Deinde obserua, opprobria, derisiones, contemptũ scribarum, & pharisæorum dolos, in omni vita ac passione sua quam patienter sustinuit: Accusationes iniquas, & sui infamationes quam humiliter non excusauit: ad contumelias, ad conuitia quam innocens tacuit: Quid quod ad pedes piscatorum lauãdos diuina se maiestas inclinauit: Quid quod corpus suum virgineũ laceratum & cruore perfusum, ante oculos hostium suorum passus est nudari: quod pudicissimis quibusq; virginum sæpenumero intolerabilius fuit morte: Quid, quod deinde cũ latrone comparari, latronem sibi ad vitam præferri, cum latronibus educi, inter latrones medius non dedignatur crucifigi: Nõne passionis locum ignominiosissimum, mortis genus turpissimum & (quod dixi) consortium despectissimum, conditiones mortis & moriendi modum abiectissimum elegit: Non est species ei (inquit Esaias) neq; decor. Et vidimus eũ, & non erat ei aspectus. Et desiderauimus eum despectum, & nouissimum virorum, virũ dolorum & scientem infirmitatem. Et quasi absconditus vultus eius & despectus, vnde nec reputauimus eum. Itemq;: Et nos reputauimus eum quasi leprosum, & percussum à Deo & humiliatum. Itaque nihil abiectionis, nihil vilitatis, nihil fuit ignominiæ, quod impij humili Iesu (in quo diuina contemnebatur maiestas) non irrogarent: nihil inferre poterant eiusmodi, q̃d humilis Iesus non affectaret. Hanc Christi humilitatem quasi in primo vulnere pedis reconditam meditemur, hanc gestiamus imitari, hanc rogemus nobis infundi.

Hinc ad alteram virtutem quæ est paupertas, accedamus. Cũ domini Iesu iã humilitatẽ prædicaremus, dictum est, & plus dici posset, quantum abiectionis iuxta humanam ostensionem, eius habuit natiuitas. Inde liquet etiam, quãta eius fuerit paupertas. Defuit hospitium, defuit cunabulũ: & quid ibi, bone Deus non defuit, vbi tenera virgo ac mater inter ignotos peregrina diuersorijs exclusa, præ inopia sub vili tuguriolo seu stabulo iuxta præsepe boum natum habens infantulum habitabat: Et quid, quod nemo ibi non modo quæ ad commoditatem, sed quæ ad necessitatem etiam maximam deerant, offerrebat: Rigebat gelida hyems, & frigore nox media stridebat, quando interim tenero regioque mox nato infantulo fœnum substernitur

L — Humilitas christi quanta. Rom. 11 — Psalm. 9 — Psalm. 23 — Lucæ 1 — Lucæ 2 — Ioan. 13 — Lucæ 23 — Esaiæ 53 — Ibidem — M — Paupertas Iesu quanta

nitur, quia plumarum aut pellium ne mẽtio quidem præ inopia fuit. Iacebat in præsepio ante iumentorum ora: quæ creatorem suum cognoscentes, spiritu suo, hoc est, anhelitu calido frigus ei temperabant. Et hæc tum quidem, cum in propria terra, hoc est, cum in sua adhuc morabatur gente. Quid subinde paupertatis & inediæ existimauimus passum cum subita persecutione agitur in exilium, defertur per desertum, degit inter alienos, parentibus tenuitatem victus manuum labore quærentibus? Operabatur virgo nobilissima filo & acu, aut opere textrino, & paruulus Iesus, quod creditur, matris opera detulit vicinis, preciumque piæ matri reportauit laboris. Et vt obiter hæc dicam. Erat puellus amabilis nimium, & (vt habent sanctorum reuelationes) quicunque ei loquebatur, adeo non poterat eius aspectu & alloquio satiari, adeo non poterat abstrahi, vt etiam omnis aduersitatis interim aut mœroris (si quibus premebatur) colloquens obliuisceretur. Vnde omnes cupiebant puero Iesu loqui, quia nemo non magno gaudio potiebatur, quisquis huius aspectu & moribus frui potuisset. Verum ad eius paupertatẽ reuertamur. In deserto XL. diebus ac noctibus moratus, vbi quæso cubabat, vbi requiescebat? Pari modo in mõte sæpenumero orans pernoctabat: & quieti si quando voluit fessum corpus dare, nõ ne in terram nudam (vt sancti scribũt) mẽbra virginea collegebat? Nihil in mundo (cuius opifex erat ipse & gubernator) possidẽs de eleemosynis viuebat oblatis. Quas vbi nemo obtulisset (quod docti quidam aiunt, vel tum maxime eidem vsu venisse, cum duodẽnis in templo Hierosolymis triduo manebat) ostiatim mendicabat. Quid tandem in passione? Fugiunt discipuli, lõge stant ab eo noti, non cognoscunt amici: tandem etiam à patre derelinquitur, & solus ducitur inter hostium cuneos, omnibus destitutus. Nudatur vestibus, terra priuatur, hoc est, inter cœlum & terram in aerem suspenditur. Sitiens & clamans aquę guttam non habet. Crucifixo deest quo caput reclinet, alieno mortuus vtitur sepulchro, & superstitem relinquit matrem pauperem sine proprio. Tertia virtus, est, obedientia, quam in vulnere manus eius reconditam comperimus. Descendi, inqt Christus, de cœlo, non vt faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me. Et alibi dum esurienti cibum offerebant sui. Meus, inquit, cibus est, vt faciam volũtatem patris mei, qui misit me. Item in dura illa agonia orãdo patris voluntati se subdidit offerens in mortem, & dicens: Pater, si non potest transire calix iste, nisi bibam illum, fiat voluntas tua. Cæterum, obedientia eius tanto perfectior emicat, quanto grauius duriusque fuit præceptum patris, quod subiuit. Nam iniquitates omnium nostrum posuit super eum pater, atque in eo puniuit, vt sub dura ipse lueret disciplina pro nobis, nos essemus in pace. Ipse enim vulneratus est propter iniquitates nostras, & nos eius liuore sanati sumus. Sed nunquid soli obediuit patri? Nequaquam. Obediuit patri, obediuit legi, obediuit parentibus, obediuit sacerdotibus, obediuit Iudæis quoque & tortoribus. Et cui tandem citra vitium non obediuit? Cui vnquam suam ob voluntatem statuendam restitit? Itaque totus factus est obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis. Quarta virtus, alterius videlicet manus, est patientia in aduersis. Nulla inuenta est mansuetior, nulla tranquillior patientia domini Iesu: tametsi Marcus illum referat duros & impios aliquando circũspexisse cum ira. Quæ ira tamen ne putaretur liuoris aut impatientiæ, sed charitatis, sequitur: Et contristatus est super illorum cæcitate. Sic durissime interdum obiurgauit hypocritas, ambitiosos, auaros, & cæteris vitijs inquinatos. Sic eiecit flagello homines quæstuosos de templo, veritatem synceritatemque zelans, non vitia (quibus nulla debetur patientia) palpans aut dissimulans. Vtrunque enim docuit, zelum videlicet & patientiam. Vtrunque suo & loco & tempore exhibuit. Nam dicebatur filius fabri, vorax & potator vini, amicus publicanorum. Samaritanus, dicebatur insanire, dicebatur ex Deo non esse, dicebatur dæmonium habere: nec tamen his, nec quibuscunque alijs derisionibus, contumelijs, iniurijs, persecutionibus, oblocutionibus (quas frequenter patiebatur) inuentus est vel leuis indignationis impatientiæve indicia dedisse: Nunquam ne signo quidem acceptam visus est retaliare iniuriam. Passus est truculentos atque minaces hostium vultus, passus est impia & dura verba, passus est dira

Amabilis quantũ fuerit puer Iesus

N

matth. 4
Lucæ 6
matth. 8
Lucæ 9
Lucæ 2
matth. 26
marc. 15
matth. 27
Ioan. 19
matth. 26
Obedientia Iesu q̃nta.
Ioan. 6
Ioan. 4
matth. 26
Marc. 14
Lucæ 22

O

Esaiæ 53
Lucæ 2
Phil. 2
Patientia Iesu q̃nta.
Marc. 3
Mat. 7. 15. & 23
Luc. 6. 13
Marc 12
Luc. 19
Ioan. 2
Matt. 13
Marc. 6
Matt. 11
Ioan. 8

ac crudelissima tormenta: neq; tamen quærula ab eo vox ulla auditur, neq; nisi ubi ratio cogeret, persequentibus aut calumniantibus respondet.
1. Pet. 2
Siquidem cum malediceretur, non maledicebat: cum pateretur, non comminabatur: tradebat autem iudicanti se iniuste, & sicut ouis ad occasionē ducitur,
Esaiæ 53
& sicut agnus coram tondente se obmutuit, nec aperuit os suū. Quinta virtus est charitas, hæc in vulnere cordis congruū sortitia est locū ardentissima latissima maximeq; profusa, maximeque puta ad ingratos, ad inimicos, ad omnes.
P
charitas Iesu quanta.
Hæc illum de cœlis traxit, hæc incarnari, hæc pati, hæc illum pro nobis mori coegit. Hæc ne tantillo quidem suo parceret corpori fecit: adeo ut etiam interiori semetipsum tristitia grauius affligeret, externis passionibus occurreret, cuncta membra sua omnesque vires in supplicium ultro expenderet,
Psal. 129
omnes sanguinis guttas profunderet, ne non copiosa esset ipsius pro nobis redemptio, & ut euidentissima sui erga nos esset amoris manifestatio, & vigorosa ad se nostri attractio. Ideo nihil eidē obstitit, quin totus efflueret pietate, totum se erogaret commiseratione, totum se impenderet charitate. Vnde cum in effabilibus in cruce doloribus & angustijs premeretur, & non aliud quam impias in se blasphemantium voces, improperantium que audiret insultus, nunquid in eo charitas tunc defecit? Haudquaquam. Et quomodo has ultus est iniurias? Obortis lachrymis pietate pariter ac compassione fluentibus, excæcatos & impios miseratus est:
Lucæ 23 Ioan. 10
quos etiam excusans, oratione patri commendauit. Postremo, cuius nemo tollere potuit animam, charitas ipsum quasi vicit, atque in mortem pro nobis ut traderet, coegit: nec tñ mors charitatem extinguere potuit.
Ioan. 19 cor suum cur christus prodi permiserit.
Nā mortuus cur quæso lancea cor suum nobis aperiri voluit, nisi ut ostiū in se, intrandiq; nobis copiam faceret, charitatem qua cuncta pfecerat, nobis ostenderet, & liquoris id quod in se pauxillū superat pro nobis simul effunderet, & quā nihil nostri causa sibi seruare vellet, nobis insinuaret? Postremo, à morte resurgēs, qñ iam data est ei omnis potestas in cœlo & in terra, quō putatis pdet deicidas istos?
Matt. 28 Marc. 16
Ite (inquit apostolis) in mundum vniuersum ad ulciscendam iniuriam meā. Quō?
Ibidem
Ite, prædicate Euangeliū omni creaturæ: q crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. Aqua se lauent lateris mei, & quem fuderūt, meo sanguine oībus sese expiēt pctīs.

Age, age, sic loquatr dñs meus. Talis ultio talem decet charitatē, quæ tam exuberans in te est dñe Iesu ut vestimēta quoq; tua se attingentibus effundant pietatē. Hæc sunt charissimi fratres qnq; virtutes Christi meditandæ, & e quinque vulneribus eiusdem petendæ,
Puritas christi quomodo imitanda.
nisi quis sex virtutes maluerit, quod non improbandum est, & vulneri cordis duas tribuat hac ratione permotus, quod cum e cæteris vulneribus sanguis tantum, ex corde fluxerint pariter sanguis & aqua, & ita in sanguine suę deuotioni præfigat feruentissimam Christi charitatem (de qua dictum est) in aqua vero candidissimam castissimamq; ipsius puritatem, quippe cum sit agnus sine macula,
Sapien. 7 Hebr. 1
candor lucis æternæ, & splendor paternę gloriæ. Cui laus sit, honor & gloria & gratiarum actio sine fine, Amen.

FERIA TERTIA POST SOLENNITATEM paschæ epistola Actorum Apostolorum ex capite decimo tertio.

XXIIII

IN diebus illis, Surgens Paulus, & manu silentium indicens ait: Viri fratres, filij generis Abraham, & qui in vobis timent Deum: vobis verbum salutis huius missum est. Qui em̄ habitant Hierusalē & principes eius, ignorātes Iesum & vocē prophetarū quę per omne sabbatum leguntur, iudicātes impleuerunt. Et nullam causam mortis inuenientes in eo, petierunt a Pilato, ut interficerent
matth. 27 marc. 15 matth. 23 Ioan. 19

cerent eum. Cumq; consummassent omnia quæ de eo scripta erant, de ponentes eum de ligno, posuerunt eum in monumento. Deus vero su scitauit eum a mortuis die tertia. Qui visus est per dies multos his qui simul ascenderant cum eo de Galilæa in Hierusalem, qui vsque nunc sunt testes eius ad plebem. Et nos vobis annunciamus eam, quæ ad pa tres nostros repromissio facta est, quoniam hãc Deus adimpleuit filijs vestris, resuscitans Iesum Christum dominum nostrum.

Matth. 28 Marc. 16 Lucæ 24 Ioan. 20 Psalm. 2

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

A Titum 2

HRISTI resurrectio admonet nos fratres charissimi vt ab negantes impietatem & secularia desideria, id est, cũctis vitijs emorientes (Mors enim præcedat necesse est, ante quam liceat resurgere: sicut & Christus prius mortuus est, deinde resurrexit) sobrie, & iuste, & pie viuamus in hoc seculo, quæ est vita gratiæ, expectantes beatam spem futuræ resurrectionis nostræ, & aduẽtum gloriæ magni Dei, qui reformabit corpora nostra configurata corpori claritatis suæ, vt cũ ipso semper viuamus in gloria, tanto beatiores, quanto nũc vitijs studiosius mortui fuerimus. Ergo vt digne celebremus resurrectiõem seruatoris nostri, quanta possumus animi contentione ac pia mentis sedulitate inhæreamus Deo ac domino nostro, mundum despiciamus, peccatũ execremur, & ad cœlum nobis iam aditu reserato, illic semper corde, cogitatione, affectu, amore versemur. Huc nos inuitat sancta mater Ecclesia, continuis hisce diebus quasdam lectiones recitans, vnde Christi resurrectionem discere queamus: simulq; nostrum deplorare exilium, & eo suspirare, quo caput nostrum præcessit. Hodie quidem ex Actis apostolicis eiusmodi nobis lectio proponitur. Paulus Apostolus cum esset Antiochiæ Pisidiæ, in Iudæorum synagoga inuitatus ab synagogæ principibus, inter multa alia, etiam hac oratione vsus est ad populum Israel. Cum enĩ surrexisset, & manu silentium indixisset, tanquam attentos eos efficere cupiens, vtpote de rebus maximis dicturus, ita ait: Viri fratres, qui ex clarissimo patriarchæ Abrahami genere estis oriundi, quod vobis magno est decori & ornamento, si tamẽ non sitis degeneres, sed cuius filij estis, eius etiã sectatores esse conemini, & sicut ille Deum adeo timuit, vt proprium filium occidere maluerit, si Deus promisisset, quam non parere iussis illius, ita & vos Deum timeatis. Vobis enĩ diuino præditis timore, qui vnum verũ Deum & colitis & timetis, verbum & annunciatio salutis huius, quæ per Christum nobis parta & aucta est, missa est, vt credatis in filium Dei olim patribus promissum, nunc vero etiã missum, & per fidem viuam in illius membra transeatis, vniti corpori illius quod est Ecclesia, viuatisq; de spiritu illius, vt iam non timore seruili, quem incussit legis terror & seueritas, sed spiritu amoris, quẽ Euãgelij gratia p̃stat, ducamini, respiretisque in libertatem filiorum Dei, & Christi quidem cohæredes, Dei autem hæredes efficiamini. Quod quidem etiam illis qui Hierosolymis habitãt, annunciatum est, sed illi cum principibus suis excæcati, ac inuidia stimulati, ignorantes Iesum esse verum Messiam patribus promissum, quanquam quidam eorum fortasse id non ignorauerint, sed ex mera malitia ac inuidentia se ignorare finxerint, nec etiam ob mentis cæcitatem perspecta, habentes sensa vocum propheticarum, quibus Christum venturum annunciarunt, tametsi omni sabbato publice in synagogis ipsorum legantur, iudicantes inique, reum scilicet mortis esse vitæ autorem, qui venerat mortis destruere imperium, & à mortis sententia absoluere genus humanum, impleuerunt oracula prophetarum, quibus subinde prædictum est passurum Christum, & per crucis supplicium de diabolo triumphaturum. Sed q͂a tanta erat in Christo vitæ innocentia, puritas, cãdor, iustitia, veritas, vt nullam in eo causam mortis reperire possent ad mendacia, & calumnias confugerunt: & tamẽ ne ipsi eũ occidisse viderentur, petierunt à Pilato, vt interficerẽt eum, ipsi quidẽ animo

Actor. 13 Gene. 22 Rom. 8 B matth. 27 Marc. 15 Lucæ 23

& voluntate. Præses autē sententiæ prolatione, & milites eius manibus. Nō enī volebāt ipsi interficere eum. Vnde dicebāt: Nobis nō licet interficere quenq̄, vt scilicet apud homines essent innoxij, sed apud Deum tanto sceleratiores. Atq; hac de causa summa importunitate præsidem renitentem etiā cōpulerunt morti addicere eū, cuius vita erat innocētissima. Cumq; consummassent oīa, quæ de eo scripta erāt, occidissentq; summa crudelitate eū, qui ipsis specialiter à Deo patre missus erat saluator & liberator, q maxima ipsis pstiterat bñficia, nec vllos subterfugerat labores, vt eos posset ad sui agnitionē & amorē traducere, viri quidā religiosi deponētes eū de ligno crucis, posuerūt in monumento, eoq; valde curiose & diligēter à pōtificibus obsignato, ne qd p discipulos eius fieret, qa nouerāt pdixisse eum se à mortuis resurrecturū. Sed incassum pfidia laborauit. Deus enī suscitauit eū à mortuis tertia die, & visus est per dies multos, vt nulla omino de illius resurrectione in eorū pectoribus hæreret ambiguitas, ijs qui simul cum eo regni cœlestis & Euangelij prædicationem exorso ascenderant à Galilæa in Hierusalem, q vsq; nunc tanto constantiores, quāto certiores sunt testes resurrectionis eius ad plebē. Et nos autoritate Dei, missi à spiritu sancto, quem effudit in nos abūde, vobis annunciamus eam quæ de Messia venturo ad patres nostros facta est repmissio, quoniam hanc Deus verax & iustus adimpleuit filijs vestris: vt si quidem velitis, per Christum cum Deo possitis redire in gratiam, quem omnipotenti virtute sua excitauit à mortuis nunq̄ deinceps moriturū.

Ioan, 18 — Matth. 28 — Marc, 16 — Lucæ 24 — Ioan, 20 — 2. Tim, 3

EXEGESIS EVANGElij in eadem Solennitate, Lucæ XXIIII.

C

Vis non gaudeat, quis nō exultet hac die, qua morte deuicta, diabolo in tartara religato gloriosus & immortalis surrexit Christus Iesus Deus & dominus noster? Nunc, vt ait Ecclesiæ lumen & doctor præcipuus Hieronymus, aromatibus redolentibus cū sponsa & adolescentulis, quę currunt post eam, conspergimus lectum & cubiculum mētis nostrę. Nunc introducit nos rex in cellaria sua: nūc surgit amica Maria: hyems abijt, pluuia recessit, flores visi sunt in terra nostra. Vox turturis audita est in terra nostra. Vineæ florētes dederūt odorē. Redijt spōsus de vmbra, sub q̄ dormit in meridie. Radix amara crucis euanuit, flos vitę cum fructibus erupit: & qui iacuit in morte, surrexit in gloria. Sol post occasum oritur: aquilæ ad corpus cōgregant. Post sabbata tristia, felix irradiat dies, quæ primatū in diebus tenet, luce prima in ea lucescēte, & dño cū triūpho in ea resurgēte, & dicēte: Hæc dies quā fecit dñs, exultemus & lætemur in ea. Sed quia amici absentis ac multū exoptati subitus & inopinatus aduētus maximam solet adferre lętitiam, & eius verba cupidissime audiuntur, nos q̄q; quid dñs noster rediuiuus fecerit, dixeritve auscultemus.

Hieron. — Cant. 1 — Cantic. 2 — Psalm. 117

Stetit Iesus in medio discipulorum suorum, & dixit eis: Pax vobis. Ego sum: nolite timere. Conturbati vero & cōterriti, existimabant se spiritum videre.

Iam reuersi erant ex Emaus duo illi discipuli, qbus dominus in via apparuit, narrabātq; apostolis se vidisse dominum. Atque hęc illis commemorantibus, pius dñs qui libenter adest sui mentionem habentibus, subito stetit in medio discipulorū suorū, qui cōgregati erāt vno in loco, firmiter clausis ostijs ob metū Iudæorū, & dixit eis: Pax vobis: tanq̄ diceret. Hactenus quidem humano generi pax integra nō fuit, manēte pręuaricationis antiquę reatu, & Deo patre iuste hominibus irascente: sed nūc morte mea patris ira sopita, pax vobis, quę exuperat omnem sensum, ad quam præuentu ri estis, si dictis meis obtēperaueritis. Vobis, inquam, pax, q discipuli mei estis, qui à mea voluntate non discordatis, qui amatis ea quæ ipse diligo, & odio habetis, quæ mihi displicent: non autem pax impijs, qui licet hic pace quadam & felicitate perfrui videantur, tamen præterquam quod etiamnum amarissimos conscientiæ stimulos patiuntur, etiam ignis æterni flāmas expectāt, quibus sine fine exurant, sempq; sint in locis tartareis, vbi nullus ordo, sed sēpiternus horror inhabitat. Itaq; pax vobis diligentibus meā. Nec timeatis quic

Lucæ 24 — Ioan. 20 — Philip. 4 — Esaiæ 48 — Iob. 10

quicquam, tāquam visio hæc & apparitio sit vana aut fictitia, & cum fraude coniuncta: quia ego sum verus Deus, & homo verus, qui paulo ante in cruce mortuus sum, at nunc mea virtute viuus prodij e sepulchro. Sed quia humana infirmitas facile trepidat, vbi quid insolitum acciderit, quidam ex discipulis conturbati sunt ob rei nouitatem, quia videbāt corpus humanū clausis ad se ostijs ingressum, & conterriti ad aspectum subito apparentis hominis, existimabant se spiritū videre. Nondum enim bene cognitas habebant dotes corporis gloriosi, quod ob sui subtilitatē etiam ferreos potest muros penetrare, nec quicquam illi ex rebus corporeis non peruium est. Verū pius dominus falsam hanc persuasionem cito dispellere volens e cordibus suorum, ait illis:

D

Quid turbati estis, & cogitationes ascendunt in corda vestra? Videte manus meas & pedes meos, quia egoipse sum. Palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Et quum hoc dixisset, ostendit eis manus & pedes.

Non est sane cur perturbemini, & cogitationibus æstuetis, tanquam spiritum videatis. En manus & pedes meos vobis offero, in quibus vestigia inflictorum vulnerum dum cernitis, & certa experientia exploratis, non potestis dubitare, quin ego ipse sim, magister & dominus vester, qui vobis ante mortem meam pollicitus sum me rediturum ad vos, & mea præsentia vos exhilaraturum. Palpate quæso manibus, videte oculis, non solum carnis, sed etiam cordis, & credite me non spiritum, sed verum hominem esse, vera carne indutum. Spiritus autem carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Et quum hoc dixisset, quia forsan trepidabant, ac cunctantius ad ipsum tangendum mouebantur, ipse eis manus & pedes ostendit. Vbi sane, quod diuus Gregorius annotauit maximū exhibuit miraculum, quādo seipsum iam immortalem, tamen palpabilem præbuit. Non enim potest non esse corruptioni obnoxium, quod contrectabile est: nec potest cōtrectari, q̄d est incorruptibile. Fecit aūt hoc dn̄s, vt nos in fide resurrectiōis eius simus certissimi. Et, vt D. Gregorius ait, miro & ineffabili modo corpus suum palpabile p̄buit, vt nos reformaret ad fidē: & incorruptibile demonstrauit, vt inuitaret ad p̄mium. Vel etiā palpabile simul ac incorruptibile exhibuit, vt ostēderet eiusdē se esse naturæ, cuius fuerat ante passionem, id est, carnem habere: & alterius gloriæ, id est, eādem carnem incorruptibilem esse. Quare autem dn̄s in manibus ac pedibus & latere vulnerum cicatrices seruare voluerit, q̄uis multę possint assignari rationes, inter illas tn̄ vna est nō minima, vt se vere surrexisse probaret. Altera, vt dū eas perpetim in cœlis beati contemplātur, inde maiori erga Christum amore & gratitudine inflammētur, certi illis vulneribus sua vulnera curata esse: Tertia, vt impij & ingrati ijs visis amplius confundātur. Nec quisq̄ dubitare debet, quin ex illis vulneribus maxima cœli ciuibus, imo & nobis adhuc in exilio degentibus bona proueniāt. Sunt enim velut apothecę quędā diuinorū munerū: & beatus est, quisqs ea modo sedulo veneratur. Væ aūt ter execrādis hominibus, qui illa non nisi sceleratissime iurando & blasphemādo cōmemorant, inde sibi maiora cumulantes supplicia, vnde possent facilime & veniā & gratiam impetrare. Quidā ad id vsque impietatis deuoluti sunt, vt pene ad tertiū q̄dq; verbū immaniter iurando adhibeant vulnera vel crucem Christi, aut aliqd eiusmodi, q̄s mirū ē nōvi uos à terra absorberi, aut igni cœlitus missos cōcremari: sicut qn̄q; nōnullis accidit.

Matth. 26 Ioan. 16

Gregor.

Corp⁹ suum cur Christus palpabile p̄buerit.

E

Cicatrices vulnerū cur Christus seruauerit.

Vulnera Christi vt sint apothecæ munerū diuinorum.

Iurare per vulnera Christi q̄n ta sit impietas.

Adhuc aūt illis non credētibus, & mirantibus p̄ gaudio, dixit: Habetis hic aliqd q̄d mādncetur? At illi obtulerūt ei partē piscis assi, & fauū mellis. Et cū māducasset coram eis, sumēs reliquias, dedit eis.

Non facile fides accōmodatur, vbi eiusmodi aliqd accidit, q̄d naturę vsum & cōsuetudinem excedit. Et tamē dum apostoli cunctantius assentiūtur, nos in fide reddimur cōstantiores & cōfirmatiores. Iam quidē tot signis admoniti, ceperāt nōnihil credere, & tn̄ qa erat qddam in rebus humanis inusitatum, vt quis sua virtute resurgeret, stupebāt quidem ad rei nouitatem, simulq; animis exultabant ob pręsentiam sui sal-

sui saluatoris. Sed vt omnis absceđeret incredulitas,& quia iam visu & tactu didicerāt veram esse Christi personam,quæ illis apparuit,etiam gustu idem probarēt, quæsiuit non vt nescius,sed humano more loquens cum hominibus,si quid escæ haberent.Oblatumque piscem assum & fauum mellis comedit coram eis,deditq; illis reliquias. Primum quidem hic maxima elucet Christi Iesu benignitas, humanitas, mansuetudo,humilitas,qua se vsqueadeo ad eorum infirmitatem accōmodauit, nihil prætermittens,quod putaret esse necessarium ad persuadendum eis suæ resurrectionis veritatē.Poterat indigne ferre tarditatem illorū, sed vt solent matres fouere paruulos suos,ita Christus etiamnū infirmos discipulorum animos summa lenitate ac ineffabili suauitate tractauit, donec pfecte crederent: in illis nimirum etiam nobis consulens,qui forsitan ad credendum induci non possemus, nisi tā multiplici argumento cōfirmati.

F O quanta est erga nos oīpotentis Dei charitas,quātopere nostrā optauit promouere salutē. Dulcissima est horū contēplatio,vbi dn̄s maiestatis cū rudibus & paupculis piscatoribus etiā post resurrectionē tam familiariter ac suauiter cōuersatur,intrās & exiens,edens & bibens cum illis. (Actor. 1) Non tamen putandus est cibus ille in eius transisse substantiā,sed diuina virtute consumptus.Nec vacat à mysterio,quod piscem assum & fauum mellis legitur comedisse.Ipse est enim piscis assus igni ardentissimæ charitatis in crucis ara decoctus,secundum humanitatem:ipse etiam est fauus mellis secundum diuinitatē,cuius contēplatio longe suauissima est. Merito quidē & nos hisce duobus assidue vesci debmus,semp in mēte circūferendo Christū crucifixum,& operam dando, vt diuinę contemplationis gratiam adipisci, & adeptā in nobis augere possimus,donec videamus facie ad faciem Deum deorū in Sion. (Psalm 83) Propterea em̄ dn̄s discipulis suis reliquias dedit,vt & ipsi eodem cibo vescerētur.Nec quicq̄ sic confortat animā hominis,atq; hic cibus,id est, Christi patientis, & cū patre regnantis cōtemplatio: quorū altero ad perferenda mala præsentia,altero ad speranda & concupiscenda bona æterna accēdimur.Christus em̄ p nobis crucem & mortem patiēs,nostrum exemplar est,cui cōformari debeamus: Christus cū patre regnans nostrum præmiū est, quod suspiremus.Comedamus ergo semper assum piscem,imitantes vestigia saluatoris: comedamus etiam fauum mellis, gustātes quam suauis sit dominus. (Psalm. 33)

Piscis assus quō significet Christum gloriosū. Fauus mellis q dicatur Chrs.

Et dixit ad eos:Hæc sunt verba, quæ locutus sum ad vos, cùm adhuc essem vobiscū:Quoniam necesse est impleri oīa,quæ scripta sunt in lege Mosi, & prophetis,& Psalmis de me. Tunc aperuit illis sensum , vt intelligerēt scripturas.

Prædixerat quidē discipulis suis se passurum & resurrecturum,sed illi nihil horū intellexerant. (Lucæ 18. Ioan. 16) Itaq; nunc illis dicta sua in memoriam reducit,vt etiam hoc ipso magis ad credendum permoueātur,q̄d recognoscāt sibi hæc ante prædicta esse. Oīa eo spectant, vt indubitata fide credant dominum reuera à mortuis surrexisse,nobisque aditum ad cœlos reserasse,& spem resurgendi contulisse. Obserua hic,quanto studio conatus sit dominus discipulos de sua resurrectione certissimos efficere,vt & ipsi cæteris constantius & certius eam affirmare possent.Quod autē dicit, necesse fuisse impleri omnia,quę de ipso scripta erāt in lege Mosi,& prophetis,& Psalmis,totū exprimit vetus Testamentum : vbi sub figuris & verborū inuolucris plurima tractantur de Christo, quæ nunquam poterunt intelligere,qui in Christum non crediderint. Christus enim est clauis Dauid, qui aperit abdita scripturarum: (Apoca. 5) quem qui ignorat,in scripturis haud aliter, q̄ in cīmeriis tenebris versatur. G Nisi enim Christū intelligas, scriptura tibi prorsus muta & elinguis erit. Si autem Christum bene noris,in scripturę amœnissimis pratis haud secus,q̄ in ipso paradiso versaberis.Christus enim est opus prophetarum, & omniū scriptorum diuinorum summa. Quem cum ignorent Ethnici,Iudæi, hęretici,etsi scripturas legant,tamen non intelligūt,atq; ea re ex luce sibi cæcitatis materiam sumūt.Deniq; dn̄s aperuit sensum discipulis suis,vt intelligerent scripturas.Nemo ergo putet se vnquā posse abdita scripturæ sensa asseq,nisi dn̄s Iesus suo spiritu reuelet.Vis autem habere doctorē spiritū Christi? Sis humilis & contritus spiritu, & timeas sermones Dei tui.Ita nimirum docet

Scopus & summa omniū prophetarum & scripturarum vis sit Chrs.

Sensa scripturæ q̄ nō solo lectore referentur.

Vide cs

docet te Esaias propheta. Si superbus es, si dissolutus & vanus, si temerarius & negligens, non te docebit spiritus Christi. Omnium causa errorum hæc est, versari in scripturis dissoluto, elato, impuro, ac vano corde. Custodit autem paruulos dominus, & reuelat secreta sua paruulis, non elatis. Ita etiam simplicibus & idiotis apostolis hodie scripturas patefecit: quia humiles erãt. Humilitas quiduis à Deo obtinet: Superbia semper manet inanis.

Errorum omniũ in scripturis quænam causa sit. Psalm. 114 Matth. 11 Lucæ 10

Et dixit eis: Quoniam sic scriptum est, & sic oportebat Christũ pati, & resurgere a mortuis tertia die, & prædicari in nomine eius pœnitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes.

Gene. 3

In ipso scripturæ exordio, discimus hominem quadam temeritate ac animi leuitate consensisse serpenti illi antiquo in diuinæ legis trãsgressionem: qua re tanta tum est in hominem conflata ira Dei, vt nulla salutis recuperandę spes reliqua foret, nisi ipse Deus homo fieret, & per seipsum pro nobis sibi satisfaceret. Quod quidem licet valde absonum & absurdum videretur, vt qui tãtam ab homine accepisset iniuriam, ipse & eiusdem iniurię pœnas lueret, tamẽ vnigenitus filius Dei maluit totam hominis causam in se recipere, & tanquam ipse peccasset, patris iram sustinere, quam hominem damnatum videre. Itaque mox ab illa hominis ruina, & deinceps per omnes ætates tempoꝝ prædixit se quandoque hominẽ futurum, & sua morte homini apud Deũ patrem gratiæ locum impetraturũ. Quod quia infallibili ac certissima veritate prædictum erat, necesse erat impleri: quia non potest mentiri Deus, & nisi factum esset, homini non liceret ad vitam regredi, vnde corruerat. Ergo necesse erat Christum pati, non sua, sed nostra causa, & resurgere à mortuis tertia die, vt moriendo mortem nostram destrueret, & resurgendo nobis vitæ aditum reseraret. Quod quantæ sit pietatis, quãtæ misericordiæ argumẽtum, nullus neque humanus, neque angelicus potest intellectus assequi. Quid enim necesse erat Christum pati, nisi quia Deus omnipotens velut amore hominis ebrius maluit homo fieri, & in seipso castigare quod homo deliquerat, quam hominem perditum relinquere? O duritiam cordis humani, quæ tanta bonitate non flectitur, tanta charitate non inflammatur. Oportebat Christum pati, ait dominus: imo vero non oportebat Christum innocentem, sed hominem reum pati: sed agnus innocens præuaricatoris Adæ, & causam, & pœnam in se recepit, vt lupus abiret impunitus, ouis vapularet. Inter hæc nos cogitare debemus quid pro nobis ipsis pati & agere nos iure meritoque conueniat, quando talia pro nobis egit & pertulit, qui à nobis placari debuit, sed nõ potuit, & tamen vt posset placari ab homine, homo fieri voluit, nihilominus manẽs Deus, vt ex humanitate pateretur, ex diuinitate propitius fieret? Ne quis tamen in sola Christi satisfactione securus acquiescat, & ipse iam nihil sibi faciendum putet, subiecit dominus: Prædicari in nomine eius pœnitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes. Non ergo sufficere sibi putet Christianus iam baptizatus & rationis compos, quod pro nobis Christus satisfecit, nisi & ipse se peccasse doleat, & vitam in melius commutare proponat. Si quis sermonem meum seruauerit, ait Christus apud Ioannem, non videbit mortem inæternum. Superuacanea, imo & pernitiosa est fides in Christũ, quæ non vult obedire mandatis Christi. Quid vocatis me domine, domine, ait idem, & non facitis quæ dico? Vbi autem quis se peccasse dolet, & baptismo Christi abluitur, is plane peccatorum remissionem consequitur: idq; apud omnes gentes.

Hebr. 10

Christum pati cur fuerit necessarium.

H

Christus quod pro nobis satisfecit, nõ sufficere ad salutem.

Ioan. 8

Matth. 7 Lucæ 6

SERMO SECVNDVS

in eadem Solennitate. Paschalis solennitatis dignitas & prærogatiua: quibus quot modis congaudendum in ea: denique quas quotque dotes glorificationis Christus per resurrectionem induerit, nobisq; quandoq; ad sumendã reliquerit.

Hæc

XXV.

Aec est dies quam fecit dominus, exultemus & lætemur in ea. Psalmo CXVII. Charissimi fratres, quid est quod in pſenti solennitate Paschæ, in omnibus Missis, & ad omnes Horas cantatur, & per octauas totas continuatur. Hæc est dies, quam fe-

A

cit dominus, &c? quasi hunc solum diem fecerit dominus, quum tamē conditor sit omnium. Profecto aliquid singulare & ꝓcipuũ est, q̄d de illis solis diebus ita canit: Hæc est dies quam fecit dominus, &c̄. Nō sunt igitur hæc verba intelligenda de die illa naturali, quæ solis motione crescit & decrescit, incipit, & finitur, diuiditurq; in

Dies ista quã fecit dñs q̄ sit.

præsens & futurum (Omnes enim dies anni ratione suæ creationis secundum id q̄d sunt, eiusdē sunt dignitatis) sed cum diem nomino, hãc indubie intelligo, quę signat impensi operis & beneficij claritatem: quę sicut maior est hodie nobis exhibita, ita dies solennior celebranda. Cæteræ enim Christi festiuitates licet magnæ sint, nō tamen sunt nisi quædam præambula & dispositiones ad nostram redemptionē. Hęc

Paschalis solennitas quo spectet.

autem solēnitas, id est, Christi resurrectio est cōsummatio nostræ saluationis, & causa nostrę glorificationis. Vnde non immerito hæc dies domini omnium festiuitatũ obtinet principatum. Hinc est quod dicit sanctus Gregorius: Sicut in sacro eloquio

Gregor.

sancta sanctorum, vel cantica canticorum pro sui magnitudine dicuntur, ita hæc ꝓsens festiuitas dici potest solennitas solen-

Paschæ solennitas vti sit omnium celeberrima. Augustin.

nitatum: q̄m omniũ maior est quę per anni circulũ celebrantur. Hinc est quod sublimis doctor Augustinus dicit: Quō mater dñi Maria inter oēs mulieres principatum tenet, ita & inter cæteros dies hęc omnium dierum mater est. Hęc est dies quam illustrat nō solum ortus solis, qui iterum occidit, id est, huius visibilis luminis, sed quam decorat & lætificat ortus solis iustitiæ, id est, Christi, occasum nescientis, qui elucescit non de cœlo, sed de inferno, de clauso sepulchro, vbi latuit per tres dies, sicut sol in nocte. Propterea exultemus & lætemur in ea. Et id bene quidem. Dignũ enim est, vt qui doluimus vehementer in eius passiōe, gaudeamus ex animo in eius resurrectione. Iustum est, inquã, vt qui socij fuimus passionis dolendo, flendo, socij

2. Cor. 1

etiam simus resurrectionis eius, gaudendo & iubilando. Consequens nanq; est, vt qui nō cōmunicauit Christi passionibus, sed sicco corde ipsius passionem audiuit, aridoq; corde dies præcedētes celebrauit, quod non potest etiam particeps esse gaudij, & gloriæ resurrectionis. Quod vtique miserabile est, in illo scilicet die non gaudere, in illo die vacuum remanere à consolatione spirituali, in quo non solum homines, sed etiam omnia elementa gloriantur vt dicit Maximus in sermone. Quomodo dicit? In Christi resurrectione oĩa elementa gloriantur. Nã & solem ipsum arbitror in hac die solito clariorem, vt in eius resurrectione gaudeat, iucundioris lucis splendorem suscipiens, in cuius passione cōdoluit, & cuius mortem lugubri quadam caligine prosequutus est. Propterea gaudeamus & nos ac exultemus in domino totis cordis medullis.

Matth. 27 Marci 15

B

Debemus aũt gaudere in Christo & cum Christo, non in cachinnis & leuitatibus, non in cibo delicato & potu. Nam qui ob hoc solũ læti sunt hisce diebus, quia transiuit ieiunium, tempus tristitię, & quod possunt iterum cibos delicatos habere, quisq; secundum statum suum, seculares scilicet carnes, &c̄. monachi oua, & lacticinia cum cæteris lautioribus superfluis, illi profecto non faciunt festum Christo, sed suo ventri. Licitũ est tamen seruis Dei in festis etiam lautius viuere vltra consuetum rigorem, vel propter labores maiores, vel etiam ob iucunditatem festi: tantum sit ibi intentio simplex, & vsus moderatus. Sunt tamen alij qui lætantur (vt scriptura dicit) quum malefecerint, & exultant in rebus pessimis: qui idcirco diebus istis gaudēt, quia tempus luctus & pœnitentiæ & confessionis transijt, & redijt tēpus vernale, dies festiui, læti & amœni, in q̄bus vacare possunt ad perficienda desideria sua, & redijt illis licentia peccandi ad annum. Illos non dico per Christi resurrectionem ab inferno liberatos, sed magis captiuatos: quia ex occasione huius festi, iterum sua peccata repetunt. Illis nō dico exultate, sed iterum flete: q̄a timere habent, ne superueniat illis, quod de q̄busdã dicitur: Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. Vobis autem charissimi dico gaudete, & iterum dico, gaudete. Sed dicitis: Propter q̄d debemus magis gaudere? Respondeo: Et si nō possum vobis enumerare singula quæ dant nobis materiam gaudendi, dicam tamen

Gaudēdũ quō sit hisce diebus

Lautius paulo qui vescendi diebus solennibus.

Prouer. 2

Quinã ob resurrectionē Christi non debeant gaudere.

Iob. 21

Philip. 4

men aliqua, propter quę debemus gaudere, vel congaudere. Primo debemus exultare & lætari cum Christo. In quibus? In his, in quibus ipse exultauit. In quibus exultauit Christus? Quod hodie tam potenter & sapienter, tam victoriose & gloriose triumphauit cōtra mortem. Quod tantas passiones & dolores, quos ex immēsa charitate pro nobis suscepit, superauit. Quod iniunctam sibi à patre obedientiam & à se sponte susceptam, scilicet opus redemptionis nostræ tam laudabiliter, tam perfecte, tamq; feliciter cōsummauit. Quantum putatis Christo gaudium fuisse, quod tam copiosum fructum de sua passione tam ex inferno, quam in mundo reportauit? Item, quod qui mortuus fuit cum magna ignominia secundum æstimationem inimicorum suorum, iam cum ineffabili gloria resurrexit? Quod corpus suum, quod deposuit mortale & vulneratum, resumpsit immortale, incorruptibile, impassibile, pulchrum & gloriosum? Quod resurrexit propria virtute in maiestate præfulgentis gloriæ, cum famulatu angelicæ militię, cū comitatu & multitudine sanctorum patrū?

Christus ex sua glorificatione exultari meri to debeat.

C Secundo, debemus exultare propter sanctorum patrū liberationem ex lymbo, qui iam à tempore creationis mundi vsq; ad illud tēpus sederant ibi captiui in carcere, exules & exclusi siue retardati à regno ęternę beatitudinis, ad quam fuerant creati. In quo apparet maxima iustitia Dei, q̃d illos tam prædilectos amicos suos, scilicet Abraham, Isaac, Iacob, Ioannem Baptistā, quo surrexit maior nemo, & cæteros omnes, qui decesserant ab hac vita ante Christi mortem, quiq;, quantū ad proprios defectus pertinet, erant purgati vel in hac vita, vel in purgatorio, tamen nō admisit intrare in regnum suum, nec ostēdit eis gloriam suæ beatitudinis, solū propter illum communem defectum naturæ vitiatæ, q̃d scilicet concepti erant de massa peccati, q̃d originale peccatum contraxerant hereditarie, de semine descendentes Adā. Si ergo illi antiqui venerandiq; patres tā diu à gloria propter aliorū pctā remorati sunt, quid fiet nobis de peccatis nostris proprijs? Indubie, si hic non fuerimus purgati, postea purgabimur absque misericordia, sineque propitiatione oportebit nos soluere exactius, quam ponderatur aurum, si tamen peccata sunt quæ possunt purgari, siue deleri. Væ illis animabus, quas infernalis flāma cum peccatis eorum absorbet inæternum. Sed redeamus ad materiā, vnde paululum digressi sumus. Debemus ergo, vt dixi, congaudere illis sanctis patribus, qui cum tāto gemitu, crebris clamoribus, tam immensis desiderijs, & tanto tempore clamauerunt ad dominum, vt mitteret eis saluatorem: & iam tandem meruerunt accipere, quod petierunt. Nam postquam dominus & redemptor noster redemptionē humani generis in cruce per mortem cōsummauit, & cum iam valido clamore animā suam nobilissimam patri commēdauerat emisit spiritum inclinato capite: sicq; anima eius benedicta vnita deitate cum verbo descendit ad inferna, derelicto corpore in cruce deitati vnito. Notate hic bene, vt intelligatis. Ego dico, quod Christi anima fuit separata à corpore, & tamen vtrūque, scilicet corpus & anima, mansit vnitum diuinitati. In Christo nanq; duplex fuit vnio: Vna scilicet corporis & animæ, per quam constituitur humana natura: & illa fuit soluta in morte: quia nihil aliud dicit mors, quā separationem animæ & corporis: & ideo per hoc triduum vere Christus non fuit homo, quia alias nō fuisset vere mortuus. Alia est vnio eorūdem, scilicet corporis & animæ cum verbo: & illa nunquam fuit soluta: quia verbū, id est, filius Dei, quod semel (secundum D. Ioannem Damascenum) assumpsit, nunquā dimisit: quia naturam humanam, quam assumpsit, quantum ad partes eius essentiales, nunquam dimisit, quia māsit cum anima & corpore: & idcirco semper mansit Christus. Christus in inferno, quia anima vnita cum verbo fuit in inferno. Eodem tempore Christus in sepulchro, quia corpus vnitū deitati iacuit in sepulchro. Nec tamen Christus diuisus est in duas personas: sed māsit vna hypostasis: quia corpus & anima licet essent diuisa inter se per mortem, tamen erant personali vnitate vnita cum verbo. Nec putandum est, q̃d quia corpus erat vnitum diuinitati, quod tunc ex illa viuebat in sepulchro (quia diuinitas non dabat vitam formaliter corpori, sed anima, quæ tunc aberat) idcirco corpus iacebat sine vita naturali. Descendit igitur anima Christi vnita verbo in deitate ad lymbum patrum, vt impleretur quod promisit per Ezechielem prophetam, dicens:

Patrū ex lymboli berationi quantum congratulandū sit.

Matth. 27

Matth. 27 Marc. 15 Lucæ 23 Ioan. 19

Descensus Christi ad inferos quō quando q; acciderit.

D

Vnio duplex in Christo q̃ fuerit.

Ioannes Damasce.

Hypostasis vna vt semper fuerit in Christo.

Ezech. 34

Penetrabo omnes inferiores partes terræ, & inspiciam omnes dormientes, & illuminabo omnes sperantes in domino. Vestrum est nũc charissimi cogitare, quomodo descenderit, cum quali gaudio, iubilatione, cantu & processione sanctorum angelorum circumuallatus, quomodo intrans dixerit: Pax vobis filijs & electis meis. Quomodo sancti patres præ gaudio, lachrymabili voce & genibus flexis clamauerint: Aduenisti redemptor mundi, aduenisti, quem desiderantes quotidie expectabamus: aduenisti quem nobis venturum lex annunciauerat & prophetæ. Aduenisti donans in carne viuis indulgentiam peccatorum, soluens defunctos & captiuos inferni. Tũc carcer ille tenebrosus factus est lucidus coruscante & illuminante illum diuina anima Christi. Tunc impletum est ꝙ Esaias prædixit: Populus qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam: sedentibus in regione vmbræ mortis lux orta est eis. Tunc infernus conuersus est in paradisum: qa vbi Christus est, ibi est paradisus, sicut vbi Papa est, ibi dicitur esse Roma: Et sic verificatum est verbum, quod Christus dixerat latroni: Hodie mecum eris in paradiso, id est, in felicitate. Remansit autem Christus ibi per totum illud triduũ cum magno gaudio sanctorum patrum, omis enim tristitia eorum versa erat in lętitiam: quia videbant animam Christi & essentiã diuinitatis eius (in qua omnis gloria paradisi cœlestis cõsistit) vsq; post medium noctis dominicę resurrectionis: quia tunc euacuato & destructo inferno, eduxit omnes qui fuerant in lymbo. Et, sicut aliqui dicunt, ex singulari priuilegio suę præsentiæ, & gloriosi triumphi eduxit etiam omnes qui fuerunt in purgatorio, vel saltem magnam partem (de damnatis vero neminem eripuit, nec secundum animam ad illos descendit) & sic venit ad sepulchrum, & anima reuniuit sibi corpus depositum, quod iacebat in sepulchro sine corruptione, & sanguinem reassumens quem effuderat resurrexit, id est, corpus mortuum reuiuificauit, & sic processit gloriosus clauso sepulchro. Factusque est terræmotus magnus, qualis non fuit (vt creditur) ab initio mundi, ita vt excitarentur quoque custodes sepulchri, vt vellent nollent, viderent gloriam resurgentis, & contra voluntatem suam fierent testes resurrectionis.

In lymbo q̃nam contigerint q̃n anima Christi aduenit.

Esaiæ 9

Lucæ 23

In lymbo quamdiu manserit Christus.

Christum spoliasse & lymbũ & purgatorium.

Modũ resurgendi quẽ Christus seruauerit.

Matth. 28

Tertio debemus gaudere propter cõsolationem matris Christi & omniũ mœstorum cordiũ, quæ sicut in passione Christi condoluerunt, sic in resurrectione eius exultauerũt. Nam postquam dominus resurrexit, primo apparuit suę benedictę matri ad consolandum eam, non solum quia mater sua erat (secũdum diuum Ioannem Cassianum) sed quia plus diligebat, plus anxiata in passione eius fuerat, & sola perfecte credebat, sola ipsum indubitanter resurrecturum expectabat. Credendum est quoque quod sanctum Gabrielem & alios angelos præmisit ad virginem orãtem, & cum ingenti suspirio & ardore desiderantem filij sui resurrectionem. Qui scilicet prope venientes angelica voce cantauerunt. Regina cœli lætare, alleluia: quia quẽ meruisti portare, alleluia: resurrexit, sicut dixit, alleluia. Nam hæc antiphona primitus audita est cãtari ab angelis tempore Paschali per beatum Gregorium. Nec credendum est, quod tunc primo angeli eam cõposuerunt vel cantauerunt, cum erat illud tempus diu post resurrectionem domini: sed antea cantatam beatæ Mariæ, scilicet quando Christus resurrexit. Post hoc etiam Ecclesiæ reuelauerunt, & idcirco Ecclesia frequẽtat inter Pascha & Pentecosten.

Ad hunc igitur angelorum concẽtum, statim affuit dominus Iesus in claritate immensa, cum multis milibus sanctorum patrum salutans pijssimam matrem suam, etiam cõsolans: & statim recessit ab ea nubes omnis tristitię. O qs poterit cogitare, cum quanta lætitia superfusa fuit benedicta virgo, videns filium suũ in tanta gloria, cum tam nobili præda sanctorum, cum tam insigni victoria. O quã dulcia verba fuerunt inter eos, scilicet filium & matrem. O quã suauia oscula ipsa impressit sacris quinq; vulneribus Iesu, quę reseruauit in testimonium veræ resurrectionis quod ipse idem esset, qui affixus fuit cruci. Reseruauit etiam & reseruat adhuc ad quotidie ostendẽdum patri pro peccatoribus, & placãdam iram eius super eosdem. Cogitare potestis hic charissimi, quomodo sancti patres beatam Mariam contemplabantur & mirabantur in decore, in sapientia, in pudicitia, in humilitate eius & perfectione omnium virtutum: & gaudebant quod ex se genita esset talis virgo. Ideo non inconuenienter procidebant ante eam, dicentes illud lu-

Gaudẽdũ vel sit in hac solennitate ob gaudium Chri matris & amicorum.

Apparuisse Christũ primo suę matri. Ioannes Cassianus.

Regina cœli lætare q̃n & à q̃bus cantatum.

Gaudium virginis Mariæ ex resurrectione filij sui.

Vulnera cur Christus post resurrectionẽ reseruauerit.

Iudith. 13 lud Iudith: Benedixit te dominus in virtute sua, quia per te ad nihilum redegit inimicos nostros. Benedicta es tu filia à domino Deo excelso præ omnibus mulieribus super terram. Quarto debemus exultare ratione nostri. Nam sicut per passionem Christi deletum est chirographũ peccati, quo omnes obnoxij tenebamur ad mortem, & abluta sunt peccata nostra in sanguine agni Christi Iesu: sic per resurrectionem eius restituta est nobis beatitudo cœlestis stabilis & æterna: quia per hāc accepimus spē nostræ similiter futuræ resurrectionis & reformationis nostræ naturæ ad inamissibilē perfectionem. Quomodo? Quia Christus est caput nostrum, & nos membra eius, scilicet per fidem. Necesse est autem, vt sequamur caput si tamē membra eius sumus: quia caput non est sine membris. Hinc dicit Leo papa: Dubitādum non est de consortio gloriæ, sicut dubitandum non est de conmunione naturæ: nimirum quia sicut, Esaia testante, natus est nobis, id est, propter nos, & ad vtilitatem nostram, ita est crucifixus nobis, nobis mortuus est, solennitate hodierna resuscitatus immortalis & gloriosus. Nos enim in Christo sumus crucifixi, nos in Christo sumus mortui & sepulti, nos in Christo die tertia resuscitati, iam in spe, & postea in re. Vnde dicit Apostolus: Qui suscitauit Iesum, à mortuis & nos cum Iesu suscitabit. Hinc est quod dicit S. Gregorius: Ex hac solennitate exemplum nobis datum est resurrectionis, spes cœlestis patriæ aperta est, & facta est præsumptibilis cœlestis regni gloria: quia Christi resurrectio est causa efficiens & similitudo nostræ resurrectionis, iuxta illud Apostoli: Saluatorem expectamus dominum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suę. Sed quare noluit dominus differre suam resurrectionem vsq; ad nostram in fine mundi? Præter alias rationes ista est vna: videlicet, vt nō deficeret in nobis spes resurrectionis nostrę: quia si Christũ nō resurrexisse sciremus, nec nos speraremus. Vñ ait Gregorius: Christus suo exemplo monstrauit in seipso, quod promisit nobis in premio: vt sicut ipsum fideles resurrexisse agnoscerent, ita in seipsis in fine mundi premia resurrectionis sperarēt. Sed quare nos non etiam resurgimus

F Gaudēdũ vri nobis sit hoc se sto ob nostri liberationem.

1. Cor. 7. Ephe. 5. Collos. 1.

Leo papa.

Esaie. 9.

Rom. 4.

Gregorius

Philip. 4.

G Resurrectionē suã cur Christus nō distulerit vsq; ad vniuersalem. Gregor.

statim tertia die? Præter alias rationes dicendum, quod voluit dominus perfectā beatitudinem sanctorum, scilicet in corpore & anima non seorsum compleri, sed vt simul omnes eā expectarent, & qui nos antecesserunt non sine nobis consummarentur. Qui licet habeant in anima perfectam beatitudinem, tamē corpora eorum nobiscũ sunt in spem & consolationē nostram: & ipsi orant pro nobis, vt cito compleatur numerus electorum, & ipsi recipiant duplicem stolam glorię nobiscũ: quia, vt dixi, sciunt se tam diu oportere expectare, donec omnes electi sint parati: & tunc fiat vna communis reformatio omnium electorum, & commune gaudiũ, adeo q̃d vnusquisq; non solum de sua, sed etiam ęqualiter de alterius glorificatione gaudebit. Sed dicit forte aliquis: Iam per passionem Christi consecuti sumus perfectā salutem, quid opus fuit nobis futura resurrectione, id est, beatitudine? Respondēdum: Verum est, quia cōsecuti sumus per passionem eius plenā liberationem & mũdationem ab omni peccato quoad animā, sed non quo ad corpus: quia corpus nostrum etiā vltra peccata habet defectus & grauamina, q̃ ablata sunt perfecte in Christi resurrectione. Caro nostra fuerat nobiliter formata in paradiso, sed hanc nobilitatem & pulchritudidem amisit per peccatum. Reformata est autem modo per Christi resurrectionem lōge perfectior, quam olim fuit in paradiso: quia si mansisset in statu innocentiæ, non fuisset mortua, fuisset tamen mortalis, id est, potuisset mori: fuisset inedia consumpta elementisq; subiecta, id est, quod potuisset pati: idcirco ꝓ sui restauratione & cōseruatione indiguisset cibo restauratiuo, loco temperato, & ligno vitæ virtutis reformatiuo. Quæ omnia Deus prouiderat homini in paradiso, si stetisset. Sed non sic caro Christi in sua resurrectione glorificata est, cui nostra cōformabitur, sicut iā dixi: quia hæc per dotes gloriæ facta est immortalis, id est, q̃d non potest mori, subtilis, agilis, clara, non indigens pro sua conseruatione loco neq; cibo. Totus mundus ei paradisus est: & in quocunque elemento nec in inferno pati posset quicquam molestiæ. Assumpsit quidem Christus molestias nostras, & omnes pænales defectus nostræ naturæ, omnes languores & dolores carnis nostræ

Resurrectio nostra cur nō fiat die tertia sicut Christi.

Resurrectio corporũ quid cōferet ad beatitudinis ꝑfectũ

Carnis humanæ deformatio vti ꝑ Christi resurrectionē sit reformata.

Dotes quanam Christus glorificatus assumpsit.

Resurrectione sua quenā mala Christus deposuerit.

 fine pec-

sine peccato, & quæ nos patimur ex peccato, & vere portauit viuendo & moriendo, sed iam deposuit omnes resurgendo.

H

Natura hois corrupta qui buinā malis subiaceat. Iob. 13

Quadruplici autem onere graui premitur & laborat natura humana post lapsum primorum parentum. Primo est corruptibilis, passibilis & mortalis, continuo tendens ad non esse, adeo quod, sicut habetur in Iob, quasi flos egreditur & conteritur, & fugit velut vmbra, & nunquam in eodem statu permanet. Secūdo, natura seu potius corpus hominis est grossum & impedibile, id est, impeditur, alio corpore, ita quod nan potest penetrare ea quæ vult: angustiatur quoque & premitur. Tertio corpus humanum est tardum & fatigabile: quia non potest esse vbi vult, & quando vult. Quarto, est obscurum & turpe, ita vt non solum ad protectionem à frigoribus sed etiam ad tegendam turpitudinem opus habet vestimento. Hos defectus q̄modo Christus habuerit in passione, sicut credo sufficienter audistis & intellexistis. Sed hos omnes in sua resurrectione deposuit. Licet enim idē fuerit corpus ante passionē, in passione & post resurrectionem in Christo, eiusdem naturæ, eiusdemque substantiæ: fuit tamen alterius glorię post resurrectionem, maioribusq́ dotibus gloriæ adornatum. Habuit enim contra primum defectum impassibilitatem, quæ excludit omnem separationem animæ à corpore, omnem dolorem, oēm læsionem, quia fuit integrum ab omni corruptione, sanum ab omni dolore, quod in passione plenum fuit vulneribus à planta pedis vsque ad verticem capitis. Sed dicit quis: Ipse tamen habuit quinq́ vulnera post resurrectionem, sicut patet in sancto Thoma, cui ea tangenda exhibuit. Dicendū, quod sponte reseruauit illa quinque vulnera sine dolore, nec ex impotentia curandi, sed ad specialem gloriam, & propter singulares rationes, vt videlicet probaret se eundē resurrexisse qui passus fuerat & vulneratus. Idcirco etiam permisit Thomam dubitare, vt dubitans probaret, & probans manifestaret & testaretur resurrectionis veritatem propter nos, vt nos sciremus, qa surrexit vere, & non habuit corpus phantasticum, quod solūmodo appareret. Plus enim contulit nobis dubitatio Thomæ, quam credulitas Mariæ Magdalenę: quia per incredulitatē Thomæ plenius sumus informati, quam per Mariæ Magdalenæ credulitatem. Dubitatum est ab illo, ne dubitaretur à nobis. Sunt tamen adhuc aliæ rationes, quare dominus quinq́ seruauerit vulnera, quas modo prætereo. Item, non indiget vlterius cibo vel potu: quia licet Christus cum discipulis veraciter comederit, hoc fecit ex potentia, quia potuit comedere, sed non ex necessitate vel indigentia. Comedit tamen ad ostendendum veritatem sui corporis, & ad roborandum fidem: & ille cibus, quem assumpsit in corpore, iterū annihilatus fuit, sicut aqua consumitur in igne, vel sicut humor mox exiccatur à sole. Mirum est, quod non miramur tantam charitatem Christi, qui ita studiose curauit, nec quicquam omisit quod prodesse nobis posset ad fidem & charitatem. Et quid ipse habet inde, si nos credimus, vel non credimus: si saluamur vel nō saluamur: ipse vtique inde nihil fit melior vel minor: sed solum, quia diligit nos.

Impassibilitatē vti induerit Christus.

Ioan, 20

S. Thomā cur Chrs pmiserit dubitare de sua resurrectiōe

Gregori⁹

Cur Christ⁹ post resurrectionem comederit.

I

Secundo, corpus Christi habuit subtilitatem, quia nullius corporis soliditate potuit impediri: sed potuit, quæcunq́ voluit penetrare. Hoc patuit in eo quod clauso prodijt sepulchro, & ad discipulos ianuis clausis intrauit. Tertio, habuit agilitatem, qua eius corpus sic fuit habilitatum, quod protinus potuit esse sine aliqua fatigatione, vbi voluit esse spiritus. Hoc ostendit Christus in eo quod discipulis in ipso die resurrectiōis toties & in diuersis locis apparuit vbi voluit, & disparuit quādo voluit. Quarto, habuit claritatē pulcherrimi & suauissimi, amœnissimique coloris, lucentissimi splendoris, vincētis fulgorem omnem solis. Non tamen apparuit discipulis (secundum Augustinum) in tali claritate, quia non potuissent corpore is oculis illā aspicere: sed in varijs figuris, sicut habetis in Euangelijs: vel saltem in pulchritudine proprij corporis occultando splendorem gloriæ. Beatæ tamen virgini, quæ fuit altioris perfectiōis creditur apparuisse sicuti est. Ecce charissimi vnde gaudeamus: quia sicut Christus resurrexit, ita & nos resurgemus in ipso, iam in spe, & postea in re. Non volebat tamen, q̄d sola anima haberet remunerationem pro obedientia, quam habuit ad Deum, sed volebat etiam quod iste pauper asinus, id est, corpus nostrum haberet remuneratione pro obedientia, quam habuit ad animam, id est,

Subtilitatem quam Christus induerit. Matth. 28 Ioan 20 Agilitatē quantam Christus habuerit.

Matth. 28 Marc. 16 Luce 24 Ioā. 20, 21 Claritatē qualem Christ⁹ assumpserit

Augustin.

Christus in quanta claritate & gloria matri suæ apparuit. 1 Thes. 4

id est, quod ieiunauit, vigilauit, orauit, laborauit, sicut fuit rectum ab anima. Hinc est quod dicit Apostolus: Saluatorem expectamus dominum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ cõfiguratum corpori claritatis suæ. Tunc si membra fuerimus Christi, cum anima & corpore recipiemus beatitudinem plenã: ad quam modo semper debemus tendere, & aspirare. Et mirum est, quod non habemus maius desiderium, & continuum fletum ad illam immortalem vitam. Sed causa est, quin ita diligimus hanc miserã transitoriam vitam. Quis est igitur, qui non spirituali gaudio exultet, qui cognoscens se trãslatum à morte ad vitam, & ad vitam immortalem, sempiternam, à miserijs huius temporis ad perpetuam felicitatem, nisi qui nec dum intelligit, vel non appetit vitam illam beatam & immortalem? Ecce quantum diligimus vitam istam miseram, corruptibilem, incertam, miserijs & curis plenam, periculis circundatam, instabilem & aliquando finiendam. Ecce quomodo cupimus illam seruare, & nolumus illam perdere, quam tamẽ non possumus retinere. Quantacunque aduersa nobis eueniunt, adhuc volumus retinere vitam. Si ita diligimus viuere, quare non cogitamus, quare non laboramus, quare nõ tendimus ad illam vitam nunquam deficientem, vbi nulla miseria est, nulla aduersitas, nulla cura, nullus labor, nullus timor? vbi perpetua felicitas est, perpetua iucunditas, perpetua securitas. Ad hanc peruenerunt sancti qui nos præcesserunt, & plenam habent beatitudinem in anima: sed in corpore expectãt nos, vt fiat generale festum nostræ resurrectiõis. Et tunc erit resurrectio, quæ nominatur in Apocalypsi secũda: quia iam est prima resurrectio, scilicet à peccato. Et beatus est (vt ibi habetur) qui partẽ habet in resurrectione prima: quia per primam venitur ad secundam. Si voluerimus ergo peruenire ad secundam, oportebit nos vtiq; per illam viam incedere, quã incesserunt qui ante nos fuerunt, quorum vitam quotidie audimus legi in exemplũ, vt discamus viam. Sed heu quã multi sunt, qui si possent hanc præsentem vitam semper tenere, quantumlibet ærumnis plenam, essent bene contẽti, & resignarent libenter futuræ vitę. Hoc est, dimitterent Deo regnum suum, & ipsi tenerent mundum. Vnde hoc? Quia immersi sunt in amore visibilium & temporalium, adeo quod non cogitant, vel desiderant, vel cognoscunt alia bona esse, quam illa in quibus modo delectantur: Vel, adeo sunt grauati in conscientia, quod plus habẽt timoris, quam spei ad illam futuram vitam. Vos autem charissimi fratres (vt alloquar vos verbis Apostoli) si consurrexistis cum Christo, quę sursum sunt q̃rite, vbi Christus est in dextera Dei sedens: quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram. Renouamini spiritu mentis vestrę, & induite nouum hominem, qui secundum Deum creatus est in iustitia & sanctitate veritatis. Quia ad hoc Christus resurrexit, ad hoc Pascha nostrum immolatus est Christus, vt epulemur, non in fermento veteri, neq; in fermento malitiæ & nequitiæ, sed in azymis synceritatis & veritatis: vt quomodo Christus resurrexit à mortuis per gloriam Dei patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Quod nobis omnibus largiatur idem dominus noster Iesus Christus, qui cum Deo patre in vnitate spiritus sancti viuit & regnat Deus per infinita secula, Amen.

Philip. 4

Vitã hanc q̃ periculose hoies diligant.

Apoca. 20

Vitã hanc cur q̃dam tantopere diligant.

Colloss. 3

Ephe. 4

1. Cor. 5

Rom. 6

Sermonum de Festiuitatibus Sanctorum partis Hyemalis FINIS.

IN FESTO SANCTI GEORGII GLORIOSISSIMI MILITIS ET martyris Christi, Lectio loco epistolæ ex Ecclesiastico capite decimo quarto & decimo quinto.

I.
Eatus vir, qui in sapientia morabitur, & qui in iustitia meditabitur, & in sensu cogitabit circumspectionem Dei. Cibabit illum pane vitæ & intellectus, & aqua sapientiæ salutaris potabit illum. Et firmabitur in illo, & non flectetur, & continebit illum & non confundetur, & exaltabit illum apud proximos suos. Et nomine æterno hæreditabit illum dominus Deus noster.

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

A
Vm vita hęc plena sit tentationibus, atque in medijs laqueis tota hominis ętas transigatur, plurimaq; omni ex parte pericula immineant, multiq; tum inuisibiles, tum visibiles hostes pios quosque persequantur, vt eos à sui creatoris amore auertant & abstrahant, benignissimus Deus p nostri institutione, consolatione, confortatiõe, sacram nobis scripturam reliquit, in qua tanquam instructissimo armamentario varia nobis munimenta ac præsidia, itemque remedia voluit esse constituta aduersus omnes quorumlibet inimicorum impugnationes, & contra mala oïa. Quæcunque scripta sunt, ait Apostolus, ad nostram eruditionem scripta sunt, vt per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus. (Roman. 15) Quamobrem etiam in sacris ædibus multa publice ex diuinis libris recitantur, vt dum identidem optimis scripturæ sentẽtijs aures hominum imbuuntur, animis firmentur ad tolerandas vexationes impiorum. Qua re factũ non dubitamus, vt innumeri pro Christo sanguinem promptissima mentis deuotione profuderint, nec à Christo vlla ratione potuerint separari. Ita etiam in ferijs inuicti militis & infracti martyris Christi D. Georgij ex Ecclesiastico breuis quidem, sed memorabilis valde lectio depromitur, paucis verbis saluberrimas institutiones, & præclara promissa complectens: vnde & nos discere possimus, qbus armis munitus Christi martyr tormẽta oïa superarit, quibusq; etiam nos cõmuniri debeamus, si velimus victores euadere. Ait ergo scriptura: Beatus vir, qui in sapientia morabitur, non quidem sapientia huius mundi, quam stultam fecit Deus, nec sapientia carnis, quæ mors est & inimica Deo, sed in ipso vnico filio Dei, qui est vera & æterna sapientia, qui propter nos homo fieri dignatus est, & vulneribus configi, vt habitaremus in illis & absconderemur, sicut monet Esaias propheta: Ingredere, inquiens, in petrã (Petra autem erat Christus) & abscondere in fossa humo corporis eius. Propterea enim filius Dei voluit clauis & lancea trãsfigi, vt nos in illis vulneribus possimus tuto commorari, nec vllas formidare hostium insidias. Itaq; beatus vir, qui in sapientia, id est, Christo vulnerato cõmoratur, menti suæ iugiter ac indelebiliter habens impressa vulnera illius, quæ tanquam certissima sui erga nos amoris signa etiãnum retinet, sugitq; inde virtutem ac vigorem quendam & succum spiritalem, quo roboratus suauiter & modeste queat perpeti, quicquid molestiæ occurrerit. Beatus item qui posteaquam Christi vulnera sibi iugi cogitatione insculpsit, ad illius exemplum in iustitia meditabitur, solicitus imitari vestigia domini sui, vt sicut ille pro nobis libentissime aduersa sustinuit, & virtutes perfectissime expressit, ita & ipse ob iustitiæ studium virtutum exercitationi totus deditus sit, & magno ac tranquillo animo quæuis dura & acerba ferat. Atq; vt id melius præstare quæat, pluri-

(Marginal notes: 1. Cor. 1; 1. Cor. 3; 1. Cor. 1; Esaiæ 2; 1. Cor. 10)

plurimum illi contulerit attendere semper præsentẽ Deũ, cuncta acutissime prospectã tem. Quis enĩ sanæ mentis audeat iniquũ aliquid admittere, si viua & vera fide cogitet se peccare in conspectu omnipotentis Dei, q nihil sinet inultum abire? B Beatus ergo, q sedula exercitatione sese asuefacit ad cogitandam semper diuinæ maiestatis p̄sentiã & circumspectionem, atq; inde fit solicitus ad vitanda mala, & recte agẽdũ. Neq; talis magna Dei mercede frustrabit. Cibabit enĩ illũ reficietq; & cõfortabit pane vitę, & verbo dei, q̃ alitur ac vegetatur homo interior, ac renouatur de die in diem. Non enim ex solo pane viuit homo, sed ex omni verbo, q̃d p̄cedit de ore Dei. Itemq;, cibabit illũ præstantissimo Eucharistiæ sacramento, q̃d est panis viuus q de cœlo descendit, & dat vitam mundo: Pane etiã intellectus, vt ex sancti spiritus illustratione & vnctione cognoscat quæ sit voluntas Dei bona, beneplacens & perfecta, & scripturæ mysteria ac fidei sacramenta perspiciat. Denique aqua sapientię salutaris, nempe diuinæ contemplationis, quæ pertinet ad donum sapientiæ potabit illum, vt oculis cordis videat, & mentis palato feliciter degustet, quam suauis sit dominus. Quæ est vtiq; sapientia salutaris, q non inflat, vt illa Philosophorum sed facit mentẽ subditam Deo, & verã consert salutẽ, facitq; contemnere præsentia, & cœlestia amare, sicut qdam ait: Gustato spiritu decipit omnis caro. Mundi autem sapientia sese ostentare cupit, atq; hominibus se venditat, suiq; gloriam spectat potius, quam Dei, vel salutem proximi. Porro sapientia salutaris hominẽ iustũ, & ita vt dictum est, se gerentem inter oẽs rerũ vndecunq; accidentiũ euentus adeo firmabit, stabiliet, corroborabit, vt nõ possit facile vnquã flecti ad consensum iniqtatis: cõtinebitq; illum, vt nihil eiusmodi in se admittat, vnde possit alicuius probri vel ignominię notam incurrere, vel apud homines confundi. Semper enim faciet cum meminisse Dei sui cuncta contemplantis, atq; eius amore & timore honeste se gerere, nõ apud hoïes t̃m, sed etiã priuatim ac in solitudine vt nec ipsi qdẽ dæmones habeãt, q̃d illi opprobrare quæant. Et apud proximos exaltabit illum, vt sicut ipse iam bene constitutus est animo, ita & aliis prosit, multosque Christo lucrifaciat. Solet enim Deus eos qui iam multis pollent virtutibus, interdum ad dignitates & functiones publicas p̄mouere, vt & cæteris luceãt verbo & exẽplo: atq; illis immortalẽ efficit memoriã tũ in terris, tum in cœlis, vt & hic celebres habeantur apud homines, quibus & verbo & scripto, & optima viuendi ratione prodesse curarunt: & sempiterna perfruantur gloria in cœlis ob vitam cũ pietate & iustitia sancte ac religiose transactã.

Iob. 14 | Eccle. 15 | 2.Cor. 4 Deut. 8 Matt. 4 Lucę 4 Ioan. 6 | Roma. 12 | Psal. 33 | 1.Pet. 2 Sapientia salutaris quæ sit. | Gregori.

EXEGESIS EVANGELII eiusdem Festi. Ioan. XV.

C IN sermone illo, quẽ dominus Iesus extremum habuit ad discipulos suos iamiamq; pro nobis immeritũ p̄pessurus mortis supplicium, multa extant ignitissimum spirantia amorem, & suauissimæ plena consolationis, adeo vt nemo dubitare queat, quin totus ille sermo, sicut domini vltimus fuit, ita & singularem quendam illius erga nos declaret benignitatem ac beneuolentiam, qua recessurus à nobis committere nõ potuit, quin cordis sui æstus nobis verbis flagrantissimis aperiret. Sermonem illum scripsit discipulus præ cæteris charior, vtpote qui in domini pectore recumbens in cœna postrema hauserat inde succum quẽdam diuinum, quo imbutus posset verba domini vere ignea igneo spiritu proferre. Ex eodem sermone depromptũ est huius diei Euangeliũ, quod nunc elucidare instituimus. Ioan. 13

Ego sum vitis vera, & pater meus agricola est. Omnem palmitẽ in me non ferentem fructũ tollet eũ, & omnẽ q fert fructũ, purgabit eũ, vt fructum plus afferat.

Vitem se vocat dominus ob susceptam humanitatem. Nam alioqui non possent homines illius palmites dici, cum vitis & palmites sint eiusdem naturæ. Nos autem diuinæ naturæ non sumus: Itaque vt Christi palmites esse possemus, factus est homo, atque eo ipso vitis vera, cui quisquis non in- Vitẽ cur se Christ⁹ vocet, nos que eius palmites q sumus

non inhæſerit,neq; fructum poteſt adferre vllum,neque ad aliquid valet, niſi vt flã mis tradatur. Ipſe etiam eſt caput noſtrũ, noſque illius membra,ſi tamen ſpiritu illius vegetamur. Nam qui ſpiritum Chriſti non habet, hic non eſt eius,id eſt, non pertinet ad corpus illius myſticum,quod totum viuit de ſpiritu eius. Porro vitẽ veram ſe appellat Chriſtus vt hoc ipſo ſe ſecernat ab illa infrugifera & degeneri vinea, cui p Hieremiã dñs dicit: Ego te plantaui vineã electã:quõ ergo cõuerſa es in prauũ vineæ alienæ?quæ eſt eccleſia impiorum,cuius caput eſt diabolus,qui eſt rex ſuper omnes filios ſupbiæ. Quod aut ſubiungit, Pater meus agricola eſt,facit more ſuo, humilimis vtens ſimilitudinibus,vt vbiq; humilitatem tanquam ſibi gratiſſimã, diabolo maxime inuiſam commendet. Quare aũt patrem ſuum agricolam dicit, niſi qa ſua gratia nobis pſtat virtutẽ fructificandi? Sicut eñ homo agricola fodiẽdo & ſtercorando,itemq; putãdo & excolendo facit quantũ in ipſo eſt,vt melius creſcãt vineæ & arbores:ita Deus gratiã ſubminiſtrando efficit vt homines bonorum operũ fructus producant. Qua quiſqs deſtitutus eſt gratia, ſine dubio nihil præſtare poteſt. Quo fit, vt quantumuis multa quis bona agat opera, nunq̃ tamen quicquã ſibi arrogare debeat,certus gratiæ eſſe quicqd recte geſſerit. Deinde adijcit. Omnem palmitem in me non ferentẽ fructũ,tollet eũ.

1.cor.11 colloſſ.1 Rom.8

Hiere.2

Iob.41

Agricolã vti patrẽ cœleſtem vocet chriſtus

D Quæ nobis bene ppendenda ſunt. Quiſqs credit in Chriſtum,iã palmes eſt, qa tranſit in Eccleſiæ cõmunionem. Sed niſi fidẽ ſuã bonis operibus teſtet,adferatque fructus ſanctaꝶ cogitationum, piorũ deſideriorum,verborũ ad fidei ædificationem facientiũ,& recte factorum, hoc eſt, niſi ſit diuina pditus charitate, quæ nunq̃ eſt otioſa,ſed ſemp cupit & ſitit exeq volũtatẽ Dei,vt illi placere poſſit,& potioribus affici gratiæ donis, nõ poteſt nõ areſcere. Vbi aũt exaruit,iã nihil ſupeſt,niſi vt pſcidatur:hoc eſt,vt totus gratiæ ſucco deſtituatur. Quid eſt autem homo ſine gratia Dei?Ergo operemur bonum ad omnes,& per bona opera certam ſaciamus vocationem noſtrã,ne ſola fide contenti tanq̃ infrugiferi palmites à vite amputemur. Omnem autem palmitem qui fert fructũ purgat pater cœleſtis,vt fructum plus afferat. Adeo non vult Deus vt vnquam à bonis

Gregori⁹

Gala.6 2.Petr.1

opibus ceſſemus,vt etiã palmites fructuoſos purget,vt ſint magis frugiferi. Nã & ipſi fructuoſi palmites ſaltem quibuſdam paruis & quotidianis nõ carẽt vitijs, à qbus eos purgat Deus agricola varijs eos affligendo temporarijs malis & incommodis,itemq; pmittendo vt dæmones & homines ipſos multis diuexent modis, quo ſic ad purum ab omni labe excocti, fructum nedum vberiorẽ,ſed etiã Deo gratiorem ferãt. Cũ igit recte viuimus,& tamẽ aduerſa patimur,non feramus moleſte,ſed cogitemus pium patrem ſordes quaſdam in nobis cõſpicere,à quibus nos mundare cupiat. Nunquam enim affligit nos Deus, niſi optima & amantiſſima voluntate. Alterum e duobus pijs quibusq; eligendum eſt,vt aut hic æquanimiter ferant manum Dei paterne caſtigantis & erudire cupientis,aut poſtea ſentiant flagella iudicis inexorabilis,& ſeuere vindicantis.

Iã vos mundi eſtis propter ſermonem quem locutus ſum vobis. manete in me, & ego in vobis. Sicut palmes nõ poteſt ferre fructũ a ſemetipſo, niſi manſerit in vite, ſic nec vos niſi in me manſeritis.

Mũdi erant Apoſtoli propter ſermonẽ dñi nõ tã auditum, q̃ operi mancipatum. Obedierant enim ſermonibus Chriſti: & propterea mundi erant à ſordibus mortalium vitiorum,non tñ ab omni labe venaliũ,à qbus neceſſe erat etiã ipſos adhuc purgari. Nemo hic ſe fallat,tanquã ſufficiat audire verbum Dei. Nõ enim auditores legis, ſed factores iuſtificabuntur. Atque vt in illa mundicia poſſent Apoſtoli perſeuerare, monet eos dñs,vt in ipſo permaneant per fidem & charitatẽ,hoc eſt, ipſius voluntati morem gerant, ſeſeque promittit in ipſis permanſurum per gratiæ ſuæ communicationẽ,qua ſemper poſſint eſſe fructuoſi,& à ſordibus expurgari. Quid vero iucundius, quam manere in Chriſto, & in ſe Chriſtum manentem habere?Quę mors, quæ ſupplicia, quæ calamitas illi pertimeſcenda, qui vitam in ſe habet indeficientem,vnde omnia viuunt? Manemus autem in Chriſto bone agendo, & ipſe in nobis manet gratiã bene agendi nobis impertiendo. Non eñ noſtris viribus bene agimus,ſed illius gratia. Vñ etiã ſubiungit, Sicut

Roma.2 Iacob.1

Manere nos i chriſto & ipſum in nobis q̃d

Sicut palmes nõ poteſt ferre fructũ à ſemetipſo niſi mãſerit in vite, ſic nec vos, niſi in me mãſeritis. Palmes pcíſus à vite, nõ trahit humorẽ ex radice: ergo neceſſe eſt vt pereat. Ita etiam niſi per fidem & charitatẽ in Chriſto permaneamus, & gratiæ illius influxus percipiamus, impoſſibile eſt, vt vllos Deo placitos feramus bonorũ operũ fructus. Quicquid enim extra gratiam & charitatem fit, non eſt gratum Deo, qui nõ niſi ſua opera coronat in nobis, nec tamẽ operatur in nobis ſine nobis, ſed noſtrum quoque ſtudium requirit. Erant nunc ſuperbi, & ſeſe iactitent tãquam aliquid egerint. Si quid boni fecere, non eſt ipſorũ, ſed gratiæ. Quis autem niſi impudens laudẽ captare velit vel auſit ex re aliena? Nemo ergo ſe extollat, nemo ſeſe animo efferat quantiſlibet ſit virtutum meritis ornatus. Si eñ Deus ſubtraxerit pauliſper manum ſuam, omnium miſerrimus erit. Agnoſcamus gratiam, & gratiæ grati ſimus, ac nihilominus totis viribus gratiæ cooperemur, ne in vacuum Dei gratiam recepiſſe videamur. Ita agendo & humiles erimus, & deſidiæ ac negligentiæ culpa carebimus.

Deus qui in nobis coronet

1. Cor. 15

Ego ſum vitis & vos palmites. Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructũ multum: quia ſine me nihil poteſtis facere. Et ſi quis in me non manſerit, mittetnr foras ſicut palmes, & areſcet. Et colligent eum, & in ignem mittent, & ardet.

Iam ante expoſitũ eſt, quomodo Chriſtus ſit vitis, nos palmites. Sed quod ſequitur, Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multũ, ad commendationem charitatis & diuinæ gratiæ pertinet. Quiſquis enim amando Deum manet in illo, habetque in ſe manentem Deum per gratiã illius, hic fert fructum multum bonorum operum, vel etiam internarum exercitationum, quia charitas & gratia ſemper impellunt hominem ad exequenda omnia, quæ ſint grata Deo. Ergo qui fructũ ferre noluit, ſed ſuis indulgent affectibus, atque huic mundo eiuſq; voluptatibus & vanitatibus dediti ſunt, non manent in Chriſto, nec in ipſis Chriſtus manet. Qui autem Chriſtũ in ſe manentem non habent, neceſſe eſt: à diabolo rectore poſſideant: qui nimirum non ad fructus faciendos, ſed ad omnem impietatem eos quos occupat adhortatur. Porro fructum facimus non ex nobis, ſed quia Chriſtus habitat in nobis, adiuuans infirmitatem noſtram, ſine cuius gratia certum eſt nos nihil poſſe facere. Ipſe enim operatur in nobis & velle & perficere pro bona voluntate, ita vt ab ipſo ſit & bonæ voluntatis ſtudium, & operis boni executio. *Merito* ergo pij omnes, ne in ſuę naturæ infirmitate relinquantur, & cœleſtis auxilij deſtituantur ope, nihil ſibi arrogant, nihil ſibi tribuunt, ſed ſunt humiles, & clamant cum Eſaia: Domine omnia opera noſtra operatus es nobis. Ergo non nobis domine non nobis, ſed nomini tuo da gloriam: quia ſine te nihil poſſumus boni facere. Arbitrium hominis ad perpetranda mala ſufficit ſibi: ſed non item ad facienda bona. Si quis autem in me non manſerit, ait dominus, id eſt, mihi per charitatis perſeuerantiam non inhæſerit (non enim ſufficit bonum inchoaſſe, niſi adſit ad perſeuerantia) mittetur foras, id eſt, à mẽbris meis auulſu s, diabolo & membris eius ſociabitur, atq; à luce gratiæ excluſus, in tenebras cordis, ac poſtea in tenebras tartareas proijcietur, & areſcit penitus, vt nullum vnq̃ poſſit fructũ facere. Hoc maxime terrere debet hæreticos, q ſe ab Chriſti corpore abiũgunt, & noua comminiſcunt dogmata, cũ tñ non ſit niſi vna fides & vnum baptiſma, & vnica Eccleſia, extra quã nulli eſt ſalus: à qua quiſqs recedit, non permanet in Chriſto, vnde non poteſt non areſieri. Quotq̃t autem à Chriſti gratia alieni areſcũt, illos colligent angeli executores diuinæ ſententiæ, & mittent in ignem tartareum, q eſt mirũ in modũ intolerabilis, & multipliẽ habet vim affligẽdi impios, adeo vt nulla mens humana id poſſit capere, atq; inibi ardebunt infelices non ad horam, non ad diem, non ad annum, non ad centum annorum millia, ſed abſq; vllo fine. Quid his poteſt dici horribilius? O homo time Deum tuum, dum adhuc licet reſipiſcere, ne talibus pœnis inuoluaris.

Fructum multum q tam adferat

Phil. 2

F

Eſaiæ 26
Pſal. 113

In hæreticos nouõ dogmatũ cõmentatores

Mat. 13. 25

Si manſeritis in me, & verba mea in vobis mãſerint, quodcũq; volueritis peteris, & fiet vobis. In hoc clarificatus eſt pater meus, vt fructum plurimum afferatis, & efficiamini mei diſcipuli.

Si man-

Si manſeritis, inquit, in me per charitatẽ (Qui enim manet in charitate, in Deo manet & Deus in eo) & verba mea in vobis manſerint, ita vt ea re ipſa exequamini & ſitis dictis meis audientes, quodcunq; volueritis ſecundum Deum, petetis à me, & fiet vobis, ſi tamen ſit vobis ſalutiferũ. Non enim in omnibus exaudit Deus etiã chariſſimos amicos ſuos, vt eſt euidens de Apoſtolo, qui ter rogauit auferri à ſe angelum ſathanæ, nec tamen obtinuit, ſed in illis duntaxat, quæ ſint illorum ſaluti accõmoda. Propterea etiam ſanctus Iob dixit ad dominum: Clamo ad te & non exaudis me: ſto, & non reſpicis me: mutatus es mihi in crudelem. Itaq; nõ frãgamur aĩo ſi nõ ſemp exaudiat Deus ꝑces noſtras. Ipſe eñ nouit, qd expediat ſaluti noſtræ. In hoc, inqt, clarificatus eſt pater meus, vt fructũ plurimũ afferatis. Cedit eñ ad gloriã Dei, qcquid à pijs geritur, & in bona vita noſtra Deus ſæpe etiam ab infidelibus laudatur. Quamobrẽ alibi dominus monet: Luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrum qui in cœlis eſt. Et ſicut ad laudem Dei cedit quicqd corã alijs pie & religioſe agimus ob honorem & amorem illius, ita imꝓba vita noſtra maxima illũ cõtumelia afficit, efficitq; vt ꝓpterea ab Ethnicis & incredulis blaſphemet̃ ſanctũ nomẽ illius. Atq; hodie ſane dubium non eſt, quin vita Chriſtianorũ longe ſceleratiſſima apud infideles deſpectui ſit & opprobrio, atq; Deus ipſe illius cauſa impijſſime cõtemnatur ac blaſphemet̃. Sed q̃ dire hoc olim vindicaturus ſit Deus, ſentiẽt filij ſcelerati, qui pium patrem tanta afficiunt ignominia. Quis iã velit ad Chriſti fidẽ accedere, quando vita Chriſtianorũ talis eſt, vt nulloꝝ poſſit eſſe flagitioſior? Colligimus etiã ex his Dñi verbis quantũ placeant Deo fructus multi bonarum actionum noſtrarum, qbus dicit clarificari patrẽ ſuũ, ne qs putet nõ habere meritũ apud Deum recte facta noſtra, q̃d hæretici mentiũtur. Hoc ipſo enim Chriſti efficimur diſcipuli, ſi fructũ plurimũ afferamus, & quæ Deo placita ſunt ſemper faciamus, ita vt nec momentum temporis abſque fructu dilabi patiamur. Seminemus interim, & q̃d cumque poteſt operari manus noſtra, inſtanter agamus: veniet nox, quãdo nemo poterit operari. Nec timeamus ne fruſtra laboremus: quia ſuo tempore metemus nõ deficientes. Ipſe dominus hoc eodem ſermone maniſeſte docet, quinam ſint ſui diſcipuli: In hoc, inqt, cognoſcent omnes, q̃a diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis adinuicẽ. Ergo charitas facit nos Chriſti diſcipulos. Vbi autem eſt charitas proximi, ibi eſt etiam amor Dei. Amor autem non poteſt eſſe otioſus, ſed operatur magna vbi eſt, & plurimum facit fructum.

1.Ioan.4 — Exaudire cur Deus ſuos q̃nq; differat — 2.cor.11 — Iob.30 — Matth.5 — Vita ſcelerata chriſtianorum quã infidelibus ſit deſpectui & opprobrio. — G — Eccle.9 — Ioan.9 — Gala.6 — Ioan.13 — Gregor.

Sicut dilexit me pater, & ego dilexi vos. Manete in dilectione mea. Si præcepta mea ſeruaueritis, manebitis in dilectione mea: ſicut & ego pręcepta patris mei ſeruaui, & maneo in eius dilectione.

Pater filiũ amore incõprehenſibili diligit: & nos quoq; filius ardentiſſime amat: Pater ſe totum communicat filio: Filius ſe totum noſtræ ſalutis cauſa impẽdit. Pater filio omnia ſua ſecreta reuelat: Filius nobis nota fecit omnia quæcunque audiuit à patre. Et tamen quamuis charum habuerit pater filium, nihilominus ad atrociſſima perferanda ſupplicia deſtinauit eum. Ita & filius chariſſimos quoſq; amicos ſuos ex pręcipuo erga illos amore, quo cupit eos ſibi vt in pœnis, ita & in gloria ſimilimos efficere, multis permittit ijsque admodum duris vexari afflictionibus. Sed in omnibus curandum nobis eſt, vt in dilectione Chriſti permaneamus. Et qui id fiet?

Hæreticus dicit: Crede, & ſufficit tibi. Quid vero Chriſtus? Si præcepta mea ait, ſeruaueritis, manebitis in dilectione mea. Forte neſcire te dicis quæ præceperit Chriſtus, Audi quid dixerit Apoſtolis iamiamque in cœlos aſcenſurus: Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti: docentes eos ſeruare omnia quæcunque mandaui vobis. Ergo quicquid quatuor Euangelijs continetur, id ad Chriſti præcepta pertinere videtur. Ea enim omnia ipſe ſuis mandauit Apoſtolis. Viue ergo iuxta Euangelij præſcriptum, & manebis in dilectione Chriſti. Nam ſi ſecus vixeris, & Chriſtum ore confitens, opere & vita contempſeris, non manebis in Chriſti dilectione, ſed fides tua tibi damnationis cumulus erit. Sic & Chriſtus non fuit cõtentus patrem verbis prædi-

Matt.11 — Ioan.15 — Chriſtus cur ſuos electos ſinat multiſariã his affligi. — H — Matt.28 — Præcepta chriſti q̃nam cõprehendant.

prædicare, ſed etiã omnia illius præcepta ſeruauit, factus obediẽs vſq; ad mortẽ crucis, ſicq; pmanſit in dilectiõe illius: Probatio dilectionis, exhibitio eſt operis: quam qui negligunt, de illis propheta dicit: Dilexerũt Deũ in ore ſuo, & lingua ſua mentiti ſunt ei. Cor autem eorum non erat rectum cum eo &c.

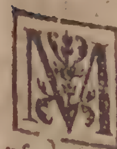
Phil. 2
Gregori.
Pſal. 77

Hæc locutus ſum vobis, vt gaudium meum in vobis ſit, & gaudium veſtrum impleatur.

Nõ dicit, vt gaudiũ mũdi ſed gaudium meũ in vobis ſit. Mũdi gaudiũ eſt de vanitatibus & voluptatibus carnis, de põpis & honoribus atq; id genus alijs, quæ nunq̃ poſſũt veræ pſtare gaudiũ. Sed Chriſti gaudiũ eſt puritas cordis, cõſciẽtiæ tranqlla ſerenitas, amor iuſtitiæ, odiũ iniqtatis, ſpes firma futuræ beatitudinis, veritatis æternæ contemplatio, & mẽtis imperturbabilis pax & immota ſecuritas. Hoc aũt gaudiũ in hoc mundo inchoari poteſt: impleri nõ poteſt, niſi vbi omni carnis corruptiõe abiecta, ad cœleſtis patriæ portum appulerimus, & vnum cũ Deo effecti in eandem ſu erimus imaginem transformati à claritate in claritatẽ, vt ſit Deus in nobis, & nos in illo, nec quiſquam vnquam deinceps nos ab illo poſſit ſeparare.

Gaudium mũdi qd. tam ſit
Gaudium chriſti qd
1. Cor. 3

SERMO IN EODEM Feſto. Vt nos maneamus in Deo, & Deum in nobis manentem retineamus: & de duplici martyrio.

I Anete in me, & ego in vobis. Ioan. XV. Feſtũ inuicti marty. Georgij hodie colimus dilectiſſimi, q ea re inuictus fuit, q̃d & ipſe mãſit in Chriſto, & Chriſtus in ipſo. Miramur martyris ſcti cõſtãtiã, vincẽti cõgratulamur, & delectat nos fragilis hoĩs inſupabilis fortitudo, & morituræ carnis aduerſus tormẽta ſæuiſſima ineffabilis patiẽtia. Sed in his agnoſcimus Dei gratiã intus operantẽ, gratiã pdicamus, gratię pcipuam victoriæ palmam aſſignamus. Obtinebat Chriſtus & ſuo ſibi iure vẽdicabat pectus martyris ſui tanq̃ arcẽ ipſius virtute & pſidio munitiſſimã, & q̃ illud virtus vel humana vel diabolica expugnare potuiſſet: Manebat Chriſtus in martyris nedũ aĩa, ſed & corpore, (An neſcitis, ait Apoſtolus, q̃m mẽbra veſtra tẽplum ſunt ſpũs ſcti, q in vobis eſt?) & martyr ſuo inhærebat capiti, ſuo obtemperabat rectori & inhabitatori, & qſquam vlla vel fraude, vel vi aut Chriſtũ ex martyre pfligare, aut martyrem à Chriſto ſeparare potuiſſet? Sæuierunt in martyrẽ dæmones, ſæuierunt & hoĩes: ſed ideo ſæuierunt, vt euidentior & glorioſior appareret virtus Chriſti ſuũ martyrẽ ptegẽtis, & inſignior foret victoria & corona martyris p ſui regis honore & amore fortiter & acriter dimicantis. Legerat ſanctus martyr dominum ſuis in Euangelio dicẽtem: In mundo preſſuram habebitis. Et: Eritis odio oĩbus hoĩbus ppter nomen meũ. Et Multos ex vobis occidẽt, & pſequentᵭ de ciuitate in ciuitatẽ. Sed cõfidite ego vici mũdũ. Tm̃ id curę vobis ſit, vt maneatis in me, ſitis membra mea, membra capiti conſentanea, membra capiti morigera, non capitis imperium detrectantia nõ à corpore abſciſa, ſed corpori fortiter inhærentia, vt vnguentum cœleſtis gratiæ & ſpiritualiũ chariſmatum, ſine qbus anima nõ poteſt vitam tueri ſuam, in vos e capite deriuetur & viuatis de ſpiritu meo: qa niſi ex me vita vobis ſubminiſtretur, vita inquam gratiæ, non eritis aliud q̃ palmites inutiles pciſi à vite: qui quia non accipiunt ex vite ſuccũ vel humorem, areſcunt. Aridi autem hunc ſolum habent vſum, vt mittantur in ignẽ. Sicut eñ palmes non poteſt ferre fructũ à ſemetipſo, niſi mãſerit in vite: ita nec vos, niſi in me mãſeritis: Omnem autem non ferentẽ fructum tollet pater, & à membris meis auulſum ſociabit dæmonibus igni æterno cruciandum. Hæc ergo ſanctus martyr minime ignorans, ſtrenui militis functus officio regi ſuo fidem ſeruauit, fidem ſeruando ab impijs occiſus eſt: ſed corpore extincto, anima ad ſuum euolauit autorem, atque ad illius admiſſa conſpectũ, læta & ouãs cecinit: Ipſi inuanum quæſierunt animam meam. Te pmittente conſciſſus eſt ſaccus corporis mei: ſed circumdediſti me lætitia. Paulominus conſummauerunt me in terra: ego autem non dereliqui mandata tua. Nec dilexi vſq; ad mortem animam meam, ſed libenter eam perdidi propter te vt viderem virtutem tuã & gloriam tuam. Eã quoque ob rem cum eſſet inuictus hic martyr militа-

1. Cor. 3. 6
Ioan. 16
Lucæ 21
mat. 10. 2 3
Ioan. 16
Ioan. 15
K
Pſal. 62
Pſal. 29
Pſal. 118
Lucæ 9
Ioan. 12
Pſalm. 62

militari arte peritissimus, vt regi regum & domino dominorum commodius seruire posset, cingulum militiæ soluit, omnesque facultates & diuitias, quas quidem habere potuit, pauperibus elargitus est: malens temporali cum Christo inopia premi vt secundum vocẽ dominicam immarcescibiles & nunquam deficientes diuitias sibi acquireret in cœlis, quod cum huius mundi diuitibus rebus omnibus abundare, & post huius vitæ curriculum, penuria angi. Repererat nanque margaritam preciosam in agro cordis sui latitantem, quam distractis omnibus, mercatus est. Nisi enim quis (ait ipsa veritas) renunciauerit omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Prætulit igitur inclitus hic martyr, & strenuus athleta, Christi discipulatum omnibus fallacissimi huius mũdi diuitijs, pompis, honoribus, voluptatibus ac quasi stercora ea omnia reputauit, vt Christum lucrifaceret, Christi vestigijs continenter insisteret, Christumque nudum, nudus ipse quocumq; illum ducere decreuisset, incunctanter, intrepide, animoque hylari sequeretur. Non carceres, non vincula, non tortores crudeles, non tormẽta pro Christi nomine expauit, nec erubuit iniurias contumeliasq; pro domino suo pati: quando iam certa fide tenebat, multo plura ac grauiora Christum pro se, suaque salute pertulisse. O animi singularem fortitudinem: O martyrem inuictum, ac vbiq; de victoria triumphantem. O constantiam mirandam atq; omnibus prædicandã modis. Quis non iam in seipso erubescat hæc legens: hæc audiens, quod adeo sit adhuc animo pusillus, vt nihil possit, ne minimã quidem pro Dei gloria iniuriolam sustinere: & non magis talis, qui solido perfectorum possit pasci cibo, sed paruulorum adhuc lacte sit nutriendus: is nunquam merito erubescere deberet. Sed quisquis talis est, non despondeat animum, sed viriliter ad altiora se accingat, & quæ paruuli sunt euacuet, vt quandoq; ad robustorum multoq; tempore exercitatorũ certamina possit pertingere, suoq; se capiti, hoc est, Christo, magis conformare per multorum opprobriorum contumeliarumque patienti perpessione. Talis namque iniuriarum ex amore tolerantia, dici nequit, quantum hominem ad virtutes scilicet humilitatem, patientiam, obedientiam, charitatem & id genus, præparet, ipsique Christo commendabilem ac amabilem efficiat, & gratiam illius in nobis multiplicet atque conseruet, nec facile à Christo nos excidere permittit. Hoc est ergo charissimi manere in Christo, eius gratiæ, per quam ipse in nobis manet, consentire, & cooperari, id est, præceptis illius obedire, vitia fugiendo, & virtutes colendo. Quod etiam idem dominus in huius diei Euangelio declarare volens. Si præcepta mea, inquit, seruaueritis, manebitis in dilectiõe mea. Porro in Christi dilectione manere, nihil est aliud, quam in ipso Christo manere. Sicut enim palmitis in vite manentis iste fructus est vt vuas ferat: ita hominis in Christo manentis fructus est, vt Deum diligat. Vbi charitas est, ibi legis perfecta executio est, si tamẽ sit perfecta charitas. Et quanto in nobis charitas perfectior est, tanto quoque nos Christo coniunctiores sumus, & ille nobis maiori copulatur necessitudine. Cæterum charitas non finit hominem otio languescere, sed impellit & vrget ad vitandum omnia illa, quæ Deus oderit, & exequendum quæcunque grata sint Deo. Charitas enim non potest ferre aliquid vel minimum, quod offendat animum dilecti: nec potest prætermittere quippiam, quod dilecto placeat. Itaque charitas vbi animum hominis occuparit, cogit eum exequi cuncta præcepta Dei: & ipsa præceptorum sedula executio fouet & auget charitatem. Ita vna eademq; res & nos facit manere in Deo, & Deum in nobis. Si quis autem peccati fallacia deceptus, aut propria concupiscẽtia abstractus & illectus, noluit facere quod exigat Deus, aut recuset vitare quod vetet Deus, is qa præcepta Dei non seruat, non manet in eius dilectione. Quisquis aũt Deum nõ diligit, non habet spiritum Christi (charitas enim Dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis) Qui vero spritum Christi non habet, hic non est eius: ergo nec ipse manet in Christo, nec habet in se manentem Christum. Si enim Christus in ipso esset, viueret vtique de spiritu Christi. Sed non potest de Christi spiritu viuere, qui charitatis expers est. Talis non fuit beatissimus martyr Christi Georgius, qui & perfectius in Christo maneret, illis adhærere posset per charitatem curauit ante omnia, propria carnis edomare vitia, & periugem maceratione

Marginal notes: Lucæ 12; Matt. 13; Lucæ 14; Phil. 3; Heb. 5; 1. cor. 13; Manere in Christo qd sit; Ioan. 15; Manere in Christi dilectiõe qd sit; Charitas qd in nobis efficiat; Iacob. 8; Rom. 6; Rom. 8; L

1.Cor.9 cerationem,continuamq; mortificationẽ sumpsius, carnem spiritui subdere rectæq; rationis imperio subigere,ne cum aliis prędicaret,ipse reprobus inueniretur. Nisi enim hoc modo mortuus sibi,mundo & vitiis fuisset,minime Christo viuere potuisset,nec tot animas à diabolo per tam longa tempora possessas,Christo lucrifecisset.
Gal.5 Hinc B.Paulus ait: Qui Christi sunt,carnem suã crucifixerunt cũ vitiis & cõcupiscentiis,nec permiserunt dominari pctm̃,
Rom.6 in suo mortali corpore,eo, q̃d mens peccatorum onere prægrauata,non valeat se ad cõspectũ creatoris sui subleuare.Quod verissimum esse comprobans strenuus miles ac martyr Georgius (vt paulo ante diximus)proprium penitus ex corde suo extirpauit amorem, & vbicumq; potuit aut docendo,aut exhortando,aut orando gloriam & honorem domini sui promouit:superstitiosum Idolorum cultum euidentissimis signis & miraculis euacuans. Sacræ namq; fidei inexpugnabile arripiens scutum,tam regibus quam tyrannis inuincibilem se obiecit:Charitatis quoque ardore succensus nec minis,nec blanditiis à veritate abduci potuit.Inde est, quod carceri mancipatur, virgis & scorpionibus cæditur,lampadarum exustionibus crematur, laniatur,torquetur,perimitur, nulla tamẽ in eo auditur quærimoniæ vox,nullus repugnandi motus, nulla stimulatio impatientiæ,sed lætus corde,intentione immobilis, deuotus animo , menteq; tranquillus laudat Deum , carnificibus compatitur, se odientes & exquisitissimis tormentis afficientes , syncero amore complectitur. Erat ibi videre magnũ spectaculũ grãdeq; prodigiũ,hominẽ tot pœnis totq; immẽsis expositũ cruciatibus ac morti pane vicinũ summa gaudere pace,sũmoq; cordis pfundi gaudio:cũ alioqn(vt nostra hæc misera fert ætas)hoies iãiamq; pœnas illis inferẽdas horreãt,palescant,trepidẽt,oĩaque
Timor mortis vnde accidat eorũ mẽbra cõtremiscant. Sed vñ hoc illis cõtingit?Nõ alia sane de causa,q̃ q̃d necdũ sibi suisq; vitiis,& motibus internisq; proprietatibus emortui sunt, quibus si mortui essent aut mori saltem vellent, misericoroissimus Deus omnem hanc vanã formidinẽ & puerilẽ timorẽ breui in illis singulari quodã modo mutaret,itavt nõ solũ aduersa ad Dei gloriã excipent gratãter verum etiã ipsam mortem p nihilo ducerẽt animati nimiũ exẽplo fortissimi ac inuictissimi marty. nostri Georgii,q vt æternã inueniret vitã,temporariam non formidauit mortem. Verũ o pie Deus cuius hæc immẽsa sũt opa,nisi tua, q oli p os S.
M pueri tui Dauid loquutus es: Mirabilis Deus in sctis suis?Deus Israel,ipse dabit virtutẽ & fortitudinem plebi suæ.Qui em̃ cœlum pugillo contines,& terrã palmo metiris:sctĩ tui Gregorii possidens animã,veluti insensibilem eũ faciebas in pœnis. Psal.67 Esaiæ 40
Vis ergo & tu qsquis es manere in Christo,eiusq; sacra seq vestigia? Dilige Christũ.i.dilige iustitiã,veritatẽ,vitã,lucẽ, sapiẽtiã cæterasq; virtutes,& qcqd potest facere ad bene beateq; viuendũ.Hæc em̃ oĩa aut Christus ipse,aut pducũt ad Christũ.Si autẽ diligas iniustitiã,iã recedis à Christo.Si delectaris mendacio, nõ inhæres Christo q veritas est.Si pctm̃,q̃d animã occidit amas,odis vitã, quæ Christus est. Si tenebris vitiorũ implicitus es,nisi te nitaris excutere,& redire ad lucẽ,nõ cohæres Christo,q lux est & dies. Atq; ita de aliis id genus sentiẽdũ est. Quid vero cõmodi habet relicto Christo,id est,repudiata iustitia,veritate,luce,vita &c̃.ad iniqtatem, mẽdaciũ mortẽ,tenebras se transferre? Nihil sane. Quales ergo cẽsendi sunt,q id faciũt? Nimirum amentes,insani ,furiosi. Dicit tibi rex aliqs ppotens miseratus inopiãtuã. Veni ad me & faciã te beatũ & diuitẽ. Sed alius qdem extremę vilitatis &abiectionis inuidens tatę felicitati tuæ,vocat te ad se dicens:Veni, & non quidẽ reipsa te beatũ efficiã,sed tm̃ verę beatitudinis vmbra quadã & imagine te deludã,atq; post paululũ extremæ & nunq̃ finiendæ miseriæ te obiiciã & tu audebis rege contẽpto , hominẽ vanissimũ seq?Sic sic charissimi multoq; peius nos facimus,qñ Deum, Deiq; filiũ,eiusdem sacra pcepta,& superiorũ nostrorum Christi vicariorũ monita, siue cõcilia pro nihilo ducimus,& seruimus immũdis spiritibus,vitiis mundiq; voluptatibus , quæ tñ nihil ad æternã vitã obtinendã nobis cõferre poterũt,sed vel maxime æternis nos addicunt infernis cruciatibus . Sed iam vel tandem ad animum redeamus . Pudeat quæso nos indulgentissimum patrem tam impudenter abiicere, & vilissimo hosti adhærere. Maneamus in illo,virtutibus & bonis operibus semper studendo, vt & ille maneat in nobis, gratiam in nobis su Ioan.14 Sapien.1 Ioan.1.8 Paradigma

am augmētādo. En martyr iste infractus & gloriosus, cuius hodie solēnitatē colimus sanguinem suū p Christi amore fudit. Et nos itidem si pro Christo sanguinem fundere non possumus, saltē vitijs moriamur, & q̄d corpore nō dat, corde feramus martyriū. Est em̄ duplex martyriū: Aliud corporis, aliud cordis. Exigit potens aliqs, vt iustitiā desereras, & cōsentias pctō. Si non facias, mortē minat. Hic mors potius excipiēda est, q̄ iustitia violāda. Et hoc martyriū est corporis: q̄d maxime sc̄ti martyres expti sunt, q sub impijs Tyrannis vixere, quorū edicta cōstanti irrisere animo, ne ipsi dæmonibus ludibrio forent. Est aliud cordis martyriū, q̄d licet nō cogat sanguinem corporis violenta quadam necessitate fundere, tamen cordis sæpe & ossiū medullas absumit. Atque vtrumque hoc martyrium, puta, & corporis & cordis eo tendit, vt maneamus in Christo, & Christus in nobis.

Martyriū corporis q̄dnam sit

Martyriū metis q̄d sit

N Hoc cordis martyriū in eo consistit, vt aduersum insidiosas & sæpe valde molestas & acerbas dæmonū impugnationes, carnis vexationes, & innumeras diuersorum generum spiritales tentationes, quæ plerumq; plus cruciant animā religiosam, quam quæuis externa possent tormentorum genera, inuicti persistamus. Norunt pij & Deo dediti homines, q̄ multa secundū spiritū Dei seruos oporteat ferre dura & aspa, q̄rum penitus rudes sunt hoīes mūdo huic & sensibus dediti. Sed ferenda sunt æquanimiter, & sicut olim martyres sanguinem corporis Christi amore hilariter fuderunt, ita hac in parte fundendus est sanguis cordis, & ipsa quoq; ossiū medulla cōficienda potius, quam in mortiferū peccatum consentiendum. Sunt tamē multæ id genus tentationes, quę nulla re melius, quam contēptu & paruipensione vincantur. Nemo sibi in hac vita securitatem promittat. Caro quamdiu spiritui coniuncta est, multas excitat perturbationes, & pondere suo premit animum multa cogitantem. Habet Deus semper martyres suos. Olim cogebantur aut sacrificare dæmonibus, aut mortem subire. Hodie necesse est aut dęmonibus obtemperare consentiendo vitijs, aut Deo morem gerendo vitæ huius oblectamenta & aspera proculcare. Non vis esse martyr Christi vitijs reluctando? eris ergo ludus dæmonū ferendo tormenta impiorū. Obsecro charissimi nihil in hac vita quęramus aliud, quā aut agere semper aliquid boni, quod placeat Deo, aut illius flagella æquanimiter perpeti. Bene semp agendo mortificantur carnis desideria: dura æquanimiter ferendo cordis patientia exercetur & corroboratur. Maneamus semper in Christo p veram & synceram charitatē, quæ omnem à nobis excludat iniquitatem, vt & ille semper maneat in nobis, sua nos gratia confirmādo, sua luce illustrando, sui amore inflammādo. Transit mūdus & concupiscentia eius qui autem facit voluntatem Dei, manet in æternum. Breuis est omnis molestia, quæ potest mortalibus occurrere: sed patientia p̄mium habet sempiternū: Nec potest quisquam manere in Christo, nec Christum in se manentem retinere nisi semper bene agendo, aut mala patienter ferendo, iustitiam colat, iustitiam exequatur, & à iustitia se nunquam vllis vel fraudibus, vel blāditijs, vel terroribus auelli patiat: Quod nobis omnibus præstet dominus noster Iesus Christus, Qui cum Deo patre in vnitate spiritus sancti viuit & regnat deus, per secula infinita, Amen.

Carnis desideria q̄ mortificētur.

1. Ioan. 2

IN FESTO SANCTORVM APOSTOLOrum Philippi & Iacobi Lectio libri Sapientiæ, Epistolæ loco. Capite V.

II Stabunt iusti in magna constantia aduersus eos, qui se angustiauerunt, & qui abstulerunt labores eorum, Videntes, turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in subitatione insperatæ salutis, dicentes intra se pœnitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes: Hi sunt, quos aliquando habuimus in derisum, &

ſum, & in ſimilitudinem improperij. Nos inſenſati vitam illorum æſtimabamus inſaniam, & finem illorum ſine honore. Quomodo ergo computati ſunt inter filios Dei? Et inter ſanctos ſors illorum eſt.

PARAPHRASIS IN EANDEN EPISTOLAE Lectionem

A PVlcherrima hodie lectio nobis proponitur filij chariſſimi in qua commemorat breuibus quidem, ſed admodum aculeatis verbis inſipientia mundi amicorum, quidum amicos Dei conſpiciunt haberi deſpectui ea quæ ipſi ſummo in prætio, nimiſque chara habent, puta diuitias, honores, voluptates, ſucceſſus proſperos, & quicquid huiuſmodi eſt temporariæ vanitatis, in quibus periunt miſeri, derident eos atque vilipendunt, tanquam qui mente capti, ac ſenſibus non recte ſint conſtituti, eo quod nolint frui bonis huius vitæ. Sed reuera ipſi potius plane amentes ac ſtupidi ſunt, dum amorem ſuum in res præſentes ac ſeculi voluptates conferunt, neglectaque vera ſalute & ſumma beatitudine, cuius capeſſendæ gratia ac emerendæ tamen omnes conditi ſumus, nec aliam ob cauſam in hanc lucem editi ſumus, vmbram & ſomnium amplectuntur, tantoque fiunt miſeriores ac miſerabiliores, quanto his magis dediti ſunt, magiſque abundant. Quamuis autem quod ad præſens tempus attinet, maiori videantur gaudere felicitate, vitamque iucundiorem, ſuauiorem, ac gratiorem ducere atque illi, qui Chriſtum dominum per pœnitentiæ & crucis iter ſectantur: quod tamen nec ipſum ſimpliciter verum eſt, cum vtique nullæ huius mundi voluptates, tranquillæ conſcientiæ gaudijs poſſint comparari, quibus vt perfruuntur amici Dei, ita mundi amici careant neceſſe eſt, tamen vbi ad extrema ventum eſt, tum demum res ipſa declarabit, quam nihil fuerit, imo quanta infelicitas fuerit mundi proſperitas & amor ac ſtudium voluptatum quanta que felicitas ea Chriſti amore contempſiſſe. Maxime vero in ipſo extremo iudicio, vbi iuſti pariter & impij omnes comparebunt, perſpicue animaduerterent filij huius ſeculi, & quotquot amicos Dei, dum viuerent, perſecuti ſunt, ac deriſui habuere, vel etiam neci dederunt ob pietatem, quam bonum fuerit ſeruire Deo, quam noxium non timere deum, Tunc enim ſtabunt iuſti in magna conſtantia, nempe de ſua iam gloria immortali, ſummaque beatitudine ſecuri, aduerſus eos qui ſe anguſtiauerunt, qui ſuis perſecutionibus, ludibrijs, ſannis, terroribus, minis, ſupplicijs ipſos diuexarunt: & qui abſtulerunt, quod alij vertunt, ſpreuerunt labores eorum, tanquam futiles, inanes ac ſuperuacaneos, quos nullus eſſet fructus conſecuturus. Stabunt igitur in magna conſtantia aduerſus eos, tantoque maiori, quanto hic viſi ſunt contemptibiliores, abiectiores, magiſque ab impijs afflicti ac preſſi ſunt. Erit enim in illo iudicio maxima bonorum gloria, virtus, & poteſtas, & claritudo. Fulgebunt enim ſicut ſol in virtute ſua, ac vehementiſſime impios omnes, maxime ſui oppreſſores, vexatores ac in perſecutores affligent & prement, adeoque ſubſannabunt & deſpicient. B Videntes autem impij Chriſtum ipſum, & cum eo iuſtos omnes in tanta maieſtate & gloria, turbabuntur timore horribili, imo incomprehenſibili, tantoque horribiliori, quanto hic magis ſeſe erigunt ac inſurgunt & ſæuiunt in amicos Dei: & mirabuntur in ſubitatione inſperatæ ſalutis, quæ præter ſpem & opinionem ipſorum electis obtinget. O iuſtum æquiſſimi iudicis Dei iudicium. Humiles, mites, pij, quos modo mundus deprimit, vexat, angit & anguſtat, illic ſumma erunt animi conſtantia, ſecuritate, latitudine præditi. Impij contra, ſuperbi, tumidi, qui hic miris ſeſe modis efferunt, inſoleſcunt, laſciuiunt, ſummo animi metu, anguſtia, terrore conſtringentur: dicentes intra ſe, ſecumque cogitantes, ac pœnitentiam agentes, ſed heu ſeram nimis. Non enim habet fructus vllos pœnitentia in aliud ſeculum dilata: & tamen pœnitebunt ſceleſti ac inimici Dei, non quod eis dolebit pijſſimum ac amantiſſimum offendiſſe creatorem, ſed quod ſe ſentient ob ſua demerita pœnas daturos ſempiternas. Vnde etiam præ anguſtia ſpiritus gement acerbiſſime, quod in tam inexplicabiles ſeſe miſerias demerſerint, quas tamen, ſi voluiſſent facile euadere potuiſſent. Hæc nanque anguſtia vna eſt ex pœnis damnatorum, intantum

Matt. 13

Mat. 13

Impios quanta poſt hac maneat calamitas

Pœnitentia apud damnatos qualis erit

grauis, vt quidam eam dicat pœnas alias omnes superare: cuius talis quædã possit similitudo dari, q̃uis nec ipsa veritati respõdeat. Si terra hæc, quam calcamus tã esset crassa, quantum distat cœlum à nobis, eaque sese aperiret, & hominẽ viuum cũ anima & corpore in mediũ sui reciperet, rursumq; vndiq; sese claudens, hominẽ illũ strictissime comprimeret nec tamen occideret, sed in omnem æternitatem viuum retineret, quis dubitat ineffabilem illam fore angustiam? Tali ergo, imo longe

Pœna dãnatorũ q̃nam omni sit grauissima

C maiori angustia prementur impij omnes, ita vt singulis quibusq; momentis præ nimio terrore & angore putent se redigendos in nihilum, nec tamen vnquam possint interire. Hacque angustia correpti dicent: Hi sunt, quos aliquando, dum nobis cum in terris degerent, habuimus in derisum, eorum simplicitatem, humilitatem, innocentiam, pietatem contemnendo: & in similitudinem improperij, ipsorum recte facta eis aut etiam alijs ceu vana & stolida obijciendo ac opprobrando. Nos insensati, q olim putabamus nosse nos omnia, aut illis rectius nobis sapere videbamur, tamet si veræ sapiẽtiæ expertes fuerimus, vitam illorum Deum timentium, Deoque humiliter & cum timore ac reuerentia seruiẽtiũ æstimabamus insaniam, eo quod voluptates fugerent, & angusta via ingrederentur. Sic olim Pharisæi dominum Iesum auaritiam publico sermone damnantem irridebant, eo q̃d auari essent, dicebantque: Insanit, quid eũ auditis? Vnde merito cõfortari debent pij omnes membra Christi dum ab impijs irridentur, quandoquidem Christum ipsum caput suum idem perpessum audiunt. Et finem illorũ putabamus esse sine honore. Quod licet ad omnes mũdi amicos pertinet, vt q seruos Christi putant non habere apud Deum repositã mercedem, vel etiam ob hypocrisim, quã plerũque eis tribuunt, male perituros esse: specialiter tamen referri potest ad psecutores & peremptores martyrum, qui dæmonibus seruientes, Christi fidem superstitionem impiam crediderunt, & idola adorare nolentes ad Tartara relegandos putarunt. Sed vbi viderint eos in iudicio ad maximam euectos dignitatem, dicent: Quomodo ergo inter filios Dei, id est, angelos sanctos computati sunt, & cohæredes Christi effecti? Et inter sanctos sors illorũ est. Quod itidẽ dicturi sunt mali omnes, qui modo sanctos Dei homines derident ac affligunt, dum eos summa felicitate, se vero extrema miseria affici sentient. O si hæc bene perpenderent stulti homines, qui in suis sibi vanitatibus placent, & mundi contemptores despiciunt, mirum si nõ rectius suæ saluti consulerent.

Matt. 7

Lucæ 16 Ioan. 10

EXEGESIS EVANGELIJ IN EODEM FESTO.

Ioan. XIIII.

Dominus ac redemptor noster dilectissimi ex hoc mundo transiturus ad patrem, ex quo processerat, à quo missus fuerat in terras vt perageret opus reparationis nostræ, paulo ante passionem suam sermonem dulcissimum habuit ad discipulos suos, quo sui erga nos amoris teneritudinem nobis abunde declarare voluit: q vt arctius discipulorũ cordibus semp maneret affixus, morti proximus eũ habuit. Ex q̃ etiã huius diei Euãgelica lectio extracta est, plena dulcedinis ac pij amoris, ita vt quiuis facile possit intelligere dominum Saluatorem in illa extrema necessitate seipso posthabito, totum se discipulis, consolandis atq; confirmandis impendisse. Quod autem discipulis tunc præstitit, id nobis omnibus modo p̃stitũ dubitare non debemus. Ex quo patet eius erga nos amoris & fidelitatis magnitudo, quod licet tum immanissimos, iamiamque sibi cruciatus imminere cerneret, tamen oblitus sui, hoc solum curarit, vt à nobis recessurus præsentia corporali, quoad posset nos consolaretur, & amorem suum testatum nobis relinqueret. Atque vtinam benignissimus Saluator immensa fidelitate sua à saxeis hominum pectoribus id posset impetrare, vt vel qualemcunque ei vicem amoris rependere vellent. Ita ergo idem ipse pijssimus animarum nostrarum liberator cum vidisset discipulos verbis suis, quæ de sua morte habuit mœrore affectos eorum mœstitiam ferre non valens, cum esset ipse acerbissimi plenus doloris, mox ad consolandos eos sermonem vertit, ita dicens.

D

Ioan. 13

dicens.

Nõ turbetur cor vestrum. Creditis in Deum, & in me credite. In domo patris mei mansiones multæ sunt. Si quo minus, dixissem vobis: Quia vado parare vobis locum.

Vides quam bene cõgruãt dño Saluatori ea verba Esaiæ, quibus ex illius persona dicitur: Quemadmodũ mater consolatur filios suos, ita & ego consolabor vos. Sed mirum quiddam hic considerandum sese offert. Dominus Iesus qui est verus paracletus siue consolator mœrentium omnium, qui solus potest perfecte consolari afflictos omnes, quique committere non potuit, qn suos consolaretur discipulos, tamen eodem ipso tempore omni pene consolatione destitutus erat, quod ad exteriorem hominem & infimas animæ vires attinet, ita vt paulo post etiam ab ijsdem ipsis suis discipulis, quorum dolorem pijssima consolatione lenire studuit, derelictus sit. Sed hoc melius potest mente pertractari, quam hic exprimi. Ait ergo clementissimus magister discipulis suis, propediem ab ipso defecturis: pijssimus pater filijs mox futuris orphanis, pastor vigilantissimus ouibus mox dispergendis: Non turbetur cor vestrum. Tanquam dicat: Cur affligitis cor meum dolore vestro? Cesset omnis formido, facessat omnis mœstitia. Bono animo sitis charissimi. Non vos desero, non vos derelinquo. Etsi corpore disiũgor, at diuinitate semper adero. Si creditis ergo in Deum, & in me credite. Siquidẽ & ego Deus sum, minor quidem patre secundum formam serui: sed illi omnino æqualis in forma Dei: vt merito nihil turbari debeatis, quẽ certissimi esse potestis vobiscũ semp permansurum: neque id solũ in hac vita, sed multo maxime in futura, in illa æterna domo patris mei, in qua ab ipso mũdi initio pro diuersa ratione meritorum diuersæ ac plurimæ mansiones præparatæ sunt, ad quas etiã vos recipiemini. Quod si ita se res non haberet equidem iam pridem certiores vos reddidissem. Atq; nunc eo pergo vobis locum præparaturus. Neq; enim vobis illuc ingredi licebit, nisi per mortem discedam à vobis, & ipsa morte vobis aditum patefaciam, locumq; parem. Ergo nihil vltra perturbationis apud vos resideat. Fides certa & firma spes futuræ beatitudinis nebulas omnes tristitiæ dispellat.

Esaiæ 66

Matt. 26 Marc. 14 Lucæ 22

Matt. 13

Et si abiero & præparauero vobis locum, iterum venio, & accipiam vos ad meipsum: vt vbi sum ego, & vos sitis.

O pietas Saluatoris. O benignitas & humanitas Dei nostri. Quid poterat dulcius dixisse discipulis mœrore contractis: Etsi, inquit, abiero, atque per mortem corporis huius à vobis discessero, humanæ salutis ita poscente ratione: tamen statim vbi resurrexero veniam sæpius ad vos, & tristitiam vestram in gaudium mutabo. Deinde etiam postquam ascẽdendo pparauero vobis locũ, meisq; meritis cœlos reseraue ro, vbi naturæ debitum persoluendum erit, veniã ad vos singulos, itemq; ad electos omnes, & accipiam vos ad meipsum, mihiq; penniter coniungam: vt vbi sum ego & vos sitis, videatisque claritatem meam, & perfruamini æterna beatitudine, ac tota diuinitate mea. Quod etiam potest ad iudiciũ extremum accommodari, quando reuertetur ad nos, secumque electos omnes corpore & anima gloriosos in cœlum adducet. Hac igitur spe dilectissimi etiã nos consolari debemus nosipsos, dum huius vitæ fluctibus quatimur, dum aduersis casibus agitamur. Multũ eñ tẽperat mala psentia futurę beatitudinis cõtẽplatio: ita vt Apostolus ipse constanter dicat: Nõ sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Et si hic interim nonnihil oporteat propter Christum & virtutes perpeti, tamen finẽ habet: sed beatitudo nobis pmissa, finẽ non habet: vbi dominus Iesus absterget omnem lachrymam ab oculis nostris, & fugiet dolor & gemitus, atque in sinu suo nos dulcissime confouebit Deus & dominus noster.

Beatitudinis æternæ contẽplatione vt oia grauia hic sq aio ferẽda sint Roma. 8

Esaiæ 25 Apoc. 21

Et quo ego vado scitis, & viam scitis.

Iam quidem per fidem nostis Deum patrem meum, ad quem pergo, consummato opere quod is dedit mihi vt faciam: ipsam quoque Hierusalem supernam id est, patriam cœlestem nostis, quando-

quidem me de ea sæpe referentē audiſtis: ſed & viā ſcitis, æque à me inde inſtructi, nempe mortem & paſſionem meam, quæ vnica reſtat via, qua liceat ad cœlos proficiſci. Vel etiam viam, id eſt, meipſum ſcitis, qui ſum via, veritas & vita, vt mox ſequetur.

Dicit ei Thomas: Domine neſcimus quo vadis, & quomodo poſſumus viam ſcire? Dicit ei Ieſus: Ego ſum via, veritas & vita. Nemo venit ad patrem, niſi per me.

F

Negat S. Thomas Apoſtolus, quod Chriſtus affirmarat: & tamen quod Chriſtus dixit id verum ſit oportet. Itaque nouerant quidem diſcipuli & terminū quo pergeret Chriſtus, id eſt, Deum patrem, & viam, qua pergeret, id eſt, Chriſtum, ſed tamen tenuiter admodum ac imperfecte: & fortaſſe quidam ita fuere rudes, inter quos & Thomas forſan fuerit, vt domini mentem penitus non caperent, quibuſq; verba illius prorſus obſcura forent. Nam & ipſa Saluatoris verba non ita perſpicuā habent intelligentiam, poſſuntq; diuerſis mŏdis accipi. Sed dominus ſtatim eum conuincit noſſe ea quæ ſe dixit ignorare, dū ait: Ego ſum via, veritas & vita. Ac ſi diceret: Me igitur Thoma neſcis, qui tamdiu vobiſcum verſatus ſum? Id vtiq; affirmare non eris auſus. Si ergo me noſti, quomodo te ais neſcire viam, qua iturus ſum? quando ipſa ego via ſum? Per me ingrediatur neceſſe eſt, quiſquis optat ſaluus & beatus effici. Nam ſi aliud fuerit amplexus iter à me diuerſum, nunquam pertinget ad beatitudinem. Ego enim ſum via, qua ſit proficiſcendum: ego veritas, qua nitendum: ego vita, ad quam tendendum. Quiſquis nō vult ferri per deuia, extra meæ vitæ veſtigia nō deflectat: & ne frangatur puſillanimitate ſpiritus, dum occurrunt aduerſa & pericula, conſoletur ſe promiſſis meis, qui veritas ſum & fallere neminem poſſum: denique ne currat temere, nihil ſpectet, niſi vitam: qua apprehenſa, ſecurus erit. Eſt igitur Chriſtus via, per quam tendamus, eſt veritas qua erudiamur, eſt etiam vita, ad quam proficiſcamur. Quatenus via eſt,

Ioan. 10

Chriſtus via, veritas & vita.

nullis neque blanditijs, neque aduerſis caſibus ſinit nos errare à ſalute: quatenus veritas eſt, omnem animi fluctuationem & ignorantiam excludit à nobis, confirmans nos pollicitationibus ſuis, & verbis ac exemplis erudiens: denique quatenus vita eſt, totam animi noſtri intentionem in ſe dirigit, vt vita noſtra omnis in ipſum tanquam vltimum finem referatur: viuificatque ſua gratia animas noſtras: ſed & corpora ad vitam reuocat, vt vtroque, id eſt, corpore & anima ipſum, qui eſt vera vita, poſſideamus. Quod autem ſubiungit, Nemo venit ad patrem, niſi per me, id iam expoſitum eſt. Si enim Chriſtus via eſt, qua perueniatur ad patrem, nec extra illum aliam eſt reperire viam nihil certius eſſe poteſt, quam neminem, niſi per ipſum ad patrem poſſe pertingere. Et quia Chriſtus mitis fuit & humilis corde, itemque obediens vſque ad mortem, & cunctis alijs præditus virtutibus, quiſquis ediuerſo immitis, ſuperbus, immorigerus, atque veris deſtitutus eſt virtutibus, nunquam perueniet ad patrem, quandoquidem non graditur recta via, quæ Chriſtus eſt.

Mat. 11 Phil. 2

Si cognouiſſetis me, & patrem meum vtique cognouiſſetis: & amodo cognoſcetis eum, & vidiſtis eum.

G

Ex his verbis colligitur, id quod dominus paulo ante dixit, Et quo ego vado ſcitis, & viam ſcitis, de imperfecta cognitione accipi debere. Nam de perfecta cognitione nunc dicit: Si cognouiſſetis me ſecūdum diuinitatē, qua omnino ſimilis ſum patri, atque prorſus vnius cum patre ſubſtantiæ, vtique & patrem meum cognouiſſetis. Et amodo, id eſt, poſt perceptam gratiā ſpūs ſcti ignoſcetis, eū ſublimiter & excellenter, dono ſapientiæ illuſtrati, quo poſſitis capere etiam profunda Dei. Siquidem per ſapientiæ donum contemplamur Deum & diuina: & quo contemplatio ſyncerior ac dilucidior eſt, eo & perfectior cognitio. Præcipue vero in patria cœleſti cognoſcetis eum facie ad faciem. Quanquam & in præſenti vidiſtis eum, dum me vidiſtis, qui illius imago ſum, & expreſſiſſima ſimilitudo.

1. Cor. 13 Hebr. 1

Dicit

Dicit ei Philippus: Domine, ostende nobis patrem, & sufficit nobis.

Philippus apostolus non contentus vidisse patrem per fidem, sicut potest ab omnibus videri, petit eum demonstrari sibi per speciem, certus illius visione se fore beatum. Ideo nanque addit: Et sufficit nobis. Nihil enim sufficit animæ rationali, nec quicquam eam explere potest, nisi visio & fruitio Dei: quæ erit in vita æterna. Magni cuiusdam desiderij videtur fuisse Philippus, qui Deum videre concupierit. Et posset id desiderium ex magna perfectione profectum videri, nisi ex subditis domini verbis diuersum appareret. Sequitur enim:

Quod ea sola satiare possit rationalem animam.

Dicit ei Iesus: Tanto tempore vobiscum sum, & nō cognouistis me? Philippe, qui videt me, videt & patrem. Quomodo tu dicis, ostēde nobis patrem? Non credis, quia ego in patre, & pater in me est?

Quæ quidem obiurgationem quādam præ se ferunt, qua Philippi ruditas & simplicitas castigatur. Nam Philippus ita sibi patrem ostendi voluit, tanquam ille filio maior esset, quum tamen illi filius æqualis sit, atque ideo assimilis, vt qui filium videt, videat & patrem. Verum potest nonnihil excusari Philippus, quod tametsi filium viderat, non tamen nisi in forma serui: atque ea minime contentus, voluerit sibi eius diuinitatem ostendi. Non enim putabat sibi in eius sola humanitate acquiescendum, quandoquidem ea non finis noster est, sed via qua pertingatur ad finem. Vnde & Apostolus Paulus: Etsi, inquit, nouimus Christum secundum carnem, sed iam non nouimus, videlicet in diuinitatis contemplationem mentis aciem defigens. Quamuis igitur multo tempore cum discipulis familiarissime vixisset Christus, non tamen diuinitatem suam eis manifeste videndam præbuerat: vnde nihil mirum si volebant videre etiam patrem, diuinamque essentiam. Sed magister bonus, qui animum Philippi penitus perspectum habebat, non eum obiurgasset, nisi quiddam reprehensione dignum in eo conspexisset. Tanto, ait, tempore vobiscum sum, tot vestris sub oculis præclara, solique Deo possibilia feci miracula, calcaui vndas, mortuos excitaui, plurima quoque de mea diuinitate vobis commemoraui, & tamen necdum cognouistis me, necdum intelligitis me patri esse coæqualem, atque vnius cum eo substantiæ & virtutis? Quod si ita vt oportet cognosceretis, non esset sane cur patrem vobis ostē di velletis, quando ego diuinitate nihil ab illo differo, sed per omnia simillimus ei sum: ita vt quisquis me videt oculis fidei, oculis cordis illuminatis, nō sensu carnis, qui tantum de externis iudicat, videat & patrem, quādo pater & ego vnum sumus, personis quidem discreti, sed substantia vnum atque idem. Quod cum ita sit Philippe, quomodo tu dicis: Ostende nobis patrem, & sufficit nobis? O si me bene nosses, non id diceres. Non credis saltem, etsi necdū id capere potes, quia ego in patre per essentiæ vnitatem, & pater in me est? Quod tamen vel inde credas oportet, Quia

2.Cor.5

Matt.8.14 Marc.6 Ioan.6 Marc.5 Lucæ 7 Ioan.11

Ioan.10

H

Verba quæ ego loquor vobis, a meipso non loquor. Pater autem in me manens, ipse facit opera. Nō creditis quia ego in patre, & pater in me est? Alioquin propter opera ipsa credite.

Verba & sermones meos, quoscunque hactenus ex me audistis, & etiamnum auditis, non à meipso loquor primario, sicut nec sum à meipso: quandoquidem quicquid sum & habeo, à patre accepi: qui per me nedum loquitur, sed etiam in me semper manens, vnus mecum Deus, cuncta mea efficit opera, nec potest vnquam à me separari: sed sicut ego totus in illo sum, ita & ipse totus est in me. Atq; ipsa humanitate mea tanquam aptissimo vtitur instrumento, efficiēs per eam opera & signa, quæ me facere vidistis. Manet enim semper in ea, quam assumpsi, natura humana cum gratiæ suæ plenitudine, tanquam in templo dignissimo, vtens

ea ad omnem libitum voluntatis suæ. Quum igitur tot præclarissima in me opera, soli Deo possibilia conspexeritis, potuistis inde tanquam ex effectu cognoscere in me inhabitantem Deum patrem: vt plane superfluum, imo & reprehensione dignum sit, quod patrem vobis ostendi vultis, quem tot argumentis nosse potuistis. Quod si necdum id apprehenditis, nõ creditis saltem, quia ego in patre, & pater in me est: Alioquin propter opera ipsa credite, de quibus ambigere non potestis, quin autore Deo facta sint. Nec est necesse, imo nec possibile, vt oculis corporeis patrem, cuius ea virtute facta sunt, videatis, quod vos desiderare videmini: sed satis est vt corde credatis, & oculis fidei eum contemplemini. Apparet hinc satis, rudes valde quosdam fuisse discipulos ante obitum Saluatoris, & necdum perfectam habuisse fidem. Sed nihil hoc beatissimorum apostolorum sanctitati derogat. Illi ad tempus in quadam cæcitate relicti sunt à Christo, vt nos firmiores simus in fide. Deinde vbi spiritus sancti gratia perfusi sunt, tanta omnigenum donorum & virtutum abundantia & excellentia repleti sunt, vt vix aliquis sanctorum eis possit comparari. Non igitur magnipendamus in his beatissimis patribus, quod quandoque minus fuere illuminati: sed quam postea sunt adepti, & in qua indies mirifice excreuere sanctitatem, modis omnibus veneremur. Iam vero dominus Iesus rursus ad erigendos consolandosque eorum animos sese cõuertit, dicens:

Apostolorum quorundam ante spiritus sancti susceptionem ruditas quanta fuerit.

Amen, amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet: & maiora horum faciet: quia ego ad patrem vado.

Hoc est: Ne grauiter & acerbe feratis meum à vobis recessum, en pro certo confirmo vobis, quisquis crediderit in me, vnius ac indissimilis me esse cum patre maiestatis & naturę: crediderit, inquam, in me fide perfecta, opera admiranda, quæ ego facio virtute patris in me manentis, & ipse faciet, non sua, sed mea virtute: atque adeo etiam maiora faciet, vt glorificetur ac prædicetur nomen meum in seruis meis: Quia ego ad patrem vado, id est, vbi ad patrem ascendero, hanc meis fidelibus gratiam præstabo, vt miris fulgeant signis, & maioribus atque ipse. Hoc impletum est post sancti spiritus illam largissimam infusionem, quando, vt Actorum narrat historia, etiam ad vmbram Petri ægri curati sunt. Ergo licet molestus futurus erat discipulis Christi recessus, tamen quando tanta se eis præstiturum pollicebatur post ascensum suum in cœlos, merito poterant nonnihil animis recreari. Nam hoc ipso quod tantam mira faciendi virtutem eis se collaturum affirmat, simul etiam certos eos facit se sua diuinitate semper eos inhabitaturum, cuius potentia signa & miracula facturi sint. Sed quid dicemus, charissimi, quando tam pauci hanc habẽt gratiam, vt miracula faciant: an ne igitur credendi sunt non credere in Christum? Minime sane. Quod dominus hic de prodigijs faciendis asseuerat, neque de credentibus omnibus, neque de quibuslibet temporibus accipiendum est. In Ecclesiæ nascentis, initio apostolis, apostolicisque viris ea gratia collata est ad fidei Catholicæ confirmationem & augmentationem. Deinde etiam alijs temporibus certis quibusdam amicis Dei, hoc idem donum præstitum est, ob excitandam in hominibus fidem, charitatem, Deique timorem, vel ob alias certas causas. Non est autem necesse, vt miracula fiant, vel apud omnes, vel per omnes Christifideles: neque propterea minor est fides eorum, qui hæc non faciunt. Imo miraculis interdum choruscant etiam mali. Tamen vt plurimum Deus adiungere miracula solet, dum per seruos suos grande aliquid, aut nouum moliri instituit. Vnde mirum est Lutherum cum suis tã nulla edidisse signa: quanquam hoc summi potest prodigij loco haberi, quod spurcissimi homines, suis voluptatibus dediti, & nihil nisi carnem sonantes, tot hominũ millia suis laqueis implicare potuerunt. Sequitur:

Actor. 5

Miracula ad quid in primitiua Ecclesia valuerunt.

Miracula vt etiam malis sint cõmunia.

Et quodcunque petieritis patrem in nomine meo, hoc faciam.

Non dicit, Quodcunque petieritis patrem

trem in nomine meo, hoc ille faciet: sed ego faciam, vt ostendat diuinitatis indiui sam esse operationem. Quid est autem petere in nomine Iesu, nisi id petere, quod deceat præstare saluatorem? Multi petunt diuitias, sed non audit eos Iesus: quia nouit eas saluti eorum haud parum obesse. Alij scientiam, alij dignitates, alij alia petunt: sed non petunt in nomine saluatoris, qui suam perniciem petunt. Vis scire quid sit in nomine Iesu petere? Ipse dominus paucis id verbis absoluit: Petite, inquiens, & accipietis, vt gaudium vestrum plenum sit. Hoc est, ea duntaxat petite, quibus pertingatis ad conspectum & fruitionem Dei, qui solus plenum atque consummatum præstat gaudium. Cætera omnia, quæ extra illum petuntur, etsi aliquod afferunt gaudium, sed plenum non est. Animam summi boni capacẽ non perfecte exhilarat, quicquid summo bono minus est.

Rogari in noie Iesu, quid sit.

Ioan. 16

Ergo dilectissimi petamus in noĩe Iesu, maxime quidem & ante omnia ipsum Deum & dominum nostrum: deinde quæ nobis adminiculo esse queant, vt ad illum certius & expeditius pertingamus. Res temporales nũquam petamus importune, sed cõfidamus domino, qui ait: Primum quærite regnum Dei & iustitiam eius: & hæc omnia, puta vitæ agendæ necessaria adijcientur vobis.

Matth. 6

SERMO IN EODEM Festo. Quanta sit felicitas videre Deum, & de gaudijs cœlestis patriæ, quibusque studijs eo pertingatur.

K

Domine, ostẽde nobis patrem, & sufficit nobis, Ioannis decimoquarto. Dominus Deus noster Iesus Christus filij charissimi, grãde ac immẽsum promittere dignatus est prǽmium seruis suis ipsi perseuerantibus, & fideliter seruientibus: & hoc est, ipsius Dei visio. Qui nouit saltem vtrunque quid sit Deus, facile sentit, quam excellens præmium sit, posse videre Deum. Carnalis autem & animalis homo, seruus & mancipium voluptatum suarum ac immundorum dæmonum nihil mouetur, nihil afficitur, dum audit promitti sibi visionem Dei. Quare? Quia densissimis vitiorum tenebris inuolutus, nescit oculos cordis attollere ad contemplandum, quid sit Deus. Itaq; nec scire potest Deum. Quod autem quis ignorat, quid mirum si nec appetat? Et tamen videas homines alios ad quamlibet perdiscendam artem, alios ad cognoscendas rerum naturas, alios ad antiquitates & res occultas inuestigandas, alios item ad alia nedum friuola, sed sæpe etiam illicita ac turpia perspicienda omnem adhibere conatum: quorum tamen omnium cognitio non eos beatos efficit. Deum autem vt cognoscere velint, nõ possunt vllis rationibus induci. Et tamen, teste ipso Saluatore, hæc est vita æterna, vita beata, & summa beatitudo, vt cognoscamus verum Deum, & quem misit Iesum Christum. O homo, o creatura nobilis magni & præpotentis Dei, quid tibi & infimis hisce rebus, vt illas anteponas cognitioni ac fruitioni Dei tui? Cur intantum viluit apud animum tuum Deus tuus, vt nihil sit pene, cuius obtinendi aut videndi minori tenearis desiderio? Esto, habeas omnia quę sunt infra Deum, quid tibi proderunt sine Deo? Contra vero si nihil habeas nisi Deum, quid tibi deerit? Hoc est dilectissimi, quod merito etiam sanguineas possit exprimere lachrymas cunctis Deum amantibus, quod heu tanta mortales ferme omnes, etiam illos, qui Christianos & dici & haberi se volunt, Dei cepit obliuio & incuria. Heu effusi sumus in istas mundi vanitates, & ab origine nostra Deo scilicet lõgissime aberrauimus, & qui manna cœli alendi essemus, stercora chari us amplectimur: quibus tandem adeo assuescimus, vt ipsa nos delectent, & manna fastidio sit. Totis animi affectibus ferimur in præsentes oblectationes, nec volumus attendere, cur conditi simus. Totos dies ridemus, iocamur, ociamur, saltamus, garrimus, acquirendis rebus intenti sumus: & in his omnibus ita securi sumus, tanquam eorum causa facti simus. Clamat Deus in scripturis, clamat per continua, horrendaque flagella, clamat alijs multis modis, vt à mundi vanitatibus & oblectamentis animum reuocemus, & veram beatitudinem, quæ in Dei visione consistit, quæramus & expetamus, & nos semper æque surdi manemus: quasi magna felicitas sit bonis ac de-

Videndi Deũ quam nulo desiderio teneantur.

Ioan. 17

Incuria & obliuio Dei quantos quique hodie teneat.

Hoim secularium studia quã sint præcipua.

ac delectationibus frui momentaneis, & ingens miseria, æternis inhiare delitijs, & domini faciem requirere cum Propheta, dicente: Tibi dixit cor meum, exquisiuit te facies mea: faciem tuam domine requiram.

Psalm. 26

L

Videmus, & quotidiana discimus experientia, præterfluere cuncta vitæ huius vana gaudia, voluptates, delitias: & velimus, nolimus sine vlla interpolatione properare nos ad extremum diem, nec quicquam ęque nobis incertum est, atque is idem extremus dies. Videmus quoque tam multos in medio ætatis flore, in summa rerum felicitate subito e medio tolli, & rapi ad tribunal Christi. Videmus denique mundum ipsum indies deficere, & iam pene minari ruinam: & tamen o rem miseram, non possumus ab his miserijs & fallacissimis somnijs animum auellere, & transferre amorem nostrum ad res semper mansuras, & ad ipsum Deum ac dominum nostrum: quem si solum haberemus, iam nihil possemus desiderare amplius.

Esaiæ 64
1.Cor. 2

Oculus non vidit, ait quidam, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascēderunt, quæ præparauit Deus diligentibus se. O qs excitabit frigida nimium pectora nostra, vt dicamus ex omnibus animæ medullis cum Philippo: Domine Iesu ostende nobis patrem, & sufficit nobis? Ipse est enim bonum illud quod præparauit diligentibus se. Visio Dei est beatitudo nostra: vt Deum videamus, videndo amemus, amando fruamur, fruendo beati simus. Eam enim ob rem conditi sumus. Sed viæ Sion

Threno. 1

lugent, eo quod non sit, qui veniat ad solennitatem, nemo sit qui ad videndum Deum pergere velit. Quamobrem vt ad veram obtinendam felicitatem, quę, vt diximus, in Dei clara visione consistit, animis accendamur, dicendum est aliquid de vitæ æternæ ineffabilibus gaudijs, & quanta sit beatitudo Dei faciem conspicere: qđ

Faciē Dei cōspicere quid sit.

nihil est aliud, quam frui æterna beatitudine. Propheta regius, qui iam nonnihil illius futuræ felicitatis degustarat, cupiens mortales omnes ad eius amorem incitare.

Psalm. 33
Psalm. 30

Gustate, inquit, & videte, quoniam suauis est dominus. Itemque: Quam magna multitudo dulcedinis tuæ domine, quam abscondisti timentibus te. Perfecisti eis qui sperant in te. Acalibi:

Psalm. 35

Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos. Quoniam apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumē, id est, in lumine creato gloriæ, lumen increatum diuinitatis, hoc est, Deum ipsum.

Gaudia æternę beatitudinis quanta.

Psalm. 102

Quem vbi viderimus, implebitur in bonis desiderium nostrum, & tanta nos totos in corpore & anima beatitudo peruadet, penetrabit ac inundabit, vt nihil neque infra, neque supra, neq; extra, neque intra, neque circum nos nisi omnigenarum affluētiam delitiarum, gaudiorum, tripudiorum, nihil nisi plenissimam ac certissimam omnis boni abundātiam percepturi simus.

M

Beatorū obiectum q̄ sit perfectissimū.

Quum enim sit dominus Deus noster beatorum obiectum, in quod suos semper defigunt obtutus, idque visui pulcherrimum, sensui summe delectabile, gustui dulcissimum, & omnibus potentijs perfecte proportionatum & accommodatum sit, non poterunt non omni ex parte maximis gaudere bonis: præsertim cum eo accedat pactum certissimaque pollicitatio perpetuæ possessionis, qua fit vt nihil omnino metuendum sit sanctis ne quandoque illa bona amittant, sed sint prorsus securi semper se illis felicissime perfruituros. Quanto autem in hac mortali vita, quæ nihil nobis esse debet aliud, quam transitus ad patriam, singuli quique studiosius hic virtutibus excolendis, ac diuinæ exequendæ voluntati, omnigenisque bonis actibus nauauerint operam, tanto copiosius illis beatæ vitæ bonis & gaudijs inundabuntur, clariusque regem gloriæ in decore suo cōspicient: cuius pulchritudinem sol & luna mirantur: qui est totius pulchritudinis fons: qui est pulchrum illud, à quo omnia pulchra fiunt, vt bene sentiunt Platonici, simul cum diuo Dionysio & Hierothæo, qui dicunt: Quod sicut vnumquodque dicitur bonum, quia participat de summo bono: & ens, quia participat de summo ente: Ita est pulchrum participatione primi pulchri, imo pulcherrimi Dei, qui ob suam pulchritudinem obiectū, vt diximus, summe delectabile erit sensui interiori per diuinitatem: & exteriori per humanitatem assumptam, vt ipsemet Christus redemptor, merces & quies nostra ait: Ingredietur, scilicet, ad diuinitatem, & egredietur ad humanitatem: & vtrobique pascua inueniet: pascua nimirum deliciosissimæ refectionis, sobrijssimæ inebriationis, castissimæ voluptatis. Est nanque etiam

Esaiæ 33

Plato, S. Dionys. Areopagita. Hierothe.

Ioan. 10

1.Pet.2 Sapien.12 Psal.144 etiam obiectum: gustui dulce & suaue, vt D. Petrus ait: Si tamen gustastis quoniam suauis est dominus, & Sapiens quidam: O quam bonus & suauis est domine spiritus tuus in omnibus. Et sanctus Dauid: Suauis dominus vniuersis. Quanquam reuera quicquid hinc dici vel cogitari potest, nihil est ad rei veritatem. Dulcedo domini Dei nostri nihil cum præsentis vitæ dulcedine commune habet, sed lõge alia, imo incomprehensibilis est. Congere omnes species odoriferas, balsamum, cinnamomum & id genus alias, & quicquid vspiam grati odoris est: & vbi cuncta hæc in vnum conflaueris, fœtor potius, quam suauis odor dicenda erunt, si cum dulcedine diuina componantur. Atque hæc ipsa suauitas totos nos intus & foris occupabit, summaque alacritate, fortitudine, robore ac incolumitate afficiet.

Dulcedo Dei õem excedat in infinitum dulcedinẽ

N Est deniq; etiam proportionatum & accommodatũ omnibus potentijs, quamuis sua immensitate ac infinitate potẽtias omnes lõge lateque excedat. Enimuero hoc excessu minime corrumpit, nec affligit, sed tantũ tribuit, quantum potentia recipientis est capax. Quæ autem ex proportione & conuenientia resultat delectatio & iucũditas, ea vtique gratissima est. At vero isthæc iucunditas, suauitas, gaudium, & fœlicitas nihil quodammodo esset, nisi cum certa foret possidentis securitate cõiuncta. Quã obrem ne quid dubitare possimus, benignissimus saluator certos nos reddere dignatus est, dicens discipulis suis, & consequenter omnibus: Gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis. Iam si mire affici solent homines ad videndas res pulchras, gustandas suaues, sonos tinnilos auribus hauriendos, atque id genus alia sensibus iucũda percipienda: quãta erit beatitudo videre, gustare, sentire, frui Deo Optimo Maximo qui est omne bonum & summum bonum, nihil accipiens aliunde: quia nullo bonorum nostrorum indiget: omnibus autem ipse potius largitur, vt bona sint, sicut Psalmista canit: Aperiente te manum tuam omnia implebuntur bonitate. Nam creaturæ omnes ex seipsis quidem non nisi merum nihil sunt, & quicquid habent boni, ex Deo promanauit, tantumque sunt, quã tum Deus sese in eas diffundit. Et qui magis de Deo participat, melior vtique censendus est, cum Deus sit ipsum verum bonum: & pulchrior est, cum Deus sit ipsa vera pulchritudo, vel pulchrum ipsum.

Beatitudinẽ cœlestẽ fore perpetuam. Ioan.16 Exod.33 Psalm.15 Psalm.103 Boni quæ in creaturis sunt à Deo et ab eo pendent.

Vnde etiam D. Dionysius, eo quod Deus est, inquit, substantiale bonum, ad omnia existentia extẽdit bonitatem suam, sicut Sol per suum esse illuminat omnia, quę lumen eius participare possunt. S. Dionysius martyr.

Bonum igitur summum per ipsam essentiam suam omnibus existentibus, mensura quadam & proportione mirabili immittit totius bonitatis radios. Idemque paulo inferius ait: Ipsum etenim pulcherrimum, & suprapulchrum semper, & ex omni parte existens, omnium pulchrorum est causa. Ex hoc itaque pulchro his quæ sunt omnibus prouenit, vt sint pro modo suo pulchra singula: efficitque pulchrum istud rerum omnium congruentias, & amicitias, ac societates. Et idem pulchrum est & bonum, quod cuncta desiderant, & quo omnia cognata sunt: quia nihil est in substantijs rerum, quod pulchri & boni nõ sit aliquatenus particeps.

pulchritudo & bonitas Dei quãtæ sit.

O Ex quibus dilectissimi filij colligi licet non posse non infinita animam illã affici voluptate, cui Deum videre Deoq; frui conceditur: quandoquidem istæ res infimæ tantas sæpe adferunt voluptates, vt stulti homines ob eas capiendas libentissime corpus, animam, bona, fortunasque omnes atque existimationem sui in mille pericula conijciant. Et tamen absit vt tum ista, tum alia quæcunque, quæ hinc scribi aut dici queant, putemus vlla ex parte rei veritati respondere. Cum enim, vt ante diximus, oculus non viderit, nec auris audierit, nec in cor hominis ascenderint quæ præparauit Deus diligentibus se, certum est quicquid inde verbis exprimi aut cogitatione comprehendi potest, longe esse infra rei magnitudinem.

Esaiæ 64 1.Cor.2

Infinita prorsus est Domini Dei nostri pulchritudo, suauitas, bonitas, sapientia, iustitia, veritas, amabilitas, benignitas, maiestas, dignitas, præstantia, nobilitas, virtus, fortitudo, excellentia, omnipotentia, & quicquid potest cogitari de Deo: atque ita necesse est horum perspicua, stabilis, æterna contemplatio incomprehensibilem adferat voluptatem. O felices illos, quibus iam concessum est videre faciem Patris in cœlis. O Hierusalem ciuitas sancti, quam glorio-

Perfectiones Dei vere sint omnimodis infinitæ.

Matth.18

Psalm. 86 gloriosa dicta sunt de te. Tu dulce refrigerium ab hoc molestissimo exilio reuertentium: tu quies sempiterna post labores miseræ vitæ huius emigrantium viatorum: tu corona vincentium: tu paradisus delitiarum. In te lux incircumscripta viuentis Dei immota acie conspicitur, & vultus Dei omnipotentis perpetuo præsens cernitur. In te abundat quicquid potest appeti, vt nō immerito dixerit sanctus Augustinus: Tanta est pulchritudo summæ iustitiæ, tanta est iucunditas lucis æternæ: hoc est, incommutabilis veritatis ac increatæ sapientiæ, tanta est felicitas cœlestis curiæ: vt etiamsi non liceret ibi non, nisi vnum manere diem, ob id solum innumerabiles omni vitæ huius diuitijs atque delitijs pleni, merito spernerētur. Et reuera charissimi sic se res habet. Omnipotens Deus pro sua magnificentia & liberalitate tot & tanta suis seruis præparauit bona in illa superna ciuitate, vt quicquid iste mundus sublunaris præstare possit, crux & tormētum iure habendum sit, & ex animo fastidiendum. Petrus Damianus in Hymno quodā pulcherrime inter cætera sic ait:

Ciuitatis supernæ præstantia ac felicitas quanta.

Augustin.

Bona quæ quantaque electis præparata sint in cœlis.

Petrus Damianus.

Nam quis promat summæ pacis,
Quanta sit lætitia?
Vbi viuis margaritis
Surgunt ædificia,
Auro celsa micant tecta,
Radiant triclinia?
Solis gemmis preciosis
Hæc structura nectitur.
Apoca. 21 Auro mundo tanquam vitro
Vrbis via sternitur.
Abest limus, deest fimus,
Lues nulla cernitur.
Hyems horrens, æstas torrens,
Illic nunquam sæuiunt.
Flos perpetuus rosarum,
Ver agit perpetuum.
Candent lilia, rubescit
Crocus, sudat balsamum.
Virent prata, vernant sata,
Riui mellis influunt.
Pigmentorum spirat odor,
Liquor & aromatum.
Pendent poma floridorum
Non lapsura nemorum.
Non alternat luna vices,
Sol vel cursus syderum.
Agnus est felicis vrbis
Lumen inocciduum.
Nam & sancti quique velut
Sol præclarus rutilant.
Et præsentem veritatis
Contemplantur speciem.
Hinc vitalem viui fontis
Hauriant dulcedinem.
Inde statum semper idem
Existendi capiunt.
Clari, viuidi, iucundi,
Nullis patent casibus.
Absunt morbi semper sanis,
Senectus iuuenibus.
Inde virent, vigent, florent,
Corruptela corruit.
Auidi & semper pleni,
Quod habent desiderant.
Non satietas fastidit,
Neque fames cruciat.
Inhiantes semper edunt,
Et edentes inhiant.
Nouas semper harmonias
Vox meloda concrepat,
Et in iubilum prolata
Mulcent aures organa.
Felix cœli quæ præsentem
Regem cernit anima.

Et alius quidam loquens ad supernam Hierusalem: Sol tuus, ait, & claritas tua, & omne bonum tuum huius pulcherrimi regis indeficiens contemplatio. Ipse rex regū in medio tui, & pueri eius in circuitu eius. Ibi hymnidici angelorum chori, ibi societas supernorum ciuium. Plena & perfecta ibi regnat charitas: quia Deus est omnia in omnibus, quem sine fine vident, & sine fine semper videndo in eius amore ardent: amant & laudant, laudant & amant. Et diuus Augustinus: O vita, inquit, vitalis, dulcis & amabilis & semper memorabilis. Vbi summa securitas, vbi secura tranquillitas, vbi tranquilla iucunditas, vbi æterna felicitas, vbi felix æternitas, vbi æterna beatitudo, vbi beata certitudo, vbi certa visio, & sine fine laudatio. Ibi affluentia diuitiarum, & influentia delitiarum, & confluentia bonorum. Diuus quoque Beruardus: Merces, ait, sanctorum tā magna est, quod non potest mensurari: tam multa, quod non potest numerari: tam copiosa, quod nō potest finiri: tam preciosa, quod nō potest æstimari. Denique Augustinus: Ibi, inquit, Deus videbitur sine fine, sine fastidio amabitur, sine defatigatione laudabitur. Ecce dilectissimi filij, quam merito diuus

1. Cor. 15

Augustin. Ciuitatis supernæ felicitas quanta.

Bernard. Merces ictorum quāta erit in cœlo.

Augustin.

diuus Philippus apostolus motus fuit petere à domino saluatore ac dicere: Domine, ostēde nobis patrem, & sufficit nobis. Hæc enim omnia iam dicta, longeq; maiora habent quicunque Deum vident. Illis nanq; Deus est omnia in omībus. Ad hęc felicissime fruenda & possidēda creati nos omnes sumus. Quod cum ita se habeat, discamus obsecro totam vitam nostram huc referre ac dirigere, vt isthæc obtinere mereamur, id est, vt dominum Deum nostrum facie ad faciem videre digni efficiamur. Si aliud quærimus, nihil quærimus. Ecce præsens vernum tempus quam gratum est vobis, quantopere sua amœnitate vestros exhilarat animos. Si igitur sic delectat vmbra & somnium, quantum ipsa veritas delectationis habet? Sed etiam atq; etiam videte obsecro, ne vmbram atq; somnium ipsi veritati pręferatis. Solet nanque tartareus spiritus laqueos suos vbique expandere ac spargere super hasce res temporarias & vitæ oblectamenta: eaq; vt libentius capiamus, semper crastinū promittit diē, donec tandē oēm eripiat salutis spem. Et vt Basylius Magnus ait, intelligens versipellis nos homines præsens libenter recipere tempus, oēmq; actionem humanam in præsens contendere atq; spectare, hodiernū tempus nobis furatur astute, & spem facit crastini. Postq̄ crastinum venerit, rursus malus diuisor tibi hodiernū, crastinū vero dn̄o dari petit. Sic continuo diem de die trahēs, voluptate præsenti & spe frugis nostrā subducit latenter vitam. Vidi ego, ait idem, iam auis astute miram artem cum pullos suos videat adhuc ob debilitatē prædæ piculo expositos, sese aucupi ante illos vt prędæ paratā offerre, ita sese vertentem ac gestus dispensantem, vt nec periculo penitus aut manibus se p̄beat, neque item insidianti spem oīno eripiat. Sic itaq; illum inter vtrunq; versando, occupando, in se retinēdo, spatium dat natis ociose fugiēdi. Ipsa ad extremū euolat. Vbi mox idem sanctus Episcopus subiungit: Caue igitur ne tu aucupi similia patiaris, certa p incertis relinquens, spem firmam vana cōmutans. Hęc ille. Ita nimirū dilectissimi filij, caueamus insidias diaboli. In medijs versamur laqueis, & vbiq; iniquus ille hamos suos, q̄bus nos capiat, abscōdit. Quicquid in hoc mūdo sensibus plausibile est, fortiter contēnatur, nisi quatenus aut corpori sustentando necessariū, aut ad placendū Deo, obtinendamq; beatitudinem cōducibile est: alioqui si nos præsentibus velimus dare oblectamentis, hamo suo diabolus capiet nos, & in mortis æternæ carcerem secum pertrahet. Valeant creaturæ mortales oēs: vni Deo nos per amorem coniungamus, illique firmissime adhæreamus, ne quid vel aduersum vel prosperum ab eo nos possit abiūgere. Semper & vbiq; linguam fręno quodam cohibeamus, sanctis meditatiōibus demus operam, sermones nostri parci sint, & nō nisi de rebus salutiferis ac necessarijs, pœnitentiæ operibus nos affligamus: quicquid nobis dn̄s Deus noster patiendum imposuerit, hilariter excipiamus aliorum vitia & defectus benigne toleremus, ac in meliorem partē interpretemur, quatenus recta dictabit ratio, homines incompositos ac improbos fugiamus, familiaritatem quorūlibet immodicam declinemus, sensibus semper inuigilemus, neq; temporis, neq; verborum plus satis cuipiam impendamus, nosipsos vbiq; & semper studiose obseruemus, sub Deo cunctisq; mortalibus nosipsos comprimere ac demittere discamus, de cunctis fratribus ac proximis nō nisi bene loquamur, nosipsos habeamus despectui, Deo iucundis animis seruiamus, proximis bona præbeamus exempla, pctā omnia & magna & parua vitemus, Deū in oībus pro scopo habeamus, atq; totū tēpus cū Deo trāsigamus. Hisce studijs digne & apte efficiemur, q faciē patris nostri videamus in cœlis, cui ē oīs honor in secula seculorū, Amē.

Margin notes: 1. Cor. 15 — Gene. 32. Exodi. 33 — Diabolus vt promittit lōgeuitatem vitam fallaciter. — Basylius. — Diabolus q̄ fallaciter decipit temporis p̄missione longioris. — Q Auis qua vnda q̄n ta natura sit calliditas. — Creaturis quam sit caute vtēdum.

DE FESTO INVENTIONIS SANCTÆ CRVcis require infra, in eadem parte scilicet æstiuali, de Festiuitatibus sanctorum, scilicet in festo Exaltationis eiusdē.

IN SOLENNITATE ASCENSIONIS DOMIni nostri Iesu Christi, Lectio Actuum Apostolorum Epistolæ loco, Actuum primo.

Rimum quidem sermonem feci de omnibus o Theophile, quæ cepit Iesus facere, & docere, vsq; in diem, qua præcipiens apostolis, per spiritum sanctum quos elegit, assumptus est. Quibus & præbuit seipsum viuum post passionem suam, in multis argumentis per dies quadraginta apparens eis, & loquens de regno Dei. Et conuescens, præcepit eis, ab Hierosolymis ne discederent: sed expectarēt promissionem patris: quam audistis, inquit, per os meū. Quia Ioānes quidem baptizauit aqua, vos autem baptizabimini spiritu sancto non post multos hos dies. Igitur qui conuenerant, interrogabāt eū, dicentes: Domine, si in tempore hoc restitues regnum Israel? Dixit autem eis: Non est vestrum nosse tempora, vel momenta, quæ pater posuit in sua potestate, sed accipietis virtutem superuenientis spiritus sancti in vos: & eritis mihi testes in Hierusalem, & in omni Iudæa, & Samaria, & vsq; ad vltimum terræ. Et quum hęc dixisset, videntibus illis eleuatus est, & nubes suscepit eum ab oculis eorum. Cunque intuerentur in cœlum euntem illum, ecce duo viri astiterunt iuxta illos in vestibus albis, qui & dixerunt: Viri Galilæi, quid statis aspiciētes in cœlum? Hic Iesus qui assumptus est a vobis in cœlum, sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in cœlum.

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

A

Scensionem domini Saluatoris Lucas Euangelista graphice describit, connectens videlicet historiam Actorum Apostolicorum cum Euangelio suo, in cuius calce iam nonnihil eadem de re posuerat: sed in Actis diligentius prosequitur. Ait enim: Primum quidem sermonem, nempe in Euangelio meo, feci de omnibus, id est, præcipuis quibusdam, vel saltem multis o Theophile, quæ cœpit Iesus facere & docere: non quidem docere primum, deinde facere, quod solent scioli quidam ac impudentes, qui prius docēdi sibi autoritatem sumunt, quā ipsi bene didicerint, nec erubescunt vitam agere improbam ac flagitiosam, cū tamen alios ipsi reprehendant, quibus Paulus dicit: Qui alium doces, teipsm non doces? quod vitium partim iactantiæ & ostentationis, partim intolerandæ impudentiæ est. Non sic Dei sapientia Christus Iesus fecit: sed primū cepit facere, deinde docere. Et tamē nemo iustius alios docuisset. Atqui vsq; ad annū trigesimū ætatis suæ penitus siluit, & exemplo suo docebat, q̄d post verbo docturus erat. O superbiam nostrā, o arrogantiam, q cum bonis oīibus pene vacui simus, imo sæpe etiam omni vitiorū spurcitie polluti simus & cōtaminati, tñ prōptuli sumus ad docendos, obiurgandos, castigandos alios: q si vel tenuiter ab aliis rephendamur, nullo pacto ferre valemus, Qui vtinam attenderemus, q̄d Psalmista ait: Peccatori aūt dixit Deus: Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentū meum p os tuum? Tu vero odisti disciplinam, & proiecisti sermones meos retrorsum, q̄dq; post subdit: Existimasti inique q̄d ero tui similis: arguā te & statuā contra faciē tuam: tum videlicet, qñ dicturus est illis q alios docēt, & ipsi improbe agūt: Ex ore tuo te iudico serue nequā. Qui eñ iustitiā ore promūt & factis impugnāt, suo ipsorū iudicio suoq; ore cōdemnabūtur. Ait igitur S. Lucas ea se scripsisse, quę cepit Iesus facere & docere, vsq; in diē, qua p̄cipiens apostolis, p spiritū sanctū q̄s elegit, assumptus est, & ad cœlos ascēdit, nō angelicis aut vllius creaturę subuectus manibus, sed virtute propria, sicut lōge ante S. Dauid vaticinatus erat, dicēs: Exaltare dñe in virtute tua. Præcepit autē apostolis eadē ascensionis die, vt in totum mundū Euangelii gratiā diuulgarent, docerētq;

Lucæ 24

In eos qui anteq̄ didicerint docere alios p̄sumunt. Rom. 2

In arrogantes & scioli qui alios docere gestiunt.

Psalm. 49

Ibidem.

Lucæ 19

B

Marc. 16

Psalm. 20

Lucæ 24 Marc. 16

ceretq; gẽtes oẽs relictis dæmonũ simulachris vnũ verũ Deũ iuste ac pie venerari. Iis deq; apostolis pbuit seipm viuũ post passionẽ suã, videndũ, audiendũ, cõtrectandũ: in multis argumẽtis multisq; signis sensibilibus p dies q̃draginta apparẽs eis, & loquens de regno Dei tã pñtis Ecclesię militantis, q̃ supernę triumphantis. Ex qbus summa apparet nostri redẽptoris benignitas & humilitas, q̃d etiã post perfectã corporis & animę glorificationẽ ac immortalitatẽ, post plenissimã in cœlis ac terra datã ipsi potestatẽ nõ minus vt ante sese pauperculis ac rudibus discipulis affabilẽ, piũ, familiarẽ exhibuerit: idq; adeo vt etiã mãducare cũ eis non fuerit dedignatus. Illis oĩbus nihil aliud spectãs, nisi vt tũ illorũ, tũ nostros animos ad fidẽ instrueret atq; cõfirmaret, omni prsus ambiguitate ac infidelitate exclusa. Et cõuescens eis ipso ascẽsionis die, pcepit ab Hierosolymis ne discederẽt, neq; trepidationis, neq; pdicationis gratia: sed expectarẽt pmissionem Patris, & gratiã supuenturi in ipsos Spiritus sancti, q̃ audistis inquit, p os meũ. Dixerat eñ eis: Et ego rogabo Patrẽ, & aliũ paracletũ dabit vobis, vt maneat vobiscũ in æternũ. Et ille docebit vos omnia, & suggeret vobis omnia quæcunq; dixero vobis. Quia Ioannes Baptista quidẽ baptizauit aqua, typũ quendã veri baptismi, q̃ diluunt peccata, pferens, nõ autẽ animas à peccatis emundãs: vos autẽ baptizabimini Spiritu sancto nõ post multos hos dies, id est, intra paucos dies. Sed cũ ipsi discipuli alios baptizarint ante dñi necẽ Euangelicæ legis baptismo, q̃ gratia cõfertur, ambigẽdum nõ est, quin & ipsi eodẽ fuerint expiati. Cur igit hic dicuntur rursus baptizãdi Spiritusancto? Nimirũ propter copiosã & exuberantẽ Sancti spiritus infusionẽ, q̃ in Pentecoste p cepturi erant. Vt eñ Sancti spiritus illustrationẽ scriptura diuina vnctionẽ appellat: ita eius copiosã susceptionẽ mentis baptizationẽ vocat. Igit q conuenerãt, interrogabãt eũ iãiamq; ascensurũ, dicentes: Dñe, si in tẽpore hoc restitues regnũ Israel? Ecce q̃nta fuit discipulorum simplicitas & ruditas, q posteaq̃ tãdiu adhæserant saluatori, vix tamẽ adhuc spiritu sapiebãt. Tam multa audierant de futuro sempiternæ beatitudinis regno, & adhuc de carnali Israelitico regno sciscitant. Reuera nihil est, vnde superbiat terra & cinis, qñ etiã Apostoli sub ipsius Christi magisterio tã rudes pmansere. Dixit aũt eis nõ sine castigatione cęcitatis eoꝝ: Nõ est vestrũ nosse tẽpora vel momẽta, q̃ Pater posuit in sua potestate. Regnũ Israeliticũ qñ sit restituendũ spiritaliter, q̃d in extremo fiet die, nõ est vestrũ nosse. Facessat curiositas, & pietas succedat. Quid ad vos pertinet tẽporalis regni restitutio, q ad æternũ regnũ vocati estis? Sed accipietis virtutẽ supuenientis Spiritussancti in vos, dona sua vobis impertientis, vosq; sua virtute corroborãtis: & eritis mihi testes in Ierusalẽ, & in omni Iudęa, & samaria, & vsq; ad vltimũ terrę. Quibus v̇bis hæreticoꝝ latibula condemnant, q fere semp angulos petunt, & certis finibus vel locis sua spergũt venenata dogmata. Christus aũt vbiq; terraꝝ veritatis Euangelicæ lucẽ diffudit. Et cũ hęc & alia q̃dam dixisset, q̃ apud Marcũ legunt, vidẽtibus illis eleuatus est, & nubes suscepit eũ ab oculis eoꝝ, summo cum desiderio & ineffabili exultatione eũ aspectantiũ, & cordibus psequentium vsq; in cœlũ. Cumq; intuerent in cœlũ euntẽ illũ, ecce duo viri, hoc est, angeli sancti sub humana effigie, astiterũt repẽte iuxta illos in vestibus albis, angelicę puritatis candorẽ, & tãtæ festiuitatis iucunditatẽ testãtibus: q & dixerũt: Viri Galilæi, qd statis aspiciẽtes in cœlũ, etiã post ablatũ vestro e cõspectu saluatorẽ? Cur admiramini Deũ oĩpotentẽ cœlos cõscendisse? Miremini potius eũ ad vestræ infirmitatis conditionẽ suscipiendã descendisse. Hic Iesus q assumptus est à vobis in cœlum, sic veniet, id est, in ea forma veniet iudicaturus viuos & mortuos, quemadmodũ vidistis eũ euntẽ in cœlũ. Nõ igit oculis in cœlũ intentis hic diutius hęreatis, tanq̃ ad vos modo rediturus sit. Redibit quidẽ, sed eo tempore q̃d ipse solus nouit. Interim vos ita viuite, vt redeuntem securi videre possitis.

Act. 1 | Matth. 28 | Marc. 16 | Lucæ 24 | Ioan. 14 | Ibidem. | Baptism⁹ Ioãnis Baptistæ ad quid valuerit. | C | Apli quõ dicant baptizati spũ sctõ. | Baptizatio mentis quænam dicatur. | Eccle. 10 | Regni cœlestis restitutio qñ futura. | Hęreticos semp quærere latibula, vbi sua spergant impietates. | Marc. 16 | Lucæ 24 | D

EXEGESIS EVANGELIJ in eadem solennitate Mar. vlt.

Ost peractũ salutis nostræ opus, mortẽq; perpessã, benignissimus saluator per q̃draginta dies identidẽ discipulis sese visendũ pbuit, & in fide eos confirmauit,

 vt nihil

vt nihil possent de eius resurrectione ambigere, q̃ tot indicijs, certaq; experiētia didicissent: ac demũ XL. die illis aspectātibus, cœlos gloriosus ascēdit cũ innumera sanctorũ patrum & angelorũ frequentia: vt sicuti olim filij Israel p desertum XL. annis ambulauerant, ac deiñ terram pmissionis ingressi sunt: ita dñs XL. à passione die veram pmissionis terrã cum suis ingrederet. Cuius nimirũ causa in hoc miserabile sese exilium e cœlis demiserat, & tot labores, tot dolores perpessus erat, vt scilicet, in patriã cœlestem veráq; Hierusalē, fraude improbi serpētis amissam, humano gñi post liminio reuerti liceret. Ita q; ascēdit in iubilo, cãtantibus angelis, psallētibus iustis q̃s fortis armatus ex diaboli carcere vi eduxerat, & ad ęterni patris pperauit cõspectum, oblaturus illi p̃dam gratissimam tot miliũ animarũ, q̃s sua morte ab æterna morte liberarat. Cogitet hic, si qs modo põt, quid gaudij, qd exultationis senserit dñs Iesus, q̃d tantam sctõrum multitudinē suis pœnis cum patre in gratiam restituisse, cœlorũq; aditũ eis se patefecisse cerneret. Sed nunc attentis cordibus, aĩoq; collecto cõsideremus dicta factaq; dñi saluatoris iam iamq; cœlos ascensuri, eaq; nostris pectoribus fortiter imprimamus. Nõ eñ debēt nisi studiosissime ac attentissime inspici & audiri, quæ dñs à nobis recessurus dixisse ac fecisse legitur. Ita nanq; etiã in humanis rebus vsuuenire cernimus, vt amici pcul abituri, aut morituri extrema v̄ba gestaq; arctius menti insculpantur. Atq; vtinam tã simus in his dñi nouissimi sermonibus ac gestis pcipiendis intēti, vt nos vna cum illo animis cœlos scandamus, possimusq; dicere cũ Apostolo ex sententia: Nostra autem cõuersatio in cœlis est: Qd' certe maxime Christianos oẽs deceret, vt sicut Christi mēbra se dici & haberi volunt, ita semp cordibus illic versent: q̃ caput suum hodie p̃cessisse norũt. Nam si amore & animi voluntate alibi hęremus, à nostro capite disiungimur. Membra aũt quę capiti non inhærēt, illius vitales influxus nõ recipiunt, nec eius spiritu vegetantur. Porro, q spm̃ Christi nõ habet, hic non est eius. Semper igit, quantum humana sinit fragilitas, capiti nostro inhęreamus, & calcatis rebus caducis, in cœlestibus habitemus. At nũc Euangelij explicationem aggrediamur. S. Marcus vltimo sui Euangelij cap. sic ait:

Num. 14. & 32 Deut. 29

Psalm. 46 Lucæ 11 Zacha. 9

Quãto cũ gaudio dñs cœlos conscenderit.

Verba Chri ascēdentis quãta cũ deuotione sint auscultanda.

Philip. 3

Roman. 8

Recũbentibus vndecim discipulis apparuit illis Iesus, & exprobrauit incredulitatē eorũ, & duritiam cordis: quia his qui viderant eum resurrexisse nõ crediderunt.

E

Hæc apparitio facta est ipso Ascēsionis die, qñ discipulis in cœnaculo illo, vbi Pascha ederat, sese visibilem exhibuit, atq; vna cum eis etiã cibum sumpsit, ad carnis veritatē demõstrãdam. Et qa iam erat abiturus in cœlum, vt in fide firmiores, tenaciusq; verborũ illius memores essent, exprobrauit illis incredulitatem illorũ & duritiã cordis, qa fidem nõ cõmodauerant dictis eorũ, q eum rediuiuum cõspexisse se affirmarant. Nouimus eñ ex scriptis Euangelicis, q̃ fuerint ad credendum difficiles, p̃sertim aliq eorũ, adeo vt S. Thomas credere nollet, nisi suis digitis vulnerũ cicatrices attigisset. Sed hic q̃ri posset, cur pijssimus saluator hac incredulitate electissimorum corda discipulorum laborare tamdiu permiserit, cum tñ illi merito ad credendum prõptissimi esse debuissent: nisi q͏ propter nos id pmissum facile intelligimus, vt dũ illi cunctantius ad fidē accederent, nos oĩ hæsitatione ac trepidatiõe absolueremur. Itaq; benignissima miseratione, & puidissima dispensatione apostoli & alij nõnulli ex discipulis aliquandiu in hac animi fluctuatiõe & credēdi difficultate relicti sunt, vt nos certissimi simus Christũ v̄e resurrexisse, & sua resurrectiõe spem nobis resurgendi p̃buisse. Neq; putemus solos dñi discipulos à Christo rep̃hensos esse ob incredulitatem suã. Imo v̄o in hãc vsq; diem nõ desinit saluator p spiritũ sctm̃ suũ multisq; alijs modis singulorũ hoĩm, maxime Christianorũ obiurgare incredulitatem & duritiã cordis: tametsi paucissimi id pcipiant ob nimiam mentis surditatem. O q̃nta hodie mortales pene oẽs incredulitas et duritia cordis obtinet: cuius vel hoc vnũ satis est euidens argumentũ, q͏ vsqueadeo huic mũdo rebusq; labētibus dediti sunt: Deum aũt, summum videlicet bonum, & futurã gloriã pijs oĩbus promissam, penitus nihili p̃dunt. Nam q̃d fidei vestigium põt apparere, vbi nec minæ terribiles, nec promissa amplissima ęterni Dei id possunt efficere, vt mundus cõtemnatur, & Deus timeat ac amet? Tales igitur obiurgat Deus tum per

Lucæ 24

Ioan. 20

Dubitare cur Chs̃ pmiserit apl'os de sua resurrectione.

Incredulitas Christianorũ multorũ vnde hodie contingat.

Deũ multi lariã ma- lorũ Christianorũ rephende re vitam.

tum p seipsum, occultasq; inspirationes suas, tũ per angelicos spũs nostræ salutis sitientissimos, tum p supiores nostros, tũ per cõciones sacras, tum p flagella multiplicia itemq; alijs multis rõnibus: sed raro quicq̃ proficit, eo ꝙ corda gerãt lapidea, quę nullis admonitionũ vel rephensionum spiculis cõpungi se patiunt: sed semp seipsis deteriora fiunt, indies profundius sese in vitiorꝫ gurgites demergendo, donec tãdem eo deuoluantur, vbi iam nullum fit in pœnis remedium. Sequitur:

Et dixit eis: eũtes in mundũ vniuersum, p̃dicate euãgeliũ oĩ creaturæ.

F Matth. 10

Ante passionẽ suã dixerat Christus discipulis suis: In viã gentiũ ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorꝫ ne intraueritis: sed ite potius ad oues q̃ perierunt domus Israel. At nũc iubet eos toti orbi annunciare Euangeliũ. Vehemẽter eñ diligebat populũ illum, in q̃ tñ ab initio semp summã est expertus ingratitudinem. Ideoq; si qua rõne potuissent ad agendã pœnitentiã, atque ad ipsum Christũ agnoscendũ & recipiendum emolliri, tũ p seipsum, tum p discipulos suos illis solis Euangelij lucẽ & gratiã voluit p̃dicari, donec tandẽ ipsi à se eã repellerẽt. Vnde tametsi apostolos hoc loco iubet in vniuersum pgere mundum: nõ tñ id statim fieri permisit, nisi qñ obstinata Iudęorꝫ pfidia & ingratitudo meruit derelinqui, & ad gentes Dei gratiã trãsferri. Quod tũ demum factũ est, qñ apostoli inter sese puincias partiti, lõge lateq; Christi fidem & Euangeliũ diuulgarunt. Qđ aũt dicit hic Christus, vt annunciẽt Euangeliũ oĩ creaturæ, de cunctis gentiũ nationibus accipi debet. Quare quantũ nobis oĩbus, q ex gentibus ad Dei veri notitiam perducti sumus, à Deo bñficium p̃stitũ sit, nulla mẽs creata põt cõphendere. Siqui dẽ ex tã lõgis ac inueteratis erroribus, cimmerijsq; tñbris, stultissimisq; gentilismi opinionibus, q̃ animis hoĩm penitus insederant, ad creatoris nostri cognitionẽ reuocati sumus, relictoq; spurcissimorꝫ cultu dęmonũ, verꝫ Deũ supplices adoramus & colimus, tot annorꝫ millibus toti ferme hoĩm gñi prorsus incognitũ. Itaq; dignas Deo dilectissimi impendamus gratiarꝫ actiões, ꝙ nobis miseris voluit p apostolorũ, cæterorꝫq; seruorꝫ suorum p̃dicationẽ innotescere, & nos à pfundo mortis extra

Creaturæ oĩ cur p̃dicari Euangeliũ præceptum.

Gratiarum quantam actionẽ tenetur Deo Christiani pro vocatiõe ad fidem.

here, cũ interim oẽs illi q nos p̃cesserũt hodieq; viuunt verę fidei expertes, nisi resipiscant, haud dubio cum aĩa & corpore semp sint apud inferos pœnas grauissimas pro sua cæcitate ac infidelitate daturi.

Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. Qui vero non crediderit, condemnabitur.

G

Fides totius religionis nostrę fundamentũ est, q̃ necessario ad obtinendã beatitudinẽ exigit. Nam sine fide impossibile est placere Deo. Sed ne qs seipm fallat, putetq; cũ Lutheranis solã sufficere fidẽ, qñquidem dñs hic affirmat, eum q crediderit & baptizatus fuerit, saluũ fore, audiat qd idem dñs post resurrectionẽ apud Matthęum dixisse legatur: Ibi nãq; sic habes: Euntes docete oẽs gentes, baptizantes eos in noĩe patris, & filij, & spũs sancti: docentes eos seruare oĩa quęcunq; mandaui vobis. Hoc fac hæretice, & viues. Noli tñ credere in Iesum, imponẽs tibi ipsi: sed serua oĩa mãdata illius, & saluus eris. Scis qd p̃cepe rit tibi Deus: nẽpe, vt diligas dñm Deũ tuum ex toto corde tuo, & ex tota aĩa tua, ex tota mente tua, & ex oĩbus viribus tuis: & proximũ tuum sicut seipsum. Id si feceris, securus eris. Alioq fides tua dãnationis cumulus potius tibi erit, q̃ salutis. Qđ si mille adferas scripturæ loca, quæ idem sonare videantur, puta solã sufficere fidem, tamen nisi fidei coniunxeris spem & charitatem, & obseruantiã mandatorꝫ Dei, delusum te senties. Sũt apertissima scripturarꝫ testimonia, qbus id certo probat. Ipse dñs noster Iesus Christus dispẽsatis ac distributis censibus in ope redẽptionis acqsitis (q̃s in Euangelio scdm Matthęũ talenta: scdm Lucam, minas vocat) nõ solum exigit studiũ atq; diligẽtiam nostram, sed etiã minatur pœnã, si lucrum nõ faciamus. Negociamini, ait, dum venio. Vbi duo nobis attẽdenda veniũt: Primo, pecunia siue dona nobis ex illius benignitate nobis collata. Secundo coopatio nostra dũ dicit: Negociamini. Non eñ talenta tñ cõtulit, sed etiã nostro studio aucta ea vult ad se referri: idq; adeo vt pigrũ seruũ inertiæ deditum iusserit in tñbras exteriores mitti, eo ꝙ nullũ fecisset negociando & coopando lucrum. Quod si sola fides sufficit, & opa ad salutẽ necessaria non sunt, cur tanta cõminatione à nobis exquiruntur? Cur in ęternas iussit mer

Hebræ. 11

Matth. 28

Deute. 6 Matth. 22 Marc. 12 Lucæ 11

Fides hæreticorꝫ vt sit cumulꝰ dãnatiõis potius q̃ salutis.

Matth. 25 Lucæ 19

Ibidem.

sit mer

Opera bona q̃ sint ad salutē necessaria.

H

sit mergi tenebras talētum integrū,sed nihil auctum reportantē?Qua tandem iustitia hęretice puniunt omittentes ea,ad quę non sunt obligati? Quomō stat sententia tua cum sententia summæ veritatis? Veritas dicit: Qui gratiæ quā diuinitus accepit,non erit cooperatus,dānabitur, siue mittetur in tenebras exteriores. Tu aūt dicis:Fides sola sufficit sine operibus. Certe aut Christum,aut te errare necesse est. Absit aūt vt veritas erret.Tu potius excęcatus superbiæ tumore,à veritate aberras,dū nimium contra & supra multorum sanctissimorum patrum concordem intelligentiā sensa scripturaꝝ pro tua libidine ac animi vanitate & elatione interp̃taris, ita vt merito inter illos numerādus sis,de qbus Humilitatis magister,sic ait ad patrem: Abscōdisti hæc à sapientibus & prudētibus, scilicet in oculis ꝓpriis,aliosq; p̃ se despiciētibus,tanq̃ ipsi melius aliis sapiant: & reuelasti ea paruulis,q malunt humilibus cōsentire,& intellectum suū captiuantes, alioꝝ potius iudicio inhærere, q̃ laudis cuiusdā & singularis existimationis captāda gloriola vna cum negligentibus operariis ad tenebras interiores & exteriores deduci. Alio q̃q; loco paterfamilias,q vtiq; Deus oĩpotens est,operarios cōduxit in vineā suā, singulisq; mercedē pollicitus est: ac deinde ait procuratori suo, vt vocet operarios &reddat illis mercedē suam.En operarios nō ociosos &desides p̃mio affici,iisq; mercedē restitui iubet. Merces aūt non soluitur, vbi nullū p̃cessit opus vel meritū. Sed quid necesse est multis his immorari? Tā nihil habet dubitationis p̃ter fidem etiam opera esse necessaria, vt etiam illi qui contrariam tuētur opinionē,haud dubie propria reuicti cōscientia ita sentiant, licet aliter scripto aut verbo sentire videantur.Pudet nāq; eos victos se fateri,&errorem dānare suum. Quod si qui ita sunt cæci, vt se errare nesciant,illorum misereatur Deus. Sed quamuis fides sola ad salutē non sufficiat,tamen certum est quisquis ea caret, eum saluum fieri non posse, sicut dominus ait:Qui vero non crediderit, condemnabitur.

Matth.11

2.Cor.10

Matth. 20

Mercedē operibus bonis solis deberi.

Hęreticos docere cōtra ꝓpriam conscienciam.

Fides q̃nā ad salutē sit necessaria.

Signa autem eos qui crediderint, hæc sequentur: In noīe meo dæmonia eiicient:Linguis loquentur nouis: Serpentes tollent. Et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit. Super ægros manus imponent, & bene habebunt.

I

Hęc signa illis tēporibus fuere necessaria, qbus Euangelii p̃dicatio cepit originem.Deinde vbi fides creuit, signa illa externa in spiritalia abierunt: sicq; etiam hodie quotquot vere fideles sunt, signa eadē inuisibiliter ac spiritaliter efficiūt.Enimuero in nomine Iesu dęmonia eiiciunt, qn̄ à malis spiritibus grauiter impugnati, & diuersis tentationibus vexati, Christi auxilium implorant, signoque crucis & fide viua eos repellunt.Scriptum est enim:Turris fortissima nomen domini: ad ipsum currit iustus,&saluabitur.Et recte dicitur: In nomine meo dæmonia eiicient. Nam quoties aduersus tetros illos spiritus præualemus, non vtique nostris viribus, sed Christi virtute & gratia præualemus: cui etiam totam victoriæ nostræ laudem & summam deferre debemus. Nam sine illo quid nos miseri possemus contra versutissimos,ferocissimos,atque in omni nequitiæ genere exercitatissimos spiritus,qui sępe nec verbulum vnum æquanimiter ferre valemus? Vnde cauendum summopere est,ne inaniter animo extollamur,aut nostris tribuamus viribus, dum tentationes vincimus:sed summa cū humilitate & gratiarum actione dicamus domino:Nō nobis domine non nobis,sed nomini tuo da gloriam.Et: Quoniam in te eripiar à tentatione,& in Deo meo transgrediar murum.Et: Fortitudo mea & laus mea dominus,& factus est mihi in salutem. Linguis autem loquuntur nouis, qui ex diuina gratia compuncti, atque ad Deum ab improba vita conuersi, sicut prius scurrilia, mendacia,vana,impia,ociosa verba & audire,& dicere,solebant:itemq; obtrectationibus,murmurationibus,aliisque illicitis verbis linguas suas, imo & animas contaminabant: ita nunc ob timorem & amorem Dei, atque pro tuenda cordis & conscientiæ puritate, aut silentio vacant, aut non nisi vtilia, necessaria, & quæ ad Dei laudem & proximi vtilitatem spectant, loqui volunt: memores semper terribilis illius sententiæ domini Saluatoris: De omni verbo ocioso, quod loquuti

Miracula externa qn̄, qbus que fuerit necessaria.

Dæmonia eiici mystice qui cōtingat.

Prouer.18

Victoria cōtra dæmones cui nā adscribenda.

Psalm. 113

Psalm. 17

Psalm.117

Linguis nouis quinā mystice loquantur.

Matth.12

quuti fuerint homines, reddẽt de eo ratio nẽ in die iudicij. Si otiosus sermo illius tremẽdi iudicij examini seruatur, quid fiet de pnitioso? Serpentes tollũt, q venena tis ac pestiferis resistũt suggestionibus: vel qui suis adhortationibus malitiã ex aliorũ cordibus excludunt. Serpentes tartarei dæmones sunt, qui nunquam non pios virulentis inspirationibus infestant. Et quẽadmodum serpentes venena sua infundũt in hominis corpus, ita dæmones virus exitiale prauarum suggestionum animabus instillant, vt eas auertant à Deo, & suis pœnis inuoluant. Sed tollẽdi sunt serpẽtes isti penitus negando consensum, vt etsi sentiatur sibilus nefandarum inspirationum, tamen ob amorem & honorem summi Dei, q dilexit nos & liberauit sanguine & morte sua de potestate satanæ, illi minime cõsentiatur. Atque ita nihil officiet, quantũuis execranda suggestio. Nam virtus aut vitium ex voluntatis consensu dependet nec aliquid adfert detrimenti, sensisse malum, si consensus non præbeatur, sed Deo fideliter & cõstanter adhæreat, imo vero sępius prauæ dæmonũ inspirationes pijs magnã pstant vtilitatem, dũ sua importunitate & molestia pœnas minuunt peccatorũ, & ad magnam capessendã gratiam eos pparant. Qui autem noxijs assentiunt inspirationibus, illi virus serpẽtinũ intimis hauriunt visceribus, & mortẽ sibijpsis asciscũt.

Porro mortiferam qdem potionem sumunt, siue mortiferum qd bibunt, q hominum maloꝝ & Deum non timentium pernitiosas audiunt obtrectationes, aliaque verba mortifera & nociua: sed vbi aduertunt, si non sit spes emendationis, mox penitus inde se auertunt: aut alias pro loci ac temporis ratione reprehendunt, ne alienis pctis cõmunicent, & libenter audiẽdo q nõ licet, alijs pbeant occasionẽ liberius talia pferendi, & seipsos apud Deũ reos efficiãt. Periculosum em̃ admodũ est audire detrahentẽ. Nam si qs consentiat illi, aut obtrectationes illius ipsi placeãt, vel nõ resistat illi vt oportet: puta vel obiurgando, si speret eũ posse corrigi, aut ab obtrectãdo reuocari: vel ad minus ab eius dictis sese auertendo, aut vultũ tristẽ contractiorẽve illi exhibẽdo, vnde intelligat se grauate audiri, pctm̃ admittit. Et sæpe in his etiã valde grauiter peccat. Detestandũ sane vitium detractio est, & ipso furto grauius. Nam qui detrahit, famam alterius tollit, & extinguit in cordibus audientium: q̃d nemo dubitat pnitiosius esse, quam nummos aut aliud qddam eiusmodi tollere. Et tamen qui furatur qppiam, in crucẽ malã agitur, q vero detrahit, apud homines impunitate gaudet, sed nõ apud Deũ. Sunt aũt sex Detractionis species. Prima omniũ eaq; longe deterrima est, cuipiam falsa imponere crimina: Secunda, alterius occulta mala proferre in publicũ: Tertia, mala audita alijs cum quadã exageratione referre: Quarta, alioꝝ occulta negare bona: Quinta bona manifesta diminuere & extenuare: Sexta, bona alioꝝ in partẽ peiorẽ interptari. Ist hæc qui facit animo malitioso, mortiferum quidem, quantum in ipso, est, alijs poculum prębet: sed bibentibus nõ nocet, dum nõ placet, sed ita vt dictũ est, sese gerunt. Deniq; sup ægros, manus imponunt & bene habent, q proximos suos in malũ pcliues, & ad resistendum tentatiõibus, virtutesq; colẽdas infirmos conspiciẽtes, suis monitis, exẽplis & pcibus illis succurrunt, atq; ad declinanda fugiendaq; mala, & bona agenda eos efficiunt alacres, firmos ac studiosos. Qui enim difficile abstinet à vitijs, & bona ægre operatur, is vtiq; animo valde infirmus est. Et talibus vnusquisq́ libet debet pro viribus esse consilio & auxilio, vt possint animo conualescere ad cauenda vitia & recte agendũ. Sed heu maxima pars hominum ita iã affecta est, vt q̃scunq; possint, malint à bono retrahere, & ad vitia illicere, quã ad meliora prouocare: qui sunt inimici Christi Iesu, & socij atq; cooperatores dæmonum.

Et dñs quidem Iesus postq̃ locutus est eis assumptus est in cœlũ, & sedet a dextris Dei. Illi aũt profecti prædicauerunt vbiq; domino cooperante, & sermonem confirmãte, sequentibus signis.

Nõ ista solũ, q̃ hic S. Mar. cõmemorat, sed etiã alia multa locutus est dñs discipulis suis. Quib9 expletis vidẽtibus multis assũpt9 est in cœlũ empyreũ, non aliena, sed ppria virtute, tũ ratiõe diuinitatis, q̃ potest oĩa: tũ ratiõe humanitatis gloriosę. Siqdẽ ob dotẽ agilitatis, corpus gloriosũ, q̃ntũ ad motũ localẽ attinet, ad nutũ obtẽperat aĩæ. Et sedet à dextris Dei. Nemo putet Deũ sedere, vel

Matth. 16

K Serpentes quam spiritualiter auferant. Serpentes tartarei vii sint dęmones

Apoca. 12

Inspirationes prauæ quare et vel ob sint vel pro sint.

Mortiferam quam qd mystice bibant

Detractio nem liben ter audire q sit periculosum.

Detractio vi sit furto grauius peccatum

L Detractionis species quam sint.

Aegrotare spiritualiter quidd sit.

Matt. 28 Lucæ 24

re, vel habere manus, cum sit spiritus, Sed Christus secundum humanitatem sedet à dextris patris Dei oĩpotẽtis, hoc est, vltra creaturas omnes subleuatus est in summã vsq; dignitatem & potestatem, & bona pręstantisima, quæ Deus largiri queat.

Christ' q̃ modo sedere dicit à dextris Dei

M

Lucæ 24

Nõ est hoc loco ꝑtermittendũ, q̃d hac die dñs Iesus discipulos suos primo de ciuitate eduxit, Secũdo eos in Bethaniam adduxit. Tertio eis benedixit, Quarto ascendit in cœlũ. Hæc enim mystice significãt dñm Iesum, hominẽ peccatorẽ primo q̃dem ex pctõ & vitijs educere: deinde in Bethaniã, id est, obedientiæ domũ ꝑducere, vt q ante suis indulsit affectibus, proprięq; obsequutus est voluntati, quæ radix est peccatorũ omniũ, deinceps Dei & Ecclesiæ, prælatorumq; suoꝝ discat parere volũtati: Tertio ei benedicere. i. gratiã impertiri, qua pseueret in bono: Quarto ascendere, id est, illius animũ ab amore ꝑsentium ad amãda & appetenda cœlestia leuare, atq; ad supna trãsferre. Illi aũt ꝑfecti, non tum statim, sed opportuno tempore, vt ante dictum est: ꝑdicauerunt vbiq;, primo in Iudæa locisq; adiacẽtibus, deinde etiam in exteris regionibus, dño cooperante & sermonem confirmante, sequentibus signis. Ita sane necesse erat, vt prædicatorum suorum sermonibus diuina gratia cooperaretur, alioq nunquã illi tam pauci, tã simplices, tã abiectitã tam hominum multitudinem ad credendum in hominẽ crucifixum traducere potuissent. Vnde adiuncta sunt illis signa, q̃bus audientium animi de eorum quæ dicebantur veritate certissimi fierent, planeque confirmarentur: nec quisquã fideliũ dubitare potest, quin mundi ad Christum cõuersio diuinæ gratiæ potissimum asscribenda sit, vtpote qua factum est, vt prædicatorum verba hominum animos emollirent, penetrarent, conpungerent: quæ si defuisset, vtique nõ nisi aera verberassent. Nemo ergo sibi tribuat, si quandoq; suis vel concionibus, vel scriptis alios conuersos sentiat. Gratia est quę homines conuertit. Interim homines quædam instrumenta sunt, per quæ gratia operatur. Nõ est tamẽ dubitandum, quin vt plurimũ efficacius operetur gratia ꝑ apta & munda instrumẽta, id est, prædicatores sanctos, quam eos qui quod verbis docent, ipsi factis non sequuntur. Fit enim sæpenumero, vt etsi bona multa etiam feruenter & docte dicantur ab illis qui secus viuunt atque docent, tamen parum aut nihil apud auditores efficiant, eo quod ex frigido corde ipsorum dicta proficiscantur, atque ob id non incendant alios, Quanquam cauendum est ne quis iudicet temere quempiam: sed à quocunque veritas dicatur, semper humiliter, reuerenter & attentis animis auscultanda est: nec tam attendendum cuius modi sit, q dicit, q̃ ea quæ illius ore proferunt.

Eorũ quę christus ascensur' fecit rationes mystice q̃ sint.

Prædicationis apostolorũ ratio mystica quæ

Signa in cõuersione infidelium cur fuerint opportuna

In cõuersiõe hoim ad Deũ q̃nam instrumẽta apta requirantur.

Prædicatores quidam cur frustũ par[...] ...um aut nullũ referant

SERMO IN EADEM celebritate. Quæ nos, quo minus post Christum ascendamus in cœlum, impediant: & quæ nobis ad ascendendum adminiculo sint.

N

Ascendens Christus in altum captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus. Ad Ephesios IIII. Quantum nos hac die solẽni gaudere deceat charissimi filij, qua in Christo natura nostra prius in Adam corrupta & ex amœnis & tranquillis paradisi sedibus in hoc teterrimũ labẽtis mũdi exiliũ relegata, vltra omnẽ angelicoꝝ spirituũ celsitudinẽ vsq; ad ęterni patris est euecta cõsessum, q̃squis nõ intelligit, mentis & sensus oĩs inops est. Quid enim tantam possit nobis miseris, nobis desperatis, nobis iræ & damnationis filijs veræ ac salutaris lætitiæ materiam ingerere, q̃ q̃d hodierna die verus Dei filius, idemq; verus homo naturã nostrã, quã ꝑ abolẽdis illius erratis, expiãdisq; meritis pœnis susceperat, suæ diuinitati vniõe tã stupenda, q̃ inseparabili copulatam, in cœlorum summa arce ꝑcipua dignitate collocauit: Obsecro dñe q̃d est homo q̃d memor es eius, aut q̃d apponis erga eũ cor tuũ: hiccine decet mortiꝑ suis sceleribus suoq; cõtẽptu & ingratitudine destinatos, ad tantã euehi gloriã, & nõ solũ iustas nõ luere pœnas, sed etiã in tua trãsire mẽbra, tuæq; beatitudinis inęstimabili participatiõe beatos ac gloriosos effici: O immẽsam erga nos Dei charitatẽ & benignitatẽ. O hõ terrę affixus, lucris & voluptatibus & vanitatibus terræ semp dedi tus, excutere de puluere, mẽtis caligĩnẽ abstcrge, intẽde acriter oculos cordis ad cõtẽplanda beneficia dei. Vide q̃ te vocet benignitas & munificẽtia Dei tui: vide q̃ ille te nolit esse contentum his paruis, breuibus & angustiis rebus, quas orbis subluna-

Psal 8 Iob. 7

Ascensionis sua ... christ' ... ... Esaiæ ...

ris

ris insipientibus offert & ingerit, prima frõte & fucata specie blandas ac suaues at exitu acerbas & amaras: sed cœlestibus, æternis, nec vnquam vel fraude cuiusquam amittendis, vel vi eripiendis bonis te diuitem ac beatũ efficere cupiat. Propterea namq; Christus hodie ascendit in cœlũ in ea forma, quã assumpserat, quæ nobis cum illo cõmunis est, vt posthac scias cõmittendum tibi non esse, vt animo hisce infimis rebus adhærescas, sed post Christum toto cordis affectu, proposito, amore, conatu tendas ad superna: idque maxime turpe tibi ducas, si mũdi stercora velis amplecti, qui ad immensas Dei patris tui in cœlis repositas opes secure possidendas Dei benignitate vocaris. Age igitur abiectis impedimentis, ea tibi ascisce, quibus fretus & suffultus, possis alacriter post Christum in cœlos conscendere. Impedimenta aũt sunt ea omnia, quæ à Dei voluntate discordãt, vt sunt vitia perturbationes animi, quibus anima ceu quibusdam cõpedibus ac vinculis stringit, & captiua retinetur, vt non possit libere ingredi. Adiumenta autem & adminicula sunt virtutes & dona Dei, quæ animam reddunt expeditam & liberam, vt in ipsum vsq; cœlum euolare possit. Quæ duo vna sententia complexus est Apostolus, eam à propheta mutuatus, vbi ait: Ascẽdens Christus in altũ, captiuã duxit captiuitatem: dedit dona hominibus. Captiuã, inquit, duxit captiuitatem, nostrorum scilicet nexibus alioqui inexplicabilibus peccatorum nos absoluens, quibus anima miserandum in modum obligatur, vt nõ possit indita sibi diuinitus vti libertate, nec erigere sese ad cognoscendũ, amandũ, riteq; colendum dominũ Deum suum: sed auersa semper à veris bonis, atq; adeo ab ipso omnis boni fonte Deo, prona quadã cupiditate feratur ad spectanda, expetenda, & amanda vitæ temporalis oblectamenta: quæ tamen nedum vana sunt, quia breuia: sed etiam fallacia, quia insidiosa. Deinde adiungit Apostolus: Dedit dona hominibus, veris scilicet virtutibus nos exornans ac instruens, quibus céu alis quibusdam sursum feramur. Vt enim vitia suo pondere animam semper in ima deprimũt ita virtutes ex Dei gratia sursum leuant. Vnde etiam in extremo die, quando dominus ad iudicandos mortales omnes adueniet, impij & scelesti peccatorum suorum

O — Ascensiõe sua quęnã Christ' suos docuerit.

Quęnam hoiem ab ascẽsu post Christũ in cœlũ impediant

Ascensum mẽtis in cœlũ quã amoueãt

Ephe. 4 Psal. 67.

Ephe. 4

graui sarcina retenti, non poterunt vltra terram sese erigere: iusti autem & sancti Christo pergẽt obuiam in aera, moxque cum eodem etiam momento celerius in cœlum empyreum subuolabunt: impij vero maleficijs suis tanquam immanissimis plũbi massis & ponderibus in profunda tartarorum deprimentur. Itaque vt ad abijciendа peccata, virtutesq; excolendas animis accendamur, de vtrisq; nonnihil in medium adferre statuimus. Constat nimirum duas esse vias, per quas humanam vitã progredi necesse est: vnam scilicet virtutum, quæ sursum ducat ad veram beatitudinem vbi nobis Dei visio promittitur, quæ quicquid recte desiderari potest, in se complectitur: altera vitiorum, quæ ad inferos deprimat, vbi est, malorum omnium confusa congeries, & infinita calamitas, quantam nulla mens concipere, nulla lingua explicare potest. Hasce vias nedũ Philosophi, sed etiam Poetæ commemorant. Et eã quidem viam, quæ sit assignata virtutibus, primo aditu arduam esse voluerunt & confragosam; in qua si quis difficultate superata, in summum eius euaserit, quod vtique nec illi ipsi præstare potuerunt, qui suis hæc scriptis posteritati commendarunt, quamdiu diuinæ gratiæ fuerunt expertes, deinceps plano illum vti itinere, lucidumq; & amœnum habere campum, & omnium laborum suorum capere fructus vberes atq; iucundos. Quos autem primi aditus difficultas deterruerit, eos ad vitiorum sese conferre viam, quæ primo ingressu sit quasi amœna, multoq; tritior: deinde cum in eam paulo longius processerint, fallacem iucunditatis eius speciem repẽte euanescere, exoriri autem viam præcipitem, innumeris plenam periculis, nũc rupibus asperam & inaccessam, nunc obductam sentibus, nunc procellosis gurgitum fluctibus sæuam ac immitem, nunc torrentibus rapidam, vt laborare, hærere, labi, præcipitem ferri necesse sit. Quibus q dem nihil aliud homines illi ingeniosi quidem, & quod ad humanam attinet scientiã eruditi significare voluerunt, nisi in virtutibus obtinẽdis laboris ac sudoris inesse ꝑmultũ: in ꝑceptis aũt fructus lõge vberrimos, & veras ac solidas voluptates. Vitia vero fallacissimis qbusdã delinimẽtis illicere aĩos hoĩm, & ꝑnitialiũ oblectamẽtoꝝ ĩanissima voluptate captos & illaqatos ad ĩtolerandas

1. Thess. 4

Via virtutum q̃ ducat

Via vitiorum q̃ sit q̃ ducat

P

Via virtutũ vt sit primo cõgressu ardua, deinde facilior

Via vitiorum vt sit facie prima facilis & iucũda.

randas miserias, acerbasq; calamitas perducere. Extant hinc pucherrimi apud Hesiodum vetustū poetā versus, q̄s sanctissimum præsulem Basylium quadam conciōe recitare non piguit, suntq; eiusmodi.

Hesiodus, Basylius

Ad vicium facilis vicinaq; semita cunctis
Panditur: at virtutis iter posuere remotū
Cœlicolę, durūq; prius, sed vertice summo
Dū fuerit, planū se offert q̄rentibus illud.

Quibus carminibus vir sctūs nihil aliud poetā voluisse putat, q̄ ad amplectēdā virtutē hoīes excitare, vt nec initio voluptati cōsiderēt, neu rerū tædio ac labore ante cōsequutū terminū deficerēt. Meminit idē reuerēdus antistes Chrī cuiusdā q hisce iā dictis similia in virtutem & vitiū scripserit, cuius sententiā recitat, eiq; mentē adhibendā asserit: eo q̄d nequaquam vir despiciendus videatur. Ait igitur Chius ille: Iuueni quondam Herculi secum consulenti ad vtrā viarum se cōuerteret, an eā, quę ad virtutē p labores ducit, an facilem p voluptates ingrederet, duas ei fœminas Virtutem ac Voluptatē, quaꝝ mox tacitus apud se ex diuerso habitu differenciā agnouerit apparuisse. Altera qdem forma cōspicua, molliore facie, lasciuis oculis, sermone blādo, omnia fausta faciliaq; & ad vitę solatia tendentia p otia pollicēdo Herculē ad se trahere conabat. Altera vero vultu rigido, squalenti mœstoq; ore, magnam fidutiam atque constantiā p̄ se ferēs, nihil iucundū, nihil amænū ostendebat, sed mille pericula, laboresq; immensos terra mariq; subeundos. Præmiū tñ horū immortale: ad extremū vero morientē Herculē se secuturā, & inter Deos collocaturā pmittebat, hanc que secutū Herculē dicit. Hucusq; S. Basylius. Pulchre qdem viri isti virtutis ac vitioꝝ depinxere itinera, plane diuersa, sed tñ qa futuræ vitæ nullam habuere certā notitiam, non satis mouēt Lectoris animum. Itaq; quæ ab illis satis explicata nō sunt, ex nostræ religionis indubitata persuasione petenda sunt. Nobis quidem certum est di uersas planeq; contrarias, vt iam ante diximus, homini propositas esse vias, quæ tandem non ad temporariam sed prorsus æternam vel felicitatem, vel miseriam perducant. Habetque vtraque ducem suum, qui per eas ingredi volentes deducat. Virtutis viæ dux Christus est, vitiorum diabolus. In virtutum via, quam à mundi exordio Dei amici oēs amplexi sunt, prius demonstrantur mala multa & molesta homini exteriori, qui peccato corruptus continuum cum anima bellum gerit, detrectans illius imperium, quæ Deo obtemperare noluit, sed mala hæc temporalia tantum, quæ postmodum sempiterna cōsequantur bona. In vitiorum autem via ordine contrario prius temporalia offeruntur bona, sed quæ tandem ad æterna perducant mala, vt quicumque præsentia mala, quæ diuturna esse non possunt, cum iustitia delegerit, malens ob conseruandā Dei sui similitudinem momentaneis affligi incommodis, vt possit tueri virtutem ac innocentiam, quam quibuslibet gaudere oblectamentis cum iniuria summi Dei, idem ipse maiora & potiora consequatur bona, nempe æterna, quam fuerint illa, quę spreuit, vt pote breuia & incerta. Quisquis autem labentis vitæ bona iustitiæ prępósuerit, aut carnis infirmitate, aut praua deuictus consuetudine, vel obstinata animi irretitus impbitate, in acerbiora & diuturniora incurrat mala, q̄ ea quæ fugit.

Ibidem

chius

Virtus & voluptas q ex diametro diuersę sint

Viarū du arū duces qnā sint

Via virtutū q̄ sit sen sualitate difficilis

Hæc enim vita temporalis, quā iusto Dei iudicio à patria exules & extorres in hac totius miseriæ valle degimus, qa breuis & momentanea est, idcirro & commoda eius & incommoda diuturna esse non possunt. Illa vero spiritalis, quia sempiterna est, idcirco & bona eius & mala sempiterna sunt. Ita fit, vt & bonis breuibus, caducis, fragilibus, mala æterna, soloque auditu horrenda nimis, & malis breuibus ac momentaneis bona perpetim mansura succedant.

Vitæ huius siue molestia siue suauia non posse esse diuturna

Dicamus hęc paulo expplicatius. In via perditionis, cuius dux est criminator ille tartareus & serpens tortuosus, quæque aspectu plana, & patens omni genere florum atque fructuum delectabilis esse videtur: non illis quidem, qui recte sapiunt, sed stolidis & occæcatis, qui falsa pro veris sequuntur, bonis. In hac, inquā, via posita sunt omnia, quæ pro bonis habent miseri & omnis veræ lucis alieni, vt est opulētia, honor, otium, voluptas, illecebræ omnes. Sed cum his pariter iniustitia, superbia libido, cupiditas, stultitia, cæteraque vitia, & quæcunque Deus execratur & odit. Huius autem viæ exitus talis est. Cum ventū fuerit ad extremum, vnde iam nulla datur facultas retrocedēdi cum omnibus suis bonis fallacibus ac illecebrosis, cū oī suo splēdore ac commentitia felicitate tam subito præci-

Vita præsens qbus q̄nā videatur delectabilis.

Vitæ psente vitiosis exitus qualis sit

pciditur, vt non ante miseri illius nexibus inuoluti ac obstricti tum illius imposturã tum sua pericula & damna prospicere possint, quam in profundum tartarorũ chaos quo illa omnes sui sectatores certissime perducit, ruant præcipites. Quisquis enim earum rerum, quæ præsens vita indiscriminati bonis malisque ingerit & exhibet, molli ac delicata specie captus & illectus, atq; in his, nulla habita voluntatis ac præceptorum Dei ratione, consequendis ac fruendis occupatus, animum à futurorum consideratione reuocauerit, seq; à Deo auerterit, atq; ad dæmonũ castra trãsfugerit, is morte ex hac luce abreptus, mittet in abyssum, & stagnũ illud pice ac sulphure semper arsurũ, dæmonesq; ac impios omnes penniter crematurum. Porro in cœlesti virtutũ via, quæ difficilis & cliuosa, atq; vel horrida veprium ac tribulorum asperitate terribilis vel præruptis ac arduis rupibus minime peruia prima facie videtur, ita vt eã ingredi volenti, multo labore ac solicitudine vtendum sit: quę tamẽ Dei amor & gratia, atque ipsa hominis bona voluntas temperare solent. In hac ergo via posita est Iustitia, Modestia, Continentia, Charitas, Sapientia cæteræq; virtutes: sed simul cum his paupertas, ignominia, labor, dolor, amaritudines, omnes, vt quisquis veris appetat virtutibus ditescere nihil horũ perpeti vereatur: Vt enim Apostolus ait, Per multas tribulationes oportet nos introire in regnum dei. Et: Omnes qui volunt pie viuere in Christo, persecutionem patientur. At quisquis nulli neq; labori, neq; molestiæ, neq; dolori cesserit, sed in hac via Christi domini auxilio subnixus, constanter perseuerauerit, aut si quãdoque nonnihil contingat aberrare, ad viam redierit, is tandem non ad campos Elysios, quos poetarum fabulæ loquuntur, sed ad æternæ beatitudinis perpetuas mãsiones feretur, atque à Deo æquissimo Iudice, & liberalissimo Imperatore suo corona virtutis, & pro laboribus ac doloribus virtutis causa toleratis, summa ac infinita felicitate donabitur. Vbi tum reipsa experietur quam verum sit, quod Apostolus plenus spiritu Dei affirmat: Non sunt condignæ passiones & afflictiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Et, Id quod in præsenti est momentaneum & leue tribulatio nis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis. Quid autem mirum est, si pro summis illis ac veris bonis, quæ promisit Deus fidelibus seruis suis, nõnulli labores ac difficultates subeundæ sint, quando nihil pene tam vile est in hac vita, cuius obtinendi causa non sit labor aliquis perferendus? Imo vero quid nõ periculi subeunt amici seculi huius pro rebus quibusdam inanissimis? Athletæ, vt pulchre describit Basylius Magnus, mille supra mille patientes labores, & multis modis robur ac vires sibi comparantes, multumq; in gymnicis sudãtes exercitationibus, plures insuper plagas ex pædotriba accipientes, diętamq; nõ iucundam, sed gymnasticam subeuntes, & alia per quam multa sustinentes, tũc demũ probe instructi ad stadium procedũt, vbi & laborant rursus & maxime periclitant, vt oleastri, aut apij, seu cuiusuis alterius frõdis coronã accipiant, vt à pręcone victores declarentur. Huius simile quiddã scribit venerabilis ille æternæ sapientiæ discipulus Henricus Suso, cuius vita præclaris eximijsq; virtutibus, atque etiam miraculorum gloria emicuit, Ait enim se circa suæ conuersionis initio vehementi flagrasse desiderio omnipotenti Deo haud vulgariter placendi: sed absque labore & dolore. Accidit deinde, vt quodam tempore concionandi gratia foras proficisceretur. Cumque in naui sederet, inter alios vidit illic Iuuenem quendam sane strenuum, & forma egregia, & optimis ornatum vestibus. Ad quem sese adiungens, quisnã esset ex eo sciscitabatur. Respondit ille, se eiusmodi esse hominem, qui nobiles & illustres viros inter se committeret, vt publicis certaminibus congrederentur, hastisq; & id genus ludis palestricis dimicarent: qbus q̃ pcelleret eum honore affici, ac præmium reportare. Percontante autem viro sancto cuiusmodi id esset præmium, ait ille, Fœminam omniũ pulcherrimam annulũ aureum eius digito inserere, idq; illius esse p̃mium. Tum vir sanctus, Quæso, inqt, qd agendum est illi, qui id honoris, eumque annulum velit adipisci? Respondit miles: Qui crebriores accipit plagas, acriusque angitur & præmitur, nec tamen animo lassescit, sese gerit viriliter, immotusque equo insidet, & duris cœdentium ictibus tundi se finit, is nimirum victoriæ pal-

Marginalia (left): Insultio vitæ ... mer ... Apoc. 21 — Via virtutũ difficili ... mer ... — Act. 14 — 2. Tim. 3 — Rom. 8 — 2. Cor. 4

Marginalia (right): Quãta aduersa pro æternis bonis tolerada sint. — Basylius — Athletarũ vanorum studia laboresq; q̃ sint sine fructu — Hẽrici Susonis vita q̃ virtutib⁹ fuerit eximia — Paradigma.

palmā recipit. Quid si, ait vir sanctus, primo congressu quispiam strenue se gerat, id ne satis est? Minime sane, inquit miles, Certaminis discrimen omne ad extremū vsq; sustineat oportet: & si vsq; adeo immanes excipiat ictus, vt oculi igneas mittant scintillas, sanguisque ex ore & naribus erumpat, id omne ferendum est illi, si laudē referre velit. Rursusq; vir sanctus, Licet ne ait lachrymas illi emittere, aut ora frontemque in rugas contrahere, dū ita immaniter pulsatur ac ceditur? Neutiq̄, ait miles, etiamsi cordis defectū patiat, vt plerisq; accidit. Sed alacri ac hylari vultu sit necesse est: alioq patebit ludibrio ac derisui, honoreq; illo & annulo frustrabit. His au-

V ditis pater ille venerabilis totus animo cōpunctus, alta imo ex pectore ducens suspiria & grauiter ingemiscens ait ad dominū: Omnipotens æterne Deus, si huius mundi milites pro tam vili præmio, q̄d in seipso reuera nullius pretij est, tam dira perpeti habent: quā ergo plane dignū ęquū & iustum est, vt æterni causa honoris obtinēdi maiora acerbioraq; perferant? Nihil igitur, vt dicere ceperam charissimi, admirationis habet, si nonnihil laborandum sit p æterna vita, quando amentissimi huius seculi, ac stolidissimi homunciones multa prius immania pro vilissimis nugis subire nō dubitant, nedum præsentis, sed etiam æternæ mortis discrimina. Interim tamen, ne quis animo frangatur, tanquam via virtutum solis intolerandis, nimiumq; duris ac impatibilibus sit plena molestijs ac periculis, id pro certissimo habendum est, vt iā ante meminimus, dominū Deū seruis suis suæ gratiæ aspiratione, sui amoris dulcedine, alijsq; multis modis ita temperare aduersa omnia vt sæpius nedū æquanimiter, sed etiā hilariter perferant. Cōtra vero vitiorum via etsi blanda omnia promittit, tñ innumeris sui sectatores miserijs, afflictiōibus, laboribus ac doloribus diuexat, etiā ante quam ad terminū puenerit: idque adeo vt plerique ex ijs adhuc in corpore superstites infernorū cruciatus ac supplicia in mente & conscientia patiantur, præter externa mala, quibus sæpe multo frequentioribus ac acerbioribus, quam qui virtutum gradiuntur itinere, affliguntur, vti iam partim commemorauimus: Vnde etiam qcquid siue hic, siue alibi de asperitate illius viæ, quæ virtutibus assignatur, dictum est,

Pro bonis æternis nullis parcendū esse laboribꝰ ac molestijs

Vitia quā suos amatores excrucient

ad illos referendum est, qui à vitijs sese ad virtutes transferre instituunt: qbus initio certum est laborandum esse, donec ad exterioris interiorisq; hominis aliquam reformationem, ac passionum edomationem p tingant: qua adepta, iam ineffabilem potius iucunditatem ac suauitatē, quā asperitatem vllam experientur. Nam si qua pſserit eos aduersitas, non solum nō dolebunt, sed gaudebunt etiam: q̄n quidem ea nihil homini expurgato, sed carni tantum nocet. Eam autē premi meritasq; Deo soluere pœnas lætabuntur, vtpote, quam ceu hostem crudelissimum oderunt. Quod q̄dem ad virtutem hæroicam pertinet, gaudere videlicet & lætari de omni aduersitate illata corpori & animali nostro inimico quidem acerrimo. Sunt nanque virtutes quadrifariæ, nēpe Ciuiles vel morales, Purgatoriæ, Heroicæ, & Exemplares. In Ciuilibus vel Moralibus, homo laborat: in Purgatorijs pualet: in Heroicis lætatur: in Exemplaribus splendet & diuinitatem consequit. Itaq; in Ciuilibus & Moralibus virtutibus præcipue labor est nulla ferme redemptus delectatione, quæ est in alijs virtutibus melioribus: quanquam dominus Deus pro sua benignitate etiā nouitijs & q circa morales versant virtutes nō nunquam haud mediocrem solet dulcedinem instillare, vt fortius perseuerent. Sed tamen, vt diximus, illis potissimū, hoc est, nouis Christi tyronibus, & q virtutū viā ingredi incipiunt, passim prædicatur arduum esse & difficile ipsarum virtutum iter: quo facit illa D. Basylij sentētia: Aspera primo & pene inuia, sudorisq; continui, ac laborum plena est virtutis via. Quāobrem magna vis exqritur propter arduitatē illius capessendæ: nec affectanti facile est ad illius cacumē ascēdere. Itemq; illa Lactātij Firmiani. Ad supremū boni apicē, nō nisi cum summa difficultate ac labore puenit. Hæc em̄ ad in exercitatos magis spectāt, q̄ eos qui iam lōge in virtutibus pgressi, aut virtutis pfectionē adepti sunt: q cū Propheta dicunt: In via testimoniorū tuorum delectatus sum, sicut in omnibus diuitijs: Itemq;: Dilexi mandata tua sup aurū & topaciū. Et illud: Iudicia domini vera, iustificata in semetipsa: desiderabilia sup aurum & lapidem prætiosum multum, & dulcio ra super mel & fauum. Itemque: Viam mādatorum tuorū cucurri, cum dilatasti cor meum.

Laborandū quantū sit p reformatione exterioris interiorisq; hominis.

X

De aduersitate corpori nostro illata vtilitandum sit.

Virtutes esse in quadruplici discrimine.

Via virtutū q busnā sit difficilis principio.
Basylius

Lactantius

Psal. 118

Ibidem
Psal. 18

Psal. 118

Matt. 11 meum. Quibus nimirum non modo aspa non est virtutum via, sed suauissima, & iugum dñi vere suaue, & onus leue: quibus amor cuncta reddit facilima, quæ minus amantibus sæpe nimis onerosa & difficilia videntur. Sed iam his ita de vtroq; puta & virtutum, & vitiorum itinere perspectis, cognitoque quorsum vtraque tendat, studeamus dilectissimi filij illi inhærere viæ, quæ lætissimum habet exitum: eam autem fugere & execrari, cuius finis mors est sempiterna. Nāque hoc pacto expediemus nos ad quod initio vos hortatus sum ab impedimentis illis omnibus, quæ non sinunt nos cum Christo in cœlum proficisci: amplectemurque & comparabimus nobis ea, quæ nos ad superna eleuent.

Quibus nā via virtutum sit iu cũs.

Y Si membra summi capitis sumus, si q̄d fide credimus, animo concupiscimus: si deniq; non fallaciter Christi nomine gloriamur, sequamur Christum caput nostrum in cœlos ascendentem, quæramus & expetamus ea, quæ sursum sunt, nō quæ super terram. Et sicut à Christo nos gaudemus Christianos dici, ita nihil admittamus vnquam, quod tāti nominis gloriā & dignitatem obscuret. En sedet ad patris dextrā gloria & honore coronatus Christus Iesus dux & signifer noster, vt se sequamur summopere exoptat. Dolet nos animi amore & affectu hisce vilibus coniungi rebus, quos cœlestibus mallet ditare bonis. Clamat indesinenter ad nos: Venite ad me oēs qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Contēnite diabolicas fraudes, quibus implicat vos nequam ille spiritus, ne me sectemini. Transite ad me oēs, & diuitijs meis implemini. Spiritus enī meus sup mel dulcis, & hæreditas mea super mel & fauū. Quæso charissimi obtemperemus vocanti nos dño, nec obduremus corda nostra, ne si nos illius modo benignitatem contemnimus, quandoq; audire cogamur quod se sui contemptoribus dictu rum comminatur: Quia vocaui & renuistis, extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret. Despexistis omne cōsiliū meū, & increpatiões meas neglexistis. Ego q̄q; in interitu vestro ridebo, & subsannabo, cū vobis id q̄d timebatis, euenerit. Cum irruerit repentina calamitas & interitus quasi tēpestas ingruerit: Quando venerit super vos tribulatio & angustia. Tūc inuocabūt me, & nō exaudiā, mane consurgent, & nō inuenient me, eo q̄d exosam habuerint disciplinam, & timorem domini non susceperint. Comedent igitur fructus viæ suæ & cōsilijs suis saturabuntur. Quod à nobis auertat clementia Saluatoris nostri Dei. Qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat, per omnia secula seculorum, Amen.

Colloss. 3 Christum nos seq q̄ modo oporteat

Hal. 2

Matt. 11

Eccle. 24

Prouer. 1

FERIA SECVNDA POST SOLENNITATEM Pentecostes lectio loco Epistolæ Actorum Apostolorum capite decimo.

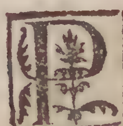
IIII.

Periēs Petrus os suum, dixit: Viri fratres, & patres, nobis præcepit dominus prædicare populo & testificari, quia ipse est, qui constitutus est a Deo iudex viuorum & mortuorum, Huic omnes prophetæ testimonium perhibent, remissionem peccatorū accipere per nomen eius, omnes qui credunt in eum. Adhuc loquente Petro verba hæc: cecidit spiritus sanctus super omnes qui audiebant verbum. Et obstupuerunt ex circuncisione fideles, qui venerant cum Petro, quia & in nationes gratia spiritus sancti effusa est. Audiebāt enim illos loquentes linguis, & magnificabant Deum. Tunc respondit Petrus. Nunquid aquam quis prohibere potest, vt non baptizentur hi, qui spiritum sanctum acceperunt sicut & nos? Et iussit eos baptizari in nomine domini nostri Iesu Christi.

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAE Lectionem

A
Acto. 2, 4
Acto. 10

Ostquam Apostoli receperunt spiritum sanctum, augebatur quotidie credentium numerus. Nam & Cornelius Centurio cum omni domo & familia sua, vocatisque ad se necessarijs & amicis, ex Ioppe accersiuit Petrum Apostolum, qui sibi ac suis, iuxta reuelationem per angelum sibi factam, viam annunciaret salutis. (Acto. 9) Quod vbi Petrus aduenïens esset facturus, aperiens os suum, dixit: Viri fratres & patres, nobis præcepit dñs prædicare populo: dicens: Euntes in mundum vniuersum, prædicate Euangeliũ omni creaturæ: & testificari, quia ipse est, qui etiam secundum naturam humanam cõstitutus est iudex viuorum & mortuorum. (Marc. 16) Apparens nanque post resurrectionem apostolis Iesus: Data, inquit, est mihi omnis potestas in cœlo & in terra. (Mat. 28) Et ante passionẽ idem de patre loquens, dicit: Potestatẽ Dedit ei. i. filio pater & iudicium facere, quia filius hominis est. Neque enim pater iudicat quẽquam, sed iudiciũ omne dedit filio. (Ioan. 5) Huic Christo dño oẽs prophetæ qui eundem præcesserunt, testimoniũ perhibent hoc, puta vt omnes qui credunt in ipsum, remissionem accipiãt per nomẽ eius. Hoc, inquit, testimonium adferunt Christo oẽs prophetæ credentes vniuersos iustificari per nomẽ eius, hoc est, per fidem & inuocationem nominis eius. Hæc ita Petro loquente, interim cecidit, id est, subito venit spiritus sanctus super omnes qui audiebant verbũ, hoc est, super Cornelium & super illos, quos aduocauerat præsentes. Descendit autem haud dubium in specie aliqua visibili aut sensibili spũs sctũs, quamuis in qua descẽderit specie, sit incertum. Hoc viso obstupuerunt qui ex circũcisione erãt fideles, qui cũ Petro aduenerant, præ admiratione, quod in nationes seu in Gentes gratia quoque spiritus sancti diffunderet, cum abundantia tanta & miraculosa sui ostẽtatione. Cõsueuerunt enim semper Gentes Iudæi despicere, tanquam idololatras & homines sine Deo, se vero efferre quasi dei cultores, Quapropter sibiipsis nimium haud raro tribuerunt de conuersione sui ad Christum, quasi propter legis obseruantiam, & per bona opera in Iudaismo facta, meruerint (quod falsum erat) ad fidem Euangelicam cõuerti. Cũ itaque parem gratiam viderẽt effundi in Gentes, qui idolis iamdudum sacrificauerant, stupebant præ admiratione diuinæ benignitatis & largitatis. (Iudæi vtique gentiles habuerint despectui.) Audiebant enim & illos loquentes varijs linguis, quomodo in die Pentecostes locuti fuerant Apostoli. Quamobrem, vt dixi, admirabantur magnificantes Deum. B Tunc respondit illis qui ex circuncisione aduenerãt admirantibus Petrus: Nunquid aquã quis prohibere potest, vt non baptizentur hi qui spiritum sanctum acceperũt sicut & nos? Receperãt hi ex Gentibus conuersi reuera spiritum sanctum in signo exteriori, donumque linguarum sicut apostoli, licet non in tanta plenitudine, quãta apostoli: ideo nõ erant à baptismo procludendi, quos spiritu sancto Christus dignatus fuerat. Quapropter Petrus iussit eos baptizari in nomine domini nostri Iesu Christi. Non baptizabant apostoli impediti verbo prædicationis, cui magis vtiliusque insistebant, per discipulos suos nouiter cõuersos baptizãtes. Hoc nanque & Apostolus Paulus fecit, dicẽs: Nõ enim misit me Christus baptizare, sed euãgelizare. (1. Cor. 1) Obserua tñ hic, quod phibentur baptizari in nomine domini, hoc est, in nomine Iesu. (Baptizati gnam sic rint in nomine Christi.) Quocirca non immerito quis dubitet, cur Apostoli in nomine Iesu baptizauerint, cum illis sit dictũ: Ite docete omnes gentes baptizantes eos in nomine patris & filij & spiritus sancti. (Mat. 28) Verum absque dubio putandi sunt Apostoli familiari consilio spiritus sancti illuminati, vt in principio ad tempus aliquod baptizarent in nomine Iesu, propter gloriam Christi in principio nascentis Ecclesiæ magis exaltandam. Sunt tamẽ qui hodie hunc ritum baptizandi in nomine domini Iesu, aut in nomine Iesu, aut Christi dicerent non esse baptismum quãuis alijs aliud placeat. Obseruandum quoque est hic Cornelium, & eos qui cum illo erant, spiritum sanctum recepisse antequam baptizarentur, fide nimirum purificante corda eorum, & quia parati accinctique erant expectantes baptismum.

EXEGESIS EVANGELIJ eiusdem secundæ feriæ post solennitatem Pentecostes, Ioannis tertio.

Ante

C Ioan.3 Num.21

Nte hæc verba Euangelij hodierni Christus cum Nicodemo tractans, dixerat: Sicut Moses exaltauit serpētem in deserto, ita exaltari oportet filiū hominis, vt om̄is qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Huius rationem quasi nūc assignaturus, in hæc verba quæ hodie ab initio leguntur Euangelij, continuat: Sic enim Deus dilexit, & cætera. Poterat enim obijci in præcedentibus verbis: Cur exaltari oporteat filium hominis, & cur in illum credi, cum in neminem sit credendum, nisi in Deum? Huic vt quæstioni satisfaceret, Christus humiliter de se loquens ostendit filium hominis nō hominē tantū, sed modeste & quasi clanculū hoc ipsum quoque insinuat, vt filius hominis idem intelligatur, qui & vnigenitus sit filius Dei, quem Deus dederit ex dilectione, vt in mundi salutem exaltaretur admodum serpentis in cruce, vt quisquis fide in illum intuens, ipsum saluatorem credens non pereat, sed habeat vitam æternam. Dicit itaque.

Sic Deus dilexit mundū, vt filiū suum vnigenitum daret, vt omnis qui credit in illum, non pereat, sed habeat vitam æternam.

Mundum sumi trifariam — Mundus in triplici accipitur differentia. Est nanque mundus, cuius Deus creator est: est mūdus, cuius est redēptor: & est mundus, cuius diabolus princeps & rector est. Primo accipitur modo, vbi in Ioanne scriptum est: In mundo erat, & mundus p ipsum factus est. Hic mundus Dei est semper, nunquam diaboli. Secundo modo accipitur: Sic Deus dilexit mundū, &c̄. Ideo enim q̄a dilexit, redimere statuit. Est ergo mundus hic fidelium vniuersitas: quod alibi quoq; pari modo indicat, dicens: Panis quē ego dabo, caro mea est p mūdi vita. Et in Apocalypsi: Factum est regnum huius mundi domini & Christi eius qui regnabit in secula seculorum. Tertius mundus, est, vniuersitas malorum. Huius princeps & rector est diabolus, de quo Christus: Nunc, inquit, princeps huius mundi eijcietur foras. De hoc quoque mundo intelligitur, quod Christus dixit: Non potest mundus odisse vos. Me autem odit, quia

(Margin: Ioan.1; Ioan.3; Ioan.6; Apoc.11; Ioan.12; Ioan.7)

ego perhibeo testimonium de eo, quod opera eius mala sunt. Et illud: Nolite diligere mundum neque ea quę in mundo sunt. (1.Ioan.2) Nam si quis diligit mundum, non est charitas patris in illo. Itaque hic secundo accipitur modo, cum dicitur: Sic Deus dilexit mundum, id est, vniuersitatem fidelium, vt filium suum vnigenitū daret. Vide quanta efficacia verborum. Nihil est quod hominem adeo inuitat, adeo allicit, adeoq; trahit, atq; amor. Nihil igitur in exercitationem nostri validius, nihil quod accendat nos ad redamandum, posset dici efficacius, quam, sic Deus dilexit mundū. Sicut Moses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari in cruce oportet filium hominis. Quare o domine oportet te exaltari? Quia nolo te perire. Sanguine te meo redimā oportet. Tu enim vulneratus es peccato & à serpente læsus. Et ego vulnerabor propter iniquitates tuas. Atterar propter scelera tua, vt tu meo liuore saneris. Neque enim leuis mihi causa est tui saluatio, aut tui perditio. Nolo ego mortem peccatorum: quādoqdem Deus pater meus, adeo dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret in mortem, vt omnis qui credit in illum, non pereat, sed habeat vitam æternā.

(Margin: Amare nihil esse validius; Esaiæ 53; Ezech.18)

D

Hæc, inquā, sunt verba efficacissima filij, ad excitandum nostrum amorem erga Deum. Nonne vides quæ cura sit Deo de nobis? Quid autem nos sumus, vt memor sit nostri? Quæ ex nobis aut bonitas aut vtilitas ei speranda est, vt cogitet de nobis? Aut quid illi accedit, si nos salui fuerimus? Quid amittit si ab eo recesserimus? Quid vero commodi illi est quod nos diligit? prorsus nihil. Neque enim vt à nobis quid accipiat nos diligit, sed vt largiatur nobis tam dona sua, quam seipsum, amat nos. Causa itaque quare dona & beneficia sua nobis confert, est, quia amat nos. Sed expende q̄d sit amari à Deo. Nunquid nō pmagnum foret, si vel de nobis cogitet Deus? Præclarum habetur, gratissimum atque gloriabundum videtur nobis, nostri esse memoriam apud regem & principē. Quid de Deo sentiendum, cuius tanta est charitas erga nos, vt suum vnigenitum malit dare in mortem, q̄ nos nō liberare à morte? Est aūt amor Dei liberalissimus, q̄a nos amat, nō ppter se sed propter cōmodum nostrū. Neq; sibi amādo acqrere aliqd quęrit, sed q̄d bonum ipse est, nobis communica-

(Margin: Amari à Deo q̄d sit)

re. Porro alia hoībus est amādi ratio Deū. Homo enī amādo in suo opere intēdit aliquid boni impetrare, quod vel præcipue quærit, aut saltē (idq; ordinate) propter Deum. Sic Deus, inquit, dilexit mundum, hoc est, tā vehementer, tam potenterq; dilexit, vt non solū hoc q̄d grauissimū, sed etiā quod irrationabile videbatur, ageret, filiū suum vnigenitum dās in mortem & seruū nequam liberans. Est igitur Dei amor erga nos magnus, quod quadrifariā potest ostendi. Primo inspice eum, & quis sit qui te diligit, expende. Inuenies enim immensum & infinitum, nempe Deum. O quam iucundum & gaudiosum est amari à Deo, o quam nobile ac præstans est in gratia esse Dei omnipotentis. Secundo liquet amoris magnitudo diuini ex vilitate amati, hoc est, hominis qui inquinatus est totus, & amari indignus. Tertio, eius magnitudo manifestatur ex dono dato, hoc est, ex magnitudine doni. Sic dilexit, inq̄t, Deus mūdum vt vnigenitum suū daret. Quarto, magnitudo diuini amoris appareat ex mgnitudine fructus. Hic enim haudquaq̄ est exiguus, sed tantus, vt ex eius nobis amore proueniat non solū non perire, sed vitam etiā habere æternam. Ita enim sequitur: Vt omnis qui credit in ipsum, nō pereat, sed habeat vitam æternā. Obserua q̄d nō dicit: Omnis q credit ei, aut qui credit eum. Hoc enim modo multi crediderūt Christo, multi etiam Christū crediderunt, qui tamē non obtinuerunt vitam æternā. Hoc etiam modo hæretici credūt Christum fuisse, & sic locutū fuisse. Credunt etiā Christo, vt omnia quæ dixit, vere locutus sit (hæc nanque est hæreticorum fides, quæ eos haudquaquam saluabit, quandoquidē hæc fides per dilectionem nō operat) sed dicit: Vt omnis qui credit in ipsum, non pereat. Aliud nanque est ipsum aut ipsi credere, aliud in ipsum credere. In ipsum credere, non solum fides, sed est etiam cum fide motus charitatis in Deum. In Christum itaque credit, qui charitatem habet. Est itaque credere in Deum, quasi credendo tendere in Deum.

Amoris Dei erga nos magnitudo ex quatuor cōsideratur

E

Gala. 5

credere in Deū qd sit

Non enim misit Deus filium suum, vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum.

Non adhoc Iesus in primo venit aduentu, vt peccato nos obrutos opprimeret, sed venit filius hominis quærere & saluum facere quod perierat. Idcirco dictus est saluator mundi, vt mundum saluet. Quantū in medico est, venit sanare ægrotos. Tu igitur teipsum interimis, si præcepta seruare non vis medici. Christus venit ad salutem omnium. Si tu saluari cupis, ausculta verbis Christi. Si vis, inquit, ad vitam ingredi, serua mandata. In tuo nunc est arbitrio, si velis saluus fieri. Omnia tibi parata sunt remedia salutis, modo illis vti volueris. Hæc si neglexeris, non habes, quod conqueraris, nisi contra teipsum.

Lucæ 9

Augusti.

Matt. 16

Qui credit in eū, non iudicatur.

Qui credit in Christum, hic ex fide iam habet vnde sit saluus. Credit enī quod paulo ante Christus præmonuit: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sctō, nō potest introire in regnum Dei, & festinat renasci. Non igitur iudicabitur ad condemnationem. Iudicantur tamen hic omnes iudicio discretionis. Discernitur enim hic inter bonos, meliores & optimos: discernit quoq; inter bonos & malos & pessimos. Hic tamen qui credit in Christum, non iudicabitur, id est, non condemnabitur. Quādiu enī credit in eum, fidem habet charitate viuentem, vt eius in quē credit & optet honorem & velit voluntatem. Quamdiu ergo hoc modo credit in eum, certum est, vt alibi dicitur, in iudicium eum non venire, sed transire à morte ad vitam. Hæc omnia de fide viua & formata, quæ per dilectionem operatur, intelliguntur.

Ioan. 3

Ioan. 5

Gala. 5

Qui autem non credit in eum, iam iudicatus est, quia non credit in nomine vnigeniti filij Dei,

Nondum apparuit iudicium, & iam factum est iudicium, q̄a qui nō credit in eū hic iam habet in se causam, quare damnādus sit. Circumfert enim, vt dici solet, sicut fur funem in collo secum suæ damnationis causam, quia non credit in nomine filij Dei. Sicut Adam eodem die quo comedit de lingno prohibito, mortuus est, hoc est, morti deputatus, iuxta illud: In quacunq; hora comederitis, morte moriemini, sic is qui non credit in Christum, iudicatus est, id est, iudicio damnationis deputatus, quia non credit in nomine filij Dei, in quo solo est salus. Itaque iudicatum esse, est iuxta sua demerita in præsentiarum damnationis reum esse

F

Gen. 3

Acto. 4

um esse. Nouit enim dominus qui sunt eius, hoc est, eos q ad se ptinent. Nouit mo-
1.Tim.2 do qui pertineant ad coronam, nouit etiã q pmaneant ad flammam. Satis, inqt, iam iudicatus est, q in hac vita nunquã habuit vnde potuisset saluari. Qui enim fidem nõ habet, nunquam salutis portam intrauit. Nũquã accepit vnde illi spes foret salutis. Manifestam indubitatamq; igitur habet rationem damnationis, vtpote in qua natus est, quam nun q̃ insup exuit. Huius aũt est causa, quia non credit in nomine vnigeniti filij Dei, in q̃d si semel credidisset,
Acto.4 consortem se ęternę fecisset salutis. In hoc enim solo nomine est salus. Neq; em̃ datũ est sub cœlo nomen aliud hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri. Si hic obijciatur de paruulis baptizatis ante rationis vsum, necdum ad credendum idoneis
Fides in pueris baptizatis q̃ exigatur. quia non crediderunt. Nunquid ergo licet baptizati sint, non erunt salui? Erũt. Virtus enim sacramenti & fides, responsiones que offerentium, quæ ipsorum nomine fiunt, saluabit eos: vnde in numero computantur credentium. Si enim alienum peccatum, puta Adæ, sufficiebat eis, cum non dum nati, nec ad peccandum idonei essent ad damnationem, quomodo non etiam aliena fides, quamdiu ad credendum nondum sunt apti, eis prodesset ad salutem?

G Sciendum præterea, & aliter hæc verba posse intelligi. Siquidem cum dominus dicat: Qui autem non credit, iam iudicatus est, dicit semel eum iudicatum. Vbi? In patre suo, in primo pcõre antecessore suo. Qñ em̃ ille iudicatus, & e paradiso eiectus est, tũc etiã in illo oẽs sunt iudicati, q sunt de semine eius. Quicũque igitur in eo, hoc est, in Adam expulsus est, nisi credat in no-
Ioan.3 mine filij Dei, nisi credat velitque renasci denuo, puta ex aqua & spiritu sancto, expulsus & iudicatus manebit in ęternum foris. Quicunque autem sic non credens, expulsus, & in generali massa iudicatus est, non propterea minus iudicabitur in sua etiam persona. Quia sicut non dictum est: Qui credit in eum non est iudicatus, sed non iudicabitur. Iudicatus enim semel est, dum esset in lumbis Adæ patris sui, sententia illa generali. At vbi credit postea, vbi fuerit baptizatus, nõ iudicabitur in sua persona, qa credit in nomine filij Dei. Sic etiam non dicit: Qui non credit, iudicabitur, sed iudicatus est. Itaque qui non credit, iudicatus est in massa generali, & iudicabitur nihilominus in sua persona de pfidia sua, hoc est, de reproba omni vita sua. Quãdiu enim in eo est perfidia, quãdiu in eo nõ est fides, peccata eius omnia sunt super eum: pro quibus eum iudicari oportet.

Hoc est aũt iudiciũ, quia lux venit in mundũ, & dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem. Erant enim eorum mala opera.

Hæc est, inquit, ratio iudicij, vel inde apparet iustitia, quod infideles & impij merito iudicabuntur, quia inexcusabiles sunt, & illorum damnatio iusta est. Venit Roma.3 enim lux in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem. Nemo per ignorantiam se potest excusare, quia lux venit in mundum omnibus lucens, & viam veritatis docens. Præcesserunt lumi- Ioan.14 naria multa verbo & vita lucentia, atque mundo, vt suam nuditatem vilitatemq; agnosceret, suadentia. Prædicabant vt suum resumerent homines vestitum, suumque ornatum. Multi enim iusti ante legem & sub lege Christum præcesserunt, qui satagebant populum in viam veritatis & in Dei veri cognitionem cultumq; reducere. At dilexerunt homines tenebras magis q̃ lucem: imo & iuxta parabolam Euangeli Marc.12 cam, quosdam eorum percusserunt, quosdam lapidauerunt, & quosdam occiderũt, tandem lux ipsa Christus venit. Dicebat Matt.3 enim pater: Verebunt filium meũ. Ve Marc.6 nit lux Christus. Prædicauit mũdo pœni- H tentiã, pdicauit regnũ cœlorũ, vocauit eos ad suaue iugum amoris, & onus suum le- Matt.11 ue (q̃d suis imponere solet) amplexandũ. Hierusalẽ, inquit, q occidis prophetas, & la- Matth.23 pidas eos qui ad te missi sunt. Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodũ congregat gallina pullos suos sub alas, & noluisti. Quare prophetas, quare antiqs iustos, quare Christum audire, ad eundem que se conuertere noluerunt? Quia dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem. Peccata tenebras vocat, vel quia ad Pctã cur vocentur tenebræ æternas tenebras autorem suum perducunt, vel quia in peccatis viuẽtes tenebras hoc est, latere, cupiunt. Male enim operãtes in occulto sua explere desideria quærunt. Est autem minus excusabile, dum qs in lucis præsentia, dum lucis habere potest,

 copi

copiam, vult hærere in tenebris, quod tolerabilius foret luce absente. Quamobrem maior hic apparet hominis ingratitudo, quãdoquidem lux orta est ei. Venit lux in mundum omnem illuminare hominem. Venit medicus sanare omnes. Occurrunt nonnulli sese infirmos agnoscentes, cupientes ab infirmitatibus suis liberari. Alij impugnauerunt etiam medicum, restiterunt medico, noluerunt ab eo sanari: Recede, inquiunt, à nobis, sciẽtiam viarum tuarum nolumus. Et hoc ideo, quia dilexerũt homines magis tenebras quam lucẽ. Hoc Simeon quoq; olim vir iustus futurum de infante prophetauit Christo: Ecce, inquiens, hic positus est in ruinã, & in resurrectionem multorum in Israel. Venit vt filios suos colligeret, semen puta Abrahæ. Venit etiam omnibus generaliter, quia volebat saluum facere omnem hominem veniẽtem in hunc mundum. Sed multi sua malitia abutentes occasionem sibi sumpserunt ruinæ: multi etiam de peccatis suis resurrexerunt. Erant enim eorum mala opera.

Psal. 96 · Ioan. 1 · Iob. 2 · Lucæ 2

Omnis enim qui male agit, odit lucem, & non venit ad lucẽ, vt non arguantur opera eius.

Qui enim vult esse in tenebris quõ potest non odisse lucẽ? Qui malus & iniquus dedita etiam ad hoc opera esse cupit, illi nõ ostẽdis, quas ignoret tenebras. Sunt enim eius mala non solum opera, verum etiam studia. Sed dicis: Quorum non erant, dum Christus venit, mala opa? Nõne ideo Christus venit, vt nos ob opibus liberaret malis? Quomodo ergo iudicandi sunt quorũ opera erant mala si fere omnium erant mala? Quis enim mundum se gloriabitur habere cor? Erant sane opera mala. Verum cũ ita se res haberet, quidam tamen horũ sua opera mala voluerunt abscondere, maluerunt in tenebris esse, noluerunt opera sua mala deserere: ideo non venerunt ad lucẽ, ne eorum opera arguerentur. Alij sua opera mala detestati sunt, planxerunt, seque cupiebant ab his liberari. Requirebant medicum, eius curæ se subdiderunt. Hi nimirum venerunt ad lucem, quoniam peccata sua damnare non modica est pars iustitiæ.

Prouer. 20

Qui autem facit veritatem, venit ad lucem: vt manifestentur opera eius, quia in Deo facta sunt.

I

Quomodo, inquis, in homine pœnitente opera in Deo sunt facta? Nẽpe ideo, quia cum Deo iam sentiens, sua opera mala cum Deo damnat, odit & persequitur. Dãnare nanq; odisse, persequi corrigereque peccata sua, est opus facere in Deo & cum Deo. Qui enim huiusmodi sunt, hi illuminati sunt, quia venerunt ad lucem: hi curati sunt, quia obtemperarunt medico. Hi, inquã, quia volebant facere veritatẽ, odientes iniquitatem & mendacium, venerũt ad lucẽ. Neque enim erubuerunt opera sua quæ voluerunt esse manifesta, quia in Deo sunt facta. Det nobis filij pijssimus Iesus cognoscere vilitatem nostram, iniquitatem nostram, deformitatem nostram, detque nobis easdem reformare, atque ad cultum suæ voluntati acceptissimum reducere, vt in eius luce tota die ambulemus, qui est benedictus in secula, Amen.

Opera sua facere in Deo & cũ Deo quid sit · Psal. 1

SERMO DE EADEM Feria. Quomodo Christus nobis sit lux.

K

Vx venit in mundum, & dilexerũt homines magis tenebras quam lucem. Ioannis III. Cum dñs noster Iesus Christus ante dixisset, filium hominis nõ venisse in hũc mundum vt iudicaret mundum, sed vt mũdus per ipsum saluaretur, voluit in hoc omnibus spem veniæ prærogare, eosque ad se inuitare, qui peccatis erant onerati. Erãt enim omnes peccatores. Qui vt auderent ad Christum accedere, necessarium erat vt illis sinum aperiret pietatis. Necessarium erat, vt sese patrem, consolatorem, saluatoremque promitteret, non iudicem. Si enim mundum venisset iudicare, quis reus nisi compulsus accederet iudicem? Si iniquitates obseruaueris domine, domine quis sustinebit? Primum ergo hunc suum aduentum ad nos mitissimus confitetur esse ad nos liberandos à peccatis, ad saluandos nos, & sibi in filios adoptandos. Quapropter ne quispiã timeret propter peccata sua Christum accedere, veniam desiderãtibus singulis libẽter donauit, quia (vt dixi) non venerat iudicare mundum, sed mundo misereri. Quod vero in secundo aduentu iudicabit

Ioan. 3 · Psal. 129

dicabit nos, hoc erit propter nostram ingratitudinem, quia cum gratiam suam & nostrorum peccatorum remissionẽ vltro nobis ante obtulerit, hanc spreuimus accipere, & beneficia eius, prædicationes, labores, vigilias, passiones, reliquaque nostræ redemptionis opera omnia nobis per contemptum seu negligentiam nostram inutilia fecimus. Ideo in Euangelio hodierno dicit: Hoc est autem iudicium, quia lux venit in mundum, & dilexerũt homines magis tenebras, q̃ lucem, id est, propterea homines iudicabuntur, & hoc ab eis requiretur, quod lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quam lucẽ.

Christus quõ qbus que sit lux

Ego quidem nunc venio, non intendo in iudicium homines adducere, sed eos à peccatis eximere & liberare. Venite ad me omnes qui laboratis desiderijs vestris & concupiscentijs. Venite omnes qui peccatorum grandi estis mole onerati, & ego reficiam vos. Saluabo vos & liberabo, iam nolite timere. Quamdiu in mundo sum, lux sum mundi. Ambulate dum lucem habetis. Ego vos docebo, ego ducam, ego protegam, ne tenebræ vos comprehẽdant. Verum, si contemnitis nunc gratiam quæ vobis offertur, de hoc iudicabimini, q̃d lux venerit vobis, sed vos magis amastis tenebras, quam lucem. Lux venit in mundum.

Matth.11

Zacha.8 Ioan.12

Ioan.1

Christus est lux, sicut scriptũ est: Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Est quædam lux illuminata, & est lux alia illuminans. Apostolis quoque Christus dixit: Vos estis lux mundi. Erãt quidem apostoli lux, per quos etiam Christus luceret in cordibus nostris: sed erant lux illuminata à Christo. Christus autem dicitur vera lux, quæ non habet ex accidenti seu ab alieno, sed ex seipso vt luceat. Itaque Christus lux est mundi multipliciter. Primo enim lux est mundo sua eruditione. Docuit em̃ nos mundum & carnis delitias spernere, docuit humiles & mites nos esse, docuit eos qui nos oderũt, diligere. Et quid est, quod ad salutem nostrã pertinens nõ docuit? Eius igitur eruditio nobis lux est, qua videamus, q̃d vbiue sit nobis cauendũ, & q̃d sit amplectendum. Est etiam viuendo atq; patiendo nobis lux Christus. Nam infans dum hunc ingrederetur mundũ, quæ nobis mox orta lux est? Dum enim diuersorio excluditur, dũ nascitur in stabulo, dũ ante iumentorum ponitur ora, dum pannis inuoluitur, dum deniq; om̃ia hæc carnis incommoda, & ea quæ sunt carni molestiora elegit, nonne eius pauptas, humilitas, patientia & simplicitas hic nobis luxere? Nonne in nobis interim reprehenditur ostentatio, auaritia, superbia, voluptas seu carnis delitiæ? Si igitur omnia hic aspera Christus tenerrimus infans sustinuit, Christi interea seruus nunquid delitias & gloriam quæret? Itaque luce sua quid amandum, quid respuendum sit, Christus docuit. Debet enim membrum corporis suo conformari capiti. Quapropter vbiq; Paulus clamans ad Christi imitationem nos inuitare contendit. Christus quoque ipse lux nostra: Qui sequitur me, inquit, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ. Quia ego eius qui me vult imitari, dux sum & legifer, idẽ sum ei lux & via, & veritas, & vita.

L Lux vera sit duplex.

Matth.5

Ioan.1

Christus vti nobis lux sit multis modis. Matth.16 Marc.8 Lucæ 9 Matth.11 Lucæ 6

Lucæ 2

1.Cor.4 & 11 Ephe.5 Philip 3 Ioan.8

M Est præterea Christus lux nobis lucẽs in sacra scriptura erudiens nos, vt abnegantes impietatem & secularia desideria, sobrie & pie & iuste viuamus in hoc seculo. Inde enim nos erudimur, quibus datum nõ est tempore Christi viuere, ad nos tamen in sacra scriptura eius tam gesta quam verba peruenerunt. Hæc nobis lux sunt, qua ad Dei instruimur voluntatem. Hæc lux contraria est concupiscentijs nostris, & aduersatur carnalibus nostris desiderijs: roborat autem spiritum. Vnde scriptum est: Concorda cum aduersario tuo quamdiu es in via. Sacra scriptura, siue Dei verbum contrarium (vt dixi) est vbiq; carnalibus concupiscentijs nostris. Nos enim sumus auari, at Dei verbum præcipit largiri & misereri. Nos superbi sumus, Dei verbum nobis mandat humiliari. Nos irascimur & inuidemus fratri, verbum Dei præcipit reconciliari, iubet sine causa non irasci, iubet offendentibus iniuriam dimitti. Vide ergo vbi senseris scripturam sacram tuis peccatis, tuisque desiderijs malis aduersari, hic intellige lucem tibi esse sacram scripturam, quę tibi peccata tua, quę tibi vitia corrigenda ostendat. Quapropter tibi in hac re aduersaria est, quia optares tuis desiderijs potiri, ipsa id prohibente. Huic in via, hoc est, in hac vita te concordare oportet, nisi cum vitæ finis aduenerit, ab eodem aduersario tuo, hoc est, à reclamante tibi sacra scriptura accusari (te em̃ in propria tua consci

Ioan.14 Titum 2

Matt.5 Aduersarius noster cum q̃ in via cõcordare debeamus quis sit. Matth.18 Lucæ 14 Matth.5 Matt.6.18 Lucæ 11

conscientia accusabit, quia in via sibi non concordasti) & à iudice damnari, in carcerem conijci, subireque supplicium malueris. Dixi igitur sacram scripturam tibi esse lucem, aut in sacra scriptura Christum tibi loquentem esse ducem verum, vt Christus loquitur: Dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem. Oculis lippis certe lux est odiosa, & prauis mentibus odiosa est veritas. Proinde Pharisæis Christus dicit: Qui ex Deo est, verba Dei audit: ideo vos non auditis, quia ex Deo nõ estis. Hoc quid aliud erat dicere, quam si dixisset: Vos ideo non venitis ad lucem, quia magis diligitis tenebras vestras, quã lucem?

Matth. 5
Ioan. 14
Ioan. 8

N Tertio, est Christus nobis lux, quæ nobis lucet, quæ nos dirigit ac docet per sanctam inspirationem. Nemo est qui non sentit se multoties illicitorum argui intus in mente. Hi autem potissime diuinam recipiunt inspirationem, qui libenter instinctui huiuusmodi diuino acquiescunt. Sunt enim grati Deo, & eius non contemnunt vocem. Sic Dauid: Audiam, inquit, quid loquatur in me dominus Deus. Et Samuel: Loquere, inquit, dñe, qa audit seruus tuus. Deus itaq; eos q huiusmodi sunt, sua continua dignatur allocutione interna, qua efficiũtur meliores. At vero hi, qui inspirationes sacras negligũt, & nonnunquam dedita opera illis resistunt, hoc est, qui ex harum admonitione, vbi se sentiunt tristari aut turbari, alienas peregrinasque studiose quærunt consolationes, vt timoris quem ex instinctibus huiusmodi, & ex reprehensione spiritus sancti contraxerunt, tristitiæque salutaris obliuiscantur. (Volunt enim hic lętos possidere dies, & abesse à tristitia quacunque) Vnde non solum ad quod diuinitus monentur, id non faciunt, sed etiam admonitiones ipsas nolunt. Hoc quid aliud quæso est, quam spiritui gratię contumeliã facere? Habemus hoc ex verbis Christi, cum de missione spũs sancti apostolis loqueretur: Cum venerit, inquit, spiritus ille veritatis, ille arguet mundum de peccato, & de iustitia, & de iudicio. Arguit reuera & per seipsum intus homini in mente loquens, & per hominem foris erudiens. Verum filij huius seculi, quomodo dicit Christus, magis diligunt tenebras, quam lucem.

Inspiratione diuinã quinam recipiant.
Psalm. 84
1. Reg. 3
Inspirationũ diuinarum neglectores quid periculi incidant.
Hebr. 10
Ioan. 16
Ioan. 3

O Quarto, lux est nobis Christus in omni homine, qui veritatem docet. Christus enim veritas est. Et quisquis siue doctorum, siue prelatorum, aut bonorum fuerit amicorum, qui nobis veritatem dicit, hic lucem nobis offundit, qua videamus quomodo sit nobis in Dei itinere ambulandum. Libenter sufferamus igitur correptiones ab hoĩbus, quocũq; etiam animo illi nobis nostras infirmitates ostendunt, aut defectus obijciũt, qa expedit nobis (tametsi tristes interdũ audiamus) vt qui nos oculis nostris intueri nolumus, nos ab alijs monstrari nobis. Vndecunq; itaq; veniat correptio, à q̃cunq; veritatẽ audieris, Christum tibi loquentem intellige. Conuerte te ad lucem, exhibe huiusmodi vultum loquenti, vt gaudeat de suæ exhortationis fructu. Fac ita gratias agas illi, vt cũ denuo quid in salutẽ tibi fuerit dicẽdum, non timeat te grauate laturum, memor q̃d prioris exhortationis charitatem à se animo cãdido tuleris. Noli te corrigenti exhibere eũ qui tenebras suas diligat, qui in tenebris manere instituerit, aut q tñbras etiam suas propugnet. Hoc enim impie satis nonnulli faciunt, non solum inter mũdanos, sed etiam in monasterijs, aut inter alios in congregatione bonos viuentes (q̃d minime est salutis indicium) Hoc nanque modo nonnulli viuunt, vt eorum vita omnibus sit fastidio, omnibus luctui, omnibus molestię: tolerantur tamẽ, tametsi propter generale vitandum scãdalum, aut pro tutanda conscientia prælati, necesse sit quandoque eos obiurgari. Quod tamen vbi factum fuerit, nullo possunt placari sermone. Tenebras enim suas defendunt, & eos qui se auocare ab his contendunt, odiunt atq; persequuntur. Officium charitatis, hoc est, monitionem sui, odium & psecutionem clamant: quo fit, vt aliquando eos sit necesse omnino relinquere sibi, ne deteriores fiant. Heu bone Iesu, quis hos à tenebris extrahet? Quam verum est quod in hodierno Euangelio Christus subiungit: Omnis eñi qui male agit, odit lucem: & nõ venit ad lucem, vt non arguantur opera eius? De his enim loquitur qui lucem odiunt, qui tenebras amant suas, & in proposito perseuerant peccandi: non de his qui aliquando oderunt veritatem, & peccauerunt, modo vero saniori viuere instituunt mẽte, & seipsos corrigũt. Vnde de illis q̃q; Apostolus dicit: Omnes eñi peccauerunt, & egẽt gloria Dei. Oĩs igitur, non qui per

Ioan. 14
Per hoĩes vt Chrs nos instruat.
Correptiones libenter gratãterq; esse suscipiendas.
Tenebras suas amãtes q sint.
Ioan. 3
Roman. 3

Luc. odi entes qui sūt.

qui per ignorantiam aut per infirmitatem labitur, sed qui studiose perseueranterque & diligit & defendit iniquitatem, odit lucem. Hanc quamdiu oderit, non est possibile eum inter adoptionis diuinę filios numerari. Cæterum, qui facit, inquit, veritatem venit ad lucem, vt manifestentur opera eius, quia in Deo sunt facta. Qui facit veritatem, hoc est, qui cum Deo sentit, & seipsum iudicat, odiens in seipso iniquitatem suam, & condelectans legi iuxta interiorem hominem, ille venit ad lucem. Quamuis enim aliam videat legē in membris suis, repugnantem legi mentis suæ, captiuumque ducentē se in lege peccati, quæ est in membris suis, ingemiscit tamē & clamat, confiteturq; suam miseriam, & plangens se dicit: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? In hoc autem cum Deo sentit ac facit, quia Deus odit peccatum & damnat. Proinde si iam homo suum quoq; peccatum oderit damnaueritque, Deo consentit, facitque idem cum Deo: & venit ad lucem, vt manifestentur opera eius, quia cum Deo sunt facta. Quando peccabat, quando scortabatur, quando fraudabat innocentes, quando commessationibus vacabat, faciebat opera mala sine Deo, imo & contra Deum. Quamdiu itaque sic illi placuit agere, odio habuit lucem, quæ illi peccata sua ostendebat, amauitque tenebras. Porro, vbi ipse quoque cœperit detestari peccata sua, cœperit damnare, plangere & persequi in se malum, iam cū Deo facit, iam nō erubescit venire ad lucem, vt manifestentur opera eius. Hoc est, non timet manifestari opera sua, quantum ex natura est operum, licet fortasse optet latere ex humilitate ad gloriæ humanæ tentationem declinandam. Videtis charissimi, quam benigne dominus loquitur nobis, promittens nihil id nobis nocere posse, si etiam peccauerimus domino, modo non diligamus peccata nostra, modo non defendamus, non abscondamus, sed confiteamur, pro hisque ingemiscamus ad Deum, illaque non iteranda proponamus. Quis iam in peccato filij est vestrum cōstitutus, qui nolit relinquere peccatum suum, qui nolit ad lucem venire, vbi peccati sui grauitas sibi ostendatur? Quisquis is est, quantam putatis habet amaritudinem in conscientia sua, & nullam pacem? Tenet eum captiuum diabolus, tenetur pręterea adeo à peccato captiuus, vt iā sibi videatur non posse peccatum deserere. Videtisne quam misera, & multo omniū sit infelicissima hæc captiuitas, quam rodit, & etiam nolens impugnat conscientia amara? Vult peccator aut potius velle se putat abstinere à peccato, & nō potest. Scit sibi deberi infernum, scit ad gehennam ignis infernalis se properare, nec tamen sibi fræna potest imponere. Qui ergo vno sic est peccato retentus, mox nisi per pœnitentiam resurgat, ad aliud conijcitur peccatū. Iam enim victus est à diabolo, iam succumbit & succubuit hosti, factus est in eius potestate, adeo vt multo sit, quam olim erat ante peccatum, infirmior. Videtisne modo, quam noceat vel vno peccato teneri, quod occasio fit multorum? Quanto enim sæpius iteratur, tanto vitatur difficilius, adeo vt aliquando desperantes huiusmodi dicant: Non possum abstinere, non possum relinquere, quamuis hoc sit falsum. Omnia em̄ peccata Dei auxilio vitari possunt. Semper etiam præsens est homini diuinum auxilium. At ideo non possunt, quia non satis volunt. Vellent quidem à concupiscentia se fore liberos, vellent à se tolli tentationem resistendique laborem, & omnia irritamenta, omnesque extingui in se inclinationes percuperent, vt absque suo conatu Deus illos faceret bonos, hoc est, vt suo conatu nihil cooperante, nihil animo suo tolerante, infunderentur sibi virtutes & Dei dona, optarent. Nolunt enim sibijpsis vim aliquam inferre (vt scriptura monet: Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud) nolunt pugnandi molestiam sentire, nolunt contra se dimicare, nolunt denique peccati illecebra carere: ideo gratiæ obicem ponunt.

Veritate facere qd sit.

Roman. 7

Ibidem.

Peccati captiuitas q̄ sit miserrima.

Pc̄tā om̄ia posse vitari per diuinum auxilium.

Matth. 11

Deus enim, etsi possit, non tamen, nisi tu quoque velis tibi auferri, tollet peccata tua. Neminem de communi lege sua cō tra voluntatem ipsius iustificat. Quare enim animam, potentias, vires, mentem, intellectum, memoriamq; tibi dedit, quare alia tam multa remedia tibi contra peccatum prouidit, nisi vt donis his tibi collatis contra peccatum vtaris, & non eadem negligas dona, nec eisdem ad conditoris cōtumeliam vtaris? Vtere ergo intellectu, industria, viribusq; tuis iam tibi datis, fac tibi constantem voluntatem à peccato recedendi,

Iustificari neminem posse nisi volentem

dedi. Spera diuinum auxilium, applica vires & labore indefesso obsiste pctō, quasi illud expugnaturus, reuera tamen Deum maxime inuocans, in eius misericordia cōfidens: & videbis certissimum (si tamen perseueraueris, nec à studio hoc, licet fortasse interea labaris, destiteris) sup te auxilium diuinum, vt quod non potueras, aut te nō posse existimaueras, iam in Deo & cū Deo possis. Scito præterea, cum qui peccat, seruum esse peccati, efficiq; pctō tributarium & miseꝝ, eumq; obligari, à q̄ vectigal suum hostis improbus exigat. Quapropter
Ioan. 8 cum vnum sit pctm̄ causa posteriorum, at que de vno peccato trahimur in aliud, noli tu morari in peccato vel vno: sed vbi cecideris, q̄ primum tu discute, teipsum damna, plange, confitere, & peccati hoc iugum ab humeris tuis excute, Deoq; recōciliare, vt cōtra tentationū insultus, qn̄ redierint, non vt miser, imbellis atq; captiuus teipm non defendas, sed vt miles impiger & Dei virtute armatus, Dei gratia fretus, atq; sup eius fortitudine nitens hostem inuadas, sternas, cōtemnas, atq; foras extra animæ tuæ claustrum detineas, gratia Dei & domini nostri Iesu Christi semp protectus, qui est benedictus in secula, Amen.

FERIA TERTIA POST SOLENNITATEM Pentecostes, Lectio loco Epistolæ, Actorum octauo.

V

IN diebus illis, Cum audissent apostoli, qui erant Hierosolymis, quia recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum & Ioānem. Qui cum venissent, orauerunt pro ipsis, vt acciperent spiritum sanctum. Nondum enim in quenquam illorum venerat, sed baptizati tantum erāt in nomine domini Iesu. Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant spiritum sanctum.

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

A

PRæclara sancti spiritus solēnitas nūc agitur: vtinā faxit idem ille spiritus, vt digne à nobis agatur. Iam superioribus diebus de eodem spiritu quędam dicta sunt, sed si vel q̄tidie de illo dicendum sit, nunq̄ possit deesse copia disserendi. Quid est em̄ aliud spiritus sanctus, nisi verus Deus, substātia intelligibilis, virtute infinita, magnitudine incircumscripta? Cuius est simplex essentia, sed varia ac multiplex operatio & virtus. Qui & singulis totus adest, & nihilominus totus vbiq; est. Qui sic diuiditur in donis suis, vt tamen nullum ipse sentiat detrimentum, sicq; omnibus sese pro sua liberalitate cōmunicat, vt tamen in seipso integer & indistractus perseueret. Qui nec temporum, nec seculorum dimensionem recipit: qui nulli inuidet bona sua, sed liberalissima benignitate paratus est om̄ibus, qui tamen se capaces præstent, impartiri. Qui sic cætera perficit, vt ipse in nullo deficiat. Qui nec augeri vnquam nec minui potest. Qui totus vbiq; præsens est, cuncta nouit, cuncta perspicit. Qui licet natura sit inaccessus, tamen ob suam bonitatem capi vtrunq; potest. Qui implet omnia pręsentia maiestatis suæ, quæ est illi vna & indissimilis cum patre & filio, nec tamen nisi dignis se communicat: nec id quidem eadem mensura, sed prout quisq; capax est. Qui est parens sanctificationis, lux intelligibilis, illustrans cunctas mentes rationales lumine suo, quo veritatem inuestigare queant. Qui deniq; corda pioꝝ ad superna erigit, infirmos manuducit, proficientes perficit, & suæ lucis radijs adeo perfundit, vt apti sint & ipsi alios illustrare. Quis igit̄ vnq̄ de hoc spū satis dicere q̄at? Gaudeamus in dn̄o, & gratias agamus Deo nostro, q͏ talem tm̄q; spm̄ etiam gentibus idololatris impartiri voluit. Sicut em̄ p̄sens lectio Epistolaris habet: Cum audissent apostoli, q erāt Hierosolymis, qa recepisset Samaria v̄bum Dei, miserunt ad eos Petꝝ & Ioannē. Samaritani erāt ex gentiū colo

Spiritus sanctus q̄s sit.

Opera spiritus sancti qualia.

Samaritani gnam dicantur.

coloniis oriūdi, homines ab Hebræorum genere alieni, partim quidem colentes Deum, partim vero etiam suis idolis seruientes. Et tamen tales supernæ gratiæ illustrati splēdoribus, receperūt verbū Dei. Olim dñs phibuerat discipulis ne Samaritanis prædicarent: at nunc legūtur recepisse verbum Dei. Quod sane dubium nō est, qn gratia sancti spiritus effectū sit. Philippus apostolus illis prædicarat, cuius visis miraculis, receperūt verbum Dei, id est, crediderunt in Christū. Iudæis psequentibus eos qui Christum annunciabant, spiritus sanctus mouit q̄sdam ex iis qui crediderant, vt gentibus salutem mundo redditam annunciarēt. Ita Iudæorum excæcatio, facta est gentium salus: & dum illi noluerunt Messiam sibi olim promissum recipere, gētiles dæmonum mancipia ad vnius veri Dei notitiam reducti sunt, & alieni à Deo, in filiorū hæreditatē successerunt. Gaudeat Ecclesia ex gentibus adunata filium Dei Iudęis prius oblatum, deinde ablatū, sibi datum esse, & ne patiatur, q̄d ille perfidus pertulit populus, inhæreat mādatis illius, & quem fide nouit, pietate colat, charitate cōplectatur.

Matth. 10

B Miserunt aūt apostoli ad Samaritanos Petrum & Ioannē, qui columnę erāt & vertices apostolici agminis, cæteris vt videtur spiritu feruentiores, animi fortitudine cōstantiores, charitate excellentiores. Et q̄uis tales ac tanti essent, tamen missi libēter obtemperarunt, nec inde cōsequens fit eos minores fuisse: alioq dicatur ex impiissimi Arrii sententia etiā filius patre minor, eo q̄d se filius à patre missum dicat. Obedientiā ad sui magistri exēplum p̄clarissimi apostoli declarare voluerunt, vt discat omnis caro subdere se maioribus suis, quando illi obedierunt etiam suis coapostolis, q̄bus tñ omnibus ab ipso Christo Petrus prēlatus erat. Nemo se fallat: vnica ad beatitudinem via est submissa obedientia, qua se homo homini subiicit propter Deum, imitans redemptorem suum, q nō solum Deo vsq ad mortē, sed & virgini matri ac patri putatitio obediuit. Si dicat superbus hæreticus, Quis me cogit subditū esse homini, cum vnum habeamus patrem & magistrum in cœlis? dicamus illi: Quis Christum coegit subditū esse simplici virgini, & fabro lignario? Christus submittit se homini, & homo vanissimus non vult subiici superioribus suis? Porro cum venissent Petrus & Ioannes Samariam, orauerunt pro ipsis, vt acciperent spiritū sanctum. Nondum enim in quenquam illorum venerat in signo visibili, sicut in apostolos sed baptizati tantum erant in nomine domini Iesu. Orant apostoli adhuc mortali carne circundati, & impetrant aliis spiritū sanctum, & dubitare quis audet iam cum Christo regnantes, non multo efficacius pro aliis orare posse? Sed nesciūt, vt ait Hæreticus, quid agatur apud homines. Imo vero hæreticus insanus, nescit quid dicat. Ignorare ne aliquid possint, qui Deum, in quo cuncta ceu speculo relucent, conspiciunt? Ergo sancti omnes ex Dei contemplatione facilime norunt quicquid agitur in creaturis, & pro sua erga nos ardentissima charitate libenter orant pro nobis: & quia Deo coniunctissimi sunt, oratio eorum efficacissima est. Denique apostoli cū orassent, etiam manus imposuerunt Samaritanis, atque ita accipiebant spiritum sanctum. Manuum impositio in veteri iuxta ac nouo Testamento legitur, nec certo mysterio & occulta operatione vacauit. Hodie episcopi eos quos sacris initiant, manus imponunt, nec ambigitur, quin & ipsi accipiant spiritum sanctum, si tamen conscientiā habeant à mortiferis peccatis immunem. Possent hic quædam dici contra hæreticos, qui sacramentum ordinis penitus reiiciunt, sed stultum est cum furiosis & insanis contendere.

Galat. 2

Matth. 15 Ioan. 7. 8

Obedientia vt sit vnica ad salutē via.

Luce 2

Actor. 8

Sctōs scire quicqd agitur in creaturis.

Orare sanctos pro nobis.

Manuum impositio quid infinuet.

EXEGESIS EVANGELII in eadem Solennitate Ioannis decimo.

C IN hoc Euangelio simplicibus dominus verbis vtitur more suo, sed quæ scateant mysteriis, ac spiritalibus sint grauida intelligētiis. Humilis magister vbique humilitatem verbis factisque commendat, sed quanto humilior est eius oratio, quantoque facta simpliciora, eo magis altissimis sunt grauida sacramentis. O humilitas virtus Christi. Vbique retunditur superbia nostra, vbiq diaboli erecta ceruix præmitur, & sicut tā diabolus, quā homo

Esaiæ 14 Gene. 3

homo supbia intumuit atq; eo ipso e sublimi loco in extremam miseriā prolapsus est: ita filius Dei verus animarum medicus humilitatem vbique amplexus est, & docuit amplectendam. Hoc ideo dictum sit, vt non contemnenda aut negligenda putemus dicta seruatoris nostri, quæ mundi iudicio simplicia & abiecta vidētur, sed eo magis suspicienda ac veneranda. Ad ipsum Euangelium progrediamur.

Amen, amen dico vobis: Qui non intrat per ostium in ouile ouium, sed ascendit aliunde, ille fur est & latro.

Ostium est Christus: ouile ouium, Ecclesia. Primo hic sciendum est Euāgelium hoc commodissime prelatis ac pastoribus Ecclesiæ accommodari: atqui non impedit etiam nonnulla de aliis accipi. In Ecclesiam intrant, vel potius intrare se putant hæretici, falsorum dogmatum architecti, heresum fabricatores: sed non intrant per ostium. Quare? Quia superbi sunt, & Christi humilitatem sectari nolunt. Quid est enim aliud per ostium ingredi, nisi ita ambulare vt Christus ambulauit, & eius mores ac virtutes in se exprimere? Quid autē ab ipso natiuitatis exordio intātum Christus coluit, atque humilitatem? Quid vero tam humilitati inimicum atq; cōtrarium, vt hæreticorum peruicacia? qui suum iudicium Ecclesiæ totius autoritati & sententiæ præferunt, & tanquam nesciant se homines esse, qui facile errare ac labi possint, omnia sua mordicus tuentur, & impudentissima temeritate rident Ecclesiæ decreta, ac definitiones, patrumq; sanctissimorum dicta reiiciunt, & sibi solis volunt fidē adhiberi? Sed non intrant per ostium. Non sic didicerunt à Christo, q fuit mitis & humilis corde: qui nō est dissensionis Deus, sed pacis. Si autem non intrāt per ostium, ergo aliunde ascendunt. Quid est aliunde ascendere, nisi relicta Christi humilitate, per mētis fastum, elationem ac tumorem in sublime contendere? Vide quam nihil sit ociosum in sermonibus Dei.

Hereticos nō intrare per ostium in Ecclesiam.

Intrare p ostium qd sit.

Matth. 11
1. Cor. 14

Ascēdere aliūde qd sit.

D Ascendit, inquit, aliunde. Non enī vult hæreticus placida humilitatis via ingredi, sed tanquam sit ipse cæteris excellentior, fertur in sublime, non sane ob aliud, nisi vt summa cum ignominia ruat in profundum. O heretici, cęcum hominum genus, quos noua dogmata pferre iuuat, cur nō per humile ostium ingredimini potius, q̄ per inaccessa montiū præcipitia iam iamque ruituri inceditis? Sed quales tandem sunt, qui relicto ostio, aliunde ascendunt? scilicet fures & latrones. O nimis verā sententiam. Fures sunt doctores hæretici, qa Christi gloriam sibi vsurpant: latrones, qa oues Christi iugulant: fures impudentissimi, latrones sceleratissimi. Si illi, qui argētum, aut vestes, aut quippiam eiusmodi clam subducunt, in crucem aguntur: & si illi, qui corpus quandoque tamen moriturum occidunt, dirissimis torquentur suppliciis, cui tandem pœnarum generi subdendi sunt, qui animas, quarum precium sanguis Christi est, precium vtique inæstimabile suffurantur & perimunt? Illi etiam qui non recto ordine vocati à Deo vt Aaron, sed aut dolo & calliditate, vel ambitione sua, aut deterrimo Simoniæ vitio, aut aliis quibusdam iniquis machinamentis, ad honores & dignitates, ac functiōes Ecclesiasticas irrepunt, vel etiam irrumpunt, non sane intrant per ostium, nec prodesse cupiunt, sed præesse, Christiq; gregem misere negligunt, perdunt, excoriant, trucidant, vt recte meritoque fures & latrones vocentur: quos certe manet horrendum Dei iudicium.

Fures & latrones q dicantur hæretici.

Hebr. 5.

Qui autem intrat per ostiū, pastor est ouium.

Quod potest paucis sic exponi: Qui per omnia studet sese cōformare ad exempla Saluatoris, qui est ostium, ille pastor est ouium: quia tales plerunq; à Deo vocantur ad publicas functiones, vt pascāt gregem Dei verbo, exēplo, auxilio, consilio, & precibus ad Deum. Itemque qui recto ordine & ita vt oportet ad dignitates pertingit, non ipse se impudenter ingerens, sed diuinitus electus & vocatus, legitimus est pastor ouium, facitq; quæ decent bonum pastorem, nō suis lucris aut voluptatibus inhians, sed animas subditorum solicite custodiens. Quanquam & quod dicitur: Qui intrat per ostium, pastor est ouiū, potest ad vniuersæ Ecclesiæ vnitatem referri, quæ quotidie pascit verbo & exemplo. Non enim omnes per ostium ingredientes pastores sunt: siquidem & oues intrāt: sed quod singulis separatim nō potest tribui,

Pastor ouium qn̄ rite dicat.

bui, cõuenit ijsdem ob totius corporis mystici vnitatem.

Huic ostiarius aperit.

E

Ostiarius qui dicat spiritus sanctus.

Id est, Eiusmodi vero ac legitimo pastori ostiarius, hoc est, spiritus sanctus aperit scripturæ mysteria, vt habeat, quod suis eructet ouibus. Qui enim autore spiritu sancto ad alios regendos promouentur, etiam eodem spiritu doctore discunt, quæ ad subditorum salutem pertineant: nec tamen propterea ipsi debent scripturarum studia negligere, sed sancti spiritus gratiæ cooperari, vt maiora dona consequantur. Facile autem ab errore tutus manet, cuius doctor est spiritus sanctus: sicut ediuerso non possunt non erroribus infici, quibus ostiarius iste nõ subministrat intelligentiæ donum. Propterea recte Propheta ait: Beatus homo quem tu erudieris domine, & de lege tua docueris eum. Væ autem illis, qui ipsi sibi magistri sunt.

Psalm. 93

Et oues vocem eius audiunt.

Pastorum vita inculpata quantum prosit subditis.

Nam vbi cernunt homines pij pastorẽ suum recte viuere, libenter obtemperant dictis illius. Non enim est difficilis in subditis, qui tamen oues sint, obtemperandi voluntas, si sit in pastore vita inculpata & integra. Verum etiamsi secus eueniat, vt sit pastor vitæ perditæ & iniquæ, at nihilominus debent subditi illius dictis, nisi diuinæ legi repugnẽt, obtemperare, ne dum illum contẽnunt, contemptus iste in Christũ redundet, q suis vicarijs ait: Qui vos audit, me audit: & q vos spernit, me spernit.

Lucæ 10

Et proprias oues vocat nominatim, & educit eas. Et cum proprias oues emiserit, ante eas vadit, & oues illum sequuntur, quia sciunt vocem eius. Alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo, quia non nouerunt vocem alienorum.

Oues suas quinã vocet Christus nominatim. 2.Tim. 2 Matt. 3.10

Hæc vt de quolibet bono pastore possint intelligi, nõ est videre difficile. Nobis iam visum est ad Christum ea accommodare. Qui nimirũ proprias oues vocat nominatim: qa nouit dñs qui sunt eis: & electorum omnia noĩa habet scripta in libro suo. Vocat aũt eas per gratiã, & educit eas ex tenebris ignorantię & vitiorũ, vt cognoscant ipsum verum Deum. Et cum eas ita emiserit, ante eas vadit, suis exemplis eis vitæ itinera commonstrans. Primo enim vocantur homines ad fidem, deinde monentur oculos intẽdere in ducem & pastorem suum, & eius vitam moresq; contemplari. Tum vero, si sint de numero ouiũ, sequuntur Christum pastorem, eiusq; vestigijs inhærent: quia sciunt vocem eius, quæ semp ad pietatem, ad iustitiam, ad innocentiam, ad veritatem hortatur, semper à vitijs reuocat, ad virtutes inuitat, docet mundi vanitatem despicere, vitam ęternam inquirere. Alienum autem non sequuntur, id est, eos omnes qui aliud docent, quam Christus, quales sunt hæretici, dæmones & flagitiosi homines, non sequuntur, nec eorum improbis consilijs morem gerunt, neque facta imitantur, sed fugiunt ab eis tanquam ab hostibus exitialibus: qa non nouerunt vocem alienorum. Vtinam Christiani nostrorum temporum fugerẽt voces alienorum. Volunt audire quæ carni blandiuntur, & interim perdunt animas suas, verborum lenocinijs ac dogmatum peregrinorum præstigijs irretiti. Qui si fugerent alienos, felices forent. Hæretici omnes alieni sunt: quotquot eos audiunt, nõ sunt oues Christi, nisi resipiscãt. Christi vox est: Cõtendite intrare per portam angustam. Et: Pœnitentiam agite. Alienorum vox est: Christus pro nobis satisfecit: Pœnitentia nostra superuacanea est, & gratiæ inimica. Oues Christi priorem vocem audiunt, posteriorem fugiunt & execrantur.

V

Ioan. 13

Vox veri pastoris q docеat.

Alieni vt hic vocentur omes hæretici. Matth. 7 Lucæ 13 Matt. 3.4

Hoc prouerbium dixit eis Iesus. Illi autem non cognouerunt, quid loqueretur eis.

F

Pharisęis superbis dñs parabolice locutus est, perstringẽs eorum ambitionem & superbiam: sed illi nimium execęcati, mẽtem verborum eius non sunt assecuti. Qui enim verba cœlestia caperent homines terræ affixi, & nihil nisi terrena aucupantes? Animalis homo nõ percipit ea q̃ sunt spiritus Dei. Voluit aũt dñs hac parabola id significare, Pharisæos non esse veros doctores & pastores, sed duces cęcos: qui etsi quosdam seducerent, tamen electos eorum fraudes euadere, & Christi potius, quam ipsorum tanquam alienorum vocem audire. Sic hodieque hæretici omnes

1.Cor. 2

Duces cæci vt sint omnes hæretici. Matth.15

duces cæci sunt: & si videantur multos in suam sententiam pertrahere, tamen oues non seducent, nec rapient eas de manibus Christi. Sui similes euertere possunt: electos dominus perire non sinet, id est, eos qui bona sunt præditi voluntate, & faciũt quod in ipsis est.

Dixit ergo eis iterum Iesus: Amē, amen dico vobis, Quia ego sum ostium ouium. Omnes quotquot venerunt, fures sunt, & latrones. Sed non audierunt eos oues.

Hic ipse dominus verba sua explicat, si vel sic possint lumen recipere mentes occęcatę. Seipsum ergo ostium ouium dicit, per quod scilicet ingredi necesse est tum oues omnes, si velint esse membra Christi: tum pastores ipsos, si iure & ordine suo velint munere perfungi. Pulchre autem dominus fideles suos ouiũ nomine appellat, hoc ipso significans debere eos ouium innocentiam, mansuetudinem, simplicitatē, obedientiam, cæteraque ex natura illis insita bona imitari. Non se dominus luporum, non canum, non leonum, non porcorum ostium vocat, sed ouium. Nō ergo poterunt per ostium ingredi rapaces, gulosi, inuidi, superbi, luxuriosi, atq; id genus alijs vitijs dediti, sed oues, id est, qui studeant adipisci ex gratia, quod ouibus natura dedit. Alij omnes, qui iam nō ouium, sed ferarum naturam imitari malunt, illius membra sunt, & cum illo ruent præcipites in tartara, q in scripturis sacris modo draco, modo leo, modo basyliscus, sæpe alijs atque alijs bestiarũ nominibus appellatur. Quod vero iam subiungit dominus, Omnes quotquot venerunt, fures sunt & latrones, intelligēdum est de illis, quos non misit spiritus Christi, sed qui ipsi sua temeritate venerunt, quales fuerunt multi pseudoprophetæ, de quibus dominus ait: Ipsi currebant, & ego non misi eos. Ad quorũ numerum etiam pertinent hæretici oĩes, & quotquot ad alios regendos non à Deo mittuntur, sed ipsi per fas & nefas sese ingeruñt. Tales oĩes fures sunt & latrones: quia vsurpant sibi quod ipsorum non est, & animas occidunt. Veruntamen dominus semper suos seruat, sicq; fit vt eiusmodi pestilentes homines non audiant oues, nec eorum dictis fidem accommodent.

Oues cur vocentur rite fideles.

Psa.90.103 Apo.12.13

Hiere.23

Quod quidem sępe vsu quotidiano discimus: quando plerique simplices ac boni homines etiam in media hæreticorum frequentia ætatem omnem transigentes, tamen non capiuntur erroribus illorũ. Multi autem ea potissimum ex causa pereũt & illaqueantur ab hęreticis, quod nolunt eorum consortia fugere, sed tanquam nihil ea res periculi habeat, cum sit lōge periculosissima, intrepide eorum conciones auscultant, libros lectitant, & familiari consuetudine vtuntur. Porro, oues Christi talium luporum morsibus non infestantur, quia nec audire illos volunt, memores illius apostolici: Sermo hæreticorum vt cancer serpit. Et quamuis Ecclesia sub anathematis pœna seuerissime Christianis omnibus interdixerit lectionem librorum ab hęreticis conscriptorum, tamen passim omnes eos lectitant, atq; interim Deo permittente ob suam inobedientiam & temeritatem capiuntur ac irretiuntur & pereũt.

Oues quæ quorũ non audiant vocem.

2.Tim.2 Lectio librorũ ab hæreticis scriptorũ quam sit piculosa.

Ego sum ostium. Per me si quis introierit, saluabitur, & ingredietur, & egredietur, & pascua inueniet.

G

Bis se dominus ostium vocat, scilicet propter pastores, & oues. Non enim est pastor legitimus, qui per Christum non ingreditur. Nec est ouis Christi, qui alia, quam per Christum ingreditur. Quisquis autem per Christum introierit, ambulando sicut ille ambulauit, saluus erit hic per gratiā, post in gloria sempiterna. Per Christum enim tanquam ostium & viam certissimam non solum in præsenti ad fidem & gratiam, sed etiam in futuro ad beatitudinem & gloriam intramus. Sunt autem nō eadem studia vel exercitia eorum, qui per Christum intrando saluantur. Alij enim circa actionem, alij quamuis pauci circa contemplationem versantur, alij licet paucissimi simul & actioni & contemplationi sese accommodare norunt. Sed quocunq; in genere Christianus versetur, siue ingrediatur ad contemplanda diuina, quod est quædam futuræ vitæ inchoatio, siue egrediatur ad officia charitatis, pietatis & misericordiæ exequenda, vtrobiq; pascua inueniet, quibus anima eius multo melius, quā caro escis corporalibus, reficietur ac impinguabitur. Habet enim oĩs pia actio, si sit

Ostiũ bis quur se Christus appellet.

Ouiũ Christi studia vt sint diuersa

Opera pietatis vti animã nutriunt & impinguent

si fit cum charitate coniuncta, vim quandam animũ nutriendi ac vegetandi & corroborandi, vt merito debeamus semp sollicitiesse ad bona opera exequenda: quæ quanto plura fecerimus ob Christi & proximi amorẽ, tanto spiritus noster magis pinguescet & confirmabitur. Habet etiam cœlestium cõtemplatio suam alendi & impinguandi mirabilem efficaciam, qua anima adeo fit fortis & alacris, vt quicqd mũdus hic habet, præ cœlestis vitæ dulcedine prorsus illi amarescat. Ita ergo vtrobiq; fideles & in actiuæ, & contemplatiuæ vitæ studijs pascua vberrima reperiunt. Qui autem hic neq; recte factis siue bonis operibus, neq; diuinorum cōtẽplationi vllam nauant operam, misere marcescunt, atque vbi ventum erit ad vitæ terminum, omni succo supnæ gratiæ destituti, ad æternam ęgestatẽ & inediam deuoluent, semp cum dęmonibus fame intolerabili cruciandi.

Pascua ...bina fide, les reuera inuenian

Fur non venit, nisi vt furetur, & mactet, & perdat. Ego veni vt vitam habeant, & abundantius habeant.

H

Quisquis non Dei, sed suam gloriam quærit, fur est, non pastor verus. Talis ergo non potest animarum lucra cogitare, sed tantum studere rebus & commodis suis. Interim oues misere euertit & perdit, & mactat: nec ea res illi curæ est, quia Deum non timet, nec vult præstare quæ bonum pastorem decent, sed ducit iucundos dies, suisq; & verbis & exemplis in exitiũ mortis ęternę pertrahit subditos suos. Hoc manifestum est in hæreticis, quorũ Deus venter est, qui semper ollas carnium suspirãt, nec sua perditione cõtenti, etiam alios q̃scunq; possunt suis laqueis innectũt. Christus vero qui pastor est verus, ea causa venit in hunc mũdum, vt hoĩes à morte peccati, & diaboli tyrannide eruti, vitam habeant gratiæ in hoc seculo, & abundãtius habeant vitam gratiæ cõsummatæ, id est, gloriæ in cœlis. Ita e diametro pugnant hęretici & mali pastores cum Christo: quando illi perdere duntaxat & mactare, Christus seruare & vitam præstare exoptat. Et tamẽ vbi Christo vix paucissimi obtemperant, eo quod aduersus carnem militet doctrina illius, hęretici innumeros habent sectatores & asseclas, quia carni plausibilia docẽt. Atqui exitus probabit, vtri rectius docuerint & fecerint.

Furis animarũ studia quæ nam sint.

Philip. 3
Exodi. 16

SERMO IN EADEM Solennitate. De gratia Dei, an sit homini necessaria. Quid conferat homini, atq; id genus alijs scitu iucundis.

I

Ego veni vt vitam habeant, & abundantius habeant. Ioan. X. Nostis charissimi, vt ante natũ Saluatorem mors totum pene hominum genus occuparit, mors scilicet culpæ, & quæ hanc sequitur mors æternæ damnationis. Sed dominus Iesus humanę calamitatis misertus, venit ad homines, vt vitam habeãt gratiæ, qua culpæ mors profligetur, & abundantius habeant vitã gloriæ, quæ nullam timeat damnationem. Et quia nunc solẽnitatem sancti spiritus, qui est totius gratiæ fons, qui hodierna die cũ magna gratię abundantia venit in apostolos, atq; etiam quotidie in omnes sui capaces venire paratus est ad illuminandam cęcitatem nostram, ad corroborandam infirmitatem nostram, & ad inflammãdum teporem nostrum, libet hac vice de gratia loqui in auribus vestris, si tamen ipsa gratia nobis non desit, sine qua nihil possumus, quia, vt dicit Apostolus, Nemo potest dicere dominũ Iesum, nisi in spiritu sancto. Occurrit autem primo hoc loco quæstio eiuscemodi: Vtrum scilicet gratia Dei sit homini necessaria ad salutem: quę quęstio tantundem valet, ac si quæreretur: Vtrum homo possit id genus opera bona facere, quibus mereatur regnum cœlorum, etiãsi non habeat gratiam Dei. Hęc quęstio vna est, & duo complectitur. Primo, Vtrũ possit homo vlla opera bona facere extra gratiam Dei: sicut videtur, quod hi qui in peccatis sunt mortalibus, & extra gratiã Dei, & similiter infideles aliqua opera bona & laudabilia faciunt, vt est quod caste viuũt & sobrie, & quod iustum iudicium faciũt, & præstant eleemosynam. Secũdo, vtrum talibus quis possit mereri regnum cœlorũ: quia videtur quod nõ sint perdita, sed meritoria, & prosint ad vitam æternã. Quibus vt respondeamus, scire cõuenit, quantum ad præsentem materiam sufficit, duplicem esse gratiam Dei: Vna est gratia gratis data, id est, sine meritis: & idcirco dicitur

Actor. 2

1. Cor. 12

Gratia Dei duplex q̃ sit.

V

tur etiam gratia, quia si non gratis daretur sed ex meritis, non esset gratia. Hæc gratia est donum infusum rationali creaturæ sine meritis, quantum in se est, disponens ad salutem propriam vel alterius. Hæc est animæ bonum, additum bonis naturalibus, quibus homo creatus est, aptumque efficit hominem ad bene operandum. Hęc gratia multiplex est & datur multipliciter bonis & malis, scilicet vni gratia cantandi, alteri legendi, alteri concionandi, alteri prophetandi. Huius gratiæ est, quod alius habet felix ingenium, alius tenacem memoriam: hic castitati, ille misericordiæ deditus est, multaque eiuscemodi. Atque etiam huc pertinere videtur, vnumquodlibet auxilium vel instinctus, quo Deus cor hominis mouet ad cognitionem sui, ad peccati nauseam, & ad desiderium, siue conatum placendi Deo. Sine hac gratia nihil possumus agere, quod sit bonum, & disponens hominem ad salutem: & tamen potest persistere cum peccato mortali, & qui ea præditus est, potest damnari, quia datur bonis & malis: & tamen hac sola non possumus efficere, quæ vitam æternam mereantur, quia, vt diximus, præstatur bonis & malis, & potest habere adiunctum peccatum mortale: siquidem alij ea bene vtuntur, alij non.

Gratia gratis data q̃ sit.

Gr̃a gratis data vt sit multiplex

K

Secunda gratia dicitur, gratia gratumfaciens, & illa necessario exigitur ad salutem. Nam tametsi cum prima, vt dixi, quædam possimus bona agere, at non salutifera, quia licet homines qui non habent Dei gratiam gratumfacientem, de qua nunc loquimur, fusiusq; paulo tractare instituimus, efficiant etiam aliqua opera bona, & videantur implere mandata quædam, tamen reuera non implent, vt illis regnum cœlorum & perpetuam mercedem emereantur. Cur hoc? Quia licet faciant eiuscemodi quędam opera, qualia faciunt homines boni, qui sunt in gratia Dei, sicut est non furari, non periurare, honorare parentes, & cætera similia, tamen non faciunt ea secundum mentem præcipientis Dei, id est, non faciunt ea forma vel ratione, qua ille iussit, voluitque fieri. Deus enim voluit illa præcepta, quæ dedit, seruari ex charitate, & in charitate, vt scilicet voluntas nostra sit conformis voluntati suæ, quod non potest fieri sine gratia eius. Ex quo fit consequens, nihil nos boni posse quantum ad æternam attinet beatitudinem facere sine gratia Dei, sicut etiam dominus dicit in Euangelio: Sine me nihil potestis facere. Et Apostolus Paulus: Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Et quamuis aliquid etiam faciamus ex gratia illa communi, quæ datur bonis & malis, non id tamen est meritorium vitæ æternæ, sed necesse est accedat adiutorium gratiæ Dei gratum facientis Deo.

Gr̃a gratũ faciens quæ sit.

Exodi. 20

Præcepta Dei q̃ tẽpo seruanda.

Ioan. 15

2. Cor. 3

L

Sed ex dictis oriuntur aliæ quæstiones, quatuor, scilicet, Quid sit illa gratia necessaria ad salutem: Secundo, quomodo amittatur: Tertio, an omnes possint eam habere: Quarto, quomodo recuperetur iam perdita. Primo ergo quæritur, qualis, vel quid sit illa gratia Dei, vel spiritus sancti. Ad hoc respondet beatus Bernardus in sermone de charitate & gratia Christi, quod gratia Dei est lux quædam animæ à Deo infusa, mirabiliter animam decorans, bonificans, & gratificãs, habens comitem spiritum sanctum. Ecce in hac definitione insinuantur tria bona, quæ operatur in nobis gratia Dei. Primo, decorat animam, & idcirco dicitur etiam lux, quia anima quæ est in gratia Dei, comparatur carboni ignito qui lucet, calefacit & delectabilis est aspectu. Sic est anima habens gratiam Dei. Lucet enim in conspectu Dei & sanctorum, ardet in amore Dei, & etiam alios calefacit secum, hortans bonis verbis & exemplis ad similiter ardendum in amore Dei, & delectabilis est in aspectu, quia opera eius sunt grata Deo. Sed ediuerso anima quę perdidit gratiam, est velut extinctus carbo, qui est niger, turpis & fœtidus. Sic anima, quæ cadit in peccatum mortale, amittit omnem pulchritudinem, quia perdit lucem gratię, & idcirco fit nigra, turpis & fœtida. Vis nosse quam turpis fit? Diabolus qui licet sit creatus pulcherrimus, tamen quia amisit gratiam Dei, non nisi vnius perpetratione peccati factus est turpissimus, atq; adeo turpis, vt non possit in sua propria forma, qua nunc est ab homine videri, nisi per miraculum, sicut de Sancta Catharina Senensi legitur, quanto miraculo Deus eam seruauit, vt posset illum cernere: quę etiam vidit eum vsqueadeo turpem, vt malit in clibanum igne succensum ingredi, quam vel semel adhuc eum in illius propria specie vi-

Bernard.

Gr̃a Dei vt sit lux animæ

Gratia vt animam decoret.

Anima vt comparetur carboni ignito.

Anima sine gratia vt sit sicut carbo extinctus.

Dæmon fit deformis & turpis.

Catharina Senensis.

cie vi-

cie videre. Eadem habent & aliorũ scripta sanctorum. Ecce charissimi, si diabolus non nisi propter vnum peccatum amisit pulchritudinem suam excellentissimam, & contraxit turpitudinem indicibilem, quid putatis de anima, quæ polluta est decem, aut centum, aut mille peccatis & vltra? quam turpem putatis illam esse in conspectu Dei? Nemo est qui posset suam animam videre etiam vno corruptam peccato mortali. Siquidem nimis molestum id esset. Atqui quando homo se peccasse dolet, & petit, studetque reconciliari Deo tunc adueniens gratia Dei ipsum circumfulget & exornat vltra omnem decorem totius mundi, ita quod Deus delectatur in tali anima super omnia alia, quæ sunt sub cœlo, sicut ipse dixit: Delitiæ meæ esse cum filijs hominum. Quid em̃ aliud traxit filiũ Dei de cœlo, vt susciperet miserias humanæ naturæ absq; peccato, & tam horrenda pateretur, quam formositas animarum, quas intantum dilexit, vt noluerit eas damnari, si velint cum ipso permanere?

Turpitudo animæ peccatricis quãta.

Prouer. 8

M Secundum bonum, quod adfert gratia animæ est, quia bonificat, id est, bonam facit eam, sicut dicit Chrysostomus: Melior & Deo acceptior est vnus iustus, quam totus mũdus peccatoribus plenus. Num videtur vobis esse hoc exiguum bonum, quod adfert nobis Dei gratia, quod facit nos filios Dei? & est nobis quasi signum quoddam, quo discernimur à filijs damnationis, vt habet Augustinus libro quodam de sancta Trinitate, vbi sic dicit: Gratia Dei est excellentius Dei donum, quod solum diuidit inter filios regni, & perditionis. Quod autem ex gratia sumus filij Dei, patet in epistola canonica sancti Ioannis prima, vbi sic ait: Videte qualem charitatem dedit nobis Deus pater, vt filij Dei nominemur, & simus. Atque ex principio Euangelij illius, vbi ait: Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Et post pauca: In propria venit, & sui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri: qui non ex sanguinibus, neq; ex voluntate carnis, id est, qui nõ carnaliter vel corporaliter, sed ex Deo spiritualiter nati sunt, vt essent filij eius. Hæc generatio spiritualis fit in baptismo, quia per fidem & susceptionem baptismatis efficimur mẽbra Christi, & per consequens filij Dei. Ibi infunditur nobis gratia, quæ nihil aliud est, sicut dicit Augustinus, quam lux animæ illuminans mentem ad bene secundum legem Dei & gratuite operandũ. Ex quibus verbis etiam id patet, vt nos gratia faciat bonos, sicut iamdixi, quia illuminat nos, & adiuuat ad bene & virtuose operandum. Hæc gratia tamdiu manet nobiscũ, quamdiu voluntas nostra manet subdita, & conformis Deo. Quando autem nos auertimus à Deo ad id quod est contra legem Dei, hoc est, peccatum, eo ipso amittimus gratiam, & per cõsequens illud quod habuimus ex gratia manẽte, scilicet, quod fuimus filij Dei. Quando igitur nõ sumus filij Dei, cuius filij sumus? Nimirum mortis, peccati & diaboli, qui est initium omnis peccati. Deus enim non fecit aut creauit peccatum, sed ex diabolo est. Tales erant illi, qui gloriabantur se esse filios Abrahæ, & tamen nolebant opera Abrahæ facere: quibus dominus dicebat in Euangelio: Vos ex patre diabolo estis, & opera patris vestri vultis perficere. Non est tamẽ id ita intelligendum, quasi mali homines sint creati à diabolo, sed esse eum patrẽ eorum, id est, principem & rectorem.

Gratia vt animã bonam efficiat.

Chrysost.

Augustin.

Ioan. 3

Ioan. 1

Generatio spiritualis q̃mõ fiat.

Augustin.

Gr̃a qui amittatur.

Pct̃m vnde ortum habuit.

Ioan. 8

Ibidem.

N Tertium bonum est, quod gratia gratificat animam, quia facit eã dilectam & gratam Deo, habens secum Spiritumsanctũ. Enimuero vbi gratia Spiritussancti est, ibi est & Spiritussanctus: & vbi Sp̃ussanctus est, ibi pater & filius: & ibi tota trinitas vnus Deus est. Ecce charissimi quanta dignitas est animæ habentis in se gratiam Dei, id est, quæ est sine pct̃õ mortali. Ipsa plane est preciosior omnibus corporibus mundi, & cũctis bonis temporarijs. Et idcirco tolerabilius esset & minus malum, si vel totus mundus, puta cœlum & terra cunctaque corpora & omnia temporalia, destruerentur & perirent, quam si sola vna anima moriatur & pereat. Moritur autem anima, quando amittit gratiã Dei. Et hãc amittit, cũ assensum præbet peccato mortifero. Vñ habemus in Ezechiele: Anima quæ peccauerit, ipsa morietur. Et in libro Sapientiæ: Homo per malitiam occidit animam suam. Væ væ illis, qui malo exemplo, consensu, consilio vel auxilio suo inducunt vnam vel plures animas ad mortale peccatum, quia occidunt eam, quam Christus redemit ac viuificauit sanguine suo.

Gratia vt animã gratificet.

Animarũ p̃ciositas quanta sit.

Anima q̃ moriatur & q̃ñ gratiã p̃dat.

Ezech. 18

Sapien. 14

suo. Sed quia superius dictum est, quod vna anima habens gratiam Dei, melior & Deo charior est, quam totus mundus peccatoribus plenus & melius esset cœlum & terram perire, quam vnam animam mori vel perire, scilicet spiritualiter. Cunq; hæc ita se habeant, quærat fortasse aliquis, cur Deus non impediat tãtum malum, quod anima moritur, cur nõ retineat eam, si tantopere amat, si plus diligit animam sanctã quam cœlum & terram, quamobrem permittat animam perire & non cœlũ: & quare non omnes ad se cõuertat? Respondendum, quod Deus vnicuilibet tantum præstat auxilij, quod cum gratia ipsius & libero arbitrio suo, quisquis est in gratia, potest in ea permanere, & qui non est, si vult, potest eam consequi: sed iustitia illius id exigit, ut vnicuique permittat arbitrium liberũ, vt qui vult recedere, recedat, & qui vult venire, maneat. Nanque ipsos volentes iuuat, sed non cogit nolentes. Vnde dicit Augustinus: Maius est miraculum conuertere impium, quam creare cœlum & terram. Impius dicitur, qui nondum habet voluntatem se conuertendi ac resipiscendi. Nimirum creando cœlum & terram, nullum passus est Deus obicem vel obstaculum, sed conuertendo impiũ habet quodammodo obstaculum, scilicet illius malam voluntatem, quam non cogit, sed mutat.

Arbitriũ vti vnicuique mane at liberũ.

Augustin.

Impius qs dicatur.

O

Gra quõ amittatur

Secunda quæstio fuit, vt gratia amittatur. Licet autem iam ex prædictis intelligatis, vt gratiam perdamus, dicam tamen adhuc, vt melius intelligatis. Dixi iam animam mori, quando amittit gratiam Dei. Quare? Quia licet anima secundum suam essentiam sit immortalis, tamen aliam spiritualem vitam habet ex Deo, qui viuificat & decorat eam per gratiam. Patet ergo quod anima quæ habet gratiam, habet hanc vitam spiritualem. Mors autem spiritualis animæ, est peccatum: quia sicut mors & vita sibi repugnãt, ita culpa scilicet mortalis, & gratia. Quando ergo anima auertit se à Deo, à quo ipsi influit vita, id est, gratia, & se conuertit ad mortale peccatum, mox gratia recedit ab ea: & tunc anima moritur, quia vita eius recessit. Et sic anima, quę prius mire pulchra fuit & Deo dilecta, manet obscura, nigra, frigida & fœtida, vt ante audiuistis, quando etiam similitudinem adhibui de carboni ignito. Atque hoc loco aliam potestis

Aia qñ & quõ moriatur.

capere similitudinem de domo illuminata à sole. Quum enim sol splendorem suum & radios mittit per fenestram, domus est lucida & delectabilis. Si quis autẽ claudat fenestram, ita vt sol non possit penetrare, domus fit tenebrosa, idque non aliqua culpa solis, qui om̃ibus lucet, sed claudentis & impedientis. Sic quando homo obstruit fenestram suam obice peccati, Deus subtrahit influxum gratiæ suæ in animam illius, & tum anima fit tenebrosa, quia sicut nulla conuenientia est lucis ad tenebras, sic nulla potest esse societas gratiæ cum peccato.

Grã ad solẽ qualis cõparatio.

2. Cor. 6

Tertia & quarta quæstiones fuerunt, An om̃es habere possint gratiam, & hi qui non habent vel amiserunt, vti eam acquirant siue recuperẽt. Respondendũ, tantam esse omnipotẽtis Dei benignitatem, vt nulli neget gratiam suã, sed omnibus paratus sit dare fidelibus & infidelibus, si se pręparent ad suscipiendũ. Enimuero quãdo homo facit q̃d in se est, & disponit se ad gratiam, hoc est, statuit vitare peccata, & dolet, & vult se componere & reformare secundum voluntatẽ Dei, iam quidẽ necessario Deus infundit ei gratiã, nõ ex absoluta necessitate, q̃si sit ei debitor, sed ex necessitate suæ bonitatis, quãdoquidẽ vsq; adeo bonus est, atq; tale nobiscũ fœdus pepegit, vt velit dare, si faciamus quod in nobis est, & charitas sua, qua diligit hominem, cogit eum, vt communicet se oĩbus id desiderantibus. Qd' aũt homo facit id q̃d in se est, & p̃parat se cũ libero arbitrio, id etiã est ex gratia, q̃ dicit gratia p̃ueniens, vel gratia gratis data, quã Deus dat oĩbus bonis & malis, sicut iã in principio dixi, q̃d possint si velint conseq; gratiã gratũ faciẽtem, de q̃ nunc loq̃mur.

Gratiã suam vni Deus nulli denegct.

Gra p̃ueniens quę sit

Hic multa adhuc essent dicẽda, videlicet q̃d nõ põt certo cõstare homini, nisi forte p reuelationẽ, vtrũ sit in gratia Dei nec ne, p̃pter humilitatem seruandã & timorẽ, & ad cauendã negligentiã & acediã. Itẽ de multis signis, ex q̃bus põt coniectura capi, q̃d homo sit in gratia, solent doctores multa signa proferre, quæ tamen non ad oẽs pertinẽt.

P

Equidẽ paucis hic quædam enumerabo signa, quorum primum specialiter ad religiosos pertinet, cætera ad om̃es, quæ quisquis in se deprehenderit, est vnde gaudeat, & bene speret. Primũ pro religiosis signum bonum id est, quãdo quis viuens in aliq̃ statu salutifero & bono gaudet &

Signa per quę homo sciat aliq̃tenus se esse in gra.

det & gratulatͣ sibi de tali statu, scilicet in q̄ Deo seruire possit. Nihil enim pinde machinatur diabolus, quam vt aliquem in bono & salubri degentem statu inducat ad illius displicentiam vel fastidium, tanquam possit in alio melius & fructuosius viuere, adducens multa & varia sub specie boni & melioris profectus. Hoc autem ideo facit, vt auellat eum de statu, in quo illum bene & secure videt ambulare. Et cum abstraxerit, proponit ei tentationes alias, quam prius quibus illum seducit: & sic miser amittit q̄d prius habuit, nec ad illud peruenit, ad q̄d se venturum & facturum sperabat. Causam huius tentationis hanc arbitror, quod non attendit quis vocationem suā, quia scilicet à Deo vocatus est ad id vitæ institutū salutare, q̄d amplexus est, qui si eum in aliquo alio statu habere voluisset, vtiq; vocasset. Ex nobisipsis sane religiosis nūc alloquor, q aliquā religionē professi sunt non venimus ad hunc locū, sed Deus dedit nobis voluntatē veniēdi, & patribus suscipiēdi nos. Si em̄ non fuisset iste status saluberrimus nobis, nunq̄ vocasset nos huc, sed aliter ordinasset nobiscum. Deus enim neminem fallit vel deludit. Similiter est de aliis, quādo sunt in bono & securo statu, non facile debēt eum relinquere, nisi certissime sciant se vocari à Deo ad meliorem: qua tamen in re magno opus est iudicio, & multa circumspectione, ne quid temere fiat. Posset huius rei exemplum dari, quod rex offenditur si cui demādarit vt custodiat cubiculum & thesauros suos, & ille dimisso cubiculo velit ministrare mensæ. Potest illi rex iratus dicere: Ego tibi hoc negocii non dedi. Si voluissem te habere in tali officio, equidem id tibi demandassem. Nunquid sine te non possum alteri mandare, vt mensę seruiat? Hęc idcirco dixerim charissimi, quia interdum aliqui secum imaginantur, quod si essent in illo vel illo statu, possent plura bona facere, non intelligentes, quod nec illic, nec hic aliquid possunt, nisi quantum Deus dederit. Debet ergo vnusquisque contentus esse & gaudere de vocatione sua, quia Deus qui ab æterno omnia prouidit & disposuit, nouit multa nobis alibi infeliciter euentura, de quibus nos nón scimus nec cogitamus. Etiamsi in alio statu fieri possent meliora, tamen ipsi non sunt meliora, quia non est, ad illa missus vel vocatus. Oportet vero vt seruiamus Deo secundum voluntatem suam, non pro nostro desiderio. Siquidem iam nouimus quid ille exigat à nobis. Ante nobis libera erat eligendi facultas, at nunc fortiter est in arrepto proposito perseuerādum. Isthæc tentatio est periculosa, quia quando quis statum suum exosum habet, eidem etiam displicent præcepta & canones status illius, & quicquid agendum est facit cum tædio. Secundum signum bonum est, quod quis peccasse se dolet, quando peccatorum suorum reminiscitur. Solent aliqui quando in memoriam veniunt peccata præterita delectari & gaudere, quod ita fecerint, vel pœnitere & seipsos reprehendere, quod occasionem habitam peccandi dimiserint, vel neglexerint. Tales quando suis cogitationibus consentiunt (licet iam eiusmodi peccatum non velint in eo statu, in quo iam sunt admittere) si peccatum est mortale, de quo gaudent etiam talis consensus erit mortalis. Si autem non consentiunt, & libenter vellent se excutere à tali delectatione, est venialis quanquam interdum exercitium virtutis, vt homo discat pugnare pro virtute, & ex tali labore merita acquirat. Tertium, quando bona est voluntate libenter & studiose implendi omnia quæ ad se pertinent, secundum voluntatem Dei & suorum superiorum. Quartum est, quando semper habet voluntatem non peccandi, id est, cauēdi ab omni culpa, & si dū labitur in diuersos defectus contra propositum suum, nō tamen iacet in illis, sed statim resurgit, & denuo proponit cauere sibi ab illis & aliis, idque tali cū feruore, quasi iam inciperet. Sanctus quidam & venerabilis pater docuit modum, quo quis viciosam possit consuetudinem frangere & se emendare: vt scilicet, q̄ties deliquerit, ipse sibi mulctā irroget, aliquot orationes dominicas legendi, vel abstinendi ab aliquo cibo & potu, aut corpus castigandi &c̄. Hoc profuit multis & nemo, cui cordi est se emendare, hoc par uipendit. Quintum, vitare & à se excludere occasiones peccatorum, quia ille non potest dici velle abstinere à pc̄tō, q nō vult fugere pro viribus peccādi occasiōes. Quis illum dicat casti & mundi cordis teneri desiderio, qui non vult vitare colloquia & aspectum mulierum, præsertim in faciem quan-

Displicentia sui status, & curdia bulus, qui bus ea inducit

Parandi tua

Vocatiōe sua vnum quēlibet contentū oportere esse

Gratiam dei recuperare p volunta tem bonam

Consuetudinē malam emendandi modus quis.

Occasiōes peccandi fugere vt gratiam dei recuperet

Eccle. 9

quando facies mulieris vrit vt ignis,& perfodit vt gladius:licet aliqui putent se ea re non tentari,quod tamen vt plurimum inde eis accidit, quod vsque adeo stupidi sunt,& sese minime cognoscentes, quod non sentiunt nec aduertunt periculum suum, sicut potestis discere ex simili. A- Paradigma qua pura & perspicua qualis est, In fontibus, facile turbatur,& fit fœculenta,si moueatur in fundo: sed in aqua concitata & turbida ex seipsa, vt est in Rheno vel stagnis,si commoueatur fundus, non sentitur immundicies, quia iam ante aqua est turbida.Sic etiam aliqui habent turbidas conscientias, per totam septimanam loquuntur & rident,& cogitant quando,& quomodo volunt,agitãtur varijs desiderijs,& multa alia peccata continue committunt, quando autem veniunt ad faciendam confessionem, nesciunt quid debeant cõfiteri,cum tamẽ alij q magno studio puritati conscientiæ nauant operam, satis inueniant,vnde vel ter in die confiteãtur.Quod inde fit, quia habent puriorem conscientiam, & facile quamcunque maculam, turbationem vel deordinationem vident.

Cæcitas cõsciẽtæ vnde contingat

R Sextum, quod semper homo de se timet,& melius sentit de alio.Neminem iudicat,de nemine murmurat. Et si quid ipse benefacit, non extollitur inde, nec sibi adscribit, sed gratiæ Dei, quæ in ipso operatur, & potest ipsum relinquere, & in alio maiora operari. Propterea manet in humilitate,& spem suam figit in solo Deo, cognoscens ex sola illius bonitate & benignitate proficisci, quicquid habet boni vel facit: ex se autem nihil se habere,nisi peccata, & multos defectus. Ista nimirum charissimi bona sunt signa,quæ qui habet,studeat seruare,quandoquidem in omnibus operibus bonis necessaria est perseuerantia,si debeant habere premium & coronari:& hæc perseuerantia etiam est ex gratia Dei. Quamobrem rogemus incessanter pijssimum dominum Iesum, vt gratiam suam nobis per spiritus sancti infusionem cuius hodie solemnia celebramus, tribuat & conseruet:quia nulla re adeo indigemus vt gratia illius : nihilque perinde vtile est nobis vt gratia, sine qua cætera bona sunt velut mortua & informia. Quam si habuerimus, cuncta quæ nobis eueniunt sine peccato,prosunt nobis ad æternam vitam, sicut dicit Apostolus:Scimus qm̃ diligentibus Deũ oĩa cooperanť in bonũ,idest,ad æternã felicitatẽ Si aũt ea destituti simus,non poterimus toto virium nostrarum conatu quicquã efficere,quod sit gratum Deo,nobisq; apud illũ meritum paret. Vnde sane cum primis reprehendẽdi veniunt, q diuinæ gratiæ adeo sunt incuriosi, vt plus videantur solicitudinis adhibere erga quamlibet aut obtinendam,aut conseruandam rem temporariam,quam amore complectantur & desiderio,quã gratiã spũs sctĩ, quæ est res longe prætiosissima, sine qua tamen nihil omnino quisquam potest præstare, quod sit cum vera virtute coniunctum.Sed absit hæc à nobis cæcitas ac improbitas charissimi.Quæramus ante omnia gratiam Dei, nihil ea nobis charius, nihil optatius sit. Inhiet auarus ad cumulandas breuiq; velit nolit amittendas opes: impurus & obscœnus omnigenas suo corpori studeat adhibere voluptates superbus & arrogans tanquã semper victurus neruos omnes intẽdat,vt possit honores & dignitates,imo onera & cruces cõsequi in hac vita, nobis ea pcipua sit solicitudo, vt tantopere nobis necessariã sancti spiritus gratiam quæamus adipisci. Interim simus humiles. Siquidem humilibus Deus dat gratiã. Non intumescamus animo, non alijs nos stolide anteferamus.Sicut aquę vberius confluunt ad profundas cõualles:ita spiritus sanctus gratiæ suæ ymbrem propensius mittit in corda humilia,quæ nesciãt altum sapere,sed semp pie humiliterq; timere.Si bene plegamus scripturas omnes diuinas, vid:bimus quam multi idcirco gratia sint destituti,quod inaniter ac fœde sese extulerint:itemq; plurimos ea re, magnam pcepisse gratiã,quod essent mansueti ac humiles:Ad quem respiciam ait dñs per prophetam,nisi ad pauperculum,id est humilem. Beati enim pauperes spiritu,id est, ex vero cordis fundo atque ex ipsa animi sententia humiles, quoniam ipsorum est regnũ cœlorum,quod non potest obtineri, nisi gratia spiritus sancti cooperante, quam nobis pro sua benignitate & misericordia præstare dignetur,qui hodierna die in humiles ac mansuetos apostolos suos largissimum effudit gratiæ suæ ymbrem dominus noster Iesus Christus cui est gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

Timor ꝓpriæ infirmitatis vt gratiam Dei resuscitet

Rom.8 · 1.Pet.5 · Rom.12 · Matt.5 · Acto.2

In præ

IN PRÆCIPVA CELSISSIMI SACRAMENTI celebritate. Epistola B. Pauli Apostoli, I. Ad Corinthi. XI

VI Ratres, Ego accepi a domino, quod & tradidi vobis.
Matth.26 Marc.14 Quoniam dominus noster Iesus Christus in qua no
cte tradebatur, accepit panem: & gratias agens, fregit,
Luc.22 & dixit: Accipite, & manducate. Hoc est corpus me-
um, quod pro vobis tradetur. Hoc facite in meam
commemorationem. Similiter & calicem, postquam
cœnauit, dicēs: Hic calix nouum testamentum est in meo sanguine. Hoc
Luc. facite, quotiescunque biberitis, in meam commemorationem. Quotiescū
que enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem domi
1.Cor.11 ni annunciabitis, donec veniat. Itaque quicunque manducauerit pa-
nem hunc, vel biberit calicem domini indignę, reus erit corporis &
sanguinis domini. Probet autem seipsum homo: & sic de pane illo edat
& de calice bibat. Qui enim manducat & bibit indigne, iudicium si-
bi manducat & bibit: non dijudicans corpus domini. Ideo inter vos
multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi. Quod si nosmetipsos
dijudicaremus, nō vtique iudicaremur. Dum iudicamur autem, a domi
no corripimur, vt non cum hoc mundo damnemur.

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM

A AC lectione Apostolus eam Christi Iesu Dei ac dñi nostri charitatē nobis cōmendat, qua istantum nobis præstitit beneficium, quo non potuisset vllum præstitisse maius: nempe præstantissimum sui corporis & sanguinis sacramentū, cui tota diuinitas inseparabiliter coniuncta est. Qua quidem ineffabili charitate ac beneficentia sua nostros voluit sui amore inflammare animos, nostra accendere pectora, vt totos nos illi rependere non dubitemus, qui se totum nobis impendit. Et reuera quid magnum est, si nostra exiguitas totam se illi rependat, qñ ipse omnipotens & immēsus totum se nobis tribuit, non aliquo fructu aut emolumēto suo, sed grādi vtilitate nostra? Ait ergo S. Apostolus: Fratres ego accepi à dño, diuinaque traditione didici, qd & tradidi vobis, vosq; summa fide & diligentia edocui, sicut & dignum fuit tātam rem serio vos ac studiose edoceri: quoniā dominus noster Iesus Christus, in ea qua nocte tradebatur à Iuda, q fuit dux eorum q eū cōprehenderūt, accepit panē azymū, (eo enim iuxta præceptum dñi vescebant Phase celebrantes) in sctās & venerabiles Exod.12 manus suas, & gratias agens omnipotenti Deo patri suo, benedixit, fregit, & ait discipulis suis, qui illius vltimæ cœnæ conuiuę fuere. Accipite & manducate corde & ore, fide & dilectiōe. Hoc est corpus meum, qd Matth.26 Marci 14. Lucæ 22 pro vobis paulo post tradetur extremo mortis supplicio. Non dixit, Apparet, aut significat, (quod hæretici fingunt, q dominici corporis & sanguinis in hoc sacramēto negant veritatē) sed, est & vere corpus, non panis, sed meum. Quod etiam plane declarat pronomen demonstratiuum, Hoc, quo demonstrabat substantiam illam, quam in manibus haberet se illis traditurum. Hoc facite in meam commemorationem, id est, meæ passionis, mortis, charitatis ac fidelitatis memoriam. Vide quātopere pius dominus memorię nostræ affixa voluerit ea, quæ pro nobis, pro nostrorum abolitione peccatorū, p nostri cum Deo patre reconciliatione, ac p redēptiōe nostra agere ac perpeti dignatus est. Nanque hac ex causa etiā tā celsum & venerandum instituit sui corporis & sanguinis sacramentum. Et tamen o detestandam & omni

& omni lachrymarum fonte plangendam hominũ ingratitudinẽ, q totos sæpe dies, menses & annos transigunt, vt nec semel quidem ea qua decet gratitudine domini Dei sui acerbissimos, quibus redẽpti sunt, dolores commemorant. Hoccine est Christianum esse, tantæ charitatis tam immemorem viuere? O quam diras & tamen iustas olim dabunt pœnas, quos tædet vel breui spacio mente tractare acta & pœnas domini Iesu: & noctes atque dies vel de rebus auare conquirendis, aut de carnis suæ voluntatibus, aut obtinendis honoribus cogitare non tædet: imo etiam vehementer delectat. Sequitur. Similiter & calicem postquam cœnauit, accepit, consecrauit, & sumendum dedit Apostolis, dicens: Hic calix, id est, hoc contentum in hoc calice siue poculo, est meus sanguis, cuius effusione nouum confirmatur Testamentum sicut olim vetus aspersiõe sanguinis vitulini confirmatum est. Distinguitur autem Nouum Testamentum à Veteri: quod Nouo promittuntur æterna & cœlestia bona, sicut Veteri terrena & temporaria populo illi carnali Israel promittebantur. Hoc facite, inquit, quotiescunque bibetis hunc calicem consecratum, in meam commemorationem. Ecce secundo repetit, vt in sui commemorationem hoc sacramentum percipiamus & conficiamus. Vnde cauendum est, ne is, qui tantum beneficiũ sumpturus accedit ad altare, Christi Iesu passionem, mortem & charitatem non ante animo reuoluat. Nec tamen tum solum hæc ad memoriam reuocanda sunt quando Eucharistiam sumpturi sumus: sed danda opera est, vt nunquam ex nostris cordibus abscedant: ita vt vbicunque simus, aut quicquid vel loquamur, vel agamus, semper nobis ob oculos versetur imago Christi in cruce pendentis: atque illius contemplatione prospera mundi despiciamus, & aduersa æquanimiter perpeti discamus, eiusdemq; saluatoris tam indigna pro nobis patientis amore feruentissimo accendamur. Sequitur iã Apostolus, & Christi verba exponens, ait: Quotiescunq; enim manducabitis panem hũc, id est, corpus Christi, panis specie velatũ, & calicẽ. i. sanguinẽ Christi, bibetis, mortẽ illius debebitis annuntiare, & cõmemorare, donec veniat ad iudicandos viuos & mortuos, siue bonos & malos. Sed ne putemus temere ad mẽsam dñi accedendũ esse subiũgit Apostolus, quod merito quemlibet terrere possit. Itaque, quicunque manducauerit panem, & biberit calicem domini indigne, id est, cum peccati mortiferi, cuius ipsum non pœniteat, conscientia. (Is enim omnium Theologorum sentẽtia indigne accedit) reus erit corporis & sanguinis dñi hoc est, non secus sceleri erit obnoxius & obstrictus, quam si sanguinem ipsum domini fuderit. Vere tremenda sententia: q̃ vtinam bene attenderent pleriq;, qui cum sint corde & corpore polluti, Deum Dei & virginis filium accipere non verentur: quod hodie prohdolor nimis cõmune est. Sed resipiscant tales, faciantque q̃d Apostolus subsequutus hortatur: Probet autem seipsum homo, hoc est videat & pensitet quid sit, quod accipit: quo pacto sumit, an religiose ac deuote, vt habeat voluntatem Deo subditam attente accipiat, exclusis euagationibus impijs & quis sit ipse qui sumit, cum videlicet sit fide, spe & charitate præditus, quatenus id humano modo scire licet, dispiciatque & scrutetur conscientiam suam, num quod intus lateat peccatum, præsertim mortiferum, idque primum quidem Deo, deinde etiam sacerdoti vero cum dolore ac emendandi firmo proposito confiteatur: atque ita purgatus pœnitentia & confessionis sacramẽto, de Dei benignitate nihil hæsitans, edat de pane illo, & de calice bibat. Qui enim manducat & bibit indigne, non prius examinata & repurgata conscientia, iudicium sibi manducat, & bibit: sitque æternæ damnationi obnoxius, quandoquidem à cæteris escis non dijudicat & discernit corpus domini, neque tremendam Dei attẽdit maiestatem, in hoc sacramento latentem. Ideo inter vos multi infirmi corpore & aio varijs afflicti morbis, & in vitia pcliues. Qui eñ polluta cõsciẽtia summę puritatis dñm in se recipe nõ metuũt, ij fere oĩm scelerum per sceleratissimi efficiunt maxime si id vertãt in consuetudinẽ. Vt eñ de Iuda scriptũ est, quod post buccellam sumptam intrauerit in illum satanas, ita & in istos dæmones ius sibi vendicant, eisque ad omnem suam abutuntur voluntatem. Neque solũ aduersa quidam corripiuntur valetudine ob indigne pcepta hæc sacramẽta, sed etiã sopore mortis immaturæ obruunt. O quã multi in vltionẽ tãti sceleris subito peunt, & ta

Ingratitudo Christianorũ quanta erga tantũ sacramentũ Eucharistiæ.

B

Lucæ 22

Leuit. 4 Hebr. 9

Testamenti veteris à nouo distinctio qualis

Passiõem dñi memoranda ante Eucharistiæ sacræ cõmunionem

Mortem christi annuntiare quid sit

Indigne q̃ sit qui dicat cõmunicaturus

C

Indigne cõmunicãtes vita defienda reflect.

& tamen pauci animaduertunt. Verum si nosmetipsos diligēti cōscientię examinatione dījudicaremus, nō vtiq; iudicaremur, neque eiusmodi omnipotentis Dei plagas pateremur. Dum iudicaremur autem in pręsenti vita, à domino corripimur, qui quos amat arguit & castigat: vt non cum huius mundi amicis, quibus sæpe impune cedit quicquid delinquunt, quæ est grauissima ira Dei, dānemur, atq; illis mācipemur supplicijs, vnde nullus pateat vnquam exitus.

EXEGESIS EVANGELIJ in eadem solennitate. Ioan. VI.

Apud nullum Euangelistā tanta feruntur de diuinissimo Eucharistiæ sacramento, cuius hodie festū colit diem Ecclesia catholica, gaudens & gratias agēs Deo pro tā insigni munere, atq; apud D. Ioannem. Decuit nimirum rem præclarissimam à præcipuo describi Euangelista, qui ex dominici pectoris fonte hauserat tanti mysterij vberem notitiam, atq; etiam frequenti illius vsu quid in se gratiæ, quid virtutis, quid dulcedinis contineret, abunde didicerat. Neq; sane nobis vulgariter commendatum esse voluit cuius tam studiose copioseq; meminit: imo vero vt summo illius desiderio & amore accendamur præ cęteris Euangelistis diligentius suo in Euangelio Christi verba quę inde habuit, prosecutus est. Quæ nos dilectissimi fideliter, pie ac sedulo considerare debemus, vt agnoscamus Christi erga nos benignitatē, & tantæ gratiæ excellentiam, in qua totus continetur Christus tam secundum diuinitatem, q̄ humanitatē: totumq; se præbet omnibus, puro corde ipsum percipientibus, idque immenso cum fructu. Quis enī possit ambigere infinitis ditari bonis qui Christum verum Deum intra sui pectoris habitaculum recipiat? Itaque vt tātam gratiam auide esuriamus ac appetamus inter alia multa, quæ apud Ioannem sexto capite inde dixisse legitur, præsentis Euangelij verba locutus est.

Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus.

Videmus quantopere homines corporis sui cibum ac potum appetant, qui tamē neque diu, neq; semper sumentes exatiat. Nam velint nolint, vbi quod sumptum est natura concoxit, mox redit fames & sitis, rursusque potus & esca adhibenda est, nihilominus atque corpus moritur. De hac autem spiritali alimonia eodem capite apud Ioannem dicitur: Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet inæternum. Si ergo in tantum appetitur esca corruptibilis, cuius tamen tam breuis & angustus effectus est, quanto vehementius esurienda est caro Christi, quæ plenam satietatem & vitā præstat æternam: de qua hic dicitur: Caro mea vere est cibus, non quidem ventrem implens, sed mentem reficiens, cuius effectus est non momentaneas corpori restaurare vires sed animæ vitam conferre sempiternam: quod idem & sanguis facit, vtpote q vere est potus, nō corporis, sed animi. Corpus & sanguis christi qd in sumēte digne efficiant

E

Et merito quidem dominus Iesus carnem suam vere cibum, & sanguinem suum vere potum appellat. Namque cibus corporeus, vt ait Diuus Guilelmus Parrisiensis Episcopus, si bene attendas, falso cibi hominis nomen habet. Non enim ad verum hominem pertinet, vtpote qui minime cedit in hominis interioris, qui pro sua dignitate & excellentia verus est homo, alimoniam, sed tantum asinum illius, nempe corpus nutrit. Porro Christi caro & sanguis hominem interiorem alit & confirmat, sicut etiam Psalmista meminit, Panis, inquiens, cor hominis confirmet. Vnde iure debuit veri cibi nomen obtinere. Porro soli experti norunt, quam recte dictum sit à domino: Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus. Homines sceleribus dediti nihil inde nouerunt, imo vero talibus nō cibus est, sed potius exitiale venenum, non quidem sui natura, sed illorum vitio. Qui autem animis bene affecti sunt & constituti, miram sentiunt interioris hominis ex hac esca salutifera corroborationem, ita vt ea sæpius etiam in corpus reddundet. Legimus quosdam Dei homines huius vnius escæ vsu vitam sustentasse, nec vllo præterea alio cibo habuisse opus. Et qd mirū si tantā habeat vim caro Christi, quando illi semper

Cibus corporeus vt falso vocetur cibus hominis.

Psal. 103 Cib^9 hoīs q̄nā vero iure vocet

Ioan. 6

Solo sacramēto alta risquosdā in vtroq hoīe sustētari.

semper tota diuinitas coniuncta est, cuius virtute cuncta subsistunt? Sed quãta est horum temporum calamitas, quantus tepor, quanta incuria, vt cibum corporis omnes summopere cupiant: cibum aũt animæ, q proprie est caro Christi vnita verbo, oẽs pene fastidiant? Offert sese totum filius Dei, optat sese intime nobis coniungere, atque communicare: & quasi vile sit hoc donũ, vix adduci possunt homines, vt ter quaterue in anno sese præparent ad communicãdum. Vnde etiam dubium non est, euenire illis quod dominus terribiliter ait: Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitã in vobis. Olim in ipsis nascentis Ecclesiæ initijs tantus inerat feruor credentium pectoribus, vt quotidie communicarent. Hodie qui semel in anno communicat, satis sibi Christiani hominis officio functus videtur. Lutherani hæretici dominicis diebus multi numero currunt ad cœnam domini vt vocant, & possent videri quodam sctõ feruore duci. Sed qa propria temeritate ab Ecclesiæ consuetudine recedunt, & vtramque speciem sumere volunt, tanquam non sit totus Christus sub alterutra specie, iam plane certum est hunc feruorem non ex Deo, sed malo spiritu proficisci. Nitimur enim in vetitum semper cupimusq; negata. Si Ecclesia catholica præciperet, vt sub vtraq; specie singulis dominicis diebus cõmunicarẽt, aut nulli aut paucissimi ex ipsis quo Lutheranis id agerent. Iam quando Ecclesia iustissimis adducta rationibus iubet populo sub altera tãtum specie, in qua totum quod sub vtraque, reuera, continetur, tam excelsum & tremendum porrigi sacramentum, omnes spreto Ecclesiæ, & p consequens spreto Dei iudicio sæpius cõmunicare volunt. Sed quo fructu id agant ex vita illorum abunde perspici licet. Sequitur.

Ioan. 6

F

Lutheranorũ communio q̃lis sit

Lutheranorũ cõmunio execrãda sub vtraq; specie.

Qui manducat meam carnem, & bibit meũ sanguinem, in me manet, & ego in illo.

Iudas proditor domini, carnem Christi edit, & sanguinem bibit, nunquid etiã ille mansit in Christo, & Christus in illo? Minime. Nam scriptum est, quod post buccellam intrauerit in illum diabolus. Non igitur verba hęc simpliciter accipiẽda sunt, sed sane intelligenda. Nemo putet satis esse manducare Christi corpus, & sanguinẽ bibere, nisi dignus sit, qui manducet. Qui peccato mortifero obnoxius est, nec tamẽ dolet, nec confitetur, is si accedat ad mensam domini, vtiq; non manet in Christo, nec Christus in illo: imo vero totus in anima moritur, qñquidem vitam illius, id est, Christum à se excludit. Quomodo enim non excludit à se Christum, qui intra conscіẽtiam peccatum retinet, quod Christus summe execratur & odit? Is igitur qui ob amorem Dei dolet se peccasse in Deum, & facit quod ex Dei & Ecclesiæ præscripto constat esse faciendum, statuitq; deinceps, quantum humana finit imbecillitas, vitare peccatum, & vitam suam diuinę conformare voluntati, si Christi sacramenta percipiat, & ipse vtique manet in Christo per fidẽ & bonã voluntatem, quę, teste Augustino, charitas est, & habet in se manentẽ Christum per gratiam & præsentem inhabitationem, quamdiu à vitijs immunem se seruat. Hęc est reuera vita felicissima, manere videlicet in Christo per amorem, & studiosam executionem mãdatorum eius, ita vt semper solicitus sit illius parere iussis, & cauere quæ ille vetuit: & si quandoque labatur humana præuentus fragilitate, aut diabolica seductus persuasione, tamen cito resipiscat, nec ad iniuriam summi Dei in vitiorum cœno perseueret: atq; etiam habere manentem Christum, sui videlicet rectorem & gubernatorem, ita vt non proprio viuat corruptæ volũtatis arbitrio, sed illius spiritu agatur ad implendam iustitiam omnem: quod nihil est aliud, quam Christi vestigijs ingredi: qui cũ à Ioanne baptizari veliet, & is recusaret baptizare dominum suum, ait ad eum: Sine modo: sic enim decet nos implere omnem iustitiam. Vnde etiem S. Ioannes Euangelista prima sua Epistola sic ait: Qui dicit se in Christo manere, & per consequẽs Christum in se manentem habere (non enim possunt hæc separari) debet sicut ille ambulauit, & ipse ambulare. Quod qui non facit, non vtiq; manet in Christo nec Christus in illo, etiamsi Christum quotidie mãducet: nec tamẽ propterea minus verax est hæc, quã modo tractamus sententia Christi: quandoquidem non ita manducat carnem & bibit sanguinẽ Christi, sicut Christus se voluit manducari. Ita rursus ait idẽ Ioannes: Qui seruauit mandata illius, in illo ma

Quisnam vere dicat manere in Christo, & Christus in eo.

Augusti.

Matth. 3

1. Ioan. 2

Ioan. 13

Ibidem

lo manet, & ipse in eo. Sed dicat aliquis: Si mandatorum obseruatio id præstat, vt maneam in Christo, & Christus in me, qd necesse erat hoc institui sacramentum, cuius perceptione hoc idem promittitur? Cui respondendum primo quidem etiam hoc esse mandatum Christi, vt ipsum in sacramento sumamus, atq; ideo quisqs id cōtemnit, non seruare eum Christi mādata. Nā etsi alia oīa, isto excepto, seruet, tñ reus est, teste Iacobo apostolo, ita dicente: Qui impleuerit totā legē, offendat aūt in vno, factus est oīm reus. Deinde etsi mandatorū executio id p̄stat, vt nos in Christo & Christus in nobis maneat, tamen huius diuinissimi sacramenti dignam perceptionem lōge excellentius id præstare. Non enim vulgaris datur gratia digne communicantibus, nisi quis dubitet vllam posse à deo denegari gratiam illi, cui se totum impertit: quod nimirum in hoc facit sacramento. Vnde nihil ambigi debet, etiamsi quis iam in Christo maneat, & Christum in se habeat manentem, digna tamen huius sacramēti crebraq; sumptione id eum assequi, vt lōge excellentius, firmius, perfectius & ipse in Christo & Christus in ipso p̄seueret. Id quod etiam euidentissima experientia sentiunt fideles, hoc sacramentum cum bona voluntate & cordis puritate crebro percipientes: non quidem arida ducti consuetudine, sed maioris gratiæ desiderio, studioque Deo placendi, & virtutum obtinendi incrementa. Sequitur.

Christū sumere in sacramento quō ipsius sit mandatum

Iacob. 2

Sicut misit me viuens pater, & ego viuo propter patrem. Et qui mādacat me, & viuet propter me.

Pater misit filium humanæ carnis substantia indutum, vt genus humanū sua immerita morte ab æterna morte redimeret. Dicitur autem viuens pater, quia vitam habet in semetipso, & est omnino incommutabilis, æterna & modis omnibus absoluta vita. Et sicut ipse vitam habet in semetipso, sic dedit & filio vitā habere in semetipso, hoc est, vt D. Augustinus exponit, genuit filium habentē vitā in semetipso. Vnde hic iam dicit: Et ego viuo propter patrē id est, ab eo vitā habeo, idq; non sucundū diuinam duntaxat, sed etiam humanā naturam. Filius nanq; Dei, est Deus, de Deo, vita, de vita, lumen, de lumine. Sicut ergo propter patrem filius viuit, sic qui manducat digne Christum in sacramento, viuit p̄pter Christū, id est, ex illo & ab illo tā quam membrum e suo capite vitam accipit per influxum & communicationē gratiæ ac spiritus Christi: quē qui non habet, putre membrum est, & à Christi corpore alienū vnde nec viuit vita spiritali, licet corporea nō sit destitutus. Vt enim anima hominis vitam non ministrat membro putrido vel à corpore resecato: ita qui à Christi corpore abscisus est, non viuit de spiritu Christi. Vt ergo de Christi spiritu vitam habeamus, manducemus Christum, Christoque vniamur & incorporemur, vt vitā in nos suā deriuare possit. Simul aduertamus hic, quāobrem sese nobis in sacramento relinquere voluerit, vt scilicet ipsum mā ducādo illi incorporemur, & vitā gratię ex ipso hauriamus: q̄ nisi ipsum māducemus, certū est nos diu tueri non posse sicut ipse ait: Nisi māducaueritis carnē filij hominis & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis, vitam scilicet gratiæ, quæ non potest haberi sine Christo. O vere pius & misericors dominus, qui ne nos p̄ inopia ac inedia spūs moriamur, seipsum nobis escam parare dignatus est.

H Pater viuens quā Deus pater dicat.

Ioan. 5 Augusti.

Ioan. 6

Viuere p̄pter christū qd sit

De spiritu christi quōmodo qs viuere possit.

Ioan. 6

Hic est panis q de cœlo descēdit. Nō sicut patres vestri manducauerunt manna & mortui sunt.

I Apud eundem beatū Ioannē paulo supius dixerat dominus: Panis quē ego dabo caro mea est p mūdi vita. Certū est aūt carnem Christi nō e cœlo descendisse, sed assumptam ex virgine. Quō igit dicit dn̄s panem quē ipse daturus sit, e cœlo descendisse? Quæstio hæc nihil habet ambiguitatis apud eos, qui in scripturis diuinis & sanctorū patrū monumentis versati sint. Vult em̄ dn̄s hoc loco, sicut & multis alijs, in duabus naturis personę vnitatē in se intelligi. Ita ergo etiam caro Christi descēdit de cœlo, sed ob vnionem inseparabilem, qua verbo coniuncta est. Quod maxime inuitare nos debet vt tanto auidius escam hanc salutiferam esuriamus: quandoquidē totus hic nobis Christus & Deus verus & homo verus præbetur. Iudæi quide iactabant patres suos in deserto manna edisse: quod tamen huius cibi non nisi figura quędam fuit, sicut etiam alia multa illi populo in figuris contingebant: sed dominus eorū iactantiam compescens, ad seipsum nempe verū

Ioan. 6

Caro christi quō dicat descendisse de cœlo.

1. Cor. 10

manna eos reuocat, dicens, primo patres eorum, etsi manna ederint, tamen illo cibo obtinere non potuisse, quin omnes in corpore, pleriq; vero etiam in anima mortui sint, deinde adijciens.

Qui manducat hunc panem, viuet in æternum.

Qui enim Christum manducat, vitã edit æternam, atq; eius participatione etiã ipse in vtroq; homine immortalis efficit: anima quidem semper viuente, corpore autem in extremo die excitãdo, vt deinceps in omnem æternitatem viuat cum anima, cui se morigerum præbuit instrumentũ. Quid hic dicturi sumus nos miseri, nos ingrati & tepidi? Promittit nobis sese mãducantibus Christus vitam æternam, & certe fallere aut mentiri non potest, quia veritas est: & tamen quotusquisq; est, qui Christum esuriat? O tẽpora, o mores. Agedum charissimi excutiamus mẽtis læthiferæ soporem, agnoscamus Christi benignitatem & misericordiam, vtamur eius munificentia. Inuitat nos promissis, imo etiã minis cogit & vrget, vt se manducemus. Ne quæso pigeat nos illius accedere conuiuium. Si nos amicus aliquis inuitet ad prandium vel cœnam, certe abesse veremur. Ecce rex omnipotens, dominus cœli, pater & creator, summus & fidissimus amicus noster inuitat nos ad conuiuiũ suum, in quo seipsum proponit edendum & bibendum, & nos abesse audebimus? O quã male immutati sunt mores populi Christiani: quã in peiorẽ partem prohdolor mutata sunt omnia. Olim feruenti spiritu & flagrantissimo desiderio quotidie Christi fideles inhiabant sacræ communioni, & illius participatione viuifici sacramenti magis magisque pinguescebant spiritu, amore inflammabantur, virtutibus omnibus augebant, ita vt non aliter ad sæuissima quæque pro Christi fide & amore perferenda tormẽta, quã ad exqsitas epulas properarent. Hodie omnes ad hunc cibum nauseant, & nihil minus libet, quam viuum & verum deum, id est, veram & viuacissimam vitam edere. Et tamen panis iste, panis vitæ est, præparatus in sustentaculum & vitam membrorũ Christi, vt viuãt de spũ Christi. Et sicut nihil melius, nihil facilius, nihilq; aptius immutat in corpus nostrũ, q̃ panis: pari modo vt immutemur in Christũ, dat nobis hic cibus: quẽ q mãducat, nõ mutat illũ in se, sicut cibũ corporis sui: sed ipse in illũ mutat vt in ipso, & ex ipso viuat. Cur igit desides sumus ad manducandũ Christum vitam nostrã? Nõne ipse dicit, Nisi manducaueritis carnem filij hoĩs & biberitis eius sanguinẽ, nõ habebitis vitã in vobis? Si desperat vita illius, q corporis necessariũ nõ admittit alimentũ, anne desperandus est, qui animæ vitam respuit? Optat Christus, atque adeo vehementissime delectatur cœnare nobiscũ, & seipsum nobis edendũ ꝑbere, plenũ omni gratia & omnibus bonis, non quod indigeat bonorũ nostrorum, sed vt nos immutet in se, vt vnũ & idem secum efficiamur ab ipso esi, digesti, & in corpus ipsius vegetati. Cur igitur tãtam gratiã nõ modo negligimus, sed etiã aspernamur? Nimirũ non alia huius ratio est, nisi q̃a plane mentis inopes sumus. Dolendũ est, eo rem redijsse apud Christianos, vt semel in anno communicasse satis videatur. Quod quæso charitatis & gratitudinis erga Deũ signũ esse potest tam raro ad Eucharistiæ sacramentum accedere, quod ille in sui memoriam instituit? Quid est aliud tam raro communicare, quam Christi eiusq; beneficiorum esse immemorẽ? Esto Ecclesiæ pcepto satisfaciat, q semel in anno communicat, tamen videat si etiã Deo & recte rationi faciat satis. Certum est maximi tẽporis indicium esse raro tam celsum percipere beneficium. Vtinam Christiani omnes eo adduci possent, vt, quẽadmodum D. Augustinus hortat, singulis dominicis diebus cõmunicare vellent: certe meliori in statum res nostræ forent. B. Cyrillus doctissimus atq; sanctissimus Episcopus efficacissimis verbis ad crebram cõmunionem incitare omnes cupiens, ita ait: Sciant baptizati hoĩes, & diuinæ gratiæ participes effecti, si rarius in Ecclesiã pficiscant, & lõgo tẽpoꝝ spacio ppter simulatã religionẽ, mystice cõmunicare Christo recusent, ab æterna se vita pcul depellere. Quippe recusatio huiusmodi, quãuis ex religiõe pficisci videatur, & scandalũ facit, & laqueos instruit. Quare oportet oĩbus viribus à pctõ mũdari & recte viuẽdi iactis fundamẽtis, magna cũ fiducia ad sumẽdam vitam concurrere. Sed variæ sunt diaboli, multiplicesq; ad decipiendum insidiæ. Nã primũ ad viuendũ turpiter inducit. Deinde cũ malis onerati fuerint, tũc à Christi gloria abhorrere persuadet

Ioan.14

K

Tepor huius tẽporis quant cõmunicãdum christi sacramento

Ioan.6

Apoc.3

Psalm.15

Ad cõmunionẽ sacramenti cur christiani hoc tempore sint adeo desides

Cõmunicare rarius sacramento corporis cuius vel sit indicium Augusti. Cyrillus

L

Quare frequentius cõmunicandum sit christi sacramento

suadet, qua possent à turpitudine volupta
Psal.2 tis q̄si ab ebrietate reuocari. Quare demus
operā,oro,vt vinculis diaboli abruptis, &
iugo seruitutis eius excusso,in timore dn̄o
seruiamus,& carnis voluptate p continen
tiam superata,ad cœlestem gratiā acceda-
mus,corporisq; Christi participes efficia-
mur.Sic enim,sic,inquam & diabolum fu
gabimus,& diuinæ naturæ participes, ad
vitā & incorruptibilitatē ascendemus. Ac
deinde ita habet idem venerabilis pater:
Nos vero si vitam æternam consequi vo-
lumus,si largitorem immortalitatis habe-
re in nobis desideramus,ad recipiendā be
nedictionem(Eucharistiā dicit) libēter cō
curramus,caueamusq; , ne loco laquei dā-
nosam religionē diabolus nobis p̄tēdat.
1.cor.11 Recte dicis:Scriptū nō ignoramus,iudiciū
sibi comedere & bibere illū,q de pane co-
medit,&de calice bibit indigne.Ego igit̄ p
bo meipsum,& indignū inuenio.Qñ igit̄,
quicunque tu es qui ista dicis, dignus eris?
quando Christum teipsum offeres? Nā si
peccādo indignus es, & peccare non desi-
Psal.18 nis(Quis eñ delicta intelligit secundum
Psalmistam)expers omnino eris huius vi
uificæ sanctificationis. Quare pias quæso
Cōmunio sacræ frequētioris fructus q cogitationes suscipias,studiose sancteque
viuas,& benedictiōe(.i.Eucharistia)parti-
cipes,quæ,mihi crede,nō mortē solū, verū
etiā morbos omnes depellit. Sedat enim,
cum in nobis manet Christus,sæuientē mē
brorū nostrorū legem,pietatem corrobo-
rat,perturbationes animi extinguit:nec in
quibus sumus pc̄tis considerat, sed ægro-
tos curat,collisos redintegrat , & sicut pa-
Ioan.10 stor bonus,qui animam suam pro ouibus
suis posuit,ab omni nos erigit casu . Hęc
b. Clemēs Papa Cōmunionis infrequētioris [illegible] Cyrillus.Clemēs q̄que Pōtifex Maximus
in quadam Epistola sic habet: In pceptiōe
corporis & sanguinis dn̄i magna discre-
tio adhibēda est.Cauendū eñ, ne si nimiū
in longū differat̄,ad pniciem animæ ptine
at,dicēte dn̄o:Nisi mādućaueritis carnē fi-
1.Cor.11 lij hoīs,& biberitis eius sanguinem, non
habebitis vitā in vobis,Et post pauca:Pro-
bet,inquit,seipsum homo,& sic de pane il
lo edat,& de calice bibat,vt videlicet ab o-
peribus carnis purificans corpus animāq;
S.Hilari9 suam,præparet se ad percipiendum tantū
sacramentum.Et Diuus Hilarius Episco-
pus, Timendum est,inquit, ne diu abstra-
ctus à corpore Christi, alienus remaneat à
salute.Qui peccare quieuit,cōmunicare nō
desinat.Sunt & aliæ sanctorum patrū con
similes sententiæ : sed eas huc adducere
longū est. Ergo dilectissimi tantorū vi-
rorum adhortationibus,puocati demus o-
peram correctiori vitę vt corporis domini
ci sacramentum creberrime suscipiamus.
Non nos inde abstrahat communis tepor.
Inter multos desides strenue se gessisse, id
vero præclare virtutis est.Christus Iesus,q
se nobis in via laborantibus ne deficiamus
præbuit alimentum , idem ipse in patria se
nobis seruat præmium, per infinita secula
seculorum,Amen.

SERMO IN EADEM solennitate. Cur & qua chari tate in cibū potumq; se nobis dn̄s Iesus re liquerit su- mendū.

Emoriā fecit mirabiliū suorū M
misericors & miserator dn̄s, e-
scā dedit timētibus se.Psal.CX.
Non pauca sunt quæ fecit dn̄s
mirabilia in cœlo,in mari, & in terra, q̄ p-
pter hoīem fecit quē creauit,in cuiusq; so-
latiū ac auxiliū q̄ videmus cūcta,partim,in
cibū,partim in potū,nōnulla in ministeriū
vt angelos,solē,stellas, & lunā, quædā in Visibilia inuisibilia æq; oia vt ppter homines creata sint
exercitiū,vt sunt hoī q̄uis cotraria,immun
da,toxica,aut molesta fecit.Quæ tñ cur fa
ceret,nō potior est ratio,q̄ eius bonitascha
ritasq; erga nos,qua p hæc excitare nos vo
luit ad cognoscendū amandumq; se creato
rē ac benefactorē nostrū.Hoc nanq; &Pau Rom.1
lus testat̄,puta inuisibilia Dei p ea quæ fa-
cta sunt cognosci oportere. Cognoscen
da igit̄,laudāda amandaq; est bonitas crea
toris nostri,qui tāti nos ęstimauit,vt nos,
cum non essemus,nec vt conderemur me
ruimus,crearet,& propter nos omnia hęc
visibilia,& inuisibilia faceret. Hoc igitur Creatiōis beneficia quanta exigat gratitudinem
primum beneficiorum eius, quod quos
sciuit sibi rebelles ingratosque creauit.Al
terum est,cum mox vt fuimus conditi,cre
atorisque præceptum cōtempsimus, quod
non quomodo meruimus , irreparabili-
ter nos à conspectu suo proiecit,scilicet co
gitans cogitationes pacis , quomodo sci-
licet,quod in nobis deformatum erat,re- Hiere.29
formaret,quod amissum restitueret, & q̄d
nisi succurreretur perire necesse erat,serua
ret,atque saluaret. Atque ideo ad ostendē

dam suæ erga nos admirabilem dilectionis magnitudinem, parum ei videbatur, quod nos creauerat, maxime quod huius beneficij & donorum omniũ (quæ obediẽter si vixissemus Deo in paradiso seruassemus) fructu ipsi nos spoliauimus, felicitatem æternam, ad quam eramus creati, amisimus, erumnas deniq; multas & calamitates, à quibus alioqui fuissemus liberi, peccando incidimus: addidit aliud beneficiũ maius, quod sui amorem magis quoque nobis declararet, nosq; ad redamandum vehementius accenderet. Nam quos creauerat ante, in hoc nunc recreauit, hoc est reparauit, licet non tã faciliter, quam creauerat recrearet: nam sine labore nos creauit verbo, sed non absque labore nos verbo redemit. Vis scire, quo nos labore redemerit? Propter nimiam charitatem suã, qua dilexit nos Deus, misit filiũ suum in similitudine carnis pcti, vt omnis q credit in illũ, nõ pereat, sed habeat vitã æternam. Itaq; verbũ caro factum est, legem ac commissionẽ habẽs à patre, q̃ nos modo recrearet, repararet, atque redimeret.

Psal. 32

Labore quãto nos Deus redemerit

Ephe. 2

Ioan. 3

Ioan. 1

N

Modus redẽptionis hoim qs fuerit

Lucæ 19

Ioan. 11

Esaiæ 53

1. Pet. 2

Esaiæ 53

Modus hic erat, vt triginta tribus annis propter nos in mundo exul, pauper & ignotus Dei filius habitaret, famem, tristitiam, frigus, æstum, sitim, fatigationes, necessitatesq; alias & ærumnas multas innocenter sustineret: prędicando circumiens, & q̃d perierat quærens, dispersos dei filios colligeret: tandem post varias multiplicesq; pœnas toleratas, animam suã pro illis in mortem traderet, quo nobis parceret: & ipse pctm̃ quod non feceret, exolueret: vulneraretur propter iniquitates nostras, attereretur propter scelera nostra. Et ipse quidem nos gratis redimeret, ipse percuteret: nos vero eius liuore sanaremur. Hoc certe beneficium magnum fuit. Quos enim damnare debuit, pro illis damnatus est, quos ęterno debebat igne punire, quo eisdẽ parceretur, omnium pctõrum vltionem in se recepit: nihil propterea à nobis exigens, quã ne dilectionis suæ erga nos immensæ obliuisceremur. Quod ne fieret, suauissimæ erga nos dilectionis beneficiorumque exhibitorum memoriale seu monumentum nobis reliquit, puta semetipsum in sacramento sub specie panis & vini. Neque enim satis illi erat, quod alia nobis dedisset omnia, nisi etiam daret nobis seipsum, & hoc in cibum & potum. Sed quare, in quies, in potum cibumq; potius, quam in alia re? Quia nihil erat aliud, quo suum posset satis ergo nos desiderium declarare, quam intime nos vellet sibi coniungi, quã in sacramento hoc panis & vini. Cibus enim & potus, præter alia dona quæcunque hoc habent, vt non solum sint donum quoddam, seu beneficium dantis, sed nutrimẽtũ recipiẽtis: hoc est, vt illa recipiẽs etiã non tam ea habeat, q̃ in se illa traijciẽdo conuertat. Clarum est enim cibum & potum in hominis substantiam corporisq; humani alimentum cõnuerti, vt quod ante sumptionẽ erat cibus, efficiatur post sumptionem & conuersionem naturalem, hominis corpus. Voluit itaq; Christus nos sibi coniungere, & quo posset modo maxime intimo nos sibi vnire. Quod vt nobis significaret, in cibum & potum sumendũ, sub panis viniq; speciem se nobis reliquit: Non tamen quomodo naturalis corporalisque agit cibus, vt conuertatur in cibatũ, aut idem fiat (vt sic loquar) cum cibato, sed vt eum, q sua carne refectus est, in se cõuertat, (quod longe præstantissimum est) secumq; vnum efficiat.

Sub specie panis & vini cur christus se nobis reliquerit in sacramento

Cibũ posse q̃ cõuerti in substãtiã sumentis

O

Psalm. 110

Matt. 28

Christus quãta nos dilectiõne dignat' fit

Itaq; memoriã fecit mirabilium beneficiorum suorũ dominus, prætiosissimum atque dignissimũ quod habebat (hoc est, seipsum sub aliena specie) nobis relinquens, & nobiscum manens vsq; in consumationem seculi. Quem in sacramento dum contemplamur, dum tractamus, dum offerimus, dum sumimus quoque, omnia hæc volunt in sui vt faceremus memoriam, recolentes, quanta nos dilectione dignatus sit, quanta misericordia peccatis nostris pepercerit, quanta dãnationem æternam milies commeritã clementia suspenderit nobis, quam longanimiter nos diuque portauerit, qua charitate vigilauerit super nos, atq; rebelles sapientissima sua benignitate ceperit, nobis semper benefecerit (licet ingratis:) propter nos denique incarnatus, contemptus, afflictus, fatigatus, persecutus, passus, vulneratus totus, atque cunctis viribus & sanguine exhaustus, tandem pro nobis mortuus sit. Voluit nos pius dominus suæ ad nos charitatis in hoc sacramento admonere, qua recalescentes, ipsum redamaremus. De hoc sacramento venerabili & pro huius institutionis dignatione festum diẽ agimus tam solennem, quam singularem. Is enim, cui festum hunc dedicamus diem, quem

Christus quẽ catholice & vere credāt esse in sacramento

quem laudamus, cui gratias agimus, præsens est reuera nobiscum. Licet enim hæretici non credant Christum in hoc esse sacramento, nisi significatiue tantum: nos tamen Ecclesiæ sanctæ veræ filij nihil hæsitamus sacramẽtaliter dñi corpus esse pñsens, non vt corpus hoc sit sine anima, aut passibile: sed corpus hoc Christi idẽ q̃d habet in cœlo gloriosum, animatum, diuinitati vnitum (alioquin nõ idem foret corpus Christi) habemus nobiscum, veneramurq; in sacramento. Quamuis enim corpus Christi solum in spetie panis sit ibi sacramentaliter, atq; ex vi sacramenti: tamen concomitanter est ibi anima, sanguis, verbum ac tota trinitas, vtpote quæ nequeant à se separari. Nihil etiam nos mouet, quod hæretici dicunt, Christum cum diceret, Hoc est corpus meum, significatiue tantum locutum fuisse: quomodo dixerat, Ego sum lux mũdi, Ego sum vitis vera, &c̃. huiusmodi, vbi certe se per similitudinem luci aut viti cõparat. Nam hæc locutio instituentis sacramentum longe alio fit modo, quam reliquæ. Hic enim ponit demonstratiuum p̃nomen, hoc, dicendo: Hoc est corpus meum. Habebat enim tunc panem in manibus, quem benedixerat Christus, atque discipulis tradebat sumendum, dicens: Accipite, & manducate: Hoc est corpus meum. Neq; enim absq; demonstratione, & indefinite panem nominat corpus, quomodo nominabat se vitem veram, vt ad solam nominis significationem similitudinemque recurramus: sed dicit, Hoc est corpus meũ.

Matth. 26
Marci 14
Lucæ 22
1. corin. 11
Ioan. 8
Ioan. 15

Hoc p̃nomen q̃d signet in cõsecratiõe sacramẽti
Matth. 26
Lucæ 22

P

Vbi quæso similis est locutio in scriptura cum eiusmodi demonstratione, quę significationem tantum, non veritatem exprimat? Nequaquam enim dicit Christus demonstrando, Ego sum hæc vitis, Ego sum hic lapis, hæc petra, hic agnus, sicut dixit: Doc est corpus meum. De cuius veritate etiam ne omnino dubitaremus, mox addidit. Quod pro vobis tradetur. Dedit em̃ discipulis hoc corpus, quod tunc habebat videlicet passibile & mortale, hoc est tradendum in mortem & crucifigendum: atque ideo dixit, quod tradeť. Quod enim aliud corpus, quam ipsum suum corpus dedit ad flagellandum pro nobis, & crucifigendum? Nunquid panis, quem (iuxta hæreticos) significatiue corpus vocabat, pro nobis datus est in passionem & mortem? Aut nunquid similitudo corporis Christi pro nobis mortua est? Aut in mysterio tantum, non in vero corpore pro nobis passus est Christus. Quod si esset, quæ tunc nostra expectatio, aut q̃ salus nobis ex tali figmento eueniret? Certe si quid boni hoc modo ibi fuerit, hæreticis relinquamus, vt fructum habeant suarum adinuentionum: Nos verum Christi corpus intelligimus, credimus, offerimus & comedimus, quod pro nobis in mortem traditum est, quod resurrexit, quod denique sedet in cœlo ad dextram patris. Huius gustu reficimur, hoc refecti cõfortamur, hoc manducantes viuimus: quia vitam animæ nostræ intra nos recipimus, sicut ipse quoque dixit: Qui manducat me, & ipse viuet propter me. Neque enim carnem in hoc sacramento mortuam, sed spiritum sumimus viuificantem: Atque ideo quia multi idem corpus domini accipimus, omnes etiam eodẽ Christi spiritu vegetamur. Hoc enim & vox illa, communio seu communicatio significat. Siquidem quid aliud est communicare, quam cum reliquis fidelibus dominici corporis, & spiritus eiusdẽ participem se facere? Accedamus igitur mundi & simplices corde, & panem vitæ, qui de cœlo descendit mundoq; dat vitam, de altari sumamus. Ad huius sumptionem charissimi præparationem aliam nescio meliorem, quam vt sui profundissima qua potest, humiliatione se homo coram oculis Dei contemnat, accusat & vilificet, stupeatque dignationem erga se admirabilem incomprehensibilemque Iesu Christi domini nostri, quæ tanti fecerit se, nosque omnes pannos viles ac menstruales tãta charitate complexus sit, vt fecerit nobis quod nulli hominum, imo quod reor nec angelorum cuipiam comprehensibile sit, se nobis in hoc sacramento tradens in cibum potumque: præsertim cum nullo posset modo alio nobis fieri vicinior, quam hoc modo, quo transformaret nos in se, vnumque secum efficeret. Respondeat ergo amori & charitati ipsius feruor, deuotio, desideriumque nostrum, vt simul propter maiestatem eius infinitam ibi latentem reuerentes, ob vilitatem nostram humiles, & propter bonitatem eius nimiam accedamus desiderio feruẽtes. Præstet hęc nobis benignissimus ipse dominus noster Iesus Christus, vt misericordissima eius dignatione digni efficiamur: quoniam nun-

Ioan. 15
Esaiæ 28
Ioan. 1
Matth. 26
Lucæ 22
1. cor. 11
Corpꝰ q̃le Christꝰ discipulis dederit

Sensus hæreticorũ de hoc sacramẽto cuiusmodi sit

Sensus catholicꝰ de hoc sacramẽto q̃s.

Ioan. 6

Cõmunicare quid interpretetur

Q

Præparatio ad sacram communionẽ oĩm optĩma q̃ sit

Esaiæ 64

quam ex nobis sumus, nisi indignissimi: & idem sibi in nobis præparet locum, qui habitare cupit nobiscū, seq; ipsum in nobis suscipiat, & quicquid in nobis defuerit, per gratiam suam suppleat, qui est benedictus in secula, Amen.

IN SOLENNITATE SANCTISSIMI IOANnis Baptistæ Epistolæ loco, Lectio Esaiæ prophetæ, Capite XLIX.

VII Vdite insulę, & attendite populi delonge. Dominus ab vtero vocauit me, de ventre matris meæ recordatus est nominis mei. Et posuit os meum quasi gladium acutum: in vmbra manus suæ protexit me, & posuit me sicut sagittam electam. In pharetra sua abscondit me, & dixit mihi: Seruus meus es tu Israel, quia in te glorificabor. Et nunc hæc dicit dominus, formans me ex vtero serui sibi: Dedi te in lucem gentium, vt sis salus mea vsque ad extremum terræ. Reges videbunt, & consurgent principes, & adorabunt dominum Deum tuum, quia fidelis est, & sanctum Israel qui elegit te.

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM

A Erba huius solennitatis Epistolæ fratres charissimi ex libro Esaiæ prophetæ extracta sunt: q̄ licet spiritu pphetico potissimū de Christo prolata sint, possunt nihilo secius ad præclarissimum illius membrum, nēpe S. Ioannem Baptistam, accōmodari. Nihil enim obstat, vt pleraq; ex illis, quæ capiti conueniunt, etiam membris illius mystica interpretatione aptentur. Sic D. Papa Gregorius quatuor illa animalia, quæ apud Ezechielem describuntur, ad ipsum Christum, ad quatuor Euangelistas, & ad vnumquemlibet perfectum acutissime & conuenientissime applicat. Dicit ergo sacratissimus Baptista: Audite insulæ, & attendite populi de longe, qui procul per varias mundi plagas habitatis, & Christianę fidei dogmatibus assensistis. Dominus ab vtero vocauit me, imo etiam ante quam maternis conciperer visceribus misso cœlitus non quolibet, sed principe nuncio, nēpe Gabriele nomen mihi imposuit, & deipso matris meæ vētre recordatus est nominis mei, materna voce paternaque manu illud enunciās, quando cognatis Zachariæ nomen mihi potius imponendum videbatur. Sed quemadmodum ipse æterna sua electione nomen mihi indiderat, ita opportuno tempore illud etiam à parentibus mihi fecit imponi. Recordatus etiam est nominis mei, sua me gratia mirifice præueniens, atq; adeo etiam sanctispiritus infusione confirmans, nec abijciens me meique obliuiscens, vti eorum dicitur obliuisci, q̄s iuste derelinquit. Et posuit os meum quasi gladium acutum, non sicut de impijs legitur: Lingua eorum gladius acutus. Item que: Filij hominum, dentes eorum arma & sagittæ, qui pestiferis & venenatis suis sermonibus animas iugulant, & morte sempiterna afficiunt. Non inquam, hac ratione os mihi acutum dedit, sed quemadmodum apud Salomonem legitur: verba sapientum sicut stimuli, & quasi claui in altū defixi. Non enim noui palpare hominū, & quamuis potentium vitia, sed pungere, & obiurgare acriter, mortis discrimine contempto. Hæc si de se D. Ioannes taceat, tamen ex Euangelio plane discimus, vbi & Iudæos asperis reprehendisse verbis & Herodis adulterium non dissimulasse legitur, quæ res illi mortē cōciliauit, nō ferē te impijssima Herodiade sancti viri æquissimā & amantissimā rēphensionē. Ita nimirū sctōrum viroꝝ dicta habent suos quos dā acutissimos aculeos, qbus sæpe etiā adamātina hoim pectora cōpungunt. Neq; id mirū, qñ non illi loquunt, sed p eos Christi spūs sua verba resonat. Vñ apud Hieremiā dñs dicit: Nunqd nō verba mea sunt quasi ignis, & quasi malleus cōterens petrā: id est sa-

Gregori⁹ Ezech. 1

Luc. 1

Obliuisci quorum nam Deus dicatur

Psal. 56 ibidem

Eccle. 12

B

Matt. 3. 14 Marc. 1. 6 Lucæ. 3

Viri sctī vti verbis viuant. acu leatis Lucæ 11

Hiere. 23

est, saxea pectora. Quur vero multi hodie licet buccis crepitantibus pro concione ad populum, Dei verbum prædicent tam paruum referunt fructum, nisi quod e suo frigido & arido pectore, non ex sancti spiritus feruore & charitate loquũtur. Quod si illo spiritu pleni essent, possent & ipsi cũ sancto Ioanne dicere: Posuit os meũ dñs quasi gladium acutum. Nanq; verbis suis multorum dura licet corda haud secus, q̃ quibusdam mucronibus penetrarẽt, & ad vitã in melius cõmutandam cõpungerẽt.

Concionatores qui tam paruũ aut nullũ referant fructum.

Dicit porro S. Ioãnes: In vmbra manus suæ protexit me, diuinæ gratiæ suę vndiq; me cingens adiutorio, vt nullis neque dæmonum, neq; hominum insidijs aut afflictionibus potuerim euerti. Et posuit me sicut sagittam electam, qua corda hominũ à veritate ad vanitatem misere auersorum efficacissime transfigeret. In pharetra sua, id est, diuina virtute sua abscondit me, ne vllis hostium tartareorũ insidijs paterem, multis quoque annis in eremo tanquam tutissimo asylo abscõdit me hominũ aspectibus, ne quam ex illorum conuictu maculam contraherem, donec tãdem tempore ab æterno p̃stituto, me ad homines conuertendos tanquã sagittam e pharetra emisit. Et dixit mihi: Seruus meus es tu Israel: nõ vtiq; talis seruus, de quali dominus dicit: Seruus non manet in domo inæternũ, sed seruus fidelis ac pius, & verus Israelita ob crebram, imo assiduam diuinitatis contemplationem, cui in solitudine semper deditus fui, iuxta illud Hieremiæ: Sedebit solitarius & tacebit, quia leuabit se super se ad contemplanda diuina & cœlestia. In te, inquit, glorificabor, & per te gloria, & maiestas diuinitatis meæ hominibus annunciabitur ac innotescet: atq; illi ad me conuersi, honore & gloria me afficient. Et nũc hæc dicit dominus formans me ex vtero seruum sibi, quando intra ipsa materna viscera tãquam futurum athletam suum me vnxit spiritu suo & induit virtute ex alto, vt officium ab ipso mihi demandatum digne possim exequi, & aduersus acies inimicas viriliter dimicare. Dedi te in lucem gentium. Hęc quantũ ad D. Ioannem attinet, synecdochicῶs dicũtur: Nã Iudæis Ioannes verã lucem Christũ annunciauit: nõ item cũctis gentibus. Quanq̃ etiã vere potest dici datus in lucem gentium ob verba illius ab Euangelistis cõmemorata, quę in hanc vsq; diem cæcis mentibus lucem adferunt, dum ad agendam pœnitentiam peccatis excęcatos vehementer extimulãt. atq; eo ipso salus, id est, salutis nuncius & preco est Deo vsq; ad extremũ terrę. Reges videbunt illuminati à Deo, & consurgent principes, fide Christi suscepta, vt illũ etiã externo cultu venerẽtur, & adorabunt dominum Deum tuum, quem tu beatissime Ioannes prædicas, & ad illum digne recipiendum viam paras in deserto, adhortãs omnes vt pœnitentiam agant, doleantq; se p̃ssimum offendisse Deum, qui tamẽ fidelis est, imo verofidelitas ipsa totum se mortalium saluti impendens, neminẽ vnq̃ fallens, vehemẽtissime sitiens salutẽ animarum, ac amantissima fide & fidelissima charitate paratus opitulari, misereri, succurre oĩbus ipsius opẽ poscẽtibus. Qđ magnã debet oĩbus p̃stare fiduciã, vt discant semp de dño sentire in bonitate, & de illius benignitate nunq̃ diffidere. Sũt eñ multi pusillanimes q sæpe grauibus & molestis impliciti tẽtatiõibus, simul etiã vt de Deo male sentiãt, incitant. Sed cogitẽt ij semp q̃a Deus fidelis est, & amat aĩas, quas redemit sanguine suo. Adorabũt etiam sanctum Israel. Deũ plebis Israeliticæ sanctificatorem, qui elegit te non qualitercũq; sed certe præclare valde, vt de te pie sentiant multi in superbissimi Luciferi locum te successisse. Vtinã beatissime & reuerendissime patriarcha tuis exuberantissimis meritis & flagrantissimis precibus eius nobis gratiam cõcilies, qui te tam excellenter elegit.

Iohan. 8
Thren. 3
Lucæ 24
C
Ioannes Baptista qui fuerit datus in lucẽ gentibus.
Lucæ 1. 3
Fidelitas Dei erga homines quanta.
Sapien. 1

EXEGESIS EVANGELIJ IN EODEM FESTO. LUCÆ PRIMO.

Sicut inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista: ita nulli omnino inter natos mulierum hic ab Ecclesia delatus ẽ honor, vt eius natiuitas celebretur. Magna dignitas, sed sic placuit Deo honorare præcursorem suum. Impletur vsque in hanc diẽ, quod patri eius Zachariæ angelus prędixerat, gauisuros multos in eius natiuitate. Nanque toto orbe Christi Ecclesia diem ortus eius festiuum ac celebrem ducit, & laudat regis munifi

D
Matth. 11
Lucæ 1

munificentiam in suo milite, solennique officio persoluit Deo cantica lætitiæ & gratiarum actionis, tum quod tot præclaris affecerit gratiæ suæ prærogatiuis Baptistam suum, tum quod eodem nascēte propinquare ceperit nostræ salutis tādiu quæsita, expectata, & votis ac suspirijs ardentissimis implorata restauratio. Ingreditur hodierna die in hunc mūdum nouus Lucifer, multo illo priori illustrior, qui non contentus diuinitus sibi collato honore, ad æqualitatē Dei suo malo aspirauit. Itaque si ad ortum solis cunctorum exhilarantur corda mortalium, cur non multo magis gaudeant prodeunte in mundum æterni solis nūcio ac præcursore? Vere magnus es S. Ioannes, & ita magnus, vt mortalis cuiuscunq; nedum sermo exprimere, sed neq; mens capere possit. Tu em̄ es pro- (Lucæ 1) pheta altissimi, & plusquam propheta, tu (Matth. 11. 3) sanctus antequam natus, tu adhuc intra materna detentus viscera mundi saluato- (Ioan. 1) rem toti mūdo incognitum agnouisti, tu speculum innocentię, norma pœnitentię, virtutis specimen, iustitiæ forma, pudicitiæ titulus, saluatoris nuntius celsior, pręco verbi, Euāgelij lucerna, legis terminus, agni immaculati, qui suo sanguine peccata eluit, baptista, martyr insignis: denique homo sanctissimus & excellentissimus es. Sed nunc dilectissimi his in tanti patriarchæ laudem exiguam obiter præmissis, ad Euangelij cōsiderationem procedamus. Ait enim Euangelista Lucas:

(Ioānis Baptistę pręconia q̄ sint pręstātia.)

In illo tempore Elizabet impletum est tempus pariendi, & peperit filium.

E Venerabilis matrona Elizabeth nō casu, sed diuina ordinatione diu sterilis, vt partus illius esset mirabilior, tandē ex Dei pollicitatione concepit & peperit filium. Iam multis annis portauerat obprobriū sterilitatis & legis maledictionē, sed quantum ea res illi probro fuit apud carnalem illum populum Israel, tantum ei honoris & ornamenti attulit filius in senectute genitus, vtpote qui neminem habuit inter natos mulierum se excellentiorem. Gau- (Matth. 11) de beata & reuerenda matrona Elizabeth: ecce natus est tibi vetulæ ac desperatæ filius, qui sua prædicatione suisque exemplis multos Deo adducet filios: & qui tibi est vnigenitus, plurimos Deo filios ignitis adhortationibus, & sanctissima vita sua generabit. Non tibi sit pia mater pudori aut dolori, quod diu nullū omnino, & nunc tandem præter spem hunc vnicum peperisti. Nam quanto tu sterilior, tantò ille fœcundior: & quo maior tibi fuit confusio apud gentiles tuos Iudæos non auxisse numerū populi verum Deum colentis: tanto nunc beatior prædicaris, & maiori gloria extolleris, quod filium genueris, qui plurimos (Lucæ 1) filiorum Israel conuertit ad dn̄m Deū patrem ipsorū. Certe mirum est charissimi, si ad humanum morem spectes, parentes illos tot annis steriles filium edidisse. Atqui non id opus naturæ fuit, sed gratię. Mūdi saluatorem mundo annūciare debebat Ioannes. Quis illi fidem adhibuisset, si non mira quædam, & quæ naturę vsum excederent circa illum contigissent? Quod ex sterilibus nascitur, totum gratiæ est: sed Deo tam facile est ex sterilibus, atq; ex fœcūdis proles creare. Tamen humano more id prorsus inusitatum est, vt sterilis & senex pariat, cui etiamsi ætas suffragaretur, tamē sterilitas sola satis impediret: aut si hæc abesset, tamē senectus obsisteret. Agnoscamus ergo & in conceptu, & partu Ioannis gratiam Dei, & beatissimū paruulū ex matris vtero procedentē exultātibus animis & cōgruo honore excipiamus, matriq; sterilitatis opp̄brio liberatæ ex animo cōgratulemur vna cum vicinis & cognatis eius, quibus sequitur in Euangelio:

(Elizabeth quantum gaudij & honoris accreuerit ex natiuitate suę prolis.)

(Ioannē Baptistam natum ex sterilib⁹ parētibus totum fuisse diuinę gratię munus.)

Et audierūt vicini & cognati eius, qa magnificauit dn̄s misericordiā suā cū illa, & congratulabantur ei.

F Id enim maxime est secundum naturā, vt proximorum bonis lætemur & congratulemur, malis autem ex animo cōdoleamus. Vicini & cognati S. Elizabeth nō ignorātes eā sterilem semper fuisse, & iam ætate prouectā, cōgratulantur ei, quia præter consuetudinem, & supra naturæ vsum dn̄s magnificasset, id est, magnifice & excellenter in eam declarasset misericordiam suam. Non enim potuisset vnquam prolem mundo producere, nisi singulari gratia & beneficio Dei. Ergo diuinæ pietatis agnoscētes munus, congratulabant ei, ita vt angelus p̄dixerat, q̄ multi in eius natiuitate (Lucæ 1) gauderent. Sunt inuidi quidā, qui dum proximis res ex sententia succedunt, torquentur & dolēt, in q̄s recte dictum illud com-

(Inuidiam esse vitiū planè diabolicum.)

competit, Inuidus alterius macrescit rebus opimis. Quod est vitium plane diabolicum. Dic quæso Inuide: Quid tibi oberit, si alteri bene sit? aut quid proderit tibi, si illi male sit? Si bonus es, nihil tibi nocet illius prosperitas, sed dolet tibi eius aduersitas. Si autem malus es, vt reuera es, malitia tua tibi officit, non illius prosperitas, Pelle inuidentiæ virus ab animo tuo, & erit tibi voluptati, si ille bene habuerit. De hac peste sententia memorabili D. Chrysostomus ait: O zelus, o inuidia omni malitia cumulata. Inuidia ignis inextinguibilis est. Etenim sicut tinea comedit vestimẽtum, sic inuidia eum qui zelatur, cõsumit: eum autẽ cui inuidet, clariorẽ reddit. Itẽq; Inuidiæ passio fornicatione & adulterio multo est deterior. Et diuus Augustinus libro de doctrina Christiana: Auertat Deus, inquit, inuidiæ pestem ab animis omnium, nedum Christianorum. Vitium ẽm diabolicum est Inuidia, quo solo diabolus reus est, & inexpiabiliter reus. Ergo charissimi, ne tam execrando crimine nos inquinemus, potius aliorum felicitati cõgratulemur. Omnes vnius capitis mẽbra sumus. Sicut ergo dum quippiã in corpore patitur membrum vnum, compatiuntur omnia membra: siue dum gloriatur vnum membrum, congaudent omnia mẽbra: ita & nos qui sumus corpus Christi & membra de membro, aliorum felicitati congratulemur, & afflictioni condoleamus, ne cum impijs liuore tabescamus.

Chrysost.

Inuidiæ proprium quid

Augustin.

Ephe.5 1.Cor.12

Et factum est, in die octauo venerunt circuncidere puerum. Et vocabant eum nomine patris sui, Zachariam.

G

Gene.17 Exodi.13 Leuit.12

Vetus apud Hebræos mos fuit, vt masculi oẽs circuncisi derentur. Et id primum Abrahæ à Deo præceptum est. Illi nanq; datum est Testamentum circuncisionis: quod postea lege Mosaica repetitum est. Valuit autem circuncisio contra peccatum originis: sicut apud nos baptismus. Et sicut hodie dum baptizantur paruuli nomen accipiunt: ita olim cum circunciderentur. Vnde appellabant beatissimum hunc infantem nomine patris sui Zachariam. Id nanq; consuetudo obtinuit, vt filij maxime vnigeniti patris nomine vocentur. Faciebant vicini & cognati S. Elizabeth, quod ipsis videbatur, necdum cœlestis mysterij conscij, q̃ iampridem diuinitus illi assignatũ erat vocabulũ, q̃d humano mutari cõsilio vel arbitrio nõ deberet. Itaq; videns S. Elizabeth eos à Dei voluntate in imponẽdo vocabulo discordare restitit illis, vt pote q̃ sicut D. Ambrosius ait, spiritu prophetiæ didicerat, qui vocandus esset: nec poterat ignorare p̃nuncium, quę prophetauerat Christum.

Circuncisio quid valuerit, cu iusque rei fuerit signa, ... quã infantibus imponi consuetũ.

Nomẽ patris vnigenitis imponi consuetum vt fuerit Iudæis.

Ambros.

Et respondens mater eius dixit: Nequaquam, sed vocabitur Ioannes.

Nõ vacat à mysterio, quod id nominis sacratissimo huic paruulo ex diuina reuelatione inditum est. Quæ enim diuinitus quibusdam imponuntur nomina, semper eximium aliquod donum vel munus eis collatum significant. Ioannem quidam ex Hebræo vertunt, in q̃ est gratia Dei. Quæ cum multiplex & cumulatissima fuerit in domini præcursore, recte vocatus est Ioannes. Neque ob id tantum, sed etiam quia tempus gratiæ inchoauit. A diebus enim Ioannis Baptistæ cepit regnum cœlorum vim pati, & rapi violenter, quod ad id temporis oĩbus quãtumcunq; iustis clausum fuit. Inde est dulcissima illa eiusdẽ in deserto p̃dicantis vox: Pœnitentiã agite: appropinquauit eĩm regnũ cœloꝝ. Apte igĩ dictus est Ioãnes, q mũdo sub graui ira Dei laboranti, ac ab illa sup̃na Hierusalẽ miserabiliter exulanti gratiã per Christũ restituendã, conciliandãq; annunciauit: idque non vt cæteri prophetæ de longinquis & obscuris sententijs, quantũ ad certi temporis expressionẽ attinet, sed plane & manifestis indicijs, quãdo etiã ipsum gratiæ autorẽ nedũ verbo prophetauit, sed digito demõstrauit. Quanta aũt in illo gratię fuerit plenitudo & excellentia, quæ alia causa est nominis illi impositi, etsi nemo digne capere potest, si quis tamen vel tenuiter nosse velit, Euangelistas legat. Inueniet ibi ab ipso Christo infallibili iudice tantis eum celebrare encomijs, vt vix possit maioribus. Sed mirum videatur quibusdam, cũ tanta in eo Dei gratia fulserit, cur oẽm ætatem in deserto solus exegerit, cur non vrbes cõcionandi gratia peragatus sit, vt plurimos lucrifaceret. Veꝝ quãto ille maiora p̃ceperat diuinę gratię munera, tanto magis

Ioannes q̃d sonet.

Ab ortu Ioãnis Baptistæ vt tẽpus gratiæ fuerit inchoatũ. Matth.11 Lucæ 16

Matth.3 Marci.1 Lucæ 3

Ioan.1

Matth.11

Ioãnes Baptista cur hoĩm turbas fugerit

H

Quam sit difficile inter hominū turbas innocenter viuere.

magis conatus est ea conseruare. Et quia difficillimū esse nouerat in hominū turbis innocenter & pure viuere, solitudinem expetiȷt, vbi à peccandi occasionibus seiūctus, Deo & cœlestibus perpetim esset intentus. Quid hic dicturi sunt stolidi homūciones & miseri, q cum sint in vitia nimiū procliues, tamē si qnq; videāt nōnullos monasticæ vitæ aliqd subire institutū, aut alioqui abstractam ab hoīm familiaritate vitam agere, irridēt eos & aiunt: Num soli monachi salui futuri sunt? Nōne maioris virtutis & meriti est inter malos bene vixisse? Deus cor inspicit, nō exteriora. O stolidi quid dicitis? Christus Deus verus fugit hominum consortia, non quod haberet opus, sed vt nobis fugienda monstraret. Item D. Ioannis Baptista, & aliȷ innumerabiles sanctissimi hoīes fugerunt peccandi occasiones, & vos in mediȷs periculis iam naufragio proximi, aut etiā fluctibus immersi, tā vultis esse securi? Itaq; bonum & laudabile est, hominum consortia tanquam pernitiosa vitare. Et quidē certo certius est, peccandi occasiones fugiendas esse. Quicquid id est, quod ad peccandum te pertrahit & impellit, siue sit pater, mater, frater, soror, diuitiæ, honores, aut quæuis alia, fugias ea necesse est. Quod si fugere nolis quæ Dei gratiam à te excludūt, absque vllo dubio gratia procul fugiet à te. Sed his obiter dictis, ad Euangelium redeamus. Sequitur:

Consortia hominum quantope fugienda.

Et dixerunt ad illam: Quia nemo est in cognatione tua, qui vocetur hoc nomine. Innuebant autem patri eius, quē vellet vocari eum. Et postulans pugillarem, scripsit, dicens, Ioannes est nomen eius.

Cognati S. Elizabeth legis & gētis suæ morem seruare cupientes, reprehendunt eam, tanquam quę a patrum consuetudine recedat: neq; intelligunt, non muliebri leuitate, sed sancti spiritus instinctu eā pueri vocabulū expressisse: sicq; ad patris putant arbitrium recurrendum. Potest hæc res mystice significare, Iudęos pertinaciter literæ legis semper inhærere maluisse: fructū autem spiritus non expetiȷsse, cum tamen ipsa lex, non nisi vmbra quædam fuerit futurorum. Iudæi legis verba semper allegant, quæ tamen non intelligunt. Sic etiam hic cognati S. Elizabeth paternū morem putant obseruari oportere. Sed Deus omnipotens legem quandoq; abolere volens, nouum apud Hieremiam Iudæis testamentum promittit, quæ est lex gratiæ: quam quia Ioannes prędicare mittebatur, non debuit iuxta legis morem, sed diuinæ gratiæ arbitrium nomen accipere, Siquidem diuinæ gratiæ potissimum ascribendum est, quod saluamur. Obiter etiā aduerti hic licet, quod sicut nominis assignādi ratio, quę apud Iudæos inoleuerat, in Ioanne seruata nō est, ita hoc ipso significatum sit, ab eius ortu legem abolitam iri. Videamus nunc quid Iudęorum pertinacia profecerit. Sperabant patrem Zachariam ipsis assensurum. Itaq; innuebant patri infantis, quem vellet vocari eum. Sic etiam impiȷ Iudæi semper à matris Ecclesiæ definitione, ad patrum suorū instituta recurrunt: qui tamen ab eis maxime dissentiunt, & cum Ecclesia consentiunt, sicut & Zacharias cum Elizabeth, qui postulans pugillarem, id est, tabellam cęream, aut alterius materiæ, in qua stylo verba exarantur, scripsit, dicens: Ioannes est nomē eius. Tanquam diceret: Non est opus, neq; fas, vt humana cōsuetudo, aut patrius mos illi vocabulum tribuere velit, qui iam à Deo appellatus est noīe suo. Neq; nos illi nomen imponimus, sed q̄d à Deo accepimus: enūciamus. Vbi simul potest aduerti, quā vbiq; sibi concordet spiritus Dei. Zacharias & Elizabeth ambo erant pleni spū sancto: itaq; etiam idem sentiunt. Timeant ergo, qui dissensionibus dediti sunt, ne hoc spiritu vacui sint.

Hebr. 10

Hiere. 31 Hebræ. 8

Nominis pcursori imponēdi ratio mystice quæ.

I

Pugillaris quid.

Et mirati sunt vniuersi.

Mirantur homines vt homines: quia ignorabant, qd circa infantē diuinitus ageret. Miranī patrē cōsentire matri, vt vetus cōsuetudo negligat. Sed si sciuissent cōsilium Dei, venerati potius essent, q̄ admirati.

Apertum est autem ilico os eius, & linga eius, & loquebatur benedicens Deum.

Prædixerat angelus Gabriel Zacharię, quod ob incredulitatem suam mutus esset donec quæ audierat, implerentur. Non enim volebat Deus iustus & rectus in tāto pontifice inultam relinquere hāc diffidentiā, qua de Dei promissis non hęsitabat. Ita enim plerunq; oīpotēs Deus in electis suis cito

Luca. 1

cito vlcisci solet errata illorum, nec permittit eis impune cedere, si quid vel tenui ter deliquerint: cum tamen impios sæpe sinat in suis flagitijs securam degere ętatem. Quo facit etiam memorabilis illa sententia libro secundo Machabęorum commemorata in hæc verba: Etenim multo tempore non sinere peccatoribus ex sententia agere, sed statim vltiones adhibere magni beneficij est indiciũ. Atq; ea de causa sanctus Pontifex ilico pœnam sensit diffidentiæ suæ: quæ tamen quandoq; finem habebet, lustus erat, ideoque noluit Deus huius culpæ in eo hærere maculam, sed statim vltionem adhibuit, ne quid haberet intra se, vnde minus placeret Deo. Multi hodie putant optime secum agi, & Deũ se valde habere propitium, cũ eis omnia læta & tranquilla eueniunt, etiam male viuẽtibus. Sed nimiũ ij vehementer errant, & periculosissimam ducũt vitam. Si enim iuxta prophetæ sententiã multæ sunt tribulationes iustorũ: & dñs quos amat arguit & castigat, quomodo possunt recte habere, qui etiã in suis maleficijs parum aut nihil aduersi experiuntur? Timeant quotquot eiusmodi sunt se, idcirco in præsenti vita impune euadere, vt in futura atrocius absq; vllo fine puniantur. Sed venerabilis põtifex Zacharias humana infirmitate cunctãtius fidem angeli verbis adhibẽs, atq; ea de causa percussus silẽtio diuturno, nato atq; circunciso Ioanne, peremptę vocis beneficiũ recuperauit, & os quod prius incredulitas frænauerat, natus infans reserauit, moxq; ora diu tacentia in Dei laudem prorupe- runt. Quid ni enim benediceret Deũ, qui tam euidentia, stupendaque eius opera agnoscebat? Prius quidem obmutuit, non accõmodans fidem dictis angeli, sed mox vbi reddita illi loquẽdi facultas est, in Dei laudes prorupit. Qua re nos admonemur grates, laudesq; Deo agere nos debere, qñ aut à malis liberamur, aut eius bñficijs augemur. Alioqui ingratitudinis, quod est Deo valde inuisum vitium, rei tenebimur. Sed visis tot prodigijs.

[Left margin notes, partly cut off: Electorũ errata vlciscitur Deus misericorditer castigat. — 2. Mach. 6 — Psalm. 33. Apoc. 3 — Multos hic impune delinquere, sequantur damna in futuro iudiciũ — Gratitudo quando exigatur.]

Factus est timor super oẽs vicinos eorum, & super omnia montana Iudææ diuulgabantur oĩa verba hæc. Et posuerunt oẽs qui audierant in corde suo, dicentes: Quisputas puer iste erit? Etenĩ manus domini erat cum illo.

K In rebus nouis, ac præter vsitatũ morem accidentibus mirari ac timere solent homines. Hic aũt multa accidebãt admiratione digna. Itaq; vicini oẽs timebãt, nescientes qd portenderẽt ea q̃ fieri cernebant. Euidentia diuinę potestatis argumẽta cõplura visebant, idq; cœlestis mysterij ignaris metũ incussit. Mox aũt cuncta hæc per loca circumadiacentia diuulgabant: & alij alijs, quę vel viderãt, vel audierant, enarrabant, idq; non sine occulta Dei operatiõe & dispensatione, vt maiorem haberent fidem apud omnes, quę multorum testimonio firmarẽtur. Sic fides nostra clarissimis semper fulta testimonijs est, & nihil apud nos suspectum, nihil obscurũ, nihil commentitium est. Qui credere non vult, suo ipsius iudicio cõdemnabit, qa indubitatæ noluit veritati cõmodare fidẽ, cũ tota ethnicorũ supstitiosa psuasio, nõ nisi euidẽtissimis atq; vanissimis mẽdacijs subnixa sit: hæretici q̃q; nõ nisi sui capitis adinuentionibus, publica & vbiq; gentiũ recepta veritatis assertiõe contẽpta, sese tueant. Porro, vicini S. Elizabeth suis hæc mẽtibus condita seruabant, dicentes: Quisputas puer iste erit, circa quem tot præclara æduntur miracula: & qui manifesta naturęq; modũ excedenti Dei virtute ac operatione illustratur?

[Right margin note: Mirari ac timere qñ soleãt homines.]

Et Zacharias pater eius impletus est spiritu sancto, & prophetauit, dicẽs: Benedictus dominus Deus Israel, quia visitauit & fecit redemptionem plebis suæ.

L Superius hoc eodẽ capite scripserat S. Lucas, Zachariã virum iustum fuisse. Iustus aũt esse non potest, nisi qui spiritu sancto præditus sit. Cur ergo hic eum dicit impletum spiritu sancto? Intelligendum est abundantiori sancti spiritus gratia eũ repletum. Nanque & prophetiæ munus accepit. In quo diuinæ pietatis est declarata benignitas, quando non solum muto seni loquelam reddidit, sed etiam nouam addidit prophetandi gratiam. Ita semp Deus pro sua benignitate paratissimus est ignoscere pœnitentibus, imo & gratię suę dona cumulare, modo ex animo nos deliquisse doleamus. Ait autem Zacharias: Benedi

[Right margin note: Spũ sctõ repletus Zacharias quomodo dicatur.]

Bñdictus dominus Deus Israel. Sola plebs
Deus cur subinde vocetur De⁹ Israel — Israelitica verum colebat Deum: quamob
rem Deus Israel sæpius in sacris literis vo-
catur: quia visitauit & fecit redemptionem
plebis suæ. Iam longe ante promiserat per
Ezech.34. prophetam suum, dicens: Ecce ego ipse re
quiram oues meas & visitabo eas. Visita-
uit dominus oues suas, quando formam
serui suscepit factus homo propter perdi-
Philip.2 tum hominem liberãdum. Et fecit redem
ptionem plebis suæ, quando nos non cor
ruptibilibus auro vel argento, sed precio-
1.Petri 1 so sanguine suo redemit, non à tempora-
ria seruitute vel morte, sed æterna.

SERMO I. IN EAdem Solennitate. Quomodo sanctus Ioannes ardebat & lucebat, & de quadruplici hominum conditione

M

Llle erat lucerna ardens, & lucens. Ioannis V. Beatissimi Ioannis patriarchæ, prophetæ, martyris, anachoretæ (vt cætera eius insignia taceam) festiuitatem celebrantes fratres charissimi, non tantum illius gloriæ satagimus gratulari, verum q̃d profectui etiam nostro vti cunctorũ Christi fidelium, non nihil inde nobis querimus vendicandum: quod tum potissime fit, dum vitam illius recolentes, quicquid ibi laude dignum veneramur, pro modulo nostro itidem gestiamus imitari. Incitat autem nos ad hæc, quod cum omniũ non solum monachorum sit princeps Ioannes, omnium anachoretarum dux, omnium eremitarũ cœnobitarumq; pater & patronus, verum omnium Christicolarum institutor, magister & legifer. Quam obrem perpulchre conuenit ei veritatis testimonium (tam gloriosum, quam ab adulatione aut deceptione alienum) quo dici-
Ioan.5 tur: Ille erat lucerna ardens & lucens. Vbi ordo quoq; verborum haud ociosus censeri debet: primo ardorem, postremo vero lucem commemorans. Duo etenim hæc de illo prædicantur, videlicet quod arserit & luxerit. Vbi tamen non ante luxisse, & postea arsisse dicitur: sed q̃a in se ardebat, lucis radios in cæteros quoq; emisit. Ardebat haud dubium sibi, lucebat nobis. Quod vt magis liqueat, considerandum quatuor hominum inueniri genera. Qui-
Hominum genera quatuor quæ sint. — dam enim lucent, sed non ardent: nonnulli ardent, & non lucent: Alij & ardent & lucent. Rursus sunt complures, qui neque
Neq; ardentes neq; lucentes qui — ardent, neq; lucent. Et hi nouissimi peccatorum magis tenebras amant, quam lucẽ: quorum opera neque charitatis in se continent feruorem, neque virtutis specimen præ se ferunt: atq; ideo nihil hic de illis di-
Lucentes, sed non ardentes. — cendum. Verum, sunt alij (vt dixi) qui luceant, quum non ardeant: ij sunt quorum opera virtutis quidem speciem habẽt, qua (vt plerunq; fit) ab hominibus magnificãtur, verum à charitatis feruore sunt aliena, propterea quod fucum duntaxat virtutis ipsis superducat, aut metus, aut reuerentia hominum, aut animi bene morati naturalis honestas, aut fictę mentitæque pietatis ostentatio, aut alia quæuis impura intentio. Ad eorum numerum colliguntur (vt
Bernard. — verbis vtar Bernardi) qui conscientias suas in aliorum labijs posuerunt: quorum lux non solaris, sed lunaris est, quæ modo plena, modo exigua, modo nulla videtur: ita & illi modo magni, modo parui sunt, modo nulli, secundum quod adulantium linguis, aut vituperare eos placuerit, aut laudare. Tales erant pharisæi & hypocritæ lu-
Matth.23 — mina, scilicet in oculis hominum, quos tamen Christus arguẽs seuere, sepulchra de-
Paradig. — albata appellat. Hoc modo lucebat eremita ille (vt in Vitis patrum legitur) cuius merito sanctitatis putabatur om̃is illa circumiacens regio seruari, qui tamen moriens (dũ populi vexillis & processionibus ad eum confluentes velut sanctissimo viro, sine quo viuere metuebant, sese commendarent) ipse à dęmonibus deportatus est in infernum: quippe qui alius in hominum, alius in Dei oculis reperiebatur. Nõ longe ab hoc ordine sunt qui exterioribus tantum cęremonijs compositioni morum, magnis abstinentijs, frigidę lectioni, multis precibus, & alijs eiusmodi externis duntaxat exercitijs, alioqui in se bonis & sanctis, insudant, adeo pro illis zelãtes, vt veras virtutes propterea penitus negligãt. Hi itaq; solis exterioribus, quæ bonis malisq; sunt communia contenti, interiorem hominem (ad cuius reformationem externa omnia ordinari debuissent) interim sero uire vitijs & passionibus sinunt. Ve-
N
runtamen dum per hæc externa (quibus vulgo inesse æstimat sanctitatem) foris lu-
cent,

cēt, interdum ipsi quoq; licet veteri adhuc nomine stāte incolumi, sanctitatem sibi arrogant, vtpote qui ad exteriora sua quę alij mirantur, tantum respicientes, quid intus sibi desit non animaduertunt. Verum de huiusmodi quid Apostolus pronunciet, constat: Si linguis, inquit, hominum loquar & angelorum, charitatem autem nō habeā, factus sum velut ęs sonās, aut cymbalum tinniens, &c. prosequens adhuc alia ardua & sublimia, quæ in oculis qdem hominum sunt magna & lucida, verum nisi charitate simul ferueant, ante Deū sunt nulla. Adde igitur charitatem, & erunt valde bona: sic tamen vt media & instrumenta ad meliora. Sunt præterea tertio ordine, qui ardent, & non lucēt, vtiq; quorum lucerna necdum super candelabrū, sed sub modio posita est, qui lumen suum celant, metuentes à vento inanis gloriæ, aut humanę laudis illud exufflari. Hi sunt, qui vilitatem propriā ante oculos habentes, qcquid faciunt, non tale quippiam æstimāt vnde possint alij ędificari: hoc vnum impēsius curantes, ne à feruore in teporem vix vnquam curabilem decidant, sed quę habent humilitate custodiāt. At vero qui super candelabrum locari anhelant, zelo q̄dam animarum licet immaturo allecti, vt alijs quoq; luceant, in eos quodā loco deuotus Bernardus sagacissimus vitiorū explorator, tractans verba quædam Esaiæ, inuehit, dicens: Quid lucere festinas? Non dum illud aduenit tempus, in quo fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eorum. Interim pernitiosus est iste appetitus lucēdi: feruere enim multo melius. Denique, si tam vehementer splendorem desideras, q̄ videri vis, esse curato: & primū quære feruorem, nec dubium quin & splendor adijciatur tibi. Alioqui in cassum laboras, qa vanus splendor absque feruore. Mutuata aut certe simulata lux est, quę non ab igne procedit. Hæc ille. Offert se nunc postremo quartus hominum ordo, priores consequens: in quo sunt qui ardeant simul & luceant. Ardent intus spiritu charitatis, & foris exemplo feruoris lucent. Horum omnium longe præstantissimus fuit Christi Baptista Ioannes, cuius triplicē ardorem, triplicemque lucem sermone quodam luculentissimo & lectu digno B. Bernardus describit: Ardebat nanq; in seipm, in Christum, & ad proximum. Ardorem eius in seipso testantur circumspectio sui prouida, & pœnitentia vehementer austera. Quæ nobis quomodo luceant, quomodo ve ad imitādum alliceant, videamus. De sanctis parentibus natus Ioannes, idemq; spiritu sancto plenus, infra ætatem deniq; (quæ seculo possit inquinari) constitutus non modo carnis illecebras, verum parentes etiam, cognatos, ac mundū vniuersum abdicans, confestim ad eremum confugit. Vbi pœnitentiam sibi arctissimam, nō ad eluenda, sed cauenda peccata instituēs, neque manducat neq; bibit, & cætera, quæ vel Euangelista, vel Christo enunciante dicimus, obseruat. Quod igitur puer pene infans ad eremum se recipit, delinquendi occasiones (tametsi gratiam diuinæ benedictionis super se non ignoraret) euitans, quid aliud hoc ipso nos docet, quam neminem ita de diuina gratia debere præsumere, neminē adeo se diuina custodia munitum credere, vt gratiæ soli innitēs, timorem, studium, industriam propriam velut securus omniaq; deponat? Quamuis enim præcipuum hoc diuini sit muneris, vt peccatis abstinentes, bonum operemur, absq; tamen proprio conatu & studio, neq; aduenit, neq; manet virtus, quin etiā nec gratia perseuerat. Hoc pensabat B. Ioānes puer ad eremum confugiens. Sentiebat id ipsum sanctus quidam (ni fallor) beatus Rogerius, ordinis diui Francisci, castitatis dono tam excellenter, quam singulariter præditus. Hic tametsi citra nauseā non posset mulieribus loqui, atque etiam si quando loqui cogeretur, castior rediret: nullius tamen fœminæ, atq; ne matris quidem (licet admodum & sanctæ & vetulæ) vultum voluit contueri. Qui cur tam arctam sensibus suis custodiam indixisset interrogatus (quippe qui diuinum in se castitatis munus sentiret, abessetque periculum) respondit tamdiu in homine gratiam perseuerare, custodiaque dominica hominem non deseri, quanto sibi tempore vigilaret, ipse faciens quod in se est, & delinquendi pericula, occasionesque euitans. At vero si circa seipsum negligens cœperit fieri, & quę potest, cesset facere, amplius Deū non habebit custodiæ debitorem, quin potius iustum erit illum suis viribus derelinqui, quibus ne ad momentum quidem stare poterit illæsus. Huius itaque & maxime Ioannis vigilans ac p̄uida sui circūspectio do-

[Margin notes: 1 Cor. 13 | Ardentes, sed nō lucentes. Matth. 5 Lucæ 8 | Bernard. | Matth. 13 | Ardentes simul & lucentes. | Bernard. ardor lo. triplex quō nobis luceat. | Circūspectio Ioannis prouida quō luceat nobis | Lucæ 7 Matth. 3 Marci 1 Lucæ 3 | Præsumēdū nō esse de diuina gratia. | Paradig. | Castitas B. Rogerij singularis | Gratia custodia q̄di uina q̄diu perseueret in hoie. | Occasiōes peccādi rescindēdas esse.]

ctio docet nos imbecillitatem propriā indesinēter expertos, nosipsis inuigilare, de linquendiq; occasiones aut emendare, aut rescindere. De hoc satis. Porro, quantum ad austeritatem pœnitentiæ beati Ioannis attinet, quomodo & hæc nobis luceat, mellifluus explicat Bernardus, dicens: Considera hominem angelico promissum oraculo, cōceptum miraculo, sanctificatum in vtero, & nouum in nouo homine mirare pœnitentiæ feruorē. Victum & amictum, ait Apostolus, habentes, his contenti simus. Apostolica perfectio ista est, sed Ioannes etiam contempsit. Deniq; audi dominum: Venit, inquit, Ioannes nō manducans nec bibens, plane nec vestiēs. Sicut enim non est locusta cibus nisi aliquorum forte irrationabilium animalium: sic nec pilus cameli humanum est indumentum. Incentiuum id mihi est feruoris, & materia humilitatis. Quis enim in nobis est, fratres, qui Ioannis pœnitentiam intuens, suam non dico magnificare, sed alicuius saltem momenti ęstimare prę sumat? Quis audeat murmurare in laboribus suis & dicere, Satis est, quod patior, ne dum nimis? Quæ enim homicidia, quæ sacrilegia aut flagitia sic puniebat Ioannes in seipso? Accendamur ad pœnitentiam, fratres, & quicquid in nobis minus est feruoris, humilitas suppleat puræ confessionis. Hæc ille. Sequitur autem nunc feruorem Ioannis considerare ad Christum. Atque hunc indicant nimirum deuotissima ipsius humilitas, alacritas, ac plane feruidissima pietas in eū. Humilitas sane vel hinc nobis manifesta est, quod cum tātus esset vt putaretur Christus, corrigiam calciamentorum eius soluere indignū se profitetur, quod eundem baptizare trepidat, quod deniq;, licet fulgidissima lucerna ardens & lucens ante oculos hominum, sicut non appetit, ita se lucere nescit. De hoc Bernardus: Lucet, inquit, Ioannes, tanto vtique clarius, quanto amplius feruet: tanto verius, quanto minus appetit lucere. Fidelis lucifer, qui solis iustitiæ non vsurpare venit, sed prænunciauit splēdorem: Nō sum, inquit, ego Christus. Venit fortior me post me, cuius non sum dignus soluere corrigiam calciamenti. Et illud: Ego baptizo vos aqua; ille vos baptizabit spiritu sancto & igne. Ac si manifeste lucifer dicere videatur: Non sum ego sol. Lōge alium videbitis eum, in cuius comparatione tenebræ sum, & non lux. Hæc ille. Iam vero & hic deuotionem eius feruentissimā ac pietatem in Christum sentimus. Clarius autem si ipsius necdum nati in vtero ad Christi præsentiam exultantis motum & iubilum recolimus, si de voce sponsi gaudium eius animaduertimus, si deniq; commendationem & prædicationem eius de Christo attendimus. Quę certe omnia nobis lucens: quandoquidem nisi lucerent, non animaduerteremus. Restat igitur nunc tandem feruorē eius ad proximū cōsiderare, quem zeli vehementia, iustitiæ amor, & veritatis vsq; ad mortem susceptā constātia indicauit. Arguebat Iudæorum duritiam, non parcebat pharisęorum arrogantiæ, Herodis lasciuiam increpabat. Nō illi cultus deserti, non singularitas propositi, non regis potentia, neq; exhibita sibi reuerentia, nō minax adulteræ crudelitas, non deniq; intentata mors poterant persuadere, vt animarum periculum, iustitiæ cōtemptum, Dei iniuriam dissimulās præteriret. Hęc, fratres charissimi, cūcta breuiter perstringens magis indicaui, quā explanaui. Faciat Deus vt in nobis aliquādo inueniantur, quæ in beato Ioanne modo veneramur, præstante eodē domino nostro Iesu Christo, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat Deus per infinita seculorum secula, Amen.

P Pœnitētia B. Ioannis quam austera fuit. Bernard°.

1. Tim. 6

Lucæ. 7 Matth. 3

Matth. 11

Feruor Ioannis ad Christū.

Humilitas Ioannis quanta fuerit.

Bernard°.

Ioan. 1 Matth. 3

Lucę 3

Q Deuotio Ioānis ad Christum quanta fuerit. Lucæ 1 Matth. 11

Lucæ 3

Feruor Ioannis ad proximū.

Matth. 14 Lucæ 3 Marc. 6

SERMO II. IN EAdem festiuitate. Ordines omnium sanctorum vt D. Ioānes Baptista præcellat: quonam sit vsus baptismo, vtq; nouem modis fuerit singulariter magnus.

R

Nter natos mulierū non surrexit maior Ioāne Baptista, Mat. XI. Multos quidē fratres charissimi ante natū dñi præcursorē Ioannē, cuius nūc solennitate lætamur, in veteri testamēto cōmendatos legimus, sed neminē pinde, vt eundē ipm v̄bis dñi Iesu, quę iam iam audistis. Laudatū à Deo Noe scriptura cōmemorat, qn̄ dñs ait ad illū: Te vidi iustū corā me ex oībus gētibus. Moses item insigni affectus est laude, dicēte de illo dño ad Aaron & Mariam: Si qs inter vos fuerit ,ppheta dñi, in visione apparebo ei, vel per somniū loquar ad eū. At non

Gene. 7

Numer. 12

nõ talis seruus meus Moses, qui in omni domo mea fidelissimus est. Ore eñ ad os loqr ei. Itemq; Erat Moses vir mitissimus super oẽs homines, q morabant̃ in terra. Dauidem etiã dñs laudauit, dicens: Inueni hoĩem scd̃m cor meũ. Habet & S. Iob laudes suas, cõmendante illũ dño his v̾bis apud Satã: Nunqd cõsiderasti seruũ meum Iob, q nõ sit similis ei in terra, vir simplex ac rectus, & timẽs Deũ, & recedẽs à malo? In nouo etiam Testamẽto eximijs q̃sdam dñs encomijs honorasse legit̃, sed q̃ nõ ptingãt vsq; ad laudes Ioãnis. Habes illic testimoniũ dñi de Nathanaele, q̃d fuerit v̾e Israelita, doli expers. Fit etiã ibidẽ honorifica mentio Cẽturionis, affirmãte Saluatore se tantã fidẽ non inuenisse in Israel, q̃ntam in illo. Verũ q̃uis p̄claræ sint horũ laudes & encomia, nihil tñ habẽt simile laudibus S. Ioannis. Alij qdem ob peculiares & priuatas quasdã virtutes & excellentias cõmendati sunt: at Baptista Ioannes in cũctis fuit magnus, & in oĩbus laudabilis: Itaq; de eo solo dixit veritas infallibilis: Inter natos mulierũ nõ surrexit maior Ioanne Baptista. Tanq̃ diceret: Quãuis alij coram me magni sunt, nõ tñ est qsquam maior Ioanne. Nam si laudat̃ humilitas, qs Ioanne demissior? q nõ solum supioribus, aut æqualibus, sed etiam inferioribus se postposuit q̃ñ interrogatus à Iudæis, num Christus ipse foret, rñdit: Nõ, num Helias, rñdit similiter: nũ deniq; propheta, idẽ respõsum reddidit: cum tñ meo iudicio, q non erro, qa veritas sum, in spiritu & virtute Heliæ ipse venerit, & nõ modo ppheta sit, sed & plus q̃ propheta. Quod si p̄dicatur castitas in q̃ tanta puritas, tanta relucet integritas atq; in Ioãne, q nõ attactum solũ, sed & aspectum fugit fœminarũ, adeoq; in tenerrima ætate fugit in eremũ mũdo penitus relicto? Si sobrietas, si abstinẽtia, si dura corporis afflictio laudat̃, vbi q̃so similis inueniri põt illi, q̃ fuit in Ioanne? q pœnitentię deditam vitã ante amplexus est, q̃ pc̃tñ ppetrasset, q̃d esset pœnitentia expiandũ: vt vel hoc ipso tãto sit illius vitæ rigor laudabilior, quanto ipse innocẽtior. Et ne qs putet vulgarẽ fuisse illius pœnitentiã, meminerit vt Euangelista testat̃, cibũ eius fuisse locustas & mel syluestre. Potus hauddubie aqua fuit: totũ corpus opuit ciliciũ de pilis camelorũ cõfectũ, q̃d stringebat zona pellicea, vt fortius corpori adhęreret, & carnẽ innocentẽ sua aspitate cõtereret. Stratũ illi fuit specus subterraneus, aut nuda humus. Deniq; annos XXV. ab hoĩm conuictu separatus, vixit solus in deserto. Iã si rectitudinis zelũ & iustitiæ amorem spectemus, is q̃q; in Ioanne p̄cipuus apparet. Inde est, q tã cõstanter pharisęorũ supbiam, Iudęorũ duritiam, & Herodis adulteriũ rephendit. Quę res illi carcerẽ & mortẽ peperit, dũ p iustitię & castitatis patrocinio ac defensione neci datus est. Ea de re in scriptura lucerna ardẽs & lucẽs appellat̃. Porro excellentẽ eius patientiã & mãsuetudinẽ haud obscure declarauit dñs, qñ mortẽ illius nõ sine gemitu cõmemorans, ait ad discipulos suos: Helias iam venit (Ioannẽ intelligi voluit) & fecerũt in eo q̃cũq; voluerũt. Deniq; alij sancti, singuli singulos ferme habẽt gradus & ordines, qñ alij sunt angeli, alij apostoli, alij euãgelistę, alij martyres, &c. Ioannes oĩbus clarius existit. Ipse est angelus, nõ qdem natura, sed ob legationis officiũ, & munditiã angelicæ puritatis. De eo eñ dicit̃ apud Malach. Ecce ego mitto angelũ meũ, q p̄parabit viã meã ante faciẽ tuã. Ipse est & ppheta, imo, vt Christus ait, plus q̃ propheta. Ipse Euangelista qa legẽ euãgelicam docuit. Ipse apostolus, imo & apostolorũ dux, qñ nõ solũ populũ ad Christũ traxit, sed & apostolos q̃sdam, nẽpe Petrũ, Andream & Philippũ ad Christũ transmisit, illique docuit adhęrere. Ipse martyr, cõfessor & virgo excellentissimus vt potestis ex supradictis colligere. Merito ergo singulari q̃dam rõne cõmendatus est, q tam singulari fuit excellẽtia sc̃titatis p̄ditus, adeo vt nihil ipsi defuerit vel de cõmuni, vel priuata sc̃titate cęterorũ. Quanq̃ ppter simplices admonendi estis charissimi, ne qs p hęc v̾ba qbus dicit̃ nemo surrexisse maior Ioãne Baptista inter natos mulierũ, putet eũ vel Christo, vel virgini matri siue antelatũ, siue æqparatum esse. Loqtur eñ hic dñs de natis mulierũ, vnde manifeste & seipm̃, & matrẽ excepit. Quamuis eñ eximia sit S. Ioãnis sc̃titas, nõ tñ vlla rõne est Christo cõparandus, & multis modis à matre dñi superat̃. Nam ad minus nõ caruit culpis venialibus: atq mater Dei nullam vnq̃ cuiuslibet culpę maculam cõtraxit: vt interim de cęteris taceam, qbus longe supior est Ioanne, sicut & alijs creaturis oĩbus. Porro, vt manifestius possitis intelligere, q̃ magnus fuerit beatus & reuerendus

Marginalia: Numer. 12 — Psalm. 88, Actor. 13 — Iob. 1 — Ioan. 1 — Matth. 8 — Matth. 11 — Ioannis Baptistæ humilitas quanta. — Ioan. 1 — Lucæ 1, Matth. 11 — Ioannis Baptistæ castitas q̃nta — Matt. 3, 11, Lucæ 7, marci 1 — Lucæ 1 — Matth. 3, marci 1, Matth. 14, Marc. 6 — Ioan. 5 — Matth. 17 — S. Ioannes vt in se omnium ordines sanctorum contineat. — Malach. 3 — Matth. 11 — Ioan. 1 — Sanctitas sancti Ioãnis q̃rum, sanctitatẽ nondum attigerit.

dus Christi Baptista Ioannes, q̃dam hic cō memoranda sunt, ex qbus id p̃spicue elucescat. Primo itaq; magnus fuit rōne annunciationis suę. Nā ab eodē angelo eius p̄nunciata est cōceptio & natiuitas, à q̃ & Christi, nēpe Gabriele: nec hoc loco vulgari, sed sctīssimo, puta añ arcam intra sancta sanctorum, q̃ solus pōtifex semel in anno ingrediebat: itēq; tēpore sacro, & cū insigni miraculo, qñ Zacharias pater eius linguæ officio priuatus est ob incredulitatem.

Ioannes vt magn⁹ fuerit ab annunciatione. Lucæ 1 Exodi. 30 Hebræ. 9

T Scđo, magnus fuit ex cōceptione, qa p̄ter naturę ordinē & vsum conceptus est à matre sterili & sene: ac non multo post intra matris viscera purgatus est à culpa originali, dicente de illo spū sctō p S. Hieremiam: Anteq̃ exires de ventre, sctīficaui te. Et ita si mortuus fuisset in vtero, descendisset ad sctōs patres in limbū, qui dicit̃ sinus Abrahę, vbi nō erat aliq̃ pœna sensus, sed tm̄ expectabant redemptionem humanæ naturę in reductionem in paradisum p Christi mortem. Quod sane nō contingit aliis infantibus vel sine circūcisione ante natū Christum, vel sine baptismo post mortem Christi hinc emigrantibus, vtpote qui ob pctm̄ originis nō possunt venire ad cōspectū Dei: nec tñ pœna sensibili crucianī, si sine proprio pctō decedant. Ita ergo S. Ioannes in matris vtero repletus est spū sctō: nec solū sancti spūs inibi gratiā pcepit, sed etiā vsum gratiæ: vñ factum est, vt p̃ sentiā saluatoris per os virginis salutantis Elizabeth agnosceret, simulq; exultaret, vt est apud Lucā. Tertio, magnus fuit in sua natiuitate: qa in hunc mundū mūdus. i. liber à culpa pgressus est: atq; pater eius Zacharias ita vt à spiritu doctus erat, nomē eius scripto exp̃ssit cūctis stupentibus: itēq; mater Elizabeth idem nomē nō à marito, qa mutus erat, sed à sctō spiritu edocta pnunciauit puero imponendū. Ad hæc mox vt Zacharias filii vocabulū declarauit, solutū est vinculū linguæ eius, & loqbatur bñdicens Deū, atq; canticū illud ppheticum: Benedictus dñs Deus Israel, plenus spū sctō deprōpsit. En q̃ multa hic cōcurrunt mira & inusitata, quę S. Ioannē vehementer illustrant.

Ioãnes vt fuerit ma gn⁹ ex cō ceptione.

Hiere. 1.

Lucę 1

Ioãnes vt fuerit in natiuitate magnus. Lucæ 1

V Quarto, magnus fuit in sua conuersatiōe. Siqdem arduam, inculpatā, purā & sanctissimā duxit vitam. Cū em̄ plus minus qnq; esset annorum, relictis parentibus, q̃uis sctūs & spiritu sctō plenus, mundoq; vniuerso cōtempto, abscessit in eremū, & ibi annis XXV. aut circiter in maxima vitę austeritate perseuerauit. Quid hic dicamus nos miseri, nos vitiis pleni, q vix bñ viuēdi prima initia tenemus, q à pfecta cōuersione lōge absumus, & tñ nolumus agere pœnitentiā, fugimus qcqd carni molestum est, quicqd sensibus aduersat̃? Sed reuera si pœnitentiā agere velimus, sine q̃ nō pōt esse reditus ad gratiam post peccata, nō debemus mollia & delicata ac sensibus plausibilia sectari & aucupari: non est em̄ pœnitētia carni delectabilis, sed amara. Nam si carnē delectat, nō est pœnitentia: debet nihilominus esse spūi delectabilis. Quę v̄o est illa pœnitētia, si ad oēm tristē euentū, si ad quālibet occurrentē aduersitatē q̃rimur, dolemus, murmuramus? Si nos peccasse pœnitet, cur impatienter ferimus flagella Dei, aut afflictiōes p̃sentis vitæ, cū tñ nō ignoremus nihil aliud deberi nobis post peccata admissa, q̃ cruces & flagella? Si sancti & innocētes pleriq;, atq; etiā hic B. Christi Baptista, tm̄ egerunt pœnitētiam, tot tantaq; ppessi sunt, vbi obsecro cū nostris pctīs & sceleribus manebimus? Non est satis à Christo nos dici Christianos, & fidē tenere Christianā, nisi splendidū nomē splendidi q̃q; mores & vita sctā exornent. Quinto, fuit Ioãnes magnus ex actu illo singulari, quo dñm Iesum baptizauit. Qđ quidē summa cū humilitate & reuerentia fecit. Vñ ait ad dñm baptizari volentem: Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me? Magna profecto fuit Ioannis humilitas, qua sic pertimuit dominum baptizare: sed longe maior humilitas Christi, qua voluit aquis tingi, cum non haberet opus, vtpote agnus sine macula. X Obiter possunt hic quædam quæstiones incidere, Qualis fuerit baptismus Ioannis, an sit idem cū baptismo Christi. Quo baptismo Christus fuerit baptizatus, an eodem quo reliquus populus, nempe baptismo Ioannis, vel suo, quo nos baptizamur? Ad primam quæstionem paucis respondendum est, Baptismum Ioannis non fuisse sacramentum, q̃ gratia conferretur, vel quo peccata siue originis, siue propria remitteretur. Baptizauit autem Ioannes, quia sic erat diuinitus præordinatum, vt Christū ipse baptizaret. Christus enim suū baptisma, q̃ ab omnibus peccatis mundaremur, & in mēbra ipsius & Dei filios trāsiremus, instituturus, voluit ipse prior baptizari, vt in seipso

Pœnitētia vera vt necessario sit naturę molesta, spūi iucunda.

Ioannes vt fuerit ab actu baptizandi. Matth. 3

Baptismus Ioannis vt nō fuerit sacramentum.

seipso impleret, quod erat aliis pcepturus: atq; etiã vt sacratissimæ carnis suæ cõtactu aquas sanctificaret, vimq; illis regenerãdi tribueret, id est, vt cum prolatione & debita forma verborũ virtutẽ habeant expiandi hoĩem à pctĩs, & gratiã cõferendi ex merito passionis & sanguinis Christi. Neq; tñ solus voluit Christus à Ioanne baptizari, ne, q̃d D. Augustinus annotauit, hoĩes putarent Ioannis baptismũ pstantiorem esse Christi baptismo. Scđo, baptizauit Ioãnes vt hoĩes ad Christi suscipiendũ baptisma pararet: q̃d sane nõ faciebat ipse baptismus Ioannis, q nõ cõferebat aliquam gratiam, sed illa feruens & vehemens pdicatio Ioãnis, q̃ hortabaẗ hoĩes ad agendã pœnitentiam, & ad credendũ in dñm Iesum. Quãobrem dicebaẗ etiam baptismus pœnitentiæ, non q̃d pctã ablueret, sed q̃d illo suscipiẽdo hoĩes velut inducebanẗ ac testabanẗ se pœnitentiam acturos. Vñ non baptizabanẗ illo paruuli, qbus nõ erat opus pœnitẽtia. Quos aũt Ioannes tingebat aqs, eos porro mittebat ad Christũ, dicẽs: Ego baptizo vos in aq̃, ille vos baptizabit in spũ sancto. Qđ ad alterã q̃stionem attinet, nõ fuit Christus suo baptismo baptizatus, q̃ gratia recipiẗ, q̃ Christus semp plenus erat sed baptismo Ioãnis, qui velut q̃ddam pœnitentię signum erat. Id aũt fecit Christus causa humilitatis, vt nobis exẽplo suo consuleret, & etiam ob alias ante dictas rõnes.

Augustin.

Baptism⁹ Ioannis q̃ spectarit.

Christus cur voluerit à Ioanne baptizari.

Sexto, fuit Ioannes magnus in pdicatione. Nanq; anno ętatis suæ trigesimo cepit pdicare & dicere, q̃d appropinquaret regnũ cœlorũ. Iucunda vox, & quę ad id vsq; tẽporis nunq̃ esset audita: soli pcursori seruata, ex cuius sacrato ore prima sonaret. Multi pcesserant patriarchæ & prophetæ, qui populum ad agendam pœnitẽtiam & ad colendũ digne Deũ erãt adhortati: sed nusq̃ habita est mẽtio appropinquãtis regni cœlorũ. Ex Ioanne primũ auditur vox salutis, vox exultationis: & cõgrue quidẽ: qa tempore gratię, q̃d cepit à Christi incarnatiõe, ille primus natus est sctũs. Qualis aũt, & q̃ strenuus, q̃ rectus, q̃ feruidus fuerit in pdicatione, q nosse volet, legat Euangeliũ. Septimo, fuit magnus in morte. Preciosa in conspectu dñi, ait Propheta, mors sctõrũ eius: tanto aũt pciosior, quanto huius mundi iudicio abiectior & despectior. Vnde mors Christi qa ignominiosissima, etiã longe ptiosissima fuit. Mors q̃q; sancti Ioannis eo noĩe pciosa est valde, qa admodũ contemptibilis & indigna p humana existimatione. Non enim solum occisus est pro iustitia, veritate, castitate, sed etiam, q̃d vehementer dolendũ est, cum esset vir tãtus tamq; insignis peremptus est in pcium saltantis puellę vilissimæ. Octauo, fuit magnus in sua ad inferos descensione. Mox eñ vt occisus fuit, deportata est sanctissima anima illius in sinum Abrahę, vbi sancti patres Christi aduentum pstolabãtur. Quamuis enim & ab originali & actuali pctõ esset repurgatus, tamen natura, quæ illi cum oĩbus erat cõmunis, nondum fuit recõciliata Deo per mortẽ Christi. Vt ergo antecesserat Christũ nascẽtem, baptizantem, docentem in terris, ita & morientẽ pcucurrit, certissimũ apportans nũcium patribus in limbo detẽtis, Christum venisse, & se breui sequuturũ esse. Nono, deniq; excellenter magnus nunc est in regno cœlorũ, vbi maxima fruiẗ gloria & beatitudine. Affirmant doctores nõ pauci luciferi locum, id est, supremum chori Seraphici eum obtinere. Non eñ debet ille locus manere vacuus. Nec tamen conuenit Christo, q est ad dexteram patris: nec virgini matri, quę choros oẽs transcendit. Ergo nemini rectius q̃ illi, q̃ nemo surrexit maior. Nõ eñ erunt duo pcise æquales in cœlis, vt ait magnus Dionysius. Si ergo nemo illo est maior, cõsequens eum esse summum. Si dicas, Ecqd inde habet dignitatis q̃d primam occupat sedem? Multum pfecto habet, nempe oẽe illud, q̃d erat habiturus lucifer, si pstitisset. Lucifer si pseuerasset, fuisset primus & supmus dux, princeps, magister & doctor oĩm angelorũ, cunctis aliis potentior, habuissetq; alios moderari ac illuminare, & ipse non nisi à Deo regereẗ ac illuminareẗ. Fuisset item aliis oĩbus pulchrior, illustrior, purior, ardẽtior, in amore pfectior, atq; ita ipse alios purgasset, illuminasset ac pfecisset: deniq; aliorum oĩum inferiorũ pfectiones ipse habuisset. Si ergo S. Ioannes, vt pie credimus in eius est locum subrogatus, cunctis his pditus est bonis. Quod tum vtrunq; se habeat, id certo certius est, eum sicut maximus in terra meritis & incõparabili abundauit gratia, ita nunc pcipuo pręmio & inæstimabili gloria refulgere in cœlis. Quapropter oremus eum dilectissimi, vt nobis apud Deum suis meritis & pcibus auxilio

Ioannes q̃ fuerit magnus in pdicatione. Matth. 3 Marc. 1 Lucæ 3

Ioãnes vt fuerit in morte magnus. Psalm. 115

Matth. 14 Marc. 6

Ioãnes vt fuerit magnus in descensu ad lymbum.

Ioannis beatitudo q̃ sit magna.

Ioãnes in cœlis vt sit supremus post Christũ & virginem Mariam. Dionysi⁹ martyr.

semper esse digneť ad laudem & gloriam creatoris, q est bñdictus in secula, Amen.

IN SOLENNITATE SANCTORVM APOstolorum Petri & Pauli, lectio Actuum apostolorum epistolæ loco Actorum duodecimo.

VIII. N diebus illis, Misit Herodes rex manus, vt affligeret qſdam de Ecclesia. Occidit aũt Iacobum fratrẽ Ioannis gladio. Videns aũt, quia placeret Iudæis, apposuit & pręhendere & Petrũ. Erãt aũt dies azymorꝝ. Quẽ cum apphendisset, misit in carcerẽ, tradẽs quatuor quaternionibus militũ custodiendũ, volens post Pascha ꝓducere eum populo. Et Petrus quidem seruabatur in carcere: oratio aũt fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deum ꝓ eo. Cum aũt producturus eum esset Herodes, in ipsa nocte erat Petrus dormiens inter duos milites, vinctus catenis duabus: & custodes ante ostium custodiebãt carcerẽ. Et ecce angelus dñi astitit, & lumẽ refulsit in habitaculo: ꝑcussoqꝫ latere Petri, excitauit eum, dicẽs, Surge velociter. Et ceciderunt catenæ de manibus eius. Dixit autem angelus ad eum, Præcingere, & calcea te caligas tuas. Et fecit sic. Et dicit illi, Circunda tibi vestimentum tuum, & sequere me. Et exiens sequebať eum, & nesciebat, qa verꝝ est, qd fiebat per angelum, Existimabat autem se visum videre. Trãseuntes autẽ primã & secundã custodiã, venerunt ad portã ferreã, quæ ducit ad ciuitatẽ, quæ vltro aperta est eis. Et exeuntes ꝓcesserunt vicum vnum, & cõtinuo discessit angelus ab eo. Et Petrus ad se reuersus, dixit, Nunc scio vere, quia misit dominus angelum suum & eripuit me de manu Herodis, & de omni expectatione plebis Iudæorum.

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

A Vãuis hic dies excellentissimis duobus Christi apostolis, nẽpe Petro & Paulo dicatus sit, tñ Ecclesia memor quãta ꝑ illos diuinitus bñficia cõsecuta sit, noluit eis vnius diei impẽdere officium, sed duos dies eorum veneratiõi destinauit, vel hoc ipso satis indicans, quãtopere Christianos omnes deceat his suæ fidei ꝓcipuis post Deũ autoribus ingentes & singulares exoluere laudes, ac gratiarũ actiones. Itaqꝫ hac die eiusmodi lectio Epistolæ loco recitať, quę ad vnũ D. Petrũ ꝑtineat: crastina ỽo talis, quæ nõ nisi vni D. Paulo possit assignari. Prouida mater Ecclesia sancti spiritus ducta magisterio celebrẽ tantorꝝ patrũ voluit seruari memoriã, nec ꝑfunctoriã, sed seriã & attentã à cũctis Christifidelibus eis reuerentiam exhiberi. Huius quidem diei lectio simplex & plana est, tota historica, nec expositione indigẽs, quam tamen more nostro paraphrasticῶs reddemus. Herodes rex, non quidem secundi Herodis filius, sed abnepos, filius aũt Aristobuli, quẽ Herodes Ascalonita genuit, maligno incitatus spiritu (qui quod per se præstare non potest, per membra sua, nempe homines impios efficit) misit manus nefarias, vt affligeret quosdam de Ecclesia Christianorum. Prædixerat hoc Christus martyribus suis, passuros eos flagella, persequutiones & mortem ipsam. Occidit autem Iacobũ fratrem Ioannis apostoli, filiũ Zebedæi, vnũ ex secretioribus Christi apostolis, sicut aliqt Euãgeliȷ̃ locis est videre, gladio, id est, iussit eũ capite trũcari: nõ aliam ob causam, nisi q̃ impius Iudęorꝝ põtifex Abiathar inuidia ꝑcitus, quod plurimos ad Christi fidem traduceret, apud Herodẽ eum accusari curauit: vnde pro pietate neci datus est. Videns autem quia placeret Iudæis, quibus dominabatur, apposuit appręhen

Herodes q D. Iacobũ occidit qs fuerit.

Matth. 10 Lucæ 10

Matt. 9. 16 Mar. 5. 14 Lucæ 8. 18

D. Iacob᷒ cur occisus fuerit ab Herode

apprehendere & Petrum, tanquam precipuum Christianæ professionis columen. O cæcam Herodis miseri insaniam. Modo placeat hominibus, nihil veretur etiam innoxium fundere sanguinem. Vtrum placet Deo vel displiceat, nihil illi curæ est, tamen vt auram quandam captet popularem. O quot huius farinę hoĩes etiãnum mundus habet. Quã multa fiunt diuinis humanisq; cauta legibus, solum vt hominibus placeatur. Et quid est obsecro placere velle hominibus in rebus illicitis, nisi seipsum Deo & bonis omnibus inuisum, dęmonibus autem ludum exhibere? O cæcas hoĩm mentes, o pectora cęca. Redite tandem præuaricatores ad cor. Potius velitis Deo & sanctis oĩbus placere bene agendo, quam diabolo & seruis illius illicita sectãdo. Erãt aũt dies azymorum, i. Pascalis solennitas, qbus iuxta legis decreta Iudęi, azymis panibus, qbus nihil fermẽti inerat vescebãtur. His verbis Euãgelista causam reddit, cur nõ statim eũ neci dederit. Hypocrita Herodes vt magis hoĩbus se se venditet, seruat vtrumq; extrinsecus legales ritus, sed intus in corde nequitiã & flagitia meditatur. Cum autem appręhendisset D. Petrũ, misit in carcerẽ, vilissimus scilicet regulus Ecclesiæ caput & principẽ ergastulo includens, cuius nõ erat dignus vestigia osculari, tradens eum quatuor quaternionibus militũ ad custodiendũ, fortassis vt per singulas noctis vigilias quatuor milites circa eum excubias agerent, ne quouis modo elaberet. Iam enim rumor sparserat multa D. Petrum mira egisse: quæ tamen impij nõ Dei virtuti, sed magicis artibus tribuebãt: volebatq; post Pascha producere eũ populo. En hominem stultum & impium, nihil nisi populi fauorem etiam in re nefaria aucupantem. Et Petrus quidem Christi vicarius, Apostolici agminis princeps, seruabatur in carcere fortassis tetro & horrido: oratio autem fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo. Petrus pastor Ecclesiæ ouium ipsi commissarum precibus seruari petitur ne occidatur. Erat enim adhuc tenerę Ecclesię necessarius, & pij oẽs scientes illi à Christo commissam credentium omnium curã atq; præ cæteris clarissima eum fulgere miraculorum gloria, instantissime postulabãt à Deo, vt ex Herodis manibus eriperetur. Vbi apparet sane exemplum memorabile pij amoris ac reuerẽtiæ Christifidelium in pastorem suũ, ne qs putet parui pẽdendũ esse si Ecclesia suo pastore, Christi vicario principali destituatur. Sed væ tepori temporum horum, quibus populus nihilipendit pastores suos, dignus qui tyrannis Ethnicis vel Turcis excoriãdus tradatur. Simul etiam discimus, quid in rebus aduersis agendum sit: nempe ad Deum per continuas & feruentes recurrendum preces, vt is opem nobis ferat. Quod hodie Christianorum vulgus oẽs penitus negligere videtur. Multi sunt, qui toto anno vix vnã orationem attentis cordibus legant. Et qd adhuc miramur multis nos calamitatibus affici? Miremur potius, non diu orbem ob sua scelera sulphureis ignibus cõflagrasse. En misso in carcerem D. Petro tota Ecclesia perpetuis instat precibus vt liberet. Hodie si tota Ecclesia maxime sit exposita periculis, vix rarissimæ fiunt preces, eædemq; tam frigidis & distractis animis, vt magis irã Dei, quam misericordiam prouocare quæãt. Digne ergo patimur si qd patimur. Si nos iram Dei vitę emẽdatione & pijs precibus mitigare studeremus, non est abbreuiata manus dñi, vt amplius misereri nõ possit.

Cum autem producturus esset Herodes Petrum morte plectendũ, in ipsa nocte erat idem Petrus dormiens inter duos milites, vinctus catenis duabus, & custodes ante ostium custodiebant carcerem. O quãta est diuinæ gratiæ efficatia. Quõdam D. Petrus ita ancillæ pertimuerat vocẽ, vt amantissimum dominum & magistrum suum negaret: nunc in presentissimæ mortis positus periculis, alto deprimitur somno securus sui, faciens quod Dauid hortatur: Iacta super dñm curam tuã. Vere hæc mutatio dextræ excelsi. O beatissime Petre magna est fiducia tua: tot vallatus custodibus, tot astrictus vinculis, tot expositus insidijs & periculis somno indulges, nihil scilicet mortem veritus, sed irridens potius, quicqd in te humana malitia conferre posset. Et ecce angelus domini astitit, & lumen refulsit in habitaculo, id est, in carcere, quod tamẽ lumen solus Petrus vidisse dicitur: percussoq; latere Petri alto somno decũbentis, excitauit eum dicens: Surge velociter: & ceciderũt catenę de manibus eius, diuina virtute cõfractæ ac dissipatæ. Dixit aũt angelus ad eum: Præcingere & calcia te caligas tuas, id est, indue te caligas tuas. Et fecit Petrus sic. Et dixit illi angelus. Circunda tibi vestimentum tuum, & sequere me,

Marginalia: Placere velle hoĩbus quẽ fructũ pariat. — Esaie 48 — Exo. 12. 23 Num. 28 — Deut. 16 — Act. 12. 3. 1. 10. — B — Luc. 22 (?) — Act. 5 (?) — Pastores suos vt fideles in reuerẽtia habeant. — Orationi bus quatenus insistendum sit — Esaiæ 59 — C — matth. 26 marc. 14 Lucæ 22 Ioan. 18 — Psalm. 54 Psal. 76

Et exiens sequebať angelum,& nesciebat quia reuera fieret,quod per angelum fieri cernebat. Existimabat autem se visum videre.Fortassis em̃ nondũ plene ab oculis somnũ discusserat.Certũ est em̃, & etiã q̃tidiano discitur experimento q̃sdam in somno ambulare.Transeuntes autem primam & secundã custodiã.i.milites diuersis locis ad custodiendũ Petrꝫ collocatos, sed Dei virtute ꝑpeditos ne illũ videre possent exeuntẽ,venerũt ad portam ferream,quæ ducit ad ciuitatem Hierosolymam, eaqꝫ porta vltro aperta est eis. Nihil enim potest dei virtuti resistere. Et euntes processerunt vicum vnum, & continuo discessit angelus ab eo iam plane sibi reddito. Et Petrus ad se reuersus dixit:Nunc scio re vera,quia misit dñs angelum suum,& eripuit me de manu Herodis,& de omni expectatione plebis Iudæorum.En populus perfidus Petri necem sitiјt, cui Herodes vt satisfaceret sicut supradictum est,misit eum in carcerem sed impius prius extinctus est,quam D.Petrum posset occidere.

EXEGESIS EVANGE lij in eadem celebritate Matthæi XVI.

D

Onuenientissime hac die recitat S. Ecclesia Euangelium,vbi dñs Iesus D.Petro claues regni cœlestis tradidisse, & eundẽ totius Ecclesiæ principẽ instituisse narrať. Hæc nanqꝫ maxime ornãt beatissimũ Apostolũ, vt non modo cum cæteris,sed etiam pręcęteris apostolis ligandi atqꝫ soluendi autoritatem dicatur assecutus. Vere magna est D.Petri dignitas & excellentia,grandis autoritas,quam merito formidare debeat etiam oĩs dæmonum multitudo. Væ tibi Lucifer supbe & tumide.En piscator abiectus paup & humilis ꝑ sua modestia ac humilitate summum obtinet in Ecclesia principatũ,atqꝫ in cœlis pręcipuo fulget honore,te ob tuã intolerabilẽ supbiam in tartari profunda demerso.Ita nimirꝫ qui se humiliat, exaltabiť,& q se exaltat,humiliabiť.Piscator Petrus in sublime tollitur, supbus Lucifer ruit in ima.O altitudo sapiẽtiæ & scientiæ Dei,quam incomphensibilia sunt iudicia eius,& inuestigabiles viæ eius. Hominẽ rudẽ,simplicem,idiotã, pauperẽ, despectũ æterna sapientia,quæ minime fallit aut errat,ad tantũ erigit militantis ac triũphantis Ecclesiæ fastigiũ, & electissimũ ac nobilissimũ spiritũ sese insolenter erigentẽ infra oẽs depressit ac detrusit. Caueamus superbiam diaboli,& Christi imitemur humilitatem.Sup quem enim requiescet spiritus meus,ait dominus nisi super humilem & quietum? At nunc Euangelium tractandum suscipiamus.

D.Petri apostoli autoritas & dignitas quanta — *Luc.14.18* — *Rom.9* — *Esaiæ 66*

Venit Iesus in partes Cæsariæ Philippi, & interrogabat discipulos suos,dicens: Quem dicunt homines esse filium hominis?

Pijssimus humani generis redẽptor vltro citroqꝫ ꝑ animabus cõuertendis infatigabili studio,& alacri feruore cursitabat, atqꝫ per omnem Iudææ regionem obambulans, vbiqꝫ oẽs ad agendã pœnitentiam hortabať.Missus em̃ erat ad regrendas oues ꝑditas domus Israel: Itaqꝫ munus ipsi à patre delegatũ strenue exequebatur. Atqꝫ inter hæc venit in partes Cæsareæ illius, q̃ Philippus Herodis magni filius restaurarat atqꝫ amplificarat,& Tiberio Cæsari dicarat:ibidẽqꝫ interrogauit discipulos suos quid de ipso dicerent homines.Sed cur interrogauit,quem nihil latebat? vt vera confessio suum haberet & meritũ & premium. Sic olim in paradiso dedit præceptum homini,ne ederet de arbore scientiæ boni & mali.Nõ poterat eos cœlo inuehere absqꝫ illius præcepti adhibitione? Poterat vtiqꝫ sed voluit etiam hominis accedere studiũ & obedientiam. vt aliquod meritũ existeret.Recte sane D.Augustinus. Qui creauit te,inquit,sine te, nõ iustificabit te sine te. Adhibendum est ergo diuinæ gratiæ liberum arbitrium,vt illius, iuxta Apostolũ cooperatores simus,ne in uacuum eam recipiamus.Nouerat dominus Iesus varias de se hominũ extare opiniones,& tñ ex discipulis nosse vult,quod melius illis nouerat. Itaqꝫ ait:Quem dicunt hoĩes.i. vulgus simplex & indoctum esse filium hominis?Scribæ & pharisæi hic non commemorãť. Nã que illi indignissime de Dño sentiebãt:sed homines vulgares, qui non eãdem sequebantur sententiam, alijs atqꝫ alijs aliter & aliter opinãtibus,errore potius, q̃ destinata malitia.Vocat aũt se filium hoĩs,nõ Dei pro sua modestia, ne quam dictis suis præ

Matt.15 — *Interrogauerit cur Christ⁹ discipulos suos.* — *Gen.2* — *Augusti. Arbitriũ liberũ hominis vil adhibendũ sit Dei gratiæ* — *2.Cor.6* — *Filiũ hoĩs cur Christ⁹ noĩet*

p̃ se ferat arrogantiã. Humilis magister vbiq; & verbis & factis humilitatẽ docet, dãnat supbiam, diaboli plem, pcti radicem.

At illi dixerunt: Alij Ioannẽ Baptistam, alij autẽ Eliã, alij vero Hieremiam, aut vnum ex prophetis.

E Apud Euangelistam Matthæũ ita scriptũ inuenimus. In illo tẽpore, audiuit Herodes Tetrarcha famã Iesu, & ait pueris suis: Hic est Ioannes Baptista, ipse surrexit à mortuis, & ideo virtutes operant in eo. Hũc ergo Herodis regis errorẽ etiã quidã e vuulgo imitabant. Libenter enim solent hoĩes simplices potentũ iudicio subscribere, vtpote q̃s tm̃ sapiẽtia, quantũ dignitate p̃stare putãt. Ita sæpe ad vnius impij regis aut principis consiliũ vel iudiciũ iura ipsa mutant. Exẽplũ euidẽs est ĩ Hieroboã rege Israel, q facilime toto illo populo vitulorũ cultũ & veri Dei ac legis contemptũ psuasit. Alij dñm Iesum Eliã, alij Hieremiã, aut vnũ ex pphetis autumabãt. Audierãt nãq; vel legerãt horũ patrũ gesta, qbus cũ Saluatoris quædã facta similia cõspicerẽt, ex illis eũ vnum aliquẽ esse credebãt. Nõdum eñi erant intus illuminati neq; docti à patre, vt filiũ possent agnoscere. Tñ impijssimis Scribis & pharisæis hoc ipso longe præferendi, quod licet Christum non agnouerint, non tamen tam indigne, atque illi, de eo senserint. Et quamuis error iste culpa nõ caruerit, aberrat tñ ab illa blasphemia, q̃ dñs vocat irremissibilẽ, cuius pharisæi & scribæ rei erant. Isti nãque manifestis Dei operibus derogabant, nõ infirmitate, sed inuidentia & malitia superati, tribuẽtes ea Beelzebub principi dæmoniorũ. Volẽs aũt dñs discipulis suis insinuare eos vulgi opinionibus duci non debere, (à pharisæorũ nanq; & scribarũ malitia procul eos abesse nouerat.) eorũ q̃q; fidem & meritum alijs iudicare cupiens, ait ad illos.

Matth. 14

3. Reg. 12

Matth. 12
Lucæ 11

Matth. 12
Marc. 3
Lucæ 11

Vos autem quem me esse dicitis?

Vulgus hoĩm p suo captu de me sentit. Nõ eñ nisi pauca quædã operũ meorũ pspecta habẽt: neq; possunt animũ erigere ad contẽplandam in me diuinã maiestatẽ. Exterius miraculis pascunt, neq; vltra pgredi unt vt ex his q̃ foris ostẽdo, ad interna & abdita pertiganda penetrent. Animalis eñi homo nõ pcipit ea quæ sunt spiritus Dei. Vobis aũt datum est nosse mysteriũ, Dei,

1. Cor. 2

vobis tanq̃ amicis meis nota feci oĩa quæcunq; audiui à patre meo, vobis etiã multa extra turbas locutus sum. Quẽ ergo vos me esse dicitis? Illi vt hoĩes humana de me opinant, neq; vltra carnis oculũ sese norũt attollere. Vos aũt q secreta mea, multa didicistis, quẽ me esse dicitis? Nõ mihi sufficit, vt eadẽ sentiatis, quæ vulgus sentit: sed maius aliquid à vobis expecto. Cui enim plus datum est, plus etiam requiretur ab illo.

Matth. 13
Marci 4
Lucæ 8
Ioan. 14

Lucæ 12

Respondens Simõ Petrus, dixit: Tu es Christus filius Dei viui.

F

Petrus tanq̃ os & caput Apostolici agminis, suo & aliorũ noĩe respõdet: Tu es Christus filius Dei viui. Confidenter respondet homo piscator, & q forte ne prima literarũ elementa nouerat: Tu es Christus filius Dei. Vnde hoc nouerat? Postea id intelligimus ex dictis ipsius Saluatoris. Quid hic dicturi sumus sapientes seculi huius? Anne gloriabuntur adhuc in ingenijs suis? Ecce piscator indoctus intelligit, quod nec tota Academicorũ & Peripateticorum schola vnquã vere perspexit. Miraculi plenũ est, quod homo intm̃ simplex Christi diuinitatẽ potuit intelligere, oĩ etiam hæsitatiõe penitus exclusa, cũ multi huius mũdi sapiẽtes, philosophi & principes eã nõ pspexerint. Vtiq; iã tactus erat D. Petrus à patre, vt veniret ad filiũ, cumque cognosceret. Non si non esset tractus, nec venisset: si non venisset, nec agnouisset, si nõ cognouisset, nec credidisset vnqnam. Gratias tibi domine Iesu, q vnum existens cũ patre abscondisti te à sapientibus & prudẽtibus, & reuelasti te paruulis. Erant nũc scioli ex scientijs suis, tumidi & inflati, & glorientur se legisse libros philosophorũ, poetarum, imo & autorum omnium: D. Iesus simplicem piscatorem elegit, mundi sapiẽtes vanos & impios respuit. Atq; in hũc vsq; diẽ manifesta videmus per plures simplices magnis pollere virtutibus, doctos aũt & de sua sciẽtia tumidos ire per abrupta vitiorum & hæresum. Non tamen hic damnamus scientiam, sed dolemus plerosque id solum spectare vt docti euadant porro nihili pendere vt probi sint. Scientia vtilissima est, si ad dei & pximi charitatẽ syncere referat. Quæ si nõ spectet, topicũ est. Theologi, Iurisperiti, Medici, artium liberalium professores si non ei omnia sua studia

Ioan. 6

Matth. 11
Lucæ 10

Simplicitas vera quæræ sit apud Deũ existimationis

Sciẽtia qñ solũ sit vtilis & laudata.

studia referāt, vt placeāt Deo, & iuxta Dei voluntatē ꝓsint, ꝓximis inanissime omnē suā locant operam: & tandē non nisi supplicium reportabunt. Sed his obiter dictis ꝓpter arrogantes q̊sdam, q in multa lectione & eruditione sua gloriant, putantq; se melius nosse oīa, q̄ q̊suis alios (quæ causa est erroꝝ & hæresum oīm) atq; ꝑ se cęteros cōtemnūt, ad euāgelij explanationem reuertamur. Sanctus Petrus plenus certa ac indubitata fide, Christo interroganti, Tu es, inqt, Christus filius Dei viui, vtranq; naturā & diuinam & humanam breuissimis, sed grauissimis verbis confitens. Christus em̄ ad humanitatem, filius Dei viui ad diuinitatem ꝑtinet. Deū aūt viuum appellat, quia ipse vera est vita, & solus veram habet vitā, solus habet immortalitatem, vt Apostolus ait, qui creaturis omnibus vitam tribuit, vtpote ex ipso tanquam sua origine dependētibus: ipse vero nō nisi ex seipso subsistit. Beatus qui sic vitam exigit suam, vt huic viuo & vero Deo vitæ illius quadam felici & sempiterna participatione in cœlis coniugi mereatur.

Hæresum causa oim quænā sit

Fidei constantia in sctō petro quāta fuerit.

1. Tim. 6

Respondēs autem Iesus, dixit ei: Beatus es Simon Barlona: quia caro & sanguis nō reuelauit tibi, sed pater meus qui in cœlis est.

G Beatū vocat Christus S. Petꝝ, q̄d nihil offensus forma serui, nihil carnis infirmitate retentus Christum verum Dei filium agnosceret, crederet & confiteretur. Et reuera beatus merito dici potuit, quod ad tantam gratiam à Deo electus fuit, vt certa fide crederet esse Deum ac dominum suum, Messiamq; in lege & prophetis promissum, quem videbat non alium esse quā cæteros, esurire, sitire, edere, bibere, lachrymari, laborare, miserijs subiacere perinde vt cęteros. Totū igitur hoc gratiæ fuit: quod etiam dn̄s mox declarat, ita addēs. Quia caro & sanguis, id est, carnalis intellectus vel doctrina carnalium Pharisæorum non reuelauit tibi, sed pater meus qui in cœlis est. Ille tibi lumen pręstitit, quo fretus me nosse potuisti, neq; nosse tantum, sed etiam amare. Pater reuelauit tibi, id est, intus perspicue intelligere ac firmiter credere fecit me esse filium suum, mundi redemptorem: idē ipse quoque pręstitit, vt me fide agnitum, etiam amore persequaris. Si enim nō amares, non mihi perpetuo comes & discipulus adhæreres, nō mecū mūdi huius mala, Iudæorum odia, & pharisæorum persetutiones sustineres. Ergo sic debemus intelligere verba domini Saluatoris, nō propterea eum dicere Petrum beatum, quod Christum nosset duntaxat, sed quod etiam mirabiliter agnitum, feruenter amaret. Verum dicat hic aliquis: Cur rudibus piscatoribus & idiotis pater reuelauit filium, & non potius philosophis, regibus, pharisæis & scribis? maxime cum per istos citius videatur fides Christi propagari potuisse, q̄ per illos? Quid Christus adhæc responderit, iam ante dictum est: at nunc Apostolum quoq; quæstioni huic satisfacientem audiamus. Videte enim, inqt, vocationem vestram fratres: quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potētes, nō multi nobiles: sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus, vt confundat sapiētes: & infirma mundi elegit Deus vt confundat fortia: & ignobilia mundi & contemptibilia elegit Deus, & ea quæ non sunt, vt ea quæ sunt destrueret. Quoꝝ verboꝝ sentētia est: q ꝓprio iudicio stulti, infirmi, ignobiles & contēptibiles sunt, i. humiles elegi à Deo: q aūt suo & mūdi iudicio sapiētes, fortes, & grādes sunt, i. superbos reprobari, Humilibus em̄ Deus dat gratiā, supbis semp resistit. Humilitas Sauli regē fecit, supbia e regni sede deiecit. Cū paruulus esses in oculis tuis (ait samuel Sauli) caput ī tribubus Israel factus es. Sed quia abiecisti sermonē dn̄i, (aduerte contemptū & superbiam) abiecit te dominus, ne sis rex. Sic humilima eadēque longe sapientissima virgo Maria, Deposuit, ait, potentes de sede, & exaltauit humiles. Itaq; maluit Deus (quem propheta terribilem vocat in consilijs super filios hominum) pauperes & simplices ab initio eligere, quod talibus vt plurimū amica sit humilitas: nō aūt potentes & sapientes mūdi fastu inflatos, quod ij diuinæ gratiæ plerūque minime sint capaces.

Simplices rudesque discipulos cur Christus delegerit

Iacob. 4 1. Petr. 5

1. Reg. 15

Lucæ 1

Psal. 65

Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: & portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Et tibi dabo claues regni cœlorum. Et quodcunque ligaueris super

sup terrã erit ligatũ & in cœlis: & quodcunq; solueris super terrã, erit solutum & in cœlis.

His verbis aperte declaratur primatus Petri supra cæteros apostolos. Lutherani qa inuidẽt Romano põtifici Petri successori, nõ sibi tẽperare possunt, q etiã ipsi sanctissimo apostolo derogent. Sed omissis miseris, illis, quos vtinam illuminet dñs Iesus, nos Ecclesiæ catholicæ fidẽ & sententiã pferemus. D. Petrus antea Simon vocabatur: at qa eximiã de Christo ptulit confessionẽ, nomen Petri optima mutatione hic accipit. Vocat enĩ dñs Petrum, qa cæteris constantiorẽ & esse & fore eũ pspexit. Quod nos q̃q; re ipsa cõprobamus. Sedes Petri hodieq; in fide catholica perseuerat, nec vllis frãgit aduersariorũ insultibus, cũ interim tot aliæ sedes funditus euersæ sint. Tu es Petrus & sup hãc petrã ędificabo Ecclesiã meã. Hæc verba qdam ad solũ Christũ volũt ptinere, tanq̃ piaculũ sit ea D. Petro accommodare, & tñ cõmuni oĩm & veterũ & recentiorũ Theologorũ sentẽtia ipsi Petro tribuunt, vt sit sensus dñs sup eũ tanquã Apostolorũ caput & principẽ suã voluisse Ecclesiam ædificare: nõ q̃d sit ipse præcipuum Ecclesiæ fundamentũ, q̃d soli Christo conuenit, sed proximũ à Christo. Imo non vni Petro tribuit, vt sit Ecclesiæ fundamentũ, sed etiã cæteris apostolis. In Apocalypsi sic habes: Murus ciuitatis (de noua Hierusalẽ loqt, q̃ vidit Ioãnes descẽdẽtẽ de cœlo) habẽs fundamẽta duodecim, & in ipsis duodecĩ, noĩa duodecĩ apostolorũ. Si ergo alij fundamenta Ecclesię vocãt, cur nõ magis. D. Petrus, q apostolis oibus est excellẽtior. Quidã ex recẽtioribus, præclarus sane & insignis autor, verba isthæc Christi ad Petrũ: Tu es Petrus & sup hãc petrã &c̃. ita exponit: Dicit Christus Petro, Tu es Petrs &c̃. pinde ac si diceret: Tametsi ego sim natura illa inuiolabilis, & firma petra, cui ecclesiastica inędificata domus ad uersus ingruentẽ vim omnẽ inconcussa & stabilis pmanet: ego ille lapis angularis, q totius ædificij vnitatẽ cõtineo: ego quoq; illud fundamentũ, pter q̃d nemo potest aliud ponere, & in q̃ oĩs cõstructa ædificatio crescit in tẽplum sctũ in dño: ego habeam clauẽ illã Dauid, q apio & nemo claudit, claudo & nemo apit: tibi nihilo minus mecũ participatiõe cõmunia hæc erunt oĩa, q̃ mihi sunt naturalia. Nã & tu petra es, sup q̃ inædificata Ecclesia, nec infernaliũ potestatum vim ptimescet; tu lapis ecclesiastici ędificij cõpaginis vnitatẽ cõtines: tu deniq; fũdamentum etiã Ecclesiæ. Et tibi q̃q; dabo claues regni cœlorũ, atq; eã autoritatẽ, vtqc qd ligaueris aut solueris in Ecclesia hoc ipsum ratum firmũq; habeat in cœlis. Hęc ille. Et ne qs putet hãc expositionẽ ex illius cerebro natã, mox grauissimorũ, doctissimorũq; patrũ sentẽtijs eã pbat, q̃s nos hic ptermittimus. Verũ qñ nostris tẽporibus ĩfelices qdã Ro. põtifici Ecclesię primatum, quem dñs Iesus D. Petro tribuit, auferre moliunt, ea de re patrũ sentẽtias aliq̃t pducemus, vt norint fideles vnum esse in Ecclesia Christi vicarium pcipuum, eundemq; nõ alium q̃ scti Petri successorẽ, nẽpe Romanæ vrbis antistitem. Omnino enĩ fidelium omnium nosse interest pastorẽ suum Christi vicarium, ne sint sicut oues nõ habentes pastorem. Quanta autem mala oriant, si summus antistes nõ agnoscatur, D. Cyprianus sentẽtia memorabili insinuat, 1. lib. Epistolarũ 3. Epistola scribẽs in hæc verba neq; enĩ aliunde hęreses obortę sunt aut nata sunt schismata, q̃ inde q̃d sacerdoti Dei non obtemperat, nec vnus in Eccelsia ad tẽpus sacerdos, & ad tempus iudex vice Christi cogitatur: cui si secundum magisteria diuina obtemperaret fraternitas vniuersa, nemo aduersum sacerdotum collegium quicquam moueret, nemo post diuinum iudicium, post populi suffragium, post episcoporum consensum iudicem se non iam episcopi, sed Dei faceret: Nemo dissidio vnitatis Christi Ecclesiam scinderet, nemo sibi placens ac tumens seorsum foris nouam hæresim cõderet. Hæc D. Cyprianus doctissimus atq; sanctissimus martyr & Episcopus. Adducamus nunc sanctorũ patrũ nõ oĩa, sed pauca de Rom. psulis principatu testimonia. Anacletus Rom. põtifex & martyr scribit his verbis: Sacrosancta Roma. & apostolica Ecclesia nõ ab apostolis, sed ab ipso dño & Saluatore nostro primatum obtinuit, sicut B. Petro apostolo dixit: Tu es Petrus & sup hanc petram ędificabo Ecclesiã meã. In opibus D. Athanasij extat epistola vniuersorũ Aegyptiorũ Thebanorũ ac Libyorũ põtificũ ad Felicẽ Papã, vbi nedũ sedẽ Rom. oibus antelatã cõfitẽt, sed etiã miris efferũt encomijs, aiũtq; ita à sctis patrib9 i cõcilio Nicęno definitũ,

Marginalia: H; I; Super Petro ... Christi ... fundamẽ[tum] ... ; Ecclesia quomodo sit sup Petrũ ædificata; Apoc. 21; Apostoli oĩs quomodo eminenter fundamentum Ecclesię catholicę. Albertus Pighius li. 3. eccl. hi[erar]. cap. 3; Esai. 28. 1. Cori. 3. Ephe. 3; Apoc. 3; Vicarius Christi supremus in ecclesia catholica q̃nam vere cẽsendus; Ezech. 34; Cyprian. Hæreses oriri ex aut sententia vel negligentia pastorũ; Anacletus martyr; Matt. 16

Nos ex illa Epistola pauca hic referemus: Similiter & à supradictis patribus est definitum consonanter, vt si quisquam Episcopum aut Metropolitanum aut cõprouinciales vel iudices suspectos habuerit, vestram sanctam Romanam interpellet sedem, cui ab ipso domino potestas ligandi ac absoluendi speciali est priuilegio super alios concessa. Ipsa eñi firmamentũ à Deo fixum & immobile percepit. Quoniam ipsam formam vniuersorum titulorum lucidissimam, dñs noster Iesus Christus cõstituit. Ipsa enim est sacer vertex & cardo, in quo omnes vertuntur, sustentantur & releuantur &c. deinde addunt: Tu es (sicut diuinum veraciter testatur eloquium) Petrus, & super fundamentum tuũ Ecclesiæ columnæ, id est, Episcopi, qui Ecclesiã sustinere & proprijs humiris portare debent tibi sunt cõfirmatæ, tibiq; claues regni cœlorum commisit, atq; ligare & soluere potestatiue, quæ in terra & quæ in cœlis sunt, promulgauit. Tu prophanarum hęresum, & imperitorum atque omnium infestantium depositor, vt princeps & doctor, caput que omnium orthodoxorum doctrinę immaculatæ fidei existis. Hæc illi tam multi, tam sancti Episcopi in Alexandrina synodo vna cũ gloriosissimo fidei propugnatore Athanasio congregati. Possent hic innumera alia adduci testimonia, sed vitãda prolixitas est.

Romanæ sedis priuilegia & autoritas quanta

Matth. 16

K Porro quod dominus ait, Portæ inferi non præualebunt aduersus eam, de vitijs & erroribus, vel malorũ spirituum impugnationibus, aut tyrannorum persecutionibus accipiendum est. Et tibi, inquit, dabo claues regni cœlorum, p̃ cæteris excellentius: & quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcunq; solueris sup terrã, erit solutum & in cœlis. Ecce omnipotens Deus tãtam tribuit homini potestatem, vt quod is definierit, ipse sit in cœlis ratũ habiturus. Vtinam hæc attenderent, qui summũ Põtificem eiusq; excommunicatiões penitus nihilipendũt. Sentiẽt olim sentient, q̃ tremendũ, q̃ terribile sit à Christi vicario tradi satanæ, vel excõmunicationis sententia ligari. Sed qs hæc psuadebit occæcatis pectoribus? Libet hic in calce adijcere totius ferme Euangelij huius breuẽ sed elegantissimã explanatiõem sanctissimi Leõis papæ eius nois primi ex sermone tertio ex passione dñica. Vnus, inqt, de toto mũdo eligit Petrus, q & vniuersarũ gentiũ vocationi, & oĩbus apostolis, cunctisq; Ecclesiæ patribus p̃ponatur, vt q̃uis in populo Dei multi sacerdotes sint, multiq; pastores, oẽs tñ regat Petrus, q̃s principaliter regit & Christus. Magnũ & mirabile huic viro dilectissimi, consortiũ potẽtiæ suæ diuina tribuit dignatio, & si qd cõmune cũ eo cæteris voluit esse principibus, nunq̃ nisi p istũ dedit, qcquid cæteris nõ negauit. Oẽs deniq; apostolos, qd de se opinent hoĩes interrogat, & tãdiu respondentiũ cõmunis est sermo, q̃diu humanæ intelligẽtię explicat ambiguitas. At vbi qd sensus habeat discipulorũ exigit, primus est in dñi cõfessione, qui primus est in apostolica dignitate & potestate. Qui cũ dixisset, Tu es Christus filius Dei viui, respõdit ei Iesus. Beatus es Simõ barIona, qa caro & sanguis nõ reuelauit tibi, sed pater meus q in cœlis est. Ideo beatũs es, qa pater meus te docuit, nec terrena te opinio fefellit, sed inspiratio cœlestis te instruxit, & nõ caro & sanguis, sed ille tibi cuius sum filius vnigenitus indicauit & inqt. Ego dico tibi, hoc est, sicut pater meus tibi manifestauit diuinitatẽ meã, ita & ego tibi notã facio excellentiã tuã: Quia tu es Petrus, i. cũ ego sim inuiolabilis petra, ego lapis angularis, q facio vtraq; vnũ, ego fundamentũ p̃ter q̃d nemo potest aliud ponere: tñ & tu quoq; petra es, qa mea virtute solidaris, vt quæ mihi potestate sunt propria, tibi sint mecũ participatione cõmunia. Et sup hanc petram ædificabo Ecclesiã meã, & portæ inferi nõ p̃ualebunt aduersus eam. Sup hoc, inqt saxum, hanc soliditatem & fortitudinem æternũ construam templũ. & Ecclesiæ meæ cœlo inferẽda sublimitas in huius firmitate consurget.

Sathanæ tradi à vicario christi p excomunicatioẽ quam sit terribile ac exe-crandum.

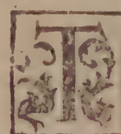
Leo Papa

Esaiæ 28 Ephes. 2 Petr° quõ à Christo vocat° sit petra.

Portę inferorũ quænam intelligantur

SERMO IN EADEM solennitate. Quantũ adniti debeãt Christiani oẽs, vt in S. Ecclesiæ catholicę vnitate permaneãt & de laude sctõrum Apostolorũ Petri & Pauli.

L

TV es Petrus, & sup hanc Petrã ædificabo Ecclesiã meã. Et portæ inferi nõ p̃ualebunt aduersus eã: Matth. XVI. Magna res est dilectissimi Ecclesia catholica, tantæq; firmitatis, vt nullis possit prumpi quantũuis sæuorũ hostiũ incursibus, nullis omnino fraudi

no fraudibus aut cuniculis vel dęmonum, vel malorum hominum euerti. Insurgāt omnes tartarei spūs, totus hic mūdus, i. vniuersa impiorum caterua simul vno impetu totisq; viribus in Ecclesiā Christi incurrant, nihil tñ omnino illi obesse poterunt, sed velint nolint Petri nauiculam ad portum tādem qñque supnæ gratiæ pertingere ferre cogentur. Non enim fallit aut mentitur veritas quæ ait: Portæ inferi non præualebūt aduersus eā. Nihil aūt aliud est Ecclesia catholica, nisi fidelium collectio sancta, quę rectā de Deo fidem seruat, vera religione, Deum colit & adorat, vnum atq; idem sentit, & profitetur in ijs quæ ad fidei articulos & sacramentorum vnitatem pertinent. Est alia Ecclesia, quam scriptura synagoga satanæ, & Ecclesiam malignantium appellat, quæ purissimo veritatis fonte derelicto turbidam sibi haurit aquam, foditq; cisternas dissipatas, carnalium videlicet opinionum, ex insano nascentium cerebro humanaque conceptarum temeritate, plus suo iudcio, quam alijs qbusuis tribuente. Quę cum non regatur spiritu veritatis & pacis, in multa scinditur, nec vsq̄ ipsa sibi cōstat, sed pro varijs hoīm ipsi deditorum affectibus & iudicijs modo hæc, modo illa affirmat, eademq; paulo post aut negat, aut mutat. Quæ est origo cunctarum hæresum & errorum, omnis perfidiæ causa. Quam nos D. Paulus Apostolus fugere monuit, vbi ait scribens Timotheo: O Timothee depositum custodi, deuitās pphanas vocū nouitates. Quæ verba elegantissime exponens Vincētius Lyrniensis pietate iuxta ac eruditiōe clarus, ita ait: Deuita, inqt Apostolus, o Timothee q̄si viperā, q̄si scorpionē, quasi basiliscū, ne te nō solū tactu, sed etiā visu afflatuq; pcutiant. Quid est deuitare, Cū huiusmodi nec cibū sumere. Quid est deuitare? Si qs, inqt, venit ad vos, & hanc doctrinā nō adfert. Quā doctrinā, nisi catholicā & vniuersalē? & vnā candemq; p singulas ætatū successiōes incorrupta veritatis traditiōe manentē, & vsq; in secula fine fine māsurā? Quid tū? Nolite, inqt, recipe eū in domū, nec Aue ei dixeritis. Qui eñ dicit illi Aue, cōmunicat opibus eius malignis. Prophanas, inqt, vocum nouitates. Quid est pphanas? Quæ nihil habēt sacri, nihil religiosi, ab Ecclesiæ penetralibus, q̄ est templū Dei, penitus extraneas. Prophanas, inqt, vocū nouitates: Vocū, i. dogmatū, rerum, sententiarum nouitates, q̄ sunt antiq̄tati cōtrariæ. Quæ si recipiantur necesse est vt fides beatorum patrum aut tota, aut certe magna ex parte violet: Necesse est, vt oēs oīm ætatū fideles, oēs sctī, oēs casti, cōtinentes, virgines, oēs clerici, leuitæ & sacerdotes, tāta confessorum millia, tāti martyrum exercitus, tanta vrbiū, tāta populorum celebritas & multitudo, tot insulæ, puinciæ, reges, gētes, regna, natiōes: totus postremo iā pene terrarū orbis, p catholicā fidē Christo capiti incorporatus, tāto seculorum tractu ignorasse, errasse, blasphemasse, nescisse qd crederet, pnuncietur. Hæc ille. Quibus verbis graphice depingit hæreticorum vitanda dogmata, vtpote ex ipsorum insanis mētibus, nō sctī spūs instinctu hausta ac ppalata. Itaq; fideles oēs summo debent studio, quātum sibi optāt ppitium habere Deū, & animas suas ab æternis inferorum flāmis seruare immunes, ad id anniti, vt nunq̄ temere ab Ecclesiæ catholicæ psuasione se patiant abduci. Oportet enim hæreses esse vt & q pbati sunt, manifesti fiāt. i. vt quisq; quā tenax, & fidelis, & fixus catholicæ fidei sit amator appareat. Moueri aūt, omni doctrinæ vento, atq; instar arundinis quolibet aurę pulsantis flatu agitari, id vero leuissimæ mētis est. Solidandus ergo est animus, vt etiamsi angelus de cœlo aliud euangelizet, præter quā q̄d annunciatū est nobis, anathematis loco habeatur. Non mihi dicat quisq̄, En tot eruditi hoīes ita sentiunt, ita scribūt, aliq̄t etiā principes in hac sentētia sunt. Nūquā ergo eruditos eos dixerim, q à sanctorum patrū tot seculis receptis sentētijs nō vereñ diuersum sentire, nec eos principes imitandos sentio, q impiorum hoīm adinuētiones totius Ecclesiæ consuetudini & sententiæ anteponunt. Si quæras, quāobrem docti errent, & potentes fallantur? Cito respondeo, doctos vel potius sciolos ob suam supbiam datos à Deo in reprobū sensum: potentes vero non omnes, sed q Deū non metuūt, ob voluptatū & vanitatū studia contemptos à Deo, atq; indignos qui veritatem pspiciant. Non est igit cur qsq̄ horū exēplo ab Ecclesiæ vnitate sese abiūgat. Qui semel in baptismo Christo nomē dedimus, in illius famulatu ad vltimū vsq; spiritū constanter pmanere debemus. Famulari autem Christo non potest, quisqs extra illius magnam domū, quæ est Ecclesia catholica, profugus abscedit. Credere q

Ecclesia catholica æternam veritdicat

Ecclesia satanæ & malignantium quæ dicat Hæret.

1. Tim. 6

Vincentius Lyrniēsis

1. Joan. 2
Dogmata hæretico rū quāto studio sint vitāda
ve te catholi cis 1. Tim. 6

M

1. Cor. 11

Ephe. 4
Matth. 11
Lucæ 7
Gala. 1

Docti qui nā vere dicantur

Stabilitare quanta opus sit in vera catholica fide.
2. Tim. 2

dem potest, & Christū q̄q; cōfiteri potest, sed seruus fidelis Christi esse nō potest. Sicut membrū si à corpore distrahat, nō potest nō emori: ita impossibile est vitam illi manere spiritualem, q ab Ecclesię cōsortio disiungit. Et tñ tales sunt hæretici oēs, Iudæi & Ethnici, q tanto sunt à vera vita remotiores, quanto sese extra ouile Christi magis subducūt & abalienāt, Quorū est reuera misera & ploranda cōditio, q̄nquidē etsi corpore viuunt, tñ spū mortui sunt, & licet sæpe calamitosam atq; miserrimā ducāt vitam, multa q̄q; secundū speciem p̄clara agant opera, dura & aspera multa patiant, noctes sæpe ducant insomnes studijs aut alijs intēti laboribus, tñ post hęc oïa mox vbi excesserint e corpore, ducunt in immane chaos tartarorū, de p̄senti exilio, & miseria, ad æternas transeuntes tenebras, & ignem inextinguibilem, diabolo & angelis eis paratū: At vero q in Christi ouili in Ecclesia sctā catholica fortiter perseuerāt, & simplici fide, spe bona, synceraq; charitate dño adhærent, ij ex capite Christo vitalem spiritū, gratiā, virtutes & sancti spūs varia suscipiunt charismata, in ijsq; crescunt & augescunt: alij tñ plus alijs, prout quisq; ad eiusmodi influxū p̄cipiendū sese magis accommodat: atq; vbi hinc emigrarint, ad cœlestem dicuntur patriā, & gloriā sempiternam. Quod si q etiā interim minus bene viuant, tñ ab cōmunibus Ecclesiæ p̄cibus nō excludunt, q̄diu ab Ecclesiastica vnitate diuisi nō sunt. Atq; ita fit vt multo facilius possint effici capaces gratiæ, quam hæretici & alij penitus ab Ecclesia alieni.

Non vere catholicorū oim q̄lis vita q̄lisq; mors

Matth. 25

Catholicorū vero rū vita ac mors q̄ sit lux

N

Hoc nimirum præstat vnitas corporis Christi mystici, in quo membra alia p alijs solicita sunt, & saniora infirmis studiosius subueniunt, vt possint sanitati restitui, donec tandem oēs occurramus in virū p̄fectum, quod erit in futura resurrectiōe mortuorum, q̄n iam similes erimus capiti nostro, nec quicq̄ in nobis imp̄fectum reliquum erit. Hac ratione non solum qui adhuc temporariam agunt vitam, sed etiam q iam in cœlis beati viuunt angeli & spiritus hominum beatorū, imo etiam ipsum caput nostrum D. Iesus Christus mira nobis beneuolentiæ & charitatis coniunctione deuincti sunt, semper solicitā nostri curam gerentes, vt ad ipsos p̄tingamus, idq; multo magis quam de illis q foris sunt. Nam & horū quidem salutē diligunt, sed q̄a eos ab vnitate corporis, q̄d ipsi sunt, alienos cōspiciunt, minus illos curant quam nos, vtpote q̄s sibi concorporatos sentiunt. Pulcherrime sane D. Ioannes Chrysostomus Ecclesiam catholicam depingens, vt nos ad illius retinendam colendamq; vnitatē illiciat, in opere Homiliarum in Mathæū, q̄d imperfectum vocant (Si tñ ille eius autor est) ita loquitur: Quamuis infestatione inimici Ecclesia, vel seculi tempestate laboret, q̄buslibet tentationum fluctibus pulset, naufragium facere non potest, q̄a filiū dei habet gubernatorē. Inter ipsos em̄ turbines mundi, inter ipsas seculi persecutiones plus gloriæ ac virtutis acquirit, dum in fide firma & indissolubili permanet. Nauigat enim instructa fidei gubernaculo, felici cursu p huius seculi mare, habens Deū gubernatorem, angelos remiges, portans choros omnium sanctorum, erecta in medio ipsa salutari arbore crucis, in qua euangelicæ fidei vela suspendens, flante spiritu sancto, ad portum paradisi & securitatem quietis æternæ deducitur. Paulo post eodem capite de Ecclesia hæreticorum idem subiungit. Est & alia seculi nauis non Dei, id est, collectio hæreticorū, quæ sibi huius nomen Ecclesiæ vendicat, sed est nauis maris, q̄a huiusmodi Ecclesia non Dei est, sed seculi: quæ licet habere in se p̄dicationem dominicæ crucis videatur, tamen inualida est arbor eius, quia vbi non est veritas fidei, infirma crucis assertio est. Et ideo huiusmodi nauis, hoc est, Ecclesia hæreticorum amisso veræ fidei gubernaculo, dominantibus aduersis spiritibus, in naufragium mortis æternæ demergitur, quæ gubernari à Christo domino non meretur. Hæc ille. Quis iam ita amens erit, vt relicto cætu filiorum Dei, & congregatione fidelium, quibus Christus vt caput præsidet, illi se impiorum conciliabulo adiūgat, cui Lucifer dominatur? Quis in tantū stolidus ac improbus esse velit, vt aut propria iniquitate sua dignū se faciat, qui Ecclesiæ iudicio & autoritate extra Ecclesiam ejciatur, aut suapte amentia & peruicacia inde se ipse præcipitet? His enim duobus modis peccator ab Ecclesia expellitur.

Vnitas corporis Christi mystici quanto sit encomio digna

Ephe. 4

1. Ioan. 3

Chrysost.

Ecclesia catholica q̄ pulchre naui comparetur

Collectio hæreticorū q ecclesiæ sibi nomen vsurpet

Ecclesiam bifariā aliquem abijcere à se

O

Semper ergo dilectissimi Christi corpori inhæreamus, nec quicquam æque fore formidemus, quam à Christi membris separari. Quod si hodie multi ita dementes sunt, vt leuissima facilitate sese transferant ad hæ-

ad hæreticos, agantq; multa, quæ Ecclesia catholica damnat & horrenda anathematis plectit sententia, nos tamen eorum amētiam non imitemur. Maneamus intra ouile pijssimi pastoris & redēptoris nostri dñi Iesu, simus oues pascuæ eius, repleamur in bonis domus illius, sectemur pacem, amemus concordiam, dissentiones summo pere execremur. Semper nobis ob oculos verset Psalmus ille breuis, sed grauissimo sententiarum pondere venerabilis, q̄ Propheta canit: Ecce q̄ bonum & quam iucundū habitare fratres in vnū. Sicut vnguentū in capite &c̄. Ecce inqt, q̄ bonū & quam iucūdum habitare fratres, nēpe Christianos omnes intra sanctam Ecclesiam catholicā, in vnū, id est, in mutua charitate, & dulci animorum cōsensione, vt ne qua admittāt scandala, nullas velint hęreses, dissidia quęuis execrentur, sed vnum teneāt baptisma, eundem colant dominum, indissimilem fidem profiteant, & pacem inuiolabili seruēt studio, qcquid paci aduersum est respuentes. Nimirum adeo suauis ac iucunda pax est, vt quidem sapientes affirment nihil in natura præstantius, nihil dulcius excogitatum. Vera nanq; pax est tranqllitas animi, simplicitas cordis, vinculum amoris, charitatis nexus, Reip. solamen, domorum iucūditas, angelis domestica, dæmonibus inimica, Deo sup omnia grata, & omnium rerum cōcordia. Et vbi concordia est, ibi harmonia, ibi suauitas, ibi iucunditas. Ex pace puenitur ad benedictionē, de benedictione ad vitā & regnū, ex vita vero ad vnionē felicissimā cum Deo. Vnde vltimo huius Psalmi versu Propheta sic habet. Quoniā illic, vbi scilicet fraterna viget cōcordia mādauit dñs benedictionē, & vitā vsq; in seculū. Deus enim pacis pace delectat, & amat pacis studiosos, benedicitq; illis, ministrādo gratiā in p̄senti, qua freti crescāt & pgrediantur in iustitia & sanctitate, & vitā sine fine in futuro seculo. Illos autem qui transgredi non verentur terminos à patribus statutos, segregantq; semetipsos, animales, spiritū nō habentes, innitentes prudentiæ suæ, dicentes se sapientes cum sint stulti & miseri, ediuerso Deus iustus & sanctus execratur ac maledicit vsq; in æuum sempiternum. Hac de causa beatissimi Apostoli Petrus & Paulus, quorum hodie insignem triumphum Ecclesia celebrat gratulabūda & laudans, modis oībus

Psalm. 94. Psal. eod. Hebræ. 13. Psal. 132. Vera pace nihil dulcius vel præstantius in vita haberi potest. Pacis veri fructus qui sint. Rom. 1.

conati semp sunt ad pacē, ad concordiam, ad mutuā charitatem ad veram vnitatem fideles exhortari. Pro hac deniq; tuenda vnitate etiam sanguinē suum fundere non dubitarunt. Quos nobis dominus Iesus duces & patres atq; pastores præposuit, quorum & exempla & præcepta adhortationesq; sectemur, & meritis ac præcibus adiuuemur. De quorum meritis & virtutibus quæ omnē loquendi superāt facultatem, vt ait Leo papa sanctissimus, nihil diuersum, nihil debemus sentire discretū, qa illos & electio pares, & labor similes, & finis fecit æquales: eosq;, vt idem inquit, gratia Dei in tātum apicem inter omnia Ecclesiæ mēbra prouexit, vt in corpore, cui caput Christus est, quasi geminū illos cōstituerit lumē oculorum. Quos etsi dñs grauiter labi permisit, vt ex seipsis discerent humanę fragilitati condolere, tamē lapsos rursus mira biliter erexit, tantisq; gratiæ & gloriæ cumulauit donis, vt pene nullis possit æquiparari. D. Petrus prius ancillæ voce, ita perterritus, vt dominum negaret, postmodū nullos neq; reges, neq; p̄sides neque tyrannos metuit. D. Paulus quanto atrocius ante erat Ecclesiam persecutus, tanto immaniores postea pro Deo & Ecclesia labores ac dolores libentissime sustinuit. De S. Petro apud D. Clementem libro VII. Recognitionum ipsius Petri verbis fertur in hūc modum: Panis mihi solus cum oliuis, & raro etiā cū holeribus in vsu est. Indumentū aūt hoc est mihi q̄d vides, tunica cū pallio: & hæc habens, aliud nihil requiro. Hoc mihi sufficit: quia mens mea non ad hæc p̄sentia, sed ad illa quæ æterna sunt, aspicit: & ideo nihil me rerum præsentiū visibilium que delectat. Paulus vero de seipso scribēs, Castigo, inqt, corpus meum & in seruitutem redigo, ne cū alijs p̄dicauero, ipse reprobus efficiar. Rursumque alibi scribens Thessalonicēs, Vos, ait, testes estis & Deus quam sancte, & iuste, & sine quęrela vobis qui credidistis, affuimus. Itemque: Memores estis fratres laboris nostri & fatigationis. Nocte & die operantes, ne quem vestrū grauaremus, prędicauimus vobis Euāgelium Dei. Ex qbus vti & alijs testimonijs pene innumeris, elucet horum venerabilium patrum erga corporis edomationem & rerum omnium contemptū feruor ac studiū: q̄s etsi nō æqualibus passibus, tñ pro modulo nostro imitari debemus,

Leo Papa. Apostolorū Christi p̄cellentia quanta. Matt. 26. Marc. 14. Petrū apostolū cur Christ' se negare permiserit. Acto. 5. S. Clemēs Papa. D. Petri apostoli frugalitas & paupertas quanta. 1. Cor. 9. 1. Thess. 2. Ibidem. Q Apostolorū vestigijs viris omnibus Christianis inhærere cōueniat.

mus. Si enī tā ꝑcellentes viri, q̄s iā sctī spūs gratia adeo confirmarat, vt in pctū morti tiferū labi nō possent, vsq; adeo in seipsos rigidi fuere, qua frōte quaue cōscientia nos audebimus molliter & delicate viuere, nostrisq; indulgere affectibus, carni quicq̄d libet subministrare, de Dei misericordia securi, pœnitentiam salutarem negligere cū tamen miseri & fragiles simus, & aliȷs atque aliȷs subinde vitiȷs implicemur? Angustam esse viam, quæ ducit ad cœlos non iā

matth. 7 Lucæ 13

ex Christi tantum verbis, sed etiam apostolorum eius gestis discimus. In hac perseueremus, ab hac ne latum vnguem recedamus. Quod si adhuc pusilli sumus & debiles, paruusq; in nobis inest feruor erga

Sctōrum nos suffragiȷs adiuuari

Deū, confugiamus ad beatos Apostolos, eorumq; suffragia ambiamus, vt quantū propriȷs peccatis deprimimur tantum Apostolicis meritis erigamur. Neq; timere debemus, ne parū nobis tantorum patrum collocatura sit intercessio apud Deū. Non possunt vllam apud Deum repulsam pati, qui iam vnum cum Deo effecti sint, vsque adeo in diuinitatis abyssum absorpti, adeoq; Deo coniuncti, vt quod Deus est per naturam, ipsi sint per gratiam. Quanto autem erga nos maiorē illorū experti sumus charitatem & solicitudinem, tanto eos feruentiori amore & gratitudine prosequi debemus. Per hos enim reuerendissimos patres nobis Christus annunciatus est, ꝑ hos gētiū cæcitas profligata est, & lumē veritatis orbi inuectū, potestas dæmonū & sæua tyrannis exclusa: deniq; optima & ꝑclarissima nobis tradita viuendi ꝑcepta, In q̄bus tanta extitit charitatis & misericordiæ abūdantia, vt haud secus cōuertendis miseris obcæcatisq; peccatoribus totos se impēderint, quā si oēs ipsi genuissent. De ipsis D. Bernardus quadam concione pie admodū & eleganter ita ait. Tales decebat hu

Bernard⁹
R
potētia & dulcedo apostolorum

mano generi pastores & doctores constitui, q & dulces essent, & potentes, & nihilo minus sapientes. Dulces, vt me blande & misericorditer susciperent: potentes, vt fortiter protegerēt: sapientes, vt ad viam & ꝑ viā ducerēt, quæ ducit ad ciuitatē. Quid Petro dulcius, q tā dulciter oēs ad se cōuocat pctōres, sicut & Actus apostolici, & epistolarū eius series attestat? Quid illo potētius, cui & terra obediuit cū mortuos reddidit, & mare sub pedibus eius se calcabile ꝑbuit? q Simonē Magū spū oris sui in aere attigit

matth. 14 marc. 6

q claues regni cœlorū tā singulariter accepit, vt ꝑcedat sentētia Petri, sententiam cœli? Quid aūt illo sapiētius, cui nō caro & sanguis reuelauit? Libentissime Paulum sequr, q ꝑ nimia ducedine luget eos, q peccauerunt, & nō egerunt pœnitentiā: q fortior est omni principatu & potestate, sapientiā & medullam sacrorum sensuū nō à primo vel secūdo, sed à tertio cœlo largiter asportauit. Idē de eisdē alio sermone loquēs, Apostolorū, inq̄t, Christo festus agit dies, q̄bus sane plurimū à nobis honorē deberi, scio: sed vtrum possit aliquis exhiberi, hæsito satis. Nimis enim honorati sunt amici tui Deus, nimis cōfortatus est principatus eorū. Quid enī? Si in terra adhuc positi oīa poterant, non q̄dem in se, sed in Christo, q̄d non poterunt hodie viuentes in æterna felicitate cum ipso? Diuus quoq; Maximus Episcopus in horū patrum laudē sic ait: Hi sunt Ecclesiarum columnæ Petrus & Paulus, quos & vita sanctissima venerabilem perduxit ad mortē, & gloriosus occasus fecit esse ꝑpetuos. Quos non solū honoramus vt martyres, sed & vt magistros patresq; martyrū veneramur, q Ecclesiam Dei & cœlestis ꝑdicationis doctrina, & pꝛ̄ sanguinis effusione fundarunt. Itemque: Beati Petrus & Paulus eminent inter vniuersos apostolos, & peculiari quadā prærogatiua ꝑcellunt. Verum inter ipsos q̄s cui præponatur incertū est. Puto enī illos æquales esse meritis, quia æquales sunt passione, & simili eos fidei deuotione vixisse, quos simul videmus ad martyriȷ gloriā ꝑuenisse. Non enim sine causa factū putemus, quod vna die, vno in loco, vnius tyranni tolerauere sententiam. Vna die passi sunt, vt ad Christum pariter ꝑuenirent: vno in loco ne alteri Roma deesset: sub vno persecutore, vt æqualis crudelitas vtrunq; constringeret. Dies ergo pro merito, locus ꝑ gloria persecutor decretus est pro virtute. Horū ait idem alibi, per vniuersum mundum hodie passio veneranda celebrat, horū hodie cōcursu lætissimo excolit Romana martyriū, & quorū dudum impia ꝑsecuta est sanguinem eorū, nunc peculiari deuota patrocinio gloriat. Hæc ille antiquus & insignis pōtifex. Itaq; dilectissimi tā sctōs, tā illustres, tā ꝑcelsos patres & patronos nostros ardētissime diligamus studiosissime veneremur, q̄tidianis ꝑcibus ac pie deuotionis affectibus & officiȷs inuocemus, & eorum insti-

matth. 16
Ibidem
2. Cor. 11
Acto. 9
2. Cor. 12
Bernard⁹
Psalm. 138
S. maximus
Idem
S. petr⁹ & paul⁹ cur vno die vno in loco sub vno tyranno passi sint
S. maxim.

institutiones ac exempla sectemur, præstãte domino nostro Iesu Christo q viuit & regnat Deus in secula, Amen.

SERMO II. IN EODEM festo. Vt Christũ Petrus amarit, & vicissim Christus Petrũ. De beneficijs Dei nobis collatis: de laude vitæ monasticæ: vt Christiani omnes agni esse debeãt, & de virtute obedientiæ.

S DIxit Iesus Simõi Petro: Simon Ioannis, diligis me plus his? Dicit ei: Etiam dñe, tu scis qa amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos. Ioannis XXI. Tametsi charissimi nõ ignoraret dominus p̃ cæteris se plus diligi à Petro, nihilominus percunctari ex eo voluit, vt & nobis id innotesceret. Plane multũ dilexit B. Petrus dñm Saluatorem. Vultis ne aliqua huius rei signa discere? Possũt ex pluribus obiter tria cõmemorari. Primũ, est, q̃d mox vocantẽ se dñm Iesum relictis omnibus secutus est. Secũdũ, q̃d ex animo tempore passionis dixit ad Christũ: Tecũ paratus sum & in carcerẽ, & in mortẽ ire. Ex illo bonæ volũtatis feruore etiã extracto gladio amputauit deinde auriculã serui dñm inuadẽtis. Tertiũ, q̃d tã vehemẽter doluit se pium magistrum negasse, vt quoad supuixit semp noctibus surgẽs, fleuerit illud pctm̃ suũ, q̃d tñ nõ malitia, sed animi infirmitate admiserat. Fert etiã q̃ties dulcissimę allocutiõis Christi fuisset recordatus, non potuisse sibi à lachrymis temperare p̃ nimia amoris dulcedine, atq; ob id perpetuo suo in sinu sudariũ tulisse, quo lachrymas tegeret, ita crebro ex oculis eius manantes; vt facies eius quasi adusta videret.

Amoris B. Petri ad Christum argumẽta tria quę. Ioan. 1 Lucæ 22 Matth. 26

Marci 14 Matth. 27 Lucæ 23

D. clemẽs Papa

Sed quia Deus non potest nõ diligere diligentes ipsum, consequens est Petrũ tam singulariter diligentẽ etiã vicissim à Christo haud vulgariter amatum esse. Quod quidem sex potest argumẽtis cõprobari. Primũ est q̃d Christus illũ fecit Apostolorũ, caput. Alterũ, q̃d eũ suũ Vicariũ & totius Ecclesiæ principẽ declarauit. Tertiũ, q̃d illi singulariter dedit claues regni cœlorum. Quartũ, q̃d efficaciorẽ miraculorũ gratiã illi p̃stitit, adeo vt ad vmbram corporis eius mortui excitarent. Quintũ q̃d p̃dicationi eius magnã cõtulit virtutẽ, ita vt octo millia Iudęorũ paulo post missum spm̃ sctm̃ cõuerteret. Sextum quod passionẽ illius fecit gloriosam eo ipso, q̃d eũ p̃misit ad suũ exẽplum crucifigi. Verũ qd p̃dest charissimi, si Petrũ nouerimus & feruẽter amasse dñm, & eximie charũ fuisse dño, nisi & nos ardẽter amare Christũ studeamus, vt ab illo itidẽ multum amemur? Multa q̃dem sunt, q̃ nos ad Christi amorẽ p̃uocent, sed vt ait D August. nihil hoc æque efficit, atq; frequens & sedula beneficiorũ Dei recordatio, ex q̃bus p̃spicue licet intelligi, quanto pe nos & amarit & amet. Et q̃uis infinita in nos sint dei beneficia, tñ nobis pauca retulisse hoc loco sufficiet. Primũ illius beneficiũ est, q̃d nos creauit ad imaginẽ & similitudinẽ suã. Si q̃ras cur id fecerit, nõ ob aliud sane quam pro nimia bonitate sua, qua cupiebat nos suæ beatitudinis participes efficere. Quales vero nos condidit? Certe admodũ nobiles & illustres, & q creaturis cũctis dominaremur. O si perstitissemus in obedientia integra erga illum, q̃ felices modo essemus. At euersi sumus hortatu diaboli, & proprio cõsensu. Iam penitus actum erat de salute nostra. Non erat spes vlla redeundi ad pristinum statum. Itaq; deus misertus nostri, quasi in seipsum crudelis fuit, vt nobis parceret. Videbat ex nobisipsis nullum nobis restare auxilium vel consilium. Itaq; filium suum misit in similitudinem carnis peccati, vt ille oĩs pctĩ exps immeritas daret pœnas p̃ pctĩs nostris. O patris inæstimabilẽ charitatẽ, o filij incõparabilem obedientiã. Agnosce o homo quanti te fecerit Deus tuus, & vel iam nunc ingratus esse desine. Vt ita tu viuas, vita æterna mortis debitũ pro te soluere nõ dedignat. Dixit ipse dñs in Euangelio: Maiorẽ charitatem nemo habet, q̃ vt animã suam ponat qs p̃ amicis suis, & tñ ipse maiori charitate mortuus est etiã p̃ inimicis. Tertiũ beneficiũ est, q̃d vocauit nos ad fidẽ & cognitionẽ nõis sui. Paruũ ne hoc vobis dilectissimi beneficiũ videt? Nõ est paruũ, sed immensum. Potest id vel inde intelligi q̃d tã innumeros reliq̃t in dẽsissima mẽtis cæcitate, vt creaturæ potius seruiãt q̃ creatori, & dicat Deus operũ manuũ suarũ: q̃rũ oĩm certa dãnatio est. Est & aliud eius eximiũ beneficiũ, q̃ nõnullos vocat ad aliq̃d institutũ monasticũ amplectendum. Paucis hoc cõtingit, p̃sertim his turbulẽtis tẽporibus, sed q̃nto paucioribus p̃stat tãto magis colligi potest esse haud vulgare Dei

Amoris Christi ad B. Petrũ argumenta sex quæ. Matth. 16 Ioan. 21 Matth. 16

Act. 5

Act. 2

Beneficia Dei vt in nobis eius amorẽ excitent. Augusti.

Quaręqualesq; nos De' creauerit

Rom. 8

Ioan. 15

T

Vocatio ad fidẽ dei & cognitionẽ quantum sit beneficium. Roma. 1

Vocari ad monasticum institutũ q̃ sit beneficiũ magnificũ

Aristot.

bñficiũ. Vt eñ Aristot. in Ethicis ait, oĩa p̄clara rara, laudabilia & pulchra. Meministis vt olim ex Aegypto eduxerit Deus filios Israel, & q̊ties in veteri lege p̄ceperit, vt essent memores tãti beneficij. Idẽ facit Deus, qñ hodie certos q̄sdam electos suos ex hoc seculo neq̃ vocat ad vitã monasticã, q̃ sctõrum viroꝝ testimonio velut quædã paradisus terrestris est: esto q̄d qdam illic nõ bene viuãt: q̄d nihil illi vitę derogat, qñ etiã nemo ꝑpterea dãnat matrimoniũ, q̄d multi sint adulteri. Potest adhuc aliud huc adferri nõ paruipendendũ Dei beneficiũ, q̄d nobis tã benigne pepcit multo tẽpore in pc̄tis nostris. O q̃ innumeri iã cruciant apud inferos, q forte nõ nisi vnũ ꝑpetrarũt pc̄tm̃ mortiferꝝ: & nos post plurima pc̄tã adhuc pœnitẽdi spaciũ habemus. Si vel semel peccassemus, iure nos creaturę oẽs ꝑse q deberẽt. Cũ eñ cætera oĩa, q̃ Deus cõdidit q̃uis ratiõis exptia tñ seruẽt ordinẽ & modũ suũ, homo ratiõalis contẽnit æternas leges Dei sui, nullis neq; ꝑmissis, neq; minis illius flexus. O magnã & intolerãdã hoĩs ingratitudinẽ. Et q̄a hodie plerica deridẽt eos q monasticẽ amplectũt, libet pauca in illius laudem sic cõmemorare. Certe charissimi nõ est vita monastica contẽnenda. Si omnẽ scripturã sacrã diligenter ꝑspexeritis, inuenietis eos q hodie monachi vocant, multa exẽpla, multasq; scripturæ sententias ꝑ ipsis faciẽtes habere. Imo vero non contẽnendæ autoritatis patres libere asseuerant ꝑfessionem monasticã baptismi virtutẽ habere, ita vt hoĩnẽ ꝑrsus liberet à culpa & pœna, si tñ rite fiat. Si eñ vt dñs ait, eleemosynã dãti oĩa mũda sũt: & vt Theologi dicũt, posset qs tantas p̄stare eleemosynas, vt pc̄tis oĩbus & pœnis absolueret, cur nõ id multo magis assequat is, q sese & oĩa sua dedit & offert Deo: Itemq;, si is q martyrij causa ꝑ Christo & iustitia mortẽ excipit, totus fit liber ab oĩ culpa & pœna cur nõ etiã id obtineat monachus, q ob Christũ mortẽ amplectit spiritalẽ, & lõgos ac acerbos multos fert dolores seipsũ & ꝑpriã mortificãdo voluntatẽ: Vñ etiã nulla solet alicui pœnitẽtiæ mulcta grauior irrogari, q̃ vt sese in cœnobiũ aliq̄d recipiat. Possunt aũt, q̄bus Deus eã donauit gratiã, vt monasticẽ ãplecterẽt, merito de tãto bñfacio gratulari, cũ ob multas alias causas, tũ etiã, q̄d, vt sc̄ti patres argumẽtis certis ꝑbãt q̊ties se gaudẽt cœnobiũ petijsse, & deo seruituros obtulisse, integrã cõsequũt veniã pc̄toꝝ, si se peccasse dolẽãt. Nõ ergo deridẽdi sũt, sed laudãdi, q cõtẽptis mũdi vanitatibꝰ, totos se cõferũt ad seruiendũ Deo. Atq; his interim nõnihil extra ordinẽ dic̄tis, ad apostolũ Petrꝫ reuertamur. Audiuistis iã ante q̃ntũ is Christũ dilexerit, & q̃ntũ illũ Christus amarit. Superest, vt & hic audiatis, vti Christus illi oues suas pascẽdas cõmiserit. Vt eñ ex sermõis huius themate aduertere potuistis, Christus illum oues suas pascere iussit. Nõ eñ voluit pius dñs ex hoc mũdo abiturus gregẽ suũ penitus desolatiũ relinquere, sed sui loco aliũ ei p̄fecit rectorẽ & pastorẽ, nẽpe S. Petrꝫ apost. dicẽs illi. Pasce agnos meos. Quod licet soli dic̄tũ sit Petro tanq̃ vniuersæ Ecclesiæ p̄cipuo pastori, cuius etiã potestate fungunt, q̊tq̊t illi legitime succeduut Ro. pon. tñ etiã cuilibet p̄lato cura incũbit gregẽ sibi creditũ pascẽdi. Cũ eñ nõ possit vnus Ro. Antistes oĩbus satisfacere, curę suę partẽ multis alijs cõmunicauit, q̄bus singulis dicit Christus Pasce agnos meos, i. habeto curã populi mei tibi cõmissi. Quod aũt dñs dicit. Pasce agnos meos, hoc vtiq; vult intelligi, vt Christiani oẽs, q tñ ad ipsius ouile velint ꝑtinere, sint agni. i. simplices, mãsueti, innocẽtes, instar agnoꝝ tractabiles, sine clamore & murmuratiõe, sine inuidia & mordacitate (nõ eñ mordẽt agni pastoris manũ) sine calcitratione, sine elatiõe & ꝑteruia. Atq; vtinã nos charissimi tales agni simus, Siqdẽ eiusmodi Christus nos esse voluit, qñ ait p̄latis nostris: Pasce agnos meos. Nõ dixit: Pasce vitulos meos, Pasce lupos meos, pasce porcos meos. Nõ eñ id genus hoĩm, q hoꝝ animantiũ habẽt mores, Christus suis vicarijs pascẽdos cõmisit, vt tales ꝑmaneãt, sed vt oues fiãt. Itaq; et si tales qñq; ferunt, ideo fit, vt pohtis malis moribus, in numeꝝ agnoꝝ transeãt. i. ex malis boni fiãt: Quod si nolint, arcẽdi sunt & excludẽdi ab agnoꝝ cõsortio, ne illos ꝑdant. Per vitulos, q insolentes sunt, nec frenũ patiunt, nec ligari se sustinẽt, sed cursitãt, & saltant, & clamitant possunt accipi hoĩes immorigeri, dissoluti ingeti, q frenũ obediẽtię ferre nolũt, nec suis obtẽperare p̄latis, sed rupto sanctę obediẽtiæ chamo, q̃ duci debuissent ad æternæ pascua felicitatis, instar vituloꝝ currũt p̄cipites q̄cunq; illos ꝑpria ducit volũtas: nec nisi vi quadã & pœnaꝝ formidine ad p̄lati voluntatem flecti possunt. Qui si tales pleuerent

Exo. 12.13
Deu. 4. 6. 8

Parcere pc̄tis q̃ sit Dei maximũ beneficium

Monastica vita q̃n ta sit laude cõmendanda.

Lucæ 11

V.

Ioan. 21

Pontifex Romanus cur munia cæteri uet in alios.

Vituli quinam mystice censendi sint.

Boues & tauri quã mystice dicantur.

X

uerẽt,tandẽ boues & tauri, vbi cornua creuerint,efficiunt,oĩbus intolerabiles & intractabiles. Per lupos intelligamus hoĩes iracũdos,vindictę cupidos detractionis libidini deditos, discordiæ semina spargere paratos,rebelles,& velut canes latrãtes. Lupi em̃ sunt canes syluestres. Tales pascere molestissimum est. Et q̃uis vni eiusmodi sæpe maior cura,q̃ centũ aliis impendat,tñ plerunq; labor est supuacaneus, qa licet foris q̃nq; ouinã sumãt pellem,tñ intus lupi ingeniũ pmanet, atq; eo ipse multo sunt pniciosiores,q̃ si manifesto sese pderent. Istos oĩno expedit à grege dñico remoueri. Porci denicq; illos significãt, q ad bona opera,& ad quę obligati sunt,quęq; ad Dei spectãt honorem, pigri ac desides sunt, & somnũ ac carnis delicias amãt, fœdisq; cogitationibus & factis vt porci sese ingnant. Sed his ptermissis(non em̃ volumus horum studia imitari)ad oues redeamus. In veteri lege agni pcipuę erãt hostię quę dño offerebant. Et nos charissimi, q diabolo & põpis eius abrenunciauimus in baptismo,debemus modis oĩbus esse agni,vt simus gratũ Deo sacrificiũ. Habent agni q̃uis irrationales pecudes,pprietates quasdã suas q̃s etiã hoĩem imitari deceat. Agnus animal est mansuetũ,humile patientissimũ,& iræ prsus expers. Id sane maxime nos imitari cõuenit,qñ & Apostolus dicit: Seruũ Dei nõ oportet litigare,sed mãsuetũ esse ad oẽs. Quod si q nos affligant, nõ moueamur, qñquidem tales nobis prębẽt pficiendi materiã,multo magis, q̃ qui palpant,aut laudãt nos. Ira quatuor habet gradus: Primus est in corde: alter in facie: tertius in lingua: quartus in facto. Ad hoc vitiũ reprimendũ multũ valet, vt dum qs eo se accensum sentit, linguã frænet penitus,donec cesset ignis pestilens. Si em̃ nullum habeat ignis spiramen,facile sua spõte extinguitur. Attamẽ notandum hic est, iram,quatenus est passio naturalis,& motus qdam rationẽ pueniens, non esse peccatum,si ratione cohibeatur, ne volũtate, aut locutione,vel facto ad pcm̃ erumpat. Et eiusmodi motus primus vitari vix põt, pręsertim à Cholericis,q sunt ad irã faciles. Deinde agnus matrem suam etiam inter mille oues nullo negocio agnoscit. Sic & Christiani debent agnoscere superiores suos,qui quatenus eos reprę̃hendũt, docẽt,regũt,pascunt,sunt patres eoꝝ:q̃tenus eos consolant,eis blãdiuntur,& pietate q̃dam eos trahũt & iniurias remittunt, matres sunt. Itaq; debemus p̃latis nostris, tanq̃ spiritalibus parentibus honorẽ & reuerentiã exhibere,qualescunq; etiã sint,adeo vt etiã sublimiter,& bñ de illis sentiamus,si nõ ob vitæ meritũ, si forte manifeste mali sint,tñ propter officiũ, qñ & Christus illis dicit: Qui vos audit, me audit, & q vos spernit,me spernit. Atq; sine his duobus,puta dilectione & reuerentia erga p̃latum,nõ põt esse vera & syncera obedientia,ex qua tñ p̃cipue pendet tota salus nostra: ipsaq; obedientia inter virtutes morales p̃cipuum tenet locũ:& qcquid fit ex obediẽtia,duplex habet meritũ: vnũ ex ipsa actione,alteꝝ ex virtute obedientię. Fit sępius,vt minus bonũ si fiat ex obedientia, longe sit acceptius Deo maiori bono ex ppria voluntate peracto. Vnde haud mediocris p̃statur cõsolatio illis, q monasticum sunt pfessi institutum,qñ quicquid agunt nisi sit ex se malum, etiãsi alioqui indifferens sit,si propter obediẽtiam faciant,meritum inde acqrant,puta,si comedant, bibant,dormiant,&c̃. Sed & Christiani oẽs quicquid faciũt boni,aut omittũt mali,eo semp referre debent,vt diuinæ obediãt voluntati. Est autem duplex obedientia: Vna necessitatis,qua qs vel naturæ,vel cõsuetudinis lege obtemperare habet, vt seruus dño,filius patri: Et hæc habet quidem meritum suum,si recte & ordine fiat: altera est volũtaria,qua quis vltro siue ipsi Deo,siue prælato propter Deũ morem gerit. Hęc magni est meriti apud Deum,& de illa dicitur 1. Reg. 15. Melior est obediẽtia, q̃ victimæ. Porro obedientiæ meritum in prosperis sæpe minuit ex propriæ voluntatis desiderio: vt si cui aliq̃d officiũ publicũ,q̃d illi honori possit esse vel quęstui,imponat,tãto minus inde habet meriti,quãto magis ipse eo aspirat ex ppria volũtate, quæ in talibus minima esse debet. In aduersis aũt quanto plus accedit propriæ voluntatis assensus,tanto est magis meritoria obedientia: vt si cui iniungat ieiunium,& ille ex deuotione valde cupiat ieiunare. Ad obedientiã,sine q̃ nullus poterit saluus fieri,puocare nos põt,& debet, q̃d oĩpotens Deus sępenumero horribili vindicta castigauit inobediẽtes. Probat id Luciferi,& cõplicũ eius æterna dãnatio, Adæ & Euæ ex paradiso expulsio & totius humani gñis cala-

Lupis qui hĩ similes sint homines.

Porcis q hoĩes si gnantur.

Exodi. 12
Leuit. 1. 12
Num. 7. 28

Agnorum proprietates bonæ quæ sint.

2. Timot. 2

Iræ gradus quatuor qui.

In q̃ sit peccatum.

Agnus vt matrẽ suã agnoscat.

Prælati q̃ñ honorandi sint.

Lucæ 10

Obediẽtia vt meritũ habeat duplex.

Monach' vt semper mereri possit.

Y

Obediẽtia duplex q.

Meritum obediẽtiæ quõ vel minuat vel crescat.

Inobediẽtia vt De' semp punierit.

Esaiæ 14
Genes. 3

Genes.19 calamitas inde secuta. Vxoris Loth in statuã cõuersio. Saulis à regni sede deturba-
1.Reg.15 tio, prophetæ illius, q contra pceptum dñi
3.Reg.13 comedit panẽ in Bethel, à leone pfocatio, multaq; alia scripturæ exempla, vt cætera omittam, quę à sanctis patribus passim cõmemorant. Maxime vero commouere debet quẽlibet Christianũ q̃d ipse filius Dei non solũ Deo patri, sed & virgini matri, & patri putatitio multisque alijs libentissime obediuit. Cuius exẽplo pmoti multi sancti hoĩes, noluerunt pprię voluntatis gaugere libertate, sed alterius arbitrio se regẽdos cõmiserunt. Deniq; S. Patres nostri & apostoli Petrus & Paulus, qbus hic dies sacer est, sanguinẽ suũ fundere, & innumera perpeti aduersa maluerunt, q̃ à Dei obe-
1.Petri 1 dientia discedere. Itaq; & nos dilectissimi castigemus corda nostra in obediẽtia charitatis, vt simus veri agni & oues Christi, & ab illo agnosci mereamur. Ambulemus semper sub obedientia cum amore & reuerentia erga prelatos nostros, cũ mansuetudine & patientia erga proximos, & æquales, cũ bono exemplo, erga mortales oẽs vt in extremo die cũ ouibus collocemur à dextris filij Dei, cui est cũ patre & spũ scõ honor & gloria in secula seculorum, Amen.

IN SOLENNITATE Visitatiois Beatissimæ semper virginis Mariæ: Epistolam cum sua Paraphrasi quære in prima parte de festiuitatibus sanctorum, scilicet in Festo Conceptionis eiusdem Beatæ virginis Mariæ.

EXEGESIS EVANGElij in eodem Festo. Lucæ primo.

IX. Requenter Ecclesia Catholica memoriã celebrat matris Dei, honorante filio Dei matrem suã. Nec tamen quantumcunq; illi impendat pię venerationis, digne se eam laudare, aut pro meritis extollere posse putat Ecclesia. Quis enim dignis vehere laudibus possit matrem omipotentis Dei?

Sed satisfacit deuotioni suæ, colens eam per quam se suscepisse nouit redemptorem atq; seruatorem suum. Atq; hoc ipsum pijs omnibus non solum non molestum, sed suaue & iucũdum est, identidem scilicet honorare virginem tam beatam, quamuis impios hereticos id torqueat, putantes derogari filio, quod matri impenditur. Sed nos dilectissimi quantum possumus in matris Dei laudibus pseueremus, certi id gratissimum esse Deo, qui intãtum hanc sacratissimã dilexit virginem, vt nulla omnino creatura illi vlla ratione possit cõparari. Cuius rei certissima documenta sunt, q Deus pater æternus vnigenitũ filium suum verũ q̃q; huius virginis filium esse voluit, q eam in singularem elegit sponsam suam, atq; adeo p creaturis oĩbus eam honorauit, vt cuncti etiam triumphantis Ecclesię ciues eam iure fateant dominam, reginam, ac impatricem suam, vtpote Dei ac creatoris sui matrem. Quod etiam filius Dei non modo p gratiarũ charismata, p illuminationem, dilectionem atq; familiaritatem externam, sed etiam per naturalem quandam, vt sic dicam, identitatem se illi coniunxit, de illius substantia sibi corpus assumens. Quod deniq; spũs sanctus mentem eiusdem sacratissimæ virginis tam pfecte sibi conformauit, vt nunq̃ aliquid voluerit, appetierit, egerit aut omiserit quod Deo displiceret: sed in oĩbus ita se gesserit, vt voluit spũs sanctus. Quæ tanta sunt incorporabilis erga ipsam amoris totius adorandæ Trinitatis argumenta, vt ambigi nullo modo possit, quin illi fuerit semper lõge charissima, atq; ea re velit eam quoq; nobis esse charissimam, & modis omnibus pie coli & honorari à nobis. Non ergo timeamus, ne sit in iniuriam Dei, si matrem illius veneremur, certi hanc esse illius voluntatem. At nunc ad Euangelium veniamus, quo describitur causa solennitatis hodiernæ, nempe visitatio matris virginis, quãdo perrexit ad S. Elizabeth salutandam. Ait ergo S. Lucas Euangelista.

Beata virgo Maria cur ab oĩbus honorari debeat.

Exurgens Maria abijt in montana cum festinatione in ciuitatem Iudæ: & intrauit in domum Zachariæ, & salutauit Elizabeth. B

Hic primo dubitare non debemus, quin non aliqua leuitate, sed instinctu & motu

motu spiritus sancti virgo beatissima precerit in montana. Alioqui & ætatis teneritudo, & virginitatis pudor, asperitas & prolixitas itineris, atque id genus alia facile eã domi retinuissent. Sed morẽ gerebat diuinæ inspirationi, nec quicquam sibi attendendum putauit, tñ vt Deo satisfaceret.

Obedientię exemplar magnificum hic oĩbus pstat Virgo Maria.

Vbi habemus exemplum prõptissimę obedientiæ, quod libenter & studiose imitari debemus. Virgo ætate tenera, & quę laborẽ ferre vix posset, tã longa difficilis & molestę vię emetit spacia, vt integram pstet obedientiã creatori. Nihil oĩno adfert excusationis, nullas nectit moras, nihil reluctatur, sed simul vt intellexit qd placeret Deo mox iter ingressa est. Et nos ergo diuinis discamus parere mãdatis, idq; alacriter, libẽter & integro cordis affectu. Id nos docet suo exẽplo mater Dei. Surrexit & abijt in mõtana cũ festinatione. Nescit, ait Ambrosius tarda molimina sancti spũs gratia surrexit à qetissimę ocio cõtemplatiõis & dulcissima orationis qete, & abijt in mõtana, vt actiuę q̃q; vitę specimen pberet. Erat in vtroq; i. & contẽplatione & actione pfecta, ita vt nec actionẽ fugeret contemplatio, nec contemplationem actio ppediret: quæ est oĩno pfectissima vita, q̃ pauci assequunt, vt vbi res exigit, vel actiõi vel contẽplationi pinde possis insistere. Et q̃uis huic electissimę virgini nullũ potuerit ex itineris occasione euenire periculũ vel detrimentũ (erat eñ tota iam mirabilit à Deo cõfirmata) nihilominus cum festinatione abijt in mõtana: hoc ipso videlicet vtilissimũ oĩbus, maxime virginibus & fœminis pbens exemplũ, vt fugiãt publicũ, & si qd foris agendũ sit, cũ magna festinatione id exequãtur. Alioqui plane se suspectas reddunt, q̃ caste nõ sint, aut castitatem suam periculosis tentationibus exponunt. Mater Dei tenera adhuc iuuẽcula etiam altos & asperos mõtes seria quadam celeritate transgredit. O pudicissimã virginẽ. O puritatis & innocentiæ speculum. O gressus sacros, o vestigia venerãda, quę primo Emanuelem sustinuere, in qbus vere nata oĩm virtutum aromata, hyssopus humilitatis, lilium puritatis, palma victoriæ, oliua clementiæ. Abijt aũt Maria in ciuitatem Iudæ, & intrauit in domũ Zachariæ. Peregrini quidam, qui terrã sanctam visitarũt, aiunt oppidulũ hoc, quod coluit Zacharias, mediũ inter Hierusalẽ & Bethleem esse situm, & domũ Zacharię in tẽplum atq; in xenodochium esse cõuersam. Et salutauit Elizabeth, cõgratulans illius tam diu sterilis fœcunditati. O v̄e beatã illam domũ Zachariæ, vbi mater dñi salutat matrẽ pcursoris, vbi futuræ salutis gaudia inchoant, & salus olim p fœminã pdita, p fœminas incipit instaurari. Et in hoc ipso relucet humilitas Mariæ, q̃ cum esset potior dignitate, tñ prior inferiorem salutauit. Non eñ de donis Dei quicq̃ sibi arrogauit, sed in tutissimo ac solidissimo humilitatis portu pstitit.

Ambrosius.

Mariæ vita simul & actiuæ & contemplatiuæ vitæ de se præbuerit exemplar.

Virgines quãto studio publicũ fugere debeant.

Quidam hic sex q̃dam annotarũt nobis in matre dñi imitanda. Primo enim dicit surrexisse. Et nos itidem surgamus à torpore acediæ, desideria terrena dispellamus, quę nos semp in imis retinent, ne mẽtem ad superna transferre queamus. Secũdo, abijt in mõtana. Nos q̃q; ad perfectiora & sublimiora tendamus, contemptisq; his infimis, cœlestia & superna appetamus & inqramus. Tertio, festinat. Festinemus etiam nos vitam in melius cõmutare, nec differamus de die in diẽ, ne pter opinionẽ extra tẽpus gratię auferamur. Quarto, venit in ciuitatẽ Iudę. Iuda cõfessionẽ significat. Ergo & nos in ciuitatẽ diuinę cõfessionis & laudis ingrediamur: cõfiteamur illi mala nostra, laudemus bonitatem illius. Quinto, intrauit in domũ Zachariæ. Zachariã quidam interp̄tant memoriam dñi. Itaq; exclusis à corde cogitatiõibus vanis & noxijs, memores simus mandatorum Dei. Qđ quantope deceat Christianos oẽs, vel inde põt esse pspicuum, q̃d dñs antiq̃ illi duræ ceruicis populo Iudęorum eiusmodi pceptũ dedit, dicẽs Mosi: Loq̃re filijs Israel, & dices ad eos, vt faciãt sibi fimbrias p angulos palliorum, ponẽtes in eis vittas hyacinthinas, q̃s cum viderint, recordent oĩm mãdatorum dñi, ne sequant cogitatiões suas & oculos p res varias fornicantes: sed magis memores pceptorum dñi faciant ea, sintq; sancti Deo suo. Ecce sentẽtiam memorabilẽ, sed hodie apud Christianos plane explosam. Dicas hęc dñi v̄ba cuipiam e populo, rñdebit: Nũ me monachũ vis efficere? Hęreticus dicet: Nõne Christus p nobis satis fecit? Mihi qd opus est tã stricta viuẽdi rõne? O stulti tandẽ sapite & videte, qa non absq; studio & conatu nostro peruenit ad regna cœlorum. Sexto, salutauit Maria Elizabeth. Elizabeth qdã significare aiũt saturitatẽ Dei mei. Ergo etiam nos posthabitis creatu-

Quę nã sex hic nobis mater dñi reliquerit imitanda.

Iuda quid interpret.

Zacharias quid significet.

Numer. 15

Psalm. 93

Elizabeth quid interpretetur.

creaturarum oblectamentis, quæ desiderium mentis irritare possunt, satiare non possunt, illi vni perpetim inhiemus, cui Propheta dicit: Satiabor cum apparuerit gloria tua.

Psalm. 16

Et factum est, vt audiuit salutationem Mariæ Elizabeth, exultauit infans in vtero eius.

D Mira res, vt infans, qui necdum seipsum sciret, salutationem Mariæ & creatoris sui aduentum sentiret. Plenum est hoc miraculi. Sed quia iam verbum æternum carnem sumpserat intra sacratissimæ virginis viscera, virgo ipsa verbi voce loquebatur. Quid ergo mirum, si tantæ illa vox efficaciæ fuit? Sed & ipsius reuerendæ virginis excellentissima sanctitas facile beatissimum paruulum tam nouo & inusitato gaudio afficere potuit. Exultat Ioannes in matris vtero, & quod longe post voce dicturus est, & digito demonstraturus, iam miro quodam motu clamat intra matris viscera: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Atque hoc ipso iam tum domini propheta initiatus est, annuncians modo quo poterat aduentum Saluatoris. D. Ioannes Chrysostomus tantam stupens gratiam, ita ait: Dic infans, dic prophetarum omnium maxime, qui digne satis plus quam propheta vocaberis, vnde tibi hæc exultatio? Nondum natus es, & iam prophetas. Domini aduentum agnoscis, quem quia voce salutare non potes, exultando agis quod potes. Quam lætus ei occurreres, si iam natus eum videres, cuius agnito aduentu, exultando obuiam ire conaris. Hæc ille. Ergo mox ad B. Mariæ salutationem repletus est Ioannes spiritu sancto, & supra naturæ facultatem accepit vsum rationis, vt & Deum, & matrem Dei agnosceret. Iucundissimam habent ista contemplationem, si cogitemus Deum maternis gestari visceribus, virginem concepisse ex Deo non ab homine saluo integritatis pudore, matrem Dei salutare matrem præcursoris, sub vno eodemque tecto verbum incarnatum, matrem Dei & virginem, summum prophetam, & sterilem prolem fœcundam manere, nostræque salutis initia celebrare.

Ioan. 1

Chrysost.

matth. 11

Infantem Ioannem Baptistam ad salutationem B. Mariæ repletum spiritu sancto.

Et repleta est spiritu sancto Elizabeth, & exclamauit voce magna, & dixit: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui.

E Vbi filius repletus est spiritu sancto, mox repleuit & matrem. Tanta gratia effusa est in Ioannem, vt copiosissime redundaret in matrem, efficeretque, vt quod Ioannes non poterat, ipsa voce promeret erumpens in laudes Dei & virginis Mariæ. Ergo simulatque repleta est spiritu sancto exclamauit voce magna. Grandi enim intus accensa feruore spiritus sancti, non se continere poterat, quin flammam sui pectoris vocibus ignitis declararet: & quod ex sancti spiritus illustratione ipsa perspiciebat, etiam aliis indicaret, nempe dominicæ incarnationis mysterium in vtero virginis. Ita semper spiritus sanctus quoscunque implet & possidet, Dei laudes celebrare compellit, nec patitur suæ maiestatis domicilium ingratitudinis detestandæ marcere ignauia, sed mouet ad laudandum Deum, & eius gratiam ac beneficia prædicanda. Timeant ergo carnales, pigri, tepidi homines huic mundo dediti, quos iuuat totos dies inanissimis vacare confabulationibus, tædet autem vel horulam diuinis interesse laudibus: qui si sancto spiritu habitatore & rectore gauderent, non possent vtique vnquam à Dei laude cessare. Clamauit autem Elizabeth voce magna non tam oris, quam cordis, vt vocem illam non soni magnitudine, sed amoris vehementia metiamur: quanquam potest etiam iuxta literam vox magna de soni contentione accipi. Cum enim fortiter arderet intus, nihil mirum, si cum ingenti sono foras prorupit. Sed plus valet apud Deum cordis, quam oris clamor, sicut Augustinus etiam confirmat, ita dicens: Clamor ad dominum est intentio cordis, & flagrantia dilectionis. Sed quid tandem clamauit Elizabeth? Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui. O vere dulcissimum clamorem, qui ex abundantia cordis productus est. Benedicta tu, inquit, inter mulieres, id est, præ cunctis fœminis summe benedicta: quia quod nulli vnquam contigit, tibi præstitum est, vt sis mater Dei. In hæc verba Beda venerabilis sic scribit: Eadem voce B. Maria ab Elizabeth qua à Gabriele benedicitur, quatenus & angelis & hominibus veneranda monstretur. O vere benedicta mater Dei, quem angelicis tremendum potestatibus læta virginali gestauit vtero, & quem totius mundi immensa capacitas complecti non potuit, suis visceribus clausum tulit. Quidni benedicta, quæ totius gratiæ & benedictionis fontem intra se gerebat? Et benedictus fructus ventris tui. Benedicta mater

Spiritus sanctus quæ nam agat in eis quos replet ac possidet.

Vox Elizabeth qualis fuerit.

Augustin.

Beda.

Maria virgo quo dicatur benedicta inter mulieres.

mater, benedictus & filius, sed longe dissimiliter. Mariæ bñdictio modum & finem habuit: sed filij benedictio prorsus immẽsa erat. Non enĩ illi ad mensurã data est benedictio. Imo vero ipse, vt iam dixi, totius benedictionis fons est, ex quo etiam ipsa matris bñdictio deriuata est. Quid aũt mirũ, si bñdictus sit fructus ventris intemerati, & bñdicta sit mater illius, qñ de se suiq; similibus Apostolus cõfidenter ait: Bñdictus Deus & pater dñi nostri Iesu Christi, qui bñdixit nos in omi bñdictione spũali &c. Non est aũt temere factum, vt hanc clausulam, nempe benedictus fructus ventris tui. S. Elizabeth adderet ad angelicam salutationẽ. Id nãq; illi reseruarat spiritus sanctus, vt q̃d angelus inchoarat, ipsa absolueret, vt iã nihil dubitemus verbis non tam angeli vel hominis, quam ipsius spũs sancti honorare matrẽ Dei, dicendo: Aue Maria gratia plena, dñs tecum, benedicta tu in mulieribus, & bñdictus fructus ventris tui Iesus Christus Amen. quæ est oratio dulcissima, gratissima angelis, dæmonibus terribilis, virgini matri acceptissima, toti Trinitati honorifica, denique miseris mortalibus mire cõducibilis & fructuosa.

Fructus ventris B. Mariæ qui fuerit benedictus.

Ephe. 1

Salutatio angelica ad B. virginem quã grata sit & efficacia.

Et vnde hoc mihi, vt veniat mater dñi mei ad me? Ecce enĩ vt facta est vox salutatiõis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo.

F Ecce quã reuerenter Elizabeth, imo spũs sanctus per Elizabeth cõpellat & excipit virginẽ Mariam. Vnde, ait, hoc mihi? Equidem me plane indignã agnosco, vt veniat mater dñi mei ad me. Vere aptos habuit oculos venerabilis Elizabeth, & matris Dei pspexit excellẽtissimã dignitatẽ. Ideo que territa, summa cũ reuerẽtia & honoris exhibitione eã excipit. Qđ etiam nos obseruare debemus, vt erga tantã virginẽ nõ oscitãter, dissolute, neglĩgẽter, impudenter nos geramus, sed studiose, attẽte, reuerẽter & alacriter illam honoremus. Alioq; filius eius cõtemptum & irreuerentiã matri suæ illatam indigne feret & grauiter vlciscetur. Neq; quicq̃ habet ambigui, qn tota cœlestis curia summo venerationis studio eam prosequatur. Quanto ergo magis nos miseros, virtutis inopes, vitijsq; multis implicitos pro illius incõprehẽsibili dignitate, nostraq; multimoda indignitate & vilitate pio cum timore, & submissis animis studiosissime eam venerari decet? D. Hieronymus in concione de eiusdẽ virginis assumptione: Talem, inquit, ac tantam virginem laudare indignum me fateor & vereor, ne sicut indignus, ita & improbus laudator inueniar: hinc laudes eius depromere pertimesco. D. quoq; Bernardus: Nihil est, ait quod tantum me terret, nec aliquid quod tantũ me delectat, sicut de beatissima virgine sermonẽ habere. Terret me indignitas propria, sed me delectat laus virginis sanctæ. Hęc dicta sint propter impudentes q̃sdam, qui tantam virginẽ volunt in ordinẽ cogere, & prope omni honore spoliare, q cũ sint pleni spiritu tartarico, non possunt sibi nec à matris Dei iniurijs tẽperare. Cæterum in his verbis S. Elizabeth plane animaduertimus spiritu prophetico Dei filiũ in virginis vtero incarnatũ eam cognouisse. Quæ aũt subiecit: Ecce, inquiens, vt facta est vox salutationis tuæ, &c. iam superius exposita sunt. Deinde addit:

Matrẽ suam vult Chrs à nobis honorari velit.

Hierony.

Bernard'.

Matrẽ Dei quinã venerari detrectent.

Et beata quæ credidisti: quoniam perficientur ea quæ dicta sunt tibi a domino.

G Poterat sane animum virginis, præsertim tam modestæ, tam humilis, tam nihil penitus sibi tribuẽtis quædam pulsare dubitatio, qua ratione fieret, vt Dei filium generaret. Non enim parua erant aut vsitata quæ illi ab angelo dicebantur, sed sacratissimi plena mysterij, atq; oẽm humanæ mẽtis captũ plane excedentia. Quid enĩ est humilẽ puellam eligi in matrem summi Dei? Sed virgo diuinissima supernæ lucis fulgoribus mirifice illustrata, & mysterium agnouit, & de Dei virtute nihil hæsitauit: sicque toto corde assensit verbis angeli, & humilitate nõ abiecta, sed deuota fide, piaque fiducia suscepta, obtulit se ad omnem voluntatem Dei. Vnde iam beata prędicatur à sancta Elizabeth, quod tam miris & occultis, atque ab humana consuetudine, imo & intelligentia vsqueadeo remotis fidem adhibuit, diciturque illi haud dubio euentura esse, quæ dicta erant à domino, scilicet, vt filium Dei quem concepit, etiam pariat opportuno tempore. Vere beata & plus quam beata virgo, quę suum & omnium creatorem meruit habere filium & illi e suo purissimo sanguine corporis ministra

miniſtrare ſubſtantiam, à quo ipſa corpus animumq; acceperat.

Et ait Maria: Magnificat anima mea dominum.

Hucuſq; ſilentio preſſerat virgo modeſtiſſima, quę diuinitus illi pręſtita erant: at nunc poſteaquam vidit per ſpiritum ſanctum alijs reuelata, non poteſt vltra ſe cohibere, quin prorumpat in laudes Dei. Humilitas ſane tegere maluiſſet tanta beneficia, ſed gratitudo & amor compulit laudare Deum, & eius gratiam ac miſericordiam prędicarę. Ait ergo: Magnificat anima mea dominum, id eſt, anima mea quamuis non ſit neſcia maximis ſe à Deo affectam beneficijs, atq; tanto ſublimatam honore, vt maior ſub Deo non poſſit intelligi, tamen nihil horum ſibi tribuit, non ſibi inaniter placet, non ſe extollit, nō ſtulte ac impudenter gloriatur, ſed magnis & congruis laudibus Deum effert & prędicat. Ille eſt enim totius boni autor. Ex illo eſt, quicqd tu in me miraris & laudas o Elizabeth. Nolo imitari ſuperbum dęmonem, qui ineffabili ſe cernens pulchritudine præditū, ad ſeipſum cum inani ſui complacentia ſe ſe reflectēs, non dedit honorem Deo: ſed quicquid mihi laudis abs te tribuit, id ego potius refero in Deum meum, qui ſicut voluit & potuit, ita me humilem ancillam ſuam elegit in matrem ſuam, vt merito illum totis animæ viribus laudare debeā, quod vſqueadeo ſeſe mihi inclinare dignatus eſt, quod per me venire inſtituit in hunc mundum ad liberandos filios Adæ ex captiuitate diaboli, reducendoſque in paradiſum cœleſtem.

Anima B. Marię q̄ modo magnificauerit dñm,

Eſaiæ 14

Et exultauit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo.

H O vere virginem omnium virtutum formā, totius ſanctitatis ſpecimen, omnimodę perfectionis exemplar. Non acquieſcit in vllis Dei donis, quod faciūt ſtulti, qui ſe extollunt & gloriātur in beneficijs Dei, ſed exultat in ipſo Deo. Gratias quidem agit Deo de beneficijs illius, ſed non ibi hæret, non in illis cū delectatione quieſcit, ſed per illa tendit in Deum. D. Auguſtinus quodam ſermone ait: Exultat in domino, qui terrena non curat, quē proſperitas non emollit, quem aduerſitas temporalis non frangit, quem ſola Dei memoria delectat. Exultauit, inquit Maria, ſpiritus meus in Deo ſalutari meo: non in impietate, vnde gaudet diabolus, non in vanitate, vnde lætatur mundus, non in voluptate, vnde caro exultat, nō in generis nobilitate, non in corporis pulchritudine, non in mūdi pſperitate, ſed in Deo ſalutari meo. Vocat autem beata virgo Deum ſalutare vel ſaluatorem ſuum, non quidem generali, ſed ſpeciali ratione, quandoquidē ipſam ſolam à peccato originis ſaluauit per gratiam pręſeruationis, qui eſt modus digniſſimus redimendi. Præclarius eſt enim ſeruare immunem à vulnere, quā ab inflicto curare. Vnde in officio Conceptionis eiuſdem virginis ſanctiſſimæ canit ſancta Eccleſia:

Auguſtin. Exultare in Deo qd ſit.

Exultauerit vti ſpiritus Mariæ in deo ſalutari ſuo.

Nullum redemit filius
Ex omni gente dignius,
Qui te ſeruauit prouide
Mundam paterno ſcelere.

Præſeruari à peccato quantū ſit donum Dei.

Et inſignis quidam Theologus loquens B. virgini: Te, inquit, crimine ſolam immunem natus contulit eſſe tuus. Et nos dilectiſſimi non in vllis diuitijs, nōn delitijs, non honoribus, ſed in Deo ſemper exultemus. Non eſt ſolidum, verum, ſtabile gaudium, niſi in Deo. Gaudeāt filij huius ſeculi in rebus nihili, nos gaudeamus in Deo, qui nobis ęterna promiſit & ſeruat gaudia in cœlis, Amen.

SERMO I. IN EAdem Solennitate. Vt cunctis mulieribus illuſtribus & in ſcriptura laudatis beatiſſima virgo Maria ſit præſtantior. I

Benedicta tu inter mulieres. Lucæ primo. Chariſſimi fratres, legimus nōnullas in veteri teſtamento mulieres ante Mariam benedictas, verū per homines non à Deo ita commēdatas. Maria prima eſt, quę cœleſtis nuncij primum, item Elizabeth, imo ſpiritus ſancti per Elizabeth meruit teſtimonium. Nec modo bn̄dicta dicitur, ſed additur etiam in mulieribus, hoc eſt inter mulieres, pręomnibus, ante omnes, ſupra omnes. Cæteræ quidem ob vnum aut alterum aliquod inſigne prædicantur benedictæ. Maria quicquid in ſingulis claruit, totū in ſe collegit. Quapropter cū priores in figura

figura eius commendentur, ipsa tanto interuallo antecedit omnes, quantum inter est inter figuram & rem. Principio igitur si generatim de sexu loquēdum sit, palam est illū trifario ordine distinctum ita gessisse Mariam, vt horum quemlibet illustrarit, quemlibet Deo consecrarit: nam oñis mulier cum sit aut virgo, aut coniunx, aut vidua, Maria quodlibet est horum: atq; cuiusuis ordinis cum sint claritates quędam tanquam benedictiones, Maria supremo ac inaccessibili gradu cū singulis tum oñibus emicuit. Est autem benedictio virginum castitas virginalis, pudica verecūdia, & tam corporis quā morum honesta pulchritudo. Coniugatarum est fœcunditas, prudentia, sedulitas. Viduarum continentia, modestia, pietas. His omnibus quantū B. Maria virgo simul & coniunx, tandem & vidua, cunctis aliјs mulieribus illustrior sit, quamq; pręterea multis aliјs (quę in nulla muliere inueniri contingit) singularis eniteat, silentio potius q̃ indigno pͨconio laudabimus: quippe cum tanta sint, vt rei magnitudine doctissimus quisq; superetur. At vero si de his mulieribus quæ in scriptura veteris paginæ cōmendantur singillatim sermo faciēdus sit, cito ostēdi pōt q̃ facile & illas oēs vincat Maria. Nam (vt aliquas recenseamus) Euam priscam illam ac primam omnium matrem (neq; enim par est illam à sanctarū catalogo mulierum sequestrari) quis nesciat hac nostra matre, puta virgine beata, longe inferiorem? Cui tametsi non mediocri laude donatum sit, cunctorum mortalium esse parentem, parit tamē filios mortis sicut Maria adoptionis. Multiplicauit quidem Eua gentem, sed non magnificauit lætitiam, quādoquidem filiјs suis generale malum induxit, quod Maria beatissima mater nostra nobis abstulit. Illa igitur auctrix culpæ, hæc inuentrix est gratiæ. Illa nos in ærumnas multas coniecit, hæc eripiens nos felicitati restituit. Sit ergo Eua cunctarū gētium parens infelix, Maria oīm est electorum mater beata. Nec mirum videatur, q̃d dixerim Mariam omnium electorum matrem. Qui enim non esset? quandoquidem non aliud est esse Mariæ filium atq; Christi membrum. Constat autem omnes nos esse membra Christi, atq; ideo filios Mariæ. Et de hac satis. Accedamus ad alias.

Virginum benedictio quæ sit.

Coniugatarum. Viduarum.

Commendatur Rebecca à pulchritudine, quod puella sit decora nimis, virgoq; pulcherrima. Item Rachel, quod decora sit facie & venusto aspectu. Adeo vt hæc posterior Iacob septennem laborem sui amore reddiderit breuem. Altera Isaac prioris tristitiæ (quæ pro morte acciderat matris) penitus fecit immemorē. At nihil hoc ad Mariam, quæ tota pulchra & sine macula, (Et vt verbis vtar diui Bernardi) virgo regia gemmis ornata virtutum, geminoque mentis pariter & corporis decore præfulgida, specie sua & pulchritudine in cœlestibus cognita, cœli ciuium in se prouocauit aspectum, ita vt cœlestis regis animum ad sui concupiscentiam inclinaret, vt cœlestē nuncium ad se de supernis adduceret.

Gene. 29 · Cantic. 4 · Bernard.

K

Laudatur mulier illa Thecuitis, q̃d regi Dauid eiecti filiј sui persuaserit reductionē. Maria permulta cū Deo in pͨcibus suis pro humani generis reparatiōe disputans id obtinuit, vt non vni tātum eiecto, sed omnibus sit copia reuertendi in paradisum multo feliciorem, quā vnde sumus extrusi. Sic altera quædam in Abela, mulier non tam laudanda est (quod cum Ioab per murum sapienter loquens, assentiēdo his quæ postulabat ille vrbem seruauerit) quam beata Maria quæ licet pauca, prudēter tamen cum angelo differens, dum annuit his quæ petuntur, orbem seruat vniuersum. Dauid iratum iam iamq; vt de sui contemptoribus vltionem caperet, accinctum præuenit, placat, reuocatq; Abigail offerēs se in ancillam vt lauet pedes seruorum domini sui Dauid, vtpote non minus humilis quā prudens. Maria diutinā illam inimicitiam inter Deum & hominem suo interuentu dirimit, atq; adeo humanā naturam diuinę cōciliat, vt in vteri sui thalamo ex vtraq; vnus idēq; fieret Emanuel. Quo nimirum egit vt sentētia illis per serpētis astutiam generi humano superinducta (quæ nihilo erat clementior ea quam olim Iudæorum hostis Aman eidem genti fuerat machinatus) reuocetur, inueniēs apud Deum gratiam pro oñibus vberiorem, quam Hester electa regina ante Assuerum. Laudabilis plane vxor Manue quæ licet sterilis angelo credit se parituram, infantemq; editum mox Deo consecrat Nazaręum. Anna quoq; deuota vxor Helchanę, perinde ac prior haud fœcunda datam sibi prolem Samuelem Deo in templū redonat. At cernite nunc quam sit Maria tū

2. Reg. 14 · 2. Reg. 20 · 1. Reg. 25 · Gene. 3 · Hester 5 · Iudic. 13 · 1. Reg. 1

fide maior tum deuotione illustrior. Credit angelo se parituram vel virginem, prolem quoq; enixa diuinam, verum patri cõsecrat Nazaræum, Samsone fortiorem: quippe qui non modo de hostibus, verum etiam de morte moriens ipse triũphauit. Samueleq; sanctiorem, vtpote qui non pecudes, sed hostiam viuentem, Deo placabilẽ, semetipsum mactaret. Adde quod mater non tam ipsam prolem quam semetipsam Deo in templum dedicat, imo Dei templũ etiam ipsa efficitur, dum vterũ suum Deo hospitium locat. Quid multa? Quęritur Dauid Christo domini in cunctis finibus Israel virgo adolescentula quæ foueat illũ & ministret seni. Reperta tandem Abisac (qua nulla tum alia speciosior) adductaq; seruiuit ei, dormiuitq; cum illo manẽs virgo. Quorsum hoc? Profecto vt intelligamus Mariam Abisac nobiliorem non modo e finibus vnius, sed omnium gentium e cunctis seculis, imo & ab initio & ante secula Christo electam, quippe quæ sola visa digna sit eundem habere, & Deum & filium, eiusdem esse & sponsa & ancilla, mater & virgo. Verum dicet aliquis: Quid attinet ad Mariam cubatio Abisac, quando quidem de ministerio non dubitatur? Profecto nõ parum. Christum nanq; dum lactat, dum pascit, dum fouet, dum denique cætera id genus officia exhibet humanitati eidem ministrat. At dum rursus eũdem Deum salutare suum contemplatur, cuius est sponsa dignior, quam alia quæuis anima contemplatiua, dum amat, dum suauissimo exultationis gustu amplexatur, eiq; inhęret, dormit cum illo. Quidni dormiat Maria, cũ filiabus Sion interdicitur, ne interrupto cõtẽplationis eius somno, vsq; quaq; suscitent dilectam, donec ipsa velit. Dormit ergo, pro qua tãtopere mandatur ne suscitet. Occurrit modo, nec tacenda est, puto, mulier illa Sunamitis, nõ minus deuotione q̃ clementia insignis, quæ Helisæo intra domum suam cõstituit cœnaculũ. Figura est cuius plane veritas elucet clarius in Maria. Siquidem hæc deuotissima & tota misericors (quippe quę vsq; hodie ab omni seculo canitur, misericordiæ regina, vitę dulcedo, spes nostra, aduocata, clemens, dulcis & pia) suscepit misericordiam Dei in medio templi sui, id est, intra domum corporis sui suscepit verũ Helisæum, id est, Dei mei salutare (ita enim interprætatur) in medio templi sui, hoc est, intra domum corporis sui. Nec modo suscepit, verum etiam cœnaculum ei non ligneum, sed carneum spiritu sancto artifice donauit. Vnde etiam ipsa est mulier illa vidua, quę Helię, id est, Deo meo, siue Deo domino panem paruulum, de q̃ oẽs in altari reficimur, coxit: cuius neq; farina hydrię, id est, virginitatis cãdor, neq; olei lechitus, id est, exuberãtia misericordiæ vnq̃ defecit. Parit Sara anus filium sibi repromissum, quo mater multarum gentiũ constituitur: parit Maria (quod mirabilius est) virgo verum Isaac in quo benedicãtur omnes gentes, in quo omnes scripturæ cõplentur, in quo oẽs figuræ consummãtur. Fit quoq; ipsa Maria, ob vnius partum, nõ vnius tantum filij, sed omniũ qui in Christo regenerantur, omnium qui cum Christo hæreditabũt, mater atq; propterea siue Lya siue alia quacũq; muliere, quam à fœcunditate commendat scriptura, fœcundior. Non prętermittenda hoc loco videtur Anna vidua illa Euangelica, quæ de Christo vaticinãs infante (ne prophetiæ dono æstimetur indigna, magnis inducitur meritorum diuitijs commendata. Veræ quantumuis laudata, quando poterit Mariæ integritati comparari? Deinde quid potuisset mulier sancta de Christo prædicere, q̃d Mariæ vel experientia non esset compertum? Ad aliam igitur transeamus. Ruth, quoniam mulier erat virtutis, à Boos benedicta meruit laudari, q priorem misericordiam posteriore superarit. Verũ, quid illic tam excelsum, quid benedictione tam dignum, quod non superauerit mulier nostra mater pulchræ dilectiõis & timoris & agnitionis & sanctæ spei? In qua gratia omnis vitæ & veritatis, in qua omnis spes vitæ & virtutis? Vere superauit Maria misericordiam priorem posteriore. Magnã nobis misericordiã fecit, quod in matrẽ Dei electa & petita annuens, ancillam se obtulit, quod nobis concepit Deum, nobis peperit paruulum, nobis dedit filium. At maiorem hanc fuisse quis dubitet, quod quẽ genuerat nobis, etiam in mortem exposuit pro nobis, cum illo pariter nostram sub cruce operans salutem? Aut ista prior misericordia eius est, qua temporalibus nostris necessitatibus atq; corporalibus subuenit ęrumnis. Hãc supat posterior, q̃ nos pia mater trahit ad æterna: q̃ nimiræ prior est

Marginalia (left): Roman. 6; 3. Reg. 8; 3. Reg. 1; Abisac seruiens Dauid vri Mariam designet.; Eccle. 24; Dormitio Mariæ cũ Christo mysticegd; Cantic. 8; L; 4. Reg. 4 Sunamitis Helisæum suscipiens vtĩ Mariã figurarit.; Psalm. 47 Helisæus quid interpretetur.

Marginalia (right): 3. Reg. 17; Gene. 18; Gene. 19; Luce 2; Ruth 3; Eccle. 24; Misericordiam priorem vti Maria superarit posteriore.; Luc. 1; Ioan. 19

re est

re est potior, quanto cœlestia præstant terrenis. Occurrit nunc Rahab, quam si de legimus præclaram, Maria tamen inferiorem. Illa enim choruscãtibus prodigijs excitata, ex vrbe infidelium Deo Israelitarũ credidit. Hęc Christo moriente, simulque cum eo in cunctorum animis lumine fidei occumbente, sola incolumi fide toto illo triduo perseuerauit, sola tum Ecclesię personam expressit. Vnde haud immerito factum est, vt ex scripturis, quæ tribuũtur Ecclesiæ, eadem tribuantur & Mariæ, quãdoquidem, vt dixi, eo triduo quo Christus mortuus est, in vna Maria seruabatur, & Ecclesia, & fides integra. Cæterũ, qa iuxta crucem sumus, videte hic Noemi tristiorem, videte Sara honestiorem: quippe quæ non modo in puellaribus annis, verũ in tãtis etiam dolorum angustijs nihil immaturũ, nihil indecens pręstitit. Videte Salomæ constantiorem. Nec quenquam moueat, quod illa in septem, hęc in vnigenito passa sit, cum non filiorũ numerus, sed dolor cõpatientis vndecunq; & in immẽsum ferme exaggeratus, in Maria pensandus sit. Accedit q̃d vnius Christi vel ad horam vita cunctorũ mortaliũ sit preciosior, proinde quoq; mors eius vehementius lugenda, q̃ aliorũ omnium. Non dubitem tamẽ, quemadmodum Christum non solũ proprius dolor, sed etiam singulorũ membrorũ suorũ spiritualium, puta qui sui amore erant passuri, torsit: ita Mariæ cor doloris gladius, & pro vnigenito & pro omnibus filijs adoptiuis, futuris scilicet martyribus dissecuit. Ad aliam pergamus. Miratur quis Delboran propheten populo ius dicentem innoxiosq; ab oppressoribus vindicantem. Miretur potius Mariam nouellæ Ecclesiæ post Christi ascensionem præsidentem, legemq; Euangelicam interpretantem. Miretur eam nunc cœlis terrisq; imperantem, atq; clementiori iudicio nõ tam liberantem insontes, quam etiam ex impijs iustos facientem. Honoratur Bethsabeæ mater Salomonis, & à filio regnante extollitur. Verũ illius thronus itẽq; sedendi maiestas ac impetrãdi facultas (cunctis liquet) q̃ nihilo possit ad Marię gloriã æquari, ne tantillũ quidẽ. Ad Iudith igitur vel nunc tandem veniamus, mulierẽ tam virtute quam gloria conspicuam, quã gẽs Iudæorũ admiratur pro victoria eo speciosiore q̃ fragiliori manu, vtpote fœmineã parta fuerat, nihilo secius quam olim Iahelis, quæ Israelitarum hostem Sysaram infixo in tempora clauo strauerat. At multo gloriosior, omniũq; celeberrima est quæ per Mariam nobis adepta est victoria, qua Deus ipse vincitur, q̃ Dei iustitia ad misericordiam flectitur, qua diaboli virtus sternitur, qua serpentina malignitas pedibus fœminę calcanda, cõterenda, eliminãdaq; subijcit, qua cœlestis patriæ hæreditas pene amissa nobis recupatur, qua deniq; domus supbissimi Nabuchodonosor tota p vnã virginẽ Hebræã cõfutatur. Quę plane oĩa cũ per Mariã habeamus, dignũ pfecto est immensis eã extollamus laudibus, eiq; q̃d in Iudith p̃coniũ acclamabãt multo ṽius tribuamus, dicẽtes: Bñdixit te dñs in virtute sua, qa p te ad nihilũ redegit inimicos nostros. Bñdicta tu filia à dño Deo excelso p̃ oĩbus mulieribus sup terrã. Bñdictus dñs qui creauit cœlũ & terrã, qui te direxit in vulnera capitis principis inimicorũ nostrorũ, quia hodie ita nomen tuum magnificauit, vt non recedat laus tua de ore hominum. Tu gloria Hierusalem, tu lætitia Israel, tu honorificentia populi nostri: quia fecisti viriliter, & cõfortatum est cor tuum, & ideo eris benedicta in æternum, præstante filio domino nostro Iesu Christo, qui est benedictus in secula, Amen.

Margin notes: Matth. 1 — Iosue 2 — Mariæ cur multa tribuuntur ex scripturis quæ tribuuntur Ecclesiæ. — Ruth 1 — Genes. 17 — Iudic. 4 — 3. Reg. 2 — Iudith 16 — Iudic. 4 — Victoria p Mariam nobis adepta q̃ fit gloriosa. — Iudith 14 — Iudith. 13 — Iudith 15

SERMO II. IN EAdem Solẽnitate. Quasnam ob causas beatissima virgo Maria visitauerit cognatam suam Elizabeth: benedicta vti fuerit beata Maria multifariam, deq; septem beneficijs ceu visitationibus quibus sibi deuotos visitat & afficit.

EXurgens Maria abijt in mõtana cum festinatione. Lucæ I. Hodie festũ fratres charissimi, visitationis gloriosæ virginis Mariæ celebramus: festum quo fidelibus in Maria exemplum mirę pietatis & humilitatis proponitur imitandũ. Siquidẽ per angelum cœlitus missum salutata, ad redẽptionem humani generis electa, & iã Dei (quem in vtero mater habuit) effecta, nihil se extulit, nihil de se præsumpsit, nihil de se plus sensit: non digniorem se æstimari voluit. Cognatam autem senem visitauit, vt N

ff ij uit, vt

uit, vt de adempto sterilitatis opprobrio, illi gratularetur, vt spiritualem consolationem illi super beneficiorum diuinorum collatiõe impartiretur, vt arcana sua (quia vtriq; de altera diuinitus fuerat reuelatũ) sibi communicarent, & Deũ simul collaudarent: & ipsa Maria, licet dignior, tamen iunior seniori iam ad sex menses grauidæ inseruiret. Huius autem historiæ declaratio est Euangelium ipsum, quod hoc die in Ecclesijs recitatur, quodq; sanctus describit Lucas Euangelista, dicẽs: Exurgẽs Maria abijt in montana, &c. Postq̃ enim per angelum edocta fuerat beatissima Maria, senem Elizabeth sterilem cõcepisse, & in spiritu intellexerat talem filium, ac tantum parituram, statuit suam cognatam visitare, hauddubium quin de sponsi sui Ioseph, cui reuerentiam & obedientiã deferebat, licentia. Concordabant enim optime inter se Ioseph & Maria, quia erãt templa spiritus sancti ambo, licet Maria incõparabiliter dignior esset: concordabant quoq; cum Deo, nihil nisi quod Deo placitum esset volentes. Fundatur enim concordia super conformatione humanæ voluntatis cum diuina: ideo non poterant esse difformes in voluntate, vbi talis voluntas poterat stabiliter seruari. Sunt tamen qui putãt Ioseph cum Maria iuisse. Sed huius non habemus certum in scriptura testimoniũ.

Lucæ I

B. Mariæ & Ioseph quanta cõcordia fuerit.

Quæris fortasse, quid mouebat S. Mariam, vt ad mõtana ascenderet, & Elizabeth visitaret? Non profecto leuitas, aut curiositas aliqua. Si aũt ad mysticã respicimus significationẽ, charitas eã dubio pcul mouebat ascẽdere mõtana. i. supna. Nã vt igni naturale est sursum ferri, ita amori diuino pprium est ad supna eleuari. Illuc eñ fert, illuc spm̃ impellit, q̃ sperat inuenire, q̃d amat. Cor nãq; qđ Dei amore plenũ est, ignẽ in se sentit, q sursum impellit ad Deũ: qa, scdm Augustinũ, Aĩa magis est vbi amat, quam vbi animat. Maria ergo montana ascẽdit, i. quãto pficiebat, tãto ad supna & cœlestia magis tẽdit. Nõ eẽt aũt mirũ, si amãs aĩa, etiã literaliter loquendo, alta loca potius q̃reret, q̃ humilia, q̃si humanũ affectum humano mõ consolans, vt in locis supnis vicinior q̃dammõ eẽt cœlestibus, hoc est, loco illi, q̃ videt Deus. Qui q̃uis oĩ in loco p̃sens sit, in certo tñ solo, hoc est, in cœlo solo se cõtemplandũ atq; fruendũ p̃bet. Alludit ijs S. Ambrosius de B. Maria loquẽs:

Charitas vti mouerit B. Mariam ascẽdere montana.

Augustin.

Anima amans cur loca altiora petat.

Ambros.

In mõtana, inq̃t, ascendit. Quo eñ iã Deo plena, nisi ad supiora conscenderet? Et Petrus ep̃s Rauennateñ. Accepto, ait, consensu virginis, vt sine virili semine conciperet Dei filiũ, discessit angelus ab ea, visũ vtiq; subtrahẽdo, nõ famulatũ, atq; cœlestia petit: quẽ virgo seq̃tur, dũ in mõtana pgreditur. Secundũ literã, necessarium fuit montana ascendere à Nazareth in Iudęã, quia Nazareth humiliori loco sita erat, sicut tota galilęa regio, q̃ Iudęa. Secundo, pietas eã mouebat ad gratulandum seni, quę ab opprobrio sterilitatis erat liberata. Cũ Maria pietas creuit ab infantia, digna profecto quę mater fieret pietatis, & ex commisso curã nostrę gereret salutis. Vnde D. Bernardus: Vere, inq̃t, eius misericordię et pietatis longitudinẽ, latitudinẽ & profunditatẽ æstimare nemo põt, aut mensurare. Ipsa oĩbus oĩa facta est, oĩbus sinũ misericordiæ apit, vt de plenitudine eius accipiãt vniuersi, & iusti gratiã, & pcc̃ores veniam, angelus lętitiam, filius Dei carnis substantiam, & tota Trinitas gloriã. Tertio, Maria ascẽdit, ppter humilitatẽ. Eandẽ q̃ Deo exhibuerat humilitatẽ dicẽs: Ecce ancilla dñi, exhibere q̃q; hoĩbus curabat. Senium cognatę attẽdebat, grauitatẽ imp̃gnatę mi serebat: ideo iuuencula vetulæ ministrare volebat. Vñ Ambr. Vt audiuit Maria, sc; cõceptũ Elizabeth nõ q̃si incredula de oraculo (scilicet p angelũ dicto) nec q̃si incerta de nũcio (scilicet cœlitus sibi misso) nec q̃si dubitãs de exẽplo (sc; in conceptu Elizabeth sibi dato) sed q̃si læta p voto, religiosa p officio (sc; ad seruiendũ) festina p̃ gaudio ad mõtana prexit. Itẽq;: Didicistis virgines pudorẽ Marię, discite & humilitatẽ. Venit ppinqua ad pximã, iunior ad seniorẽ: nec solũ venit, sed etiam prior salutauit. Decet eñ, vt quãto castior ꝟgo, tãto sit humilior, nouerit deferre senioribus sit magistra humilitatis, in q̃ est professio castitatis. Vide humilitatẽ, vide deuotiõẽm. Non eã aspitas montiũ, nõ plixitas itineris, nõ sexus infirmitas, nõ virginitatis pudor, seu pudicitia retraxit. Venit dña ad ancillã, regina ad vasallã, mater Dei ad matrẽ seruuli. Nos humiles multum fuisse existimamus, si supioribus subijcimur, Maria inferiori se subiecit. Quarto, Maria ad mõtana cõscendit, ppter sc̃tificationẽ Ioannis. Maria eñ venit ad Elizabeth, Christus ad Ioannẽ, vt ip̃m sc̃tificaret in vtero, & in

Petrus Rauennas.

O Pietas vt mouerit B. Mariam ad visitandum cognatam suam.

Bernard.

1. Cor. 9. Ioan. 1

Humilitas vt mouerit Mariam ad mõtana conscendere. Lucę 1

Ambros.

Idem.

Ioãnes vt sanctificaretur Mariam cognatam in visitasse.

& in pphetam vngeret. Vide nũc, quõ dei templũ nobilissima virgo, & mũdi dña humiliter incedit, nõ eques, nõ curru vecta, sed pedes, habẽs fortasse aliqs virgines pudicas, olim in tẽplo socias, sui itineris comites. Quas si etiã nõ habuit, nequaq̃ sola ambulauit. Habuit nãq; dñm cœli & terræ creatorẽ oĩm, habuit secũ angelorũ cœlestẽ exercitũ quippe q̃ regẽ & reginã suã magna veneratiõe comitabant. Sed quõ ascendit? Cũ festinatiõe inqt. Qua sententia spũaliter feruorem B. Mariæ exprimit. Nescit, inqt D. Ambros. tarda molimina spũs sctĩ gratia. Scd'm historiã, ambulauit festinãter, qa diu in publico videri renuebat, vt hoc ipso ostenderet, q̃ debeat virgo oĩs fugere horrereq; morari diu in publico, nec ibi cõtrahere colloqa. Venit aũt in Hierusalẽ ciuitatem Iuda, & salutauit Elizabeth. Mos illi fuit patriæ, vt prior salutaret q eẽt minor. Vñ B. Maria Elizabeth sibi pferẽs, prior tanq̃ indignior salutauit. Cum porro audiuisset B. Mariæ salutationẽ Elizabeth, exultauit infãs in vtero eius. Mox aũt vt B. Maria salutauit Elizabeth, repletus est spũ sctõ Ioãnes sanctissimus infans in vtero matris: q fuerat ante p angelũ Zachariæ pmissum. Itaq; spũ sctõ plenus Ioãnes, dñi sui psentiam sentit, & p gaudio q̃si exultãdo aut saltãdo, tripudiat, hoc est, q̃sdã gestus ad modũ exultatiõis, aut subsiliẽtis p se fert: qa quẽ lingua necdũ potuit aut voce, corporis motu, & animi exultatiõe salutat. Mouebat tũc q̃si gestiẽs assurgere, exire & dño suo occurrere, atq; salutare. Hoc loco Ioãnes vnctus à dño, officium suũ inchoauit, scilicet pcursionis, & pphetationis, qa in vtero matris exiliẽs, aduentũ Christi euãgelizauit, q̃si tunc signis & motibus diceret, q postea verbis clamabat: Ecce agnus Dei, qui tollit pctã mundi. Dicit aũt hoc loco D. Ioãnes Chrysost. Christus ideo fecit Mariã salutare Elizabeth, vt sermo pcedẽs ex vtero matris, vbi habitabat dñs, & per aures Elizabeth ingressus, descenderet ad Ioannẽ, & illic eum vngeret in prophetã. Nam statim, vt vox salutationis conuenit ad aures eius, exultans puer prophetauit, nõ voce sed motu. Dic beatissime infans, dic prophetarũ oĩum maxime, qui digne & plus quam propheta vocaberis, vnde hæc tibi exultatio tã insolita, tã oĩbus seculis inaudita, tamq; supra oẽm humani intellectus capacitatem? Nondũ natus es, & iã prophetas, dñi aduẽtũ cognoscis, & quẽ voce salutare nõ potes, exultando agis q̃d potes. Quã lætus illi occurreres, si eũ videre posses iam natus. Sed qa id adhuc minime potes, facis exultãdo q̃d potes. Cũ aũt eiusmodi salutationẽ tam mirã, tamq; humilẽ matris Dei audiuisset Elizabeth, exultauit, vt dictum est, infãs in vtero eius, & repleta est Elizabeth spiritu sancto. Non prius quidem repleta mater est, quã filius: sed repletus filius, repleuit & matrem. Ex plenitudine gratiæ, qua se recepit Christus in vterum virginis, effudit gratiam sanctificationis per salutationem virginis in Ioannem, quæ vlterius redũdabat in matrẽ. Vnde Elizabeth exultãs totaq; exhilarata & spiritu sancto accẽsa, amplexatur virginem tenerrime, & nõ valẽs seipsam cõtinere, exclamat voce magna: filius aũt intus latens, docet qd mater exterius facere debeat. Infantis enim spũs nec valentis clamare, nec voce propria exprimere id q̃d sensit mysteriũ, fecit matrẽ voce magna clamare, tũ in signum magnæ affectionis, tum quia magna Dei dona cognouit, tum qa illum in vtero tenebat, qui vox verbi erat. Exclamauit ergo voce magna sancta Elizabeth, dicẽs: Benedicta tu inter mulieres. Nos qdem oẽs reliquæ mulieres obprobrio & maledictioni subiacemus, quæ in immunditia & corruptione cõcipimus, in dolore parimus. Tu ab omĩ corruptione, ab oĩ væ, ab oĩ impuritate libera, sola bñdicta es inter mulieres: qcqd gratiæ, qcqd priuilegij, qcqd pẽminentiæ singularis in cæteris mulieribus reperit, tu singulariter bñdicta excellentius possides. Laudãtur prędecessores nostræ mulieres, aut à castitate, aut à pietate, aut à sapientia & prudentia, aut à pulchritudine, aut à modestia cæterisq; virtutibus: tu bñdicta supergrederis vniuersas. Tu oĩm castissima, oĩm pulcherrima, oĩm prudẽtissima, oĩm pijssima, oĩm modestissima atq; virtuosissima. Hanc ergo sanctissimam Christi matrem cũ D. Elizabeth, & nos fratres charissimi, corde & labijs honoremus & collaudemus, & q̃ nam pacto bñdicta sit à sanctissima trinitate, & à nobis oĩbusq; creaturis bñdicẽda ex S. Elizabeth hac angelicaq;, q̃ eã D. Gabriel q̃q; bñdictam testatus est, admoniti, paulo altius repetamus: Benedicta tu inter mulieres, qñ te Deus ab æterno elegit, nõ modo vt ab ipso æternã

Marginalia: Ambros. — Salutatio nis mutuæ mos quis apud Iudæos fuerit. — P — B. Ioãnes qñ & vbi officiũ suũ inchoauerit. — Ioan. 1 — Chrysost. — Matth. 11 — Q — Benedicta vti fuerit B. Maria multifariam.

beatitudinē cōsequaris, vere per quā æterna sapiētia nasci dignabit, p quam vniuersum mundū patri suo reconciliabit, per q̄ pctōres ad se, instar retis ad littus salutis tracturus est, cuius pietate intercedente, innumeris despatis fidutiam, afflictis cōsolationē, captiuis liberationē, pditis salutē p̄stabit. Bn̄dicta tu in tua purissima cōceptione, p̄ oībus, nō solū mulieribus, sed & hoībus vniuersis, q nascunt filij irę, q a singulari gratiæ dono p̄ cūctis mortalibus ab oī prius te pctō p̄seruauit. Bn̄dicta tu q̄ non modo hoībus, sed & angelis sanctitatis excellentia fecit p̄stantiorem, implens te omni gena gratiarū ac virtutū plenitudine, tanta sc3, quāta creatura posset vlla suscipere. Nā cū D. Hieronymo teste, cęteris p partes data sit gratia sctitatis, Marię totā se infudit gratię plenitudo. Bn̄dicta tu à gn̄is nobilitate, vtputa patriarchali, pphetico, regio ac sacerdotali stemmate illustrissima, parentibus quoq; sanctis ac castis, qbus ppter te sterilitatis obpbriū abstulerat, te dotauit. Benedicta tu in corporis venustate, morū elegantia, ac quicqd decoris, quicquid gratiæ est, q̄d humanis oculis solet esse acceptum, omni videlicet pulchritudine, omni donorum varietate venustata. Bn̄dicta tu in primo virginitatis ppetuo seruandę proposito ac voto, cūctis retro tę seculis illaudato, mundo incognito, in salutem autem innumerabiliū animarū, in angelicæ conuersationis exordium sctōrum oīm profectū, in monasticę vitæ institutum, qui tuū videlicet exemplū erunt imitaturi. Benedicta tu in virginalis puritatis fœcunditate. Nam in tuo vtero felicissimo, & de tua carne purissima sibi Dei filius ęternaq; sapientia, carnē assumpsit, & vt esses Dei verissima mater (quod est excellētissimę dignitatis, & quanta sub Deo non posset esse maior) fecit. Benedicta tu, in cuius vtero mēsibus nouem filius Dei requieuit, quem sine grauamine & molestia, tumescēte felicissimo vtero tuo, gestasti, qui interim non solum animam tuam, sed & corpus miris cōsolationibus affecit. Benedicta tu, in partu felicissimo, quandoquidem carnis integritatem ex te miro modo filius Dei nascens, tibi non solum non abstulit, sed parienti etiam dolorem nullum intulit. Benedicta tu, quam passionis suæ sociam, nostrę redemptionis cooperatricem sibi in cruce pēdenti adstare voluit, doloribus animi internis cunctis martyribus præstantiorem te fecit, matrem te omnium filiorum adoptionis constituit. Benedicta tu, in ipsius resurrectione, quia primo omniū tibi gloriosus apparuit, tristitiam oēm depulit, gaudijs potioribus ac singularibus te refecit. Benedicta tu, in eiusdem filij tui gloriosa ascensione, quando carnem ipsius ex te sumptam, tam vidisti mirifice supra ordines omnes angelorū sublimari. Benedicta tu, in spiritus sancti missione, qñ te in apostolorum p̄dicatione, in mundi cōuersione, in Ecclesię ppagatione, in gentiū vocatione (cuius figurā typumq; iam olim in Magorū intellexeras aduētu) atq; in donorū Dei in credētes vberrima sup effusione, te, q̄ eras charitate pfectissima, incredibili spiritus exultatione repleuit. Benedicta tu in quietissima dormitione, quando in egressu sanctissimæ animæ tuæ à corpore, requiem tibi potius, quam mortem donauit: qñquidem te ab oī dolore fecit liberā, & timore oī securā, amore ebriam, oīq; beatitudine plenā & beatā. Bn̄dicta tu, in tui felicissima assumptione. Nam corpori tuo incorruptionē præstitit, resurrectionē prerogauit, teq; in aīa & corpore assumptam glorificauit. Benedicta tu, in tui coronatione; quia te in cœlo oībus superiorē ad dexteram suā collocauit, mundo post se honorabilissimam, amabilissimā vtilissimam que constituit, gratiamq; consolandi, nec nō & copiā exorandi pro oībus tibi donauit. Benedicta ergo tu, inter mulieres, quādoquidem per te omnes benedicūtur, maledictio oīs per te exire compellitur, & bn̄dictio omnis per te intrat. Bn̄dicta tu inter mulieres, quæ oēm fœminei sexus statū in te cōtinens, sanctificas: omnis eñ mulier cum aut virgo, aut coniunx, aut vidua sit, tu omnia es. Ergo bn̄dicta tu inter mulieres. Quicquid enim in vlla sanctarū mulierū reperitur, excellentius est in te: & pręterea multa alia, quę nulli mulierum donata sunt, tibi singulariter pro benedictione collata sunt. Et benedictus fructus vētris tui. Ideo tu benedicta, quia benedictus fructus ventris tui. Et vere singulariterq; bn̄dictus, q nō nostro more, postq̄ natus est, gratiā bn̄dictiōis à dn̄o pcepit, sed ad saluādū mundū, ipse venit bn̄dictus in noīe dn̄i: p quē & semē incorruptiōis & supnę hæreditatis, q̄ pdidimus in Adā, recepimus fructū. Bn̄dictus q̄q; fructus vētris tui, qñquidem

Ephe. 2

Hierony.

Matth. 2

Fruct⁹ ventris B. Mariæ vt fuerit multi plicter bn̄dictus.

Matth. 21

R

dem benedictio per illum omnibus alijs venit, q iuxta q̃d homo est, bñdictus singulari gratiæ bñdictiõe oĩm diuinorũ charismatũ. Bñdictus itẽ bñdictione gloriæ, iuxta q̃d Deus est, ab ęterno vsq; in ęternũ, aut, sicut ait Apostolus, q est sup oĩa benedictus Deus in secula, q benedixit nos omni benedictione spirituali, scilicet per suã incarnationem & passionẽ, in cœlestibus.

Rom. 9 Ephe. 1

8 Cõmẽdat S. Elizabeth deinde B. Mariã à sua humilitate, dicẽs: Et vnde hoc mihi, vt mater dñi mei veniat ad me? Vbi hoc merui? quo iure fit? quid bene feci, vt mihi talia fierent? vt tanta se humiliaret erga me peccatricem mater domini mei? Ego venire debui ad te, & tu venis ad me. Scio quæ scis: agnosco quæ sim ego? Scio quod huius mater sis, cuius non sum digna vocari ancilla. Scio quod indigna sim osculari pedes tuos. Et tu venis ad me? Sed hæc est gratia tua, hæc dignatio tuæ humilitatis. Sensi in vtero meo, quanta mihi bona per tuũ aduentum acciderunt. Ecce enim vt facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo, Ac si dicat: En in tuo aduentu, & salutatione: nõ solũ ego, sed & infans in meo vtero lætabũdus subsilit, & gratulat: & q̃d voce neqt, efficit vt potest exultatiõe. Et hæc qdẽ S. Elizabeth miraculũ, & incarnationẽ verbi cognouit, Mariã matrẽ esse dñi itellexit. Intellexit vtiq; p spm̃ sctm̃, q̃ repleta erat, exultatio infantis tã pter omnẽ vsum naturæ, qd mysterioꝝ nõ modo in Dei matre, sed etiam in suo vtero gereret, qñquidem senserat p̃sentem regem, cuius esset futurus ppheta. Sancta Elizabeth vsq; nũc grauidam se celauerat, iam nõ vltro celabat, adeo vt etiam gloriaret quod mater esset prophetæ domini sui, ostendens se spiritu sancto consciã (talis est doctor q in momẽto oĩa docere potest spũs sctũs) eoꝝ quę locutus fuerat ad Mariam angelus, dicẽs: Et B. quæ credidisti, qm̃ pficientur in te q̃ dicta sunt tibi à dño. Mirum in modum sanctus spiritus Sanctam Elizabeth impleuit præsentium simul præteritorum & futurorum eam scientia instruens. De pręsentibus nanq; se edoctã mõstrauit, qñ B. Mariam matrẽ dñi sui vocans, quia redemptorem oĩm in suo felici vtero gestaret, iudicauit. Præteritoꝝ se q̃q; notitiam impetrasse ostẽdit, qñ & verba angeli ad Mariam, & cõsensum Mariæ credẽtes sibi innotuisse pro

Elizabeth p ĩtum spũ sanctũ cognouerit

Elizabeth vi Eteri et Presenti ãc & futurorũ scientiã tue tũc cõsecuta

didit, Sed & futuroꝝ sibi scientiam nõ negatam intimauit, cũ pficiẽdo à dño q̃ ei dicta essent, apuit. Quis aũt charissimi fratres dicere, qs æstimare sufficiat, q̃ tũ gratia spũs scti Dei genetricem repleuerit, cũ tanta in matre pcursoris lux doni cœlestis emicuit? Ea aũt quæ in historia solennitatis hodiernæ leguntur dicta à beatissima virgine deique matre Maria adeo sunt pfunda, & humanæ intelligentiæ impenetrabilia, vt potius sint veneranda silentioq; premenda, quam temerario ore promenda. Post has laudes B. Maria vere humilis ancilla domini, & grata deo spiritu sancto in se loquente, ait: Magnificat aĩa mea dominum. Tu laudas & p̃dicas me, sed aĩa mea nihil in se cognoscit propriũ, nihil inuenit laude dignũ, Vnde se nõ magnificat, sed dñm. Et spũs meus exultauit nõ in se, sed in Deo salutari meo. Quare aũt spiritus meus exultat? Quia nõ dedignatus est respicere paruitatẽ meam, cum ipse sit magnus & excelsus. Inde ergo exulto, inde amplius magnifico, nõ pter mea merita, sed quia humilitatem, id est, vilitatem, indignitatemq; meam respexit dñs, eligendo me sibi in matrẽ, q habet deũ creatorẽ oĩm rerum creatarũ in cœlis patrem. Hæc fratres charissimi de ratione præsentis solennitatis dicta sint paucis. Cæterum, quo modo dicit B. Bernardus in laudibus huius Deo dignæ beatissimęq; Mariæ virginis, Hęc nõ recedat ab ore, nõ recedat à corde: & vt impetras eius oratiõis suffragium nõ deseras cõuersatiõis exẽplũ: idcirco hic breuiter quẽ ãnectere cõmittere nõ potui, q̃nã pacto eadẽ fidelissima Dei & hoĩm mater, ipsi deditos deuotosq; mystice spũaliterq; visitet p septẽ p̃ter alia cõplura beneficia, prima eius visitatio, seu bñficiũ est, q̃d ipsa miseros excæcatosq; pctõres adeo à via salutis virtutumq; alienos & auersos, benigne reuocat ad saniorẽ, q̃ ante habuerunt mentẽ, illosq; vt pœniteat suoꝝ malefactorũ gratiã tẽpusq; impetrat emendatioris vitæ, ne scilicet ira Dei in illos iuste desiniens repente trahat, & improuise protrudat in gehennã ignis, O q̃ plus visitatiõe pioque interuentu, nõ absq; stupẽdis miraculis subito cõuersi sunt, deiq; grãm vel amissam, vel etiam nunq̃ speratam obtinere meruerũt. Hoc ipsũ cõsiderans sanctissimus Dei amicus Bernar. inculcat, dicens: O qs qs intelligis te inter huius seculi pcellas,

Lucæ 1

T

Bernard⁹

Beneficia septem q̃nã B. Maria suis exhibeat deuotarijs.

Bernard⁹

IX & tempestates fluctuare, ne auertas oculos tuos à fulgore huius syderis, si non vis obrui pcellis, In periculis, in angustijs, in rebus dubijs Mariā cogita Mariam inuoca. Ipsam sequens nō deuias, ipsam rogās nō despas, ipsam cogitans non erras. Ipsa tenēte nō corruis, ipsa ptegente nō metuis, ipsa duce nō fatigaris, ipsa ppitia puenis.

B. Maria vt hoies in sui cognitiōem reuocet

Secūdo, visitat B. Maria sua melliflua gratia miseros pctōres in aduersitatis morte cōstitutos, trahitq; eos in agnitionē ppriæ puersitatis & vilitatis, dū gratiā illis præuenientem & gratisdatam suis pcibus administrat, illisque vitam psentem quantis sit miserijs periculisq; & calamitatibus exposita, indicat. Hinc cōtingit, q̄d tū suā pristinam lubricam & facinorosam vitā recolendo cognoscunt, cognoscēdo despiciūt, despiciendo horrescunt, horrēdo ad misericordiæ matrē recurrunt: sicq; salubri quadam attritione præuia retrusi, peccare desistunt, à venenosis vitiorum poculis plus solito sollicitī, pcauent. Hoc ipsum norunt quotq̄t ex linocinio peccatorū ad statū salutis reuocati sunt.

V

B. Maria vt suis cōtritionem obtineat pctōrum.

Tertio, visitat B. Maria eosdē de qbus pdiximus, scilicet eos q eius opitulante misericordia & clemētia ad gratiam attritionis pducti sunt suorum peccatorum, eorundē attritionē in verā cōtritionē cōmutans, ita q̄d corda eorū prius per pctōrum frigus congelata, in fluxū lachrymarumq; fontē resoluunt, incipiūtque illis vehemēter amarescere, quæ olim nimiū male placebant. Hoc igit beneficio Mariæ quisqs puentus est, gratias illi magnificas agat, inuentricē tantæ gratiæ sædulis pcibus pulset, quatenus id q̄d quarto loco singularis visitationis ac beneficij collocādum est, obtinere dignetur.

B. Maria vt sit canalis fluētorū diuinæ gratiæ

Quod aūt est illud? sane remissionē & indulgentiam pctōrum id haud absurde dixerim. Est eñ ipsa tanquā canalis p q̄ vniuersis mortalibus fluēta diuinæ gratiæ & indulgētæ pfluunt. Quod profecto diuus Augustinus in se expertus, ait ad eandem:

Augusti.

O beata Maria accipe à nobis quascunque, quanquā exiles nostras gratiaꝝ actiōes intra sacrarium exauditiōis tuę, & obtine nobis gratiā reconciliatiōis. Sit p te excusabile, q̄d p te ingerimus: q̄nquidem nec potiorem te inuenimus ad placandā irā iudicis, quę meruisti esse mater redemptoris nostri & iudicis. Sit tibi compassio sup afflictis, sit pius affectus sup cœloꝝ pegrinis.

B. Maria vt erga sibi deuotos gestet materna viscera.

Quinto, visitat B. Maria suo seruitio deuotioniq; deditos, per pcipuam curā & respectū. Nam q̄s e faucibus dæmonū extraxit, nō potest nō erga eos materna gestare viscera, sed ipsos sagaci cura filio suo Iesu Christo dño nostro recōciliatos cōmendat, ipsisq; miam gratiāq; illius impetrat. Nā, vt inqt D. Bernardus, sine illa nec vlla diuinæ misericordię ac gratię stella miseris est pstanda, Quare post debitā conuersionem, ad illā tanq̄ oīs misericordiæ & gratiæ aquæ ductum oīs peccator fidēter accedere debet, atq; in sinu eius pietatis maternæ securus qescere, inque cūctis suis miserijs, calamitatibus & huius calamitosissimi seculi turbinibus & afflictionibus, oculos suos interiores leuare, & suspirare cū sctō August. dicens:

Augusti.

Scā Maria succurre miseris, iuua pusillanimes, refoue flebiles &c. sentiant oēs tuum iuuamē, quicunq; celebrāt tuā sanctam cōmemorationē.

X

B. Maria vt tētatis subueniat

Sexto, visitat inuocata suos B Maria in tētationibus cōstitutos eos ab hostium inuisibiliū maxima ferocitate vel eruēdo, vel etiā ptegendo, tanq̄ murū impenetrabilē sese hostibus nostræ salutis obijciēs, eos terrēs, viresq; ipsoꝝ eneruans. Hoc eñ ipsum priuilegium meruit, q̄n caput tortuosi serpentis cōtriuit, sicut de ipsa ad serpentē dictū fuit: Inimicitias ponā inter te & mulierem: ipsa conteret caput tuum.

Gen. 3

Nomē B. Mariæ vt dæmones exturbet.

Meritis ergo suisq; pcibus B. Maria aereas potestates virtuti sibi desup concessa, vehementer fortiterq; psternit, adeoq; eoꝝ vires eneruat, vt ad noīs q̄q; sui inclamationē fugere cogant. Quod ipsum sapiētissimus ille salomō cōsiderans admiransq;, ait de ipsa in cāticis canticoꝝ: Quæ est ista, q̄ pgreditur quasi aurora cōsurgēs, pulchra vt luna, electa vt sol, terribilis vt castroꝝ acies ordinata?

Cant. 6

Ambrosi.

Septimo, visitat suos B. Maria, p suaꝝ virtutū exēplarē pmonstrationē. Sit vobis, inqt D. ille Ambrosius ad sacras virgines, tanq̄ in imagine descripta virginitas & vita Mariæ, in q̄ velut in speculo refulget species castitatis, & forma oīs virtutis.

Hierony.

Et D. Hieronym. in laudibus eiusdē beatis. virginis ait: Habetis in ea magisteria pbitatis expssa, qd primū eligere, quid respuere, qdseq debeatis. Primū ergo discēdi incitamentū nobilitas est magistri: deinde merces laboris optimi fructus beatitudinis. Pręstet nobis oībus bñdictus fructus huiꝰ sacratis. v̄ginis & matris ipsius meritis pcibusq; ī psēti sec. suā grām & post

& post hanc vitam frui æterna vna cũ ipsa beatitudine, dñs noster Iesus Christus, qui cum patre & spiritu sctõ & sua dulcissima matre viuit in æternum. Amen.

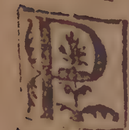
IN FESTO D. MARGARETÆ VIRGINIS ac martyris Paraphrasin in Epistolam, & Exegesin in Euangelium vna cum Sermone regre in prima parte de festiuitatibus sanctorum de S. Agnete virgine & martyre.

IN SOLENNITATE BEATISSIMÆ MARIÆ Magdalenæ Lectio libri Prouerbiorum Salomonis, Epistolæ loco. Prouerbiorum XXXI.

X

Vlierem fortem quis inueniet? Procul, & de vltimis finibus prætium eius. Confidit in ea cor viri sui, & spolijs nõ indigebit. Reddet ei bonũ & nõ malũ, oĩbus diebus vitæ suæ. Quæsiuit lanã & linũ, & operata est cõsilio manuum suarꝫ. Facta est quasi nauis institutoris, delonge portãs panẽ suũ. De nocte surrexit deditq; ꝑdam domesticis suis, & cibaria ancillis suis. Cõsiderauit agrũ, & emit eũ, de fructu manuũ suarꝫ plãtauit vineã. Accinxit fortitudine lumbos suos, & roborauit brachium suum. Gustauit & vidit qm̃ bona est negociatio eius, non extinguetur in nocte lucerna eius. Manum suam misit ad fortia & digiti eius apprehenderunt fusum. Manum suam aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperem. Non timebit domui suæ a frigoribus niuis, omnes enim domestici eius vestiti duplicibus. Sragulatam vestem fecit sibi, byssus & purpura indumentum eius. Nobilis in portis vir eius, quãdo sederit cum senatoribus terræ. Sindonem fecit, & vendidit, & cingulum tradidit Chananæo. Fortitudo & decor indumentum eius, & ridebit in die nouissimo. Os suum aperuit sapientiæ, & lex clementiæ in lingua eius. Considerauit semitas domus suæ, & panem otiosa non comedit. Surrexerunt filij eius, & beatissimam prædicauerunt, & vir eius laudauit eam. Multæ filiæ congregauerunt diuitias, tu supergressa es vniuersas. Fallax gratia, & vana est pulchritudo, mulier timens dominũ ipsa laudabitur. Date ei de fructu manuum suarum, & laudent eam in portis opera eius.

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM

A

Ræsens lectio ex libro Prouerbiorum Salomonis extracta est constatq; versibus duobus & viginti, q̃t apud Hebræos elemẽta habentur, in eaq; vt Beda ait, Salomon plene describit virtutes ac merita totius Ecclesiæ, vel cuiuslibet fidelis animæ. Vnde absq; vlla absurditate recte potest etiam de beatissima Maria Magdalena recitari, quę reuera mulier fortis fuit, conculcans mundum, carnem & dæmonem, quorum domino diu subiacuerat: de qua hodie gratulabunda canit Ecclesia in hymno quodam:

Maria soror Lazari,
Quæ tot commisit crimina.

Ab ipsa

Ab ipsa fauce tartari
Redit ad vitæ limina.
Post fluxæ carnis scandala
Fit ex lebeta phiala.
In vas translata gloriæ
De vase contumeliæ.
Aegra currit ad medicum
Vas ferens aromaticum.
Et à morbo multiplici
Verbo curatur medici.

Sed ipsam lectionem more nostro referamus. Magna est & multiplex fragilitas, inconstantia & pusillanimitas in fœminis si naturam spectes, quis ergo vnquam poterit fortem inuenire mulierem, quæ infirmitati renunciet, & res magnas & arduas animo virili aggrediatᷓ: quod qdem absq; ingenti & speciali gratia scti spiritus fieri non potest. Procul & de vltimis finibus, ex ipso cœlo empyreo pretiũ eius, nempe dñs noster Iesus Christus, de q̃ Psalmista canit: A summo cœlo egressio eius. Et Apostolus, In fide, inqt, viuo filij Dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum p me. Christus enim est pretium nostrum, quo ab æterna morte redempti sumus. Cõfidit in ea cor viri sui. i. domini Iesu, qui est vniuscuiusq; fidelis animæ vir, de quo Apostolus ait: Despondi vos vni viro virginem castam exhibere Christo: qui confidit in anima sancta, certus eam probe suo officio functuram. Multa quoq; ei & magna pstat beneficia, virtutes, dona, charismata, confidens eam illis omnibus non elatũ iri, sed recte vsuram. Vnde etiam spolijs non indigebit, abundans nimirum diuitijs internis, sed & externis facultatibus pdita, quãtum illi satis est, aut expedit. Non enim iners sectatur otium, sed sedula sibi suisq; victum parat. Quod est contra vagas, otiosas, garrulas, mulieres, quæ sæpe ex desidia eo rediguntur, vt turpibus studijs tanquã spolijs victum sibi quærere cogantur.

Psal. 18
Gala. 2
Christus vt dicarut vir fidelis animæ
2. Cor. 11

B Reddet ei bonum & nõ malũ omnibus diebus vitę suę, semp laudes gratesq; agẽs deo pro pceptis ab eo beneficijs, & abstinens à pctis, quibus offenditur Deus. Improbi vero mala pro bonis reddunt Deo, quando illius benignitate contẽpta eius pcepta violant, illiq; obtẽperare nolũt. Sic nostra Magdalena reddidit Christo bonũ & nõ malum oĩbus diebus vitæ suæ, qñ illius gratiã cõuersa pstitit in iustitia, nec cecidit in iniquitatem, sed multis annis sanctissimã & ab hominibus prorsus remotã egit vitã. Quęsiuit lanã & linũ, vnde vestes conficeret in vsus pauperũ ac miserorum, operatus consilio manuum suarum, vt habeat vnde tribuat necessitatem patientibus. Decet enim fœminas semp operis quippiam agere, ne pateant malis desiderijs & insidijs diaboli. Quæsiuit etiam lanam & linum, id est, verã innocentiam, & castitatem, quibus nisi prędita sit mulier, nõ nisi rete diaboli est & sentina vitiorum. Facta est quasi nauis institoris, plena videlicet spiritalibus diuitijs & charismatibus spiritus sancti, quæ rursus in proximorum vsus expendit, nõ contenta sibi vni prodesse, sed multis: portatque de longe panem suum, colligẽs sibi vndecunq; atq; proponens exempla & recte facta sanctorum hominum, quibus haud secus anima ad virtutes colendas confortatur atq; nutritur, quam corpus pane. Habent enim mirabilem energiam viua aliorũ exempla, plusq̃ factis quam verbis moueri solemus. De nocte surrexit, faciens quod hortatur Hieremias: Cõsurge, lauda in nocte, in principio vigiliarũ. Nanq; sanctus amor pigritiam odit, somnum superfluũ respuit, tempusq; omne quod virtuti non impenderit, amisisse se putat. Surgit etiã in nocte tribulationis, confugiens precibus ad Deum suum. Deditq; prædam domesticis suis, & cibaria ancillis suis, reficens subditos suos siue cæteros fideles optimis monitis, pijsque institutiõibus, & diuinæ scripturæ sententijs, de qbus Propheta ait: Lętabor ego super eloquia tua, sicut qui inuenit spolia multa. Cõsiderauit agrũ patriæ cœlestis, vbi visuri sumus bona domini in terra viuentium, & emit illum peccata admissa plangendo, atque à peccatis abstinendo, & diuinam semper exequendo voluntatem. De fructu manuum suarũ id est, piarum actionum, & sanctarum exhortationum, plantauit vineas multas domino animas lucrifaciẽs. Ita beatissima Magdalena feruentissimis sermonibus suis & sanctissima viuendi ratione optimisque exemplis plurimos conuertit ad dominum. Accinxit fortitudine lumbos suos, carnis petulantiam fortiter pmens, & cõtinentiæ freno corpus stringens, sicut ipse dominus monet. Sint, inquiens lumbi vestri pcincti: & roborauit brachiũ suũ; animo virili ardua quæq; aggrediens, & carnem subdens spiritui. Gustauit affectu,
& vidit

Ephe. 4
Exempla viua q̃ tã habeãt energiam
Thre. 2
Psalm. 118
C
Psal. 26
Lucæ 12

& vidit intellectu, quia bona est negociatio agri cœlestis, cuius amore contempsit caduca omnia, & vt stercora execrabatur. Non extinguetur in nocte aduersitatis lucerna fidei & charitatis eius, gratiæq; diuinitus infusę, sine quibus anima in tenebris est. Manum suam misit ad fortia, nō cōtenta languere circa cōmunia, aut sola exequi mandata, sed angustam consiliorū amplexa semitam, cum propheta custodit vias duras, & cum Apostolo in anteriora se extendit: & digiti eius appræhenderunt fusum, vt quotidianum sanctæ seruitutis domino pensum soluat: atque etiam vt fugiat otium, & de labore manuum suarum se se & alios sustentet. Siquidem manum suā aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperē, gaudēs & gratulās se in paupere Christū alere, Christo benefacere, Christū sibi demereri. Nouit em̄ in actibus charitatis & pietatis cōsistere summā Christianæ religionis. Væ igit auaris, q Christū in miseris & egenis sustentare negligunt, quasi non habeat Christus, vnde eis possit abunde restituere. Nō timebit domui suæ à frigoribus niuis: Omnes enim domestici eius vestiti duplicibus. Beatissima Maria Magdalena, q̃ feruētissimo accēsa amore omnem à se timorem seruilem excluserat, non timebat seruiliter domui suæ, hoc est, aīæ suæ à frigoribus niuis, id est, tētationibus dæmonum, vel impugnationibus vitiorū, aut persecutionibus impiorum, quandoquidem omnem animæ suæ familiam duplici vestierat charitate, nempe Dei & proximi: de qua in Canticis dicit: Fortis est vt mors dilectio. Et: Aquæ multæ non poterunt extingere charitatē nec flumina obruent illā.

Matth. 7 Lucæ 13 Psalm. 16

Phil. 3

Summa christianæ religionis in q̃ cōsistat.

Cant. 8 Ibidem

D

Stragulatam vestem multiplici virtutum, charismatum & bonorum actuum varietate conspicuam fecit sibi, byssus innocētiæ aut castitatis, & purpura charitatis, qua virtutes omnes & exornantur & perficiuntur, indumentum eius. Beata anima quæ his tecta virtutibus est. Nobilis in portis, id est, extremo iudicio (olim nanq; in portis fiebant iudicia) vir eius, dominus Iesus Christus, qn̄ sederit cū senatoribus terræ, sctis apostolis & cęteris pfectis viris ad iudicādos viuos & mortuos. Tū em̄ oēs pariter illius intelligent maiestatem, & velint nolint verū Deū, q̃ summa nobilitas est, cōfitebunt. Sindonē fecit, & vendidit, pbens oībus in se purissimæ castitatis exēpla atq; ad sui imitationē prouocās: & cingulū tradidit Chananæo, hoīes à Deo alienos inuitans ad pœnitentiam & arctiorē vitā, quæ potest p cingulū accipi, q̃ corpus stringit. Vel cingulum tradidit Chananęo, quando Christi ex Chananęorū terra oriundi seruitio se mācipauit. Fortitudo & decor indumentū eius: siqdem constantiā in aduersis retinet, & mores cōpositos atq; honestos vbiq; sectatur & ridebit in die nouissimo ob conscientiæ securitatē, quam pstat vita syncera & inculpata. Os suū apuit sapiētiæ, nihil vnq̃ futile, nihil supuacaneum, nihil stultum aut scurrile proferēs, sed q̃d sit ad ædificationē fidei, vt det gratiā audiēti: & lex clementiæ in lingua eius, qua consolatur afflictos, imbecilles, fragiles, tentationibus prægrauatos, quibus pię consolationis fomenta adhibenda sunt, ne abundantiori tristitia absorbeantur. Considerauit semitas domus suæ, & conscientiæ suæ latebras oēs pspexit, panemq; otiosa nō comedit. Non enim otio torpētibus, sed fortiter decertantibus dat regnum cœlorum. Sed & Apostoli ea verba sunt, vt qui nō laborat, nec manducet. Et hic vtilissima institutio est, vt vnusquisq; sese non alios consideret. Habent enim singuli sua vitia, quę si bene attendant, incuriosi erunt alienorum. Surrexerunt filij eius, qui eius vel verbis vel exemplis ad dominū conuersi sunt & beatissimam pdicauerunt, tum ob eximia gratiæ dona, quæ percipit in psenti, tū ob futuram gloriam in cœlis illi repositam: & vir eius, id est, Christus laudauit eam, dum laudabilem reddidit, & olim etiam in cœlis coram sanctis omnibus laudabit. Multæ filiæ, sanctæ Ecclesiæ congregauerunt diuitias virtutum & meritorum: at tu beatissima Maria Magdalena omnes pene supergressa es, excellentissime coronata in cœlis. Fallax gratia & fauor humanus, & vana est corporis pulchritudo: mulier timens dominum ipsa laudabitur. Date ei de fructu manuum suarum, vt ex ijs quæ gessit in corpore metat vitam æternam, & laudent eam in portis extremi vel particularis iudicij opera eius. Bonorum enim operum gloriosus est fructus. Impij autem qui hic bene operari negligunt, non laudem, sed ignominiam sempiternam referent ex sceleribus suis.

Cingulū tradere Chananęo quid sit

Ephe. 4

2. Thes. 3

Sapien. 3

EXE.

EXEGESIS EVANGELIJ in eodem Festo.

Lucæ VII.

B

IN præsentis diei Euãgelio fratres charissimi, proponitur nobis exemplum veræ pœnitentiæ in beatissima Maria Magdalena, in qua sicut abũdarat iniqtas, ita abũdauit & gratia, quam Christus pro sua benignitate totam conuertit ad se, vnico gratiæ suæ, sed singulari valde respectu, adeo in ea veterem extinguens hominem, peccãdique destruens consuetudinem, vertensque illi in nauseam qcquid prius male dilexerat: deniq; tanta eam inflammas charitate, vt inter præcipuas sanctas merito numeretur. Quam magna multitudo misericordiæ tuæ domine Iesu, quam inæstimabilis altitudo sapientiæ tuæ, quam incompręhẽsibilis virtus potentiæ tuæ, qua tantis iniquitatibus tam facilem dedisti veniam, tã longe & misere aberrantem ad vitæ reduxisti viam, tam inexplicabilibus irretitam nexibus vitiorum, omnino reddisti liberã & absolutam. In his omnibus tuam domine prędicamus bonitatem, tuam efferimus clementiam: quia toto ad te corde conuerti post admissa peccata non volentis est neque currentis, sed miserentis gratię tuę. Atque vtinam tua efficias gratia, vt hoc tam memorabile pœnitẽtiæ exemplum omnes peccatis deditos ad meliorem animum reuocet, quibusq; libuit imitari peccatricem mulierem, libeat etiam imitari pœnitẽtem discipulam tuam. Nõ enim propterea memoriæ posterorum commendari voluisti misericordiæ tuæ viscera, quę in beatissimã Mariam Magdalenam declarasti, vt simus ad peccandum audentiores sed vt ad agendam pœnitentiam efficiamur alacriores. Plane, inquam, dilectissimi insignis nobis hodie peccatrix, sed eadẽ toto animo pœnitens Euangelica lectione depingitur, vt & nos declinemus à malo, & faciamus dignos pœnitentiæ fructus. Alioq ad maius iudicium nobis erit Mariæ Magdalenæ pœnitentia, si nos pigeat illam pro modulo nostro imitari. Atqui ipsum age Euangelium inspiciamus.

Rom. 5 — Psal. 30 — Rom. 11 — Rom. 9 — Psal. 36 — Matth. 3 — Lucæ 3

Rogauit Iesum quidam de Pharisæis, vt manducaret cum illo. Et ingressus domum Pharisæi, discubuit.

Pharisæorum dominus Iesus multas semper insidias perpessus est. Publice illum calumniabantur, occulte illi derogabant: quandoque blanditijs eum demulcebant, sed vt velut incautum grauius vulnerarent & tamen quamuis eorum erga se malitiam & inexpiabile odium non ignoraret, nihilominus non refugit eorũ conuiuia, si qua forte ratione eos à sua dementia potuisset reuocare. Dolebat eorum insaniam, sed quia non tam infirmitate, quam destinata malitia eum persequebantur, difficile curari poterant. Caueamus ergo inuidentiam, quæ miseros scribas & pharisæos, Iudęorumq; pontifices eo miseriæ, imo malitiæ adduxit, vt vitæ autorem perimere non dubitarint. Ingressus est igitur dominus domum Pharisæi non tam manducandi causa, quã illum conuertendi. Quanquam etiam hic notandum sit dominum propter nos cum diues esset, tantam fuisse inopiam, vt etiã hostium suorum, nempe pharisæorum voluerit cibis sustentari.

Pharisæorũ in Christũ insidiæ & dolis explicatæ — 2. Cor. 8

Et ecce mulier, quæ erat in ciuitate peccatrix, vt cognouit, quod Iesus accubuit in domo Pharisæi, attulit alabastrum vnguenti.

F

Mulier hæc non alia fuisse credenda est, quam soror Lazari, tametsi quidam diuersum sentire videant. Sufficiat nobis ita sentire Romanam Ecclesiã, plur esq; doctissimos & sctissimos patres. Peccatricẽ eã fuisse & qdẽ insignẽ declarat Marcus, dũ ait ab ea septẽ dæmonia, id est, vt patres exponunt, vitiorum vniuersitatem esse expulsam. Erat aũt diuitijs & delitijs efflues, quę res vberem illi peccandi materiam suppeditabant: iamq; illius vita dissoluta intãm apud omnes diuulgata erat, vt peccatrix diceretur. Quod aũt corde cõpuncta, venit ad domũ Pharisæi, nõ casu illi euenisse putandum est, sed q̃d dñm forte audierit cõcionantẽ. Facile aũt potuit dñs Iesus verbo⁊ suo⁊ aculeos in illius cor defigere, eamq; penitus animo saucire lucisq; suæ radijs illustrare tenebras mentis eius, vt turpitudinem suam, vitæque pericula agnosceret, atque ex

Mulier q̃nam reuera hæc fuerit — Matt. 16 — Peccatrix cur dicta fuerit Maria magdalena — Mariæ magdalenæ initiũ cõuersionis quale fuerit

que ex ijs agnitis terrore concussa, sui emẽdationem meditaret. Tracta est igit̃ prius à dño vt veniret ad auscultanda verba illius. Non enim venisset, nisi traheret. Si autem non venisset, misericordiam nõ esset consecuta, quia nec pœnitentiam egisset, ad q̃ agendam incitata & cõpuncta est sermonibus Saluatoris. Sed mirum est, quod nulla habita neq; conuiuij, neq; conuiuarum ratione, confusione cõtempta ingressa est alienas ędes, & alijs epulantibus, ipsa lachrymis sese afflixit. Verum fecit hoc intima pctõrum suoꝝ agnitio & vehementissimus dolor, quod Deum suũ tam dire offendisset: & qa publice peccauerat multisq; fuerat peccandi occasio, publicã q̃q; non erubuit agere pœnitentiam. Nihil magnopere quid de se sentirent homines sibi curandum putauit, tantum vt posset cum Deo redire in gratiam. Vicit pudorem ingens dolor & amor, quantoq; vehementius intus ponderabat peccati sui turpitudinem, tanto minus foris erubescebat corã hominibus plangere quod perpetrauerat. Itaq; attulit secũ alabastꝝ vnguẽti. Noluit ẽm vacua venire ad dñm, sed quem multipliciter offenderat, multis officiosissimęhumanitatis obsequijs rursus delinire contẽdit. Vnguentũ q̃d contra Dei voluntatem suo corpori male adhibuerat, iam venit effundere in pedes Saluatoris.

Confessio Mariæ Magdalenæ publica qualis

Et stans retro secus pedes eius, lachrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes eius, & vnguento vngebat.

Pœnitẽtię perfectæ forma qualis nã esse debeat

Hæc est forma veræ pœnitentiæ, vt q se prius extulit p supbiam, per humilitatẽ sese deijciat. Humilis enim & verecunda debet esse satisfactio, per quam emendatur superba transgressio Mariæ Magdalenę quę prius frõtem perfricuerat, & absq; vllo rubore volutabat̃ in sordibus vitioꝝ, neq; Deũ neq; hoĩes verita, iã verecunda domũ pharisæi ingredit̃, nec tñ se iungit conuiuantibus, sed demisso vultu, lugubri corde sese abiecit ad pedes domini Iesu, idq; à tergo, non ausa scilicet in faciem illius conspectumq; venire quẽ se nouerat tã impudenter cõtempsisse. Deinde lachrymis laxãs habenas, magnũ eaꝝ imbrẽ fudit in pedes dñi haud dubie puluerulẽtos & cœnosos, eo ꝙ

Modus pœnitendibe beatæ Mariæ Magdalenæ q̃ fuerit, mira [?]

nudus pedes pius dñs semp incederet, luẽs pœnas nostris sceleribus debitas, rigauitq; pedes lachrymis, & capillis capitis tergebat q̃s lauerat, & ore osculabatur, & vnguento vngebat. Ita ergo membra corporis qbus ante peccauerat, iã pœnitentiæ studijs castigat. Oculos dudũ lasciuos, iã lachrymis affligit: Capillos ad illaqueãdas animas meretricio ornatu cõpositos, nũc adhibet ad tergendas sordes pedũ sui redemptoris: ore prius impudico, nunc eosdem frequentissime & humilime osculat̃: vnguentũ deniq; in dñi pedes effundit, ijs oĩbus id re uera significans, q̃d se totã suaq; oĩa Deo optet velitq; impendere, & priorẽ infidelitatem & ingratitudinem suã summa cũ fide & gratitudine cõpensare. D. Gregorius in hũc locũ scribens, Quot, inqt, in se habuit oblectamẽta, tot de se inuenit holocausta. Cõuertit ad virtutũ numeꝝ, numeꝝ criminũ, vt totũ seruiret Deo in pœnitẽtia quicquid ex se Deum cõtempserat in culpa. Diuus quoq; Cyprianus sermone de Ablutione pedum elegantissime hanc Mariæ Magdalenæ pœnitentiam commemorat, dicens ad dominum: Hoc in muliere peccatrice aliquãdo passus es: nec dedignatus es in mensa solenni multis conuescentibus infamis personæ suscipere famulatũ cuius deuotio vsa est ibi capillis pro linteo oculis, p catino, lachrymis pro baptismo. Tetigit, lauit & vnxit vnguento. Mactata intrinsecus anima propriũ in sctã sanguinem intulit: singula suum præbuere ministerium. Cor contritum erupit in lachrymas, fides lauit, charitas vnxit. Hæc multa in conspectu tuo congerens holocausta, de fonte cordis fletus hausit quos protulit, de pœnitentiæ pyxide vnguenta quæ obtluit, caputque pro suppedaneo strauit, crinibus circũfusis pedes sacros inuoluit & tersit. Nihil sibi de se retinens, totam se se tibi deuouit, & tu affectum potius quã factum attendens, vngebas vngentem, ablueбas lauantem, tergebas intrinsecus pœnitentem, Hæc ille. Sed quid hæc nosse iuuat, nisi imitanda suscipiamus? Pro publicis criminibus publicam esse agendam pœnitentiã hoc exemplo docemur. Qui enim alios suis exemplis ptraxit ad vitia, sua quoq; pœnitentia debet q̃s euertit aut saltem euertere potuisset, ad sui emendationẽ puocare. Sic Dauid sctũs p ppetrato adulterio & homicidio qualem egerit pœnitentiam,

G Gregori⁹

Cyprian⁹.

Pœnitentiam publicã q̃n q̃s agere debeat

2. Reg. 12 Psal. 6

am ipse de se locuples testis est multis psalmorum locis, vt vbi ait: Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectũ meũ, lachrymis meis stratũ meũ rigabo, Itẽ

Psal. 37

que: Miser factus sum & curuatus sum vsq; in finẽ, tota die cõtristatus ingrediebar. Afflictus sum & humiliatus sum nimis, rugiebã à gemitu cordis mei. Quoniam iniquitatem meam annunciabo, & cogitabo pro

Hierony.

peccato meo. Cuius pœnitentiã D. Hieronymus in Fabiola sic describit: Dauid sctĩ

2. Reg. 11

& mansuetissimi viri homicidiũ pariter & adulterium, septẽ dierũ emendabat fames: iacebat in terra, volutabat in cinere, & oblitus regiæ potestatis, lumen quærebat in tenebris, illumq; tm̃ respiciens, quẽ offenderat, lachrymabili voce dicebat: Tibi soli peccaui, & malũ corã te feci. Et, Redde mihi lętitiã salutaris tui, & spiritu principali con-

Psal. 50
ibidem

firma me. Atq; ita factũ est, vt qui me prius docuerat virtutibus suis, quõ stãs nõ caderem, doceret per pœnitentiã, quõ cadẽs resurgerẽ. Hactenus ille. Olim fideles, vt diuinũ possent anteuertere iudicium, & ipsi potius in se punirẽt q̃d pperam admisissẽt, q̃ diuinæ iustitiæ puniendũ seruarẽt, etiam p occultis criminibus q̃nque aut ipsi vltro exigebant, aut à sacerdote oblatũ nõ respuebant publicæ pœnitentiæ salutare remedium.

Pœnitentiam agendi olim modus quis fuerit

Sed hodie etiam impune grauissima admittunt flagitia, nec tñ pœnitentię pharmacum quæritur, imo etiam oblatum contemnitur. Vnde mala innumera proficiscuntur. Videat quisq;, ne sibĳpsi imponat. Qui hic pro manifestis sceleribus nõ vult congruam agere pœnitentiam, quãdo que incidet in manus Dei viuentis, q nihil patietur inultũ abire. Magna quidẽ est misericordia Dei, & Christus Iesus abũde satisfecit p pctĩs nostris, at nihilo minus ipse

H

Hebræ. 10
Iob. 24

dñs in Euãgelio clamat: Nisi pœnitentiã egeritis, oẽs peribitis. Quid tibi blãdiris homuncio de Christi satisfactione, de Dei misericordia, si illius nolis iussa exeq? Vult ille vt pro peccatis agas pœnitentiã, & tu audes illius satisfactione cõtentus esse? Obsecro dilectissimi sequamur pœnitentem Mariam Magdalenam: quod si non tanta nobis inest cordis contritio, precibus eam à Deo impetrare nitamur. Hoc ipsum nobis grauiter doleat, quod non dolemus. Interim clamemus ad dominum vt auferat à nobis cor lapideum, & det nobis cor carneum. Certe non fraudabimur desiderio nostro, si in prece perseuerauerimus. Quid vero consultius quid magis necessarium esse queat homini, quam vt per pœnitentiam castiget mala quę fecit, dum adhuc viuere licet, ne inopinata extinctus morte, cum peccatis suis mergatur in chaos tartareum, vbi nulla est redemptio? Sequitur:

Lucæ 13
Christus quam pro pctis nostris satis fecerit

Ezech. 11

Videns autem Pharisæus qui vocauerat eum, ait intra se, dicens: Hic si esset propheta sciret vtique, quæ & qualis esset mulier quæ tãgit eum: quia peccatrix est.

Ecce superbus & leprosus Simon superbo oculo diuinæ clemẽtię, vt ait. D. Cyprianus, diligentiam nõ potest intueri, sed moleste fert, quod tangi se à peccatrice dominus sustinet. Qui si lepræ suæ ipsum dominum attenderet mundatorem, non dedignaretur, si de plenitudine gratiæ eius alĳ accipiant, si lauat immũdos, si iustificat impios, si reuocat exules & abiectos. O vere superbum Pharisæum, qui, vt ait D. Gregorius, non solum venientem peccatricẽ mulierem, sed etiam suscipientem dominum repræhendit: videlicet veraciter apud se superbus & fallaciter iustus. Aegram repræhendit de ęgritudine, medicum de subuentione, qui ipse quoque de elationis vulnere ægrotabat, & ignorabat. Duplex autem Pharisæus iste temerarium tulit iudicium. Vnum de domino, alterum de Maria Magdalena, dominum ob susceptam mulierẽ censet non esse prophetam, tantum abest, vt eum Deum credat: Mulierem autem affirmat esse peccatricem, quę iam peccatrix non erat. Itaq; impegit in domini prohibitionem, dicẽtis: Nolite iudicare. Atq; hinc perspicue licet animaduerti, quantopere iudicium omne vitandum sit. Pharisæus certo nouerat mulierem hanc fuisse peccatricem, & tamen errauit grauiter id de ea sentiendo, quandoquidem iam conuersio erat. Quis ergo posthac ita stolidus erit, vt quantumuis flagitiosum hominem audeat temere iudicare, cum possit in momẽto totus resipiscere? Quanta igitur eorum improbitas & amentia est, qui sæpe ex friuolis suspitionibus alios iudicant, & quandoque etiam aliorum bene facta in peius interpretantur? Nemo facile possit capere, quam periculosum, quam horrendum sit leuiter alios iudicare. Probat hoc istius Pharisæi et

Cyprian. Sermone de pedum ablutione

Gregorius

Iudicium temerarium duplex hunc Pharisæum talisse hoc in loco

Matth. 7
Lucæ 6

Iudicare alios leuiter quam sit periculosum & impium

risæi error, q vtiq; bene sentiebat eam fuisse peccatricem: sed errabat credens adhuc talem esse. Faciamus igitur, quod Apostolus sapientissime admonet, ita dicens: Nõ ergo amplius inuicem iudicemus: sed hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculũ fratri vel scandalum. At nũc videamus queãd modum dñs Pharisæum hũc, licet sola adhuc cogitatione isthæc ptractantem, de errore conuicerit, & proprio illum mucrone iugularit.

Rom. 14

Et respondens Iesus, dixit ad illum: Simon habeo tibi aliquid dicere. At ille ait: Magister dic. Duo debitores erant cuidam fœneratori: vnus debebat denarios quingẽtos, & alius quinquaginta. Non habentibus illis vnde redderẽt, donauit vtrisq;. Quis ergo plus diligit? Et respondens Simon dixit: Æstimo quia is, cui plus donauit. At ille dixit ei, Recte iudicasti.

I

Hic primo ipsum Pharisæum ad alios considerãdos & iudicãdos male intentũ ad se reuocat, & ipsa verborũ specie reddit attentũ: tanq̃ illi diceret. Nosse teipsum. Tantumne est ab re tua otij tibi, Aliena vt cures, eaque quæ nihil ad te attinẽt? Hoc, inquã, dominus efficere voluisse videtur, dum ait: Simon habeo tibi aliquid dicere. Istis enim verbis eius attentionem prouocat, simulque à mulieris temeraria iudicatione sapienter adducit. Quod autem de duobus debitoribus proponit paradigma, de duobus peccatoribus intelligendũ est, sed quorum vnus plus, alius minus peccauerit: dumq; addit fœneratorem illis non habentibus vnde redderent, vtrisq; donasse debitum, Dei misericordiam exprimit nobis non habentibus vnde illius iustitiæ vnquam possimus satisfacere, peccata nostra condonantem. Quis enim illi posset vel pro minimo peccato satisfacere? Quod ergo remittit nobis, illius immensæ misericordiæ est, non nostri meriti. Gratis iustificat nos, non tamen vt hæretici volunt, quasi nos nihil agere debeamus. Namque etiam hic dicitur quod cui plus donatum est plus diligat? Quid est autem diligere Deum, nisi eius præceptis obtemperare? Sic ergo gratis iustificat, vt tamen velit nos suis obtemperare mandatis. Nec mouere quenquam debet, quod Deus hic fœneratori comparatur. Reuera nanq; fœnerator est, sed omnino benignissimus, q sic à nobis vsuras exigit, vt tamen eas non in suum, sed in nostrum velit lucrum cedere. Neq; enim vult in nobis otiosa esse dona sua, sed vt proferantur in opus: & tamen nihil inde illi accedit commodi: totũ nobis proficit: nobis plane & serit ur & metitur. At nigilo secius vult nos esse cooperatores gratiæ suæ. Quod cum nollet seruus ille piger, qui abscondit pecuniam domini sui, audiuit ab eo: Serue male & piger, quare non dedisti pecuniam meam nummularijs? & ego veniens recepissem vtique quod meum est cum vsuris. Erant nunc nostri Euangelici, & securi de meritis Christi, ipsi nulla sibi merita acqrant. Sentient quandoq; quã misere & sibi & alijs imposuerint. Porro sciscitatur dñs ex Pharisæo, vter plus dilexerit, cui minus, vel cui plus donatum est: cumq; respondet plus amare cui plus remissum sit, suo nimirum se gladio confodit. Vnde est apud D. Gregorium in homilia: Dum sua sententia Pharisæus conuincitur, quasi phreneticus funem portat, vnde ligetur. Simul autem hic animaduertendum est, quanta modestia & humanitate vsus sit dñs ad hunc Pharisæum ab errore reuocandum. Sũma erga eum mansuetudine, non aliqua seueritate vtitur. Deinde eidem mala illius, & mulieris bona enumerat.

Gratis iustificari nos q rite intelligendum

Lucæ 11

Fœnerator vti dicat Deus

Matth 25
Lucæ 19
Lutherani vti frustra sibi de christi meritis blandiantur

Gregori⁹

Et conuersus ad mulierem, dixit Simoni, Vides hãc mulierem? Intraui in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti, hæc autem lachrymis rigauit pedes meos & capillis suis tersit. Osculum mihi non dedisti, hæc autem ex quo intrauit, non cessauit osculari pedes meos. Oleo caput meum non vnxisti, hæc autem vnguento vnxit pedes meos.

Pulchre conuincit Pharisæũ minus eum dilexisse dominum, quia pœnitentem mulierem, idq; enumerando illi quæ ipse erga dominum neglexisset, & quæ sanctissima

K

sima peccatrix declarasset: tanquam illi diceret: Tu quidem Simon iustus tibi videris & hãc fœminam vt peccatricẽ despicis. Sed quod illa me lõge plus amet, atq; ideo iustior sit, quam tu, testantur illius in me maximi amoris argumenta, tuaq; negligẽtia. Tu mihi & vilia & vsitata humanitatis officia non impendisti: hæc vero & magna & insolita mihi præstitit. Quare hoc? Quia & ipsa me vehementer amat, & ipsum amorem quibus potest indicijs demonstrat: & tu paruo aut nullo mei teneris amore. Si enim diligeres, nõ posses vtiq; tam erga me negligens esse. Amor enim aut magna operatur vbi est: aut si operari renuit, amor nõ est. Noli ergo fœminam hanc despicere, quæ etsi hactenus muliebri leuitate & seculari vanitate seducta vitijs dedita fuit, tamen nunc toto ad me corde conuersa, vt cernis, agit pœnitentiam & quidem publicam atq; ex maximo amore proficiscentẽ, sicut eius facta probant. Notandum hic est, quod dominus tam studiose Pharisęo enumerat opera sanctę peccatricis. Cur id obsecro, nisi quia ei gratissima sunt bene facta nostra.

Gregori⁹

Propter quod dico tibi: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimittitur, minus diligit.

Nimirum charitas operit multitudinẽ peccatorum. Charitas ignis est, quo quisqs feruenter accensus est, in eo peccati rubigo omnis ad purum excoquitur. Hæc est præclarissima virtus, regina virtutum, sine qua nec fides, nec vlla alia virtus Deo placere potest. Idiota quispiã, modo charitate præditus sit, gratior est Deo, quam tota illa veterum Academicorum & Peripateticorũ Philosophorũ frequentia, de quibus Apostolus dicit, quod cũ cognouissent Deũ, non sicut Deum glorificauerunt, sed euanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum. Hoc loco dominus remissionem peccatorum charitati assignat, ne quis putet fidem solam ad obtinendam veniam sufficere. Remittuntur, ait ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Charitas autem, vt iam ante diximus, otiosa non est. Ergo ad consequendam peccatorum veniam plurimũ conducunt opera bona, ex charitate proficiscẽtia. Mirum quod hæc nostri Euangelici adeo paruipendunt. Sed fortassis nolunt intelligere vt bene agant, & placet illis error suus, tantum vt liberius suis possint indulgere voluptatibus. Itaq; habeant sibi fidem suã, nos emamus à Deo aurum ignitum, probatũ, id est, feruentem charitatem, vt non appareat cõfusio nuditatis nostræ. Charitas vnit nos Deo, charitas Deo nos similes reddit. Sine charitate impossibile est placere Deo. Charitatem Basylius Magnus christiani hominis quasi peculiare quoddã insigne vocat: atq; vt idem ait, necessarium à nobis velutiæs alienum charitas erga Deum requiritur, qua carere malum est, malorum omnium lõge grauissimum. Deniq; idem autor est, qui charitatem non habet eum diuina gratia carere. Cæteꝝ, q̃d Dominus addit, Cui minus dimittit, minus diligit, non simpliciter accipiendum est, quasi semper minus diligant, quibus pauciora peccata remittuntur: sed quod causa, quam obrem minus nobis remittatur ea sit, q̃d minus diligamus. Quanto enim plus diligimus, tanto faciliorem impetramus indulgentiam: & quanto minus diligimus, tanto quoque minus nobis remittitur: id que ad peccati pœnam referendum. Nam est, qui vel tenuissima charitate præditus ei culpa omnis remittitur, sed non pœna. Nefas est enim à Deo dimidiam sperare veniam, vt ait Hieronymus. Denique cum paucissimi perfectam habeant charitatem, certum est multos ex hac vita decedere ita vt nondum pœna omnis illis remissa sit: ijque in purgatorijs locis tamdiu crucianť, donec plene satisfaciãt. Quod si ita nõ est, necesse est fateamur electos omnes perfectos mori: quod tamen ridiculũ est dicere, cum multi valde imperfecti moriantur. Aut certe affirmare cogimur necdum plene expiatos recipi in cœlũ: quod est contra illam scripturæ sententiam: Nihil inquinatum intrabit in illud. Attamen certissimum est hæreticos omnes, sine purgatorio decedere: siquidem mox vt spiritũ reddiderint, merguntur in tartara.

Proue. 10
1. Petr. 4
Iacob. 5
Charitas quantę sit efficaciæ virtus

Rom. 1

Remissionẽ pctõrũ pẽdere ex charitate.

Psal. 35

Apoc.

Basylius

L

Min⁹ quare nobis remittat causa quænam sit

Culpã dimitti absque pœna peccatorũ Hierony. Purgatoriũ necessario astruendum

Sapien.

Dixit autem ad illam: Remittuntur tibi peccata. Et cœperunt, qui simul accumbebant, dicere intra se Quis est hic, qui etiam peccata dimittit

mittit? Dixit autem ad mulierem: Fides tua te saluam fecit: vade in pace.

Quod iam Pharisæo dixerat, etiam mulieri dicit, remissa ei peccata. Sed dum peccatrix sanaf, inde alij deterius languescũt, & dominum sibi vsurpare non sua putãt, quasi blasphemus sit diuina vtens potestate, cum ipsi potius blasphemi fuerint. At quia dominus huiusmodi calumnias sępe experiebatur, contempsit, sententiamq; suam mulieri confirmauit, addens: Fides tua te saluã fecit: vade in pace. Iam ante dixerat remitti ei peccata multa q̃ diligeret multũ cur ergo hic fide saluatam dicit, nisi quia eam vult fidem intelligi, quæ per charitatẽ operatur? Non dixit, sola fides, vel nuda fides, sed fides tua cum spe & charitate coniuncta te saluam fecit. Vade in pace. Peccatum inter Deum & nos discordiam facit. Ergo qui iustitiam colit, pacem sectatur. Dum igitur Maria Magdalena in pace ire iubetur, nihil vtiq; aliud ei dicitur, nisi vt declinet à malo & faciat bonum, quod prę stat pacem conscientiæ, per quam præueniũtur ad illam pacem sempiternam, quã nobis in cœlis pollicitus est filius Dei Christus Iesus Deus & dominus noster, si tamẽ & nos plangamus cum beatissima Maria Magdalena mala perpetrata, & toto corde ac feruenti amore ad dominum conuersi, seruiamus illi in sanctitate & iustitia omnibus diebus nostris.

Fides quã saluare et impia... Galat. 5

In pace ire... Psal. 16

Luce 1

SERMO I. IN EADEM Festiuitate. Quãtis B. Magdalena vitijs ante conuersionem quanta item & quam multiplici gratia post conuersionem abundarit.

M

Bi abundauit delictũ, supabundauit & gratia. Rom. XV. Dicti huius apost. veritatẽ fratres charissimi facillime cõprobare possumus ex ea (cuius hodie diem festum colimus) muliere, q̃ etiãsi cõsideramus q̃lis ante & q̃lis post conuersionẽ fuerit, liquebit, sicut delictum, ita & gratiam in ea abundasse. Quod multis ante cõuersionẽ obnoxia fuerit peccatis, Potest ex verbis Christi elici, qbus dixit: Remittuntur ei p̃ctã multa, &c. Ex qbus cõijci licet, q̃d iam cognomine vocabaf peccatrix. Ita nõ pauca aut leuia & occulta cõmiserat p̃ctã, q̃ id nominis obtinuerat, vt omnibus nota esset peccatrix. Ideo etiam Pharisæus, cum tangeret Christi pedes Maria Magdalena, mirabatur, q̃d mitteret se Christus tãgi à tanta peccatrice. Nimirum si ad suos pedes venisset, vt dicit S. Gregorius, calcibus eam repulisset. Accedit, quod Marcus, cum describeret Christum resurgentem primo Magdalenæ apparuisse, ita refert: Surgens Iesus prima sabbati, apparuit primo Mariæ Magdalenæ, de qua eiecerat septem dæmonia. Nõ quidem fuit obsessa Maria Magdalena dæmonibus corporaliter, sed p̃ctis, qbus dęmonum facta erat captiua atq; mancipium. Hæc itaq; p̃ctã non leuia erant, quæ vocantur dæmonia. Vnde etiam nõ est facile credendum, quod corpore fuerit virgo B. Maria Magdalena (vt qdam dicere voluerũt) & mente tantummodo peccauerit, atq; ornatu prætioso, curioso, lasciuo, prouocans adolescentes suis studijs ac moribus ad sui concupiscentiam, putantes eam inde honoratiorem facere, cum tamen nihil modo deroget gloriæ illius q̃d peccatrix olim fuerit: sed potius illi aliquid addat, vt postea dicam. Non tñ etiam crediderim publicam fuisse meretricem q̃nquidem erat nobilis mulier & diues: nec fuit adeo demens, nec adeo turpis, vt omnibus sese communem exponeret. Poterat tñ habere, q̃ suam expleret libidinẽ. Fuit nihilominus publica peccatrix vocata. Et inde dicũtur p̃ctã eius tã grauia qa fuit superba & lasciua, ornans se ad puocandam cõcupiscentiam virorũ. Nanq; hæc duo p̃ctã nunquam sunt sola, sed plura alia ad ea concurrunt. Erat itaq; in vanitatibus vana & superba: vnde sequebatur (quia diues erat) superfluus sumptus in vestium apparatu, & cæterorũ muliebrium ornatuum splendore, suiq; superba ostentatione. Quia vero lasciua erat, sequebantur & comitabantur alia p̃ctã multa, de qbus nõ est dicendũ mõ. Erat aũt licet nõ publica meretrix tñ publica peccatrix, cõtẽta vno aut altero amatore, & hoc palam. Quia ergo scandalo erat multis, & occasio ruinæ per vitam suam lubricam, item alliciendo & inficiendo corda aliorum, grauiter peccabat, & quoddam rete erat diaboli ad capiendas animas.

Quãtis B. Maria Magdalena ante conuersionem vitijs fuerit sub... Luce 7

Ibidem

Gregori⁹

marc. 16

Dæmonia quõ dicantur ex magdalena eiecta

magdalena nõ corpore virgo fuerit.

magdalena an fuerit meretrix publica.

Magdalena vt publica peccatrix fuerit

N

Quia vero ex vase iniquitatis volebat Christus eam facere vas dilectionis (prædesti-

Magdalenam vt Christus ad se traheret cœpit

nauerat enim illam ad magnā gloriā: quæ prædestinatio non poterat esse inanis) attraxit eam, vt saltem prima fœminea curiositate ad prædicationem Iesu veniret. Dominus autem Iesus ita formauit verba sua, cum eam præsentem videret, illustrans gratiæ suæ radijs cor eius, vt sua dicta illā cōpungerēt, ac cor eius penetrarent, & simul ignitis iaculis vulnerarent. Itaque compuncta dum plena cogitationibus atque suspirijs esset, totus mundus ei fiebat angustus (ita enim est grauatæ conscientiæ) nec poterat qescere, donec ad dominum rediret, quē iā credebat Deum & saluatorē suum. Proinde discēs illum inuitatū in domū Simonis q̃uis de pc̄tis erubesceret, de qbus ante nō erubuit, nō tñ erubescebat pœnitere, sed abiecto pudore humano, ad cōuiuium ingressa est in domum Simōis leprosi, sicut sc̄tūs Lucas Euangelista in hodierno describit Euāgelio. Verū qa hactenus, quomodo supabūdauit delictū in B. Maria Magdalena, diximus. Nunc dicendū quō supabundauit in ea & gratia. Principio autem qa Apostolus dixit, Scimus q̃niam diligētibus Deū oīa cooperant̄ in bonum, sciēdum electis oīa cedere & cooperari in bonum, etiam peccata post conuersionē de B. Maria Magdalena (q̄nquidem omnino oportet eā excusare à pc̄tis) quia etiam peccata ei occasio fuerunt maioris pfectus, & perconsequens maioris gloriæ. Non quod peccata eius non fuerint peccata aut offensæ, sed quod fuerint ei occasio salutis, & maioris feruoris ac profectus post conuersionem, quod olim ante conuersionem excesserat nimis peccando: quo modo intelligitur etiam quod dominus dicit. Gaudium est maius angelis Dei sup vno peccatore pœnitentiā agente, quam sup nonaginta nouem iustis, q nō indigent pœnitentia. Tanto nanq; fuit feruentior postea in dilectione, quanto sensit se tarde cōuersam & in multis perperam se fecisse. Tāto magis curauit Deum non offendere, quanto plus ante offenderat. Tanto gratior fuit, quanto maius beneficium acceperat: quia sentiebat se ex ore inferni, ex faucibus diaboli ereptam, & tot donis ditatam. Ita ergo fuerunt occasio ei peccata melioris vitæ, maioris meriti & gloriæ. Puto equidem nunquam tam sancta fuisset beata Maria Magdalena, nisi ante fuisset peccatrix: nōn quia peccata fecerunt eam sanctam, sed quoniam humiliauerunt eam valde: & illa eius tanta humilitas locum diuinæ gratiæ in ea præparauit. Nec tamen omnibus profuit etiam electis quod peccauerant. Aliqui enim magis accenduntur erga Deum, quod seruati sunt in innocentia: alij quod perducti sunt ad pœnitentiam. Secundum ergo dispositionem cuiusq; hoīs operat̄ gratia: & vt operet̄ gratia in eo, ita pmittit Deus hominem aptari. Est itaq; prima gratia magna Dei quæ abundauit in beata Maria Magdalena, q̄d peccata eius ei Deus non solum ad damnationem non imputauit, sed etiam ad profectum ordinauit, & maiorem charitatem.

Luc. 7

Rom. 8 Vt electis oia cooperent̄ in bonum.

Luce 15

Pc̄tā vt B. Magdalenæ pfuerins

Prima gratia Magdalenę collata quæ.

Secunda gratia quæ collata est in Beatā Mariam Magdalenam, est perfectæ conuersionis. Paucis sc̄tōrum donatū est, vt ex immunda vita, ad perfectam pœnitentiā venerint. Licet plures sint pœnitentes quam innocentes, tamen perfectam pœnitentiam agentes pauci sunt. Vnde Ambrosius plures dicit reperiri posse, qui innocentiam seruauerint quam qui perfectam pœnitentiam egerint. Quod tamen intelligitur de pfectissima pœnitentia, quę non solū peccata damnat, nec solum carnē castigat, sed etiam vitia carnis & affectiōes prauas, & cōcupiscentias mortificat. Talē pœnitentiā fecit B. Maria Magdalena: Videte eius contritionis feruorem, videte eius dolorē: Non expectauit, vt solū inueniret dominū, sed super cōuiuas ingressa est, nihil curans quid homines cogitarent, modo propitium sibi haberet dominum. Cogitās aūt qd pro munusculo dño offerret, animaduertit dñm terrena non amare: pro fatigatione tamen & calore releuando emit vnguentū nardi pystici & instar aquæ rosaceæ fluidum, refrigeratiuū & accessit retro (olim enim iacebant discumbentes, nō sedebant: ideo retro expositis pedibus potuit apppinquare) pro verecūdia, stans secus pedes pro humilitate, & ex nimio dolore cordis fluebant ei tot lachrymæ sup pedes dñi, vt illos lachrymis lauaret. O quid operabatur dominus in corde huius mulieris: Capillos deinde suos accepit ad tergendum: quibus ante superba lasciuerat, eos nunc domino in ministerium parat: & osculabatur pedes eius pro summa deuotione, & vngebat. O quales cogitationes ascenderunt in cor eius. Christus manducabat in mensa foris, sed magis ibi

Gratia cōuersionis pfectę B. Magdalenæ collata qualis

Pauci pfecte pœnitent Ambros.

Luc. 7

conui

cōuiuiū habebat cū aīa B. Mariæ Magdalenæ, q̄ trahebat, liquefaciebat & vrebat in camino diuinę dilectionis. O quam subita mutatio. Heri peccatrix fuit, & filia diaboli: hodie filia, & discipula, & sponsa facta est Christi. Heri malis peior erat: hodie multis, qui nunquam mortaliter peccauerunt, effecta est melior atq; perfectior. Nō dubium, quin multis innocentibus surrexit sanctior: siquidē sctitas & essentiale meritū nō ex operibus pensatur, sed charitate, qua fit, vt opera meritoria sint. Charitas enim est, qua fit vt mereamur: & quāto maior est, tanto plus meremur. Potest qs ex peccatis surgere, & viuificari atq; donari maiori gradu charitatis, quam qui ante multis annis innocenter vixerit. Non quidem iste habet opera, sed habet maiorem charitatem: quæ tamen ociosa non manet, sed quo maior est, eo magis inde operatur.

Magdalena quàm subito mutata.

Meritū qd efficiat.

P Videte quam temere iudicarit Pharisæus. Habebat ipse opera iustorum, sed non habebat tantam charitatem ad Deum, quantam mulier vna die cōuersa: ideo fuit illi prælata in merito. Temere itaque iudicauit, & Mariam quasi peccatricem, quæ iam non erat, sed conuersa & maiori gradu charitatis fulcita, quā ipse, & Christū iudicauit q̄si nescientē, & q deberet nō permittere se tangi ab ea persona, quę oīm per ora volabat, tanquam oīm hominum familiaritate esset indigna. Videte q̄ neminē debeamus iudicare etiam pctōrem, quia qualis in momēto esse potest, aut iam est mutatus in corde ignoramus: & subito resurgere potest in maiori charitate: ergo etiam in maiori sanctitate. Cum autem Pharisæus ille diceret intra se: Si hic esset ꝑpheta, sciret vtiq; quæ & qualis esset mulier, quæ tangit eum, dominus similitudinē ac paradigma opponit inter cætera, dicēs: Cui plus dimittitur, plus diligit, & cui minus dimittitur, minus diligit. Sed dicat forte hic aliquis: Ergo oportet me peccare multum, vt multum mihi dimittatur, & sic cum dimissum fuerit multū, diligam etiam multum. Non oportet te plus peccare, vt plus dimittatur: qa multi plura admittunt peccata, quibus tamē nihil dimittitur: sed oportet te pctā magis agnoscere, & te debitorem fateri. Quāto te magis agnoscis debitorem, tanto tibi plus dimittitur. Dupliciter nanq; possunt hæc intelligi verba, scꝫ cui plus dimittitur, &c. Est qui peccatum suum parum curat, nec agnoscit, quātum offenderit Deū. Iste quidem pctm̄ non magnipendit. Quare hoc? Quia non magno in ꝓcio habet Deū, quem offendit. Quicqd em̄ magni æstimat homo, id sane nō vult amittere, aut offendere. Quia ergo parum agnoscit, parū etiam dolet: & idcirco parū etiam dimittitur ei: & ideo parum etiā beneficij consequutum se putat ex hac dimissione peccati: Deo parum gratus est ꝑ beneficio, parumq; diligit. Sunt qui minima plangunt vt alij magna, quia cognoscunt, quantum sit offendere Deum. Isti pro minimis putant se magnos debitores: ideo multum dimittitur eis: atq; hoc ipso multum diligunt pro magno beneficio, quod putant magnum, quia est vere magnum.

Iudicium temerarium quantopere vitandum.

Luc. 7.

Ibidem.

Plus diligere eum cui pl⁹ remittitur, vt sit intelligendum.

Q Alio modo possunt ita intelligi: Dimittitur homini non solum quod peccauit, sed etiam quod præseruatus est ab alijs peccatis. Qui ergo etiam in paucis deliquit, & à multis præseruatus est, si vere sapiens est, multorum se debitorem cōstituit, scilicet & eorum quæ incidit, & quæ incidere potuit: quæ vtraq; sunt dimissa: Alterum est, quia resuscitatus est ꝑ gratiam à malis, quæ incidit: Alterum, quia pręseruatus, ne incideret: quæ incidisset, nisi ꝑseruatus fuisset. Multa dimissa sunt B. Marię Magdalenæ: qa & q̄ cōmisit, & à qbus ne ea cōmitteret, ꝑseruata fuit. Hoc cū agnosceret, & vtrobiq; debito se obnoxiā intelligeret, tanq̄ ꝑ duplici magno bñficio dilexit multū. Ille aūt q minus agnoscit, minus diligit, minusq; dimittitur ei. Itaq; non est vt plus pecces, sed vt pfectius agnoscas, in q̄ sis debitor: quia pro transgressione, & ꝑ ꝑseruatione à pctō. Id in quo transgressus es, non leuiter æstimes: ita fiet, vt & multa tibi dimittantur, & multum diligas benefactorem magnum. Tertio, abundauit in ea gratia ardentissimæ charitatis. Tanta fuit in ea charitas (vt etiam supradixi) vt in initio conuersionis multos excelleret, qui multo tempore innocentes Deo seruierāt. Dilexit quoq; multū, quia intellexit multa sibi dimissa, & quæ cōmisit, & quæ committere potuit. Eius autem dilectio primo liq̄t ex hoc, qa reconciliata, Christū deinceps nunq̄ offēdit, nec amplius peccauit, sed semp de cætero innocēter vixit. Scđo, qa Christo semp adhęsit, prędicāti aderat, ambulātem seq̄bat, comedēti assidebat ad eius pedes. Qñ adueniebat Iesus mortuo La-

Agnoscenti plus ignosci.

Gratia charitatis quanta abundarit in B. Magdalena.

Magdalenæ charitas erga Chrm vñ perspici possit.

Ioan. 11

Lazaro fratre eius, ait: Dñe si fuisses hic nõ esset mortuus frater meus. Quæ verba, ex nimio amore erga Christũ protulit. O quantũ fidebat illi: & hoc ex amore.

Ibidem.

Vocatã cito occurrit ei, vocauerat enĩ dñs eã, sciens quantũ se diligeret. Cũ aperiret Lazari sepulchrũ, timuit Maria p Iesu, ne fœtore grauaret, & ait: Dñe iam fœtet, &c̃. O q̃ fidele cor p dilecto gerebat. Patientem q̃q; eum credenda est nunq̃ deseruisse. Qñ Iesus amor suus pependit in cruce, illi quoq; lachrymabilis assistebat, tota vulnerata & cõpassione & amore.

Magdalena quantũ fuerit Christo cõpassa.

O q̃ libẽter crucẽ dñi portasset, ac cũ ipso mortua fuisset. Præter matrẽ enĩ dñi nõ fuit afflictius cor & mœrens magis, q̃ Marię Magdalenæ in passione dñi.

Ioan. 19

Quare aliis abeũtibus, ipsa mansit sub cruce. Ideo etiã summa cũ deuotiõe de facultatibus suis ministrauit dño, vt, inqt Euãgelista.

Lucæ. 8
Lucæ 7
Ioan. 12
matth. 27

Bis q̃q; Christũ vnxit viuentẽ: primo, cõuersa: secundo, sabbato añ diem Palmarũ. Itẽ nõ sufficiebat ei, q̃ Ioseph ab Arimathia defunctũ cõdierat, sed volebat etiã ipsa mortuũ vngere, q̃d cũ sexta feria non posset, ppter noctẽ, nec sabbato ppter festũ, altera post sabbatũ, cũ adhuc tenebrę essent, venit ad monumentũ: qa cum maxima angustia expectauerat tã diu, vt sabbatũ trãsiret, vt suo posset amori satisfacere.

Ioan. 20

Mansit quoq; aliis mulieribus recedentibus ad sepulchrũ flens, nec poterat ab illo separari, neq; noctẽ imminentẽ, nec milites armis strepentes ac sæuientes timens.

Ibidem.

Christũ item agnoscens, voluit se in terrã psternere ad tenendos pedes eius.

Ibidem.

O q̃ festinãter cucurrit ebria p amore ad annũtiandum aliis, cũ Christus illi diceret: Vade, nũcia fratribus meis.

Ibidem.

Postq̃ aũt ascendit Christus, ac si nihil haberet in terris reiictũ sibi charũ, iuit ad desertũ, ibiq; mãsit XXX. annis, Deo & angelis solis cognita.

R

Gr̃a virtutũ vt abũdarit in B. Magdalena.

Quarto, gratia mira supabundauit in eius pfectissima cõuersatione. Nã oĩm virtutũ fuit speculũ. Humilima etiã fuit: ideo se nõ excusauit, cũ soror eius Martha cõtra eã q̃reret: sed dñs eã non mõ excusauit, sed & laudauit, vt habet etiã hodie vno in Euãgelio.

Lucæ 10
Lucæ 7

Nunq̃ laudauit dñs aliquẽ in p̃sentia illius nisi B. Mariã Magdalenam: q̃d vtiq; nõ fecisset, nisi eius maximã humilitatem sciuisset. Fuit q̃q; patientissima: ideo nõ obmurmurauit, nec indignatiõem cõcepit aduersus murmurãtes discipulos, Simonem ac alios pfectior in hoc apostolis existens, q̃

matth. 27

murmurauerũt cõtra duos fratres, Iacobũ scilicet & Ioannem, cũ vellent cũ Christo sedere ad dextrã & sinistram ipsius, & vindictã ignis de cœlo petebant cõtra eos, q̃ Christũ recipe noluerunt.

matth. 20
Lucæ 9

Gratia cõtẽplatiõis vt abundarit in B. Magdalena.

Quinto, in eã supabundauit gratia cõtemplationis. Siqdem in eremo XXX. annis eleuata in aera manibus angelorũ, septies p dies singulos cœlestes hausit melodias, tota in Deum absorpta: & q̃ volebat ire, nõ suorũ pedum vel aliorũ hoĩm ministerio, sed ductu angelico ferebat.

Gratia familiaritatis erga Christũ quã abundarit in B. Magdalena.

Sexto, B. Maria Magdalena abũdauit gratia singularis familiaritatis ad Christũ. Nunq̃ enĩ poterat diu Christo abesse, & post dñi matrem nõ legit Christus cuipiam se adeo familiarẽ exhibuisse, quẽadmodũ B. Marię Magdalenę. Apud quẽ ita libẽter moratus, ita sæpe hospitatus est Christus? Cui ad suos pedes sedenti tam dulciter p̃dicauit. Cui adeo collachrymatus est flẽti? Quẽ orantẽ tã cito exaudiuit? Quem excusauit ita studiose simul & amorose apud discipulos? apud sororẽ? apud Simonẽ leprosum? Quẽ deniq; ita p̃sentẽ laudauit? Deniq; & excitatus à mortuis, primus illi apparuit, vt q̃ viuẽti in carne mortali exhibuerat, etiã iã rediuiuus & immortalis eidẽ exhiberet p̃cipuã & amicitiã & familiaritatem.

Lucæ 10
Ioan. 11

matth. 26
Lucæ 10
Lucæ 7
marc. 14

S

Gratia intercessionis quãta abundarit in B. Magdalena.

Septimo, abundauit gratia singularis intercessionis. Non dubium est, qn sicut Christus eam sibi habuit charissimam, ita prõptissime illius precibus assenserit olim in terris, atq; etiamnũ annuat in cœlis. Magna charitas inuincibilem Deũ facile superat. Legit Deus quondam ad p̃ces Iosue iussisse Solem & Lunã totius diei & noctis spacio in eodẽ loco consistere: multaque alia scriptura sacra commemorat fecisse Deum suorum amicorum precibus adductum.

Iosue 10

Ita ergo & quidẽ multo magis ob hanc sibi tam eximie dilectã sponsam suam beatam Magdalenam multa fecit & facere non desinit. Possemus id multis probare exemplis, nisi prolixitatem vitaremus. Nec est sane vllis opus exemplis, vbi per se quilibet potest nullo negocio intelligere dominum nostrum Iesum Christũ nihil illi negare aut potuisse aut posse, quam & ipse tanta sibi familiaritate coniunxit, & à quo se tam voluit vehementer amari. Nihil enim tam est efficax ad impetrandum, quam ingens charitas. Neque vero quisquam aut potest, aut debet ambigere, qn sicut olim adhuc

adhuc in terris beata hæc Maria Magdalena feruentissimo Christi flagrauit amore, ita hodie sit Seraphicis adiūcta spiritibus, & inter illos ignitissimos lapides cœlestis Hierusalem tanquam gemma præclarissima niteat, ardens inæstimabiliter, & mirifice resplendens, tota feruens amore incōparabili, & luce micans ineffabili, totum illud cœleste palacium mirum in modum amoris suauitate, & splendoris serenitate exhilarans. Quam nos charissimi modis omnibus decet & assiduis precibus nobis apud Deum patronam conciliare, & virtutum ac benefactorum eius exempla imitari. Peccatricem quondā fuisse agnouimus, sed relictis vitijs perfecte pœnituisse. Et nos ergo, qui sine peccatis nō sumus, male hactenus actam vitam deploremus, & cōtractas vitiorum maculas pœnitentiæ lachrymis eluamus. Voluit omnipotens Deus hāc insignem peccatricem ad maximā suæ amicitię prerogatiuam euehere, vt nos non desperemus post perpetrata peccata, sed de diuinæ pietatis visceribus confisi redeamus ad implorandam Dei misericordiam, & superioris vitæ dānata cæcitate ac nequitia, deinceps caste, religiose & iuste viuamus. Non vincitur Deus multitudine scelerum vbi vera & syncera agitur pœnitentia. Iam nunc resipiscamus, & laqueis dęmonum excussis, confugiamus ad pium patrē: Ecce expectat nos. Sit animus rectus & candidus, qui vitia oderit, & sit deditus pietati. Curamus, properemus, iam hoc ipso puncto, hoc momēto cōuertamur. Nescit tarda molimina sancti spūs gratia. Hodie licet, cras fortassis non dabit oportunitas. Si ex animo cupimus redire cū Deo in gratiā, & totos nos cōponimus ad illius voluntatē, nulla erit in impetrāda venia difficultas. Adiuuet infirmitatē nostrā, q propter nos infirmus fieri dignatus est Iesus Christus dominus noster, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat Deus, per infinita secula seculorum, Amen.

Magdalena Seraphis credi tur insignita chorus.

Titum 2

Ambros.

SERMO II. IN EAdem solennitate. Seruare innocentiam, & ad vitam spiritus per pœnitentiam resuscitari, vtrumque diuinæ gratiæ esse munus.

Postquam cōuertisti me, egi pœnitentiam. Hieremiæ trigesimo primo. Hæc verba non absurde possunt tribui beatissimæ Magdalenæ pœnitentiam agenti, quasi quæ domino Christo eius feruorem contra Pharisæum laudanti respondendo, laudem declinauerit, dicens: Postquam conuertisti me, egi pœnitentiam, ac si dicat: Antequam tu me conuertisti qualis fuerim, & omnis ciuitas, & hic Pharisæus nouit, modo vero postquam conuertisti me, egi pœnitentiam, hoc est, non ego laude digna sum. Tuum agnosco donum tua gratia est, quod ago & quod sum. Pœnitentiam ago, sed postquam conuertisti me. Duo huius thematis verbis innuuntur, quæ ad beatæ Magdalenę conuersionem & pœnitentiam, imo & ad opus q̄dlibet bonum concurrunt, Dei gratia & humana voluntas. Quicquid boni facit homo, vtrique adscribitur, magis tamen gratiæ Dei, vtpote origini & causæ, quam humanæ voluntati: quamuis iuxta communem legem, neque sola gratia sine hominis arbitrio, neque arbitrium hominis sine gratia bonum, quod vere sit bonum ac æterno præmio dignum, efficiat. Nam qcquid solius gratiæ est, Dei non hominis est: quicquid humanæ solius industrię est, id præmio æternali dignum non est. Dicit igitur beata Magdalena: Postquam cōuertisti me, egi pœnitentiam. Quisquis saluatur, ex gratia Dei saluatur, quæ prædestinat homines: hunc per innocentiam seruans, alterum per pœnitentiam liberans. Quare autem Mariam Magdalenam non seruauerit innocentem, vt Margaretam aut aliam quamuis sanctam virginem, non est nostrum inquirere. Secretum Dei est, quod tametsi lateat nos, apud Deum tamen nulla caret ratione. Porro, hoc nobis compertum est, vtranq; à Deo prædestinatam: hanc per innocentiam, illam per pœnitentiam, vtranque Dei gratia saluatam. Quæ gratia in neutra vacua fuit, sed operibus bonis omnibus abundare fecit. Potuisset pius dn̄s Magdalenā æque ac Margaretam innocentem præseruasse. Atq; rursus potuisset benignus dominus Margaretam (si non pręseruata cecidisset) quemadmodum Magdalenam per pœnitentiam resuscitasse. Ambæ erant electæ. Nō poterat perire, q̄d dominus elegerat. Diui-

Lucæ 7

Ad q̄dlibet opus bonū quę duæ concurrant.

Hierem. 31

Diuinæ gratiæ munus est,& innocentem seruare,&ad pœnitentiam,imo &ad innocentiam, peccantē resuscitare. Adeo autem bonus est Deus,vt peccata dimittat,& male actæ vitæ reatus, erroresq; nō impro peret. Adeo bonus est Deus,vt pœnitentiam haud minus atq; innocentem diligat. Adeo bonus est Deus,vt opera bona pœnitentis sicut innocentis (modo vtriusq; alioq par sit deuotio aut charitas)æqualiter respiciat,æq̄liter coronet. Adeo bonus est Deus,vt eius,qui ex multis pc̄tis cōuersus est,nolit etiam iniquitatem recordari. Quid est nō recordari?Non vlcisci. Nō dico,q̄d nolit satisfactionem & pœnitentiæ lamenta exigere. Neq; enim Deum laudare est,ita eius statuere misericordiam, vt iustitiam prętermittamus. Misericorditer iustus est,& iuste misericors. Itaq; p̄ctā non vult vlcisci,non vult recordari,si tu vltus, si tu recordatus fueris. Audi q̄modo non recordatur. Tantam, si post pc̄tā ad ipsum cōuersus fueris,præsto est dare tibi gratiā, quātam,si nunq̄ peccaueris. Tantam mercedem operibus tuis daturus est,vel ijs,q bus pc̄tā diluis,quibus iustitiæ ipsius satisfacis,quantam daret, si nihil haberes in te puniendū. Hoc est,opera pœnitentię, opera satisfactionis,& q̄cunq; agis pia, qbus pc̄tā,id est,pœnam pc̄tōrum tuorum redimis,eandem tibi mercedem,eandem gloriam comparabunt,ac si nunquam peccasses, aut nihil, pro quo satisfaciendum esset,haberes. Et quid hoc mirandum in bonitate diuina?quandoquidem & in innocente,& in pœnitente idem est ipse, qui opera bona,nō sine nobis, sed per nos operatur: idem est ipse,qui opera in nobis bona,quæ operatus est,nobis donat,id est, p merito nobis computat,illaq; tanquā nostra coronat.

Quā bonus sit De⁹ pœnitētibus.

Pœnitentiū pc̄tā quę nō recordetur Deus.

V Consolatio idcirco est magna pœnitenti,metuenti fortasse, quia peccatis fuit olim multis obstrictus,ne nihil hic ad gratiæ,& subinde etiam ad gloriæ augmentū possit mereri,propterea q̄d multa sibi adhuc restent pc̄tā, per satisfactionem nondum vsquequaq; deleta. Siquidem vno eodemq; opere meritorio,& pc̄tā tua,hoc est, pœnam pc̄tōrum tuorū, cui obnoxius es,diluit Deus o pœnitens, & pro eodem,vt dixi, opere, ac si nihil satisfacere deberes,aut nullum peccatum haberes delendum, sempiterno te p̄mio donat. Neq; em̄ personarū est acceptor Deus, neq; improperat, quæ dimittit pc̄tā,neq; pœnitentis minus valent opa,quam innocentis,cæteris(vt dici solet)paribus, cū in gratia Dei vterq; sit & in charitate operet: &plerunq; fiat,vt pœnitens,qui nondum satisfecerit pro pc̄tis patratis,in maiori sit gratia,& perfectiori operetur charitate, q̄ qui singularia nō habet,pro quibus satisfaciat, grauia pc̄tā. Hæc dico ob nōnullorum pusillanimitatē,qui interdū dicūt: Ego nihil boni perDei possum gratiā operari,quo merear,qa tot sum obrutus peccatis veteribus, vt si quæ facio bona,cuncta transeant,vixq; sufficiāt ad satisfactionem peccatorum. Humilitas quidem tolleranda esset horum:qui ita sentiunt: error tamen nihilominus etiam amouēdus est, & credendum opus bonum pro peccatis, si peccata inuenit, satisfacere iuxta diuinā iustitiam,& idem opus simul præmio ęterno àDeo coronari,iuxta diuinam clementiam,idq; diuerso respectu, videlicet propter opus sibi laboriosum aut pœnale,q̄d operans operatur, & propter charitatem, ex qua operatur,seu ad operandum mouetur. Transeo hęc,quia amplior est materia de essentiali &accidentali merito aut præmio apud Theologos:qui hic vult,potest eruditionem petere vberiorem ex doctoribus super libros Sententiarum. Mihi cōsultissimum videtur pro peccatis suis quēuis debere Christi passionem ac merita offerre,sua opera(quamuis quæcunq; possit bona,debeat vnusquisq; indesinenter operari)despicere, merito ac præmio indigna æstimare,ad solius Dei gloriā,non vt mercenarius,sed vt filius opari bona, & ex sola Dei misericordia à Christo regnum cœleste expectare. Ad B. Magdalenam reuertamur. Postquam conuertisti me,inqt, egi pœnitentiam. Conuersa est à vita impia ad piam, ab iniquitate ad virtutem, à via damnabili ad salutarē. Qualis ante conuersionē fuerit, Euangelista satis indicat, qui septem dæmonibus eam,id est(vt Gregorius dicit) cunctis vitijs plenam, asserit liberatam. Publica fuit peccatrix, non meretrix,sed peccatrix,quæ vnum(vt creditur)alterumve palam admiserit amatorem. Quo impudicitiæ iuxta ac inuerecundiæ suę exemplo multos scandalizabat,& lasciuis moribus ornatuq; fastuoso,ad sui cōcupiscentiā nō paucos illiciebat. Cęterū,vt dixi,credenda nō est fuisse publica mere

Cōsolatio magna pęnitentibus

Opis pœnitētialis virtus duplex quæ sit.

Actor. 10

Passio ac merita Christi quō p̄ peccatis nostris offerēda sint.

Hiere. 31

Marc. 16 Gregor.

X

meretrix, sed publica, id est, manifesta peccatrix: de cuius virginitate, id est, vtrū corpore corrupta fuerit nec ne, disputent alij: nobis hoc certum sit, modo neq; gloriæ, neque eius quicquam demere sanctitati, aut in Ecclesia honori, quod peccatis olim captiua fuerit diaboli. Quæ contrito tandem sub pedibus hoste, ad amplexus recepta venerit Dei, cum nos quoq; in ea nihil minus, sed magis veneremur sanctissimā pœnitentiam, quam in nonnullis alijs iugem innocētiam. Vnde pariter liquet quā nihil gaudio, quam nihil sanctorum deroget honori, q̄ non minus in cœlo iā manifesta eorum praua sunt opa, à quibus per gratiam Dei sunt erepti, quam bona, pro quibus sunt coronati: quandoquidem etiam nos in mundo afficimur suauius quādoq; ad eos sanctos, qui calcata carnis spurcitia superatisq; cunctis illecebris, quibus olim subdebantur captiui, ad ardentissimū Dei amorem creduntur euasisse, quam ad eos, qui semper innocentiæ leguntur palmā tenuisse. Itaque B. Magdalena, quæ ex seipsa diabolo se mācipauerat famulā, & eius captiuitatē (sicut piscis hamū) vñ se redimere nō potuit, sponte intrauerat, Christi miseratione (q̄d fatetur) educta est. Illuminata resipuit, pœnituit, ad medicū & saluatorē cucurrit, & totam se ei in sanctificationem & holocaustum obtulit. Per quæ peccauerat, per quæ Deum offenderat, per hæc eadē & Christo seruiebat. Ambulauerat frōtosa post concupiscentias & desideria sua, accessit humilis ad pedes domini: & ne quicquam verecundiæ deesset, stat retro secus pedes eius flens & tremens. Quæ oculis lasciuientibus ad peccata, & alios sæpe illexerat, & ipsa illecta fuerat, nunc lachrymis eos adfligit adeo exuberātibus, vt pedibus domini non modo madefaciendis, verum lauandis etiam sufficerent. Quæ crinibus ad vanitatem, & diaboli seruitium se extulerat, modo in domini ministeriū illis vtens, ad pedes eius tergendos se inclinat. Ore scurrilia impudicaq; euomuerat, quo nunc suauissimos domini pedes amātissimo affectu lābit. Auribus malesuauia, sed pestifera colloquia audiens, lethale animę virus hauserat, at nūc ad pedes domini auscultās vitæ antidotum pectore recondit. Nihil in ea manet ociosum, totam se reddit domino, quæ totam se domino abstraxerat.

Magdalena vii se totā Deo in holocaustū obtulerit. Eccle. 11 Lucæ 7

Ita & nos fratres charissimi, q ad pœnitentiam agendā isthoc exemplo prouocamur, in pœnitentia feruentes simus. Non vacemus ocio, non in vtilibus colloquijs, non infructuosis operibus tempus amittamus. Preciosa tēpora sunt, quibus aut ingenia lucra possumus diligentia nostra mercari, aut inertia perdere. Quicquid boni gessimus, quicquid laudabile agimus, modicum sit & vile in oculis nostris: & quam multa reprehensibilia admittamus, e regione conferamus. Deinde etiam pensemus si quæ bona operamur, quā paruo feruore cuncta fiant, quam parum syncere, quam parum integre, quā multis imperfectionibus vitiata, & quam multis defectibus sint ingnata. Adeo vt merito nō modo de peccatis nostris, sed etiam ex bonis nostris dolorem atque lugendi materiam inueniamus: benignitate vero optimi & misericordissimi Dei pacem & consolationem. Huic attribuere, huic gratias agere, huic acceptum referre debemus, qcquid boni agimus aut habemus.

Pœnitētię feruenter insistendū esse.

Y

Qui ex peccatis ereptus est, domini misericordia ereptus est: & qui à peccatis seruatus est, domini misericordia seruatus est. Igitur id domino, non sibi acceptum referat: se vero omnium, quæ vel male egit, vel male acturus fuisset, si domini manu præseruatus non fuisset, reum atque debitorem cognoscat, vt iuxta Euangelium hodiernum multum diligat, quum multa sibi dimissa intelligit. Cui enim minus dimittitur (inquit dominus) minus diligit. Non præferuntur hac sententia peccatores pœnitentes innocentibus. Nec vt plus pecces necessarium est, quo Deo non desit copia multum dimittendi. Hoc enim quidā putantes, quomodo, inquiunt, multa dimittuntur paucis delinquenti? Itaq; si minus diligit, cui minus dimittit: ne minus ego diligam, nunquid non necesse est, vt multa admittam peccata, quę multa dimittantur? Vbi enim non multum peccatur, quo modo multū dimittitur? Vbi aūt non multum dimittitur, etiam non multū secundū Christi (vt apparent) verba diligitur. Vt ergo plus diligam, multū dimittatur: vt multum dimittatur, plus peccetur, Nequaquā. Nō illi plus dimittitur, qui plus peccauit, sed qui plus cognoscit & dolet se debitorem. Neq; enim admissio, sed cognitio & contritio pctōrum causa est veniæ. Quæ quanto fuerit grādior, tanto est etiā remissio ma

Lucæ. 7

Ibidem.

Cuinam plus dimittatur.

ſio maior. Itaque tantum tibi dimittitur, quāti te cognoſcis debitorem. Noli timere quia grauia non admiſiſti peccata, parū cognoſcere poſſis, modicum debeas, modicum tibi dimittatur, & modicum inde diligas: cognoſce & ex animo dic te debitorem, non modo eorum quæ feciſti, verũ omnium etiam malorum quę facere potuiſti: quæ ne faceres, diuina protectione, diuina prouidentia prohibitus fuiſti. In quę enim peccata quæ cæteri inciderunt, non cecidiſſes & tu, ſi Deus te nō præſeruaſſet? Debes igitur Deo, & vbi cadentem à peccatis iterum te erexit, & vbi caſurus eras, ne caderes, præſeruauit. Vtraq; tam innocens, quam pœnitens vita donum Dei eſt. Vtriq; gratiæ eſt debitor, & qua dimiſit patrata peccata dans veniam, & qua dimiſit patranda, præueniens ac præſeruans per gratiam. Quid autem intereſt, an præueniat, an ſequatur te gratia ſaluans? Nobilius certe beneficium eſt innocētiæ ſemper ſeruatę, quam reſtitutę. Sicut medicus ille nobilius te curauit, qui cum malam incidere debuiſſes ex vitio tuo valetudinem, per artem ſuam ille à morbo te ſanum præſeruauit, quam qui poſtquam diutino languore confectus es, ſanitati reſtituit. Ita debes Deo non tam pro peccatis à quibus te liberauit, quam à quibus te ſemper liberum præſeruauit. Quapropter omniū erga Deum cōſtitue te debitorem, cognoſcendo, dolendo, gratias agendo, quia reuera extra Deum omnium es debitor. Da laudem & honorem Deo, qui reuera multa tibi dimiſit per gratiam iuſtificantem: plura tibi dimiſit, idq; nobilius, per gratiam pręſeruantem. Quæ omnia quanto clarius cognoueris, quanto magis penſaueris, quanto item quum plura tum maiora eſſe debita tua quæ tibi dimiſſa ſunt, æſtimaueris, ſiue admiſſa, ſiue quantum in te fuit, admittenda, & beneficium hoc & præſeruationis & reconciliationis, pluris duxeris, tanto etiam benefactorem hunc tuum, tāto dominum Deum hunc tuum plus amabis. Cæterum ſuadeo innocenti ne ſuam innocentiam magni ęſtimet, neve alterius lapſum contemnat, nulli denique ſe præferat. Suadeo pœnitenti, ne pœnitentiæ operat. Suadeo pœnitenti, ne pœnitentiæ opera ſua velit metiri, nec æſtimare, quod ſatisfaciat. Cognoſcat ſe debitorem iuſtitiæ diuinæ, cui ſe imparem vt reddere poſſit, ſentiat. Ad benefaciendum magis animo moueatur Deo placendi, quam pro peccatis ſatisfaciendi. Credat quidem Deum ſatisfactionem exigere, ſed ad ſatisfaciendū ſe impotentem eſſe. Igitur Chriſtum roget, vt ipſe pro ſe ſuis meritis ſatisfaciat, ſeque Chriſto in omne eius beneplacitum offerat, qui eſt amandus & benedicendus in ſecula, Amen.

Debitorē ſe Deo agnoſcere debet homo nō ſolum pro commiſſis peccatis, ſed etiam à quibus præſeruatus eſt.

Innocētię ſemp ſeruatæ beneficiū eſſe nobilius, quam reſtitutæ.

IN FESTO SANCTI IACOBI APOSTOLI

Lectio Epiſtolæ beati Pauli Apoſtoli, ad Epheſios ſecundo.

XI.
AM non eſtis hoſpites & aduenæ, ſed eſtis ciues ſanctorum, & domeſtici Dei: ſuper ædificati ſuper fundamentum apoſtolorum & prophetarum, ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Ieſu. In quo omnis ædificatio cōſtructa creſcit in templum ſanctum in domino. In quo & vos coædificamini in habitaculum Dei, in ſpiritu ſancto.

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

A
Poſtolus Epheſijs, qui ex gentibus maxime erant conuerſi ſcribens dicit: Et ſi aliquando eratis longe à Chriſto, non habentes repromiſſionem hæreditatis, alieni à gratia Dei & à ſalute, iam tamen ad Chriſtum conuerſi, non eſtis hoſpites, vt olim teſtamentorum, quaſi hi ad quos nō ſpectaret ſacra ſcriptura: ſed eſtis plebs Dei, & continuo in lege domini meditantes, eandem obſeruantes, in eaq; vos exercetis. Quare, inquam, non hoſpites eſtis & ad-

Ephe. 2

Pſalm. 1

& aduenæ, sed ad familiam domini pertinentes, de grege fideliũ, & de numero consortioq; electorum estis ciues sanctorum & domestici Dei, puta in Ecclesiam credētiũ, quę Dei est domus, adunati, scientesq; secreta Dei. Nam cõmunionē habetis sanctorũ in sacramētis Ecclesię: Super ædificati in ædificio Dei sup fidē Christi, sup quā fundati primo sunt apostoli & pphetę. Hu ius em̃ ciuitatis fundamentũ est, super hoc fundamēto apostoli sunt ædificati. Porro qui super apostolorũ pdicatione sunt fundati, nõ aliter, q̃ supra fundamentum secũdarium sunt cõstabiliti, cui fundamēto aliud adhuc subponit fundamētũ Christus. Super Christũ igit, q fundamentũ est apostolorũ & prophetarum oēs sumus, quotquot sumus fundati, ipo eodē Christo Iesu summo angulariq; lapide huius ædificij spũalis cõstituto. Ideo em̃ angularis dicit, quia in vnius Ecclesię ędificium duos populos diuersos, quasi angularis lapis concludit. qui pariter summus dicitur, qui alius lapis non debet illo superior in hoc ædificio poni. Superponere aũt cõtendit alium lapidē angularem, quisquis super Christũ introducit doctrinam aliam, in qua salutem ponit. Quod pseudo faciebant apostoli, legalem obseruantiam Christo superducere conantes. In q̃ lapide omnis ædificatio cõstructa crescit, atq; in sublime euehitur, vt fiat templum sanctum in dño, id est, secundum voluntatē eius. In quo non Iudæi soli, sed vos etiā ex gētibus ad Christũ cõuersi, cum illis coędificamini, vt sitis habitaculum Dei, domus atq; sanctuariũ Dei: idq; per operationem spiritus sancti.

1. Tim. 2

Fides cui vlnā ciuitatis sit fũdamentũ.

Esaiæ 28
Acto. 4
1. Petri 2

Lapis angularis ac summus cur dictus sit Christus.

EXEGESIS EVANGELIJ eiusdem Festi. Matth. vigesimo.

B

EX hac Euangelica lectione manifesto cognoscimus, quam infirmi, & vt ita dicam carnales fuerint sancti apostoli ante perceptionem illā mirabilem spiritus sancti, qua induti sunt virtute ex alto, & in alios plane viros dextera excelsi immutati. Hic nanq; duo ex præcipuis ambitionis cuiusdam vitio laborasse videntur, & cæteris voluisse anteferri apostolis: quod certe si secundum ipsam rei faciem iudicemus, minime illos decebat, vt qui tot tantaq; iam in Christo humilitatis exempla viderant, ab eoq; audierāt, Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Verum non debemus factũ istud ex nostro affectu, fortassis nimium corrupto metiri, sed ita nobis persuadere, apostolos hosce sanctissimos rusticitate magis & simplicitate ac ignorantia, q̃ superbia vel malitia hac in parte deliquisse. Piscatores fuerant & homines idiotæ ac simplices, nec considerabant ne forte ipsis non cõgrueret quod petebant, sed putabāt se recte moueri, quamuis errore quodam humano ducerentur. Postea vero quam repleti sunt spiritu sancto, non solum honores non appetierunt, sed abiectione contumelijs atq; supplicijs lętabantur, sicut legimus in Actis apostolicis: Ibant apostoli gaudentes à conspectu concilij, qm̃ digni habiti sunt pro noīe Iesu contumelias pati. Non ergo quisq̃ putet licere sibi exemplo Apostolorũ ad honores & dignitates aspirare: siquidem illi magis ignorātia, vt dixi, & simplicitate, q̃ immoderata superbia ducti fuisse cēsendi sunt: atq; ipse dñs errorem illorũ dure obiurgauit, nõ tā illos repræhendēs, licet nõ omnino culpa vacarent, q̃ ambitiosos omnes, qui dignitates per fas & nefas aucupant, aut alioqui optant & conantur alijs præesse, cum nõ possint præesse sibiipsis. Verum ad Euangelij exegesin veniendum est.

Lucæ 24
Psalm. 76

matth. 11

Honores quonā aio duo ap̃li adiectarit

Acto. 5

Accessit ad Iesum mater filiorum Zebedæi cum filijs suis, adorans & petens aliquid ab eo.

Mater filiorũ inducta pcibus, credēs se repulsā minime passurā, eo q̃d Christo sanguine iuncta foret, accessit ad dñm, generalē quandā initio ei precē offerens & q̃si beneuolentiā redemptoris captans. Nõ enim ausa fuit statim animi sui votũ exprimere, fortasse quod aduerteret id impudētiæ posse assignari: sed primo viā sibi sternit ad faciendā precē pro filijs, q̃ ipsos sibi adiunxerat, vt illis vna petentibus, facilius voto potiretur. Ita legimus in Regum volumine Bethsabee precaturā pro Adonia generalē quandā pręmisisse petitionē, ac deinde speciatim indicasse animi sui sētentiam. Sic nāq; dixisse legitur ad Salomonē: Petitionē vnā paruulā ego deprecor à te, ne confundas faciē meā. Annuente au-

3. Reg. 2

tę rege, subintulit: Detur Abisac Sunamitis Adoniç fratri tuo vxor. Fit hoc ad captādam gratiam illius q rogatur, maxime cū eiusmodi res petitur, quæ videatur impetratu difficilis.

Qui dixit ei: Quid vis?

C Pius & prudens magister, etsi amabat hanc sanctam mulierem, discipulos q̃q; ad modū charos haberet, tamen prius explorat qd velint, non statim incōsulto petitioni illorū necdū explicatæ & examinatę annuens: hoc ipso vtilissimū nobis & cōsultissimū p̄bens exemplum, saluberrimāq; institutionē, vt dum quippiā à nobis consanguinei vel alij quantūuis chari petunt, nō simus ad assentiendū p̄cipites, sed rem omnē nobiscū maturius expendamus ac ponderemus, videamusq; nū æquum sit & iustū petitioni eorū morē gerere. Prudentia nanq; & iustitia in eiusmodi adhibēda est, vt prius id q̃d petit discutiamus: ac deinde absq; vllo personarū respectu ita vt iustitia postulat vel consentiamus, vel recusemus. Ea de causa sapiens p̄ceptor, imo sapientia ipsa prius percontatur ex muliere, qd velit: nō q ipse mentē illius ignoraret: sed vt nos instrueret, atq; vt illius explicata prece, rationabilius & conuenientius illi respōderet. Hac in parte plurimi grauiter delinquunt, dū nimis facile prolibus aut cognatis, aut etiam extraneis quamuis inhonesta aut pnitiosa petentibus, nulla p̄missa deliberatiōe, aut examinatiōe obsequunt.

Petitioni aliorū quidnam non p̄cipitanter nimis annuendū sit.

Ait illi: Dic vt sedeant hi duo filij mei, vnus ad dexteram tuam, & vnus ad sinistrā in regno tuo.

Matth. 20 Lucæ 18

Audierat paulo superius mater filiorū Zebedæi dñm de sua resurrectione dicentem. Vnde putabat eum tum ilico in terris regnaturū, quemadmodum adhuc miseri Iudęi suū expectāt Messiā tēporali gloria, vt ipsi putāt, latissime dñaturum. Atqui regnū Saluatoris nō erat de hoc mūdo: neque ministrari venerat, sed ministrare. Propterea etiā cum sensisset turbas ipsum rapere velle atq; in regē constituere, fugit. Non enim missus erat à patre ad prospera mundi huius ad honores dignitatesq; capessendas, sed ad perferendam ignominiā, & omnigenas mūdi miserias & calamitates, atq; ipsum deniq; turpissimum mortis genus. Quod igtur mater filiorum Zebedęi petit filijs temporariam dignitatem, errore facit muliebri, & affectu quodā carnali, quo cupiebat filijs. Neq; dum cuiusmodi futurum esset Christi regnum intelligebat. Nā si intellexisset, potius eis abiectionem, quā gloriam petijsset. Nam quo quis maiorem propter Deum abiectionem in hoc mundo patitur eo sublimius in cœlis coronatur. Et raro cuiquam & pręsentis vitæ prosperitas, & futuræ singularis gloria cōtingit. Vt plurimum electi oēs mūdo huic despecti sunt. Quare? Quia mundus regitur spiritu diaboli: pij autem oēs Christi spiritu ducuntur. Porro spiritus malus semper Christum persequitur. Quid igitur mirū, si electos mundus opprimat? Sed quid sibi vult, quod petit mater, vt filiorum suorum alter ad sinistrā Christi sedeat? Id plane confirmat sententiam nostram, scilicet non intellexisse eam, quale esset futurum Christi regnum. In regno cœlesti omnia dextra sunt, nec quicquam est ibi sinistrū. Quisquis igitur ad Christi sinistram collocari appetit, damnari se velle significat. Quo facit illa domini sententia: Oues ponet à dextris, hœdos autem à sinistris: vbi per oues electi per hœdos reprobi significantur. Videant ergo, qui temporarias captant prosperitates, ne non oues sint, sed hœdi potius, cum tota vbiq; scriptura clamet multas esse iustorum tribulationes: & omnes qui in Christo pie viuere volunt, persecutiones passuros.

Ioan. 18 matth. 20

Ioan. 6

Electi Dei vt plurimū do semper fore despecti.

Sinistra dexteraq; quænā in sinuentur. matth. 25

Psalm. 33 2. Timo. 3

Respondens autem Iesus, dixit: Nescitis quid petatis.

D Mater precem obtulit, & dominus discipulis respondet, hoc ipso plane significans, discipulos matrem impulisse, vt pro eis rogaret. Estq; verisimile dñm hæc verba cum aliqua seueritate protulisse, tum vt discipulorum castigaret temeritatem, tum vt mortales omnes à detestabili ambitionis vitio arceret. Nescitis, ait, quid petatis. Hoccine est, quod tot monitis, tot exemplis meis docere vos volui, vt honores ambiatis? Ego e summa cœlorum arce descēdi in terras, & infra mortales omnes me abieci, & cum mihi summo iure creata omnia seruire debeāt, ego me creaturarum omnium seruum feci. Nihil in hoc mundo prospere delectabile, nihil iucundum habere volui, sed extremam ab ipso matris vtero semper inopiam, vilitatem, abiectionem,

Vita Christi tota vt fuerit semper pœnalis & despecta.

nem,miseriã amplexus sum ꝑpter vos nõ solũ redimendos,sed etiam instruẽdos,vt mea sectemini vestigia: & iã vos ꝑcipuam petitis dignitatẽ,& oĩbus vultis anteferri? Nonne ea res Luciferꝝ detraxit in tartara? Nonne totum humanum genus ꝑ vnius superbiam perijt? Cur ergo vobis ista non incutiũt timorẽ,ne vobis similia accidant? Nescitis plane,qd petatis. Si mei discipuli estis,cur adeo mihi adhuc dissimiles estis? Qui honores ambit, ꝑicula innumera appetit. Qui aũt amat periculum,peribit in illo. Humilitas tutissimus animę portus est. Locus sublimis peccandi infinitã ꝑbet materiã:& licet videat̃ esse honori, tamẽ recte intelligentibus certũ est nõ nisi oneri esse.

Esaiæ 14 Gene. 3 Roman. 3

O q̃ merito possit hodie multis dici,per fas & nefas in sublime contendentibus,& alios excellere conãtibus. Nescitis qd petatis. Rustici hodie aut æquare,aut supare ciues volũt. Ciues in nullo cædere volũt magistratui aut nobilibus viris. Nobiles cupiunt excedere comites. Atq; isti maiori sæpe fastu,quam principes sese efferunt. Porro principes ad regiã aspirant dignitatem. Reges deniq; impatorum ęmulant̃ gloriã. Quãta nũc vbiq; in om̃i gradu & cõditiõe hoĩm cernit̃ vestiũ põpa &petulantia,non parua causa ꝑsentium maloꝝ q̃ patimur,si fides sc̃tis adhibẽda est. Quotidie nouę excogitant̃ artes petulantissime ac superbissime conficiendi vestes,& pleriq; iã haud secus q̃ mõstra quædã & turpissimi histriones incedũt,vbiq; ita scissi & dissecti, vt dęmones ex tartaris ad nos sumpta humana specie cõmigrasse videant̃. Atq; hęc oĩa ex miserrima ambitiõe ꝑficiscunt̃,qua cupimus alios antecellere,&cæteris honoratiores videri. Sed nesciũt tales stulti & amẽtes quid petãt. Sui similibus insanis & deliris fortassis placent,sed Deo & sc̃tis om̃ibus, cũctisq; viris grauibus &honestis horrori &execrationi sunt. Sed dicũt: Nunqd vestis me aut sanctũ aut improbũ facit? Deus cor inspicit,nõ vestes. Quid dicitis cæci & stolidi? Vtiq; nisi vanissimis & superbissimis essetis cordibus,nõ possetis tã lasciuis & portentosis vti vestibus. Qualis cuiusq; est animus talis fere est & corporis cultus. Fieri potest,imo fit nonnunquam, vt sub humili habitu cor lateat superbissimũ: sed fieri vix potest, vt sub tam portentosa & & intoleranda habitus petulantia & fastu pius geratur animus. Verum his obiter de

Vt nemo hoc seculo sua sorte contentus sit.

Ambitio mala quæ tam gene ret.

Vestibus qualibus iam induantur homines.

Vestiũ hoc tempore quanta sit petulãtia ac turpitũdo.

vestium fœdissima turpitudine dictis, Euangelij exegesin prosequamur. Apostoli non pensata virium suarum imbecillitate,nullis etiamdum eximijs roborati virtutibus,maximam petebant dignitatem: sed pius dñs non ignorans periculosissimum eis fore,si mox in sublime tollerentur,q̃d petunt,negat: porro ad id eos reuocat,q̃d eis nouit esse vtilius: quemadmodum periti medici ægrotis pernitiosa petentibus non ꝑmittunt, sed salutaria subministrãt. Ait ergo:

Potestis bibere calicem,quem ego bibiturus sum?

E

Græca exemplaria hic adiunctum habent: Et baptismo q̃ ego baptizor baptizari? sicut etiã in ea quæ mox sequit̃ sentẽtia: Calicẽ quidem meũ bibetis, annectũt. Et baptismo,q̃ ego baptizor,baptizabimini: Veꝝ ex Marci Euãgelio huc trãslata videntur. Sed qd sibi vult,ꝙ dñs discipulos gloriã aucupãtes,ad cruces mittit? Nõ ita est iudiciũ huius mundi. Inopes,afflictos, miseros despicit mũdus,diuites & oĩbus rebus ac voluptatibus affluentes beatos ꝑdicat. Sed mentit̃ iniqtas sibi. Lazarus mẽdicus portatus est ab angelis in sinũ Abrahæ, diues epulo sepultus est in inferno. Itaq; pauperes pios amat Deus, & per temporarias calamitates ad immensas beatæ vitæ diuitias &perennem felicitatẽ perducit. Atqui superbos diuites,& suis opibus ad luxum voluptatesq; & mundi fastũ abutentes ad extremam &incõpręhensibilem perpetuo apud inferos perferendã protrudit egestatem. D. Gregorius quadã homilia mentionẽ faciens loci huius,ita ait: Dũ filij Zebedæi interueniẽte matre quęrerent,vt vnus à dextris Dei,& alius à sinistris sedere debuissent,audierunt: Potestis bibere calicẽ, quẽ ego bibiturus sum? Iam locũ celsitudinis q̃rebant: ad viã illos ỹitas reuocat, per quã ad celsitudinẽ venirẽt. Ac si dicat: Iam vos locus delectat celsitudinis, sed prius exerceat via laboris. Per calicẽ ꝑtingit̃ ad maiestatẽ. Si mẽs vestra appetit q̃d demulcet,prius bibite q̃d dolet. Sic ꝑ amaꝝ poculũ cõfectionis peruenit̃ ad gaudiũ salutis. Hæc ille. At qs hæc ꝑsuadeat hoĩbus per aduersoꝝ tolerantiã,per crucẽ,ꝑ afflictiones,ꝑ mũdi odia &ꝑsecutiones,ꝑ ludibria & verbera,per ꝓbra & ignominiã, deniq; per mortis voluntariã perpessionẽ ad beatitu-

Marc. 10

Psalm. 28 Lucę 16

Gregori⁹.

Per quęnã media peruenitur ad beatitudinem.

titudinem peruenire? Nihil minus volunt homines, quā aduersa præsertim propter Deum perpeti, vt honores, diuitias, voluptates obtineant, haud grauatim animas & corpora mille periculis exponunt: vbi causa Dei quicquā ferendū est, omnes subterfugiunt. Deneq; quicqd aduersi occurrit, omnes ferme moleste ferunt. Si aduersa premat valetudo, nihil intentatū relinquitur, vt possit sanitas recuperari, & multi imperitorum medicorum pharmacis perire malunt, quam nō omnem mouere lapidem, vt citius conualescant. Et tamen sicut caro spiritui semper aduersa est, ita carnis ægritudo spiritui vtilis est, atq; hoc ipso etiam expetenda est. D. Petrus apostolus ex humili piscatore apostolici agminis vertex, ex vndis vectus ad sidera, cœlique clauiger effectus, cuius sola vmbra pellebātur corporum morbi & molestiæ, interrogatus aliquando, cur filiam ipse suā grauimorbo affligi fineret, respondit: Sic expedit ei. Quid ergo nos scimus, an expediat & nobis potius ægre affectos esse? Sed & paupertas, quā Christus cupidissime amplexus est, multis grauissima est. Atqui vt multa prætereā, Romani q̄diu pauperes fuerūt, multis floruere seculis: at vbi cœperūt abundare diuitijs, luxu & delitijs eneruati, intestinis cōcidere bellis. Porro intra tentatoria paupertatis sobriæ atq; solicitę, vt ait quidā, luxus iners, sopor marcidus, ac vitia languida & eneruata non subeunt. Atq; vt paupertas eadem resistentibus permolesta, sic cedētibus periucunda est. Pulcherrima est illa cuiusdam sententia: Si necessitatibus obsequeris, paup nunq̄ esse potes: si cupiditatibus, nunq̄ diues. Deniq; vt diuitijs amica sunt vitia, ita paupertatis comites sunt securitas, humilitas, sobrietas, reqes, modestia, & id genus virtutes aliæ. Et q̄uis tristis sit in vita pauptas, nemo tamē fere tam paup vixit, vt moriēs nollet vixisse pauperior. Sunt deniq; & alia multa, quę ad calicē dñi ptinent, sed oībus inuisa sunt. Haud secus iā affecti sunt hoīes, q̄ si re ipsa dño Iesu dicant: Sit calix tuus tibi, nobis illū bibere non vacat. Comedamus & bibamus, & oībus delitijs nos oblectemus, cras em̄ moriemur. Paucissimos sane inuenias, qui calicem dñi bibere velint. Apostoli, de quibus agimus, promptum quidem obtulerunt domino animum, sed vbi ad rem ventum est, vterq; fugit à domino. Videamus ipsorum responsum.

Aegritudo corporis quā sit vtilis animæ. Matth. 4 Acto. 5

Pauptas vt qbusdā necessaria sit ad custodiam.

Comites paupertatis quam sint.

Calix dñi q̄ sit oībus hodie secu lo inuisus. Esaiæ 22

Matth. 26 Marci. 14

Dicunt ei: Possumus. Ait illis: Calicem quidē meum bibetis, sedere aūt ad dexteram meā, & sinistrā, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est a patre meo. F

Vsq; adeo ferebantur desiderio assidendi Christo, vt etiā si necdū satis caperēt quisnā calix ille esset, neq; etiā virium suarū haberent exploratā imbecillitatē, tamē audēter se dicāt bibituros calicē dñi. Sic etiam D. Petrus dño ad passionē ituro, ait: Paratus sum tecū & in carcerē, & in mortem ire. At vbi voce ancillę vnius vrgeri cœpit, dominum suum abiurauit. Voluntas hoīs quantūuis firma & seria sit, nisi diuinę gratię auxilio suffulta sit, facilime à iustitia abducitur. Debebāt saltem addidisse apostoli: Possumus tua gratia adiuti. Quasi fidentius & inconsultius dicunt absolute. Possumus. Postea non poterant pseuerare cū Christo in horto, etiamsi illius diuina virtute cincti ac protecti essent, ne læderētur ab hostibus: sed relicto eo fugerunt. Sed tamen quia obtulerunt dño bonam voluntatē, seseq; illi permiserūt, ait illis: Calicem quidem meū bibetis. In exilio non est quęrenda gloria, sed potius animus ad tolerāda aduersa, præparandus. Equidem vobis honorē non inuideo, imo suo opportuno tēpore, plus q̄ putatis honoris vobis à me tribuetur: sed necdū expedit vobis honore euehi. Calicem prius meū bibetis, & eritis odio omnibus hominibus propter nomē meū: & q̄uis non vterq; pro me mortē excipietis, tamē vterq; multa patiemini, & alter gladius reipsa & voluntate, alter tyrannorū ac malorum hominū vexationes voluntate martyrem meū efficient. Quod autem petitis, vt possitis assidere mihi, non est meū, quatenus homo sum, dare vobis, qui id pter ordinē & ante tēpus petitis: sed quibus paratū est à patre meo. Non est personarum acceptio apud Deū. Sed quicūq; talem se pbuerit, vt regno cœlorū dignus fiat, hic accipiet quod non personę, sed vitæ paratum est. Si itaq; tales estis qui cōfequamini regnū cœlorū, quod pater meus victoribus pparauit, vos q̊q; accipietis illud. Docemur hoc loco in psenti vita, vbi ppter pctā nostra nō nisi exules degimus procul à patria illa cœlesti, nō esse pspera appeten

Lucæ 22

Matth. 26 Voluntas hois q̄ sit infirma si ne gratiæ Dei auxilio.

Ioan. 18

Ioan. 16

Actor. 12 Apocal. 1

Deute. 10 matth. 22 Roman. 2 Hierony.

Aduersa esse hic potius appetenda, quā prospera.

appetenda, sed potius aduersa. Hęc eñ magis conueniunt exiliũ patientibus. Propterea etiã Salomon ait: Melius est ire ad domũ luctus, q̃ ad domũ cõuiuij. Itẽq; cor sapientiũ vbi tristitia est, & cor stultorũ vbi lętitia. Et sunt reuera permultæ graues causę, quibus merito possimus moueri ad cõtemnenda vana mũdi gaudia, & crucem libenter ferendã. Tot iniurijs q̃tidie afficit Deus ab hoĩbus, q̃s creauit bonitate sua, et redemit sanguine suo, vt si nihil aliud sit, hoc solũ abunde nos permouere queat, vt semp optemus miseri esse in hac vita, atq; cũ dño Iesu perpetuos cordis dolores perpeti. Quod etiam pertinet ad calicem dñi. Imo internus animi dolor sæpe multo acerbior est, q̃ quæuis externa afflictio, vt de illo dictũ videat Christianis oĩbus: Calicẽ meũ bibetis. Quisquis aũt hunc calicẽ non bibit, vt non doleat iniurias creatoris & redẽptoris sui, nõ est vtiq; verus Christianus: Et quia modo nõ vult bibere calicem Christi, postea bibet calicem iræ furoris domini.

Eccle. 7 ibidem.

Gaudia mũdi cõtemnendi rationes quæ.

Apoca. 16

SERMO IN EODEM Festo. De contemnendis huius vitæ delitijs, diuitijs & honoribus.

NEscitis quid petatis. Matt. XX. Filij hoĩm, ait Psalmista q̃dam loco, vsq; q̃ graui corde? vt q̃d diligitis vanitatẽ, & quęritis mendacium? Idemq; alibi dicit: Dñs de cœlo ꝓspexit sup filios hoĩm, vt videat si est intelligens, aut requirens Deum. Oẽs declinauerũt, simul inutiles facti sunt, nõ est q faciat bonũ, nõ est vsq; ad vnũ. Nimirũ cœlesti illustratus lumine vir sanctissimus dilucide perspexit, q̃ misere à Deo mortales oẽs auersi, in his infimis rebus sua captent oblectamenta. Nam reuera mundus totus in maligno positus est, & vix paucissimos inuenias, qui toto corde Deum quærãt: paucissimos etiã, q nouerint q̃ sit hominis vita omnis referenda. Alij suæ carnis sectandis voluptatibus, alij cumulandis diuitijs, alij honoribus aucupandis ita sunt dediti, tanq̃ nũquam sint ex hac vita emigraturi. Iuuenes & virgines, senes cum iunioribus in hoc vno animo omnes intenti sunt, vt mollibus fruãtur voluptatibus, vt se suosque reddant locupletes, vt alios antecellãt dignitate, honore, existimatione. Sed dici illis oĩbus rectissime potest: Nescitis miseri quid petatis? Vultis veras delicias? Nõ eædem nisi in Deo inueniuntur. Vultis veras diuitias? Virtutibus detis operam, quæ solę animum locupletant. Vultis summos & inæstimabiles honores? Pręsentia despicite, & cœlestibus bonis inhiate. Transit mundus & concupiscentia eius, & vos audetis vllã vobis in terris felicitatẽ polliceri audetis quicq̃ in terris appetere? Sed quid frustra verbis agimus? Funiculus iste triplex (concupiscentiam dico carnis & oculorũ & superbiam vitæ) difficile rumpitur, & qui eo obligati sunt, verba salutis vix vnquam recipiunt, Audiunt quidem, sed corporis, non cordis auribus. Etsi quandoq; ad horã vel ex diuina inspiratione, vel salutifera lectione, aut verbi Dei auscultatiõe, vel piorũ hoĩm exhortatione & familiari colloquio cõpungũtur, tñ vbi rursus sese offert occasio, tum carnis infirmitate, tum peccandi libidine, tum dæmonum impugnatione superati, redeunt ad ingeniũ suum. O si quis posset miseris persuadere, vellent tamen recto secũ iudicio perpẽdere quid agant, vellent tamen animarũ immortalium curã saltẽ non minorẽ q̃ mortalium corporũ gerere, vellent tamen quadã vti circũspectione & prudẽtia, nec semp se paterent dęmonibus esse ludibrio. Scio nõ esse nos angelos, sed hoĩes, scio procliues nos esse in malum, scio difficillimum esse assueta relinq̃re, & blãdis ac fallaciosis voluptatibus nuntium remittere: sed tñ adest nobis Dei gratia, qua possimus plurimum, nec infirmitas aut procliuitas in malum peccandi necessitatem adducit, nec aliquid tam difficile est, quod labor improbus & bona consuetudo nõ reddat facilimum, vt nihil dicã de gratia & amore Dei. Quod si parum hæc mouẽt, q̃a à Christiano dicuntur, q̃a Christi legibus ꝓscribuntur, pudeat saltem minus apud nos valere Christi Iesu Dei ac domini nostri autoritatem, minus nos illius moueri verbis, quã Ethnici pleriq; vel Philosophorũ vel aliorum grauium virorũ exhortationibus moti fuerint. De Pythagora q̃dem, qui gloriosum illud & arrogans cognomen sapiẽtiæ erubuit, primusq; philosophum se dici maluit, id est, sapientiæ amatorem, non sapientem, quo nomine septem illi Gręcię sapientes vocitati sunt, memoriæ proditũ

Psalm. 4

Psal. 13. 52

Roman. 3

1. Ioan. 5

Studia seculariũ hoĩm cuiusmodi hodie sint.

Psalm. 148

Diuitię & delitię vbi nam vere reperiantur.

1. Ioan. 2

Eccle. 4

1. Ioan. 2

Via salutis q̃ difficile hoĩbus hodie psuadeatur.

Pythagoræ modestia q̃nta.

est, quod cum Crotonis vrbis quondā florentissimæ populus graui prælio attritus virtutes odisse, atq; ocio pernitiali dare se cœpisset, per opportune in Italiam adueniens, Crotonem sese contulit, moresque ciuitatis iam plane in luxuriam prolapsos sapientiæ suæ præsidio firmauit erexitque, tantumque apud eos multis perpetuisque adhortationibus consecutus est, vt ad pristinæ virtutis habitum reuocarit. Adhibebat singulis quibusque opportuna consilia pro sexuum & ætatum varietate: viris fortitudinem & ignauiæ fugam, mulieribus pudicitiam & coniugalem fidem, pueris verecundiam & literarū amorem, omnibus pariter frugalitatis studium suadebat: extorsitq; perorando, vt non modo viri, sed & fœminæ ab omni morum peruersitate velut ab ancipiti fouea pedem retraherent, eumq; ad sublimia & ardua inuitantem sequerent, vsq; adeo vt sponte sua vestes q̊q; purpureas & aureas, cæteraq; corporis ornamenta rejcerēt, doctę videlicet ornatū muliebrē in pudicitia, non in auro gēmisq; cōsistere, hisq; potissimū armis atque his facibus sæuire luxuriā.

Pythagoræ prudentiā in consilijs dandis.

H Quid ad hæc dicemus nos Christiani? Turpe nerit nobis ab Ethnicis superari? Est id qdem omnino turpissimum. An vero Christiani non poterimus, quod illi à Deo alieni potuerunt? Aut forsan ista tanq̄ nugas deridebimus? Et tamē vt frugalitate, pudicitia, continentia, modestia, ac mediocritate vrbes crescunt & florēt: ita luxu & intēperantia funditus euertuntur. Hæc nobis in scripturis diuinis sæpissime inculcantur. Quęso emolliāt nos, quemadmodū illos Crotoniēses mouit Pythagoræ oratio, ne quē admodum Niniuitæ & regina Austri dicūtur in iudicio Iudęos condēnaturi, ita nos isti condēnent, q̊d isti homuncionis vnius tātum tribuerint exhortationi, nos ipsius Dei nullis neq; monitis, nec minis permoueamur. Nec est sane, cur nobis arduum videatur quicqd exigimur à Deo, qñ & ab Ethnicis philosophis multo difficiliora et tradita & obseruata sunt, atq; à multis etiā alijs præstita. Qui epistolas Senecæ, officia Ciceronis, pluraq; alia aliorum scripta perlustrant, vident, quam multa illi homines verę religionis expertes literis mandarint, Christianis etiā perfectis admiranda. Nec pauca extant miræ virtutis exempla ędita ab Ethnicis, quę Christiani paucissimi possint imitari aut exprimere. Sed ea hic commemorare longum foret. Eo tantum hæc dicta sint, vt magis prouocemur ad proculcandas mundi vanitates, carnis illecebras, & diaboli superbiam. Non est iam quod dicamus, Non possumus. Ecce Ethnici innumeri potuerunt. Nemo dicat, Nō possum continenter viuere, quia infirmus sum. Innumerabiles olim apud Ethnicos deæ Vestæ virgines in ppetua castitate seruierunt: & si qua ex illis fuisset dep̄hensa cum viro cōcubuisse, viua humo operiebatur. Auaritiam multi Ethnicorum penitus execrarunt. Superbiam deniq; verbis & factis detestati sunt. Si in illis tantum potuit vel virtutis amor naturalis, vel popularis auræ captandæ studium, vel nescio qd aliud intra naturæ limites cōsistens, quid nō poterimus nos diuina ope subnixi? Tantū conemur, & malæ consuetudini, prauisq; desiderijs frenū injciamus: cogitemus nō ideo nos hic esse, vt semper hic simus, sed vt pro peccatis nostris agamus pœnitentiam, & virtutibus animum excolamus, atq; ita quandoq; ad patriam, vnde extrusi sumus, reuertamur. Virtutes eīm pennæ quædam sunt animi, quibus fertur in cœlum.

Matth. 12 Lucæ 11

Ethnicorū modestia Chrīanos oēs merito inuocare ad vitæ imēdationem.

Virtutes quāto studio q̄qsram Ethnici ex coluerint.

Virtutes vt sint q̄dam pēnæ qbus aīe in cœlum euolent.

Si infestat nos luxuria, quam fere semper ocium gignit & ventris ingluuies, cogitemus hac nihil homine esse indignius, vt quæ vitam nostram maxime bestialem efficiat, & cū sint alia grauiora mala, hac nihil vilius sit. Libido ad corporis & animæ mortem, ad infamem notam, ad ferā & vt plurimū infrugiferā ducit pœnitentiā. Oq̄ multi hoīes singulares, quā multæ vrbes, quanta sæpe regna hac peste interierūt. De hac Cicero memoria dignam protulit sententiam: Voluptates, inquiens, blādissimæ dominę maiores partes animi à virtute detorquent. Et Seneca de ijsdem loquens, ita ait: In hoc nos cōplectunt vt strāgulēt. Nō aliter ergo q̄ latrūculi viatoribus insidiantes, eosq; seducētes ac pimentes declināda sunt. Deniq; Scipio Africanus apud Liuiū fert Masinissæ ita dixisse: Vince aīm, caue deformes: multa bona vno vitio, & tot meritorū gratiā maiore culpa, q̄ causa culpę ē corrūpas. Vt aūt facilius hęc pstare possimus, serio & acriter cogitāda est voluptatis vilitas, obscœnitas, breuitas, & finis, lōgūq; dedecus, et horę fugacis aut etiā breuissimi momēti vnius illecebrę multorū annorū pnia, vel ęterno supplicio puniendæ.

Luxuria quas tam mala gignat.

Cicero.

Seneca.

Scipio.

I Luxuria quomō sit liquāda.

Deli-

Delitijs corpus eneruatur, rigor al frangit, vitiorum æstus acuit, virtutes eliminant, cor malis pturbationibus replet, rationis splendor obscurat. Qui delitias amat & aucupatur, pnitiem diligit, venenū melle conditū appetit, & æterna sibi tormēta cumulat. Deniq; in delitijs oē malū latitat. Porro corporis castigatio, virtutis corroboratio est. Iā si habendi cupido nos vexet, & auaritiæ stimulis vrgeamur, debemus cogitare naturā paucis esse contentā, vitamq; esse breuissimā, ideoq; frustra supuacuis nos angi curis, & paucorum egētes multa inaniter desiderare. Deinde eū q q̄rendis cumulādis que opibus inhiat, parta non cernere, atq; ita quodammodo quæsita perdere, quo nihil est stultius. Adhæc inter quærendum & tempus & vitā, cui opes quærunt elabi. Vnde mira accidit stolidis pplexitas: dum vita abundare videntur, diuitijs indigent: dumq; indigentia illa pterijt, succedit altera, vt diuitijs abundātes vita egeant. Quod irridens Sapiens quidam, Est, inquit, q locupletatur parce agendo, & hæc est pars mercedis illius, in eo quod dicit. Inueni requiem, & nunc manducabo de bonis meis solus: & nescit quod tēpus prætereat, & mors apppinquet, relinq̄t oīa alijs, & moriat. Et idē alibi: Qui aceruat iniuste, alijs cōgregat, & in bonis illius alius luxuriabitur. O terribile dictum, sed commune quotidieq; se oculis ingerens, nec idcirco tamē quicq̄ proficiens in animis auarorum. Idē rursus, Auaro, inquit, nihil est scelestius: & nihil est iniquius, quam amare pecunias. Cui optime consentiens Cicero, Pecuniæ, ait, fugienda cupiditas. Nihil est enim tam angusti animi tanque parui, q̄ amare diuitias. Deniq; si supbia nostri sibi pectoris velit vendicare domiciliū, nobisipsis dicere debemus: Quid superbis terra & cinis? Tu ne tantorum malorum fascibus prægrauatus & oppressus extolleris: q̄ etiamsi liber esses à malis oībus, cunctisque ornatus virtutibus, atq; inde aīo te efferres, hoc ipso procul dubio bonis omnibus te nudares. Nihil est enim Deo odiosius, q̄ supbia. Quid quæso superbis miser homuncio? An non te mortalē, an non assidue fatiscentē, an nō peccatorem, an nō mille casibus expositū, an non morti & quidem incertę obnoxiū, an nō deniq; te miserum meministi & non famosissimum illud Homericū audiuisti. Nihil miserius terra nutrit homine? Scire velim quid te horum potissime ad superbiam cohortat, an fragilitas membrorum, exercitusq; morborum, an vitæ breuitas, an cæcitas animi inter spes vanissimas metus que ppetuos fluctuantis, an p̄teritorum obliuio, an ignorātia futurorum ac p̄sentium, an hostium insidiæ, an mortes amicorum, an aduersitas perseuerans, an fugitiua psperitas? Hę nāq; & nō aliæ vobis sunt ad supbiam scalę, his ascenditis ad ruinam. Itaq; supbia morbus est miserorum atq; stultorum. Nā tales haud dubie sunt, q supbiunt. Neq; enī aliter supbirent. Quod si cūcta ppius intueamur, nimirum videbimus mōstrū homū tionem. Pulcherrime de supbia & q̄ inde nascit, ambitione scribit Cyrillus in Apologis suis in hæc verba: Caue ne appetēdo dominationē, in supbiæ corruas seruitutē, & ne cū alijs te p̄fers, tu ipse tā grande tu ipsius dnm pdas. Sed dic mihi q̄so, an ne iustum putas desiderare q̄d optas? Nā si iustū non est, hoc ipsum appetere est iniustum, Velle enī q̄d iniustū est iniquū esse cognoscit Ipsa q̄q; iniustitia miseria est: ergo ex hoc appetitu es miser. Verum oīs miser suæ calamitatis est seruus. Sed si q̄d iiuste desideras, obtineres, plus miser existeres. Qm̄ vnusquisq; tanto miserior esse cōuincit, q̄nto eius volūtas in malo citius adimplet. Si vero q̄d cupis asseris esse iustū, necesse est, vt sit ex aliq̄ sup eminētia tui. Ostēde ergo q̄ dono aut spetie ita excellas. Nimirum si sapiētia alios cupis trāscendere, & si eius plātiōe leuaris, hæc dnatio vera est, Sed hæc neq̄q̄ sursū te pijcit, sed humilitatis sinu salubri deorsum te recōdit. Nā vbi vera sapiētia ibi humilitas. Si aūt potētia niteris trāscēdere alios, & si eius plātiōe leuaris cū Nēroth impijssimo, & Alex. neqssima, pdo eris. Potētia nāq; p se nō excellētiā, sed violētiā parit. Qnāobrē apud te mane, atq; cōmune naturalis societate lege subsiste; qm̄ si iiuste te leuas, mox veræ firmitatis amissa iustitia, seruus similiū iuste eris. Verum ī æqtatis politia pesse, subesse est: & qarrogātia dnat, iustitiā spnit, & vitijs subest. Idcirco depone fastū, tolle noīa dignitatū. Et q̄d ē oīs hō nisi hō? Vna igit tm̄ æqtas est hoiem possidēdi, volūtas diligendi. Hactenus ille. Diuus Ioannes Damascenus quoque in historia Iosaphat & Barlaam, ipsum Barlaam introducit quandam certe venustam & memorabilē referētē parabolā de his q p̄sentia captāt oblectamēta, & futura nō attēdunt quam

Marginalia (left): Auaritia vt sit insatiabilis · Eccle. 11 · Eccle. 14 · Eccle. 10 · Cicero. · Eccle. 10 · Odiosum quidnam Deo superbia sit · Homerus · K

Marginalia (right): Quænam nos deheretur a superbia · Scala ad superbiam q̄ sit · Cyrillus · Miser vere quis dicatur · Ambitio quinā cōtingat · Sapien. 13 Gene. 10 · Potētia in iqua cui cōparetur · L · Ioan. Damascenus Parabola mira in eos q oblectatiōes in creaturis immodice aucupant,

quam nos hic adverbũ recitabimus, qa nõ parũ facit ad emoliendos aĩos, ad contẽnẽdas nedum voluptates, sed etiam opes & honores præsentis vitæ. Qui à bono & benigno dño nempe Deo, mente perdita semetipsos elongãt, & præsentibus inhiant negocijs & eis tenent adstricti, & nullã futuroꝝ habẽt memoriã, sed delectatiões corporales incessanter desiderãt, aĩas vero suas dimittentes fame tabescere, & innumerabilibus affici malis, similes esse arbitror hoĩ fugienti à facie furentis vnicornis: q nõ ferens sonum vocis illius & terribiliũ mugituũ, fortiter fugiebat, ne deuoraret ab eo. Dũ ergo velociter curreret, in magnum q̃dam decidit barathrũ. Dũ aũt caderet, manibus extensis arbusculã quandam appræhendit, & fortiter tenuit, & in basi quadã pedibus impressis, visus est sibi in pace de reliq̃ fore & stabilitate. Respiciens ergo, vidit duos mures, albũ qdem vnum, alteꝝ vero nigrũ, corrodentes incessanter radicem arbusculæ q̃ apprehenderat: & iam prope erat vt eam abscinderẽt. Considerans etiã ipsius barathri fundum, vidit draconẽ adspectu terribilẽ, ignẽ spirantẽ, & feralibus oculis adspiciẽtẽ, osq; terribiliter apire, & deuorare eũ cupiẽtẽ. Intuẽs vero rursus basem illã, sup q̃ pedes habebat firmatos, contẽplatus est quatuor aspidũ capita de pariete prodeuntia vbi consistebat. Eleuãs autẽ sursum oculos, vidit de ramis arbusculæ illius exiguũ mel distillãs. Dimittẽs ergo cõsiderare q̃ circundederunt eũ mala, scilicet quõ sursum quidem vnicornis horribiliter insaniens quærebat hunc deuorare, deorsum vero amarissimus draco inhiabat deglutire eũ: arbuscula vero quam apprehẽderat, post modicũ erat excidẽda: pedes super lubricam & infidam basem statuerat: & tantoꝝ ac taliũ maloꝝ oblitus, seipsum dulcedini modici illius mellis tradidit. Hęc similitudo est eoꝝ, q seductioni p̃sentis seculi adhæserunt. Cuius expositionẽ modo dicã tibi. Vnicornis qdem figurã tenet mortis, quæ semp ꝑsequit̃ & cõpræhẽdere nitit̃ genus humanũ. Barathꝝ vero mũdus est iste, plenus oĩbus malis & mortiferis laqueis. Arbuscula aũt, q̃ à duobus muribus incessanter incidebat, q̃ apprehendimus, vitæ vniuscuiusq; nostrũ mẽsura est, q̃ p horas diei & noctis, veiut p murẽ albũ & atrũ cõsumit̃ & diminuit̃, & incisioni sensim appropinquat. Quatuor vero aspides, de qua

Parabolæ hui⁹ sens⁹ mysticus quis sit

tuor fragilibus & instabilibus elemẽtis cõstitutiõe humani corporis significãt, qbus inordinatis & cõturbatio, cõpago dissolui tur. Cũ his & igneus ille atq; crudelissimus draco, terribilem figurat ventrẽ inferni, cupiens suscipere eos, q p̃sentes delectationes futuris p̃ponũt bonis. Stilla ꝟo mellis, dulcedinẽ significat delectationũ mũdi, p quã seductor ille nõ finit amicos suos propriã videre salutem. Hæc ex Ioanne Damasceno. Obsecro dilectissimi, si hæc iam dicta attẽtis & serijs aĩs, nõ aũt pfunctorie, vt solent salutis suæ incuriosi, inspiciamus, nonne satis supq; aduertimus, q̃ miseri & infelices sint, q relicto Deo somnia & vmbras quasdam amplectuntur, vt merito dici illis queat, Nescitis quid petatis? Et qd facient eiusmodi, vbi fuerit e corpore discedendũ? Quis dubitet summa cum amaritudine hinc exituros, vt q totam spẽ suam in bonis prçsentibus collocatam habeant? O plus q̃ sanguineis deplorandã lachrymis humanoꝝ pectoꝝ duritiam & cæcitatem. Heu experiunt̃ q̃tidie miseri nihil esse sub sole ppetuũ, cũcta subiacere vanitati, voluptates oẽs toxico illitas, & nolẽtes volẽtes hoĩes q̃tidie ad sepulchꝝ pficisci: & tñ tanq̃ hæc in somnis viderint ita parui pendunt. Adscribam hic paucos q̃dam versus D. Hildeberti Episcopi Cenomaneñ, q ante annos quadringentos floruit, & dura pro Christo ppessus est, si forte vel ijs nonnihil moueri possit siue lector, siue auditor.

M

Eccle. 1

Hildebert⁹ martyr

Hei mihi nulla fides, nulla est cõstãtia reb⁹
Res ipsæ quid sint, mobilitate docent.
Res hoim atq; hoĩes leuis aura ꝟsat ĩ horas
Et venit à summo summa ruina gradu.
Cũcta sub ancipiti pẽdent mortalia casu,
Et spõdent propria mobilitate fugam.
Quicqd habes hodie, cras te fortasse relin-
Aut mõ dũ loqueris desinit esse tuũ (q̃t,
Has ludit fortuna vices, regesq; superbos,
Aut seruos humiles nõ sinit esse diu.
Illa dolosa comẽs, sola leuitate fidelis,
Nõ impune fauet, aut sine fine præmit.

Itemque.

Hoc est hic hoĩs, semp cũ tempore labi,
Et semper quadam conditione mori.
Est hoĩs nasci nudum nudumq; reuerti
Ad matrẽ, nec opes tollere posse suas
Est hoĩs putrere solo, saniemq; fateri,
Et miseris gradibus in cinerem redigi.

Ergo charissimi cõtẽnamus fallaciosas illecebras & qcquid in præsenti blanditur

seculo

seculo, ne & nobis dicatur: Nescitis quid petatis. Habet dominus Iesus vnde abunde restituat nobis pro sui amore fugientibus temporarias vanitates, & suæ obtemperantibus voluntati. Et si arduum est iter ad regna cœlorum, tamen labor est breuis & merces infinita, quam nobis promisit q non mentitur Deus, cui est laus & gloria in secula seculorum, Amen.

IN SOLENNITATE D. Annę matris beatissimæ deiparæ virginis Marię. Paraphrasin in Epistolam require supra in festo D. Mariæ Magdalenæ, Exegesin in Euangelium quære in prima parte de festiuitatibus sanctorum in ferijs conceptionis eiusdem virginis Mariæ.

SERMO IN EADEM solennitate. D. Annæ matris Deiparæ virginis Mariæ encomium, q̊d certis panegyricis laudes & prçconia eius tum generatim tũ speciatim complectitur.

A DAte ei de fructu manuum suarum, & laudent eam in portis opera eius. Prouerbio. XXXI. Charissimi in Christo fratres, ad laudẽ, & gloriã & honorem D. Annæ matris deiparæ virginis Mariæ, cum summo cordis nostri gaudio agẽtes, celebramus, festiuamq; memoriã diei illius, q̃ carnis soluta ergastulo, nobilis illius aĩa, cũ tripudio ad cœlos angeloꝶ obsequijs subnecta est, q̃ magis erga eã vestra inflãmet deuotio, vitç illius pariter & mortis à me encomiũ p̃stolamini, rẽ vtiq; dignissimam, atque mea quidem sentẽtia, haud minus difficilem. Quis enim vnquam tam sanctæ, tã quam p̃claræ mulieris laudes verbis assequi posset? Quãobrem id q̃d barbatus ille Hieronymus latinæ linguæ disertissimus, hæbraice quoq; & græce non triuialiter doctus, quibusdam sermonem de ea poscentibus, respondit: Ego etiam in præsentiarum iure vobis optime respondero, Nempe q̃d de qua agimus, res est p̃celsa, res p̃clara, res oĩ laude digna. Hæc est enim arbor bona, de qua virga excisa per se, diuinitus floruit. Hæc est terra sancta, q̃ rubũ ardentem, sed incombustũ p̄manentem germinauit. Hæc est cœlum excelsum, de q̃ stella maris ad ortum processit. Hæc est sterilitas fœcunda, q̃ ab angelis est frequẽtata. Hæc est benedicta inter mulieres, & mater inter matres beata, ex qua templum dñi, sacrarium spiritus scti, mater Dei mundo illuxit. Hactenus ille. Hæc est illa supernæ benedictionis terra, de qua cœlestis figulus ollã spei nostrę composuit beatam virginem Mariã, q̃ ex diuini roris imbre conceptum dei verbũ, humano generi p̄tulit incarnatũ. Hęc est ille diuinus ager balsamorũ cœlestium floribus circũseptus, ex cuius suauitate p̄ oẽs fines terræ, diffusus odor vitæ emanauit, & in eo spõsus virginũ myrrã suã cũ aromatibus suis miscuit. Gloriosissima vtiq; est mater hæc Anna, Christi auia, & & oĩm q̃ solẽni attollat p̄conio dignissima. Quãuis p̄inde grauis admodũ hæc p̄uincia mihi videat, quam subire cogitis, vt de tanta tanq; p̄clara & excelsa, nunquã satis laudanda matrona contionem in medium vestri adferam spe tñ fretus diuini præsidij vobis morem gerere officij mei putabã.

[Esaię 11] [Exodi. 3] [Cant. 5]

Ne igit̃ prorsus sileam in tanta copia laudũ obiter, & q̃dem generãti paucula recensebo, quæ vitam eius oẽm pariter & mortẽ reddere poterũt clariorẽ. Et q̃ felicius auspicari deĩ, relq; magis innotescat vobis, mox ab ipsius noĩe exordiemur. Nã & illud, virtutũ atq; gratiaꝶ, quibus cæteris p̄stantior noscitur, copiam insinuat. Porro, non absre Anna q̃d donũ gratię interp̄tatur, appellata est. Quo noĩe & si plures in q̃bus peculiare quoddam gratiæ donũ fuisse, ex diuinis eloquijs constet, (cuiusmodi fuere Anna Samuelis de tribu Ephrain. Et altera Thobiæ vxor: Raguelis quoque de tribu Nephtalin coniunx: Anna denique prophetissa filia Phanuelis de tribu Aser) hæc nostra tamen Anna eas genere prole & dignitate haud parum præcellit. Prima enimvero prophetam à Dan vsque Bersabee cognitum genuit. Atquæ hæc nostra Anna, non modo prophetam, sed deiparam virginem Mariam domini prophetarum matrem nobis protulit. Anna Thobiæ consortem habuit virum, ad misericordiæ opera propensum, verũ hæc matrem

[B] [Anna q̃d interp̄tet.] [1. Reg. 1. Tobię 1 Tobiæ 7 Lucæ 2] [Hieronymus] [Anna mater Marię vt oẽs cæteras Annas præcellat]

matrem misericordiæ, & totius cõsolationis genuit. Annæ vxoris Raguelis filia dulcissima ab ãgelo Raphaele nuptui traditur, atq; huius Annæ filia virgo Maria angelo nunciante, consensumq; exigente, Mox vbi paranimpho cœlesti Gabrieli annuisset, à spiritu sancto in eam superueniente, & virtute altissimi sibi obumbrante, concepit filium Dei, saluatorem mundi ex se incarnatũ. Quarta Anna vidua pmanet. Verum hæc trinuba licet ex castissimo matrimonio, quo amore prolis legi obtemperabat, tres dignę propaginis matres ex tribus successiue maritis genuit filias, quibus singulis Mariæ nomen indidit, vt ex prole dignissima illustrior esset seu redderetur.

Lucæ 1

Lucæ 2

Annã tres genuisse Marias

Nobilis vtique genere fuit, q̃ viro de regia stirpe Ioachim nupsit, & eius sororis nempe Hismerię filia Elizabeth Zacharię sacerdoti in coniugem tradita fuit. Verum nobilior erat moribus, vtpote quã propriarũ virtutum venustas summe decorat, vt in hoc ipso cunctis fœminis præstet eleemosynis, ieiunijs & orationibus sedulis, & quidem deuotissimis, quibus tandem obtinuit vteri fæcũditatem diuino munere, quod naturę negatum erat. Qua cœlitus nacta, supra naturæ decursum cunctis mulieribus celebriorem protulit partum, dominam mundi, reginã cœli, hoc est vnigeniti Dei futuram matrẽ. In hac itaq; muliere sanctissima, gratia sup gratiã cæterarum mulierꝝ quantumuis alias præclarissimarꝝ Dei munere refulsit, ne quidem otiosum eius habeat nomẽ, q̃d ex oĩ parte rei optime quadrat. Nonne iure optimo præ cunctis mulieribus ampliore gratia diuinorum charismatũ pdotata, quæ redemptoris mũdi genetricẽ à se post lõge sterilitatis opprobriũ nasciturã cũ maximo gaudio & tripudio digna fuit cõcipe atq; huic mundo in pcipuum solamẽ edere? Ad hoc siqdẽ Deus sup bñdictus eã ab ęterno pcul dubio pelegerat, vt post filiã deiparã, ipsa oĩbus ab initio seculis ampliore sctitatis munere cũctis pstaret fœminis. Quod vel hinc cõuincendũ reor. Porro q̃cunq; elegerit Deus ipse erit sctũs, queadmodũ inqt diuina scriptura. Cui gẽtiũ doctor, diuinus ille Paulus alludẽs, ait: Elegit nos vt essemus sctĩ & immaculati in cõspectu eius in charitate, q pdestinauit nos in adoptiõem filiorꝝ p Iesum. Siqdẽ ad altiorẽ dignitatẽ pdestinatos ampliore sctitatis gratia locupletauit semp

Anna q̃ fuerit moribus nobilis

Anna vt genuerit reginã cœli,

Anna vt cũctis mulierib9 pferatur

C

Nume. 16

Ephe. 1

id q̃d nemo sacrarꝝ literarꝝ scius ambigit: qs inficiabit, Annã multa gratiarꝝ copia cumulatiorẽ factã à Deo optimo maximo q ipsam vnigeniti sui filij ex filia ipsius carne nostræ mortalitatis assumpturi auiam prædestinauit dulcissimam fore, vt quo filius natæ celsior, eo genitricis mater gratiarum multitudine & altitudine ditior nosceretur: Neque enim paruo (mea quidem sententia) benedictionis honore eam dignatus est altissimus. Quanq̃ enim vero de multis legamus præclaris mulierib9 quas sacra scriptura ob singulares bñdictiones mirꝝ in modũ sustolit ad cœlos vsq;: his tamen Anna vel hac vnica benedictione vteri sui, alioqui sterilis, illustrior reddita est, quod matrem Dei gignere meruit. Saram quippe Abrahæ cõthoralem superat: Iaheli pręstat: Abigail ea inferior est: non hanc vlla benedictione Iudith æquare potest: nec sexcente aliæ quin gratiarꝝ & cœlestium donorum muneribus lõge cunctis repletior sit. Saram vtiq; benedixit Deus, quatenus iam veterana & quidem nonagenaria, vtero hactenus infœcundo, iam ex marito centenario Isaac nõ fine munere Dei susceptum, cũ maxima vtriusq; lętitia genuisset. Cuius desideratissimi fœtus perfecta Abrahæ patriarchæ fides, & vnius Dei cultus causa fuit. At vero Anna sacratissima, fide sua & obedientia, non iam prophetam aut filium alicuius vatis genuit, sed matrem domini omnium prophetarum concipere & parere meruit. Et nihilominus alijs post eã dignissimis plibus, nẽpe Maria Cleophæ vna, & altera Maria Salomæ, non infimæ dignitatis secundum carnẽ nepotes propagauit Christi Saluatoris. Vt eñ ex prima oĩm dignissima filia Deipara vidit Christum Iesum mũdi saluatorem spũ sctõ conceptũ, ita ex altera quam Cleophæ secundo post fata Ioachim marito genuerat, filia Alphæi vxore habuit nepotulos Iacobum, quem minorem vocant, Ioseph iustum, Simonem Chananæum & Iudam, non illum Ischariotis Christi traditorem, sed Thadæum vt alias vocant. Tertia denique eius atque Salomæ coniugis sui postremi filia, Zebedæi autem vxor Maria Iacobum maiorẽ & Ioannem apostolum & Euangelistam genuit, vt multiplici hac prole earumque posteritate redderetur non parum illustris, omnique benedictione præ cæteris mulie-

Nobilitatis Annæ causa quę fuerit

Gene. 17

Nepotuli Annę qui fuerint

mulieribus clarissima, Non paruum est Iahelis præconium, quę vtiq; legitur inter mulieres benedicta. Nam vt Sisarã, filiorum Israel hostem inimicissimum, multa constantia interemit, ita & thorũ immaculatum iuste ac fideliter seruãs, hostem pudicitiæ non absq; diuina benedictione (sine qua castus nemo esse poterit) superauit. Verũ hæc nostra Anna castissima, viginti ferme annis sterilitatis opprobrium longanimitate præcipua patienter sustinens, non marito culpam iniecit, non petulanter alium quæsiuit virum, sed tacita secum mente cogitauit hanc ignominiam æquo ferendam animo, donec Deus misericordiarũ, & totius consolationis præces sedulo ad clamantium admitteret. Rex Israel Dauid potissimum benedixit pientissimæ mulieri Abigail, quod deliniuisset furorem eius, ne ab inimico suo vindex mali sese vlcisceret. Cuius nomẽ pater meus fortis interptatũ sonãs, eos apte designat, q opibus pietatis & misericordiæ Christũ ex semine Dauidis ꝑgnatũ, placãt, ne ab hostibus seipsum vindicet: q̃n potius ad misericordiã inclinatus, fiat ꝓpitius pctõribus, & opẽ ferat cunctisq ab eo sa'uť ẽ ꝑstolãt. Atq; vt huius nostræ annæ hystoria enarrat, ipsa simul atq maritus pietate erga deũ pleni erãt, totũ ꝗ studiũ exercẽdis misercordiæ opibus in paupes & egenos intendebant, nec de tota substãtia plusquam familiæ vsibus necessarium fuerat, reseruabant. Opere quippe ostendebat hæc mulierum præclarissima, quam deuotam in corde gereret ad Deum optimum maximum affectionem, pijsque suis visceribus quanta inessẹt ad proximũ compassio, reipsa compertum est: vbi diuitiæ, quæ alijs impedimento solent esse, huic fœminæ liquit fuisse adiumento ad virtutes exercendas. Non enim rerum temporalium, quibus opulentissimi erant, auaritia detinebãtur, quo modis omnibus de substantia oĩbus, quam eis Deus abunde donauerat, Deum honorarẽt, & proximorum necessitati largiflua manu deseruirẽt Hinc primum Dei ministris magnifica pietate primã oĩm bonorum partem afferunt, q̃tenus iuxta diuini eloquij hortamẽ hoc ipso Deũ omnium bonorum largitorem agnoscẽtes, ꝑ innumeris beneficijs (vt par erat) gratias agerent magnificas, exemplũ imitandæ virtutis quibusq; ꝑstaturi, ne & ipsi in conspectu domini (quod scriptura vetat) appareant vacui. Alteram autem partem in pauperum, peregrinorum, viduarum & orphanorum eleemosynas charitate syncera erogabant, vel eo potissimum, quod non ignorarent, quin fiducia magna (vt Tobias inquit) erit coram summo Deo eleemosyna, omnibus faciẽtibus eam. Iustitia itaq; eorum manet in seculũ seculi. Sic ergo nõ paruam pietatis benedictionem in hac sancta muliere fuisse, qua Abigaeli præstet existimo. Nemo deniq; pro arbitratu sensus sui temere præsumat Iudith viduam, licet castissimã diuæ Annæ etiam trinubę preferre. Quamuis enim illa à pontifice audire meruisset, Benedicta es tu filia à domino Deo excelso, pręomnibus mulieribus super terram &c. propter victoriã, aduersus inimicos dictã. Hęc nanq; Holophernem proprio mucrõe necauit, à domino fortitudinem manus animiq; constantiã accipiens: Fuitq; id quod ingenue fatemur, castrarum mulierum, pudicitiæ præclarum exẽplar: eo quod in virginitate quamdiu in hoc erat statu, mundã sese ab oĩ spurcitia lubricæ carnis seruauerit, ac in matrimonio caste vixerit, & in viduitatis statu legitimi thori lege soluta primã cõtinentiæ fidẽ Deo præstitã nõ irritauerit, sed manserit vidua, habens super lũbos suos cilitium, & ieiunans omnibus diebus vitæ suæ castitatis amore. Anna tamen ea neutiquam inferior censebitur, quæ cœlestis paranimphi monitis à Deo consolationem in castissimo cõnubio accepit se à sterilitatis ignominia liberandã quæ & mox conceptura esset prolem, cuius filius vniuersæ carnis hostem proprijs spiculis conficeret. Si vtiq; beatus Hieronymus audet coniugium Abrahæ cum virginitate Ioannis conferre, eo quod vterque horum suo tempori deseruiret, quare Annæ castissimæ matrimonium reprehensione dignum censebitur, aut viduitate Iudith postponendum: Licet enim status viduarũ suapte ratiõe nõnihil matrimonij statui præstet, non tamen propterea hoc coniugium ea ratione contractum, tali viduitate sequatur propterea esse inferius. Si cæteræ mulieres, ipsa natura steriles postmodum cœlesti dono fœcundæ affectæ matres ex prolibus, quas cælebriores, multoque sanctiores procrearunt in sacris literis mirum in modũ ꝑ alijs cõmendant in quarũ albo fuere sara cõiunx Abrahæ, quæ

Margin notes: Iudic.4.5 — Anna fœmina militare patienter sustinuit — 1.Cor.7 — 1.Reg.25 Abigail quæ interpretatur — D — Anna vna cum marito substantiam sibi… — Eccl.35.14 — Tobiæ 4 — Psal.111 — E — Iudith.13 — Iudith.15 — Iudith.8 — Hierony.

quæ Isaac patriarcham, in quo omnes gentes benedicendæ erant, genuit: & Anna vxor Helcanæ, quæ Samuelis prophetæ domini fidelis mater fuit: atq; Elizabeth Zachariæ conthoralis, cui Ioannem domini præcursorem protulit, quis mihi hanc infœcundam multo tempore matronam satis commendare posset à prole Dei munere, cœlesti benedictione susceptam? Anna enim hæc generosa domina, p̄ omnibus iure optimo specialis p̄rogatiuæ & dignitatis principatū obtinet, q̄nquidem ipsa ppagauit nobis Dei param virginem, quæ postmodum virtuti altissimi obūbrata, à spiritu sancto in eam superueniente, concepit & peperit vnigenitum filium, qui nec aliunde patrem haberet in mundo secundum carnem, nec aliam matrem iuxta diuinitatem in cœlo. Hæc est igitur mater vere gloriosa Anna super cunctas mulieres, post natam benedictam ad sydera vsque extollenda, summisque laudibus semper prædicanda, quæ nobis effudit vas diuinis charismatibus plenum, ac micantibus virtutum margaritis, vndequaq; exornatum. Mariam (inquam) virginem, vnigeniti Dei genetricem, qui ex nimia ad genus humanum charitate, vestē in ea mortalitatis induit, q̄tenus suæ diuinitatis participes nos efficeret. Hac radix itaq; est illa benedicta, quæ surculum protulit & virgam virgęq; florem, super quem requiesceret spiritus almus. Virga vtique illa, virgo Maria fuit: flos aūt filius eius in quo habitauit diuinitas corporaliter. Hic iam licet mihi commendes oēs à constitutione mundi præclaras, multarumq; virtutum insignes mulieres, nulla tamen illarum fuit, quæ tanto dotaretur priuilegio, vt matrem Dei & totius consolationis pareret, quod solum huic nobili matronæ duntaxat peculiarit reseruatum est. Quæ ex nobili prosapia propagata, ita virtutibus vitam omnē reddidit clariorē, vt in ea nihil desiderari possit, q̄d ad virtutū cumulum attineret. Ipsa siquidem simul, atq; Ioachim dulcissimus coniunx, ambo iusti erant ante dn̄m, non suam facientes iustitiam, & ab hominibus videri cupientes in mandatis quoque domini, quæ strictissime obseruabant, ambulantes, facere omnia quæ præceperat eis in lege dominus. In templo confitebantur domino, gratias agentes, ac peccata sua, si quæ cōmisissent ex humana fragilitate, sacrifitijs abluētes. De substātia Deū honorabant, & paupes largis eleemosynis reficiebant. Inter hæc, voti emissione sperantes ignominiam sterilitatis leuandam, non ad vanas fallacesq; discurrerunt mulieres, vana tollendi opprobrij consilia petentes, sed fructum ventris, si quem Dei beneficio obtinere mererentur, diuinis mancipandum obsequijs vnanimi consensu spoponderunt. Quam fidem, voti cōpotes effecti, absq; cūctatione, vt par erat, exoluerunt, filiā in tēplo dn̄o sistētes. Deus, p inde q nunq̄ deserit sperantes in se, & cui semp placuit humilium deprecatio, misericorditer eorundem admittens preces, consolabatur eos angelo destinato, qui futuram filij dei matrem ex ipsis nascituram, pmitteret. Cuius rei promissæ ambo accipientes certum ac indubitatum signum, mutuo sibi Hierosolymis in aurea porta occurrunt, simulq; cum gaudio domum reuertuntur, legitimis honesti matrimonij amplexibus in omni pudicitia inseruientes, donec promissum conciperet Anna fœtū. Quę interim agnoscens se sub viri legibus constitutam, eidem in omnibus vltronea obediebat, & perpetuas simul Deo pro tanto beneficio gratias agebant, donec Ioachim debitum carnis exoluens, cū patribus obdormiens in pace, requiesceret. Quo apud Nazareth in sepulchro patrū suorū recōdito, Anna luctus transactis diebus, diuinæ legis obsequutura mandatis, spe concipiēdæ (qua caruit masculę plis Cleophę prioris mariti germano nupsit, vt ille ex se semē fratri mortuo suscitaret, atq; ab eo filiā alteram suscepit. Quamobrem & tertio nupsit viro, quando diro fata secundum eidem abstulissent. Nam Salomas, mortuo Cleopha, Annam duxit in vxorem, cui tertiam genuit filiam, quam nomine priorum quoq; Mariā appellauit: quæ à patre Maria Salomæ dicta est: à filio aūt suo Iacobo Ioannis Euangelistæ germano, q̄s Zebedæo cōiugi suo genuerat, nonnunq̄ Maria Iacobi nuncupatur. Nec hic causeris Annę libidinē, vel impudicitiā, quasi veterana trinubiū admiserit. Enimuero q̄dragesimū nondū excessit annū, q̄n Salomas eā duxit vxorē, qua ætate adhuc florida, & ad concipiendū apta, absq; piaculo, generandis prolibus operam, in laudabili & honesto matrimonio nauare poterat: Nō tā libidinis funesto ardore, q̄ angelica (vt eius

Gene. 17
Gene. 22
1. Reg. 2
Lucæ 1
Lucæ 1
Anna quā to laudum p̄conio sit extollēda
F
Anna vt sit radix
Maria vt sit virga.
Christus vt sit flos.
Collos. 2
Parentum B. mariæ sanctitas quanta
Annę vita & cōuersatio q̄ sancta
Iudith. 8
Anna steri litus promissum accipit
G
Ioachim mors
Annæ fecunditas & ... honesta fuerint
Maria Salomæ quę fuerit
Matt. 27
Marc. 16
Lucæ 24

(vt eius hystoria recenset) premonitione, iuxta ritũ & consuetudinẽ illius legis id agẽs. Hoc q̃ppe lex iussit, hoc exẽplar similis facti suasit. Si nanq; grauis pœna manebat fratrem, q noluisset defuncti fratris ex relicta vxore semẽ suscitare. Si Thamar plis amore sub meretricis habitu sese socero Iudæ insinuauit, vt ab eo cõciperet, cuius filij infœcundam eam reliquerant, qs calũniabit Annã, quæ absq; omni cõtrouersia nõdum quadragesimũ quartũ egit annũ, q̃d post prioris mariti Ioachim fata, atq; obitum germani illius Cleophæ, à qbus masculam prolẽ nõ suscepisset, voluit ad tertias etiam transire nuptias, donec, si possibile foret, masculũ generaret. Verũ, q̃a in terris Deo seruiẽs nõ ex oĩ parte ad votũ illi cuncta cesserunt, tandem apud Deũ melioris muneris quiddã acceptura, ad cœlestia euocat regna. Nã hodie agimus diem p̃celebrẽ memoriæ eius (id q̃d prælibaui) qua gloriosa hæc genetricis Dei parẽs, ad æthera angelorũ ministerio, atq; perpetuis gaudijs à nepotulo beatificãda, in cœlesti gloria sublimatur, & vt D. Hieronym. de ipsa inquit, paradisus voluptatis in terris effecta, ad portas cœlestis paradisi perducitur: vbi à domino corona gloriæ in manu domini, & serto exultationis penniter coronat. O quali tripudio, omnem istam cœlestem Hierusalẽ credendũ est ineffabiliter exultasse, quando Anna gloriosa verbi incarnati auia, sibi occurrentibus oĩbus cœlestis curiæ ordinibus ad æthereũ thalamũ est deducta. Vbi mater gloriosa fructu sua uissimo saciatur. & regẽ gloriæ cordis oculo limpidissimo delectabiliter contemplat. Ibi eius auditui semp dat gaudiũ & lætitia, cũ sibi à tota trinitate dicuntur verba melliflua, oĩ iucunditate plena. Date ei de fructu manuum suarum. Hanc itaq; mulierem nobilissimam, merito laudent omnes, p̃pter vitæ p̃bitatem, & insignes virtutes, p̃lisq; dignitatẽ, tandemq; p̃pter cœlestem gloriam, quam hodie assequuta est, summã videlicet laborum suorum mercedẽ & prꝯmiũ. Nos quoq; fratres charissimi laudemus toto corde & animo, hymnisque dulcisonis beatam Annã genetricis Dei matrem, & Christi dulcissimam auiam omni laude dignissimã, vt Deus, q B. hanc Annam tanta gratia donare dignatus est, vt matrem vnigeniti sui in vtero suo portare mereretur, det nobis per intercessionẽ matris & filiæ suæ propitiationis abundãtiã, vt multiplicatis intercessoribus, ad cœlestia regna cum ipsis puenire mereamur: quod nobis concedere dignetur Deus in æternum benedictus, Amen.

Deut. 25

Gene. 38

Anna quõ mortua fuerit.

Hierony.

Psalm. 90

Prouer. 31

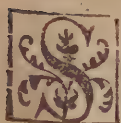
RODOLPHI AGRICOLæ Frisij viri Christianissimi iuxta ac eruditissimi, ad D. Annam beatissimæ Dei parẽ virginis Mariæ matrẽ Encomion.

Anna parẽs summæ genetrix veneranda parentis,
Quæ pandis populis prima salutis iter,
Atq; paris matrẽ: cuius quẽ nõ capit orbis,
Ipse libẽs subijt viscera casta Deus: (stus
Te cano, tu sc̃ti posco mihi carminis hau-
Ingere voce sacra pectora nostra rigãs,
Ast mihi si centũ sint vno pectore mentes,
Et totidẽ linguas, tot moueamq; sonos
Nulla tñ te digna queam pręconia laudũ
Dicere, nec meritis te cecinisse modis:
Exuperat quoniã mortalis carmina laudis
Virtus: qua superas sydera summa poli
Gloria maior & hęc: cui nõ certauerit vlla:
Quam tibi præ cunctis filia clara tulit.
Filia, qua maius nihil est mel tu sue creatũ,
Germine mortali, filia virgo parens
Filia, quæ summo potuit deducere cœlo,
Corporis & nostri claudere veste Deũ,
Quanq; vocat matrẽ summi sapiẽtia patris
Et matrẽ trepidi nos miserumq; genus:
Natus ab hac ille est, & matrẽ natus hono-
Audit & humanas hac p̃hibẽte p̃ces (rat,
Anxia quam nunq̃ miserorũ vota fatigãt,
Sed placidã mœstis porrigit vsq; manũ:
Hancq; petit sibi spẽ: cui nil sperare relictũ
Hãc portũ medio naufraga turba mari (est
Visceribus parta est hæc Anna tuis: & ouã
Gaudia magna patri, gaudia fertq; tibi (ti
Salue sc̃tã parẽs, & tu nata inclyta salue,
Quas caro, q̃s pietas, has q̃q; iũgat honor
Natã mater amas, & natæ mater amaris,
Laus capit vna duas, vt tenet vnus amor
Bis tñ Anna potens hac partu bisq; beata
Et prolis titulus, nobilis atque tuis
Cõspicuos p̃stant alios benefacta parentũ
Tu contra natæ nobilitate nites,
Magna q̃dẽ meritisq; tuis, pietate, fideque
Quis neget, at nata hęc splẽdidiora facit
Acceptũq; refert munꝰ tibi maximus orbis
Hãc, post dona Dei cui bona cũcta refert

Hester q; populũ sceleratí fraudibus Amã
Eruit,& regis mitior ira fuit,
Iudith & Hebræis ferę flãmasq; minantẽ,
Hostem,tartareas fecit adire domos.
Laudibus & colit Iudith, & laudibus He-
Semp,& æternũ noĩa clara tenẽt. (ster
Et tñ exiguos perituris addidit annos
Vtraq;,& hæc meriti sũma duabus erat.
Ne vitæ nec opũ fieret ferus arbiter hostis
Neu natus ferat,aut vxor amata iugum
Magna qdẽ,fragilis sed vitæ munera, q̃q;
Sint q habeant,sint q nõ habuisse petãt,
Quanto tu maior,quanto felicior Anna
Quæ das,q̃ mulier plus nihil vlla tulit,
Natam quæ cœlo dñm deduxit aperto,
Cursus &ad cœlos hinc patefecit iter.
Natã quæq; Deiq; hoĩm cõmercia prima,
Reddidit,& pacis ianua prima fuit
Tu felix igitur,& tanta prole beata
Anna,p̃cor nostras sume benigne p̃ces.
Quod potes atq; facis,natã tu materadhor
Vota simul iũctæ,reddite nostra deo(tãs
Non erit vt quisq̃ duce te diffidere votis
Debeat, oratu fac modo vota iuues
Te duce qsq; ferat rectos ad sydera vultus
Nec timeat vanas inualidasque preces
Nil tibi nata negat, nil & neget ille parẽti
Ille colit matrem, te quoque nata colit,
Ergo voca matrẽ te,se vocet illa parentum
Tuq; tuum tibi ius, afferat illa suum
Iã nihil exposcẽt mortalia pectora frustra,
Quodq; voles,simul id nata Deusq; vo
Scil. hæc ita sunt,& nõ decepta rogãtũ (lẽt
Spes facit vt p̃cibus te lachrymisq; petãt
Te cũcti fugiũt morbi, pallorq; dolorq;,
Noxia quæq; aĩo,corpore quæq; sedẽt.
Quicqd.i.hoĩm q̃d curas cordaq; lassat
Te fugit,vt vẽtos nubila pulsa solent.
Hĩc tibi nomẽ & hĩc veneratio sacra parẽ-
Et q te seqt,maximus orbis amor (tis
Hinc spectãda nites trepido fidutia mũdo
Nocte velut tumido fulgida stella mari
Teq; petit sexus, petit ętas omnis & ordo
Teq; gradus omnes diues inopsq; petũt
Lubrica tu firmãs fortunę munera p̃stas
Ne fugiant nostros lapsa repẽte sinus
Et bona q̃ miser hic vitæ sibi postulat vsus
Aggeris,& rursus iam fugitiua refers
Tu cunctis tu tñ ades, te preside fidunt:
Quosq; suus mætus, & q̃s alienus agit,
Fidaq; nõ spernis suspiria mater amantũ,
Grataq; p̃ charis soluere vota iuuat,
Certa loq̃r, magnisq; mihi cõperta piclis
Hæcq; reus voti carmina reddo mei

Namq; ferox lãguor stratis afflixerat ęgrũ
Nõ vis,nõ color,aut corpus vt ante manet
Victor adest morbꝰ mors ad caput ore cru
Horrida terribili cõcrepat arma manu(ẽto
Frigore iã febris corpus iã coxerat æstu,
Aestu,q̃ rapido nõ calet Aetna magis,
Aestu q vires. venasq; resolueret omnes,
Quiq; aĩo tantus,corpore quantus erat
Cõcutiens subito mores mentẽq; furore,
Verbaq; iã totũ mors q̃q; visa foret,
Illa potẽs herbis ars, sacraq; cura medẽtũ,
Cessit, & ingeniũ vicerat omne dolor.
Quid faciam?quid sperem?quem præcerẽ
Anna parens hæc,
Vt spes vna fuit, sic erit vna salus.
Hęc medicũ numẽ simul attulit,ilicet ęgris
Artubus ac animo vita vigorq; redit
Hinc adeo flagrẽt q̃uis mea pectora motu,
Ardeat & curis mẽs animusque mihi
Atq; p̃mant magnæ, quãtũuis facta ruinæ
Anna vocata mihi dulce leuamẽ ades
Tu mihi certa salus,in te mea vita recũbit
Tu dux tu portus:tu requiesq; mihi
Te dicent igit̃ mea carmina, laus tua semp
Viuet & insigni nomen honore feram
Quantũ voce queã, quãtũ cõtẽdere lingua
Quantũ aĩo,quantũ flatibus ore cheli:
Laus erit Anna tibi,decus Annæ,Annam canet orbis
Annaq; pro sacro numine nomem erit
Postq;Deũ cui prima redit laus oĩs in æuũ
A quo laus decus & gloria cũcta venit
Postquam tuam natam: laus est hæc summa parentis:
Tertia stans triplicẽq̃ facis Anna chorũ
Laus tua dicetur,tua gloria tu q̃q; semper
Proxima cũ primis iuncta duobus eris
Ergo ades & p̃fer suspiria nostra tonanti
Vtq; ferat placidus crimina nostra roga
Posce bonã mentem nobis, & dedita mẽti
Dedita nec vitijs corpora fœda suis
Sint validę vires, sit opum moderata facultas:
Famaque q̃ metuat tangere liuor edax
Si tamen hæc prosint,si nũ, p̃cul oĩa sunto
Et iubeas laxo fundere cuncta sinu,
Quod satis est cœlo:sit vitæ se q̃q; mortis,
Nõ p̃peranda ferat, nõ fugienda dies,
Puraq; velamẽ quũ corporis exuet huius
Mẽs teneat summi splendida tẽpla poli,
Hoc pater Anna velit mũdi fac maximus
Hocq; tuę natę natus& ipse velit(autor
Hoc facer amboꝝ velit ardor sp̃ũs,vnus
Viuũt quiq; triplex secula cuncta Deus.
D. Ioan

D. IOANNIS TRITEmij Abbatis Spanhemensis, viri præcipuæ & eruditionis & pietatis, ad sanctissimæ Deiparæ virginis matrem D. Annam supplicatoria Oratio, approbata & confirmata per Reuerendiss. D. Kaymundum Apostolicę Sedis Legatum, Anno domini. M.D.III.

Alue sanctissima dei genitricis mater venerabilis Anna. Salue quæ sine macula originalis culpæ Dominã angelorũ peperisti quam Dei templũ corporaliter futurã summo regi consecrasti. Gaude mater inclyta, in auiam Saluatoris humani generis ab æterno præordinata. Gaude, quæ secundum legem Moysi viuens innocenter, omni potenti Deo complacuisti in terris, in cuius conspectu filiæ atque nepoti feliciter coniuncta modo sine fine regnas in cœlis. Et quæ filio altissimi templum in filia tua quondam condidisti purissimum, nunc in eius cœlesti palatio potẽs effecta, vt reginæ amantissima parens, quicqd volueris ab ipso nepotulo facile impetrabis.

Gaude mater sanctissima Anna, quoniam pro tuo arbitrio & voluntate omnes te cum puritate honorantes, & in hoc mundo & in futuro seculo remunerantur à domino. Tu enim seruientes tibi cum pura deuotione copiose remuneras, indulgentiam pœnitentibus impetras, teque diligentes multipliciter honoras. Gaude dulcissima dña, qm̃ secundũ nomẽ tuũ gratiã te amãtibus ab altissimo ꝓ tua volũtate potes acqrere, tuisq; cultoribus æternæ felicitatis gaudia obtinere. Gaude nobilis matrona, quæ multis quotidie apud mortales illustraris miraculis, dũ in his qui nomẽ tuum inuocant cum deuota fide, cõplura beneficia ostendis: dæmones fugas, ægritudines sanas, inopiã pauperũ releuas, tẽpestates aeris sedas, maris impetum mitigas, & omnia huius vitæ ꝑicula, si fides mereat postulantiũ, tuis sc̃tis meritis alleuias, tẽtationes carnis deuotius inuocata cõprimis, accediã ꝑniciosamq; cordis tristitiã repellis, virtutum ornamenta tribuis, & oĩm vitiorũ incendia extinguis. Nulla deniq; tribulatio vel tentatio potest subsistere, si deuota mens te orationibus studeat inuocare. Cũ igit o mater sanctissima de potẽtia tua nullum sit mihi dubiũ, qn potenter inuocantibus te valeas subuenire in omnibus exaudi me seruum tui nepotis inuictissimi regis Iesu Christi, filiæque tuę reginę cœlorum ac sanctitatis tuæ, quamuis indignum, & ora pro me in cœlesti palatio regem, qui te vt auiam sanctissimam diligens honorat, & nihil tibi penitus creditur denegare. Seruus eñi tuus ego sum. O mater nobilissima, q etsi nihil condigni honoris tibi possim impendere, totis tamen affectibus te cupio amare. Igit o domina vere sanctissima, per amorẽ dñi nostri Iesu Christi regis æterni te oro, vt sis mihi pia semꝑ & ꝓmpta in oĩbus necessitatibus meis adiutrix, & mihi tã in vita, q̃ in morte mitis adesse patrõa digneris. Ora ꝓ me addñm cui matrem carnis intemeratã peꝑristi. Impetra mihi oĩm pc̃orum meorũ veniã, sanctæ cõpunctionis, gratiã diuini amoris incẽdium, firmũ & inuiolabile spiritualis cõuersatiõis propositũ, q̃tidianum hominis interni profectum. Impetra mihi o sanctissima domina interni amoris dulcedinem, verã cordis mei deuotionẽ, lachrymarum fontem, intellectus illuminationẽ, affectus puritatẽ, volũtatis rectitudinẽ, intentionis bonæ oĩmodam sanctitatẽ. Age dña mea clemẽtissima, impetra mihi in sc̃tõ ꝓposito perseuerantiam, in aduersis constantiã, in agẽdis prudentiã, in moribus disciplinam, & in cunctis operibus meis Christianam cũ humilitate puritatem. Fac me tuis meritis precor mundũ cũ suis vanitatibus pro Dei amore contemnere, tẽtationes diaboli vincere, carnis illicitos motus restringere, atq; in Dei & proximi dilectione iugiter ardere. Impetra mihi obsecro necessarium p̃sentis vitæ subsidium, sancti regiminis modum, spiritualis sollicitudinis ꝓfectum. Custodi me dña hodie & in oĩ tempore ab insidijs diaboli, præserua me tuis meritis à laqueo peccati, impetra mihi salutem mentis & corporis, libera me ab omni cõcilio humanæ prauitatis. Esto mihi semper veneranda comes itineris, auerte pericula cuiuslibet tribulationis. Nulla me vincant incẽdia libidinis, te ꝓtegente nulla me cõmoueat aura vanitatis. Manentẽ me in domo mater sanctissima, vt seruum tuum fidelem à malis omnibus pro-

tege o sctis meritis tuis cordis mei instabilitatē restringes, mihiq; serenæ mētis tranquillitatem impetra, meam salutem vt mater filij cura. Rogo te sctissima Anna dña mea pamarā dñi saluatoris passionem, vt me tuis meritis in eius beneplacita voluntate dirigas, seruum ipsius oīpotentis Dei me fidelē efficias, & in oī necessitate tuis mihi p̄cibus assistas. Vitā meā tibi semp tuendam o veneranda mater cōmendo, egredientem in hora mortis de corpore animam meā tibi humiliter cōmitto, & vt mihi clemēter adesse digneris in illa terribili hora supplici deuotione expostulo. Impetra mihi obsecro in tempore obitus maxime, pctorum meoꝝ veram contritionē, purā cōfessionē, & pfectam oīm pctōrum remissionē, Sacri q̄q; dominici corporis cōmunionem, & venerandam olei sctī inunctionē. Sit, oro, te intercedente, mihi in hora mortis fides firma, spes certa, charitas in omnibus pfecta. Sit mihi humilitas vera, cōscientia munda, emigratio per oīa Christiana. Cū vero aīa mea ianuā egressura de corpore, mortis cœperit doloribus angustiari, tūc mihi o sctissima mater Anna, cu filia tua, & nepote ipso dño nostro Iesu Christo clementer velis adesse, exeuntemq; defendere, egressam vero tuis munitā p̄sidijs ipsi summo iudici cōmendare. Cumq; iudicis est acceptura sententiā, tunc vires interpone tuas o patrona nobilis, ne pœnam incurrat p demeritis pprijs, sed gratiā inueniat pro meritis tuis. Amen.

IN FESTO VINCVLOrū D. Petri apostoloꝝ principis in Epistolā Paraphrasin & in Euangeliū Exegesin reqre supra in Solēnitate Apostoloꝝ Petri & Pauli.

SERMO IN EODEM dē Festo. Obtēperandū esse Ecclesię p̄fectis de autoritate ecclesię: fidē solā absq; opibus nōsufficere: deniq; opa nostra q̄tenus sint meritoria

XIII.

Tu es Petrus, & sup hanc petrā ædificabo Ecclesiā meā: & portę inferni nō p̄ualebunt aduersus eā. Matth. XVI. ipsa nos p̄sens solēnitas admonet dilectissimi, vt de illis q̄ ad fidem ptinent vobis aliquid loquamur. Illius enim, vt nostis festū agimus diē, q primus à Christo Ecclesię p̄fectus est: in qua sola vera est & catholica fides extra quam nec fides vera, nec vlla salutis spes, nec germana Dei ac pximi charitas esse potest. Et vt libentius de fide recta & catholica & alijs qbusdam eo ptinētibus vestris in auribus disseramus, etiā huius seculi corruptissima nos dogmata cōpellunt, quæ iā pridem ad multoꝝ perniciem excogitarunt ac lōge lateq; ppagarunt hoīes qdam reuera miseri, in Deū impij, in pximos crudeles & iniurij, in seipsos autē longe crudelissimi: q se iactitāt Euāgelicos aiuntq; se verbo Dei syncero & germano obedire. Et fortassis psuadere id nobis possint, scilicet verbo Dei se morē gerere, nec toto (quod aiunt) aberrare cœlo, si reperiri queat, hoc esse verbū Dei, q̄d abiecto iugo cuiusuis obediētiæ doceat calūnias inferre pontifici, doceat Cæsari resistere, doceatq; tandē repugnare cuiuis, q̄uis à Deo sit, potestati. Et post hæc oīa, doceat leges tanq̄ humanas, cōtēnere, adeoq; prsus faciat liberū, vt iā qcqd libuerit, liceat, modo ī Christū credat: qñquidem sola apud eos, absq; operibus fides, cōparat salutē. Nec obstat, quod nos non auditores, sed factores legis iustificari legimus apud Deum: nihil mouet etiā, q̄d obediendū monet Paulus p̄positis nostris, q peruigili cura p animabus nostris rationē sunt reddituri. Pro nihilo deniq; ducunt, q̄d Christū legūt dicētem, Sup cathedrā Mosi sedere scribas & Pharisæos: quæ dicunt ipsi nobis facienda: quæ autem faciunt nobis, non esse facienda, cū ea quæ recte docent nec ipsi faciant. Porro, q̄d apostolis, eorumq; successoribus Christus dicit, Qui vos audit, me audit, & q vos spernit, me spernit, cęcutientes p̄tereunt: Nec aduertūt apostolū dicentē, omnē animā potestatibus sublimioribus subditam esse debere: qñquidem nō est potestas, nisi à Deo. Postremo, surda audiunt aure illud, quo Christus eos ipsos notauit, Qui Ecclesiā (ingens) non audierit, sit tibi veluti Ethnicus & publicanus. Et quid opus est plura percurrere, cum in veteri quoque testamento, summo sacerdoti nō minorem obedientiam mādauerit Deus exhibendā: Sic eñ in Deutronomio legimus: Si difficile, & ambiguum apud te esse iudicium psp exeris inter sanguinē & sanguinē, causam & causam, lepram & nō lepram: & iudicium intra portas tuas videris ver

Marginalia (right margin): A — Verbum Dei q̄d iis ætate nostri seculi euāgelici quasi fit — Rom. 13 — Rom. 2 — Hebræ. 13 — Matt. 23 — Lucæ 10 — Rom. 13 — Matt. 18 — Deut. 17

ris verba variari, surge, & ascẽde ad locum quem elegerit dñs Deus tuus, veniesq; ad sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem, qui fuerit illo tempore, quæresq; ab eis: q indicabũt tibi iudicij tui veritatẽ. Et facies quodcunq; dixerint q pſunt loco, quẽ elegerit dñs, & docuerint te iuxta legem eius, sequærisq; sententiã eorum, nec declinabis ad dexteram, neque ad sinistram. Qui autem superbierit, nolens sacerdotis obedire imperio, qui eo tempore ministrat domino Deo tuo, ex decreto iudicis moriet homo ille, & auferes malũ de Israel, cũctusque populus audiens, timebit, vt nullus deinceps intumescat superbia.

B

Pontificis summi audiendam sententiam

Videtis charissimi in veteri testamento sicubi dubia ambiguaue occurrissent, consulendam audiendamque tunc ex Dei mandato fuisse summi sacerdotis sententiam: inobedientiam vero mortis supplicio fuisse multatã, quãto magis in nouo nõ ita amodo effrænes esse debemus, vt nullius subdamur imperio. Nec tñ adeo insipientẽ quempiã reor, qui putet in veteri testamento obediẽdum, in nouo nõ obediendũ: qñquidem clarissimumatq; indubitatũ est, non minorem à nobis deberi obedientiam reuerentiamq; Petro, apostolis cæteris, eorumque successoribus, q euangeliũ nobis Christi nũciant, q̃ olim debebat Aaroni, Eleazaro aut alijs pecudũ sacrificis, idq; quãdiu nihil, quod verbo Christi repugnet, doceant.

Obediendũ quibus nam necessario sit ex Dei præcepto.

Certo quoque certius est, magis nobis esse obtemperandum Ecclesiæ, quam Iudæis olim synagogæ. Ecclesiæ nanq; tanta est autoritas, vt scripturã sacrã & verbum Dei nobis tradat. Neq; eñ aliter, q̃ ex iudicio Ecclesiæ nobis constat, quid scriptura sit, quæ sacra, quæue prophana: quæ item canonica, q̃ue apocripha sit. Si itaq; de scripturis iudicãdi habet autoritatẽ Ecclesia, adeo vt multa iã olim refutarit, q̃ sub noĩe apostolorũ vulgata erant, quædã vero ita tollerat, vt nihil tñ ex illis possit pbari quõ nõ etiam vbi in scriptura quid abstrusum fuerit, aut ambiguum, non habebit autoritatem interpretandi ac elucidandi? qñquidẽ à Christo recipit tenetq; spm̃ veritatis, q eã doceat, atq; indicat in omnẽ veritatẽ, maneatq; iuxta Christi pmissum, cũ ea in æternum, Porro, abstrusa quædam esse in sacra scriptura, quædamq; arcana, quædã latentia, varietas dogmatum vel hæreticorum ipsa nobis commonstrat. Dũ eñ p

Autoritas Ecclesiæ quãta sit

Ecclesiam iudicare de scripturis

Ioan. 16

suo quisq; hanc captu nisus est interpræta ri, suo ingenio cõfidens, & nõ captiuãs (q̃d Apostolus monet) intellectũ suũ in obsequium Christi, quæ perperam intellexit, pperam & docuit. Nemo eñ vnq̃ fuit hæreticus, nisi q nõ sane scripturã intelligens, nec genuinum illum sensum, quem ipsa loquit inueniens, suo nisus fuerit ingenio, suoq; hæserit iudicio, atq; iudiciũ Ecclesiæ interim spreuerit, non docens quod scriptura docet, sed quod docet ipse, ex scriptura firmare contendens. Quod tamen haud quaq̃ fieret, si nõ iuxta sententiam Petri q̃dam in scriptura essent obscura, quæ vel indocti nõ capiũt, vel impij deprauãt. Habet igitur Ecclesia, q̃ est iuxta Apostolũ columna veritatis, autoritatẽ quæ in scriptura obscura sunt interp̃tandi, q̃ dubia pnũciãdi, & q̃ verbo Dei nõ repugnãt, instituẽdi. Quicqd eñ nõ fuerit cõtra scripturam (tametsi nõ adeo sit expressum in ea) p scriptura est, Christo q̃q; apostolis dicente. Qui nõ est cõtra vos, p vobis est. Hęc dixerim, huc cõmigrans q̃d nõ possumus obedire Deo, nisi etiam propter Deum obediamus hoĩbus, queãdmodũ nõ potest amari Deus, nisi propter Deum diligat & proximus. Inde quoq; elucet, q̃d solũ credere nõ sufficit ad salutẽ. Neq; enim propterea tantum sua nobis Christus dedit mandata, vt hæc sciamus, aut illum p̃cepta dedisse credamus: sed vt p̃cepta faciendo eius obediamus voluntati. Nã de operibus misericordię vt loquamur, de quibus in extremo iudicij die Christus nobiscũ disceptabit, si credẽdo ea, nõ aũt operando, est satisfactũ verbo Dei, ridiculum erit plane totum q̃d Euãgelium p̃cipit. Vanum quoq; erit, q̃d Christus adolescẽti p consequẽdo regno Dei, qd facto opus sit pcontanti, respondit: Si vis ad vitã ingredi, serua mãdata. Deinde nõne videmus ad oculum, vbi de sola fide necessaria, de operibus non necessarijs p̃dicatum est, quanta mox facinoribus ansam hoc dogma p̃buit, quantum tumultum atq; insultum mox excitauit, quantum deniq; rebelliõi, quãtum cõtẽptui Ecclesię ostium illico aptũ est? Si nihil sunt opa bona qd q̃so baptista Christi Ioãnes p seruanda innocẽtia, puer ad æremum fugiẽs, pœnitẽtia tã dura se attriuit? Quid gratis, imo qd falso à Christo tanto pe laudatus est? Cur tandẽ eo nõ maior in regno cœloꝝ surrexisse dicit? Est eñ maior

1. Cor. 10 Hæreticũ q̃nam quẽ efficiant

2. Petr. 3

1. Tim. 3 Autoritatẽ quantã ecclesia habeat in scripturam sacram

C

Credere tantũ non sufficere ad salutẽ.

Matt. 25

Matth. 19 Lucæ 18 Scisma & hæresis huius secu li vñ cœperint ansam

Lucæ 1 Matt. 11 Ioan. 1 Matt. 11

Lucæ. 7

ior (vt alibi quoque Christus non tacet) & minor in regno cœlorum. Quemadmodum Paulus quoque electorum gratias & gloriam comparans, stellam inquit differre à stella in claritate. Quod nimiꝝ falsum esse necessum erit, si credendo tantum, quia Christus pro nobis passus est, hæc sola nos fides saluat, id est, ad regnum cœleste perducit, nec operibus bonis erit corona: eritque tunc qui maior à Christo dicitur in regno cœloꝝ, nõ melior quouis facinoroso pctõre. Erimus eñ tunc oẽs æq̃les, si opa bona, si obseruatiões mandatoꝝ Dei p magnitudine charitatis, q̃ hæc operaẽ, nõ coronant, aut si innocẽtia, vitęq; sc̃titas nõ pstat iniqtati. Siqdem p oĩbus æque Christus mortuus est, nihil p vno plus, p altero minus sanguinem fundens: atq; ideo nec vnũ ultero plus redimẽs. Quapropter si nihil discamus in charitate si nihilo plus conducunt opera bona, quæ ex charitate manant, quam ea q̃ extra charitatẽ fiunt, nemo altero erit sc̃tior, nemo iustior. Pro oĩbus eñ ex malis & bonis Christus passus est, p oĩbus ipse satisfecit, oĩbus deniq; nobis pinde factus est sapientia & iustitia & sc̃tificatio, & redẽptio, & hostia p pctõ. Veꝝ non ita pro nobis passus est, nõ ita p nostris delictis satisfecit, vt iam non egeamus nos opibus bonis (sine qbus Dei mãdata impleri est prius impossibile) nec ita redemit, vt qcqd posthac fecerimus (mõ crediderimus) mox saluisimus. Est certe nobis fides adeo necessaria, vt sine hac ĩpossibile sit placere Deo: sed non sola hæc nobis est necessaria. Est necessaria q̃q; charitas. Si eñ fidem habuero (verba sunt Pauli) ita vt mõtes transferam, charitatem aũt non habuero nihil sum. Cõstat itaq; sine charitate hoĩem licet tãta polleat fide damnari. Cõstat sola fide (si dũ potest & debet bene operari rẽnuat) nõ saluari, nisi pœniteat. Est ergo illa potius fides necessaria, quæ per dilectionem operatur. Porro, de fide sine charitate loquitur Christus, quando multos in nouissimo die venturos prænunciat, atq; dicturos, Domine nonne in nomine tuo pphetauimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in noĩe tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis: Nunquam noui vos. Discedite à me omnes qui operamini iniquitatem. Habuerunt ĳ haud dubium fidem noĩe Christi in quo prophetauerunt, & signa fecerunt. Sed quid illis profuit hæc fides absque charitate, quid absque bono opere? Neque enim fides illa si esset viua, nec charitas ipsa esse sine bono opere potuisset. Charitas enim hoc ipso se veram ostentat, si non otiosa est, si gaudet bene operari, si opere exprimit quanti faciat suum cõditorem, cuius præcepta amat, quia ipsum qui præcipit, amat. Nec aliter Christus docens, Si diligitis, inquit, me, mandata mea seruate. Et: Qui habet mandata mea & seruat ea, ille est qui diligit me. Item Si præcepta mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea. Et iterum: Vos amici mei estis, si feceritis ea quæcunque ego præcipio vobis. Cæterum, eos qui fidem quidem habent, & Christum dominum vocant, non tamen ita amant, vt illi obediant, arguit, dicens: Quid vocatis me, domine domine, & non facitis quæ dico? Non enim omnis qui dicit mihi domine domine, intrabit in regnum cœlorum: sed qui facit voluntatem patris mei, hic intrabit in regnum cœlorum. Denique vt fidem otiosam nihil prodesse verũ supplicio etiam dignam intelligamus, Omnis (inquit) arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur. Et arbori viridi folia quidem pulchra, non autem fructum habenti, dum Christus maledicit, atque mox aridam sua maledictione efficit, quid aliud quæso voluit significare, nisi eos qui per fidem in Ecclesia sunt virides, folia speciosa id est, verbum Dei in ore ferentes, non autem habentes fidei fructum, hoc est, opera bona, vtpote arbores steriles, quæ non faciunt fructum bonum dignos esse diuina maledictione, vt sic infructuosi excidantur, & in ignem mittãtur? Itaque quod verissimum est, Christus peccata nostra deleuit, Christus per sanguinem suum nos redemit, Christus ex filĳs iræ, ex filĳs diffidentiæ, ex filĳs diaboli & tenebrarum nos filios gratiæ, filios adoptionis, filios Dei, atque regni sui cohæredes fecit: quia suis operibus, sua redemptione, sua morte nos viuificauit: quia pœnam æternam, cui dum inimici essemus obnoxĳ tenebamur, nobis abstulit: quia supplicium malorum seruorum, in filiorum prædilectorũ virgam mutauit: quia nostris operibus, posthac, vtpote ĳs, quæ sua ipse gratia in nobis

Marginalia (left column): 1. Corin. 15 — Fidem solam non sufficere ad salutẽ — Matth. 11, Lucæ 7 — Rom. 5, 2. Cor. 5 — D — 1. Cor. 1 — Fides quãnam nobis sit necessaria, Hebræ. 11 — 1. Cor. 13 — Gala. 5 — Matt. 7 — Psalm. 6

Marginalia (right column): Charitas vera vt nunq̃ possit esse otiosa — Ioan. 14, Ibidem, Ibidem, Ioan. 15 — E — Matt. 7, Lucæ. 6 — Matt. 7 — Mar. 11 — Fic⁹ ab Christo maledicta vsi gnet oĩos re bonoꝝ operum — Beneficia Christus quãnta nobis exhibuerit

nobis operatur, satis faciendi, placādi atq; merēdi virtutē indidit, atq; sua dignatione, non necessitate adactus, sed dignatiōe inquā sua (quia sic vult & promisit) ijs coronam tribuit, atq; mercedem. Inde igitur fit, vt quod ex nobisipsis alioq haudquaquam possumus, ex ipsius gratia & passionis merito possimus. Gratia enim Dei sumus id, quod sumus. Siue igitur fidem, siue charitatem, siue opera bona habeamus, ex ipsius gratia habemus, & gratis, id est, absq; merito (vt gratia appareat gratia) habemus. Non autem ita gratis, id est, vt ociosa in nobis hæc maneant, sed vt voluntatē patris nostri faciamus, qui in cœlis est: q̄d nequaquam faceremus, nisi in illum credentes, in illum sperantes, & illum amantes. In Christo itaque radicati, & per gratiam eius cōfortati, omnia possumus, qui ex nobisipsis nihil sine ipso possumus: sed in eo inquam possumus omnia, qui nos confortat.

1.Cor.15

Gratis q̄ntum modo omīa à Deo habeamus.

Matth.5
Ioan.5

Philip.4
Ioan.15

F

Itaque extollatur gratia, quantum potest, deprimatur humana infirmitas, quantum potest: non potest maior sanctiorque Dei gratia in nobis prædicari, non potest humana præsumptio magis humiliari, quam si dicatur sentiaturque, sine gratia Dei nihil nos posse, per gratiam Dei omnia nos posse. Atque ideo quamuis nonnullis Christus dixisse legatur: Fides tua te saluam fecit (quod certe de sospitate corporis, quā homines quæ sierant plerunque, aliquando etiam de animæ recōciliatione Christum arbitramur locutum: non autem de beatitudine cœlesti, quam nondum fuerant assequuti: imo à qua adhuc poterant excidere, vtpote in gratia necdum confirmati) ego tamen haudquaquam mihi vsurpare hæc verba auderem, Fides mea me saluū fecit. Quippe qui nec Petrum, cœlesti iam gloria securum, arbitror audere id sibi arrogare, vt diceret, Fides mea, aut opera mea me saluum fecerunt: sed dicere cogeretur & ipse: Gratia Dei me saluum fecit. Longo nanq; interuallo distant dicere: Fides mea me saluum fecit: & gratia domini mei Iesu Christi per fidem me saluum fecit. Siue igitur fides, siue opera prædicentur, nec fides est saluifica sine operibus, nec opera placent Christo sine fide: omnia autem per gratiam domini nostri Iesu Christi. Ab eo enim habemus fidem, quibus donatū est, vt credamus in eum. Ab eo habemus bona opera, quia sine eo nihil possumus facere. Possumus autem omnia in eo, qui nos confortat. Possumus gratiam per gratiam mereri, hoc est, possumus gratia sic vti, vt illa aut crescat, aut illi maior adijciatur: possumus per gratiam cœlestem gloriam obtinere siue mereri. Quid enim est mereri nostrum, si excludatur gratia? Profecto nullum. Meritum ergo nostrum, est gratia. Nam quomodo operibus nostris, quę Christus (vt scriptura refert) ipse omnia operatur in nobis, deerit tanta virtus, vel ex eo quod Christus sua hęc gratia operetur, vt ijs meritum præmiumve negetur, quādoquidem iam non sunt nostra, sed Christi, nisi quia ea nobis donat, & tanquā nostra, reuera tamen sua, coronat in nobis?

Gfa Dei quanam possimus.

Matt.9.15
Marc.5.10
Lucæ 7.18

Fides quō saluare dicat quenq̄

Pec fidem sine operi bus, nec opa sine fi de edesse.

1.Cor.1

Ioan.15
Phili.4

Gratiam nos posse per gfam mereri q̄d sit.

Esaiæ 26

G

Operibus certe humanis, vt humanis, seclusa gratia Dei perspicuum est, nihil meriti præmijve æterni deberi. At gratiæ diuinæ, quæ non sola, sed nobiscum in nobis operatur, quis neget inesse virtutem, vt nihil possit facere merito aut præmio quicquid operatur dignum? An ita inuidus est Deus, vt ijs operibus, quæ in nobis & nobiscum ipse operatur, nihil velit dari mercedis? aut adeo inops, adeo infirma, adeo denique impotens, atque vilis est eius gratia, quæ nihil queat mercede præmiove dignum in nobis opari? Et vbi interim est: Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis? Vbi vero quod itidem Christus dixit apostolis, imo nobis omnibus: Quisquis potum dederit vobis calicē aquæ frigidæ in nomine meo, quia Christi estis, Amen dico vobis, non perdet mercedem suam? Vbi denique, quod Reddidit Deus mercedem laborum sanctorum suorum? Aliaque id genus permulta. Verum obijcit aliquis, Apostolum dicere non vno in loco iustificari hominem per fidem sine operibus legis. Si ergo per fidem & sine operibus, iam igitur non per opera. Esto, dicat Apostolus hominem iustificari sine operibus legis, nunquid dicit etiam iustificatum, iam in iustitia seruari, saluarique sine operibus legis, hoc est, sine operibus bonis? Ita enim nunc permittimus hæc verba accipi, quāuis sciamus, de quibus operibus, quibusque hominibus scripserit hæc verba Paulus. Veq; sic esto. Bene Paulus dicit hoīem iustificandū, non indigere opibus bonis p̄cedentibus, q̄ impetrēt ei iustificationē, aut vn-

Opa nfa quō meri to p̄mio q̄ digna fiāt

Matth.5
Lucæ 6

Matth.10
Marci.9

Sapien.10

Roma.3
Galat.2
Sine operibus iustifi cari homi nē vt intel ligendum

aut vnde iustificetur, sed fide: nullo autem modo dicit iustificato (si viuat, & possit) non bona opera, quæ sequātur necessaria ad consequendā felicitatē. Quō enī Dei pcepta impleret, nisi bene operans?

H

Ad iustificationē si dei quō peruenit.

Peruenitur itaq; ad fidei iustificationem non merito bonorum operum, sed gratia Dei, quę vacua esse nō potest, id est, sine operibus bonis in eo q iā iustificatus est: & hoc si viuat. Nam si cū crediderit, mox de hac vita discedat, iustificatio fidei, quā nō præcedentibus obtinuit bonis operibus, manet cū ipso: quia non merito, sed gratia peruenit ad illam: nec consequentibus, sed domini misericordia obtinet salutem: qa in hac luce esse non sinitur, vt vel bene operando obtemperare possit Dei voluntati. Non igitur dicit Apostolus hoīem iustificari p fidē sine operibus, vt quicqd postea egerit accepta fide, etiāsi male vixerit, dicamus tum iustū, sed vt Dei gratiam cognoscamus, qua iustificatus sit, & nō ex operibus. Sequuntur enim bona opera iustificatū, nō pcedunt iustificandum. Nā qui post fidei acceptiōem nolūt bn operari, de

Iacob.2

ijs apostolus Iacobus loqtur, q fides eorū, si non habeat opera, mortua est in semetipsa. Hinc liquet manifestissime operibus

Cuiusmodi opibus præmium reddatur.

humanis quæ ante iustificationem fidei (qua ex infideli fidelis, ex impio fit iustus) homo operatur, nihil deberi præmij mercedisve cœlestis: Porro ijs quæ iustificationem sequūtur, quibus iustus, sicut scriptū

Apocal.22

est, iustificatur adhuc, id est, quibus ex iusto fit iustior, meritum & præmium nemo sapiēs negabit. Postq̄ enim per fidem gratia Dei in homine habitare cœpit, postquā

Roma.5

Dei charitas in illum diffusa est per spiritū sctm̄ qui datus est ei, postq̄ homo ille Dei filius p adoptionē gratiæ factus est, postq̄

2.Petr.1

per gratiam consors, vt Petrus ait, diuinæ naturæ effectus est, qs negabit huiuscemodi hominem gratia Dei in illo operante, bona agere posse, quibus debeatur & meritum & præmium? Præcipuum enim quod in eo operatur, est gratia, licet nō absq; assensu & conatu voluntatis humanæ.

I

Opa nfa vt merito & pmio digna sint.

Debetur itaq; meritum, debet & pmium ijs operibus bonis, nō qbus nos Deū constituamus nobis debitorē, sed qa sua benignitate (qua sic vult) cōstituit seipsum nobis debitorē, vt opa hęc bona, quæ ipse in nobis sua gratia vult operari, & coronare, nō careant merito ac mercede. Imputat ergo homini meritū & mercedē, qa sic vult, & sic eius decet bonitatē infinitā. An non licet ei, an nō pōt quę vult facere? An oculus hęretici nequam est, qa ipse bonus est?

matth.20 Grām Dei quid potissimum cōmendet.

Certe hæc gratię eius est potissima cōmendatio, q̄d adeo bonus est Deus, vt ipse licet per gratiā suam hominis mentē excitet, cōfortet, iuuet, cooperetur, bonumque opus in nobis perficiat atque consumet: quicqd tamen est ibi laudis aut meriti, totū donet imputetq; hominis voluntati. Vult enī eadem opera hominis censeri, hominiq; pro illis se debitorem cōstituere, atq; promittere retributorē. Quomodo posset eius gratia maior laudari, quam quod ita hominē Deus dignatur, vt operetur in eo, detq; illi merita quæ coronet? Nonne hoc modo eius gratia magis agnoscitur, prędicaturque illustrior, quam si diceretur, nulla bona opera tametsi Deus operetur in nobis & velle & operari mercedem coronamve habitura? An iustitiæ quoque diuinæ

Philip.2

non hoc magis congruit, vt gratiæ instinctum, adiutoriumque recipiens ac obtemperans coronetur, gratiæ autem renitens aut eam contemnens damnetur, q̄ vt pro suo duntaxat arbitratu Deus vnū cœlo dignetur, alium supplicio dānet? Et qd quæso peccauit in nos gratia Dei, vt in homine (quē sibi Deus iā adoptauit, quē suæ naturæ consortē fecit, quēq; gratiæ atq; subinde virtutis suę participē fecit) negemus illi, hoc est, gratiæ simul cū hoīe atq; pręcipue bonū operanti virtutē merendi, efficaciamq; pręmij cœlestis obtinendi. Hoc itaq; pro cōstanti nūc relicto, suaserim nihilominus ego cuiuis homini Christiano, vt relicta hac disputatione, ex toto corde, ex tota aīa, & tota virtute Deū diligere, illiq; obtēperare satagat, neq; suppliciū, neque mercedem cogitās, sed Deo placere, cidemq; acceptū se facere cupiens, operetur bonū ad oēs, & vbicunq; potest: nihilominus existimet se nihil fecisse, sed velut Dei mendicus ante ianuam patris oret nunc p misericordia, nunc pro gratia, pro virtute deniq; & auxilio in tempore tentationis opportuno. Nihil tamen interim eorum, quæ sunt beneplacita Deo, quoad potest, negligat. Quantumuis etiam orauerit, quantumuis boni operatus fuerit, nihil sibi arroget, sed totum Dei gratiæ, qua se cognoscat indignissimum, ascribat: Se vero peccato-

Vt sit semper recte agendum, & tū summisse se sentiendū.

Deuter.6 Matth.22 Lucæ 10

Galat.6

Boni gratis hōi referre debeat.

peccatorem & inutilem seruum, in quo nihil sit præmio dignū, iudicet. Credat alios homines per gratiam Dei mereri, se vero, qui spiritui gratiæ toties contumeliam fecerit, fleat, atque nihil ad huc fecisse se existimet, cui merces sancta debeatur.

Hebr.10

K

Fiducia in præcibus collocanda.

Ideo quamlibet charitate feruens, quātumuis bene ac sedulo operans, de operibus suis nihil prorsus confidat: in passione vero ac morte redemptoris, in eiusdemque copiosissima misericordia spem omnem sibi constituat. Huius oret, credat, speretque merita sibi applicari. Et hoc titulo regnum Dei, atque cœlestem beatitudinem expectet. Hanc puto securissimam viam, qua videlicet gratiam Dei non in vacuum recipiamus, gratiæque virtutem merendi tribuamus, Christo asscribamus dignationem & beneuolentiam: nobis vero ipsis nihil nisi peccatum. Hoc enim modo Deum extollimus gratiam eius prædicantes, nos vero ipsos humiliamus. Verum de hoc satis nimiūq; fortasse, nisi q̄d iuxta Catholicæ fidei normam paulo fusius hinc instituēdam putauimus charitatem vestram, ne seduci se patiat ab hæreticis nostris, q sibi iuxta Apostolum præmissum esse volunt probare omnia, & q̄d bonū est tenere. Bene quidem, si quod bonum est, tenerent. Iam v̄o non q̄d Ecclesię vnitati bonū est visum, tenent: ideo nō q̄d bonū est, sed q̄ bonū illis videtur malūt tenere. Scriptū q̄q; legunt pariter in Apostolo: Spūalis oīa dijudicat, eadē v̄ba, vt alia multa perperā intelligētes, quasi liceat illis quod ab Ecclesia semel iudicatum est atq; iam receptū, iudicare denuo: matris Ecclesiæ sentētiam discutere, iterūq; in dubium, quę rata sunt, reuocare. Nam si putanda est Ecclesia errasse (quod reor non dicēt) iam Ecclesia quam Paulus columnā vocat veritatis, cui & Christus veritatis spm̄ promisit, q maneat cū ea in æternum, nō erit Ecclesia, fefellitq; Christus, cuius cōtra promissa Ecclesia nō veritatis spiritu, sed spiritu ducitur seduciturq; erroris. Deinde falsum quoq; erit id, quod idem Christus: Si duo, inquit, ex vobis cōsenserint super terrā, de omni re quamcunque petierint, fiet illis à patre meo, qui in cœlis est. Vbi enim sunt duo vel tres cōgregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Si in veteribus olim cōcilijs tot sanctissimi viri ex oī pene natiōe quæ sub cœlo est cōuocati, vbi spū sctō inuocato de fidei negocijs ceptum est tractari, hallucinati sunt: si trecenti, inquam, pluresve sanctissimi viri p̄sonam Ecclesiæ exprimentes & Dei nomine congregati, in rebus fidei errauerunt omēs, quo pacto nescio quis ex latebris hodie prodiēs, & spiritu sancto se illustratū iactitans, putabit se recte sentire, Ecclesiamq; dijudicare posse & corrigere? Proh nefas in quantam caliginem superba p̄sumptio q̄sdam p̄cipitat. Qua propter aliter atq; putant hęc verba Pauli intelligenda sunt: videlicet, si noui peregrini ve aliqd dogmatis ceperit p̄dicari, q spiritualis est, hoc est, cuius mēs luce spiritus sancti illustratur, & q spiritu viuere docet (quod multum valde est vt quis hæc sibi arroget) is dijudicat omnia, puta perspiciens in hoc dogmate, atq; expendens singula, obseruat ne quid sacrę scripturæ cōtrariū recipiat, ne qd Ecclesię placitis non consentaneū credat, ne qd etiā q̄d iā ab Ecclesia iudicatū atq; diffinitū est in dubium iterū vertat, hoc est, ne quod illa damnat, ipse recipiat, aut quod statuit illa bonūq; pronunciat, ipse damnet. Nam de spiritu atq; iudicio Ecclesiæ (nisi stipes fuerit) nō potest dubitare: de suo vero spiritu aut iudicio merito potest nec parum debet hęsitare. Quod enim spiritum sanctum receperit habeatq; Ecclesia, dubiū non est. An vero ipse receperit nec ne, quis dicet illi? Et quis cōtra Ecclesiam se erigens, spiritum sanctum sibi arrogabit? Verum tam reperiatur tumidus, inflatus sensu carnis, vanus, superbus quispiā, qui iudicio Ecclesiæ suum prætulerit, aut qui ab Ecclesia etiā desciuerit aut dissenserit, certū est illū eo spiritu nō illustratū, quem recepit, quove regitur Ecclesia. Hic em̄, quē Ecclesia oēs que Ecclesię filij ac mēbra recipiūt, nō est nisi vnus, ideq; spūs, spūs pacis & non dissensionis. Spiritū igitur alium credendus est is qui eiusmodi est recepisse, puta Satanicum, qui spiritui Ecclesiæ, hoc est, spiritui sancto repugnat: idq; propterea sibi agnoscat cōtigisse, nempe ob temeritatem & nimiam arrogantiam suam, qua suum intellectum nesciat aut non velit captiuare in obsequium Christi, nec idipsum voluerit cum reliquis Ecclesię filijs sapere. Hi itaq; sunt insolētissimi illi impostores, q̄ ad Ecclesiæ contemptū oīa illa antiq̄, ab oībus recepta, totq; seculis cōprobata, atq; quasi

Margin notes (left column): Spiritualissima ad gratiam Dei quæ. 1.Cor.6 — 1.Thess.5 — 1.Cor.2 — 1.Tim.3 Ioan.14 — Matth.18

Margin notes (right column): Hæreticorū impudens temeritas. — L — Spiritualis oīa dijudicās qs sit. — Col.2 — 1.Cor.14 — Hæretici cur spiritu Satanico regantur. — 2.Cor.10 — M — Hæretici huius seculi q̄ sint insolentes.

quasi per manus patrum ab apostolis huc usq; nobis tradita cõuellunt: Boemiticam vero illã licet olim damnatã sentinam. Ioannis quoq; Hus fabulã, & obsoleta quæq; impijssima dogmata reuocare, atq; denuo instaurare, nõnulla etiã magis adhuc execrãda statuere moliunt. Qui sacramẽtis virtutem quibusdã autoritatibus adimũt: qui sacerdotij ordines plebi etiã ꝓphanæ atq; adeo fœminis tribuũt: qui enarratoribus illis Euangelij tũ antiquissimis, tũ sanctissimis, Nazianzeno, Basylio, Nissæno, Damasceno, Athanasio, Hieronymo, Augustino, Chrysostomo, Gregorio fidẽ oẽm abrogant, quo suas impietates facilius statuant, quę suis impijs sententijs (cũ eorum mens tam sit indocta, q̃ vita reproba) autoritatẽ adijciãt. Quibus vos dilectissimi audires ꝑbere nunq̃ debetis, sed fugere eorũ cõsortia, vitare congressus, odire impietatẽ, & execrãda dogmata, fortiterq; in ea perseuerare Ecclesia, quã Christus, vt ipse ait, supra Petrũ extruxit, nõ quasi primum ac primariũ fundamentũ, q̃d non est aliud, q̃ ipse Christus, vt Paulus affirmat, sed alterũ: à se: in qua nimirũ Ecclesia quisqs perseuerat fide, & spe & charitate munitus, nõ potest seculi fluctibus obrui, nec perire vnq̃ in hoc mari magno: sed sicut olim q in arca Noe erãt diluuij excidiũ liberi euaserũt, ita & ipse securus ad ęternæ salutis ꝑtinget portũ gratia & benignitate Christi Iesu, q cũ patre & spiritu sctõ viuit & regnat Deus, per omnia secula seculorum, Amen. Matth. 16 1. Cor. 3 Gene. 7

IN FERIIS D. LAVRENTII INVICTISSImi martyris, Epistola beati Pauli Apostoli, secunda ad Corinthios nono.

XIIII. Vi parce seminat, parce & metet: & qui seminat in benedictionibus, de bñdictionibus & metet. Vnusquisq; prout destinauit in corde suo: non ex tristitia, aut ex necessitate. Hilarem enim datorem diligit Deus. Potens est autem Deus omnem gratiam abundare facere in vobis, vt in omnibus semper omnem sufficiẽtiam habentes, abundetis in omne opus bonum, sicut scriptum est: Dispersit, dedit pauperibus: iustitia eius manet in seculum seculi. Qui autem administrat semen seminanti, & panem ad manducandum præstabit, & multiplicabit semen vestrum, & augebit incrementa frugum iustitiæ vestræ. Eccle. 35 Psalm. 111

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

A Postolus Paulus studiosissime adhortabatur Corinthios ad conferẽdam eleemosynam in pauperes, qui erant Hierosolymis. Putares illum in scholis rhetorum semper versatum, ita eis persuadere conatur, & quasi inuitos cogit. Et quia nouerat per spiritus sancti reuelationem, quosdam ad dandum difficiles, quod putarent ex liberali rerum suarum distributione se inopiam passuros, hac lectione scribit eis: Fratres, ne quæso vobis persuadeatis damnũ aliquod vos laturos, si sitis largi in inopes certi nimirum, qui parce & timide seminat ac exequitur opera misericordiæ miseris necessaria, eundem etiam parce recepturũ: qui autẽ de superfluis sibi largus est, quantum recta dictat ratio verumq; iudicium, non auaritia, sed veritate mentiendum, eundem etiam copiose recepturum. Si enim Deus promisit calicem aquę frigidæ ministranti præmium, multo magis mercede sua non fraudabitur, qui maiora præstiterit. Sed non cogo vos, non vobis laqueum inijcio. Si molestum est, liberaliter impartiri qbus abundatis, placetq; parca miseratio: equidẽ nihil vrgeo, sed tamẽ scire vos velim, q̃d parce vobis à Deo tribuetur. Date, inquit, ille & dabitur vobis. Si large dederitis, large vobis dabitur: sin parce, parca erit retributio. Sed vnusquisque faciat pro suo arbitratu & bona volũtate, nihil sordide, nihil auare, nihil coactus & inuitus, sed libenti & alacri animo. Non delectatur Deus coactis obsequijs. Si quid illius causa præstare vultis, id ex Matth. 10 Lucæ 6

id ex animo fiat. Nō indiget Deus beneficentia vestra, sed tamen delectatur benefactis vestris. Nihil magis optat, q̄ vt habeat causam tanq̄ ex debito gratificandi vobis. Non cogitetis vos hoībus præstare beneficium sed Deo. Poterit aūt Deus collati in se beneficij vnq̄ obliuisci? Sane nō poterit. Imo vero quanto erit maioribus affectus pietatis studijs, tanto copiosiorem reddet gratiam. Itaq; nihil cum tædio, nihil cū tristitia, nihil ex pusillanimitate & diffidētia faciatis. Sit animus promptus & voluntarius. Hilarem enim datorem diligit Deus. Si diligitis Deum, haud grauate membris illius opitulamini. Si autem grauate id facitis, nō vtique eum admodum diligitis. Itaq; nec ille multum diligit vos. Ergo charissimi in præstanda eleemosyna Deū cogitetis, Deum spectetis: atq; ita non solum non molestū, sed etiam summe iucundum vobis sit, posse vos pauperibus subuenire: quandoquidem totum redundat in Deum. Atq; hanc animi prōptitudinē diligit Deus, qua illi seruitur nō ex timore seruili, nō ex cupiditate mercenariorum, sed amore liberali, & dedita volūtate, quę proprie ad filios pertinet. Potest autem Deus pro vestra bona voluntate, qua temporalia cōmunicatis sanctis illius, sua gratia abunde vos implere, ita vt nedum corporis, sed etiam animæ bonis abundetis, quę lōge præstantiora sunt rebus temporarijs. Adeoq; non solum nullum ex vestra liberalitate patiemini detrimentū, sed Deo vobis benedicente habebitis semper in omnibus sufficientiam, vnde etiam alijs semper impartiri valeatis. An non meministis Dauidici illius: Non vidi iustum derelictum, nec semen eius quærens panem? Tota die miseretur & cōmodat: & semē illius in benedictione erit. Qui etiam de viro iusto alibi scribit: Dispersit, dedit pauperibus: iustitia eius manet in seculū seculi (Hoc egregie pręstitit D. Laurētius martyr inuictus, quando Ecclesiæ thesauros, non furenti Decio Cæsari prodidit, sed in numerosos pauperum greges dispensauit, quæ res illi mortem attulit corporis, & vitam sempiternam) Dispersisse dicit virum iustū res suas in diuersos pauperes, sed illis quāuis distributis, quamuis liberalitate præcipua in miserorum vsus collatis, iustitia illius non imminuta est, non defecit, non elanguit, sed manet in seculum seculi. Nō enim perit apud Deum quicquid illius cō templatiōe in inopes dispergitur, sed semper illius in conspectu perseuerat. Idem autem ipse, sicut semen, id est, eleemosynarū materiam ministrat serenti, hoc est, eleemosynas facienti, ita dabit & panē ad mādūcandum, id est, vitæ ac victui necessaria. Quod quidem innumeris probatū est exemplis, nunquam defuisse bona temporaria eleemosynas largas, tamē cum ratione facientibus, sed semper eos diuitijs esse auctos. Quanq̄ id auaris persuaderi non potest, qui sæpe in res friuolas magnos faciunt sumptus absq; vlla animi molestia, sc3 vbi sperāt se aliqd pcepturos lucri aut voluptatis, aut vanę existimatiōis & humanę laudis: pauperi aūt nec terūcium nisi cum tædio largiuntur. O credant tales tandem dn̄o Deo, & sint misericordes ac liberales in proximos inopes, quibus mundus plenus est, & longe feliciores erunt, quā sua auare & impie retinendo. Deniq; multiplicabit Deus semen & facultates temporales eorum, qui faciunt eleemosynas: & augebit incrementa frugum iustitiæ illorum, id est, & temporalibus, & spiritalibus eos diuitijs abundare faciet. Nam hoc ipso, q̄d quis Dei amore pauperibus miseretur, Deum, cuius est immensa liberalitas, ad misericordiam ipsi præstandam prouocat. Sicque fit, vt à Deo nedum copiosam in temporalibus remuneratiōem accipiat, sed etiam gratiæ donis augeatur. Nihil enim vnquam fit in gratia & charitate Dei, quod nō certum habeat præmium apud Deum. Neq; id mirum, quando omnia opera nostra bona Deus ipse in nobis, non tamen sine nobis operatur: id quod apud Esaiam manifeste legit: Si ergo Deus est autor operum nostrorum, quis audeat negare eiusmodi opera digna esse vita æterna? Nihil in nobis muneratur Deus, nisi opera sua. Et tamen donat & imputat ea nobis suæ gratiæ cooperantibus. Nemo ergo sit piger ad agenda bona: certus si parce seminauerit, parce & metet: quod idem vtiq; confirmat mercedem restituendam operibus bonis. Sed superuacaneum est probare velle, vnde nemo nisi stultissimus dubitare potest.

Beneficiū de eleemosyna quodam animo præstanda.

Psalm. 36

Psalm. 111

Ex præstita eleemosyna nemi nem vnq̄ passum in opiam.

Esaiæ 26

B

EXEGESIS EVANGELIJ eiusdem Festi. Ioannis duodecimo.

C

Nuictissimi martyris Laurentij festum hodie diem celebrat Ecclesia Catholica fratres charissimi. Sed Euangelici nostri sanctissimũ martyrem e diuorum catalogo remouerunt. Et qua tandem vel ratione, vel autoritate? Ratione quidam nulla, autoritate autem sua. O homines omni lachrymarum fonte plangendos. Sed nos interim patrum vestigijs inhærentes, celebremus natalem sancti Laurentij: certi ante annos mille & eo amplius celebratum eum esse ab Ecclesia Catholica. Multa nobis in diuo Laurentio imitanda proponũtur, multa & præclara eius extant merita, nec ambigi potest, quin potẽs sit apud Deum suis meritis & precibus nobis patrocinari. Quid igitur causæ est, quo minus illius festum agere diẽ velimus? Esto torqueat diabolum memoria & veneratio diuorum, sicut olim torsit eum illorum insuperabilis animi fortitudo & patientia, num propterea non debemus eos pie colere? Imo colamus eos dilectissimi, & patronos apud Deum nobis conciliemus, vt in illo tremendo iudicij die habeamus qui nos adiuuent & defendant apud Deum. Quicquid interim sentiant aduersarij, nihil nos moueat. Illi enim tam perfecti sunt (si inferis placet) vt non egeant vllo sanctorum patrocinio. Sed his paucis iusto animi dolore de sanctorum colendis festiuitatibus præmissis, ipsa Euangelij verba videamus.

Amen, amen dico vobis, nisi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipsum solũ manet. Si autem mortuum fuerit, fructum multum adfert.

Hæc verba specialiter ad dominum saluatorem pertinent, qui est verissimum illud frumenti granum, quod infidelitate Iudæorum, vt ait Augustinus, mortificatum, multiplicatum est fide populorum. De quo dubium non est, si pro nobis mortuus non fuisset, solum eum fuisse mansurum, nec quenquam secum perducturum in cœlestem paradisum. Mortuus autem quantum fructum attulerit, probant innumeræ nationes ad fidem à paganismi erroribus conuersæ, & in hæreditatem filiorum Dei translatæ. Atq; ea de causa sese demiserat in vterum virginis, vt inde sumpto mortali corpore pro nobis moreretur, & moriendo nos viuificaret, qui eramus peccatis mortui & perditi. Poterat quidẽ non mori, sed nisi moreretur, nos non redimeremur, non ad vitã resuscitaremur. Quod quia ferre non potuit, mortem, eamq; durissimam amplexus est, malens in seipsum crudelis esse, quam nos miseros in exilij huius captiuitate relinquere. Mortuus est igit, vt nos viuificaremur. Mors illius nostræ vitæ reparatio est. Dum ille spõte moritur, nos ex æterna morte resuscitamur ad vitam sempiternam. Sed non proderit nobis mors illius, nisi & nos moriamur. Nã quamuis, vt dixi, specialiter hæc verba ad Christum referenda sint, possunt tamen & ad quemlibet hominem accommodari, vt sit iste sensus: Nisi quis mortuus fuerit vitijs & peccatis, solus manet, omni diuina gratia destitutus, & postea mittendus in miserrimam inferni solitudinem, vbi est extrema desolatio. Si autem mortuus fuerit, fructum multum adfert, diuina gratia eum mouente, atq; per eum efficiente omne opus bonum. Id iam certa quotidiana experientia verum probamus.

D

Multi sunt præclare docti, qui strenue concionentur ad populũ, aut multos scribant codices, & tamen paruum aut nullũ faciant fructũ, eo quod peccatis mori non velint, atq; eo ipso sese alijs reddant contemptibiles. Qui autem contemptui est, eius quoq; doctrina despicitur. Sed & plures alij magna quædam faciunt opera, largas conferunt eleemosynas, orant & ieiunant, & habẽt exercitia sua externa: verum quamdiu Deum contemnunt, vitijsq; mori nolunt, soli manent diuinæ gratiæ expertes. Tamen nõ debent isti eiusmodi benefacta abijcere. Nam sæpe per talia eo pertingunt, vt reuera sibi & peccatis moriantur. Qui autem hoc pacto mortui sunt, illi vtique ingentes ferunt fructus quandoquidẽ Dei gratia & charitate præditi sunt, atq; inde quicquid ex charitate agunt, meritorium illis fit: sed & alijs plurimum prosunt, Deo per eos tanquam viua & apta organa suam voluntatem efficaciter exequẽte ac operante. Sed vt ita moriamur, principio difficile est: quo fit vt pene omẽs mori nolint.

Marginalia: Augustin. — Grano frumenti vt ipse Christ⁹ cõpararit. — Ephe. 1 — Grano frumenti vt quilibet verè credentiũ comparetur. — Docti quidam concionatores cur paruũ aut nullũ referant fructum. Gregori⁹. — Mortui vitijs quantum fructum sibi faciant.

Eccle. 41

nolint. O mors quam amara est memoria tua homini sensibus suis & huic mundo dedito. Et tamen nisi mors præcedat, vita obtineri non potest. Non vis mori vitijs? morieris ergo semper sine vllo fine in flammis sulphureis. Sed durum est, inqs. Tenta quotidie aliquid, & leuius fiet. Difficilis est ascensus montium, sed paulatim scandendo ad cacumē peruenitur. Saxum licet durissimum guttæ cauant sępe cadendo. Nemo magis proficit in virtutibus, q̃ qui magis difficilia & contraria sibi fortiter vincere nititur. Copiosior nanq; datur illi gratia, qui sese magis vincit, & in spiritu mortificat. Ora Deum, & perseuera in labore: senties breui arridentem gratiā, & ꝙ prius labor & dolor erat, gaudiū & voluptas erit. Duo quædā plurimum faciūt ad sui mortificationem: vt videlicet etiam violenter te subtrahas quo natura vitiose propensa est: & feruenter assequi coneris bona illa, quoꝝ te magis indignum senseris. Vigila super teipsum, excita & adhorta re teipsum. Millies lapsus, rursus arma corripe, instaura animum, renoua propositū. Non fatigabis Deum post lapsum humiliter reuertēdo, etiā si millies reuertaris. Tm̃ proficies, quantū tibi ipsi vim quandā propter Deum adhibueris. Nemo verius, felicius, securius, qetius viuit, quam qui sibi ipsi & vitijs mortuus est. Nam in q̃ vitia etiam num dominant & sæuiunt, quo pacto is vere & trāquille possit viuere? Quod etiam philosophi quidam nō ignorantes, maximo labore & infatigabili studio malas animi perturbationes siue passiones edomare nitebātur, vt tanto essent animo sereniore & aptiore ad contemplandā veritatem. Sed quęrat aliquis, quid ad sui mortificationē pertineat? Nimiꝝ pertinet eo, vt pro pct̄is admissis cōgruam agamus pœnitentiam, vt mala nostra fletibus castigemus, vt cum S. Ezechia recogitemus om̃es annos nostros in amaritudine animæ nostræ. Hoc molestum est carni & portioni sensitiuę siue sensualitati, sed mortificanda est, & rationi subijcienda. Pertinet etiam eo, vt corpus subditum sit spiritui, vt earum reꝝ quæ ad corporis sustentationem pertinēt, sicuti est, cibus, potus, somnus, vestimenta &c. nihil amplius illi tribuamus, q̃ prosit ei ad seruiendū Deo. Nam q plus illi tribuit, vitioꝝ fomenta ei subministrat, armatq; seruū in perniciē dñi sui. Vñ apostolus ait: Obsecro vos per misericordiā Dei, vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuentē, sanctā, Deo placentem. Ad hęc pertinet ad mortificationem, vt anima cunctis corporis membris bene vtatur, videlicet ad exequendā iustitiam, & actus bonos, nō aūt ad perpetranda mala. Non em̄ sumus nostri, sed dñi. Itaq; illi totos nos mancipare debemus, non vitijs. Præterea eodē requiritur, vt vires inferiores, sensus externi & appetitus sensitiui rationis imperio subiaceāt, ne per ista vel eorum actiones ratio impediatur à bonis, & animus à diuinoꝝ contēplatione distineātur. Deniq; huc exigitur, vt ratio & voluntas Deo subdita sit, ita vt iuxta diuinæ legis sacrę scripturę, & fidei Catholicæ normam & præscriptū omnes rationis & volūtatis actiones dirigantur: quod quidem fit per fidem, spem, & charitatem. Redigendus nanq; est, & captiuandus intellectus, vt ait Apostolus, in obsequium Christi, vt ea omnia, quæ sunt fidei Christianæ, incunctanter credat, tam etsi captū rationis naturalem longe lateq; excedant. Voluntas etiam ita Deo subdenda est, vt quæ credit, amet, vt appetat inuisibilia, visibilia contēnat, cupiatq; toto corde videre bona dñi in terra viuentiū. Hoc pacto quisquis bene mortuus fuerit, non poterit non maximos referre fructus. Memoria quoq; animæ repurgenda est, vt nihil in ea resideat q̃ Dei in ea actio aut locus impediatur. Sequitur:

Marginal notes: Moriendi vitijs mo[...] q̃s sit. — Iob 14 — Mortifica[ti]onē viti[o]rū duo [q]uænam [pro]moueār. — Philosophorū q̃ [...] studiū quan[...] in vi[...] [...]edo [...]ndis. — Esaiæ 38 — Quænam [ad] mortificationem [vi]tiorum pertineant. — Roman. 12 — E — 2. Cor. 10 — Psalm. 26

Qui amat animam suam, perdet eam. Et qui odit animā suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam.

Ecce quomodo vbiq; verbum Dei, & doctrina Euangelica carnis damnat voluptates, eamq; persequi & odisse iubet. Nemo se fallat, credens sola fide nos saluos fieri, atque interim molliter & delicate viuens. Qui amat, inquit, dominus Iesus, animam suam, perdet eam, hoc est, quisquis carnalibus & illicitis animæ suæ desiderijs obsequitur & satisfacit, malēs illi parere, quam præceptis Dei, quæ vbique nostris concupiscentijs aduersantur & contradicunt, is perdet eam in mortem sempiternam. Hortaris carnalis anima, vt diu dormias, vt laute & splendide epuleris, vt mulceas aures varijs musicorum organis, sola voluptatis causa,

Animam male amare q̃d sit.

causa, vt ocio desidiæq; indulgeas, vt iocis & fabulationibus tempus trãsigas, vt securus de misericordia Dei pœnitentiam differas in extremam senectutem. Quod si illi acquieueris, absq; vlla hæsitatione peribis. Diues ille Euangelicus, qui multas sibi pararat opes, quãdo cœpit velle animũ dare voluptatibus, & frui bonis vitę huius

Lucæ 12

audiuit: Stulte, hac nocte tollent à te animam tuã: & quæ parasti, cuius erunt? Amabat ille perdite animam suam, eoque penitus perdidit. Iudas domini proditor postquam animi sui cõcupiscentiam, quã profligare & odisse debuisset, expleuerat, acceptis à Iudęis triginta argenteis quibus dominum vendidit, abiens laqueo se suspendit.

Ioan. 13 Matth. 26 Marc. 15

F

Paradigma in suos opum amatores.

Accidit quandoq;, vt diues quidam morti vicinus admoneretur cõfessionẽ facere, & instar Christiani hominis sese ad mortem præparare. Sed aliquoties repulit confessarium, spe salutis recuperãdę. Vidẽs autem mortem adesse præ foribus, iussit sibi arcam suam nummis plenam adferri. Qua allata, manu versabat pecuniam donec animam exhalaret. Cõfiteri autem non voluit. Tremẽda res. Accidit illi, vt in morte obliuisceretur sui, qui viuens oblitus fuerat Dei. Amauerat iste, vt apparet animæ suæ iniquam concupiscentiam, & diuitijs comparãdis inhiauerat. Itaq; animæ suæ ne in extremis quidem consulere potuit, nimio deuinctus amore diuitiarũ. O quot sunt hodie eiusmodi, qui tam perniciose amant animas suas, illarum pernicio sissimis semper fauendo & obsequẽdo cupiditatibus: sed certe breui & animas suas, & quicquid modo corradunt, perdent.

Animam quinam suam probe odiat. Gregori⁹.

Qui autem odit animam suam in hoc mũdo, in vitam ęternam custodit eam. Quod D. Gregorius Papa quadam Homilia exponẽs: Tunc, inquit, animam nostram bene odimus, cum eius carnalibus desiderijs acquiescimus, cum eius appetitum frangimus, eius voluptatibus reluctamur. Quæ ergo contempta ad melius ducitur, quasi per odium amatur. Certe dum Paulus Hierosolymã pergeret, propheta Agabus zo-

Acto. 21

nam illius apphendit, suisq; pedibus alligauit, dicẽs: Virum, cuius hæc zona est, sic alligabunt Iudęi in Hierusalem. Sed is, qui animam suam perfecte oderat, quid dicebat? Ego non sum alligari, sed & mori paratus sum in Hierusalem pro nomine domini Iesu Christi: nec facio animam meã preciosiorem quã me. Ecce quomodo animam suam amando oderat, imo odiens amabat, quam cupiebat pro Iesu morti tradere, vt hanc ad vitam de peccati morte suscitaret. Hæc Gregorius. Non est igitur amanda anima amore improbo, carnali, priuato, vitioso, vt consentiamus illi in rebus illicitis ac pernitiosis, & à diuina volũtate & recta ratione discrepantibus: sed odienda potius, vt vim quandam illi inferamus, vbi nos cupit abstrahere à iustitia, & cogamus eam diuinis inhęrere mandatis. Vbi sane virilis adhibẽda animi seueritas est, vt nullis tentationibus cedamus, nulla pusillanimitate frangamur. Quãtumcunque importunis vrgeamur cõcupiscentiæ stimulis, non est tribuendus assensus: sicut parentes infantibus etiam acerrime plorãtibus nolũt tribuere ea, quæ sciunt eis obfutura.

Anima suam sibi ipsi mori discat.

Bernard⁹.

D. Bernard. sermone XXX. in Cãtica scribit in hæc verba: Tu quoq; si ppriam deseras voluntatem, si corporis voluptatibus perfecte renuncies, si carnẽ tuam crucifigas cum vitijs & cõcupiscentijs, sed & mortifices membra tua quę sunt super terrã, probabis te Pauli imitatorem, q non facies animã tuam pciosiorem teipso: pbabis & Christi discipulũ, etiam illam perdẽdo salubriter. Et quidem prudentius eam perdis, vt custodias, quam custodis, vt perdas. Nam qui voluerit animã suã saluã facere, perdet eã. Perdet eam, inquit, siue ponendo vt martyr, siue affligendo vt penitens. Quanq̃ genus martyrij est, spũ facta carnis mortificare, illo nimirum quo mẽbra cæduntur ferro, horrore quidem mitius, sed diuturnitate molestius. Hactenus Bernardus: qui quidem perdere hic in bonam partẽ interpretatus est, q̃d nos in malam exposuimus. Tolerari vtraq; interpretatio potest: tamẽ Augustino teste, & ipsis quoq; Euangelij verbis assentientibus, potius de malo, q̃ bono accipiendum est, vt sit sensus: Qui male amat animam suam in hoc mundo, perdet eam in futuro: q bene odit in hoc mundo, custodit eam in vitam æternam.

Voluptatib⁹ prauis quam aia resistat. Galat. 5 Col. 3 Actor. 15

Ioan. 12

Anima quando odiatur.

Augustin.

G

Anima quid hoc loco significet.

Loquitur aũt hic dñs de anima per peccatum vitiata, quæ semper in malum procliuis est. Alioqui ratio ad optima hortatur. Damnantur autem hac sententia oẽs, qui asperam & duram viuendi rationem fugiunt, & suauia ac mollia amplectuntur. Videant Euangelici nostri, quam pulchre sua doctrina ex Epicuri potius,

Luthera ni vti hu ic Euange lio Christi contradi cunt. tius, quam Christi schola professa, cũ verbo Dei consentiat. Sed aduertunt hauddubio etiam ipsi toto se errare cœlo, & tamen vel peccati delectatio, vel præfracta animi obstinatio non finit eos palinodiam canere. Qui si cogitarent humanum esse errare & labi, nec cuiquam vitio verti posse, si errasse se doleat, proculcarentq; animi superbiam, facile & cum Deo, & cũ hominibus in gratiam redire possent. Sequitur:

Si quis mihi ministrat, me sequatur. Et vbi sum ego, illic & minister meus erit.

Seq Christũ qd sit. O verbum breue, sed nõ parum multa complectẽs. Non est minister Christi, qui Christum nõ sequit. Quid est sequi Christum? Eius humilitatem, obedientiã, mansuetudinẽ, mũdi contemptũ, patientiã, charitatem imitari. Habes Christiane satis superq; q̃d agas. Si minister Christi es, imitare dñm tuũ. Et ne putes virtutum studia & actus sua carere mercede, audi dñm promittentem: Vbi sum ego, illic & minister meus erit: hoc est, in vita sempiterna, vbi vnusquisq; mercedẽ accipiet iuxta laborem suum, vbi parce metet, qui hic parce seminauerit. Habemus ducem quẽ sequamur, habemus præmium quod speremus. Non est nobis turpe filiũ Dei imitari: imo vero gloria magna est seq dñm: longitudo em̃ dierũ assumetur ab eo. Nihil est melius, q̃ timor Dei, & nihil dulcius q̃ respicere in mãdatis dñi: nõ vtiq; ad cognoscendũ duntaxat, sed ad faciẽdum ea, quod est sequi saluatorem. Ipse enim ait: Non veni facere voluntatem meam, sed eius qui misit me. Tu quoq; imitare illum, & propria calcata voluntate, fac quæ tibi præcepit Deus.

1. Cor. 5
1. Cor. 3
Eccle. 23
Ibidem.
Ioan. 6

Basylius. D. Basylius circa hæc verba pulcherrima vtitur adhortatione, quã huc partim adferre placet. Tu quisquis, inquit, candidatus cœlestis gloriæ amplissimum expetis honorem, animum huc aduerte: tu inquam cui in animo est, Christo vt comes assideas indiuiduus, audi illã regis tui eximiam vocẽ: Si quis mihi ministrat, me sequatur, & vbi ego sum, ibi & minister meus erit. (Ioan. 12) Vbi ergo Christus est rex? In cœlo sine dubio. Huc tuus tibi, o Christi miles, dirigendus est cursus. Obliuiscere quicquid hic in terris refectionis haberi potest. Deinde describit vitam militis terreni, sub rege stipẽdia facientis: post ita prosequitur: Age igitur Christi miles, qui iam tenuia quædam ex rebus humanis exẽpla inspexeris, subeat animum tuum sempiternorum bonorum cogitatio: propositũ tibi vitæ genus sit, domo, ciuitateq;, ac possessione rerũ omnium carẽs: solutus esto, atq; ab omnibus vitæ huius curis liber. Non te vlla impediat, illigetve de coniuge cupiditas, nõ de filijs solicitudo: quando alienum hoc est penitus à cœlestis militiæ disciplina. Hæc Basylius: quę qa possunt quibusdã ingrata videri, q̃d ad monasticen inuitent, nosq; hęc laicis potius scribimus, quã qui sacris initiati sunt aut monasticen profitẽtur, noluimus diutius ꝓsequi: attamẽ vt sciant etiam ipsi q coniugio seruiunt, qd faciendũ sibi sit, si Christi ministri esse velint, ex eodem sanctissimo viro pauca adhuc cõmemorabimus. Nam est, ait, quamobrẽ tu q ad vxorem animum applicare maluisti, perinde quasi ea re mũdum tibi amplecti licitũ sit, diffidiæ te des: qñ eo maiore tibi laborare contendendum est, attentioreq; animi vtendũ vigilantia, vt salutem inuenias: veluti qui sedẽ tibi in medijs laqueis, mediaque rebelliũ potestatum ditione delegeris, vbi pc̃torum assidua ante oculos posita irritamẽta habeas, ad quę cõcupiscenda oẽs sensuum tuorũ libidines assidue loco veluti emotæ impellantur. Quocirca intelligere debes neutiq̃ effugere te posse, qn cum diabolo tibi sit deluctandũ, ex eoq; nullo modo victoriã te sine multis laboribus, ꝑ Euangelicorũ pceptorũ conseruatione susceptis, reportaturũ. Vide cætera apud eundem. Ergo minister Christi nemo erit, nisi qui pro Christo legitime certauerit. Quod si in certamine perseuerauerit, victor ibit ad cœlos, eritq; semper cum domino suo. 2. Tim. 2

Miles Christi q nam militare debeat.

Si quis mihi ministrauerit, honorificabit eum pater meus qui est in cœlis.

His verbis, vt ait Augustinus, intelligitur dñs exposuisse q̃d supra dixerat, illic et minister meus erit. Nam quem maiorẽ honorẽ accipere poterit adoptatus, q̃ vt sit, vbi est vnicus? Sed quæ est ignauia, imo insania nostra, vt si qs propositus sit honor temporalis, ad illum consequendum per ignem & aquam omnes properemus, cœlesti autem & æterno oblato nobis honore vix quisquam sit, qui pedem loco mouere velit? O stulti filij hominũ, tamen quan- Augustin.

doq; sapite. Quare tam misere perditis animas vestras? Quare non videtis mundi vanitatem? Quærite Deum & veros honores & felices ac beati eritis.

SERMO IN EODEM Festo, De dandis eleemosynis.

I Ispersit, dedit pauperibus: iustitia eius manet in seculum seculi. Psalmo CXI. Sæuiente illa impijssima sub Decio tyranno Christianorum persequutiõe, inter alios, qui tum varijs conficiebantur supplicijs, etiam inuictissimus Leuita Laurẽtius peremptus est, tum quod Christi fidem negare nollet, tum quod Ecclesiæ thesauros in vsus pauperum liberalissime distribuisset. Postulabat Tyrannus thesauros sibi dari, quos Philippus iunior Imperator Ecclesiæ donauerat: sed contemptus est à Leuita Laurentio Christianissimo, castissimo, simul ac sapientissimo: dumq; speraret thesauros sibi illatum iri, oblatos sibi vidit numerosissimos sanctorum pauperum greges, in quorum victu atq; vestitu sanctus martyr, vt ait Leo Papa, inamissibiles condiderat facultates: quæ tanto integrius erant saluę, quãto sanctius probabãtur expensæ. Hac de causa, vt equidem puto, recitatur hodie Epistola, vbi de eleemosynis dandis fit adhortatio, commemoraturq; Psalmi Dauidici verficulus, quem nos thematis loco proposuimus, nempe: Dispersit, dedit pauperibus, &c. Vnde nos q̃q; sumpta hinc occasione operæprecium facturi videmur, si charitatẽ vestram ad præstandas eleemosynas exhortemur. Multi enim fœdissima auaritiæ cupiditate inflãmati, nihil ita fugiunt ac abhorrent, vt miseris pręstare beneficium. Semper enim suis decedere facultatibus arbitrantur, quicquid in pauperũ vsus contulerint. Vident quotidie velint nolint fratres suos Christianos, Christi sanguine redemptos, alios fame & siti affici, alios nuditate cruciari, alios morbis vexari, nec vllum habere subsidium, alios alijs calamitatibus subditos absq; alicuius ope & auxilio: & tamẽ plus quam saxea, plus quam ferina duritia prętereunt ac negligunt miseros. Legunt isti aliunde bene norunt omnipotentem Deum ne ipsi quidem licet amantissimo cordis sui vnigenito pepercisse propter nos, q est reuera immẽsus quidam miserationis excessus: & ipsi vilissimis ac breui amittendis parcũt pecunijs aduersum semetipsos. Christus Iesus filius Dei pro nostri redemptione aĩam posuit, sanguinẽ fudit, totum se impendit, cum tamen non amici sed inimici illius essemus: isti aũt neq; pecunias illius causa fundere dignantur, sed adamantinis pectoribus despiciũt eum nudum & peregrinum pro nobis mortuũ. Possent hæc feras & saxa mollire, & tamen homines nihil mouent. Malumus plериq; humanitatis & misericordiæ esse expertes, q̃ vel parum tribuere. Etiamsi moriantur innumeri, extrema rerũ omniũ penuria adacti, nihil ad nos attinet: plus cruciat nos modicæ pecuniæ erogatio, quam mortes miserorum. Et qua tandem ratione poterimus grauissimos inferorũ cruciatus euadere? Si nihil aliud à nobis mali perpetratum sit, nonne hoc vnum iustissimam nobis damnationem cõciliat? Quænam sunt in illo humanitatis vestigia, qui cum possit absq; suo detrimento consortem naturæ suæ inopia laborantem releuare ac reficere, tamen penitus non curat, nec vlla illius necessitate, nullis lachrymis, nullis precibus, nullis miserijs flecti potest? Qui vero talis vnquam potest vel audet diuinam sperare misericordiam, qui tã crudelis est in proximum suum? In hominem similem sibi non habet misericordiam, & propitiationem petit à Deo? Quis exorabit pro delictis illius? Et tamen omne animal diligit simile sibi: nec quicquam tam est secundũ naturam, quam iuuare naturę consortem. Fingunt sibi multi causas quasdam friuolas, & caluas excusationes, & tãquam mentiri possit Deus, aut quicquam iniquũ præcipere, res suas indigentibus impartiri metuunt. Aiunt prospiciendum esse sibi ac suis. Recte quidem. Sed Christus pauper negligendus non est. Necessaria sibi ac suis vt procurent, nemo vetat: porro grandes coaceruare diuitias quorsum attinet? Qui prolibus suis bene prospectum cupiunt, liberalitatis ac misericordiæ exempla eis relinquant. Opes mediocres sæpe longe vtiliores sunt, quã nimium abundantes. Cui enim parum relictum est, cogitur ipse cura & industria sua quod sibi deesse conspicit, comparare. Qui autem rebus abundant, vt plurimum comessando, potando, scortando, atq; alijs improbis studijs eas abligurիunt.

Marginalia (left): Supplicio rũ D. Laurentio illatorũ causæ quæ fuerint. — Leo Papa. — 2.Cor.9 — Crudelitas brunda in pauperes vñ. — Roma.8
Marginalia (right): 1.Ioan.3 — Roma.5 — K — In nimis auaros & immisericordes. — Eccle.18 — Eccle.13 Ambros. — Parẽtes & prolibus suis miserationis exempla relinquãt.

sunt. Interim eorum, à quibus ampla eis re licta sunt patrimonia, nulla fit mentio: Vtrum animæ eorum in pœnis vel refrigerio sint, perinde est illis. Quanto igitur satius est facultates suas in illorum vsus distribuere, quibus quicquid præstiteris, Christo præstitum dubitare non possis? Potest autem immenso carere præmio, qc quid in Christum collatum erit? Sed hic fide multa opus est. Non enim vides Christum, dum pauperi confers beneficium: & tamen Christus ibi est. Verum auaritia diffidentiam parit, vt quod tribuis, non multo auctius restituendum, sed amissum iri putes. O pessimum auaritiæ morbum, qui fiduciam homini aufert. Vnde rectissime Apostolus vocat eam idololatriæ seruitutem. Agnosce o homo Deum ac dominum, à quo habes, quicquid boni habes. Cogita quæso quis nam tu ipse sis, quid dispenses, à quo consequutus sis ea quæ obtines: qua denique ex causa tam multa tibi collata sint. Dei optimi maximi minister es, tuorum dispensator conseruorum. Ne tibi persuadeas, tibi vni donata ea quę habes, aut eo te multa accepisse, vt tanquã communis naturæ hostis, tuis includas arcis, quod multorum necessitati à summo omnium parente præparatum est. Imo vero ea aliena cogites, accommodata tibi potius, quam donata, vt in miseros ac inopes tanquam summi patrisfamilias substantiam liberaliter ac sapienter distribuas, non tibi vni seu fur nequissimus, & raptor crudelissimus vsurpes. Noli ea repagulis & seris interclusa retinere, noli rerum vsum commoditatemque inuidere hominibus, quarum à te quandoque in iudicio seuerissima exigẽda ratio est: noli omnibus ad te auare retractis, omnes eorum vtilitate priuare. Si quid in pauperem contuleris beneficij, tibipsi consules. Si tua tibi inique seruaueris, cum diuite illo epulone damnaberis, quem scriptura æternis ait supplicijs deditum, non quod aliena rapuerit, sed quod sua miseris non sit impartitus. Crede mihi, imo crede diuinis literis, & pollicitationibus, quicquid pauperibus dederis, ad te multis modis auctum & multiplicatum reuertetur. Nam quemadmodum frumentum terræ mandatum, lucrum mittenti parat, & ex paucis granis, vberes consurgunt segetes: ita panis esurienti præstitus, maximam conferenti in posterum adfert vtilitatem.

Eleemosynas ipsi Christo erogari.

Auaritia vt dicat idolorum seruitus. Galat. 5 Ephe. 5

Diuitias nõ esse nisi aliorũ, nõ propria bona.

L

Lucæ 15

Quod ego nõ cõtule ris id non posse tibi perire.

Est autem in faciendis eleemosynis diligenter vnicuique obseruandum. Primo, vt fiant ex charitate. Nam alioqui minor illarum efficacia est. Valent tamen etiam extra charitatem factæ, tum ad præparandum hominem ad suscipiendam gratiam, tum ad mitigandas pœnas æternas, si forte in flagitijs obstinatus & impœnitens moriatur: tum ad obtinendum bonum aliquod temporale, quod tamen in eleemosynis præstandis præcipue spectandũ non est. Nam secundo curandum est, vt fiant propter Deum. Quanto intentio fuerit purior, tanto erit merces copiosior. Nihil autem ibi spectare aliud, quam laudes humanas quod faciebant pharisæi hypocritæ, quos dominus in Euangelio repræhẽdit, aut temporalium diuitiarum retributionem, id nõ decet hominem Christianum, cui Deus promisit regna cœlorum. Tertio videndum est, vt non animo inuito & tristi, sed volũtario ac hilari fiant. Hilarem enim datorem diligit Deus. Bis dat, qui cito dat. Id autem facile est illis, qui in pauperibus Deum contemplantur. Quarto deniq; etiam hoc obseruandum est, vt eleemosynam, quæ triplex est, nempe cordis per compassionem, oris per correctionem, operis per largitionem, primo nobis ipsis impẽdamus: deinde proximis: in quibus etiam ordo seruandus est, vt præferantur fideles, domestici & propinqui: atque ex his iusti, si cæteræ circunstantiæ pares sint. Quanquam omnibus benefaciẽdum est, & bonis, & malis, & iustis & impijs, & amicis & inimicis, cum exigit necessitas, & facultas suppeditat. Sed pensandę in his semper sunt circũstantiæ, vt sciri possit, qñ & qua ratiõe, & vbi, & cui potissimũ oporteat gratificari ac opẽ ferre. Neq; vero ambigendum est, quin eleemosynarum largitio sit in pręcepto, quandoquidem in Euangelio secundum Matthæum damnationis sententia plectendi leguntur, qui opera misericordiæ non præstiterint. Cur autẽ mortiferi peccati rei sint, qui eleemosynam præstare nolunt, ratio est, quod dilectio proximi, quæ est in præcepto, sine eleemosynarum collatione, seruari nõ potest. Porro ad dilectionem proximi certissimum est pertinere, vt nõ solum bene eis velimus, sed etiã bñ faciamus, vt est apud D. Ioannẽ in epistola: Non diligamus ver

In eleemosynarum erogatiõe q̃nam obseruanda sint.

Matth. 5

2. Cor. 9

Eleemosyna vt [illegible] triplex.

Circũstantiæ in bñficij collatione quæ attẽdendę

Matth. 25

Crudeles in pauperes turpec cent mortaliter.

1. Ioan. 3

bo,neq; lingua,sed ope & veritate. Itē: Qui habuerit substantiā huius mūdi,& viderit fratrē suū,id est,proximū,necessitatē habere,& clauserit viscera sua ab eo,quō charitas Dei manet in illo? Et diuus Gregorius: Probatio,inqt, dilectiōis, exhibitio est operis. Verū in ipsa p̄standa eleemosyna cōsiderandū est, vt superflua tm̄ intelligant necessario tribuēda,sup̄flua,inquam, non solū quantū ad ipsum tribuentē pertinet,sed illos etiā,quorū cura ipsi incūbit. Hic adhibēda discretio est,vt nō simus nimium pusillanimes,pctm̄ fabricando, vbi non est:nec auaritia retineamur, quo minus opem feramus indigentibus. Metuenda est enim illa D.Ambrosij sententia: Pasce esurientē,pasce fame morientē: Si non pauisti,occidisti. Et illa D.Gregorij S.Papæ: Tot quotidie diuites perimūt,qt morientiū pauperū apud se subsidia abscondūt.

1.Ioan.3

Gregor.

M

Ambrosi'

Gregori'.

Possem hic innumera sacræ scripturæ testimonia adducere, quę vel cōmendant, vel etiam præcipiunt misericordiæ opera: sed quia illa cuilibet obuia sunt, omissis illis,aliquot sanctorum patrum ad faciendas eleemosynas adhortationes huc adferā,vt tanto magis apud animos vestros p̄ficiam, quāto maior est illorū autoritas & sanctitas,quorū verbis apud vos vtar. Primo loco placet D.Basyliū commemorare, qui Homilia in diuites auaros sic ait: Quā tam te Deo beneficentissimo gratiā habere,q̄ hilarem esse te simul & in inopes munificum atq; liberalē oportebat,q̄ nō ipse p̄ foribus alienis cogeris obstreperus esse & querulus,sed tuas alij occupāt? Nunc autem tristis es & rogatu difficilis: occursus pauperum vitas,ne forte aliquid vel modicum coacto e manibus exeat. Vnam tantum nosti vocem: Nō habeo,nō dabo: Nā & paup ego quoq; sum. Pauper es,p̄fecto paup,& oīm egēs bonorū. Paup, inquam, charitate paup,benignitate in indigos pauper,sed fide erga Deū pauper,pauper æterna spe. Quamobrem frumēti quodcunq; possides, tuos fac fratres participes. Cras forte marcesset. Hodie egenti da. Auaritiæ genus id pessimū est,nolle nec ea quidē,quę facile corrūpunt,inopi dare. Dixeris. Cui facio iniuriam,si mea retineo conseruoq;? Quæ illa,dic mihi,tua? Vnde accepta hæc ad traducendā p̄sentem hāc vitā inuexisti? Perinde em̄ facis,ac si quis in theatro locū spectādi mox vt anteuertit alijs arripere, cęteros abarceat ingressu,suo vnius vsui id adiudicans,quod ad omnium cōmunem vsum proponitur. Tales & diuites existunt. Cōmunia nāq; cum priores obtinuerint, propria faciunt occupādo. Nam si tm̄ qsq; vsurparet,quantū ad p̄priæ necessitatis solatiū faceret,superfluūq; egenti tribueret, nemo profecto esset diues,nemo item pauper. Nōne nudus ex vtero matris excidisti nudusq; rursus reuerteris ad humū? Hæc tibi bona p̄sentia vnde? Si à casu dixeris, impius es,eū nō agnoscens q te cōdidit,neq; ei q dedit rependēs gratiā. Quod si ex Deo te illa habere fateris,dic mihi,quamobrem hec sortitus es? Non enim iniustus est Deus,qui ea quæ sunt ad victum,inæqualiter nobis diuiserit. Cur tu diues es, ille paup? Profecto non ob aliam causam, nisi vt tu benignitatis ac fidelis administrationis mercedem accipias,ille vero patientiæ maximis præmijs honoretur. Tu vero insatiabilis auaritiæ lacertis omnia circumplexus,& tot homines illis priuās,neminem te lædere putas? Quis,quæso,est auarus? Ille qui eo quod satis esse debet,non est contentus. Quis vero peculator? Ille qui ad se vnum transfert,quę singulorum sunt. Tu ergo non auarus? Non tu peculator, cū ea quæ ad dispensandum distribuendumq; recepis,tibi propria facis? Num qui vestem diripuerit,spoliator nominabitur: qui autem nudum non texerit,modo possit,alterius cuiusdam nominis appellatione dignus erit? Esurientis est panis,quem tu retines:nudi est vestis, quam in arca custodis:discalceati calceus,qui apud te marcescit:egentis argentum,quod tu terrę infossum possides. Quare tot iniurius es hominibus,quod poteras opem conferre.

Basylius.

Auarorū excusationes q̄ minus egenis tribuant impię.

Auaritiæ genus pessimum q̄d nam sit.

Quomō nemo possit esse diues,nemo pauper.

Iob 1

Diuites aut pauperes cur Deus q̄sdam esse sinat.

Auarus reuera quisnam dicat

Idem alibi dicit: Sustines inexoratus abs te pauperem reijcere, nec metuis iudicis minas,ac ea quæ se ille pollicitus est hominibus huiusmodi redditurum. Non te miseret? misericordiam non inuenies. Non aperuisti domum tuam? à regno Dei excluderis. Non dedisti panem? nō vitam recipies æternam. Sed & pauperē teipm̄ dicis. Et ego tecū sentio. Paup profecto est, qui multis indiget. Pauperes,inquā,insatiabilis cōcupiscētia reddit. D.Ioan.Chrysostom. Homilia XXXIIII. ad populū Antiochenū sic habet: Tuarū es o homo dispensator pecuniarū, nō minus quam qui Ecclesiæ bona dispensat. Sicut igit ille po

N

Basylius.

Cōcupiscētia insatiabilis vt faciat hoies voce pauperes.

testatem

testatem non habet, ea quæ propter paupe res à vobis erogantur, temere & vt casu ve nit dispergendi, quoniam in pauperum da ta sunt alimentum: ita neq; tu tua. Et si nã que paternam excepisti hæreditatem, & i ta possides quæcunq; tibi sunt, ita quoque tamen Dei sunt omnia, Postea vero tu q̃d erogasti quidem, tali vis dispensari diligen tia: Deum vero sua non censes maiori nos repetiturum vehementia, sed ea simpliciter passurum pereũtia: Non ita est, nequaquã Hæc enim propterea tibi concessit vt dares illis escam in tempore oportuno, egenis, esurientibus: sicut tu conseruo dispensan da dedisti, itidem & Deus te vult hæc in cõ grua erogare. Propterea quoq; cum aufer re posset, ea dimisit: vt exhibendæ virtutis occasionem habeas, vt alterum alterius in digentem constituens, mutuam charitatẽ redderet feruentiorem. Non enim ad hoc accepisti, vt in delitias absumeres, sed vt in eleemosynam eroges. Nunquid enim tua possides? Res pauperum tibi sunt creditę, si ue ex laboribus iustis, siue ex hæreditate paterna possideas. Nunquid enim non potuit Deus hæc tibi auferre? Verum hoc non facit, in potestate tua ponens li beram in pauperes liberalitatem. Tu ve ro, quæso, considera, quomodo per om nes parabolas non suis congrue pecuniis vtens punit. Nec enim virgines aliena ra puerant, sed propria non dederunt. Neque qui talentum in terram defodit, iniustum vsum sibi vendicauit, sed quia non gemina nit: nec esurientem despicientes quod alie na rapuerint puniuntur, sed quoniam sua non dispenserunt. Audiamus itaque q̃t quot ventri indulgemus, quotquot in o piparas cænas expendimus diuitias, nihil nobis pertinentes, sed indulgentibus debi tas. Non enim quoniam ex benignitate multa de tuis erogare iussus es, hæc ideo putes esse tua. Tibi mutuauit, vt laudabilis fieri posses. Ne tua igitur esse putes ei sua præbens: nec enim si cui tu mutuasses, vt a biens aliquas posset quęstuum occasiones inuenire, illius pecunias esse diceres. Igitur & tibi Deus tradidit, vt cœlum lucrari posses. Ergo benignitatis excessum ne fa cias ingratitudinis materiam. D. Am brosius sanctissimus Ecclesiæ Doctor scri bit in hunc modum: Habe diues hypothe cas, inopum sinus: habeas hypothecas, vi duarũ domos: habeas hypothecas, ora in fantium orphanorum. Itemq;: Si peregri num sub tectum tuum inducas, si suscipi as egentem, ille tibi acquirit sanctorum a micitias & æterna tabernacula. Et rursus: Tu qui putas te manum habere sanam, ca ue ne auaritia, caue ne sacrilegio contraha tur. Extende eam sæpius, extende eam ad illum pauperem, qui te obsecrat: extẽde vt proximum iuues, vt viduæ feras præsidiũ, eripias iniuriæ, quem vides iniustæ contu meliæ subiacere. D. Maximus Episcopus Thurinen. Eleemosyna, inquit, quodam modo animarum aliud est lauacrum, & si quis forte post baptismum humana fragi litate deliquerit, superest ei vt iterum elee mosynis emundetur, sicut ait dominus: Da te eleemosynam, & ecce omnia mũda sunt vobis. D. Cyprianus gloriosissimus mar tyr & Episcopus, quẽ me oportuit primo loco commemorasse, sic ait: Locupletẽ te esse dicis & diuitem, & vtendum putas iis quæ Deus possidere te voluit. Vtere, sed ad res salutares: vtere, sed ad bonas artes: vtere ad illa, quæ Deus præcepit, quæ Dominus ostẽdit. Diuitem te sentiant pauperes, locu pletem sentiant indigentes. Patrimonia tua Deo fœnera, Christũ ciba. Commẽda illic thesauros tuos, vbi nullus fur effodiat q̃ nullus insidiãs grassator irrumpat. Pos sessiões tibi sed cœlestes magis cõpara, vbi fructus tuos iuges ac pennes & ab oĩ cõta ctu iniuriæ secularis immunes, nec rubigo atterat, nec grando cędat, nec sol vrat, nec pluuia corrũpat. Nã delinquis & hoc ipso in Deũ, si ad hoc tibi ab illo diuitias datas credis, vt illis nõ salubriter pfruaris. Tenta tio est patrimoniũ grãde, nisi ad vsus bo nos cẽsus operet, vt patrimonio suo vnus qsq; locupletior, magis redimere debeat, q̃ augere delicta. Deniq; sctĩssimus atq; eru ditissimus Põt. Leo ita scriptũ reliqt: Ma gna est eleemosyna, q̃ ardẽtiã criminũ glo bos bñuolẽtiæ suæ fõte refrigerat, & q̃dã ir riguo largitatis obruit incẽdia delictorũ: vt q̃uis offensus Deus, q̃uis criminibus p uocatus, cogat liberare eleemosynis, quẽ disposuerat punire pctĩs. Possem hic in numera alia tũ sacræ scripturæ, tũ sctõrum patrum dicta proferre, sed vitanda nimie tas est. Tamen memoratu dignam Diui Hieronymi sententiam nõ omittam, qua sic ait: Qui diuitiarũ seruus est, diuitias cu stodit vt seruus: qui autem seruitutis ex cusserit iugum, distribuit eas vt dominus.

Margin notes: Diuites cur deus esse quos dam permittat. — Diuitias opulento rum necessitates esse pauperũ. — Matt. 25 Lucæ 19 — Matth. 25 — Bona tem poraria vt Deus diuitibus tantum mutuat — Ambros. — Luc. 18 — Ambro. — Maximus. Eleemosyna vti sit lauachrũ animarũ. Lucæ 11 — Cyprian. — Matth. 5 — Diuitię vt sint tentatio periculosa — Leo Papa — Hierony.

Hoc enim inter est, diuitias habere, & diuitijs seruire: ijs si vti scias tibi seruiunt: si vti nescias, illis seruis. Itaqꝫ dilectissimi, ne sim prolixior, contemnamus diuitias, Christi paupertatem sectemur, cogitemus diuitias perdere animam, si non recte dispensentur sciamus eas non veras, sed falsas opes esse. Solæ nanque virtutes, veræ diuitię sunt. At tēdamus vt mentem deprimant, quam breuis & fallax sit vita pręsens, quam innumera pariat mala diuitiarū amor, quam nō expleant animæ sitim quantumuis immensæ opes mundi, quam turpiter & profuse sæpius ab alienis concoquantur, & quod pauca necessitati sufficiant, q̄d nudi hinc exibimus, & cuncta alijs forte extraneijs & ingratis relinquemus, quod rerum nostrarum non domini, sed dispensatores simus. Horum diligens consideratio faciet nos ad contemnenda præsentis vitæ bona, & præstandas elleemosynas alacriores, præstante domino nostro Iesu Christo, cui cū patre & spiritu sancto est gloria sempiterna, Amen.

Diuitias habere ac diuitijs seruire quid differant

Diuitię veræ vt sint solę virtutes

IN SOLENNITATE ASSVMPTIONIS GLOriosissimæ semperque virginis Mariæ, Loco Epistolæ, Lectio libri Ecclesiastici, Capite XXIIII.

XV N omnibus requiem quæsiui, & in hæreditate domini morabor. Tunc præcepit: & dixit mihi creator omnium: & qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo, & dixit mihi: In Iacob inhabita, & in Israel hæreditare, & in electis meis mitte radices. Et sic in Sion firmata sum, & in ciuitate sanctificata similiter requieui, & in Hierusalem potestas mea. Et radicaui in populo honorificato, & in partes Dei mei hæreditas illius, & in plenitudine sanctorum detētio mea. Quasi Cedrus exaltata sum in Libano, & quasi Cypressus in monte Sion: quasi palma exaltata sum in Cades, & quasi plātatio rosæ in Hiericho. Quasi oliua speciosa in campis, & quasi platanus exaltata sum iuxta aquam in plateis. Sicut cinnamomum & balsamum aromatizans odorem dedi. Quasi myrra electa dedi suauitatem odoris.

PARAPHRASIS IM EANDEM EPISTOLAE. Lectionem.

A T alias quoqꝫ dixisse me nemini nihil obstat, si ea quæ capiti nostro domino Iesu Christo tribuuntur, etiā de membris illus, quatenus fas est & congruit, intelligantur. Itaque licet tota hæc lectio speciatim ad Dei sapientiam pertineat, potest tamen absque vlla absurditate ad matrem virginem pia interpretatione accommodari: quæ vt est sanctitate & dignitate filio suo proxima, ita precipue illi conueniunt præ cæteris, quæ hac lectione cōtinentur. Ait ergo virgo intemerata: In omnibus requiem quæsiui omnium pacem & quietem sempiternam summe desideraui, atque vt à vitiorū perturbationibus liberi, secura tranquilla mente seruiant Deo creātori suo: idque vt possint, exemplo, præcibus, auxilio & ope eos adiuuare non desino & in hæreditate domini, sancta Ecclesia catholica ex omnibus nationibus confecta morabor perpetuo illis assistendo. Vel, in hæreditate domini, quæ est gloria sempiterna, modo quidem dum adhuc viuo certa spe, defuncta autem, reipsa & corpore & anima sine vllo fine morabor. Cumque ita requiem optassem, præcepit & dixit mihi creator omnium qui quidem vt me sua benignitate creare dignatus est, ita ineffabili misericordia propter hominum instaurādam salutē etiam intra corpusculi mei cōclaue quiescere, & humanā sumere naturā voluit. Is inquā præce

præcepit mihi, vt in Iacob populo Iudaico ad fidem conuerso habitarem, meisque verbis exemplis & præcibus eis quoad possem prodessem, & in Israel, Deum cõtemplãtibus hæreditarer, facta eis ceu norma & exemplar perfectæ contemplationis & in electis eius mitterem radices, id est, habitus virtutum, ex quibus deinde optime ac saluberrimæ actiões ceu rami ex radicibus pficiscerentur. Voluit eñ Deus me suo populo præferre totius sanctitatis exẽpla, vt multis prodessem, quæ oĩbus salutẽ genui, & tãto sit mihi auctior gloriæ corona, quanto ex me plures acceperint salutis exẽpla & adminicula. Ita ergo in Siõ, populo Deum ac diuina speculãte firmata sum, facta eis cõstantissimũ virtutũ oĩm exemplar, & firmissimum apud Deũ psidium & in ciuitate sanctificata, q̃ est Ecclesia militans, quæ ex multis constat fidelibus dei gratia sanctificatis, sicut ciuitas ex multis ciuibus in vnum collectis similiter requi, dulcissima cõtemplationis qete, & felicissimo diuinorum excessuum somno assidue recreata. Habuit enim virgo sacratissima animũ ab omni diuinæ contemplatiõis impedimento absolutissimum. Vnde quoties voluit, totam se in Deũ recipere potuit, requiescens & obdormiens in illo suauissimo mẽtis excessu, quẽ capere non possit creatus vllus intellectus. Et in Hierusalẽ cœlesti potestas mea. Quid nõ possit mater omnipotẽtis Dei? Quis vel angelorum vel hominũ illius ausit detrectare imperiũ, cuius filius esse dignatus est conditor hominũ & angelorum? Potest ne q̃q̃ Deus pater negare genetrici filij sui, aut filius amãtissimæ matri suæ, aut spiritus sctũs pclarissimæ sponsæ suæ? Recte igitur vocamus eam reginã angelorum & mundi dominã quoniam illius imperio subiacẽt creaturæ omnes. Nemo est in tota cœlesti Hierusalem, qui non promptissimus sit ad exequẽdam voluntatem matris Dei. Et radices virtutum misi in populo Christiano diuinis charismatibus mirifice honorato, & cœlestibus donis ac virtutibus copiosissime ornato: cuius hæreditas & spes omnis est in cœlesti patria, vbi sunt mansiones multæ ceu partes & portiones Dei, distribuẽtis vnicuique pro meritis singulorum. Qui enim vere sunt Christiani, eo totam suam vitam referunt, vt possint cum Deo suo in cœlis semper viuere non autem vt temporaria quauis mercede afficiantur. Et in plenitudine sanctorum perpetua cõmoratio & detentio mea. Siquidem matri Dei optima quæque bona cœlestis patriæ attributa sunt, & plenissima ac pfectissima post filium beatitudine perfruitur. Sicut enim præ creaturis omnibus totam se illi gratiæ plenitudo infudit, ita etiam nunc plenissima gloria potitur. Sicut cedrus in Libano exaltatur, ita ego quantumuis mundas animas fama celeberrima, meritorũ dignitate & donorum excellentia antecedo: & quasi cypressus per summã & inuiolabilem integritatis incorruptiõem in mõte Sion, id est, Ecclesia exaltata sum. Quis enim vel in cœlis, vel terris audeat ad matris Dei aspirare gloriam, cuius odor virtutum & optimæ existimationis per cœlos omnes terrasq; latissime diffusus est, & incorruptio ac integritas omnem creatam vincit puritatẽ? Quasi palma exaltata sum in cades, perpetuam retinens inter quæuis aduersa & prospera virtutum viriditatem mentisq; serenitatem, nec elata prosperis, nec depressa aduersis: & vt rosæ Hiericho cæteris floribus antecellunt, sic ego merita cæterorum longe supero. Misericordiæ quam ac pietatis visceribus tota affluo haud secus, quam oliua speciosa in campis plantata olei liquore: & vt platanus crescit in sublime iuxta aquã in plateijs sic ego in omnibus per mortalis vitæ fluxam instabilitatem decurrentibus celsissima existo. Et instar cinnamomi & balsami gratissimum spirantium odorem, suauissimã reddidi famam & opinionem virtutum omnium cũctis imitari volentibus, ita vt nemo mihi similis sit in creaturis: quasi myrra electa & longe præstantissima dedi suauitatẽ odoris. Sicut enim bono odore confirmatur & exhilaratur cor hominis, ita memoria huius sacratissimæ virginis ceu odor gratissimus mentis pias & corda Christianorum omnium mire confortat & lætificat, nec patitur pernitiosam hærere tristitiæ nebulam quocunque pertingere potest. Ergo semper illius memores simus, vt diabolicum à nobis virus omne depellat.

Contẽplatio beatæ mariæ virginis quã perfecta.

Maria virgo in vtriusque regina angelorum & hominum.

Gloria in cœlis quãta præstita beatæ mariæ virgini deiparæ.

Puritas B. mariæ virginis, quãta fuerit.

EXEGESIS EVANGElij in eadem solennitate.

Lucæ X.

Mirabi

C

IRabitur fortassis quispiam, cur Euangelium istud hodierna die legatur, vbi tamen nulla fit mētio beatissimæ genetricis Dei, sed tantū describit res gesta in ædibus Marthæ & Mariæ sororum Lazari. Fortassis etiam non deerunt, q irridebāt nos hoc Euangelium lectitantes. Verū nō errat in hoc nec desipit Ecclesia catholica, doctorem & gubernatorem habens spiritum sanctum, cuius illustratiōe facile pspicit eandem historiam iuxta mysticā interpretationem cōuenientissime diuersis pos se accommodari. Et quid quæso absurdi habet si matrem Dei castellum illud spiritaliter fuisse dicamus, in quod intrauit dominus Iesus, quādo p certo est in illius virgineum vterum nō solum ingressum eum fuisse, sed etiam inibi nouem mensibus demoratum? Aut qd vetat Marthæ & Magdalenæ historiam de eadem purissima virgine intelligi, cū ea fuerit tam in cōtēplatione, quam actione, quarū hanc Martha, illā Magdalena expressit, absolutissima? Quæ etiā haud dubie partem optimam elegit, nunquam ab ea auferendam, contemplationē scilicet Dei per spetiem, ad quam hodie puenit, secura de sua immarcessibili corona & gloria. Cui nos dilectissimi pijs mentibus & deuotis cordibus cōgratulari debemus, & contempta impudentissima hæreticorum audacia, qui hoc festum sacratissimum abrogasse feruntur, diem hunc festiuis gaudijs & synceris officijs celebrem ducere, vt eius apud Deum patrocinia experiri mereamur. Videamus nunc ipsum Euāgelium.

Intrauit Iesus in quoddam castellum, & mulier quædam Martha nomine excepit illum in domū suam.

Castellū hoc qui intelligat.

Castellum hoc Bethaniā fuisse constat, quo dn̄s pro amore Lazari & Marthæ ac Mariæ sororū eius & frequēter & libētissime deuertere solebat, deferēs nimirū humanitati illorū & officiosissimæ bn̄uolentiæ, qua tāto hospiti, ita vt par erat, prōptissime ministrabāt. Et qa diuites erāt, nō poterāt grauari: eoq; libētius ad eos dn̄s se cōferebat, nō vtiq; toties eo venturus, si eis fuisset oneri: vtpote q id semp summopere vitabat, ne quem grauaret. Nō enim erat inciuilis dn̄s aut inurbanus, quales sunt, qui se impudēter ingerunt, nec alias molestia afficere verentur. Ibat autem ad illos, vt eis cumularet ex liberalitate & beneficentia in ipsum collata meritū, non quasi ipse necessario indigeret. Qua enim re indigeret, cuius erāt omnia? Quod aūt Martha illum excepisse dicitur in domum suam, fortassis ideo factum est, q̇d illa senior esset, aut fortæ proprie domus illius esset domina, & moderatrix. Dicunt eni largissimas habuisse possessiones. Excepit autem dominum, non ipsa tantum, sed & Maria & Lazarus summo cum reuerentia, & omni studio humanitatis, nihil ambigentes, qui suum & omnium creatorem reciperent. Et quis non tali ac tanto hospiti promptissima alacritate occurreret? Verum cum ille dicat, Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis, cur tam pauci hodie pauperes tecto recipiunt, & ad prandium inuitant? Vtiq; non mentitur veritas, qui se in paupibus recipi ait. Sed non amant tales, aut tepide valde amant Christum: quamobrem nō curāt eum recipere in domos suas. Quod idcirco dixerim, quod possint forsitan hoīes sibi blandiri, quod libēter & ipsi exciperēt Christum, si ad huc in terris degeret. Sed mentiunt, qn̄ pauperes negligunt. Nō eni denegatū est hoībus etiam hodie Christū pascere. Et licet abiecta & vilis sit psona pauperum, in qbus se pasci ait, tn̄ non est minus meritum, q̄ si Christus ipse pascatur. Imo contigit sæpe, vt q pauperes se tecto recipisse putarāt, ipsum Dei filiū reuera susceperint. Sed his frigidis tēporibus charitas oīs misere refrixit. Martha aūt excepit dn̄m in domū suā. Videquātū se ppter nos abiecerit rex & dn̄s angelorum & hoīm, vt aliena voluerit liberalitate sustentari. Nō eni habebat opes vnde viueret, sed ex piorum hominum eleemosynis se suosq; discipulos sustentabat. Quare hoc, nisi vt sua inopia nos ditaret? vt sua rerū oīa penuria ad amissas cœli diuitias nos reduceret? vt denique suo exemplo nos doceret mundi facultates contemnere, vtpote quæ sæpe animos nostros ab amore futurorum abducant, & solis æternis cœlestibus inhiare bonis? Itaque non sunt contemnendi qui relinquūt omnia

Matt. 25

D

Christus quōd in suis pascat pauperib.

Eleemosynarius cur Christus propter nos factus sit

2. Cor. 8

Monasticā vitā eligentes sibi sapienter prospiciant.

omnia & monasticam amplectuntur vitā, vbi nemo dicit aliquod suum sed sunt eis omnia communia, nō ad voluptatem sed necessitatem. Habent enim huius rei exemplum in ipso Christo, quem qui sequitur non ambulat in tenebris, nec vnquam errare potest. Sequitur.

Lucæ, Ioan. 12

Et huic erat soror nomine Maria, quæ etiā sedens secus pedes domini, audiebat verbum illius.

Basylius

Libet hoc loco sctīssimi ac eruditissimi Pontificis Basylij Magni dicta referrre, q̄bus huius Euangelij sensa interpretatur. Is ergo capite secūdo constitutionū monasticarū, ait in hæc verba: Martha qdem hospitio dominum suscepit: ad eius vero pedes assidet Maria. Laudandū sane in vtraq; sorore studiū. Cęterū tu res distinguito. Nā Martha ipsa in ministerio occupata, ea parabat, q̄ hospitis corpori erāt futura necessaria, contra Maria cū ad pedes illius assideret, audiendis quæ dicebantur vacabat. Sic altera dñi partē illam quæ tangi aspectu poterat, reficiebat: altera parti illi, quæ occulta cerni nō poterat, consulebat. Vere em̄ q aderat, is & homo erat & Deus, idē dñs ambarū mulierū studiū approbabat. At Martha cū labore nimio delassaret, dñm rogabat, vt ad se in suscepto opere adiuuādam, sororē vellet adhortari. Dic em̄ illi tu inqt, vt surgēs simul mecū ministret. Cui dñs: Martha Martha solicita es, & turbaris erga plurima. Porro vnū est necessariū. Maria aūt optimam partē elegit, quæ nō auferet ab ea. Neq; em̄ ea fuit causa, quāobrem huc veniremus, vt in terris supini recumberemus, neq; vt ventrē expleremus: sed ob eā rē hic sumus, vt pascamus vos verbo veritatis, & mysteriorū contēplatione. Ita dñs neq; illā ab suscepto ministerio est dehortatus, & huic laudē tribuit, q̄d quæ diceret, attentius ascultaret. Agedum igit per duas mulieres duo mihi vitæ genera introduci animaduertito: Vnum quidē inferioris notæ, nempe q̄d in crassioribus se obeundis vitæ huius muneribus occuparit: quanquam ipsum quoque mirifice cōmodum est: alterum nobilius, & cum spiritu magis coniunctum, nimirū quod sese ad arcanas res contēplandas altius extulerit. Hæc tu, qui audis, spiritui conuenienter interp̄tare, & vtrūuis magis placuerit deligito. Et si ministrare vis, in noīe Christi ministrato. Ipse em̄ dixit: Quatenus fecistis vni de his fratribus meis minimis, mihi fecistis. Nam siue hospites recipis, siue mendicos reficis, siue dolentiū misericordia commoueris, siue necessitate aliqua calamitateve oppressos auxiliari manu subleuas, siue aduersa valetudine laborantibus inseruis, omnia isthæc officia p̄inde Christus habet, ac si in ipsum proprie conferrētur. Quod si mauis Mariam imitari, quæ spreto corpoeis obseqo, altius ad rerum diuinarum contemplationem ascendit, corporis curam abijcito, apparatus etiam epularum & obsonioꝝ asp̄nator, & ad dñi pedes assideto, & quæ ille dicat auscultato, vt arcanoꝝ diuinitatis particeps efficiare. Siquidem officijs ijs, quæ torpori impendun tur, potior est dogmatum Christi cōtēplatio. Hæc Basylius. Pulchre autē dicit Euāgelista sedisse Mariam secus pedes dñi Iesu: duo vna sentētia exprimēs, quietē scilicet & humilitatem, quæ maxime sunt contemplationi necessaria. Aristotelis sententia est animam sedendo & quiescendo sapientem fieri. Maria ergo vt esset attentior, sessum se recepit: vt esset capacior, non ad latus, sed ad pedes domini resedit, in altero audiendi sedulitatem, in altero modestiam præ se ferens. Fecit quod per prophetam dominus commendarat, dicens iuxta versionem antiquam: Super quem requiescet spiritus meus, nisi super quietem & humilem? Vt enim pluuiarum vnda copiosior ad vallium ima confluit, ita gratia spiritus sancti mentibus humilitate submissis largissima illabitur. Sed quid quæso agebat Maria sedens secus pedes domini? nū prorsus inani vacabat otio? Minime. Non est enim otiosus amor Dei. Audiebat, inqt Euangelista verbū illius. Dicebat cū p̄pheta: Audiam quid loquatur in me dominus Deus. Audiebat verbum domini Iesu, qui erat ipsum patris verbum: audiebat Dei sapientiam, audiebat verbum vitæ æternæ. Dicebat secum in corde suo. Quam dulcia eloquia tua super mel ori meo. Mihi autem adhærere Deo bonum est: nec est æquum relinquere me verbum Dei, & ministrare mensæ. Habeo hic pascentem omnia, qui dat iumentis escam illorum, & pullis coruorum inuocantibus eum, qui pascit volucres cœli, pisces maris, & pecora cāpi: & ego illo relicto cibis p̄parandis animum me

Duorum mulierum, duæ expressæ vitæ

Matth. 25
Officia q̄ nam pietate christo in suis mēbris exhibeantur

Aristotel.
Ad pedes sedisse dñi cur dicta sit maria.

Esaiæ 66

Gregori⁹

Psalm. 84
Sedendo quid maria audiebat.
Psal. 118
Psal. 72

Acto. 6
Psal. 146
Matth. 6

mum meum distrahi patiar? Non faciam: & puto sic esse voluntatem illius, cuius mihi verbum auditu suauissimũ iuxta ac vtilissimum est. Et nos dilectissimi non sic simus rebus familiaribus dediti, quo minus confluamus ad audiẽdum verbũ Dei.

Verbũ dei quãto studio audiẽdum.

Dum dies est, dum adhuc licet, libenter auscultemus verbum Dei: vtq; id cũ fructu possimus, sedeamus, id est, animi curas, solicitudines, distractiones, perturbationes interim seponamus, & tota mente simus intenti ad percipienda ea quæ concionatoris ore promunt, simulque voluntatem accommodemus ad agenda & omittenda quæcunq; didicerimus diuinæ legi aut esse consentanea, aut ab ea discrepantia. Sedeamus, inquam, id est, omnes corporis inhonestos motus vitemus, simusque moribus & animis compositi, & auribus ac cordibus erecti ad percipienda verba salutis. Non faciemus hac in parte vllã rerũ tẽporalium iacturam. Primũ quærite regnũ Dei & iustitiam eius, ait dominus, & hæc oĩa adijcientur vobis. Væ aũt illis, qui aut nunquam, aut non nisi summo cum fastidio sacris intersunt concionibus: & maxime væ illis, qui ipso concionis aut diuini officij tempore in sacris ædibus vltro citroq; obambulant, aliorum studium & attẽtionem impedientes garrulitate sua & impijs confabulationibus, q sane digni essent ab omnibus summa seueritate & zelo ex templis eijci ac exturbari, tanq̃ membra & organa spirituum tartaricorum.

matth. 6

In eos qui sub sacris concionibus obambulando p. ædes sacras aliorum studium ꝑturbant

Martha autem satagebat circa frequens ministerium.

F

Multi venerãt cũ dño, q̃s oẽs vt honorifice tractaret Martha, p̃parabat multa, sed maiori animi anxietate & cura, q̃ res postularet. Multa animo disponebat, multisque apparandis intenta erat, & interim ab ipso Dei verbo sese elongabat. Quanto eñi animus sese latius in hæc externa effundit, tãto fit à Deo remotior: qui cum sit vnus, cordis vnitatem diligit, & inhabitat, fugit multitudinẽ. Vnde dicitur in Psalmo: Loquetur dominus pacem in eos q conuertuntur ad cor. Tamen non repræhendimus Marthæ sanctissimam occupationem sed nimia sollicitudo forsitan repræhendi potest. Vnde scribit Doctor quidem valde venerabilis: Sicut externæ actiones & opera in scriptis diuinis magnopere commendantur, ita solicitudo cordis vituperatur. Ergo quamuis Marthæ ministerium sanctum fuit, tñ non est æque laudatum à domino, vt sororis otium, quia externum erat & in multa distractum, q̃d fere semper animum à Deo magis ac magis efficit alienum, cum non possit quis simul duobus seruire dominis, creaturis & creatori, vt vtrisq; satis faciat. Nã etsi seruiendũ est pximis ex charitate, tamen semper animus ad vnum referendus est, nempe ad Deũ, vt oĩa propter illum fiant, nihilq; in multitudine ipsa obsequiorum spectetur aliud quã Deus, porro distractio omnis, qua mẽs à deo ad creaturas rapitur deuitetur. Vbi eñi animi oculus alio quam in Deum intenditur non potest culpa vitari, quandoquidẽ ab vltimo totius vitę nostro scopo aberratur.

Animus hois qñ à Deo fit remotior

Psalm. 84

Ioan. Rusbrochius.

Solicitudo q̃nam reꝑhẽsibilis sit

Matth. 6

Quæ stetit & ait: Domine non est tibi curæ, quod soror mea reliquit me solam ministrare? dic ergo illi vt me adiuuet.

Primo hic aduertendum est, querelas istas Marthæ erga sororem non inuidentiæ aut impatientię, sed amoris esse. In tantum enim Martha diligebat dominum, vt omnino dignum putaret sororem vna ad res necessarias præparandas incumbere debere. Aberat ab illa domo virus inuidẽtiæ, totiusq; malitiæ amaritudo, nec nisi charitas & pietas dominabatur: ne quis carnalis & imperfectus verba hæc ex suo animo metuẽs putet Martham vitiosa perturbatione incitatam, aduersus sororem suam ea protulisse. Dolebat domino non p̃stari omne humanitatis officium, sororemque ad pedes illius residentem, timebat nõ satisfacere tanto hospiti, neque digna illũ excipere reuerentia. Defert ergo pias querimonias nõ ad quoslibet e familia, vel extraneos, qui potuissent rem sinistre interpretari, sed ad ipsum dominum, quem sciebat non nisi iustissime iudicaturum. Nec ipsa in sororem ausa est promulgare sententiam, quod male otiosa foret, sed totũ commisit domini iudicio, vt si ille eam negligentem nosset, iuberet ad opus surgeret sin aliter, ipsam excusaret. Solent homines mechanici & qui de manuũ opere victitant Clericos & monachos otij insimulare, quod non quærant sibi victum sudore vul-

Querelæ piç vt fuerint hæ Marthæ

G

dore vultus sui. Sed potius malitia aut inuidētia, q̄ ratiōe mouentur. Quid enim ad eos attinet, si clerus viuat ex aliorum beneficientia, quando multi nobiles & diuites mercatores de suis opibus absq; vllo labore victitant? Clerici & monachi nocte & die præcantur Deū, pro populo, pro Ecclesia & pro omnibus: ministrant populo verbum Dei & Sacramenta, & non licebit eis ex eleemosynis pio⁊ viuere? Si nos vobis seminauimus spiritalia, ait Apostolus, magnum est si vestra carnalia metamus? Multa sunt & diuersissima Ecclesiæ membra & tamen alia pro aliis solicita sunt. Mechanici, rustici, mercatores parant & conuehunt omnibus necessaria: Principes & nobiles & magistratus iustitiam tuentur ac subditos protegunt: Clerici & monachi p̄ omnium salute Deum nocte ac die precantur. Ita sunt diuersæ hominum functiones nec debet omnium eadem esse conditio. Faciat vnusquisq; ad quod se obligatū nouit, & tranquillus erit Reipublicæ status. Tollant laici inuidentiæ pestem ab animo suo, & desinēt male sētire de clericis. Quod si quę sunt vitia in clero, cogitent etiam se suis non carere vitiis, nec iudicent temere, quorum beneficiis & corporalibus & spiritalibus sæpe non minimum iuuantur.

Et respōdens, dixit illi dominus: Martha, Martha solicita es, & turbaris erga plurima.

Ex his domini verbis apparet Marthā plus satis solicitā & occupatam fuisse. Habet hoc temporalium rerum administratio, vt animum lacerat & distrahat in multa: vnde sępenumero accidit, vt etiam boni homines quamuis sanctis & licitis terrenarum rerum occupatiōibus impliciti, facile turbentur & moueanť, vtpote q non satis animi compotes sint, propter negociorū secularium multitudinem & importunitatem. O felices igitur, qui quo ad possunt, paucissimis sese admiscent curis temporariis, Habentes victum & vestitum, ait Apostolus, his contenti simus. Nam qui volūt diuites fieri incidunt in tentationē diaboli. Quare hoc? Quia scilicet in multa distracti, facilē ad animi arcem impugnandā diabolo aditum patefaciunt. Sed dicat aliquis Nū ergo abiiciēda sunt misericordiæ opa? Minime sane: sed modis oībus sunt exercēda: tñ cauendū ne animus plus satis occupetur, sed sit liber & semp intentus in vnum, nempe Deū, quem solū pure spectet & contempletur in omnibus qbus gratificať & benefacit. Nec vnquam ita sit circa actionem occupatus, vt Deum & diuina negligat. Poterat fortassis Martha minori negocio domino seruiisse atq; illum verba salutis suo more referentem auscultasse, & tñ ad parandos cibos corporis relicto animę pabulo sese totam effudit. Hoc plane cauēdum est in officiis misericordiæ & charitatis, quæ erga proximos præstanť, vti ne p̄pter illa animas nostras nimium negligamus. Quid prodest homini si vniuersum mundum lucretur, seipsum autem perdat & detrimentum sui faciat? Ergo quoad fieri potest, in ipsa piarum actionum necessaria occupatione & distractiua multitudine vitanda est nimia solicitudo & mentis perturbatio, vt fiant omnia traquillo & in vnum intento animo, ac deinde cūcta Deo committantur, nec vnquam propriæ salus animæ penitus postponatur. Ita seruias p̄ximis, vt Deum & teipsum non negligas.

Porro vnum est necessarium.

H

Ab vno omnia cœperūt, & oīa tendunt ad vnum. Deus omnipotens fons est & origo omnium, idem ipse, & finis omnium. Ipse est em̄ alpha & ω: ipse fons & clausula omnium quæ sunt, fuerunt, quæque post futura sunt per æterna secula. Ipse ergo est vnum necessarium. Hoc vnum quisq; non spectat in occupationibus suis circa multa, perdit laborem suum, quia obliquus est animus illius, nec recta fertur ad scopum. Hoc vnū si in omnibus illis, quæ cogitant, ducunt, agunt & omittunt hoīes simplici corde spectarent, eoq; & se & sua omnia referrent, felicissimi forēt. Sed si totam hominum viuentium summam colligas in vnum, vix paucos ex omnibus inuenies, qui animi intentione ferantur in Deum. Tanta est cæcitas hominum. Alius hęc alius illa aucupatur, & plerique omnes in in multa dispersi sunt, & vna ipsi multiplices, instabiles, & miseri fiunt, prout res, quibus dediti sunt, sese habent: paucissimi in vnum Deum diriguntur. O homo attende excellentiam conditionis tuæ. Quicquid amas rerum visibilium, longe est infra dignitatem tuam. Si amet rex vile prostibulum, commune omnibus, despicitur ab omnibus: ita tu dum vilia hæc & misera sectaris,

Clericorū & monachorum ... tpis q̄d ... tore ... debent

Cor. ... ... Ecclesię q̄ ... diuer...

Rerū temporalium ... ministratio vt ... necessario ... la...

Tim. 6

Misericordiæ opera quinā exercenda

Lucæ. 9

Vnū q̄dnā solum sit necessariū

Oīa vti ad vnum referēda sint

sectaris, auersus ab vno summo bono, Deo Opt. Max. dæmonibus cunctis ludibrio es. Nec dissimilis es pueris nondũ ratione vtentibus qui maximis thesauris vilia poma charius amplectunt. Sed si vis bene consultum tibi, postposita labentiũ creaturarum varia & lubrica multiplicitate, animi obtutus in vnum Deũ tuũ intẽde. Illuc tota feratur mentis tuæ intentio, vbi est verissima vnitas & tranquillissimum otium, vbi infinita creaturarum multitudo nõ nisi vnum est.

Intẽtio aĩ vt in Deũ vnice dirigenda in cunctis actionibus.

Maria optimam partem elegit, quę non auferetur ab ea.

Hæc de vita contemplatiõi dedita exponuntur, quæ pars optima est, & hic incipit, porro in vita æterna semp pseuerat & pficitur. Dicamus hic pauca de actiua & contẽplatiua vita: id em̃ Euãgelĳ mysticus sensus exigere videt. Actiua vita nõ solũ in eo posita est, vt vacemus operibus misę sed etiã vt vitia extirpemus, passiões aĩ reformemus, sensitiuã portionem rationi, & totum exteriorẽ hoĩem interiori subĳciamus: vt moralibus obtinẽdis virtutibus operã demus, vt in meditandis illis quæ dñs Iesus ppter nos assumere, agere & pati dignatus est, sedulo versemur, vt in omnibus semp conemur obedire mãdatis dei & Ecclesię catholicæ, vt in opibus bonis, in bonis moribus, & in exercitĳs actiuę vitę nos exercitemus, idq; pure ad honorem & propter voluntatem Dei, & salutem proximorum, exclusa omni vitiosa & obliqua intentione. Atque ante oĩa necesse est vt per veram contritionem, puram confessionem, dignã satisfactionem siue dignos pœnitentiæ fructus studeamus nos à præteritis culpis reformare, & solicite vigilare aduersus tentationes diabolicas, & cordis puritati nauare operam. Curandum est etiam, vt propriam discamus frangere voluntatem in omnibus, vt superfluas & inordinatas corporis delitias proculcemus, vt pacẽ & gaudium in solo Deo quæramus, vt aduersa libẽter feramus, vt ab omnibus despici cupiamus.

Vita actiua quænã necessario requirat

Vita actiua quinã auspicanda.

I In his atque id genus alĳs quisquis serio ac studiose sese excitarit, quandoq; ad contemplatiuam pertinget vitam, quæ est reuera dulcissima & felicissima, cui non possunt vllæ huius mundi delitiæ cõparari: quæ tamen hodie nõ solum apud vulgus, sed etiam viros literatos, & Ecclesiasticos vsq; adeo neglecta iacet, vt paucissimi sint, qui aliquam illius saltem notitiã, nedum experiẽtiam, habeant. Basylius Magnus contemplationem dicit esse cordis illuminationem, apothecam spiritus sancti, mentis iucunditatem, hortum delitiarum, paradisum amœnę suauitatis, lucẽ & pacẽ serenæ tranqllitatis. Origines eã vocat cellam oĩm charismatum plenitudine refertã. De qua si qs plura nosse velit, legat scripta D. Ioannis Rusbrochĳ, D. Ioãnis Tauleri, Henrici Harpĳ, Dionysium Carthusianum de contemplatione & alios plures. Multa hinc in populo tractare vix consilĳ est, quandoquidem illius capaces non sunt: Imo nemo quãuis doctus capax est, nisi scientia illius cum profunda humilitate & feruenti charitate coniuncta sit. Deniq; hanc partem optimam elegit virgo sacratissima Maria in qua quam fuerit excellens, nulla lingua explicare, imo nulla mẽs capere sufficit. Sicut enim dono sapientiæ excellentissime prædita erat, ita contẽplatione oẽs longissime superabat: estque hæc indubitata multorum persuasio, vsque ad contemplandam diuinam essentiam p speciem, sæpius raptam eam fuisse etiã in hac vita, Neq; hoc mirum, qñ id Moysi & Paulo contigisse legimus. Nec vllum in se vel tenuissimæ habebat culpę impedimẽtum, quo minus posset ferri in Deum p contẽplationem assiduam & admirabilem, aliorum contẽplationem lõge excedentẽ. Rogemus ergo eã charissimi, vt impetret nobis à filio suo gratiã spũs scĩ, qua & agnoscamus, quę saluti magis vicina, & deo gratiora sunt, & agnita eligamus, & deinde firmiter retineamus. Non nos detineat amor rerum præsentium, quæ sine intermissione præterfluunt, nec nobiscũ pmanere possunt: sed simus dediti Deo & rebus diuinis, eaq; nobis potissimum cordi sint semper, quæ nemo possit auferre à nobis. Quod si necdum idonei sumus optimam cõtemplationis partẽ eligere cum Maria, fideliter actiuæ vitæ partes exequamur cũ Martha: simus pĳ in proximos, & quicqd in nobis Deo displicet, mortificemus: Ita qñq; pueniemus ad partẽ optimã nunq̃ nobis neq; vi, neq; fraude cuiusq̃ eripiẽdam.

Vita cẽtẽplatiua dulcissima aliоq in se qui nam ab oĩbus pene negligat.

Basylius. Vitæ cõtẽplatiuæ encomia

Origenes Viri cõtẽplatiui recentioris seculi qui fuerint excellentiores

Maria mater christi vti optimam sibi partem delegerit

Exod. 33 2. Cor. 12

SERMO I. IN EADEM solennitate. Quod beatã virginem amare venerarique debeamus, eiusque

iuſcp exemplo optima quæque virtutum deligere.

K

Aria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. Lucæ decimo. Chariſſimi fratres, nonne inſipientiæ arguendus eſt vehementer, quiſquis eligendi optione ſibi data non optima quæq;, ſed aut parū bona, aut etiam male elegat? Et nos prope modum ij ſumus, quibus optima eligendi data eſt copia, nec copia nobis tantum eſt
Matth.5 data, ſed vocati ſumus etiā & iuſſi optima eligere, vt ſimus perfecti, ſicut eſt pater noſter perfectus, qui in cœlis eſt. Iam videat vnuſquiſq; quid eligat, quid quærat, an optimum, ne dicam bonū, ne dicam malum ſit. In externis morari occupatiōibus, toto die (idque non ex obediētia & ſine fructu charitatis fraternæ) fere fabulari, nugari, & ad hæc occaſiones quærere, de fratrum co nuerſatione, non charitate, ſed inuidia ſtimulante, inueſtigare, de ſeculi rumoribus ſcrutari, obloqui, murmurare, perperā que iudicare, nocturnos & clamdeſtinos conuentus agere, inſtituta ſpiritus ſancti contemnere, vetita transgredi, quæro an monacho, an eremita digna ſint, an optima vocanda? Verum non ab accuſatiōe ſermo noſter ſumere deberet exordiū, niſi dolor vrgeret me præueniens, quod ad transgreſſiones quidā nati, & neſcio à quo ad monaſteria miſſi, & ſuas & aliorū animas ſeducunt. Video multos inter vos bonos, ſed ſunt reuera etiam nonnulli quos lugere habeo, licet exhortatiōes q̄s facimus, hi aut ad ſe ptinere nō arbitrent, aut ad ſui pſecutionem exiſtiment dictum: pſequimur certe peccata eorum & vitia, quæ ipſimet pſequi deberent, ſed diligimus eos quos tā topere curamus fore bonos. Maria optimam partem elegit, optimam partem elegit in quouis viuendi genere: nam nō vnū duntaxat viuendi ſtatum tenuit, quippe cui ſctē viuendi neq; ſtatus neq; modus defuit vllus. Habuit enī ſtatum virginalem, coniugalem & viduale, in quoꝝ quolibet exemplar atq; ſpeculum ſe virtutum præbuit, Fuit præterea in ea ſtatus angelorū, apoſtolorum, martyrum, confeſſorum atque virginū, vt in q̄cunq; qs eſſet ſtatu, in Mariam reſpicere, ac ſibi in ea emēdatioris

Optimam partē vni in quouis viuēdi genere elegerit Maria

poſſet vitæ ſumere normā. Vnde nō incongrue ei Eccleſiaſtici illud tribuit dicentis: In omni terrra ſteti, & in populo, & in omni gente primatū habui. Et veriſſimum eſt illud Bernardi, Merito o virgo benedicta, de te plenitudo gratiæ p̄dicat, qa nō defuit tibi ſides patriarcharū, ſpes prophetarum, charitas apoſtolorum, conſtantia martyꝝ ſobrietas confeſſorum, caſtitas virginum, fœcunditas coniugatorum, puritas angelorum, deniq; plenitudo diuinitatis. Eccle.24 Bernard⁹

L

Ipſa elegit optimā partē, nō vni tantum ſed omnibus, & charitas beneficiorum ſinum ſuum expandens, vt nemo ſit qui miſericordiæ & benignitatis eius non ſit particeps, teſte diuo Bernardo dicente: Maria ſinum aperit vniuerſis, vt de plenitudine eius accipiant vniuerſi, captiui redemptionē, æger recreationem, triſtis conſolationem, peccator veniā, iuſtus gratiā, angelus lætitiam, filius Dei carnis ſubſtantiā, deniq; tota trinitas gloriā. Et iterum: Maria ſtat in publico omnibus ſe offerēs, clamās ad oēs: Venite ad me oēs qui concupiſcitis me, & à generationibus meis adimplemini, Et iterum: Sileat miſericordiam tuā virgo beata, qui eam in ſuis neceſſitatibus inuocatam non ſenſerit ſibi adfuiſſe. Ipſa optimam partē elegit, quæ in ſingulis virtutibus, in ſingulis donis ac gratijs Dei excellentiam obtinet & principatū, vtpote maior cunctis, ſanctior vniuerſis. Quis enumerare ſufficiat quātū in qbuſlibet virtutibus præmineat ſingularis, quō omnis decor, omnis honeſtas, omnis dignitas, omnis gratia, omnis excellentia in ea præ fulgeat, & hoc in ſupremo gradu ſanctitatis: quādoquidem Deus eam tantam fecit, ornauit, honorauit, gratijs impleuit, poteſtate & gloria in cœlis coronauit, vt in puro homine, hoc eſt, in ea, bonitatis ſuæ diuitias, abyſſum largitatis, beneficientiæ ſuę cōſummationē, potētiæ (vt ſic loquar) ſuę terminū, atq; naturæ miraculū oſtēderet, in oībus illuſtriſſimā atq; p̄clariſſimam eā faciens, vtpote tantā, quantā purā creaturam ipſe facere aut quanta fieri illa potuit. Hanc ob rē vt cernimus vniuerſa Eccleſia ei laudes, p̄conia, honores, officia deuotionis atque venerationē quanto poteſt ſtudio tribuit. Vocat eam reginā mīæ, matrē gratiæ aduocatam noſtram ſpē, vitam & dulcedinem noſtram, paradiſi portam, cœli feneſtram, & ſi qua huiuſmodi laudum hono-

Sinū charitatis apit Maria vniuerſis Bernard⁹.

Idem

Eccle.24

Excellētia Mariæ in ſingulis virtutib⁹, donis ac gratijs q̄nta

Cur merito ab eccleſia honoretur ac inuocet mater dei maria

risq; alia sunt nomina, magna eidem pietate tribuens adscribit. Quæ tametsi hæreticis vehementer displiceant, & sub specie ęmulatiõis quasi pro Christo zelantes (quē tamen interim operibus facinorosis impudenter, insigniterq; blasphemant) calumniantur nimiũ tribui creaturæ, idque derogari Deo, quasi adeo nos simus stupidi, vt citra discrimē vel Christum, vel eius matrem vocemus, aut aduocatam, aut salutem nostram, tamen rumpãtur licet ilia eis, coguntur nos illam venerantes sustinere. Sciunt pij omnes à Christo, & p Christum solum nobis operatam, sperandamq; salutē.

Salutē nostram quõ vocemus Christum & q̃modo eius matrem

M Porro nõ ignoramus pariter ad huius assecutionem, quam varia dederit nobis subsidia, potissime autem suam matrem quæ pro nobis loquatur coram se bona, quã propter ipsum, id est, propter Christum venerantes, mittamus ad eundem & precibus humilibus dona ac gratiam diuinam per eam impetremus. Ipse nanq; eam ceu thesaurariam suæ gratiæ cõstituens p eandē vult nos recipere, quæ petimus (licet ipse det & p seipsum dare possit) quõ p eleemosynarium à rege constitutũ, mendici egeniq; subsidia recipiunt. Quare & à mendicis inuocationes, honores & gratiarum actiones recipiunt eleemosynarij, licet tam ipsi, quam ij qui ab eis beneficia recipiunt non ignorarent omnia à rege hæc eadem sibi donari, nec eleemosynarios aliud esse agereve, quam ministeriũ ac officium suũ, simulq; commiserantis fauentisq; imparti ri animũ, q̃d vltimum egeni potissime quęrunt, q̃ sibi vberius, misericordiusq; etiam ex distribuētis beneuolētia subueniat. Sinant igit hæretici vt vel hoc modo laudes inuocationesq; Dei matri tribuamus, qñ nos pmittimus eis vt suas amicas quas in delitijs habent, ne dicam vilissima scorta, vocent suas coronas, suum amorē, sua corda, sua basia ac suauia, dimidiumq;, si inferis placet, animæ suæ, atque vt nos quoq; aliquid adijciamus, suas furias, suum infernum. Vos charissimi diligite, vos honorate, vos deuotionis obsequia officiaq; venerationis beatæ impendite Dei genetrici, idque in eius quem genuit, referatis honorem. Gratias agite Deo qui huiusmodi piam, huiusmodi dulcem, misericordem, benignam, clementissimamque vobis dedit matrem, quæ clementer vos respiciat, hilariter recipiat, amanter apud filium pro

Thesaurariam Dei esse Mariam

Laudes & inuocationes q̃mo do Dei matri tribuat Ecclesia

N

Mariam à nobis esse diligendam ac honorandam

moueat, & quæcunq; saluti sunt vobis necessaria, vbertim obtineat. Neminem legimus sanctissimorum, qui Mariæ singularis non fuerit, aut venerator, aut cultor deuotus, Neminem item legimus, aut vidimus beatissimæ Mariæ deuotum, neminē audiuimus eius amatorem, qui non gratiã singularem à Deo obtinuerit perfectiõis. Vos charissimi, præter deuotionis officia eiusq; sanctitatis amorem ad eius accingimini imitationem, vt quomodo ipsa in omnibus optimam elegit partem, ita vos quoque nondum vos arbitremini aliquid cõpręhendisse, quin potius extendatis vos semper in anteriora perfectioraq; salutis. Enitamini semper ad optima quæque. Videtis ad mundi diuites & auaros non satiari diuitijs: quascunq; exaggerauerint opes, desiderijs eorum satisfieri non potest: sed pro maioribus semper habendis & curas, & labores suscipiunt, vigilias anxias, & noctes ducunt insomnes. Siccine oportet affligi corpus corda vestra, o filij hominum pro fauoribus, pro honoribus, pro diuitijsq; terrenis, vt egregie beatos faciatis vestros hæredes, easdem illis curas sollicitudinesq; relinquentes? An sic mereri oportebat Dei iram, eius gratiæ amissionem, inferni ignem damnationemq; sempiternam? Minoribus multo laboribus & tranquillo corde Dei potuissetis comparasse amicitiam, læti vixisse iuxta facies sanctorum, pacati, tranquilli, paucis contenti, & post hanc vitam lætitiã obtinuisse sempiternam. O quam tristis erit separatio animæ vestræ à corpore, o quã luctuosa mors, si hoc modo cum amore seculi & vitæ huius ad finem perueneritis, nihil habentes p̃ter peccata vestra vobiscum, quæ angēt, premient & deprimēt vos vsque in tartari abyssum. Quam felices ediuerso vos estis charissimi, qui contemptis honoribus, voluptatibus, luxu, fastuq; mundi, pauperes spiritu, hoc est, habentes victum & vestitũ ... ta, ijsque non plura desiderantes viuitis, Deo in tranquillitate seruientes, felices in vita, feliciores in morte. Veruntamen charissimi fratres, quantumuis in felici sitis statu, nolite quamdiu viuitis, vobis felices videri. Deo pro tam multis donis vobis agite gratias collatis, veruntamen interea ex vestris vos negligentijs, ex vestra ingratitudine vosipsos accusate, humiliate, flete, & nouũ q̃tidie ppositum, nouũ vobis cor rigen

Deuoti mariæ cultores quã tam obti neant gratiam à deo

Phil. 3 Hebræ. 6

Auari quãtis laboribus cõparent sibi damnationem æternam

Amicitiã Dei minoribus mereri posse laboribus q̃ infernũ.

Mors amatorũ q̃ sit luctuosa

Contēptores seculi q̃ sint felices Matth. 5 1. Tim. 6

Optima quæ virtutum quoq; cū B. maria nobis eligenda sint. O rigendæ vitæ feruore restaurate. Eligite cū beatissima Maria partē in oībus optimam. Bona pars est Deum ita diligere, vt mādata eius absq; transgressione seruentur. Melior est eius quoq; consilia Euangelica diligenter implere. Optima voluntatē ac omnia eius beneplacita, perfecta sui abnegatione obseruare. Simili circa dilectionem proximi modo bona est pars proximo naturæ iura seruare, facere illi quod sibi velit quisq; fieri, & quod sibi oderit euenire, non facere proximo. Melior est omnia proximi, siue gaudium siue tristitiā inducant, in animo tanquam sua sentire. Optima est etiam odientes, persequentes ac calumniantes diligere, eisdem benefacere, eisdem compati, & pro eisdem orare. In humilitate bona pars est se non extollere, nō superbire, non se proximis præferre, sed suam vilitatē vere agnoscere, nec plusquā congruit, de se sentire. Melior est seipsum ex animo despicere, ac propter agnitionē suæ vilitatis velle despici, ad sui contemtum neque irasci, neque tristari, sed potius de honore erubescere, omnibusque quomodo sibi in veritate se cognitum esse desiderare. Optima pars, vt quamlibet pfectus quamlibet illustrior cæteris, quibusuis etiam donis fortasse potioribus à Deo prędictus, nihil sibi adscribat, nihil sibi vendicet, nihil arroget sibi, sed cuncta in largitorē pure refundat: solamq; vilitatem & malitiam quam ex se habet, suā agnoscat, hanc sibi tribuat. In virtute patientiæ bona est pars se cohibere à verbis à signisque iræ, ne foras erumpat quo impatientientiæ atque iracundiæ vitium demonstret. Melior est, continua pugna & renisu ita vim irę cohibuisse, patientiæ assuetum esse, vt absque perturbatione ac metu expectet aduersa, suscipiat fortiter, hilariterque ferat. Optima pars est aduersa desiderare cū desunt, gaudere cū adsunt, totoq; corde vt Christo mereatur conformari pro se patienti, desiderare. Obedientiæ bona pars est transgressionem cuiuscunq; præcepti cauere. Melior mandata etiam ac voluntatem prælatorum non solum obseruare, sed etiam diligere. Optima est nullam prorsus voluntatem propriam habere, sed semetipsum funditus abnegare. Castitatis bona pars est ab omni illicito carnis actu & etiam tactu cauere & abstinere, continentiam cū proposito semper sic manendi obseruare, illicitos sensuum motus & verba carnalia pscindere. Melior pars est, assiduitate repugnandi iugi mortificatione carnisq; abstinentia cum aliis bonis studiis orationum lectionumq; ita esse assuefactum, vt spiritui carnem subiectā habeat, rarius carnis stimulos sentiat. Optima pars est ita domasse carnem vt rarissime stimulos carnis sentiat, ita induisse virtutem castitatis, vt ex animo illam diligat, omniaque carnalitatem olentia detestet & horreat. Nimis fratres charissimi fiam prolixus, nimis onerosus timeo inueniar, si in singulis hoc modo recenserem gradus virtutibus. Vosipsi cogitate q̄ sit Dei in omnibus voluntas beneplacens & perfecta. Vosipsi non meliora tantum, sed optima quæque (vtpote negociatores Christi) vobis coaceruate, eaque omnia ne à superbia inaniue gloria exsufflentur pereant que vobis, ad eiusdem gloriam referatis, qui est benedictus in secula, Amen.

Margin notes: In dilectione Dei & proximi q̄ sit pars optima. — Lucæ 6. — In humilitate pars optima q̄ — In patientia pars optima quæ sit. — Obedientiæ pars optima quæ — Castitatis pars optima quæ — Gala. 5

SERMO II. IN EAdem Solennitate. Vt B. Maria Dei genetrix bonis naturæ, gratiæ & gloriæ itemque vita actiua, contemplatiua & cœlesti prædita fuerit.

MAria optimā partē elegit, q̄ nō auferet ab ea. Lucæ X. In Ecclesiastici libro charissimi scriptū legimus: Deus ab initio cōstituit hominem, & dimisit eum in manū consilii sui, id est arbitrii libertate & potestate: posuit ante eum bonum & malū, vitam & mortem: ad quodcunq; voluerit, extendit manum suam. Enimuero gemina quædā in homine propensio est: Altera sensualitatis, vel portionis sensitiuæ ad malū concupiscentiæ & vitia quælibet: altera rationis ad bonum virtutis. Itaq; si peccatum eligat, mortem animæ ipse sibi ascisit. Si vero ad rectę facta, & ad virtutes manum extendat eaque amplectatur, vitam vtique gratiæ elegit. Porro triplicia inueniuntur bona, quæ possit homo eligere & amplecti. Nēpe bona Naturæ, Gratiæ, & Gloriæ. Bona naturæ sunt, Nobilitas, Pulchritudo, Fortitudo, Incolumitas: atque id genus alia. Quæ quidem catenus homini bona sunt, quatenus iisq; bene vtit. Siqdem Dei dona sunt & opa. Bona Gratiæ sunt,

Margin notes: P — Eccle. 15 — Duplex vt sit in hoie ppensio. — Bona naturę q̄ sint. Bona gratia q̄ sint.

 mune

munera spiritaliũ charismatũ, ṽtutũq; ꝑfectiones q̃ sunt longe p̃stãtiora bona: iis q; p̃diti sunt angeli & homines sancti. Bona gloriæ sunt in Deo & cum Deo, eaq; optima & excellentissima sunt, nec desinunt vnq̃, nec deficiunt. Bona quidem naturę morte tolluntur: Bona Gratiæ extinguit consensus in peccatum mortiferũ, quod est mors animæ. Atqui bona Gloriæ semel obtenta non amittuntur vnquam: siquidem non possunt amplius peccare, qui ea adepti sunt diuina virtute in bono confirmati. His vero triplicibus bonis eximie ornata fuit beata & gloriosa virgo Maria. Et quantũ quidem ad bona naturæ attinet, fuit genere nobilissima, ex regio ac sacerdotali stemmate oriunda: fuit item corpore pulcherrima præ cunctis fœminis ac virginibus, ita vt non immerito S. Ecclesia ad designandam animæ & corporis illius decorem cãtet de ea: Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Idemque quicquid ad splendorem & honestatẽ ac dignitatẽ spectat, ꝑfectissime habuit virgo sacratissima. Et tamen quanto hæc in ipsa fuere excellẽtiora, tanto fuit humilior, sicq; illis omnibus vsa est. atq; ita semper in illis sese gessit vt in cunctis Deo summe placeret. Ac vero bona gratiæ in ea mirifice enituerunt, vtpote quæ tanta gratiæ, charismatum diuinorum ac virtutum perfectione resplenduit, quanta potuerit pura creatura. Namque eo ipso, quod est digna mater Dei, tãtæ est excellentiæ, vt nequeat esse maior, nisi sit ipsa Deus. Neq; tamen in his acquieuit, nec his contenta esse voluit quoad superuixit in hoc exilio, maxime post filii in cœlos ascensionem, sed perpetuis ac anhelis & ardentissimis flagrabat desideriis, vt acciperet bona gloriæ ipsi à filio tanquam matri dulcissimæ in cœlis præparata, atq; ita tota esset semperq; permaneret cũ Deo in vita sempiterna: quæ nimirum illa est pars optima quam hodierna die consecuta est, quæ nunquam auferetur ab ea cuius meminit Euãgelium huius diei, quod licet secundum literam nõ cõueniat virgini intemeratæ, tñ iuxta sensũ mysticũ pulcherrime illi quadrat. Est em̃ triplex quædã vita spiritualis, puta, Actiua p gratiã informata, Contemplatiua Deo cõiuncta, Beata & fruitiua in gloria sempiterna. Prima ex his bona est, sed altera melior postrema optima. Ipsa aũt actiua vita colit & exercet opibus & officiis charitatis ac misericordiæ tũ corporalibus, tũ spũalibus quæ p̃ximis præstantur ꝑpter Deũ: itidem que actiõibus virtutũ, & cæteris honestis ac meritoriis studiis & laboribus, quorũ tñ finis Deus sit. Ita nimirũ vitã illi actiuã agunt, q infirmis, miseris, egenis inseruiũt & gratificant causa Dei, q vitiorũ mortificationi & bonis opibus studiose incũbũt ob amorẽ dei, certi, nõ inanes futuros labores suos, q̃s recta intentione pegerint, q̃n dñs Iesus etiã calicẽ aquæ frigidæ sui contẽplatione cuipiã indigo porrigẽti mercedẽ pollicetur. Huius actiuæ vitæ, vt autor D. August. & S. Gregorius, typũ gessit Martha, de qua tria quædã referunt in hodiernę solennitatis Euangelio, q̃ eadẽ ꝑfectissime in matre dñi reperiunt. Primũ est quod Martha exceperit Iesum in domũ suã. Ait em̃ Euangelista: Intrauit Iesus in q̃ddam castellum, & mulier quædam & cætera. Ita cum dominus Iesus intraret in hunc mundum, excepit illum in domum pudici ac intemerati vteri sui virgo beata, nouemque mensibus hospitem tantum in eadem domo regia apud se retinuit ac enutriuit. Quę so cõsiderate hic dilectissimi, quantæ sanctitatis, quantę puritatis, quantæ dignitatis sit hæc reuerẽda & bñdicta virgo, intra cuius casta & integra viscera Deus Dei filius, rex magnus & immensus tanto temporis spacio voluit commorari. Quanquam maiorem sane admirationẽ habet, inæstimabilis bonitas & benignitas eiusdẽ dei ac dñi nostri, q̃d nõ solũ in illã purissimã sacrati vteri domum intrauit, sed etiã quotidie quoties illũ in sacramento accipimus ad nos miseros & multis heu vitiorũ sordibus inquinatos & squalidos ingredi non dedignatur, oblitus propemodum maiestatis suæ ob nimietatem suæ erga nos ineffabilis beneuolentiæ & amoris. Et quidem totus ad nos ingredit verus Deus & homo, nõ iam passibilis & mortalis, qualis fuit in vtero virginis, sed omnino impassibilis & immortalis: nec semel tñ sed sępissime ad nos venit. Vbi ꝑfecto, si q̃s in nobis sit sensus, merito nostrã plorare debemus ingratitudinẽ, q̃d tãtã dñi nostri erga nos charitatẽ nõ attẽdimus, nõ digne ponderamus: q̃d q; Deũ & dñm nostrũ, q creauit, q redemit, qui pascit nos, & post mortẽ iuxta merita nostra iudicabit nos, sępe tã ĩdigne, tã irreuerẽter, tã ĩpura cõscien-

Marginal notes (left): Bona gloriæ q̃ sint. — B. virgo maria vt triplicib⁹ fuerit ornata bonis — Canti. 4 — Lucæ 10 — Triplex vita spiritua quæ sit

Marginal notes (right): Actiua vita in q̃bus sita sit — Matt. 10 Augusti. Gregori' — Lucæ 10 — B. Maria vt excepit chri stũ in domũ suam — Bonitas Dei erga nos quãta — Christum vt quiuis recipiat in domũ suã

R

B. virgo q̃ officiose filio inseruierit.

scientia accipimus. Alter: q̃d de S. Martha legitur est, q̃d satagebat circa frequens ministeriũ. Fecit idẽ multo p̃clarius mater Dei. Ipsa nanque toto vitæ spacio filio suo officiosissima deseruiuit, vt omittã, quam fuerit sedula erga proximos. In filij natiuitate functa est obstetricis officio, natum puerulum pannis ipsa inuoluit, inuolutum collocauit in præsepio, lactauit vagientẽ, lachrymas extersit magno pietatis affectu, portauit in Aegyptum, suis laboribus victũ & sibi & illi parauit, deniq; q̃ad superuixit filius qcqd potuit vt ancilla domino, vt mater filio, vt sponsa sponso præstitit. Erit fortasse quispiam, qui se doleat non posse itidem seruire filio Dei. Verum nõ est, cur id quenq̃ male habeat. Qui vult potest etiamnũ seruire illi, potest illi quælibet pietatis obsequia exhibere. Ipse enim ait: Quodcunq; vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. O verbũ breue, sed non negligenter pensitandum. Atq; vtinã nostris bene esset affixum cordibus: certe nõ tam impatiẽtes essemus, nõ tam inuiti fratribus & p̃ximis nostris seruiremus & condoleremus. Et quid oro possit esse toleratu difficile aut molestum, si cogitemus qc quid proximis facimus, id perinde accipere dñm, ac æque remunerari, ac sibi ipsi factum sit? Quod qui sæpius mente pertractant, non solum non grauitate, sed etiam hilariter & cũ magna deuotione seruiunt proximo, contemplantes in hoĩe personã Christi, ac sibi plane psuadentes, quod nõ homini, sed Christo seruiant. Huius exemplum habemus in illa religiosa & admirabili vidua S. Elizabeth regina Hungariæ: quæ cum leprosos lauaret, & lectũ illis sterneret, dicebat ancillis suis: O quã bene nobiscum agitur, quod ita Christum tractare nobis licet. Tertium quod de Martha commemorat Euangelium est, quod fuit solicita & turbata erga plurima. Et quis possit vel cogitatione consequi, quantum turbata fuerit virgo mater in illa tam ignominiosa & acerba filij sui passione, quãdo cum audiuit à Iuda proditum, à militibus captum & ligatum, ab omnibus discipulis in manibus furentium hostium derelictum: quando vidit eum Iudici exhibitum, flagellis atrocissime cæsum, spinis coronatum, ad mortem damnatũ, graui crucis pondere onustum, ad crucem clauis affixum, deniq; tribus horis summo cũ dolore in cruce pendentẽ, & animã exhalantem? O q̃ libenter omnia pro illo perpessa fuisset, q̃ cupide vel cũ ipso crucifigi se passa esset. Non tamen fuit vllo modo vitiose turbata, sed acerrimi doloris cõfixa aculeis, qui animæ illius intimas fodiebant medullas, & lõge atrocius diris eã cruciabant vulneribus, q̃ vllos vnquã martyres torserit fæua crudelitas & immanis sæuitia crudelium tyrannoꝝ. Atq; hac in parte etiam nos illi vtrunq; conformare debemus, dolẽdo & quasi cõturbando nosipsos, q̃d post tãta, tãq; multifaria diuinitus p̃cepta bñficia adhuc tã ingrati sumus Deo, q̃d pene cõtinue in multis illũ offẽdimus. Itẽq; affligere & velut cõturbare nos debemus operibus pœnitentiæ, & q̃bus caro crucietur, atq; etiam dñicæ passionis cõmemoratione, & fraternę necessitatis cõmiseratione ac cõdolentia. Et hęc q̃dem de actiua vita dicta sint satis.

Christus vt sibi factum putet quic q̃d proximis fit.

Matth. 25

S. Elizab.

Turbata q̃ fuerit B. Maria in filij sui passione.

Matt. 26. 27 Mar. 14. 15 Luc. 22. 23 Ioan. 18. 19

Turbari q̃ quisq; debeat ob sua p̃cta.

S

Porro, contẽplatiua vita cor exigit puꝝ, quietũ, tranquillũ, & in q̃ vitioꝝ ac perturbationũ tumultus consopiti sint. Hãc vitã etiã vos colitis dilectissimi, q̃n verbũ Dei attentis cordis & corporis auribus auditis vel legitis, q̃n ad miranda Dei opera pie consideratis, q̃d tã potẽter cuncta fecerit ex nihilo, tã sapiẽter cuncta moderetur & regat, & tam benigne conseruet: quando etiam dñi passionẽ gratis mẽtibus reuoluitis, aut cœli gaudia, vel cruciatus inferoꝝ, vel propria p̃ctã cogitatis: itemq; dum pro virtutibus & pro gratia Deũ oratis. Hanc vitã B. Maria Magdalena designauit: de q̃ similiter tria habet Euangelium: quæ longe sublimius executa est domina nostra semper virgo Maria. Primũ, quod de Magdalena legitur, est q̃d sederit secus pedes dñi, & audierit verbum illius. O q̃s capere possit, q̃ties virgo mater filij sui sermones dulcissimos attentissimis auribus hauserit? Ab infantia vsq; ad tricesimum annum semper illũ p̃sentem habuit domi suæ, nec dubium, quin multa & maxima ab illo fidei sacramenta didicerit, nulli vnquam alteri tam dilucide patefacta. Nec tñ solũ audiebat verbũ Dei incarnatum carnis ore sua dicta exprimentem, sed etiam verbum increatum ac inspiratum intus in spiritu, ipsam mirabiliter instruentem ac edocentem, non voce carnis, sed spiritus aspiratione secreta & interna. Et hac quidem ratione nunquam discedebat ab auscultatione verbi Dei,

Vita contẽplatiua q̃d exigat à nobis.

Vita contẽplatiua quæ tria à nobis requirat.

Lucę 10

B. Maria vti audierit verba filij sui.

Dei, vtpote pro nimia animi puritate & serenitate semper parata & apta suscipere lucis supernæ micantes radios, ac instinctus spiritus sancti, quibus erudiebatur, vngebatur ac illustrabatur vltra quã cogitari queat. Alterum, quod de beata Maria Magdalena refertur est, quod sororem reliquerit solam ministrare. Exigit enim hoc vita contemplatiua, vt qui illius dulcedinem perfecte velit experiri, animum ab omnibus curis & solicitudinibus abstrahat, atque affectum à rebus temporarijs auellat (quanto enim plus amantur temporalia, vt ait diuus Gregorius, tanto minus diligitur Deus) corque suum figat in amore Dei. Id præclare admodum fecit virgo beatissima: quæ semper quidem ab externis curis & solicitudinibus sese abduxit, atq; ea ex causa etiam paupertatem amplexa est: maxime vero post domini ascensionem id egit, quando nec filium habuit, nec maritum, nec agrum, nec parentes, & cætera, quæ illius animum occupare, aut à Deo auocare potuissent, sed vixit in ædibus sancti Ioannis, cui eam dominus à cruce commendarat, & alebatur eleemosynis piorum: sicque cõtinue operam dabat vitæ contemplatiuæ studijs, in quibus erat exercitatissima atque excellentissima. Interdum vero creditur pij amoris incitata affectu visitasse loca conuersationis & passionis filij sui: sed sæpius sola in suis manens penetralibus, replebatur eximijs & incomprehensibilibus Dei consolationibus & visitationibus, adeo vt nunquam corde à Deo abstracta sit. Tertium denique, quod beatæ Mariæ Magdalenæ tribuitur est, quod optimam partem elegerit: ideo quidem optimam, quia non aufertur ab ea. Actiua vita simul cum homine moriẽte definit (Non enim erit vlla in cœlis miseria, cui misericordiam oporteat impendi) Vita autem contemplatiua, cuius studia sunt mente ferri in Deum, Deum diligere, Deum laudare, Deum contemplari ac Deo frui, hic inchoat, & in cœlis perficitur. Hic vero quid de matre Dei dicturi sumus? Quis hac in parte illi possit comparari, vtpote quæ etiam Deum per essentiam viderit in hac vita, excellentius multo, quam alius aliquis? Nemo sit tam rusticus, vt id velit scripturæ autoritate probari. Non enim omnia scripta sunt. Quod Mosi, quod Paulo contigit, non multo magis tantæ virgini cõtigisse putabimus? Negare posset Deus matri, & matri tam singulari, quod seruis præstitit? Itaq; ipsa præ omnibus perfectissime partem optimam elegit, & vehementissimis ac ardentissimis inflammata desiderijs, tota iam erat à mũdo absoluta, & tota in Deum recepta. O vere præclaram & omni venerationis ac amoris studio prosequendam virginem, quæ adhuc in terris posita non terrenam, sed plus quam angelicam ducebat vitam, nunquam vel tenuissimæ culpæ sentiens maculam, sed semper tota immaculata & pulchra tota, æterni solis radijs semper exposita, semper perfusa, semper illustrata, vt illi facilimum fuerit per mentis excessum etiam rapi in Deum, & in dilecto suauissima mentis obdormitione quiescere.

Vita contẽplatiua vt requirat abstractionem mẽtis à curis.

Vita B. Mariæ post Christi ascẽsionẽ qlis fuerit.

Ioan. 19

Vita contẽplatiua qre pars optima dicatur.

B. Maria vt elegerit partẽ optimam.

Exodi 33
2. Cor. 11

Cant. 4

T

Verum, vt quandoq; ab omnibus præsentis vitæ miserijs absolueretur, & ad beatam ac cõtinuam perueniret fruitionem, quam supra diximus tertiam esse vitam spiritalem, filius Dei misisse illi creditur angelum Gabrielem, qui ipsi obitum eius significaret. Collecti sunt autem apostoli omnes, vt illi morienti insignis ille chorus adesset, & matrem domini ex hoc mũdo emigrantem mundi iudices & Ecclesię principes honorifice prosequerentur. Vbi autem hora illa aduenit, qua spiritum exhalaret, totus illi festiuus occurrisse creditur dominus Iesus amantissimus filius eius, cuius amore incomparabiliter ardebat, stipatus omnium beatorum angelorum, & animarum beatarum frequentia, qui omnes & singuli ita vt æquum erat, summo cum honore & reuerentia animã illã sanctissimam in filij amplexus euolantem excipiebant, & vsq; ad thronum gloriæ cum hymnis & canticis ineffabilibus deducebãt. Cius figura quędã legitur in Regũ volumine, vbi Dauid scribit cũ omĩ Israele lusisse corã dño in omibus lignis fabrefactis, & citharis, & lyris, & tympanis, & sistri, & cymbalis, atq; adduxisse arcã Dei in ciuitatem Dauid cũ gaudio, & in iubilo, & in clangore buccinæ, habuisseq; secũ choros septẽ: atq; ita deniq; introduxisse arcã dñi & posuisse eã in loco suo in medio tabernaculi, q̃d tetẽderat ei Dauid. Quæ oĩa pulcherrime quadrãt ad p̃sentis diei solemnitatem, qua assumpta est virgo beata, quę tanq̃ v͞a arca mãna cœli panẽ scilicet verũ, q de cœlo descendit in suo vtero cõtinuit, & ho-

Ad obitũ matris dei quæ cucurrerint.

2. Reg. 6

B. Maria vt sit arca Dei.

Ioan. 6

& hodierna die vsque ad filij dexteram eleuata est. Voluit enim filius Dei iuxta se habere excellentissimam creaturam, id est, matrem suam: sicut etiam doctores quidam aiunt singulis angelicis spiritibus singulos homines in cœlos sociãdos esse. Porro eandem benedictam virginem & matrẽ coronauit hodie Deus in reginã cœli, & dominã mũdi, atq; creaturarũ oĩm imperatricẽ, specialiter vero in matrẽ miseri- Bernard. cordię p miseris pctõribus pœnitere volẽtibus. Vt enim teste D. Bernardo, Deus pater posuit filium suum mediatorem inter se & mundum, quem etiam ideo voluit hũmanam sumere naturam, vt homines con- Mater Dei vt sit mediatrix nostra. fidẽtius ad ipsum accederent: ita dominus Iesus matrem suam voluit esse mediam inter se & homines, quæ cor haberet misericordissimum erga peccatores pœnitere volẽtes, & ad ipsam confugientes, cui thesauros gratiæ & misericordiæ suæ commisit, Bernard. ita vt nihil velit impartiri hoĩbus, vt ait D. Bernardus, nisi per manus matris benedictæ. Diuisit enim cum ea regnum suum, & partibus iustitię sibi seruatis, illi misericordiæ ditionem tradidit, iustitiam quidẽ per sese faciens, misericordiam per matrem. Itaque dilectissimi confugiamus ad matrem gratiæ & misericordiæ, vt nobis gratiam & misericordiam conciliet. Id enim est officium illius. Certe libenter exaudiet nos, quia pijssima est, & diligit homines, pro qbus nouit filium suũ fudisse preciosum sanguinem suum, cui est honor in secula seculorum, Amen.

IN FESTO D. BERnardi Abbatis per omnia sicut in Festo diui Antonij, Require in priori parte de festiuitatibus Sanctorum.

IN FESTO SANCTI Bartholomæi Apostoli, Epistolam cum sua Paraphrasi quære in prima parte de Festiuitatibus Sanctorum, in Festo videlicet sancti Thomæ Apostoli. Euangelium cum sua Exegesi, & Sermonem quære in eadem parte in Festo sancti Matthiæ Apostoli.

IN FESTO SANCTI Augustini Episcopi, Epistolam cum sua Paraphrasi, & Euangelij exegesin Quære in Festo Sancti Nicolai, videlicet in priori parte de Festiuitatibus Sanctorum.

SERMO IN EODEM Festo. Quæ ad bonum & fidelem seruum Christi pertineant: & cur sancti se permiserint honorari, quum adhuc in terris agerent.

Vge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis: super multa te cõstituam: intra in gaudiũ domini tui. Matthæi vigesimo qnto. De beatissimo fratres charissimi, Ecclesiæ Doctore Augustino ista hæc verba commode intelliguntur, qui pro admirabili sanctitate sua in egressu animę suæ ex hoc mundo, à domino & laudari meruit & præmio coronari: non qualicunque sed immenso & æterno. Vtrun- A que sane gloriosum: commendari ab eo, Laus ea iustam sola solida sit. cuius vnius probata laus est, & vera semper & sancta ac beata, ac vnice expetenda. Hominum laus plerunque fallax, incerta, adulatoria, quæ neminem efficiat meliorem, sed sæpius multo deteriorem. Porro, Dei laus solida est ac vera. Itaque vt Hieremias & Apostolus monent, qui gloria- Hierem.9 1.Cor.1 ri vult, in domino glorietur. Non enim qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat. Ab illo, Coronam pmiumq; quænam pcedere debent. inquam, cõmendari gloriosum, ab illo coronari felicissimum est. Et quia oẽs aspiramus ad coronã & præmiũ & cupimus semper

per esse in domini gloria, necesse est primum iussit in nobis bonitas & fidelitas. Si quidem in themate nostro primo loco hę virtutes commemorantur: deinde licebit certo sperare coronam. Ita beatissimus Augustinus strenuam nauauit operam ad vltimum vsque spiritum, vt posset se domino bonum & fidelem seruū exhibere, certus nisi id ipse præstaret, non se peruenturum ad gloriam & gaudium domini sui. Forsitan ex me scire desideratis, quænam pertineant eo, vt quis sit seruus bonus & fidelis. Dicam equidem vobis, vt iam audistis ad seruum diuinitus remunerandum spectat, vt sit bonus & fidelis. Bonus ergo seruus is est, qui obediens, qui prudēs, siue studiosus aut feruens, qui deniq; simplex est. Simplicitatem intelligi volo colūbinam, quæ absque dolo conformat se ad voluntatem domini, non asininam ruditatem. Primo igitur bonus seruus obediens sit oportet. Nam si non sit obediens, nec serui quidem nomen meretur. Quomodo enim mandata domini sui, propter quę exequenda seruus dicitur, perficiet sine obedientia? Frustra nimirum de serui nomine gloriatur, qui non seruit, id est, qui non obtemperat. Nō est seruus Christi, qui nō facit voluntatem Christi. Est tamen seruus. Sed cuius tandē? Peccati scilicet. Nam qui facit peccatum, seruus est peccati. Ergo & diaboli. O malum dominum habet. Nos ergo Christi serui sumus, si voluntati eius morem gerimus. Voluntatem eius omnes nouimus, tot concionibus instructi, tot exhortatiōibus eruditi, tot sanctorum exemplis imbuti, vt cætera taceam, ex quibus eius nobis volūtas innotescit. Breuiter quidem Apostolus: Voluntas, inqt, Dei hęc est sanctificatio vestra. Ideo toties habet lex Mosi: Sancti eritis, quoniam ego sanctus sum dominus Deus vester. Obedientiam sancti Augustini (libenter em̄ vobis exempla sanctorum proponimus, vt illos velitis imitari) probat eius vigilantia in mandatis Dei. Sibi fuit austerus, alijs misericors, in vigilijs multis, in abstinentijs, in precibus & cōtemplationibus, ac diuinis lectiōibus assiduis, & cęteris carnis castigationibus, quibus corpus suum macerauit, vt illud subigeret spiritui, ne qd in ipso maneret, quod Deo non obediret. Nihil terrenum amauit, sed omnia sua largissime distribuit pro Christi amore. Vnde etiam de illo canit Ecclesia, quod testamentum non fecerit, quia pauper Christi vnde faceret non habuerit. O diues paupertas, quæ tanto in Deo fuit locupletior, quanto minus habuit facultatum temporalium. Secundo, ad bonum seruum pertinet, vt sit prudens, vt nouerit auertere incommoda, & consulere rebus domini sui: vt etiam studiose gerat, ne quid sui officij prætermittat, nec aliquid pereat de rebus domini sui. Hac in parte quam se strenuum præbuerit sanctissimus Doctor Augustinus si dicere velim, superfluus & importunus videbor. Nam vel sola scripta eius id abunde declarant. O quantum illæ operæ ac studij adhibuit animabus lucrandis: quantum illi aduersus hæreticos animarum peremptores certamen fuit, adeo vt dicerent impune posse occidi Augustinum. Erat enim acerrimus illorum persequutor. Tertio, etiam hoc exigit serui boni officium, vt sit simplex, id est, non tam verba, quam mentem & voluntatem domini sui respiciat & exequatur, sitque simpliciter obediens, non fallax, non subdolus, sed sine discussione, sine murmure. Ita & sanctus Augustinus nullis fraudibus, nullis tentationibus diaboli, nullis vexationibus hominum, præcipue hæreticorum, quos infestissimos pertulit à sectanda Christi voluntate potuit reuocari vel abstrahi. Non secundum exteriorem literæ corticem, sed perfecte domini præcepta exequutus est: nec contentus fuit sola externa exhibitione, id est, verbo & lingua amare, sed opere & veritate, non eos tantum à quibus amabatur, sed etiam quibus erat contemptui, vt sic perfectius morem gereret Christo iubenti, quo pro malis bona reddamus. Et hæc quidem de ijs, quæ ad bonum exiguntur seruum, dixisse satis sit. Dicendum etiam paucis est, vt quis debeat esse fidelis. Plane seruus esse bonus non potest, quantumuis seruet mandata domini sui, nisi sit etiam fidelis. Est autem fidelis, qui in eo quod facit, non seipsum spectat, id est, non commodum, non voluntatem, non pacem, non quietem, non honorem suū, sed dn̄i sui. Id nos omnino curare decet, adeo vt nemo ex bona obedientia sua, nemo ex qbuslibet Dei donis, nemo ex virtutibus animo intumescat, aut in seipso acquiescat placens sibi: sed cūcta Deo

Marginalia (left): Bonus seruus qínam dicatur. — Seruū bonū q̄nam cōstituant — Ioan. 8 — 1. Thessa. 4 — Exodi 22 — Leuit. 11. 19. & 20 — Augustini vita & mores cuiusmodi

Marginalia (right): B — Seruū bonū vt constituat ya prudētia. — Augustini zel⁹ quantus fuerit aduersus hæreticos & pro animarum salute. — Simplicitas vt constituat bonū seruū. — Matth. 5 — Lucæ 6 — C — Fidelitas vera qui probetur.

Deo ascribat,& in Deum refundat,illi,nō sibi honorem optet impēdi.Porro, si quis propter quædā Dei dona, vel virtutes aut cætera eiusmodi sibijpsi placet, non est fidelis Deo:quandoquidem quæ Dei sunt, sibi tribuit.Quomodo inquis?Quia gloriatur in alienis,nēpe in illis quæ Dei sunt, tanquā in proprijs. At si quis apud me deponat pecuniā breui repetiturus, qua tandem ratione possim in aliena pecunia gloriari,cū certus sim esse alienā,& paulopost repetendā,etiā cū piculo meo,si non bona fide seruauero?Ita nimirum si quis ob Dei dona complacet sibi,aut aliquo se in pcio habet, fallit & est dño infidelis, quæ illius sunt sibi vendicans. Nisi eñ sibi ea vsurparet,nō inde placeret sibi.Quod si etiā ab alijs ppterea cōmendari aut reputari velit,iā deterius fur est,qa q̄d Dei est,id est, gloriā soli Deo debitā furatur,atque inde laudari cupit. Solent quidem homines eos quos bonos esse iudicant honore afficere ac venerari.Iā si placet eis honor impensus, aut illum ambiunt,desinunt esse boni,qa sunt Deo infideles: siquidem in eo sese quærūt & spectant,quod nō pertinet ad ipsos. Ergo fugiendi sunt honores, & si quid habemus vnde possimus laudari,occultandum est ne pdamus.Sin vero nobis occultantibus,&in occulto esse appetētibus absq; nostra opera propalamur,honor oblatus humiliter contēnendus est,id est, nō trahendus ad cor,sed in Deū referēdus. Ita sancti magnis sępe honoribus honorati imo onerati sunt,qa nō placuit eis,&tñ ob aliorū ædificationē sustinuerūt,&in Deū retulerūt eiusmodi honores. Sūt aūt duę causæ,quare sancti se honorari tolerarūt, licet quandoq; maximi eis honores haberentur.Prima est,quod quantum ad ipsos attinebat, se inde non solum non extolli, sed etiam cruciari sentirent:simul etiam intelligerent non suam honorari personam, sed gratiā Dei in ipsis:atq; ita honores exhibitos non vsurpabant sibi, sed corde ad Deum referebant,ipsi interim proprijs in oculis viles permanētes. Non decuisset autem Deum priuari honore suo, nec pios fraudari deuotione sua ac merito,quod sibi pararunt sanctos venerando. Itaq; pure ppter Deū passi sunt sancti etiamnū mortales sibi honorē haberi.Celeberrimū erat nomen D. Augustini,tum ob eximiā vitæ sanctitatem,tum ob incomparabilem eruditionem,& miris vehebatur pconijs,atq; multis est affectus honoribus. Verū inter oīa hęc semper humilimus perstitit.Admisit tamē propter Deū non propter se,vt pij ob suā deuotionē,quā sicut ad Dei hoīes habebant,& qua Christum in ipso venerabant,à Deo remunerarentur.Propter honorem & amorē Dei didicit & honorari, & contemni:vtrobiq; idē perseuerans,nec honoribus elatus,nec fractus cōtumelijs. Vbi autem honor ille,nihil honoris Deo attulisset,non admisisset vtiq;. Si sui contemptus cessisset ad honorem Dei,cōtemni maluisset.O quoties ille fugit loca &hominum aspectus, vbi se metuebat honore affectum iri. Altera causa,cur sancti se sinant honorari,est hæc, q̄d psertim si alijs præsint,maior illis inde accedat autoritas libentiusq; audiantur, sicq; maiorem faciant fructum sui reuerentia quam contemptu:idq; nihilominus tantum propter Deum.Sed his obiter dictis,ad id vnde nonnihil deflexímus redeamus.Iam ante audistis,fidelem esse seruum, qui seipsum non spectet. Potest autem secundo fidelis seruus dici,qui nihil negligit quantumlibet paruum, quin aliquod inde studeat lucrū elicere domini sui. Quod certe vel eo ipso pspicue pōt aduerti in sanctis,q̄d etiā leuia errata, quę alij p nihilo ducūt,haud secus plāgant,q̄ nos grauia pctā.Qua in re quam fidelis fuerit beatissimus pater Augustinus,si cui nosse libet,legat eius Confessionum libros,& quantopere etiam minimas accusarit culpas,inde intelliget:nec id fecit anili superstitione, vt forte insani &deliri quidam calumniari possint,sed nimia animi puritate, & ingenti erga Deum amore ac fidelitate. Verum, vt ex iam dictis etiam aliquid ad nostri maiorem ædificationem trahamus, danda nobis opera est dilectissimi, vt si sacratissimum Dei Pontificem Augustinum ad domini gaudia sequi cupimus, etiam nos per bonitatis & fidelitatis itinera gradiamur.Curandū nobis summope est,sicut et sanctis hęc pcipua semp cura fuit, vt boni simus, atq; in hoc ipso Deo fideles simus, id est,non nostrum cōmodum,nō nostrā laudem aut honorem, sed illius gloriā ac beneplacitum spectemus. Si hoīes sanctissimi & maximis clari virtutibus ac virtutū signis honorem sibi deferri noluerunt, nec vnquam honorem ambire ausi sunt, qua

Fur mysticus vt gs fiat. 1.Tim.1

Bona si q̄ habentur vt sint occultanda.

D

Honorari cur se perm. serint sancti quidam.

Augustini humilitas quanta fuerit.

Prælati honorem sibi exhibitum q̄ referre debeant.

E

Augustini puritas cōscientiæ quanta fuerit.

Honores q̄nto sunt studio fugiendi,cōtenendiq;

qua fronte nos multis obnoxij vitijs, quibus nõ honor sed ignominia debetur, honorẽ aucupari audebimus? Non ergo intantum Deo sumus infideles, vt illi vni debitum honorẽ nobis vẽdicemus: sed quicquid boni gerimus, quicquid vel ad superanda & extirpanda vitia, aut virtutes obtinendas operæ impendimus, totum referamus ad honorem Dei. Simus, inquam, fideles Deo ac domino nostro, vt nullis ex bene factis nostris animo efferamur, tanquam aliquid simus, sed Dei gratiã agnoscamus, Dei benignitatem exosculemur: quia ex illius bonitate in nos ꝓficiscitur, quicqd boni habemus. Boni non erimus, nisi peccata fugiendo, & recte agẽdo. Nec tamen id sufficit, nisi in his quoque recto animo feramur in Deum, vt nec ob metum supplicij declinemus à malo (quod est seruorum proprium) nec ob mercedis & lucri priuati desiderium faciamus bonum, (quod ad mercenarios pertinet) sed vtrunque pure agamus ob honorẽ & amorem Dei: quod est peculiare filijs bonis, quibus longe dulcius est erga parentes fidẽ & charitatem declarare, quam aut propria vitare commoda, aut lucra captare cũ parentum iniuria.

Boni quinam fieri possimus.

F O beatos illos qui quandoque à domino audire merebuntur: Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, intra in gaudiũ domini tui. Audierunt hoc sancti omnes, qui nos præcesserunt, quorum nobis exempla tanquam viua quædam virtutum simulachra proposita sunt, vt vbicunque nos deficere senserimus, ab illis tanquam à quibusdam medicinæ officinis accommoda nostræ infirmitati pharmaca & remedia petamus. Trãsierunt illi per aquam & ignem, & quandoque experti sunt eadem, quę nos modo experimur. Sed domino eos confortante, superarunt om̃ia. Et nos igitur in illorum res gestas oculos intendamus, vt illorum exemplis animati, nusquam succũbamus, aut certe si labi contingat, ilico resurgamus. Pulcherrime hac de re scribit Basylius ille vere Magnus: Quemadmodum, inquit, pictores quum imaginem ex imagine pingunt, exemplar identidẽ respectantes, lineamenta eius transferre conantur magno studio ad suum opificiũ: ita qui sese meditatur om̃ibus numeris virtutis absolutum reddere, veluti simulachra quędã spirantia & actuosa, sanctorum vitas respicere oportet, probaque opera illorum sua imitando facere. Hæc ille. Quod nos dilectissimi ita demum exacte præstabimus, si libenter ac studiose vel ipsi legemus, vel ex alijs discemus facta sanctorum, atq; non minori studio illorum ambiemus suffragia, vt suis precibus nobis concilient gratiam Dei, qua freti, possimus fortiter illorum vestigijs ingredi, & eo tandem peruenire, quo ipsi felicissime pertingere meruerunt gratia & benignitate Seruatoris nostri, cui cum patre & spiritu sancto est omnis honor & gloria in secula seculorum Amen.

Matth. 25

Psalm. 65

Basylius.

Acta sanctorum quinam imitari debeamus.

IN FESTO DECOLlationis sancti Ioannis Baptistæ, Epistolã cum suo Paraphrasi, quęre in prima parte sermonum de festiuitatibus sanctorum, scilicet, in Festo sanctorum Fabiani & Sebastiani martyrum.

EXEGESIS EVANGElij in eodem Festo, Marci sexto.

Crudelissimum facinus hodierna die cõmemorat Ecclesia, q̃ in gratiam vilissimæ meretriculæ neci datus est homo sanctissimus, quo nemo fuit maior inter natos mulierum, qui ob maximam ad Christum Dei filium propinquitatem, vox verbi appellatur, qui sic vixit in terris, vt vita illius omnibus etiam quantumuis iustis exemplo sit: quem deniq; ipse Dei filius tantis extulit encomijs, vt nullum similiter laudasse probetur. Et tamen hic talis & tãtus ob fœdissimum adulteræ amorem, & saltatricis puellæ iniquam petitionem capite truncatus est, vt qui nascendo, prædicando, baptizando Christi præcursorem egerat, ageret etiam moriendo. Videamus ipsam rei gestæ historiam, quam post Matthæum plena fide descripsit Marcus Euangelista in hunc modum:

Matth. 11

Esaiæ 40
Lucæ 3
Ioan. 1
Matth. 11
Lucæ 7

Matth. 14

Misit

Misit Herodes, ac tenuit Ioannem, & vinxit eum in carcere propter Herodiadem vxorem Philippi fratris sui, quia duxerat eam. Dicebat enim Ioannes Herodi: Non licet tibi habere vxorē fratris tui.

A Herodes iste quis fuerit. Herodes iste non est idem, qui infantes occidit nato saluatore, sed huius filius, nihilo patre sceleratior, cuius impia facinora & immanē crudelitatem maluit imitari, quam prophetę & plus quam prophetæ æquissimam & amantissimam obiurgationem recipere. Vicerat ēm eum amor impurus flagitiosæ adulteræ, & dū noluit tartareum estuātis ignē libidinis extinguere, accidit illi q̊d in Psalmo de impijs dicitur: Psalm. 57 Supercecidit ignis, & non viderūt solem. Non enim potuit lucem veritatis, id est, quid æquum & bonum esset, iusto perpendere iudicio, obrutus igni vel potius fumo cœnosæ voluptatis, atq; ad appręhendendam iustitiam, & profligandam iniquitatem tanto factus est infirmior ac impotentior, quanto se magis passus est inexplicabilibus insanientis spurcęq; delectationis nexibus irretiri. Desideria carnis ꝗn to studio fugienda. Quo vos exemplo instructi dilectissimi, fugite carnis desideria nefanda, ne dum illa vultis explere, in alia atrociora corruatis facinora, atq; Herodis instar ad id vsq; insaniæ deuoluamini, vt non solum non feratis recte monentes & ad iustitiæ viam reuocare vos volentes, sed etiam persequamini. Videtis hunc miserum Herodem libidine superatum rapuisse vxorem fratris sui, eamq; vxoris, imo adulteræ loco retinuisse. Quod cū vir Dei, sanctissimus Christi baptista Ioannes iustitiæ zelo incitatus repræhenderet, vsque adeo id eum ægre tulisse, vt eum in carcerem coniecerit. Ex repręhēsione, vnde corrigi debuerat, factus est deterior, & ab adulterij scelere ad homicidium præceps ruit, addens crimina criminibus: ita vt fieri plerunque solet, dum non expiantur statim congrua pœnitentia quæ perperam admissa sunt, vt ad peiora fiat progressio. Qd' autem tam iniquam ob causam, nempe vt posset manere liberior in adulterio, & suæ Herodiadi satisfaceret, virum sanctissimū homo impurissimus in carcerem misit, sicut auget plurimū Herodis impietatē, ita beatissimū Ioannē multo reddit splēdidiorem. Simul aut vtilissimū hic nobis datur exemplū faternæ correptionis, quā etiam Christus à nobis exigit, dicens: Si peccauerit in te, id est, te sciente, vt exponit D. Augustinus, frater tuus, corripe illū, &c̄. Matth. 18 Augustin. Et hæc fraterna correptio est vnū ex septē spiritalibus misericordiæ operibus, maiorisque apud Deū meriti, qa potior actus charitatis, q̄ vel vulnus corpori inflictū curare, vel inopi ac egeno p̄bere alimoniā: siquidem hęc ad corpus pertinent, illa ad aīam, quæ lōge præstat corpori. Correptio fraterna q̄nti sit meriti. Nec quisquam est ab huius exhibitione correptiōis, quatenus per simplicē fit admitionē, nō etiam per debitā castigationē siue punitionē, exceptus: quanq̄ hodie p̄h dolor plures sunt ad malum incentores, q̄ male agentiū obiurgatores. Insignis qdam Theologus affirmare nō dubitat totū pene mundū perire potissimum ob duorum violationem præceptoꝝ: quoꝝ alteꝝ est de vitanda luxuria, alteꝝ de corripiendis proximis. Quorumnam ob p̄ceptorum omissionē totus pene mundus intereat. At tamen debet in corripiēdo haberi ratio loci & tēporis, curandū ne correptio ipsa vel indiscreta, vel irridicula, vel malitiosa sit, sed discreta, seria ac benigna. Inuenias plerosq; tā in obiurgādo importunos ac incautos, vt dū vnum volunt curare vulnus, decē peiora infligāt. Correptio fraterna qnō fieri debeat, & per q̄s. B Præcipue aūt ad sup̄iores correptio, atq; etiā correctio subditoꝝ pertinet, quæ si negligatur, oīs disciplinæ vigor languescit, & vitia magis ac magis increscunt, fiuntq; superiores toties rei homicidij apud Deū, q̄ties per debitę castigationis negligentiam pereunt animæ ipsoꝝ curæ cōmissæ. Sunt vero tria quædā, quæ nos merito debeant ad alioꝝ repræhendenda errata incitare. Quænam incitent hoīes ad correptionem fraternam. Primū est, crebra scripturæ sacrę adhortatio. Secundum, multiplex, quæ inde seq̄tur, vtilitas, maxime si sint homines bonę indolis. Tertium, mala innumera quæ euenire certum est, dum vitia non rep̄henduntur. Porro ipsa obiurgatio, quæ fit per superiores, primo quidem discreta erit, & cum diligēti perscrutatione culpæ quā quis est repræhensurus coniuncta. Obiurgatio per superiores q̄nam fieri debeat & q̄t modis. Secūdo, ordinata, vt pc̄m̄ occultum occulte, publicum manifeste corripiatur. Tertio, ex amore proficiscetur. Quarto, cū cōpassione coniuncta erit. Quinto, adiunctā habebit beneuolentiā. Sexto, mansuetudinē, patientiā & modestiā comites tenebit. Si q̄s hac de re plura velit nosse, legat scripta doctoꝝ. Certe

Baptista domini maluit vitam suam mortis discrimini obijcere, quam non obiurgare sæuissimi licet tyranni sacrilegam temeritatem, qua proprij fratris non est veritus vxorem apud se detinere in summã Dei & fratris iniuriam, ac plurimorum scandalum. Itaque dicebat illi fidenter: Non licet tibi neque diuino, neque naturali iure habere vxorem fratris tui vi illi ablatã. Sed hac repræhensione Herodis pariter ac Herodiadis insaniam prouocauit. Sequitur enim:

Herodias autem insidiabatur illi, & volebat occidere eum, nec poterat. Herodes autem metuebat Ioannem, sciens eum virum iustum & sanctum, & custodiebat eum: & audito eo multa faciebat, & libẽter audiebat eum.

C Hierony. Execrabilis fœmina significans se incestis delectari nuptijs, sanctum Ioannẽ e medio per insidias tollere nitebatur, verita ne illius verbis forte correctus Herodes ipsam repudiaret. Sed non poterat ante tempus à Deo definitũ. Quis enim possit cuiquam nocere Deum timenti, & diuini munitione auxilij ꝓtecto? Matthæus scribit: Herodem quoq; voluisse occidere S. Ioannem, sed timuisse populũ. Iam corde homicidiũ moliebatur, nihil timens Deũ, sed reipsa perficere nõ audet, timẽs populũ. O vere hypocritam, quem à scelere non Dei, sed hominum timor retraxit. Quod ergo hic dicit Marcus metuisse eum Ioannem, &c. fortassis simulate gessit, vt solẽt qui se hominibus venditant, nec Dei omnia cernentis faciem verentur. Vel forsitan istiusmodi erat erga Ioannem antequam ad illicitas nuptias aspirasset. Quid enim ille ob hominem vnũ intermitteret, aut quid hominem quamlibet sanctum formidaret, qui tam scelerato sese adulterio obstrinxerat, nisi quod eo solo nomine metuit Ioannem, quod timeret populum optime de Ioanne sentientem, si quid illi nocuisset? Verum vtrunque se res habeat, siue ex animo, siue simulate Ioannem timuerit, tamen vicit amor adulteræ. Vnde:

Matth. 14

Herodes iste quãtus fuerit hypocrita.

Quum dies opportunus accidisset Herodi natalis sui, cœnam fecit principibus, & tribunis, & primis Galilææ.

Dies opportunus idcirco forsitan dicitur, quod tum commodissime sibi visus est prophetę necem animo diu conceptam & concupitam perficere posse. Ideoq; vocat principes, & tribunos, & primos Galilęæ, ijsq; audientibus iurat puellæ filiæ Herodiadis, sciens eam petituram prophetæ internecionem, volensq; testes habere principes Galilęæ se non odij causa, sed ob iusiurãdum prophetam occidisse, sicq; per illos facile populo excusatum purgatumq; sese redderet. Celebrat ergo natalem suũ, vt luxuriosum prophanumq; conuiuium etiã sanctissimi viri crudeli homicidio redderet sceleratius, nec tamẽ apud homines incurreret suspicionem aut notam criminis, sed ex religione fecisse videretur quicquid egisset. Sed nunquid homo versipellis Deum fefellit? O quam misera & infelix illa consolatio est, hominibus sese purgatum efficere, & conscientia criminis intus vri & excruciari?

Principes & primos Galilçæ cur Herodes inuitat ad cõuiuiũ

Cumq; introisset filia ipsius Herodiadis, & saltasset, & placuisset Herodi, simulq; recumbentibus, rex ait puellæ: Pete a me quod vis, & dabo tibi. Et iurauit illi: quia qcquid petieris, dabo tibi, licet dimidium regni mei.

Saltat filia matris viperę, non temere sane, nec vulgari pretio, sed ꝓ capite viri sanctissimi, vt nefaria saltandi petulantia impium reportaret & crudele præmium, & quod neque Herodis sæua tyrannis, nec Herodiadis multijuges insidiæ obtinere poterant, puella impurissima lasciua saltatione impetraret. O quis vnquam verbis vllis cõsequi possit, quot mala proficiscantur ex hac pessima choreas ducendi consuetudine, quæ tamen apud Christianos ita penitus inueterauit ac inoleuit, vt quasi pro lege habeatur. Nec satis est miseris ac deploratis hominibus simpliciter choreas duxisse, sed omnigena adhibent libidinis irritamenta, quibus sauciantur animi miserorum, & mortiferis conficiuntur vulneribus. Tot libidinosi contactus, tot perniciosa oscula, tot tantaque etiam mortifera

Choreę q̃ sint hoc tẽpore communes & impurę ac obscœnæ.

tifera iunguntur choreis discrimina, quanon satis superq; ex sese procliues sint homines ad peccandum, nisi etiam de industria prouocentur. Hac de re terribilia multa scribunt viri sancti, ad quæ nos lectorem remittimus.

D

Vtinam Christus Iesus id nostris in cordibus efficiat, vt post positis huiusmodi diaboli pompis & ludibrijs, quæ Christianæ grauitati conueniant potius sectemur. Christus manibus & pedibus cruci suffixus est, & nos delectat choreas ducere? Si Christi mẽbra sumus, caput nostrum imitemur. Cogitemus nos hic exules agere, nec ob aliud aliquid hic esse, nisi vt lachrymis & pœnitentia continua Deum peccatis nostris offensum nobis conciliemus. Pudeat nos similes esse filiæ Herodiadis, quæ saltando hominis excellentissimi mortem obtinuit. Tantũ infelix illa efficere potuit saltandi turpitudine, vt rex illi promitteret se daturum ei quicquid postulasset, idq; etiam adhibito iureiurando. Non tamen id casu rex ille impius fecit, sed iam ante cum sua adultera ita rem composuerat, vt filia saltaret, & à rege prouocata peteret caput Baptistæ. Nec soli regi placuit, sed & alijs simul recumbentibus. Siquidẽ habitu ornata meretricio, vt & nunc fœminæ viriq; solent, & saltando petulanter sese gerens, facile omnes in sui admirationem & amorem rapuit, quare effectum est, vt ipsi hospites siue couiuę necis prophetæ rei essent, quãdo regi eam imperanti etsi fortassis non animis, tamen silendo & non repræhendendo consenserunt. O caueant tandẽ Christiani animarum suarum discrimina, vitent luxuriosa conuiuia, vitent chorearum periculosam petulantiam, & cum Christo semper in cœlis, temporaria despiciant oblectamẽta. Videamus nunc quid filia Herodiadis pro saltationis præmio petierit.

Aduersus chorizãdi libidinem remediũ stabile.

Iurasse Herodem ex industria.

Conuiuia luxuriosa quãto studio cauenda.

Quæ quum exisset, dixit matri suæ. Quid petam? At illa dixit: Caput Ioannis Baptistæ. Cumque introisset statim cum festinatione ad regem, petiuit, dicens: Volo vt protinus des mihi in disco caput Ioannis Baptistæ.

Quare exit consultura matrem, nisi quia iam ante sic inter se cõuenerant, vt & rex promitteret, & filia à matre prophetæ mortem sitiente consilium quæreret, atq; ita vir sanctissimus neci quidem daretur, non tamen videretur alia, quam religionis causa, vt ante dixi, occisus? Alioqui poterat filia, non consulta genitrice, petere quippiam à rege: sed cõsulit ante matrem, tanquam ab illa præmonita, & matris impiæ voluntate perspecta, festinabunda tanquam & ipsa iam repræhensionum sancti viri pertæsa, & eius interitum auide cupiens redit ad regem, protinusque sibi caput sancti Ioannis in disco afferri iubet. O dignum saltationis præmium. Vel nunc tandem discant Christiani odire saltandi libidinem, quæ tulit e medio virum, quo teste Christo, in natis mulierum nemo maior fuit.

Matth 11 Lucæ 7

Et contristatus est rex.

Contristatus est simulate, non ex animo. Si enim matris aut patris necem postulasset filia Herodiadis, vtique non assensisset.

Propter iusiurandum, & propter simul discũbentes noluit eam contristare.

Opportune hoc loco de iurandi temeritate nonnihil dicendum venit. Iurauit Herodes, sed temere, & tamen iurisiurandi religione velut obstrictum se simulans coram hominibus, crudele facinus perpetrat. Et nunc vsqueadeo frequẽs est iurandi vsus apud homines, vt pene nihil absque iuramentis proferatur. Si quis eos repræhendat, dicunt licitum id esse, eo quod verum dicant. Et tamen etiam in rebus falsis sæpe iuramentum adhibẽt. Quod si etiam verum dicant, non tamen propterea fas est absque iusta causa iuramento dicta firmare. Christus ipse dicit: Sit sermo vester est, est, non, non: quod his amplius est, à malo est: Attendant hæc q̃s iurare delectat. O terque quaterque execrandam hominum improbitatem, qui tam sunt ad impie iurandum procliues, vt ad singula prope verba Christi mortem & vulnera non sine graui blasphemia commemorent, tantoque sibi magis placeant, quanto per hæc alijs eiusdem impietatis studiosis sese magis conformarint. Et quis nesciat hac iurandi assiduitate & licẽtia eo deuolui homines, vt sæpissime etiam ad

E

Iurandi cõsuetudo q̃ hodie impia inoleuerit.

Iurare verum quando non liceat. Matth. 5 Iacob. 5

Iurare per Chri mortem & vulnera quanta sit blasphemia & impietas.

am ad mendacia confirmanda iuramentis vtantur? Qui si sibi vim quandam adferrent, discerentque simplici vel affirmatione vel negatione esse contenti, procul semper abessent à falsa iuratione. Non enim propterea maiorem suis dictis fidem conciliant, q̄d facile iurant: imo hoc ipso omnem sibi fidem detrahunt, maxime si vel semel sint falsum iurasse depræhensi. Nihil quidem esset optandum magis, quā frequētissimam Christi & passionis ac vulnerū eius mentionem haberi apud Christianos: sed ea nō nisi iurando & blasphemando cōmemorare, vt iam faciunt passim miseri & oī lachrymarū fonte plangendi homunciones, id vero tam immane ac execrādū est scelus, vt extremo iure sit supplicio vindicādum. Et tñ qui hodie iurare impie non audet, ludibrio apud amentes habetur. Sed nihil cōsultius, quantūuis id ægre capiant membra & mancipia diaboli, quā omnem omnino vitare iurandi speciē, nisi quando id fortassis iustitia aut recta ratio exigit, esseq; contentum simplici vel affirmatione vel negatione. Ita consulit etiam magnus ille Basylius, scribens in hæc verba: Non facta est res: negatio sequatur: facta est: consensu firmetur. Citra vllum verborum implicationem ad aliud respiciens ipsam per se veritatem studeto exprimere, simplici ac nuda vsus assensione. Qui vero sic affirmanti minime crediderit, ipse viderit: damnū sentiet incredulitatis. Turpe enim & oīno stultū, sese vt fide indignū accusare, & ad iuramenti securitatem confugere. Multa sunt apud sanctos patres aduersus iurandi pernitiosam & improbā consuetudinem, quæ hic cōmemorare lōgum foret. Breuiter, qui suæ saluti consultum cupiet, abstineat à iuramentis, ne reus sit violati præcepti illius: Non assumes nomen Dei tui inuanum. In quod vtiq; peccatur, nō solum falso, sed etiam friuole iurando. Extant apud D. Chrysostomum perplures Homiliç, vbi satis terribiliter cōpescit homines à iurandi vitio. Sed durum est, inquis, vincere malam cōsuetudinem. Imo vero durum est & longe durissimum vri mala conscientia, & deinde æternis vexari supplicijs. Verum his de iuramento vitando dictis, ad Euangelium redeamus.

Aduersus impiā iurandi assuetudinē remedium.

Basylius.

Iurationē diuino p̄cepto prohibitam.

Exodi 20 Leuit. 19 Deuter. 5 Chrysost.

F

Execrabilis Herodes, vt sub occasione pietatis impius fieret, propter iusiurandum, & propter simul recumbētes, noluit puellam contristare. O hominem nefarium, qui ne puellam contristet, imo vt suæ & matris & puellæ libidini satisfaciat, crudelissimum perpetrare homicidium non veretur. Quanto satius fuisset audire recta monentem virum Dei, & potius sacrilegam Herodiadem, impuramque filiam illius contristare, quam illis consentiendo, seipsum perdere, & Deum offendere? Multos hodieq; habet Herodes imitatores sui, qui malint Deo displicere quam hominibus. Sed veniet illa dies, quando se optabunt oībus displicuisse hominibus vt vel soli Deo placerent.

Imitatores q̄s hodie plures habeat iste impius Herodes.

Sed misso confestim spiculatore, præcepit afferri caput eius in disco. Et decollauit eum in carcere, & attulit caput eius in disco, & dedit illud puellæ, & puella dedit matri suæ. Quo audito, discipuli eius venerunt, & tulerunt corpus eius, & posuerunt illud in monumento.

O impietas, o crudelitas, o audax facinus, o immane sacrilegium, iustus decollatur, fit caput eius lubricæ saltationis precium, in disco affertur, conuiuis apponitur, grande quidem ferculum, sed visu horrendum. Pulcherrime hac de re scribit Chrysostomus in hunc modum: Hodie nobis Ioannis virtus, Herodis feritas quum refertur, concussa sunt viscera, corde tremuerunt, caligauit visus, hebuit intellectus, aufugit auditus. Aut quid constat in sensibus humanis, quādo perdit virtutum magnitudinem, criminum magnitudo? Ioannes schola virtutum, magisterium vitæ, sanctitatis forma, norma iustitiæ, virginitatis speculum, pudicitiæ titulus, castitatis exemplum, pœnitentiæ via, peccatorum venia, fidei disciplina. Ioannes maior homine, par angelis, legis summa, Euangelij sanctio, apostolorum vox, silentium prophetarum, lucerna mundi, præcursor iudicis, Christi metator, domini testis, totius medius Trinitatis. Et hic tantus datur incestui, traditur adulterç, addicitur saltatrici. Hæc Chrysostomus. Ita nimirum euenit amicis Dei, vt persequutiones patiantur ab impijs, quo tanto sint Deo chariores

Chrysost.

Ioannis Baptistæ encomiū excellens.

G

riores atq; coniunctiores in cœlis, quãto illi perferendis malis fuerint similiores in terris. Sed qd sibi vult, q̃d confestim misit spiculatorẽ Herodes, nisi q̃d hoc ipso rursus subindicat lætari se reperta tandẽ occasione, qua posset virum sanctum extinguere? Nec moras nectit: simulata paululũ tristitia, mox carnificem mittit, vt secto capite, habeat in sua potestate linguã illam vere igneam, cuius feruentissimis rep̃hensionibus tanq̃ flammis quibusdam vstum se nouerat. O quãto rectius perspexissent sibi, tum ipse, tum adultera illa & filia nefaria, si ad viri sanctissimi amicas & iustas admonitiones sese collegissent, suam perspexissent turpitudinẽ, Dei horrenda iudicia timuissent, timẽdo auertissent, & cuius sententiam se norant effugere non posse, maluissent sibi cõciliare misericordiam, & mitissimum potius experiri ac indulgentissimũ patrem, quam exactissimum & seuerissimum iudicẽ. Sed delectabat eos iniquitas, cuius amore factum est, vt odio illis esset veritas, innocentia, iustitia, integritas. Et quia noluerunt ex se profligare tãtum iniquum amorem fœdamq; delectationẽ, vsq; adeo in eis excreuit earum quas diximus virtutum odium, vt propter eas in beatissimi patriarchæ Ioannis necem conspirarint: quã etsi summa cum voluptate tandem compleuerint, tamen nihil illi sancto nocuere viro: at sibi ip̃sis tanta cõpararunt eaque nunq̃ finienda supplicia, vt ea mens humana capere nõ possit. Datum est aũt caput sanctissimum primum puellæ, vt haberet quod petierat saltationis precium: illa porro dedit illud matri, vt & ipsa optato insidiarum suarum fine se potitam lætaretur. Denique à discipulis corpus sepulturæ datum est, in extremo die summa cum gloria resurrecturum, & Herodi ac Herodiadi filiæq; saltatrici acriter insultaturũ. Stabunt enim iusti in magna cõstantia aduersus eos qui se angustiauerunt, & qui abstulerunt labores illorum. Sapien. 5

SERMO IN EADEM Festiuitate. Vt semper Ecclesia persecutionibus creuerit, & de amore priuato, ac de signis quibusdam amoris feruentis, tam carnalis, quam diuini.

NISI granum frumenti cadẽs in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet. Ioannis duodecimo. Sicut ex morte Christi fratres charissimi, innumera extitit turba credentium, ita eiusdem domini Iesu virtute & beneficio factum est, vt mors preciosa martyrum & sanctorum eius in magnos creuerit cumulos fidelium. Non enim extingui potuit religio Christiana vnquam persequutione tyrannorum, & iniusta nece innocentium, sed magnis semper est aucta incrementis. Exemplum habemus in beatissimo domini Baptista Ioanne, cuius sacro martyrio hic dies cõsecratus est, quem Herodes rex impius pro pietate peremptum optauit penitus ex hominũ memoria delere. Sed non solũ ille non perijt, sed multa hominum milia illius accensa exemplo pro iustitia & veritate mortem libenter exceperunt. Ita nimirum quanto illum tyrãnus conatus est maiori afficere ignominia, tanto eum reddidit illustriorem. Quis hodie non veneratur domini Baptistam Ioannem, qui tamen probe sit Christianus? Vbique apud Catholicos celebris eius memoria agitur, & beatum eum prædicant omnes generationes, virtutumque eius bonus odor totam implet Ecclesiam. Non sibi soli vixit, nec sibi soli mortuus est. Quam multos putamus peccatis onustos, traxit ad agendam pœnitentiam eius rigida & aspera vita? quam multos ad tolerãda aduersa animauit illius mors immerita? Et nos hodie vñ deuotionis huius erga Deum & gratiarum actionis occasionem sumimus, nisi quia sanctum Ioannem pro iustitia, id est, pro Christi amore occisum recolimus? Non amauit ille animam suam, id est, portionem sensitiuam, quæ voluptatibus dedita est, & aspera fugit, sed plane odiuit, nolens illius carnalibus acquiescere appetitionibus. Atq; ita odiendo, imo vere & religiose amando, in vitam æternam custodiuit eam. Nec se solum seruauit, sed suo exemplo plurimos ad tuendam iustitiam inflammauit. Amant multi seipsos amore illo, qui hominem facit ciuem Babylonicæ ciuitatis, sed eo ipso crudelissime sese odiunt. Si gnum autem amoris huius est, cum quis ea quæ ad Deum vel proximum pertinẽt, negli

Marginal notes: H; Matth. 14 Marci. 6; Martyrii D. Ioannis fruct⁹ quãtus sit secutus; Ioan. 12; Augustin. Amor p̃di tus qs q̃d ipsius sint fructus.

negligit. Dici nõ poteſt, quanta hic amor producat mala. Itaque proprie non eſt dicendus amor, ſed odium ſui, quia vehementiſſime nocet homini, excæcans animi obtutus, mortem æternam ipſi concilians, & ſæpe etiam auferens ea quæ temporaliter amat. Si enim ſectetur voluptates, deſtruit corpus ſuum, amittit ſanitatem, abrumpit vitam, dilapidat facultates ſuas, perdet famam, & ſeipſum dæmonibus cruciandum tradit. Non ſic ſe amauit domini venerandus Baptiſta, ſed ſeipſo contempto, amauit dominum Deum ſuum, illius malens voluntati inhærere, quam ſeipſum perdite diligere. Ergo ſancte & religioſe ſe amauit, amore diuino, caſto, immobili, feruenti, ignito, de quo iam nonnihil dicturi ſumus, vt qui illo præditus eſt, ſtudeat magis ac magis illum in ſe augere: qui vero illius expers eſt, cupiat illo fortiter inflammari.

I Dicemus autem de quinque ſignis illius, ex quibus poſſit quis colligere vtrum eum adeptus ſit, vel illo careat: ſimul etiam de amore carnali & inſano agemus. Primum ergo amoris vehementis ſignum eſt, quod facit hominem ſui obliuiſci, ſeſeque minime curare. Cuius ratio eſt, quia omnis illius cogitatio, totumque deſiderium verſatur circa illum quem diligit. Quapropter dici ſolet animam amantem illic potius eſſe vbi amet, quam vbi animet. De eiuſmodi hominibus vſitato ſermone dicimus: Ille non eſt ſecum: vel, extra ſeſe. Patet hoc euidenter in inſanis mundi amatoribus, qui forte alicuius mulierculæ amore capti ſint, vt ſeſe ab hominum conſortio, à negocijs, ab occupationibus & rebus gerendis abſtrahant, nihilque illis curæ ſit, niſi hoc tantum, vt poſſint adeſſe illi, quam tam perdite amant. Denique vbi hic amor increuerit, vt quadam ſui obliuione capiantur, nec alicuius penſi habeant quidnam patiantur, quid de ipſis dicatur, ſi ſint alijs contemptui, ſi dignitatis, exiſtimationis, famæ, honeſtatis iacturam faciant, quandoquidem corde toto apud amicam ſuam detinentur: qua vt frui poſſint, admittunt ſæpius multa indigna, ſtulta, ridicula, puerilia, imo vero etiam præ mentis cæcitate grauia & immania peccata. Nota eſt illa Sardanapoli impuriſſimi regis hiſtoria, quem amoris inſania eo vſque adduxit, vt non erubuerit, teſte Iuſtino, inter ſcortorum greges nere, & muliebri habitu fœminas omnes laſciuia anteire. Sed & ipſum Salomonem regem alioqui ſapientiſſimum, præ nimio mulierum amore nouimus vſque ad idola adoranda deuolutum. Ita ergo etiam Dei amor, vbi perfectus eſt, facit hominem obliuiſci ſui: quia rapit eum extra ſe, facitque totum in Deo animo abſorberi. Eiuſmodi homo nõ multum de ſe cogitat, negligitq; quid de ipſo cogitent alij: non eſt ſollicitus erga res externas, ſiue, eas quæ nihil ad ipm pertinent: ſiquidem corde collecto eſt, & introrſus verſo, atque erga Deum occupato. Et quia in ſpiritu ambulat, neſcit carnis prudentiam. Fit inde nimirum, vt id genus homines interni & in Dei amore abſorpti, vbi externa quædam tractanda ſunt & temporalia, ſiue aliqua dicẽda, aut cõuerſandum cum hominibus ſeculi prudentibus, plerunque velut pueri ſint & inepti, atque moribus, quibus alij magnam adhibent operam excolendis, incompoſiti & inciuiles quodammodo ac immodeſti appareant, aut quoſdam præ ſe ferant geſtus inſolitos ac inſuetos. Quod tamen totum non accidit ex vitio, ſed illa animi abſtractione, qua à mundanis & externis ſeſe abiungunt, atque ad Deum recipiunt. Ex qua etiam non tam curant, vt manus componant, quam vt cordi inuigilent, vt id ſemper purum ſeruent, & ſurſum erectum ad Deum. Quanquam idem etiam nonnunquam illis vſuuenit ex animi candore, bonitate, ſimplicitate ac innocentia, qua ipſi alias non obſeruant curioſe, nec de vllo male cogitant, non aduerſum alios commouentur: atque ita etiam alios omnes putant eſſe ſui ſimiles candidos ac beneuolos. Vt plurimum enim ita euenit, vt qualem ſe quiſque ſentit, tales putet eſſe & cæteros. Vnde ſicut qui improbus eſt & fraudulentus, aut eiuſmodi vitijs & paſſionibus impugnatur vel ſubiacet, ille plerunque eſt meticuloſus, & ſuſpicioſus erga alios, quod & ipſi tales ſint: ſic ediuerſo qui ſimplex, innocens & fraudis expers eſt, de omnibus bene ſentit, & omnibus bene confidit. K

Quando igitur illi, de quibus nobis ſermo eſt, extra ſeipſos in Deũ amore abſtrahuntur, fiunt ſui ac morum ſuorum

Amor vehemẽs qs quiq; ipſi⁹ opera.

Auguſtin.

Amor carnalis quis.

Paradigma amoris inſani.

3. Reg. 11

Amori vero pprii quid ſit.

Amor verus qualesſui perfectores efficiat.

Simplicitati ꝙ̃ ꝓpriũ quidnam ſit.

rum naturalium, quibus tamen non sit adiunctum peccatum, immemores ac incuriosi siquidem non obseruant seipsos, & faciunt interdum mira quædam amore eos impellente, quem reprimere aut cælare nequeunt, sed per signa quædam foras prorumpit. quibus alij diuini amoris imperiti vel expertes immerito offenduntur vel scandalizantur ac temere eos iudicant & contemnunt, stultos eos aut deliros, vel insanos & phantasticos aut hypocritas appellantes: sicque fit vt istiusmodi corrupti homines licet se valde bonos & bene moratos putent, admodum Deo inuisi & execrabiles redduntur, eo quod nec ipsi Dei amore præditi sint, & alios eo præditos despiciant ac persequantur, atque ex consequenti etiam proximi charitatem non habeant, quem contemnunt. Qua re certe grauiter peccant. Si enim nec malos licet despicere, tametsi vitia eorum odisse debemus, quanto minus boni spernendi sunt? Illi vero grauissime Deum offendunt, qui non ex errore, sed malitia & inuidentia alios persequuntur, eisque detrahunt, quos tamen bonos esse & vitam inculpatam ducere non sunt nescij, ac nihilominus stimulante inuidia illis derogant & obloquuntur, eo quod ipsi tales non sint, aut illis sint impares, vel inhonorati. Sed de his satis dictum sit.

...ultos ...signam ...sequan ...ac of... ...dant

Alterum amoris igniti signum est, quod non potest satiari, qui illo ardet, loquendo & audiendo de eo quem diligit: quia ex abundantia cordis os loquitur. Qui ergo libenter de Deo miscent colloquia, quosque iuuat audire de illo, hoc ipso significant se amare Deum. Contra qui cum tædio & impatientia percipiunt, si quid de Deo dicatur: alacres autem & attenti sunt ad percipienda vana, scurrilia, perniciosa, hi nimirum satis declarant se aut parum aut nihil amare DEVM. Quo tamen morbo prohdolor pene omnes laboramus.

Amor insatiabilis ... fit Math. 12 Lucæ 6

Amoris Dei signū infallibi... quodnā sit

Futilia vltro citroque fundere & haurire verba, colloqui de superuacaneis mundi rumoribus, de aliorum vitijs sermonem protrahere, & id genus alia ac etiam peiora linguæ errata admittere iucundum nobis est, adeo vt præ eiusmodi confabulationibus sæpe etiam cibum, potum, somnum atque etiam propriam salutem & res serias negligamus, neque interim alicuius pensi habeamus, quod tamen nos magnopere curare oporteret, multis sæpe & grauibus tum nostras, tum alienas nos animas vulneribus conficere, neq; grauissimam temporis preciosissimi, quo nobis magna possemus bona lucrari, iacturam animaduertamus, aut si animaduertimus, tamē perinde nos id moueat, ac si nihil inde ad nos incommodi redeat. Quod reuera signum est euidens diuini amoris, vix tamen nostris in pectoribus hęrere scintillam.

Amoris sæculi signa quænam sint

Vbi est thasaurus tuus o Christiane, ibi est & cor tuum: & vbi cor tuum, ibi est & os tuum: Hoc est, quod tibi magis cordi est, quodque impensius diligis, de eo studiosius cogitas, & crebrius verba facis. Vnde est apud Diuum Ioannem Chrysostomum: Hic amantium mos est, vt amorem suum silentio tegere non possint, sed prodant eum ac aperiant necessarijs amicis, Nanque eius flammas intra pectus suum cohibere nequeunt. Itaque frequenter eum proferunt, vt ipsa narrandi assiduitate quoddam immensi amoris sui solatium capiant ac refrigerium.

Matt. 6

Chrysost. Mos amātiū quis

Hunc amorem igneum accepere Apostoli in Pentecoste in liguis igneis, cuius ardore incitati totum peragrarunt orbem, & linguis igneis, id est, amore ardentibus prædicarunt Euangelium Christi. Hic idem amor fecit sanctos martyres etiam in tormentis confiteri Christum, & ab inuocatione ac prædicatione nominis eius ad mortem vsque minime cessare: sicut de quibusdam memoriæ proditum est præcisis linguis nihilominus eos domini virtute, cuius amore flagrabant, Christum prædicasse. Denique eodem amore inflammati Ecclesiæ præclari Doctores Paulus, Augustinus, Hieronymus atque per plures alij, scriptis suis Christum prædicarunt, & ad bene beateque transigendam vitam nos copiosissime instruxerunt. Non poterat sonus linguæ eorum vbique terrarum audiri. Eam ob rem libris præstiterunt, quod voce non potuissent. Et iam mundus totus scriptis eorum plenus est, & plus quam mille annis eruditus. Et licet suo æuo etiā oris officiū nō neglexerint, lō-

Acto. 2

Amoris Dei fruct' qui sint

Libris scribendis qd nam sanctos Dei impulerit

ge tamen vberiorem fecere fructum ſcribendo quam dicendo: quandoquidem latius patent ac propagata ſunt eorum ſcripta, quam voces. Tertium amoris ſi

M gnum eſt, quod amor in amantis pectore flagrantiſſimum excitat deſiderium, vt poſſit adeſſe delecto. Quod ſi non liceat illi perpetim adeſſe & cum illo permanere ſaltem vt poſſit illi colloqui, aut certe vel aſpicere. Quod ſi nec id detur, cogit eum per loca diſcurrere, atque eorum ſiue locorum, ſiue hominum præſentia & conſuetudine delectari, quibus nouit dilectum eſſe vſum familiariter. At vero ſi nihil horum concedatur, ſi quod habet dilecti munuſculum aut monumentum, ſæpius id contemplatur, atque illius aſpectu interim fouet & recreat amorem ſuum. Poteſt id probari etiam exemplis quotidianis amicorum eiuſdem ſexus, inter quos ſotialis & vehemens feruet charitas. Euidentius autem colligi licet ex amore carnali inter duos diſparis ſexus ſeſe mutuo amantes, qui pro ſui amoris temperanda inſania, ſi non liceat aſpectu aut colloquio mutuo perfrui, munuſcula viciſſim data & accepta contemplantur, oſculantur, & interim quam amore puerili ac ſtolido etiam lachrymas fundunt. Porro euidentiſſime id conſtat, non tamen niſi perfectis, ex amore diuino, quo qui multum feruent, mirum eſt quantopere cupiant diſſolui, & eſſe cum Chriſto, illum facie ad faciem videre, illo perfrui, cum illo manere ſemper. Quod cum non poſſint niſi moriantur, etiam mors ipſa illis optatiſſima eſt, ſicut ſcriptum eſt: Sancti mortem habent in deſiderio & vitam in patientia. Exemplum huius habemus in Apoſtolo Paulo, cuius ſi vultus noſſe deſiderium, verba audiatis. Ait enim de ſeipſo. Cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto. Et: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Habemus itidem exemplum in Dauid rege ſanctiſſimo, cuius iſta ſunt verba: Quemadmodum deſiderat ceruus ad fontes aquarum, ita deſiderat anima mea ad te Deus. Si cui placet, legat totũ illum Pſalmum & videbit feruentiſſimo amore velut ebriam animam. Quid vero dicemus de baptiſta Ioanne? qui vt fuit omnium ſanctiſſimus, ita haud dubie totus mirum in modum aſpirauit ad conſpiciendum præſentem Dei vultum. Inde eſt quod etiam martyres, quidam vſque adeo mori fuere parati pro Deo & iuſtitia vt ipſi etiam vltro ſe prodiderint. Deniq; ſancti omnes eiuſmodi feruent Dei deſiderio idque dum compleatur, interim ſeſe conſolantur alloquendo eum precibus continuis, audiendo eum loquẽtem ſibi in ſcripturis, comemorando dona & beneficia illius, ac potiſſimum ſæpius accedendo ad ſacrã communionem in qua ſummum & excellentiſſimum nobis præſtatur monumentum amoris diuini, vbi habent eum quem diligunt reuera prſentem, licet non eo modo omnes ſentiant ac fruantur, ſicuti eſt. Atque hinc poteſt colligi, eum in quo mũdi appetitiones extinctæ ſunt, & cœleſtia feruent deſideria, cui mors in votis eſt, eo nomine vt poſſit eſſe cum Chriſto, quique nulla ex re maiorem capit conſolationem, quam ex venerabili ſacramento, certo poſſe confidere vero ſe Dei amorem prditum eſſe. Quibus tamen quiſquis ſe carere ſentit, explorare debet cauſas, quamobrem careat, ijſque cognitis, corrigere ſeſe, & Dei gratiam implorare. Quar-

N tum ſignum amoris huius eſt, quod amans cupit modis omnibus eum quem amat honorare, extollere, prædicatione & laudibus efferre, alijs amabilem efficere ac commendare: eius iniuria & contemptu dolet acerrime, atque eius honore ſumme lætatur. Hoc ſignum indiſcriminatim eſt in illis qui honeſte & qui turpiter amant. Siquidem neutri æquanimiter ferre poſſunt, vt aliquid dicatur mali de eo quem diligunt, tantum abeſt, vt aliquid illi mali fiat. Atqui longe præclarius in illis id cernere licet, qui perfecte amant, quorum eſt hoc ſummum deſiderium, eoque nocte ac die conantur, vt Deus cognoſcatur, laudetur, ametur, honoretur ab omnibus, eius voluntas fiat, eius præcepta ſeruentur. Nec hoc labore fatigantur: & ſi videant ab alijs itidem Deum amari & honorari, maxime exhilarantur: ſi vero contemni eum animaduertant, dolent acerrime. Poſſet id multis ſanctorum exemplis confirmari, quos admodum cruciauit contemptis Dei, & prcipue exhilarauit cultus & honor Dei, quẽ vnice charũ habebant. O quã longe abſunt à ſyncero Dei amore, qui conſilio vel auxilio ſuo

Margin notes: Amor vnitiuus ęs. — Phil. 1 — 1. Cor. 13 — Gregori9. — Phil. 1 — Rom. 7 — Pſalm. 41 — Amorem Dei verã augeri ꝑ ſacram cõmunionẽ. — Amor vt amatũ honore afficiat cupias — Amor cõmunicatiuus quis dicatur

lio suo perdunt animas quas Christus redemit sanguine suo, illiciendo eas ad pctã quibus offenditur Deus: aut qui deliberata ratione siue proprijs, siue alienis delectantur peccatis, q iactitãt sese de malis suis. Sed eos missos faciamus. Quintũ signũ est, quod is qui perfecte amat, cupit & sese & omnia sua impertiri illi, quem diligit: est illi vna cum eo voluntas: non eum vult contristare, vel offendere: facitq; & patitur qcquid potest, ne illum offendat. Id vero maxime proprium est amori diuino, quo qsquis feruet, donat sese & oĩa sua Deo ac diuino honori & voluntati, adeo vt mori malit, quod est etiam ad salutem necessarium, quam peccatum aliquod mortiferum, quo grauissime Deus offenditur, perpetrare. Quanquam perfectus amor non solum mortiferum vitat peccatum sed omne etiam Dei beneplacitum studet exequi. Ita nimirum baptista domini Ioannes libentissime vitam contempsit tẽporalem ob amorem Christi, malens tyrãni iussa contemnere, quam Dei. Cuius exemplo nos charissimi instruimur, nihil nobis Dei voluntate antiquius esse debere. Hominibus placuisse parum prodest: sæpe vero & nocet plurimum. Deum autem offendisse non potest non obesse grauiter. Itaque cum omnibus Dei amicis moriamur vitijs & perturbationibus nostris, atque priuato & vitioso calcato amore, studeamus in nobis augere Christi ferventem amorem, qui quanto in nobis fuerit feruentior, tanto erimus in cœlis beatiores & Christo coniunctiores, eodẽ ipso præstante, cui est cum patre & spiritu sancto omnis honor & gloria in secula seculorum, Amen.

IN FESTIVITATE

natiuitatis gloriosissimæ semper virginis Mariæ, Epistolam & Euangelium cum Paraphrasi & Exegesi quære in festo conceptionis eiusdem videlicet, in prima parte de festiuitatibus sanctorum.

SERMO I. IN EADEM

Solennitate. Quo iure Beata virgo Maria domus Dei dicatur & sit.

Apientia ædificauit sibi domum, excidit columnas septẽ. Prouerbiorum IX. Cum omniũ sit artifex sapientia, fratres mei, omnem habens virtutẽ, p quam omnia etiam constent, vnum tamen operum eius cæteris est præstantius. Vnum erexit ædificium, quo non modo se, id est, sapientiam, verum etiam virtutem ac benignitatem suam nobis, & id quidem excellentissime monstrauit. XVIII Sapien. 7

A Siquidem ædificauit sibi domum non vt cunque pulchram non mediocriter nobilem, sed nobilitate excellenter insignem, excellentia mirabile, dignitate singularem. Multas sane construxerat ante domos, nec vlli creaturarũ non prouiderat habitaculũ, angelis dans cœlũ (& hæc est domus gloriæ) dæmonibus & hominibus condemnatis infernum (& hęc est domus iustitiæ) bestijs vero pro patria assignauit mundum, quarum tamen, cuiuis proprium segregans habitandi locum, piscibus dedit æquor, volucribus aera, cæteris fere omnibus terram. Et hanc bestiarum patriam homini lapso interim dedit pro pœnitentia agenda in carcerem, qui in exilio modo versatur, aliquando transferendus ad alteram domum, videlicet aut angelorum, aut dæmonum, vtram meruerit, cunctis igitur ad hospitia locatis, hoc vnum superfuit, vt sibi quoq;, quemadmodum cæteris, pararet domum, quæ cunctis præfulgeret ædificijs, quanto ip se, qui debet inhabitare, omnibus esset præstantior. Hæc autem domus, quam sibi ab æterno sapientia increata Dei filius puidit, & sub inde amicis suis sanctis prophetis extruendam pdixit, nuncq; tandem omni splendore, omni decore consummatam, contuendã cũctis exhibuit, purissima est virgo Maria: quæ nõ ob hoc solũ digna est dici domus Dei, qa eius mentẽ lux diuina inhabitare nunq̃ desijt, iterum dico, non propterea solum est domus Dei, q̃d cum cæteræ animæ omnes in habitacula Dei creatæ vacil-

Dom⁹ diuersæ à Deo constructæ

Quo iure B. Maria dom⁹ dei dicat & sit

teræ animæ oẽs in habitacula Dei creatæ vacillauerint, peccandoq; ingnatæ sint, ipsa sola singularissime electa, & præseruata quietissimum, mundissimum ac imperturbabile, atq; id iuge Deo prębuerit cordis hospitium (quippe quæ firmissime extructa septem spiritus sancti donis, nõ aliter quam septem colũnis fundata, nec labi poterat nec ingnari) Verũ etiam & ob hoc maxime, quia in corpore eius, hoc est, in vtero thalami virginalis corporaliter nouẽ mensibus Deus ipse moratus, de carne eius tegimen sibi carneũ, quo diuinitatis velaret naturam, supertexit. Hinc nõ iniuria venit tam pręclaræ virgini, vt arca Dei, domus Dei, tabernaculum Dei, templũ Dei, thalamus Dei, sacrarium, aula atq; ciuitas Dei, & dicatur & sit. Quo etiam nihil mirãdum, si suum Deus ipse habitaculum, si suam domum, si suum thalamum extruxerit magnificentius, ornauerit splendidius, exaltauerit gloriosius, quandoquidem angelis cœlum tã immenso lumine choruscum, & mortalibus tot varietatibus venustatũ donauerit mundum. Prædixerat aũt iã olim in persona Dauid, quanta foret eandẽ gloria illustraturus, quando sub typo materialis templi de Maria loquens: domus (inquit) quã ædificari volo, talis esse debet, vt in cunctis regiõibus nominet. Cęterũ, quælibet domus cẽsenda est præstare gloria maiori, quanto nobilitate, mundicia, pulchritudine, ornatu, dignitate, vtilitate magis enituerit. Porro, nobilis tum dicitur domus, cum materia nobili præciosaq; extructa fuerit. Munda, si absq; sorde. Pulchra si decenti figura, ordineq; venustetur. Ornata, si decori schemative, quod primus indidit artifex, splẽdor cultusve alius accedat, vtpote aurata seu depicta. Digna vero dicitur, quanto dominum in se habuerit ꝓstantiorem. Vtilis tandem dicitur domus, si loco congruo, si quęstuoso fuerit sita, & si multis profit. His omnibus præeminere noscitur domus hæc quam decet sanctitudo, domus quam fundauit & dedicauit sibi altissimus. Est enim nobilissima, quippe ad cuius ædificatiõem nihil, quod apud Hebræos olim redoleret nobilitatẽ, nõ cõfluxerit. Tria sunt, e qbus fit oĩs fœĩa nobilior. Ex genere, spõso & ple. Si marię genus quærit & origo, de parẽtibus est nobilissimis, videlicet sacerdotali, regio, ꝓphetico, & patriarchali stẽmate descẽdẽs. At si à spõso nobilitatẽ q̃sieris (Nã & inde, vt dixi, mulieres illustrant) Maria spõsum habet lõge nobilissimũ, à quo fœcundata est, spiritum sanctum. Porro si à prole, quia arbor ex fructu quoque probatur nobilior, filium habet non solum cœli terræque regem, sed quo maior esse non potest, Deum. Est etiã mundissima, profecto omni carens labe, tanta nitens puritate, qua sub Deo maior nequeat intelligi. Pulcherrima est aũt omni venustate pollens, elegantissima, dulcis & omnium oculis gratiosa. Ornata prætera gratiarum & virtutum omnium donis, adeo vt nihil sit decoris, nihil candoris, q̃d non vel excellẽtissime fulgeat in ea. Porro dignitatẽ eius qs explicare, imo qs intellectu comprehendere potest? Q̃ñquidem, qui creauit eam, requieuit in tabernaculo eius. Natus est ex ea, qui fundauit eã altissimus. Itaque hanc domum sapientia ædificauit sibi. At nunquid & soli sibi? Cuperem & ego familiaris esse domus tã speciosæ, tam amœnæ, tam dulcis, tam amabilis, tam deniq; decoræ. Quid ni cuperem? Nempe si definiente Philosopho domus dicitur, quia defendit à caumatibus & pluuijs, iuxta hoc Maria domus est defendens nos à caumatibus, hoc est, ab ęstu internarum tentationum, ab ignitis diaboli iaculis, & pluuijs, id est, à tribulationum (quæ ab extra nobis superueniunt) inundatione, à procellosis, videlicet huius vitæ fluctibus, quis iam non præsidiũ in ea domo sibi exoptet donari, nisi qui proprię nescius miseriæ, propriæ imbecillitatis, calamitatisq; ignarus, sua damna non sentit, opem non petit, dignus plane, qui pereat? Est igit Maria domus Dei, est & nostra. Aedificauit plane sibi eam soli, in qua habitaret, ædificauit vero & nobis, vt nos repararet, tueretur, saluaret. Siquidem propterea factum est nobile hoc ædificium, vt quod de priori opificio Dei erat defor matum, huius adminiculo reformaretur. Angelorum nanque creatus numerus per multis cadentibus fuerat minutus: & homine primo lapso, tota natura infecta iacebat & infirmata. At ædificata est Maria, cuius fructu angeloꝝ ruina repleret, humana natura renouaret, quæ cũ Dei foret mater, angeloꝝ esset etiã regina, dæmonũ hostis & depdatrix, mundi domina, lapsorũ subleuatrix, desperantium fiducia amœrentium consolatrix, omnium denique in hoc

Marginalia: Exod. 25; Gene. 28 — B — Domum gloriosam efficientia gnque q̃sint vtq; fuerint in maria — Psal. 92; Psal. 86 — Nobilitas B. Mariæ quanta — Triafœmi nam nobilitantia q̃ sint — Matth. 7 — Mũdicia — Ornatus — Dignitas. Eccle. 24 — Dom⁹ q̃d sit — B. Mariã nõ solũ esse domum dei, sed etiam nostrã

in hoc mari magno inter quascunq; tentationum procellas placidissimus naufragantium sinus,& cunctorum quantalibet tribulatione, angustia pressi fuerint, ad se currentium domus refugij hospitiumque miæ. C Ad hanc domũ confugiens nemo non saluatur: quicunq; enim ipsam se receperit, protectionem inueniet aut requiem. Quis enim vnquam auditus est ad uersitate, tẽtatione aut fortuna quantũuis contraria iactatus, cui ad hanc domũ misericordiæ, cui ad xenodochiũ pietatis, cui ad Mariam confugienti præclusus sit aditus, non adhibita cõsolatio, negatum subsidium? Quis adeo miser, cui inuocanti se opẽ nõ tulerit Maria? Quis adeo ærumnosus, quem ad se respicientem non leuarit Maria? Aut quæ tandem domũ locusve alius, q̃ egeni, exules, impugnati, afflicti, desolati confugiant liberius, recipiantur clementius, requiescant securius, potentius tueantur, dulcius foueantur? Nusq̃ profecto alibi minus diffidendum, nusquã maiori spe innitendum, quam Mariæ. Quandoquidem nemo ad eam clamans non exauditur, nemo accedens repellit, nemo in ipsa sperans decipitur. Cæter&, vt nullo in loco tibi salutis opem defuturũ agnoscas, si inter vndas.i. tentationũ tẽpestates periclitaris, Maria est tibi arca diluuij. Si vero in terra, hoc est, in tranquillo constitutus, & prioris vitæ peccatorũ tibi cõscius memor fueris, quia vir sanguinũ es, atque ideo Dei iustitiam malorum vindicẽ contẽdis effugere. Maria vbi te salues tibi data est ciuitas refugij. Adde præterea, quod sicut extra arcam Noe tẽpore diluuij natantibus nulla erat spes viuendi relicta, ita extra hanc domũ, ita extra huius virginis protectionem, quotq̃t in sinũ miseratiõis eius non recipiuntur, in aquis diluuij, id est, tẽtationum fluctibus perire necesse est. At vero ciuitatẽ refugij ipsam idcirco dixerim, quod non modo illis (vt olim sub Mose figurabatur) qui nolentes sanguinem funderint, verum etiam voluntarijs homicidis, hoc est, vltro peccantibus (qñquidem misericordia domini plena est terra) facta sit propugnaculum vitæ, custos salutis & tutissimus (quo à facie iræ Dei fugiatur) immunitatis asylus. Quamobrem haud prius absurde tribuitur ei, quod canimus ex Propheta: Vrbs fortitudinis nostræ Sion, saluator, ponet in ea murus, & antemurale.

Hæc aũt omnia beatissimæ Mariæ tribuimus, qa & filius eius vult ea ab eadem matre, & p suã matrẽ habere non vt iã euacuatus sit Christus, sed quę ipse dat, ab ipso expectamus accipimusq;, per suam (vt sic loquar eleemosynariã) cui hæc misericordiæ commisit officia, vult nos eadem recipere. *Cur hæc oia tribuãtur b. mariæ*

Liquet postremo ex his omnibus, quã conueniat Mariã domum dici, qñ nec vltima conditio domus (quam huc vsq; distuli inuestigendam) ei defuerit. Dixeram nanq; ad gloriosam pertinere domum inter alias conditiões, esse vtilem multis, aut quæstuoso loco sitam. Vere oĩbus vtilissima est Maria, nedum multis. Loco etiã est maxime congruo sita inter Deum & hominem media, aduocata nostra quæ iram Dei auertat à nobis, gratiam Dei adducat nobis: promptuarium deniq; frumẽti, cellarium vini & olei, & apotheca oĩs medicinalis vnguenti. Domus in q̃ recõdidit nobis Deus gratiarum dona, consolationum vnguenta, aromata virtutum, cunctorumque pariter morborum medicamina: vt qcquid nobis defuerit, quicquid necessariũ extiterit, inde hauriamus, adeo vt etiam in hac vita cum Psalmista Christo vere de hac domo dicimus: Implebimur bonis domus tuæ. Et quid dixerim implebimur, cum significantius scriptum sit, Replebimur, hoc est, non semel tantũ, sed iterũ atq; iterũ, vt in peccando exinanimur, ita pœnitendo gratiarum donis per Mariam replebimur, præstante domino nostro Iesu Christo, q est benedictus in secula, Amen. *Psal. 64*

SERMO II. IN EAdem solẽnitate. Quãtis p̃conijs extollẽda sit beatissima Dei genetrix virgo Maria: quibusq; magno gaudio fuerit illius purissima sanctissimaq; Natiuitas.

Oua lux oriri visa est, gaudium honor atque tripudium apud omnes populos Hester, V. D

Non est facultatis humanæ dilectissimi fratres, q̃diu in hoc mortali corpore viuitur, plene pertingere posse ad laudem gloriosæ virginis matris Dei quæ omnium hominum & voces excellit, & superat intellectum. Quis enim mortalium, nisi diuino illustratus oraculo, de vnica Dei & hoĩs genetrice quicquam modicũ

Vel

vel grande præsumat edicere: imo quis nō timeat hanc pollutis labijs nominare, quā pater misericordiarum, & ante secula Deus perpetuam destinauit in virginem, dignissimam filius præelegit in matrem, spiritus sanctus nouę gratiæ præparauit in domicilium: quibus laudibus seruitus hominem efferret reginam angelorum? quæ præconia dilatet mortalis angustia, vel offitia subministret, cui cœlestia parent & famulantur obsequia? Et quamuis nec digne, nec sufficitenter laudare possimus admirandam Dei genetricem, sanctissimam virginem, non tamen omnino est, abstinēdum à laudibus, præsertim cum scriptum sit. Sacrifitium (inquit dominus) laudis honorificabit me, & illic iter, quo ostendam illi salutare Dei. Si ergo laus Dei est iter ad visionem Dei, in qua consistit æterna felicitas: imo si laus Dei est exercitium beatorum in patria, secundum illud, Beati qui habitant in domo tua domine, in secula seculorum laudabunt te, sequitur quod laus Dei est quædam figura, vel prægustatio, vel initium æternæ felicitatis in via, Quomodo autem implere possumus, quod nobis præcipitur, Laudate dominū secundum multitudinem magnitudinis eius, si non quod nobis facilius est, laudaue rimus eum in sanctis eius, & maxime in matre eius? Et quamuis scriptum sit, quod non sit speciosa laus in ore peccatoris, hoc est, quod illorum laus non sit accepta, quorum vita Deo est contraria, tamen qui seipsos peccatores agnoscunt & dolent, qui seipsos humiliant & deprimunt, Deum vero in se, vel in sanctis suis exaltant, honorant & prædicant, hoc ipso veniam merentur & gratiam. Et ideo charissimi inuocemus beatissimam virginem de qua iam loqui, & quam laudare cupimus, vt gratiam nobis impetret à Deo, nobis loquendi vobis audiendi ea quæ spectant ad Dei gloriam & suum honorem, dicentes: Noua lux oriri visa est &c. Charissimi fratres hęc verba habentur in libro Hester secundum literalem sensum de Iudæis, qui erant in regno Assueri regis Mædorum & Persarū, super quos data fuerat sententia, vt omnes certo die interficerentur. Sed regina Hester intercedente apud regem & impetrante Iudæis salutem sententia mortis in eos lata, reuocata est, & in magnos honores & gratiam regis Iudæi recepti sunt, Quapropter

Mariā dei matrē neminē posse digne laudare

Psal. 49

Laudare Deū q̄ sit actus nobilissimus Psal. 150

Eccle. 15

Hester. 8

ipsis secundum verba prædicta, Noua lux oriri visa est, gaudium, honor & tripudiū apud oēs populos: quia quodammodo à morte ad vitā reuocati sunt. Hoc breuiter sit dictum de literali sensu, quam qui scire plenius voluerit, legat totum librum Hester. Mystice aūt non incōueniēter applicantur ortui beatissimæ virginis, cuius figuram Hester regina tenuit: quæ scilicet virgo Maria impetrauit & impetrat nobis quotidie vitam gratiæ, qua etiam mediante obolita est sententia æternæ mortis promulgata in omnes filios Adam propter peccatum primorum parentum nostrorū, ita vt per natiuitatem eius, quæ foret nostræ salutis procuratrix, merito quasi noua nobis lux oriri visa sit est: quapropter gaudium honor & tripudium apud omnes populos. In istis autem verbis duo nobis insinuantur: Primum est nascētis virginis sanctitas dum dicitur: Noua lux oriri visa est: Secundum natiuitatis iocunditas vbi subiungitur gaudium & honor atq; tripudium. Primo innuitur nobis sanctitas, siue puritas virginis Mariæ per hoc, quod comparatur luci, licet em̄ omnes q sunt in gratia Dei, lucis nomine appellentur, (sicut dominus dicit. Vos estis lux mundi: Et in libro prouerbiorum, iustorum semita quasi lux splendens procedit & cressit vsq; ad perfectum diem) tamē beata Maria excellentiori modo lucis nomine demonstratur: quæ sua claritate omnes pręcellit, ita vt etiam ipsi non inconuenienter adscribatur illud libri Sapientię: Candor est lucis ęternę, & speculū sine macula. Splendor enim dicitur quātum ad puritatem mentis, & speculum sine macula, quantum ad honestatem carnis. Tanta enim erat honestas illius luminosi speculi, vt non solum in se immaculatum foret, sed etiam ab oībus inspicientibus expelleret oēs motus inhonestos, ita vt nemo vnquam intuentium pulchritudinem inhonestissimam & decentissimam virginis Mariæ, potuerit scandalizari ad inique vel turpe aliquid cogitandum vel concupiscendum, sed radius virginalis castitatis eius, & excellentissimæ sanctitatis omnium, intuentium corda casta efficiebat. Vnde & Ioseph beatissimus quanto plus, & familiarius cum ea loquebatur & conuersabatur tanto castior efficiebatur. Et pie credendum est hoc non solum de castitate, sed de omni

Hester quā figit beatā mariam Dei matrem

Rom. 6

B

Matth. 5 Prouer. 4

Luci ve cōparet virgo maria. Sapien. 7

Honestas B. mariæ quanta fuerit

Motus vitiorū vi B. mariā in aliis frenauerit

omni etiam virtute, ita vt etiam nemo erga eam illicitos motus habuerit intuēs eā, displicentiæ, inuidiæ, iræ &c.

Luci vti compareť beata maria

Recte aūt comparatur luci multiplici ex causa: Primo quia sicut lux in substātia sua puritatem habet, ita beata virgo omnimodam puritatē habuit semper: & id quidem excellentissime, quia in vtero matris suæ fuit ab omni macula & ruga præseruata peccati, in primo scilicet instanti suæ conceptionis, Et

Bernard⁹.

non solum fuit (sicut Bernardus dicit) ante sancta quam nata, sed pręomnibus alijs sanctis sancta, præter & citra Christum, p̄ omnibus alijs gratia præuenta, & sic sancta, q̄d nunq̄ peccare potuit mortaliter aut venialiter, quia ita confirmata est, vt non possit ruere in aliquod peccatum. Legitur

Hiere. 1 Lucæ 1

de Hieremia & de sancto Ioanne Baptista, quod fuerint sanctificati in vtero materno sed longe maior fuit sanctitas beatæ Mariæ. Nam sanctus Ioannes & Hieremias fuerunt ita sanctificati quia fuerunt purgati à culpa originali: acceperunt quoq; gratiā Dei tam efficacem, quod confirmati in hac gratia, non potuerunt peccare mortaliter. Beata autem Maria sic fuit sancta, non q̄d purgata fuerit à culpa, quia nō habuit culpā sed sancta fuit, hoc est, maiori inundatione perfusa diuinæ gratiæ, & adeo confirmata, quod nec mortaliter nec venialiter potuit vnquā peccare. Vnde dicit sanctus

Bernard⁹.

Bernardus: Puto q̄d gratia copiosior sanctis in ipsam descendit quia non solum ipsius ortum, sed omnem eius sanctificauit vitā, vt deinceps esset immunis ab omni peccato, quod nulli inter natos mulierū creditur datum. Nam de omnibus nobis

Prouer. 24 Cant. 4

legitur: Septies in die cadit iustus. De ea vero in Canticis scribitur. Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Et sanctus

Hierony.

Hieronymus: Quicquid in Maria gestum est, totum sanctitas & puritas est. Et

Anselmus

Anselmus, decuit vt Maria tanta puritate niteret, qua sub Deo nequit maior intelligi.

Bernard⁹

Et Bernardus: Tanta eius mentis & corporis fuit puritas, vt ei non audeat se comparare angelica dignitas. Et propterea nō solum dicitur lux, sed etiam noua lux, quia nec priorem visa est habere similem in puris creaturis, nec sequentem. Idcirco Salomon in spiritu eam pręuidens, admiratus

Cant. 6

est eius puritatem & claritatē dicens: Quæ est ista, quæ pgreditur quasi aurora cōsurgens, pulchra vt luna, electa vt sol? Secundo B. Maria cōuenienter cōparatur luci: q̄a sicut lux oībus se cōmunicat, & mox vt orit vbiq; se diffundit p totū orbē, sic beatissima virgo plena gratiarū & misericordiarū oībus benefitia sua impartit, & se ad subueniendū eis exhibet semp paratā.

B. Maria vti oibus se inuocātibus subueniat

Vnde in in libro Sapientiæ de ea dicit: Præoccupat eos q se cōcupiscunt, vt se prior illis ostendat.

Sapien. 6

Et ī Ecclesiastico, Ipsa clamat. Ego mater pulchræ dilectionis, & timoris & agnitionis, & sanctę spei. Trāsite ad me oēs qui concupiscitis me, & à generationibus meis implemini, &c.

Eccle. 24

Vñ ad Beatā hāc virginē dicit D. Bernardus: Sileat misericordiā tuā virgo beata, si qs te inuocatā in necessitatibus suis sensit sibi defuisse.

Bernard⁹

B. Maria cur sit a deo misericors in miseros pctōres

Nō est autē mirū beatā virginē totā affluere & effluere misericordia & pietate q ipsa virgo beatissima summe cōmunicauit proprietatē diuinæ misericordiæ p̄ oībus alijs creaturis, eo q̄d est Deo pxima p̄ oībus, & cōiunctissima. Vnde sicut ppter pctōres Deus homo factus est, ita propter eosdem beata Maria mater Dei facta est. Ergo sicut, teste Psalmista, Suauis dominus vniuersis, & miserationes eius sup oīa opera eius: & sicut canit

Psal 144

in Collecta, Deo propriū est misereri semper & parcere: sic beatę virginis propriū est offitiū q̄d sit regina miæ & pietatis mater, in qua pater misericordiarū, & Deus totius cōsolationis, fons pietatis infinitæ requieuit, & ipsi virgini Mariæ diuinæ bonitatis pietatē cōmunicauit.

Reginam esse misericordiæ & pietatis matrē cur proprium sit B. mariæ

Vnde Bernardus de hac in sermone q̄dam ait: Quid mirū si pietatem exhibēt viscera Mariæ? Nōne q pomū in manu sua tenuerit dimidia die, reliqua diei parte pomi seruabit odorē? Quātum ergo viscera illius virginis virtus pietatis affecit, in qbus nouem mensibus requieuit ipsamet pietas?

Bernard⁹.

Et iterū idē Bernardus: O maxime pia, multum admirabilis Maria: tu nec nominari potes, quin statim attendas, nec cogitari, qn statim recrees affectus diligentiū te. Et qd dicit antiquus doctor Origines? Scio, inqt, q̄d si beata virgo pulsata fuerit, necessitati nunq̄ deerit, misericors eñ est, & plena gratia. Et ideo cōtinere se nō poterit, quin misereat inuocanti.

Origenes.

Quare? Quia dñs noster Iesus Christus in cruce moriēs, & testamentū cōdēs, nos oēs beatæ virgini legauit in filios, & ipsi mandauit, vt esset mater et adiutrix nostra, quando dixit ei de Ioanne, & non solum de Ioanne sed de omnibus nobis Christianis sub

nis sub persona Ioannis figuratis. Mulier ecce filius tuus scilicet quem custodias, dirigas, iuues &c. Et Ioanni, ac cuilibet nostrum. Ecce mater, inquit Christus, tua, q̃ venereris, diligas, cui obedias, ad q̃ confugias, cui necessitatem tuam exponas, & à qua auxilium postules, expectes, & accipias. De hoc admodum consolatoriæ loquitur Sctũs Bernardus, dicens: O verbum omni acceptione dignum. Si enim Maria est mater nostra, ergo Iesus est frater noster, ergo & pater cœlestis est pater noster. Ergo regnum eius est hęreditas nostra: qa filij, ergo & hæredes. Sed ad ꝓpositum reuertamur de Maria. Ipsa cõmunicat omnibus suã pietatẽ, nulli denegat miserationẽ, nulli inuocanti se non p̃stet auxiliũ, p̃sertim cũ oĩa habeat, q̃ necessaria sunt ad mediatricem vel exoratricẽ qa potest iuuare nos, scit quomodo iuuare nos debeat, & vult nos iuuare. De his iterum sanctus Bernardus: Non deest, inquit, Mariæ potestas, qa mater est omnipotẽtiæ: nec in petrãdi industria, qa mater est sapiẽtiæ: nec voluntas, qa mater est misericordiæ. Ergo cũ ipsa scit potest & vult. & nõ solũ vult, sed etiã desiderat nos iuuare, nobis bñfacere. Cur ergo timemus, vel negligimus accedere ad thronum gratiæ eius, cum sanctus Augustinus etiam dicat: Scio me non posse, nisi sponte velim, scilicet, per propriam negligentiam, perire præ pietate Mariæ, cũ ipsa sit humillima, beneuolentissima, cõpatientissima, liberalissima, gratiosissima & ꝓmptissima, quæ neminem spernit, q̃ oẽs suscipit. Vnde sanctus Bernardus. Reuolue diligẽtius historiæ euangelicæ seriem, & si quid increpatoriũ, si quid durum, si quod deniq; signum vel tenuis indignationis occurreret in Maria, de cętero suspectam eã habeas, & accedere verearis. Considera diligenter, & si vere plena omnia pietatis & gratia plena mansuetudinis & misericordiæ, quæ ad Mariam pertinent inueneris, age gratias ei, q talẽ tibi mediatricẽ benignissima miseratiõe ꝓuidit. Deniq; oĩa omnibus facta est, oĩbus misericordiæ sinũ aperit, vt de plenitudine eius accipiant vniuersi, captiuus redemptionẽ, eger curationẽ, tristis cõsolationem, pctõr veniam, iustus gratiã, angeli lętitiã: deniq; trinitas gloriã, filij ꝑsona carnis substantiã, vt nõ sit q se abscondat à calore eius. Si Paulus ꝓ oĩbus gerit sollicitudinẽ sicut mater pro filijs, dicẽs. Filioli mei, q̃s iterũ parturio, donec formet Christus in vobis. Et alibi scribit Philippensibus, quõ eos habeat in corde suo: Et ad Corinthios ait. Quis infirmatur & ego non infirmor? Quis scandalizat, & ego non vror? Quõ Maria, quæ quodãmodo tota versa est in misericordiam, nõ oĩm miserebit? Ideo exclamat S. Anselmus dicẽs: Felix Maria: tu pctõrem toti mũdo despectũ materno affectu amplecteris, nec deseris quousq; Deus ꝑ te placatus, ipsum gratiæ suæ reformabit. Et iterum: O dulcissima & beatissima virgo maria, sicut omnis pctõr à te auersus & à te despectus necesse est vt intereat: ita oĩs pctõr ad te cõuersus & à te despectus, impossibile est vt pereat.

O quam multa essent exẽpla dicẽda, q̊t pctõres erepti sint & q̊tidie eripiant ꝑ Mariam de faucibus inferni. Et reuera iã mundus diu interisset propter pctã hoĩm nisi eũ Maria precibus sustentaret. Vnde Fulgentius. Diu, inquit, cœlum & terra ruisset, si non Maria sustentasset. Tertio, sicut lux oĩa clarificat sua pulchritudine, eo q̊d lux (dicente Ambrosio) vt cuncta visibilia appareant pulchra & laude digna, ita beata virgo Maria sua illustratione facit opera nostra conspectui Dei grata. Vnde consultissimum est, opera nostra Deo offerre per manus Mariæ, si ea volumus esse accepta qa etsi vilia & exigua in se sunt, tamen propter offerentis dignitatem, scilicet Mariæ accepta erunt. Plurimũ etiã prodest opera nostra eius meritis & operibus sanctis vnire, vt à Deo recipiantur. Sicut enim aqua modica oblata regi, non recipit, nec potatur à rege, sed infusa & mixta vino fit quasi vinum, & sic bene potatur: ita opera nostra sunt aqua, merita beatæ virginis vinum, quibus si coniungantur, magnam habent gratiã apud Deum. Quarto, sicut mediante luce cernimus, ꝑ quam viam incedere debeamus, & discernimus bonum à malo: sic mediante virgine benedicta cognoscimus, quo itinere ad æternã vitam pergamus. Vnde etiam ex interpretatione nominis eius, dicitur stella maris, vel illuminatrix. Ipsius etenim sanctissima vita est nobis stella, secundum quam dirigimur vel instruimur in hac vita: sicut nautæ dirigunt se, vel regunt & cognoscunt viam secundum stellam maris. Item vita eius est regula beatæ vitæ, & via lucida ad æternam felicitatem. Quinto, quia sicut lux

Marginalia (left): Ioan.19 — G — Bernard⁹. — Rom.8 — B. Maria vti oibus cõmunicet pietatis officia — Bernard⁹. — Augusti. — Bernard⁹ — B. Maria vti oibus oĩa facta sit — Ioan.1 — Psal.18 — H

Marginalia (right): Gala.4 — Phil.1 — 2.Cor.11 — Anselmus — Idem — B. mariæ suis pcib⁹ sustentare totũ mundum — Fulgẽtius — Ambrosi. — Opera nostra p manus b. Mariæ Deo offerenda — B. mariæ cur vocet stella maris — I

cut lux est delectabilis ad videndum, & lætum hominem reddit, iuxta illud Ecclesiastici: dulce est lumen, & delectabile oculis videre solem: ita videre, imo etiam cogitare beatam virginem est dulce & iucundum, quam dulce, o quam delectabile, o quã desiderabile fuit S. Ioseph, S. Ioanni, & cæteris, qui familiariter vixere cum Maria, videre eam, in qua nulla macula, in cuius moribus nulla inhonestas, in cuius conuersatione nihil reprehensibile, sed gratiosa omnia, iucũda oĩa, oĩa sancta, oĩa miranda, oĩa munda, & ipsa dulcissima & pulcherrima fuit. O quam felices, qui meruerunt cũ ea adhuc viuente in terris cõuersari, eius pulchritudinem contẽplari, ipsius vitam imitari, eius colloquijs recreari, eius moribus informari. Hoc sciebat S. Dionysius, qui multum institit apud D. Paulum, vt liceret ipsi pergere Hierosolymam, & apud D. Ioannem, vt admitteretur videre beatam Mariam, dum per quandam quasi fenestellam occulte eam vidisset in oratione positã, & splendoribus diuinis rutilantem obstupescens dixit ad Ioannem: o quam felix es tu qui paradisum habes in terris. Quam igit iocundum, quam delectabile est eam videre modo gloriosam in cœlis? Et hactenus quidem dictum sit satis de virginis huius sanctitate. Quod vero ad natiuitatis eius iucunditatem attinet, p ea facit autoritas irrefragabilis Ecclesiæ, quæ canit hodie, Natiuitas tua Dei genetrix virgo, gaudium annunciat vniuerso mũdo. Ex te, eñ ortus est sol iustitiæ Christus Deus noster, qui soluens maledictionem, dedit benedictionẽ, & cõfundens mortẽ donauit nobis vitã sempiternã. Vbi notandũ venit, q̃d natiuitas Mariæ gaudiũ attulit, Primo beatæ Trinitati, qa p totũ mundũ glorificatur & laudat sctã Trinitas in Maria, vt testat eximius beatæ virginis amator Bernardus dicens: Gaudet Deus pater, qa hodie nata est spõsa ab æterno p̃dilecta, gaudet filius, qa ei nata mater, in q̃ humanã assumẽdo naturam delitiæ sunt sibi esse cũ filijs hominum. Denique gaudet spiritus sanctus qa sibi nascitur habitabitaculum & templũ gloriæ acceptissimum, per quod innumeras animas hominum lucrabitur maxime desperatorum, obstinatorum & eorum qui alias nullo genere conuersionis possunt attrahi ad bonum. Secundo, hoc festum vel natiuitas gaudio est ipsi virgini Mariæ quia nata est in maxima & sũma benedictiõe inter oẽs puras creaturas. Nam maledicto primorum parentum non attigit eam: quandoquidem quando ipsa nascebatur, non erat homo in toto mũdo, qui esset sine pctõ, Ipsa sola præuenta in benedictionibus domini, pura, lucida, gratia oĩ & virtute plena, immunis fuit ab oĩ peccato. Ipsa erat quasi stella splendida & matutina in medio nebulæ, hoc est, aliorum hoĩm obscurorũ, Vnde Augustinus. Cũ de peccatis inquit, agitur, nullã de matre domini propter reuerentiam domini, volo fieri quæstionem, hoc ipsa infantula sciebat, quanta scilicet fecit illi Deus: quia habebat vsum rationis etiam in vtero existens. Tertio, gaudium fuit patriarchis & sanctis patribus in limbo, quia nata est quæ fieret mater Dei, regina cœli, domina angelorum, aduocata peccatorum, imperatrix omnium quę in cœlo & in terra sunt, proxima post Deũ, supræma sup oẽs, per q̃ vel qua mediante ipsi liberandi essent de captiuitate inferni. Pie etenim credi potest, natiuitatem virginis Mariæ, quæ erat filia eorum, illis fuisse reuelatam pro consolatione eorum: sicut eius natiuitas ipsius parentibus Ioachim & Annæ fuit prænunciata in terris. Quarto, fuit iucũda angelis: quia nata erat per quam angelicæ ruinæ restaurarentur. Posteaquã diabolus cũ multis sibi adhærentibus de cœlo eiectus fuit, multæ sedes vacabãt, quæ hominibus sanctis ad cœlum assumendis replendæ erant: sed iam quinque milia annorum trãsierant & necdum aliquis ascenderat, donec illa virgo nata esset, quæ pareret eum, qui cœlum aperiret, & viam faceret. Item vsq; ad illud tempus angeli habuerunt regẽ Deũ, q est ab æterno, sed non habuerũt reginam: hodie nata est eis regina & domina: quæ res magnũ eis attulit gaudiũ & celebritatem. Quinto, fuit gaudiũ magnum eius parentibus, quia cernebant adimpletum, quod eis erat per angelum prænunciatum & promissum. Gaudebant, qa de opprobrio sterilitatis erant liberati: gaudebant, quia poterant accedere ad tẽplum, & sua munera cum alijs offerre: gaudebant, quod tam mirabili dono essent ditati. Non est maius donum & charius, quam proles, quam parentes diligunt plus quam seipsos. Sed quantopere gaudendum fuit de tali prole? O sancti Ioachim & Anna

Eccle. 6 | B. Mariæ visio quõ vtrunq; vi sum adsi ciat | S. Dionysi cupido videndi b. mariam vnde | Natiuitas B. Mariæ quibus nam quantũ ve gaudiũ at tulerit | Bernard⁹. | Prouer. 8 | K | psalm. 50 | Eccle. 50 | Augusti. | B. Maria vti patriarchis at tulerit gaudiũ cæterisq; sanctis | Natiuitas B. Mariæ vti patribus in limbo fuerit reuelata | Natiuitas B. Mariæ vt fuerit angelis gaudio | L | Natiuitas B. Mariæ vt pios parentes gaudio magno perfuderit

& Anna gaudete, gaudete inquã & nolite cessare à gaudio: quia in semine vestro bñdicentur omnes gentes: in semine vestro saluabuntur& quæ in terris, & quæ in inferno sunt. Nõ sit vobis curæ, quare nata est filia potius quam filius. Nam hæc filia melior erit vobis & gloriosior, quam centum filij. Ipsa erit mater omnium saluandorum, & multitudo filiorum eius spiritualiũ vincet numerum stellarum cœli. Sexto, natiuitas eius gaudio est omnibus hoïbus. Multi inueniuntur homines, qui nullã deuotionem, nullũ affectum habeant ad Deũ & adeo sint obcæcati in pc̃tis, vt si possibile esset, vellẽt nõ esse Deũ, ne pc̃tã eorum puniret, sicq; haberent peccãdi licentiã & impunitatẽ. O quot taliũ sunt. Verũ, vix aliquis inuenitur adeo durus (nisi totus versus sit in diabolum) vel adeo impius, q nollet natam fuisse & iam esse pijssimam virginem Mariam: Vix inuenitur tantus peccator, qui aliquo pio sit affectu & fauore prçditus erga matrem misericordiæ. Merito ergo omnes gaudere debent, quia orta est cæcis & qui in tenebris sunt lux, infirmis medicina, ignorantibus doctrina, aberrantibus via, peccatoribus venia, desperatis cõfidentia, desolatis lætitia, angelis regina, exulibus patria, reis aduocata, consolatio, & subsidium, omnibus saluãdis ianua cœli, & totius mundi domina. Quæ vtinam suis meritis & precibus efficacissimis nos suo cõmendet filio, q cũ patre & spũ sctõ viuit & regnat per secula, Amen.

Gene. 12. 15

Natiuitas B. Mariæ vt sit gaudio oïbus hominib.

IN FESTO EXALTATIONIS S. CRVCIS,

Epistola B. Pauli ad Galatas ex capite quinto & sexto.

XIX

FRatres, Confido in vobis in domino, quod nihil aliud sapietis. Qui autem conturbat vos, portabit iudicium, quicunque est ille. Ego autem fratres si circuncisionem adhuc prçdico, quid adhuc persecutionem patior? Ergo euacuatum est scandalum crucis. Vtinam & abscindantur, qui vos conturbant. Quicunque enim volunt placere in carne, hi cogunt vos circuncidi, tantum vt crucis Christi persecutionem non patiantur. Neque enim qui circunciduntur legem custodiunt: sed volunt vos circuncidi: vt in carne vestra glorientur. Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce domini nostri Iesu Christi: per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.

Gala. 5

Gala. 6

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

A

Quidam pseudoapostoli Galatis persuaserant, nõ posse eos saluos fieri, nisi iuxta legẽ Mosi circunciderent. Quæ res nõ mediocriter illis obfuit. Itaq; Apostolus ꝑter sancti spiritus mirabilem gratiam, etiam magno vsus est studio ad reuocandos illos ab errore, in quem per impios quosdam seducti erant. Ait ergo Fratres, equidẽ ita de vobis mihi polliceor, nisi me fallunt omnia, planeq; confido in domino, qui facile poterit veritatis notitiam vobis restituere, quod nihil aliud sapietis, neque sentietis, præterquam quod à me vobis annunciatum est. Qui autem conturbat vos nouitate doctrinæ, atq; in aliud ab his quç didicistis ex me, traducere vos cõatur, portabit iudicium diuinæ vltionis, temporarium quidem si resipuerit, æternum vero, si obstinato animo in errore perstiterit, qualis qualis demum sit ille. Obiter hic notandum, Ecclesiam nouis dogmatibus, id est, hæresibus perturbari. Talium nanque fabricatores pleni sunt spiritu tartarico, q cum sit ab vno summo Deo totus auersus, non nisi perturbationes & scandala excitare potest. Deus autem non est dissensionis, sed pacis autor. Fugiamus ergo eos, q Ecclesiæ pacem & vnitatem lacerant, certi eos non duci spiritu Christi, qui non dissipare venit, sed congregare in vnum filios Dei qui dispersi erant. Qui cum rogaretur

Ecclesia cur per nouas hæreses turbet

1. Cor. 14

Ioan. 12 retur à quodam, vt diceret fratri illius, diuideret cum ipso hæreditatem, noluit, sed
Lucæ 12 ait: Quis me constituit iudicem super vos: tanquam diceret: Ego colligere veni, & tu me ad diuisionem hortaris? Ego autem, ait consequenter Apostolus, si circuncisionem patribus vsque ad tempus certis ex causis traditam etiamnum velut necessariam ad obtinendam vitam æternam prædico vt falsi quidam vobis persuadent, cur me adeo Iudæi ipsi persequuntur? Quibus si in hoc consentire vellem, vt legis obseruantiam affirmarem necessariam, pax summa mihi cum illis foret. Sed quia legalem circuncisionem aio superuacaneam, vbiq; me persequuntur, & ipsum quoque sanguinem meum sitiunt. Siquidem circuncisionem & legalia vim iustificandi habere prędicarem, iam crucis scandalum nullum esset, Iudæi enim hoc solo nomine offendūtur in prædicatione crucis Christi, quod dicamus per Christi mortem nobis esse salutem reparatam, cum illi per legem se saluos fore putent. Offenduntur autem siue scandalum patiuntur non nostro, sed suo vitio, quando potius remedium ex nostra prędicatione capere deberent. Itaque vitanda non sunt scandala, quæ aliena malitia, non ipsius rei merito suscipiuntur: quāquam propter pusillos caute agendum est, ne scandali materia eis pbeatur. Offendebantur Iudæi predicatione crucis Christi, & nihilominus vbique per Apostolos Christus annunciabatur. Sic etiam quamuis improbi benefactis nostris deteriores fiant, non propterea debemus minus benefacere. Vtinam autem, qui sua hęresi vos conturbant, ab Ecclesia penitus abscindantur, datiq; Sathanæ, discant non blasphemare. Sermo nanque eorum vt cancer serpit. Vnde nisi abscindantur & eijciantur ex Ecclesia, multos suis pestiferis poterunt sermonibus corrūpere: vt merito nihil magis optandum sit, quam vt à corpore Ecclesia ceu putrida membra rescindantur. Quicunq; enim ex carnali circuncisione gloriam aucupantur apud homines, tanquam idcirco iusti sint, quod legis quasdam ceremonias obseruent, (quæ tamen post aduentum Messię in lege promissi antiquatæ sunt & abolitę) ij nimirum cogunt vos circuncidi iuxta legis pscriptum: nec in hoc legis obseruantiam syncere spectant, sed id tantum, ne crucis Christi persecutionem patiantur. Non enim ipsi circuncisionis studiosi legem Dei custodiūt, sed vt ex vobis tanquam sua arte in ipsorum ritus traductus gloriam habeant, ad circuncisionem capiendam vos adhortantur. Homines scilicet stultissimi & impudētissimi, qui cum Deum & eius legē in multis alijs contemnant, solam circuncisionē tam serio & obstinato animo buccis crepitantibus vobis ingerunt, non quo cupiant obseruari legem Dei, quem neglectui habent, sed vt in vestra carne glorientur. Nec aduertunt quam vilis & angusta sit gloriola, quam non in domino, sed in carne aucupantur. Si autem diuinę legis zelo ducerētur, primum quidem etiam in cęteris eam obseruarent, deinde non ita pertinaces essent in sua defendenda sententia cum sciant ex ipsa lege quandoque legem abolendam esse, quantum ad externos illos ritus attinet. Sed glorientur illi quidē in carne vestra. Mihi autem absit gloriari nisi in cruce domini nostri Iesu Christi, cu- Apoc. 1
ius prætioso sanguine & morte redempti sumus ab æterna damnatione, qui passus est pro nobis, relinquens exemplum nobis, vt & nos discamus crucem amplecti, non mundi gloriam & voluptates sectari. Per quem mihi mundus, id est, gloria, opes & delitiæ præsentis vitæ in crucem & nauseam versæ sunt, sicut & ego mundo, id est, mundo deditis hominibus, & quæ illi venantur crucifixus sum, nihil eorum appetens, sed tanquam venenū exitiale fugiens, quæ illi toto cordis amore complectuntur in sui pernitiem sempiternam. 1. Pet. 2

Marginalia: Scandala quæ nam minime sint vitanda. — 1. Tim. 1; 2. Tim. 2 — Gala. 6 — B

EXEGESIS EVANGElij in eodem Festo Ioannis duodecimo capite.

C

Elebramus hodie dilectissimi illam Sancti Crucis exaltationem, quæ temporibus Heraclij Imperatoris facta est, quādo is Cosdroam regem Persarum bello superatum interemit, & grandem dominicæ Crucis partem, quam Constantini Au-

gusti mater Diua Helena quondam apud Hierosolymorum oppidum honorifice reposuerat, sed impius Cosdroas, cuius iam meminimus, vi inde abstulerat, secumque in Persidem abduxerat, rursus ex Perside reduxit in locum pristinum, idque maximo cum honore & veneratione, exultantibus Christianorum populis, quod Deus omnipotens ipsis de feris gentibus concessisset victoriam, suæque Ecclesia tam salutiferi ac vitalis ligni beneficium reddidisset. Si quis plura hinc nosse cupit, legat Chronographos: nos summatim tantum rem perstringere voluimus. Itaque in horum memoriam Sancta Ecclesia catholica, cuius & institutor & moderator est spiritus sanctus, in hanc vsque diem annis singulis pia cum deuotione & alacri studio huius iam dictæ Exaltationis festum obseruat: simul gratias agens Deo pro humani generis liberatione, quæ in hac præclara cruce confecta est, ad memoriam reuocans illos tam diros cruciatus, tam sæua, tam acerba tormenta, tam ineffabiles angustias, & corporis ac animi dolores, quos olim in eadem cruce propter nos miseros, propter nos inquam, & propter peccata nostra, benignissima voluntate, non vlla vel vtilitate vel necessitate sua Dei filius perpessus est: miseratus scilicet pro sua erga nos indulgentissima pietate vicem nostram, qui pro toparentis nostri illa tam voluntaria transgressione in tantam Dei patris iram incideramus, vt nulla omnino consequendæ veniæ spes reliqua nobis esse posset, nisi idem ipse Dei filius humanam in se naturam reciperet, & peccata nostra sua morte aboleret. Gratias illius tam profusæ, tam inæstimabili, tam nec sperandæ quidem benignitati, qua sic nedum potuit, sed etiam voluit, & quidem propensissimo ac ardentissimo desiderio nostræ succurrere necessitati, nostris mederi vulneribus, nostrosque sanare dolores. Merito igitur Sancta Ecclesia non ingrata tantis beneficijs Dei sui, præcipua cum veneratione Sanctæ Crucis festa colit, quandoquidem per eam tot nobis bona prouenere. Sed iam ad Euangelij hodierni explanationem accedamus in quo primum, id est, aduertẽdum, iustis ex causis ipsum hac die recitari quando in eo dominicæ passionis fit mentio, quæ in cruce consummata

Ecclesiæ catholicæ institutor & rector vt sit spũs sanctus

S. crucis festa cur celebret Ecclesia

est. Ait ergo dominus:

Nunc iudicium est mundi: nũc princeps huius mundi ejcietur foras.

Quæ verba cum cæteris Euangelij huius dominus Iesus suæ passioni proximus locutus est, ipso videlicet palmarũ die. Scitis dilectissimi, quantam in totum ferme humanum genus sibi tyrannidem ac dominatum vsurparat diabolus vsq; ad aduentum Saluatoris. Nam vt de illis vicijs hic taceamus, quæ ante diluuium intantum inualuerant, vt pæniteret benignissimũ Deum creasse hominẽ, eo scilicet quod se cerneret frustrari voto suo, (quod non erat aliud, nisi vt homines sobrie, & iuste ac pie viuendo digni fierent æterna cum ipso beatitudine perfrui) totumq; ab ea humanũ genus, paucis exceptis deleret, ex veterum discimus historijs, quemadmodum post diluuium Cham filius Noe à patre ppter impium illud facinus, quod diuinæ quoque literæ commemorant, abdicatus & maledictus in Arabiam sese contulerit: vbi tũ primum cępit nefandus idolorum ac dæmonum cultus, quæ ex illius ipsius progenie toto terrarum orbe diffusa maxima vbiq; augmenta est adepta, paucissimis Abrahæ posteris exceptis, qui vnum verum colebãt Deum. Itaque quandiu hoc pacto malus spiritus ab humano genere tanquã Deus adorabatur, iure mundi princeps dictus est. Verum quando Saluator noster ea causa humanam induerat naturam, vt diaboli à nobis potestatem excluderet, iudicium mundi tum fieri cœpit, quando ipse mundo est prædicare exorsus, quando sedentibus in regione vmbræ mortis vasti scilicet & miserabilis exilij huius, lux orta est Euangelicæ prædicationis, quæ à domino profecta, per Apostolos ac discipulos illius in omnes terræ partes diuulgata ac propagata est. Tum enim quædam inter electos & reprobos facta est discretio de quo discretionis iudicio dominus hic loquitur, cum alioqui multiplex scripta diuina iudicium commemorent) dum alij misericorditer ad æternam beatitudinem sunt electi, neque ad agnoscendam tantum, sed etiam amandam & sectandam veritatem sunt vocati, alij non Dei proposito ac voluntate, quum ipse nõ sit acceptor personarum, sed libentissime qui-

Gene. 6
Titum. 2
Gene. 9
Idolorũ cultus q̃n & vbi cœperit
Gene. 12
Princeps huius mũdi cur dictus sit diabolus
Lucæ 1
Esaiæ 9
Iudicium mundi q̃d nam intelligatur
Deut. 10
Matth. 15

quibuscunque, modo capaces sint, gratiam suam impertiatur, verum ob sua demerita & obstinatam in malo voluntatem, iuste sunt repudiati. Vbi est sane, quod merito Christianus omnis plurimum formidare debeat, ne scilicet peccandi assiduitate, ac diuinæ patientiæ & longanimitatis contemptione iustam & pauendam erga se Dei iram prouocet, atque ita diuinæ gratiæ, sine qua reuera nihil sumus, ope destitutus, in omnem prolabatur impietatem: id quod nostra ætate multis prohdolor euenisse cernimus, quamuis alioqui seculi iudicio sapientibus & doctis viris, qui à Deo propter elationem ac tumorem animi sui, cæteraque vitia sua abiecti & despecti in tam crassos & horrendos sunt deuoluti errores, vt cunctis probe rem inspicientibus stupori sint & terrori. Sed, quemadmodum Apostolus verissime ait, subuersi sunt ac penitus euersi, vt vel omnino non videant stultissimos errores suos, quos tamen etiam idiotæ multi luce clarius deprehendunt, vel intoleranda quadam ducti pertinacia, quæ sola hæreticum facit, etiam aperta mēdacia sua non nisi in suam perniciem mordicus tueri malint, quam sanctæ catholicæ Ecclesiæ iudicio humiliter se submittere. Sequitur:

Cur Deus hoc secu lo sceleratior hoīs cade re in tam crassos errores

Titum 3

Hæreticū qdnam so lū efficiat.

Et princeps huius mundi eijcietur foras.

Iam diximus quur diabolus huius mūdi princeps dictus sit, eo scilicet, quod pene totus orbis relicto Dei veri cultu, sicut à Cham filio Noe & eius posteris didicerat, ad colenda simulachra sese contulerit. Alioqui absurdum est credere mūdi huius visibilis, qui μακροκόσμος dicitur, principem esse diabolum. Solus enim is optimo iure totius mundi, & rerum omnium tum visibilium, tum inuisibilium dominium ac principatum sibi vendicat, qui cuncta fecit omnipotenti virtute sua ex nihilo, nullius adhoc vtens vel opera, vel consilio: siquidem nec alicuius indigēs erat, vtpote qui per se sibi abunde sufficeret, possetque præstare quicquid vellet, voluntatem ipsius vbique pari facultate comitante. Manichæi quidem stultissimi visibilia quæq; diabolum creasse affirmarūt: sed eorum iampridem damnata & explosa sententia est. Potest autem & alia ratione diabolus mundi huius princeps dici: vt per mundum homines accipiantur mūdo huic & peccatis dediti, quos Apostolus tenebras vocat, eorumq; rectores dæmones, ita dicens: Nō est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinē, sed aduersus principes & potestates, aduersus mūdi rectores tenebrarum harum, atq; ijsipsis verbis sese explicans, quid per mundū intelligi velit, nempe tenebras has, id est, homines peccatorū densissimis tenebris miserabiliter inuolutos. Eiectus est autē princeps mundi foras, quādo ab eorū cordibus exclusus est, qui Christi fidem non frigidis ac torpentibus animis, sed alacri & deuota mente susceperunt, nō contenti credere tantū, quæ Christus ipse, ac deinde apostoli & discipuli eius docuerūt: nisi etiam ea religioso animi studio imitari & exequi adniterētur. Non enī est vera fides, quæ vita & moribus ab illis, quæ credit, plane discordat: nec satis est credere ea, quæ ad Christianam religionem pertinent, nisi etiam factis probemus ea nos amare: quanquam Lutherus & eius sectatores aliud tradant: sed illi cum eo spiritu, cuius instinctu sua dogmata miseræ ac simplici plebeculæ obtrudunt, etiam præmium consequentur. Nobis autem curandum est dilectissimi, ne nostris in pectoribus regnet princeps mundi huius. Non regnabit autē, si nō dominetur nobis omnis iniustitia, si non regnet peccatum in nobis. Esto interim acriter nos diuersis licet vitijs impugnet, non tamen regnum sibi vendicare poterit, quā diu nos illi consensum negabimus. Quisquis autem superbiæ, auaritiæ, irę, inuidię, acediæ, gulę, luxurię iaculis sic eneruatur, vt ijs vitijs, aut eorū alicui penitus succumbat, in eo dubiū nō est, quin principes mūdi huius dominatū occupet: cui tum danda opera est, vt à tam crudelis tyranni seruitute liberetur: id quod fit per pœnitentiæ sacramentum, ad quod confugere debēt, q̄t quot per mortiferi peccati consensum sub diaboli potestatem reciderunt. Quod quo fit celerius, eo semper & melius. Peccatum enim graui quodam pondere deprimit animum, & nisi cito per pœnitentiam aboleatur, mox ad alia pertrahit vitia: in quibus si quis prauam sibi faciat consuetudinem, is ita tenaciter principis mundi huius nexibus obligatur, vt postea vix aut ægre eum à se possit eijcere. Mirum autem fortassis cuiquam videatur,

Princeps malorum hoim vt vocetur diabolus. Ephe. 5 Ephes. 6

Diabolus vt eiecti dicatur foras.

Fides vera quinam ꝓbetur.

Lutheri fides quo spectet.

Dominatū quō inq̄ue diabolus hoium accipiat,

Pctā cuiq; peculiare qdnam sit

tur, quod dominus ait: Nunc princeps huius mundi eijcietur foras: quasi non sit etiam ante eiectus foras ex sanctis illis, qui Christi mortem præcesserunt. Sed quod tum in paucis actum fuit, post domini passionem in innumeris gentium nationibus completum est, destructis vbique terrarum orbe dæmonum simulachris, & veri Dei cultu recepto. Sequitur iam:

Et ego si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad meipsum.

F Hæc de mortis suæ genere prædixit dominus, quemadmodum Euangelista mox exponit, dicens: Hoc autem dicebat, significans qua morte esset moriturus. Leuatus est enim in crucem, & hoc exaltationem appellat, quum potius fuerit humiliatio, sicut & alibi dicit de seipso in Psalmo: Exaltatus autem humiliatus sum & conturbatus. Erat hoc genus supplicij olim & turpissimum & acerbissimũ, quo tamen pius humani generis redemptor se affici voluit, vt quemadmodum per ligni vetiti vsum primorum parentum nostrorum culpa perpetrata fuerat: ita & per ligni supplicium expiaretur. Poterat autem faciliori mortis genere nos redimere: sed non sufficiebat immensæ erga nos charitati illius, vt pro nobis immeritam mortem exciperet, nisi & ignominiosissimam simul & acerbissimam perferret. Nouerat quam saxea sint ad amandum Deum mortalium pectora. Itaque tanta, tam indigna, tam immania voluit tormenta pperi, & tam atroci morte consumi, vt vel ferrea & plus quam adamantina possint corda emolliri. Simul etiam vt fortissimum sanctis martyribus, qui pro eius nomine grauissimis erant pœnis afficiendi, constantis perseuerantiæ in seipso præberet exemplum: atque etiam vt patri cœlesti pro nobis abundantissime satisfaceret, vt non esset iam vllus iræ paternę locus reliquus. Libenter autem contempsit probra, ignominiam & confusionem, quę in cruce pendens ab prętereuntibus pertulit, vt nos à dæmonum ludibrijs & æterna confusione liberaret. Imo nunquam aliquis quantumuis auarus magno reperto thesauro, vsq; adeo lætatus est, quantũ dominus Iesus secũdum spiritum in ipsa sua cruce ob nostri cum Deo reconciliationẽ

Exaltatio nẽ sui qd Christus hoc loco intelligat. Psalm. 87

Crucis supplicium cur Chrs elegerit.

lætabatur. Sic ergo exaltatus à terra, & in crucem leuatus traxit ad se omnia: non Iudæos tantum, sed etiam gentiles dæmonum seruos. Sua enim tam acerba crucis morte non solum pro peccatis nostris satisfecit, sed etiam omnem patris iram vertit in misericordiam, adeo vt non posset se vltra cohibere, quin innumerabiliũ vbiq; terrarum orbe gentium corda suæ veritatis illustraret lumine, & spiritu charitatis suæ fortiter ad se attraheret. Traxit eñ etiam in ipso filio pater, traxit & spiritus sanctus. Siquidem beatissimæ Trinitatis opera sunt indiuisa. Traxit ergo Christus omnia ad sese tanquam ad originem suam, vnde profluxerant. Vsque ad id temporis totum ferme hominum genus miserabiliter à Deo auersum, his infirmis caducis ac infimis rebus amore & affectu inhæserat, idque adeo vt iam non solum Deus nõ timeretur, sed nec agnosceretur quidem à multo maxima hominum parte.

G Verum, dominus Iesus misertus animarum à suo principio tam misere aberrantium, & pro summo bono vilissima & vanissima mundi huius oblectamenta amplectentium, retraxit omnia ad se, sicut ipse per Osee promiserat, in funiculis hominum, in vinculis charitatis. Ex quibus funiculi hominum ad ipsius humanitatem, vincula charitatis ad diuinitatem pertinent. Ipse enim est principium nostrum, ex quo creati profluximus, & in quod redire nos omnino necesse est, nisi funditus perire velimus. Funiculi sane fortissimi sunt, quæcunque propter nos egit & pertulit in carne maxime tamen illud extremum crucis supplicium. Vincula autem charitatis omnino firmissima, sunt eius erga nos æterna beneuolentia, fides, amor, quæ eũ ad tanta, tam indigna propter nos patienda impulerunt. His ad suã originem retractum est humanum genus. Vnde per Hieremiam ipse dominus dicit: In charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te miserans tui. Quod quidem post Christi mortem manifestissime impletum est. Tum eñ p apostolos & alios Christi discipulos toti mundo annũciatus est Christus, & quæ is causa salutis nostræ & fecisset & pertulisset. Quibus cognitis tanta amoris flamma in multorum cordibus subito exarsit, operante scilicet virtute & efficacia sanguinis Christi, vt eam nulla neque persequu-

Quonam mõ ad se Christus omnia traxerit crucifixus.

Christus quó omnia traxerit crucifixus.

Osee 11

Funiculis qualibus nos ad se traxerit Christus.

Hiere. 31

quutionum, neque suppliciorum, neque ipsius denique terribilissimę mortis flumina potuerint extinguere vel obruere. Ita nanque funiculis hominum & vinculis charitatis Christus Iesus nedum fortium virorum, sed etiam tenerrimarum virginum, honestarum matronarum ac impuberum puerorum sibi corda deuixerat, vt ad atrocissimas tyrannorum carnificinas haud secus, quam ad optatissimas delicias conuolarent. *Ita verum est, quod dominus ait:* Quum exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum. Traxit enim ad se infantes & viros, pueros & senes, adolescentes & iuuenes, virgines & matronas, nuptas & viduas, pauperes & diuites, fortes ac infirmos, fatuos & sapientes: idque nexibus ardentissimæ charitatis. Pro qua illius tam ineffabili in nos misericordia, maxime quod gentiles dæmonum cultores hostesque suos tam benigne ad se trahere voluit, magnas illi semper gratias agere debemus, quotquot ex gentibus ad eius fidem & cognitionem perducti sumus. Nisi enim mundum & gentium populos suo lumine sic illustrasset, quid nos hodie, nisi perditi essemus?

Respondit ei turba: Nos audiuimus ex lege, quia Christus manet inæternum. Et quomodo tu dicis, Oportet exaltari filium hominis? Et quis est iste filius hominis?

Multis locis sacra scriptura Christum perenniter regnaturum commemorat. Quæ quia Iudæos non latebant, sciscitantur ex domino, quur dicat filium hominis exaltari, id est, crucifigi oportere. Sic enim ipsi illam exaltationem intelligebant: quod eis difficile non erat quandoquidē iam omnino deliberauerant Christum crucifigere: sicut ex ipsorum persona in Sapientiæ libro dicitur: Morte turpissima condemnemus eum. Et apud Hieremiam: Mittamus lignū in panem eius. Quod igitur iam apud se statuerant, facile animaduertere potuerunt, licet dominus id obscurius proferret.

Sapien. 2

Hierem. 11

Dixit ergo eis Iesus: Adhuc modicum, lumen in vobis est. Ambulate dum lucem habetis, vt non vos tenebræ compræhendant.

Sciebat dominus, qui est lumen verum, illuminans omnem hominem, se breui neci tradendum, idcirco iam Iudęis hoc ipsum, quamuis tecte, prædicit, hortās eos vt dum lucem, id est, ipsum Christum haberent, ambularent in lumine, scilicet gratiæ & doctrinæ illius, vt tenebris errorum & ignorantiæ, quibus iam tot annis Iudęi omnes misere obuoluti sunt, minime cōpræhenderentur. Hoc idem nō cessat omnipotens Deus in cordibus Christianorum ipsi nimis male seruientium perpetuo clamare, tametsi pleriq; id non sentiunt, vt tamen dum tempus est gratiæ, dū adhuc pręsens agitur vita, ad Deum verum lumē sese conuertant, ament illum à quo tantopere se amatos nouerūt, sint grati illi, à quo tot beneficijs affecti sunt, ne iusto Dei iudicio tenebris hæresum ac prauarum opinionū implicentur. Solet enim omnipotens & iustus Deus cum grauiter iratus est, hoc tanquam seuerissimo & metuendissimo vindictę genere hominum Christianorum castigare & vlcisci flagitia, vt eos sinat labi in errores & hæreses, vt sic mente excæcati dicant bonum malum, & malum bonū: quo nihil potest terribilius cogitari. Qui enim sic affecti sunt, illi vix aut nunquā possunt curari. Nota est sententia Salomonis: Cōsidera opera Dei, quod nemo possit corrigere, quem ille despexerit. In ijs ēm verissime impletur illud, quod per Prophetam dominus dicit: Dimisi eos secundum desideria cordis eorum, ibunt in adinuentiōibus suis. Habemus hac ętate nostra exēpla multa satis: sed quę plangēda magis sint, q̄ cōmemoranda. Caueamus dilectissimi tā grauem irā Dei. Ambulemus dum lucē habemus, vt non tenebræ nos cōpręhendāt. Viuamus ita vt decet Christianos: timeamus Deum, nec nimiū nobis de illius misericordia blandiamur. Peccata nostra hactenus admissa plangamus, iustam iram p̄potentis Dei modis omnibus auertere conemur, ne penitus nos deserat, & sub Turcorum aut aliorum paganorum potestatem redigi nos permittat. Hoc ēm in quibusdam non vulgaris autoritatis reuelationibus iā olim terribiliter cōminatus est. Neq; putemus fieri non posse, vt istha͏ec nobis eueniant. Videamus Græciam, imo Asiam totam, pluresque alias amplissimas regiones, quibus nunc dominantur impij Mahometistæ. Nunquid illis aut sanctiores, aut

H

Ioan. 1

Quam se uerissimo iudicio p̄mittat Deus quosdā cadere in hęreses ac errores ob eorum nimis enormia peccata.

Eccles. 7

Psalm. 80

Vt redigātur Christiani sub Turcorū iugum p̄pter peccata eorum.

aut fortiores sumus? Minime vero. Relicti sunt illi propter peccata sua, & quia libenter amplectabantur hæreses. Et nos ergo, qui iisdem tenemur vitiis obnoxii, etiam eandem Dei iram expectare habemus. Sed ad reliqua Euangelii dicta explananda pergamus.

Et qui ambulat in tenebris, nescit quo vadat.

Nimirũ qui ambulat in tenebris ignorantiæ & culpæ, nescit q̃ vadat. Si em̃ sciret quorsum tẽdat, vtiq; rectius sibi cõsuleret. Pergit em̃ ad tenebras gehennę, quæ præcedentes tenebras consequuntur. Cõcordãt cum hac dñi sentẽtia ea verba Salomonis, quibus ait: Via impiorũ tenebrosa: nesciunt vbi corruãt. Ergo in tenebris ambulare, hoc est, vitiis deditum esse. Peccata em̃ tenebras in animã adducunt, sicut scriptũ est: Excæcauit eos malitia eorũ. Pessimos reuera effectus peccatum habet. Occidit animam, excæcat animum, & sexcenta alia mala infert animæ. Et quæ causa est, vt nõ magis vitetur peccatum, cuius tam exitiales sunt effectus? Ipsum scilicet peccatum. Per peccatum enim quædam vasta caligo offunditur oculis hominis interioris, vt pericula peccati aut non videat, aut nõ ita vt oportet, videat. Inde est quod multi interim monentur vitam suam rectius instituere, cauere tam horrendos inferorum cruciatus, ignem sulphureum, fœtores intolerabiles, aspectus dæmonum omni cruciatu externo molestiores, & id genus innumera alia, quæ certissime manent impios omnes in tartara relegandos: & tamen non modo nihil curant, sed irrident etiam, & nescio quibus scommatibus eiuscemodi dicta excipiunt. Qui si cæci nõ essent, & plus quam cimmeriis tenebris immersi, timerent sane, & suæ saluti consulerent. Sed quia in tenebris ambulant, nesciunt quo vadunt. Credunt quidem iustum esse Deum, & impios pro suis maleficiis puniri apud inferos, sed hæc velut in somno aspiciunt: itaque nihili pendunt. Postea verò vbi merguntur in tartara, tum demum experiuntur, quam malum sit in ignorantiæ & peccatorum tenebris degere. Talibus hominibus plenus est mundus. Rident, saltant, cachinnantur, comessationibus & potationibus vacant, serena & tranquilla atque secura eis sunt omnia, & vt diuus Iob ait: Domus eorum securæ sunt & pacatæ, & non est virga Dei super illos. Egrediuntur quasi greges paruuli eorum, & infantes eorum exultant lusibus. Tenent tympanum & cytharam, & gaudent ad sonitum organi. Ducunt in bonis dies suos, sed in puncto ad inferna descendunt, vbi nullus est ordo, sed horror & luctus & vlulatus sempiternus, fletus oculorum & stridor dentium. Quæ si iam serio præuidere vellent, melius sibi prospicerent, attenderent illa dicta Mosi, imo spiritus sancti per Mosen paterne peccatores omnes adhortantis: Vtinam saperent & intelligerent ac nouissima prouiderent. Videamus nunc reliqua.

[Margin: I — Cæcitas hoim huius seculi quanta sit; Iob 21; Iob 10; Matt. 8. 13; Deuter. 32]

Dum lucem habetis, credite in lucem, vt filii lucis sitis.

Hoc est, dum Christum habetis, credite in Christum, vt filii & membra Christi sitis. Christus enim est lux mundi, in quem tamen Iudæi nulla ratione credere voluerunt. Sed quomodo credemus in Christum? Credemus scilicet eum esse verum & viuum Deum, itemque hominem verum, & qui tantopere omne execretur peccatum, vt maluerit in seipso, hoc est, in natura humana à se assumpta peccatum Adæ tam dire vlcisci, quam illud impunitum relinquere. Non enim alia nobis potuisset ratione succurri. Atque ex huius consideratione firmissime nobiscum statuemus, nullum vnquam, pręsertim mortiferum in ipsum peccatum admittere, ne tam grauiter eum offendamus: maximeque omne peccatum horrebimus, vtpote illi tam vehementer inuisum. Hoc enim ad veram & Christianam fidem pertinet, vt vitemus omnia, quibus offenditur Deus, & faciamus, quæ ipse exigit à nobis. Noli mihi dicere: Non possum, quia infirmus sum. Audi Apostolum: Omnia possum in eo, qui me confortat. Si habes veram fidem, confidas Deo, quod piis conatibus tuis nunquam deerit. Tantum conare, & quoddam indicas bellum prauis, corruptisque moribus tuis: simul diuinum implora auxilium, & senties omnia esse possibilia credenti. In Deo meo, ait Propheta, transgrediar murum.

[Margin: Ioan. 8; Credere in Christũ quid sit; Fides vera & Christiana q̃nam exigat; Philip. 4; Marci. 9; Psalm. 17]

SER-

SERMO IN EADEM Festiuitate. Vt tenebras peccatorum fugere, & in diuinæ gratiæ lumine ambulare debeamus: item de peccati nocumentis, & de gratiæ effectibus, denique de laudibus sanctæ Crucis.

K

AMbulate dum lucem habetis, vt non vos tenebræ compræhendant. Ioannis duodecimo. Hęc tota ratio fuit dilectissimi domino nostro Iesu Christo humanam suscipiendi naturā, vt à peccati morte nos liberaret, & vt à peccatis ad virtutes verbis & exemplis suis nos reuocaret. Hæc tota vitæ nostræ summa est, hac vna ex causa vitam istam temporalem ducimus, hoc denique fine creati sumus à Deo & in hunc terrarum orbem delegati, vt vitemus peccata, & iustitiam virtutesque colamus. Sed quid ista nosse iuuat, nisi & re ipsa prę stentur à nobis? Nosti voluntatem Dei: fac illam, & viues. Si non facis, impius es, & ingratus. Ambulate, ait dominus, dum lucem habetis, vt non tenebræ vos compræhendant. Dicit hoc vnicuilibet homini Christiano salutaribus vndis sacri baptismatis expiato, qui simul atq; baptizatus est, accipit spiritum sanctum & lumen diuinæ gratiæ, quo fretus possit vitiorum tenebras euadere. Hortatur ergo eū, vt ambulet in via mandatorum Dei dum lucem habet, ne si extra hanc aberret viam, luce priuetur, & peccati tenebras incurrat.

Proles vel parētes suis probe instituant.

Videant hic parentes, quemadmodum suas proles à teneris annis probe & pie instituant, vt eos doceant viuere iuxta voluntatem Dei, non huius mundi prauissimos mores: doceant eos totos se ab ipsis incunabilis ad pietatem componere, praua consortia & mundi huius inquinamenta deuitare, innocentiam in baptismo recuperatam toto vitæ tempore illęsam & inuiolatam custodire. Hoc est enim ambulare in luce, & peccati nescire tenebras. O felices illas animas, quæ innocentiæ vestem semper incontaminatam seruant, & fidem domino in baptismo pręstitā nunquā violant. Quod cur hodie tam raro & vix vnq̄ præstetur, non minima causa est, negligentia & immodica indulgētia parentū, dum non curant proles suas conuenienter dominicis præceptis educare, imo etiam sępe eis laxant habenas ad quæuis perpetranda mala: quorum erit certe grauissima & iustissima damnatio, quandoquidem peccata oīa filiorum & filiarum in ipsos redūdabunt. Sed & alijs oībus dicit dominus, vt ambulent dum lucē habent, id est, habere possunt diuinæ gratiæ, ne sempiternis tenebris inuoluantur, ad quas certū est deduci eos om̄es, qui in peccati tenebris moriuntur. Caueamus igitur dilectissimi tenebras mētis, id est, peccatū quo animus excæcatur, ne ruamus in foueam mortis æternæ, quo nunquam potest vllum lumē penetrare, sed est chaos teterrimum & obscurissimum, dēsissimis semper nebulis inuolutum. Et vt libentius caueamus peccatum, cogitemus, certūq; habeamus nihil illud aliud esse, quam grauissimum Dei contemptum, vilipensionem immensæ bonitatis, diuinæ maiestatis iniuriā infinitam, diuinę iussionis incuriam, diuinæ sanctitatis offensionem, omnipotētis creatoris repudiationem, mētis incompręhensibilem stoliditatē & amentiam, gratiæ & virtutū oīm exterminiū, summi boni priuationē, ęternę felicitatis iacturā, intellectus obscurationē, peruersionē voluntatis, venenum diaboli, viscū tartareum, damnatiōis ęternæ aditū, causam oīs miseriæ, pctōris mortem & exitiū, germē dęmonum, ostiū abyssi, hominū insipientiam, rete ac laqueū tentatorum, æmulationem malignorum spirituum, horrorem & detestationē angelorum, horrendā caliginem, maximam turpitudinem, fœtorē intolerabilē, summam & extremā vilitatem, ferocissimā beluā, immitissimā ferā, damnū inęstimabile, grauissimū nocumentū, & malum oīm lōge maximū. Tolle pctm̄ e mūdo, & nihil vsquam erit quod quenq̄ male habeat. Tolle pctm̄ e mundo, & oēs felices ac beati erimus.

Peccati effectus & monstra qualia.

L

Pctōrum nocumēta decē quæ sint.

Cōmemorabo hic decē pcti nocumenta, eo duntaxat, vt maiorem capiamus peccandi nauseā & horrorē. Possent quidē innumera adferri dāna pctī, sed, vt dixi, decē duntaxat hic enumerabo. Primū est, q̄d hominē priuat summo bono, id est, Deo Opt. Max. in quo vno tota consistit salus & beatitudo mentis creatæ, qui solus potest totum illius explere desiderium. Si ergo sæpe minimarū iactura rerum ita nos

Priuat summo bono.

excru

excruciat, vt ipsa quoque vita & lux nobis fastidio sit, cur tam parum contristat nos mortiferi cuiuscunque peccati perpetratio? Contigit quandoque sanctum quendam virum transire ędes cuiusdam fœminæ amarissime plorãtis. Vnde pietate motus, cogitabat adire illã, & consolari. Cumque ingressus domum, interrogasset quid haberet, didicissetque eam ob acum amissam ita plangere, statim abijt, indignum iudicans, vt eam pro tam vili re cõsolaretur. Si illa mulier sic fleuit ob tantillæ rei dispẽdium, quæ est ista amentia, vt nos summi boni iactura tã nihil affligat? Hoccine est diuinam vereri, amare, honorare maiestatem, plus dolere, si quid temporarium cõtingat amittere, quam si illius gratiam peccatum admittendo perdamus? Secundum est, quod hominem reddit Deo summe inuisum & contemptibilem. Abominatio est enim Deo impius & impietas eius. Odisti, ait propheta, omnes qui operantur iniquitatem. Quid autem æque potest esse horrendum, quam odiri & despici ab omnipotente Deo, ex quo tanquam e fonte emanat, quicquid est gratiæ & amabilitatis in creaturis? qui est summa & infinita pulchritudo, sanctitas, dignitas, maiestas: cui soli placuisse etiamsi creaturis omnibus displiceas, abũde magna felicitas est: cui vni displicuisse, etiamsi omibus placeas, extrema miseria est. Quid est enim, ꝙ possit animũ aliquo vero afficere gaudio, quando Deum habet inimicum, & à se alienum? Tertium est, quod subijcit hominem diabolicæ tyrannidi ac seruituti, facitque propriæ iniquitatis mancipium. Quo quid potest homini accidere indignius? O homo factus ad imaginẽ Dei, redemptus Christi sanguine, cur intantũ tete abijcis, vt non pudeat te esse seruum dæmonum, quibus nihil vilius Mundus habet? Beatus, ait Sapiens quidam, qui non seruiuit indignis se: & tu qua ratione beatus esse q̃as, qui vilissimis dæmonibus tete subijcis? Certe nisi plane in furiam versus esses, non vsq; adeo te hostium tuorum potestati traderes. Quartum est, quod omni gratia, virtute & merito spoliat hominem, redditq; eum Deo & sanctis angelis tanquam cadauer putridum summe abominabilem. Sicut enim corpus mortuum grauissime olet: ita anima vita gratiæ destituta, pessime fœtet Deo. Et tamen videas hodie miserrimos homunciones vt placeant hominibus varios corpori suo adhibere odores: cum interim summæ fœteãt coram Deo, nec curent tamen. O stulti & insani, cur non potius animas vestras virtutum impletis odoribus, vt possitis placere illi, qui vos vere felices & beatos solus potest efficere? Quintum est, quod sempiternam aufert homini beatitudinem: quæ tamen reuera tam ingens, multiplex & infinita est, vt si non nisi vna posset obtineri die, merito illius causa oẽs vitę huius voluptates despici, & aduersa omnia æquinimiter ferri deberent. O cæcas hominũ mentes, o pectora cæca. Sextum est, q̃d ceu pondus grauissimum, hominem deorsum præmit, nec sinit sursum animum attollere, facitq; tardum ac debilem & difficilem ad exequẽdas virtutũ actiones, pmptum autem & propensum ad appetenda & magnifaciẽda vilia isthæc & infima terræ bona: ita vt recta possit porcus dici, qui nunquam oculos sursum erigit, sed semper prono vultu in luto & sordibus voluptatur. Vnde Propheta: Homo, inquit, cum in honore esset non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Qui fit, quod plerisque adeo desipiunt diuina ac spiritalia, adeo sapiunt vana & terrena? Vtique non aliam ob causam, nisi quod animus vitiorum humoribus corruptus, non habet sensum integrum, aut verum iudicium. Septimũ est, quod suo pondere mox ad alia trahit vitia, nisi cito per pœnitentiam aboleatur. Hoc videmus quotidie in miseris & occæcatis hominibus, qui vbi semel vitijs sese dediderunt, in tam profundas merguntur immanium peccatorum voragines, vt vix spes sit eos vnquam posse redire ad vitam. Quos licet millies horteris vt resipiscant, nihil nisi aera verberas: imo ridẽt admonentem, & infelices putant quotquot ipsis similes non sunt. Octauum est, q̃d animum reddit omni saxo duriorem, prauaq; consuetudine intantum obligat & afficit, vt diuinæ gratiæ vix possit capax fieri, maxime vbi versum est in longam consuetudinem. Tales eñ difficile corriguntur: de quibus Hieremias ait: Indurauerũt facies suas supra petram, & noluerunt reuerti. Nonum est, quod peccantem reddit tartaro assimilem. Vt enim tartarus est habitatio dæmonum, & chaos totius miseriæ,

Marginalia: Paradig. — Facit Deo odibilem. Sapien. 14 — Psalm. 6 — Facit diaboli seruũ — Eccle. 15 — Spoliat oi gratia, & virtute ac merito. — Beatitudine æterna priuat. — Animum deorsum trahit. — Psalm. 48 — Diuina & spiritalia facit insulsis adeo desipiant. — Trahit suo põdere ad alia vitia & peccata. — Animũ saxo duriorẽ reddit. — Hierem. 5 — Dæmonibus assimilat.

feriæ, ac abyssus tenebrarum: ita peccator est cubile dæmonum, subiectum iniquitatum, barathrum vitiorum, estque in eo sicut in inferno ignis auaritiæ, fœtor luxuriæ, tenebræ ignorantiæ, vermis conscientiæ, sitis concupiscentiæ, dæmones per effectum, &c. Decimũ est, quod æternæ facit damnationi obnoxium. Quæso, si quis vel vna die nudo corpore in ardenti fornace iacere deberet, quid non ageret ille, vt talem pœnã posset euadere? Cur ergo tam parum cauetur peccatũ quod nos mittit in stagnũ sulphure & pice tartarea semper arsurum? Quod si isthæc om̃ia peccati nocumẽta nihil nos mouent, certum est iam tenebris peccati nos esse innolutos: sed tamen dum adhuc dies gratiæ agitur, licet inde emergere. Itaque abijciamus eas, actutu tũ dilectissimi, & in lumine virtutum & gratiæ ambulemus. Atque vt gratia & virtute magis afficiamur, illius itidem decem effectus succinctim recẽsebo.

N Dãnationi æternæ facit obnoxium.

Gratiæ diuinæ effectus decẽ qui sint.

Primus est, quod à pctõ originis in baptismo nos eripit. Non em̃ purgamur ab illo pctõ, nisi per virtutis infusionẽ. Secundus est, q̃d animũ firmat, stabilit & corroborat in bonis. Vnde Apostolus: Optimũ est gratia stabiliri cor. Tertius est, q̃ munit hominẽ aduersus quęuis vitia, quasuis tẽtationes carnis, mũdi & dæmonum, prauorumq; hoĩm impia exempla, pestiferas suasiones, & quęlibet offendicula. Quartus est, q̃ animam pulcherrime vestit & ornat, vt possit esse grata & amabilis Deo spõso cœlesti, qui sese animę coniungere non vult, q̃diu vitiorũ sordibus est polluta, & virtutis inops. Quintus est, q̃d desponsdet animã Christo, quatenus cõuenit vitæ p̃senti ac fidei. Sextus est, q̃ efficit hominẽ Dei filiũ adoptiuũ, eiq; super oĩa adhærentẽ. Septimus est, q̃ facit hominẽ Dei templũ, thronũ ac habitaculũ, in quo delectat commorari spiritũ sanctum, qui odit sordes, nec potest habitare in corpore subdito peccatis. Octauus est, quod reddit hominem paradiso terrestri cõsimilem, vtpote sanctis cogitationibus floridum, pijs meditationibus virentẽ, sanctis desiderijs amœnum, bonis actibus fœcundũ, & optimę existimationis ac integrę famæ odore gratissimo fragrantẽ. Nonus est, q̃ etiã cœlesti paradiso eum facit similem, vtpote Deũ per fidem, & sapientiæ donũ ac mysticam theologiã, quantũ fas est in hac vita,

Hebræ. 13.

Sapien. 1

syncere cõtemplantem, p̃petuo laudantẽ in prosperis & aduersis in illo se oblectantem, atq; prõpta deuotionis alacritate hilariter ei obsequẽtem, ac deniq; oẽs amantem, cum omnibus & erga oẽs pectoris pacem & fraternã concordiã inuiolabiliter retinentẽ. Decimus est, q̃ hoĩes perducit ad cœlestis patriæ felicissimã hæreditatem, & Christi Iesu consortium faciens ex eis hęredes Dei, Christiq; cohęredes. Quis iam non libẽter velit virtutis & gratiæ amplecti lumen, & vitare peccati tenebras, cognitis tot vitiorũ incommodis & nocumẽtis, itemq; tot virtutis & gratię pręclaris effectibus? Sed q̃a Exaltationis S. crucis festum agimus, etiam de illa aliquid nobis dicẽdum est. Quid ni enim S. crucis festa celebremus, in qua propter nos immolatus est Christus, per quã abolita sunt delicta nostra, Dei ira mutata est in clementiam, cũ Deo reconciliati sumus, patefacta est paradisus tot annorũ milibus clausa, & igneo gladio vallata, antiqua nobis patria reddita, paterna ciuitas demonstrata, domus pristina est restituta? Crux altare nouũ, in quo nouum illud sacrificiũ, nempe Christus filius Dei oblatus est: imo & ipse sese obtulit: siquidẽ & sacrificium & sacerdos fuit: sacrificiũ secundũ carnẽ, sacerdos secundũ spiritũ sanctitatis. Crux est signũ illud filij hominis, quod in iudicij die apparebit, & quando sol & luna & stellæ oẽs non dabunt lumen Iudicis aduentu & claritate obscuratæ, Crux miro splendebit lumine, vt confundantur impij qui dominũ crucifixerunt, & p̃ ipsis crucifixo ingrati fuere: gaudeantq; pij per crucem euecti ad gloriã. Crux Christi est triumphale vexillum, oĩm ęternę beatitudinis gloria sublimandorũ, nedum hoĩm, sed etiã angelorũ. Nanq; per crucis Christi, ceu mediatoris, meritum non solum hoĩes, sed etiam angeli creduntur obtinere gloriam ęternę vitę, quam certe nulla creatura suis meritis absque condigno mediatore adipisci potuisset. Vnde q̃ angelorum pars magna stetit, nec cõsensit angelis desertoribus, potissimũ merito crucis Christi tribuendũ est, per quod confirmati sunt, ne cum apostatis illis deficerent ab obedientia, quam debebant suo & oĩm cõditori. Siquidem in Apocalypsi vbi describitur pugna Michaelis & angelorum eius cum dracone & asseclis illius, euidenter expressum legimus:

O De S. cruce festum celebrãdi ratio.

Laudes S. crucis quę nam sint. Matth. 15 Ioel. 2

S. crucis merito q̃sdam angelorũ cõfirmatos.

 Et ipsi

Apocal.12 Et ipsi vicerunt eũ propter sanguinẽ agni: quod nullus dubitat ad meritũ passionis Christi referendum, quę in cruce consummata est. Itaq; pie credimus, sicut homines à suis culpis per Christi merita sunt liberati, ita & angelos per eadem à ruina esse præseruatos. Siquidem & angelis necessarius erat mediator, qui eis à Deo gratiã mereretur. Quod quidem excellentissima charitate fecit dñs Iesus, in cruce triumphans de aduersarijs suis, fuso pro omnibus sanguine suo, cuius meritis etiam angeli seruati sunt. Vnde etiã ipsi cruce Christi tanq̃ vexillo & cõmuni trophæo vtuntur. Crux Christi est commune meritum, & communis thesaurus angelorũ & hominũ electorum. Vnde etiã Apostolus ait: In Christo complacuit oẽm plenitudinem diuinitatis inhabitare, & per eum reconciliare omnia in ipsum, pacificans per sanguinem crucis eius, siue quæ in terris, siue quæ in cœlis sunt. Quamobrem nedum homines sancti, sed & angeli gloriantur in cruce domini nostri Iesu Christi multo felicius & securius, q̃ in proprijs meritis. Siqdem in ipsa cruce benignissimus Saluator oẽs thesauros diuinæ sapientiæ & meritorũ angelicæ humanæq; naturæ communicandos collocauit. Præterea crux Christi est commune gaudium angelorum & hominum, per quam ceu firmissimum ac inseparabile glutinum creaturæ rationales, angeli scilicet & homines copulãtur, vt ex vtrisq; construatur & impleatur superna Hierusalem, cuius est participatio inidipsum, vbi gaudẽt oẽs gaudio inenarrabili & honorato, per crucis Christi meritum potissime conciliato. Nam alioqui neq; angelica, neque humana merita ex æquo respondere possunt præmio felicitatis æternæ, quod Deus est, quandoquidem illa finita sunt, Deus autem infinitus est, nisi fulciantur merito Iesu Christi crucifixi: quod quidem sicut rationem meriti obtinet iuxta assumptam humanitatem & crucem, ita est etiã omnino infinitum ob cõiunctam diuinitatem. Non enim Chrstus homo solus est, sed Deus & homo. Atq; hoc ipso ex æqua iustitiæ lance infinito præmio respondet meritum infinitum: & infinito merito redditur præmium infinitum. Itaq; hoc crucis Christi merito freti cœlestes illi spũs cõfirmati sunt in gloria, ita vt nunquam possint inde excidere. Nec mouere quenq̃ debet, quod id longe ante Christum crucifixum contigerit. Nam & hominibus illis, qui Christi aduentum præcesserunt profuit idẽ Christi meritũ, nõ minus q̃ qui post nati sunt. Ita & angelicis spiritibus: q deinde de promptissima beneuolentia ob volũtatem Dei seruierũt hominibus, vt & ipsi salui fiant, sicq; crucis Christi merito vtriq; in commune gaudeant, & felicissima vnione nectantur. Cuius qdem figuram habuisse videtur crux ipsa dñi Iesu, ex duobus lignis compacta: altero recto, altero transuerso: quorum illud naturam angelicam ob eius stabilem ac immotam rectitudinem, istud vero naturã humanam ob eius miseram euersionẽ significat. Ipsa autem ligna mutuo sibi iungũtur in medio, hac nimirum significatione, per Christum crucifixum vtrosq; & angelos & homines adunãdos, angelica ruina per homines instaurata, & hominis pcc͠o prorsus abolito & expiato. Rabanus Maurus Mogũtinensis olim episcopus de laudibus S. crucis opus confecit mirificum versu & prosa, vbi reuera diuino vsus ingenio multa scribit in laudem crucis: ex qbus pauca hic referemus. O crux sacra, inquit, quæ concedis fidelibus ante Christi tribunal bonorum operũ fructus percipere. O crux sacra quæ diruptis inferni claustris plebem sanctorum eripueras, & in cœlo collocaueras. Salue crux veneranda Dei, quæ sapientia, lumen & doctrix es orbis terrarum: quæ vera lux, & amica virtus, & clara philosophia apud cœlicolas terrigenasque indefinenter viges: etiam apud exercitus angelorum, q in claritate lucis æternæ manent: & apud homines, qbus salus & pulchra renouatio post diutinã infirmitatem, & antiquam peccatorum vetustatem extitisti. Te totus orbis beatificat. Te cœlorum agmina collaudant. Per te in nomine Iesu, qui cuncta mundi sceptra simul & regum curuat imperia, omne genu siue voluntate, siue vi flectitur, cœlestium videlicet, terrestrium & infernorum. At Michael dux & princeps plebis Dei, te confessione memorat cuncta cœlorum sydera virtute regere & potestate tegere, eo quod ara Dei sis, in qua immolatus est agnus, q abstulit peccata mundi: quo clypeo beneuolentiæ ipse sedulo exultat: qua confessionis framea fidens, bellum init contra draconem horridum, antiquumque serpentem & de hoste

Marginalia (left column): Col.1 — P — Gloriari nõ modo hoies verũ & angelos in cruce. — Crux vt sit gaudiũ commune hoim & angelorũ. — Psalm.121

Marginalia (right column): Meritum Christi quibus ante ipsius incarnationem profuerit. — Figura crucis Christi mysterium quod. — Q — Rabanus de laude S. crucis mirificum librum quo ingenio cõfecit. — Philip.2 — Ioan.1 — Apoca.12

hoste triumphans ouat cũ sanctorũ agminum millibus, hoc sibi præmij loco petẽs, vt tuã laudem perpetuo ante tribunal decantet domini. O inclita crux domini, aulæ Christi preciosum fundamentum: tu es pulchrior florifera specie omnium germinum: tu excelsior cædris Libani: tu preciosior albo lapide Pario. Hæc ille vir doctus &pius. Chrysostomus quoq; pulcherrimis S. crucẽ euehit encomijs, quę ob gratiam pij lectoris huc adscribere non pigebit: Crux, ait, spes Christianorũ. Crux resurrectio mortuorũ. Crux cæcorum dux. Crux desperatorum via. Crux claudorum baculus. Crux cõsolatio pauperũ. Crux refrenatio diuitũ. Crux destructio supborũ. Crux maleviuentiũ pœna. Crux aduersus dęmones triũphus. Crux deuictio diaboli. Crux adolescentũ pędagogus. Crux sustentatio inopũ. Crux spes desperatorum. Crux nauigantiũ gubernator. Crux periclitãtium portus. Crux obsessorũ murus. Crux pater orphanorũ. Crux defensor viduarũ. Crux iustorũ cõsiliarius. Crux tribulatorũ reqes. Crux paruulorũ custos. Crux virorũ caput. Crux senũ finis. Crux lumẽ in tenebris sedentiũ. Crux regũ magnificentia. Crux scutũ perpetuũ. Crux insensatorũ sapiẽtia. Crux libertas seruorũ. Crux Imperatorũ philosophia. Crux lex impiorũ. Crux pphetarũ pconatio. Crux annunciatio apostolorũ. Crux martyrũ gloriatio. Crux monachorũ abstinẽtia. Crux virginum castitas. Crux gaudiũ sacerdotum. Crux Ecclesiæ fundamentũ. Crux orbis terræ cautela. Crux templorũ destructio. Crux idolorũ repulsio. Crux scandalũ Iudęorũ. Crux pditio impiorũ. Crux inualidorũ virtus. Crux ęgrotantium medicus. Crux emũdatio leprosorũ. Crux paralyticorũ reqes. Crux esurientiũ panis. Crux sitientiũ fons. Crux nudorũ ptectio. Hęc ille.

Ioannes Chrysost. de laude S. crucis qd senserit.

1. Cor. 1

R De hac deniq; S. cruce religiosus quidã & venerabilis pater ita scriptum reliquit: Nobilissimæ & felicissimæ arboris S. crucis radix est humilitas & paupertas, cortex, labor & pœnitentia: rami, misericordia & iustitia: filia, veritas & doctrina: flores, vera honestas & pudicitia: odor, sobrietas & abstinentia: pulchritudo, castitas & obedientia: splendor, fides recta & spes firma: fortitudo, magnanimitas & patientia: longitudo, lõganimitas & pseuerantia: latitudo, benignitas & concordia: altitudo, charitas & sapientia: dulcedo, amor & lætitia: fructus, salus & vita æterna. Hęc est arbor fecundissima, sup oẽs arbores paradisi bñdicta. Hæc animã deuotã piæ cõpassionis affectu sæpe cõpungit, sępe lachrymare facit, cũ imaginem crucifixi aspicit: sępe cor amantis cõuulnerat, cũ Christũ pro se vulneratũ pensat. Beatus homo & fidelis seruus ille, q sacra Iesu vulnera & crucẽ in corde suo iugiter portat, & quicqd occurrit aduersi, de manibus Dei accipit & pie sustinet, vt crucifixo p se dño suo vel in modico conformis fiat. Quisqs in cruce Christi gloriatur, & oĩa ppter Christũ contemnit, hic interim à Christo in psenti consolabit, & in futuro cœlestibus bonis replebitur, ac fine fine cũ Christo & sanctis oĩbus felicissime gaudebit. Quæ nobis pstare dignetur Christus Iesus pro nobis in cruce passus & mortuus, cui est oĩs honor & gloria in secula seculorum, Amen.

D. Thomas Kempẽ. S. crucis mysteriũ vti vocat arbor.

IN FERIIS D. MATTHÆI APOSTOLI ET Euangelistæ, epistola B. Pauli apostoli ad Ephesios cap. quarto.

XX.

Ratres vnicuiq; nostrũ data est gratia secundũ mensurã donationis Christi. Propter qd dicit: Ascendens in altum, captiuam duxit captiuitatẽ, dedit dona hominibus. (Quod aũt ascẽdit, qd est, nisi qd & descẽdit primũ in inferiores partes terræ? Qui descendit, ipse est & q ascẽdit supra oẽs cœlos, vt adimpleret omĩa.) Et ipse dedit quosdã quidẽ apostolos, qsdam aũt prophetas: alios vero Euangelistas, alios aũt pastores & doctores, ad consummationẽ sanctorum in opus ministerij, in ædificationẽ corporis Christi: donec occurramus omnes in vnitatẽ fidei, & agnitionis filij Dei, in virum perfectum,

Psalm. 67

1. Cor. 12

in mensuram ætatis plenitudinis Christi.

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

A N hac Epistola, quę cōmodissi me legitur in festo S. Matthæi apostoli & Euangelistæ, vt ipsa verboꝝ facies indicat, Paulus Apostolus illam dñi parabolā interpretatur, qua dicit hominē quendā peregre pro

Matth. 25 fectū, vocasse seruos suos, & distribuisse illis bona sua: & vni quidē talenta qnq;, alij duo, alij vnum tradidisse, id est, alijs atque alijs alia & alia plura & pauciora dedisse gratiæ munera; non pro sua vel largitate, vel parcitate, vt ait D. Hieronymus, sed pro

Hierony. accipiētium viribus. Ait ergo Apostolus: Vnicuique nostrum data est gratia talis ac tanta, qualem & quantam placuit Deo dare nobis: qui vtiq; dat omnibus affluenter

Iacob. 1 & non improperat. Nec est cur quisquā alteri plura ac potiora adepto inuideat: quādoquidem Deus est q dona sua prout vult impartitur. Quidni em̄ liceat illi facere q̄d vult? Dedit nouissimis in vinea laboranti

Matth. 20 bus eundē denarium, quem & primo. Et cū quidā inde murmuraret, audiuit: Amice non facio tibi iniuriam. An nō licet mihi facere q̄d volo? Quid em̄ ego aliud velle possum, nisi q̄d optimū sit? Non tñ ita nobis sua largitur dona, vt nos velit ociosos

Lucæ 19 agere. Nam & seruus ille, q talentum acceptū duplicare, & pij ac liberalis dñi sui bñficentiæ cooperari noluit, non solū talēto priuatus, sed etiā in tñbras æternas demersus est: ne qs de misericordia Dei securus ac interim pigritiæ & negligentię deditus, negligat aut contēnat seruare p̄cepta Dei. Quod aūt data sit nobis gratia iuxta mensuram donatiōis Christi, probat Psalmo-

Psalm. 67 graphus, vbi ait: Ascendēs Christus in altū, quadragesimo post resurrectiōem die, captiuam duxit captiuitatē sanctoꝝ patrū, q̄s ex inferoꝝ carceribus diuina potētia & autoritate extraxit, deditq; dona hoībus

Lucæ 24 Acto. 2 sacro Pētecostes die, qñ in centū quinquaginta hoīes effudit spūs sc̄ti largissimā gratiā, ac deinde etiā in alios Christianæ religionis professores. Neq; definet sua largiri dona fidelibus vsq; ad extremū diem. Quod aūt dicit ascendisse in cœlū, id vtiq; vult intelligi, prius eū descēdisse e summo cœlo in has orbis terræ partes, quæ ratiōe mūdi infimę sunt, qa in centro mundi collocatę, vel in ip̄m inferni lymbū, vnde patrū captiuitatē victor potens & gloriosus

eduxit, diripiēs vasa fortis armati, id est, diaboli, q ea diu tyrānica dñatione detinuerat. Porro q descēdit minoratus paulominus ab angelis forma serui assumpta, atq; vsq; ad inferos accedere dignatus est, ipse est & q ascendit vltra oīm altitudines potestatum, vltra cœlos & creaturas oēs vsq; ad consessum Dei patris, postq̄ illius cōpleta voluntate, mortē & diabolum deuicit, suosq; e captiuitate redemit. Sicut em̄ à summo cœlo fuit egressio eius, ita & vsque ad summū eius occursio illius, nimisq; exaltatus est sup oēs deos, vt adimpleret oīa quę de ipso in lege, Psalmis & p̄phetis scripta & prophetata erāt: Vel, adimpleret oīa, id est, electos oēs donis gratię & gloriæ consummaret. Et ipse dedit atq; cōstituit quosdā quidē apostolos, q̄les fuere duodecim illi, q̄s ipse primo elegit, deiñ etiā Mathias, Paulus, & quidā alij, q̄s scriptura eo noīe appellat, ex qbus duodecim vocātur in Apocalypsi fundamenta duodecim Ecclesię. Quosdā aūt dedit prophetas, q sc̄tō spiritu afflati, ac cœlesti reuelatione instructi, scripturaꝝ mysteria alios edocerēt ac illuminarent: q̄sdam itē Euāgelistas, q Euāgeliū & Christi nomē ac p̄conia vbiq; annūciarent. Deniq; alios pastores simul & doctores, q alijs p̄fecti, curā illoꝝ habeāt, & pascant eos salutari diuinę scripturę pabulo, ac vitę alimōia; ne si populo desit crebra & efficax verbi Dei prædicatio, ignorātiā diuinæ legis & volūtatis cotrahant, aut ad p̄petranda mala fiant, p̄cliuiores & effrę natiores: sicq; vitia subditorū in p̄latorum caput redundent. Nanq; p Ezechielē minatur dñs se requisiturū sanguinē subditorū de manu pastorum negligentiū. Voluit aūt dñs eiusmodi varias esse in Ecclesia functiones & ordines ad consummationē, instaurati ōem & perfectā instructionem ac ædificatiōem sanctorū, .i. fideliū, q etiā ab apostolo Petro vocant gens sc̄tā, vt meminerint se sc̄tōs & immaculatos esse debere. Voluit, inquā, dñs illos q̄s diximus ceu ministros fideles ędificādo, exornando & cōplendo corpori Christi, hoc est, Ecclesię esse deditos & intentos, donec oēs, quantū ad fidei & agnitionis dñi nostri Iesu Christi vnitatem attinet, occurramus & euadamus

Lucæ 11

Psalm 8 Hebræ. 2

Psalm. 96

Lucæ 24

B

Matt 4.10 Marci 3.6 Lucæ 6.9 Ioan. 6 Acto. 1.9 Apocal. 21

Vitia subditoꝝ in p̄latos redundare. Ezech. 3

Functiōes diuersæ cur sint in Ecclesia.

1. Petr. 2

mus in virum perfectum, & eã mensuram ætatis, q̃ nos plane reddat adultos in Christo, siue mensurã ætatis plenitudinis Christi, ita vt absolutam & integram Christi fidem & cognitiõem obtineamus, simusq; in fide Christiana viri, non paruuli fluctuantes: sed abunde in ea instructi. Potest & sic exponi: Donec occurramus omnes in extremo iudicio, venturo iudici in ea ætatis plenitudine, qua Christus dominus ꝓ nobis occisus est.

Ephes. 4

EXEGESIS EVANGELIJ eiusdem Festi. Matthæi nono.

C

Ominus noster Iesus Christus fratres charissimi, qui omẽs seruare, & à peccatis ad veniã vocare venerat, neminẽ à sua gratia exclusit. Omĩbus sese obtulit, imo & ingessit, sæpe nullam sibiipsi dans requiem, sed vltro citroq; cursitans, vt datum sibi à patre negocium, nempe animas saluandi exequeretur. Quid enim ageret aliud fons pietatis, nisi vt longe lateq; ad omnes ipsius indigos manaret, saciaret ægros omẽs, & neminem pateretur suę misericordię & benignitatis manere expertem? Vere ꝑiissimus medicus dñs Iesus, q e cœlis allatam gratiæ suæ medicinam omnibus indiscriminatim adhibere paratus fuit, sed à multis receptus non est. Sicut sol iste visibilis lumen suum cũctis eque exhibet, nulli inuidet. & tamen vbi clausæ sunt fenestræ, siue aditus per quos lumen illius intromitti oporteret, nihil efficit: ita & dominus Iesus sol iustitię radios suę lucis & misericordiæ omnibus communicauit quidem, sed multis cordium suoꝝ ostia obserantibus, non potuit illos suæ gratiæ participes reddere. Maxime vero ab illis exclusus semp fuit & pertinaciter repulsus, qui se iustos quidem haberi volebant, atq; tales ipsi se existimabant, & tamẽ iustitiæ omnis prorsus vacui & expertes erant, cæterosq; præ se aspernabãtur, cum essent ipsi Deo & sanctis omĩbus inuisi & execrabiles. Tales erant scribæ & pharisæi, quibus Dei filium obstinata animi malitia & exitiali inuidentia repellentibus, ad publicanos & peccatores se transtulit, vt supbis & tumidis peccatoribus repudiatis, humiles & pœnitentes peccatores ad gratiã admitterentur. Ita ergo & in huius diei Euangelio post curationem paralytici, relictis scribis calumniatoribus, legitur ad publicani conuersionẽ sese transtulisse, quod nunc paucis explicabimus.

Medicum Christum q cur ferro per repulerint.

Cum transiret Iesus, vidit hominem sedentem in telonio, Matthæum nomine.

Primum hic apparet & omĩbus sese spectandam atq; imitandam proponit S. apostoli Matthæi modestia & humilitas, qui cũ tacito noĩe suo rem gestã indicare potuisset, sese etiã nominatim exprimere voluit, scilicet vt pctõres q̃slibet ad sperandã veniã, vitamq; in melius cõmutandã prouocaret. Sedit aũt in Telonio, auaris intẽtus lucris, vt de mercatoꝝ sudoribus suas cumularet opes, & à ꝓtereuntibus vi extorqueret, vñ suas augeret facultates. Fuit nãque publicanus. Publicani aũt apud veteres dicebantur, qui vectigalia & alios populi Romani reditus exigendos, certo cõstituto precio redimebant. Vlpianus publicanos esse dicit, qui publico fruuntur. Et oẽs qui aliquid à fisco conducũt, recte vocantur publicani. Qui licet apud maiores & numero amplissimi, & dignitate potentissimi fuerint, tamẽ nõ erat laudanda illorũ auaritia, qua grassabant in alios, & inique comparatis rebus suas opes exaggerabant. Vnde etiam Zachęus princeps publicanoꝝ, postq̃ in dominum credidit, dimidium substantiæ suæ dedit pauperibus, & in quadruplũ restituit, si qd quem defraudasset. Raro enĩ culpa vacant eiusmodi telonia, vbi non seruatur æquitas, sed lucris inhiatur. Vidit aũt dominus Iesus Matthęum publicanum sedentem in telonio oculis misericordiæ, qua cor illius intus ꝑmouit, illustrauit, ac emolliuit, vt prius intrinsecus, illuminatus, vocẽ foris vocantis melius perciperet, & prõptius sequeretur. Nihil enim prodest externa quæuis exhortatio, nisi intus opetur gratia spiritus sancti. Vidit, inquit, hominem sedentem in telonio Matthæum nomine. Exprimit nomen suum, vt quotquot ista legunt vel audiunt, dum certo discunt ex publicano ad apostolatus fastigiũ esse traductũ, non desponde ant animum quãlibet magnis sint vitiis obligati, sed spe bona, meliorıq; co-

Matthæus apostolus cur nomẽ suum hic expresserit

Publicani quinã dicebantur olim.

Lucæ 19

gitatione concepta, studeant mala sua corrigere, & ad misericordem dominum, semper indulgere paratũ toto corde reuerti.

Et ait illi: Sequere me.

D Sequere me, affectu cordis, officio corporis, & effectu operis. Hactenus contempta voluntate mea, fecisti tuam, spreuisti leges meas, obsequutus es auaritiæ tuæ, & q sola debueras appetere cœlestia semperq; mansura, animum tuum Dei capacem, nec vllis omnino caducis rebus, nisi solo Deo explebilem ad conquirendas & corradendas terrenas opes adiunxisti, non quidem illius implens desiderium, aut sitim extinguens, sed irritans potius ac lacessens, iam nunc me Deum ac dominum tuum sequere. Hucusque dulce tibi fuit lucris inhiare terrenis, immensos thesauros compilare & congerere, ac nunc me sequere, vt & tibi & alijs bona lucreris æterna. Sufficiat
Matth. 6 hactenus thesaurizasse in terris, vbi fures effodiunt, & tinea demolitur: deinceps thesaurum tibi compara in cœlis, vbi nulla est neque furum, neq; tineæ formido. Sequere me. Quid hic ad tui perniciem, & aliorum iniuriam resides? Num semper victurus es, vt diuitias augere non cesses, animę tuæ prorsus immemor? Ecce ego propter
2. Cor. 8 te diues quum essem, pauper factus sum. Tu ergo me sequere, & vt possis bonis ditari cœlestibus, mihi amicam amplectere paupertatem. Habeãt terrena terræ filij & bonis præsentibus dediti, quæ tamen velint nolint breui amittent, & ad æternam deuoluentur ęgestatem, tu me sequere, seruus dominum, filius patrẽ, discipulus præceptorem, creatura creatorem, captiuus redemptorem, ouis pastorem.

Et surgens secutus est eum.

Vno verbo vocatus, mox sequitur, nihil hæsitans, nihil trepidans, nihil cunctatus. Imo relinquit omnes huius vitæ spes, & tanquam ilico periturus sit, si moras nectat vllas, mox relictis omnibus, inuitantis vocem Saluatoris prompta obedientia, & alacri deuotione prosequitur. Spernit diuitias perituras, parentum, amicorũ, & cognatorum omnium obliuiscitur, omnium pro detrimentis, imo stercoribus ha-
Philip. 3 bet, vt Christum posset lucrifacere. Nec solum terrena abiecit lucra, quæ poterat sperare in posterũ, sed pericula etiam cõtempsit, quæ ipsi, totiusq; ipsius familiæ ciuitatis magistratibus imminebant, quod redemptorum à se vectigalium rationes discedens non confectas reliquisset: eo ipso scilicet nos instituens, vt qui Christum se qui ex animo concupiscit, de nulla omnino huius vitæ re quicquam curet amplius, nec ipsorum etiam parentum aut consanguineorum affectu, vel humano terrore retinentur, quo minus diuinæ obtemperet voluntati, aut Christum vocantem sequi differat, vel de his quæ fieri animæ vtilitas suadeat, quicquam intermittat, certus nimirum obediendum esse Deo potius, quam hominibus, vel proprijs affectionibus. Propterea etiam dominus quẽdam discipulum suum volentem primo sepelire patrem suum, quod tamen ipsa pietas & naturæ lex erigere videbatur, non pmisit, sed ait: Sine mortuos sepelire mortuos suos: vsqueadeo & in illo & in omnibus, qui Christi velint esse sectatores, affectus omnes etiam erga maxime propinquos volens esse extinctos, aut certe negligi ac mortificari. Quod si affectiones eiusmodi in consanguineos & cognatos pessum premẽdę sunt, propter Christum, vt animus totus sese liberius possit transferre in Deum, quãto magis vitandæ sunt & conculcandæ affectiones mundanæ, quæ pietatis propositum impedire, & animum irretire queant? Docentur ergo, vt dixi, in promptissima & perfecta sancti Matthæi rerum omnium, etiam cognatorum renunciatione, nihil tam nobis charum esse debere, quod non libenter Christi amore abijciamus, si nobis impedimento sit ad obtinẽdam Christianæ pietatis pfectionem. Ea de causa omnes illi primitiuæ Ecclesiæ fideles, quicquid habebant in commune conferebant, nihil inde accipientes aliud, quam vnde vitam quotidie sustentarent. Quod si cui durum videtur relinquere omnia, nouerit ille se quidem ad id pręcepto non obligatum, sed tamen rerum possessarum amorem ita moderetur oportet, vt Christi amor in suo pectore semper primatum sibi vendicet, ac deinde rebus suis non ad luxum, sed necessitatem vtatur, sed quę superfluunt, libenter indigentibus communicet. Felicior aũt sanctus Matthęus, q simul oĩa reliquit, vni Christo adhęrẽs, in q̃ multo felicius, securius, abundantius oĩa possidebat. Quod deinde etiã alij innumeri pstiterũt.

Cõuersionis ad Deũ verus modus.

Actor. 5

Matth. 8 Lucæ 6

Adfectiones naturales gnam mortificãdæ sint.

Acto. 4

Quinam oĩbus rebus mundi renunciandum sit.

Et factum est discumbente eo in domo, ecce multi publicani & peccatores venientes discumbebāt cum Iesu, & discipulis eius.

E Relicturus omnia S. Matthæus, cōuiuium prius instruit, vt amicis valefaciat & dominū ac discipulos eius benigne tractet. Nec infructuosa fuit illius conuersio, quando multi mox aduolarunt publicani & peccatores socij illius, cupientes & ipsi audire ex Saluatore verba salutis, quibus ad meliora prouocarentur. Ita sæpe vnius correctio, multis fit causa salutis, dum odore famę illius attracti, incipiūt damnare se ipsos, vitam suam male actam horrere & reprehendere, dolere se tam miseros esse, non amare nec inquirere, quod illum iam emendatum quærere & amare conspiciūt, atq; ita deniq; etiam melioris vitæ propositum concipere, & ad Christum toto corde reuerti. Parauit autem Matthæus Christo conuiuium, vt à quo cœlestis gratiæ erat beneficia consecutus, illi de terrenis facultatibus nonnihil rependeret. Idq; conuiuium magnum fuisse Lucas testatur, fortassis non tam epularum varietate & ferculorum pompa, quam animi deuotione & interna exultatione, qua tanti lætabatur hospitis præsentia, quem iam non frigido pectore, sed feruenti amore, complectebatur. Tertio Regum volumine etiam Eliseus Eliam secuturus prius socijs suis conuiuium fecisse legitur quam ab eis discederet. De publicanis, q huic Matthæi conuiuio interfuere, D. Hieronymus sic habet: Quia viderūt publicanū à pctīs cōuersum & pœnitētiæ inuenisse locū, ob id etiā ipsi nō desperabant: sed veluti pœnitentes, veniebant, & discumbebant cū Iesu & discipulis eius, forte inuitati à Matthæo, vt haberet socios in pœnitētia, quos habuit socios in culpa. Porro dominus Iesus salutē omnium sitiens, quodlibet genus remedij vt ait Chrisostomus, exhibebat, & non solum disputando & præstando sanitatum remedia, vel arguendo æmulos, sed etiam comedēdo nōnullos errantium dirigebat: inde nos instruens quod quodlibet opus & tempus potest nobis vtilitatem adferre. Sic nec publicanorū participationē vitauit pter vtilitatē sequentē, more boni medici q nisi saniē tāgeret, à morbo nō liberaret,

[Left margin: Conuiuiū Matthæus quale christo exhibuerit — Luce 5 — 3 Reg. 19 — Cur Christus cum publicanis & pctōs comederit & biberit]

Hæc ille. Sed Pharisæi falso iusti, & reuera impij, qa iustitiā foris mētiebant, intus malitia & auaritia pleni, videntes dominum manducare cum peccatoribus, indigne ferebant, sicut textus subiungit:

Et videntes Pharisæi, dicebant, discipulis eius: Quare cum publicanis & peccatoribus manducat magister vester?

Zelū quidē legis habere se simulabāt (nā reuera nō habebāt, cū legē ipsi nō seruarēt sed minimis qbusdā cōtenti, potiora legis contēnerent) veų dū se iuste aduersus dominum tanquam legis transgressorem moueri putarent, ipsi deterius peccabant, temere dnm legis iudicantes, & proximos despicientes. Quasi vero ipsi pctōres nō essent, ita cæteros contēptim appellabāt peccatores, qui tamen iam in melius cōmutati desierant esse peccatores, O pharisaicam superbiam, quæ dum sana sibi & munda videtur, aliosque elato despicit supercilio: nunquam suorum meretur veniam peccatorū. Vera iustitia cōpassionem habet, falsa dedignationē. Miseros istos inuidia excæcauerat, qua semper & vbiq; facta Saluatoris calumniabant: & vñ alij remedia salutis accipiebant, inde isti profundius vulnerabantur. Ita hodieq; inuidi semp aliorum bonis deteriores fiunt, & optima quæque pessime interptant. Pulchre hic Beda, Pharisæi inquit, fastu inani & inuidia excæcati erant gemino inuoluti errore, dum magistrū veritatis calumniati sunt. Nā & seipsos bonos esse credebāt, q turgida supbia inflati procul recesserant à via veritatis & iustitiæ: deinde & illos pro iniustis accusabāt qui ad meliora conuersi, non parū accesserunt ad iustitię semitam. Hic ergo error iste fuit, quando nec sua, nec aliorum pectora cognoscebant. Hæc ille. Quod autem non ipsum Dominum reprehendunt in faciē, sed apud discipulos accusant, imitātur morem obtrectatorum, qui semper occulte detrahunt, sæpe in faciem adulantur. Aut certe timent se confundendos publice ab ipso domino, sicut sæpius experti erant: vnde ad discipulos se conferunt, vt inuisum eis aut certe suspectum reddant dominum tanquam legis præuaricatorem.

[Right margin: Zel⁹ Pharisæorum aduersus Christum quantus — Gregori⁹ — Sapien. 2 — Inuidis qdnam semp peculiare sit. — Beda — Detractorib⁹ qd ferè semper proprium sit]

At IESVS ait ad illos. Non opus est valentibus medico,

 sed male

ſed male habentibus.

F Vide manſuetudinem & modeſtiam Chriſti. Poterat eos iure reprehendere, qui omnis virtutis vacui, alios tñ aſpnari non vererentur: ſed ne miſeros magis exulceraret, blãde eis reſpõdit, & q̃ſi iuſtitiã eis tribuit, quos non erat neſcius à iuſtitia plurimum abeſſe. Valentes aũt eos vocat, nõ q̊d eſſent, ſed quia ipſi tales ſe habebãt: quaſi diceret. Vos me ſemper repellitis, tanq̃ qui mea opera non indigeatis: iſti autem ſe miſeros & infirmos agnoſcunt, cupiuntque accipere medicinam. Itaq; ad illos me accedere decet, q ad hoc miſſus ſum à patre, vt oues ꝑditas regram. Si vos iuſti eſtis, nõ dolere debetis, ſed gaudere plurimum, quod peccatores redeunt ad iuſtitiam, & pc̃tis relictis cupiunt etiam ipſi iuſti effici. Vos ſani eſtis ſcilicet. Ergo liceat per vos tñ etiam ægris ſalutem conſequi. Non vacat hęc domini reſponſio tacita obiurgatione, qua illis ſuperbiam eorum obĳcit, vt propia cõuicti conſcientia, erubeſcant ſe iuſtos velle videri, qui ſe ſciant iuſtos non eſſe.

Matth. 15

Euntes autem diſcite, quid eſt: Miſericordiam volo, & non ſacrificium.

Iudæi nimium ſibi placebant in externis ſacrificĳs ſuis, & cæteros deſpiciebãt: neq; tñ curabant exequi voluntatẽ Dei. Deus aũt ab illis ſacrificia illa requirebat quidem, ſed magis illi placebat interior animi cultus, qui in veris virtutibus conſiſtit maxime in ſyncera erga Deum & proximum charitate, quæ docet proximos non deſpicere, ſed ſi miſeri ſint, misereri & cõpati: ſi iuſti, congratulari. Cum igitur Phariſæi peccatores deſpicerent, iuſſit eos dominus ire & probe intelligere ſententiã Oſee prophetæ, qua dominus ait, ſe miſericordiã potius velle & condolentiam erga proximos, quam ſacrificia externa abſq; charitate. Nihil enim Deo abſque charitate gratum eſſe poteſt. Vnde fruſtra Phariſæi de ſuis ſacrificĳs ſibi blandiebantur, quando interim charitatem negligebant. Si autem charitate præditi fuiſſent, neque dominum repræhendiſſent miſeros ſanare cupientem, neq; proximos deſpexiſſent, ſed à medico viſitari lætati eſſent. Charitas enim aliorum miſerĳs dolet, gaudet ſalute & proſperitate. Non ergo debemus cogitare dominum Iudæorum ſacrificia dãnaſſe, quæ illis lege præcepta erant, ſed monere eos voluiſſe, vt charitatem potiſſimũ & miſericordiã charitatis filiã ſectarent, ſine quibus nõ poſſint placere Deo quæuis externa ſacrificia: quaſi diceret: Vos placetis vobis in veſtris ſacrificĳs & alios contemnitis. Sed q p̃cepit vobis vt ſacrificia offeratis, idem & præcepit vt proximos diligatis prohibuit ne quenquam contemnatis. Et ſacrificia quidẽ offerri deſinẽt: neq; eñi ea ſemp exiget Deus: charitas autem & miſericordia ſemp erũt obſeruandæ: Eæ eñi maxime placent Deo, ſine qbus ipſa q̊q; ſacrificia fœtent illi. Cur ergo vos potiora negligitis, & minora tanti facitis, vt propter ea alios vobis meliores ſpernere non vereamini? Si legis vim mentemq; teneretis, nõ tam eſſetis ſtolidi. Euntes ergo melius diſcite quid ſit, quod hactenus cęco corde in Oſee legiſtis: Miſericordiam volo & non ſacrificium, quale vos hactenus facere cõſueuiſtis.

Oſee 6

Gratũ nihil Deo eſſe abſque charitate

Sacrificia Iudæorũ q Chriſt⁹ hic æſtimaris

Exod. 10 Leuit. 19

Oſee 6

Non enim veni vocare iuſtos, ſed peccatores.

G Si iuſtus eſt dñs & iuſtitias dilexit, ſi odit oẽs qui operantur iniquitatem, quare hic dicit: Non veni vocare iuſtos, ſed peccatores? Verum de illis iuſtis loquitur, qui cum vitĳs pleni ſint, tamen intolerabili animi ſuperbia, vel deploranda cæcitate iuſti ſibi videntur: itemque de illis peccatoribus, qui ſe peccatores ex animo agnoſcunt, nec tamen in ſordibus vitiorũ cum porcis volutari appetunt, ſed præterita peccata admiſiſſe ſe dolent, ac deinceps omnino ſtatuunt reſipiſcere, & iuxta Dei voluntatem exigere omnes dies vitæ ſuæ: recogitantque cum Ezechia ſancto rege omnes annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ, & ſtudent pręuenire faciem domini in confeſſione, vt tanto ſecurius occurrant venturo iudici quanto ſe in hac vita ſtudioſius ab admiſſis peccatis expurgarint. Tales peccatores venit vocare dominus Ieſus potius, quam falſo iuſtos, qui ſibi iuſtitiam vendicant ſine cultu & operibus iuſtitiæ: qui iuſtitiam ore præ ſe ferunt, & moribus fugiunt: qui cum ſint ad omne opus bonum reprobi, tamen omnia ſua tuta arbitrantur, & præ ſe cæteros aſpernantur, ſicut

pſal. 10 pſal. 7 Iuſti & peccatores q nam hoc loco vocẽtur

Eſaiæ 38 Pſal. 94

Pc̃tores q̃ſnam Chriſtus vocare ad ſe venerit.

Titum 1

sicut superbus ille Pharisæus, qui publicanum despicere non verebatur, quem Deus non despiciebat, vtpote, corde contritum, & ad Deum toto corde conuersum. Vsurpatores iustitiæ, ait Ambrosius, non vocantur ad gratiam. Nam si gratia ex pœnitentia, vtiq; qui fastidit pœnitentiam, abdicat gratiam. Maxima aũt ex his domini verbis præstatur consolatio & fidutia miseris peccatoribus sese emẽdare cupientibus, dum se ait non propter iustos, sed peccatores venisse in hunc mundum, Sic & Paulus ait: Christus venit in hunc mundum peccatores saluos facere. Ne quis tñ propterea velit manere in peccatis, D. Gregorius Nyssenus sic locum hũc interpretatur, quasi dixerit dominus. Adeo peccatores non abominor, q̃d eorũ tantum gratia veni, non vt maneant peccatores, sed vt conuertant & boni fiant, Hæc ille. Deniq; non est dubiũ, quin charior sit Deo peccator humilis, qui suæ infirmitatis conscius, pœnitentiã agendo diuinæ gratiæ se submittit & subijcit, q̃ iustus superbus, qui de sua iustitia sese efferens, alios condemnat. Vnde merito reprę henduntur Pharisæi, qui sacrificia faciebãt vt iusti apparerent coram populo, nec exercebant opera misericordiæ, in quibus probatur vera iustitia.

Luca
Ambros.
Tim. 1
Gregorius Nyssenus
Iustitia vera p que probatur

SERMO IN EODEM Festo. De apostolorum dignitate & excellentia & in quibus eos imitari debeamus

H

Mitatores mei estote, sicut & ego Christi. I. Corinth. IIII. & XI. His verbis Paulus Apostolus bis eadẽ in Epistola hortat Corynthios, vt ipsum imitent nihil veritus ne arrogãtiæ tribueretur, quod se ceu p̃fectionis exẽplar alijs proponeret imitandũ, sed optime sibi conscius, quantis quãq; p̃claris esset diuinæ gratiæ affectus donis, vt merito eũ Corynthij imitandũ suscipere deberẽt. Quamobrem alibi quoque de se, cæterisq; Apostolis confidẽter scribit: Nos ipsi primitias spiritus habentes, id est, præcipua spiritus charismata. Voluit enim dominus Iesus sanctos Apostolos omnium credentium duces & magistros, & sicut p̃pheta ait, populorum principes constituere. Itaque decebat eos largioribus sancti spiritus donis imbui, præstantioribus ornari prærogatiuis, omni sanctitate & sapientia, omnimoda perfectione, virtute & gratia, & singulari diuinarum proprietatũ participatione donari: deniq; tanta diuinorum charismatum plenitudine inundari, vt inde toti mundo communicare possent & influere. Ipsi nimirũ duodecim illa sunt p̃cipua Ecclesiæ fundamẽta in Apocalypsi descripta, q̃ sustinent totius Ecclesiæ ædificium: possuntq; etiam angeli illi duodecim dici, qui ibidem in portis duodecim fuisse describuntur. Siquidem sacerdotio fungẽtes, & Euangelicis clauibus vtentes, angeli officium exercent: Imo & angelici principes iure vocantur, vtpote qui gradum supremum tenent in Ecclesia & sancta illa ciuitate, sicut Apostolus ait, Primo quidem in Ecclesia dedit fieri Apostolos. Ipsi etiã constituti sunt iudices duodecim tribuum à sũmo principe. Præterea ipsi sunt primarij illi & peculiares fructus duodecim ligni vitæ, quos ipsa arbor vitæ produxit in cibum & pastores totius familiæ suæ, q̃rũ saluberrimus institutionibus & doctrina viuifica totum Ecclesiæ corpus pascitur, ac vegetatur. Non enim in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, quod procedit ex ore Dei, loquentis per sanctos Apostolos tanquam organa purissima. Atque his fructibus mirum in modum delectatur Ecclesię sponsus Christus Iesus, delectatur & pater omnipotens, tãquam in propagine dilectissimi filij sui. Porro sub istis fructibus duodecim, continent omnes alij, sicut sup ijsdẽ fundamentis cætera omnia ædificata sunt. Et vt isthæc duodecim fundamẽta vnico illi & præcipuo quod est Christus Iesus, innituntur fundamento, sic etiã oẽs illi fructus, id est, electi omnes ab vnica illa arbore vitæ, eodem scilicet domino nostro Iesu Christo proficiscuntur: vnde mirifice adinuicem congratulant, cõsiderantes se à tam p̃clara & eximia arbore p̃cessisse. Adhæc, vt iã partim dixi, ipsi Apostoli principes sunt populorum, præfecti duodenis tribubus, in quibus totum concluditur genus humanum, qui gladio spiritus duodecim mundi partes siue totum terrarum orbem debellarunt, victoresque triumphum reportarunt. Vnde merito iam coronantur cum ipso Imperatore, collocatique sunt tanquam eius assessores supra præcipuas duodecim gloriæ sedes, vt præsidiant & inducẽt duodecim tribus Israel

Roma. 8
Psal. 44
Perfectio apostolorum quanta fuerit post ipsius resurrectionem
Apoc. 21 Fundamenta Ecclesiæ vt sint apostoli
Ephes. 4 Matt. 19
Apoc. 22
Deut. 8 Matth. 4
Fructus Ecclesiæ vt sint apostoli
Psal. 44 Principes vt sint Apostoli

Israel atque adeo exaltati sunt super omnes tribus terrę, habeātq; gladios ancipites in manibus ad faciendam vindictam de hostibus tartareis, quos diuina freti virtute superarunt, & ab hominū cordibus salutari pdicatione, excluserunt. Deniq; adeo in gratia cōfirmati credunt illo die, quo ē cœlis sctū accepere spū, vt deinceps nū quā possent ex gratia excidere. Recte igit omnes illi & singuli nobis dicere queant, quod Paulus Corinthijs, Imitatores mei estote sicut & ego Christi. Occurrunt autem in beatissimis Apostolis tria specialiter imitanda, nempe, perfectus mundi contemptus, perfecta sui mortificatio & ardentissimus erga Deū & proximos amor. Cum enim à domino vocarentur, sine mora relictis omnibus illum sequebantur, tanquam vinculis quibusdam attracti, à quibus se excutere non possent. Nihil erant solliciti de crastino, non timebant, ne si pauperem hominem sequerentur, simul cū illo paupertatis incommoda sustinerent, nec sibi longa vitæ spacia & iucundos dies polli cebantur si manerent in mundo, & facultatibus suis fruerētur: sed tanquā onera quę dam & mortis laqueos omnia mūdi huius bona abijciebant, felices se putantes, si pauperē Christū pauperes sequerent. Quod re uera magna admiratione non vacat, potuisse eos tam facile adduci, vt in hominis ignoti disciplinam sese traderent, eumq; verum Dei filium nō ambigerent, cum tamē multa in eo cernerent tanta maiestate indigna, & communibus eum mortaliū miserijs & calamitatibus subditū viderent passimque eum ab omnibus irrideri, despici & male tractari indies experient. Sed occulta diuinæ potentię virtus in eorum animis operabatur, vt & vocātem intrepidi sequerent, & agnoscerent Deū latentem in homine, nec fraudem vllam suspicarent, cum nihil in Christo nisi syncerissimam simplicitatē, veritatē, iustitiā, modestiā, rectitudinē conspicerent. Non enim fucare se nouerat candida simplicitas, veritas fallere nesciebat, iustitia nihil iniquum, nihil modestia indecens, nihil rectitudo summa prauum admittere poterat. Itaq; sancti Apostoli à Christo vocati statim toto corde mundū relinquebant, diuina gratia omnē in eis mundi amorem extinguente, atque internos cordis eorum referante obtutus, vt viderent, q̄ nihil sint q̄ mūdus admirat, quā vana sint & caduca, quibus mundus deditus est, q̄ pnitiosa & piculosa, quę mūdus toto animo amplectitur, quam deniq; horrēda & fugienda, qbus mūdus tanquā summis bonis inhæret. In hoc ergo dilectissimi nos sctissimos patres & duces nostros sectari debemus, vt contēnamus mūdū & oēs vanitates illius. Si qs diligit mundū ait Ioānes Euāgelista, nō est charitas patris in illo. Non habemus hic manentem ciuitatē, sed futurā inqrimus. Homo natus de muliere breui viuit tēpore, vt meminerit se peregrinum esse & exulem in hoc mundo, & replet multis miserijs, vt vexatio det intellectū auditui, ne oblitus sui, male sese dedat bonis psentibus, qbus vtēdū est nō fruendū, q̄ dn̄s Deus nobis adminiculo esse voluit, nō impedimēto, vt nos celerius prouehant ad Deum, non ab eo abducant. Sicut enim vehiculis vtimur ad conficiendum citius iter, non ob capessendā voluptatem, sic & cōmoda & bona vitę huius eatenus sumenda sunt, quatenus nos celerius promouent apud Deum, Quicquid autem à Deo nos distinet ac abstrahit, quantūcūque charum sit, abijciendum est, ne quicq̄ Christi amori pręponatur. Nam ille animā suā propter nos neci tradidit, vt & nos illius causa parati simus etiā charisma quæq; deserere. Vt aūt facilius mundū contēnamus, quinq; nobis pensanda sunt, quę etiam mundi sapientes & Philosophi tractarunt quidem, sed satis explicare non potuerunt, vtpote naturalis duntaxat luminis exigua illis plucente scintilla, qua se diligēter ad supnaturalia cognoscēda extēdere nō potuerūt. Sunt aūt hæc quinque: Qui simus: Vnde venerimus: Vbi habitemus: Quo tendamus: Per quam viā tendamus. Primo quidem qui simus, Philosophi nunquam satis explanarunt. Peripatetici hominem vocant animal rationale productum, ab homine & à sole. Academici addunt illi quiddam diuinum, quod Plotinus intellectum vocat. Sed dominus noster Iesus Christus vera patris sapientia in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ reconditi, qui perdit sapientiā sapientū, cuius doctrina oīs verissima est, non opinionibus ambigua. Is inquā plane nos docuit esse filios Dei, adhibēs pphetę sui testimoniū, dicentis: Ego dixi, dij estis, & filij excelsi omnes. Imo non solum id docuit, sed quia à tanta dignitate fraude

Marginalia (left column): Psal. 149 — I — Apostolos fuisse confirmatos in gratia — 1. Cor. 4 — Imitanda quænam tria in apostolis reperiantur — Matth. 4 — Matth. 6 — Obediētia apostolorum quanta fuerit — Lucæ 6 — Marci. 6

Marginalia (right column): Mundus quato studio contēnendus — 1. Ioan. 2 — Hebræ. 13 — Iob 14 — Psal. 38 — Hebræ. 11 — Esaiæ 38 — Bonis temporalibus quatenus vtendum sit — 1. Ioan. 3 — K — Quinq; quęnam consideranda in mundi cōtemptione — Homo quid definiatur à sapientibus — Collos. 2 — Roma. 1 — Ioan. 1. 10 — Psal. 81 — Quænam Christus nos docueris

fraude diabolica misere cecideramus, nec vllũ ipsius in nobis mãserat vestigiũ, pctõ nos penitus à Deo disiungente & alienos efficiente, vt iam omnes filij iræ diceremur etiam benignissima miseratione potestatẽ nobis dedit filios Dei fieri, mortificata carne & sanguine, quibus obsequendo, ab illa dignitate deiecti eramus. Docuit etiam, vt per veram voluntatis consensionem & suauem concordiam cum ipso, filij Dei efficiamur, vbi ait: Beati pacifici, quoniã filij Dei vocabuntur. Quæ pax non est ea quã mundus optat & amicis suis pollicetur, vt sublato prædonum, latronum & hostium metu, suas quisq; facultates secure possideat, & fruatur bonis lucis huius: sed illa, quæ nobis semp esse debet cũ Deo, quæ in omnimoda cum illius voluntate consonãtia & concordia consistit, vt nihil appetamus vnquam, nihil agamus, nisi q̃d illi gratum sit, proculcatis penitus vitijs & concupiscentijs, debellatis hostibus, & pacatis ac sedatis affectibus. Multa etiam alia idem ipse nos docuit, Philosophis incognita, vt quod erimus sicut angeli in cœlis, & quod anima toto mundo præstantior sit, &c.

Ephes. 2

Ioan. 1

Pax vera quam sit, quisq; obtinatur

Matth. 5

L

Homo vñ venerit

Secundo, cogitandum nobis est, vnde venimus. Hinc sane Philosophi velut in tenebris palpitantes & tanq̃ somniãtes locuti sunt, nihil nobis certi relinquẽtes. Quid enim certi traderent, qui verum Deũ nesciebant? Christus autem à Deo nos progenitos apertissime docet, vbi nos iubet sic orare, Pater noster qui es in cœlis. Atque etiam vbi vetat, ne quem alium patrem agnoscamus, ita dicens: Nolite vocare vobis patrem super terram: vnus est enim pater vester, qui in cœlis est. Si ergo filij Dei sumus si ex deo traximus originẽ, turpe nobis ducamus amare mundum, & in iniuriam tanti patris, vilibus istis rebus amore adhærescere. Si enim filij Dei sumus, ergo & hęredes. Qui ergo cœli hæreditatem certo expectare possumus, cur terrena appetamus? Regna cœlestia nobis promittũtur, & nos terram potius eligemus? Itaq; contẽptis. Mundi bonis, tanquã alienis & indignis, cœlestia ceu hæreditatem nostram inquiramus. Turpe est, si regis filius regni gloria posthabita vilia quædam & infima lucra sectetur. Et nobis turpe itidẽ sit æternis ac immensis neglectis honoribus, amore mũdum prosequi, qui semper fallit amicos suos, ridetque confidentes sibi nec vnquã

Matth. 6
Lucæ 11
Matt. 23

Ioan. 1

Roma. 8

Mundus quam melius vincat

melius nisi contemptu vincitur. Tertio attẽdendũ est. Vbi habitemus. Vtiq; in carcere, in exilio, in loco pegrinationis, in hospitio, in mãsione prsus hostili, in vicinia Inferorum, in medio innumerabiliũ dęmonũ, q nos odio inexpiabili prosequuntur, & oĩ momẽto ipsum animarum nostrarum sanguinẽ sitiũt. Didymus qdã rex Barchmanarũ (q apud Indos gymnosophistæ & philosophi fuere) homo gẽtilis. Non sumus, ait, huius mundi incolæ, sed aduenæ. Ipse dñs Iesus multis locis Euangelij pspicue tradit mundũ hũc, in quo pegrinamur, nostrũ esse acerrimũ inimicũ. Quamobrem etiã ipse oĩa mundi prospera & commoda fugit & contempsit, & semper inops, exul & peregrinus vixit in terris. Ipsius est enim vox illa in Psalmo: Aduena ego sum & peregrinus, sicut omnes patres mei. Deinde ex sacris literis discimus Infernum esse in terræ visceribus, neq; nos longe ab illo absumus quod solum si bene pensetur, potest ingentem mundi horrorem nobis incutere, quãdoquidem ita vicini & propinqui sumus teterrimo illo carceri, vbi cruciãtur hostes Dei, vbi sempiternus est tenebrarũ chaos, vbi nihil nisi extrema calamitas & miseria & omne malorum genus grassat. Nec desunt ioca, quibus se manifeste prodit ignis tartareus, aliaq; inferorum tormẽta. Quis igit nisi totus amens amare velit hũc mundum, vbi tã propinq habitamus dæmonũ & dãnatorum hoĩm carnificinæ, vbi iuste in oẽ æuum pro suis sceleribus punientur? Quis item mundum amare velit, qui non nisi hospitiũ est plenũ latronũ & furũ insidijs, omni nos gratia atq; ipso Deo & vita æterna spoliare studio ac irremisso ac infatigabili nitentium? Quis nõ illũ viatorem stultissimum iudicet, qui oblitus patriæ, in hospitio procul à patria cum summo vitæ discrimine hærere malit, vbi tamen certus sit crudelissimus & innumeris se cinctum hostibus, nec vllum fidum habere amicum, cui tuto possit fidere? Est ergo cautissime cauendum, ne expoliemur, dilapidemur, vulneremur ac funditus pereamus. Id vero nunquam rectius cauebimus quam si mundum istum vt carcerem, vt exilium, vt hospitium, plane insidiosum, vt locum pestiferum & hostilem ex animo despiciamus. Quarto, considerandũ est, quo tendamus. Quod Philophi qdã, vtpote à nostris mutuati aliq̃ ex parte attige

Homo vbi nam habitet

Dydimus rex Brachmandorũ.

Psal. 38

Infernus vbinam sit

Amatores mũdi q̃n- tis sint ex- positi periculis

M

Homo q̃- nam tẽdat

attigerunt, sed tñ more suo. Christus aũt euidentissime docet ad regna cœlorũ nos vocatos esse, eoq; tendere debere: vbi nimirum erit manifesta visio totius adorandæ trinitatis, fruitio omnium bonorum, & status oĩm bonorum aggregatione pfectus, q est status veræ beatitudinis: vbi deniq; erit vita æterna, cuius dulcedinem qsqs pfecte cognouerit, vt ait D. Gregorius, ea quę in terris amauerat, libenter cuncta derelinquit. In comparatione eius vilescunt omnia, deserit habita, congregata dispergit. Inardescit in cœlestibus animus: nihil in terrenis libet: deforme conspicit, qcqd de terrenæ rei placebat specie. Et sicut mors corpus interimit, sic ab amore rerũ corporalium æternæ vitæ charitas occidit. Ergo vt facilius in nauseam vertantur bona labẽtia, caduca, fragilia, vana, incerta, ea semper animo versentur, quæ nobis reposita sunt in cœlis, quo tendit omnis qui Deum vere amat. Quinto deniq; pensitandum est, per quam viam tendamus: quæ est vtique dominus noster Iesus Christus, qui se viam nobis fecit & baculum, cui innixi p gamus ad patrem, nedum sustentãs nos, sed etiam ducens, attrahens & portans. Sub cuius persona dicit Augustinus: Cum esses inimicus, patri meo reconciliaui te: cũ errares inter montes & syluas, quæsiui te: inter lapides & ligna quæ adorabas, inueni te: humeris meis portaui te vsq; ad patrẽ, cui te reddidi. Idem ipse omnia peccatorũ nostrorum pondera in se recepit, vt expeditius tendamus, & minori negocio perueniamus. Docuit etiam nos quomodo renouari debeamus, ne si in teterrima illa effigie, quam peccando contraximus, purissimis illis supernorum ciuium agminibus nos coniungere & ingerere velimus, summa seueritate reijciamur, multo magis, q̃ ille e nuptijs eiectus scribit, q nõ habuit veste nuptialẽ. Potissimũ aũt docuit nos Christus via nostra fixus in cruce. In qua si eũ attẽte & sedulo cõtemplemur, fieri vix poterit, quin summũ mundi huius cõtemptũ odium & horrorem contrahamus. Quid enim illa eius in cruce nuditas, quid immanissimi dolores, quid acerbissima mors aliud docuit, nisi vt nihil huius mundi appetamus, vt mundo crucifixi simus, & illum nobis crucifixum habeamus, vt deniq; pfecte moriamur omnibus, quæ hic mundus habet & offert stultis & insanis amicis suis? Alterum quod in S. Apostolis imitandum diximus, est perfecta sui mortificatio. Quæ quam fuerit excellens in illis patribus, vel inde satis colligi licet, quod in Actis apostolicis leguntur iuisse gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti erant pro nomine Iesu contumelas pati, Non enim potest in cõtumelijs & supplicijs ac doloribus pie & religiose gloriari, nisi in quo omnis priuatus amor funditus extinctus sit. Amoris autem priuati perfecta extirpatio, perfecta sui mortificatio est. Vbi enim nullus hæret priuatus amor, ibi perfecta est charitas erga Deum. Vbi autem perfecta est charitas, ibi nonpotest peccatum habere locum. Vbi vero nullum est vitium, ibi nihil mortificandũ supest. Quãobrem sancti Apostoli tanto erant in sui mortificatione perfectiores, quanto minus amoris proprij in illis inerat. Quod autem pestiferi amoris illius vestigium in illis reliquum esse poterat, quibus viuere Christus erat & mori lucrum? quibus vita erat in patientia, & mors in desiderio. Multa hic adhuc dicenda forent, sed caueamus prolixitatem. Tertium Apostolis imitandum est ardentissimus erga Deum & proximos amor. Quem tum perfecte sunt adepti, quando spiritus sanctus in eos descendit, qui eos totos igne sui amoris incendit, & mirabiliter inflammauit, vt nihil possent cogitare aut desiderare aliud, q̃ honorẽ Dei, & salutem animarũ. Et vt longius Dei nomen & fidem propagare, pluresq; Deo animas lucrari possent p totũ intrepidis animis peragrarunt, orbẽ, vbiq; annunciantes, verum Deum, & simulachrorum detegentes superstitionem & vanitatẽ: nec quisquã ferme ex illis, nisi violenta morte interijt, q̃ quidẽ ob amorẽ Dei summo cum desiderio excipiebant. Quãta aũt erga seipsos egerint, causa amoris Dei, vt Christo crucifixo sese confirmarent, ieiunãdo, orãdo, vigilando, laborando nocte ac die, corpus diuersis laboribus & afflictionibus fatigando & atterendo, & innumera alia exercendo pietatis opa & studia, nemo possit vel cogitãdo asseq. Nũc igit̃ charissimi sanctissimos patres & duces nostros imitemur, sicut & illi Christũ dñm pfectissime sunt imitati. Contẽnamus mundũ, nosipsos mortificemus & Deũ ac pximos toto corde diligamus. Discamus cũ sctis Apostolis p Christo mala per-

Marginalia: Matth. 9 — Boetius — Gregori⁹. — Vitæ beatæ quanta sint gaudia — Homo p q̃ viã ambulet — Viam cur se nobis p buerit Christus — Augustin. — Matth. 22 — In cruce pẽdẽs vti Christus nos mundi cõtemptũ docuerit — Gala. 6 — Mortificatio quanta fuerit in S. Apostolis — Acto. 5 — Mortificatio pcisa in quo cõsistat — Phil. 1 — Amor Apostolorũ erga Deũ & pximos quantus fuerit — Acto. 2 — In sanctorũ celebritate q̃nãds fecere debeamus

N

la ppeti,p dulcibus amplecti amara,honores ſpnere,contẽptu gaudere,noxijs abſtinere delectatiõibus,occaſiones peccãdi fugere,diſſolutos vitare mores,p pctis pprijs & alienis ingemiſcere, p afflictis & tẽtatis orare,p illis q nobis bñfecerunt gratias agere, p inimicis vt conuertant depcari,cõgaudere bonis,cõdolere miſeris,indigẽtidus opitulari,alta nõ appetere, ſectari humilia,ſimplicia amplecti, ſupflua rejjcere, paucis cõtenti eſſe,virtutibus nauare operã,aduerſus vitia q̃tidianum inire certamẽ, carnẽ domare ieiunijs moderatis, ſpũ oratiõe & lectõe pia roborare,humanas laudes reſpuere,ſolitudinẽ expetere, ſilentio delectari,vacare Deo,ſuſpirare ad cœleſtia, terrena oĩa medullitus vilipẽdere, nihil p̃ter Deũ nobis conſolatoriũ arbitrari. Deniq; Deum ſuper omnia,&proximos omnes in Deo & propter Deum amare. Hæc eſt enim ſumma quædam & compendium totius doctrinæ Chriſtianæ, in qua nos vna cum Apoſtolis Chriſtum imitari debemus,qui ſuis exemplis,ne trepidemus nos animauit, ſuis inſtitutionibus ne erremus, edocuit, ſuæ gratiæ auxilio ne deficiamus munire paratus eſt,& vt fortiter perſeueremus ſeipſum nobis præmij loco polliceri dignatus eſt:cui ſit honor & gloria in ſecula ſeculorum,Amen.

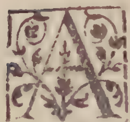
Cõpendium doctrinæ Chriſtianæ q̃d nam ſit

IN CELEBRITATE D. MICHAELIS ARCHangeli,& omnium ſanctorum angelorum. Loco Epiſtolæ lectio Apocalypſis Beati Ioannis Apoſtoli ex capite primo.

XXI N diebus illis,Significauit deus q̃ oportet fieri cito loquens per angelum ſuum ſeruo ſuo Ioanni, qui teſtimonium perhibuit verbo Dei, & teſtimonium Ieſu Chriſti,quæcunque vidit. Beatus qui legit,& qui audiunt verba prophetiæ huius, & ſeruant ea quæ in ea ſcripta ſunt:tempus enim prope eſt, Ioannes ſeptem Eccleſijs quæ ſunt in Aſia:Gratia vobis & pax ab eo qui eſt,& qui erat & qui venturus eſt,& a ſeptem ſpiritibus qui in conſpectu throni eius ſunt,& ab Ieſu Chriſto qui eſt teſtis fidelis, primogenitus mortuorum, &princeps regum terræ:qui dilexit nos,& lauit nos a peccatis noſtris in ſanguine ſuo.

PARAPRHASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

A Pte quidem in feſto beatiſſimorum ſpirituum angelicorum lectio iſta pronunciatur, vbi inter cætera gratia & pax optatur Eccleſiæ à ſeptem ſpiritibus, vtiq; angelicis.Quid eñ aliud poſſint p̃cari nobis angeli pacis,niſi pacẽ:nõ q̃ mũdus p̃ſtat, ſed gratia Dei,quæ ſola vere paratos, tranqllos & ſecuros nos efficit.Ergo Eccleſia libenter hac lectione vtitur, vt dũ fideles erga ſe ſupnorũ ſpirituũ bñuolentiã agnoſcunt,ad eoꝝ amorẽ & piã venerationẽ,debitamq; gratitudinẽ accendant, cupiantq; illis charitatis vicẽ repẽdere,à qbus ſe tãtopere ſentiant amare.Sed nũc lectio ipſa tractanda eſt more noſtro.Cum eſſet Ioãnes Apoſtolus & Euangeliſta (qui conſenſu ſanctiſſimoꝝ & doctiſſimoꝝ patrum,Irenęi,Hieronymi,Iuſtini Tertulliani,Origenis & latinoꝝ prope omnium, Apocalypſim deſcripſit, nõ vt recentiores quidam ſomniant,alius quiſpiã)in Pathmos inſulã relegatus,ſignificauit illi p reuelationẽ, ſiue imaginariã viſionẽ Deus q reuelat myſteria,quæ oportet fieri cito, omnẽ videlicet Eccleſiæ ſtatũ ad ipſum vſq; extremũ diem. Non eñ quiſq̃ vnquã tam perfecte ac dilucide cuncta Eccleſię euẽta vt Apoſtolus & Euangeliſta Ioãnes deſcripſit.Atque ad hæc ſignificanda vſus eſt angeli miniſterio,forte illius q cuſtos eidẽ Apoſtolo erat aſſignatus,vel alicuius ex archangelorũ ordine p quẽ miſit & apuit Deus cũcta huius Apocalypſis myſteria ſeruo ſuo & Apoſtolo ac diſcipulo Ioãni Euãgeliſtæ. Vt eñ Dionyſius Areopagita teſtis eſt, re-

Apocalypſin quis vere ſcripſerit

Dan.2

Angelorũ q̃nam D. Ioãni Apocalypſin reuelarit

Dionyſius Areopagita

uelatiões pphetica fiũt miniſterio angelorũ. Illi, inquã, Ioanni, q teſtimoniũ phibuit verbo Dei miſſus Romæ in feruentis olei doliũ, à q̊ tam exiuit illæſus, q̃ erat ab omni corporis pollutione immunis. Malebat enim vitæ ſubire diſcrimen, quam negare Chriſtum verbum Dei, cui teſtimonium reddidit pro illius amore contemnendo, quicquid poſſet mundus inferre ſupplicij, & libera voce ſcriptiſq; clariſſimis eum omnibus prædicando. Non enim putabat ſibi quicq̃ eſſe formidandum, q̊ minus Chriſti Dei filium libere oĩbus annũciaret. Nouerat eo ſe in Chriſti Apoſtolum aſcitũ, vt ipſum cũctis verbo & ſcriptis p̃dicaret. Vñ etiam fideliſſime ſuo functus officio teſtimonium perhibuit verbo Dei, & teſtis fuit Ieſu Chriſti ſyncerus & integer, patefaciens quibus poterat modis quæcunque vidit, id eſt, res geſtas oẽs dñi Saluatoris, quarũ notitia erat fidelibus vtilis ac neceſſaria. Idq; certe non vulgari conſtantia eum feciſſe conſtat, quandoquidem in Actis apoſtolicis inter præcipuos ipſe numerat, & D. Petro Apoſtolorũ principi aliquoties comes & ſocius peculiaris adiungitur. Quãobrem beatus ille merito cenſendus eſt, tũ p̃ſenti conſcientiæ pace & ſecuritate, tũ futuræ gloriæ certa expectatiõe, qui legit pia deuotione & credula animi pietate, & qui audit alios recitantes, aut e ſugeſtu annunciantes & explanantes verba propheti hu ius: nec tamen ſola lectione vel auſcultatione cõtentus eſt, tanq̃ ſufficiat ad ſalutẽ noſſe voluntatẽ Dei, ſed etiam ſeruat reipſa & opere, quæ in ea ſcripta ſunt. Seruare nanque & exequi voluntatẽ Dei id potiſſimũ exquiritur à nobis. Legas omnia diuinorum ſcriptorum volumina, fidem accommodes promptiſſimam & certiſſimam omnibus inibi contẽtis: niſi tamen etiam obedientẽ & morigerũ te exhibeas erga ea quę vel facere, vel cauere iubent, quid quæſo tibi proderunt? Beatus ille, qui legit, audit & ſeruat verbum Dei: miſer autem & infelix qui cum ſciat voluntatem Dei, aut merito ſcire deberet & poſſet, tamen contentus inani fide, putat opera à ſe non exigi, ſed fidẽ ſolam ſufficere ad ſalutem. Verum

B beatus qui & nouit & ſeruat verba pphetiæ huius, bona in ea ſcripta adimplendo, & mala deuitando: qa tempus prope eſt, q̊ iuſtus & æqſſimus iudex reddet p̃mia ſingulis pro cuiuſque meritis, & non auditores legis ſed factores in iuſtorũ conſortiũ aſſumet. Tempus inq̃ prope eſt, q̊ intelligẽt oẽs pariter, quã bonum fuerit ſeruire Deo, quam malũ & amarum reliquiſſe dominũ Deum nec timorem illius fuiſſe apud nos.

[margin: Martyrũ S. Ioannis Euãgeliſtę]

[margin: Acto. 2.3. 4.5.]

[margin: Voluntatẽ Dei opere exeq̃ vt à vt à nobis requirat.]

[margin: Hiere. 2]

Ioannes Apoſtolus & Euangeliſta ſeptem Eccleſijs Aſianis, adeoq; cunctis toto terrarũ orbe conſtitutis Eccleſijs, ita vt à Deo iuſſus eſt, hanc ſcripſit prophetiam: optatque vt vobis qui Deo credidiſtis, & in eius membra tranſiſtis per fidem & charitatem que vbique in omnibus annunciantur Eccleſijs, gratia per quam ſitis accepti Deo, & pax cordis & temporis ſit ab eo qui eſt Deus vnus, atq; idem, ſemper immutabilis, immotus, indeficiens ac inuariabilis, & qui erat ante omne æuum, & qui futurus eſt in æuum ſempiternum, venturusq; vt reddat mercedem iuſtis & iniquis pro meritis ſingulorum: & à ſeptem ſpiritibus, hoc eſt, ſeptem ſummis angelorũ principibus: vel tota ſanctorum angelorum frequentia & vniuerſitate, qui ſeptenario numero tanq̃ vniuerſa cõplectente comprehenduntur & ſunt in conſpectu throni eius, in pręſentia diuinæ maieſtatis, in ſuperna Hieruſalem, vbi ſemper intuentur faciẽ eius, & officioſiſſime obſequuntur & famulantur viuenti in ſecula ſeculorum, à quo ſe intelligunt habere omnem felicitatẽ ſuam, iureq; illi debere ſe totos quicquid poſſint. Optat autẽ S. Ioannes, vt gratia & pax nobis ſit à Deo tanquam datore & autore, ab angelis autẽ tanquã pijs interceſſoribus, qui nobis Dei gratiã & pacem concilient. Offerunt enim S. angeli preces noſtras Deo, ſuasque illis iungunt, ſicque optatam nobis diuinæ gratiæ munera referunt. Sed & pax & gratia vobis ſit, inq̃t, ab Ieſu Chriſto, q quatenus Deus eſt, cum patre & ſpiritu ſancto totius gratiæ fons & largitor eſt: quatenus vero homo, ſuis excellentiſſimis meritis gratiam nobis & pacem temporariam ac ſempiternam tanquam præcipuus & ſingularis mediator obtinuit, ſi tamẽ nos cooperari velimus. Idem autem ipſe teſtis eſt fidelis, quia veritas infallibilis ſecundum diuinitatem, & quia ob veritatis teſtimonium mortem carnis duriſſimam ſuſtinuit ſecundum humanitatem: & primogenitus mortuorum, eo quod primus à morte ſurrexerit ĩęternũ victurus: & princeps regũ terrę, id eſt, electorum omnium, qui vitijs vniuerſis & animo ſuo dominantur, qui ſo-

[margin: Angelos deo offerre p̃ces hoim]

[margin: Ioan. 14]

Reges qui nam soli iure vocētur

tur q soli iure regis vocant, regnaturi semper cum principe suo & Imperatore Iesu Christo, qui dilexit nos amore prsus gratuito, immenso, æterno, & lauit nos à peccatis nostris non quocunq; modo, sed in saguine suo, quo ipso suum erga nos amorem euidentissime declarauit, fundens pro nobis sacrosanctum sanguinem suum, & quicquid nos merito luere debueramus, in se recipiens atque eluens dirissimis & atrocissimis cruciatibus, ipsi ab humano genere, quod crearat, quod redimere venerat, irrogatis.

EXEGESIS EVANGElij eiusdem solennitatis. Matthæi decimo octauo.

C

IN Euangelio hodierno commemorāt discipuli dominum interrogasse, quisnam potioris dignitatis & gloriæ futurus esset in cœlis: moti videlicet inde, q̄d pro Petro idem p̄tium q̄d pro dn̄o Saluatore solutum viderant, & eundem cū Ioanne & Iacobo filijs Zebedæi maiori Christi familiaritate vti nō ignorarēt. Sed qd sibi vult isthæc percontatio? Nondum in eorum pectore Satā penitus contritus erat: adhuc pestiferum superbiæ & ambitionis semē intus delitescebat, quod nisi gratia spiritus sancti, & domini Iesu admonitione, & castigatione paulatim elisum fuisset, poterāt sane toti Ecclesiæ non paruo fuisse scādalo, quod ipsi inter se de dignitate contenderent, quos dominus primos & præcipuos in Ecclesia sua esse voluisset. Sed p̄misit pius & Sapiens dominus in discipulorum suorum cordibus quædam hærere vitia, vt ea non in illis tantum oportuno tempore, sed etiam in nobis omnibus curaret, dum quæ quid in tam electis & charis discipulis ipse compræhenderit disceremus, magis soliciti simus cauere eiusmodi. Sic dum illos patitur aliquamdiu certis non carere vitijs, nos aduersum illa præmunitos optat, vt illorum imperfectio nobis ad perfectiora sectanda calcar adhibeat. Si mul etiam vt agnoscamus, quanta sit humanæ naturæ infectio, corruptio, imbecillitas, quando nec illi vitijs satis dominari poterant, qui perpetua filij Dei consuetudine, præsentia, familiaritate potiebantur: Quam autem conueniat hoc Euangeliū, solennitati S. angelorum, facile intelligi potest, tum quod hic scandala pusillorum adeo condemnantur, vtpote nedum Deo, sed etiam S. angelis hominum custodibus summe inuisa, tum quod expressa sit beatitudinis angelorum commemoratio. At nunc Euangelium explicare tentemus.

Matth. 18 Herony.

Quid rep̄hensibile cur Christ⁹ in apostolis iusserepassus sit

Euangeli um p̄sens q̄ aptequadrat huic solēnitati

Accesserūt ad Iesum, discipuli, dicentes: Quis putas maior est in regno cœlorum?

D

Quæstio hæc superuacanea est & curiosa, id explorare cupiens, quod scire nihil attineat. Quid ad te o homo, quis maior sit in regno cœlorum? Quærebant hoc Apostoli etiamnum infirmi & imperfecti adhuc carnales & tepidi, necdum spiritales, & diuino amore pleni, Alioqui si in eorum pectore flamma diuini amoris fortiter arsisset, non potuissent ad superuacanea inuestiganda animum adiecisse: quandoquidem amor Dei non sinit hominem aliud vel cogitare, vel inquirere, vel desiderare, quam Deū. Philosophi q̄dam atque perplures etiam hodieq; Christiani sapientes vel potius deliri tempora & ingenia sua in rebus inanissimis detriuerūt, & deterūt, quarum cognitio plus ad verā salutē officiat, q̄ conferat. Sed quare hoc? Quia intus vacui sunt & inanes, diuiniq; amoris expertes. Eoq; etiā ipsi vani reddūtur, curiosi & scioli, & cū nihil aut parū habeant verę eruditionis & sapientiæ, tamen audēt velut e sublimi in sanctissimos patres ferre sententiam, & cū nec seipsos norint, alios omnes contemnere, lacerare, reijcere. Qui si neglectis rebus friuolis ac supfluis, ad salutaria & vtilia inquirenda, discēda, p̄scrutanda, sectanda docenda sese conferrent, atque ante omnia Dei amorem totius vitæ nostræ scopum consequi, atq; in eo magis ac magis crescere & augeri contenderent, reiectis ac posthabitis omnibus, quæ illum impedirent aut minuerent, iam sane & sibi & alijs fructus magnos adferre possent. Sed curiositas imponit multis, à qua nec Apostoli fuere immunes, quando scire voluerunt, quisnam maior esset in regno cœlorum:

In huius seculi curiosos sciolosq; euāgelicos

Curiositas quib⁹ quantum imponat

rum quod tamen etiā ex superbia & ambitione quadam quæsiisse videntur: quæ quidē pestis altas in natura humana radices egit, insita & instillata ei à fallacioso illo serpente, qui vt protoparentes nostros à diuinæ legis obedientia abduceret, promisit eis Dei similitudinē in cognitione boni ac mali: ad quam tum illi temere aspirarunt. Sed & illis, & nobis omnibus euenit, quod in Psalmo quodam miserabiliter dicitur: Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Et quotquot ex illa deprauata radice trahimus originē, ad elationem & ambitionem, atque adeo quæuis vitia male propensi sumus. Quid vero respondit dominus Apostolis curiose percontantibus?

Gene. 3

Psal. 48

Et aduocans Iesus paruulum, & statuit eum in medio eorum, & dixit: Amen dico vobis. Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum.

E Apostoli summam cœli dignitatē expetunt, & vsque ad infimæ ætatis abiectionē ac humilitatem reducuntur. Aduocans enim dn̄s paruulum quendam, qui etiamnum totus ætate paruulus ac innocentiæ puritate præditus esset ob susceptā circumcisionē, qua olim apud Iudęos infantes mūdabant ab originis macula, sicut apud nos baptismo, statuit eum in medio eorū, vt exemplo, q̄d in moralibus plurimū valet, eorum fastum reprimeret, atq; ad virtutē prouocaret: dixitq; eis: Amē dico vobis: Nisi ab hac mentis vanitate & perniciosa principatus obtinendi contentione conuersi fueritis ad humilitatem, modestiā, simplicitatem & innocentiam paruulorū, nō solū non eritis magni in regno cœlorum, sed nec intrare in illud permittemini. Habet ætas infantium multa quę etiam viros imitari deceat: Vt quod non irascuntur, non intumescūt aīo, nō se vltra æquales efferūt non inuidēt maioribus, non contemnunt inferiores, non in hominibus fortunā venerant, naturā despiciūt, non sunt libidini deditι, non stud ēt auaritiæ, non sunt ambitiosi, denique & multis aliis carēt malis, & bonis p̄diti sunt. Quę nisi vos p gratiā & industriā adipisci studueritis, sicut illi ea ex natura habēt, nō admittemini in regnū cœlorum. Nolo aūt vos sensibus effici paruulos, sed malitia, vt inquit quidē in vobis serpētis prudentia, sed adsit etiā simplicitas colūbę. Quid hic dicturi sunt, q impudētissime aspirāt ad honores & dignitates, q alios cupiunt opibus, potentia, dignitate excellere & anteire, qui Christianos se dici & haberi volunt, & à Christiana simplicitate, modestia, innocentia longe absunt? O vos superbiæ filii, qui in sublime cristas erigitis, huc aures cordis & corporis aduertite, qd æterna sapientia præcipiat auscultate: Nisi, inqt, cōuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnū cœlorū. Vultis grandes esse? prius estote paruuli. Quod si neglecto Dei consilio & præcepto, absq; humilitatis suffragio in altū cōtendere non cessaueritis, quāto altius ascēdisse vos putabitis, tanto profundius corruetis. Lucifer vsq; ad Dei æqualitatem se erigere non quidem potuit, sed voluit tamen: & mox infra omnes dæmones in infimum tartari lacum detrusus est.

Infantium proprietates quædā quænam sint

1. Cor. 14

Superbi & ambitiosi q̄ lectionē sibi necessariam discere debeant

Esaiæ 14

Quicunq; ergo humiliauerit se sicut paruulus iste, hic maior est in regno cœlorum.

Non dicit simpliciter, Quicunq; humiliauerit se (Est enim qui se neqter humiliat & interiora eius plena sunt dolo) sed q se humiliauerit sicut paruulus iste, id est, syncere, ex aīo absque simulatione, absq; mēdacio, vt quod foris ostendit & præ se fert coram hominibus, ex ipso cordis fundo p ficiscatur: nō aliud adhibeat foris, aliud intus tegat: id enim duplicitatis est vitiū, cuius expers est infantia simplicitatis amica: hic maior est in regno cœlorum, tanto quidem maior in cœlis, quāto humilior in terris. Facessat ergo omnis supbia & arrogantia, quæ Christi humilitatē respuens, semper tollitur in sublime, & nedum æquales, sed etiam superiores plerumque contemnit. De qua memorabili sententia dicit Chrysostomus. Nihil certe arrogātia atq; superbia peius, quæ mentis quo vires natura hominibus concessas, ita deiiciat, vt amentes ex prudentia, ac animo stolidos efficere videatur. Nam quemadmodum si quis cum statura cubitus sit, instar montium, imo etiam altiorem se putet, ac ideo se ipsum quasi montes excessurus erigat, nullum aliud argumentū insaniæ suæ q̄ramus. Sic

Eccle. 19

Humiliandi se modus verus quis

Chrysost.

Superbis quidnam semp fere peculiare sit.

Sic cum inflatum videris hominē, qui meliorem se cæteris arbitretur, contemniq; opinetur, si cæteris hominibus cōferatur, nullum iam aliud signum vecordiæ hominis exquiras. Tāto quippe ridiculosior est his qui natura insaniunt, quanto ipse sponte hunc sibi morbum iniecit. D. Basylius Magnus in regulis breuioribus, quæstiōe mota, quomodo regnum Dei accipiemus vt paruulus, Respondit: Si ad doctrinam domini tales nos præbuerimus, qualis est paruus in percipiendis disciplinis, q nō cōtra dicit, neq; se disputans aduersus magistros defendit, sed tradita sibi pręcepta cū fide atque obedientia suscipit. Quod est maxime cōtra hæreticos, q sui capitis adinuentiōes & sōnia, p̄ferunt totius Ecclesię iudicio in malū suū, & pniciē simpliciū ac miseroꝝ. *Basylius*

Et qui susceperit vnum paruulum talem in nomine meo, me suscepit. Qui autem scandalizauerit vnum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei, vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.

F Quisqs fidelē quēpiā huius paruuli innocentiam, humilitatē ac simplicitatē imitantem suscipit causa amoris mei, & q̄d libet in eum cōfert beneficium, sua vel liberalitate illius leuans inopiam, vel consilio & doctrina instruens ignorantiā, vel humanitatis ac hospitalitatis studio eū peregrinū tecto suscipit, aut quouis alio prosequitur charitatis officio, non ille hominē suscipit, sed meipsum, qui nō aliter accipio quicquid in quemlibet etiam vltimorum membroꝝ meorum collatum fuerit, quam si mihi præstetur. Ecce erga nos charitatem Dei, qui in nobis vel beneficio vel iniuria affici dignatur, vt iam merito summe cauendum sit, ne cuiq̄ licet extremo Christi membro noceamus, maximeq; danda opera, vt omnibus, præsertim abiectis, egenis & miseris opitulemur. Nec est sane, cur id ægre faciamus, quando totum Christo præstatur. Qui autem scandalizauerit vnum de pusillis istis qui in me credunt, hoc est, qui vel verbo, vel facto, vel alio q̄uis modo alicui tali pusillo, simplici ac humili in me credēti, & forsitā adhuc infirmo & impfecto (Nā tales facilius scandalū patiunt) causam ruinæ p̄buerit, atq; in errorē & pctū atq; animæ exitiū ptraxerit, nō veritus perdere animā, p qua ego sanguinē meū fudi, expedit ei, p̄stat, satius est, vt mola asinaria suspendat in collo eius, & demergatur in profundum maris, hoc est, vt quantumuis duro afficiatur supplicij temporalis genere, quo spiritus saluus fiat. Potius em̄ quæuis ferenda est pœna temporaria, quam anima cuiusquam à Deo abstrahatur. Quamobrem recte mouetur sancta Ecclesia catholica, quæ hæreticos obstinatos, q infinitis animabus scandalo sunt, iubet viuos concremari. Quod sane & ipsis expedit, & alijs: ipsis quidem, ne plures perdendo grauioribus se sceleribus & tormentis reddant obnoxios: alijs autem, ne p illos seducantur. Sic morbidū pecus separatur ab ouili, ne cæteras oues morbi contagione inficiat. Ita & expedit scandalorum fabricatores tolli e medio, ne pusillos suis exemplis aut dogmatibus in damnationem pertrahant. Ex qua domini sententia luce meridiana clarius fit, quantopere infirmorum scandala vitanda sint: & t̄n tot hodie mundus scandalis plenus est, vt virtus sit flagitijs esse deditū, & si quis paulo rectius viuere velit propter timorē Dei, omnibus mox irrisui & contemptui fit: multoque iā studiosius alij alios in vitia, & per consequens in supplicia mortis æternæ nō illicere tantum, sed etiam protrudere conentur, quam olim sancti patres proximos ad Deum & virtutes inducere laborarint. Quod quidem satius est lachrymis & suspirijs, quam scriptis aut verbis prosequi.

Matt. 18 — *Christ⁹ q in suis mēbris vere recipiatur* — *Scandalū pusillorū quāto studio pręcauendum* — *Hęreticos obstinatos q̄ consulto & merito exterminat Ecclesia* — *Viuere p be institutens vti hodie oibus fere fiat ludibrio*

Vę mundo ab scandalis. Necesse est enim, vt veniāt scandala. Veruntamen væ homini illi, per quē scandalum venit.

G Pijssimus animarum saluator præuidens seculi malitiam, væ ait mundo ab scādalis: necesse est enim vt veniant scandala: Tanquam dicat: Stultorum infinitus est, & semper erit numerus, qui non poterunt aliud, quam stultitiam & scandala meditari, atque proferre. Quamobrem pessime cum mundo, id est, hominibus mundi amicis, & Deū nō timētibus agere necesse erit. Tales enim cum sint auersi à Deo, fieri nō *Eccl. 1*

poterit, quin facile assentiant & decipiant impiorum hominum erroribus & offendiculis: Et id melius quotidiana experientia quã ex libris discimus. Extitit vnus apostata & excucullatus monachus, diuina humanaque omnia miscere cœpit, fixit & refixit leges, in omnes cuiusuis ordinis homines spurcissimo ore debacchatus est, nihil nisi carnis desiderijs plausibilia docuit, p sola nuda fide licet sterili, pietatem omnẽ, studium omne virtutis ac probitatis penitus damnauit & reijcienda tradidit: deniqꝫ tanta ramqꝫ horrenda & inaudita scribere, dicere, agere non est veritus, vt non possit sine horrore referri: & tñ tot sibi asciuit discipulos ac sectatores, vt nullus vnq̃ sctõrum tot videat conuertisse ad Christũ, q̃t iste breui tẽpore à Christo abduxit. Quare hoc? Quia mundus plenus erat infirmis & pusillis, quibus molestũ erat seruire Deo, carnem cum vitijs & concupiscentijs crucifigere, p arctã viã & angustam portam ingredi. Quibus vbi spes proposita est, & diuinæ scripturæ sentẽtijs pperam expositis fallaciter ac insidiose psuasum est solã fidẽ sufficere, opa bona supuacanea, imo & noxia esse, atqꝫ id genus alia multa prsus à diuinis literis abhorrẽtia, manibus & pedibus in eã sententiã mox iuerunt, & scandala animarum suaꝝ, quę summopere vitare, execrari, detestari debuerant, obuijs vlnis, amplexi sunt. Sed væ illis ab huiusmodi scandalis, & quidẽ væ sempiternũ, nisi resipuerint. Atqꝫ etiam væ homini illi, per quẽ scandala ista venerũt. Sed & alijs quibuscũque scandaloꝝ architectis væ. Si eñ apud hõies mortis sentẽtia plectunt, q vestẽ aut aliqd aliud rei alienæ furant, q̃ illi habebunt sustinere pœnã q scãdalis suis animas rem longe prætiosissimã Deo creatori eripiunt? Merito pœnas dabunt æternas, qui animas semper victuras perdunt. O si hæc bene attenderent homines. Quã multa hodie scandala præbent, & tñ vix quisquam animaduertit, aut alicuius pensi habet. Ornant se mulieres, ornant se viri petulanter nimis, & multi vtriusqꝫ sexus ex eorum aspectu grauiter vulnerantur. Scandalo ergo sunt proximis suis. Et væ illis ait dominus, per quos scandalum venit. Dicũt autem: Nos non id volumus nostro ornatu & vestium petulãtia, vt alij offendantur. Quid dicitis miseri? Venenum alijs porrigitis, & non vultis vt inde lædantur? Audite obsecro, quid Chrysostomus dicat: Si vir aut mulier se ornauerit, & vultus spectantiũ in se prouocauerit, etsi nullum inde eueniat damnum, iudiciũ tñ feret ięternum, quia venenũ obtulit etsi non fuit qui biberet. Hæc ille. Augustinus quoque terribilem fert sentẽtiã in eos, q alios scandalizant, ita inquiens: Magis peccant qui animas ad peccandũ inflammant & Deo subtrahũt, quã qui carnẽ Christi crucifixerũt. Et D. Isidorus. Deteriores sunt, inqt, qui siue doctrinis, siue exemplis vitam moresque bonorum corrumpunt, his qui substãtias aliorum prædiaque diripiunt. Vę ergo homini illi per quem scandalum venit. Sed quia duplex est scãdalũ, alterũ q̃d dicit actiuum, alterum passiuum, posteaquam hactenus de priori egit dominus, nunc ad alterum vertit orationem, quod ipsi ab alijs, siue à nobisipsis patimur:

Martini Lutheri vita moΒ destructus, que ẽs sua impietate effecit

Galat. 5
Matt. 7
Lucæ 13

Scandala pstantes aiabus infirmis q̃ grauissimis se pœnis inuoluant

Math. 18

Vestiũ ornatu & curiositate vti hõies alios scandalizent

Chrysost.

Augusti.

Isidorus

Scandalũ bifariã accipi

Si autem manus tua, vel pes tuus scandalizat te, abscinde eum, & proijce abs te. Bonum tibi est ad vitam ingredi debilem vel claudum, quam duas manus, vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum. Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum & proijce abs te. Bonum tibi est, vnnm oculum habentem in vitam intrare, quam duos oculos habentem, mitti in gehennam ignis.

Si manus tua scandalizat te, vt ad vsus illicitos eã addhibere delectet, vt aut tãgere velis, quod non deceat, aut operari q̃d illicitum sit, sicut per manus multa fiunt grauia & horrẽda pctã: aut item pes tuus scandalizat te, vt ire velis ad ppetranda adulteria, scortationes, homicidia comessationes, compotationes, aut alia quæuis scelera, abscinde siue manum, siue pedem, & proijce abs te, id est, mortifica eiusmodi praua desideria, improbas voluntates & tentationes diabolicas, ne præbeas membra tua arma iniqtatis pctõ, sed vtaris illis ad ea duntaxat, quorum gratia tibi data sunt à Deo. Melius est enim, vt interim, licet cum aliquo sensualitatis dolore, careas voluptatibus & oblectamẽtis illicitis, q̃ p momẽtanea delectatiõe, & membrorum

H

Manib' & pedibus vti multifariam & grauiterque peccetur

Rom. 6

brorũ abusu mittaris in ignem ęternum. Et si oculus tuus scãdalizat te, vt velis pulchras inspicere mulieres, licet te vulnerari sentias, aut quiduis aliud sola ductus curiositate vel cupiditate cõspicere, quod tamen sine animæ detrimento non possis, erue eum, & proijce abs te, hoc est, auerte eum, ne videat vanitatem, & imitare sanctum Iob dicentem: Fœdus pepigi cum oculis meis, vt nec cogitarem quidem de virgine, Oculi enim nisi seuere custodiantur, grauissima enim in animam damna inuehunt, quum sint animæ fenestræ, per q̃s mors ipsa ingredit. Oculus meus, ait Hieremias propheta in persona hominis oculos suos non custodientis, deprædatus est animam meam. Itaq; hac manuum, & pedum truncatione, & oculorum reiectione dominus Iesus om̃es carnales affectus rescidit, vt neminem tam charum aut propinquum, aut vtilem vel necessarium habeamus, quin eum fugere & abijcere, dũ nos abstrahit à Deo, nitamur. Nouit vnusq́sq; credentium, ait D. Hieronymus, quid sibi noceat, vel in quo solicitetur animus, ac sępe tẽtetur. Melius est vitam solitariam ducere, quã ob vitæ pręsentis necessaria æternam vitam perdere. Melius est solum saluum fieri, quam perire cum pluribus. Et Cassiodorus: Iustitia, inquit, non patrem, non matrem nouit, persoñam nõ accipit, solum Deum considerat & attendit. Rumpe ergo omnem affectum carnalem, & separa eum à te, si maior & potẽtior es: si minor separare ab eo, & inquãtum potes deuita societatem eius quem castigare neqs. Nihil enim tam nociuum, quam pernitiosa societas. Denique hic ipsis verbis sapientissime nobis consulit Deus, monens vt fugiamus peccandi occasiones & pericula. Quæ nisi euitentur, vix aut nullo pacto peccatum euitari potest, præsertim vbi quis se procliuem sentit in vitia, & infirmum ad resistendũ. Discamus igitur Christi amore contemnere & mortificare affectus inordinatos erga quascunque res creatas: si pater, si mater, si soror, aut frater, aut quiuis alius quantumuispropinquus, & charus: si res quælibet creata nobis scandalo est, & illicit ad peccatum, ac abstrahit à Deo, fugiatur & abijciatur propter Deum. Habet dominus Deus, vnde centuplo plura & potiora nobis restituat.

Oculus scandali (?) ans gnam (?) erued'. (?)

Iob 31

Ocul' male custoditus quanta mala animę inferat Hierem. 9 Thren. 3

Hierony.

Vitæ solitariæ laus ex D. Hieronymo.

Cassiodor.

Societas pernitiosa q̃ sit animæ nociua.

Videte ne contemnatis vnum ex his pusillis. Dico enim vobis: quia angeli eorum in cœlis semper vidẽt faciem patris mei, qui in cœlis est.

1 Cor. 1

Solet Deus plerunque abiecta & contemptibilia huius mũdi eligere, & qui mundi amicis despicabiles videantur. Ita ergo Christus, qui animas potius intuetur, quam externa bona, vt sunt honores, diuitiæ & similia, præcipit hic hominibus, ne quemlibet pusillum in ipsum credentem contemnant ob simplicitatem ac humilitatem illius. Nam etsi humano iudicio tales negligendi censeantur, tamen Deus non eos negligit, imo tanti facit, vt etiam beatissimos ac illustrissimos illos cœli ciues, angelicos spiritus eorum custodiæ assignarit, qui nihilominus perpetuo vultum Dei contemplantur, in quo beatitudinis summa consistit. Vbi duo nobis traduntur: Neminẽ scilicet esse contemnendum, etiamsi pauper & pusillus sit, & angelos semper videre faciem patris, qui tamen ijdem nobis custodiendis assignati sint. Si ergo contemptibilis quisquam videatur, quod abiectus, simplex, & pusillus sit, saltem hoc à contemptu illius nos reuocet, quod semper illi adest custos eius angelus sanctus, præclarus & gloriosus spiritus, qui certe pro suo in hominem ipsius curę traditum amore, illius contemptum æquanimiter ferre nõ potest. Deniq; ex hoc loco colligimus immensum erga nos Dei amorem, qui voluerit nobis seruire angelicos spiritus, quorum tamen natura sublimior est: nec ambigẽdum est, quin singuli homines, mali æque ac boni habeant singulos angelos vitæ suæ custodes. Et vt diuus Hieronymus ait: Magna dignitas animarum, vt vnaquæq; habeat ab ortu natiuitatis in custodiã sui angelum delegatum.

Contemnẽdum fore neminem.

Ex angelorum custodia considerandam Dei erga nos charitatem.

Hierony.

SERMO I. IN EADEM Festiuitate. De angelis, quid & quales sint: de eorum hierarchijs & ordinibus, de ministerio eorum erga nos: & quo pacto nobis imitandi & honorandi sint.

K

Ngeli eorum in cœlis semper vident faciem patris mei, qui in cœlis est. Matthæi XVIII. Dulcissima plane & iucundissima nunc agitur solennitas, nempe S. Michaelis archangeli, & omnium spirituũ angelicorum, in qua nos illorum felicitati & beatitudini totis animæ visceribus congratulari debemus, & pro maximis in eos collatis beneficijs diuinæ maiestati vberes gratias agere: ipsos denique speciatim inuocare ac pietatis & deuotiõis officijs studiosissime venerari, quo illorum protecti & adiuti patrocinio, securius aduersus inimicas dęmonũ acies, & mala oĩa nos à Deo retrahentia dimicemus. Ideo nanque ex sancti spiritus instinctu conuenientissime ab Ecclesia dies iste illorum honori decretus est, vt eorum suffragia & patrocinia precibus, desiderijs, lachrymis, suspirijs atque alijs religiosæ venerationis studijs ambiamus: Quo tamen etiã vltro inuitamur, nisi plane cæci, stupidi & ingrati sumus, quãdo certum habemus cum illis nos quandoque in cœlesti patria perenniter victuros, atque interim dũ hic sumus multis & magnis eorũ nos frui beneficijs, atque ab innumeris animæ & corporis malis per eos præseruari. Neque latere nos potest indiuiduos eos totius huius peregrinationis nostræ, qua ab illorum dulcissima societate exulamus, esse comites, qui nos in rebus dubijs confirment, in aduersis erigant, in prosperis moderentur, in tentationibus tueantur, in periculis protegant, & ad virtutum profectus capiendos maxima nobis conferant adiumenta. Cum igitur tot tantaque, imo & multo plura ab illis cõsequamur bona, nõ possumus nõ illos vicissim amare, venerari, colere, nisi totius humanitatis prorsus expertes sumus. De quibus vt paulo diligentius aliquid agamus, primo quid vel quales sint videndum est: deinde quot hierarchiæ & ordines, quęque singulorum functiones & actiones: tertio de ministerio quod nobis impendunt: quarto in quibus sint à nobis imitandi, & quo pacto colendi & venerandi. Primo igitur definiuntur angeli à Damasceno quod sint substantię intellectuales, semper mobiles, arbitrio liberæ, incorporeæ, Deo ministrantes, immortalitatem suscipientes secundum gratiam, non naturam. Et Isidorus: Angeli, inquit, sunt substantiæ spirituales, natura mortales conditi, sed contemplatione immortales facti, animo impassibiles, mente rationales, felicitate securi, futurorum præscij, iussi mundum regunt, missi corpora aerea assumunt, in cœlestibus commorantur. Quos ipsos diuus Bernardus libro quinto de Consideratione dicit esse spiritus potentes, gloriosos, beatos distinctos in personas, dispositos in dignitates: ab initio stantes in ordine suo: perfectos in genere suo: corpore æthereos, immortalitate perpetuos: impassibiles, non creatos, sed factos, id est, gratia, non natura: mente puros, affectu benignos, religione pios, castimonia integros, vnanimitate indiuiduos, pace securos, à Deo conditos, diuinis laudibus & obsequijs deditos. Hæc ille. Ex quibus multa possunt elici, quæ nos ad sanctorum angelorum amorem vehementer inflamment. Est etiam in eis magna diuinæ essentiæ similitudo, & absolute loquendo, maior, quam in hominibus. Vnde D. Dionysius non solum ad imaginem Dei eos conditos esse dicit, sed etiam Dei imaginem, & scriptura sacra signaculum similitudinis eos appellat. Itemque vocantur specula spendidissima, copiosissime illustrata, intantum, vt si cui cõtingeret videre angelum, idem ipse videret Deum in illo clarissime relucentem. Totum enim se Deus illis infudit, vtpote diuinitatis capacissimis, tamen iuxta mensurã suam. At nihilominus sunt rationes quędã, ob quas perfectior est in homine Dei imago, quam in angelo. Deinde maxima in eis inest puritas & inuiolata innocentia, quæ nulla vnquã cuiusuis vel tenuissimi delicti macula est aspersa, ita vt à diuo Dionysio vocentur specula pura & incontaminata. Non enim cõsenserunt apostatis illis, & desertoribus angelis, qui non contenti naturali dignitate, diuinos sibi voluerunt vsurpare honores, & superbia ac importunitate rapere, quod humilitate & obediẽtia mereri debuissent. Sed sui conditoris perspecta voluntate, illi firmissime ac promptissime inhæserunt, & quicquid se nouerant ab illo adeptos, totum in illum refuderunt, neque vlla ex parte committere voluerunt, vt ab illo vel minimum discordarent. Qua in re multum certe hominibus antecellunt, vt quorum est natura peccati contagione corrupta. Poterant quidem sancti angeli cum cęteris repugnare Deo, sed liberi arbitrij facul-

L

Angeli sancti quanta sint deuotione venerandi.

Festũ angelorum cur institutũ sit.

Beneficia quænam angelico famulatu homines cõsequantur

Angelus quonam definiatur, quid vero sit angeli cuius spũs. Ioannes Damasce.

Isidorus.

Bernard.

Similitudo Dei quanta in angelis reluceat.

Dionysius martyr.

Ezech. 28

Imago Dei vt perfectior sit in hoie quam in angelo.

Esaiæ 14

Stabilitas angelorum.

cultatē diuinæ gratiæ applicuerunt, eiusq; ope & adiutorio freti, in bono perstiterūt.

Fortitudo angelorū. 1. Reg. 19

Præterea ingenti sunt robore ac fortitudine præditi. Patet hoc ex Regū libris, vbi vnus angelus dicit interfecisse nocte vna centū octoginta qnq; hoīm millia. Nam suo q̄dam impetu feruntur, idq; tanto maiori vi & efficacia, quanto minus corporis implicantur impedimētis, & quanto sunt à corpore remotiores.

Pulchritudo angelorum.

Ad hæc ineffabili pollēt pulchritudine, adeo vt nihil sit in his rebus inferioribus, quod eis possit cōparari. Quid autem mirum si Deus tam speciosos & elegātes voluit habere ministros, cum sit ipse fons pulchritudinis, Deus immensæ maiestatis, quem nō decent nisi absoluti decoris seruitia? Itaq; etsi mirabilis est pulchritudo & splendor solis & lunæ, tamen nihil habet ad angelicam elegantiam & claritatē.

Anselmus

Vnde D. Anselmo doctissimo & sanctissimo pontifice autore, si angelus vnus staret in cœlo stellato, & essent tot soles, quot stellæ, tamen illius vnius angeli claritas soles omnes haud secus obscuraret, quam solis splendor stellarum lumen, multisq; modis etiam solis pulchritudinē longe amplius vinceret, quam solis decor terræ pulchritudinem superat. Et hæc quidem ita se habent etiam de infimo angelo. Quæ ergo mens cōcipere, quæ ratio inuestigare possit summi angeli decorem & elegantiam?

Bernard.

Vt enim D. Bernardus ait, qui in naturalibus præcellūt angeli, ijdem etiam præcellunt in gratia & gloria. Vere amabiles & omni terrena pulchritudine incomparabiliter amabiliores cœlestes illos & absolutæ venustatis spiritus, qui si bene & attente considerentur, possint mentem contemplantis etiam in ecstasim rapere sui decoris incompræhensibili magnitudine, & splēdoris inextinguibili claritate. Si ergo o vilis homuncio amas res viles temporarias, cur non ita potius viuis, vt possis ad horum pertingere consortium, quos Deus tanta ornauit pulchritudine, tanto illustrauit lumine, vt deforme sit & obscurū, quicqd totus hic sublunaris habet orbis?

M

Confirmatio angelorum.

Est insuper aliud in eis quod dignitatem & felicitatem eorum vehementer exaggerat, vt quod in bono sunt confirmati, ita vt nulla vnq̄ ratione possint à Deo excidere. Nos quidem miseri instabiles sumus & fluctuamus, & quandoq; vbi om̄ia nobis tuta arbitramur, repente in cænum corruimus, atque vix ægre ad resurgendum conualescimus. Quod hodie placet, cras displicet: & vt hodie sumus ad bona agenda agiles & strenui, ita sequenti die ad omnia quæ virtutis sunt, torpemus ac languescimus. Atqui angeli sancti vbi semel tota mente in Deū se conuerterunt, mox in gratia confirmati, simulque tria sunt præmia consequuti: nempe tranquillitatem, in patre per Christum reconciliatorem: veritatem in filio per Christum doctorem, suauitatem in spiritu sancto per Christum amatorem.

Trāquillitas, veritas & suauitas angelorū quanta.

Accedit huc, quod in ordine creaturarum supremū obtinent locum, & in omni naturali perfectione, sapientia, virtute mirabiliter excellunt, donis item gratiæ & gloriæ longe excellentius præfulgent: ex quibus summa eorum colligitur amabilitas, quam certe tanto constat in re qualibet esse maiorem, quanto maior illi inest bonitas: quę non potest non maxima esse in sanctis angelis, tam multimodis naturæ, gratiæ & gloriæ donis tam excellenter ornatis, qui sicut diximus, nullam vnquam cuiusuis peccati labeculam contraxere, qui ab initio suę creationis in summa puritate & innocentia atque perfectione perstiterunt, qui mox vt confirmati sunt, Deum gloriæ fontem omnis boni, felicitatis abyssum, beatitudinis summā perspicue ac dilucide sunt contemplati, ardentissime dilexerunt, tota omniū viriū suarū facultate deditissimis mētibus honorarunt, qui eidem regi seculorum immortali, inuisibili in omnibus semper promptissime morem gerunt, eum studiosissime laudant, & ingenti cum humilitate suspiciunt & admirantur, clamantes, & dicentes absque vlla intermissione: Benedictio, & claritas, & sapientia, & gratiarum actio, honor, & virtus, & fortitudo Deo nostro in secula secula seculorum, Amen.

Dona gratiæ & gloriæ angelis collata.

Perfectio angelorū quanta.

1. Tim. 1

Apoca. 7

Et hæc quidem de primo, puta, quid vel quales sint angeli sancti, dictum sit satis. Quot autem sint illorum Hierarchiæ, quot ordines, quæque singulorum functiones & officia, atque etiam quæ actiones eorum, iam considerandum venit. Hierarchias tres esse constat: infimam scilicet, mediam & supremam, atque singulæ Hierarchiæ tribus constant ordinibus. Ordines itaque sunt nouem, Primus Angelorum, Secundus Archāgelorū, Tertius Principatuū, Quartus Potesta

Hierarchię angelorū tres quę sint.

Ordines q & q̄t sint angelorū.

Potestatum, Quintus Virtutum, Sextus Dominationũ, Septimus Thronoꝝ, Octauus Cherubim, Nonus Seraphim. Ita distinguũtur à D. Dionysio martyre & Episcopo, qui fuit Pauli Apostoli discipulus. Sed D. Gregorius, eumq; secutus Bernardus paulo aliter distinguũt. Sed parum refert. Non eñ contenderunt inter se sancti patres isti, sed suam quisq; sententiam protulerunt, parati semper cedere melius sentientibus.

Dionysius martyr. Bernard⁹. Gregori⁹.

N Angeloꝝ autem officium est, vt minora hominibus nuncient, eosq; purgent, illustrēt & preficiāt, eis assistāt in tentationibus, quæ non parum multę occurrunt in hac vita, quamuis multi ob mentis excæcationem tentationes non sentiāt, eo quod sponte sua vitijs dediti sint: eos item ad virtutes agendas excitent, eos deducāt per lubricum huius periculosi exilij iter. Siquidem diuino ipsi amore incōparabiliter ardent, & cœlesti pleno sunt lumine, atque Dei & domini sui gaudijs perfecte pfruuntur, ad quæ ex voluntate Dei nos pducere debent, vt ex nobis instauretur ruina desertorum spirituum, & cœlestis Hierusalem muri illorum lapsu diruti ex nobis reædificentur.

Angeloꝝ officiũ q̃d.

Archangeli summa, id est quæ naturam excedunt, vt sunt fidei mysteria, atque id genus alia arcana nunciare solēt: itemque quę ad vtilitatem Reipublicæ pertinēt. Et quamuis sint superioribus agminibus inferiores, tamen quarundam proprietatum illorum participes sunt, & angelis inferioribus præsunt, reducuntq; inferiores ad superiora: itemq; dominis, regibus, pontificibus, & quibuscunque regentibus præsident, atque sacris intersunt.

Archangeloꝝ officium quod.

Principatus ita dicuntur, quod subditis spiritibus præsint, & eos ad diuinum explendum ministerium disponant. Ad quos, vt vult diuus Dionysius, id pertinet, vt regni alicuius aut gentis vniuersale regimen ad Dei similitudinem reducāt: estque eorum officium, promouere homines, vt non priuati commodi, aut lucri vel vtilitatis causa, sed ob Dei amorem & honorem iustitiam exequantur. Curant etiam publica, gentes, principes, magistratus, prouincias & regna: & vim quandam prælatis influunt, quam ipsi à terribili sede maiestatis diuinæ hauriunt: quo fit vt subditi iugum quoddā præsidentis, à quo facile se absoluere nequeunt, sentiant, imo timeant ac reuereantur in eis vim diuinitus per principatus illis inditam & communicatam. Cum enim alioqui principes perinde vt subditi, homines sint, eiusdemque naturæ & mortalis conditionis, neutiquam illos timerēt subditi, nisi terror diuinus per principatuũ ministeria eos eueheret, ac cæteros incusso timore ad præstādam obedientiam & reuerentiam compelleret. Vnde pessime illi agunt, qui prelatos & superiores suos despiciunt: quandoquidem totum id redundat in iniuriam summi regis & principis. Sed quia nimium deformis est omnis præsidentia, nisi illis prediti sint qui alijs præsunt, quæ merito eos dignos efficiant ad alios gubernandos, hoc est, veris virtutibus, qui est, pulcherrimus principum decor & ornatus: careantque vitijs, & terrenis voluptatibus ac oblectamentis minime dediti sint, quod eos omnibus reddit venerabiles. Virtutum ministerio & fauore tum illis, tum alijs hominibus additur animi constantia & mentis quidam robustus vigor, ac virilis seueritudo contra vitia, & effœminantes voluptates.

Principatuum officium q̃d. Dionysius martyr.

Subditi cur suos p̃latos timeant.

Principũ & p̃latoꝝ decor & ornat⁹ verus q̃s sit.

Quartum vero locũ obtinent Potestates: quarum nobis præsidiũ cum primis necessarium est, vt aduersum Potestates aereas, malitiæ & inuidiæ plenas, præualeamus. Potestates arcēt ea quæ ordinem diuinę distributionis aliquomodo perturbare videntur. Diuus Gregorius de his spiritibus loquens: Potestates, ait, vocantur hi angeli, qui hoc potentius in suo ordine perceperunt, vt eorum ditioni virtutes aduersæ subiectæ sint: quorum potestate refrænantur, ne corda hominum comprimere aut obumbrare valeāt. Item Bernardus: Illi, inquit, spiritus, qui Potestates nominantur, dum crucifixi nostri diuinam potentiam vbique attingentes, eam magnificare delectantur, hinc ad disturbandas dæmonum, hominumque vires, pro his qui hæreditatem capiunt salutis, potestatem accipiunt. Diuus Dionysius eosdem spiritus diuinarum Dominationum & virtutum donis fulgere dicit, quibus possint rebelles virtutes & potestates coercere.

Potestatũ officiũ q̃d. Gregori⁹. Bernard. Hebræ. 1 Dionysius martyr.

O Virtutum officium est docere prælatos, vt facile & constanter quæ sui sunt muneris exequantur, & onera spiritualia æquanimiter ferant. Fiunt etiā miracula per hos spiritus, virtutemque mira faciendi hominibus influunt, Nouē quædā illis tribuuntur. Primum

Virtutum officiũ q̃d.

mũ eſt, ꝙ virilem habeant cõſtantiam: Secundum, ꝙ oĩe opus cœleſte & deforme exerceant: Tertium, ꝙ ne infirment, ſemp à ſupremo fonte hauriant: Quartũ, ꝙ Deũ præ oculis in exemplar habeãt: Quintum, quod perſeuerent in incepto opere: Sextũ, q̃d in ſupremũ hierarcham tendentes, omnimodã ſimilitudinem & imaginẽ eius ſibi comparẽt: Septimũ, quod, vt id poſſint, in ipſum Deũ toto affectu, totiſq; viribus conuerſi ſint. Octauũ, quod tanq̃ vaſa ſanctiſſima omnibus chariſmatibus repleta inferioribus ſibi creditis virtutẽ & fortitudinẽ cõmunicent. Nonũ, quod omni diligẽtia eos, qbus fauent, ſtudeãt deiformes efficere. Cur aũt ordo iſte ſpecialiter virtutũ dicatur, cũ nullus beatiſſimoꝝ ſpirituũ ordo otio torpeat, ſed omnes ſummi Dei voluntatẽ exequantur, quod vtiq; ſine virtute fieri non poteſt, vnde recte omnes virtutes poſſint appellari: huius ea ratio eſt, quod ſicut cæteri ſpiritus à dono quo maxime vigent accipiunt denominationẽ, ſic & iſti à dono præcipuo virtutes appellantur.

Virtutes tur qdam angeli p̄ cæteris dicantur.

Sextus ordo eſt dominationũ, qui in media hierarchia, ſummũ obtinent gradum, & velut architecti quid inferiores agere debeant ſpiritus, ex diuinæ voluntatis p̄ſcripto decernunt, eoſq; ad totius dominij fontem & principem reducere & tũ ſeipſos, tum illos eidem conformare nitũtur. Et licet eis dominent ac pręſideãt, abeſt tamen ab illis omnis faſtus, & tyrannica dominandi libido. Ad illos referri habent, vt quidam volunt, tanquam ad dominos, operationes virtutũ, tutamina poteſtatum, regimina principatuum, reuelationes Archangelorum, curę & prouidentiæ Angelorum. Dominatiões ſua nobis virtute aſſiſtunt, ne mundanis affectibus præpediamur, ſed ijs omnibus dominemur, corpusque redigamus in ſeruitutẽ, vt diſcat parere ſpiritui.

Dominationũ officium q̃d ſit

Multas habent iſti ſpiritus proprietates, quas enarrare lõgum foret: tamẽ obiter referre libet extra ordinem, quo pacto eis conformari debeamus. Primo, dãda nobis opera eſt, vt ſemper appetamus cœleſtia. Deinde, vt nulli ſimus vitiorum tyrannicæ & indignæ ſeruituti ſubiecti. Tertio, vt liberum habeamus dominiũ in noſipſos, contẽnendo ac conculcando oĩa à Deo nos abducẽtia. Quarto, vt affectu & mente ſimus liberi ab omni vili ſubiectione. Quinto, vt nihil in nobis admittamus, quo Deo diſſimiles efficiamur. Sexto, vt ex ſancta quadam animi generoſitate nulli ſeruiamus, niſi ſummo principi. Septimo, vt eidẽ ſemper adhæreamus, ipſi plene conformati. Octauo, vt q̃ad poſſumus, omnes ad ipſam ſummã pulchritudinem & dei formitatem conducamus. Nono, vt in ipſum Deũ tota mentis acie & opibus intendamus. Decimo vt ipſi nõ ſolum conformes, ſed ijdẽ & vnum cũ ipſo affecti, ſemper illius pulchritudine perfruamur.

Dominationũ ꝓprietates q̃næ ſint.

Dominationibus q̃nã nos cõformemus

P Throni ſunt ſedes Dei, trãquiſſimæ & ſereniſſimæ mẽtes, in qbus Deus ſua deſeruit iudicia: Hi ſpiritus vſq; ad celſiſſimã Dei cõtemplacionẽ ſubrigũtur, atq; in ſedente in ipſis Deo firmant & quieſcũt, eum deniq; Deum etiã alijs adue hnnt, & influunt dona ſibi ab illo collata, ſuntque Dei & influxus illius capaciſſimi. Per Thronos diſponimur, vt templũ Dei effecti, ſuſcipiamus ipſũ Deũ, tanq̃ in hoſpitia ſibi gratiſſima cõmigrantẽ.

Thronorũ officiũ q̃d nam ſit

Cum his Thronis alij oẽs angeloꝝ ordines coniũgunt ad iudicia Dei cõplenda. Concurrit eñ Seraphicus amor, veritatis & iuſtitiæ zelus. Interuenit etiã cherubica ſcientia, q̃ in diſtributiua iuſtitia gradus diſponat, & in iudicatiua retributiões & flagella, ꝓ meritis & flagitijs decernat. Adſunt Dominationes, vt libeꝝ ab affectu & paſſione p̄ferat iudiciũ. Virtutes aſſiſtunt iudicibus, vt ſint viriles atq; conſtãtes in iudicijs proferẽdis. Præſto ſunt Poteſtates, vt iudiciũ prolatũ exequant, coercentes omnẽ tirannydẽ, & eos qui abutunt viribus ſuæ poteſtatis. Conueniũt Principatus, Angeli & Archangeli, vt approbent & faueant iudicio, & diſtributioni delatæ à iudice. Thronos autem alij ordines ad ſua explenda officia nõ aſciſcũt.

Angeloꝝ ordines v ti cũ thronis coniũgantur.

Cherubim beatiſſimi ſpiritus ſunt, eminenti p̄diti ſcientia, qbus Deus theſauros ſapientię, & ſciẽtię ſplẽdores copioſiſſime imptiuit, adeo vt ipſi alijs inferioribus largiter communicare q̃ant. Hoꝝ officiũ eſt ꝓmouere homines ad Dei cognitionem.

Cherubim quis ordo, q̃dq; eorũ officium

Seraphim deniq; vt ſunt Deo ꝓpinquiſſimi, ita oẽs inferiores ſpiritus fœlicitate, ſanctitate, pfectione, dignitate excellunt: quorũ munus eſt alios diuini amoris inflãmare ardore, in Deũ dirigere, & formam diligendi tribuere.

Seraphim ordo quis q̃dq; eoꝝ officium

De quibus B. Gregorius ſcribit in hæc verba: Seraphim vacant illa agmina, q̃ ex ſingulari ꝓpinq̃tate cõditoris ſui incõparabili ardẽt amore.

Gregori⁹

amore. Quę quia ita Deo coniuncta sunt, vt inter hæc & Deũ nulli alij spiritus intersint, tãto magis ardent, quanto hunc vicinius vident. Quorꝫ profecto flãma, amor est: quia quo subtilius claritatem diuinitatis eius aspiciunt, eo validius in eius amore flammascũt. Possent adhuc alia multa de Hierarchijs & ordinibus angelorum dici, sed nimium forsitan onerosi essemus.

Numerositas angelorum vt sit incõpræhensibilis.

Quanta autem in his ordinibus sit angelorum multitudo, nemo adhuc vnquam definire ausus est. Innumerabilem & incompræhẽsibilem esse certum est. Cui enim sit immẽsa cœli empyrei magnitudo, immensam quoque ciuium eius multitudinem esse conuenit. Quod etiam pertinet ad gloriam conditoris, qui quum sit rex & princeps infinitæ dignitatis, infinitam debet habere frequentiam & copiam sibi ministrantium.

Numerus angelorũ secundum quosdam quantus.

Sunt qui scribunt tot esse angelicos spiritus, vt etiamsi omnes homines, qui fuerunt, sunt, & erunt, impræsentiarũ viuerent, singulis possent decem angeli custodes assignari.

Dionysius martyr.

Atque ex dictis diui Dionysij martyris colligũt sancti viri, incomparabili multitudine sanctos angelos excedere inferiorum rerũ numerum. O quę erit felicitas tot tamqꝫ præclaris posse iungi spiritibus, & cum eis semper iucundissimam & felicissimam vitam viuere, omnis mali nesciam, bonis omnibus affluẽtem.

Q

Angelorꝫ ministeriũ erga hoĩes cuiusmõi.

His ita dictis de angelorum hierarchijs & ordinibus, dicamus pauca de ministerio illorum erga nos. De quo id certissimum est, humanissime, benignissime, prõptissime, ac studiosissime eos semper adesse nobis, nos tueri ac protegere, nos præmonere ac dirigere, nobis cõgratulari proficientibus, condolere deficiẽtibus, nec secus nos fouere, ac adiuuare semper & vbique, quam quæuis indulgentissima mater possit infantem ex se genitum. Amant eñ nos, quia vident nos amari à Deo, & propter Deum quicquid possunt libenter præstant nobis: adeoque illius amore se totos nobis cupiunt impendere. Et quamuis sæpe nos irreuerenter, indigne, ac inique geramus in illorum præsentia, tamen ferunt nos, & instigãt ad meliora, cupiuntqꝫ nos semper magis ac magis proficere, & summam in cœlis gloriã obtinere. O quis vel cogitare sufficiat, à quot malis per illos eruamur, quot bona consequamur. Sed væ ingratitudini nostræ, qui pro tot tantisqꝫ illorꝫ in nos meritis non solum grati non sumus, sed etiam grauissima eos sæpe iniuria & contẽptu afficimus. Qua de re dici plura possent, sed restat adhuc, vt in qbus eos imitari, & quo pacto colere ac venerari debeamus, explicemus.

Angelisin qbusnam imitandi sint.

Vbi sane innumera sese offerũt, in quibus imitandi sint. Quot enim in illis virtutes insunt, tot nobis imitanda veniunt. Sed si omnia imitari non possumus, saltem imitemur mutuam ac fidelissimam charitatem erga se inuicem, summam & promptissimam obedientiam erga Deum, officiosissimum famulatum erga nos miseros, vt & nos mutuo fideliter, pure, caste, syncere nos diligamus in Deo, & propter Deum, semperque & in omnibus diuinæ voluntati obtẽperemus, & sanctis illis ac beatis spiritibus quicqd possumus amoris & piæ venerationis impendamus.

Angelus cuiqꝫ homini deputatus vti honorandus sit & venerandus.

Neque sane permittendum est, quin ad minus angelo custodi nostro singuli quotidie aliquod seruitium exhibeamus, quo & illi grati simus, & eius patrocinium atqꝫ adiutorium imploremus. Nisi enim id agamus, certe iniqui, impudẽtes, & execrabiles sumus, qui fidelissime illius erga nos charitati & beneuolentię immemores ac ingrati esse non veremur.

Michaelis archangeli pcoñiũ, quiqꝫ sit à nobis eius implorandum suffragium.

Honorandus etiam & speciali amoris affectu nobis complectendus est sanctus Michael archangelus, cuius etiam hodie specialis memoria agitur, qui est princeps Ecclesiæ, signifer cœli præclarus, ac illustris paradisi prępositus, qui contra Dei hostes terribiliter intonat: Quis vt Deus? qui Deum timentes fidelissime adiuuat, in morte animas suscipit, pluraque alia nobis pręstat beneficia, gratia & misericordia Dei ac domini nostri Iesu Christi, qui viuit & regnat per omnia secula seculorum, Amen.

SERMO II. IN EAdem Solennitate. Beneficia decem bonorum angelorum ad homines quæ, malorum item angelorum erga homines quanta crudelitas, q̃modoque per bonos angelos ijdem refrenentur.

R

Ngelis suis Deus mandauit de te, vt custodiãt te in omnibus vijs tuis. Psalmo XC. Dies iste charissimi iure optimo sanctis ange-

angelis dedicatus est. Decet nãq; nos multis nominibus honorare eos. Ipsi enim licet sint illustrissimi principes, tamẽ custodiunt nos & ministrant nobis, multaq; nobis præstant beneficia, quę quãuis oĩa cõmemorare non possimus, nihilominus de quibusdam hac vice dicemus, vt ĳs cognitis ardentius illos ametis, & propensiori studio veneremini. Primo igitur odium & malignitatẽ, ac nocẽdi libidinẽ erga nos malorum spirituũ refrænant, nosq; tuent. Quod sane nobis cũ primis necessariũ est: quandoquidem dæmones inexpiabili nos odio prosequunt, eorumq; ingẽs est subtilitas, calliditas & fortitudo. De viribus diaboli nostis qd apud D. Iob scriptum sit. Nõ est potestas sup terrã quę cõparetur ei, q factus est vt nullũ timeat. Sed licet possit plurimũ, nõ potest tñ ea ipsa potẽtia sua vti vel in minimo, nisi quatenus pmiserit Deus. Vnde etiã datus est nobis à Deo angelus bonus: q custodiat nos, atq; dæmonis arceat maliciã, alioqui haud dubie in ipso matris vtero nos extingueret, nec ad horã viuere pateret. Maxime tñ in eos potestatẽ multã habet, qui fiũt mortiferis subditi pc̃tis, eo q̃d à Christo & gratia eius se iuncti sint, nec sint membra eius, sed velut membra à corpore p̃cisa. Tales oẽs diaboli mancipia sunt, & iure posset eos cũ corpore & anima rapere in abyssum, quandoquidẽ à Christo alieni sunt. Quod aũt Deus id minime pmittit, facit pro immẽsa bonitate sua, qua illorum expectat pœnitẽtinam: quanquam interdum q̃sdam à diabolo prouocari sinat. Vnde etiam ait S. Augustinus, nihil est terribilius, q̃ quẽpiam in eo statu vel ad horam audere viuere in quo nolit mori. Siqdem immensa dęmonũ turba illi imminet, qui accepta diuinitus potestate, momento celerius animam eius e corpore euulsã demergunt in tartara. Tum vero nõ licet pœnitere amplius, sed talis iudicatur, qualis excessit e corpore. Timeãt ergo q̃tquot in mortiferis degũt pc̃tis, ne iusto Dei iudicio veniãt in manus tã crudelium inimicorũ. Secũdo assistũt nobis sc̃ti angeli in tẽtatiõibus. Cũ em̃ impugnamur ab hostibus & vitĳs, adsunt nobis, docẽtq; nos vti resistere debeamus. Optima q̃q; nobis sugerũt cõsilia, qd seq debeamus. Cũq; nostrã accõmodamus voluntatẽ, nobiscũ aduersus hostes pugnãt. Siue em̃ apud nos sit angelus sc̃tũs, siue in cœlis, nunq̃ desinit nos intueri, vt circa nos agat: atq; vbi nos aliq̃ habere opus pspicit in momẽto ad nos aduolat. Tãta nanq; est angeli agilitas, vt vbicunq; esse velit ilico possit adesse.

Angeli vt dæmonũ malignitatẽ retrenẽt nocendi

Iob 41

Dæmones in q̃inam maxime suũ furore diffundant.

Augustin.

Angelos in tẽtatio nibus cõ stitutis adesse

Sed dicat forte aliqs: Vñ sciã, vtrũ me angelus meus doceat, qñ eũ nec visu, nec auribus pcipio? Atq facile illũ audires, si bene aduerteres. Aliter angeli, aliter homines loquũtur. Hoĩes in aurẽ, angelus in cor loqtur. Locutionem illius eqdem bonum instinctũ intelligo. Interdũ em̃ ex aere corpus sibi assumunt, non tñ queadmodũ corpus humanũ aĩæ iungit, atq; in ea forma etiam ad aures verba edunt: sicut beatissimæ Dei genetrici & plerisq; alĳs contigisse nouimus. Alias intus in corde hoĩs loquunt. Verbi gratia: Malus spũs ita suggerit homini: En fame cruciaris dum ieiunas & tñ cum tibi adsit cibi copia, posses famẽ pellere. Ede igit. Mox angelus bonus sic ait: Si ieiunium violaueris, eris trãsgressor p̃cepti Ecclesię, Diabolus dicit: Solus es, nemo te vidit. Bonus angelus ait: Etsi hoĩes nõ vidẽt, tñ videt Deus, q culpa offenditur & reddet singulis p meritis cuiusq;. Nec debes vitare pc̃ã ppter hoĩes tm̃, sed propter Deũ. Mox rursus cacodæmõ inspirat. Facile cõfiteberis postea. Bonus spũs suggerit, Quid prodest cõfiteri sine dolore & pœnitẽtia? Addit dæmõ. Vtiq; tũc dolebis. Bonus angelus respõdet: Si iã peccare vis, quo pacto potes tũc habere dolendi ppositum, nisi forte Deus dederit? Si ergo postea dolere vis, iã noli facere vñ doleas. Ita ferme in singulis pc̃tis agit cũ hoĩe, Si ergo homo angelicæ inspiratiõi obtẽperãs nõ cõsentit pc̃to, lætat angelus, atq; e vestigio victoriã illã offert Deo, reportatq; illi coronã, q̃ post mortẽ ornabit, vel diuinæ gratiæ augmentũ, qua fit fortior ad resistendũ tẽtationibus cõsimilibus: queadmodum e diuerso q succũbunt, efficiunt debiliores, & diaboli cõtra eũ vis auget. Sin aũt hõ angelicę voci immorigerus peccet, si qdẽ pc̃tũ admittat mortiferũ, fugit interim angelus ab eo (nõ em̃ potest videri pc̃ti turpitudinẽ) doletq; dęmonẽ illi p̃ualuisse ac dñari. Vt rũ aũt ad illũ reuertat, in subditis audietis. Tertio, puocãt nos sc̃ti angeli ad agendã verã pœnitentiã. Vt em̃ iã dixi, si qs spreto angeli sui cõsilio peccet, recedit interim angelus ab eo & redit in cœlũ. Quid vero putamus charissimi interea angelus secũ cogitet? Forsitã hæc aut similia sibi dicit: Quid

S

Loquutio angelorũ cuiusmodi sit

Lucæ 1

Angel' tã bonus q̃ malus q̃nã hoibus ingerant

Angelus bon' vt uocet ad pœnitẽtiã agendam

faciā huic nebulōi, q mea spūit monita, & libentius morē gerit cacodæmoni? An ne formidabit, ne Deus cuncta aspiciens ex alto mox ipsum puniat, vel sinat obdurari penitus, ne posthac vnq̃ velit resipiscere? Ita mox ad illū reuertit, si forte possit illum ad pœnitentiā & cōfessionē faciendā emollire, anteq̃ ira Dei in eū desæuiat. Tum vero quantā adhibeat erga illū solicitudinē, vt possit eū ad pœnitentiā & cōfessionē faciēdā pmouere, nemo facile dixerit. In primis grāde suscipit certamē aduersus diabolū q iā animā illius captiuā detinet, obduratq; cor eius ne timeat Deū, & os illius claudit, ne cōfiteat: atq; interim ita intus ei insusurrat. Noli mō cōfiteri, qa patebis ludibrio, & cōfessarius tuus despiciet te. Sed cōtra dicit angelus bonus. Falsa est isthæc psuasio: qa dedecus est peccare, sed gloriosum est cōfiteri ac pœnitere: nec te confessarius despiciet sed potius chariorē habebit, tāq̃ pœnitentē & emēdare se volentē. Rursus ingerit diabolus: Non poteris deinceps tibi à pctō tēperare. Itaq; cōsultius est, vt vsq; ad mortē ptrahas, & tūc integrā facias cōfessionē, q̃ q̃d toties te cōfundas. Respondet spūs bonus: Mortis tēpus & cōditio incerta est, & si iā cōfiteri & pœnitere nō vis qn̄ potes, vbi aderit extrema necessitas, iusto Dei iudicio forte nō poteris, diabolo te ad desperationē, vel obstinationē, vel mētis cęcitatē ptrahente. Aut si fortassis tunc cōfiteri voles, cōfessio illa potius extorta & inuita erit nēpe ob gehēnę metū, q̃ volūtaria & ex v̄a contritione ac Dei amore pficiscens, atq; ita etiam infrugifera erit, id q̃d multis in extrema hora cōtingit.

Confessionē quantū desuadeant dæmones.

Potest aūt hoc loco q̃ri, posteaq̃ sctūs angelus multū adhibuit conatū erga eiuscemodi hoīem, & is nihilo secius manet obstinatus ī malo adeo vt nolint obedire illius admonitionibus internis, sed pctā alia post alia cōmittat, nū angelus eū penitus derelinq̃t? Nō qdem omnino eū relinqt, sed à multis seruat corporis & aīæ piculis, qn̄quidē ab innumeris eum retrahit pctīs, in q̃ corrueret angelica custodia destitutus. Attn̄ āgelus hominē nō vi retrahit à pctō, sed occasiones peccādi remouet, impeditq; ne possit peccare. Quod quātum nos obliget ad redamandos illos beatissimos spūs, vosipsi plane cognoscitis. Iā si qs pgat q̃rere, vtrū ne grauius peccet ob ingratitudinē q floccipēdit angeli sui monita vel cōsilia, q̃ si non haberet angelum cōmonentē, certū est, eū grauius delinq̃re: atq; si mox subiungat, pstare igit vt angelus abscedens tā abstinatū hominē penitus nō adhortaret: nō est id vtiq; verū. Nā etsi ingratitudo hoīem maiori reddit pœnæ obnoxium, nihilominus eadē ipsa pœna minor & mitior est, q̃ ea q̃ esset incursurus si ab angelo penitus desereret. Tum em̄ pculdubio pceps iret in multa scelera, q̃ iam euadit angeli sui bn̄ficio, qbus maiorē sibi cōflaret pœnam: qn̄ etiam p q̃libet minimo pctō mortifero pœna debet æterna. Quamobrē q cum multis damnat pctīs exitialibus, nō potest qdem diuturniorem ppeti cruciatum, q̃ q cum vno solo damnetur vtrobiq; em̄ est æqualis infinitas sed vt iustitiæ satisfiat, p criminum numero & q̃litate pœna ipsa æterna intendit & auget q̃d ad acerbitatē attinet.

T Angelus bonus nū obstinatū in malo hoīem penitus deserat

Quarto sctī angeli orant p nobis, & sunt aduocati ac intercessores nostri apud Deum. Cum enim pctōr, vt iam dictum est, nō vult licet admonitus ab angelo resipiscere, forsitā dn̄s dicit illi q̃d in Euangelio legit dixisse de arbore q̃dam, Succide illam vt qd etiam terram occupat? Forsitā, inq̃, dicit angelo sctō Quid est, q̃d impbus ille nō vult tibi morē gerere? Eqdem te hoc onere leuabo, faciāq; ne posthac p illo cogaris esse solicitus: & tibi qdem p labore & charitate tua mercedem augebo: illi vero meritas irrogabo pœnas. Quid fratres putamus, vbi hæc angelus audit, q supplices offerat Deo pces pro aīa illa q̃ nouit esse in pctīs, & si sic moriat, certus est eā in tartara relegandā, vt dn̄s aliq̃d ei adhuc pœnitendi spacium cōcedat? Scitis qd dixerit cultor vineæ dn̄o suo iubenti, vt arborem fici infrugiferam succideret. Dimitte illam, inqt, & hoc anno dn̄e vsq; dū fodiam circa illam, & mittam stercora Et si qdem fecerit fructum: sin autē in futurū succides eam. O magna beneuolētia sctōrū angelorū erga īgratos homūciones.

Angeli boni vt orēt p sibi cōmissis hominibus

Lucæ 13

Ibidem

V Quinto, dum cernunt angeli quēpiam ex aīo pœnitentiam agere, & damnata pteritorū vitæ iniqtate, redire ad colendam iustitiam & ad seruiendum creatori, mirū in modum exultant, totamq; cœlestium spirituum freq̃ntiam cōuocantes grādem excitant solennitatem in cœlis. Gaudiū est em̄ angelis Dei sup vno pctōre pœnitentiam agente.

Angelis q̃ modo fit gaudiū de pctōrum pœnitētia

Lucæ 15

Sexto, excitant nos angelici spūs ad agenda bona opera, atque ad ea nobis vires addunt, & benefaciendi: ac me-

Angeli vt excitēt ad bona opa homines

ac merendi occasiones nobis cōparāt, q̄les sunt, opa obediētiæ, charitatis & pietatis, q̄ magna habēt merita. Sed cæci qdā non aduertētes huiusmodi opa sctōꝝ angeloꝝ studio ex diuina prouidētia & ordinatiōe ipsis imponi, vt mereantur veniam peccatorum, gratiamque sibi & gloriam obtineant apud Deum, murmurant & conqueruntur aiuntque: Cur hæc mihi facienda incumbunt? Cur nō ille vel ille hæc facit? Aut etiam subducūt sese, ne ipsis demādent. Quare multū offendūt Deū & sctōs angelos. Enimuero oportebat eos hæc & huiusmodi oīa tanq̄ ex dn̄i manibus accipe gratiásq; agere, q̄ ipsis esset oblata occasio merēdi.

Angeli vt hoibus inseruiant in in bonis operibus

Septimo, inseruiūt nobis angelici spūs, adiuuantq; nos in opibus bonis, & multiuaria nobis nostrisq; corporibus p̄stant bn̄ficia. Quod potest plurimis scripturę locis cōfirmari, vt etiā visibiles sæpe apparuerint vel opitulati sint sctīs dei hoībus, quo vel inde intelligeremus etiā inuisibiliter eos hoc idē erga nos semp agere. Nostis ex libro Iudicū, quō angelus visibiliter obiurgarit populū Israel ob pctā in Deū admissa. Nota est etiā illa historia, q̄ angelus scribit Eliæ panē subcinericiū & vas aquæ apportasse: itemq; illa, quæ Thobiā angeli ductu saluū & incolumē discessisse à parētibus atq; ad illos rediisse cōmemorat. Danielē etiā nemo ignorat prandiū ab Habacuck angeli ministerio accepisse. Denique D. Petrū Apostolū ex carcere angelus liberauit: suntq; id genus alia multa in scripturis exēpla. Et nos charissimi hauddubio sępe in magnis versamur corporis & aīæ periculis, & subitanea morte piremus, nisi angeloꝝ sctōrum solicita & irremissa puidentia & benignitate seruaremur.

Iudic. 2
3. Reg. 19
Tobi. 3. 5. 9
Dani. 14
Acto. 12

Angeli vti afflictos hoies cōsolentur

Octauo, consolant angeli afflictos. Videmus qdem passim miseros, egenos, debiles ęgrotos, afflictos iacere, q tn̄ interdū lætioribus sint aīs, q̄ diuites & fortunati: & licet nos vltro crucē amplexi simus, tn̄ pleriq; tales plus multo q̄ nos patiūt. Vn̄ ergo inter tot miserias, in summa reꝝ oīm penuria, ita vt qn̄q; vix nudo vescant pane, tam bono & forti sunt aīo, nisi q̄d occulte à sctīs angelis consolationē, & vires suscipiūt?

X

Angeli vt opa bona & nostra Deo offerant

Nono, sctī angeli magna cū solicitudine bona opa & recte facta nostra offerūt & exhibent Deo, & nobis gratiā reportāt. Id v̄o maximo eos gaudio afficit: qa pfectu nostro lætant. Excusant etiā nos apud Deū, & loquunt p nobis bona. Ita eñ agunt, vt solent q inter amātes nitunt firmā efficere amicitiā, & eos matrimonio cōiungere: eodem, inq̄, modo etiam ipsi excitant nos ad bene agendū, nobisq; Dei gratiā & amitiā cōciliant, cupiūtque nos Deo p amorem copulare.

Angeli vt aias deferant in cœlū vel purgatorium

Decimo, felices illi spūs animas electoꝝ, quæ ipsis obtemperauerūt, cū ineffabili gaudio deportant in cœlū. Animas aūt nondū bn̄ purgatas, vt pie credit, in purgatorium deferunt, atq; inibi crebro eas visitant & consolant, nunciantq; illis bona ab aliis p ipsis facta, pœnasq; mitigant, & hoīes superstites ad orandum pro illis excitant. Porro, vbi aliquis dānandus morit, discedit ab illo angelus, statq; procul, nihil habens q̄d pro illo loquat apud dn̄m, sed diuino eum reliquit iudicio, moxq; data à Deo sententia, dæmones animam illius infelicem rapiunt in pœnas inexplicabiles & æternas.

Hæc autem omnia iam dicta præcipue facit ipse Deus, vtitur autem ad ea ministerio angelorum: quemadmodum magni viri præstant eleemosynam per famulos suos. Cæterum quicquid huiusmodi agunt sancti angeli, absq; vlla fatigatione & labore id agunt, nec quicquam interim à Dei fruitione distinentur aut p̄pediuntur. Et quāuis illoꝝ gloria sit consummata, nec possit augeri (alioqui defectū paterentur, nec essent perfecte beati) nihilo minus pro sua erga nos solicitudine & cura præmium habent accidentale & gaudium maius in cœlo. Itaq; charissimi, cognitis tantis in nos beatissimorum spirituum beneficiis, simus obsecro grati illis, & caueamus illis præsentibus admittere peccata: quia hæc summe eis displicent. Conciliemus nunc nobis illorum amicitiam, vt tempore opportuno prosint nobis, maxime quando animam reddere oportebit, ne si illi tunc nobis nō fauerint, rapiant nos dæmones secum in stagnum illud sulphureum, vbi fumus tormentoꝝ eoꝝ ascendit in secula seculoꝝ. Quod à nobis auertat Christus Iesus rex et dominus angelorum, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat Deus in secula benedictus, Amen.

Angeloꝝ p̄mium vel crescat & q̄le crescat

DE S. HIERONYMO

cōfessore omnia require in priori parte de festiuitatibus sanctorum, sicut S. Antonii Abbatis.

DE S. VNDECIM MIlibus virginum, martyrum Christique sponsarum, accipe omnia vt de S. Agnete virgine & martyre in priori parte de festiuitatibus sanctorum.

DE S. SEVERINO Episcopo & confessore per omnia vti de S, Nicolao episcopo, in priori parte de festiuitatibus sanctorum.

IN FESTO APOSTOlorum Simonis & Iudæ Epistolā cum sua paraphrasi Quære in festo S. Thomæ Apostoli, scilicet in parte hyemali de festiuitatibus sctōrū.

EXEGESIS EVANGElij eiusdem Festi. Lucæ X.

XXII.

CELEbramus hodie charissimi festū beatissimorū apostolorum Simonis & Iudę, q q dē ambo Christo fuere sanguinis affinitate ppinq, nēpe illius consobrini, filij Alphæi & Mariæ Cleophæ, sororis intemeratæ virginis, sed spūs ac fidei cognatiōe, morumq; imitatione longe propinquiores.
A Quos dominus in Apostolos suos elegit, nō carnis affectu permotus, sed liberrima sua voluntate, & gratia, qua etiam præstitit eis, vt digni essent tanto honore, & idonei
2. Cor. 3 ministri noui Testamenti, per quos multorum cæca pectora ad agnitionem vnius veri Dei illuminarentur. Quod quidem etiā ab illis sedulo curatum est, maxime quādo post apostolorum diuisionē profecti sunt, alter quidem nempe Iudas in Mesopotamiā: alter vero, puta Simon in Aegyptum: ac deinde simul in Persiam venerunt. Sunt qui putent hunc Simonem fratri suo Iacobo suffectum in Episcopum Hierosolymitanum: sed id alijs non placet, affirmantibus eum qui Iacobo successerit Simeonē esse dictum, & sub Traiano peremptū Hierosolymis: hunc vero Simonem Apostolū in Persia martyrio coronatum. Scribit qdā ex recentioribus vir eruditus neq; contēnendæ autoritatis se in occultissimis quibusdam monumentis reperisse, hunc sanctissimum Simonem Apostolū frequētasse inuocare nomen summæ Dei matris Mariæ virginis, atque eius fauore hostes Christi & Ecclesiæ destruxisse: eundemq; ob feruorem in hostes Christi Cananæum, id est, Zelotem merito appellatum. Varia autem recitantur apud Ecclesias diuersas Euangelia: quæ quia omnia exponi non possunt, illud explanandum suscipimus, q̄d q busdam locis legitur, & est apud Lucā capite X. in hæc verba:

Tadæ⁹ & Simō apostoli qbus nam euangeliū christi prędicauerint gētibus

Nomē virginis Mariæ qs apostolorum primus inuocauerit ac p illud miracula fecerit.

Designauit dominus Iesus & alios septuaginta duos, & misit illos binos ante faciem suam, in omnem ciuitatem & locum, quo erat ipse venturus.

Quærat hic forsan aliqs, qd hoc Euangeliū ptineat ad Apostolos, quod ipsa verborum series probat de septuaginta duobus discipulis esse conscriptum? Sed qa bini hic referunt missi discipuli, nihil absurdum est in Apostolorum illorum festo id recitari, qui & ipsi bini verbum domini p̄dicarunt. Deinde quę hic septuaginta discipulis præcepta data leguntur, eadem & ad Apostolos pertinent: & forte tanto magis quanto maior erat Apostolorum, quā discipulorum dignitas. Quid vero sibi velit, quod dns septuaginta duos elegit discipulos, Beda exponit, dicens ea de causa id esse factum, q̄d totidē gentibus esset Euangelium p̄dicandū. Et sicut Apostoli, vt idē ait, Episcoporum, ita septuaginta duo discipuli præsbyterorū formam p̄tulerunt. Misit autem eos binos, vt hoc ipso cōmendaret præceptum geminæ charitatis, & vt maior eorum dictis adhiberetur fides, dum vno ore idem testarētur. Magis enim danda fides est duobus, quam vni: Nec misit eos vacuos, sed suæ gratiæ auxilio communitos: neque eos iussit ire, nisi quo ipse esset venturus, vt scilicet venturo Saluatori præpararent viam, & homines ad pœnitentiam adhor

Euangeliū p̄sens cur hoc festo recitet in Ecclesiis q busdam

Beda Discipulos septuaginta duos cur christus elegerit

Binos cur Christus apostolos mise: it p̄dicatum

adhortando, capaces efficeret supernæ gratiæ, quam suo aduētu dn̄s Iesus cōferebat. Non enim ingreditur dn̄s in animā vitiorum sordibus pollutā, & à veritate auersam Itaq; necesse est prius animam cōpungi dolore pœnitentiæ, & vitijs repudiatis, tanq̄ tartareis q̄busdam & densissimis tenebris, redire ad Deū, q̄ lux est & veritas, in q̄ tenebræ non sunt vllæ. Sed id fieri non potest, nisi prius discat aliunde mala sua: atque ijs cognitis, in spē cogitationemq; meliorem assurgat. Ita necesse est p̄dicatores mitti, q̄ indicent occæcatis voluntatē Dei, doceant quibus sint impliciti vitijs, q̄bus destituti virtutibus: vt sic maloꝝ suorum ipsos pœniteat, & bonam concipiant voluntatem: qua assumpta non potest se continere Deus, quin adueniat cum gratia sua, & quod humana ex se non potest imbecillitas, suppleat benignitate sua. Hac igitē ex causa misit D. Iesus binos discipulos ante faciem suā in omnem ciuitatem & locū, q̄ erat ipse venturus, vt per eos ad pœnitentiā emollitis hominum pectoribus, ipse promptius posset ingredi, & suæ gratiæ dona conuersis pœnitentibus communicare. Non enim dignus est Dei gratia, quem male actorum non pœnitet, quiq; pro suis erratis non studet congruam agere pœnitentiam. Neque sane de gratia & aduentu Christi in animam suam blandiri sibi iure potest, quisquis non ante sese agenda pœnitentia ad suscipiendam Dei gratiā, Christiq; aduentum prǽpararit. Eadem ex causa missus est S. Ioannes Baptista, vt domini Iesu prædicationem præueniret, de quo scriptum est: Ecce ego mitto angelum meum, & præparabit viam ante faciem meam. Sed nunc porro, quid missis discipulis Christus dixerit videamus:

Ioan. 1 Ioan. 14 1. Ioan. 1

Prædicandi modus p̄cipuus quis

Discipulos binos cur Christus miserit ante faciē suam

Mala. 3

Et dicebat illis: Messis quidem multa, operarij autem pauci, Rogate ergo dominum messis, vt mittat operarios in messem suam.

B Erant tum temporis multi, qui habiles & apti essent ad suscipiendam gratiam Dei, parati item ad audienda verba vitæ: sed erant sicut oues non habentes pastorem, vagi ac miseri, & densis ignorantiæ ac cæcitatis tenebris inuoluti, eo quod paucissimos haberent puros ac synceros

Iudic. 2

diuini verbi tractatores, fidelesque & solicitos animarum suarum pastores. Qui em̄ in illo populo Iudaico tum pastorum & doctorum occupabant locum, pleriq; omnes auaritiæ, ambitioni, luxuriæ, & alijs vitijs ita erant dediti, vt magis scādalo essent subditis, q̄ exemplo. Propterea etiā dominus dicebat: Super cathedram Moysi sederunt scribæ & Pharisæi. Quæcunq; ergo dixerint vobis facite: secundum opera vero eorum facere nolite. Dicunt em̄, & nō faciūt. Vt autem Doctor alijs persuadeat abstinere à vitijs, & iustitiā colere, q̄ tn̄ ipse nihil minus p̄stet: id sane difficilimum est. Nā cuius vita despicit, eius necesse est vt & prædicatio contemnat. Monuit ergo discipulos dn̄s, vt rogarēt dn̄m messis, Deum scilicet, qui est dominus vniuersorum, cuius imperio totus subiacet mundus, vt mitteret operarios nempe pastores, doctores, rectores, p̄fectos ad alios moderandos, instituēdos dirigendos, habiles & idoneos, in messem suam, id est, sanctam Ecclesiam, quæ etiam vinea dn̄i dicit. Nō est enim in hoīm arbitrio vel potestate id situm, vt tales semper alijs p̄sint, sed potissimum id pēdet ex nutu & dispositione Dei, q̄ regnare facit sæpius hypocritam p̄pter pc̄tā populi, in grauissimā animarū p̄niciem & iusto iudicio qualis est populus, tales ei p̄stat rectores. Multi em̄ tam peruersi & improbi sunt, vt se à suis Prælatis, vel concionatoribus, aut confessarijs non ferant admoneri aut reprehēdi, sed ipsa sua vitia amēt, animaꝝ medicos respuant, ac execrētur. Talibus ergo quādoq; euenit q̄d cupiunt, vt impios habeant vel certe indoctos & p̄rsus ineptos superiores atq; pastores, q̄ eoꝝ vitijs faueāt, & quædam norint prætexere velamina, aut penitus nesciant quomodo alios regere debeant ac instituere. Horrendū malū, & totius Christianǽ disciplinǽ exterminium. Hodie q̄q; quā vere possit dici, Messis multa, operarij autem pauci. Mundus plenus est hominibus, sed desunt qui eis verbum veritatis, sicut oportet, annuncient. Esto sint magna ex parte mali, sunt tamen etiam adhuc multi boni, & forsitan ideo potissimū tantus est numerus malorum, quod tam pauci sunt Zelosi ac idonei operarij. Interim vero dum non sunt qui in feruore spiritus, & Zelo charitatis prædicent opportune, importune, itemq; arguāt, increpent, obsecrent, & torpentes hominum animos

Legisperitorū auaritia, ambitio & luxus quantus fuerit tempore Christi

Matth. 23

Gregori9

Esaiæ 5

Iob 34

Prælatos malos ob subditorū neq̄tias à deo p̄mitti

Bonorum hoim q̄ sit hodie numerus parus.

pungendo, mulcendo, terrendo, consolando extimulent ad timorẽ & amorẽ Dei, heu pereunt infinitæ aiæ, quas vnigenitus filius Dei redemit sanguine suo, pro quarũ salute tot annis se afflixit in terris, nec dedit vllã vnq̃ requiem sibi, vt posset eas tanquã maturã & congruã messem ad horreũ cœlestis palacij reducere. Sed qbus tandẽ lachrymis psequendũ est, q̃d etiãsi hodie possint haberi saltẽ aliq viri graues & Deũ timentes, qui sibi ipsis nõ parcãt, & cupiant totos, se alioruɜ saluti impendere, nec subtrahant eis monita salutis, tñ populus eos fugit & execratur, nec eorũ dicta ferre potest, ita vt iam verissime impleat, q̃d pdixit Apostolus: Erit tempus, cum sanã doctrinã nõ sustinebũt: sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros, pruriẽtes auribus. Et à veritate qdem auditũ auertent, ad fabulas aũt conuertent? Obsequm amicos, veritas odiũ parit. Hac de causa terribili Dei iudicio iam multis locis ablati sunt, q veritatẽ doceant, & dati sunt populo doctores quales ipsi volũt, scilicet magistri erroris, hæresum fabricatores, q eis viã faciant latissimam. Sed vbi ad extrema ventũ erit, in angustias inexplicabiles se sentiẽt deuolutos. Nõ parua causa est, cur hodie tam pauci sint digni & veraces oparij, q̃d eos hoĩes audire noluerunt, cũ adhuc plures essent. Ablata sunt etiam sacramenta hoĩbus, sine qbus tñ nihil differunt Christiani ab Ethnicis, imo nec à pecudibus: Sed quare ablata sunt? Quia cũ ea haberent, indigne vtebant. Auferet à vobis, ait dñs Deus, regnũ Dei, & dabit genti facienti fructus illius. Ita prohdolor iam fit. Aufertur nobis, & datur innumeris gentibus in India & alijs qbusdam in locis, hactenus à Deo alienis.

Sed vtinã vel nũc tandẽ suo grauissimo dãno incitent hoĩes ad rogandũ Deum, vt mittat opariosin messẽ suã. Nihil em̃ ęq̃ deẽ huic seculo, atq; idonei Doctores & operarij, q feruant amore Dei, & habeant Zelũ animarum in quibus charitas efficacior & valentior fit ad psuadendum eruditionis adiuta suffragio, & eruditione charitas non nisi ad honorẽ Dei & salutem proximi vtatur in quibus charitas premat tumorem scientiæ inflantis, & scientia charitati vires addat & efficaciam. Sunt quidẽ docti multi, sed amore vacui: & quidam licet ament, tamen quia indocti sunt, minorem habent gratiam, quæ dicunt. Rogandus est ergo Deus, vt mittat operarios sciẽtia & charitate iuxta instructos, vt per eos maior fiat fructus in hominibus misere excæcatis ac induratis à diabolo & fallacia peccati. Sequitur.

2.Tim.4 · *Ibidem* · C · *Doctores veritatis cur qbusdam subtrahantur* · *Sacramenta cur quibusdam hodie ablata sint* · *Matth.24* · *Operarij amore feruentes quã sint hodie pauci*

Ite. Ecce ego mitto vos, sicut agnos inter lupos.

Mũdus totus in maligno positus erat. Discipuli aũt innocentiam & mansuetudinẽ Christi p suo modulo imitari studebãt. Qñ igit eos humiles & mansuetos ad conuertenda superborũ & vitiorum monstris obsessorum hominũ pectora dñs misit, agnos nimirum, inter lupos delegauit, vt ex lupis agnos facerent, vincẽdo in bono malos, & persequentium furorẽ ac sæuitiam mitissima lenitate ferendo. Eodem modo electi omnes mittunt in hunc mundum vt agni inter lupos, qui sunt dæmones & praui ac impij homines, inter quos conitendum est pijs omnibus, vt neq; dæmonũ tẽtationibus, neque malorum hominum vexatiõibus ab ouina simplicitate, innocẽtia, mansuetudine, obedientia desciscant, vt sicut ouis est animal simplex absq; dolo & duplicitate, innocens sine nocendi libidine, mansuetũ ad oẽm iniuriã, ita vt mortẽ q̃que ipsã tacita ferat, & deniq; ad oẽm pastoris nutũ obsequens & morigerũ, ita sint & ipsi simplices filij Dei, cãdidi, synceri, oĩbus bene cupientes: item innocentes, ab oĩ nocendi voluntate & appetitu remotissimi: ad hæc mites & suaues ad ea omnia, quæ vndecunque possint accidere, semper abstinentes à murmure & calcitratione: deniq; obedientes in omnibus voluntati Dei, Ecclesiæ catholicæ, superioribus suis, & rectæ rationi. Nemo autem putet se ab huius mundi lupis posse immunem euadere, nisi forte velit nõ esse ex ouibus Christi. Omnes enim qui volunt pie viuere, & agnum Christum vt oues imitari, persecutionem patientur à lupis. Sed si persequuntur lupi, tñ cauendũ ne deuorent vt quandoq; cum sanctis & beatis omnibus, qui luporum dentes iam euaserunt, possimus & nos gratulabundi psallere: Benedictus dominus, qui non dedit nos in captionem dẽtibus eorum. Lupis hodie rapacissimis mũdus plenus est, nempe hæreticis, qui ph dolor deuorant animas innumeras, quos cauere debẽt oues Christi, & non audire vocẽ alienorũ, sed veri pastoris sui Iesu Christi & ma

1.Ioan.5 · *Agnos mitti inter lupos quid sit* · *Rom.12* · *Lupi mystice q dicantur* · *Ouiũ proprietates q̃ qbuĩnã necessariæ* · *Phil.2* · *2.Tim.3* · *Psal.123* · *Lupis rapacissimis qbusnam hodie mũdus plenus sit* · *Ioan.10*

& matris suæ Ecclesiæ catholicæ, omnemq; luporum cauere familiaritatem, quoad fieri potest. Nam sermo eorum vt cancer serpit, & lethifera animæ gutturi vulnera infligit, haud secus, quã lupi ouium guttur strangulare solent. 2.Tim.2

Nolite portare sacculum, neque peram, neq; calciamenta: & neminem per viam salutaueritis.

D His verbis significat dñs, q̃ soliciti debeãt esse pcones verbi Dei & qbus cura animarũ cõmissa est, vt nihil in itinere secũ ferant, aut agant, q̃d animos eorũ ad se rapere, & ab aliorum procuranda salute possit distrahere. Fieri em̃ vix potest, vt q pro terrenis rebus, ex affectu & inordinate ac immoderate solicitus est, animarũ salutem fideliter curet. Ideo dominus voluit discipulos totam spem suam & fiduciam in ipsum collocare, nec de victu parãdo esse anxios, ne dum curis temporarijs distraherent, minus præstarent proximis. At tamen nõ ita hæc accipi debent, quasi non liceat prædicatoribus verbi Dei habere vitę necessaria. Ordinauit em̃ dñs ijs, q Euangeliũ annunciãt, de Euãgelio viuere: sed resecauit dñs oẽm habendi & acquirendi cupiditatẽ, vt tẽporalibus pro sustentatiõe & adminiculo vtant, non aũt ibi hęreant, nec ppter illa ab animarũ lucris impediant. Quod aũt etiam calceorũ vsu discipulis interdixit, si qs ad literã imitari velit, errare poterit, si non obseruet qualitatem locorũ & temporum, itemq; vires suas. Ergo ad spiritalẽ hic intelligentiam potius recurrendũ est, vt per calceamentorũ vsum vetitũ, phibita intelligantur opera mortua, id est, pctã, vt qui alijs prædicant, ipsi à vitijs immunes sint. Deniq; neminem vult salutari per viam. Quod quidẽ cauẽdum est pdicatori, si notabile præstet impedimentum officio suo. Cauendum est, inq̃, ne lõga captent diuerticula, ne p affectu carnali vel sensuali quispiam per viam salutetur. Ibi em̃ plerunq; cõtingunt cõpotationes, fabulationes inutiles, & multa alia mala, quę vitanda sunt animas lucrari volenti ac debenti. Tantus enim debet in illo inesse animarum zelus, vt quæuis alia minus necessaria præ illo contemnat.

Curam diuiarum solicitam q̃ nam impediant.

1.Cor.9

Calceamẽtorũ vsus, q̃nam sit prohibit.

Salutare p viam qd sit, cur ve phibitum

In quãcunq; domum intraueritis, primũ dicite: Pax huic domui. Et si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra: sin aũt, ad vos reuertetur. In eadem autem domo manete, edentes & bibentes quæ apud illos sunt. Dignus est enim operarius mercede sua.

E Non potest habitare Deus in anima vitiorũ tumultu, & passionum impetu exagitata. Voluit ergo per suos pręidicatores annunciare pacem, vt pace suscepta, posset ipse pacatum & tranquillum pectoris domicilium subintrare. In pace em̃ factus est locus eius. Congruũ etiã valde fuit p discipulos Christi, vtpote mediatoris Dei & hominum, annunciari pacem hominibus, q tot annorum millibus vixerant in ira Dei, venundati sub peccato, & tartareorum spirituum dominio mancipati. Sic ipso dño recens nato sc̃ti angeli cãtasse legũtur: Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ volũtatis. Hãc pacẽ habere nõ possunt mali: Non est em̃ pax impijs, dicit dñs. Vbi aũt est bona volũtas, ibi etiã pax est, pax, inquam, pectoris, quã seqtur pax æternitatis: & pax atq; cõcordia mutua cũ proximis. Qui em̃ in seipso bene constitutus est, & pacẽ habet cũ Deo, q̃ vtiq; habere nõ põt, nisi q sit bona pditus volũtate, paratus obedire Deo suisq; plãtis, is etiã facile pacẽ seruat erga pximos. De q̃ dicit Apostolus: Pacẽ seqmini cũ oĩbus & sc̃timoniam, sine q̃ nemo videbit Deũ. D. Cyprian. in tractatu de Simplicitate plator: Si cohęredes, inqt, Christi sumus, in Christi pace maneamus. Si filij Dei sumus, pacifici esse debemus. Beati, inqt, pacifici, qm̃ filij Dei vocabunt. Pacificos esse oportet Dei filios corde mites, sermone simplices, affectione concordes, fideliter sibi vnanimitatis nexibus cohærentes. Hæc ille. Vbi ergo domui pax optatur, siquidem ibi sit filius pacis, qui sit diuinæ gratiæ capax, requiescet super illum pax salutantis & optantis prędicatoris, ita vt corde cõpunctus, verbum salutis libẽter accipiat, cõceptaq; bona volũtate, renunciet vitijs, & in melius vitam cõmutare instituat. Si vero nõ fuerit illic filius pacis, reuertetur pax ad prędicatorẽ: qa nõ carebit pmio suo optãtis bñuolẽtia, etiãsi nõ sit, qui velit verbũ salutis admittere. Porro, in eadẽ domo iubent manere

Psalm.75

Roma.7

Lucæ 2

Esaiæ 48

Volũtas Deo subdi ta, vt vera pace gaudeat.

Hebræ. 12

Cyprian.

Matth.5

Filijs Dei proprium quid sit.

discipuli, vt non leuitate sua mutent hospitia, edantq; & bibant quæ apud illos sunt, vtãturq; carnalibus eorum beneficijs, quibus ipsi spiritalia seminant: quandoquidẽ dignus est operarius mercede sua. Quidni enim corporis alimenta præbeant homines illis, à quibus ipsi animæ cibũ perceperint? Non tamen id debet spectare præco verbi Dei, vt ab alijs tanquam mercedis loco accipiat vitæ necessaria, sed vtatur illis, quo possit aptior esse & robustior ad exequenda ea, quæ sui sunt officij: mercedem autem operis sui expectet à Deo, qui reddet vnicuiq; iuxta laborem suum.

Preco verbi Dei qd spectare potissimũ debeat.

SERMO IN EODEM Festo. Quibus modis sanctos apostolos honorare debeamus: & de diebus festis probe colendis.

F

Nimis honorati sunt amici tui Deus. Psalmo CXXXVIII. Frequens est in Ecclesia sanctorũ apostolorũ celebritas, vt per q̃s maxima sumus cõsecuti beneficia, eis magnos & meritos impẽdamus honores. Nec timemus, ne ita agendo quicq̃ diuino detrahamus honori: quandoquidem totum ad gloriam cedit capitis, quicquid cæteris mẽbris impendit: nec iniuria afficimus Deum, si eos honoremus, q̃s ipse inęstimabili affecit honore. Et vt detur forma quędam sctõs apostolos cõgrue ac deuote honorãdi, placet hic duplicẽ illos venerãdi assignare modũ, in q̃ se pie ac sedulo exerceant fideles in illorũ solennitatibus, fructũ vtiq; haud pœnitendũ inde consecuturi. Primo igit laudes gratesq; agendæ sunt omnipotenti Deo, q eos tales tantosq; effecit, tot donis naturæ, gratiæ & gloriæ affecit, tãta potentia, tot prærogatiuis, tãto honore & dignitate extulit: in quibus omnibus plenissimo syncerę charitatis affectu eis cõgratulari debemus. Ita fiet vt & nos bonorũ illorũ simus participes. Hoc eñ præstat charitas, vt quantũuis aliqs in seipso pauper & virtutis inops sit, tamen si gratias agat Deo pro muneribus gratiæ alijs collatis, eorũ oĩm reddatur particeps. Itaq; etiã si nullius mihi boni cõscius sim, etiãsi omnibus me sentiam virtutibus destitutum, licet nihil eorũ in me cõspiciam, quę in sanctis apostolis p̃clare & excellenter emicuerunt, licet etiam semper longissime sim ab illorũ sanctitate, perfectiõe, dignitate, gloria & honore absfuturus, tamen gratias p ijs agendo Deo, atq; in illis ea diligendo, & venerando, mihi quodãmodo ea vendico. Porro, dum sic Deo gratias agimus p bonis illis, quæ pręstitit sanctis suis, illi mirabiliter placemus, efficimusq; vt & nobis benefaciat, & augeat in nobis dona sua: deinde sanctos Dei propemodum debitores reddimus ad orandum Deum pro nobis, & illius nobis gratiam impetrandã. Absit enim vt credamus eos vnquam posse obliuisci eorũ, quæ nos illis pia deuotione impendimus: imo pro vilibus & paruis obsequijs nostris, maxima nobis repẽdunt. Cũ eñ iam pfecta sit in eis charitas, summe vtique diligunt salutẽ nostrã. Vnde si quã habeãt occasionẽ nobis gratificãdi, vel bñfaciendi faciũt id toto cordis affectu, & integerrima fidelitate, longe maiora reddẽtes nobis, & impetrãtes à Deo, q̃ nos vnq̃ illis exhibere possimus. Itaq; licet in cœlesti patria maxima erit beatorũ differentia, & alij alios multis modis excellẽt, tñ infimus nõ solũ nõ inuidebit summo, sed etiã p ardentissimã charitatẽ erga illũ, & gratitudinẽ erga Deũ illius beatitudine in illo fruet nec putabit deesse sibi, q̃d in illo conspexerit. Qui affectus vtinã saltẽ parua ex parte esset in hominibus, mox essent tranquilla omnia. Pauperes non inuiderent ditioribus, neq; subditi principibus & magistratibus, non populus clero, non inferiores superioribus, sed sua quisq; sorte contentus viueret, & quod sibi deesse cerneret, in alio se inuenisse gratularetur. Secundo sanctorum solennitates studiose ac reuerenter nobis celebrãdæ sunt: quod quidem fit Missæ sacrificium & Dei verbum deuote auscultando, apostolorum suffragia pie & feruenter implorando, eleemosynas & misericordiæ opera largius in miseros conferendo ad laudem Dei & illorũ honorem, pijs meditationibus, sanctisque cogitationibus attentius insistẽdo: deniq; vitam illorũ pro nostræ fragilitatis modulo imitando. In his igitur sese exercebunt fideles, nec detestabili ocio aut alijs illicitis studijs illorum dies festos transfigent in summam Dei & eius sanctorum iniuriam, propriamq; perniciem & damnatiõis cumulũ. Maxime tamẽ in illis imitabũtur charitatẽ, q̃ in eis summa effulsit, de q̃ dicit Augu-

Honorando sctõs nihil Deo nos laudis auferre.

Honorãdi sctõs Dei modus duplex.

Merita sctõrũ quõ nobis applicemus.

Sctõs curã habere vi uentiũ qui eorũ honorant perfectionem.

Sctõs minores ex aliorũ beatitud. ne maiori gaudere.

G

Festa sctõrũ quõ & q̃ studiose reuerenter que sint celebranda.

August. Augustinus: Qui charitatē habet, quid est quod illi possit obesse? Qui vero non habet, quid est quod possit prodesse? Est aūt charitatis triplex quędā stupēda virtus & efficacia, quæ eam summe facit desiderabilem & preciosam. Efficacia charitatis triplex quæ sit. Prima est, quod vniuersa pctā operit & abscondit à facie Dei. Proue. 10 1. Petr. 4 Si habes charitatem, securus pgis ad Christi quis æquissimi iudicis tribunal, etiamsi solus oīa mūdi pctā admiseris. Non eñ poterit dānare aut abijcere hac nuptiali veste ornatū, qua tegūtur vulnera & deformitates animarum. Matth. 22 Secunda est, quod quibuscunque charitas cōiuncta est, etiāsi in seipsis indifferētia sint, ea omia Deo reddit valde accepta: vt sunt, ieiunia, vigilię, orationes, eleemosyna, &c. quæ sine charitate, aut parum, aut nihil placent Deo. Sine charitate nil Deo placere. Tertia est, quod etiā mala nostra cōmutat in bona. Roma. 8 Sic diligentibus Deū omnia cooperant in bonū, etiam ipsa pctā quæ fecerunt. Siquidem ex illis postea humiliores fiunt. Et quia hic iam aliqua dicta sunt de apostolorum, aliorūque sanctorum solennitatibus colendis, forsitan nō incōgruum fuerit generatim aliqua cōmemorare de festis diebus religiose trāsigendis, ne quis ignorantiam possit prætexere: & vt habeant pij exercitia illis diebus accommoda. Dies festi cur instituti sint et colendi. Non eñ temere instituti sunt dominici ac festi dies, sed pro nostrarum salute animarum, vt qui alijs multo pluribus diebus in multa distracti, & erga res terrenas soliciti & occupati sumus, saltem ijs diebus animum colligamus, & Deo nostræque saluti intendamus. Certum est eñ diebus operarijs vel cōmunibus, id est, non festis homines vtplurimum tempus pciosissimum perdere, aut certe nō satis fructuose expendere, miscēdo actiōibus suis pulueres mūdi huius. Imo vero plurimi tunc perdūt humilitatem, patientiam, castitatem, veritatē, quietem, diuinam gratiam, animam quoque suam, itēque paradisum & Deū ipsum peccatis varijs, quę passim absque timore admittunt. Festis diebus bona amissa recuperari. Vnum ergo ex ijs, quæ festis diebus agēda sunt, hoc est, vt sicut cæteris diebus eorum, quod iam diximus, multorumque aliorum bonorū iacturam fecimus, ita festis diebus studeamus amissa recuperare. Vnde dies illi cum omni solicitudine & maturitate transigendi sunt, maximeque tum conuenit vacare cōscientiæ examinandæ & discutiendæ, vt videat vnusquisque in quibus cæteris diebus offenderit Deū, doleatque ex animo de singulis male admissis: deinde pponat in posterū toto corde abstinere, occasiones peccandi fugere, malorum cōsortia pro viribus euitare, & bonis operibus semper esse intētū. Nec tamē hæc sufficiūt, sed etiā cōfiteri necesse est pctā admissa. Quod quidē Christianis oībus consultissimū foret frequenter agere. Ita eñ semper sereniori viuerēt conscientia, & minori esset opus labore ad expendendam conscientiā dum cōfiteri vellent. H Deinde maxime danda opera est festis diebus, vt Missa non negligatur, sed ad finem vsque reuerenter & attente auscultetur: necnon vt precibus assiduis fideles incumbant. Festis diebus Missæ sacram quoniam audiendum. Cum eñ alijs diebus ob externas occupationes & curas domesticas vix vnquam precibus vacent, debent festis diebus magno studio ad orandum se conuertere. Atque vtinam persuaderi posset miseris, id vt agere vellent. Sentirent sane largissimam Dei benedictionem, & ad resistē dum vitijs, atque ad toleranda aduersa multo fortiores se experirentur. Orationis quod sit hodie vsus rar⁹. Sed quia orationis præsidium iam omes abijciunt, nullo negocio quæuis vitia, vitiorumque incentores dæmones miseris præualent ac dominantur. Præterea ijsdem diebus reuocanda ad memoriam sunt beneficia Dei, & pro ijs Deo attentissime gratię agēdę. Gratię Deo vt sint agēdæ diebus festis. Hoc quidem ita est necessarium, vt qui id non facit, vix mihi Christiani nomine dignus videatur. Quid eñ tam iniquū est, quam cum innumera, idque momentis singulis à Deo accipiamus beneficia, saltem vno aut altero hebdomadæ die non redire in illorum vel generalem memoriam, & Deo largissimo benefactori medullitus gratias agere? Ingratitudinem tantam ab omni Christiano Deus auertat. Atque vtinam sicut perpetuo Deus nobis benefacere non desinit, ita nos ppetuas illi nocte ac die laudes gratesque agere possemus. Quod etsi non possumus, tamen vel festis diebus, qui alijs minus possunt, debēt commemorare secum ad minus præcipua Dei beneficia generalia & specialia, & pro illis gratias agere Deo. Multum nos ad gratitudinē prouocat etiam rationis expertiū animalium quorundam miranda gratitudo, ex quibus canes tm̄ hoc dono pollere noscunt, vt quidā etiā interfectis dñis eorum in solitudine à latronibus, ab extinctorum cadaueribus nō recessisse legātur, sed ibidem expirasse, atque etiā quosdam, duces fuisse eorum, qui recēs perpe-

Pecudes suo docere tacito hoies ingratos gratiarū actionem.

perpetrati homicidij authores inquisierunt, atq; eos capi & pœnis affici fecisse. Si ergo tantam fidem & gratitudinē canes omni ratione carētes prestant illis, à quibus minima sunt beneficia consecuti, poterit ne hominis vocabulo dignus esse, quisq; infinitis, cōtinuis, & maximis Dei beneficijs ingratus viuit? D. Basylius Magnus adeo ab hominibus exigit gratiarū actionem erga Deum, vt ab hac velit omnes præces nostras capere initium. Cuius verba vnacum formula gratiarum actionis ab illo edita huc non piget recensere: Ait enim in constitutiōibus Monasticis capite II. Duplex est orandi modus: quorū alter in glorificatione, adhibita animi submissiōe cernit: alter in petitiōe, qui quidē priori subijcitur. Cū oras igit, nolito cōfestim ad petitionē accedere. Quod si hoc nō facis, iudicio es ipse de volūtate tua, te scilicet, q̄d necessitate vrgearis, Deo preces adhibere. Quapropter qñcunq; instituis orare, coniugē liberosatq; etiā teipsum relinquito & à terra procul abscedito, cœlumq; superato, & naturas oēs tā quę cerni, q̄ quę cerni nō possūt relinqto, & ab eius glorificatiōe exordire, qui oīa cōdidit: cumq; in eo satis fueris cōmoratus, nō mēte vaga, neq; huc illucve temere deerrāte, neq; (vt Græcorū mos est) fabulas garriens, sed de sacrosctīs literis carpēs q̄ dicas, dic: Gratias tibi ago dñe ppter incredibilē clementiā, & in ferendis hoīm culpis facilitatē tuā, q peccantē me q̄tidie patientia tua sustines, & ad resipiscendū oībus nobis potestatē facis. Propter hoc eñt taces, & nos sustines dñe, vt tibi gratias agamus, q salutē gñis nostri mō terrendo, modo leniter exhortādo moderaris: quiq; p prophetas primo, postremo etiā p aduētū Christi tui nos visitaueris. Tu eñ finxisti nos, nō aūt ipsi nos, tu es Deus noster.

Basylius. *Orādi modus duplex qui sit.* *Oraturus vt omnia transcēdat* *Gratiarū actio D. Basylio familiaris.* *Psalm. 99*

I Deiñ docet quāta humilitate Deo gratias agere eūq; glorificare debeamus, ita vt dicamus illi ex aīo nos indignos esse, q corā ipso loq̄mur, eo q̄ simus vehemēter peccatores: & q̄uis in multis offendamus oēs, tñ maiorē offēsarū partē nec intelligamus quidē, ita vt merito vnusqlibet dicere possit & debeat, peccatis pctōres oēs se vincere. Deiñ ita subiungit: Postq̄ ambabus his partibus, nēpe gratiarū actiōis & humilitatis satisfeceris, tū demū q̄d petere debes, petito: non diuitias, neq; terrenā gloriā, non sanitatē corporis (Ipse est eñ q te creauit, ipsi curę est incolumitas tua, & pbe nouit cui expediat bñ vel male valere) sed quēadmodū iustus es, regnū cœlorū pete tantūmodo, & necessitatibus corporis tui ipse p uidebit. Munificentissimus est eñ idem et augustissimus rex noster, & indigne fert, qñcunq; qs exiguū aliqd à se petit, qñcunque qs nostrum de rebus ipm minime ipsi cōuenientibus rogat. Noli igit illū tibi oratione tua iratū facere: sed ea petito tibi, quę digna sunt & rege & Deo. Hactenus ille. Cuius dicta nos propterea paulo fusius huc adduximus, vt habeant fideles tū orādi, tum gratias agendi formulā, q̄ tāto propensius dies festos sanctificent, id est, sanctis opibus & exercitijs trāsigant. Pręter hæc aūt non minori cura agendum est, vt sicut in pcipuis solennitatibus olim Iudæi solebāt offerre primitias Deo, ita & Christiani festis diebus mystice idē agant, q̄ illi externo ritu obseruarunt. Vt eñ aiūt doctores qdā, Iudęi in Paschate offerebāt primitias nouorū granorū, in Pētecoste nouorū panū, in Septēbri nouarū frugū: ita etiā Christiani triplices primitias festis diebus debēt Deo offerre, puta cogitatiōes, intētiones & amorē suū. Sūt eñ cogitatiōes pricipiū oīm bonarū actionū: qñquidem piæ actiōes à cogitatione trahūt originē: eęq;, id est, cogitationes offerendę sunt Deo, vt festis diebus sctīs cogitationibus, puta de vita & passione Christi, de virtutibus & meritis sctōrum, de q̄tuor extremis, de psentis vitę breuitate & incerto exitu, de miserijs exilij huius, atq; id genus alijs serio & attēte vacemus: tū eñ liberius dat ociū & maior opportunitas, eo q̄ nō sit necesse externis distrahi occupatiōibus. Intentiōes etiā primę & principales sunt in opibus nostris: siqdem ab illis bonę actiōes incipiūt. Non eñ pōt esse opus bonum, q̄d bona intentiōe sit destitutū, magisq; Deus in actionibus nostris mentis intētionem, q̄ operis rationem attendit. Et istæ igitur offerendæ sunt Deo, ita vt cūcta opera nostra, totāq; adeo vitam nostrā referamus in Deum. Quod sane non est negligenter agendum. Non enim parum interest, qua intentione cuncta agamus: adeoque si meritum apud Deum consequi velimus, oportet vt cūcta q̄ vel cogitamus, vel dicimus, vel agimus, vel omittimus, idcirco cogitemus, dicamus, agamus, omittamus, vt diuinæ voluntati obtemperemus, vt sic omnia nostra re-

Iacob. 3 *Petere quę nā debeamus à deo.* *Primitias mysticas triplices quas debeant offerre Christiani dieb' festis.* *Intētionis rectæ quæ bona sint.* *Quicquid agimus id referendū vt sit ad Dei beneplacitum.*

ſtra referantur ad diuinę voluntatis executionem. Atq; hac in parte diligenter ſeſe fideles quiq; exercere debent, vt ad minus feſtis diebus omia ſua & totam vitam ſuam, oēsq; intentiones ſuas referant & dirigant in Deum, ſtatuantq; firmiter & tota voluntate decernant ac proponāt, ſe in omnibus Deū pcipue pro ſcopo habere velle. Inde fiet vt oēs cogitatiōes, actiones, & verba ipſorū Deo magis placeant, & maiori præmio digna ſint. Qui vero oīa ſua temere & diſſolute agunt, nec certū ſibi pręfigunt ſcopū, illi ſine vllo fructu vitam exigunt ſuam, & tandem vacuos ſe inuenient, niſi reſipuerint. Deniq; amor noſter, cum ſit primus actus voluntatis, principiumq; oīm actionum ex voluntate proficiſcentium, ſiue quæ à voluntate fiunt (ſiquidem ex amore bono & ordinata opus itidem bonum ac ordinatum procedit, vt ediuerſo ex malo & inordinato amore malū, inordinatumq; opus emergit) iure ſane etiam idēipſe amor noſter ceu primitię quędam Deo feſtis diebus offerri debet, ita vt Deū amemus ſuper oīa, atq; in Deum tendamus, & aſcendamus per amorem. Id vero ad ſanctificationem feſtorū dierū magis exigitur, quam duo præcedētia, nempe cogitationum ac intētionum oblatio. Vt eñi aiunt ſancti quidam, pcipua mens ſiue intentio pcepti de ſanctificando ſabbato ea eſt, vt Deo p amorem adhæreamus, eiq; pparemus cordis habitaculū. Neq; dubium eſt illum rite ſanctificare feſtū diē ſiue ſabbatum, q Deum amat ſuper omia, vitatq; cuncta huic charitati contraria & inimica, & diuinis vacat laudibus, aliisq; piis ac religioſis exercitiis. Sūt & alia multa, quę huc poſſint adferri, feſtis diebus obſeruanda: ſed ſi quis iā dictis ſeſe ſedulo occupauerit, ſatis habebit negocii, neq; opus erit, vt ad mundi vanitates, ad ludos, ad crapulā & ebrietatē, ad choreas, & id genus alia dęmonū ludibria ſeſe cōuertat. Agite ergo chariſſimi digne Deo & ſanctis eius feſtos exigatis dies, & quas aliis diebus contrahitis vitiorū maculas iſtis abſtergite & expiate. Propterea enim inſtituti ſunt, vt illis vos recōcilietis Deo, & miſeris animabus veſtris naturæ proſpiciatis, ſanctos quoq; vobis apud Chriſtū iudicē patronos aſciſcatis, vt vbi ad illius ſeueriſſimū tribunal ventū fuerit, qd veſtris nō poteſtis, ſctōrū meritis & pcibus obtineatis. O felices vos, ſi dum adhuc licet, hac ratiōe ſaluti veſtræ conſulueritis. Vę aūt illis, q ſacris diebus, nō ſolū pterita pctā nō diluunt, ſed etiā vehemētiſſime exaggerāt, qbus remedia & adminicula ſalutis vertunt in exitiū. Qd à nobis auertat Deus in ſecula bñdictus. Amē.

Scop^9 cuique vt ſit pfigēdus.

K

Amor noſter vti ſit Deo ceu primitiæ offerēdus.

Sanctificare feſtos dies q intelligendum.

Dies feſti cur inſtituti.

IN PRÆCLARA SOLENNITATE OMNIum Sanctorum, loco epiſtolæ lectio Apocalypſis beati Ioannis apoſtoli, cap. VII.

XXIII.

Go Ioannes vidi angelum aſcēdentem ab ortu ſolis, habentem ſignum Dei viui: & clamauit voce magna quatuor angelis, quibus datum eſt nocere terrę & mari, dicens: Nolite nocere terrę & mari, neq; arboribus, quoadusque ſignemus ſeruos Dei noſtri in frontibus eorum. Et audiui numerum ſignatorum, centum quadragintaquatuor millia, ſignati ex omni tribu filiorum Iſrael. Ex tribu Iuda, duodecim millia ſignati. Ex tribu Ruben, duodecim millia ſignati. Ex tribu Gad, duodecim millia ſignati. Ex tribu Aſer, duodecim millia ſignati. Ex tribu Nephthali, duodecim millia ſignati. Ex tribu Manaſſe, duodecim millia ſignati. Ex tribu Simeon, duodecim millia ſignati, Ex tribu Leui, duodecim millia ſignati. Ex tribu Iſachar, duodecim millia ſignati. Ex tribu Zabulon, duodecim millia ſignati. Ex tribu Ioſeph, duodecim millia ſignati. Ex tribu Beniamen, duodecim millia ſignati. Poſt hęc vidi turbam magnam, quā dinumerare nemo poterat, ex om-

ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis & linguis, ſtantes ante thronum, & in conſpectu agni, amicti ſtolis albis, & palmæ in manibus eorum. Et clamabant voce magna dicentes: Salus Deo noſtro, qui ſedet ſuper thronum, & agno. Et omnes angeli ſtabant in circũitu throni, & ſeniorum, & quatuor animalium, & ceciderunt in conſpectu throni in facies ſuas, & adorauerunt Deum, dicentes: Amen, Benedictio, & claritas, & ſapientia, & gratiarum actio, honor & virtus, & fortitudo Deo noſtro in ſecula ſeculorum, Amen.

PARAPRHASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

A Ectio iſta multis ſcatet myſterijs: in qua præter alia, expreſſa fit mentio omnium electorum & hoĩm & angelorum, atq; eo nomine congrue ſane legitur in Eccleſia hac die, qua ad laudem Dei celebramus generalem ſctõrum omniũ memoriam, tum vt negligentius in ſpecialibus feſtis admiſſas hac cõmuni celebritatie reſarciamus, tum vt largiora nobis diuinæ benedictionis multiplicatis interceſſoribus munera comparemus. Si enim, vt Auguſtinus ait, fieri non poteſt multorum adhuc in carne degentium preces nõ exaudiri, fieri ne poſſe putabimus, vt ſanctorũ om̃ium pro nobis factæ preces, quas hodie communi deuotione ambimus, non exaudiantur à Deo, cum q̃ iam vnũ facti ſunt? Olim Moſes quãuis ſanctus, vnus tamen homo, ſexcentis Iudæorum millibus veniam obtinuit: & quicquã negare poterit Deus ſanctus & verus innumerabilibus ſanctorum millibus, quos amat amore immẽſo, & plus q̃ paterno, qbus totũ ſe impendit, totum ſe fruendum impartitur? Vnde intelligimus, q̃ nõ niſi ex Dei ſpũ factũ ſit, vt ab Eccleſia ſingulis annis ſeruetur feſtũ celebre ad honorẽ omnium ſanctorũ angelorum & hominum, q̃ humana fragilitas apud Deũ adiuuetur illorum meritis & ſuffragijs, q̃s cõſtat illi eſſe longe intimos atq; chariſſimos, qbus nec velit, nec poſſit quicquã denegare. Quamobrem hac die Chriſtiani om̃es tota deuotione debẽt incũbere precibus, obſecrare & patronos ſibi demereri atq; conciliare ſanctos omnes, per eos veniam & gratiam ſibi impetrare à Deo, & potiſſimũ felicem mortis horam, & deniq; quicquid ad bene beateq; viuendũ neceſſarium eſt. Multis enim exẽplis probatũ eſt, eos qui pie ac ſedulo ſctõs venerati ſint, raro male obijſſe: qui aũt illos cõtempſerint, ſæpe etiam morte ſubitanea, aut alijs horrẽdis malis ſubito affectos eſſe. At nunc lectionem ipſam ſuccinctim explicemus. Ego Ioannes apoſtolus & Euangeliſta, vidi angelum quendam aſcendentem & in ſublime volantem ab ortu ſolis, habentẽ ſignũ Dei viui, ſignũ filij hoĩs, nẽpe ſanctã crucẽ prę ſe ferentẽ, vnde poſſet internoſci ab angelis tenebrarum. Cum enĩ ſępe Satanas trãſfiguret ſe in angelum lucis, nõ veritate, ſed ſimulatiõe, ne ſancti hoĩes viſis ſpiritibus decipiant, certa quædam ſigna ſecũ ferunt angeli ſancti, ex qbus dinoſci queant. Clamauit aũt idem angelus, ſtans in loco excelſo, voce magna, non tam clamoris vehementia, q̃ diuinę virtutis autoritate, quatuor angelis malis, quibus ad exercitationẽ fideliũ datum & permiſſum eſt à Deo, qui ſuis electis om̃ia facit cooperari & cedere in bonũ, nocere ac diuerſas moleſtias, cruces & vexationes admouere terræ & mari, id eſt, fidelibus in Deũ credentibus, atque in hoc orbe paſſim commorantibus. Clamauit aũt ita dicẽs: Nolite diuina refrænati virtute, quæ vobis certos dedit limites, q̃s ptergredi nec debetis, nec poteſtis, nocumentũ aliq̃d inferre terræ & mari, neq; arboribus, id eſt, hoĩes Chriſti fideles ne diuexetis aut impugnetis, q̃aduſq; ſignemus ſeruos Dei noſtri in frontibus eorum: nõ ſolum in frontibus externis, q̃d ſignũ indiſcriminatim oẽs boni ac mali Chriſtiani accipiunt, ſed etiã internis, in ipſa animæ facie. Nõ enĩ ſatis eſt fidẽ habere crucis Chriſti, ſed etiã opera adſint oportet. B Chriſtiani omnes credunt quidẽ in Chriſtũ, & hoc ipſo habent in fronte corporis ſignũ Dei viui, ſed non erunt immunes à poteſtate malorum ſpirituum, niſi fidei ſignum quod geſtant in corpore, etiam inuiolabile intus in anima conſeruent per veram ac ſynceram charitatem, quæ bene factis declaretur.

Feſtũ oĩm ſanctorũ ob quas rationes ſub vno celebretur die

Auguſtin.

Exodi 32

Feſtũ oĩm ſanctorũ quanta celebrandũ deuotiõe.

Ex veneratiõe ſctõrum quæ bona pueniant.

Signũ Dei viui quod nam ſit.

2. Cor. 11

Roma. 8

Sufficias q̄dnam signū fidei. claretur. Non ergo sufficit habere signum fidei (Id enim multi habent qui tamē non numerant inter electos) sed etiā eorꝝ quæ ad fidem ꝑtinent executio cōiungēda est, quam p̄stat charitas, qua electi à reprobis distinguūtur. Discimus ex hoc loco manifeste, quā nihil possint dæmones cōtra nos nisi quatenus sinunt à Deo ad exercitationem fidei & patientiæ nostræ. Quamobrē sæpe rogandus est Deus, vt inimicorꝝ nostrorꝝ malitiā & nocēdi libidinē sua virtute restringat, ne qua ex parte nobis dāna irrogent. Multi em̄ dæmonum impugnationes aut molestiores sentiunt, aut ijs citius succumbunt, ꝙ sint ad implorandum diuinum auxilium pigri & desides. Orantes aūt libenter Deus exaudit & adiuuat, seruat ac tuetur. Et audiui, inquit Ioannes, numerum signatorum cētum quadraginta q̄tuor millia, signati ex om̄i tribu filiorꝝ Israel. Lectio ista, vt volūt doctores, ad tēpora Antichristi ꝑtinet, q̄bus certū est multos Iudæorꝝ ad p̄dicationem Enoch & Heliæ conuertendos ad Christū, quorꝝ summam indefinitam numerus iste definitus exprimit: quanq̄ potest etiā de om̄ibus electis Iudæis accipi. Imo sunt qui de tota electorum omnium frequentia hæc interpretent, sequentes mysticā vocabulorꝝ, q̄bus singulæ tribus appellātur, significationē. Nam & ipse numerus duodenarius totus sacratus & mysticus est. Qd' aūt hic in enumerādis tribubus duodecim nō seruat ordo gn̄ationis. Quod itē Dan penitus reticetur, nec id quidē occultis vacat mysterijs. In ipsa quidē ordinis naturalis cōmutatione monemur ad mysticū recurrere ordinem, quē alij diuersi partim fusius, partim strictius edisserūt, ad q̄s nos lectorē remittimus, ne simus longiores. Porro tribus Dan ea ratione putatur p̄termissa, q̄d inde sit Antichristus nasciturus. Deinde postq̄ ex singulis tribubus duodecim millia signatorum cōmemorauit, subiūgit S. apostolus: Post hęc vidi in spiritu turbam magnam, hominibus quidem incōpręhensibilem & innumerabilem, Deo tn̄ & cœlicolis cognitā, ex oībus gentibus, & tribubus & populis, & linguis, nō ex Iudæis tantū. Non em̄ illis solus datus erat Christus, sed & cæteris nationibus, sicut scriptū est: Dedi te in lucē gentium, vt sis salus mea vsq; ad extremum terrę. Vidi, inquam, eos stātes ante thronū Dei, diuinę maiestatis eius

Quidam cur citius à dæmonibus decipiantur.

Lectio hęc ce ad q̄d tipus respiciat. Malac. 4 Apoc. 11

Numerus duodenarius vt sit mystic⁹ & sacratus totus.

Dan familiatur hoc loco omissus sit.

Esa. 41. 49

contemplationi semper intentos, & ad omnem eius voluntatem summa cum reuerentia paratos atq; prōptissimos: & in conspectu agni, q abstulit pc̄tā mundi, & lauit nos à pc̄tis nostris in sanguine suo: de cuius glorificata humanitate dici nō potest, quanta capiant gaudia beati oēs. Erantq; amicti stolis albis, ob innocentiā siue seruatam siue recuperatam purissimis, in sanguine agni dealbatis vel candefactis: & palmæ in manibus eorꝝ ob plenissimā ex hostibus & mundi voluptatibus reportatam victoriam. Et clamabant voce magna, totis animæ medullis, om̄i mētis affectu, cūctisq; viribus & summa cū deuotione & gratitudine: Salus Deo nostro sit & immēsa beatitudo, honor & gloria, sedēti super thronū, & oīa pro sua potestate, sapiētia & bonitate regenti, & agno Christo Iesu innocētissimo filio eius, cui, quatenus Deus est, idē cū patre debet honor: quatenus vero homo est, nō prorsus idem, sed tn̄ lōge excellētior, q̄ toti creaturarꝝ oīm vniuersitati. Et oēs angelici spiritus stabāt in circūitu throni, intentis vultibus in Deum gloriæ, quē auidissime inspiciunt, parati etiā ipsi ad oēm summi Impatoris nutum: stabant itē in circūitu seniorꝝ & quatuor animaliū, hoīm scilicet in cœlesti patria cū ipsis regnantiū, & sanctorꝝ quatuor Euangelistarꝝ, cæterorꝝq; p̄latorum vel patrum Ecclesiæ, tanq̄ illorꝝ conserui, atq; cōciues sub vno principe Deo. Et ceciderūt in cōspectu throni in facies suas, ꝑfundissima humilitate sese submittentes diuinę maiestati, eāq; ita vt dignum erat summa cū reuerentia adorantes, tanq̄ Deum ac dn̄m suum, à quo se nouerant consecutos oēm beatitudinem suam & om̄e bonum suū. Vnde & nos discimus, quāta cū humilitate & reuerētia Deū cœli, regem gloriæ, dn̄m maiestatis adorare debeamus, quando cœlestes illi & præclari spiritus intantū sese abijciunt. Et tamen proh pudor, videas multos etiam dū diuina peraguntur mysteria in sacris ædibus, rigido stare corpore, & nullā vnq̄ pręstare reuerentiam diuinę maiestati: quosdam etiā proh nefas in iniuriā & cōtemptū summi Dei, sursum deorsum haud secus, q̄ in foro ambulare in tēplo dū sacra celebrantur. Quorꝝ sicut est impudēs & execranda impietas, ita erit olim etiam grauissima damnatio. Porro, sancti angeli corruentes in facies suas, adorauerunt Deum, di-

Apoca. 1

C

Adorādus quanta cū reuerentia sit Deus.

Impudētia q̄rundam in sacratis templis, quanta.

um, dicentes: Amen, id est, sāctorum hoīm sententiam approbantes. Cum enī summe diligant Deū iure optimo summe diligendum, q cum nullius indigeret, tñ & angelos & hoīes cōdidit suæ beatitudinis participes, nō possunt nō approbare, quicqd ad eius laudē & honorem ptinet. Deiñ & ipsi addunt: Bñdictio, qa pcipue & supexcellēter est bñdictus: & claritas, qa summe pulcher & lucidus: & sapiētia, qa essentialiter sapiens: & gratiarū actio, qa bona oñia creaturarū, illius sunt dona, pro qbus merito illi gratiæ semp agendæ sunt: honor, qa summe honorādus: virtus, quia insuperabilis: fortitudo, quia omnipotens & fortis, in secula seculorū sit Deo nostro, Amē.

Psalm. 15

EXEGESIS EVANGELIJ in eadē Solēnitate, Matth. V.

D

Vangelium hodiernū, eā quā Christus in mōte tradidit, doctrinā partim cōplectif, dignā sane, quę nunq̄ à cordibus fideliū excidat, quam sibi ppetuo habeant ppositam ob oculos: & ad quam totos sese semp & vbiq; cōponant atq; cōformēt. Sublimia qdem sunt, & mundi iudicio plane contraria, quæ hic sapientia Dei e loco sublimi sublimiter docet, sed tñ non excedunt humanas vires: nam alioq supfluum fuisset pdicare hoībus, qd imitari non possent. Oñis hic mundi amor, omnis voluptas, omnis ambitio, cūcta mundi gaudia, & deniq; quicqd mūdus in pcio habet cōdemnat & reijcitur, idq; à Dei filio, cui tradita est oīs potestas à Deo patre, qq; ē dux & legifer, doctor ac institutor noster, qui legem veterem nō soluere venit, sed implere, & pfectioribus pceptis absoluere & cōsummare. Priscis illis antiquæ legis cultoribus temporalia promittebant, vtpote adhuc lōge positis ab aditu regni cœlorum. Itaq; talia eis data sunt pcepta, quæ illorū infirmitati cōgruerent. Christus aūt q nobis nō terram Canaan, non vineas & olivueta terrena promisit, sed paradisum cœli oībus bonis rebus affluentem, lōge excellentiora nobis iussa dedit, vt pmijs immensis sublimia pcepta vtcunq; respondeant. Populo illi carnali pmittebat carnales ex rebus psentibus cōsolationes capere, vt inde discerent firmius sperare bona semper māsura, quæ illis tñ sub figuris qbusdam & vmbris, & tanq̄ in somnis proponebantur: nos vero q per Christi mortem abolito dānationis chirographo, & mortis imperio destructo, ęternam vitam, nō temporalia promissa expectamus, ad oīm rerum labentium contemptum pceptis, & pmijs inuitamur. Et ne despōdeamus animum, tanq̄ sufficere nō possimus exequendis illis quæ exigimur, consolat nos scriptura diuina, vt certi simus, q legem dedit, illum & benedictionem daturum, id est, sua gratia adiuturum infirmitatem nostram, qui vtiq; sufficientes nō sumus cogitare aliqd à nobis tanq̄ ex nobis: sed sufficientia nostra ex Deo est, q opabit in nobis & velle & pficere pro bona volūtate. Tm adsit bona volūtas, & gratia partes suas abūde exequetur. Videamus nunc ipsa Euangelij verba:

Sūma huius Euāgelij quæ sit.

Matth. 18
Esaiæ 33
Esaiæ 55
Matth. 5

Præceptis antiquę legis quantū præstent nouæ.

Psalm. 83

2. Cor. 3

Videns Iesus turbas, ascendit in montem. Et cum sedisset, accesserunt ad eum discipuli eius.

E

Euangelista Matthęus alio loco scribit dñi opinionem ob multas virtutes illius per totā Syriam diuulgatā fuisse, plurimosq; ad eum ex diuersis locis cōfluxisse. Quos vbi vidit dñs, fugiens multitudinē, & expetens secretioris loci secessum, vbi pcepta cœlestia sacratius promulgaret, ascendit in montem, vt sicut prisca lex data fuit in mōte, ita & noua similiter in monte ederetur. Sed illa per angeli ministerium, hæc ore ipsius Dei. Ipso aūt montis ascensu significauit se sublimia quędam, nec oībus cōmunia traditurum. Vnde etiam turbas inferius reliquit, & solos discipulos secū assumpsit, vtpote tāto paratiores aptioresq; ad illius suscipiendas institutiones, quanto illi iam erant quotidiana conuersandi cum illo consuetudine magis familiares: nec debebant communibus duntaxat præceptis instrui, quos dominus toti orbi cōuertendo ac illustrādo destinarat.

Matth. 4

Exodi 19

Mōtis ascēsu qd Christus significauerit.

Et aperiens os suū, docebat eos, dicens: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorū.

Sublimia dominus præcepta daturus, à pauptate spiritus sumit initium, quam alij humilitatem, alij facultatum siue rerū temporalium cōtemptionem interpretantur. Nam vtriq; conuenire pōt. Vtraq; autem

Paupertas spiritus quid sit.

ceu

ceu fundamẽtum q̃ddam est vitę spiritalis. Qđ ad diuitiarũ siue rerũ temporaliũ abdicationẽ attinet, beati p̃dicantur q eas abijciunt propter amorẽ Dei, vt liberius possint vacare Deo rebusq; diuinis. Habent eñ facultates & bona tẽporaria suos q̃sdam nexus & vincula, qbus implicant animos hominum, vt nõ possint solutis & liberis animis vacare summo bono. Vñ dñs dicit: Nõ potestis Deo seruire & mammonę. Quare?

Matth. 6

Quia diuitiæ vix absq; amore inordinato possidentur: atq; hic amor aut minuit, aut penitus extinguit amorẽ Dei. Quicq̃d aũt, id est, q̃d nos abstrahit ab amore Dei, id iure meritoq; contemnendũ est. Si eñ cũ aduersa laboramus valetudine, libenter caremus illis q̃uis delectabilibus vel escis vel potionibus, quæ morbũ augent, aut sanitatẽ impediunt: quãto magis libẽter debemus cõtemnere, quę animę p̃fectam remorant sanitatẽ, & nos à p̃fectione distinent?

Amor rerũ tẽporalium quãtũ spũi impedimẽti præstent.

Itaq; beatos p̃dicat dñs paupes spiritu, q prõpto & alacri animo, imo & cũ voluptate quadam penitus terrena oĩa despiciunt & abijciunt, pauperem Christũ & ipsi pauperes sectantes, vt possint sine vlla animi distractione, quã efficit cura & amor rerum temporalium, diuinis duntaxat vacare rebus, & animi obtutus absq; vlla solicitudinum terrenarũ caligine in Deum defigere.

Pauperes spũ cur p̃dicentur beati.

Id eñ generatim hic notandũ venit, beatitudines hasce, q̃s dñs hic cõmemorat, virtutes esse purgati animi, & p̃fectas atq; cõsummatas, quatenus cõuenit p̃senti vitæ. Atq; ea re recte vocant beati, qui ijs p̃diti sunt: quia iam in se sopita habẽt vitia, & tranquillam cordis pacem obtinent: q̃d est initium q̃ddam & inchoatio futurę beatitudinis.

Beatitudines hæ q̃les sint virtutes.

F

Porro cõmendãtur hic primo loco illi, q causa amoris Christi relinquunt oĩa, & monasticen profitentur. Dicat aliqs: Nonne melius est retinere facultates suas, & inde gratificari pauperibus, atq; alia pietatis exercere opera? Respõdemus illi: Si melius id est, cur dñs diuiti illi adolescenti dixit, vt relinqueret oĩa, & se sequeretur? ac deinde addidit, diuites difficile ingressuros in regnum Dei? Sed & ipse dominus cur tam pauper vixit in hoc mundo? Cur omnes credentes in Ecclesiæ exordio reliquerũt omnia? Melius est ergo & perfectius omnia relinquere. Quare? Quia res terrenæ amorẽ cordis sibi vendicare nituntur, punguntq; animũ & misere lacerãt. Itaq; nec homo sese Deo perfecte coniungere potest, nec sese Deus homini. Nõ enim vniri potest homini Deus, donec aliquod intra se medium retinet.

Religiosos hic p̃dicari beatos.

Matth. 10
Lucæ 18

Actor. 4

Terrena oĩa relinquere q̃ sit consultũ.

Ergo, vt Augustinus ait: Bonũ est facultates cum dispensatione pauperibus erogare: melius est pro intẽtione sequendi dñm simul donare, & absolutũ solicitudine egere cum Christo.

Augustin.

Difficile sane est, & hisce tẽporibus rarissimum, diuitijs non abuti, non inflari, nõ insolescere. Non eñ in hominibus hodie tãtus inest amor Dei, vt sciant contemnere diuitias: imo vero pene omnes etiam contempto Deo, contẽpta omni iustitia per fas & nefas nituntur vndecũque acquirere. Nihil itaq; consultius, q̃ laqueos omnes præscindere, & Christũ dominum pauperem ac nudũ imitari. Si cui id non placet, sinat, tantũ non impediat alios, qui cupiũt perfectiora sectari, & tutiora amplecti.

Diuitijs q̃ impie hodie plurimi abutãtur.

Tamen certum est etiam ipsius domini accedente sentẽtia, beatos esse pauperes spũ, qui & habita abijciant, nec quicquam oĩno habere appetant, vt possint secure expectare regnum Dei, quod pauperibus promittitur: nec immerito quãdoquidem qui nihil volunt habere in terris, cœli hęredes sunt.

Paupibus cur regna p̃mittant cœlorum.

Quod aũt ad humilitatẽ attinet, ad quã quidam p̃tinere volunt hanc spũs paup̃tatem, beati nimirũ sunt paupes spũ, id est, humiles & timentes Deũ, in quibus nõ est tumor animi, & mentis inflatio. Atq; hac rõne aptissime primo loco hic ponit dñs humilitatẽ tanq̃ stabile q̃ddam fundamentũ aduersum sup̃biam, q̃ totius malitiæ fons & origo fuit, quę creaturas rõnales & angelos & hoĩes fecit alienos à Deo, inimicos Dei, & pœnis sempiternis reddidit obnoxios. Ad hãc humilitatẽ siue paupertatẽ spũs pertinet, vt ex gratia spũs sancti, sine q̃ nulla est v̄a virtus, nosipsos spõte & exanimo etiã inferioribus substernamus ac submittamus iuxta Dei bñplacitũ, & cũ Apostolo oĩm seruos, oĩmq; peripsema fateamur, atq; oĩm nos postremos faciamus.

Humilitas quam sit omnibus necessaria.

1. Cor. 4

Qđ qui potest ex corde facere, ille vere beatus est, quia nihil eum vnq̃ cõtristare, nihil perturbare poterit, vtpote solidissimo humilitatis innixum fundamento, q̃d nec creaturæ oẽs possint euertere. Qui aũt humilitatis expers est, & inflatus sensu carnis suę, putans se aliquid esse cum nihil sit, ille ad omnes tam secundæ, q̃ aduersæ fortunæ flatus instar arũdinis agitatur, & modo exultat intemperantius, modo acerbio

Humilis v̄e q̃nam dicatur beatus.

Collos. 2

Galat. 6

Matth. 11

rit & immoderatiori tristitia absorbetur.

G Porro, triplex est humilitas: Prima, qua quis propriam agnoscens vilitatem, imperfectionẽ, culpas & miserias suas, suapte spõte proprio iudicio sese despicit, & honores non solum non appetit, sed oblatos etiam, corde & voluntate nõ suscipit, sciens nihil se habere dignũ honore, sed plurima, quæ contemptũ & abiectionem mereantur. Itaque sic affecto, atq; sic de se sentienti etiam ipsa pctã eius cooperãtur in bonũ, quãdoquidẽ ex illis fit humilior, & seruatur à superbia, quę Luciferũ demersit in tartarum, eo q noluit attẽdere q̃ nihil esset sine Deo, sed sola attendit dona Dei, atq; inde sese impudẽter extulit, vnde debebat ad maiorem accendi gratitudinem. Altera humilitas est, qua quis ex syncera suæ vilitatis cognitione nõ modo ipse se ducit pro nihilo, sed etiam optat ab aliis vilipendi, & qualis est iudicio suo, talis & aliorũ cupit iudicio haberi: nempe pauper, infirmus, omnis virtutis inops, procliuis ad omne malum, nisi tamen forte cedat in scãdalum aliorũ. Quod non modo in actibus, præsertim externis humilitatis, sed etiam oĩm aliarum virtutũ cauendũ est, atq; ea in iis adhibenda moderatio, ne possit vergere in detrimentũ aliorum. Tertia humilitas est gratitudinis, qua qs etiã maximis præditus donis fortunę, naturę & gratię, nihil inde sibi arrogat, sed omnia refert & refundit in Deum, illi cuncta accepta ferẽs, illi soli laudem tribui cupiens, nec animo extollitur, nec vltra alios effertur: sed inde magis sese abiicit & humiliat foris & intus coram Deo & hominibus. Hæc humilitas vt est pclara admodũ, ita & rara est. Deniq; eiusmodi pauperibus spiritu, quales iam diximus, id est, qui propter Deum relinquunt omnia, & seipsos ex animo contẽnunt, ac pro infimis ducunt, Christus promittit regnũ cœlorum, vbi erit summa oĩm bonorũ abundantia, & summus honor. Quę sane congrua est promissio, vt qui abiiciũt temporalia, accipiãt ęterna: & qui se humiliant in terris, exaltentur in cœlis. Vnde Augustinus ait: Appetãt ergo superbi regna terrarum, sed humilium est regnum cœlorum. Et Chrysostomus: Sicut cætera, inquit, vitia deponunt ad inferos, maxime tamen superbia: sic omnes virtutes inducũt ad regna cœlorũ: maxime tamen humilitas, quia propriũ est, vt qui se humiliat, exaltetur.

Humilitas cognitionis quę sit — *Esaiæ 14* — *Humilitas exhibitionis q̃ sit.* — *Humilitas gratitudinis q̃ sit.* — *August.* — *Chrysost.* — *Matth. 18* — *Lu. 14. 18*

Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.

H Mansuetudo virtus moralis est, quæ iræ impetũ refręnat ac moderatur, ne vel p verba, vel facta, vel signa foras erũpat, nec etiã animũ perturbet, psertim notabiliter & ex rationis consensu. Tum vero mãsuetudo est altera beatitudinum, quas hic dñs recenset, quando vsq; eo excrescit & consummatur, vt animũ penitus liberũ & tranquillum reddat ab iræ vitiosis perturbationibus siue motibus, ita vt nunquam ira rationem præueniente, & eam quouis modo obliquante afficiatur, nisi omnino conuenienter rectę rationi & diuinæ voluntati siue legi. Nec tamen oẽm excludit iram: imo vero incitat ad iram illam, quæ rationis iudicium sequitur, eiq; obsecũdat: qualis ira necessaria est aduersum vitia, ne sæuiat impunita nequitia: qualem & in Mose & Dauide manifeste discimus ex sacris literis, q tamen ambo de singulari mãsuetudine cõmendãtur. De qua Chrysostomus dicit: Si ira nõ fuerit, nec doctrina proficit, nec stãt iudicia, nec crimina compescũtur. Itemq;: Patientia irrationalis vitia seminat, negligentiam nutrit, & non solum malos, sed et bonos inuitat ad malum. Ad mansuetudinem aũt obtinẽdam aliis maior, aliis minor est labor necessarius. Sunt eñ quidam naturæ quodam beneficio mites & mansueti, sed nisi copiosa gratia naturam exornet, parui meriti est eiusmodi mansuetudo. Alii sunt procliues ad iram, ad impatientiam, & aliqua affecti iniuria, vix sese cohibere possunt. Qui si diuina fretigratia q̃tidianũ indicẽt bellũ huic vitio, & sibi ipsis dominari nitantur. Et talibus terrę possessio pmittitur, terræ videlicet corporis ipsorũ, ex cuius sanguine immoderate calido, aut alias ex praua corporis cõstitutione ac habitudine sæpe multa eis bella oriuntur: in quibus certandum est acriter, donec domino præstante victoriam & pacem, sanguis & caro edometur, & in futura vita fine vlla rebellione tranquillissime possideatur. Potest & terra hic promissa intelligi regnũ cœlorum, quod est terra viuentium, vbi visuri sumus bona domini.

I Habemus hic iam duas virtutes, puta humilitatem & mansuetudinem, quas speciatim dominus in seipso nobis commendauit imitandas, vbi ait: Discite à me, quia mitis sum & humi-

Mansuetudo qualis sit virtus. — *Mititas q̃tenus beatitudo quæ sit.* — *Ira quęnã necessaria sit contra vitia.* — *Exodi 32* — *Numer. 12* — *Psalm. 131* — *Chrysost.* — *Mansuetudo duplex quæ sit.* — *Terrã pmissam mitibus bifariã intelligendam.* — *Psalm. 26* — *Matth. 11*

humilis corde. Et pulchre humilitas hic primo loco ponit, deinde mansuetudo, qa mitis esse vix potest, qui humilitatis sit expers. Qui aũt humilis est, idem ipse & mitis est. Simus ergo mites & mãsueti ad oẽm iniuriam, & aduersitatẽ: idq; vt melius possimus, cõtemnamus bona p̃sentia, vt sunt, diuitię, honores & voluptates. Taliũ enim amor maximas sæpe iræ p̃stat occasiones. Qui aũt ea contemnit, nõ dolet dũ in ijs lędit, atq; ita nec irascitur facile, vbi aliq̃d hoꝝ patitur detrimentum. Deinde cogitemus iræ turpitudinẽ & impatientiæ fœditatem, & quantũ eæ nos dehonestent corã Deo & hominibus: sicq; accendamur animis ad retinendã mansuetudinem. Adhęc cogitemus, quã multa soleant incurrere vitia, qui ira superari se sinunt: quę ne incidamus, amplectamur Christi mansuetudinẽ. Ad extremum pensemus, q̃ nihil prosit irasci, imo quã dire, tum corpori, tum animæ noceat iræ insania, quæ sanguinẽ conficit, hominem stulto reddit assimilem, proximos offendit, famã hominis lędit, cor & ratioẽm perturbat, spiritum sanctum expellit, & æterna meretur supplicia. Qui aũt mitis est, maximam & apud Deũ & homines gratiã meretur. Mãsuetudo sensim obtinetur orando, certando, Christi passionẽ pie meditando, sobrietati studendo, crapulam & potum superfluum, vnde sæpe praui nascuntur humores, cholerã & bilem augentes, vitando, mortis incertam timendo horam, & Deum præsentem attendendo.

Mititas q nam acq ratur.

Ira quęnã mala secũ adferat.

Mansuetudo vt sensim obtineatur.

Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.

Tertia beatitudo luctus est, ad quẽ pertinet libenter ac delectabiliter, & propẽso animo à se abdicare terrenas voluptates, et oblectamenta carnis, mundi huius vana, misera, cæca & pernitiosa gaudia respuere, iocos, ludos, inanes cõfabulationes, rumores seculares, risum dissolutum, morum leuitatẽ propter honorẽ & amorẽ Dei fugere, amplecti ea oĩa, quæ carnẽ rationabiliter castigant & macerant, vt est abstinẽtia cibi & potus superflui, item vigilię, asperitas vestiũ, lecti duritia, aliaq; corporalia & spiritalia exercitia, q̃bus corporis petulantia edomatur, corpusq; ip̃m in spiritus redigitur seruitutem: quãdo moderate assumuntur pro cuiusq; viribus & recte rationis p̃scripto. Adhæc animum maturum et seriũ atq; studiosum assumere erga ea quæ sint vtilia & honesta, bona & salutaria, atq; in ijs secundũ Deũ delectari, vt sunt verbi gratia, cũcta Dei opa, æterna bona quę speramus, perfectiones diuinę, laus Dei, salus animarum, atq; adeo quęuis opa bona, & exercitia virtutũ: quæ vt sunt longe pręstãtiora quibuslibet rebus mundanis & corporalibus, ita etiam multo vberius & suauius præstant homini gaudium & delectationem, vt merito prę illis cũcta vana mũdi gaudia respuere debeamus, & delectari in domino. Præterea ad hunc luctũ pertinet, religiosum animi mœrorẽ suscipere ob peccata propria & aliena, ob contemptum & iniuriam summi Dei, quam accipit ex nostris & aliorum iniquitatibus ob mũdi malitiam, hominum cæcitatem, & innumera pręsentis vitę discrimina, quę incerti sumus an tãdem euasuri simus: itẽ ob propriam imperfectionem, virtutũ inopiam, procliuitatem in malum, tarditatẽ ad bonum, atq; ob dilationem gloriæ, q̃d prolongatur incolatus noster, ꝙ peregrinamur à domino, quod tam longe sumus à patria, quod necdum licet videre faciem patris nostri qui in cœlis est. Pertinet etiã huc, totis animi visceribus ex pijssima cõpassione lugere Christi Iesu acerbissimos cruciatus, quos pertulit propter nos, maxime quando pependit tribus horis in alto crucis patibulo, totus innumeris & internis & externis cõfectus doloribus: & cum pessimis quibusq; latronibus in illo extremo mortis supplicio oẽs compati soleãt, tamen dñs Iesus ab impijssimis Iudęis tum maxime irrisus, scommatibus & ludibrijs vexatus, blasphemijs & contumelijs afflictus fuit: quod sane lugendi magnam præbet causam. Est etiam luctus huius, compati tristissimæ matri eiusdẽ saluatoris sub cruce filio assistenti, & omnia intus in corde patienti summo & incompræhensibili cum dolore, quæcũq; filius in corpore patiebatur. Quæ sane in tantis pœnis, tanta animi angustia & animi afflictioe viua durare non potuisset, nisi vltra naturæ vires diuina eam potentia cõseruasset. Si q̃ ergo in nobis sunt viscera pietatis, cõpatiamur filio corpore crucifixo, cõpatiamur & matri corde & animo crucifixæ. Sunt & alia multa lugenda in hoc mundo: sed hæc pauca cõmemorasse sufficiat. Non est aũt, quod putet quisquam luctum hunc cum

Luct⁹ q̃tenus beatitudo quæ requirat.

K

Luctũ sanctum quænam efficiant.

Psalm. 119

2. Cor. 5

Matth. 18

Christo q̃tenus cõpatiendũ

Marię virgini vti cõpatiendũ sit.

Luctū sanctū nunq̄ esse sine dulcedine & gaudio spūs sctī. rancoris amaritudine, aut cū acediæ fastidio vel tædio erga bona spiritalia, vel cum diffidentia vel desperatione coniunctum: imo ꝟo nunq̄ est sine dulcedine & gaudio spūs sancti. Siquidē magnus amor Dei luctum hunc efficit, atq; idem ipse Dei amor non potest nō delectatione & gaudio animum afficere. Vnde etiam promisit dn̄s ita lugentibus consolationem p̄sentis vitæ & futuræ, non carnalem & vanam, sed spiritalem & diuinā, quæ hic inchoetur ex certa spe & expectatione futurę beatitudinis, ex interna sancti spiritus visitatione & illustratione, ex affluentia delitiarum Dei in anima: & demum perficiatur, vbi eo venerimus, vbi Deus absterget oēm lachrymā ab oculis hic religiose lugentium, nec erit amplius luctus neq; vllus dolor, sed consolatio plena & perfecta. Esaiæ 25 Apocal. 21

Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniā ipsi saturabuntur.

L Anima cum sit incorporea, inuisibili cibo potuq; alit. Sed non esurit neq; sitit iustitiam, nisi sana & bene cōstituta sit, sanūq; & integrū habeat stomachū, à vitiorum corruptis humoribus amara contritione, pura & syncera confessione, ac digna satisfactione repurgatū. Nam in qbus tales etiamnū humores residēt ac dominant, illis esca salutaris, nēpe iustitia, & quicqd Dei est, in fastidio est: venenū aūt in desiderio. Patet hoc in filio illo ꝓdigo, q ad tātā vsq; animi corruptionē & infectionē deuolutus est, vt siliquis porcorum optaret vētrem impleri suum, & nemo illi dabat, tantū scilicet q̄d eius posset explere famē. Non em̄ anima satiatur sordidis carnis voluptatibus, sed corrumpit ac deprauat, & nisi apponat salutare remedium, nēpe pœnitentiam & emendationē sui, mortē æternā sibi asciscit. Vbi aūt toto corde ad Deū conuertitur, atq; à vitijs sanata, per p̄cedentes beatitudines iā mūdana contēnit, paupertatē & humilitatē amplectit, mores māsuetudine regit, & delicta defleuit, ac digna satisfactione castigauit, iam tū incipit esurire & sitire iustitiā, id est, vel in generali, magno q̄dam feruere desiderio oīs boni & honesti, oīs virtutis, atq; in ipsis virtutibus magis ac magis proficiendi: vel in particulari, maximopere velle & desiderare reddere vnicuiq; q̄d suū est. Id em̄ iustitia exigit, vt tribuatur vnicuiq; q̄d illius est. Ergo ad esuriem & sitim iustitię ptinet, Primo, vt Deo, Ecclesiæ & supioribus integrā & volūtariam præstemus obedientiam. Secundo, vt superiores subditos suos admonendo, obsecrādo, increpādo, terrēdo, leniendo, castigādo, si opus sit, & alijs modis congruis à vitijs reuocent, & prouocent ac extimulēt ad virtutes: alioq nisi ita agant, ꝑditio subditorum in caput ipsorum redundabit, vt apud Ezechielē dn̄s minatur. Atq; istud etiā ad oēm patrēfamilias spectat. Vnde Augustinus cuidā comiti scribit in hæc verba: De oīm in domo tua tibi subiectorum salute sollicitus ac vigil existas: qa ꝓ oībus tibi subiectis rōnem dn̄o reddes. Annūcia, p̄cipe, impa, suade eis vt caueāt sibi à supbia, à detractione, ab ebrietate, à fornicatione, à luxuria, ab ira, à piurio, à cupiditate, quæ est radix oīm malorum. Tertio, huc exigit, vt in mutuis contractibus, in oī emptione & vēditione seruetur fides, & æqualitas precij ac emptæ siue venditæ rei, frausq; oīs vitetur. Nam q fraudē facit, peccat in iustitiā, & est obligatus ad restitutionem, si sciēs et prudēs id agat. Quarto, vt aliena restituantur. Sūt & alia ad iustitiā ptinentia, q̄ causa breuitatis p̄terimus. Porro, tū demū ꝟe esurimus & sitimus iustitiā, qn̄ iamdicta cū ingenti ac insolito q̄dam & feruēti desiderio p̄stemus. Deniq; iustitiam esurire & sitire, est Christū auidissime suspirare, & Eucharistiæ magno flagrare desiderio. Saturabuntur autem esurientes & sitientes iustitiam in vita æterna, quando in bonis replebitur desiderium nostrum.

Animæ sto machus quinam purgand'

Lucæ 15

Iustitiam esurire & sitire q d sit.

Esuries & sitis iustitiæ q̄nam exigāt.

Ezech. 3 August. Subditi q nam sint regendi.

1. Tim. 6

Satietas spiritualis vbi fiet

Psalm. 102

Beati misericordes, quoniā ipsi misericordiam consequentur.

M Misericors & miserator dominus cupiens nos ad sui perducere similitudinem, hortatur nos ad misericordiam, idq; adeo vt si nos in proximos simus misericordes, ipse quoq; se nobis polliceatur fore misericordem. Ergo si vis facilem o homo peccator impetrare misericordiam, sis liberalis & pius in proximos, leua miserorum inopiam benignitate tua, vt Deus ignoscat iniquitati tuæ pro bonitate sua. Si aūt auarus & crudelis es, & claudis viscera ab egeno fratre tuo, superest vt talē tu q̄q; dn̄m Deū tuū experiaris. O immensam bonitātē Dei, q iudicij sui sententiam pene in nostro posuit arbitrio, dū misericordiam pollicet nobis miam in alios declarantibus.

Augu

Augustin. Augustinus quodam sermone ait ea quæ supflua sunt hoīs vltra ratiōabilem victum & vestitum, læto ac hylari animo pauperibus eū debere impartiri. Idcirco autem læto & hilari animo, quia parum dat & accipit multum: porrigit nummum, & cōparat regnum: tribuit paruā pecuniā, & accipiet vitā æternam: dat tēporalia & meret æterna porrigit caduca, & recipit sine fine māsura.

Eleemosyna q̄ nō p̄standa

Misericordiæ beatitudo quæ nam requirat,

Ad misericordiam pertinent septem corporalia, & totidem spiritalia misericordiæ opera. Deniq; tum misericordia beatitudo est, quando ita cōdolemus aliorū malis & miserijs vt proprijs, & pro viribus promptissime eis opitulamur. Misericordia Deo nos similimos reddit, de quo dicimus: Deus cui proprium est misereri semper & parcere.

Beati mundo corde: quoniam ipsi Deum videbunt.

Cor qbus nam maculatur

Cor non maculatur nisi vitijs & passionibus: qbus abolitis & mortificatis ac expiatis, cor mundaī, conscientia serenatur, & cordis oculi fiunt apti & idonei ad contemplandum Deum. Cordis mūditiā summe in nobis diligit Deus, libenterq; sese cōiungit & vnit mundo cordi, maximamq; ei p̄stat rerum diuinarum cognitionem, & excellentia gratiæ suæ munera. Inde est, q̄d quandoq; simplices quidam & idiotæ per mundiciam & innocentiam cordis ad tam sublimen diuiuorum euehūtur contemplationem, vt eos summi Theologi vix possint capere. Cernimus hoc in præclarissimo illo viro Ioāne Rusbrochio, q ob mirabilem cordis puritatem & simplicitatē licet alioqui parū doctus esset, tantam Dei diuinarumq; rerum adeptus est notitiā, vt exercitatissimis Theologis admiranda scripta reliquerit & quantū ex eius libris colligi licet, nonnunquam ad Dei contemplandam essentiā admissus videtur. Et qd mirum quando dominus mundis corde Dei visionem pollicetur: quæ tamen præcipue ad futuram vitā ptinet. Vidēt autem tales Deum hic per speculum in ænigmate postea autem facie ad faciem.

Mundities cordis q̄n ta etiam in illiteratis efficiat

Ioan Rusbrochius.

1.Cor.13

Beati pacifici: quoniā filij Dei vocabuntur.

Pacifici q dicant tri plici ratione.

N Pacifici sunt, qui primo quidem pacem seruent erga Deum, illi in omnibus morem gerendo, quod idem verā præstāt cōscientiæ pacē & pectoris tranquillitatē, cupiuntq; etiam p̄ximos quosq; ad hanc pacem pertingere, eosq; ad eam adducere p̄ viribus nituntur: Deinde etiā cū p̄ximis, quantū in ipsis est, pacē inuiolabiliter obseruant, odiūt scandala, dissensionū & discordiæ occasiōes summe vitant, neminem lædere, oībus p̄desse cupiūt, etiā pacis inimicos optant ad pacē reducere, & dissidentes modis oībus cōciliare. Deniq; & in seipsis pacē custodiunt, id summopecurantes vt portio sensitiua sit in oībus subdita rationi, & ratio sit subiecta Deo. Tales aūt pacis amatores, pacisq; studiosi merito vocabunī filij Dei, q Deus pacis dicit, & q pacē diligit, & non nisi in pace commoratur: 1.Cor.14 Psal.75

Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Beati estis cū maledixerint vobis homines & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduersum vos metientes propter me. Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis.

Optime loco vltimo ponit beatitudo eorum q p̄pter iustitiā p̄secutionē patiunī. Vbi eñ p̄cedētibus qs virtutibus p̄ditus est, is maxime solet à dæmonibus & malis hominibus infestari, cōtumelijs, iniurijs, mēdacijs affici & dehonestari. Sed nō solū nihil inde dolere, imo etiā maxime gaudere debet, qa patiī p̄pter iustitiā & p̄pter Christū, cui placere cupit, q ei reddet immēsa cœli gaudia, & mercedē magnā nimis, hoc est seipsum. Ipse est eñ merces copiosa, q̄ nobis p̄mittitur in cœlis. Itaq; dilectissimi exerceamus nos in his virtutibus, & contrarijs abstineamus vitijs et in præsenti gratia, & in futura vita Dei gloriam adipisci mereamur, Amen.

SERMO IN EADEM solēnitate. Quid nostra efficiāt merita: & de æternæ beatitudinis ineffabili felicitate & iucunditate.

Audete & exultate: qa merces vestra copiosa est in cœlis. Matthęi V. Etsi nihil habeamus charissimi fratres q̄ deus egeat, nec qcquam illi offerre possimus (ni hil

O Psal.15

hil em̃ ex nobis habemus boni) nisi qđ ab il lo acceperimus, attñ recte facta nostra q̃uis exigua q̃uis imꝑfecta, q̃ tñ ipsius grā sunt bona, ita habet accepta, ac si multũ ipsi sint frugifera: taliq; ea præmio afficit, quasi ma gna sint & ingentis ꝑtij: sicq; ꝓuocat nos ad bene agendum: idque ea ex causa, quia amat nos, eo q̃d sui sumus, cupitq; habere occasionẽ nobis gratificandi, & communicandi sũmũ illud bonũ, q̃d ipse est nosq; participes reddẽdi beatitudinis suæ, q̃ æter no beatus est. Id em̃ eius poscit iustitia, à q̃ haud vnq̃ temere deflectit, vt æterna beatitudine nõ ꝑfruat, nisi q eã sit emeritus, & q ꝓ ea obtinenda sudauerit. Merces em̃ dicit, eo q̃d labori vel merito reddat. Nec tñ possumus ęternã beatitudinẽ nostris mereri viribus: nisi q̃d pijssimus Deus ita decreuit, vt q ipsius pręcepta seruarit, vita æterna dignus sit. Atq sine illo nihil possumus: Itaq; ab illo est & velle, & ꝑficere & mereri nostꝶ. Nõ vtiq; cogit nos, sed excitat vt velimus, adiuuat vt possimus, corroborat vt ꝑficiamus. Et licet ipse vna nobiscũ faciat totũ, qcqd recte gerimus, tñ ita remunerat, ac si de nostro aliqd cõtulissemus. Certe dñs Iesus duplici iure sibi vẽdicat regnum cœloꝶ: Nẽpe hęreditate, qa est filius Dei: & passiõe ac morte sua, q̃ & sibi & oĩbus mẽbris suis illud obtinuit. Mẽbra illius sũt, q eius p̃cepta seruãt, q̃ in hodierno Euãgelio sub septẽ vel octo virtutibus, atq; alibi breuius sub duplici charitatis p̃cepto cõpræhendunt. Nõ sunt aũt grauia p̃cepta illius, vt ait S. Iões, scilicet vbi adest bona voluntas. Itaq; q hæc p̃cepta seruant, mẽbra sunt Christi, iureq; ꝑcipiũt regnũ Dei, nõ tã meritis suis, q̃ Christi, q ꝓ electis suis oĩbus satisfecit. Porro, caput, nõ vult à mẽbris separari, sed est vnũ cũ eis corpus: atq; vbi caput est, eo & mẽbra seq necesse est. Hãc mercedẽ iã adepti sunt sc̃ti oẽs, q̃ꝶ hodie generalẽ agimus solẽnitatẽ. Et licet nos necdũ experti simus, necdũ gustauerimus illã æternæ felicitatis retributionẽ, (Nõ em̃ vidit oculus, nec auris audiuit, nec in cor hoĩs ascenderũt q̃ p̃parauit Deus diligẽtibus se) saltẽ interim de ea vel paꝶ aliqd dicamus, quia multũ nõ possumus, cũ sit ineffabilis. Iã ante vobis illa dñi ỽba recitata sũt, qbus ait. Gaudete & exultate qa merces vestra copiosa est in cœlis. Quæ qdem verba tum ꝓtulit qñ nouam. i. Euangelicam legẽ q̃ sub septẽ beatitudinibus descripsit, cũcta noui

Regnum cœlorum vti dupli ci iure chri st[9] sibi vẽ dicat

Matt. 5

1. Ioan. 5

Esaiæ 64
1. Cor. 2

Matth. 5

Testamenti p̃cepta, sub septẽ virtutibus cõꝑhendens, in mõte ꝓmulgauit. Prius em̃ mentionem fecerat beatitudinis virtutum quæ cum labore acqruntur: & ꝑsecutionis maloꝶ, q̃ pij oẽs ferre habẽt, vt Apostolus ait: ideoq; ꝓ cõsolatiõe mox subiũxit etiã virtutis p̃mia. Vt em̃. D. Gregorius affirmat, expectatio p̃mij, minuit vim laboris. Quod nulla habet declaratiõe opus, vt pote ꝙ expentia q̃tidiana discimus. Quis q̃so mercenarius suã nobis locaret opam, absq; spe mercedis? q̃ q̃nto est maior, tãto labor censet leuior. Agricolæ & vinitores q̃ntos, q̃ diuturnos etiã libenter suscipiũt labores q̃d se spent largas messuros segetes, & vini copiã cõsecuturos? Sic etiã pius dñs nouerat paucos tanta flagrare charitate, vt ipsi solo ex amore, atq; vnico duntaxat illi placendi studio seruiant: ꝓpterea etiã magna voluit p̃mia pollicere: sed & supplicia minari. O q̃ multos à vicijs retrahit gehennæ timor & spes beatitudinis. Veꝶ nõ satis est ad salutem vel solo timore pœnæ aut sola mercedis cõtemplatiõe seruire Deo, qa vtrũq; potest esse absq; charitate, sine q̃ nullus vnq̃ saluus erit. Ergo danda nobis opa est, vt seruili timore in filialem mutato, atque mercenarioꝶ affectu in amorem liberalem translato, seruiamus Deo aĩo libenti ac volũtario: ea sola cõsideratiõe, q̃d ipse oĩ honore & cultu dignissimus est, q̃d sũme bonus, pulcher amabilis, desiderabilis, & sup oĩa p̃cipue verendus est: sicq; qcqd agimus, ideo faciamus, vt illi placere, illius atseq gratiam & amicitiã, illũ laudare ac honorare possimus. Talis est affectus filioꝶ, q nõ q̃rit q̃ sua sunt, sed q̃ patris: idq; solũ curat, vt nihil admittat vnq̃, q̃ pater offendat aut contristet: nihil omittat, ꝙ illi placere aut ad illius honorẽ ꝑtinere nouerit. Hac nos charitatis synceritate dilectissimi dño seruire debemus, tanq̃ filij amantissimo parenti. Ideo q̃q; nos orare docuit: Pater noster q es in cœlis, vt hoc ipso admoneamur nõ seruiliter, sed liberali aĩo nos ei seruire oportere, atq; erga ipsũ spẽ & fiduciã gerere, atq; ad eũ ceu patrẽ clemẽtissimũ cõfugere. Hac charitate sc̃ti Deo seruierũt: q̃ etiam in nõnullis tanta fuisse legit, vt si potuisset cedere ad honorẽ Dei, ꝓ illius amore libenter pœnas inferni sustinuissent: salua tamen charitate Dei ꝑfecta, & voluntatis integra vnione cum Deo, qualis est beatorũ in patria. Interim nihilominus charissimi nos

2. Tim. 3

Gregori[9]

P

Seruire q̃ nam solo aĩo debea mus Deo

Matth. 6

Charitas q̃rundam sc̃torũ q̃n ta fuerit

mi nos, qui etiamnum virtutũ inopes & fragiles sumus, atq; à sctõrum charitate feruẽti multũ distamus, timore supplicij refrenemus nos à vitijs: nã eiusmodi timor imp fectos retrahit à malo: nec tñ solo hoc timore moueamur, sed pcipue nos moueat timor Dei, ne scilicet offendamus dñm Deũ nostrũ, tã bene de nobis meritũ, & tã dignũ oĩ honore ac reuerentia. Sed & regnũ cœlorũ & possumus & debemus appetere, nõ tñ ppterea potissimũ bene agere, sed vt placeamus Deo: quanq̃ & ideo licet petere beatitudinẽ, q̃d ibi sit pfecta iustitia, pfecta charitas, pfectũ gaudiũ in Deo: nec vllus ibi sit defectus, nullũ vitium: maxime vero q̃d illic cõspiciemus, obtinebimus, pfruemur illo, quẽ amamus, & appetimus, cuius causa cõditi sumus, & viuimus, & facimus qcqd bene agimus & in q̃ oĩmoda potiemur felicitate.

Beatitudinẽ desiderare qñ debeamus

Q Hac igit̃ ratione aspiremus dilectissimi ad regnũ illud infinitæ beatitudinis, vt scilicet possimus cõiungi Deo, Deumque perfecte diligere, hoc est, vt omnes sensus & motus nostri ferantur semper in Deum, quod in hac vita non est possibile, atq; in illo pfecte qescamus. Siquidẽ hęc amoris natura est, vt velit adesse dilecto. Nimirũ charissimi, mortales oẽs ex ipsa q̃que natura bonum appetunt, nec quisquã est q malum velit sub ratione mali: quando malum p se non est concupiscibile. Quod aũt homines malum amplectũtur, ideo fit, q̃d malũ quadam boni specie ipsis imponat: idque rationis errore, agitur, quæ malum tanquam bonum offert voluntati, quę ex se nihil vult, nisi quod bonum videat. Porro summum bonum, quod est verũ bonũ, & in q̃ vno tota hominis beatitudo consistit, omnes appetunt: quia vt Augustinus ait, ad appetendam beatitudinẽ natura cõpellit, cui summe bonus & immutabiliter beatus conditor hoc indidit: & vt D. Bernardus dicit, nõ sumus quieti, donec eam simus adepti. Cuius ratio est, quod finis noster sit beatitudo. Quãobrẽ cũ oĩa quæ sunt, naturaliter appetãt cõseq finẽ suũ, cur nõ multo magis homo rationis particeps id velit? Nõ autem eo fine conditi sumus, vt semper in hoc exilio viuamus edẽtes, bibentes, & bonis huius mũdi pfruentes, sed vt recte agendo ad æternam vitã pertingamus. Atque ea est merces q̃ Deus nobis p mittit copiosam in cœlis. Hanc consecuti sunt sctĩ omnes, qbus hic dies sacer est: cãque & nos consequemur, si ijsdem, quibus & illi, vestigijs ingressi fuerimus, id est, si humiles, mansueti, misericordes, lugẽtes, esuriẽtes & sitientes iustitiã, mũdi corde, pacifici & patiẽtes fuerimus. Quid vero illic habituri sumus? Quod oculus nõ vidit, nec auris audiuit nec in cor hoĩs ascẽdit, &c̃.

Malũ nẽq̃ appeti nisi sub specie boni alicuius

Augustin.

Bernard⁹.

Matth. 5 Lucæ 6

Esaiæ 64.

Tãta enĩ sunt gaudia illius patriæ cœlestis, vt si cuncta & p̃terita & futura vitæ huius gaudia in vnũ cõflentur, in illorum cõparatione prius nihil sint. Ibi enĩ Deũ ipsum videbimus, cuius cõparatiõe cætera nihil sunt. Vñ & Aristoteles ait, id q̃d simpliciter p essentiã bonum est, melius & pfectius esse, eo q̃d q̃dam illius participatiõe bonum est. Sic ignis ex sua natura pfectius calorẽ habet, q̃ aq̃ calida: & sol verius lumẽ habet, q̃ stellæ, q̃ id à sole mutuant. Cum ergo Deus solus sit bonus per essentiam, & creaturæ omnes iuxta diuersos gradus tãtum habeant bonitatis, quãtum illis Deus cõmunicat, certum est dñm Deum infinito creaturis omnibus esse præstantiorem, suauiorem delectabiliorẽ. Quicquid enim in creaturis est pulchrum, ordinatum elegãs formosũ, delectabile, totũ ex Deo pmanauit q est oĩs boni, pulchritudinis, suauitatis fõs inexhaustus.

Gaudia cœlestis patrię quãta sint.

Aristote.

R Si igit̃ creaturę adeo delectãt q̃lis ille censendus est, q fecit illas, inditq; illis vñ sunt delectabiles? Reuera infinite delectabilis est, siquidẽ & ipse bonum est infinitum. Vñ B. Augustinus loquens ad Deum, Ex visibilibus his, inqt, tua inuisibilia cõphendimus dñe Deus creator noster. Si enim mihi domine pro hoc corpore ignobili & corruptibili tam magna & innumera beneficia p̃stas à cœlo, à terra, à mari, luce & tenebris, calore & vmbra, rore & imbre, ventis & pluuijs, volucribus & piscibus, bestijs & arboribus, ac multiplici varietate herbarũ ac germinum terræ & cũctarũ creaturarũ tuarũ ministerio nobis succcessiue suo tẽpore ministrãtium, vt alleues fastidiũ: q̃lia q̃so & q̃ magna & innumerabilia, q̃ dulcia & delectabilia sunt, quæ solis tuis largiturus es amicis? Si tãta præstas solatia in hac die lachrymarum, quãta cõfers in die nuptiarũ? Si tãta delectabilia cõtinet exilium, q̃nta q̃so continet patria? O Deus nõ vidit oculus absq; te, quæ præparasti diligentibus te. Secundum enim magnam multitudinẽ magnificẽtiæ tuę est & multitudo magna dulcedinis tuæ, q̃ abscõdisti diligẽtibus te. Magnus enĩ tu es dñe Deus

Augustin.

Esaiæ 64.

Psal. 3.

Psal. 144

Deus meus & immensus, nec est finis magnitudinis tuæ, nō est numerus sapiētię tuę nec est finis, seu numerus atque mensura retributionis tuæ. Sed sicut magnus es tu, magna sunt donaria tua: quoniam tu ipse es p̄miū & donū oīm legitimorū pugnatorū tuorꝫ. Hæc ille. Quantacunqꝫ igit sint solatia p̄sentis vitæ, nulla tñ sunt si cū æterna beatitudine conferant. Quare & D. Gregorius quadā homilia sic habet. Si cōsideremus fratres charissimi, q̄ & quāta sunt q̄ nobis pmittunt in cœlis, vilescunt animo oīa quæ habent in terris. Et D. Bernardus, illud, inqt, solū est verū & summū bonū, q̄d non de creatura, sed creatore concipit, Quod cū accepis, nemo tollet à te: Cui cōparata omnis aliunde nata iucunditas, meror est, omnis suauitas dolor est, oē dulce amarum est, oē decorū fœdū est, omne postremo q̄d delectare potest, molestū est. Rursusqꝫ Augustinus, Tā ingēs, ait, est delectatio illius supnæ gloriæ, quod etiamsi non liceret amplius in ea nisi vnius diei hora manere, ppter hoc solū innumerabiles anni p̄sentis vitæ pleni delitijs & oī affluētia tēporaliū bonorꝫ, recte meritoqꝫ cōtemnerent. Tanta est, inqt idē dulcedo futuræ gloriæ, quod si vna gutta in infernū deflueret, totā dānatorꝫ amaritudinē dulcoraret.

Gregori⁹. *Bernard⁹.* *Augustin.*

S

Porro, immensa isthæc illius æternæ vitæ beatitudo, ex diuinæ essentiæ in q̄ sola est perfecta felicitas, visione & fruitione proficiscit. Vt enim Augustinus ait. Beatitudo est quædā pfecta diuinitatis frutio, & pennis diuinæ maiestatis contēplatio. Frui aūt, vt idē Augustinus dicit, est amore inhærere alicui rei ppter seipsam. Et ideo Deo solo pprie fruēdū est, qa cęteris oībus etiā virtutibus, vtimur ppter Deū. Deo aūt nō vtimur ppter aliud, sed fruimur ppter se ipsum, qa ipse est summū & vltimū bonū, Tāta vero ex hac Dei visiōe nascit delectatio, q̄d scī vel beati mallēt esse in inferno, & cōspicere vultū Dei, q̄ sine hac visiōe esse in cœlis. Si eñi apud inferos essent, nullam possent sentire pœnā p̄ suauitate diuinæ cōtēplationis: cuius reuera tāta est delectatio, vt si qs mortaliū oīm afflictiones ab exordio mundi ad finem vsqꝫ ptulisset, ac deinde vel ad momentum ad diuinæ essentiæ conspectum admitteretur, abunde illi, pro omnibus esset satisfactum. Tanta est, inquam, in diuinæ maiestatis perspicua contemplatione & fruitione sita voluptas, q̄d etiamsi totus mundus esset aureus, & omniuarijs plenus delicijs, beati nec ad momētum suos à Deo obtutus deflecterent. Quā quam non necesse habent quippiam extra Deum conspicere: qñ qcquid videre, qcqd nosse, qd habere cupiunt, totum habent in Deo. Quicquid enim illic appetitur, ilico p̄sto est. Vt enim Augustinus ait, Felicitas est habere omne quod cupias, nihil habere q̄d oderis. Et Aristoteles in Ethicis, Felicitas, inqt, est desiderij expletio, Nō potest autem fieri, teste Augustino, vt sit homo beatus, nisi sit etiam de suæ felicitatis perpetuitate securus. Non est igitur vera felicitas in hac vita: quia nec diuturna quidē esse potest: nec quisquā est, qui non patitur aliquid molestum, vel quo carere malit, vel qui non timeat quippiam eiusmodi sibi posse accidere, quod nolit. Nemo etiā est, qui habeat quicqd velit. Imo semp cupiūt homines quippiam, quod nondum sint adepti.

Beatitudinis supnæ imēsitatis causa quæ *Augustin.* *Frui quod nam proprie sit, q̄ que solo fruendum* *Delectatio diuinę fruitiōis q̄nta sit* *Felicitas quid sit Augusti. Aristote.* *Felicitatē veram nō posse fore in hac vita*

T

Si quærat quis ex homine quāuis fortunato & potente num habeat pro voto omnia, puta tantum honoris & bonæ valetudinis, opum, potentiæ, gloriæ, & similium, quantum velit, respondebit. Minime. Esto, sit simul rex, Imperator, & summus Pontifex, imo toti orbi dominetur: nec sic contentus erit, sed optabit plures esse mundos, aut hunc mundum augeri, sicut de quodam rege legitur. Non est ergo perfecta felicitas in hac vita. Siquidem nihil hic tam grande, tam præclarum, tam bonum inuenitur, quod possit totum explere desiderium nostrū. Si quæras. Quid igitur exatiabit hominem, atque ita beatum reddet, vt nihil vltro cupiat? (Si enim aliquid appetat quod habere non possit, pœnam sententiet, nec erit perfecte beatus) Vtique dominus Deus totum implebit animum appetitum, vtpote qui est summum & infinitum bonum, omne creatum excedens desiderium, adeo vt nihil simus appetituri, quod non confestim consequamur. Nec tamen satietas ipsa pariet fastidium. Ibi sensus omnes replebuntur castissimis ac honestissimis delectatiōibus nō solū pro voto, sed longe vltra q̄ desiderari queat. Ibi nimirum dulcissimę resonāt melodiæ angelorum & omnium sanctorum: & in tanta multitudine voces singulorum distincte percipiuntur imo etiam vniuscuiuslibet vox tam erit suauis ac tinnula, tam iucunda & contiuua, vt si

Satiare animū hoīs q̄dnam solū possit

vt si cuncta musica instrumēta simul adhibeant & pulsentur, vt possint adęquare sua uitatem & harmoniam, quam reddet quilibet sanctorum voce sua. Et quamuis sit sanctorum innumera multitudo, tamen vnus quisque cognoscit omnes & singulos: & tantum quilibet gaudet bonis aliorum vt suis. Vnde beatus Anselmus, Quilibet, inquit, sanctus videbit clare, in verbo scilicet, vel ꝓprie totū electoꝝ cætum, ac singulatim quemlibet angelum & hominem neque latebit quenquam qua gente, qua patria, aut ex qua stirpe quisque conditus sit, videbitque omnium & cuiuslibet eorum gaudia quilibet, & quicquid Deus singulis dedit & daturus est in æternum. Et quia perfecta in illis inest charitas tam Dei quam proximi, quilibet tantum amat proximum suum, quantum seipsum: atque ita tantum gaudebit bonis proximi sui, quantum proprijs.

Beatitudo sctōrū q̄ sit perfecta

Anselmus.

V

Potest id exemplo declarari. Si quis germanum aut amicum haberet longe charissimum quem perinde ac seipsum diligeret, isque iā huc veniret: quicquid reuerentiæ, honoris, amoris, officij ac beneuolentiæ illi præstaretur, haud secus gratum haberet, ac si ipsi esset præstitum. Quid igitur erit in cœlis? Reuera charissimi, si omnis charitas & amicitia mortalium omnium huius vitæ ꝑteritorum & præsentium in vnum conflaretur, non esset tanta, quanta cuiuslibet sancti erga alium in patria. Cum ergo sint in cœlis infinitæ sanctorum myriades, & tamen vnusquilibet tum omnes, tum singulos cognoscat, perfectamq; habeat omnium & singulorum beatitudinem, ac inde haud aliter, quam de sua lætetur, quātum putatis ibi gaudij redeat & redundet in vnumquemque illius regni ciuem, in tanta societate, ex solo amore & alienæ felicitatis congratulatione: maxime quando inter ipsos sanctos tanta est ordinum & præmiorum, quanta fuit ac meritorum, varietas & distinctio, adeo vt quidam affirment non esse illic duos omnino æquales, sed singulos habere quiddam excellentius cœteris. Vnde etiam Ecclesia de quolibet sancto vere canit: Non est inuentus similis illi, qui conseruaret legem excelsi.

Charitas sctōrū q̄nta sit in cœlo

Eccle. 44.

O quam iucundum videre illic multitudinem sanctorum Pœnitentium, qui peccata sua hic amare fleuerunt, & seuera ac rigida pœnitentia castigauerunt, puta, ieiunijs, vigilijs, eleemosynis, op̄ibus obedientiæ, misericordiæ & charitatis: quibus iam nihil nocent peccata sua, nec sunt illis pudori aut dedecori, sed gaudent & gratias agunt Deo quod sua misericordia ipsos ex illis eripuerit, nec perire ꝑmiserit. Adeoq; etiam honori ipsis sunt malefacta eorum, eo quod non ꝑseurauerint in illis, sed ea odio habuerint: cæteriq; oēs illis q̄d euaserint congratulantur. Ad hos pertinet quod in hodierno Euangelio dicitur: Beati qui lugent, quoniam ipsi cōsolabuntur. Quod iam illis præstitum est. Olim luxerunt & sua & aliena peccata: doluit illis cō temptus & iniuria Dei. Itaque nunc consolatione æterna recreantur. Abstersit enim Deus omnem lachrymam ab oculis eorū, neq; erit vltra luctus vel clamor, sed nec vllus dolor: quoniam priora transierunt.

Felicitas pœnitentium q̄nta sit in cœlis

Matth. 5

Esaiæ 25 Apo. 7. 21

O quantam ibi gaudendi materiā exhibet chorus & societas sanctarū virginū, quæ virginis filiū dominū nostrū Iesum Christum imitatæ, pro illius amore nuptias, omnesque carnis delectationes contempserunt: potiusque varia tormentorū genera, & ipsam adeo mortē ꝑpeti voluerūt, quā semel voluptatē imo turpitudinē veneream experiri. Atque eam ob rem pro sponso corruptibili regē immortalē adeptę sunt, cum q̄ iam nuptias celebrant nunquam desituras: habentque in signum victoriæ, quam de sua carne reportarūt, singularem coronam aureolam. Vnde de eis dicitur illud Apocalypsis. Hi empti sunt de terra: quia cum mulieribus, siue viris non sunt coinquinati: virgines eī̄ ꝑmanserunt. Hij sequuntur agnum, id est, dominum Iesum, quocunq; ierit. Et cantabūt canticū, q̄d nemo alius dicere poterit. His cōgruit ea hodierni Euangelij sententia. Beati mundo corde, qm̄ ipsi Deum videbunt. Vbi notandū est, nō dici, Beati casto corpore, qa nō satis est carnis seruasse integritatem, nisi etiam cordis & mentis, id est, affectus & cogitationis mūdicia seruetur.

Virginū in cœlo quāta sit felicitas

Apoc. 14

Matth. 5

X

Ingēs ꝑterea illic gaudium efficiunt sancti cōfessores, monachi, Episcopi & doctores, qui cū in terris agerent, non suam, sed domini sui gloriam quæsierunt, atque vnanimes vixerunt in humilitate & patientia, in abstinentia, in laboribus & vigilijs, in charitate non ficta. Denique super pauca constituti, fideles se præbuerunt: ideoque introducti sunt in gaudium domini sui. Hos illa

Cōfessorū gloria q̄nta sit in cœlis

Matth. 25

Matt. 5

respi-

respiciunt verba quibus dicitur Beati paci cifici, quoniam filij Dei vocabũtur. Pacem ẽm cõciliauerunt inter Deũ & homines orando, sacras hostias offerendo, concionãdo, docendo, exẽpla optima pbendo, pctã castigãdo. Quãobrẽ filij Dei vocant: sicut ediuerso, q dissensiones & discordiã excitãt, malo exẽplo vel cõsilio alios deprauãt, & qđ pessimum est, maligne detrahãt, filij sunt diaboli, qa opa illius faciũt. Atq sicut furtum facienti, & ablatũ non restituenti si facultas adsit, non meret pcti veniã, quã tumlibet confiteat vel absoluatur: ita etiam & quidem multo minus prodest cõfessio inique & maligne detrahenti, nisi reuocet quod male dixerit. Quod si etiam verũ est id quod dixit, sed tñ occultum, peccat grauiter id alijs referendo, præsertim si faciat mala intentione, puta ad confundendũ illum cui detrahit vel & displicentia, aut inuidia, siue vt alijs placeat. Quãobrem periculosum est de factis aliorum male loq, in peiorẽ partẽ interptando: qñ vnusqsq; ita debet tueri famã pximi, vt suã. Qui vo corde malitiam retinent, statuuntq; vbi data fuerit occasio, se vlcisci, id est, dicere vel facere quippiam, qđ fit contra proximi charitatem, ij sane nõ aliter accedunt ad Christi venerabile Sacramentum, quam Iudas impijssimus, qui Christi quidem corpus sumpsit sed iam proditionis virus penitus imis hauserat visceribus. Sed hoc fortasse nonnihil extra propositum. Quæ tandẽ putatis dilectissimi gloria & beatitudo ac lætitia est in cœlis inuictissimorum martyrum, qs non tribulatio, non fames, nõ gladius, nõ persecutio, non mors neq; vita potuit separare à charitate dei, quę est in Christo Iesu? Ad quos vtiq; referenda sunt illa præsentis Euangelij verba: Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam: quoniam ipsi saturabuntur. Porro gloriosissimus sanctorum Apostolorum Senatus, quos dñs ex simplicibus piscatoribus, suos fecit legatos, & Ecclesiæ principes ac fundamenta, inenarrabili totam cœlestẽ curiam lætitia afficit. Ii quondam parentes, cognatos & omnes mundi facultates & vanitates contempserunt, vt essent participes paupertatis Christi. Quapropter venturi sunt iudices & assessores iudicis Christi, iudicabũtque duodecim tribus Israel. Illis bene quadrant ea verba quibus dicit: Beati pauperes spiritu, id est, qui sanctam amant paup tatem: quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Adest ibi ad cumulum lætitiæ venerandus Patriarcharum ac Prophetarum cætus, qui aduentum domini Saluatoris longe ante prædixerunt, & longanimiter sustinuerunt. Quibus deus reuelauit secreta sua, quæ scripto & verbo deuulgauerunt: atq; ea causa nec vitæ, nec laboribus pepercerunt. Quibus pptерea pulchre accommodantur verba illa hodierni Euangelij. Beati mites quoniam ipsi possidebũt terram. Accedit his beatissimorum frequentia angelorum, qui sanctis, dum adhuc in terris degerent, fide summa semper astiterunt, eosq; protexerunt, bona illis inspirarunt, opem tulerunt, orationes illorũ super sanctum altare cœli aureum obtulerunt, & defunctos aut in Abrahæ sinum, aut euestigio ad beatitudinem deportarũt.

Detractores vt sint filij diaboli.

Loq male de alijs q sit periculosum

Martyrũ fœlicitas in cœlis quanta sit

Rom. 8

Matth. 5

Apostolorũ gloria in cœlis qnta sit

Matth. 19

Matt. 5

Y

Patriarcharum & Prophetarũ beatitudo in cœlis quanta sit

Matth. 5

Angelorũ in cœlis felicitas qnta sit

Apoc. 8

Iam vero quid de sacratissima & reuerẽdissima Dei matre semper virgine Maria dicemus, quantum scilicet augeat supernę patriæ gaudia videre illam præsentẽ, super omnes angelorum ordines exaltatam, sacrosanctæ Trinitati proximam, virginem singularem, & matrem admirabilem, quæ nec primam visa est similem nec habere sequentem? Quam S. Trinitas sicut dignissimum effecit Christi Iesu habitaculum in terris, ita in cœlis constituit dominam vniuersorum, post Christi humanitatem creaturis omnibus præstantiorem atque pręfectam: fecitq; eam matrem misericordię, reginam pietatis & clementiæ, imperatricẽ totius cœlestis curiæ, refugium pœnitentium, solatium miserorum, apothecam diuinæ gratiæ, & diuinæ misericordiæ scrinium. Nihil enim nos vult habere Deus, vt ait D. Bernardus, quod non transeat per B. Mariæ manus. Deniq; adest ibi sacratissima Christi Iesu humanitas, quę præ omnibus ineffabilem adfert lætitiam sanctis & angelis, cuius passione redempti, cuius sanguine viuificati, cuius exemplis instructi, cuius morte ad vitam reducti sumus. Videtis dilectissimi, quanta nobis bona in cœlis reposita sunt, quibus iam felicissime absq; vlla amittẽdi formidine perfruũtur sancti omnes, quorum hodie solennitas agitur. Agedum igitur contemnamus tota animi virtute quicquid nos ab illis bonis impedire potest: eaq; summo studio amplectamur, quæ nobis possint esse adminiculo, vt ad illam felicissimam sanctorũ omn

Marię deiparæ virginis gloria quanta

Bernard⁹.

Humanitas Christi quantum gaudium pstet beatis in cœlo.

oĩm sodalitatẽ ptingamus, Ecce etiã ipsi nos cupidissime expectant. Negare nihil illis Deus potest, qa charissimos eos habet. Imploremus ergo eorum suffragia: multũ eñ possunt apud Deũ. Pauperes sumus: q̃ ramus ab illis, vtpote ditissimis, largas eleemosynas. Credite mihi, nihil nobis negare poterunt, si ipsos pie erimus venerati. Præstet nobis omnipotens Deus, vt quandoque ad illorum consortium pertingere mereamur, gratia & benignitate sua qui est benedictus in secula, Amen.

IN FESTO S. MARtini Episcopi. Epistolam cum sua Paraprhasi quære in priori parte de festiuitatibus sanctorum, videlicet, in festo D. Nicolai Episcopi. Itẽ ibidẽ inuenies Euãgelij Exegesin.

SERMO IN EODEM Festo. De vitanda crapula & compotationibus: item in quibus S. Martinũ imitari debeamus.

XXIIII. Cce sacerdos magnus, q in diebus suis placuit Deo, & inuentus est iustus. Ecclesia. XLIIII. Magni & eximij Pontificis D. Martini festum diem nũc celebramus dilectissimi: vtinam congrua deuotione vtinã digna animi alacritate, studio & feruore. Proponit hic nobis homo sanctissimus, cuius vitam imitari & vtcunq; posse exprimere, magnæ virtutis est. A Cuius apud Deũ tãta est autoritas, tãta gratia & potestas vt qcqd petierit, nõ possit nõ impetrare. Quod ppterea dixerim, vt propẽsioribus animis illius solẽnitatem celebretis, eius suffragia ardentius ambitiatis, eius exempla studiosius imitari velitis. Solent quidem passim homines diem istũ largioribus epulis & pfusioribus gaudijs præuenire, atq; in profesti eius cœna indulgere poculis, & musto recenti exhilarare animum. Sed vtinam tam essent prompti ad imitandas beatissimi patris virtutes, & spirilitalibus potius sese recreare gaudijs, diuinisq; laudibus totum diem transigere, sacras ædes assidue visitare, & salutis suæ curã agere, q̃ externa illa celebrare cõuiuia, qbus maxima pars ad Dei & sancti Martini iniuriam abutuntur, dum adeo sese vino & cibo ingurgitãt, vt sequenti die ad diuina omnia prorsus inepti sint. Possent quidem tolerari sobria & honesta conuiuia, sed in illis nihil spectare aliud, q̃ corporis voluptates, nec vllã aut tenuẽ Dei sanctorumq; eius habere mentionẽ, potuq; ac cibo superfluo farcire ventrẽ, id vero pecudũ est, nõ hoĩm ratiõe vtentium. Ergo dilectissimi festa sctõrum ea ratiõe colamus, vt digni simus qñq; admitti in beatissimam sctõrum societatẽ. Quod multo melius impetrabimus corporis spernendo, q̃ expetendo oblectamenta, & sobrietatẽ, iustitiã, pietatẽ potius q̃ crapulam, iniquitatem, vanitatẽ sectando. Sic sctĩ ipsi dum adhuc essent in terris, præcedentiũ patrum colebãt festos dies: & licet interdum conuiuia moderata non respuerent tñ animo cœlestes potius suspirabant epulas, magisq; delectabat eos lucris spiritalibus augere animam, q̃ corpus breui moriturum escis corruptibilibus implere. Nos contra nunq̃ fere magis crapulæ & ebrietati totos nos dedimus, quam in sanctorũ atq; etiam ipsius Christi solennitatibus, quasi vero ille dignius Christũ eiusq; sctõs colat & honoret, qui maiores cibi ac potionis copias appararit, & se totum escis ac potu obruerit. Sed si ne prophanis quidem siue cõmunibus diebus vnq̃ licet commessationibus compotationibusq; immoderatis tempus pretiosissimũ perdere, quam turpe, quã nefarium, quam flagitiosum est dies sacros diuino cultui dedicatos talibus studijs trãsigere? Sed consuetudo est, aiunt. Imo vero consuetudo antiquissima est, vt vel ex D. Basylio Magno probari potest, vt in solennitatibus sanctorum alij pro alijs orent, vna cum pluribus Deum adorent & lachrymas offerant, ab eo peccatorum veniã poscant, de acceptis beneficijs gratias agant, sese mutuis vicissim cohortatiõibus in vera pietate confirment & ædificent. Crapulæ autem & ebrietati vocare non est cõsuetudo bonorum hominum, sed Deum eiusq; præcepta contẽnentium. Nõ licet autem imitari exempla malorum, nisi cui libet etiam supplicia illorum perpeti. Negari sane non potest iam mala ista longo vsu imo detestabili & ter execrando abusu inolcuisse, vt festis præcipue diebus tẽpla negligan-

In eos qui hoc die & pcedenti largi⁹ studenr calicibus exhauriendis

Festa sctõrum celebrandi scopus qs fore debeat.

Quinã seculo dediti hoĩes ho die festos celebrent dies

Celebrandi festos dies cõsuetudo vetustissima q̃ nã fuerit olim Basylius

gligantur, ventres epulis immodicis & luxurianti mero distendant. Sed veniet veniet ille dies, quando eiusmodi hominũ fæx, q Deum nõ timent, sed pro Deo colũt pu tentissimam ventris sui cloacam, rursum acerbissimo cũ tormẽto euoment quæcunq; nunc nõ solũ intemperanter, sed etiam tẽpore sacro, nõ nisi diuinis accõmodãdo rebus deuorãt. Clamẽt tũc si poterũt, se hoĩm morẽ & consuetudinẽ obseruasse. Nimirũ mox audient: Quorũ vobis libuit imitari morẽ impiũ & detestandũ, eorũ nunc q̃que non sit absurdũ cruciatus sine fine expiri.

B Intẽperantia edendi & bibẽdi q̃nam mala adferat.

Talis edẽdi ac bibẽdi intemperantia etiam hoc mali efficit, vt multi cogant extremam inopiam tolerare, multi dirissimo famis mucrõe conficiant, multi dũ nõ habent vitæ necessaria, pessimis artibus & studiis animũ applicent, atq; ad alios expilandos, deprędandos, iugulandos sese trãsferant. Miramur sæpe tantã esse annonę caritatem. Sed quid mirum, si multos egestas opprimat, non habẽtes vnde vel panem emant, quando plurimos inuenire est, q vno die plus cibi potusq; gulę suæ modo ingerant, modo rursus euomendo detrahãt, q̃ vitæ hoĩs sustentandæ in multos dies foret necessarium? Et talia, vt diximus, libentius & crebrius, atq; etiã, q̃d peius est, liberius & minori scrupulo fiũt festis diebus. Tũ eñ dat otium à curis & negotiis secularibus. Itaq; q̃d ad pietatem & deuotionẽ inuitare deberet, incitat ad ppetranda mala.

Conuiuia celebrandi q̃lis hodie mos seruetur

Videas tũ alios domi suæ grãdia & luxuriosa apparare cõuiuia, & multis horis continuis assidere mensę, ad æq̃les haustus mutuo se puocare, edere & potare vsq; ad nauseã, ne dicã vomitũ, & multa interimpnitiosa & turpia, friuola ac falsa effutire verba, pluraq; alia ppetrare ĩmania pc̃tã q̃ tñ nec ipsi animaduertunt, q excæcati sunt à diabolo. Alios vero cernas licet in tabernis publicis totos hærere dies, alios exire in agros aut villas propinquas, non nisi edẽdi ac potandi causa, & diuinam erga se irã puocãdi. Alii vo ludis, choreis, spectaculis, lasciuiis, põpis & id genus aliis vitiis & vitiorũ incẽtiuis toti intendũt, nõ tñ sine cõpotationibus & crapula. Interim qs dubitet tãta, ab eiusmodi vanis & miseris, imo & stolidis & insanis hoĩbus nõ mõ supfluo, sed etiã in corporis & aĩæ pniciẽ cõsumi vñ multi possent paupes lõgo tẽpore abũde sustẽtari? Et tñ q̃runt hoĩes nõ satis creuisse fruges, minus fertilem fuisse autumnum. Et q̃ tãdẽ fertilitas sufficere possit tãtæ hoĩm luxurię ac intẽpantię? Qui si nollẽt parcius & fragalius viuere ob grãm paupᵉrũ, q ea de causa fame affligant & perẽũt, deberent saltẽ suæ valetudinis habere rõnem, q̃ certum est tali cibi ac potus nimietate grauissime lædi, morbisq; multis & diuturnis fieri obnoxiã. Cũ eñ natura paucis cõtenta sit, qcqd supfluum ingesseris, nisi sobrietate aut alia ratiõe digerat necesse est pessimos producat effectus. Quãobrẽ recte dicit plures crapula q̃ gladio perire. Et raro diuturna illorũ vita est, qui largioribus epulis & poculis frequenter indulgent. Sed si nec iis terremur incõmodis, terreat, nos diuitis illius epulõis exemplum, quem vt ait D. Basylius, vita in deliciis acta tradidit incẽdio. Nõ eñ crimẽ iniustitiæ, sed ob vitæ molliciem, & q̃tidianas comessationes exustus est in camino ardẽte: vbi iã nec guttã aq̃ obtinere potest, q hic nolu it supfluo abstinere potu & cibo. O miserũ & vere miserũ, q p breuissimis & vilissimis gulæ illecebris & oblectamentis iã ppetua cruciatur fame & siti, & innumeris aliis dirissimis afficit cruciatibus. Qui si ad necessitatẽ, non ad voluptatẽ donis dei sobrie ac moderatæ fuisset vsus iam cum sctĩs oĩbus pleno ore potaret e fonte vitæ, & ederet de mensa dñi sui omnigenis refecta deliciis, iisq; semper nouis, vt nunq̃ desit esca & potus appetitui, fastidium desit saturitati. At hæc attendere iam nolunt stulti & miseri, donec & ipsi in lacũ illum tartareum coniiciant, vbi p delicatis & oppipare præparatis ferculis, dulciq; mero fel draconũ & venenum aspidum insanabile, flammasq; sulphureas & ipsas q̃q; carnes suas comedẽt.

C Intemperantia q̃nta mala homini addu cat.

Crapulosos homines suam abbreuiare vitam Lucæ 16 Basylius

Deut. 32

Tẽpla diebus festis esse freq̃ntanda.

Quamobrem dilectissimi non iam deinceps sacros dies comessando, potando, iocando, ridendo, ludendo, fabulando transigamus, sed memores diuini iudicii & mortis nobis semp & vbiq; insidiantis, confluamus ad templa, preces supplicationesq; offeramus ad Deum, imploremus viscera paternæ misericordiæ eius, rogemus eum ne deserat nos propter iniquitates nostras, ne auertat à nobis faciẽ suã, sed illuminet vultum suum super nos, illuminet oculos cordis nostri, ne vnquam obdormiamus in mortem peccati: doceat nos vias suas, & deducat nos in semitis mandatorum suorũ. Ipsos quoque sanctos nobis intercessores & præ-

Psal. 66
Psal. 12
Psal. 118

& peccatores adhibeamus vt q̃d nostris non possumus, illorum meritis obtineamus.

D Atq; vt ad hęc & eiusmodi pia studia animis accendamur, non pigeat nos vitas sctõrum perlegere, aut ab aliis audire. Habet enim nescio q̃s aculeos exẽpla sctõrum, quibus animi q̃uis tepidi sępe miro modo compungunt ad amorẽ Dei, ad odiũ pcti, ad contẽptum mundi, ad melioris vitæ desiderium. Ecce hodie dies solennis agitur sanctissimi Pręsulis Martini, cuius vita tot scatet virtutibus, tot meritorum choruscat p̃rogatiuis, tot faculis insigniũ ardet exemplorum, vt vix quisq̃ tam duri sit cordis, q illis auditis aut cognitis non aliquo modo compungatur. Dicamus inde pauca ad vestri ędificationem, ad laudem Dei, ad honorẽ sancti Pontificis. Primo quidem cũ adhuc esset annorũ decem, inuitis parẽtibus confugit ad Ecclesiam, seq; catechumenũ fieri postulauit. Mox mirum in modum totus in Dei opere conuersus, cũ esset annorum duodecim, eremũ concupiuit: fecissetq; votis satis, si ætatis infirmitas non obstitisset. Animus tamen aut circa monasteria, aut circa Ecclesiam semper intentus, meditabatur adhuc in ætate pueril, quod postea deuotus impleuit. Ecce mirabilem in tali ætate feruorem erga Deum, vt etiam inuitis parentibus, qui gentiles erãt, sed seculari dignitate non infimi confugeret ad Ecclesiam. Quis quæso id illa in ętatula nõ miretur, qs non oĩ laudum p̃conio tantam tantilli pueruli constantiam prosequatur? Sed iam Christi gratia in illius pectusculo radiebat, quæ mentem pueri salubriter intus erudiebat, clamans in corde illius vana esse Deorum simulachra, nec nisi vnum esse Deum. Habent hic pueri, quod summa cũ laude imitentur, vt discant à teneris animum applicare creatori, libenter sacras visitare ædes, pietatem meditari, non pueriles leuitates & ineptias. Ad quæ debent eos hortari & instigare parentes, ne ipsorum negligen tia pereant, ne in ætate tenera ad vitia & seculi vanitates sese adiungant, neglectoq; creatore & salute sua, pessima peccãdi cõsuetudine implicent, q̃ deinde vix maximo labore possint abiicere. Postea vero aliquãdiu sacramẽtis militaribus implicatus D. Martinus, licet nondũ sacrum percepisset baptisma, tñ toto illo triẽnio q̃ ante baptismum in armis fuit nolens & coactus, ita vixit, vt vita eius p̃fectiõis speculum fuisse videatur. Scribit enim de eo Seuerus Sulpitius in hæc verba: Vno tantũ seruo comite triennio illo contentus fuit: cui tñ viceuersa dñs seruiebat adeo vt plerumque ei & calciamenta ipse detraheret, & ipse detergeret: cibũ vna caperent, hic sępius ministraret. Interim ab iis vitiis integer mansit, quibus milites implicari solẽt. Multa illi circa commilitones benignitas, mira charitas: patientia vero atq; humilitas vltra humanum modũ. Nam frugalitatem in eo laudari non est necesse: qua ita vsus est, vt iam illo tempore non miles, sed monachus putaret. Quibus rebus ita sibi omnes commilitones suos deuinxerat, vt eum miro venerarentur affectu. Necdum tñ regeneratus in Christo, agebat quẽdam bonis operibus baptismatis candidatũ: assistere scilicet laborantibus, opem ferre miseris, alere egentes, vestire nudos. Nihil sibi ex militiæ stipendiis præter quotidianum victum reseruabat, iam tũ Euãgelii nõ surdus auditor, de crastino non cogitabat.

En charissimi quantus hic in S. Martino adhuc catechumeno, necdum annos octodecim trãsgresso virtutum splendor, quanta congeries, perfectio quanta? Nonne hic paucis compræhensum est verbis, q̃d vsq; ad summã ætatẽ egisse sufficiat? Quid nos hic dicturi sumus, q tot annis, imo ab ipsis incunabilis Christi misteriis initiati sumus, q sæpissime sacras conciones auscultauimus, qui omnia Christi mandata tenemus? Quæ in nobis tot virtutũ vel tenuis scintilla relucet? Quis nostrum tam humilis & officiosus, non dico ergo seruũ, sed vel erga maiores & superiores suos est? Cuius nostrũ tanta charitas & beneuolẽtia erga p̃ximos? tanta frugalitas, tanta patientia & modestia? Opera vero misericordię q̃ ille tam liberaliter, tam prodigus coluit, apud nos iã penitus iacent & in vltimas terras relegata sunt, vt nos plane simus surdi Euangelii auditores, q nullis dñi pręceptis nullis comminationibus eo adduci possimus, vt vel superflua communicemus miseris & egenis, cũ B. Martinus oĩa dedisse legat, nihil sibi seruans in crastinũ: & hoc, vt dixi, cũ adhuc esset catechumenus. Quid hic necesse est commemorare vitæ illius gesta post baptismũ cũ iã tot tantaq; in eo necdũ baptizato didicerimus, vt iure meritoq; nos ipsos omnemq; vitã nostram vtpote longissime ab eius perfectione di-

Vita gesta que sctõrũ crebri' lecta & recitata q̃ntum habe antq; energiæ

Martini scti vita q̃ fuerit sanctissima

Pueritia scti Martini q̃ fuerit admirabilis

Pueri qui nam imitandi sint

Seuerus Sulpitius

Virtutum integritas in sancto Martino quãta fuerit.

Matth. 6 E

ſtantem, contemnere ac vilipendere debeamus, ſatiſq; negotij habituri ſimus, iam dictas illius virtutes vtcunq; imitari velimus? Et tñ q̃ turpe, quam probroſum nobis eſt, illum militiæ nexibus implicitum, illũ adhuc baptiſmi expertem, illum adhuc puerum tantis fulſiſſe virtutibus, cum nos nati & educati in Eccleſia, & pleriq; etiã matura ætate, non ſolũ virtutibus vacui, ſed omni etiam vitiorum ſpurcitia ſępe obruti ſimus. Non iam neceſſe eſt, vt in iudicio proferat aduerſum nos dñs Apoſtolos, martyres, aliosq; excellentis gratiæ ſctõs: tantum hũc S. Martinũ adhuc militem & catechumenum nobis apponat, & illius vnius comparatione iuſtiſſime & grauiſſime condemnabimur. Veruntñ dilectiſſimi vt nobis pſint exempla ſctõrum, debemus ea imitanda pro viribus ſuſcipere. Hoc ipſum quod nouimus D. Martinũ adhuc puerũ, adhuc à baptiſmi gratia alienũ, & in armis verſantem tñ præſtare potuiſſe, nobis animũ debet addere, vt confidamus nos quoq; idem poſſe, & Dei gratiã nobis etiam magis affuturam, vtpote iã Chriſtianis. Agedũ chariſſimi nõ nos pigeat S. Martini quamuis necdum ſalutaribus vndis expiati facta imitari, qa pſectæ virtutis ſpecimen de ſe præbent. Idcirco hodie ſolennem illius memoriam agimus, vt dum præclara illius geſta agnoſcimus, cupiamus illius effici vtcunq; ſimiles, & inolitis vitijs noſtris quoddam indicamus bellum, atque in noſipſos ſctõ quodam odio inſurgamus, nitamur noſipſos vincere, & ad eã tum interiorẽ, tũ exteriorem hominem noſtrum reformare puritatẽ, in qua cõditi ſumus à Deo, ſed à qua peccãdo lõge plapſi ſumus. Et qa fragiles ſumus, & parũ ex nobiſipſis poſſumus, idcirco etiã ea de cauſa tã inſignis Põtificis feſtũ nũc colimus, vt eũ nobis apud Deum interceſſorẽ obtineamus, & q proprijs iniqtatibus repelli potius meremur, q̃ qcq̃ impetrare à Deo, per illũ aliquẽ gratiæ locũ apud Deũ conſequamur. Sed fortaſſe libet adhuc plura noſſe de vita illius? Dicam ergo adhuc pauca, qa oĩbus enarrandis nec totus dies ſufficit. Omiſſis aũt, q̃ ante ſuſceptum Turonenſem Epiſcopatum egit, quædam ex illis quæ in Epiſcopatu geſſit cõmemorabo. Itaq;, vt ait iam dictus Seuerus Sulpitius, poſt Pontificatus ſuſceptos honores, idem cõſtantiſſime perſeuerabat, qui prius. En animum mundana oĩa contẽnentẽ, & in ſolo Deo immobiliter defixũ. Eadẽ in corde eius pſeuerabat humilitas, atq; ita plenus autoritatis & gratiæ implebat Epiſcopi dignitatem, vt non tñ ppoſitum monachi virtutemque deſereret. Nos cõtra ad oẽs mundi proſperos ſucceſſus, ad omnem fortunæ blandiẽtis auram inſoleſcimus, & efferimur animis, nec vlla in nobis conſtantia eſt, nulla grauitas, nulla timoris Dei perſeuerantia. S. Martinum Epiſcopatus dignitas nihil penitus à priori vitæ ſtatu dimouit: nos vero verbulum vnũ vel aſperius, vel blandius prolatum aut exulcerat nimium, aut plus æquo emollit & diſſoluit. Deinde cum frequentes nimium ad D. Martinum viſitandum confluerent, conſtruxit cœnobium extra ciuitatem in loco admodum ſolitario & aditu anguſto: vbi diſcipulos habuit octaginta, ex quibus multi erant nobiles qui ad exẽplum beati magiſtri inſtituebant. Nemo ibi quicq̃ proprium habebat, oĩa in medium conferebant. Vinum nemo nouerat, niſi quem infirmitas coegiſſet. Pleriq; camelorũ ſetis veſtiebãtur, mollior ibi habitus pro crimine erat. Ex his plane animaduertimus, quantus in ſancto viro fuerit quietis ſilentij & ſolitudinis amor: quantus horror mundani ſtrepitus, quãtus vitæ rigor, quanta ſobrietas, quanta abſtinentia, quãta vilitas & aſperitas omnium ad vitæ vſum ptinentium. His nimirum confundit vanitas, paruulitas, mollities, intemperãtia, luxus, ſuperbia, faſtus & petulantia noſtra. Quid hic commemorẽ illius plusq̃ ſtupendã patientiã, incredibilẽ orandi aſſiduitatem, iuſtitiæ tenacitatem, & cæteras virtutes perfectiſſime in eo relucentes? Oĩa illius exempla nos accuſant, nos reos faciũt, nos condemnant. Deniq;, cum moriendum eſſet, tanta mentis ſecuritate migrauit ad dominum, vt futurę glorię etiam in corpore eius ſigna manifeſta apparerent. Nam facies eius vt ſol reſplenduit. Multa & magna tranſiliui ſtudio breuitatis, quæ vos aliunde poteſtis haud pœnitendo fructu diſcere. His paucis quæſo chariſſimi prouocemur ad virtutis ſtudium, ad amorem Dei, ad omnia illa quæ nos Deo gratos efficiant. Credite mihi, ſi in extirpandis vitijs colendiſque virtutibus operam ſtudiumque ponere conati erimus, & hic iucundam & tranquillam ducemus vitam, & poſt cum D. Martino & ſanctis omnibus

Vitam S. Martini fore cunctorũ exẽplar vitæ correctioris

F

Sctõs p vi uis apud deũ intercedere

S. Martinus factus Epiſcopus qd egerit Seuerus

G

Monachorũ ſancti Martini pfectio quãta fuerit.

Acto. 4

Securitas & felicitas S. Martini morientis quanta

bus cœlestia consequemur bona, quæ nobis promisit Deus se timentibus & diligẽtibus, cui est omnis honor in secula seculorum, Amen.

IN SOLENNITATE Præsentationis gloriosissimæ semperq; virginis Mariæ. Epistolã cũ sua paraphrasi, item que Euangelij Exegesin quære in prima parte de festiuitatibus sanctorum, videlicet in Festo conceptionis eiusdem B. virginis.

SERMO IN EADEM Solennitate. De oblatione B. Mariæ in templo, de ipsius mirãda nimis humilitate: quæ sit vera humilitas, quiq; ea acquiratur: itẽ quænam sint veri humilis hominis proprietates.

XXV Fferentur regi virgines post eam, proxime eius afferent tibi. Psalmo XLIIII. Legimus fratres charissimi beatissimã virginẽ Mariã, cuius hodie est solẽnis festaq; dies, oblatã à parentibus, seq; ipsam Deo obtulisse in templum, haud dubium non aliam ob rem, nisi vt à mundi strepitu, à tẽporalium turbine segregata, Deo seruiret mente deuota, casto q̃q; ac puro corde illũ amaret solum, continue eidẽ adhærens. Vi
A xit autem ibi nullius rei temporalis curam habens, aut administrans, vtpote pauper spũ: vixit sub obedientia pontificis, vixitque sub proposito perpetuo seruandæ virginitatis, q̃diu ex Deo non aliud iuberet. Hanc vobis filij charissimi opto hortorq; quantopere possum fieri patronam ac matrem, quam veneratione deuota colatis, cui studia vestra honorumq; obsequia impendatis, q̃ post Christũ potissime stu-
Lucæ 1 deatis diligere ac imitari, præcipue & ante omnia ipsius profundissimam humilitatẽ, de qua ipsa p̃ter oẽs alias virtutes, quas in supremo tũ gradu attigit, gloriat dicens: Respexit humilitatẽ ancillæ suæ. Cunctis quanq̃ virtutibus plena erat Maria, de nulla tamen gloriatur, quam ita respexerit dominus, sicut de humilitate. Hæc est enim virtus ad quam cæteræ confluunt virtutes, qua exornantur & gratæ fiunt tam Deo, quam hominibus: qua deniq; ne exufflent aut marcescant, conseruant oẽs. Ipsa est vallis illa, ad q̃ fluenta gratiarũ decurrũt. Ipsa est vallium vna, quam vtpote profundissimam implendã omnium virtutum varietate promittit baptista Ioannes, dicẽs: Omnis vallis implebitur. Placuit haud dubium in beata Maria Deo virginitas, placuit charitas, placuit patiẽtia, cæteræq; virtutes, solã tñ humilitatẽ diuinitus respectam Maria confitetur. Hac etenim digna facta est, vt fieret mater dei, hac exaltata est adeo vt maior esse non possit, nisi ipsamet esset Deus. Siquidem summæ est dignitatis, q̃ in creatura aliqua non potest inesse præstãtior, esse matrem Dei. Imitemur igitur charissimi, virginis ac matris Dei humilitatem, & ne in corde nostro superbiæ tumor, aut elatio suboriatur summopere vigilemus. Nihil enim ita nobis est necessarium (si ad virtutũ fastigia anhelamus, imo si vel in modico cupimus proficere) quam fundamẽtum totius spiritualis ædificij humilitas. Proinde sciat sine fundamento se ædificare, quisquis nõ humilis pro virtutibus alijs sudat. Insidiatur religiosæ menti superbia, & licet aperto Marte sæpius repellatur, sub tegmine tamen virtutũ palliata, dum mentit se non esse superbiam, sæpenumero quia admittit, homini est in ruinam: Facilius deprehendit supbia illa, quæ ex donis externis nascit, puta de voce, de veste, de venustate, de diuitijs, de nobilitate, & cæteris id genus bonis, propterea quod non liceat gloriari de huiusmodi omnibus. Dona enim sunt quæ non sanctificant, & bonis malisq; sunt cõmunia, nec vtilitatem animæ possunt afferre maiorem q̃ vt contemnantur. At ea, quæ intus in anima latet superbia, & de internis aut gratijs aut virtutibus nascitur, multo est periculosior, quia secretior atq; intimior & ex bonis vere commendabilibus, imo ex ipsa humilitate seu potius humiliatiõe propria oritur. Facit enim hominem virtuosum (cui virtus non debet non placere) sibi ipsi placere, & amorem, qui debet esse virtutis, in proprium amorem mutat. Facit sub specie ædificationis alijs velle placere,

Humilitas vt sit vallis profundissima. Lucæ 3

Superbia spiritalis quibus ex donis oriatur

B

Superbia occulta q̃ mala efficiat

ab aliis imitabilem iudicari & eo securius decipit, q̄ Zelus ædificandi ꝓximū (si abesset amor proprius) magis esset licitus. Superbia effert animum, vt aspernetur, nō modo, quod fas est, vitia & defectus, verū etiam eum, qui adhuc vitiis ꝑmitur & languet, licet fortasse inuitus. Quod tñ haudquaquā faceret, si seipsum agnosceret, hoc est, si vere agnosceret, q̄d ea, quę ipse habet (sint licet virtutes & dona) non à se, sed à Deo habet. Si nunq̄, animo saperet ea bona, nec sua, nec à se esse, quæ videtur habere, quō is de alieno superbiret? quō gloriā quæ Deo soli debetur, de alienis furtim sibi vsurparet? aut quō ꝓximum, qui hæc eadē nō habet (licet fortasse, q̄d cogitare vnusquisq; debet, humilitatē maiorē habeat) iudicare aut aspnari auderet? Si eñ de suo se comparauerit qs proximo, & non de iis quæ quasi accōmodato accepit, à Deo qd inuenit in se, vnde gloriari possit? cum sit miser & miserabilis: quid in se reperit, de quo non merito sit gemendum & erubescendum? aut quid inuenit vnde proximo sit melior? cum ipsa elatio, etiamsi in aliis præstaret, faciat eum proximo viliorem? Superbia cupit bene de se sentiri (neq; eñ hic distinguo inter superbiam & vanam gloriam, cum ita sint affines, vt vbi vna, ibi & inueniatur & altera) cupit non vilis haberi. Pari modo sub fuco honorandæ, aut in precio habendæ virtutis, imponit amor proprius. Superbia erubescit humiliari, culpam agnoscere aut veniam petere & quasi de vitando scandalo ab huiusmodi abstinendum sibi persuadet. O q̄ magnum scandalum foret, si te exhiberes humilem, si te scires humiliare. Nō est hęc laudabilis, sed odiendæ exterminandaque procul verecundia, qua de sui humiliatione, aut qua de iis, quæ non sunt peccata, quis erubescit. Erubescamus, si peccamus. Non erubescamus si pœnitemus, aut si satisfaciamus. Quam procul ab hac superba verecundia abfuit sanctus Dauid, qui non de peccato, sed de bono opere reprehensus, quod suæ excellentiæ ac status immemor, ante arcam Dei saltasset. Ludam inquit, & vilior fiam, plus quam factus sum: & ero humilis in oculis meis. Est igitur humiliatio maxime necessaria ei, qui adipisci cupit humilitatem. Sicut enim curuitatem, si induci debeat

1.Tim.1

Supbia & vana gloria in q̄ cōueniat

C

Erubescē dum de q bus nam sit

2.Reg.6 1.Para.13

Humiliatio q̄ sit necessaria ei q cupit humilitatem

virgæ, necesse est vt præcedat curuatio, ita humilitatem oportet præcedat humiliatio. Quisquis igitur cupit esse humilis, non refugiat humiliari. Ideo scriptum est, Quanto magnus es, humilia te in omnibus. Itemque: Humilia spiritum tuum valde. Sicut autem odibilis Deo & hominibus est superbia, ita grata & amabilis humilitas. Humilis nanque alios sibi pręfert aliis cedit, de aliis melius quam de seipso ex animo sentit, alios reueretur, alios mā suete, patienter, & benigne tractat. Humilis libenter se subiicit, confidenter credit, alacriter obedit. Quapropter obseruandum est, quod sanctus Bernardus admonet, dicens: Altiora aliorum semper attendas, quia in eo constat plenitudo humilitatis. Nam si tibi forsitan aliqua gratia maior collata videtur, quā fratri tuo, tamen in multis (si bonus æmulator fueris) iudicare te poteris inferiorem. Quid enim si laborare aut ieiunare plus illo potes, & ille te patientia superet, humilitate præcedat, supereminead charitate? Quid tota die circa id, quod videris habere, insipienti cogitatiōe versaris? Esto magis sollicitus, vt scias quid desit tibi, quia hoc tibi plus expedit. Non ergo magnopere cogites bona quæ habes, nisi forte interdum, vt in de Deo gratias agas, & te noueris debitorem ei, qui dedit, aut gratia consolationis, dum necesse id fuerit, ne qualibet ex causa tristior fias. De cætero ea bona semper magis attendas, quæ alius habet, non quę tu, quo hæc cogitatio in humilitate te custodiat, & à descensu tepiditatis elonget, atq; accēdat desiderio proficiendi. Vide enim q̄ta mala e diuerso cogitatio illa parturiat, qua sedulo versas in animo bonum, quod tibi habere videris & alterum quempiā ęstimas non habere. Hinc in superbiā eleuaris dum alteri te præponis, hinc proficere negligis, cum te magnum aliquem arbitraris: hinc demum & deficere incipis, dum tibi alterius comparatione etiam nimis egisse videris. Hæc ille. Itaque potius exempla sanctorū fratres ob oculos ponamus, & quantum ob illorum perfectiōe nostra distet infirmitas, pensemus. Valet nihilominus consideratio excellentiæ diuinæ, charitatis eius item ad nos, qui cum tantus sit, propter nos se humiliauit, tanta passus est, vt ex nihilo & de

Eccle.3 Eccle.7 Eccle.10

Humilitatis indicia quæ sint

Bernard⁹.

D

de stercore nos eleuaret ad regnum, regnū vtiq; sempiternū. Deniq; de hac humili tatis præclarissima virtute præclare admodum scribit D. Ioannes Rusbrochius, vir extra omnem controuersiam in omni virtute & sciētia spiritali summus, quod tum D. Dionysij Carthusiani, tum multorum aliorum pietate ac eruditione præstātium virorum testimonijs probari potest, qui eum miris, vt par est, vehunt encomijs. Is ergo scribit in hæc verba: Ad perfectam diuinamq; obtinendam charitatem, quæ (iuxta Apostolum) finis est legis, nullā equidem neq; compendiosiorem, neq; rectiorem, neq; tutiorem noui viam, atq; veram humilitatem, quam Christus Iesus nos docet, vbi ait: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Et inuenietis requiem animabus vestris. Humilitas autem præclarum thesaurum, donumq; eximium animę adducit, hunc videlicet, quod cordis dolorem & molestiā atq; afflictionem prorsus expellit, & in vera ac stabili hominē pace constituit. Ad quam sane nunquam alias, nisi per humilitatē, pertingi potest. Nec affirmare dubitem, neminē vnquam dolorem atq; afflictionem ægre pertulisse, nisi qui veræ fuerit expers humilitatis. Siquidem pœna & dolor ex superbia nascūtur. Quod si Lucifer fuisset humilis, nūquam fuisset versus in dæmonem, causa autē cur ceciderit, non nisi illius superbia fuit. Cōtra vero beatissima Dei genitrix & virgo Maria, quia perfecte humilis erat, nullam vnquam vel tenuissimæ culpæ maculam contraxit. Et reuera si quis perfecta esset humilitate prędītus, nec is vllum vnquam peccatum admitteret, & Deus quicquid vellet, in eo citra vllum impedimentum posset exequi. Vnde sanctus Augustinus quodam in loco sic ait: Si quis ex me sciscitaretur, Quisnam omnium sit optimus: responderē, Humilimus. Et si centies quæreret, non nisi idem responderē. Quam obrem nosse profuerit mores ac gestus veri humilis, id est, vt in omnibus sese habeat. Primo quidem à seipso incipiens, propriam indignitatem ac vilitatem, suumque nihilum, id est, quam nihil sit, funditus agnoscit, vt videlicet peccatis suis indignum sese fecerit omni gratia ac beneficijs Dei: cunctisque illis pœnis, pressuris, & afflictionibus dignum atque obnoxiū, quæ possint illi à Deo & creaturis omnibus infligi. Indignum plane se fatetur, quem crearet Deus, eidemq; pro refectionis ac conseruationis beneficijs, gratias agere humiliter non omittit. Quicquid charismatum & bonorum, quicquid gratiæ diuinitus adeptus est, nulla ex parte se meruisse confitetur. Itaq; & seipsum & omnia Deo omnipotenti ad illius offert honorē, vtpote quæ pure ex eius benignissima misericordia promanarunt. Nec ex aliquo Dei dono vel gratia animo effertur: siue sit scientia, siue sapientia, fortitudo, pulchritudo, diuitiæ, aut quiduis aliud: sed se omnibus Dei donis credit indignum, eaq; non nisi ex mera Dei bonitate sibi collata existimat. Constāter igitur affirmarim in istiusmodi homine Deum in cunctis suis donis & actionibus nullum pati impedimētum: atque eam ob rem, ad summam vsque perfectionem eum prouehere. Quoties enim Deo visum est in illo opari, semper liberum se præbet & expeditum, Deum patiens, Deo morem gerens & obsequens, & velut instrumentum illius gratię cooperans. Adhęc omni loco, quem vel sedendo, vel stando, vel iacēdo occupat, semper indignum se fatetur. Nihil enim omnino sibi tribuit, nisi quod ex seipso habet nempe peccata & multiplices culpas ac defectus suos. Et quamuis multum se abijciat ac hūmiliet, tamen nihil aut parum sibi fecisse videtur. Siue ergo comedat, siue bibat, siue quiduis aliud faciat, locum vilissimum in domo, nouissimum in mensa, & minimam cibi ac potus portionem capit & amplectitur. Et breuiter, in omnibus quæ ipsi necessaria sunt, minimam abiectissimamque portionem sibi optat cedere: quodque vel alijs mansit reliquum, vel ab alijs fastiditur, ipse lætus suscipit, nec ei parum nimis esse videtur: imo vero illo ipso se indignum iudicat, & nec meruisse, nec mereri illud à Deo se posse, sentit ex animo. Denique in omnibus absque querimonia & sine dolore viuit. Nouit enim de manibus Dei suscipere omnia, sicque de nulla creatura queritur, quantumuis ab alijs indigne aut iniuriose tractetur: atque adeo etiamsi perturbarent, expellerent, cæderent, confoderent, & ipsa demum morte eum afficerent, nunquam se affectum crederet iniuria, nec quicquā cuiquā vel inde vel de qualibet re alia imputaret, atq; ita etiam mortē ipsam sine dolo-

Ioannis Rusbrochij commendatio

1. Tim. 1
Humilitas vt sit via rectissima ad veram charitatē.
Matth. 11

E

Pœnā quis & dolorem ex superbia nasci.

August.

Optimus oīm vt sit verus humilis.

Humilis quō sese habere debeat.

Impedimentum nullū vt Deus patiatur in humilitate.

Humilis reuera q̄ lem se tа ciat.

F

dolore exciperet. Cuncta nanque, vt dictum est, de manibns domini accipiat, certus quæcunq; illo permittēte ipsi euenerint, ea & optima & vtilissima sibi esse. Nihil enim cuiq̃ præstat Deus, nisi q̃d ei optimũ sit: q̃d ita certũ est, sicut Deum viuere. Hęc Rusbrochius. Pro hac itaq; p̃clarissima virtute (vt æquum est) obtinenda extremam nostrã impendamus diligẽtiam, nec quicquam omittamus, quo possimus ad illius peruenire notitiam, si tamen optamus veri dici Christi ministri & imitatores. Nam ipse Christus suos ministros hortatur, dicens: Qui mihi ministrat me sequatur, hoc est, profundissimæ humilitati, & suĩpsius om̃imodę resignationi p̃petuam nauet operã, vti exemplũ dedit nobis, humilians se vsq; ad mortem, mortem autem crucis, vt hanc nobilissimam suo in corpore sanctificaret virtutem, & per eam suos imitatores in regno sublimaret cœlorum. Quicunq; enim se humiliat exaltabitur, instar huius gloriosissimę ac intemeratę semper virginis Mariæ, quæ per hanc virtutũ omnium dominam in regno dilecti ac benedicti filij sui exaltata & sublimata est, & perpetuo cũ dilecto suo filio domino nostro Iesu Christo exultabit gaudio. Qui cum patre & spiritu sancto viuit benedictus in omne æuum, Amen.

Ioan. 12 · Philip. 2 · Lu. 14. 18

IN FESTO DIVÆ

Catharinæ reginæ, virginis, martyris & sponsæ Christi, Paraphrasin in Epistolam & Exegesin in Euangelium require in priori parte de festiuitatibus sanctorum, in festo videlicet diuæ Barbaræ virginis & martyris.

SERMO IN EODEM

Festo. De charitate Sanctæ Catharinæ, & quibus rebus perueniatur ad amorem Dei.

Fulcite me floribus, stipate me malis: q͞a amore lãgueo. Canticorum primo. Illustrissimæ virginis martyrium insigne diem hunc, vt nostis, dilectissimi illustrat: cuius quanta sit in Ecclesia catholica celebritas, quanta meritorum excellentia, quantus honor in cœlis si enarrare velimus, ante deficiet nos tẽpus & vires q̃q;, quam quicq̃ tanta virgine dignum præstemus. Puto equidem & pie sentio in ignitorum illorum spirituum, quos scriptura Seraphim appellat, miro hanc virginem sacratissimã fulgere lumine, & incõparabili ardere amore, ac p̃fectissime iã suo dilecto perfrui, quem mortali etiamdum induta corpore tanto amoris ęstu ac desiderio cõcupiuit, vt quamuis carne inter homines degere videretur, spũ tamen toto versaret in cœlis, inhiãs spõso suo. Potestis in Ctãicis Salomõis agnoscere dictũ in p̃sona illius: Fulcite me floribus, stipate me malis: quia amore langueo. Multos quidem inuenias, licet qui Deum ament, quosdam etiam, licet pauciores, qui præ Dei amore cuncta contemnant. Porro qui Dei amore langueant, paucissimos sane reperire est. Talis amor proprie perfectorum est. Olim dũ adhuc gentilissimi erroribus virgo Catharina implicita teneretur, frigigidum gerebat pectus erga creatoris sui amorẽ. Ast vbi cœpit nosse Deũ ac dñm suũ, felicissima mutatione repente alia effecta, sic exarsit purissimo & castissimo in Deum charitatis affectu & ardore, vt præ desiderij vehementia plane langueret, ac deficeret. Inde mox cœpit omnem alienum execrari amorem, omnem à corde suo rerum visibilium speciem excludere, adeo vt iam lux ipsa & formæ quotidianæ fastidio illi essent. Enimuero sancta quadã & laudabili superbia ex ipso, quo flagrabat Dei amore, concepta, nihil iam amare, nihil vel aspicere volebat, præter omnipotentissimum, sapientissimum, opulentissimũ, pulcherrimũ, suauissimũ, optimũ Deum spõsum suũ. Dicebat q̃tidie animæ suæ: Quid tibi cũ his visibilibus cõmercij est? Cur tãdem illis te oblectare velis, quę sunt hoĩ cũ brutis cõmunia? Esto pulchra sint, delectabilia, sensibus plausibilia sint quæ offert hic

A · Esaiæ 6 · Cant. 1 · Catharinæ sanctæ amor erga sponsum suũ quantus. · B · Catharinæ sanctæ cõuersio p̃fecta ad deũ suũ.

hic mundus sublunaris: ecqd tandē habēt simile pulchritudini & amabilitati illius, q est autor & opifex oīm? Si in vestigio, si in vmbra, si in nutu q̄dam & odore tanta vis inest, vt ad sui amorem animos rapiāt tanta importunitate, cum tñ multo plus habeant fellis adiunctum atq; mellis, quid quęso de illo sentiendum est, ex q̄ cuncta tanq̄ ex suo fonte & origine profluxerunt? Cuius nimirum ineffabilis efficacia, dignitas immensa, amor suauissimus, conuictus iucundissimus, p̄sentia optatissima, benignitas liberalissima est. Ille, ille totam me habeat, cuius charitate vulnerata sum, q me sibi ex omni æternitate elegit, cui me semel totam dedidi. Fateor magna est pulchritudo in formis hisce corporeis, quæ nostris quotidie sensibus obijciūtur, ex aptissima membroꝝ cōpositione & mirifico contextu, ipsoq; coloris & lucis grato decore: ingens itē pulchritudo est in numeris sonoris atq; canoris, pulchritudo in illis quę tāgendi, quæ gustandi, quę olfaciendi sensu percipiunt. Sed habent ista tñ certos, eosq; angustos limites suos. Deus aūt meus, vnicus spōsus & amator meus, tota spes & gaudium meum, summū & p̄cipuum bonum meū pulchritudinē, dignitatem, honestatem, amabilitatē habet infinitā: cuius cōfixa sum iaculis suauiter ardentibus, & sine dolore vulnerantibus: quē amare fructus summus est, summa nobilitas, suauitas incōp̄hensibilis: q ad interioris hoīs mei aures iugiter p̄sonat: Cū mūdo isto p̄sens, absens vt sis volo: Dies noctesq; ames me, me desideres, me somnies, me expectes, de me cogites, me speres, me te oblectes, mecū tota sis, meus fac sis postremo animus, quando ego sum tuus. Ita nimirum dilectissimi totam sibi vendicarat hanc venerandam & admirabilem virginem Christi flagrantissimus amor, qui non sinebat eā aliud cogitare q̄ Christum, qui in ea mundū oēm penitus extinxerat. De q̄ licet possent multa adhuc auditu iucunda referri, tñ quia pleriq; adhuc lōge ab hac perfectione absumus, omissis interim hisce sublimibus, & quæ vitę nostræ mensuram excedāt, de illis potius loquamur, quę nos huc tandem perducere queant. Non oīm est p̄fecti amoris effectus capere: sed tamen omnium est eo niti, vt quandoq; possint perfectum amorem adipisci. Quo sane vt mihi videtur, duo quædā haud mediocriter

Cantic. 1

promouēt, eos præsertim, q̄rum adhuc angusta & tenuis est virtutū suppellex, & q se primū Deo dediderūt, cupiūtq; relictis vitiorū tenebris, veræ luci, quę Christus est, inhęrere. Illis ergo vel maxime contulerit primo quidē studere agendæ pœnitentiæ: deinde diuinorum bñficiorum sedula cōmemoratione ad serenioris cuiusdā & trāquillioris conscientiæ lucem aspirare, donec tādem paulatim ad plenam p̄fectamq; perturbationum om̄ium extirpationem, Deo fauente pertingant, & Christi perfecto amore inflammētur. Et vt nouerint eiusmodi quęnam sibi proponere debeant, vnde salubri dolore cōpungantur, pauca nos hic recensebimus. Itaq;, qui peccatis deditus fuit, cupitq; redire in gratiā cū Deo, q̄tidie ea quæ subiungimus sibi ob oculos reducet, de singulis ex animo dolens ac ingemiscens. Primum est, amicitia Dei amissa. O quanta hic occurrit materia acerbissime dolendi. Quid est em̄ Dei amicitiam perdidisse, nisi seipsum vita priuasse? Vita enim animæ Deus est, cuius q à se exclusit amicitiam, vitam q̄q; suam excluserit necesse est. Si autem licuit Ethnico illi dicere, solem e mundo tollere videntur, qui amicitiam e vita tollunt, qua à dijs immortalibus nihil melius habemus, nihil iucūdius, qd de violata veri Dei amicitia sentiendum est? Doleat ergo peccator se sua iniqtate Dei amicitiam repulisse. Secundum est, bonitas Dei contempta. Quid benignius, qd ad benefaciendū, ad ignoscendum, ad gratificandū prōptius illa clementissima summi creatoris natura? Qui sic amat hoīes, tanq̄ ipsius salus ex illoꝝ salute pendeat: sic curam gerit oīm & singulorū, quasi ipsi bene esse non possit, si illis male sit. Et tamen tantam eius bonitatem contemnit peccator vilis & indignus, quando sponte sua consentit in peccatum mortiferum. Tertium est, vita improba & scelerata. O si qs velit attendere, quantam vnoquolibet peccato & sibi pœnam, & Deo iniuriam, & creaturis Dei molestiam pariat, habebit certe vnde totus soluatur in luctū acerbum & perpetuum. Vita mala tam est inuisa Deo, tam perniciosa ipsi homini & alijs, qui eius exemplis corrumpi possint, tam creaturis omnibus infesta, vt mirum sit non totum simul mundum insurgere in eum, qui vel semel ausus sit mortifero se scelere commaculare.

Ioan. 12

Amoris Dei studiosis q̄nam duo in initio necessaria sint.

C

Volēti redire cum deo in gratiam quæ nam sint necessaria.

Amicitia Dei perdidisse quantē sit damnum.

Bonitas Dei quanta sit, q̄q; ea offendatur.

Vita mala q̄ sit Deo omnibusq; creaturis odiosa.

Quar-

Peccans quinam tẽpˢ, animę corporisque vires perdat

Quartum est, tẽporis ac viriũ animæ & corporis perditio. Qui eñ peccat, non solum tempus perdit, q̃ nihil est p̃ciosius, sed etiam animę & corporis sui vires miserandũ in modũ eneruat. Mors eñ animę, quę peccati cõsensu incurrit, nõ vacat magnis & multis, etiã corporis nocumentis. Imo vero pleriq; peccãdo ipsi sibi celeriorẽ asciscunt mortẽ, & morbos graues, vt alia multa p̃teream.

Pctõ vt Dei, Ecclesiæ, superiorũq; violetur p̃ceptum.

Quintũ est, violatio p̃ceptorũ Dei & Ecclesiæ ac superiorũ. Nisi intolerabilis & execrabilis esset iniqtas diuinas p̃uaricari leges, nunq̃ clementissimus Deus, cui propriũ est misereri semp & parcere, tã dira cõstituisset supplicia in eos q nõ obtẽperãt iussis illius. Ipsa igit iniqtatis immanitas intimo pctõrẽ dolore cõficiat, q̄ ausus fuit Deũ immẽsę maiestatis, cui oẽs creaturę summã debẽt obedientiã & reuerentiã, sua improbitate offẽdere. Nec putet minus sibi eẽ dolendũ, si Ecclesię & supiorũ leges contẽpsit qñ contẽptus ille oĩs in Deũ redũdat.

D

Pctm̃ vt eneruet vires hoĩs.

Sextũ est, debilitas repugnãdi aduersus vitia, itẽq; pœnitẽdi ac p̃gredien di in virtutibus. Potest id merito dolorem ingerere pctõri, q̄ culpa sua hanc cõtraxerit vel auxerit infirmitatẽ. Pctm̃ eñ admodũ eneruat vires hoĩs, vt iam ante dictũ ẽ, & q̃ crebrius repetitur, eo fit homo imbecillior. Quod vtinã attenderẽt, q se dicunt in ætate senili pœnitere velle, cũ tñ ea ętas ob malam consuetudinem vitæ superioris pene inepta sit ad agendam pœnitentiam.

Pctõ q̃nã negligant

Septimũ est, multiplex & magna laborandi, orandi, meditãdi, legendi, sacras cõciones auscultãdi, aliaq; pietatis opera exercendi negligentia. Si qs bene perpendat nullũ esse tã breue tẽporis punctum, q̃ nõ maxima qs possit apud Deũ lucra sibi cõparare, nonne ingentem habet mœrendi occasionem, q̄ nõ solũ tanta neglexerit salutis suæ cõmoda, sed etiam interim male viuendo plurima sibi detrimẽta corporis & animæ attulerit? Totum hoc vitę nostrę spaciũ ad agendam pœnitentiã & Dei gratiam conciliandã datũ est. Quod q ad alios accõdat vsus, negligitq; ea, quibus possit veniam & gratiam cõsequi qualia sunt, oratio, meditatio, operum bonorum sedula executio, atq; id genus alia multa, miserrimus est, quia stultissimus.

Pctm̃ vt consuetudinẽ malã incurrat.

Octauũ est, consuetudo & velut habitus quidem & necessitas peccandi. Hac quisqs laborat mala scilicet consuetudine, is reuera miser & miserabilis est, ac oñi lachrymarũ fonte plangẽdus. Doleat ergo acerbe, clamet ad dñm, beatissimæ semperq; virginis Mariæ, & omniumq; sanctorũ suffragia ambiat, alios quoq; bonos hoĩes sibi apud Deũ precatores adhibeat, & pugnet acriter aduersus semetipsum, donec mala consuetudo meliori viuendi ratione & assiduitate frangatur. Principijs obsta, ait Poeta, sero medicina paratur, Cum mala per longas cõualuere moras. Reuera morbus pene immedicabilis longa & inueterata peccandi consuetudo. At tamen nemo desperet. Christi pietas vincit oẽm humanam malitiam & peruersitatẽ.

E

Pctõr vt ingratus sit Deo.

Nonũ est, ingratitudo, qua sæpius recidit in peccata remissa. Vulnera repetita ęgrius curant. Magna profecto ingratitudo, offendisse Deum, & illius benignitate veniam esse consecutum, & tamen rursus crebro ad eadem perpetranda mala reuerti. Lugeat ergo pctõr, & iniurias optimi & dignissimi creatoris in seipso vlciscatur, firmetq; animi propositum aduersus peccati iterationem.

Pctm̃ vt charitatẽ extinguat

Decimũ, charitatis extinctio cuiuslibet peccati lethalis p̃petratione. Charitas efficit, vt cætera hoĩs bona Deo placeant. Vbi aũt charitas abest, nihil esse potest gratum Deo, quantũuis grande sit & eximiũ. Quid igitur animi habere debet is, q tam p̃clara se virtute priuauit? Perditur eñ charitas, q̃ties consensus p̃betur pctõ mortifero. Amissa aũt charitate, morit anima, moritur etiam quicqd ab ea vnquam bene gestũ est, aut gerit. Lugeat ergo pctõr, & omni mora postposita, studeat amissam recuperare charitatẽ dolendo, confitendo, satisfaciendo.

Pctõ q̃ grauiter Dei maiestas offendat.

Vndecimum est, omni timore reiecto, tam impudenter in diuinæ maiestatis p̃sentia multis & grauibus se sceleribus obstrinxisse. Pensitet istud mature ac diligenter, & totus horrore ac mœrore contrahetur, mirabiturq; non se iam pridem terrę hiatu absorptũ esse, vel dęmonũ dentibus discerptũ ob tantam oĩpotentis Dei contumeliam. Ista charissimi mente deuota pensiculanda sunt, & ad singula ingemiscendũ.

Fiducia erga Dei misericordiam quõ cõcipiatur.

Verũ, ne qs horũ cõsideratione fiat pusillanimis & procliuis in desperationẽ, fiduciam quandam erga infinitam Dei misericordiam cõcipere debet. Ea aũt cõparanda est p diuinæ misericordiæ sedulam implorationẽ, vitę in melius cõmutationem, orandi assiduitatem, dñicæ passionis deuotam cõmemorationem

nem & pro pctis suis oblationem, pœnitẽtię austeritatẽ, honorum, voluptatũ, vanitatũ contẽptionem, sanctorũ oĩm, maxime B. semper virginis Mariæ & qbus speciali qs amore affectus est, inuocationem, temporis vtilem ac prouidam deductionem, propriæ voluntatis mortificationem, & diuinæ pietatis ac clementiæ contemplationẽ, quæ non vult mortem peccatoris quantũuis flagitiosi, sed vitam & resipiscentiam.

Ezech, 18

F

Atq; vbi his aliisq; modis nonnihil à vitiis purgatũ se qs senserit, deinde liberiori q̃dam aĩo cõferat se ad cõmemoranda & reuoluẽda Dei bñficia, ne si semp suis velit cogitãdis pctis immorari, abiecto maneat & seruili q̃dam animo, q nihil nisi timere & trepidare, ac Dei seueritatẽ suspectã habere, non pia erga Deũ fiducia erigi norit. Hic vero immensus sese sanctarum meditationũ cãpus offert, vbi nullus possit exitus inueniri. Quis eñ sufficiat Dei beneficia numerare, quis ea vel intelligere? Omĩno hoc pelagus impenetrabile est. Quot ille nobis & quanta naturæ, quanta gratiæ dona contulit? Ex oĩ æternitate summe dilexit nos: cũ nõ essemus, cõdidit nos ad imaginem & similitudinẽ suã, nobiles nimis, illustres, eximios, regis æterni filios, dños oĩm creaturarum (oĩa eñ subiecit sub pedibus nostris) & si perstitissemus in obedientia, auxisset in nobis dona sua. Nec tamen etiam pditos deseruit nos, sed seipm exinaniens, formam serui accepit, vt serui perditi pœnas ipse lueret, vt ingratitudinẽ erga se nostrã in seipso vlcisceretur. Quid hac benignitate admirabilius? O cor saxeum, q̃d ea nõ emollit. Sed qd ego Dei beneficia hic enarrare molior? Vos ea ipsi charissimi vobiscũ attentis cordibus recolite, & sitis grati Deo. Sit hæc vobis in hoc exilio, etiã inter medias temporaliũ negociorũ turbas occupatio, propria lugere pctã, & Dei beneficia grata mente ppendere. Ita fiet, vt in vobis sensim crescat odiũ vestri, & amor Dei. Nõ põt sese odisse, nisi q sua ex animo pctã oderit: non põt amare Deũ, nisi q acceptis ab illo bñficiis gratũ se pbere cõtendat. Non ita debetis charissimi rei familiari vel tuendæ vel augendæ esse

Beneficia Dei quam ruminanda sint.

Psalm. 8

Hebr. 2

Philip. 2

Odiũ nři & amor Dei quõ in nobis crescant.

dediti, vt non multo maiorem animæ vestræ curam geratis. Quicquid erga res terrenas solicitudinis geritis, momẽtaneum est, & cũ ipsa vita temporaria finẽ accipit: sed anima immortalis est. Ergo illi potissimũ inseruiendum est. Potest vos, si attendere velitis, multum pmouere admirabilis & præclarissimæ virginis Catherinæ exemplũ, quæ licet esset regis filia, & incõparabili corporis pulchritudine, animi sapientia, rerum affluentia se pditam nõ nesciret, tñ hæc oĩa contẽpsit p amore sponsi sui Christi Iesu. Nolebat animũ suum rerum visibiliũ amore implicare, vt posset pfectius diligere Deum suũ. Quotidie multa illi se ingerebãt mundi oblectamẽta, quæ vel fortissimos possent virorum animos frangere, tñ mansit immota, tanq̃ nihil horum ipsa sentiret: nõ ob aliud sane, nisi q̃ præsentia tanq̃ iam pterita despiceret, futura & semp mansura semp ob oculos haberet. Vnde fiebat, vt semp animo cõpuncta, seipsam & mala sua plangeret, atq; rursum ex Dei & futurorum contemplatione, cœlestis amoris gratia psusa, tota in Deum trãsiret. Nostis quanta egerit cruẽtus ille carnifex Maxentius, vt eam vel blãditiis falleret, vel cruciatibus superaret. Sed vtrobiq; perseuerauit fortiter in Christi amore, nec blandis eneruata pollicitationibus, nec terribilibus cõcussa terroribus. Quod vtiq; totum fecit amor Christi, q eius pectus ita sibi vendicarat, vt nulli ad id aditus pateret hostili machinationi. Tanta est vis charitatis, tanta amoris diuini efficacia, vt cor illo pditum velut murus quidam impenetrabilis fit aduersus oẽs quorumlibet hostium insidias & machinationes. Hoc igit fortiter inflãmata beatissima Catherina, aut pœnas corporis oĩno nõ sensit, aut si sensit, Christi cõtemplatione cõtempsit. Amor Christi oẽm in ea priuatum amorẽ, inordinati timoris parentem, penitus extinxerat. Qđ vtinam in nobis idem Christus quoq; per merita & preces huius nobilissimę, cõstantissimæ, sanctissimęq; virginis, martyris ac spõsæ suæ largiri dignetur, qui cum patre in vnitate spiritus sancti viuit & regnat Deus, per omnia secula seculorum, Amen.

G

Catherinę S. erga spõsum suum Chřm amor q̃nt⁹.

Amoris Dei efficacia quãta.

Sermonum de Festiuitatibus Sanctorum partis Æstiualis, FINIS.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA
SEVILLA

